

MOSOQ
TESTAMENTO
NUEVO TESTAMENTO

Quechua del Este de Apurímac

MOSOQ TESTAMENTO

NUEVO TESTAMENTO

Quechua del Este de Apurímac
Perú
[qve]

Traducción:

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

En cooperación con:

AIDIA

Asociación Interdenominacional para el
Desarrollo Integral de Apurímac

www.aidiaperu.com

y

Liga Bíblica del Peru

www.ligabiblicaperu.org

Primera edición,

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

P.O. Box 628200, Orlando, FL 32862-8200

www.Wycliffe.org

Visita para más recursos de quechua del Este de Apurímac

www.ScriptureEarth.org/qve

ÍNDICE

LIBROKUNA

Mateo.....	(Mat)	7
Marcos	(Mar)	93
Lucas.....	(Luc).....	146
Juan	(Juan).....	233
Hechos	(Hech)	295
Romanos	(Rom)	375
1 Corintios.....	(1 Cor).....	410
2 Corintios.....	(2 Cor)	444
Gálatas.....	(Gál)	466
Efesios.....	(Efes).....	479
Filipenses.....	(Filip)	492
Colosenses	(Col)	501
1 Tesalonicenses	(1 Tes)	510
2 Tesalonicenses	(2 Tes)	518
1 Timoteo	(1 Tim)	523
2 Timoteo	(2 Tim)	533
Tito	(Tito)	541
Filemón.....	(Filem)	546
Hebreos.....	(Heb)	549
Santiago.....	(Stg)	577
1 Pedro	(1 Pe).....	586
2 Pedro	(2 Pe).....	596
1 Juan.....	(1 Jn).....	603
2 Juan.....	(2 Jn).....	612
3 Juan.....	(3 Jn).....	614
Judas.....	(Jud).....	616
Apocalipsis	(Ap)	620
Diccionario		659
Leer el Nuevo Testamento		690

MOSOQ TESTAMENTOMANTA

Kay Mosoq Testamentoqa traducisqa kashan kay “Quechua del Este de Apurímac” nisqa idiomapin. Chayqa traducisqa kashan, manan palabra por palabra, aswanqa ñawpaq chay griego idioma rimaypi ima ninantas nishan chay sentidopin, saynapi Diospa palabran ama cambiasqa kananpaq.

Hinaspapas kay Mosoq Testamentoqa traducisqa kashan kay Perú nación llaqtapi kaq Región Apurímac nisqa lawpi tiyaq llapallan quechua rimaq wawqe pananchiskunapaqmi, paykuna kay Diospa palabranta leespanku, allinta entiendenankupaq.

Hinaspapas kay Mosoq Testamentoqa traducisqa kashan imayna rimasqanchisman hinan, saynapi pipas kay Bibliata leeqqa facillata entiendenankupaq.

Hinaspapas kay Mosoq Testamentota pipas leeqqa, kaykunatan tarinqa: 1) Sapankama libropa qallariyninpi huk introducción nisqa willakuyta; 2) texto ukhukunapi “nota” nisqa aclaracionkunata; 3) allinta entiendenapaq ashka dibujokunata; 4) ñawpaq tiempopi ashka nación llaqtakunata reqsinapaq mapakunata; 5) hinallataq sasa palabrakunata entiendenapaq diccionariota ima.

Kay Mosoq Testamentoqa traducikuran AIDIA nisqa Ministeriopin.

PIPAS KAY MOSOQ TESTAMENTOTA LEESPARI

¿IMA SEÑALKUNATATAQ TARINQA?

Pipas kay Mosoq Testamentota leespaqa kay qatinqin señalkunatan tarinqa:

Asteriscota *. Pipas kay señalniyoq palabrata tarispaqa, chay asteriscoyoq palabratan mashkanan Bibliapa tukukuyninpi kaq “Diccionariopi”. Chaypin nishan chay palabra ima ninanmantaqa.

Paréntesis (). Pipas kay paréntesis nisqa señalta tarispaqa yachananmi kayta: Chay paréntesis nisqa ukhupi escribisqa kaqkunata kashan pipas Bibliata leespa aswan más allinta entiendenanpaqmi. Chay paréntesis ukhupi escribisqakunan Bibliapiqa pakasqa hina kashan. Chaykunan alayriman orgosqa kashan, leeqkuna aswan más allinta entiendenankupaq.

Corchete []. Pipas kay corchete nisqa señalta tarispaqa yachananmi kayta: Chay corchete nisqa ukhupiqa huk “nota” nisqan escribisqa kashan, leesqankuta aswan más allinta entiendenankupaq.

Llave { }. Pipas kay llave nisqa señalta tarispaqa yachananmi kayta: Chay llave nisqa ukhupi escribisqakunata manan tarikunchu ñawpaq wakin pergaminkunapiqa, nitaq wakin papirokunapi. Chaykunan kay señalwan churasqa kashan, llapan leeqkuna yachanankupaq. Pergaminoqa animalkunapa qaranmanta ruwasqan karan. Papirotaqmi papirowan sutichasqa sach'amanta ruwasqa karan.

Ichaqa kaykunaqa escribisqa kashan,
qankuna leespaykichis, Jesusqa Dios-
manta Hamuq Salvadorninchis kasqanta
creenaykichispaqmi, hinaspapas payqa
Diospa Wawan kasqanta yachanayki-
chispaqmi, saynapi Jesucristopi qankuna
creespaykichis, wiñay kawsayniyoq
kanaykichispaq.

Juan 20.31

MATEO

1. **Kay librotari, ¿pitaq escribiran?** Kay librotaqa apóstol Mateon escribiran. Mateoqa, Israel nacionniyoq kashaspapas, Roma nacionpaq impuesto cobraq runan karan (Mat 9.9; Mar 2.14; Luc 5.27). Paytan Señor Jesusqa discipulon kananpaq akllaran (Mat 10.3; Mar 3.18; Luc 6.15). Mateopa huknin sutinmi karan Leví (Mar 2.14).
2. **Kay librori, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 40 otaq 65 watakunapin. Hinaspapas Mateoqa kay librotaqa escribinman karan, Jerusalén llaqtapi templo manaraq thuñichisqa kashaqtinmi.
3. **Kay librori, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan Israel nacionniyoq runakunapaqmi, hinallataq Jesucristopi llapallan creeq runakunapaqwan iman.
4. **Kay librori, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan, Jesusqa Diospa mandamusqan Salvador kasqanta Israel nacionniyoq runakuna yachanankupaqmi. Chayraykun Mateoqa Jesucristopa yachachisqankunata, hinallataq ruwasqankunamantawan ima, ordenninpi kay libropiqa escribiran. Saynallataqmi pipas kay librota leeqqa pishqa chunka kutita taringa “Diospa sumaq gobiernananmantaqa”.
5. **Kay libropiri, ¿mayqen kaq versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “KAY RUNAN JESÚS; PAYMI ISRAEL NACIONNIYOQ RUNAKUNAPA REYNIN” (Mat 27.37).
6. **Kay librori, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay libroqa khayna dividisqan kashan:
 - (1) Jesucristopa ñawpaq abuelonkunamanta (Mat 1.1-17).
 - (2) Jesucristopa nacesqanmanta, hinallataq bautizakusqanmantawan ima (Mat 1.18 asta 3.17).
 - (3) Jesucristota huchaman diablo urmachiy munasqanmanta (Mat 4.1-11).
 - (4) Jesús Galilea provinciapi yachachisqanmanta, hinallataq milagrokuna ruwasqanmantawan ima (Mat 4.12 asta 18.35).
 - (5) Jesús Galilea provincia lawmanta Jerusalén llaqtaman risqanmanta (Mat 19.1 asta 20.34).
 - (6) Jerusalén llaqtaman Jesús haykuspa yachachisqanmanta (Mat 21.1 asta 25.46).
 - (7) Jesusta presochaspa, hinallataq juzgaspa, wañuchisqankumanta (Mat 26.1 asta 27.66).
 - (8) Jesuspa kawsarimusqanmanta (Mat 28.1-15).
 - (9) Discipulonkunata Jesús kamachispa comisionasqanmanta (Mat 28.16-20).

Jesucristopa ñawpaq abuelonkunamanta

(Luc 3.23-38)

- 1** ¹ Jesucristoqa Abrahampa hinaspa Davidpa mirayninmantan karan. Kay listapi kaq runakunan Jesucristopa ñawpaq abuelonkunaqa karanku:
- ² Abrahampa wawanmi karan Isaac;
Isaacpa wawanmi karan Jacob;
Jacobpa wawanmi karan Judá,
hinallataq Judapa wawqenkunapiwan;
- ³ Judapa wawankunan karan warmin Tamarpi;
Fares hinaspa Zarapiwan;
Farespa wawanmi karan Esrom;
Esrompa wawanmi karan Aram;
- ⁴ Arampa wawanmi karan Aminadab;
Aminadabpa wawanmi karan Naasón;
Naasonpa wawanmi karan Salmón;
- ⁵ Salmonpa wawanmi karan Booz,
Boozpa mamitanqa karan Rahabmi;
Boozpa wawanmi karan Obed,
Obedpa mamitanqa karan Rutmi;
Obedpa wawanmi karan Isaí;
- ⁶ Isaipa wawanmi karan rey David;
rey Davidpa wawanmi karan Salomón;
Salomonpa mamitanqa karan wañukuq Uriaspa warminmi.
- ⁷ Salomonpa wawanmi karan Roboam;
Roboampa wawanmi karan Abías;
Abiaspa wawanmi karan Asa;
- ⁸ Asapa wawanmi karan Josafat;
Josafatpa wawanmi karan Joram;
Jorampa wawanmi karan Uzías;
- ⁹ Uziaspa wawanmi karan Jotam;
Jotampa wawanmi karan Acáz;
Acázpa wawanmi karan Ezequías;
- ¹⁰ Ezequiaspa wawanmi karan Manasés;
Manasespa wawanmi karan Amón;
Amonpa wawanmi karan Josías;
- ¹¹ Josiaspa wawanmi karan Jeconías,
hinallataq Jeconiaspa wawqenkunapiwan.
Paykunan karanku Israel nación llaqtayoy runakuna, Babilonia nacionman apasqa kasqanku tiempopi.
- ¹² Israel nacionniyoq runakunata Babilonia nacionman apasqanku tiempomanta qepamanmi,
Jeconiaspa wawan karan Salatiel;
Salatielpa wawanmi karan Zorobabel;
- ¹³ Zorobabelpa wawanmi karan Abiud;
Abiudpa wawanmi karan Eliaquim;
Eliaquimpa wawanmi karan Azor;

- ¹⁴ Azorpa wawanmi karan Sadoc;
Sadocpa wawanmi karan Aquim;
Aquimpa wawanmi karan Eliud;
¹⁵ Eliudpa wawanmi karan Eleazar;
Eleazarpa wawanmi karan Matán;
Matanpa wawanmi karan Jacob;
¹⁶ Jacobpa wawanmi karan Mariapa qosan José.
Mariañataqmi karan Jesuspa mamitan;
Jesustan runakunaqa Cristowan suticharanku.^a

¹⁷ Saynapin Abrahammanta asta Davidkama chunka tawayoq miraykuna karan. Davidmanta asta Israel nacionniyoq runakuna, Babilonia nacionman preso apasqa kasqankukaman chunka tawayoq miraykuna karan. Hinallataq Babilonia nacionman, Israel nación llaqtayoq runakuna apasqa kasqankumanta asta Jesucristopa nacesqankaman, chunka tawayoq miraykunallataq karan.

Jesusa nacesqanmanta

(Luc 2.1-7)

¹⁸ Jesucristopa nacesqanqa khaynan karan: Marian Joseywan casarakunanpaq comprometesqaña karan. Hinaqtinmi Mariaqa Joseywan manaraq kushka puñushaspa, Diospa Santo Espiritunpa atiyninwan onqoq rikhuriruran. ¹⁹ Chaymi Joseyqa justo runa kasqanrayku, Mariata p'enqayman churayta mana munaspan, aswan mana pipapas yachasqallan saqepuyta piensaran. ²⁰ Saynata piensashaqtinmi, Señorpa angelnin Joseyman sueñoyninpi rikhuriyuspa khaynata niran:

—Davidpa mirayninmanta José. Ama manchakuychu Mariawan casarakuytaqa. Payqa Diospa Santo Espiritunpa atiyninwan hunt'ayusqa kaspanmi, onqoq kashan. ²¹ Chaymi Mariaqa qari wawata onqokunqa. Hinaspan chay wawaman sutinta churanki Jesuswan. Paymi llaqtamasin runakunata salvanqa huchapi kawsasqankumanta, nispa.

²² Tukuy kaykunan pasaran, Diosmanta willakuq profeta Isaiaspa nisqankuna cumplikunanpaq. Chay profeta Isaiasmi ñawpaqtaraq khaynata escribiran:

- ²³ “Manaraq hayk'aqpas qariwan puñuq sipasmi
huk qari wawata onqokunqa;
hinaspan chay wawaman sutinta churanqaku,
Emanuel”, nispanku.
Emanuelqa “Diosmi noqanchiswan”, ninantan significan [Isaías 7.14].

²⁴ Chaymi Joseyqa puñusqanmanta rikch'ariran. Hinaspan angelpa nisqanman hina Mariawan casarakuran. ²⁵ Ichaqa manan Joseyqa puñuranraqchu Mariawanqa, asta primer kaq wawanta María onqokunankama. Onqorukuqtintaqmi, Joseyqa chay wawaman sutinta churaran Jesuswan.

Yachayniyoq reyes magos runakuna Jesusman visitaq hamusqankumanta

2 ¹ Jesusqa Belén llaqtapin naceran. Chay Belén llaqtaqa Judea provinciamanmi perteneceran. Chay tiempopin hatun kaq rey Herodes

a 1.16 Cristoqa “Salvador” ninantan nin.

gobiernasharan Judea provinciapi. Hinaqtinmi ancha yachayniyoq reyes magos runakuna, intipa lloqsimunan lawmanta, Jerusalén llaqtaman hamuranku.^b ²Hinaspan paykunaga Jerusalén llaqtapi tapukuranku:

—¿Maypitaq kay Israel nación llaqtapa reyninri nacerun? Noqaykun intipa lloqsimunan lawpi qoyllurninta rikuramuyku. Chaymi hamushayku chay naceq wawata adoranaykupaq, nispanku.

³Chay yachayniyoq reyes magos runakunapa nisqanta uyarispanmi, rey Herodespas hinallataq Jerusalén llaqtapi tiyaq llapallan runakunapas anchata preocupakuranku huk rey nacesqanwan.^c ⁴Hinaqtinmi rey Herodesqa waqyachimuran sacerdotekunapa llapallan jefenkunata, hinallataq leykunata yachachiq runakunatawan ima. Hinaspan paykunata tapuran khaynata:

—Diosmanta Hamuq Salvador Cristori, ¿maypitaq nacenán karan? nispa.

⁵Chaymi paykunaga niranku:

—Belén llaqtapin nacenán karan. Chay Belén llaqtaqa Judea provinciapi kashan. Saynatan Diosmanta willakuq profetapas ñawpaqtaraq ña escribirañña khaynata:

⁶“Belén llaqtapi tiyaq runakuna, qankunapa llaqtaykichismi Judea provincia lawpi llapallan llaqtakunamanta aswan más uchuychalla kashaspanpas, aswan más importante llaqta kanqa.

Chay llaqtaykichis ukhupin huk kamachikuq nacenqa. Paymi Israel nación llaqtaypi tiyaq runakunata cuidanqa, imaynan huk runapas ovejakunata allinta michin chay hinata”, nispa [Miqueas 5.2].

⁷Chay nisqankuta uyarispanmi, rey Herodesqa secretollapi waqyachimuran chay yachayniyoq reyes magos runakunata. Hinaspan paykunata tapuran hayk'aqsi chay qoyllur paykunaman rikhurisqanmanta. ⁸Saynata tapuruspanmi, rey Herodesqa, chay yachayniyoq reyes magos runakunata Belén llaqtaman mandaspa, khaynata niran:

—Belén llaqtaman rispaykichisyá, alli-allinta averiguamuychis chay wawa nacesqanmanta. Wawata tariruspaykichisqa, kutimuspayá noqaman willawankichis, noqapas rispay chay wawata adoramunaypaq, nispa.^d

⁹Hinaqtinmi rey Herodespa nisqanta uyarispanku, chay yachayniyoq reyes magos runakunaga Belén llaqta lawman riranku. Hinaqtinmi chay intiq lloqsimunan lawpi qoyllur rikusqankuqa yapamanta paykunapa ñawpaqninkuta riran. Wawapa kasqanpa altonman chayaruspantaqmi, chay qoyllurqa chaypi sayaykuran. ¹⁰Hinaspan chay qoyllurpa sayasqanta rikuruspanku, chay yachayniyoq reyes magos runakunaga anchata kusikuranku. ¹¹Wawapa kasqan wasiman haykuspankun, wawata rikuranku mamitan Mariatawan kushkata. Hinaspan qonqoriyukuspanku wawata adoraranku. Apamusqanku

b 2.1 Chay Jerusalén llaqtaqa Israel nación llaqtapa capitalninmi karan; hinaspapas Judea provinciamanmi perteneceran. **c 2.3** Chay nacemuq reyqa manan rey Herodespa familianmanta-chu karan. Chayraykun Herodesqa preocupakuran chay nacemuq rey paypa rantinta gobiernaq haykunamanta. Chaymi Jerusalén llaqtapi runakunapas preocupakullarankutaq chay reykuna guerrapi peleaqtinku nishu ñak'ariy kananmanta. **d 2.8** Rey Herodesqa saynatan niran, chay nacemuq wawata wañuchiyta munasqanrayku.

alforjankumanta orqomuspankutaqmi, regalokunata qoranku: qorita, incien-sota hinallataq mishk'i q'apaq mirrawan sutichasqa perfumeta ima. ¹² Ichaqa chaymantan Diosqa chay yachayniyoq reyes magos runakunaman sueñoynin-kupi willaran khaynata:

—Rey Herodespa kasqanmanqa amañan kutinkichishñachu, nispa.

Chaymi paykunaqa huk law ñannintaña llaqtankuman kutipuranku.

Egipto nación llaqtaman Jesusta ayqechisqankumanta

¹³ Chay yachayniyoq reyes magos runakuna llaqtankuman kutipusqankupa qepanmanmi, Diospa angelnin Joseyman sueñoyninpi rikhuriykuspa, khay-nata niran:

—Hatarispayki wawata mamitantinta Egipto nación llaqtaman ishkapa-chiy. Hinaspa chay Egipto nacionpi tiyamuy, noqa qankunaman willamunay-kama. Ichaqa rey Herodesmi wawata wañuchinanpaq mashkachinqa, nispa.

¹⁴ Chaymi Joseyqa puñusqanmanta hatarispa, wawata mamitantinta Egipto nación llaqtaman chay tuta ayqechiran. ¹⁵ Hinaspan chay Egipto nación llaq-tapi tiyaranku asta rey Herodes wañunankama. Saynapin cumplikuran Dios-manta willakuq profetapa ñawpaqtaraq Bibliapi khayna escribisqan:

“Wawaytan Egipto nacionmanta waqyamurani”, nispa [*Oseas 11.1*].

Qari wawakunata wañuchinankupaq rey Herodes kamachisqanmanta

¹⁶ Rey Herodesqa chay yachayniyoq reyes magos runakuna willakuq mana kutimuqtinkun, cuentata qokuran engañasqa kasqanta. Chaymi anchata phi-ñakuran. Hinaspan soldadonkunata kamachiran, chay Belén llaqtapi hinalla-taq muyuriqninkunapi manaraq ishkay watayoq llapallan qari wawakunata wañuchimunankupaq. Saynataqa kamachiran, chay yachayniyoq reyes magos runakunaman ñawpaqtaraq chay qoyllurpa rikhuriqan tiempota yachas-qanraykun. ¹⁷ Saynapin cumplikuran Diosmanta willakuq profeta Jeremiaspa ñawpaqtaraq khayna escribisqan:

¹⁸ “Ramá llaqtapi tiyaq runakunan

ancha waqayta hinallataq llakikuyta ima uyarinqaku.

Payqa Raquelmi karan.

Payqa wawankunamantan waqaran.

Payqa wawankunata wañuchiqtinkun waqaran.

Payqa manan consuelasqa kayta munaranchu”, nispa [*Jeremías 31.15*].

Nazaret llaqtaman kutipusqankumanta

¹⁹ Rey Herodes wañuruqtinmi, Joseymanqa sueñoyninpi Diospa angelnin rikhuriqan, Egipto nación llaqtapi tiyashaqtinku. Hinaspan chay angelqa khaynata niran:

²⁰ —Hatariy, hinaspa wawata mamitantinta pusayukuspa, Israel nación llaqtaykiman kutipuy. Ñan wañurunkuña wawa wañuchiy munaq runaku-naqa, nispa.

²¹ Chaymi Joseyqa wawata mamitantinta pusayukuspa, Israel nación llaq-tanman kutipuran. ²² Ichaqa chay Israel nación ukhupi Judea provincia-man ripushaspanmi, Joseyqa yacharuran rey Herodespa wawan Arquelaoña

papanpa rantinta chay Judea provinciapi gobiernasqanta. Chayraykun Joseyqa chay rey Arquelaota manchakuspa, Judea provinciamanqa manaña riranñachu. Aswanmi Diospa angelnin sueñoyninpi niran, Galilea provincia lawman tiyaq rinanpaq. ²³Galilea provinciaman chayaruspankuñataqmi, Nazaret sutioyq llaqtaman riranku chaypi tiyanankupaq. (Chay Nazaret llaqtaqa Galilea provinciamanmi perteneceran). Saynapin Diosmanta willakuq profetakunapa ñawpaqtaraq khayna nisqanku cumplikuran: “Diosmanta Hamuq Salvadortaq ‘Nazaret llaqtayoqmi’, ninqakun”, nispanku.

Bautizaq Juan runakunaman willasqanmanta

(Mar 1.1-8; Luc 3.1-9, 15-17; Juan 1.19-28)

3 ¹Chay p'unchawkunapin Bautizaq Juanqa riran Judea provincia lawpi kaq ch'inñeq desierto lugarkunapi runakunaman khaynata willastin:

²—Huchaykichismanta wanakuspa Diosman kutirikuychis. Diospa kay pachapi gobiernanan p'unchawqa chayamushanñan, nispa.

³Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Isaiasmi Bautizaq Juanmantaqa ña escribiranña khaynata:

“Ch'inñeq desierto lugarpin huk runa altollamantaña rimaspa
willakushan khaynata:

‘Sonqoykichista allichaychis Diosmanta Hamuq Salvadorta
chashkinaykichispaq,

imaynan wiksu ñankunata allichanku chay hinata’ ”, nispa

[Isaías 40.3].

⁴Bautizaq Juanpa p'achanmi karan hatun camello animalpa pelonmanta ruwasqa. Cinturan watakunanñataqmi karan qaramanta ruwasqa. Hinas-papas payqa langosta urukunata, hinallataq ch'inñeq desierto lugarkunapi abejapa mishk'inkunatan mikhuran. ⁵Hinaqtinmi ashka runakunaqa Bau-tizaq Juanpa yachachisqanta uyarinankupaq hamuranku Jerusalén llaqta-manta, Judea provincia lawmanta, hinallataq Jordán mayupa muyuriqninpi kaq llapallan llaqtakunamantawan ima. ⁶Hinaspan paykunaqa huchankuta willakuspanku Bautizaq Juanwan bautizachikuranku Jordán mayupi.

⁷Hinaqtinmi Juanpa bautizasqan lugarmanqa hamullarankutaq ashka runakunapas. Paykunanku fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq saduceo religionniyoq runakunapiwan ima. Chaymi Bautizaq Juanqa payku-nata rikuspa khaynata niran:

—¡Mach'aqwaypa miraynin hina runakuna! Qankunamanri, ¿pitaq nisurankichis Diospa castigonmanta ayqekunaykichispaqrí? ⁸Tukuy huchaykichismanta wanakuspáy, allin kawsaypiña puriyichis. ⁹Amayá niychishchu: “Noqaykuqa ñawpaq abueloyku Abrahampa mirayninmanta kasqaykuraykun salvasqa kasaqku”, nispachu.^e

—Ichaqa noqan nisqaykichis, sichus Dios munanman chayqa, Abrahammanta miramuq runakunamanmi kay rumikunatapap tukurachinman.

¹⁰Imaynan mana ruruq sach'akunatapap dueñonqa, saphinmanta orqospa,

e 3.9 Saynataqa piensaranku Diospi Abraham anchata confiasqanraykun.

hachawan takaspa ninaman wikch'uyun, saynallatataqmi Diospas ruwanqa mana allin ruwaq runakunawanqa. ¹¹Noqaqa unullawanmi qankunataqa bautizaykichis huchaykichismanta wanakusqaykichisrayku. Aswanqa hukraqmi hamushan noqamanta aswan más atiyniyoq. Chaymi noqaqa paypa husut'anllantapas mana apanaypaq hinachu kani. Paymi Diospa Santo Espiritunta qosunkichis qankunapi kananpaq; hinallataq bautizasunkichispas ninawan hina. ¹²Pay hamuspanmi t'aaqanqa allin runakunata mana allin runakunamanta, imaynan pajanmanta trigota akllaspa wayrachinku chay hinata. Ichaqa allin ruwaq runakunatatami salvanqa. Mana allinpi kawsaq runakunatatami mana wañuq nina rawrayman wikch'uyuspa k'ananqa, chaypi wiña-wiñaypaq ñak'arinankupaq, nispa.

Jesús bautizasqa kasqanmanta

(Mar 1.9-11; Luc 3.21-22)

¹³Jesumi riran Galilea provincia lawmanta Jordán mayuman, Bautizaq Juan chaypi bautizananpaq. ¹⁴Ichaqa Juanñataqmi Jesusta bautizayta mana munaspa, khaynata niran:

—Noqan necesitashani qan bautizawanaykitaqa, ¿chaychu qanri noqawan bautizachikunaykipaq hamushankirí? nispa.

¹⁵Chaymi Jesusñataq contestaran khaynata:

—Bautizawanaykipunin, saynapin Diospa nisqanta cumplisunchis, nispa.

Chayñan Juanqa bautizaran Jesusta. ¹⁶Bautizaruqtintaqmi Jesusqa unumanta lloqsimuran; hinaqtinmi chay rato hanaq pacha cielo kicharikuran. Hinaspan Jesusqa Diospa Santo Espiritunta rikuran, paloma hina payman urayamushaqa. ¹⁷Hinaqtinmi hanaq pachamanta nimuran khaynata:

—Paymi ancha munakusqay Wawayqa. Paywanmi ancha kisisqa kashani, nispa.

Jesusta huchaman diablo urmachiy munasqanmanta

(Mar 1.12-13; Luc 4.1-13)

4 ¹Chaymantan Diospa Santo Espiritunqa ch'inñeq desierto lugarman Jesusta pusaran. Hinaqtinmi diabloqa Jesusta huchaman urmachiyta munaran.

²Chay ch'inñeq desierto lugarpin Jesusqa tawa chunka p'unchaw, hinallataq tawa chunka tuta mana ni imatapas mikhusqanraykun yarqachikuran.

³Chaymi diabloqa huchaman urmachiyta munaspa Jesusman ashuyuran. Hinaspan khaynata niran:

—Cheqaqtapuni Diospa Wawan kaspaykiqa, kay rumikunatayá kamachiy t'antaman tukunanpaq, nispa.

⁴Hinaqtinmi Jesusqa khaynata contestaran:

—Bibliapin nishan: “Runaqa manan t'antallawanchu kawsanqa; aswanqa Diospa palabranta kasukuspan kawsanqa”, nispa.

⁵Chaymantan diabloqa Jerusalén ch'uya llaqtaman Jesusta pusaran. Chaypin Dios yupaychana templopa alton patapi sayaykachispa, ⁶khaynata niran:

—Cheqaqtapuni Diospa Wawan kaspaykiqa kaymantayá saltaykuy. Bibliapin nishan khaynata:

“Diosmi angelninkunata kamachinqa hap'isunaykipaq, saynapi chakiykita rumiman ama takakunaykipaq”, nispa [*Salmos 91.11-12*].

⁷Chaymi Jesusqa diablota niran:

—Bibliapiqa nillashantaqmi: “Señor Diosniykitaqa aman ni ima prueba-manpas yanqapuniqa churankichu”, nispa [*Deuteronomio 6.16*].

⁸Chaymantan diabloqa yapamanta pusaran huk alto orqoman. Hinaspan chaymanta qawachiran kay pachapi llapallan nación llaqtakunata, hinallataq chay llaqtakunapa qapaq kayninkunatawan ima. ⁹Hinaspan diabloqa khay-nata niran:

—Sichus qonqorikuspa adorawanki chayqa, kay qawasqayki llapallan nación llaqtakunatan qanman qosqayki, nispa.

¹⁰Chaymi Jesusqa khaynata niran:

—¡Pasay kaymanta diablo! Bibliapin khaynata nishan: “¡Señor Diosnillaykitan adoranki, pay sapallantataqmi servinkipas!”, nispa [*Deuteronomio 6.13; 10.20*].

¹¹Hinaqtiinmi diabloqa Jesuspa ladonmanta ripuran. Chaymantan angel-kuna hamuspa Jesusta serviranku.

Galilea provinciapi yachachiyta Jesús qallarisqanmanta

(*Mar 1.14-15; Luc 4.14-15*)

¹²Jesusqa Bautizaq Juan carcelpi kasqanta yacharuspanmi, Judea provin-cia lawmanta kutiran Galilea provincia lawman. ¹³Hinaspan chay Galilea provincia ukhupi Nazaret llaqtapi kasqanmanta, Capernaúm llaqtaman Jesusqa riran, chaypi tiyananpaq. Chay Capernaúm llaqtapa karan Galilea laguna qochapa ladonpin, saynallataq Zabulón hinallataq Neftalí tiyasqanku lawpin.^f ¹⁴Chay Capernaúm lawman Jesuspa risqanwanmi Diosmanta willa-kuq ñawpaq profeta Isaiaspa escribisqankuna cumplikuran. Chay profeta Isaiasmi khaynata niran:

¹⁵“Galilea laguna qochapa ladonpi kaq Zabulonwan sutichasqa allpapi tiyaq runakuna,

hinallataq Jordán mayupa chimpanpi Neftaliywan sutichasqa allpapi tiyaq runakuna.

Qankunapa tiyasqaykichis Galilea provincia allpapi tiyashanku huk law nacionniyoq ashka runakuna [*Isaías 9.1-2*].

¹⁶Ichaga tutayaqpi hina huchallapi kawsaq runakunan k'anchayta rikunqaku;

Hinallataq nishu tutapi hina tiyaq runakunan k'anchayusqa kanqaku”, nispa [*Isaías 42.7*].

¹⁷Jesusqa chaymantapachan yachachiyta qallariran khaynata:

—Wanakuychis huchaykichismanta; hinaspa Diosman kutirikuychis. Diospa gobiernanan p'unchawmi ña chayamushanña, nispa.

^f 4.13 Zabulonwan hinallataq Neftaliywanqa karan, ñawpaq Israel nación llaqtapi chunka ish-kayniyoq ayllunkunamanta ishkanin kaq ayllukunan.

Challwa hap'iq tawa runakunata Jesús waqyasqanmanta

(Mar 1.16-20; Luc 5.1-11)

¹⁸ Jesusqa Galilea laguna qochapa patanta rishaspanmi, Pedrowan suti-chasqa Simonta hinallataq wawqen Andrestawan rikuran. Paykunaqa challwa hap'iqkuna kaspankun mallankuwan challwata challwasharanku.

¹⁹ Hinaspan Jesusqa paykunata khaynata niran:

—Hamuychis noqawan kushka purinaykichispaq. Noqan qankunaman yachachisqaykichis, imaynan challwata challwankichis, saynallataq runakunatapas huñunaykichispaq, nispa.

²⁰ Chaymi Pedroqa wawqen Andrespiwan kasqan ratolla mallankuta saquespa Jesusta qatikuranku.

²¹ Saynallataqmi Jesusqa Galilea laguna qochapa patanta rishaspa, riku-llatarantaq Jacobota wawqen Juanta, hinallataq papanku Zebedeotawan ima. Paykunan mallankuta botenkupi remendashasqaku. Hinaspan Jesusqa ishkayninkuta waqyaran, payta qatikunankupaq. ²² Hinaqtinmi Jacoboqa wawqen Juanpiwan, papankuta hinallataq botenkutapas kasqan ratolla saquespa, Jesusta qatikuranku.^g

Runakunata Jesús sanoyachisqanmanta

(Luc 6.17-19)

²³ Jesusmi Galilea provincia lawpi kaq llapallan llaqtakunapi puriran; Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapi Diospa gobiernananmanta allin willakuykunata willastin; hinallataq llapallan onqosqa runakunatapas sanoyachistin ima. ²⁴ Hinaqtinmi Siria provincia lawpi kaq llapallan llaqtakunamanta, ashka runakuna Jesuspa tukuy ima ruwasqankunata yacharuspanku, apamuranku tukuy ima onqoyniyoq hinallataq nanayniyoq runakunata. Hinaspapas apamullarankutaqmi demoniopa ñak'arichisqan runakunatapas, atakiwan ñak'ariqkunatapas, such'ukunatapas, hinallataq tukuy imaymana onqoywan ñak'ariqkunatapas. Chay runakunatan Jesusqa sanoyachiran. ²⁵ Chaymi ashka runakunaqa Galilea lawmanta, Decápolis lawmanta, Jerusalén llaqtamanta, Judea lawmanta, hinallataq Jordán mayupa chimpan lawpi tiyaqkunamantapas, Jesusta qatikuranku.

Moqo patapi tiyayuspa Jesús yachachisqanmanta

5 ¹ Jesusqa ashka runakunata ladonpi rikuspanmi, huk moqoman wicharan. Hinaspan chaypi yachachinanpaq tiyayuran. Chayta rikuspankun discipulonkunaqa payman ashuyuranku. ² Hinaqtinmi Jesusqa yachachiya qallariran khaynata:

³ —Ancha kusisqan kanqaku Diosta necesitaq runakunaqa; paykunapaqmi Diospa sumaq gobiernasqanqa.

⁴ Ancha kusisqan kanqaku waqaspa kawsaq runakunaqa; paykunatan Diosqa sumaqta consuelanqa.

⁵ Ancha kusisqan kanqaku llamp'u sonqoyoq runakunaqa; paykunan allpa pachata huk herenciata hina chashkinqaku.

⁶ Ancha kusionqan kanqaku justiciata mana tariq runakunaqa. Paykunan anchata kusikunqaku paykunapa favorninpi justiciata Dios ruwasqanrayku. Saynataqa kusikunqaku, paykuna yarqachikuq hinaraq, hinallataq ch'akichikuq hinaraq chay justiciata suyasqankuraykun.

⁷ Ancha kusionqan kanqaku khuyapayakuq runakunaqa; paykunatan Diosqa sumaqa khuyapayanqa.

⁸ Ancha kusionqan kanqaku limpio sonqoyoq runakunaqa; paykunan Dios-taqa rikunqaku.

⁹ Ancha kusionqan kanqaku hawkalla kawsanankupa runamasinkuta allinpanachiq runakunaqa; paykunan Diospa wawankuna kanqaku.

¹⁰ Ancha kusionqan kanqaku Diospa nisqankunata kasukusqankurayku ñak'ariq runakunaqa; paykunan Diospa gobiernasqan suma-suma q glorian-piqa kanqaku.

¹¹ Ancha kusionqan kankichis noqapi creesqaykichisrayku runakuna k'ami-suqtiykichis, cheqnisuqtiykichis, hinallataq llulla-llullarikusparaq contraykichispi tukuy imatapas rimaqtinkuqa. ¹² Anchatayá kusikuychis; hanaq pachapin hatun premiota chashkinkichis. Saynatan ñak'arichiranku qankunapa ñawpaqniykichista Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunatapas, nispa.

Kachi hina kanamanta

(Mar 9.50; Luc 14.34-35)

¹³ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Qankunaqa kay pachapin kachi hina kankichis. Kachi q'aymayaruqtinqa, ¿imapaqñataq chay kachiri valenman? Manan ni imapaqpas valenmanñachu. Aswanqa wikipanallapaqñan valen. Hinaqtinmi runakunapas saruchakunku, nispa.^h

K'anchay hina kanamanta

¹⁴ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Qankunaqa kay pachapi runakunapaqmi huk k'anchay hina kankichis, imaynan moqo patapi ruwasqa llaqtapas, llapallan runakunapa rikunanpaq alayri kashan chay hina. ¹⁵ Saynallataqmi mecherota ratachispapas, manan cajonpa ukhunmanchu churanku. Aswanqa alto patamanmi churanku, chaymanta wasipi llapallan kaqkunata allinta k'anchamunanpaq. ¹⁶ Saynayá qankunapas Diosta kasukuspa huk k'anchay hina kaychis llapallan runakunapaq; saynapin allin ruwasqaykichista runakuna rikuspanku, hanaq pachapi Dios Taytaykichista paykunapas alabanqaku, nispa.

Moisespa escribisqan leykunamanta

¹⁷ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Uyariwaychis, noqaqa manan Moisespa escribisqan leykunata chinkachinaypaqchu, nitaq Diosmanta willakuq profetakunapa yachachisqankunata chinkachinaypaqchu hamurani. Aswanqa Moisespa escribisqan leykunata cumplinaypaqmi hamurani. ¹⁸ Cheqaqtapinin niykichis, cielopas hinallataq

h 5.13 Allin kachiqa Diospi allinta creespa Diosta qatikuq runakunamanmi rikch'akun. Ichaqa q'aymayaq kachiñataqmi rikch'akun Diospi creeshaspa mana kasukuq runakunaman.

kay pachapas tukukunqan. Ichaqa kay leymantaqa manan ni huk letrallapas ni uchuy kamachikuyllapas qechusqaqa kanqachu. Aswanqa kay leykunaqa llapallanmi cumplikunqapuni. ¹⁹Chaymi niykichis, sichus pipas kay leykunapi huk uchuy kamachikuyllatapas mana kasukunqachu chayqa, Diospa gobiernasqan sumaq glorianpiqa menos importanten kanqa. Saynallataqmi sichus pipas runamasinman kay leykunapi huk uchuy kamachikuyllatapas ama kasukunankupaq yachachinqa chayqa, Diospa gobiernasqan sumaq glorianpiqa menos importantellataqmi kanqa. Ichaqa sichus pipas kay leykunapa nisqanta kasukunqa chayqa, Diospa gobiernasqan sumaq glorianpiqa allin importante runan kanqa. Saynallataqmi sichus pipas kay leykunapi yachachikuykunata runamasinman allinta yachachinqa chayqa, Diospa gobiernasqan sumaq glorianpiqa allin importante runallataqmi kanqa. ²⁰Chaymi niykichis, sichus fariseo religion-niyoq runakunamanta, hinallataq leykunata yachachiq runakunamantapas mana aswan mastachu Diospa kamachisqanta kasukunkichis chayqa, manan Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa haykunkichishchu, nispa.

Ama cheqninakuspa kawsanamanta

(Luc 12.57-59)

²¹ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Qankunaqa uyairankichismi ñawpaq runakunaman Moisespa khayna yachachisqanta: “Aman pitapas wañuchinkichu. Pipas runamasinta wañuchinqa chayqa, juzgasqan kanqa”, nispa. ²²Noqan ichaqa niykichis: Pipas runamasinpaq phiñakuspa cheqnikuqqa juzgasqan kanqa. Runamasin k'a-miqñataqmi juzgadopi juzgasqa kanqa. Hinallataq runamasinta maldecipapas, nina rawraq infiernomanmi wiñaypaq wikch'uyusqa kanqa.

²³Sichus ofrendaykita templopi altarmán apamushaspayki, runamasiykiwan phiñachinakusqaykita uyairirunki chayqa, ²⁴apamusqayki ofrendaykita altarpa ladonpi saqeyuspayá kutiy; hinaspa chay runamasiykiwan allinpa-muy. Chaymantañayá chay ofrenda apamusqaykitaqa churay.

²⁵Sichus pipas imamantapas qanpa contraykipi quejakusunki chayqa, manaraq juezpaman chayashaspayá ñanllapiraq arreglaspa allinpaychis. Sichus guardiaman juez entregarusunki chayqa, carcelmanmi apaspa churamusunki. ²⁶Chaymi cheqaqtapuni niyki, chaymantaqa manan lloqsimumkichu llapallan debesqaykita paganaykikama, nispa.

Jesumí yachachiran ama waqllikuspa kawsanamanta

²⁷ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Qankunaqa uyairankichismi ñawpaq runakunaman Moisespa khayna yachachisqanta: “Aman waqllikunkichu”, nispa. ²⁸Noqan ichaqa niykichis: pipas huk warmita qawapayaspa sonqollanpipas munapayanman chayqa, ñan sonqonpiqa waqllikurukunña.

²⁹Chaymi niykichis, sichus phaña ñawiyki huchallichisunki chayqa, aswanyá orqorukuspa wikapay. Saynapin chay ñawillaykita pierdenki enteron cuerpoyki nina rawraq infiernoman wikch'uyusqa kananmantaqa. ³⁰Hinallataq sichus phaña makiykipas huchallichisunki chayqa, kuchur-paspa wikapay. Saynapin chay makillaykita pierdenki, enteron cuerpoyki nina rawraq infiernoman wikch'uyusqa kananmantaqa, nispa.

Casado kashaspa ama t'aqanakunankumanta

(Mat 19.9; Mar 10.11-12; Luc 16.18)

³¹ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Qankunaqa uyarirankichismi ñawpaq runakunaman Moisespa yachachisqanta. Paymi niran: “Pipas warminwan manaña tiyayta munaspaqa, divorcio papelta firmaspayá t'aqakuchun”, nispa. ³²Noqan ichaqa niykichis: Sichus casado qari, warmin mana waqllikushaqtin, t'aqakunman chayqa, warmintan waqllikuy huchaman tanqashan. Ichaqa casado qariqa t'aqakunmanmi, sichus warmin huk qariwan waqllikrukuqtinqa. Saynallataqmi pipas chay divorciasqa warmiwan casarakuspaqa, ishkayninkun waqllikuy huchapi kashanku, nispa.

Jesumsi yachachin juramentota ama ruwanamanta

³³ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Qankunaqa uyarirankichismi ñawpaq runakunaman Moisespa khayna yachachisqanta: “Juramentota ruwaspaykichisqa, cumplinaykichispunin”, nispa. ³⁴Noqan ichaqa niykichis: Qankunaqa amapunin juramentotaqa imaraykupas ruwankichishchu. Aman juramentotaqa ruwankichishchu hanaq pacharaykuqa; chayqa Diospa tiyananmi. ³⁵Aman juramentotaqa ruwankichishchu kay pacharaykupas, chayqa Diospan. Aman juramentotaqa ruwankichishchu Jerusalén llaqtaraykupas. Chay llaqtapas hatun Reypa llaqtanmi. ³⁶Aman juramentotaqa ruwankichishchu vidaykichisraykupas. Qankunaqa manan vidaykichispa dueñonchu kankichis. ³⁷Imatapas rimaspaykichisqa “arí” niychis, otaq “manan” niychis. Hinaspa chay nisqaykichisman hina cumpliyichis. Ichaqa imapas yapasqaykichisqa diabloa partenmantan hamun, nispa.

Ama vengakuspa kawsanamanta

(Luc 6.29-30)

³⁸ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Qankunaqa uyarirankichismi ñawpaq runakunaman Moisespa yachachisqanta. Paymi niran: “Pipas runamasinpa ñawinta orqonqa chayqa, paypa ñawinpas orqosqallataqmi kanan. Hinallataq pipas runamasinpa kirunta p'akinqa chayqa, paypa kirunpas p'akisqallataqmi kanan”, nispa. ³⁹Noqan ichaqa niykichis: Pipas mana allinta qankunapa contraykichispi ruwanqaku chayqa, qankunapas amayá paykuna hinallataqchu ruwaychis. Sichus pipas phaña uyaykipi takasuqtiykiqa, aswanyá lloq'e uyaykitawan kutirichiy. ⁴⁰Hinallataq, sichus pipas juezman quejakuspa camisaykita qechuyta munasunki chayqa, aswanyá ponchoykitawan qoykuy. ⁴¹Hinallataq, sichus pipas obligaspa, huk kilómetro puriyta hina, q'epinta q'epichisunki chayqa, ishkay kilómetro puriyta hinayá aparapuy. ⁴²Hinallataq, sichus pipas mañakusunki imatapas chayqa, qoykuyá. Saynallataq pipas imatapas “prestaykuway” nisunki chayqa, prestaykuyá, nispa.

Cheqniwaqninchis runakunata khuyakunamanta

(Luc 6.27-28, 32-36)

⁴³ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Qankunaqa uyarirankichismi ñawpaq runakunaman khayna yachachisqankuta: “Amigoykitaqa khuyakunkin, enemigoykitan ichaqa cheqnikunki”, nisqankuta. ⁴⁴Noqan ichaqa niykichis: Enemigoykichis runakunata khuyakuychis; {bendeciychis maldecisuqniykichis runakunata; allin kaqta ruwaychis cheqnisuqniykichis runakunapaq;} hinallataq Diosmanta mañapuychis cheqnispa qatikachasuqniykichis runakunapaqpas. ⁴⁵Chayta ruwaspan qankunaqa hanaq pachapi Dios Taytaykichispa wawankuna kasqaykichista reqsichikunkichis. Paymi intitapas lloqsichimun allin ruwaq runakunapaq, hinallataq mana allin ruwaq runakunapaqpas. Payllataqmi parachimunpas allin ruwaq runakunapaq, hinallataq mana allin ruwaq runakunapaqpas.

⁴⁶Sichus khuyakusuqniykichis runakunallata khuyakunkichis chayqa, qankunaqa manan ni ima premiotapas chashkinkichishchu. Saynataqa impuestota cobraq huchasapa runakunapas ruwankun. (Chayraykun paykunapas mana ni ima premiotapas chashkinqakuchu). ⁴⁷Hinaspapas, sichus amigollaykichista rimayukunkichis chayri, ¿ima allintataq ruwashankichisri? Saynataqa Diospi mana creeq huchasapa runakunapas ruwankun. ⁴⁸Qankunaqa allin kaqkunatayá llapallan runakunapa favorninpaq imatapas ruwaychis, imaynan hanaq pachapi Dios Taytaykichispas allin kaqkunallata ruwan chay hinata, nispa.

Necesidadpi kaqkunata yanapanamanta

6 ¹Jesúsqa nillarantaqmi khaynata: —Amayá qankunaqa runakuna rikunallanpaqchu allin kaqkunataqa ruwaychis. Sichus runakunapa rikunallanpaq imatapas ruwankichis chayqa, hanaq pachapi Dios Taytaykichisqa manan ni ima premiotapas qosunkichishchu. ²Wakchakunaman imatapas qospaykichisqa, amayá runakunaman willakachakusparaqchu imatapas qoychis. Ichaqa ishikay uya runakunallan runakunaman willakachakuspaqa qonku, Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapi, hinallataq callekunapipas, alabasqa kanankupaq. Ichaqa cheqaqtapunin niykichis, saynata ruwasqankuraykun chay runakunaqa, ña chashkirunkuña premionkuta; chay premioqa runakunapa alabasqanmi. Chaymi paykunaqa manaña ni ima premiotapas Diosmantaqa chashkinqakuñachu. ³Aswanqa wakchakunaman imatapas qosqaykitaqa, amayá ni pipas yachachunchu. ⁴Sayna secretollapi qosqaykita rikuspan, Diosqa premioykita qanman qosunki {runakunapa ñawpaqninpi}.

Diosman imaynatas orakunamanta

(Luc 11.2-4)

⁵Jesúsqa nillarantaqmi khaynata:

—Qankunaqa Diosman orakuspaykichisqa amayá ishikay uya runakuna hinachu orakuychis. Paykunaqa runakuna rikunallanpaqmi orakunku, Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapi, hinallataq calle esquinakunapipas sayaykuspa. Noqan ichaqa cheqaqtapuni niykichis: saynata orakuspaqa ñan paykunaqa premionkuta chashkirunkuña; chay premionkuqa runakunapa alabasqanmi. Chaymi paykunaqa Diosmanta manaña ni ima premiotapas chashkinqakuñachu. ⁶Ichaqa Diosmanta qan orakuspaykiqa, wasiyki ukhuman haykuy; punkuta wisq'ayukuspa, mana rikuna Dios Taytaykiman

orakuy. Saynata secretollapi orakusqaykita rikuspanmi, Dios Taytaykiqa premioykita qosunki {llapallan runakunapa ñawpaqninpi}.

⁷Qankunaqa Diosman orakuspaqa, amayá Diosta mana reqsiq runakuna hinachu, kaq-kaqlata rimaspa comunta orakuychis. Paykunaqa piensankun, kaq-kaqlata unayllataña orakuqtinku, Dios uyarinanpaq. ⁸Qankunaqa amayá paykuna hinachu orakuychis. Dios Taytaykichisqa manaraq orakushaqtiykichismi, ña yachañña imakuna necesitasqaykichistapas. ⁹Qankunaqa Diosmanta orakuspaykichisqa khaynatayá orakuychis:

“Hanaq pachapi Dios Taytayku,
sutiyki yupaychasqa kachun.

¹⁰Hamuy noqaykuman sumaqta gobiernawanaykikupaq.

Munayniyki ruwasqa kachun, imaynan hanaq pachapipas hinallataq kay pachapipas.

¹¹Sapa p'unchawtaq t'antaykuta qowayku.

¹²Tukuy huchaykutapas perdonawayku,
imaynan noqaykupas perdonayku mana allin ruwawaqniykutapas.

¹³Amataq dejawaykuchu tentasqa kanaykuta, aswan mana allinmanta waqaychawayku.

{Ichaqa qanpan, kay pachapi, hanaq pachapi gobiernasqaykipas,
atiyniykipas, hinallataq sumaq k'anchariq kayniykipas wiña-wiñaypaq. Amén}”, nispa.

¹⁴Contraykichispi mana allin ruwaq runakunata qankuna perdonankichis chayqa, hanaq pachapi Dios Taytaykichispas perdonasunkichismi. ¹⁵Sichus mana perdonankichishchu contraykichispi mana allin ruwaq runakunata chayqa, hanaq pachapi Dios Taytaykichispas manan qankunataqa huchaykichismanta perdonasunkichishchu, nispa.

Jesumsi yachachin ayunomanta

¹⁶Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Ayunaspaykichisqa aman ishkey uya runakuna hinachu llakisqa uyayoc kankichis. Paykunaqa llakisqa uyantinmi kanku, saynapi ayunasqankuta runakuna yachanankupaq. Cheqaqtapunin niykichis, saynata ruwasqanku-raykun chay runakunaqa ña chashkirunkuña premionkutaqa. Chay premio chashkisqankuqa runakunapa alabasqanmi. Chaymi paykunaqa Diosmanta manaña ni ima premiotapas chashkinqakuñachu. ¹⁷Ichaqa qan ayunaspaykiqa, uyaykita unuwan uphakupsa, sumaqta umaykitapas ñaqch'akuy. ¹⁸Saynata ruwaqtiykin, qanpa ayunasqaykimantaqa mana ni pipas cuentata qokunqachu. Aswanpas hanaq pachapi Dios Taytallaykin yachanqa. Hinaspan premioykita qosunki {llapallan runakuna rikunanpaq}, nispa.

Hanaq pachapi qapaq kanamanta

(Luc 12.33-34)

¹⁹Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Qankunaqa amayá kay pachapi qolqeta huñuspa qapaq kayllapichu piensaychis. Kay pachapi imapas huñusqaykichistaqa phuyu urun mikhuspa tukun; ismuspan tukukun; hinallataqmi suwapas suwakun. ²⁰Qankunaqa

aswanyá hanaq pachapi qapaq kayta munaspaqa, Diosta allinta serviychis tukuy kaqniykichiswan. Saynata ruwaspan hanaq pachapiqa qapaq kankichis. Chaypiqa manan ismunqachu, nitaq phuyu urupas mikhunqachu, nitaq suwapas suwakunqachu. ²¹ Ichaqa maypichus qapaq kayniyki kashan, chayllapitaqmi sonqoykichispas kashan, nispa.

K'anchay hina kananchismanta

(Luc 11.34-36)

²² Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Ñawiykiqa huk mechero hinan kashan, enteron aycha cuerpoykita k'anchayunanpaq. (Mecheropa k'anchayninqa Diospa yachachikuyninmi). Chaymi chay k'anchayta allinta rikuspaykichisqa, tukuy imatapas allinta ruwanaykichis, (Diospa yachachikuyninta allinta chashkisqaykichisrayku). ²³ Ichaqa sichus ñawiyki ñawsayasqa kaqtinqa, manan allintachu qawawaq purinaykipaqa. (Saynallataqmi sichus sonqoyki qenlli kaqtinpas, allintaqa manan kawsawaqchu, huchapi kawsasqaykirayku), nispa.

Pitas servinamanta

(Luc 16.13)

²⁴ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Manan ni pi sirvientepas ishkaq patronkunataqa kasqan ratollaqa serviyta atinmanchu. Huknin kaq patronnintan masta khuyakuspa allinta servinman; huknin kaq patronnintañaqmi cheqnikuspa mana allintachu servinman. Saynallataqmi pipas kay pachapi qapaq kayllata munaspaqa, Diostaqa mana allintachu servinman, nispa.

Ama preocupakuspa kawsanamanta

(Luc 12.22-31)

²⁵ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Qankunaqa amayá preocupakuychishchu mikhunaykichismanta, tomanaykichismanta nitaq p'achakunaykichismantapas. Kay pachapi vidaykichisqa valen allin kaqkunata ruwanaykichispaqmi, manan mikhuchinallaykichispaqchu. Saynallataqmi cuerpoykichispas allin kaqkunata ruwanaykichispaq valen, manan sumaqta p'achachinallaykichispaqchu. ²⁶ Aswanyá qawariychis alton phawaq pichinkukunata. Paykunaqa manan tarpunkuchu nitaq cosechankuchu, nitaqmi huñunkupashchu waqaychanankupaqa. Ichaqa hanaq pachapi Dios Taytaykichismi mikhuchin. ¡Qankunaqa chay pichinkukunamantapas, aswan más valorniyuqmi kankichis! ²⁷ Icha ¿qankuna creenkichishchu sapa p'unchaw aswan masta afanakuspaykichis, huk p'unchawtawan kawsanaykichispaq, otaq huk chikallantapas wiñaruyta?

²⁸ Chayri, ¿imanaqtintaq p'achaykichismantapas afanakunkichis? Qawariychisyá campokunapi sumaqlaña wiñaq t'ikakunata. Chay t'ikakunaqa manan llank'ankuchu nitaqmi pushkankupashchu p'achakunankupaqa. ²⁹ Ichaqa cheqaqtapunin niykichis, Israel nación llaqtapi ñawpaq kamachiq rey Salomonpas, ancha qapaq kashaspanmi, huknin kaq t'ikakuna hinallapas mana p'achakuranchu. ³⁰ Diosmi chay t'ikakunataqa sumaqta t'ikachispa chikan tiempollapaq wiñachin; ch'akiruqtintaqmi ninaman wikch'uyusqa. Chayri,

¿Diosqa manachu qankunata chay t'ikakunamantapas aswan mastaraq p'achachisunkichisman? ¿Qankunaqa pisi ñiniyinoq runakunan kankichis!³¹ Hinaspapas qankunaqa amayá afanakuychishchu, nitaq preocupakuychishchu mikhunaykichismanta, tomanaykichismanta, nitaq p'achakunaykichismantapas.³² Kay pachapi mikhuymanta, tomaymanta hinallataq p'achakuymantapa, Diospi mana creeq runakunallan mastapa afanakunku. Ichaqa hanaq pachapi Dios Taytaykichisqa yachanmi imapas necesitasqaykichistaqa.³³ Chaymi niykichis, primertaqa Diosta mashkaychis, hinaspa Diospa munasqanman hina imatapas ruwaychis. Saynata ruwaspa kawsaqtiykichismi tukuy ima necesitasqaykichistapas Diosqa qosunkichis.³⁴ Saynaqa amayá afanakuychishchu paqarin p'unchawmantapa. Sapa p'unchaw afanakuyqa chay p'unchawllapaqyá kachun, nispa.

Pitapas yanqapuni ama juzganamanta

(Luc 6.37-38, 41-42)

7 ¹ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Aman runamasiykichistaqa yanqapuniqa juzgankichishchu, Diospas qankunata ama juzgasunaykichispaq.² Imaynatan qankunapas runamasiykichista juzgankichis, saynallatataqmi Diospas qankunataqa juzgasunkichis. Imaynatan qankuna runamasiykichiswan ruwankichis, saynatan Diospas qankunawan ruwanqa.³ Qanri, ¿imanaqtintaq runamasiykipa ñawinpi kaq ishutari qawashanki? Qanqa, ¿manachu aswan qawakuwaq ñawiykipi rakhu k'aspi kasqanta? ⁴Ñawiykipi rakhu k'aspi hina kashaqtinri, ¿imaynataq wawqeykitari niwaq: “Wawqéy, ñawiykipi ishuta orqorusqayki”, nispari? ⁵¿Ishkay uya runa! ¿Manachu aswan primertaqa ñawiykipi rakhu kaq k'aspitaraq orqokuwaq? Chayta ruwaspan allinta rikunki, wawqeykipa ñawinpi ishuta orqonaykipaqa.⁶

⁶Diospa sumaq palabrantaqa amayá mana uyariy munaq runakunamanqa willaychishchu. Chay runakunaman Diospa palabranta willaspaykichisqa, alqomanpas otaq khuchikunamanpas Diospa palabranta willashawaqchis hinan. Paykunaqa chay willasqaykichista saruchakuspankun, kanikuq alqo hina qankunapa contraykichispi sayarinkuman, nispa.

Orakusqanchis uyarisqa kasqanmanta

(Luc 6.31; 11.9-13)

⁷ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Diosmanta mañakuychis; payqa qosunkichismi. Mashkaychis; tarinkichismi. Punkuta toçaychis; kichamusunkichismi.⁸ Pipas Diosmanta mañakuqmi, chashkin. Mashkaqmi, tarin. Waqyakuqtintaqmi, punkuta kichamun.

⁹¿Mayqenniyykichistaq wawaykichis t'antata mañakusuqtiykichis, huk rumita qoykuwaqchís? ¹⁰Otaq ¿challwata mañakusuqtiykichispa, mach'aqwayta qoykuwaqchís? ¹¹Qankunaqa mana allin runakuna kashaspaykichispa, wawaykichismanqa allin kaqkunatan qonkichis. Saynallataqmi hanaq pachapi Dios Taytaykichismanta mañakuqtiykichispa, payqa aswan mastaraq qosunkichis.

i 7.5 “Ñawipi ishuqa” rimashan chikallan huchamantan. “Ñawipi rakhu k'aspiñataqmi” rimashan nishu millay hatun huchakunamanta.

¹² Saynaqa imaynatachus qankunapaq runakuna ruwananta munankichis, saynallataq qankunapas paykunapaq ruwaychis. Saynatan Moisespa escribisqan leykunapipas, hinallataq profetakunapa escribisqankunapipas nishan, nispa.

K'itku punkunta haykunamanta

(Luc 13.24)

¹³ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Qankunaqa k'itku punkuntayá haykuychis. Ancho punkunta haykuqqa, ancho ñannintan rishan, facilla purinapaq kasqanrayku. Chay ñannintaqa ashkallaña runakunan rishanku wiña-wiñay ñak'ariy nina rawray infierno-man. ¹⁴ Ichaqa kanmi wiñay kawsayman apakuq k'itku punkupas, hinallataq k'itku ñanpas. Chay k'itku ñantaqa chikallanmi runakunaqa tarinku, nispa.

Sach'ataqa rurusqanpi reqsinamanta

(Luc 6.43-44)

¹⁵ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Qankunaqa cuidakuychis, falso profeta runakunamanta. Paykunaqa huk manso oveja hinan qankunaman hamunqaku. Ichaqa paykunapa piensayninkuqa yarqasqa suwa atoqpa hinaraqmi kashan. ¹⁶ Qankunaqa chay falso profeta runakunataqa, imapas ruwasqanpin reqsinkichis. Runakunaqa manan kishkayoq sach'amantachu uvastaqa pallanku, nitaqmi higostapas kishkayoq sach'amantachu pallanku. ¹⁷ Llapallan allin sach'akunaqa allin rurutan rurun. Ichaqa mana allin sach'akunañataqmi, mana allin ruruta rurun. ¹⁸ Allin sach'aga manapunin mana allin rurutaqa rurunmanchu. Saynallataqmi mana allin sach'apas manapuni allin rurutaqa rurunmanchu. ¹⁹ Llapallan mana allin ruruy sach'akunataqa, wit'uspan ninaman wik'huyuspa k'ananku. ²⁰ Chaymi niykichis, chay llullakuspa rimaq falso profetakunataqa reqsinkichis imatapas ruwasqankuta qawaspan, nispa.

Hanaq pachaman pikunas haykunankumanta

(Luc 13.25-27)

²¹ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Runakunaqa niwanqakun “¡Señorlláy, Señorlláy!” nispanku. Ichaqa manan paykunamantaqa llapallankuchu hanaq pacha Dios Taytaya gloriamanqa haykunqaku, aswanqa Dios Taytaya munasqanta ruwaqkunallan. ²² Juicio p'unchaw chayaramuqtinmi, ashka runakunaqa niwanqaku khaynata: “Señorlláy, Señorlláy, noqaykuqa qanmantan willarayku. Qanpa sutiyki pin demoniokunatapas runakunamanta qarqorayku. Saynallataqmi qanpa sutiyki pi ashka milagrokunatapas ruwarayku”, nispanku. ²³ Hinaqtinmi noqaqa paykunata nisaq: “¡Llapallan huchasapa runakuna, ñawpaqniymanta ayqeriychis! ¡Manan qankunataqa reqsiykichishchu!” nispa.

Ishkay clase wasita ruwaq runakunamanta

(Mar 1.22; Luc 6.47-49)

²⁴ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Noqapa yachachisqaykunata uyarispa kasukuq runaqa, huk yachayniyoq runamanmi rikch'akun. Paymi wasinta ruwananpaq pampata t'oqospa, rumi

hawapi cimientota hatarichin. ²⁵Chaymi paraqa, wayrantin hinallataq lloqllantin hamuspa, chay wasitaqa mana thuñichiranchu, rumiwan cimentacionnin allin ruwasqa kasqanrayku. ²⁶Ichaga wakin runakunaqa noqapa yachachisqaykunata uyarishaspankun mana kasukunkuchu. Paykunan rikch'akunku wasinta ruwaq huk mana yachayniyoq runaman. Paymi wasinta ruwananpaq pampata t'oqon hawallata. Hinaspan chay runaqa, roqro uma kasqanrayku, aqo-aqo hawallapi wasinta hatarichin. ²⁷Chaymi paraqa, wayrantin hinallataq lloqllantin hamuspa, chay wasitaqa q'alata apan, allpa hawallapi ruwasqa kasqanrayku, nispa.

²⁸Chaymi Jesús yachachiyta tukuruqtin, chaypi uyariq runakunaqa ancha admirasqallaña karanku. ²⁹Jesusqa manan leykunamanta yachachiq runakuna hinachu yachachiran. Aswanmi payqa huk maestro hina ancha autoridadwan yachachiran. Chayraykun llapallan runakunaqa Jesuspa yachachisqanwan anchata admirakuranku.

Lepra onqoyniyoq runata Jesús sanoyachisqanmanta

(Mar 1.40-45; Luc 5.12-16)

8 ¹Jesusqa chay moqopi yachachiyta tukuruspanmi urayamuran. Chaymi ashka runakunaqa Jesuswan kushka riranku. ²Hinaqtinmi huk runa lepra onqoyniyoq Jesusman ashuyuran. Hinaspan Jesuspa ñawpaqninpi qonqoriyukuspa, khaynata niran:

—Señorlláy, munaspaykiqa kay onqoyniymantayá sanoyaykachiway, nispa.

³Chaymi Jesusqa makinwan llamiykuspa chay runata niran:

—Arí, noqaqa munanin sanoyanaykita, nispa.

Hinaqtinmi kasqan ratolla chay lepra onqoyniyoq runaqa, sanoyapuran.

⁴Hinaspan Jesusqa niran:

—Aman pimanpas kaykuna pasasusqaykimantaqa willankichu. Aswanyá Israel templopi serviq sacerdotekunaman rispa, qawachikamuy sanoña kasqaykita. Hinaspayki Moisespa escribisqan leyman hina ofrendaykita qomuy. Saynapin paykunaqa sanoña kasqaykita yachanqaku, nispa.

Roma llaqtayoq soldadokunapa jefenpa iñiyninmanta

(Luc 7.1-10)

⁵Capernaúm llaqtaman Jesús chayaruqtinmi soldadokunapa jefenqa Jesusman ashuyuspa khaynata ruegakuran:

⁶—Señorlláy, serviwaqniy runan wasiypi nishuta ñak'arishan, enteron cuerpon wañusqa hina kasqanrayku, nispa.

⁷Hinaqtinmi Jesusqa khaynata niran:

—Kunanmi wasiykiman rispa sanoyachimusaq, nispa.

⁸Chaymi chay soldadokunapa jefenqa niran:

—Señorlláy, ¿pitaq noqari kani wasiyman haykunaykipaqrí? Noqaqa manan merecenichu wasiyman rinaykipaqa. Ichaga kunan rato qan rimarillaqtiykin, serviqniyqa sanoyanqa. ⁹Ichaga noqapas jefeykunata kasukuqmi kani; saynallataqmi soldadoykunapas noqapa kamachisqayta ruwan. Chaymi paykunata kamachiqtiy, paykunapas kasuwanku; hukninta: “Riy” niqtiyqa, rinmi; huknintapas: “Hamuy” niqtiyqa, hamunmi. Saynallataqmi serviwaqniy runatapas: “Kayta ruway” niqtiyqa, paypas ruwanmi, nispa.

¹⁰Chay soldadokunaq jefenpa nisqanta uyarispanmi Jesusqa, admirakuspa, paywan kushka riq runakunata niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, kay enteron Israel nación llaqtapipas, manan noqaqa ni pitapas tariranichu khayna allin iñiyniyuq runataqa. ¹¹Chayqa uyariwaychisyá kay nisqayta: Enteron mundomantan noqapi creeq runakunaqa hamunqaku kay forastero runa hina. Hinaspan paykunapas Abrahamwan, Isaacwan hinallataq Jacobwan ima, Diospa gobiernasqan sumaq glorianpi, mesaman tiyayunqaku mikhunankupaq. ¹²Ichaqa Diospa gobiernasqan sumaq glorianman haykunankupaqmi primerta invitasqa karanku Israel nacionniyuq runakuna. Ichaqa Diospi mana creesqankuraykun paykunaga huk tutayaq lugarman qarqosqa kanqaku. Chaypin waqanqaku, hinallataq nanaymanta kirunkuraq rach'ikyanqa, nispa.

¹³Chaymantan Jesusqa chay soldadokunapa jefenta niran:

—Wasiyki man kutipuy; hinaspa noqapi creesqaykiman hina ruwasqa kachun, nispa.

Hinaqtinmi Jesuspa rimarisqan ratomantapacha, chay soldadokunapa jefenta servi q runaqa sanoyaran.

Pedropa suegranta Jesús sanoyachisqanmanta

(Mar 1.29-31; Luc 4.38-39)

¹⁴Jesusqa Pedropa wasinmanmi riran. Chaypin Pedropa suegranta rikuran nishu fiebrewan camapi onqoshaqta. ¹⁵Hinaspanmi Pedropa suegranman ashuyuspa, Jesusqa makinta llamiykur. Chaymi Pedropa suegranqa chay fiebre onqoymanta kasqan ratolla sanoyaran. Hinaspan camanmanta hatarispa, paykunaman mikhunata serviran.

Ashka onqosqa runakunata Jesús sanoyachisqanmanta

(Mar 1.32-34; Luc 4.40-41)

¹⁶Tutayaykushaqtinñan Jesusman apamuranku demoniokunapa ñak'arichisqan ashka runakunata. Hinaqtinmi Jesusqa huk rimayllawan chay demoniokunata qarqoran. Hinaspan chaypi kaq llapallan onqosqa runakunatapas sanoyachillantaq. ¹⁷Saynapin Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Isaiaspa khayna escribisqan cumplikuran: “Paymi noqanchispa onqoyinchiskunamanta, hinallataq tukuy nanayninchiskunamantapas sanoyachiwasun”, nispa [Isaías 53.4].

Jesusta qatikuy munaq runakunamanta

(Luc 9.57-62)

¹⁸Jesuspa muyuriqninpi ashkallaña runakuna kaqtinmi, Jesusqa discipulonkunata kamachispa, khaynata niran:

—Hakuchi Galilea laguna qochapa waq law chimpanman, nispa.

¹⁹Hinaqtinmi leykunata yachachiq huk runaqa, Jesusman ashuyuspa, khaynata niran:

—Yachachikuq, maytaña riqtiykipas noqaqa qatikusqaykin, nispa.

²⁰Hinaqtinmi Jesusqa contestaran:

—Atoqkunapaqa kanmi puñunankupaq t'oqokuna. Alton phawaq pichinkukunapapas kanmi puñunankupaq lugarninku. Ichaqa noqa Diosmanta Hamuq Runapaqa manan kanchu mayman haykuspa puñunaypaqpas, nispa.

²¹ Hinaqtinmi Jesusta huk discipulon nillarantaq khaynata:

—Señorlláy, primertaqa dejaykuwayraq papay wañuqtin p'amparamunay-kama. Chaymantaña qantaqa qatikusqayki, nispa.

²² Chaymi Jesusqa niran:

—Qanqa noqata qatikuway. Diospi mana creeq runakunaqa wañusqa hinan kashanku. Paykunayá wañusqa runakunataqa p'ampamushachunku, nispa.

Wayrata Jesús thañichisqanmanta

(Mar 4.35-41; Luc 8.22-25)

²³ Jesusmi huk boteman wicharan. Hinaqtinmi discipulonkunapas wichas-panku, pay wan kushka riranku. ²⁴ Hinaqtinmi chay botepi rishaqtinku Jesusqa puñururan. Hinaspan qonqayllamanta nishuta wayra-wayramuspa, chay hatun laguna qochapi unuta altoman qallchichimuran. Chaymi chay ris-qanku botemanqa unu hunt'ayta qallariran. ²⁵ Hinaqtinmi discipulonkunaqa nishuta mancharikuspanku, Jesusta rikch'achiranku khaynata:

—¡Señor, Señor! ¡Salvawayku! ¡Unu ukhumanmi chinkayushanchishña! nispanku.

²⁶ Chaymi Jesusqa niran:

—¡Pisi ñiniyioq runakuna! ¿Imanaqtinta qankunari noqapi mana con-fiaspa, aswan mancharisqa kashankichís? nispa.

Saynata nisanmi, Jesusqa sayarimuspa chay wayrata, hinallataq laguna qochapi qallchikamuq unutawan kamachiran thañinanpaq. Chaymi kasqan ratolla wayrapas unupas thañiran. ²⁷ Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa admirasqallaña anchata mancharikuspanku tapunakuranku khaynata:

—¿Imayna runañataq kay runarí? Pay kamachiqtin, ¿wayrapas, unupas kasukunanpaqrí? nispanku.

Demoniokunapa ñak'arichisqan runakunamanta

(Mar 5.1-20; Luc 8.26-39)

²⁸ Galilea laguna qochapa waq lawnin Gadara lugarman Jesús chayaruq-tinmi, panteonmanta ish kay runakuna Jesusman hamuranku. Chay ish kay-nin runakunaqa demoniopa ñak'arichisqanraykun ancha manchakunapaq karanku. Chaymi chay ñannintaqa mana ni pipas pasayta atirankuchu. ²⁹ Hinaqtinmi chay ish kay runakunapi kaq demoniokunaqa, altota qaparispa, khaynata niranku:

—Tukuy atiyniyioq Diospa Wawan Jesús, ¿imatataq qanri noqaykuwan munashankí? ¿Manaraq tiempo chayamushaqtinchu noqaykuta ñak'arichi-wanaykikupaq hamushankí? nispanku.

³⁰ Chay cercallankupitaqmi ashka khuchikuna mikhusharanku. ³¹ Hinaq-tinmi demoniokunaqa chay khuchikunata rikuspanku, Jesusta ruego kuranku khaynata:

—Qarqowankiku chayqa dejaykuwaykuyá waq khuchikunaman haykunay-kupaq, nispanku.

³² Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Riy chis, nispa.

Chaymi demoniokunaqa chay ish kaynin runakunamanta lloqsispanku, chay ashka khuchikunapa cuerponman haykuranku. Hinaqtinmi chay

khuchikunaqa qata urayta p'itaspanku, Galilea laguna qochaman urmayuranku. Hinaspan chay laguna qochapi heq'epaspa wañuranku.

³³Hinaqtiinmi chay khuchikunata michiq runakunaqa, chayta rikuspanku, anchata mancharikuspa llaqtaman ayqekuranku. Chay llaqtaman chayaruspankutaqmi tukuy ima rikusqankuta runakunaman willakachakuranku, hinallataq demoniokunapa ñak'arichisqan runakuna sanoyasqanmantawan ima. ³⁴Chaykunata uyarispankun, chay llaqtapi tiyaq llapallan runakunaqa Jesuspa kasqanman hamuranku. Hinaspan Jesusta ruegakuranku khaynata: —Kay llaqtaykumanta huk lawman ripuy, nispanku.

Mana puriq runata Jesús sanoyachisqanmanta

(Mar 2.1-12; Luc 5.17-26)

9 ¹Chaymantan Jesusqa boteman qespispa, Galilea laguna qochapa waq law chimpanman riran. Hinaspan chayaran tiyasqan Capernaúm llaqtaman. ²Chaypi kashaqtiinmi huk mana puriq runata kallapipi wantumuranku. Hinaqtiinmi Jesusqa chay wantumuq runakunapa iñiyninkuta yachaspa, chay mana puriq runata niran:

—Wawalláy, ama llakikuychu, kallpanchakuy. Llapallan huchaykikunatan perdonayki, nispa.

³Hinaqtiinmi leykunata yachachiq wakin runakunaqa, sonqollankupi pien-saranku khaynata: “Kay runaqa runallan, chayri ¿pi kananpaqtaq payri creekun? ¿Payri Dios kananpaqchu creekun, tukuy kaykunata rimaspa? Payqa Diostan ofendeshan kaykunata rimaspanqa”, nispanku. ⁴Jesusñataqmi chay runakunapa piensasqanta yachaspa, tapuran khaynata:

—Qankunari, ¿imanaqtintaq chay mana allinkunatari piensashankichís?

⁵Kunanyá niwaychis: ¿Imataq más facilri kanman? ¿Kay runapa huchankunata perdonaychú? Icha ¿sanoyachispa “ripyu” niychú? ⁶Kunanmi yachankichis, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa kay pachapi runakunapa huchankunata perdonanaypaq atiyniyoq kasqayta, nispa.

Chayta rimayta tukuruspanmi, Jesusqa chay mana puriq runata niran:

—Sayariy; hinaspa chay kallapiykita oqarispa wasiykiman ripuy, nispa.

⁷Chaymi chay mana puriq runaqa sayarispas wasinman ripuran. ⁸Hinaqtiinmi chaypi kaq runakunaqa, chay mana puriq runapa sanoyasqanta rikuspanku, anchata admirakuspa, tukuy manchakuywan Diosta alabaranku, Jesucristoqa ancha atiyniyoq kasqanrayku.

Mateota Jesús waqyasqanmanta

(Mar 2.13-17; Luc 5.27-32)

⁹Jesusqa chay mana puriq runata sanoyarachispanmi, chaymanta lloqsispa risharan. Hinaspan Mateo sutiyoq runata impuesto cobranan puestopi tiyas-haqta rikuran. Hinaspan Jesusqa payta niran:

—¡Qatikuway noqata! nispa.

Chayta uyarispanmi Mateoqa, tukuy ruwasqankunata saquespa, Jesuswan kushka riran.

¹⁰Hinaspan Mateoqa mikhunata wasinpi wayk'uchiran Jesusman invitana-paq. Chaymi Jesusqa discipulonkunapiwan, Mateopa impuesto cobraq-masinkunapiwan, hinallataq huchasapa runakunapiwan ima, mesapi kushka

mikhusharanku. ¹¹Chayta rikuspankun fariseo religionniyoq runakunaqa, Jesuspa discipulonkunata tapuranku khaynata:

—Yachachisuqniykichis Jesusri, ¿imanaqtintaq impuesto cobraq runakunawan, hinallataq huchasapa runakunawan kushkari mikhushan? nispanku.

¹²Jesusqa chayta uyariruspanmi, khaynata niran:

—Medicotaqa onqosqa runakunallan necesitanku; sano runakunan ichaqa mana necesitankuchu. ¹³Qankunaqa riychisyá, hinaspa yachamuychis ima ninantas Bibliapi nishan chayta. Diosmi khaynata niran: “Manan munanichu animalkunata wañuchispa sacrificio ofrendata q’oshñichimuwanaykichistaqa. Aswanqa munani khuyapayakuq kanaykichistan”, nispa. Noqaqa hamurani manan justo tukuq runakunata waqyaqchu, aswanqa huchayoq runakunata salvaqmi, saynapi huchankuta saqespanku, noqata qatikuwanankupaq, nispa.

Jesusmi yachachiran ayunomanta

(Mar 2.18-22; Luc 5.33-39)

¹⁴Bautizaq Juanpa discipulonkunaman Jesusman hamuspa tapuranku:

—Noqaykupas hinallataq fariseo religionniyoq runakunapas ayunaykun. Ichaqa qanpa discipuloykikunari, ¿imanaqtintaq mana ayunankuchú? nispanku.

¹⁵Hinaqtinmi Jesusqa contestaran khaynata:

—Huk casarakuymán invitasqa runakunaqa manan llakisqaqa kankumanchu, casarakuq qari chayllapiraq kashaqtinqa. Ichaqa kanqan p’unchawkuna, casarakuq qari paykunapa kasqanmanta qechusqa kaqtin, paykunapas ayunanankupaq.

¹⁶Thanta p’achataqa manan ni pipas mosoq telawanqa remendanmanchu. Saynata remendaqtinqa chay mosoq remiendoqa ch’intispanmi astawanmi chay thanta p’achataqa llik’irunman. ¹⁷Saynallataqmi manaraq poqosqa vinotaqa mana ni pipas hich’anmanchu thanta odrekunamanqa. Ichaqa chay vino poqoruspanmi chay thanta odrekunataqa phatarachinman. Hinaspan vinopas usunman, hinallataq odrekunapas manaña ni imapaqpas valenmanñachu. Chaymi manaraq poqosqa vinotaqa mosoq odrekunaman hich’ana, saynapi odrepas hinallataq vinopas mana perdenanpaq, nispa.^j

Jairopa ususinmanta hinallataq huk onqosqa warmimantawan

(Mar 5.21-43; Luc 8.40-56)

¹⁸Chaykunata Jesús rimallashaqtinraqmi, Diosmanta yachachina sinagoga wasipi kamachiq runa, Jesusman hamuspa, ñawpaqninpi qonqoriyukuspa, ruegakuran khaynata:

—¡Ususiyi kunallan wañurun! Sichus qan rispayki payta llamiykuqtiy-kiqa kawsarinqan, nispa.

¹⁹Hinaqtinmi Jesusqa tiyasqanmanta hatarispa, discipulonkunapiwan kushka, chay runapa qepanta riranku. ²⁰Hinaqtinmi ñanta rishaqtinku, huk

j 9.17 Mana poqosqa vinon rikch’akun Jesuspa yachachisqankunaman. Poqosqa vinoñataqmi rikch’akun Israel nacionniyoq runakunapa ñawpaq mana valeq costumbranchikunaman. Chaymi Diospa palabranchikunamanqa costumbranchiskunataqa mana yapananchishchu.

warmi chunka ishkanynioq wataña yawar apariy onqoywan onqosqa kasqa. Hinaspan Jesusman qepallanta ashuyuspa, p'achanpa patallanta llamiykur. ²¹ Chay warmiqa sonqollanpin piensaran khaynata: “Sichus p'achallan-tapas tupayusaq chayqa, sanoyasqami”, nispa. ²² Chaymi Jesusqa qepan lawta qawariran. Hinaspan chay warmita rikuspan khaynata niran:

—Wawáy, kallpanchakuy. Diospi inisqaykiraykun sanoña kanki, nispa.

Hinaqtinmi chay warmiqa chay ratomantapacha sanoyapur. ²³

Chaymantan Jesusqa chay kamachiq runapa wasinman riran. Chaypin quenata tocaqkunapas listollaña kashasqaku chay runapa ususinta p'ampaq apanankupaq; hinallataqmi ashka runakunapas llakikuyanta waqashasqaku. ²⁴ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

—Lloqsiychis kaymanta. Sipasqa manan wañusqachu kashan. Aswanqa puñullashanmi, nispa.

Chaymi chaypi kaq runakunaqa, Jesusmanta burlakuspa, asipayaranku. ²⁵ Ichaqa hawaman paykunata Jesús lloqsirachispanmi, Jesusqa chay wañusqa sipaspa kasqanman haykuspa, ashuyuran. Hinaspan makinmanta aysariykuqtin, chay sipasqa hatarimuran. ²⁶ Hinaqtinmi chay Capernaúm llaqtapa cercankunapi tiyaq runakunaqa, tukuy kaykuna pasasqanmanta yacharanku.

Ishkay ñawsakunata Jesús sanoyachisqanmanta

²⁷ Chaymanta Jesús rishaqtinmi, ishkay ñawsa runakuna Jesuspa qepanta riranku, khaynata waqyakuspa:

—¡Davidpa mirayninmanta Jesús, khuyapayaykuwaykuyá! nispanku.

²⁸ Hinaqtinmi wasiman Jesús chayaruqtin, chay ñawsakunaqa Jesuspa ladonman ashuyuranku. Chaymi Jesusqa chay ñawsakunata tapuran:

—Qankunari, ¿noqapi confiankichishchu sanoyachinaypaqrí? nispa.

Hinaqtinmi chay ñawsakunaqa contestaranku:

—Arí, Señorlláy, nispanku.

²⁹ Saynata contestaqtinkun, Jesusqa chay ishkaynin ñawsakunapa ñawin-kunata llamiykuspa niran:

—Noqapi confiasqaykichisraykun sanoyachisqaykichis, nispa.

³⁰ Chaymi chay ñawsa runakunapa ñawinqa kasqan ratolla rikuran. Hinaq-tinmi Jesusqa paykunata allinta avisaspa niran:

—Aman pimanpas kay sanoyachisqaymantaqa willankichishchu, nispa.

³¹ Paykunan ichaqa chaymanta lloqsiruspanku, chay llaqtakunapi llapallan tiyaq runakunaman willakachakuranku, paykunata Jesús sanoyachisqan-manta.

Mana rimay atiq runata Jesús sanoyachisqanmanta

³² Ñawsa kasqankumanta sanoyaq ishkaynin runakuna lloqsirullaqtinkun, Jesusman pusamullarankutaq demoniopa ñak'arichisqan mana rimay atiq runata. ³³ Hinaqtinmi Jesusqa chay runamanta demoniota qarqoran. Chaymi chay runaqa chayraq rimayta atiran. Hinaqtinmi chaypi kaq runakunaqa anchata admirakuspa, khaynata niranku:

—Saynataqa manan ni hayk'aqpas rikuranchishchu kay Israel nación llaq-tapiqa, nispanku.

³⁴ Ichaga fariseo religionniyoq runakunañataqmi khaynata niranku:

—Kay runaga demoniokunataqa qarqon demoniokunapa jefen payman atiyinta qoqtinmi, nispanku.

Runakunata Jesús khuyapayasqanmanta

³⁵ Jesusqa llapallan llaqtakunaman, hinallataq uchuy llaqtachakunamanmi riran. Hinaspan Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapi willakuran, Diosmanta allin willakuykunata hinallataq Diospa gobiernananmantapas. Saynallataqmi onqosqa runakunatapaspas, hinallataq runakunapa cuerponpi nanayninkutapas sanoyachiran. ³⁶ Jesusqa ashka runakunata rikuspanmi khuyapayaran. Saynataqa khuyapayaran mana michiqniyoq ovejakuna hina, wikch'usqa hinallataq ch'eqesqa kasqankuraykun. ³⁷ Hinaspan Jesusqa discipulonkunata niran:

—(Diospi mana creeq runakunan ashka kanku. Ichaga Diosmanta willakuq runakunan chikallan kanku.) Chakraqa ñan listollaña kashan cosechanapaq. Ichaga cosechaqkun chikachallan kashanku. ³⁸ Chayraykuyá qankunaqa Diosman orakuychis, yachachiq runakunata mandamunanpaq, saynapi llapallan runakunaman Diosmanta allin willakuykunata willamunankupaq, nispas.

Chunka ishkaayniyoq apostolkunamanta

(Mar 3.13-19; Luc 6.12-16)

10 ¹ Chaymantan Jesusqa waqyaran chunka ishkaayniyoq discipulonkunata. Hinaspan sapankamaman atiyinta qoran, runakunamanta demoniokunata qarqonankupaq, hinallataq runakunapi imaymana onqoykunatapaspas, nanaykunatapaspas sanoyachinankupaq.

² Chay chunka ishkaayniyoq akllasqan discipulonkunatan suticharanku apostolwan. Paykunan karanku: Simón, huknin sutinmi karan Pedro; Simón Pedropa wawqen Andrés; Zebedeopa wawankuna Jacobowan hinallataq Juanpiwan ima; ³ saynallataq Felipe; Bartolomé; Tomás; impuesto cobraq Mateo; Alfeopa wawan Jacobo; Lebeo, paytan suticharanku Tadeowan; ⁴ cananista partidomanta kaq Simón; hinallataq Judas Iscariote ima. Kay Judas Iscarioten Jesusta traicionaspa enemigonkunaman entregaran.

Chunka ishkaayniyoq apostolninkunata Jesús comisionasqanmanta

(Mar 6.7-13; Luc 9.1-6)

⁵ Jesusqa paymanta willakuq rinankupaqmi, chay chunka ishkaayniyoq akllasqan apostolninkunata comisionaspa, kamachiran khaynata:

—Aman rinkichishchu huk law nacionniyoq runakunamanqa. Hinaspapas aman haykunkichishchu Samaria provincia lawpi tiyaq runakunamanpas. ⁶ Aswanmi rinkichis Israel nacionniyoq runakunallaman. Paykunan chin-kasqa ovejakuna hina kashanku. ⁷ Paykunaman rispaykichis willamuychis khaynata: “Diosmi sumaq gobiernayta ña qallarishanña (runakuna paypi creeqtinku)”, nispas. ⁸ Saynallataqyá qankunaqa onqosqakunata, hinallataq lepra onqoywan ñak'ariq runakunatapaspas sanoyachimuychis. Wañusqakunatapaspas kawsarichimuychis. Hinallataq demoniokunatapaspas runakunamanta qarqomuychis. Qankunamanmi kay atiyta gratislla qoshaykichis; saynaqa qankunapas gratisllayá sanoyachimuychis.

⁹Hinaspapas rispaykichisqa aman apankichishchu ima qolqetapas, ¹⁰nitaq qoqawtapas, nitaq bastontapas, nitaq husut'atapas, nitaq p'achatapas cambia-kunaykichispaqqa. Yachasqanchisman hinaqa, llapallan llank'apakuq runa-kunapas, llank'apakusqankumanta merecenkun pagon chashkikapuytaqa.

¹¹Ichaqa huk hatun llaqtaman otaq huk taksa llaqtachamanpas chayarus-paykichisqa, confianapaq hina allin respetasqa runata mashkaychis. Hinaspa chay runapa wasinpi samapakuychis asta huk law llaqtaman rinaykichis-kama. ¹²Chay runapa wasiman haykuspaqa, khaynatayá rimayukuychis: “Diospa hawkayaynin qankunawan kachun”, nispa. ¹³Sichus chay wasipi kaq runakuna allinta chashkisunkichis chayqa, Diosmi paykunataqa hawkayaypi kawsachinqa. Ichaqa sichus mana allintachu chashkisunkichis chayqa, chay nisqaykichis hawkayayqa, qankunallamanmi kutinpunqa. ¹⁴Hinallataq sichus mayqen llaqtapias, otaq mayqen wasipipas mana chashkisunkichishchu, nitaq qankunapa rimasqaykichistapas uyariyta munanqakuchu chayqa, chay llaqtamanta otaq chay wasimanta lloqsispayá husut'aykichispi allpatapas thaptirikusparaq huk lawman ripuychis. ¹⁵Cheqaqtapunin niykichis, chay llaqtakunaqa, juicio p'unchaw chayamuqtinmi, Sodoma llaqtamantapas hina-llataq Gomorra llaqtamantapas aswan mastaraq castigasqa kanqaku, nispa.^k

Diospi creeqkunaqa qepa tiempopi qatikachasqa kanankumanta

¹⁶Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Noqan qankunataqa mandashaykichis huchasapa runakunapa kasqanman, imaynan ovejakunatapas kachayushayman yarqasqa atokkunapa kasqanman hinata. Chayraykuyá qankunaqa chay huchasapa runakuna ukhupiq, mach'aq-way hina yachaysapa hinallataq paloma hina sumaq llamp'u sonqoyoq kaychis. ¹⁷Saynaqa cuidakuychisyá chay runakunamanta. Paykunaqa juezkunamanmi apa-sunkichis; hinallataq Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapipas castigasun-kichis; ¹⁸Hinaspapas noqapi creesqaykichisraykun, autoridadkunaman hinallataq reykunamanpas entregasunkichis. Saynapin qankunaqa paykunaman hinallataq huk law nacionniyoq runakunamanpas noqamanta willamunkichis. ¹⁹Chay autori-dadkunaman apasuqtiykichisqa, amayá qankunaqa preocupakunkichishchu: “Ima nispan otaq imaynata nispan defiendekusaq”, nispaqa. Ichaqa Diosmi chay rato-piqa yachayta qosunkichis imaynata rimanaykichispaqpas. ²⁰Saynapin qankunaqa mana kikirillaykichismantachu chaypiqa rimankichis; aswanqa Diospa Santo Espiri-tunmi qankunataqa yanapasunkichis, imaynata rimanaykichispaqpas.

²¹Saynallataqmi chay tiempopiqa, wawqentin kashaspankupas wañuymán entreganakunqaku. Papanpas wawantan wañunanpaq entreganqa. Wawanpas tayta mamanta traicionaspan wañuchinqa. ²²Hinaspapas noqapi creesqayki-chisraykun, llapallan runakunaqa qankunata cheqnisunkichis. Ichaqa pipas noqapi wañunankama creeqmi, salvasqa kanqa. ²³Saynallataq, sichus kay llaqtapi runakuna qankunata wañuchisunaykichispaq qatikachasunkichis chayqa, huk law llaqtamanyá ayqekuychis. Noqaqa cheqaqtapunin niykichis, qankuna kay Israel nación llaqtakunapi puriyta manaraq tukushaqtiyki-chismi, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa kutimusaq.

k 10.15 Sodoma llaqtapi hinallataq Gomorra llaqtapi tiyaq runakunaqa nishu huchasapa runa-kunan karanku. Génesis 18.

²⁴ Huk preparakuq discipuloqa, yachachiqnin maestronmantaqa manan aswan más importanteqa kanmanchu. Hinallataqmi huk sirviente runapas, patronninmantaqa manan aswan más importanteqa kanmanchu. ²⁵ Aswanmi chay discipuloqa procuranan chay yachachiqnin maestron hina kayta. Saynallataq chay sirviente runapas procuranan chay patronnin hina kayta. Ichaqa imaynan noqatapas kay runakunaqa demoniokunapa jefen Beelzebú nispa k'amíwaranku. Saynallataqmi qankunatapas, imaynataraqchá k'amisunkichis, noqapi creesqaykichisrayku, nispa.¹

Pitas aswan masta manchakunamanta

(Luc 12.2-7)

²⁶ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Qankunaqa ama manchakuychishchu runakunataqa. Runakunapa tukuy ima sonqollanpi piensasqanpas, hinallataq pakallapi tukuy ima ruwasqanpas yachasqan kanqa. ²⁷ Qankunaman mana pipa uyarisqallan ima willasqaytapas, llapallan runakunaman alayrita willamuychis. Saynallataq secreto-llapi qankunaman ima willasqaytapas, llapallan runakunaman willamuychis. ²⁸ Hinaspapas qankunaqa, runakuna wañuchiya munasuqtiykichisqa, amayá manchakunkichishchu. Paykunaqa cuerpollaykichistan wañuchiya atinkuman. Ichaqa manan almaykichistaqa wañuchiyaqa atinkumanchu. Aswanqa Dios Taytaykichistayá qankunaqa manchakuychis. Payllan cuerpoykichistapas hinallataq almaykichistapas wiñaypaq ñak'ariy infiernoman wikch'uyunapaq ancha atiyniyoqqa.

²⁹ Qankunaqa yachankichismi ishkay pichinkuchakunata huk pisi qol-qechallaman vendesqankutaqa. Ichaqa chay pichinkuchakunapas manan wañunkumanchu Diospa mana yachasqallanqa. ³⁰ Diosqa yachanmi hayk'a chukchayoc kasqaykichistapas. ³¹ Qankunaqa chay pichinkuchakunaman-tapas aswan mastaraqmi valenkichis. Chayraykun qankunaqa mana ni imamantapas manchakunaykichishchu, nispa.

Jesucristota ama neganamanta

(Luc 12.8-9)

³² Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Sichus pi runapas runakunapa ñawpaqninpi noqata mana negawanqachu chayqa, noqapas hanaq pachapi Dios Taytaya ñawpaqninpiqa noqapi creeq runataqa manan negasaqchu. ³³ Ichaqa sichus pipas runakunapa ñawpaqninpi noqata negawanqa chayqa, noqapas hanaq pachapi Dios Taytaya ñawpaqninpiqa negallasaqtaqmi chay runataqa, nispa.

Jesucristopi creeqkunata runakuna cheqnikusqankumanta

(Luc 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Noqaqa kay pachamanqa hamurani manan hawkalla kawsanaykichispaqchu. Aswanmi noqaqa hamurani, qankuna noqapi creeqtiykichis, runakuna

1 10.25 Patronpas hinallataq yachachikuq maestropas Jesusmi. Discipulowan hinallataq sirvientewanñataqmi Jesucristopi creeqkuna kanchis.

qankunapa contraykichispi kanankupaqmi. ³⁵ Chaymi qari wawanpas papanpa contranpi kanqa. Warmi ususinpas mamitanpa contranpi kanqa. Saynallataqmi qachunninpas suegranpa contranpi kanqa. ³⁶ Chaymi niykichis, cheqnisuqniykichis enemigoykichisqa, qankunapa familiallaykichismantan kanqa. ³⁷ Ichaqa pipas papanta otaq mamitanta noqamanta aswan masta munakunqa chayqa, manan discipuloyqa kanmanchu. Hinallataq pipas qari wawanta otaq ususinta noqamanta aswan masta munakunqa chayqa, manallataqmi noqapa discipuloyqa kanmanchu. ³⁸ Pipas noqapa discipuloy kayta munaspaqa listo kanan sasachakuykuna chayamuqtin ñak'arinanpaq. Hinaspan sapa p'unchaw noqapi iñinan. Sichus noqapi mana iñinqachu chayqa, manan discipuloyqa kanmanchu. ³⁹ Pipas kay pachapi payllapaq kawsay munaqqa, wiñaypaqmi wañunqa. Aswanqa pipas noqapi creesqanrayku wañuyta tariqmi, wiña-wiñaypaq kawsanqa, nispa.

Premiokunamanta

(Mar 9.41)

⁴⁰ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Qankunata wasinpi chashkiq runaqa, noqatan chashkiwashan. Saynallataqmi noqata chashkiwaq runapas hanaq pachamanta mandamuwaqniy Dios Taytaytapas chashkillashantaq. ⁴¹ Pipas Diosmanta willakuq profetata wasinpi samachinqa chayqa, Diosmi chay samachiq runamanpas qonqa, chay profetapa chashkinan hina premiota. Saynallataqmi pipas Diospi creeq justo runata wasinpi samachinqa chayqa, Diosmi paymanpas qonqa, chay justo runapa chashkinan hina premiota. ⁴² Chaymi cheqaqtapuni niykichis, sichus pipas huk tazapi chiri unullatapas haywaykunqa, noqapi creeq huk humilde runaman chayqa, Diosmi paymanpas premionta qopunqa, nispa.

Bautizaq Juanpa discipulonkuna Jesusman tapuq risqankumanta

(Luc 7.18-35)

11 ¹ Jesusqa chunka ishkaqniyoq discipulonkunaman yachachiyta tukurspanmi, huk llaqtakunaman riran. Chay llaqtakunapin Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willaspa yachachiran.

² Hinaqtinmi Bautizaq Juanqa carcelpi kashaspan, Jesuspa tukuy ima ruwasqankunamanta uyariran. Chayraykun ishkaq discipulonkunata Jesusman mandaran, ³ khaynata tapumunankupaq:

—¿Qanchu kanki Diosmanta Hamuq Salvawaqniyku, icha huktachu suya-saqquri? nispa.

⁴ Hinaqtinmi Jesusqa contestaran khaynata:

—Kutispaykichis Bautizaq Juanman willamuychis tukuy rikusqaykichista, hinallataq uyarisqaykichismantawan khaynata: ⁵ “Ñawsakunan rikun; mana puriqkunan purin; lepra onqoywan ñak'ariqkunan sanoyan; mana uyariqkunan uyarin; wañusqakunan kawsarin. Saynallataqmi wakcha runakunapas Diosmanta allin willakuyta uyarishanku, salvasqa kanankupaq. ⁶ Chaymi ancha kususqa kanqaku noqapi allinta iñiqkunaqa”, nispa.

⁷ Bautizaq Juanpa discipulonkuna pasapuqtinkun, Jesusqa yachachiyta qallariran llapallan runakunaman Bautizaq Juanmanta, khaynata:

—Qankunari, ¿pi qawaqtaq rirankichis ch'inñeqtarí? ¿Wayrapa apakachasqan mana kallpayoq tiwli-tiwli soqosman rikch'akuq runatachú?

⁸ Icha ¿allin p'achawan p'achasqa runata qawaqchu rirankichís? Yuyariychisyá, allin p'achawan p'achasqa runakunaqa, gobiernaq qapaq reykunapa hatun wasinpin tiyanku. ⁹ Aswan qankunari, ¿pi qawaqtaq rirankichís? ¿Diosmanta willakuq profeta runata qawaqchú? Arí, Bautizaq Juanqa Diosmanta willakuq ñawpaq profeta runakunamantapas aswan más importanteraqmi karan. ¹⁰ Bautizaq Juanmantan Dios Taytayqa niwaranña khaynata:

“Noqan mandamusaq willakuqniyta, qanpa ñawpaqniykita rispa willamunanpaq. Paymi ñanta allichaq hina, runakunata allinta yachachinqa, chayamuqtiyki sumaqa chashkisunaykikupa”, nispa
[Malaquías 3.1].

¹¹ Cheqaqtapunin niykichis, kay pachapiqa manan ni pipas naceranchu Bautizaq Juanmanta aswan más importante runaqa. Ichaqa noqapi ñiqmi, humilde runalla kashaspanpas, hanaq pacha Diospa gobiernasqan glorianpiqa, Bautizaq Juanmantapas aswan más importante kanqa.

¹² Saynallataqmi Bautizaq Juanpa predicasqan p'unchawmanta asta kunan p'unchawkamapas, ashka runakunaqa willakushanku Diosmanta allin willakuykunata, hinallataq Diospa gobiernananmantapas. Saynata willakuspankun creyentekunaqa ancha sasachakuykunata pasashanku. Ichaqa Diosmanta willakuqkunata chinkachiya munashaqtinkupas, Diosmanta willakuqkunaga astawanraqmi mirashanku. ¹³ Ichaqa Diosmanta willakuq llapallan profetakunapas, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas, Bautizaq Juanpa hamusqan p'unchawkamallan willakuranku. ¹⁴ Chaymi niykichis, sichus qankuna Moisespa escribisqan leykunapi hinallataq profetakunapa yachachisqanpi creenkichis chayqa, Bautizaq Juanmi chay suyasqaykichis profeta Eliasqa. ¹⁵ Sichus cheqaqtapuni ninriyoq kankichis chayqa, allintayá uyariychis kay nisqaykunataqa.

¹⁶ ¿Pimantaq kay tiempopi kawsaq runakunatari comparachiyman? Paykunaga rikch'akunku plazakunapi tiyaruspanku pukllaspa waqyanakuq warmakunamanmi. ¹⁷ Paykunan khaynata ninakunku:

“Quenata tocashaqtiykupas qankunaqa manan tusunkichishchu. Llakisqa takikunata takishaqtiykupas, qankunaqa manan waqankichishchu”, nispa.

¹⁸ Ichaqa Bautizaq Juan hamuspanmi mana nishutachu mikhuran, nitaq vinotapas tomaranchu. Chaykunata rikuspaykichismi qankunaqa khaynata nirankichis: “Waq runaga demoniopa kamachisqanmi”, nispaykichis. ¹⁹ Noqa Diosmanta Hamuq Runa hamuspaytaqmi ichaqa mikhuni, hinallataq vinotapas tomani. Chayta rikuspaykichishñataqmi qankunaqa noqamanta rimankichis khaynata: “Payqa mikhuysapan, vinotapas tomakuspan mach'akun. Hinaspapas llapallan impuesto cobraqkunapa, hinallataq huchasapa runakunapapas amigonmi”, nispaykichis. Ichaqa yachaychisyá Diosta kasukuq runaga imapas ruwasqanpin reqsichikun, nispa.^m

^m 11.19 Jesucristopa enemigon runakunaqa manan contentochu karanku, Bautizaq Juanpa ruwasqanwanpas nitaq Señorninchis Jesucristopa ruwasqanwanpas. Chaymi paykunaga saynata rimaranku Bautizaq Juanpa contranpi hinallataq Jesucristopa contranpipas.

Diospa palabrantá mana uyariy munaq runakunamanta

(Luc 10.13-15)

²⁰ Jesusqa llaqtakunapin ashka milagrokunata ruwaran. Ichaqa chay llaqtakunapi tiyaq runakunaqa milagrokuna ruwasqanta rikushaspankupas, huchankumantaqa manan wanakurankuchu, nitaqmi Diostapas kasukuytaqa munarankuchu. Chaymi Jesusqa chay llaqtakunapi tiyaq runakunata q'achaspa khaynata niran:

²¹ —¡Ay, imaynaraq kankichis Corazín llaqtapi tiyaq runakuna! ¡Ay, imaynaraq kankichis Betsaida llaqtapi tiyaq runakuna! Qankunapa llaqtaykichis-pin ashka milagrokunata ruwarani. Sichus Tiro llaqtapi hinallataq Sidón llaqtapi kay milagrokunata ruwayman karan chayqa, maypacharaqchá paykunaqa qashqa p'achawan p'achakuspanku, hinallataq ushpakunapi tiyaspanku ima, huchankunamanta wanakuspanku, Diosman kutirikunkuman karan. ²² Chayraykun juicio p'unchawpiqa Tiro llaqtapi, hinallataq Sidón llaqtapi tiyaq runakunamantapas, aswan mastaraqmi qankunaqa Corazín llaqtapi tiyaq runakuna, hinallataq Betsaida llaqtapi tiyaq runakunapas castigasqa kankichis, Diosman mana kutirikusqaykichisrayku. ²³ Saynallataq Capernaúm llaqtapi tiyaq runakuna uyariwaychis allinta: ¡Manan qankunapas hanaq pachamanqa haykunkichishchu! ¡Aswanmi qankunaqa nina rawray infiernopa ukhu-ukhunmanraq wikch'uyusqa kankichis! Sichus Sodoma llaqtapi kay ruwasqay milagrokunata ruwayman karan chayqa, chay Sodoma llaqtaqa kunankamapas kashanmanraqmi karan. ²⁴ Chaymi niykichis, qankunapas huchaykichismanta mana wanakunkichishchu chayqa, juicio p'unchaw chayamuqtinmi Sodoma llaqtapi tiyaq runakunamantapas aswan mastaraq castigasqa kankichis, nispa.

Jesuspí creespa samariy tarinamanta

(Luc 10.21-22)

²⁵ Chaykunata rimayta tukuruspanmi Jesusqa Dios Taytanman orakuspa, khaynata alabaran:

—Dios Taytalláy, qantan alabayki, qanmi kanki hanaq pachapipas, hinallataq kay pachapipas kamachiqqa. Tukuy ruwasqaykikunatan yachaq tukuq runakunamanqa mana rikuchirankichu. Aswanmi pisi yachayniyoq wawa hina kaq runakunallaman kaykunataqa yachanankupa rikuchiranki. Sayna ruwasqaykimantan graciasta qoyki. ²⁶ Arí, Dios Taytalláy, sayna kanantan qanqa munaranki, nispa.

²⁷ Jesusqa nillarrantaqmi chaypi kaq runakunamanpas khaynata:

—Dios Taytaymi tukuy imakunata noqaman entregawaran. Hinaspapas noqataqa manan pipas reqsiwanchu, aswanqa Taytallaymi. Manataqmi Dios Taytaytaqa ni pipas reqsinchu. Aswanqa noqa wawallanmi paytaqa reqsini. Noqan runakunatapas akllani, paykunapas Dios Taytayta noqa hina reqsinankupa. ²⁸ Saynaqa pisipasqa kawsaq runakuna, hinallataq llaqa q'epiwan ñak'ariq runakuna, hamuychis noqaman. Qankuna noqapi creeqtiykichismi, noqaqa qankunata samachisqaykichis. ²⁹ Noqawan kushka puriychis; hinaspa noqamanta yachaychis. Noqaqa sumaq llamp'u sonqoyoq, hinallataq pacienciayoq humilde runan kani. Chaymi noqapi creespaykichis qankunaqa

samayta tarinkichis. ³⁰Noqapa yachachisqaykunaqa mana huk llaqa yugo hinachu, aswanqa samp'allan. Chayraykun yachachisqaykunaqa manan sasachu kasukunaykichispaqqa, nitaqmi llaqa q'epi hinapashchu apayta mana atinaykichispaqqa, nispa.

Jesusa discipulonkuna samana p'unchawpi trigo pallasqankumanta

(Mar 2.23-28; Luc 6.1-5)

12 ¹Huk samana p'unchawpin Jesusqa discipulonkunapiwan huk trigo chakraq patanta pasasharanku. Chaymi discipulonkunaqa yarqaymanta kaspanku, trigota pallaspa mikhuyta qallariranku. ²Chay ruwasqankuta rikuspan, fariseo religionniyoq runakunaqa, khaynata niranuku:

—¡Qawariy discipuloykikunapa ruwasqankuta! ¡Moisespa escribisqan leyman hinaqa, samana p'unchawpiqa manan saynataqa ruwanankuchu! nispanku.

³Jesusñataqmi contestaspa niran:

—¿Manachu qankuna Bibliapi leerankichis, rey Davidqa puriqmasinkunapiwan yarqachikuspa imatachus ruwasqanmanta? ⁴Rey Davidqa Diosta adorana wasiman haykuspanmi, Diosman ofresesqa kaq t'antakunata puriqmasinkunapiwan kushka mikhuranku. Chay t'antakunaqa, manan permitisqachu karan, rey Davidpas hinallataq puriqmasinkunapas mikhunankupaqqa. Aswanqa Israel nación llaqtapi sacerdotekunapa mikhunallanpaqmi permitisqa karan. ⁵¿Manachu qankunari Moisespa escribisqan leykunata leerankichis? ¿Manachu qankunari yachankichis, sacerdotekunapas samana p'unchawpi Dios yupaychana templopi llank'asqankuta? Paykunataqa samana p'unchawpi llank'ashaqtinkupas manan ni pipas acusankuchu, “qankunaqa huchallikushankichismi”, nispaqa. ⁶Ichaqa kunanmi niykichis, Dios yupaychana templo wasimantapas aswan más importante runan kaypiqa kashan. ⁷Qankunaqa manan entiendenkichishchu ima ninantas Diospa nisqantaqa. Payqa niranmi khaynata: “Animalkunata wañuchispa sacrificio ofrendata q'oshñichimuwanaykichistaqa manan munanichu. Aswanqa runamasiykichista khuyapayaq kanaykichistan munani”, nispa [Oseas 6.6]. Chayta entiendespaykichisqa, manachá yanqapuniqa kay mana culpayaq runakunataqa ni imamantapas acusawaqchishchu. ⁸Chayraykun niykichis, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa samana p'unchawpapas dueñonmi kani. Chaymi kamachini ima ruwanankupaqpas, nispa.

Mana valeq makiyoq runata Jesús sanoyachisqanmanta

(Mar 3.1-6; Luc 6.6-11)

⁹Chaymanta rishaspanmi Jesusqa Diosmanta yachachina sinagoga wasiman haykuran. ¹⁰Chaypin huk runa mana valeq makiyoq kashasqa. Hinaqtinmi fariseo religionniyoq runakunaqa Jesusta acusayta munaspanku, khaynata tapuranku:

—¿Moisespa escribisqan leypiri, permitisqachu kashan samana p'unchawpi onqosqa runata sanoyachinapaq? nispanku.

¹¹Chaymi Jesusqa niran:

—¿Mayqenniychistaqa samana p'unchawpi ovejaykichis huk t'oqoman urmayuqtin mana orqowaqchishchú? ¹²¡Runaqa ovejamantapas aswan más

valornioyqmi! Chaymi samana p'unchawpipas Diosqa permitiwanchis allin ruwaykunata ruwananchispaq, nispa.

¹³Hinaqtinmi Jesusqa chay mana valeq makiyoq runata niran:

—Chay mana valeq makiykita chutariy, nispa.

Chaymi makinta chutariqtin hinalla, chay mana valeq makinga kasqan ratolla sanoyaran; hinaspan huknin kaq sano makin hina karan. ¹⁴Hinaqtinmi chay sinagoga wasimanta lloqsimuspanku, fariseo religionniyoq runakunaqa Jesusta wañuchinankupaq parlanakuranku khaynata: “Kay Jesuspa contranpiri, ¿imatataq ruwarusunchís?” nispanku.

Profeta Isaíaspa Jesusmanta rimasqan cumplikusqanmanta

¹⁵Jesusqa fariseo religionniyoq runakunapa piensasqankuta yachaspanmi, chay sinagoga wasimanta ripuran. Hinaqtinmi paypa qepanta ashka runakunaqa qatikuranku. Paykunamantan Jesusqa llapallan onqosqa runakunata sanoyachiran. ¹⁶Hinaspan chay runakunata Jesusqa kamachispa niran:

—Aman pimanpas willankichishchu pis noqa kasqaytaqa, nispa.

¹⁷Saynataqa niran Diosmanta willakuq profeta Isaíaspa ñawpaqtaraq escribisqan cumplikunanpaqmi. Paymanmi Diosqa khaynata niran:

¹⁸“Qawariychis, kaypin kashan serviwananpaq aklakusqay runaqa.

Paytan noqa anchata khuyakuni.

Paywanmi anchata kusikuni.

Paymanmi Santo Espirituywan hunt'ayusaq.

Chaymi payqa ashka nacionniyoq runakunaman juicio p'unchaw chayamunanmanta willamunqa, paykunapas Diospi creenankupaq.

¹⁹Payqa manan piwanpas discutinakunqachu, nitaqmi piwanpas qaparinakunqachu.

Payqa manan waqyakunqachu. Chaymi callekunapipas mana uyaringakuchu.

²⁰Payqa manan dañotaqa astawanqa ruwanqachu k'irisqaña kaq runakunataqa.

Nitaqmi wañuchinqachu wañuyqa patallanpiña kaq runakunatapas.

(Aswanmi mana kallpayoq runakunatapas kallpanchanqa).

Hinallataqmi mana allin ruwaq runakunata vencenqa. Hinaspan cheqaq justiciata ruwanqa.

²¹Chaymi llapallan nación llaqtakunapi tiyaq runakunaqa paypi confianqaku”, nispa [*Isaías 42.1-4*].

Jesuspa contranpi runakuna rimasqankumanta

(*Mar 3.20-30; Luc 11.14-23; 12.10*)

²²Jesusmanmi apamuranku demoniopa ñak'arichisqan huk mana rimaq ñawsa runata. Hinaqtinmi Jesusqa chay runata sanoyachiran. Chaymi chay runaqa kasqan ratolla rimariran hinallataq rikuran ima. ²³Hinaqtinmi llapallan chaypi kaq runakunaqa admirasqallaña karanku. Hinaspan Jesusmanta tapunakuranku khaynata:

—Icha ¿paychu kanmanpas noqanchista salvawananchispaq Diosmanta Hamuq Runaqa? nispanku.

²⁴ Hinaqtinmi wakín fariseo religionniyoq runakunaqa chaykunata uyarispanku, khaynata niranaku:

—Kay Jesusqa demoniokunapa jefén Beelzebú sutiyoq diablopá atiyinwanmi runakunamanta demoniokunataqa qarqon, nispanku.

²⁵ Chaymi Jesusqa runakunapa piensasqanta yachaspa, paykunata niran:

—Huk nación llaqtapi tiyaq runakuna contranakuspa, enemigontin hina kawsanqaku chayqa, chinkapunqakun. Saynallataq huk llaqtapi tiyaq runakunapas otaq huk wasipi tiyaq runakunapas contranakuspa, peleaspalla tiyanqaku chayqa, chinkapunqakun. ²⁶ Hinallataqmi, sichus demoniokunapas paykunapura peleaspa qarqonakunkuman, hinallataq rakinakunkuman chayri, ¿imaynataq chay diablóri kaq atiyñillayoq kanmanrí? ²⁷ Sichus noqa Beelzebupa atiyinwan demoniokunata qarqoni chayri, ¿qankunapa discipuloykichismanrí, pitaq atiyta qon runakunamanta demoniokunata qarqonapaqrí? Sichus qankuna kunan contestawankichis: “Diosmi chay atiyta qowanku”, nispa, hinaqtinqa llapallan runakunan yachanqa qankunaqa pantaypi kasqaykichista. ²⁸ Noqaqa Diospa Santo Espírituña atiyinwanmi demoniokunataqa runakunamanta qarqoni. Chaymi niykichis, cheqaqtapunin Diospa sumaq gobiernanan p'unchawqa ña qankunamanqa chayaramunña.

²⁹ Kunan nisqaykichis, huk kallpasapa runapa wasinmanta imantapas qechuyta munaspari, ¿imatataq ruwanan chay kallpasapa runatarí? Primer-tan chay kallpasapa runataqa vencespa alli-allinta chaqnanan. Saynata chaqnaruspañan chay runapa wasinpi imankunatapas qechunqa.”

³⁰ Sichus pipas mana acuerdopichu noqawan kashan chayqa, noqapa contraypin kashan. Hinallataqmi sichus pipas mana yanapawanqachu Dios Taytaypi runakuna creenankupaq chayqa, runakunatan Diosmanta astawanraq karunchashan.

³¹ Chayraykun niykichis, Diosqa runakunapa tukuy huchankunatapas hinallataq tukuy mana allin rimasqankutapas perdonanqan. Ichaqa Santo Espírituña contranpi ofendespa rimaq runakunataqa manan perdonanqachu.

³² Noqa Diosmanta Hamuq Runapa contraypi rimaqkunatapas Diosqa perdonanqan. Ichaqa Santo Espírituña contranpi ofendespa rimaqkunataqa manan perdonanqachu, ni kunan tiempopipas nitaq qepa tiempopipas.

Allin ruruq sach'amanta mana allin ruruq sach'amantawan

(Luc 6.43-45)

³³ Jesusqa nillarantaqmi:

—Allin sach'áqa allintan rurun. Ichaqa mana allin sach'añataqmi mana allintachu rurun. Chaymi sach'ataqa rurusqanpi reqsina. (Saynallataqmi runakunawanpas pasan; allin runachus icha mana allin runachus kasqanta yachanapaqqa, imapas ruwasqanpin fijakuna). ³⁴ ¡Mach'aqwaypa miraynin hina runakuna! ¿Ima uyaykichiswantaq qankunari allin kaqkunata rimawaqchis, mana allin ruwaq runakuna kashaspaykichisrí? Runakunaqa sonqonku ukhupi imapas hunt'a kasqanman hinan rimanku. ³⁵ Runapa sonqonpi allin

n 12.29 Chay kallpasapa runaqa diablón. Ichaqa chay kallpasapa runata chaqnaqñataqmi Jesucristo. Señorninchis Jesucristoqa diablomanta aswan más kallpayoqmi. Chaymi payqa diablota chaqnaspa diablopá atiyinmanta librawanchis.

kaqkuna kaqtinqa, allin kaqkunatan chay runaqa rimanpas hinallataq ruwanpas. Ichaqa runapa sonqonpi mana allinkuna kaqtinqa, mana allinkunallatan chay runaqa rimanpas hinallataq ruwanpas. ³⁶Chaymi noqaqa niykichis, juicio p'unchawpiqa llapallaykichismi Diosmanqa cuentata qonkichis, tukuy mana allin palabrakuna rimasqaykichismantaqa. ³⁷Chayraykun qankunataqa tukuy rimasqaykichismanta Diosqa juzgasunkichis. Sichus allin kaqkunata rimarankichis chayqa, salvasqan kankichis. Sichus mana allinkunata rimarankichis chayqa, castigasqan kankichis, nispa.

Runakuna milagro rikuy munasqankumanta

(Mar 8.12; Luc 11.29-32)

³⁸Wakin fariseo religionniyoq runakunañataqmi, leykunata yachachiq runakunapiwan Jesusta niranku:

—Yachachikuq, milagro ruwanaykitan munayku, saynapi Diosmanta Hamuq Runa kasqaykita yachanaykupa, nispanku.

³⁹Hinaqtinmi Jesusqa khaynata contestaran:

—Huchasapa runakuna, qankunaqa Diospi mana confiaspaykichismi, huk milagro ruwanaytaraq munashankichis noqapi creenaykichispaq. Ichaqa Diosqa manan ni ima milagrotapas rikuchisunkichishchu. Aswanqa Diosmanta willakuq profeta Jonasta imachus pasaran, saynallataqmi qankuna ukhupipas noqawan pasasqanta rikunkichis. ⁴⁰Imaynan Jonaspas huk hatun challwapa wiksan ukhupi kinsa p'unchaw hinallataq kinsa tuta ima karan. Saynallataqmi noqa Diosmanta Hamuq Runapas, allpa ukhupi p'ampasqa kasaq kinsa p'unchaw hinallataq kinsa tuta ima. ⁴¹Nínive llaqtapi tiyaq runakunan, Diosmanta willakuq profeta Jonás willakuqtin, huchankuta saqespanku Diosman kutirikuranku. Chaymi juicio p'unchaw chayamuqtinqa, chay Nínive llaqtapi tiyaq runakunapas kawsarimuspanku, qankuna fariseo religionniyoq runakunapa contraykichispi rimanqaku, Dios castigasunaykichispaq. Saynataqa rimanqaku, qankunaman kay allin willakuykunata willashaqtiypas, huchaykichismanta mana wanakusqaykichisraykun. Noqaqa Jonasmantapas aswan más importanten kaypiqa kashani. ⁴²Saynallataqmi Sabá nacionniyoq reinapas juicio p'unchawpiqa kawsarimuspanmi, qankunapa contraykichispi rimanqa Dios castigasunaykichispaq. Israel nación llaqtapi rey Salomón gobiernashaqtinmi, chay reinaqa karu llaqtamanta hamuran, rey Salomonpa yachayninta uyarinanpaq. Qankunataqmi ichaqa noqapa yachachisqayta mana ni uyariytapas munankichishchu, rey Salomonmantapas aswan más yachayniyoq kashaqtiypas, nispa.

Runaman kutimuq demoniomanta

(Luc 11.24-26)

⁴³Jesusqa nillarrantaqmi:

—Runamanta huk demonio lloqsispaqa, ch'inñeq desierto ch'aki lugar-kunapin purin, samanapaq huk lugarta mashkaspa. Manaña tarispanñataqmi ⁴⁴khaynata nin: “Aswanyá kutipusaq maymantachus lloqsimurani chay wasiyman”, nispa. Kutispataq chay runapa sonqonta tarin sumaq allichasqata, imaynan huk illaq wasipas sumaq pichasqa kashanman hinata. ⁴⁵Saynata tarispanmi, chay demonioqa kutispa mashkamun paymanta

aswan más millay qanchis demoniokunata. Hinaspan chay demoniokunata pusayukuspa kutimun, chay runapa sonqonman haykuspa, chaypi tiyanan-kupaq. Chaymi chay runapa vidanqa ñawpaq vidanmantapas aswan más millaymanraq tukupun. Saynallataqmi kay tiempopi kawsaq runakuna-wanpas pasanqa, sichus paykuna huchankumanta mana wanakunqakuchu chayqa, nispa.^o

Jesusta wawqenkuna mamitanpiwan mashkasqankumanta

(Mar 3.31-35; Luc 8.19-21)

⁴⁶Chaypi kaq runakunaman Jesús yachachillashaqtinraqmi, paypa waw-qenkuna mamitanpiwan ima chayamuranku. Paykunan Jesuswan parlayta munaspanku, hawallapi suyaranku. ⁴⁷Hinaqtinmi huk runaqa Jesusman willaran:

—Mamitaykin wawqeykikunapiwan hawapi kashanku. Paykunan qanwan parlayta munashanku, nispa.

⁴⁸Hinaqtinmi Jesusqa willaqnin runata niran:

—¿Pitaq mamitayrí? ¿Pikunataq wawqeykunarí? nispa.

⁴⁹Saynata niruspanmi, Jesusqa discipulonkunata makinwan señalaspa, chay runata niran:

—Paykunan mamitaypas wawqeykunapas. ⁵⁰Pipas hanaq pachapi Dios Taytaya munayninta ruwaqmi, wawqeypas, panaypas, hinallataq mami-taypas, nispa.

Trigo t'akaq runamanta

(Mar 4.1-9; Luc 8.4-8)

13 ¹Chay p'unchawmi Jesusqa chay wasipi kasqanmanta lloqsiruspa, Galilea laguna qochapa patanman riran. Hinaspanmi chaypi tiyayur-an runakunaman yachachinanpaq. ²Hinaqtinmi chayman ashkallaña runa-kuna hamuranku Jesuspa yachachisqanta uyarinankupaq. Chaymi Jesusqa laguna qochapi huk boteman wicharuspa tiyayuran. Hinaspan chay bote hawamanta yachachimuran, laguna qochapa patanpi runakuna kaqtinku.

³Chaypin Jesusqa ashka willakuykunata runakunaman willaran khaynata:

—Huk runan chakranman trigo t'akaq riran. ⁴Chaypi t'akashaqtinmi wakin trigoqa ñan patakunaman urmaran. Hinaqtinmi pichinkukuna hamuspa alayrilla kaqtin mikhuran. ⁵Wakin trigoñataqmi ranra-ranraman urmaran. Chaypin chay trigo mukhuqa mana ashka allpallapi wiñamuran. ⁶Ichaga saphin mana ashka allpapi kaqtintaqmi, inti lloqsiramuspa ch'akichir-an. ⁷Saynallataqmi wakin trigopas kishka-kishka ukhukunaman urmaran. Ichaga chay kishkakuna trigomanta aswan masta wiñaspa taparuqtinmi, chay trigoqa q'elloyaspa ch'akipur-an. ⁸Ichaga wakin trigoñataqmi allin wanu allpaman urmaran. Chaymi chay trigoqa sumaqta wiñamuran. Hinaspan wakin mukhuqa rururan pachaqa, wakintaq soqta chunkata, wakinñataq kinsa chunkata ima.

⁹¡Sichus cheqaqtapuni ninriyoq kankichis chayqa, allintayá uyariychis kay nisqaykunata! nispa.

Jesusta discipulonkuna tapusqankumanta

(Mar 4.10-12; Luc 8.9-10)

¹⁰ Jesuspa willakusqanta uyariruspankun, discipulonkunaqa Jesusman ashuyuspa tapuranku:

—¿Imanaqtintaq runakunamanri kay ejemplonallawan yachachinkí? nispanku.

¹¹ Hinaqtinmi Jesusqa contestaran khaynata:

—Diospa sumaq gobiernananqa pakasqa hinan kasharan. Chaytan qankunallaman clarota yachachishaykichis, (qankuna noqapi inisqaykichisrayku). Ichaqa manan paykunamanqa clarotachu yachachini, (noqapi creeya mana munasqankurayku). ¹² Pipas Diospa palabranta entiendeqmanqa, astawanaqmi Diosqa entiendechinqa. Ichaqa Diospa palabranta mana entiendey munaq runakunamantan, Diospuni qechunqa pisilla yachasqankutapas. ¹³ Chayraykun paykunamanqa yachachini kay ejemplonallawan. Paykunanaq rikushaspankupas, manan rikunkuchu; uyarishaspankupas, manan entiendenkuchu. ¹⁴ Saynapin cumplikun Diosmanta willakuq profeta Isaiaspaya khayna escribisqankuna:

“Kay runakunaqa uyarishaspankupas, manan entiendenqakuchu.

Qawashaspankupas, manan rikunqakuchu.

¹⁵ Kay runakunapa sonqonqa rumiyasqan kashan. Chaymi mana entiendenkupashchu.

Paykunanaq ñawinkutan ch'illminku ama rikuq tukunankupaq.

Ninrinkutan tapakunku mana uyarinankupaq.

Sichus paykuna rikunkuman, uyarinkuman, entiendenkuman, hinallataq noqapi creenkuman chayqa, chay millay kawsayninkumantan noqaqa perdonaspay salvayman”, nispa [Isaías 6.9-10 Septuaginta].

¹⁶ Qankunan ichaqa kusiqa kankichis, ñawiykichis allinta rikusqanrayku, hinallataq ninriykichispas allinta uyarisqanrayku. ¹⁷ Chayraykun qankunataq cheqaqtapuni niykichis, Diosmanta willakuq profetakunapas, hinallataq Diosta kasukuq justo runakunapas, qankunapa rikusqaykichistan rikuyta munaranku, hinallataq uyarisqaykichistan uyariyta munaranku. Ichaqa manan rikurankuchu paykunanaq, nitaqmi uyarirankupashchu manaraq hamushaqtiy wañusqankurayku, nispa.

Jesusmi yachachin trigo t'akay willasqanmanta

(Mar 4.13-20; Luc 8.11-15)

¹⁸ Jesusqa nillarantaqmi:

—Qankunanaq allintayá uyariwaychis. Chay trigo t'akaymanta willasqayqa khaynata ninanmi. ¹⁹ Ñan patakunaman urmaq mukhuqa rikch'akun, Diospa sumaq gobiernananmanta allin willakuykunata uyarishaspa mana entiendey munaq runakunamanmi. Chaymi diabloqa hamuspa, Diospa palabran uyarisqankutapas paykunamanta qonqarachipun. ²⁰ Ranra-ranraman urmaq mukhuqa rikch'akun, Diospa palabranta uyarispa kusiqaqallaña

chashkikuq runakunamanmi. ²¹ Ichaqa trigo hina hawallapi saphiyuq kasqankuraykutaqmi, Diospi mana allin creesqanku pisi tiempollapaq duran. Paykunaqa sasachakuy tiempokuna, hinallataq qatikachasqa kanankupaq p'unchawkuna chayamuqtinmi, Diosmanta karunchakunku. ²² Kishka-kishka ukhuman urmaq mukhuqa rikch'akun, Diospa palabrantayariq runakunamanmi. Ichaqa Diospa palabrantayariq mana kasukuspankun, chay kishka-kishka ukhupi mana wiñay atiq trigo hina kanku. Hinaspan paykunaqa aswan qapaq kayta munaspanku, afanasqallaña qolqe mashkaypi purinku; hinallataq kay pachapi tukuy kusikuykunallapi kawsankupas. ²³ Allin wanu allpaman urmaq mukhuñataqmi ichaqa rikch'akun, Diospa palabrantayarispa, hinallataq entiendespa, tukuy sonqonkuwan chashkikuq runakunaman. Paykunan Diospa Palabrantayariq kasukuspa Diosta qatikunku. Chaymi paykunaqa kay allin allpaman trigo mukhu urmaq hina kanku. Hinaspan sumaqta wiñaspa rurunkupas chay trigo mukhu hina: pachaqta, wakintaq soqta chunkata, wakinña-taq kinsa chunkata ima, nispa.

Trigomanta mana allin qoramantawan

²⁴ Jesusqa yachachillarantaqmi kay willakuywanpas khaynata:

—Runakunata Dios gobiernayta qallarisqanqa rikch'akun allin trigo mukhuta chakranpi t'akaq runamanmi. ²⁵ Ichaqa llapallanku puñushanan-kukaman, enemigon runaqa, chay trigo t'akasqanku chakraman hamuspa, mana allin qorapa mukhunta t'akaratamuspa pasapuran. ²⁶ Hinaqtinmi chay tarpusqan trigoqa wiñamuspa ruruyta qallariran. Saynallataqmi chay mana allin qorapas wiñamullarantaq. ²⁷ Chaymi chakrapi llank'aq runakunaqa patronninman willaq rispa, khaynata niranku: “Señor, ¿chakraykipiqa allin trigo mukhuwantaq tarpuchirankiqa? ¿Imaynanpitaq kay mana allin qorakunapas trigowan kushka wiñaramuranrí?” nispanku. ²⁸ Chayta uyarispanmi patronninkuqa niran: “Enemigoymi kay mana allin qorakunataqa t'akauran”, nispa. Chaymi chay llank'aq runakunaqa patronninkuta tapuranku: “¿Rispaykuchu chay mana allin qorakunata p'elaramusaqkú?” nispanku. ²⁹ Hinaqtinmi chay patronninkuqa khaynata niran: “Ama chay mana allin qorataqa p'elamuychisraqchu. Chay qorakunaqa anchatan trigoman rikch'akunku. Chay mana allin qorakunata p'elamuspaqa, trigotawan kushkatan p'elaruwaqchis. ³⁰ Aswanqa trigo cosechana p'unchawkama hina wiñashachun. Ichaqa cosecha tiempo chayamuqtinñan allinta reqsisun trigotapas, hinallataq mana allin qorakunatapas. Chay p'unchawñan llank'aqniykunata kamachisaq khaynata: ‘Primertaqa chay mana allin qorakunata huñumuychis. Hinaspa monto-montonta wataychis k'anasqa kanankupaq. Chaymantañataq trigota eraspaykichis, trigo waqaychana wasiypi waqaychamuychis’”, nispa.

Mostaza mukhumanta

(Mar 4.30-32; Luc 13.18-19)

³¹ Jesusmi kay huk willakuywan yachachispa nillarantaq:

—Runakunata Dios gobiernayta qallarisqanqa rikch'akun huk runapa tarpusqan mostaza mukhumanmi. ³² Kay mostazapa mukhunqa llapallan mukhukunamantapas aswan más uchuychallan; ichaqa wiñaruspantaqmi

huertapi wakin plantakunamantapas aswan más hatunkaray. Chaymi pichin-kukunapas hamuspanku ramankunapi thapachakunku, nispa.^p

Levaduramanta

(Luc 13.20-21)

³³ Jesusqa huk willakuywanmi runakunaman yachachillarantaq khaynata: —Runakunata Dios gobiernayta qallarisqanqa rikch'akun chikallan levadurata huk warmi ashka harinaman churasqanwanmi. Hinaqtinmi chay levaduraga chay masata poqochimuspan ashkaman tukuchin, nispa.^q

Ejemplokunawan Jesuspa yachachisqanmanta

(Mar 4.33-34)

³⁴ Jesusqa chay ejemplokunallawanmi runakunamanqa yachachiran. Mana ejemplokunawanqa manan ni imatapas yachachiranchu. ³⁵ Sayna yachachisqanwanmi, Diosmanta willakuq ñawpaq profetapa nisqan cumplikuran. Chay profetan paymanta niran:

“Runakunamanqa kay ejemplokunawanmi yachachisaq;
hinaspan kay pacha unanchasqa kasqanmantapacha tukuy pakasqa
kaqkunamanta paykunaman willasaq”, nispa [Salmos 78.2].

Jesusmi entiendechin trigo ukhupi mana allin qora wiñasqanmanta

³⁶ Hinaspanmi Jesusqa llapallan yachachisqan runakunata chaypi saqerushpa, huk wasiman haykuran. Chaypin discipulonkunaga, Jesusman ashuyuspa, khaynata niranku:

—Astawanyá entiendechiwayku, chakrapi trigowan kushka wiñamuq mana allin qorakunamantaqa, nispanku.

³⁷ Chaymi Jesusqa discipulonkunata niran:

—Trigota t'akaqqa, noqa Diosmanta Hamuq Runan kani. ³⁸ Trigo chakraqa kay pachan. Trigo mukhuqa, Diospa wawan runakunan. Mana allin qorakunaga, Diosta mana kasukuspa diablopa kamachisqanta ruwaq runakunan. ³⁹ Mana allin qorapa mukhunta t'akaq runaga, diablon. Cosechana tiempoqa, juicio p'unchawmi. Trigota rutuspa eraqkunañataqmi, Diospa angelninkuna. ⁴⁰ Imaynatan mana allin qorakunata saphinmanta orqospa ninapi k'ananku, saynallataqmi Diospi mana creeq runakunawanpas juicio p'unchawpiqa pasanqa. ⁴¹ Hinaqtinmi noqa Diosmanta Hamuq Runaga angelniykunata mandamusaq. Paykuna hamuspankun huchallapi kawsaq llapallan runakunata, hinallataq runamasinta huchallichiq runakunatapas, noqapi creeq runakunamanta separaspa, ⁴² nina rawray infiernoman wik-ch'uynqaku. Chaypin anchata ñak'arispas waqanqaku, kirunkupas rach'ik-yanankamaraq. ⁴³ Ichaga Diospi creespa kasukuq justo runakunañataqmi, Diospa sumaq gobiernasqan glorianpiqa inti hinaraq k'ancharinqaku. Sichus

p 13.32 Kay mostaza mukhuqa yachachiwanchis, imaynan kay mostaza mukhupas ch'ulla mukhullamanta hatunta wiñaspa ashkata rurun, saynallataqmi Diospi creeq runakunapas ch'ullallamanta ashkaman tukunku. **q 13.33** Saynallataqmi Diosta kasukuq runakunapas chay levadura hina chikallan kashaspankupas, chay poqosqa masa hina ashkaman tukunqaku.

cheqaqtapuni ninriyoq kankichis chayqa, allintayá uyariychis kay nisqaykunata, nispa.

Pakasqa qorimanta

⁴⁴—Runakunata Dios gobiernayta qallarisqanqa rikch'akun, chakrapi pakasqa kaq tapaw qorimanmi. Chay tapaw qorita huk runa tariruspanmi, kaqmanta taparun. Hinaspan kusikuspa, chaylla ripuspa, tukuy ima kaqninkunata venderamuspa, qolqentin kaqmanta kutimun, chay chakrata rantinapaq. (Saynataqa ruwan, chay chakrapi tarisqan tapaw qoriwan qepakunankun), nispa.^r

Ancha valorniyoy alaja perlamenta

⁴⁵—Saynallataqmi runakunata Dios gobiernayta qallarisqanqa rikch'akun, negociante runapa mashkasqan ancha valorniyoy alaja perlakunaman. ⁴⁶Chay negociante runaqa huk allin valorniyoy alaja perlata tariruspanqa, rispanmi tukuy imaymana kaqninkunata vendemuspa kutimun, hinaspan chay ancha sumaq valorniyoy alaja perlata rantin, nispa.^s

Challwana mallamanta

⁴⁷—Saynallataqmi runakunata Dios gobiernayta qallarisqanqa rikch'akun huk challwana mallaman. Chay mallata lamar qochaman wikch'uyuytinkuqa, tukuy clase challwakunatan hap'imun. ⁴⁸Challwakuna mallaman hunt'aruqtinñataqmi, challwaq runakunaqa lamar qochapa patanman mallankuta orqomunku. Chaypi tiyayuspankun, alli-allinnin challwakunallata akllaspanku canastankuman churanku. Ichaqa mana valeq challwakunatañataqmi wikapanku. ⁴⁹Saynallataqmi juicio p'unchaw chayamuqtinpas kanqa. Chay p'unchawmi Diospa angelninkuna hamuspanku, Diosta kasukuq justo runakunamanta llapallan huchasapa runakunata akllaspa separanqaku. ⁵⁰Hinaspan Diosta mana kasukuq runakunataqa, nina rawray infiernoman wikch'uyunqaku. Chaypin llapallan huchasapa runakunaqa anchata waqanqaku, hinallataq kirunkupas rach'ikyanqaraq, nispa.

Ñawpaq tiempopi qorimanta hinallataq kay tiempopi qorimantawan

⁵¹Jesusqa kay ejemplonkunata willayta tukuruspanmi, discipulonkunata tapuran:

—¿Entienderankichishchu kay yachachikuykunata? nispa.

Hinaqtinmi paykunaqa contestaranku:

—Ari, entiendeykun, nispanku.

⁵²Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—Pipas leykunata allinta yachaq, hinallataq Diospa sumaq gobiernasqanmantapas allinta entiendeq runaqa, huk wasipa dueñonmanmi rikch'akun. Paymi wasinpi waqaychasqan kaqkunamanta, ñawpaq tiempomanta

r 13.44 Chay ancha valorniyoy tapaw qoriqa rikch'akun Jesusmanmi. **s 13.46** Kay valorniyoy alaja perlaqa yachachiwanchis, Diospa sumaq gobiernasqanpas ancha valorniyoy kasqantan. Chaymi Jesucristopi creeq runakunaqa, Diosta mashkananchis, kay pachapi tukuy imamantapas aswan mastaraq.

kaq qorikunata hinallataq kay tiempopi kaq qorikunatawan orqomun, nispa.^t

Nazaret llaqtapi Jesús yachachisqanmanta

(Mar 6.1-6; Luc 4.16-30)

⁵³Chay willakuykunata yachachiyta tukuruspanmi, Jesusqa chay lugar-manta ripuran. ⁵⁴Hinaspan Jesusqa wiñasqan Nazaret llaqtaman chayaruspa, Diosmanta yachachina sinagoga wasipi yachachiran. Chaypi yachachisqanta uyarispankun, runakunaqa admirasqallaña, khaynata niranku:

—Kay runari, ¿maypitaq kay yachachisqankunatari yacharamun? ¿Imay-nanpitaq milagrokunatapas ruwanrí? nispanku.

⁵⁵Ichaqa wakinñataqmi burlakuspa, khaynata niranku:

—Kay runaqa, ¿manachu carpintero Joseypa wawan? ¿Manachu mami-tanpa sutinpas María? ¿Manachu wawqenkunapa sutinpas: Jacobo, José, Simón, hinallataq Judas ima? ⁵⁶¿Manachu panankunapas llaqtamasinchis-kuna kashankú? Chayri, ¿maypitaq kay runari, kay rimasqankunatari yacha-ramun? nispanku.

⁵⁷Chaymi Jesuspa yachachisqankunata, chaypi kaq runakuna uyariyta mana munaqtinku, Jesusqa paykunata niran:

—Diosmanta willakuq profeta runaqa, huk law llaqtakunallapin allin res-petasqa. Ichaqa llaqtanpi hinallataq familianpiqa, manan allin respetasqa-chu, nispa.

⁵⁸Chaymi Jesusqa chikan milagrokunallata llaqtanpiqa ruwaran, paypi mana creesqankurayku.

Bautizaq Juanta wañuchisqankumanta

(Mar 6.14-29; Luc 9.7-9)

14 ¹Chay tiempopin Herodes Antipas sutiyoq runa Galilea provinciapi kaq llapallan llaqtakunata gobiernasharan. Hinaspan Jesusmanta tukuy ima rimasqankuta uyariran. ²Chaymi chay Herodes Antipasqa servi-qnin runakunata huk p'unchaw niran:

—Chay Jesusqa wañusqanmanta kawsarimuq Bautizaq Juanmi. Chaymi payqa ancha atiyiniyoq milagrokunata ruwananpaq, nispa.

³Herodes Antipasqa Bautizaq Juantan ñawpaqtaraq hap'ichiran. Hinaspan chaqnarachispa, carcelman churachiran. Herodes Antipasqa saynataqa ruwaran Herodías warmi niqtinmi. Chay Herodías warmiqa ñawpaqtan karan Herodes Antipasa wawqen Felipepa warmin. Ichaqa chay cuñadan warmiwanmi Herodes Antipasqa tiyaran. ⁴Chayraykun Bautizaq Juanqa ñawpaqtaraq Herodes Antipastaqa khaynata niran:

—Leyman hinaqa manan cuñadaykiwanqa tiyawaqchu hermanoyki kawsashaqtinraqqa, nispa.

⁵Chaymi Herodes Antipasqa Bautizaq Juanta, wañuchiypuni munaran. Ichaqa llapallan runakunan Juantaqa reqsiranku Diosmanta willakuq profeta

^t 13.52 “Ñawpaq tiempomanta kaq qorikunaqa” Antiguo Testamentopi Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunapa willakusqanmi. “Kay tiempopi kaq qorikunañataqmi” Jesuspa yacha-chisqankuna. Chay ishkeynin yachachikuykunaqa ancha allinpunin yachanapaq.

kasqanta. Chaymi Herodes Antipasqa chay runakunata manchakuspa, Juan-taqa mana wañuchiya atiranchu. ⁶Hinaspan Herodes Antipasqa cumpleaños p'unchaw chayaramuqtin fiestata ruwaran. Chay fiestapin Herodías warmipa ususinqa llapallan runakunapa ñawpaqninpi tusuran. Hinaqtinmi Herodes Antipasmaqa chay sipaspa tususqan anchatapuni gustaran. ⁷Chayraykun Herodes Antipasqa chay sipasman juramentota ruwaspa prometeran, ima mañakusqantapas chay sipasman qonanpaq. ⁸Chaymi Herodiaspa ususinqa, mamitanpa consejasqanrayku, Herodes Antipasta niran:

—Kunanpunin munani, Bautizaq Juanpa umanta huk platopi qowanaykita, nispa.

⁹Chaymi Herodes Antipasqa chay mañakusqanta uyarispa anchata llaki-kuran. Ichaqa llapallan invitadonkunapa ñawpaqninpi juramentota ruwaspa prometesqanraykun, Juanpa umanta chay sipasman qonankupaq kamachiran. ¹⁰Chaymi Herodes Antipaspa kamachisqan runakunaqa, carcelman rispanku, Bautizaq Juanpa kunkanta kuchumuranku. ¹¹Hinaspan Bautizaq Juanpa umanta huk platopi apamuspanku, Herodiaspa ususinman qoranku. Chay ususinñataqmi mamitan Herodiasman Juanpa umantaqa entregaran.

¹²Chaymantañataqmi Bautizaq Juanpa discipulonkunaqa cuerponta apaspa p'ampamuranku. Hinaspan tukuy chaykuna pasasqanmanta Jesusman rispanku, willamuranku.

Pishqa waranqa runakuna mikhunanpaq milagrota Jesús ruwasqanmanta

(Mar 6.30-44; Luc 9.10-17; Juan 6.1-14)

¹³Bautizaq Juanta wañuchisqankuta yacharuspanmi, Jesusqa huk boteman qespispa, pasatamuran mana pipa kasqan ch'inñeq desierto lugarman. Ichaqa chayta yacharuspankutaqmi, chay llaqtakunapi tiyaq runakunaqa, Jesuspa risqan lugarman chakillapi riranku. ¹⁴Jesusqa chay lugarman chayaruspanmi, risqan botemanta uraykuran. Hinaspan chaypi ashka runakunata qawayuspa, anchata khuyapayaspa, onqosqakunata sanoyachiran. ¹⁵Tardeya-mushaqtinñan Jesuspa discipulonkunaqa ashuykamuspa, khaynata niranku:

—Nishu tardeñan kashan. Aswanyá kay llapallan runakunataqa despedipullayña, enteron muyuriqninchispi llaqtakunaman rinankupaq, hinaspa chaykunapi mikhunata mashkaspa rantikamunankupaq. Kaypiqa ch'inñeq desierto lugarpin kashanchis, nispanku.

¹⁶Ichaqa Jesusñataqmi contestaran khaynata:

—Paykunaga ama ripuchunkuchu. Aswanqa qankunayá mikhunata qomuychis, nispa.

¹⁷Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa niranku:

—Noqaykupaga kashan pishqa t'antawan, hinallataq ishkey (kankasqa) challwallapiwanmi, nispanku.

¹⁸Jesusñataqmi discipulonkunata niran:

—Apamuychis chay pishqa t'antata, hinallataq chay ishkey challwatawan, nispa.

¹⁹Jesusqa saynata nispanmi, llapallan runakunata pasto pampapi tiya-nankupaq kamachiran. Hinaspan pishqa t'antata ishkeynin challwatawan hap'iyuspa, hanaq pachata qawaripa, Diosman graciasta qoran. Graciasta qoruspanmi t'antata partiyuspa, discipulonkunaman qoran, paykuna

runakunaman rakimunankupaq. ²⁰ Chaymi llapallan runakunaqa saq-sanankukama mikhuranku. Hinaspan puchuqkunatapas chunka ishkay-niyuq canasta hunt'ataraq huñuranku. ²¹ Chaypi mikhuq qarikunaqa pishqa waranqa hinan karanku. Ichaqa warmikunatapas hinallataq wawakunatapas manan yuparankuchu.

Laguna qocha hawapi Jesús purisqanmanta

(Mar 6.45-52; Juan 6.16-21)

²² Chaymantan Jesusqa discipulonkunata kamachiran khaynata:

—Qankunaqa boteman wichaspa laguna qochapa chimpanman ñawpas-haychis. Noqaqa llapallan runakunata despediruspayñan hamusaq, nispa.

²³ Hinaspan Jesusqa runakunata despediruspa, Diosman orakunanpaq huk moqo pataman riran. Chaypin Jesusqa asta tutayanankama Diosmanta sapallan orakuran. ²⁴ Ichaqa Jesusqa discipulonkuna laguna qochapa chaw-pintaña botepi rishaqtinkun, wayra paykuna lawman nishuta wayramuran. Chaymi chay laguna qochapi olakuna nishuta qallchikamuspa, risqanku boteta tukuy lawman apakacharan. ²⁵ Yaqaña achiqaramushaqtinmi, Jesusqa laguna qochapi mana hundikuspa unupa hawanta purispa paykunaman ashuyuran. ²⁶ Hinaqtinmi discipulonkunaqa rikuranku, chay laguna qochapi unupa hawanta huk runa hamushaqa. Hinaspan paykunaqa chayta rikus-panku, anchata mancharikuspa niranku:

—¡Fantasman kayqa! nispanku.

²⁷ Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—¡Noqan kani! ¡Ama mancharikuychishchu! Aswan kallpanchakuychis, nispa.

²⁸ Hinaqtinmi Pedroqa contestaran:

—Señor, sichus qanpuni kanki chayqa, mana hundikuspa ununtakama qanpa kasqaykiman purispa hamunaypaq nimuway, nispa.

²⁹ Jesusñataqmi payta niran:

—¡Hamuyá! nispa.

Chaymi Pedroqa botemanta urayuspa, Jesuspa kasqanman rinanpaq unu hawanta puriya qallariran. ³⁰ Ichaqa nishuta wayra-wayramusqanta qawa-rispanmi payqa mancharikuran. Hinaspan unu ukhuman chinkayuyta qalla-rispa, qapariran khaynata:

—¡Señor, yanapaykuway! nispa.

³¹ Hinaqtinmi Jesusqa makinmanta aysarispa, Pedrotta niran:

—¡Pisi ñiniyuy runa! ¿Imanaqtintaq noqapi mana allinta creespa ish-kayashankirí? nispa.

³² Chaymantan Jesusqa Pedropiwan boteman qespiranku. Hinaqtinmi chay nishu wayrapas chay ratolla thañiran. ³³ Chaymi botepi llapallan kaqkunaqa, Jesuspa ñawpaqninpi qonqorikuspanku adoraranku khaynata:

—¡Cheqaqtapunin qanqa kanki Diospa Wawan! nispanku.

Genesaret llaqtapi onqosqa runakunata Jesús sanoyachisqanmanta

(Mar 6.53-56)

³⁴ Jesusqa discipulonkunapiwanmi laguna qochata chimpanruspanku, Gene-saret llaqtaman chayaranku. ³⁵ Hinaqtinmi chay llaqtapi tiyaq runakunaqa,

Jesusta reqsiruspanku, llapallan muyuriqnin llaqtakunapi willanakuranku. Chaymi llapallan onqosqa runakunata Jesusman apamuranku. ³⁶ Hinaspan Jesusta ruego kuranku, p'achanpa patallantapas llamiykunankupaq. Chaymi llapallan onqosqa runakunaqa Jesuspa p'achanta llamiyuspanku, chay onqoy ninkumanta sanoyaranku.

Runata imakunas huchallichisqanmanta

(Mar 7.1-23)

15 ¹ Fariseo religionniyoq wakin runakunan, hinallataq leykunamanta yachachiq runakunapiwan ima, Jerusalén llaqtamanta chayamuranku. Hinaspan Jesusman ashuyuspanku, khaynata tapuranku:

² —Qanpa discipuloykikunari, ¿imanaqtintaq ñawpaq abuelonchiskunapa costumbrenkunatari mana kasukunkuchú? ¿Imanaqtintaq paykunari costumbrechisman hina mana makinkutari maqllikunkuchu mikhunankupaqrí? nispanku.

³ Chaymi Jesusqa contestaspa, khaynata niran:

—Qankunaqa costumbreykichiskunallata ruwasqaykichisraykun, Diospa kamachisqankunataqa mana kasukushankichishchu. ⁴ Diosqa ninmi: “Tayta mamaykichista respetaspa kasukuychis. Ichaqa pipas tayta mamanta maldecinqa chayqa, wañunanpaqmi condenasqa kanqa”, nispa. ⁵ Ichaqa qankunañataqmi nishankichis: “Manan tayta mamaytaqa yanapayta atiymanchu. Chay yanapanay llapallan kaqniykunaqa Diosman qopunaypaqmi separasqaña kashan”, nispa. ⁶ Saynata piensaspaykichismi tayta mamaykichistaqa mana yanapankichishchu. Hinaspan aswan qankunaqa kay pachapi costumbrellaykichista ruwashankichis. Ichaqa Diospa kamachisqankunatan pisman churaspa mana kasukushankichishchu. ⁷ ¡Chaymi qankunaqa ishka yu runakuna kankichis! Allintapunin Diosmanta willakuq profeta Isaíasqa ñawpaqtaraq qankunamanta escribiranña khaynata:

⁸ “Kay runakunaqa simillanwanmi adorawanku.

Ichaqa sonqonkutaqmi noqamantaqa karupi kashan.

⁹ Paykunaqa yanqapunin allinta rimaq tukuspa adorawanku.

Hinallataqmi yachachinkupas runakunapa kamachisqallanta, Diospa palabranpas kashanman hinata”, nispa [Isaías 29.13].

¹⁰ Hinaspan Jesusqa llapallan runakunata waqyaspa, khaynata niran:

—Qankunaqa allinta uyarispa entiendeychis. ¹¹ Runataqa manan mikhuna mikhusqanchu huchallichin. Aswanqa mana allinta piensarispa, imatapas rimasqanmi runataqa huchallichin, nispa.

¹² Chaymi discipulonkunaqa Jesusman ashuyamuspa niranku:

—Fariseo religionniyoq runakunan kay nisqaykita uyarispanku nishuta phiñarpakunku, nispanku.

¹³ Jesusñataqmi khaynata testarar:

—Chay fariseo religionniyoq runakunataqa, hanaq pachapi Dios Taytaymi ladanmanta wikapanqa, imaynan huk runapas mana plantasqan plantakunataqa, saphinmanta p'elaspa wikapan chay hinata. ¹⁴ Saynaqa ama qankunaqa kasukuychishchu fariseo religionniyoq runakunataqa. Paykunaqa ñawsa runakuna hina kaspankun, Diospa nisqankunata mana allintachu

yachachinku. Sichus huk ñawsa runa ñawsamasinta pusanqa chayqa, ishkey-ninkun ima t'oqomanpas urmayunqaku, nispa.

¹⁵Chaymi Pedroqa kay willakuykunata uyarispa, Jesusta tapuran:

—Kay willakusqaykiri, ¿ima ninantataq nin? Astawanyá yachachiwayku, nispa.

¹⁶Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Qankunapas, ¿manachu entienderankichís? ¹⁷Runakunapa mikhusqanpas hinallataq tomasqanpas, manan huchallichinchu, wixsanman haykuspa, letrinallemanña risqanrayku. ¹⁸Ichaqa runakunapa tukuy mana allinkuna rimasqanmi, sonqonmanta lloqsimuspa, chay rimaq runakunataqa huchallichin. ¹⁹Kaykunan runakunapa sonqonmanta lloqsimuqqa: tukuy mana allin piensaykuna, runa wañuchiycuna, waqllikuy huchakuna, mana casarakuspa tiyaykuna, suwakuykuna, llullakuspa yanqapuni runamasinmanta rimaykuna, hinallataq k'amiykunapas. ²⁰Chaykunan runataqa huchallichin. Ichaqa pipas makinta mana maqllikuspa mikhunata mikhun chayqa, manan huchallikunchu, nispa.

Jesupi huk warmi ñinisqanmanta

(Mar 7.24-30)

²¹Jesusqa Genesaret llaqtamanta lloqsispanmi, Tiro sutiyoq llaqtapa, hinallataq Sidón sutiyoq llaqtapa cercanman riran. ²²Chay lugarpin huk forastera warmi tiyaran. Paypa abuelonkunaqa kasqaku ñawpaq Canaán sutiyoq chinkaqa nación llaqtamantan. Paymi Jesuspa kasqanman hamuspa, altota qaparisa niran:

—¡Davidpa mirayninmanta Señor, khuyapayaykuwayá! Ususiytan demonio nishuta ñak'arichishan, nispa.

²³Ichaqa Jesusñataqmi chay warmipa qaparisqanta mana kasuranchu. Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa Jesusman ashuyuspanku, khaynata ruegaranku:

—Chay warmitaqa “Ripuy” niy. Payqa nishuta qaparqachaspan qepanchista hamushan, nispanku.

²⁴Hinaqtinmi Jesusqa chay warmita niran:

—Diosqa Israel nación llaqtayoq runakunallata yanapanaypaqmi mandamuwaran. Paykunan noqapaqqa chinkasqa ovejakuna hina kashanku, nispa.

²⁵Chaymi chay warmiqa Jesusman ashuyuran. Hinaspan ñawpaqninpi qonqorikuspa, ruegakuran khaynata:

—¡Señor, yanapaykuway! nispa.

²⁶Jesusñataqmi contestaran:

—Manan allinchu kanman wawakunapa t'antanta qechuruspa, alqokunaman wikch'uyuyqa, nispa.

²⁷Hinaqtinmi chay warmiqa niran:

—¡Señorlláy, chay nisqaykiqa cheqaqpunin! Ichaqa alqokunapas mikhunmi, dueñonpa mesanmanta pampaman parte-parten urmaq t'antakunatapas, nispa.

²⁸Chaymi Jesusqa niran:

—¡Qanqa cheqaqtapunin Diospi ñishanki! Saynaqa ripullay. Mañakusqaykiman hinayá ruwasqa kachun, nispa.

Hinaqtinmi chay ratomantapacha, chay warmipa ususinqa sanoyapuran.

Ashka onqosqa runakunata Jesús sanoyachisqanmanta

²⁹ Jesusqa chay Tiro llaqtapa hinallataq Sidón llaqtapa cercanmanta hamuspanmi, Galilea laguna qochapa patanman chayamuran. Chaymantan huk moqoman rispa, chaypi tiyayuran. ³⁰ Hinaqtinmi onqosqakunata pusayukuspa, Jesuspa kasqanman ashka runakuna huñunakamuranku. Chay onqosqakunan karanku: wist'ukuna, ñawsakuna, mana rimay atiqkuna, mana valeq makiyoq runakuna, hinallataq onqoyniyoy ashka runakuna ima. Hinaspan Jesuspa ñawpaqninpi churaranku. Chaymi Jesusqa chay onqosqakunata sanoyachiran. ³¹ Chaymi runakunaqa anchata admirakuranku, mana rimay atiqkuna rimaqtin, mana valeq makiyoqkuna sanoyasqa kaqtin, wist'ukunapas puriqtin, hinallataq ñawsakunapas rikuytin. Chaymi chaykunata rikuspanku Israel nacionniyoq runakunapa Diosninta alabaranku.

Tawa waranqa runakuna mikhunanpaq milagrota Jesús ruwasqanmanta

(Mar 8.1-10)

³² Jesusmi discipulonkunata waqyaspa niran:

—Noqaqa khuyapayanin kay llapallan runakunataqa. Paykunaqa kinsa p'unchawñan noqawan kushka kashanku. Ichaqa manataqmi ni imankupas kanchu paykuna mikhunankupaqa. Chaymi noqaqa mana munanichu wasinkuman yarqasqa kutipunankutaqa. Yanqan paykunaqa ñan risqankupi yaraqymanta desmayarunkuman, nispa.

³³ Chaymi Jesuspa discipulonkunaqa niranku:

—Kay ch'inñeq lugarpiri, ¿maymantataq kay llapallan runakunapaqri, ashka mikhunata tarimusunman? Kay lugarpiqa manan ni pipas tiyanchu, nispanku.

³⁴ Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata tapuran:

—Qankunapari, ¿hayk'a t'antaykichistaq kashan? nispa.

Chaymi paykunañataq contestaranku khaynata:

—Qanchis t'antallaykun kashan, kankasqa chikan challwachakunallapiwan, nispanku.

³⁵ Hinaqtinmi Jesusqa kamachiran, chaypi kaq llapallan runakuna pampapi tiyanankupaq. ³⁶ Hinaspan Jesusqa chay qanchisnintin t'antata, hinallataq kankasqa challwachakunatawan hap'ispa, Diosman graciasta qoran. Partiyuspanñataqmi discipulonkunaman qoran. Hinaqtinmi paykunaqa llapallan runakunaman rakimuranku. ³⁷ Chaymi llapallan runakunaqa saqsanankukama mikhuranku. Hinaspan puchuqkunatapas qanchis canasta hunt'ataray huñumuranku. ³⁸ Chaypi mikhuy qarikunaqa tawa waranqa hinan karanku; ichaqa warmikunatapas hinallataq wawakunatapas manan yuparankuchu. ³⁹ Chaymantan Jesusqa runakunata wasinkuman ripunankupaq despediran. Hinaspan boteman wichaspa Magdala llaqta lawman riran.

Runakuna milagrota rikuy munasqankumanta

(Mar 8.11-13; Luc 12.54-56)

16 ¹ Wakin fariseo religionniyoq runakunan, hinallataq saduceo religionniyoq runakunapiwan ima, Jesusta imallapipas pantachiyta munaranku. Chaymi Jesusman ashuyuspanku, khaynata niranku:

—Cheqaqtapuni Diosmanta Hamuq Runa kaspaykiqa, huk milagrotayá ruway noqayku rikunaykupaq, nispanku.

²Hinaqtinmi Jesusqa chay fariseo religionniyoq runakunata, hinallataq chay saduceo religionniyoq runakunata niran:

—Qankunaqa tardeyaqtinmi, intiq haykunan law cielopi antaruphayta qawarispas, ninkichis: “Allin tiempon kanqa”, nispaykichis. ³Saynallataqmi cielopi tutallamanta yana phuyuta qawarispapas, nillankichistaq: “Paramunqan”, nispaykichis. ¡Ishkay uya runakuna, qankunaqa cielota qawarispallaykichismi yachankichis, imayna tiempo kanantapas! Chayri, ¿imanaqtintaq mana cuentatari qokunkichishchu, kunan tiempokunapi tukuy imaymana señalkuna pasasqanmantari? ⁴¡Huchasapa mana allin ruwaq runakuna! Qankunaqa noqapi creenaykichispaqmi, milagro ruwanaytaraq mañakuwas-hankichis. Ichaqa manan ni ima milagrotapas Diosqa rikuchisunkichishchu. Aswanqa Diosmanta willakuq profeta Jonasta imachus pasaran, chay hinallatan noqawan imas pasasqantapas rikunkichis, nispas.”

Saynata niruspanmi, Jesusqa paykunata saquespa pasapuran.

Levaduramanta

(Mar 8.14-21)

⁵Jesusqa discipulonkunapiwan kushkan Galilea laguna qochata chimparranku. Ichaqa discipulonkunañataqmi t'antata apayta qonqarusqaku. ⁶Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Allinta cuidakuychis fariseo religionniyoq runakunapa, hinallataq saduceo religionniyoq runakunapa levadurankumantaqa, nispas.

⁷Chaymi Jesuspa discipulonkunaqa ninakuranku:

—T'antata mana apamusqanchisraykun saynataqa niwashanchis, nispanku.

⁸Jesusñataqmi cuentata qokuspa discipulonkunata niran:

—Pisi ñiniyioq runakuna, ¿imanaqtintaq rimashankichis t'antata mana apamusqaykichismantari? ⁹¿Manaraqchu allinta entiendenkichis imatachus niyta munani chayta? Qankunari, ¿manachu yuyankichis pishqa t'antallawan, pishqa waranqa runakuna mikhunanpaq milagro ruwasqayta? Hinaspapas, ¿manachu yuyankichis ashka canasta hunt'ataraq puchuq t'antakunatapas huñusqaykichista? ¹⁰¿Manallataqchu yuyankichis, qanchis t'antallamanta tawa waranqa runakuna mikhunanpaq milagro ruwasqayta? Hinaspapas, ¿manachu yuyankichis ashka canasta hunt'ataraq puchuq t'antakunatapas huñumusqaykichista? ¹¹¿Imanaqtintaq qankunari mana entiendewankichishchú? Noqaqa manan t'antamantachu rimapayashaykichis. Aswanqa fariseo religionniyoq runakunapa, hinallataq saduceo religionniyoq runakunapa levaduranmanta cuidakunaykichispaqmi rimapayashaykichis, nispas.

¹²Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa chayraq entienderanku, Jesuspa yachachisqanta. Payqa manan t'antata ruwana levaduramantachu niyta munaran. Aswanqa fariseokunapa, hinallataq saduceokunapa costumbrenkuman hinalla yachachisqankunamanta cuidakunankupaqmi chaykunataqa yachachiran.

u 16.4 Jesusqa kaypin comparasharan, imaynan profeta Jonaspas kinsa p'unchaw hinallataq kinsa tuta ima huk hatunkaray challwapa wixsanpi karan, saynallataqmi Jesuspas p'ampasqa karan kinsa p'unchaw hinallataq kinsa tuta ima.

Jesusqa Salvadorninchis Cristo kasqanmanta

(Mar 8.27-30; Luc 9.18-21)

¹³ Jesusqa Filipo sutiyoq lugarpi kaq Cesarea llaqtapa cercanman chayaruspanmi, discipulonkunata tapuran:

—Noqa Diosmanta Hamuq Runari, ¿pitaq kani runakunapaqri? nispa.

¹⁴ Chaymi discipulonkunataq contestaranku:

—Wakinmi ninku: “Bautizaq Juanmi”, nispanku. Wakintaqmi ninku: “Ñawpaq profeta Eliasmı”, nispanku. Wakinñataqmi ninku: “Ñawpaq profeta Jeremiasmi”, nispanku. Hukkunañataqmi ninku: “Mayqen profetapashchá”, nispanku.

¹⁵ Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata tapuran:

—Qankunari, ¿ima ninkichistaq noqamanta? Qankunapaqri, ¿pitaq noqari kanı? nispa.

¹⁶ Chaymi Simón Pedroqa contestaran:

—Qanqa kanki Diosmanta Hamuq Salvadorniyku Criston, hinaspapas wiña-wiñaypaq kawsaq Diospa Wawanmi, nispa.

¹⁷ Hinaqtinmi Jesusqa Simón Pedrotan niran:

—Jonaspa wawan Simón, qanpaqyá ancha kusikuy kachun. Kay nisqayki-taqqa manan kkillaykimantachu, nitaq runakunamantachu yachamuranki. Aswanqa hanaq pachapi Dios Taytaymi kay yachaytaqa revelasuranki.

¹⁸ Chaymi noqapas niyki, qanqa kanki “Pedron” nispa. Kay sutiykiqa “rumi” ninantan nin. Noqaqa rumi hawapin iglesiyataqa hatarichisaq. (Chay iglesiayqa noqapi creeqkunanku). Hinaspapas paykunataqa manan diablo-pas nitaq wañuytas chinkachiytaqa atinqachu. ¹⁹ Hinaspan noqaqa qanman atiyta qosqayki huk llaveta hina, Diospa qayllanman runakuna haykunanku-paq. Chaymi kay pachapi imapas watasqaykiqa, hanaq pachapipas watasqa-llataq kanqa. Hinallataq kay pachapi imapas pashkasqaykiqa, hanaq pachapipas pashkasqallataq kanqa, nispa.

²⁰ Hinaspan Jesusqa chaykunata rimayta tukuruspa, discipulonkunata kamachiran khaynata:

—Qankunaqa amaraq ni pimanpas willankichisraqchu noqa Diosmanta Hamuq Salvador Cristo kasqaytaqa, nispa.

Jesusmi willakuran wañunanmanta

(Mar 8.31–9.1; Luc 9.22–27)

²¹ Chaymantapachan Jesusqa discipulonkunaman willayta qallariran khaynata:

—Noqaqa Jerusalén llaqtamanmi risaq. Chaypin kay Israel nación llaqtapi kamachiq jefekuna, sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq leykunamanta yachachiq runakunapas, noqa Diosmanta Hamuq Runataqa, anchata ñak'ari-chiwaspanku, wañuchiwanqaku. Ichaqa saynata wañuchiwaqtinkupas, kinsa p'unchawmantan noqaqa kawsarinpusaq, nispa.

²² Hinaqtinmi Pedroqa Jesusta huk lawman waqyarispa, sayna nisqan-manta Jesusta q'aqchaspas, khaynata niran:

—¡Diosqa amayá permitichunchu qanta chaykuna pasasunaykitaqa! nispa.

²³ Ichaqa Jesusñataqmi kutirimuspa Pedrotan niran:

—¡Ayqeriy noqapa ñawpaqniymanta! Diospa munasqanta ama ruwanaypaqmi, qantaqa diablo rimachishasunki. Qanqa manan entiendenkichu Diospa munasqantaqa. Chaymi qanqa (Diospi mana creeq) runakuna hinalla piensashanki, nispa.

²⁴Chaymantan Jesusqa discipulonkunata nillarantaq khaynata:

—Pipas noqapa discipuloy kayta munaspaqa, qonqananmi kikinpa munasqanman hina imatapas ruwayta. Hinaspapas noqapi creesqanraykun tukuy ima sasachakuykuna chayamuqtinpas, listo kanan cruzpi ñak'arispas wañunanaq. Hinallataqmi noqapa kamachisqaykunatapas ruwanan. ²⁵Ichaqa pipas kay pachapi payllapaq kawsay munaq runaqa, wiñaypaqmi wañunqa. Aswan pi runapas noqapi creesqanrayku wañuqmi, wiñaypaq kawsanqa. ²⁶Kay pachapi tukuy ima kaqniyoq kayri, ¿imapaqtaq sirven, sichus runapa alman mana salvasqa kaqtinri? Kay pachapi runari, ¿hayk'atataq paganman almanta salvananpaqri? Manan ni hayk'ataña pagaspapas salvakuytaqa atinkumanchu. ²⁷Ichaqa Dios Taytaya ancha atiyinwanmi, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa, angelniykunawan kushka hamusaq. Hinaspan sapankaman kuman pagonkuta qopusaq kay pachapi ruwasqankuman hina. ²⁸Cheqaqtapunin niykichis, kaypi noqawan wakin kaqkunaqa manaraqmi wañunkichisraqchu, noqa Diosmanta Hamuq Runa, gobiernanaypaq hamushaqta rikuwanaykichiskama, nispa.

Jesusa cuerpon k'ancharisqanmanta

(Mar 9.2-13; Luc 9.28-36)

17 ¹Chaykuna rimasqanmanta soqta p'unchaw pasaruqtinmi, Jesusqa discipulon Pedrta, Jacobota, hinallataq Jacobopa wawqen Juan-tawan pusayukuspa, huk orqoman riran, chaypi paykunalla kanankupaq."

²Chaypin kinsantin discipulonkunapa ñawpaqni, Jesusqa hukniraqman tukuran. Chaymi uyanpas inti hinaraq k'anchariran. Hinallataqmi p'achanpas sumaq yuraq k'anchariqman tukuran. ³Hinaqtinmi chaypi qonqayllamanta rikhuriranku Jesuswan parlaspanku, Diosmanta yachachiq ñawpaq profeta-kuna Moiseswan hinallataq Eliaspian ima. ⁴Chaymi Pedroqa Jesusta niran: —Yachachikuq, ¡jallinmi kaypi kasqaykuqa! Munaqtiykiqa, kinsa ramadatayá ruwarusaqku, hukninta qanpaq, hukninta Moisespaq, huknintataq Eliaspaq, nispa.

⁵Chaykunata Pedro rimallashaqtinraqmi, huk k'anchariq phuyu paykunata tapaykuran. Hinaqtinmi phuyu ukhumanta khaynata nimuran:

—Paymi khuyakusqay Wawayqa. Paywanmi anchata kusikuni. Payta uyarispayá kasukuychis, nispa.

⁶Chayta uyarispankun Jesusqa discipulonkunaqa anchata mancharikuranku. Hinaspan qonqorikuranku uyankupas pampaman tupanankamaraq. ⁷Chaymi Jesusqa discipulonkunaman ashuyuran. Hinaspan paykunata tupayuspa, khaynata niran:

—Sayariychis, ama mancharikuychishchu, nispa.

⁸Hinaqtinmi paykunaqa sayarimuspanku, Jesustaqa sapallantaña chaypi rikuranku.

⁹Chay orqomanta kutinpushaspankun, Jesusqa kinsantin discipulonkunata kamachiran khaynata:

—Kaykuna rikusqaykichistaqa, aman pimanpas willankichisraqchu, noqa Diosmanta Hamuq Runa wañusqaymanta kawsarimunaykama, nispa.

¹⁰Chaymi discipulonkunaqa Jesusta tapuranku:

—Leykunata yachachiq runakunari, ¿imanaqtintaq ninku, “Diosmanta Hamuq Runaqa ñawpaqnintaqa profeta Eliasraqmi hamunqa”, nisparí?

¹¹Hinaqtinmi Jesusqa contestaran:

—Arí, cheqaqtapunin Eliasqa ñawpaqta hamuspa, Diosmanta runakunaman willanqa, Salvadorta chashkinankupaq. ¹²Ichaga noqan kunan niykichis: Eliasqa ñan hamuranña. Hinaqtinmi Israel nacionniyoq runakunaqa mana cuentata qokurankuchu. Chaymi paytaqa mana chashkirankuchu. Aswanmi paytaqa tukuy ima munasqankuta ruwaranku. Saynallataqmi noqa Diosmanta Hamuq Runatapas, anchata ñak'arichiwanqaku, nispa.

¹³Chayta uyarispankun kinsantin discipulonkunaqa, chayraq cuentata qokuranku, Bautizaq Juanmanta Jesús rimasqanta.”

Demoniopa ñak'arichisqan jovenmanta

(*Mar 9.14-29; Luc 9.37-43*)

¹⁴Jesusqa chay kinsa discipulonkunapiwanmi ashka runakunapa kasqanman chayamuranku. Chaymi Jesusman huk runa ashuykamuspa, ñawpaqninpi qonqorikuspa, khaynata niran:

¹⁵—¡Señorlláy, khuyapayaykuy kay wawallayta, hinaspa yanapaykuy! Paymi nishuta ñak'arin ataki hap'iqtin. Chaymi payqa ashka kutiña ninaman, hinallataq unumanpas urmaykun. ¹⁶Noqaqa ñan apamuraniña discipuloykikunamanqa; ichaga manan paykunaga sanoyachiyta atirankuchu, nispa.

¹⁷Chaymi Jesusqa niran:

—¡Ay, Diospi mana creespa mana allin ruwaq runakuna! ¿Hayk'aqkamataq qankunawanri kasaq kaykunata uyarinaypaqrí? ¿Hayk'aqkamataq aguantasqaykichis qankunatarí? nispa.

Chayta nisanmi Jesusqa niran:

—¡Apamuychis chay joventa! nispa.

¹⁸Saynata niqtinmi Jesusman chay joventa apamuranku. Hinaqtinmi Jesusqa q'aqchaspa demoniota kamachiran chay jovenmanta lloqsinanpaq. Chaymi chay ratomantapacha chay jovenqa sanoyaran.

¹⁹Chaymantan discipulonkunaqa Jesusman ashuyuspa, sapallankupi tapuranku:

—¿Imanaqtintaq noqaykuri mana atiraykuchu chay demonio qarqoytarí? nispanku.

²⁰Chaymi Jesusqa discipulonkunata niran:

—Qankunaqa pisi ñiñyllayoq kasqaykichisraykun mana atirankichishchu chay demonio qarqoytaqa. Ichaga cheqaqtapunin niykichis, sichus huk mostazapa mukhun hina uchuychallapas qankunapa ñiñinyikichis kanman

w 17.13 Profeta Eliasmi ñawpaq tiempopi runakunata waqyaran Diosman kutirikunankupaq, saynallataqmi Bautizaq Juanpas Salvadorta chashkinankupaq runakunata waqyaran. Chayraykun Jesusqa niran: “Chay profeta Elías suyusqaykichisqa Bautizaq Juanmi karan”, nispa.

chayqa, niwaqchismi kay orqotapas “huk lawman ayqeriy”, nispa. Hinaqtinqa kay orqopas huk lawmanmi ayqerinman. Manan imapas sasaqa kanmanchu Diospi qankuna allinta iñiqtiykichisqa. ²¹ {Ichaqa ayunowan hinallataq oracionllawanmi kay demoniokunaqa lloqsin}, nispa.

Jesumsi huktawan willakuran wañunanmanta

(Mar 9.30-32; Luc 9.43-45)

²² Jesusqa Galilea provincia llaqtapi discipulonkunapiwan kushka kashaspankun, paykunata niran:

—Noqa Diosmanta Hamuq Runataqa, cheqniwaqniy runakunan hap'iwaspanku entregawanqaku. ²³ Hinaspan wañuchiwanqaku. Ichaqa kinsa p'unchawmantan noqaqa kawsarinpusaq, nispa.

Chayta uyarispankun discipulonkunaqa anchata llakikuranku.

Diosta yupaychana templopaq impuesto pagasqankumanta

²⁴ Capernaúm llaqtaman Jesús discipulonkunapiwan chayaruqtinkun, templopaq impuesto cobraqkuna, Pedroman ashuyuspa tapuranku:

—Yachachisunqiykichisri, ¿manachu impuestota pagan templopaq? nispanku.

²⁵ Chaymi Pedroqa contestaran:

—Arí, payqa paganmi, nispa.

Hinaqtinmi wasipi llapallan runakunapa kasqanman Simón Pedro haykuruqtin hinalla, Jesusqa payta tapuran:

—Simón, ¿qanri ima ninkitaq? Kay pachapi reykunari, ¿pikunamantataq cobranku impuestokunatarí? ¿Llaqtamasinku runakunamantachu, icha huk law llaqtayoy runakunamantachú? nispa.

²⁶ Hinaqtinmi Pedroqa contestaran:

—Huk law llaqtayoy runakunamantan cobranku, nispa.

Chaymi Jesusqa niran:

—Arí, qanpa nisqaykiman hinan; llaqtamasinku runakunaqa manan pagankuchu. ²⁷ Ichaqa chay impuesto cobraqkuna ama phiñakunankupaqyá, laguna qochaman rispayki, anzueloykiwan challwata challwamuy. Hinaspa primer kaq challwa hap'isqaykipa siminta kichariy. Chay challwapa siminpin tarinki huk qolqeta. Hinaspa chay qolqewan chay impuesto cobraqkunaman pagamuy, noqapa impuesto paganayta, hinallataq qanpa impuesto paganaykitawan ima, nispa.^x

Jesusta discipulonkuna tapusqankumanta

(Mar 9.33-37; Luc 9.46-48)

18 ¹ Chay p'unchawkunapin discipulonkunaqa Jesusman ashuyuspa, khaynata tapuranku:

—¿Pitaq Diospa sumaq gobiernasqanpiri más importante runari kanqa? nispanku.^y

x 17.27 Ñawpaq Israel nación llaqtapiqa, costumbrenkuman hinan, templota mantenankupaq llapallan chay Israel nacionniyoy runakunaqa huk impuestota pagaranku. Chay clase impuestomantan rimashan Mateo 17.24. y 18.1 Jesuspa discipulonkunaqa paytukusqa kaspankun saynataqa tapuranku.

² Chaymi Jesusqa huk warmachata waqyaspa discipulonkunapa chawpinpi sayyachiran. ³ Hinaspan discipulonkunata niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, pipas kay wawa hina humilde kaspan, Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa haykuyta atinqa. ⁴ Chaymi pipas kay wawa hina humilde sonqoyoq kaspa, Diospa gobiernasqan sumaq glorianpiqa aswan más importante runa kanqa. ⁵ Saynallataqmi pipas noqapa sutiypi kay wawata chashkiqqa, noqatapasp chashkiwashanmi, nispa.

Runamasinta huchaman urmachiq runa castigasqa kananmanta

(*Mar 9.42-48; Luc 17.1-2*)

⁶ Jesusqa nillarantaqmi:

—Noqapi chayllaraq creeq runakunata, pipas huchaman urmachinqa chayqa, ancha castigasqan kanqa. Chayraykun chay runapaqqa aswan allin kanman, huk hatun molino rumita kunkanman wataruspa, lamar qochaman wikch'uyamuy. ⁷ Chaymi niykichis, kay pachapiqa kanqapunin runamasinta huchaman urmachiq runakunaqa. Ichaqa jay, imaynaraq kanqa runamasinta huchaman urmachiq runakunaqa!

⁸ Saynaqa sichus makiykipas otaq chakiykipas huchaman urmachisunki chayqa, aswanyá kuchuspa karuman wikapay. Aswan allinmi kanman huknin makillayoc otaq huknin chakillayoc, wiñay kawsayman haykunaykipaqqa, aswan ishkeynin makintin otaq ishkeynin chakintin, wiñaypaq nina rawraq infiernoman wikch'uyusqa kanaykimantaqa. ⁹ Hinallataq sichus ñawiyki huchaman urmachisunki chayqa, aswanyá orqospa karuman wikapay. Aswan allinmi kanman huknin ñawillayoc, wiñay kawsayman haykunaykipaqqa, aswan ishkeynin ñawintin nina rawraq infiernoman wikch'uyusqa kanaykimantaqa.

¹⁰ Saynaqa noqapi creeq humilde runakunataqa, amayá ni mayqentapas despreciankichishchu. Ichaqa noqapi creeq humilde runakunataqa, hanaq pachapi Diospa angelninkunan waqaychan. ¹¹ {Noqa Diosmanta Hamuq Runaqa, huchankupi chinkasqa runakunata salvaqmi hamurani}, nispa.

Chinkasqa ovejamanta

(*Luc 15.3-7*)

¹² Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—¿Ima niwaqchistaq qankunarí? Sichus mayqenniykichispapas pachaq ovejaykichismanta huknin chinkaruqtin, ¿manachu esqon chunka esqon-niyoq ovejaykichiskunata saqeruspa, chay chinkaq ovejata mashkaq riwaqchis tarimunaykichiskama? ¹³ Cheqaqtapunin niykichis, qankunaqa chay esqon chunka esqonnioq ovejaykichismantapas, aswan mastaraqmi kusikunkichis chay chinkasqa ovejaykichis tarimusqaykichiswanqa. ¹⁴ Saynallataqmi, Dios Taytaykichispas mana munanchu, noqapi chayllaraq creeqkunamanta ni ch'ullallapas huchaman urmaspa, wiñaypaq chinkasqa kanantaqa, nispa.

Perdonanamanta

(*Luc 17.3*)

¹⁵ Jesusqa nillarantaqmi:

—Diospi creeqmasiyki qanpa contraykipi imatapasp mana allintachu ruwanqa chayqa, paywanyá sapallanpi parlaspas q'aqchay, chaykuna

ruwasqanmanta cuentata qokunanpaq. Sichus chay nisqaykiman hina kasukunqa chayqa, Dioswanmi allinpiña kawsanqa. ¹⁶Mana kasukunqachu chayqa, huk testigota otaq ishkey testigokunata pusayukuspayki riy, contraykipi ruwasqanmanta paywan parlamunaykipaq, saynapi chay ishkey otaq kinsa testigokunapa ñawpaqninpi rimapayasqayki, yachasqa kananpaq. ¹⁷Hinallataq chay testigokunapa ñawpaqninpiyas mana uyarisunkichu chayqa, iglesiaman rispayki willamuy llapallan creyentekuna yachanankupaq. Sichus iglesiapi huñunakuqkunatapas mana kasukunqachu chayqa, Diospi mana creeq huchasapa runata hinaña rikuychis, imaynan Roma llaqtapaq impuesto cobraq runakunapas huchasapa runakuna kashanku chay hinata.

¹⁸Cheqaqtapunin niykichis, kay pachapi imapas watasqaykiqa, hanaq pachapipas watasqallataqmi kanqa. Hinallataq kay pachapi imapas pashkasqaykiqa, hanaq pachapipas pashkasqallataqmi kanqa.

¹⁹Hinallataqmi qankunataqa huktawan niykichis, sichus ishkeyllapas kay pachapi huk acuerdoman haykuspa, Dios Taytaymanta imatapas mañakunichis chayqa, payqa qosunkichismi chay mañakusqaykichistaqa. ²⁰Chayraykun niykichis, sichus ishkeyllapas otaq kinsallapas noqapa sutiypi huñunakunqachu chayqa, paykunapa chawpinpin noqaqa kashani, nispa.

²¹Chaymi Pedroqa Jesusman ashuyuspa tapuran:

—Señorlláy, ¿Diospi creeqmasiy noqapa contraypi ima mana allintapas ruwaspa huchallikuqtinri, hayk'a kutikamataq perdonaymanrí? ¿Qanchis kutikamachú? nispa.

²²Hinaqtinmi Jesusqa contestaran:

—Manan qanchis kutillatachu Diospi creeqmasiykitataq perdonanayki, aswanqa qanchis chunkata qanchis kutikaman, nispa.^z

Mana perdonay munaq runamanta

²³Jesusqa nillarrantaqmi:

—Runakunata Dios gobiernayta qallarisqanqa rikch'akun huk reymanmi. Chay reymi llank'apakuqnin runakunata waqyachimuspa cuentata mañaran. ²⁴Chaymi cuentata mañayta qallarishaqtin, payman pusamuranku ashka-ashka millonninpi qolqe debeq serviqnin runata. ²⁵Ichaga chay serviqnin runapaqa manan qolqen karanchu chay reyman pagapunanpaqqa. Chaymi chay reyqa wakin serviqnin runakunata khaynata kamachiran: “Chay debe-waqniy runata, warmintinta, wawakunantinta, hinallataq tukuy ima kaq-ninkunatawan vendemuychis”, nispa. Saynataqa kamachiran, chay debesqan pagasqa kananpaqmi. ²⁶Hinaqtinmi chay serviqnin runaqa reypa ñawpaqninpi qonqoriyukuspa, khaynata ruegakuran: “Señorlláy, ama hina kaychu, huk tiempochatawan suyayukuway; debesqaytaqa llapachallantan pagapus-qayki”, nispa. ²⁷Saynata ruegakuqtinmi, reyqa chay serviqnin runata khuya-payaspa niran: “Ripuy hawkalla. Perdonaykin llapallan debewasqaykitata”, nispa.

²⁸Hinaqtinmi chay serviqnin runaqa, reypa ladonmanta lloqsiruspa, pacha qolqella debeqnin serviqmasin runawan tuparuran. Hinaspan payqa

z 18.22 Kay versiculoqa khayna ninantan nin: Noqanchisqa tukuy tiempon dispuesto kananchis perdonananchispaq.

chay chikachallan qolqe debeqnin runata, kunkanmanta hap'ispa, niran: “¡Debewasqaykita kunachallan pagapuway!” nispa. ²⁹Chaymi chay pacha qolqe debeq runaqa, debesqan runapa ñawpaqninpi qonqoriyukuspa, ruegakuran khaynata: “Ama hina kaychu, huk tiempochatawan suyayukuway. Noqaqa llapachallan debesqaytan pagapusqayki”, nispa. ³⁰Ichaqa chay runañataqmi, debeqnin runapa ruegakusqantapas mana khuyapayaranchu. Hinaspan chay debeqnin runata aswan carcelman churachimuran, llapallan debesqanta pagayta tukunankama. ³¹Chaymi sayna ruwasqanta rikuspanku, serviqmasin runakunaqa, sonqonkupi anchata renegaranku. Hinaspan paykunaqa reyman rispanku, chaykuna ruwasqanmanta willamuranku. ³²Hinaqtinmi reyqa chay ashka-ashka millonninpi debeqnin runata waqyachimuspa, khaynata niran: “¡Yaw mana khuyapayana yana alma runa! Llapallan debewasqaykita noqaqa perdonarayki ruegakuwasqaykirayku. ³³Chayri, ¿manachu qanpas noqa hina perdonaykuwaq karan, chay debesuqniyki runamasiykita?” nispa. ³⁴Chaymi reyqa anchata phiñakuran chay runapaq. Hinaspan castiganankupaq apachiran, llapallan debesqanta pagayta tukunankama.

³⁵Chaykunata nisanmi, Jesusqa niran:

—Saynallataqmi hanaq pachapi Dios Taytappas qankunawanqa ruwanqa, sichus qankuna runamasiykichista mana tukuy sonqoykichiswanchu perdonankichis chayqa, nispa.

Casado kashaspa ama t'aqanakunankumanta

(Mar 10.1-12; Luc 16.18)

19 ¹Jesusqa kaykunata Galilea provincia lawpi yacharachispanmi, chaymanta ripuran. Hinaspan chayaran Jordán mayupa chimpanpi Judea provincia lawman; chay lugarqa intiq lloqsimunan lawpin tarikuran. ²Hinaqtinmi Jesuspa qepanta ashkallaña runakuna riranku. Chaypin Jesusqa onqosqa runakunata sanoyachiran.

³Chaymi wakin fariseo religionniyoq runakunaqa, Jesusta rimasqanpi pan-tachiyta munaranku. Hinaspan payman ashuyuspa khaynata tapuranku:

—Huk casado runari, ¿ima motivollawanpas warminmanta t'aqakuyta atinmanchú? nispanku.

⁴Jesusñataqmi contestaran:

—¿Manachu qankunari Bibliapi leerankichis, Diosqa kay pacha qallariy-ninpi qarita warmitawan ruwasqanta? ⁵Hinaspan Diosqa niran: “Qariqa papantapas mamitantapas saquespanmi, casarakusqan warminwan tiyanan. Hinaspan ishkeyninku huk runa hinallaña kananku”, nispa. ⁶Chaymi casado kaspankuqa, manaña ishkey runakuna hinañaachu kanku. Aswanqa huk runa hinallañan kanku. Chayraykun Diospa hukllasqantaqa, runaqa mana t'aqa-nanchu, nispa.

⁷Hinaqtinmi fariseo religionniyoq runakunaqa Jesusta tapullarankutaq:

—Chayri, ¿imanaqtintaq Moisesri escribisqan leypi yachachiran khaynata: “Pipas warminmanta t'aqakuyta munaspaqa, divorcio papelta firmayuspanmi t'aqakullanman”, nispari?

⁸Jesusñataqmi contestaran:

—Moisespa tiemponpi runakunaqa qankuna hinan nishu rumi sonqo karanku. Chayraykun Moisesqa chay runakunataqa permitiran

warminkumanta t'aqakunankutaqa. Ichaqa kay pacha qallariyninmantapachapas Diosqa manan munaranchu, pipas casarasqa kashaspa warminmanta t'aqakunantaqa. ⁹Chaymi niykichis, manan ni pipas warminmantaqa t'aqakunmanchu. Sichus pipas warminmanta t'aqakuspa huk warmiwan casarakuspaqa, waqllikuy huchapin kashan. T'aqakunmanqa sichus warmin piwanpas waqllirukullaqtinmi, nispa.

¹⁰Chaykunata niqtinmi discipulonkunata Jesusta niranku:

—Sayna kaqtinqa aswanchá amaña casarakuyqa kanmanchu, nispanku.

¹¹Chaymi Jesusqa discipulonkunata niran:

—Kay yachachikuykunata manan llapallan runakunapaqchu. Aswanqa pikunamanchus Dios atiyta qon, paykunallapaqmi. ¹²Ichaqa kanmi qarikuna nacesqankumantapacha capasqa hina nacemuspanku mana warminayachikuqkuna. Wakiniñataqmi runapa capasqan kasqanrayku mana warminayachikuqkuna kanku. Hinallataq wakinpas Diospa kamachisqanpi llank'anan-kupaqa akllasqa kaspanku mana warmiyoq kayta munaqkuna kanku. Saynaqa kay yachachikuyta chashkiyta munaqkunaqa, chashkichunkuyá, nispa.

Wawakunata Jesús bendecisqanmanta

(Mar 10.13-16; Luc 18.15-17)

¹³Jesusmanmi wawakunata pusamuranku, paykunaman makinta churayuspa Diosmanta mañapunanaq. Ichaqa Jesuspa discipulonkunañataqmi wawakuna pusamuq runakunata q'aqcharanku. Hinaspan mana munarankuchu Jesusman ashuyunankuta. ¹⁴Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata niran:

—Ama hark'aychishchu wawakuna noqaman hamunantaqa. Kay wawakuna hina kaq runakunapaqmi, hanaq pachapi Diospa suma-sumaq glorianqa, nispa.

¹⁵Jesusqa saynata niruspanmi, sapankama wawakunapa umanman makinta churayuspa, Diosmanta paykunapaq mañapuran. Hinaspan chaymanta ripuran.

Jesushman huk qapaq joven parlasqanmanta

(Mar 10.17-31; Luc 18.18-30)

¹⁶Huk jovenmi, Jesusman hamuspa tapuran:

—Allin yachachikuq, ¿imata ruwaspaytaq Diospa ladonpiri wiña-wiñaypaq kawsayman? nispa.

¹⁷Hinaqtinmi Jesusqa contestaspa niran:

—¿Imanaqtintaq allin kaqkunamantari yachayta munankí? Manan pipas allinqa kanchu, aswanqa Diosllan. Sichus wiñaypaq kawsayta munaspaykiqa, Diospa kamachikuyninkunata kasukuy, nispa.

¹⁸Hinaqtinmi chay jovenqa Jesusta tapullarantaq khaynata:

—¿Mayqen kaq kamachikuykunataq kasukunayrí? nispa.

Chaymi Jesusqa niran:

—Aman pitapas wañuchinkichu; aman piwanpas waqllikunkichu; aman suwakunkichu; aman pipa contranpipas llullakuspaqa rimankichu. ¹⁹Tayta mamaykitapas allinta respetaspayá kasukunki. Hinallataq runamasiykitapas, qan kikiykita hina munakunki, nispa.

²⁰Hinaqtinmi chay joven runaqa niran:

—Taksa kasqaymantapachan chay kamachikuykunataqa kasukurani. ¿Imatawanraqtaq ruwaymanrí? nispa.

²¹ Chaymi Jesusqa niran:

—Sichus allin cabal runa kayta munanki chayqa, tukuy ima kaqniykikunata vendemuy. Hinaspa chay qolqeta wakchakunaman rakimuy. Saynapin hanaq pachapi tukuy ima kaqniyoq kanki. Chayta ruwaramuspaykitaq hamunki noqata qatikuwanaykipaq, nispa.

²² Hinaqtinmi Jesuspa nisqanta uyarispa, chay jovenqa anchata llakikuspa ripuran, nishu qapaq runa kasqanrayku.

²³ Chaymi Jesusqa discipulonkunata niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, huk qapaq runaqa ancha sasatan Diospa hanaq pacha glorianmanqa haykunqa. ²⁴ Aswanmi ichaqa nisqaykichis, huk hatun camello animalraqmi awqapa ninrinta pasarunman, huk qapaq runa Diospa gobiernasqan sumaq glorianman haykunanmantaqa, nispa.

²⁵ Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunata, chay yachachisqankunata uyarispanku, astawanraq admirakuranku. Hinaspan khaynata niranku:

—Sayna kaqtinri, ¿pitaq atinman salvakuytarí? nispanku.

²⁶ Chaymi Jesusqa discipulonkunata qawarispa, khaynata niran:

—Runakunapaqqa sasan ima ruwaypas. Diospaqmi ichaqa tukuy imapas mana sasachu, nispa.

²⁷ Hinaqtinmi Pedroqa Jesusta niran:

—Noqaykuqa tukuy imaykutapas saqemuspaykun qanwan kushka purishayku. Chayri, ¿ima premiotataq noqaykuri chashkisaqkú? nispa.

²⁸ Hinaqtinmi Jesusqa contestaspa niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, tukuy imatapas mosoqman Dios tukuchiqtinmi, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa, sumaq k'ancharishaq tronoypi tiyayusaq, atinyiyan gobiernanaypaq. Saynallataqmi qankunapas, noqapi creesqaykichisrayku, chunka ishkaayniyoq tronokunapi tiyaykullankichis-taq; hinaspan Israel nación llaqtapa chunka ishkaayniyoq hatun ayllunkunata juzgankichis. ²⁹ Chaymi noqaqa niykichis, pipas wasinta, wawqenta, pananta, papanta, mamitanta, warminta, wawankunata, hinallataq chakrankunatapas noqarayku saqeqmi, pachaq kuti mastaraq chashkinqa; hinallataqmi wiñawinaypaq kawsaytapas chashkillanqata. ³⁰ Chaymi niykichis, kay pachapi runakuna qawananpaq importante kaq ashka runakunan, hanaq pachapiqa mana importantechu kanqaku. Ichaqa kay pachapi mana importante kaq ashka runakunañataqmi, hanaq pachapiqa aswan más importante kanqaku.

Uvas chakrapi llank'aq runakunamanta

20 ¹—Runakunata Dios gobiernayta qallarisqanqa rikch'akun huk uvas chakrayoq runamanmi. Chay runan tutallamanta lloqsispa runakunata mashkamun chakranpi llank'anankupaq. ² Hinaspan chay mashkamusqan runakunawan acuerdoman haykuranku, chakranpi llank'amuqtinku huk p'unchaw jornaleta pagapunanpaq. Saynata acordaruspankutaqmi, paykunataqa chakranman mandaran llank'amunankupaq. ³ Hinallataqmi esqon horas hinaña kashaqtin chay uvas chakrayoq runaqa kaqmanta lloqsiran. Hinaspan plazapi rikuran mana llank'anayoq yanqa sayashaq runakunata.

⁴ Chaymi paykunatapas niran: “Qankunapas riychisyá chakraypi llank'amuq;

llank'asqaykichismantaqa pagapusqaykichismi", nispa. Hinaqtinmi paykunapas chay uvas chakranman llank'aq riranku. ⁵Saynallataqmi chawpi p'unchaw hina horasta, hinallataq kinsa horas tarde hinaña kashaqtinpas, chay uvas chakrayoq runaqa lloqsillarantaq. Hinaspan apamullarantaq runakunata chakranpi llank'anankupaq. ⁶Chaymantapas pishqa horas hina tardeña kashaqtinmi, chay uvas chakrayoq runaqa plazaman lloqsillarantaq. Hinaspan mana llank'anayoq yanqa sayashaq runakunata rikuspa, tapuran: "¿Imanaqtinta qankunari mana imatapas ruwaspa, kaypi enteron p'unchaw kashankichís?" nispa. ⁷Chaymi chay runakunaqa contestaranku khaynata: "¡Manan ni pipas llank'apakunaykupaq pusawankuchul!" nispanku. Hinaqtinmi chay uvas chakrayoq runaqa niran: "Saynaqa qankunapas chakraypi llank'aqyá riyichis; {llank'asqaykichismantaqa pagapusqaykichismi}", nispa.

⁸Chaymantan inti haykuyushaqtinña uvas chakrayoq runaqa, capatazninta kamachispa, khaynata niran: "Llank'aqkunata waqyamuspa jornalninta pagapuy, qepallataña hamuqkunamanta qallarispa, tutamantan hamuqkunapi tukunaykikama", nispa. ⁹Chaymi pishqa horas hina tardetaña llank'anankupaq hamuq runakuna ashuyamuqtinku, chay capatazqa huk p'unchaw jornal completota sapankamaman pagapuran. ¹⁰Chaymantañataqmi ashuyamullarankutaq, tempranomanta llank'aq runakunapas. Hinaspan paykunaga piensaranku, chay qepa hamuq runakunamanta aswan mastaraq pagonkuta chashkinankupaq. Hinaqtinmi paykunamanpas chay capatazqa, huk p'unchaw jornal completollatataq pagapuran. ¹¹Chaymi chay enteron p'unchaw llank'apakuq runakunaqa, chakrayoqpa contranpi rimapakuranku. ¹²Hinaspan chay uvas chakrayoq runata, khaynata niranku: "Kay qepallataña hamuq runakunaqa huk horallan llank'arunku. Chayri, ¿imanaqtinta paykunamanri noqaykuman hina iguallata pagarapunki? Noqaykuqa enteron p'unchawmi ruphaypipas pispaspa llank'arayku. Sayna ruwasqaykiqa manan allinchu", nispanku. ¹³Hinaqtinmi uvas chakrayoq runaqa, chay reclamaq runakunamanta huknin kaq runata, khaynata contestaran: "¡Amigo! Manan noqaqa engañashaykichu. Qanmanqa pagapushayki imaynan parlasqanchisman hinan. Icha ¿manachu noqawan acuerdopi qeparanchis, huk p'unchaw jornalta pagapunaypaq? ¹⁴Saynaqa chay pagoykita chashkikapuspa ripuy. Noqaqa imaynan huk p'unchaw jornalta qanman pagapushayki, saynallataqmi kay qepallataña hamuq runakunamanpas, pagapuyta munani. ¹⁵Ichaqa noqan yachani qolqeywan ima ruwaytapas. Icha, ¿allin runa kasqaywanchu qanqa envidiakushankí?" nispa.

¹⁶Kay willakuywan yachachiyta tukuruspanmi, Jesusqa niran:

—Kay pachapi runakuna qawanampaq importante kaq ashka runakunan, hanaq pachapiqa mana importantechu kanqaku. Ichaqa kay pachapi mana importante kaq ashka runakunañataqmi, hanaq pachapiqa aswan más importante kanqaku. {Diosqa ashka runakunatan waqyan salvasqa kanankupaq, ichaqa chikallanmi akllasqa runakunaqa kanku}, nispa.

Jesismi kinsa kutitaña willakuran wañunanmanta

(*Mar 10.32-34; Luc 18.31-34*)

¹⁷Jerusalén llaqtaman rishaspankun, Jesusqa chunka ish kayniyoq discipulonkunata huk lawman waqyarispa, khaynata niran:

¹⁸—Noqanchisqa Jerusalén llaqtamanmi rishanchis. Chaypin noqa Diosmanta Hamuq Runaqa entregasqa kasaq, sacerdotekunapa jefenkunaman, hinallataq leykunata yachachiq runakunaman ima. Paykun anacusawanqaku “wañuchun”, nispanku. ¹⁹Hinaspan huk law nacionniyoq runakunaman entregawanqaku. Chaymi paykunaqa asipayawaspanku burlakuwanqaku; hinallataq maqawanqaku ima. Chaymantataqmi cruzpi chakataspa wañuchiwankaku. Ichaqa kinsa p'unchawmantan kawsarinpusaq, nispa.

Zebedeopa warmin huk favorta mañakusqanmanta

(Mar 10.35-45)

²⁰Chaymantan Zebedeopa warminqa Jesusman ashuyuran ishkeynin wawankunapiwan ima. Hinaspan huk favorta mañakunapaq Jesuspa ñawpaqninpi qonqorikuran. ²¹Hinaqtinmi Jesusqa payta tapuran:

—¿Imatataq munankirí? nispa.

Chaymi chay warmiqa khaynata niran:

—Ama hina kaychu, favorniykita merecesaq, qan gobiernaspaykiyá, kay wawaykunata tiyaykachipuway, hukninta phaña ladoykipi, huknintañataq lloq'e ladoykipi, nispa.

²²Hinaqtinmi Jesusqa contestaspa niran:

—Qankunaqa manan yachankichishchu ima mañakusqaykichistaspa. Noqaqa anchatan ñak'arisaq. Ichaqa, ¿qankuna atiwaqchishchu noqa hina ñak'ariyta? nispa.

Hinaqtinmi paykunañataq niranku:

—Arí, atisaqkun, nispanku.

²³Chaymi Jesusqa niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, qankunaqa noqa hinan anchata ñak'arinkichis. Ichaqa manan noqachu nisaq pis phaña ladoypi otaq lloq'e ladoypi tiyananpaqqa. Aswanmi chaypiqa tiyanqaku Papaypa akllasqan runakunalla, nispa.

²⁴Chayta uyarispankun Jesuspa chunkantin discipulonkunaqa phiñakuranku, Juanpaq hinallataq Jacobopaqwan ima. ²⁵Chaymi Jesusqa discipulonkunata waqyaspa, khaynata niran:

—Qankunaqa yachankichismi kay pacha nación llaqtakunapi gobiernaqkunanaq, llaqta runakunata kamachispankun munasqankuta ruwanku. Saynallataqmi autoridadkunapas paytukusqallaña kaspanku, llaqta runakunawanqa munasqankuta ruwanku. ²⁶Ichaqa qankuna ukhupiq manan saynachu kanan. Aswanqa pipas qankuna ukhupi kamachiya munaspaqa, qankunata servisuqniykichismi kanan. ²⁷Hinallataq pipas allin reqsisqa primeropi kayta munaspaqa, qankuna ukhupiraqmi serviqniykichis runa kanan. ²⁸Saynallataqmi noqa Diosmanta Hamuq Runaqa, manan noqata serviwanankupaqchu hamurani. Aswanqa runakunata servinaypaqmi hamurani. Hinaspapas huchasapa runakunapa rantinpi wañuspay, paykunata salvanaypaqmi noqaqa hamurani, nispa.

Ishkay ñawsa runakunata Jesús sanoyachisqanmanta

(Mar 10.46-52; Luc 18.35-43)

²⁹Jesusqa discipulonkunapiwan kushka Jericó llaqtamanta lloqsimushaq-tinkun, ashka runakunapas Jesuspa qepanta riranku. ³⁰Hinaqtinmi chay

risqanku ñanpa patanpi, ishkey ñawsa runakuna tiyashasqaku. Chayninta Jesús pasasqanta uyairuspankutaqmi, chay ishkey ñawsa runakunaqa qaparispa, waqyakuranku khaynata:

—¡Davidpa mirayninmanta Jesús, khuyapayaykuwaykuyá! nispanku.

³¹Chaymi runakunaqa phiñarikuranku, chay ñawsa runakuna upallanan-kupaq. Ichaqa saynata phiñarikushaqtinkupas, chay ñawsa runakunaqa astawanraqmi qapariranku khaynata:

—¡Davidpa mirayninmanta Jesús, khuyapayaykuwaykuyá! nispanku.

³²Hinaqtinmi Jesusqa chay ñan risqankupi sayaykuspa, chay ishkeynin ñawsa runakunata waqyaspa tapuran:

—¿Imatataq qankunapaq ruwanaytari munankichís? nispa.

³³Chaymi paykunaga contestaranku:

—Señor, ñawsa kasqaykumantan sanoyayta munayku, nispanku.

³⁴Chaymi Jesusqa paykunata khuyapayaspa, ñawinkuta tupayuran. Hinaqtinmi chay ratomantapacha chay ishkeynin ñawsa runakunaqa sanoyaspa rikuranku. Hinaspan Jesuspa qepanta riranku.

Jerusalén llaqtaman Jesuspa haykusqanmanta

(Mar 11.1-11; Luc 19.28-40; Juan 12.12-19)

21 ¹Jesusqa discipulonkunapiwanmi Jerusalén llaqtapa cercanpi Betfagé sutiyoq llaqtaman chayaruranku. Hinaspan Olivos moqopi samariranku. Chaypin Jesusqa ishkey discipulonkunata, ²khaynata niran:

—Riychis waq chimpapi llaqtachaman. Chayman chayaruspaykichismi watasqa asnota malta uñantinta tarinkichis. Chayta pashkamuspayá aysamunkichis. ³Sichus pipas imatapas nisunkichis chayqa, qankunaqa khaynatayá ninkichis: “Señormi necesitashan; payqa kutichinpullasunkin”, nispa.

⁴Kaykunaqa pasaran Diosmanta willakuq ñawpaq profetapa escribisqan cumplikunanpaqmi. Paymi khaynata escribiran:

⁵“Jerusalén llaqtapi tiyaq runakunata nimuychis:

¡Qawariychis!

¡Qankunapa reyniykichismi hamushan!

¡Payqa cargana asnopa uñanpi montayukuspan hamushan!

¡Hinaspapas payqa huk humilde runa hinan hamushan!” nispa

[Zacarías 9.9].

⁶Hinaqtinmi Jesuspa kamachisqan ishkeynin discipulonkunaqa, chay llaqtachaman riranku. Chayaruspankutaqmi Jesuspa nisqanman hina ruw-ranku. ⁷Hinaspan Jesuspa kasqanman chay asnotaqa malta uñantinta aysa-muranku. Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa p'achankuwan karuna-ranku. Chay asnopa uñanpi montayukuspan Jesusqa Jerusalén llaqtaman riran. ⁸Saynallataqmi ashka runakunapas Jesuswan kushka riranku. Hinaqtinmi wakin runakunaqa p'achankuta Jesuspa risqan ñanpi mast'aranku. Wakinñataq sach'apa ramankunata wit'umuspanku Jesuspa risqan ñanpi mast'aranku, chayninta Jesús pasanpaq. ⁹Hinaspan Jesuspa ñawpaqninta, hinallataq qepanta riqkunapas, altomanta qaparispa, khaynata niran:

“¡Davidpa mirayninmanta hamuq Salvadorqa, alabasqayá kachun!

¡Señor Diospa sutinpi hamuqqa alabasqayá kachun!

¡Hanaq pachapi kaqkunapas Diostayá alabachunku!” nispanku.

¹⁰ Hinaqtinmi Jerusalén llaqtaman Jesús haykuruqtin, llapallan chay Jerusalén llaqtapi kaq runakunaqa, Jesuspa hamusqanta rikuspanku, bullata ruwaspa ninakuranku:

—¿Pitaq kay runarí? nispanku.

¹¹ Chaymi Jesuswan kushka hamuq runakunaqa contestaranku:

—Payqa Galilea provinciapi kaq Nazaret llaqtayoyq Jesusmi, hinaspapas Diosmanta willakuq profetan, nispanku.

Templopi vendeq runakunata Jesús qarqosqanmanta

(Mar 11.15-19; Luc 19.45-48; Juan 2.13-22)

¹² Jerusalén llaqtaman chayaruspanmi, Jesusqa temploman riran. Hinaspan temploman haykuspa, chaypi llapallan vendeq runakunata, hinallataq rantiqkunatapas hawaman qarqomuran. Saynallataq huk law nacionpa qolqenta templopa qolqenwan cambiaqkunapa mesankutapas pampaman wikaparan. Saynallataqmi paloma vendeqkunapa cajonninkutapas pampaman wikaparan. ¹³ Hinaspan paykunata niran:

—Diosmi Bibliapi nishan: “Temploqqa noqamanta mañakunankupaq suti-chasqa wasin kanqa”, nispa. Qankunan ichaqa, suwakunapa wasinman hina tukurachinkichis, nispa.

¹⁴ Jesusqa templopi kallashaqtinraqmi, payman ashuykamuranku ñawsa runakuna, hinallataq wist'u runakunapas. Chaymi Jesusqa paykunata sanoyachiran. ¹⁵ Hinaqtinmi templopi warmakunaqa niranku: “Davidpa mirayninmanta hamuq Salvadorqa, alabasqayá kachun”, nispanku. Chayta uyarispanku, hinallataq Jesuspa milagrokuna ruwasqanta rikuspankun, sacerdotekunapa jefenkunaqa, hinallataq leykunata yachachiq runakunapiwan ima anchata phiñakuranku. ¹⁶ Hinaspan Jesusta khaynata tapuranku:

—¿Manachu uyariñki kay warmakuna imatachus nishanku chayta? nispanku.

Jesusñataqmi contestaran:

—Arí, allintan uyarishani. Qankunari, ¿manachu Bibliapi leerankichis:

“Uchuy warmakunan,

ñuñuq wawakunapiwan ima

alabasunki”, nisqanta? nispa

[Salmos 8.2].

¹⁷ Chayta niruspanmi Jesusqa, paykunata saquespa Jerusalén llaqtamanta Betania llaqtaman riran. Hinaspan Jesusqa chay tuta chay Betania llaqtapi samapakuran.

Mana ruruq higos sach'amanta

(Mar 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Jesusqa Jerusalén llaqtamanmi achiqayllata kutimuran. Hinaspan ñan hamusqanpi yarqachikuran. ¹⁹ Chaymi Jesusqa ñan patapi huk higos sach'ata rikuruspa ashuyuran. Ichaqa manan ni ima ruruntapas chay sach'apiqa tariranchu. Aswanmi chay sach'aqa rap'iyoylla kasqa. Chaymi Jesusqa chay sach'ata niran:

—¡Kunanmantaqa manañan ni hayk'aqpas rurunkiñachu! nispa.

Chaymi chay higos sach'aa kasqan ratolla ch'akipurán. ²⁰ Chayta rikuspankun Jesuspa discipulonkunaaq admirasqallaña tapuranku:

—¿Imanaqtintaq kay higos sach'ari kasqan ratolla ch'akirparin? nispanku.

²¹ Hinaqtinmi Jesusqa contestaran:

—Cheqaqtapuni niykichis, sichus qankuna Diospi creenkichis mana ish-kayaspaa chayqa, (chashkinkichispuni oracionpi mañakusqaykichistaqa. Hinaspapas qankunaaq), imatachus kay higos sach'awan ruwarani, chayman-tapas aswan mastaraqmi ruwankichis. Hinaspapas niwaqchismi kay orqo-tapas “Ayqeriy kaymanta, hinaspa lamar qochaman wikch'uyukuy”, nispaa, hinaqtinqa kay orqopas kasusunkichismi. ²² Saynallataq sichus cheqaqtapuni Diospi creespaykichis qankuna imatapas mañakunkichis chayqa, chashkin-kichismi, nispaa.

Jesusqa kamachinanpaq atinyiyoq kasqanmanta

(Mar 11.27-33; Luc 20.1-8)

²³ Jesusqa temploman haykuspanmi runakunaman yachachisharan. Hinaq-tinmi sacerdotekunapa jefenkunaaq, hinallataq Israel nacionpi autoridadku-napiwan ima, Jesusman ashuyuspa tapuranku:

—Kaykunata ruwanaykipaqri, ¿pitaq qantari autorizasurankí? Hinaspapas kay atiytari, ¿pitaq qosurankiri? nispanku.

²⁴ Hinaqtinmi Jesusqa contestaran:

—Noqapas kunanmi qankunata tapullasqaykichistaq. Sichus qankuna con-testawankichis chayqa, noqapas nisqaykichismi, ima atiywansi kaykunata ruwani chayta. ²⁵ Kunanyá niwaychis, runakunata Juan bautizananpaqri, ¿pitaq mandamuran? ¿Dioschu icha runakunallachú? nispaa.

Saynata Jesús tapuqtinmi, paykunapura tapunakuranku khaynata:

—“Diosmi mandamuran” nisunchis chayqa, niwasunchá, “¿imanaqtintaq Juanpa nisqantari mana creerankichishchú?” nispaa. ²⁶ Sichus “runakunallan mandamuran” nisunchis chayqa, llapallan llaqta runakunachá noqanchispa contranchispi sayarimunkuman. Hinaspapas paykunaaq yachankun, Juanqa Diosmanta willakuq profeta kasqanta, nispanku.

²⁷ Chaymi paykunaaq Jesusta contestaranku khaynata:

—Manan yachaykuchu, nispanku.

Hinaqtinmi Jesuspas nillarantaq:

—Noqapas manan nisqaykichishchu ima atiywansi kaykuna ruwasqaytaqa, nispaa.

Huk runapa ishkaynin wawankunamanta

²⁸ Jesusqa nillarantaqmi:

—Qankunari, ¿ima niwaqchistaq kay willakuymantarí? Huk runan ishkay wawayoq karan. Hinaspan kuraq wawanta niran: “¡Waway! kunan p'un-chawyá uvas chakranchispi llank'aq riruy”, nispaa. ²⁹ Chaymi chay kuraq wawanqa contestaran: “¡Manan riymanchu!” nispaa. Ichaqa chay kuraq wawanqa, tumpa unaymanta yuyaymanarispami, “manan riymanchu” nishaspanpas, chay uvas chakraman llank'aq riran. ³⁰ Saynallataqmi chay runaqa sullk'a kaq wawantapas nillarantaq: “¡Waway! kunan p'un-chawyá uvas chakranchispi llank'aq riruy”, nispaa. Hinaqtinmi chay wawanqa niran:

“¡Arí papáy! Risaqmi”, nispa. Ichaqa “arí” nishaspanpas, manan payqa riranchu.

³¹ Chayta willaspanmi Jesusqa tapuran chay runakunata:

—¿Mayqen kaq wawantaq papanpa kamachisqanman hina ruwaranrí? nispa.

Chaymi sacerdotekunapa jefenkunaqa, hinallataq Israel nacionniyoq runakunapa kamachiqnin runakunapiwan contestaranku:

—Kuraq kaq wawanmi, nispanku.

Hinaqtinmi Jesusñataq niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, impuesto cobraq runakuna, hinallataq qenlli vidapi puriq huchasapa warmikuna iman, Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa qankunamanta primerta haykunqaku, (huchankumanta wankusqankurayku). ³² Ichaqa Bautizaq Juan hamuspanmi qankunata yachachisurankichis, Diosta imaynata kasukunaykichispaq. Ichaqa qankunañataqmi Bautizaq Juanpa yachachisqankunapi mana creerankichishchu. Aswanqa Roma llaqtapaq impuesto cobraq runakuna, hinallataq millay qenlli vidapi puriq huchasapa warmikuna iman Bautizaq Juanpa rimasqanpiqa creeranku. Qankunañataqmi ichaqa tukuy chaykunata rikushaspaykichispas, Bautizaq Juanpa willakusqanpiqa mana creerankichishchu; nitaq huchaykichistapas saqerankichishchu, nispa.

Chakra arrendaq runakunamanta

(Mar 12.1-12; Luc 20.9-19)

³³ Jesusqa nillarrantaqmi:

—Uyariychis kay huk willakuyta. Huk chakrayoq runan chakranpi uvas plantakunata plantaran. Hinaspan chay chakranpa enteron muyuriqninta cercochiran. Hinallataqmi uvas pallamusqanmanta vinota ruwachinanpaqpas, huk uvas saruna pozota, hinallataq huk hatun torretawan ima ruwachiran. Chay torretaqa ruwachiran, chay torre patamanta enteron chakranta qawaspa cuidananpaqmi. Chaykunata ruwaruspanmi, chay uvas chakrapa dueñonqa huk runakunaman arrendaruspa, karu llaqtaman viajaran.

³⁴ Hinaqtinmi uvas cosechana tiempo chayaramuqtin, chay uvas chakrayoq runaqa, serviqnin runakunata mandamuran, chay chakrata arrendaq runakunamanta dueñonman tupaqninta chashkispas apapunankupaq. ³⁵ Ichaqa chakra arrendaq runakunañataqmi, chay uvas chakrayoqpa mandamusqan sirvienten runakunata, khaynata ruwaranku: Huknintan maqaranku, huknintañataq wañuchiranku, huknintañataqmi rumikunawan p'anananku.

³⁶ Hinaqtinmi chay uvas chakrayoq runaqa, kaqmanta mandamullarantaq primer kaq mandamusqan sirvientenkunamantapas aswan más ashka sirvientekunataña. Ichaqa chay uvas chakrata arrendaq runakunañataqmi, imaynan primer kaq hamuq sirvientekunata maqaranku, p'anananku hinallataq wañuchiranku ima, saynallatataqmi paykunatapas ruwaranku.

³⁷ Chaykuna pasaruqtinmi, chay uvas chakrayoq runaqa wawantañataq mandamuran, khaynata yuyaymanaspa: “Wawayta rikuspaga ichapas respetankuman” nispa. ³⁸ Ichaqa chay uvas chakra arrendaq runakunaqa, chay chakrayoqpa wawan chayamusqanta rikuruspankun, ninakuranku khaynata: “¡Kay runaqa chakrayoqpa wawanmi! Paymi kay herenciata chashkinqa.

Saynaqa aswanyá wañurpachillasunña, kay chakrawan noqanchis qepakunanchispaq”, nispanku. ³⁹Saynata piensaspankun, paykunaqa chay uvas chakrayoqpa wawanta hap'iranku. Hinaspan chay chakra ukhumanta hawaman orqomuspa, chaypi wañuchiranku, nispa.

⁴⁰Saynata niruspanmi Jesusqa tapuran:

—Uvas chakrapa dueñon hamuspanri, ¿imatataq ruwanqa chay chakran arrendaq runakunawanri? nispa.

⁴¹Chaymi llapallan chaypi uyariq runakunaqa contestaranku khaynata:

—Chay runakunataqa mana khuyapayaspan wañuchinqa, millay yana alma runakuna kasqankurayku. Hinaspan chay uvas chakrantaqa huk runakunamanñataq arrendanqa, saynapi tupaqnin cosechata tiempollanpi qopunankupa, nispa.^a

⁴²Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

Qankunari, ¿manachu Bibliata leerankichis? Bibliapiqa khaynatan nishan:

“Albañilkunapa mana munasqan rumin, kunanqa aswan más allin kaq rumi, wasiq esquinanpi allinta enteron wasipa perqanta sostiene.

Kayqa Diosninchispa ruwasqanmi.

Hinaspapas kay qawasqanchisqa anchata admirakunapaqmi”, nispa
[Salmos 118.22-23].

⁴³Chayraykun niykichis, Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa manan qankunaqa haykunkichishchu. Ichaqa Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa haykunqaku Diosta kasukuspa, paypa munasqanman hina kawsaq runakunallan. ⁴⁴{Chaymi pi runapas chay rumi hawaman urmayuspaqa, ñut'usqa kanqa. Saynallataqmi pi runapa hawanmanpas chay rumi urmayuspaqa, kutasqa aychaman hinaraq chay runataqa tukuchinqa}, nispa.^b

⁴⁵Kay willakuykunata uyarispankun sacerdotekunapa jefenkunaqa, fariseo religionniyoq runakunapiwan ima cuentata qokuranku, chay millay wañuchiq runakunaman comparaspa, paykunamanta Jesús rimasqanta. ⁴⁶Chaymi Jesustaqa hap'iruytapuni munaranku. Ichaqa chaypi kaq runakunata manchakuspankun mana atirankuchu. Hinaspapas chaypi kaq runakunaqa yacharankutaqmi, Jesusqa Diosmanta willakuq profeta kasqanta.

Casarakuy fiestamanta

22 ¹Jesusqa kay willakuykunatan willaran Israel nación llaqtapi kamachiq runakunaman, Hinaspan khaynata niran:

²—Runakunata Dios gobiernayta qallarisqanqa rikch'akun, huk rey qari wawanta casarachispa, fiestata ruwaq runamanmi. ³Hinaspan sirvienten runakunata kamachiran, casarakuy fiestaman invitasqan runakunata waqyamunankupa. Ichaqa chay invitasqan runakunañataqmi, hamuyta mana munarankuchu. ⁴Hinaqtinmi chay reyqa kaqmanta huk sirvienten

a 21.41 chay chakrayoq dueñoqa, Dios Taytan. Chay chakrayoqpa wawanñataqmi, Señorinchis Jesucristo. Dueñoqa serviqninkuñataqmi, Diosmanta willakuq profetakuna. Chakrata arrendaq runakunañataqmi, fariseo religionniyoq runakuna. Saynata comparaspanmi Jesucristoqa yachachiran. **b** 21.44 Chay albañilkunapa mana munasqanku rumiqa, Jesucriston.

runakunatañataq kamachiran, invitasqan runakunata khaynata nimunankupaq: “Ñan wirayachisqa torokunatapaspas, hinallataq wakin wirayachisqa animalkunatapaspas ñak'arachiniña. Chaymi mikhunapas listoña kashan. Chayqa hamuychisyá kay casarakuy fiestapi mikhunaykichispaq”, nispa. ⁵ Ichayqa chay invitasqan runakunaqa manan hamurankuchu. Aswanmi paykunaga sapankamanku pasakuranku. Hukninmi chakranman llank'aq pasaran, huknintaqmi negocionta atiendeq, ⁶ wakinñataqmi reypa serviqnin runakunata hap'ispa, maqashaspalla wañuchiranku. ⁷ Chaymi chay reyqa nishuta phiñakuran. Hinaspan soldadonkunata kamachiran, chay wañuchiq runakunata wañuchimuspanku, llaqtankutapas k'anamunankupaq ima. ⁸ Chaymantan chay reyqa serviqnin runakunata niran: “Wawaypa casarakunanpaqqa tukuy imapas listoñan kashan. Ichayqa chay invitamusqay runakunaqa, manan kay fiestaman hamunankupaq hinañachu kanku. ⁹ Aswanqa kunanyá riychis callekunaman; hinaspa llapallan chaypi tarimusqaykichis runakunata, wawaypa casarakuynin fiestaman hamunankupaq invitamuychis”, nispa. ¹⁰ Chaymi reypa sirvienten runakunaqa, callekunaman lloqsispanku, llapallan tarisqanku runakunata invitaspa pusamuranku, allin kaqta ruwaspa kawsaq runakunata, hinallataq huchapi kawsaq runakunatapaspas. Chaymi casarakuqpa wasinmanqa, ashka runakuna hunt'aykamuranku.

¹¹ Hinaqtinmi chay reyqa invitachimusqan runakunata qawaq haykuspa, chaypi huk mana allin cambiasqa runata rikuran. ¹² Chaymi chay runata niran: “Amigo, mana allin cambiasqa kashaspaykiri, ¿imanaqtintaq kaymanri haykuramuranki?” nispa. Hinaqtinmi chay runaqa ni imatapaspas mana contestaspas upallalla karan. ¹³ Hinaqtinmi chay reyqa serviqnin runakunata khaynata kamachiran: “Kay mana allin cambiasqa runataqa, makinkunata chakinkunatawan chaqnaruspayá, tutayaq ukhuman wikch'uyamuychis. Chay tutayaqpín runakunaqa waqanqaku, hinallataq nanaymanta kirunkupas rach'ikyanqaraq. ¹⁴ Ichayqa ashkallañan Diospi creenankupaq invitasqa runakunaqa kashanku. Aswanqa chikallanmi akllasqa runakunaqa kanku”, nispa.^c

Impuesto paganamanta

(Mar 12.13-17; Luc 20.20-26)

¹⁵ Chaymantan fariseo religionniyoq runakunaqa, huk p'unchaw huñunakuspanku, acuerdota ruwaranku. Hinaspan acordaranku ima rimasqallanpipas Jesusta pantachispa acusanankupaq. ¹⁶ Hinaspan chay fariseo religionniyoq runakunaqa qatikuqnin runakunata, hinallataq Herodespa partidomanta kaq runakunatawan ima mandaranku, Jesusta khaynata ninankupaq:

—Yachachikuq, noqaykuqa yachaykun cheqaq kaqkuna rimasqaykitaqa. Hinaspapas qanqa Diosmantan runakunaman yachachishanki allinta kasukuspa kawsanankupaq. Hinaspapas yachachisqaykimanta runakuna

^c 22.14 fiestaman invitachimuq reyqa, Dios Taytan. Casarakuq qariqa, Jesucriston. Fiestaman mana hamuy munaq runakunaqa, Jesucristopi mana creey munaq Israel nacionniyoq runakunan. Fiestaman tukuy clase huchasapa hamuq runakunaqa, Jesucristopi llapallan creeq runakunan. Hinallataq fiestapi mana allin cambiasqa runaqa, manan wakcha runachu karan; aswanqa Jesucristota mana respetaq runan karan.

contraykipi rimaqtinkupas manan qanqa kasunkichu. Hinaspapas qanqa manan runakunawan allinpi qepanallaykipaqchu rimankipas. Aswanqa lla-panmanmi igualta yachachinkipas, nispanku.

¹⁷Hinaspan paykunaqa tapuranku khaynata:

—Qanri, ima ninkitaq, ¿allinchu Roma llaqtamanta gobiernawaqninchis Cesarman impuestokunata pagananchispaq, icha manachú? nispanku.

¹⁸Jesusñataqmi ichaqa mana allin intencionllawan tapusqankuta yachaspa, khaynata niran:

—¡Ishkay uya runakuna! ¿Imanaqtinta qankunari pantachiwayta munas-hankichis? ¹⁹Apamuychis impuesto paganaykichis qolqeta, nispá.

Chaymi huk qolqeta Jesusman haywaranku. ²⁰Hinaqtinmi Jesusqa chay qolqeta paykunaman qawachispa tapuran:

—Kay qolqepiri, ¿pipa uyantaq, hinaspapas pipa sutintaq kashan? nispá.

²¹Paykunañataqmi khaynata contestaranku:

—Roma llaqtapi gobiernaq rey Cesarpan, nispanku.

Saynata niqtinkun Jesusqa niran:

—Saynaqa rey Cesarpa kaqtaqa payman qopuychis. Hinallataq Diospa kaq-tapas Diosman qopuychis, nispá.

²²Hinaqtinmi Jesuspa nisqanta uyarispanku, chay runakunaqa anchata admirakuspa pasapuranku.

Jesustan tapuranku wañuqkunapa kawsarimunamanta

(*Mar 12.18-27; Luc 20.27-40*)

²³Chay p'unchawllataqmi wakin saduceo religionniyoq runakunaqa Jesus-man hamuranku. Paykunaqa manan wañuqkunapa kawsarimunaniqqa cree-rankuchu. Chayraykun Jesusta tapuranku khaynata:

²⁴—Yachachikuq, Moisespa escribisqan leypin niwanchis: “Huk runa casarakuspa, warminpi manaraq wawayoq kashaspa wañupunman chayqa, sullk'a wawqenmi, chay viuda warmiwan casarakuspa wawayoq kanan. Hinallataqmi chay wawa nacemuqpas, wañuqpa wawan hina kananpaq chay wañuqpa sutinta apanan, saynapi wañuqpa sutin mana chinkanapaq”, nispá.

²⁵Saynallataqmi llaqtaykupipas qanchis wawqekuna karan. Hinaspan kuraq kaqqa casararukuspa, manaraq wawayoq kashaspa wañupuran. Chaymi wañuqpa viudanwan casarakullarantaq chay wañuqpa sullk'an. ²⁶Saynalla-taqmi huk tiempo pasaruqtin, paypas manaraq wawan kashaqtin wañupuran. Saynallataqmi pasaran kinsa kaqwanpas, tawa kaqwanpas, pishqa kaqwan-pas, soqta kaqwanpas, hinallataq qanchis kaqwanpas. ²⁷Chaymantañataqmi chay qanchisnintin wawqekunapa wañusqanpa qepanman, chay viuda war-mipas wañupullarantaq. ²⁸Chayqa kunanyá niwayku, llapallan wañuqkunata Dios kawsarichimuqtinri, ¿mayqenpa warmintaq kanqa chay warmirí? Qan-chisnintinwanmi chay warmiqa casarasqa karan, nispanku.

²⁹Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaran khaynata:

—Qankunaqa pantashankichismi, Bibliapi escribisqakunata mana yachas-paykichis, hinallataq Diospa atiyintapas mana reqsispaykichis. ³⁰Ichaqa wañuqkunata Dios kawsarichimuqtinqa, manañan casarakuyqa kanqañachu. Aswanqa Diospa angelninkuna hinan hanaq pachapiqa mana ni pipas casa-rakunqachu. ³¹Ichaqa wañuqkunapa kawsarimunankumantari, ¿manachu

qankuna Bibliapi leerankichis Diospa nisqanta? Diosqa khaynatan niran: ³² “Noqan kani Abrahampa, Isaacpa, hinallataq Jacobpa Diosnin”, nispa. Paykunaqa wañusqa kashaspankupas, Diospaqqa kawsashankun. Chayraykun Diosqa llapallan wañusqa runakunapapas Diosnin, paykunapa almanku kawsasqanrayku. Saynallataqmi Diosqa kawsaq runakunapapas Diosnin, nispa.⁴

³³ Saynata Jesuspa yachachisqankunata uyarispankun chaypi kaq runakunaqa anchata admirakuranku.

Ishkaynin importante kamachikuykunamanta

(Mar 12.28-34)

³⁴ Jesusmi saduceo religionniyoq runakunata upallachiran. Chayta yacharuspankun, fariseo religionniyoq runakunaqa huñunakuranku Jesuswan parlaq rinankupaq. ³⁵ Hinaspan leykunamanta allinta yachaq huknin kaq fariseo religionniyoq runa, Jesusta pantachiyta munaspa, tapuran khaynata:

³⁶ —Yachachikuq, Diospa kamachisqankunamantari, ¿mayqen kaq kamachikuytaq aswan más importanteri? nispa.

³⁷ Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—“Señor Diosniykita munakuy tukuy sonqoykiwan, tukuy almaykiwan, hinallataq tukuy piensayniykiwan ima”. ³⁸ Kay primer kaq kamachikuymi wakin kamachikuykunamantaqa aswan más importante. ³⁹ Saynallataqmi ishkaq kaq kamachikuypas, kay primer kaq kamachikuyma rikch'akun. Chaymi khaynata nin: “Runamasiykita khuyakuy qan kikiykita hina”, nispa. ⁴⁰ Chaymi nyikichis, kay ishkaqnin kamachikuypin cumplikun, Moisespa escribisqan leykunapas, hinallataq Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunapa yachachisqankunapas, nispa [Deuteronomio 6.5; Levítico 19.18].

Jesucristori ¿pipa wawantaq?

(Mar 12.35-37; Luc 20.41-44)

⁴¹ Fariseo religionniyoq runakuna huñunasqa kashaqtinkuraqmi, Jesusqa paykunata tapuran khaynata:

⁴² —Qankunari, ¿pin ninkichistaq Diosmanta Hamuq Salvadortari? ¿Pipa wawanmi ninkichistaq? nispa.

Hinaqtinmi paykunaqa contestaranku khaynata:

—Ñawpaq rey Davidpa mirayninmantan, nispanku.

⁴³ Hinaqtinmi Jesusqa kaqmanata tapuran:

—Davidta Santo Espíritu rimachiqtinri, ¿imanaqtintaq payri, Cristomanta rimaspa niran: “Señorniyi”, nispari? Ichaqa kikin rey Davidmi, ancha respetasqa runa kashaspapas, khaynata niran:

⁴⁴ “Señor Diosmi Señorniyta niran:

‘Phaña ladoypi tiyaykuy,

llapallan enemigoykikunata noqa vencespay, chaki plantaykiman

churanaykama’ ”, nispa

[Salmos 110.1].

d 22.32 Diosqa paypi creespa wañuq runakunapa Diosninmi, hinallataq Salvadornin ima. Saynallataqmi Diospi mana creeq runakunapapas Diosnin, ichaqa manan Salvadorninchu.

⁴⁵ Hinaspapas kikin rey Davidpunin niran: “Señorlláy”, nispa. Chayri, ¿imanagtintaq Diosmanta Hamuq Salvadorqa ñawpaq rey Davidpa mirayninmanta kanman? nispa.^e

⁴⁶ Saynata Jesús tapuqtinmi, mana ni mayqenninkupas ni imaynanmantapas contestayta atirankuchu. Hinaspan chay p'unchawmantapacha Jesustaqa manaña ni pipas ni imamantapas tapurankuñaachu.

Fariseo religionniyoq runakunata Jesús q'aqchasqanmanta

(Mar 12.38-40; Luc 11.37-54; 20.45-47)

23 ¹ Jesusmi discipulonkunata hinallataq chaypi kaq runakunatapas, khaynata niran:

²—Moisespa escribisqan leykunata yachachinankupaqqa autorizasqa karanku, fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunallapiwanmi. ³ Chaymi qankunaqa paykunapa yachachisqanta, sonqoykichispi waqaychaspa kasukunaykichis. Ichaqa amataqyá paykunapa imapas ruwasqankutaqa qatipakunkichishchu. Paykunapa manan yachachisqankutaqa ruwayman churankuchu. ⁴ Hinaspapas paykunapa runakuna cumplinanpaqmi sasa kamachikuykunata kamachinku. Ichaqa manan ni huk dedollankuwanpas yanapankuchu chay kamachisqankuta runakuna cumplinankupaqqa. ⁵ Paykunapa runakuna rikunallanpaqmi imatapas ruwanku. Chaymi llapallan runakuna rikunanpaq, qaramanta ruwasqa p'alta cintakunapi Bibliamanta textokunata escribispanku, mat'enkupi hinallataq brazonkupi watakunku. Hinallataqmi allin adornasqa k'anchorishaq p'achakunawan p'achakunkupas, (saynapi runakuna rikuspa “waq runaqa Diosta kasukuqmi”, nispa ninankupaq). ⁶ Hinaspapas paykunapa Diosmanta yachachina sinagoga wasiman rispankupas, otaq fiestakunaman mikhunankupaq rispankupas, sumaq atiendesqa kaytan munanku. Hinallataqmi allinnin asientokunallapi tiyaytapas munanku. ⁷ Hinaspapas paykunapa mercadokunapipas runakuna ancha respetowan rimayukuspa “yachachikuq”, nispa ninankutan munanku.

⁸ Qankunaqa amayá saynachu kaychis. Qankunaqa amayá permitiyichishchu runakuna “yachachikuq” nispa nisunaykichistaqa. Yachachiqniykichisqa noqallan kani, hanaq pachamanta hamuq Cristo kasqayrayku. Chaymi qankunaqa llapaykichispas wawqentin hinalla kankichis. ⁹ Hinaspapas qankunaqa amayá kay pachapiqa ni pi (yachachikuq) runatapas ninkichishchu: “Taytay” nispaqa. Qankunapa cheqaq Dios Taytaykichisqa ch'ullallan. Payqa hanaq pachapin kashan.^f ¹⁰ Qankunaqa amayá permitiyichishchu “Kamachikuq” nispa runakuna nisunaykichistaqa. Qankunapaqqa, noqa Diosmanta Hamuq Salvadorllan kamachiqniykichisqa kani. ¹¹ Qankuna ukhupi aswan más importante kaq runaqa, llapaykichista serviqninmi kanan. ¹² Pipas paytukusqa kaspera wakinninmanta aswan más importante kayta munaqqa, humillasqa kanqa. Ichaqa pipas humillakuspa wakinninta serviqmi, hatunchasqa kanqa.

e 22.45 Davidpa mirayninmantan nacenán karan Diosmanta Hamuq Salvador Cristoqa. Chayta yachaspanmi Davidqa ña niranña: “Señorlláy” nispa. Saynataqa niran, Diosmanta Hamuq Salvadorqa, paymanta más atiyiniyoq kananta yachaspanmi. f 23.9 Kay textopi “Taytay” nisqanqa manan rimashan kay pachapi papanchismantachu. Aswanqa rimashan Diospa sutinta oqarísqa “Padre” nispa kay pachapi sutichakuq runakunamantan.

¹³ Ay, ¡imaynaraq kankichis ishkay uya fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas! Qankunaqa manan dejan-kichishchu runakuna Diospa gobiernasqan sumaq glorianman haykunan-taqa. Nitaqmi qankunapas haykunkichishchu, nitaq wakintapas haykunanta munankichishchu.

{ ¹⁴ Ay, ¡imaynaraq kankichis ishkay uya fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas! Qankunaqa viudakunapa wasintan qechushankichis. Saynata ruwashaspapas una-unaytaraqmi ora-kushankichis, allin runakuna hina rikusqa kanaykichispaq. Chayraykun qan-kunaqa ancha-ancha castigasqa kankichis}.

¹⁵ Ay, ¡imaynaraq kankichis ishkay uya fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas! Qankunaqa tukuy lawman ris-paykichismi, religionniykichisman iñinanpaq runakunata rimapayamushan-kichis. Chay runakunata convencerachispan infiernoman pusashankichis, qankunamanta ishkay kuti mastaraq castigasqa kanankupaq.

¹⁶ Ay, ¡imaynaraq kankichis runakunata pusaq ñawsakuna! Qankunan ninkichis: “Sichus pipas templopa sutinta oqarispa juramentota ruwaqqa, chay juramento ruwasqantaqa dejallanmanmi. Ichaqa sichus pipas templo ukhupi qori waqaychasqankupa sutinpi juramentota ruwaqmi, cumpli-nanpuni”, nispa. ¹⁷ ¡Qankunaqa mana yuyayniyoq ñawsakunan kankichis! Diospaq separasqa qoriqa, templo ukhupi kasqanraykullan ch'uyanchasqa. Ichaqa Dios yupaychana templon aswan más importante chay templo ukhupi qorimantaqa, chay qorita ch'uyanchasqanrayku. ¹⁸ Hinaspapas qankunaqa nillankichistaqmi khaynata: “Sichus pipas altarpa sutinta oqarispa jura-mentota ruwaqqa, chay juramento ruwasqantaqa dejallanmanmi. Ichaqa sichus pipas altarpa hawanpi ofrenda waqaychasqankupa sutinpi juramen-tota ruwaqmi, cumplinanpuni”, nispa. ¹⁹ ¡Mana yachayniyoq ñawsakuna! ¿Mayqentaq aswan más importanteri, ofrendachu icha Diospaq ofrendata churana altarchú? Ofrendamanta aswan más importanteqa Diospa altar-ninmi. ²⁰ Pipas altarpa sutinpi juramentota ruwaspaqa, manan altarllaman-tachu juramentotaqa ruwashan, aswanqa altarpa hawanpi kaqkunaman-tawanmi. ²¹ Hinallataq, sichus pipas templorayku juramentota ruwaspaqa, manan templollamantachu juramentotaqa ruwashan. Aswanqa Diosman-tawanmi juramentotaqa ruwashan, chay temploipi Diospa presencian kas-qanrayku. ²² Saynallataqmi hanaq pachapa sutinpi juramentota ruwaqpas, Diospa tiyanan trononmantawan, hinallataq chay tronopi tiyaq Diosmanta-wanmi juramentotaqa ruwashan.

²³ Ay, ¡imaynaraq kankichis ishkay uya fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas! Qankunan diezmota qon-kichis yerba buenamanta, anismanta, hinaspa cominosmantawan ima. Ichaqa Diospa kamachisqankunataqa manataqmi ruwaymanqa churanki-chistaqchu. Diosqa kamachiranmi khaynata: “Runamasiykichispa favor-ninpi imatapas allinta ruwaychis. Ancha khuyapayakuq kaychis. Hina-llataq Diospa kamachikusqankunatapas llapanta kasukuychis”, nispa. Kay kinsantin kamachikuykunatan ruwanaykichis, wakin kamachikuy-kunatapas mana qonqaspalla. ²⁴ ¡Runakunata pusaq ñawsakuna! ¡Qan-kunaqa tomanaykichisman urmaykuq ch'uspichatapas suysunkichismi.

Caballomantapas aswan más hatunkaray camello animaltan ichaqa, ente-rollanta millp'unkichis!⁸

²⁵ Ay, ¡imaynaraq kankichis ishkey uya fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas! Qankunaqa tazatapas platotapas hawallantan maqchinkichis. Ichaqa ukhunñataqmi qenllillaña kashan. Saynallataqmi qankunaqa runakuna rikunallanpaq allin cambiasqa kashankichis. Ichaqa sonqoykichistaqmi ancha qenllillaña kashan, suwakusqaykichiskunawan, hinallataq mana allin ruwasqaykichiskunawan ima. ²⁶ ¡Fariseo religionniyoq ñawsa runakuna! Primertaga tazatapas platotapas ukhuntaqayá allinta maqllichis, saynapi hawanpas ukhunpas limpio kananpaq.

²⁷ Ay, ¡imaynaraq kankichis ishkey uya fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas! Qankunaqa, runakuna qawarinallanpaqmi sumaq cambiasqa kashankichis, imaynan panteonpi nichupa hawanpas sumaq yuraqwan pintasqa hina. Ukhuykichistaqmi ichaqa wañusqakunapa tullunwan, hinallataq tukuy qenllikunawan hunt'asqa kashan. ²⁸ Qankunaqa llapallan runapa rikunallanpaqmi, allinta imatapas ruwaq tukushankichis. Sonqoykichispin ichaqa ishkey uya mana allin ruwaq runakuna kashankichis.

²⁹ Ay, ¡imaynaraq kankichis ishkey uya fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas! Qankunaqa Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunapa p'ampakusqan sepulturankunapa hawanpin sumaq perqakunata hatarichishankichis. Hinallataq allin justo runakunapa sepulturankunatan sumaqta adornashankichis. ³⁰ Hinaspapas qankunaqa ninkichismi khaynata: “Sichus chay profetakunapa tiempopni kawsaykuman karan chayqa, manan noqaykuqa permitiykumanchu karan, chay ñawpaq profetakunata, wañuchinankutaqa”, nispa. ³¹ Ichaqa, saynata nishaspaykichispas, qankunaqa chay ñawpaq profetakunata wañuchiq runakunawan igualmi kashankichis. ³² ¡Qankunapas tukupaychisyá, profetakunata wañuchiq ñawpaq runakunapa qallarisqanta!

³³ ¡Mach'aqwaypa miraynin hina runakuna! (Qankunaqa llulla runakunan kankichis. Mach'aqwaypa venenon hinan qankunapa simiykichismantaqa lloqsimun). Chaymi niykichis, ¡qankunaqa nina rawray infiernomantaqa manan ayqekunkichishchu! ³⁴ Noqan mandamusaq qankunaman Diosmanta willakuq profetakunata, ancha yachayniyoq runakunata, hinallataq Diosmanta yachachiq runakunatapas. Ichaqa paykuna hamuqtinmi, wakintaga qankuna wañuchinkichis, otaq cruzkunaman chakatankichis. Wakintataqmi sinagoga wasikunapi p'anankichis. Wakintañataqmi llaqta-llaqta qatikachankichis. ³⁵ Chayraykun qankunaqa allin runakunata kay pachapi wañuchisqaykichismanta culpayaq kankichis, Cainpa wawqen Abelmanta qallarispa asta Berequiaspa wawan Zacarías profetapa wañuchisqankukama. Zacarías profetaga wañuchisqa karan, sacrificio ruwana altarmanta

g 23.24 Israel nacionniyoq runakunapaqqa ch'uspiapas, hinallataq camello animalpas mana mikhuna animalkunan karanku, leyti prohibisqa kasqanrayku. Chay ch'uspiwanmi Jesusqa comparachiran uchuy kaq kamachikuy leykunata; chay camello animalwantaqmi Jesusqa comparachiran hatun kaq kamachikuy leykunata. Paykun Moisespa leyninkunamanta chay ch'uspi hina uchuy kamachikuykunata allinta cumplinankupaq preocupakuranku. Ichaqa chay camello hina hatun kamachikuykunata cumplinankupaqtaqmi mana preocupakurankuchu.

temploman haykuna punkuq ladonpin. ³⁶ Cheqaqtapunin niykichis, chay llapallan castigokunaqa kunan tiempopi kawsaq runakunamanmi chayamusunkichis profetakunata wañuchisqaykichisrayku, nispa.

Jesumsi llakikuran Jerusalén llaqtapi tiyaq runakunamanta

(Luc 13.34-35)

³⁷ Jerusalén llaqtata qawarisanmi Jesusqa niran:

—Ay, ¡Jerusalén llaqtapi tiyaq runakuna! ¡Qankunan Diosmanta willakuq profeta runakunata wañuchirankichis! ¡Saynallataqmi qankunaqa Diospa mandamusqan runakunatapas rumiwan p'anashaspalla wañuchirankichis! ¡Noqaqa maytan munarani qankuna huñuykuyta, imaynan huk wallpapas chiwchichankunata raphran ukhupi huñuykun chay hinata! Ichaqa manan munarankichishchu huñuykunaytaqa. ³⁸ Chayraykun Diosta yupaychanaykichis temploas, hinallataq llaqtaykichispas, wasiykichispas wikch'usqa kanqa. ³⁹ Cheqaqtapunin niykichis, manañan rikuwankichishñachu kutimunay tiempo chayamunankama. Chay tiempo chayamuqtinñan ninkichis: “Alabasqayá kachun Diospa Sutinpi Hamuq Salvadorqa”, nispa.

Jerusalén llaqtapi templo thuñichisqa kanamanta

(Mar 13.1-2; Luc 21.5-6)

24 ¹ Jerusalén llaqtapi templomanta lloqsiruspa Jesús rishaqtinmi, discipulonkuna payman ashuyuranku. Hinaspan chay temploa sumaqlaña perqankunata qawachiranku. ² Chaymi Jesusqa discipulonkunata khay-nata niran:

—¿Rikushankichishchu kay temploa perqankunata? Cheqaqtapunin niykichis, kay llapallan rikusqaykichiskunan thuñichisqa kanqa. Manan ni ch'ulla rumillapas perqasqaqa qepanqachu, nispa.

Jesús kay pachaman manaraq kutimushaqtin imakunas pasanamanta

(Mar 13.3-23; Luc 17.22-24; 21.7-24)

³ Chayta nisanmi, Jesusqa Olivos nisqa moqoman discipulonkunapiwan riran. Chaypi tiyayuytinmi, discipulonkunaqa sapallanpiña Jesusta tapuranku khaynata:

—Niwaykuyá, ¿hayk'aqtaq chay niwasqaykikuri pasanqa? ¿Imaynanpitaq yachasaqku qanpa kutimunaykita, hinallataq kay pachapa tukukuyntari? ¿Icha señalkunataq chay p'unchawkunapiri kanqa? nispanku.

⁴ Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata contestaspa niran:

—Qankunaqa piwanpas ama engañachikunaykichispas, ¡allinta cuidakuychis! ⁵ Ichaqa ashka runakunan noqapa sutiypi hamunqaku. Hinaspan khay-nata ninqaku: “Noqan kani Cristo”, nispanku. Saynata rimaspankun paykunaga ashka runakunata engañanqaku. ⁶ Hinallataqmi qankunaqa uyarinkichis guerrakunamanta, hinallataq guerra ruway munaq nación llaqtakunamantawan. Aswanqa chaykunata uyarishaspaykichispas amayá mancharikunkichishchu. Chaykunaga hinapunin pasan. Aswanqa chay guerrakunamanta uyarishaspaykichisqa, yachaychisyá kay pachapa tukukuyninqa manaraq chayamusqanta. ⁷ Kay pachapiqa huk nación llaqtakunan guerrapi peleanqaku huk law nación llaqtakunawan. Hinaqtinmi mana mikhuq kaqtin ancha muchuy

kanqa. Hinallataqmi tukuy enteropi terremotokunapas pasanqa. ⁸ Ichaqa yachaychisyá, chaykunaqa tukuy ñak'ariykunapa qallariyllanraq kasqanta.

⁹ Chay tiempopiqa, qankunatapas autoridadkunamanmi apasunkichis. Hinaspan chay autoridadkunapa presochaspa ñak'arichisunkichis, hinallataq wañuchisunkichis ima. Hinaspapas noqapa discipuloykuna kasqaykichisraykun, llapallan runakuna qankunataqa cheqniskichis. ¹⁰ Chaykuna pasaqtinmi, noqapi wakin creeqkunapas, noqapi creeya dejaspanku, noqamanta aswan p'enqakunqaku. Hinaspan paykunapura cheqninakuspa traicionanakuqaku ima. ¹¹ Saynallataqmi ashkallaña falso profetakunapas rikhuri-munqaku. Hinaspan paykunapas llullakuspanku ashka runakunata engañanqaku. ¹² Chay p'unchawkunapiqa mana allin ruwaykuna astawan miraqtinmi, khuyanakuypas chiriyaqunqa. ¹³ Ichaqa wañunankukama noqapi llapallan ñiñkunallatan, noqaqa salvasaq. ¹⁴ Hinallataq Diosmanta allin willakuykuna enteron mundontinpi runakunaman willasqa kaqtinmi, chayraq kay pachapa tukukuyninga chayamunqa.

¹⁵ Ichaqa pipas kaykunata leeqqa, allintan entiendenan, Diosmanta willakuq profeta Danielpa ñawpaq nisqanman hina. Paymi niran: “Huk p'unchawmi huchasapa runa (Jerusalén templo ukhuman haykuspa), chay Lugar Santo nisqa cuartopi huk ancha millakuypaq sacrificio ofrendata ruwanqa”, nispa [Daniel 9.27; 10.31]. Chayta rikuspaykichisqa, ¹⁶ Judea provincia llaqtapi tiyaq runakuna orqokunaman apuraylla ayqekuychis. ¹⁷ Wasi patapi kaqkunapas, apurayllaman urayamuspayá ayqekuchunku; amayá imankutapas wasinkumantaqa orqochunkuchu. ¹⁸ Hinallataq campopi kaqkunapas, amayá wasinkumanqa kutimuchunkuchu p'achankuta orqoqqa. ¹⁹ Ay, jimañaraq kanqaku chay p'unchawkunapi wiksayoq warmikunapas, hinallataq qolla wawayoq warmikunapas! ²⁰ Qankunaqa Diosmantayá mañakuychis, chay ayqekunaykichis p'unchawkuna ama paray tiempopichu, nitaq samana p'unchawpichu kananpaq. ²¹ Chay p'unchawkunapiqa llapallan runan anchata ñak'arinqa. Sayna ñak'ariyqa manan karanchu, kay pachata Dios unanchasqanmantapacha; nitaqmi huktawanpas sayna ñak'ariyqa kanqachu. ²² Diosqa anchatapunin akllasqankunataqa khuyakun. Chayraykun chay ñak'ariy p'unchawkunaqa, mana unaytachu duranqa. Sichus unayta duranman chayqa, llapallankun runakunaqa wañunkuman.

²³ Sichus chay p'unchawkunapi pipas nisunkichis: “Qawaychis, kaypin kashan Cristoqa” otaq “Waqpin kashan Cristoqa”, nispa, chayqa, aman qankunaqa paykunataqa creenkichishchu. ²⁴ Ichaqa rikhurimunqakun “Criston kani” niq runakunapas, hinallataq “Diosmanta willakuqmi kani” niq falso profetakunapas. Paykun runakunata engañanankupaq, ancha admirakuy-paq milagrokunata ruwaspa purinqaku. Chay milagrokunata rikuchispan, Diospa akllasqan runakunatapas engañayta munanqaku. ²⁵ Qankunamanqa ñawpaqtaraqmi ña niraykichishña chaykunamantaqa. ²⁶ Chayraykun niykichis, sichus pipas nisunkichis: “¡Qawaychis, Cristoqa waq ch'inñeq lugarpin kashan!” nispa. Hinaqtinqa aman rinkichishchu. Otaq nisunkichisman: “¡Qawaychis, Cristoqa waq wasipin pakakuspa kashan!” nispa. Hinaqtinqa

h 24.17 Ñawpaq Israel nación llaqtapi wasikunaqa manan kay llaqtanchiskunapi wasikuna hinachu karan. Chay tiempopi wasi pataqa karan huk ramada hinan.

aman creenkichishchu. ²⁷Ichaga noqa Diosmanta Hamuq Runa kay pachaman hamusaq hinaspaqa, manan pakakusaqchu. Noqaqa hamusaq imaynan huk rayo t'oqyamunanpaq llaqtaq nispa k'ancharimun intipa lloqsimunan lawmanta asta intipa haykunan lawkama, saynan hamusaq. Chaymi llapallan runakunaqa rikuwanqaku hamusqayta. ²⁸Chayqa kanqa, maypichus wañusqa aycha kashan, chaypin ashka condorkunapas huñunakunku. Chaytan runakunapas rikunku. (Saynallataqmi noqa hamuqtiypas, llapallan runakunaqa rikuwanqaku).

Jesucristopa kutimunanmanta

(Mar 13.24-37; Luc 17.26-30, 34-36; 21.25-33)

²⁹Jesusqa discipulonkunatan nillarrantaq:

—Chay ñak'ariy p'unchawkuna pasarullaqtinmi intipas tutayanqa, killapas manañan k'anchanqañachu, qoyllurkunapas cielomantan urmayamunqa, hinallataqmi cielokunapi tukuy ima kaqkunapas khatatatanaq. ³⁰Hinaqtinmi noqa Diosmanta Hamuq Runaqa señalniyta llapallan runa rikunqa cielopi. Chaymi kay pachapi llapallan llaqtakunapi tiyaq runakunaqa anchata mancharikuspa waqanqaku, noqa Diosmanta Hamuq Runata cielomanta phuyu ukhunta, tukuy atiyniyoq, hinaspa k'ancharistin hamushaqta rikuwaspanku. ³¹Hinaqtinmi huk corneta tocamuqtin, noqaqa angelniykunata kamachisqa, paykuna rispanku llapallan akllasqaykunata llapallan nación llaqtakunamanta huñumunankupaq.

³²Qankunaqa yachaychisyá higos sach'amanta willakuyta. Chay higos sach'apa ramankuna retoñamuqtinmi, qankunaqa yachankichis paray wichay cercaña kasqanta. ³³Saynallataqyá llapallan nisqaykunata rikupaykichisqa, yachaychis hamunay p'unchawqa cercallaña kasqanta. ³⁴Cheqaqtapunin niykichis, kay nisqaykunaqa pasanqa manaraq kay tiempopi kawsaq runakuna wañushaqtinkuraqmi. ³⁵Hanaq pachapas hinallataq kay pachapas tukukunqan. Kay nisqaykunan ichaga mana ni hayk'aqpas tukukunqachu.

³⁶Ichaga manan pipas yachanchu ima p'unchawtas otaq imay horastas noqapa kutimunay p'unchawtaqa. Nitaqmi hanaq pachapi angelkunapas, nitaq noqapas yachanichu. Aswanqa Dios Taytallaymi yachan.

³⁷Noqa Diosmanta Hamuq Runaqa kutimunay p'unchawqa, Noeypa tiemponpi hinan kanqa. ³⁸Chay Noeypa tiemponpiqa, manaraq para nishuta paramushaqtinmi, runakunaqa mikhusharanku, tomasharanku, wakintaq casarakusharanku ima. Ichaga tukuy chaykunataq ruwaranku arcaman Noé haykusqan p'unchawkamallan. ³⁹Hinaspapas chay tiempopi tiyaq runakunaqa manan creerankuchu Noeypa yachachisqanpiqa. Hinaqtinmi nishuta para-paramuspa, enteron mundontinman unu hunt'aran. Chaymi llapallan runakunaqa unupi heq'epaspa wañuranku. Saynallataqmi kanqa noqa Diosmanta Hamuq Runa kutimunay p'unchaw chayamuqtinpas. ⁴⁰Chay p'unchawpin ishkey runakuna campopi kashanqaku; hukninmi apasqa kanqa, hukninñataqmi saquesqa kanqa. ⁴¹Hinallataqmi ishkey warmikunapas huk maranpi kutashanqaku; hukninmi apasqa kanqa, hukninñataqmi saquesqa kanqa.

⁴²Chaymi niykichis, qankunaqa manan yachankichishchu ima p'unchawtas noqa Señorniykichis kay pachaman kutimunay p'unchawtaqa. Saynaqa

rikch'ashaq hinallayá kaychis. ⁴³ Aswanqa yachaychisyá kayta, sichus huk wasioyq runa yachanman imay horastas wasinman suwa haykunanta chayqa, manachá chay tutaqa puñunmanchu, wasinpi kaqninkunata ama suwachikunanaq. ⁴⁴ Saynallataqyá qankunapas rikch'aychis, hinaspa listolla kaychis. Noqa Diosmanta Hamuq Runaqa mana yachasqaykichis horasllan kutimusaq, nispa.

Diosta mana kasukuq runakunamanta

(Luc 12.41-48)

⁴⁵ Jesusqa discipulonkunatan nillarrantaq:

—¿Pitaq kasukuspa allinta ruwaq sirviente runarí? Kasukuspa allinta ruwaq sirvienteqa, patronninpa kamachisqanta ruwaqmi. Chaymi patronninpa chay allin ruwaq sirvienten runamanqa encargaran, wasinpi familianmanpas hinallataq wakin sirvientekunamanpas horasllanpi mikhunata qonanpaq. ⁴⁶ Chay sirviente runaqa, ancha kusionan kanqa, patronnin hamuspa kamachisqanman hina ruwashaqta tarimuqtinqa. ⁴⁷ Cheqaqtapunin niykichis, sayna kaqtinqa patronninmi chay kasukuq sirviententaqa tukuy kaqninkunata cuidananpaq churanqa. ⁴⁸ Ichaqa chay serviqnin runa patronninpa kamachitamusqanta mana kasukuspa sonqollanpi piensanman khaynata: “Patronniyqa manaraqmi hamunqaraqchu”, nispa. ⁴⁹ Hinaspataq chay serviqmasinkunata maqanman; hinallataq patronninpa qolqenwan mikhukuspa runakunawan mach'akunman, tomakunman ima. ⁵⁰ Saynata ruwashaqtinmi, mana yachasqan horaslla, hinallataq mana yachasqan p'unchawlla patronnin kutiramunman. Hinaspan sayna ruwashaqta tariramuspa, ⁵¹ ancha anchata castiganqa. Hinaspan ishkay uya runakunawan kushkata churanqa, chaypi anchata ñak'arisa waqananpaq, hinallataq kirunkunaraq rach'ikyananpaq ima, nispa.

Chunka sipaskunamanta

25 ¹ Jesusqa discipulonkunatan nillarrantaq khaynata:

—Diospa gobiernasqan sumaqa glorianqa rikch'akun huk casarakuymanni. Chay casarakuymanni huk tuta chunka sipaskuna lamparinninkuta aparikuspa, novioman taripaq riranku chashkinankupaq. ² Chay sipaskunamantan pishqa sipaskunaqa qonqay sonqo qella sipaskuna karanku. Wakin pishqañataqmi allin viva sipaskuna karanku. ³ Chay pishqantin qonqay sonqo qella sipaskunaqa, lamparinninku ratashaqla kananpaqmi aceiteta lamparinninkuman yapanankupaq mana apakurankuchu. ⁴ Wakin chay allin viva sipaskunan ichaqa, lamparinninku ratashaqla kananpaq aceiteta yapanankupaq apakuranku.

⁵ Hinaqtinmi casarakuq novio mana chayamuqtin, chay chunkantin taripaq sipaskunaqa, puñuywan aysarachikuspa puñurapuranku. ⁶ Hinaqtinmi chawpi tutaña kashaqtin, waqyakuqta uyariranku khaynata: “¡Lloqsimuychis chashkinaykichispaq; ñan kaytaña novioqa hamushan!” nispa. ⁷ Chaymi chunkantin sipaskunaqa puñusqankumanta hatarimuspa, lamparinninkuta alistaranku, chay casarakuq noviota chashkinankupaq. ⁸ Hinaqtinmi chay pishqantin qonqay sonqo qella sipaskunaqa, wakin viva sipaskunata, khaynata niranku: “Qankunapa aceite apakamusqaykichista ashllata

qoykuwayku. Lamparinniykuqa aceiten tukurukuqtinmi wañurushañña”, nispanku. ⁹Chaymi chay allin viva sipaskunaqa niranku: “Noqaykupapas aceiteykuqa manan ashkachu, qankunamanwan qonaykupaqqa. Aswanyá rispaykichis aceite vendeqkunamanta rantikamuychis”, nispa. ¹⁰Hinaqtinmi chay pishqa qonqay sonqo qella sipaskunaqa, aceiteta rantikuq pasaranku. Chaykaman novioqa chayaramuran. Chaymi pishqantin listo kaq viva sipaskunalla noviopa casarakusqan fiestaman haykuranku. Haykuruqtinku hinallan punkuqa wishq'akuran. ¹¹Hinaqtinmi chay pishqantin qonqay sonqo qella sipaskunaqa, aceite rantiq risqankumanta kutimuranku. Hinaspan punkuta wishq'asqataña tarispanku, qaparispas, waqyakuranku khaynata: “¡Señor, Señor, punkuta kichaykamuwayku!” nispanku. ¹²Hinaqtinmi novioqa contestamuran khaynata: “Manan qankunataqa reqsiykichishchu. Pichá kankichispas”, nispa.

¹³Kay willakuyta tukuruspanmi Jesusqa discipulonkunata niran:

—Saynayá qankunapas, rikch'an-rikch'anlla kaychis. Qankunaqa manan yachankichishchu ima p'unchawtas, nitaq imay horastas noqapa kutimunaytaqa, nispa.

Kinsa sirviente runakunamanta

¹⁴Jesusqa discipulonkunatan nillarrantaq:

—Diospa gobiernasqan sumaq glorianqa rikch'akun, huk patrón karuman ripuspa, serviqninkunata waqyaspa, ashka qori qolqenta encargatamuymanmi. ¹⁵Chay patronqa sapankama serviqnin runakunamanmi qorita qoran, sapankamapa ruway atinanman hina. Primer kaqmanmi pishqa bolsa qorita qoran. Ishkay kaqmantaqmi ishkaq bolsa qorita qoran. Kinsa kaqmanñataqmi huk bolsa qorita qoran. Saynata sapankamaman qotamuspanmi chay patronqa ripuran. ¹⁶Hinaqtinmi chay pishqa bolsa qorita chashkiqqa, negociokunata allinta ruwaspa, pishqa bolsa qoritawan ganaruran. ¹⁷Saynallataqmi ishkaq bolsa qorita chashkiqqas, negociokunata allinta ruwaspa, ishkaq bolsa qoritawan ganaruran. ¹⁸Ichaga huk bolsa qorita chashkiqñataqmi, pampata t'oqoruspa, patronninpa qosqan qoritaqa pakaruran.

¹⁹Unay watakuna pasaruqtinñataqmi, chay sirviente runakunapa patronninpa kutimuran. Chaymi chayamuspa, serviqninkunamanta cuentata mañaran. ²⁰Hinaqtinmi chay pishqa bolsapi qorita chashkiqqa, pishqa bolsa qoritawan apamuspa, patronninta niran: “Patronníf, qanqa pishqa bolsapi qoritan qowaranki. Chaywanmi pishqa bolsapi qoritawan ganaramuni”, nispa. ²¹Chaymi patronninpa niran: “¡Allinmi! Qanqa allin servi, hinallataq confianapaq runan kanki. Kay chikan qosqayta gananciayoqta kutichipuwasyaykiraykun, qanmanqa aswan mastaraq qosqayki. Saynaqa noqawan kushka kusikuy”, nispa. ²²Saynallataqmi ishkaq bolsapi qorita chashkiqqas, hamuspa patronninta nillarrantaq: “Patronníf, qanqa ishkaq bolsapi qoritan qowaranki. Chaywanmi ishkaq bolsapi qoritawan ganaramuni”, nispa. ²³Chaymi patronninpa niran: “¡Allinmi! Qanqa allin servi, hinallataq confianapaq runan kanki. Kay chikan qosqayta gananciayoqta kutichipuwasyaykiraykun, qanmanqa aswan mastaraq qosqayki. Saynaqa noqawan kushka kusikuy”, nispa.

²⁴Saynallataqmi huk bolsapi qorita chashkiqqas, hamuspa patronninta nillarrantaq: “Patronníf, noqapa yacharanin qanqa exigente runa kaspayki,

mana tarpushaspapas cosechasqaykita. ²⁵Chaymi noqaqa anchata manchakuspay, chay huk bolsapi qowasqayki qoritaqa allpata t'oqoruspa pakaramurani. Kunanmi ichaqa hina kaqllata apanpushayki", nispa. ²⁶Chaymi patronninqa contestaspa niran: "Qanqa qella runan kasqanki. Manan allin sirviente runachu. Qanqa yacharankitaq, mana tarpushaspaypas cosecha oqarisqaytaqa. ²⁷Chayri, ¿imanaqtinta qori qosqaytari mana ni bancollamanpas churamurankichu, kutimuspay qori qosqayta interesnintinta chashkikapunaypaq?", nispa. ²⁸Saynata nisanmi, chay patronqa sirvienten runakunata kamachispa niran: "Chay qella runamanta qori qosqayta quitaychis. Hinaspa chay chunka bolsapi qoriyoqman qoychis. ²⁹Ashka kaqniyoqmi (kasukusqanrayku) astawanraq chashkinqa, saynapi aswan más kaqniyoq kananpaq. Ichaqa chikallan kaqniyoqmantan, (mana kasukusqanrayku), chikallan kaqninpas quitasqa kanqa. ³⁰Saynaqa kay mana imapaq valeq qella runataqa, hawa tutayaqman wikch'uychis. Chaypin anchata ñak'arispapa waqanqa. Chaymi kirunkunapas rach'ikyanqa", nispa.

Juicio p'unchawmanta

³¹Jesúsqa discipulonkunatan nillarrantaq:

—Noqa Diosmanta Hamuq Runaqa llapallan angelniykunapiwan kushkan hamusaq. Hinaspan huk hatun sumaq k'ancharishaq tronoypi tiyayusaq. ³²Hinaqtinmi tukuy nación llaqtakunamanta runakunaqa ñawpaqniyman huñunakamunqaku. Chaymi allin kawsaq runakunata rakisaq mana allinpi kawsaq runakunamanta, imaynan huk oveja michiypas rakin ovejankunata cabrakunamanta hina. ³³Allinta ruwaspa kawsaq runakunataqa phaña lawniymanmi churasaq. Ichaqa mana allinta ruwaspa kawsaq runakunatan, lloq'e lawniyman churasaq. ³⁴Hinaspan noqa Reyqa phaña lawniypi kaq runakunata nisaq: "Hanaq pachapi Dios Taytaymi qankunataqa anchata bendecisunkichis. Chayrayku, hamuspaykichis, Dios Taytaypa preparasqan hanaq pacha glorianman haykuychis. Chay hanaq pacha gloriantaqa kay pacha unanchasqanmantapachan qankunapaq prepararan. ³⁵Noqa yargasqa kaqtiymi, mikhuchiwarankichis. Ch'akiypi kaqtiymi, unuta qowarankichis. Forastero kaqtiymi, samachiwarankichis. ³⁶P'achay mana kaqtinmi, p'achaykichista qowarankichis. Onqosqa kaqtiypas, cuidawarankichismi. Hinallataq carcelpi kaqtiypas, visitamurawarankichismi", nispa. ³⁷Kaykunata niqtiymi, allin ruwaq justo runakunaqa niwankichis: "Señorlláy, ¿hayk'aqtaq qanri yaraypai karanki, chaytaq mikhuchiraykikuri? ¿Hayk'aqtaq ch'akisqa karanki, chaytaq unutari qoraykikú? ³⁸¿Hayk'aqtaq forastero karanki, chaytaq samachiraykikuri? ¿Hayk'aqtaq mana p'achayoy karanki, chaytaq p'achaykutari qoraykikú? ³⁹¿Hayk'aqtaq onqosqa karanki, otaq carcelpi preso karanki, chaytaq visitamuraykikuri?" nispa. ⁴⁰Hinaqtinmi noqa Reyqa nisqaykichis khaynata: "Qankunaqa kay pachapi humilde wakcha runakunapa favorninpin allin kaqkunata ruwarankichis. Chay ruwasqaykichismi noqapaqpas allin kaqkunata ruwashawaqchis hina karan", nispa.

⁴¹Saynallataqmi noqaqa lloq'e lawniypi kaq runakunatapas nisaq: "¡Dios Taytaypa maldecisqan runakuna! Qankunaqa kaymanta pasawaychis, diablo-paq hinallataq demoniokunapaqwan wiña-wiñaypaq preparasqa nina rawrayman. ⁴²Qankunaqa yargasqa kaqtiymi, mikhunata mana qowarankichishchu.

Ch'akisqa kaqtiymi, unullatapas mana qowarankichishchu. ⁴³Forastero kaqtiymi, mana samachiwarankichishchu. P'achay mana kaqtiinmi, p'achaykichistapas mana qowarankichishchu. Onqosqa kaqtiymi, mana cuidawarankichishchu. Hinallataqmi carcelpi kaqtiypas, mana visitamwarankichishchu", nispas. ⁴⁴Hinaqtiinmi chay runakunaqa niwanqaku: "Señor, ¿hayk'aqtaq yaraqsatari rikuraykikú? ¿Hayk'aqtaq ch'akisqatari rikuraykikú? ¿Hayk'aqtaq mana p'achayoqta rikuraykikú? ¿Hayk'aqtaq forasterota, onqosqata, hinallataq carcelpi kaqtiykipas, mana visitamuraykikuchú?" nispas. ⁴⁵Chaymi noqaqa paykunata nisaq: "Qankunaqa kay pachapi humilde wakcha runakunapa favorninpin mana ni imatapas allinta ruwarankichishchu. Chay ruwasqaykichismi noqatapas rechazawashankichisman hina karan", nispas. ⁴⁶Chayraykun paykunaqa, wiñaypaq nina rawray infiernoman wikch'usqa kanqaku, chaypi ñak'arinankupaq. Ichaqa Diosta kasukuspa allin ruwaq justo runakunan, wiñay kawsayta chashkinqaku, nispas.

Jesusta wañuchinankupaq acuerdo ruwasqankumanta

(Mar 14.1-2; Luc 22.1-2; Juan 11.45-53)

26 ¹Jesusqa yachachiyta tukuruspanmi, discipulonkunata niran: ²—Qankunaqa yachankichismi kay ishka p'unchawmanta Pascua fiesta kananta. Chay fiestapin, noqa Diosmanta Hamuq Runataqa, hap'iwaspanku presochawanqaku, hinaspan cruzpi chakatawanqaku, nispas.

³Hinaqtiinmi chay p'unchawkunapiqa, sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq Israel nación llaqtapi kamachiq autoridadkunapiwan ima huñunakuranku Caifaspa palacio wasinpi. Caifasqa llapallan sacerdotekunapa jefenmi karan. ⁴Chay huñunakuytin paykunaqa acuerdoman haykuranku, Jesusta engaño-llawan hap'iruspa wañuchinankupaq. ⁵Hinaspan nillarakutaq:

—Kay acordasqanchistaqa amayá fiesta p'unchawpichu ruwasunchis. Sichus kay acordasqanchista fiesta p'unchawpi ruwaqtinchisqa, runakunan bullata ruwaspa, noqanchispa contranchispi hatarinkuman, nispanku.

Jesusta Betania llaqtapi huk warmi perfumesqanmanta

(Mar 14.3-9; Juan 12.1-8)

⁶Jesusqa Betania llaqtapin (discipulonkunapiwan kushka), Simón sutiyoq runapa wasinpi kasharanku. Chay Simonqa antestaraqmi lepra onqoymanta sanoyasqa karan. ⁷Chay Simonpa wasinpin Jesusqa mikhusharan. Hinaqtiinmi Jesuspa kasqanman huk warmi hamuran. Chay warmin sumaq rumimanta ruwasqa p'uyñuchapi mishk'i perfumeta apamuran. Hinaspan Jesusman ashuyuspa, chay perfume apamusqanta umanman hich'ayuran. Chay perfumeqa ashka qolqepa valorninmi karan. ⁸Hinaqtiinmi Jesuspa discipulonkunapa, chayta rikuspanku, anchata phiñakuspa, khaynata niranku:

—¿Imanaqtintaq usuchishan chay mishk'i perfumetari? ⁹Kay perfume-taqa ashka qolqeman vendespachá, wakchakunata yanapasunman karan, nispanku.

¹⁰Chay rimasqankuta uyarispanmi, Jesusqa discipulonkunata niran:

—Ama saynataqa rimaychishchu. Kay warmiqa aswanmi allin kaqta noqapaq ruwarun. ¹¹Qankunapa ladoykichispiqa wakcha runakunaqa kallan-qan paykunata yanapanaykichispaq. Noqan ichaqa mana tukuy tiempochu

qankunawanqa kushka kasaq. ¹²Kay warmiqa, wañuqtiy p'ampasqa kanaypaqmi cuerpoyta alistashan. Chaymi payqa chay mishk'i q'apap perfume apamusqanwan umayman hich'ayuwan. ¹³Chaymi niykichis, maypipas kay pachapi noqamanta allin willakuykunata noqapi creeq runakuna willakuspankuqa, noqapap kay warmi ruwasqanta yuyarispankun, paymanta willakunqaku, nispa.

Jesusta traicionananpaq Judas Iscariote ofrecekusqanmanta

(*Mar 14.10-11; Luc 22.3-6*)

¹⁴Hinaqtinmi Judas Iscarioteqa sacerdotekunapa jefenkunawan parlap riran. Chay Judasqa Jesuspa chunka ishkaayniyoq discipulonkunamanta hukninmi karan. ¹⁵Hinaspan Judasqa paykunata niran:

—Sichus Jesusta qankunaman entregayman hinaqtinri, ¿hayk'atataq pagawankichismanrí? nispa.

Chaymi paykunaqa ashka valorniyoy kinsa chunka qolqeta paganankupaq Judasman ofreceranku. ¹⁶Hinaspan chay ratomantapacha, Judas Iscarioteqa mashkaran imaynatas Jesusta traicionaspa, chay sacerdotekunapa jefenkunaman entregananpaq.

Jesusqa discipulonkunapiwan kushka cenasqanmanta

(*Mar 14.12-25; Luc 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Cor 11.23-26*)

¹⁷Chay p'unchawkunapin mana levadurayoy t'antata mikhunankupaq fiesta qallarisharan. Hinaqtinmi chay p'unchawpi discipulonkunaqa Jesusman ashuyuspa, khaynata tapuranku:

—¿Maypitaq munanki Pascua fiestapi cenayta alistamunaykutari? nispanku.

¹⁸Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata contestaran khaynata:

—Llaqtaman rispaykichis, chay reqsisqanchis runata mashkaspa, khaynata nimuychis: “Yachachikuqmi nin: ‘Wañunay horan chayamushanña. Chayraykun kay Pascuapi cenayta discipuloykunawan kushka wasiykipi cenasaq’”, nispa.

¹⁹Chaymi discipulonkunaqa rispanku, Jesuspa kamachisqanman hina alistamuranku, chay Pascuapi cenayta mikhunankupaq.

²⁰Tutayaruqtintaqmi, Jesusqa chunka ishkaayniyoq discipulonkunapiwan mesapi kushka mikhuran. ²¹Mikhushaqtinkun Jesusqa niran:

—Cheqaqtapunin qankuna ukhumanta hukniykichis, noqata traicionawaspa, enemigoy runakunaman entregawanqa, nispa.

²²Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa anchata llakirikuspanku, sapankamanku Jesusta tapuranku:

—¿Noqachu kani Señorlláy? nispa.

²³Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

—Pichus t'antanta apichanqa noqapa t'antay apichasqay kaq platollapitaq, paymi traicionawanqa. ²⁴Saynan Bibliapi noqamanta escribisqa kashan, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa wañunaypunin. Ichaqa, ¡ay, imaynaraq kanqa traicionawaqniy runaqa! ¡Payqa aswanchá ama nacenmanpashchu karan! nispa.

²⁵Hinaqtinmi traicionaqnin Judas Iscarioteqa tapuran:

—Yachachikuq, ¿icha noqachu kaní? nispa.

Chaymi Jesusqa niran:

—Arí, qanmi kanki, nispa.

²⁶ Mikhushaqtinkun Jesusqa huk t'antata hap'iyuspa Diosman graciasta qoran. Hinaspan partiyuspa discipulonkunaman haywaspa niran:

—Hap'ispa mikhuychis. Kay t'antan noqapa cuerpoy, nispa.

²⁷ Chaymantan kaq copata vinoyoqta hap'iyuspa, Diosman graciasta qoran. Hinaspan discipulonkunaman haywaspa, khaynata niran:

—Kay vinota llapaykichis tomaychis. ²⁸ Kaymi noqapa yawarniy. Kay yawarniywanmi noqaqa huk mosoq pactota ruwani. Kay yawarniyymi ch'aqchusqa kanqa ashka runakunapa huchankuna perdonasqa kananpaq. ²⁹ Kay copapi vino-taqa manañan qankunawanqa tomasaqñachu, asta Dios Taytaypa sumaq glorianpi, mosoq vinota qankunawan kushka, huktawan tomananchiskama, nispa.

Jesusta Pedro negananmanta

(*Mar 14.26-31; Luc 22.31-34; Juan 13.36-38*)

³⁰ Jesusqa discipulonkunapiwan kushka huk himno takita takiruspankun, Olivos nisqa moqoman riranku. ³¹ Chaypin Jesusqa discipulonkunata niran:

—Noqapi inñinyikichismi kunan tuta pisiyanqa. Hinaqtinmi noqamanta qankunaqa p'enqakunkichis. Saynan Bibliapi escribisqa kashan: “Michiqta wañuchiqtinkun, ovejankuna ch'eqechisqa kanqa”, nispa. ³² Ichaqa wañus-qaymanta kawsarimuspaymi, noqaqa qankunapa ñawpaqniykichista Galilea provincia lawman risaq, nispa.

³³ Chaymi Pedroqa niran:

—Sichus llapallanku qanmanta p'enqakuspanku saquesunkiku chayqa, noqaqa manan ni hayk'aqpas qantaqa saquesqaykichu, nispa.

³⁴ Hinaqtinmi Jesusqa Pedrola contestaran:

—Pedro, cheqaqtapunin niyki, kunan tuta gallo manaraq waqamushaq-tinmi, qanqa kinsa kutikama negawanki, nispa.

³⁵ Hinaqtinmi Pedroqa niran:

—Sichus qanwan kushka wañunay kaqtinpas, noqaqa manan ni hayk'aqpas qantaqa negasqaykichu, nispa.

Saynallataqmi wakin discipulonkunapas niranku.

Getsemaní huertapi Jesús orakusqanmanta

(*Mar 14.32-42; Luc 22.39-46*)

³⁶ Jesusqa discipulonkunapiwan kushkan Getsemaní sutiyoq huertaman riran. Chayman chayaruspankun, Jesusqa wakin discipulonkunata niran:

—Qankunaqa kayllapi qepakuychis. Waqman rispay, noqa orakamunay-kama, nispa.

³⁷ Jesusqa saynata nispanmi, discipulon Pedrola, hinallataq Zebedeopa ish-kaynin wawankunatawan huk lawchaman pusarikuran. Hinaspan Jesusqa ancha-anchata llakikuspa, ³⁸ paykunata niran:

—Noqaqa wañunayta yachakuspaymi sonqoypi ancha llakisqa kashani. Saynaqa noqawan qepakuspaykichisyá, ama puñuychishchu, nispa.

³⁹ Hinaspan Jesusqa tumpanta ñawpaqman rispa, chaypi qonqorikuspa pampakama k'umuyuran. Hinaspan Dios Taytanman orakuran khaynata:

—Dios Taytalláy, noqaqa anchatan munayman kay ñak'ariykunamanta librawanaykitaqa. Ichaqa amayá noqapa munasqaychu ruwasqaqa kachun, aswanqa qanpa munasqaykiman hinayá ruwasqa kachun, nispa.

⁴⁰ Jesusqa chay kinsantin discipulonkunapa kasqanman kutirimuspanmi, paykunata puñushaqta tariran. Chaymi Pedrota niran:

—¿Manachu huk horallapas noqawan kushka rikch'ayta atirankichís?

⁴¹ Amayá puñuychishchu. Aswanqa orakuychisyá ama tentasqa kanaykichispaq. Qankunaqa allin kaqkunata ruwayta munashaspapas, kallpallaykichiswanqa manan atiwaqchishchu ruwaytaqa, nispa.

⁴² Saynata nisanmi Jesusqa huktawan tumpanta ñawpaqman rispa, yapamanta Dios Taytanman orakuran khaynata:

—Dios Taytalláy, sichus kay ñak'ariykunata pasanaypuni kaqtinqa, munasqaykiyá ruwasqa kachun, nispa.

⁴³ Saynata nisanmi Jesusqa kaqmanta kutiran chay kinsantin discipulonkunapa kasqanman. Hinaspan discipulonkunataqa aswan más mishk'i puñushaqtaña tariran. ⁴⁴ Hinaspan chay kinsantin discipulonkunata saquespa, Jesusqa kaqmanta orakuq kutiran. Hinaspan kay kinsa kuti orakuyninpipas, orakuran imaynatan primer kaqkunapi orakuran saynallataqa. ⁴⁵ Orakuya tukuruspanmi Jesusqa, chay kinsantin discipulonkunapa kasqanman kutimuspa, khaynata niran:

—Qankunari, ¿kunankamachu puñullashankichisraq? Ñan hora chayaramunña, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa huchasapa runakunapa makinman entregasqa kanaypaq. ⁴⁶ ¡Hatariychis, hinaspa hakuchi! Ñan kaytaña traicionawaqniy runaqa hamushan, nispa.

Jesusta presochasqankumanta

(Mar 14.43-50; Luc 22.47-53; Juan 18.2-11)

⁴⁷ Kinsantin discipulonkunawan Jesús parlallashaqtinraqmi, Judas Iscarioteqa Jesuspa kasqanman chayamuran. Paywanmi hamuranku ashka runakuna espadayoqkuna, hinallataq k'aspiyoqkuna ima. Paykunatan mandamuranku Israel nación llaqtapi kamachiq jefekuna, hinallataq sacerdotekunapa jefenkunapas. ⁴⁸ Chaymi Judas Iscarioteqa paywan hamuq runakunata ña yachachimuranña khaynata:

—Mayqentachus noqa much'aykusaq, chaymi Jesusqa. Payta hap'ispayá, presochankichis, nispa.

⁴⁹ Judasqa chay nisqanman hinan, Jesusman ashuyuspa, rimayukuran:

—Yachachikuq, nispa.

Hinaspan much'aykuran.

⁵⁰ Hinaqtinmi Jesusqa Judas Iscarioteta, khaynata niran:

—Amigo, ¿imamantaq hamushankirí? Kaypiñataq kashanki chayqa, iman ruwanaykitayá ruway, nispa.

Chaymi paywan hamuq runakunaqa Jesusta hap'iranku presota apanankupaq.

⁵¹ Chayta rikuspanmi, Jesuspa huknin kaq discipulonqa, espadanta orqomuran. Hinaspan sacerdotekunapa jefenpa sirvienten runapa huknin ninrinta kuchurparan. ⁵² Chaymi Jesusqa chay ninri kuchuq discipulonta niran:

—Chay espadaykita waqaychay. Pipas espadawan wañuchiqqa, espadallawantaqmi wañuchisqa kanqa. ⁵³ ¿Acaso manachu yachankichis, Dios

Taytaymanta kunan mañakuqtiy, chunka ish kayniyoq tropa angelninkunata mandamuspa defiendewanamanmanta?⁵⁴ Qankunaqa kaykuna hina pasananta dejaychis. Sayna kaqtinmi Bibliapi escribisqakuna llapallan cumplikunqa, nispa.

⁵⁵ Chayta nispanmi Jesusqa runakuna lawman kutirispas, paykunata tapuran khaynata:

—Qankunari, ¿imanaqtintaq espadakunantin, hinallataq k'aspikunantin hamurankichis suwata hina hap'iwanaykichispaqrí? Noqaqa sapa p'unchawmi Jerusalén templo yachachirani. Ichaqa manataqmi preso kanaypaqqa pipas hap'iwaranchu. ⁵⁶ Kunanmi ichaqa kaykuna pasan, ñawpaqmantaraq Diosmanta willakuq profeta runakunapa nisqanman hina cumplikunanpaq, nispa.

Hinaqtinmi discipulonkunaqa Jesusta saquespa, chay ratolla ayqekuranku.

Jesusta juzganankupaq apasqankumanta

(Mar 14.53-65; Luc 22.54-55, 63-71; Juan 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Jesusta hap'iq runakunan, sacerdotekunapa jefen Caifaspa palacio wasinman Jesusta aparanku. Chaypin leykunata yachachiq runakunapas, hinallataq Israel nación llaqtata kamachiq runakunapas huñunasqa kasharanku.

⁵⁸ Hinaqtinmi Jesusta apaqtinku, Pedroqa karu qepallankuta riran asta chay sacerdote Caifaspa palacio pationman chayachinankukama. Hinaspan Pedropas chayman haykuspa, guardiakunawan kushka tiyayuran, Jesusta imatachus ruwasqankuta rikunanpaq.

⁵⁹ Hinaspan chay sacerdotekunapa jefenkunapas, Israel nación llaqtata kamachiqkunapas, hinallataq chaypi kaq llapallan autoridadkunapas, Jesuspa contranpi llullakuspa rimaq runakunata mashkaranku, chayman hina Jesusta acusaspa wañuchinankupaq. ⁶⁰ Chaymi ashka runakuna Jesuspa contranpi llullakuspa rimanankupaq hamuranku. Ichaqa manataqmi chay falso testigokunaqa hukllatachu rimaranku. Hinaqtinmi qepallataña ish kay falso testigokuna hamuspa, ⁶¹ khaynata niranku:

—Kay runan niran: “Noqaqa Dios yupaychana templota thuñirachispaymi, kinsa p'unchawllapi kaqmanta ruwaruymán”, nispa.

⁶² Hinaqtinmi sacerdotekunapa jefen Caifasqa, tiyasqanmanta sayarispas, Jesusta tapuran khaynata:

—¿Uyarishankichu kay acusasuqniyki runapa nisqanta? Qanri, ¿manachu ima nispallapas defiendekunki? nispa.

⁶³ Ichaqa Jesusñataqmi mana ni imatapas rimarispas upallalla karan. Chaymi chay sacerdotekunapa jefenqa kaqmanta niran:

—Wiñay kawsaq Diospa sutinpin kamachiyki. Kunan juraspa niwayku, ¿cheqaqtapunichu qanri kanki Diospa wawan Cristo? nispa.

⁶⁴ Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Arí, qanpa nisqaykiman hinan. Hinaspapas nillasqaykichistaqmi, qan-kunaqa kunanmanta wichaymanmi rikuwankichis, noqa Diosmanta Hamuq Runataqa, hanaq pachapi tukuy atiyniyoq Diospa phaña ladonpi tiyashaqta. Hinallataqmi Diospa atiyinwan phuyuq chawpinta hamushaqtapas rikuwankichis, nispa.

⁶⁵ Chaymi Jesuspa nisqanta uyarispa sacerdotekunapa jefen Caifasqa, anchata phiñakuspa p'achantaraq llik'ispa, khaynata niran:

—¡Kay runaqa Diostan k'amishan! ¿Imapaqñataq munanchis huk testigokunatawanrí? Qankunapas paypa nisqantan uyarishankichis Diospa contranpi rimasqantaqa. ⁶⁶ Chayri, ¿ima ninkichistaq kunanrí? nispa.

Chaymi chaypi kaq runakunaqa contestaspa niranku:

—¡Kay runaqa wañuchun! nispanku.

⁶⁷ Saynata nispankun chay runakunaqa, Jesusman ashuyuspa uyanman toqaykuranku. Wakintaq maqaranku. Wakinñataq uyankunapi saqmaranku.

⁶⁸ Hinaspan Jesusta niranku:

—Cheqaqtapuni Diosmanta Hamuq Cristo kaspaykiqa, niwaykuyá, ¿pitaq saqmamushasunkirí? nispanku.

Jesusta Pedro negasqanmanta

(Mar 14.66-72; Luc 22.56-62; Juan 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Chaykuna pasashaqtinmi, Pedroqa chay palacio wasipa pationpi tiyasharan. Hinaqtinmi chay palacio wasipi kaq huk sirvienta warmi, ashuyuspa, Pedrotá niran:

—Qanpas tukuy tiempomá chay Galilea provincia lawmanta kaq Jesuswanqa puriranki, nispa.

⁷⁰ Hinaqtinmi llapallan runakuna uyarishaqtin Pedroqa negaran khaynata:

—Chay niwasqaykiqa manan cheqaqchu. Qanqa imamantachá rimashankipas, nispa.

⁷¹ Chayta nispanmi Pedroqa chay patiopa punkunta hawaman lloqsisharan. Hinaqtinmi huk sirvienta warmiñataq Pedrotá rikuruspa, chaypi kaq runakunaman niran:

—Kay runaqa chay Nazaret llaqtayoc Jesuswanmi kasharan, nispa.

⁷² Hinaqtinmi Pedroqa chay warmipa nisqanta uyarispa, Diospa sutinpi juramentota ruwaspa, kaqmanta negaran khaynata:

—Cheqaqtapunin niykichis, chay Jesuswan sutichasqa runataqa, noqaqa manan reqsinichu, nispa.

⁷³ Hinallataqmi tumpa unayninman, chaypi kaq wakin runakunapas, Pedropa kasqanman ashuyuspanku, nillarakutaq khaynata:

—Qanqa cheqaqtapunin Jesusta qatikuq runakunamanta huknin kaq runa kashanki. Chaymi rimasqaykipas paykunapa rimasqanwan igualla kashan, nispanku.

⁷⁴ Saynata niqtinkun, Pedroqa maldecikuspa, Diospa sutinpi juramentota ruwaspa, khaynata niran:

—¡Noqaqa manan chay runataqa reqsinichu! nispa.

Saynata rimayta tukuruqtillanmi gallo waqaramuran. ⁷⁵ Chaymi Pedroqa yuyariran: “Manaraq gallo waqamushaqtinmi qanqa kinsa kutikama negawanki”, nispa Jesús nisqanta. Hinaqtinmi Pedroqa chay lugar manta hawaman lloqsispa, renegaymanta anchata waqaran.

Gobernador Poncio Pilatoman Jesusta apasqankumanta

(Mar 15.1; Luc 23.1-2; Juan 18.28-32)

27

¹ Achiqaramuqtinmi sacerdotekunapa llapallan jefenkunaqa, Israel nación llaqtapi autoridadkunapiwan huñunakuranku. Hinaspan

Jesusta wañuchinankupaq acordaranku. ² Saynata acordaruspankun, sacerdotekunapa jefen Caifaspa palacio wasinmanta, Jesustaqa chaqnasqata orqomuranku. Hinaspan gobernador Poncio Pilatopa kasqanman aparanku.

Judas Iscariote seq'okuspa wañusqanmanta

³ Judas Iscarioteqa, Jesusta wañunanpaq sentenciasqankuta yacharuspanmi, Jesusta traicionaspa entregasqanrayku ñakapakuran. Hinaspan sacerdotekunapa jefenman, hinallataq Israel nación llaqtapi kamachiq runakunamanwan ima, chay kinsa chunka qolqe qosqankuta kutichipuran. ⁴ Hinaspan Judasqa paykunata niran:

—Jesusta qankunaman entregasqaywanqa, Diospa contranpin noqaqa huchallirukuni. Payqa mana huchayoq runan karan, nispa.

Chaymi paykunañataq contestaranku:

—Noqaykumanri, ¿imataq qokuwankú? ¡Chayqa qanpa problemaykin! nispanku.

⁵ Saynata niqtinkun, Judasqa chay qolqe qosqankuta templo ukhupi wika-paran. Hinaspan Judasqa templomanta ripuspa, seq'okuran.

⁶ Sacerdotekunapa jefenkunañataqmi chay qolqe wikapasqanta oqarispanku, khaynata niranku:

—Kay qolqetaqa manan ofrenda churana cajamanqa churasunmanchu. Kay qolqetaqa huk runata wañuchinapaqmi pagaranchis, nispanku.

⁷ Hinaspan chay sacerdotekunapa jefenkunaqa huk Manka Ruwaq Runapa Allpanwan sutichasqa allpata rantiranku, chay lugarpi forastero runakunata p'ampañankupaq. ⁸ Hinaspan chay rantisqanku allpataqa suti-charanku: “Yawar Allpawan”, asta ñunan p'unchawkamapas. ⁹ Saynapin cumplikuran Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Jeremiaspa nisqan. Paymi niran:

“Israel nación llaqtapi tiyaq runakunaqa, preciotan churanqaku kinsa chunka qolqellata.

¹⁰ Hinaspan paykunaqa chay qolqewan, Manka Ruwaq Runapa Allpanwan sutichasqa allpata rantinqaku, imaynan Diospa kamachiwasqanman hina”, nispa.

Jesusta Poncio Pilato tapupayasqanmanta

(Mar 15.2-5; Luc 23.3-5; Juan 13.33-38)

¹¹ Poncio Pilatopa ñawpaqninpi Jesús kashaqtinmi, Poncio Pilatoqa tapuran:

—¿Qanchu kanki Israel nacionniyoq runakunapa reynin? nispa.

Chaymi Jesusqa contestaran:

—Arí, qanpa nisqaykiman hinan, nispa.

¹² Hinaqtinmi chaypi kaq sacerdotekunapa jefenkunaqa, hinallataq Israel nación llaqtapi kamachiq runakunapiwan, Jesusta Poncio Pilatopa ñawpaqninpi acusaranku. Ichaqa manataqmi Jesusqa ni ima nispapas paykunataqa contestaranchu. ¹³ Chaymi Poncio Pilatoqa Jesusta tapuran:

—¿Uyarishankichu qanpa contraykipi tukuy ima rimasqankuta? nispa.

¹⁴ Jesusqa manataqmi ni imanispapas contestaranchu. Chaymi Poncio Pilatoqa ancha admirasqallaña karan.

Jesusta cruzpi chakatanankupaq sentenciasqankumanta

(Mar 15.6-20; Luc 23.13-25; Juan 18.38-19.16)

¹⁵Sapa watanmi, Poncio Pilatoqa Pascua fiesta chayamuqtiin, huk preso-chasqa runata kachariran, llaqta runakuna mañakusqanman hina. ¹⁶Chay tiempopin carcelpi kasharan Barrabás sutiyoq runa. Payqa criminal kasqan-raykun, runakunapa reqsisqan karan. ¹⁷Chaymi Poncio Pilatoqa chaypi huñunasqa kaq llapallan runakunata tapuran khaynata:

—¿Mayqentataq qankuna munawaqchis kunan kacharinayta? ¿Barrabastachu icha Diosmanta Hamuq Salvadorwan sutichasqa Jesustachú? nispa.

¹⁸Poncio Pilatoqa saynata tapuran, sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq Israel nación llaqtapi kamachiq runakunapiwan, Jesusta envidiakuspallanku acusasqankuta yachasanmi.

¹⁹Hinaqtinmi juzganan sillapi Poncio Pilato tiyashaqtin, warminpa partenmanta huk willakuyta chashkiran. Chaymi khaynata niran: “Kay runaqa cheqaqtapunin mana huchayoq. Ama imanankipashchu. Paypa kawsanpin ch'isi sueñoyniypi nishuta ñak'ariruni”, nispa.

²⁰Chay ratollapitaqmi, sacerdotekunapa jefenkunaqa, hinallataq Israel nación llaqtapi kamachiq runakunapiwan ima, chaypi kaq llapallan runakunata convencechiranku, Poncio Pilato khaynata mañakunankupaq: “Barrabasta kacharipuy; Jesustañaataq wañuchiy”, nispa ninankupaq. ²¹Hinaqtinmi gobernador Poncio Pilatoqa, chaypi huñunasqa llaqta runakunata, kaqmanta tapuran:

—Qankunari, ¿pitataq munankichis kacharinaytarí? nispa.

Hinaqtinmi chaypi huñunasqa runakunaqa contestaranku:

—¡Barrabasta kachariy! nispanku.

²²Hinaqtinmi Poncio Pilatoqa yapamanta paykunata tapuran:

—Sayna kaqtinqa, ¿imatataq ruwasaq kay Diosmanta Hamuq Cristowan sutichasqaykichis Jesustarí? nispa.

Paykunañaataqmi llapallanku contestaranku khaynata:

—¡Cruzpi chakatasqa kachun! nispanku.

²³Hinaqtinmi gobernador Poncio Pilatoqa yapamanta llaqta runakunata tapuran:

—Niwaychisyá. Kay runari, ¿ima mana allintataq ruwaruran? nispa.

Saynata niqtinmi, llapallan runakunaqa aswan más altotaraq qaparispa niran:

—¡Chay runaqa cruzpi chakatasqa wañuchun! nispanku.

²⁴Hinaspan llaqta runakunaqa manaña Poncio Pilatoqa nisqankunata uyariyta munarankuñachu. Chaymi Poncio Pilatoqa chay llaqta runakuna ch'aqwata manaraq hatarichishaqtinku, aswan unuta apachimuspa, llapallan runakuna rikushaqtin, makinta maqchikuran. Hinaspan chaypi kaq runakunata niran:

—Noqaqa manan culpayoqchu kasaq kay runapa wañusqanmantaqa. Culpayoqqa qankunan kankichis, nispa.

²⁵Hinaqtinmi chaypi kaq llapallan runakunaqa niranku:

—¡Noqaykun hinallataq wawaykupas chay runapa wañusqanmantaqa responsable kasaqku! nispanku.

²⁶ Saynata niqtinkun, gobernador Poncio Pilatoqa Barrabasta carcelmanta kacharipurán. Hinaspan soldadonkunata kamachiran alli-allinta Jesusta wasanpi waqtaruspanku, cruzpi chakataspa clavamunankupaq.

²⁷ Hinaqtinmi gobernador Poncio Pilatopa soldadonkunaqa, chay palacio wasipa pationman Jesusta aparuspánu, chayman waqyaranku llapallan tropa soldadokunata. ²⁸ Hinaspan chaypi Jesuspa p'achanta orqospanku, huk puka capawan churaranku. ²⁹ Umanmantaqmi kishkamanta ruwasqa coronata churaranku. Phaña makinmantaq hap'ichiranku huk k'aspita bastonta hina. Hinaspan chay soldadokunaqa ñawpaqninpi qonqorikuspa, burlakuranku khaynata:

—¡Kawsachun Israel nación llaqtapa Reynin! nispanku.

³⁰ Saynata burlakuspankun chay soldadokunaqa, toqaykuspa, chay k'aspi qosqankuwan umanpi p'anaranku. ³¹ Hinaspan burlakuyta tukuruspanku, chay puka capawan p'achachisqankuta ch'ustispa, kaq p'achallanwantaq churapuranku. Hinaspan cruzpi chakataspa clavamunankupaq aparanku.

Jesusta cruzpi chakatasqankumanta

(Mar 15.21-32; Luc 23.26-43; Juan 19.17-27)

³² (Poncio Pilatopa palacionmantan soldadokunaqa Jesusta aparanku). Hinaspan Jerusalén llaqtamanta lloqsichishaspanku, Cirene llaqtayoq Simonwan ñanpi tuparuspa, payta obligaranku Jesuspa cruzninta wikriysinanpaq.

³³ Hinaspan cruzpi chakatanankupaq Gólgota nisqa moqoman Jesusta chayachiranku. Chay Gólgota moqoqa rimayninkupiqqa “Calavera moqo”, ninantan nin. ³⁴ Chaypin qatqellaña qorakunawan chapusqa vinagreta Jesusman qoranku. Ichaqa chay qatqe vinagreta malliyuspanmi, Jesusqa mana tomayta munaranchu.

³⁵ Chaymantan Jesustaqa cruzpi chakataspa clavaranku. Hinaspan chay soldadokunaqa Jesuspa p'achanta rakinakunankupaq sortearanku. {Saynapin Diosmanta willakuq profetapa nisqan cumplikuran. Paymi niran: “P'achaypa hawanpi sorteaspankun, paykunapura p'achayta rakinakunqaku”, nispa} [Salmos 22.18]. ³⁶ Hinaspan soldadokunaqa Jesusta cuidaranku, cruzpa ladanpi tiyaspanku. ³⁷ Saynallataqmi cruzpa puntanpipas, huk letrerota churaranku khayna niqta: “KAY RUNAN JESÚS; PAYMI ISRAEL NACIONNIYOQ RUNAKUNAPA REYNIN”, nispa.

³⁸ Hinallataqmi ishka suwakunatapas chakatallarankutaq, hukninta Jesuspa phaña ladanpi, huknintataq lloq'e ladanpi. ³⁹ Saynallataqmi chayninta pasaq runakunapas, umankuta maywirisparaq, Jesusta k'amiranku khaynata:

⁴⁰ —Qanqa nirankitaq: “Kay Jerusalén llaqtapi templota thuñirachispaymi, noqaqa kinsa p'unchawllapi hatarirachiymán”, nispa. Chayqa, ¡sichus Diospa wawan kaspaykiqa, kikiykitayá kunan salvakuy! ¡Hinaspa chay cruzmanta urayamuy! nispanku.

⁴¹ Saynallataqmi sacerdotekunapa jefenkunapas, leykunata yachachiq runakunapas, hinallataq Israel nación llaqtapi kamachiq runakunapas Jesusmanta burlakuspa, khaynata parlaranku:

⁴² —Hukkunataqa salvaranmi, ichaqa pay kikintataqmi mana salvakuytaqa atinchu. ¡Sichus cheqaqtapuni kay Israel nación llaqtapa Reynin

kaspaqa, kunanyá chay cruzmanta urayamuchun, paypi creenanchispaq!
⁴³Hinaspapas payqa Diospi confiaspan niran: “Diospa wawanmi kani” nispa. ¡Sichus cheqaqtapuni Dios munakuspaqa, kunanyá salvachun! nispanku.

⁴⁴Saynallataqmi Jesuswan kushka chakatasqa runakunapas Jesustaqa k'amillarankutaq.

Cruzpi Jesús wañusqanmanta

(Mar 15.33-41; Luc 23.44-49; Juan 19.28-30)

⁴⁵Jesuspa wañusqan p'unchawmi inti tutayaran chawpi p'unchawmanta-pacha asta kinsa horas tardekama. ⁴⁶Hinaqtinmi yaqaña kinsa horas tarde kashaqtin, Jesusqa altota qaparispa, khaynata niran:

—Elí, Elí ¿lama sabactani? nispa.

Kay rimayqa khayna ninanmi: “¡Diosnilláy, Diosnilláy! ¿Imanaqtintaq sapa-llaytari saqerullawankí?” nispa.

⁴⁷Hinaqtinmi chay nisqanta uyarispanku, chaypi kaq wakin runakunaqa, mana allinta entiendespanku niranku:

—Uyariychis, payqa Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Eliastan waqya-kushan, nispanku.

⁴⁸Chaymi kasqan ratolla chaypi kaq huknin runaqa, huk largo soqos k'as-pipa puntanman apurayllamanña esponjata wataran. Hinaspan chay espon-jata qatqe vinagreman challpuspa, Jesuspa siminman aypachiran ch'un-qananpaq. ⁴⁹Hinaqtinmi chaypi kaq wakin rikuq runakunaqa, khaynata niranku:

—Ama saynata ruwaychu. Aswan suyasunchis Diosmanta willakuq profeta Elías hamunqachus kay cruzmanta salvananpaq icha manachus chayta, nispanku.

⁵⁰Hinaqtinmi Jesusqa kaqmanta altota qaparispa, chay ratolla wañuran.

⁵¹Chaymi chay ratollapitaq, Jerusalén templo ukhupi rakiq cortinapas kushkanmanta llik'ikuran altonmanta urayman. Saynallataqmi kay pachapipas terremoto pasaqtin, qaqakunapas partikuran. ⁵²Saynallataqmi panteonpi sepulturakunapas kicharikuran. Hinaqtinmi Diospi ashka creeq ñawpaq tiempokunapi wañuq runakunapas kawsarimuranku. ⁵³Chay kawsarimuq runakunaqa, Jesuspa kawsarimusqan p'unchawpa qepantan Jerusalén llaqta-man haykuranku. Hinaspan paykunataqa ashka runakuna rikuranku.

⁵⁴Jesús cruzpi wañuruqtinmi, soldadokunapa jefenqa, wakin soldadonku-napiwan Jesusta cuidasharanku. Paykunan chay ratopi terremoto pasaqtin, hinallataq chaypi tukuy imakuna pasasqanta rikuranku. Hinaspan anchata mancharikuspanku, khaynata niranku:

—¡Cheqaqtapunin kay runaqa Diospa Wawan kasqa! nispanku.

⁵⁵Chaypin kasharanku ashka warmikunapas karullamanta qawaspanku. Chay warmikunaqa Galilea provincia lawmantapachan Jesusta servispa hamuranku. ⁵⁶Chay warmikunawan kushkan karanku: María Magdalena, Zebedeopa warmin, saynallataq Jacobopa hinallataq Joseypa mamitan María ima.^j

j 27.56 María Magdalena nispaqa niranku, Magdala sutiyoq llaqtamanta kasqanraykun.

Jesusta p'ampasqankumanta

(Mar 15.42-47; Luc 23.50-56; Juan 19.38-42)

⁵⁷Arimatea llaqtayoq Joseymi tutayaykushaqtinña, Poncio Pilatopa kas-qanman hamuran. Joseyqa karan huk qapaq runan, hinallataq Jesuspi creeq ima. ⁵⁸Chaymi Joseyqa gobernador Poncio Pilatopa palacionman chayaruspa, Jesuspa cuerponta mañaran, apaspa p'ampamunanpaq. Hinaqtinmi Poncio Pilatoqa Joseyman Jesuspa cuerponta qomunankupaq kamachiran. ⁵⁹Chaymi Joseyqa Jesuspa cuerponta mosoq sabanaswan p'istuyuspa, ⁶⁰qaqa sikipi mosoq sepultura t'oqochisqanman churaran. Chaymantan chay sepulturaman haykuna punkunta, huk hatun rumiwan tapaspa, ripuran. ⁶¹Chaypin qepakuranku María Magdalena, hinallataq huknin Mariapiwan sepulturapa ñawpaqinpi.

Jesusa cuerponta sepulturapi cuidasqankumanta

⁶²Paqarisnintin p'unchawmi samana p'unchaw karan. Chay p'unchawmi tardeyaykuytaña, sacerdotekunapa jefenkunaqa, fariseo religionniyoq runa-kunapiwan gobernador Poncio Pilatoman rispanku, khaynata niranku:

⁶³—Señor gobernador Poncio Pilato, noqaykuqa yuyashaykun, chay llulla Jesusqa kawsashaspanraqmi niran: “Noqaqa wañuchiwaqtinkun kinsa p'un-chawmanta kawsarimusaq”, nispa. ⁶⁴Chayraykun kunan qanta valekuykiku, guardiaykikunata kamachispayki, chay sepulturata allinta cuidachimunay-kipaq, asta kinsa p'unchaw pasarunankama. Mana chayqa discipulonkunan tuta rispanku cuerponta suwarukuspanku, llaqta runakunaman ninkuman: “Jesusqa wañusqanmantan kawsariramun”, nispanku. Sayna kaqtinqa chay discipulonkunapa llullakusqanchá, Jesuspa ñawpaq llullakusqanmantapas aswan masraq karunman, nispanku.

⁶⁵Chaymi Poncio Pilatoqa paykunata niran:

—Kaypin kashan soldadokunaqa. Paykunata pusaspayá chay sepulturataqa alli-allinta cuidachimuychis, munasqaykichisman hina, nispa.

⁶⁶Chaymi paykunaqa Jesuspa p'ampasqanku sepulturaman rispanku, chay sepulturapa punkuntaqa ama ni pipas haykunanpaq hatun rumiwan alli-allinta seguraranku. Hinaspan huk señalta churaranku, pipas ama kuyuchinanpaq. Hinaspan guardiakunata kamachiranku chay sepulturata tuta p'unchaw allinta cuidanankupaq.

Jesusa kawsarimusqanmanta

(Mar 16.1-8; Luc 24.1-12; Juan 20.1-10)

28 ¹Samana p'unchaw pasaruqtinmi domingo achiqayta, María Magda-lena, huknin Mariapiwan Jesusta p'ampasqanku sepulturata qawaq-riranku. ²Chay ratopin qonqayllamanta huk hatun terremoto pasaran. Hinaq-tinmi Diospa angelnin hanaq pachamanta urayamuspa sepultura tapasqanku rumita huk lawman tanqaran. Hinaspan chay rumi patapi tiyayuran. ³Chay angelqa rayo t'oqyamunanpaq llaqta hina k'anchashaqmi karan. Hinallataq p'achanpas rit'i hinaraqmi sumaq yuraq ch'illo karan. ⁴Chayta rikuspankun sepultura cuidaq soldadokunaqa anchata mancharikuspanku, khatatataspas desmayarankuraq. ⁵Hinaqtinmi angelqa sepulturaman hamuq warmikunata, khaynata niran:

—Ama mancharikuychishichu. Noqaqa yachanin cruzpi chakatasqa wañuq Jesusta mashkasqaykichista. ⁶ Payqa manan kaypiñachu. Nisqanman hinan ña kawsarirunña. Sepultura ukhuman haykuspayá mayman cuerpon churasqanku sitiota qawamuychis. ⁷ Hinaspayá apurayllaman rispa, Jesuspa discipulonkunaman kay kawsarimusqanmantaqa willamuychis. Jesusqa Galilea provincia lawmanmi ñawpaqniykichista rishan. Chaypin tupankichis paywanqa. Kay willakuytan kunanqa ña qankuna yachankichishña, nispa.

⁸ Saynata ángel niqtinmi warmikunaqa mancharisqa kashaspankupas anchata kusikuspa, chay sepulturamanta lloqsimuspanku, correyllaña Jesuspa discipulonkunaman willaq riranku. Hinaqtinmi ñanta rishaqtinku, ⁹ Jesusqa paykunaman rikhurispan rimayukuran. Chaymi warmikunaqa ashuyuspanku, chakinkunata abrazaykuspa adoraranku. ¹⁰ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata khaynata niran:

—Ama mancharikuychishichu. Aswan correylla rispaykichis discipuloykunaman willamuychis, Galilea provincia law llaqtaman rispanku, chaypi noqawan tupanankupaq, nispa.

Soldadokunapa willakusqankumanta

¹¹ Warmikunaqa Jesuspa discipulonkunata mashkaq rishanankukaman, sepulturata cuidaq wakin soldadokunaqa Jerusalén llaqtaman rispanku, chaypi sacerdotekunapa jefenkunaman tukuy ima pasasqanmanta willamuranku. ¹² Chaymi sacerdotekunapa jefenkunaqa, Israel nación llaqtapi kama-chiq runakunapiwan huñunakuspa acordaranku, soldadokunaman ashka qolqeta paganankupaq, (saynapi chay soldadokuna rikusqankuta pimanpas ama willaspanku, aswan llullakuspa, sacerdotekunapa yachachisqanman hina willakunankupaq). ¹³ Hinaspan chay sacerdotekunaqa soldadokunata yachachiranku khaynata:

—Qankunaqa runakunaman willamuychis khaynata: “Tuta puñushaqtiykun Jesuspa discipulonkuna hamuspanku, Jesuspa cuerpontaq suwarpariwanku”, nispa. ¹⁴ Sichus kaykunamanta gobernador Poncio Pilato yacharunqa chayqa, noqaykun paywan parlamusaqku, qankunata ama imanasunaykichispaq, nispanku.

¹⁵ Chaymi chay soldadokunaqa qolqeta chashkirukuspanku, sacerdotekunapa yachachisqanman hina runakunaman willaranku. Kay llullakuspa willasqankutan Israel nación llaqtayoy runakunaqa kunankamapas willanakushankuraq.

Discipulonkunata Jesús kamachispa comisionasqanmanta

(*Mar 16.14-18; Luc 24.36-49; Juan 20.19-23*)

¹⁶ Jesuspa chunka hukniyoy discipulonkunaman Jesuspa kamachisqanman hina, Galilea provincia lawpi orqoman riranku. ¹⁷ Hinaqtinmi Jesusta chaypi rikuspanku adoraranku. Ichaqa wakin discipulonkunañataqmi Jesusta rikushaspankupas, mana creeyta atirankuchu, pay kikinpuni kashaqtinpas. ¹⁸ Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunaman ashuyuspa, kamachiran khaynata:

—Diosmi noqaman tukuy atiyta qowan hanaq pachapipas hinallataq kay pachapipas. ¹⁹ Qankunaqa llapallan nación llaqtakunaman rispaykichisyá, runakunaman willamuychis, noqapi creespa discipuloykuna kanankupaq.

Hinaspa Dios Taytapa, Dios Churipa, hinallataq Dios Santo Espiritupa sutinpi ima bautizamuychis. ²⁰Saynallataq noqapa llapallan yachachisqaykunatapas yachachimuychis, paykuna kasukuq kanankupaq. Noqaqa sapa p'unchawmi qankunawan kasaq kay pacha tukukunan p'unchawkama, nispa.

MARCOS

1. **Kay librotari, ¿pitaq escribiran?** Kay librotaqa Juan Marcosmi escribiran. Payqa ishkay sutiyoqmi karan; huknin sutinmi karan Juan, huknin sutintaqmi karan Marcos. Marcosqa Israel nacionniyoq runan karan. (Hech 12.12, 25; 13.5, 13; 15.37, 39). Juan Marcospa mamitanpa sutinmi karan María. Kay Mariaqa manan Señor Jesuspa mamitanchu karan. Kay Marcosmi Bernabeypan familia karan (Col 4.10). Marcostan apóstol Pabloqa Bernabeypiwan ashka llaqtakunaman rispanku pusaranku, chaykunapi Diospa palabranta runakunaman willamunankupaq (Hech 12.25; 13.5). Marcosmanqa apóstol Pedron Señor Jesucristomanta willaspa allinta yachachiran. Chaymi Marcospa apóstol Pedropan wawan hina karan (1 Pedro 5.13).
2. **Kay librori, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 60 watakuna ukhupi otaq 65 watakunapin.
3. **Kay librori, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan Roma lawpi, hinallataq Siria lawpi tiyaq mana Israel nacionniyoq creyentekunapaqmi.
4. **Kay librori, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan, Jesucristoqa Diospa Wawan, hinallataq cheqaq runa ima kasqanta, kay librota llapallan leeq runakuna yachanankupaqmi (Mar 1.1; 15.39).
5. **Kay libropiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Saynallataqmi noqa Diosmanta Hamuq Runaqa manan noqata serviwanankupaqchu hamurani. Aswanmi noqaqa runakunata servinaypaq hamurani, hinallataq huchasapa ashka runakunapa rantinpi wañuspa, salvanaypaq ima” (Mar 10.45).
6. **Kay librori, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay libroqa khayna dividisqan kashan:
 - (1) Bautizaq Juan runakunaman willasqanmanta (Mar 1.1-8).
 - (2) Jesús bautizasqa kasqanmanta, hinallataq diablo huchaman urmachiy munasqanmantawan (Mar 1.9-13).
 - (3) Jesús Galilea provinciapi milagrokuna ruwasqanmanta (Mar 1.14 asta 9.50).
 - (4) Jesús Galileamanta Jerusalén llaqtaman risqanmanta (Mar 10.1-52).
 - (5) Jerusalén llaqtapi Jesús yachachisqanmanta (Mar 11.1 asta 13.37).
 - (6) Jesusta wañuchinankupaq acuerdo ruwasqankumanta (Mar 14.1 asta 15.20).
 - (7) Jesusta cruzpi chakataspa wañuchisqankumanta (Mar 15.21-47).
 - (8) Jesuspa kawsarimusqanmanta (Mar 16.1-13); discipulonkunata comisionasqanmanta (Mar 16.14-18); hinallataq hanaq pachaman ripusqanmantawan ima (Mar 16.19-20).

Bautizaq Juan runakunaman willasqanmanta*(Mat 3.1-12; Luc 3.1-9, 15-17; Juan 1.19-28)*

1 ¹ Diospa Wawan Salvadorninchis Jesucristomanta allin willakuy-kunaqa khaynatan qallariran. ² (Dios Taytan niran Wawan Jesucristoman Bautizaq Juanta mandamunanmanta). Diospa chay nisqan-tan ñawpaq tiempopirap Diosmanta willakuq profeta Isaías escribiran khaynata:

“Noqan mandamusaq willakuqniyta, qanpa ñawpaqniykita rispa willamunanpaq.

Paymi ñanta allichay hina, runakunata allinta yachachinqa, chayamuqtiyki sumaqta chashkisunaykikupaq *[Malaquías 3.1]*.

³ Ch'inñeq desierto lugarpin huk runa altollamantaña rimaspa willakushan khaynata:

‘¡Sonqoykichista allichaychis;

Diosmanta Hamuq Salvadorta chashkinaykichispaq, imaynan wiksu ñankunatapas allichanku chay hinata!’ ” nispa

[Isaías 40.3].

⁴ Bautizaq Juanqa runakunata ch'inñeq desierto lugarpin bautizashaspanmi, khaynata niran:

—Diosman kutirikuychis huchaykichista saquespa, saynapi llapallan huchaykichista Dios perdonasunaykichispaq; hinaspataq bautizachikuychis, nispa.

⁵ Chaymi Judea provincia lawmanta, hinallataq Jerusalén llaqtamanta ima, Juanpa willakusqanta uyariq ashka runakuna riranku. Hinaspan huchankuta willakuqtinku, Juanqa paykunata bautizaran Jordán mayupi.

⁶ Bautizaq Juanpa p'achanmi karan hatun camello animalpa pelonmanta ruwasqa. Cinturan watakunanñataqmi karan qaramanta ruwasqa. Hinas-papas payqa langosta urukunata, hinallataq ch'inñeq desierto lugarkunapi abejapa mishk'inkunatan mikhuran. ⁷ Hinaspan Bautizaq Juanqa runakuna-man willaran khaynata:

—Noqapa qepaytan noqamanta aswan más ancha atinyiq runa hamus-han. Chaymi noqaqa paypa husut'anpa watullantapas mana pashkanaypaq hinachu kani. ⁸ Noqaqa unullawanmi bautizashaykichis. Paymi ichaqa Diospa Santo Espiritunta qankunapi kananpaq qosunkichis, nispa.

Jesús bautizasqa kasqanmanta*(Mat 3.13-17; Luc 3.21-22)*

⁹ Jesusqa Nazaret llaqtapin kasharan. Chay Nazaret llaqtaqa Galilea provin-ciamanmi perteneceran. Chay p'unchawkunapin Jesusqa chay Nazaret llaqta-manta, hinallataq Galilea provinciamanta lloqsispa, Jordán mayuman riran. Hinaspan Jesusqa Bautizaq Juanwan chay Jordán mayupi bautizachikuran. ¹⁰ Hinaqtinmi Jesusqa unu ukhumanta lloqsimushaspa, rikuran hanaq pacha cielo kicharikushaqta, hinallataq Diospa Santo Espirituntapas paloma hina payman urayamushaqta. ¹¹ Chay ratollapitaqmi Diosqa hanaq pachamanta nimuran khaynata:

—Qanmi kanki ancha munakusqay Waway. Qanwanmi anchata kusikuni munasqayta ruwasqaykirayku, nispa.

Jesusta huchaman diablo urmachiy munasqanmanta

(Mat 4.1-11; Luc 4.1-13)

¹²Chaymantan Diospa Santo Espiritunqa ch'inñeq desierto lugarman Jesusta pusan. ¹³Chaypin Jesusqa tawa chunka p'unchaw phiña animal-kunapa kasqanpi karan. Hinaqtiinmi diabloqa payta huchaman urmachiyta munaran. Chaymantan Diospa angelninkunañataq, Jesusta cuidaspa servinankupaq hamuranku.

Galilea provinciapi yachachiyta Jesús qallarisqanmanta

(Mat 4.12-17; Luc 4.14-15)

¹⁴Bautizaq Juanta carcelman churaruqtinkun, Jesusqa Galilea provincia lawman riran, Diosmanta allin willakuykunata yachachistin. ¹⁵Hinaspan payqa khaynata niran:

—Diospa gobiernanan p'unchawmi ña chayamunña. Chayrayku Diosmanta allin willakuykunata uyarispa, huchaykichismanta wanakuychis. Hinaspa kay allin willakuykunapi creespaykichis, Diosta kasukuspa kawsaychis, nispa.

Challwa hap'iq tawa runakunata Jesús waqyasqanmanta

(Mat 4.18-22; Luc 5.1-11)

¹⁶Jesusqa Galilea laguna qochapa patanta rishaspanmi, Simonta, hinallataq wawqen Andrestawan rikuran. Paykunaqa challwa hap'iqkuna kaspankun mallankuwan challwata challwasharanku. ¹⁷Hinaspan Jesusqa paykunata khaynata niran:

—Hamuychis noqawan kushka purinaykichispaq. Noqan qankunaman yachachisqaykichis, imaynan challwata challwankichis, saynallatataq runakunatapas huñunaykichispaq, nispa.

¹⁸Chaymi Simonqa wawqen Andrespiwan kasqan ratolla mallankuta saquespa, Jesusta qatikuranku.

¹⁹Jesusqa Galilea laguna qochapa patanta rishaspanmi, rikullarantaq Jacobota, wawqen Juanta, hinallataq papanku Zebedeotawan ima. Paykun mallankuta botenkupi remendashasqaku. ²⁰Hinaspan Jesusqa Jacobota hinallataq Juantawan waqyaran. Chaymi paykunaqa papanku Zebedeota, hinallataq paykunapaq llank'aq runakunatawan botepi saquespa, Jesusta qatikuranku.

Demoniopa ñak'arichisqan runamanta

(Luc 4.31-37)

²¹Jesusqa Capernaúm llaqtamanmi chayaruran. Hinaspan samana p'unchawpi sinagoga wasiman haykuspa, runakunaman yachachiyta qallariran. ²²Jesusqa manan leykunamanta yachachiq runakuna hinachu yachachiran. Aswanmi payqa huk ancha yachayniyoq kaspera, ancha atiywan yachachiran. Chayraykun llapallan runakunaqa Jesuspa yachachisqanwan anchata admirakuranku. ²³Chay ratollapitaqmi demoniokunapa ñak'arichisqan huk runa chay sinagoga wasipi kasharan. Hinaqtiinmi chay runaqa qaparispa, Jesusta niran:

²⁴—¡Yaw, Nazaret llaqtayoq Jesús! ¿Imatataq noqaykuwanri munankí? ¿Noqaykuta wañuchiychu qanqa hamurankí? Noqqa reqsiykin pi kasqaykita. ¡Qanqa Diospa Wawanmi kanki, mana ni ima huchayoq! nispa.

²⁵Jesúsñataqmi chay demoniotaqa q'aqchaspa khaynata niran:

—¡Upallay, hinaspa lloqsiy kay runamanta! nispa.

²⁶Hinaqtinmi chay demonioqa, chay runata anchata khatatatachisparaq chay runamanta altota qaparispá lloqsiran. ²⁷Hinaqtinmi chaypi kaq runakunaqa admirasqallaña paykunapura tapunakuranku khaynata:

—¿Imataq kay rikusqanchisrí? ¿Ima mosoq yachachikuytaq kayrí? Atiyninwan kamachiqtinmi demoniokunapas kasukuspa lloqsinku, nispanku.

²⁸Chaymi Jesusmantaqa chay enteron Galilea provincia llaqtakunapi astawanraq rimaranku, Jesuspa yachachisqanmanta hinallataq ruwasqankunamantawan ima.

Pedropa suegranta Jesús sanoyachisqanmanta

(Mat 8.14-15; Luc 4.38-39)

²⁹Jesusqa sinagoga wasimantan lloqsiran. Hinaspan Jesusqa Jacobopiwan hinallataq Juanpiwan riran, Simón Pedropa hinallataq Andrespa tiyasqanku wasiman. ³⁰Chay wasipin Simonpa suegranqa fiebrewan camapi onqoshasqa. Hinaqtinmi chay wasiman Jesús haykuyuqtin willaranku Simonpa suegranmanta. ³¹Chaymi Simonpa suegranman Jesusqa ashuyuspa, makinmanta hatariykachiran. Hinaqtinmi fiebrenmantaqa kasqan ratolla sanoyaran. Hinaspan Simonpa suegranqa paykunaman mikhunata serviran.

Ashka onqosqa runakunata Jesús sanoyachisqanmanta

(Mat 8.16-17; Luc 4.40-41)

³²Inti haykuspa tutayaykushaqtinñan Jesusman apamuranku demoniokunapa ñak'arichisqan ashka runakuna, hinallataq onqosqa runakunatawan ima. ³³Chaymi chay llaqtapi tiyaq runakunaqa, Simonpa wasi punkunman llapallanku huñunakamuranku. ³⁴Hinaqtinmi Jesusqa sanoyachiran tukuy imaymana onqoyniyoq runakunata. Hinallataq llapallan demoniokunatapas runakunamanta qarqoran. Chay demoniokunaqa reqsirankun pis Jesusqa kasqantaqa. Chayraykun Jesusqa mana dejaranchu chay demoniokuna rimanankutaqa.

Galilea provincia lawkunapi Jesús yachachisqanmanta

(Luc 4.42-44)

³⁵Ña achiqaramushaqtinñan Jesusqa chay Capernaúm llaqtamanta lloqsiran. Hinaspan huk ch'inñeq desierto lugarman riran, chaypi orakunanpaq. ³⁶Hinaqtinmi Simonqa puriqmasinkunapiwan, Jesusta mashkamuranku.

³⁷Jesusta tariruspankutaqmi khaynata niran:

—Llapallan runakunan mashkashasunki, nispanku.

³⁸Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—Hakuchi kay cercapi llaqtakunaman, chay llaqtakunapipas kay allin willakuykunata willamunaypaq. Noqqa chaypaqmi kay pachamanqa hamurani, nispa.

³⁹Hinaspan Jesusqa enteron Galilea provincia llaqtakunapi puriran, sinagoga wasikunapi yachachistin, saynallataq runakunamantapas demoniokunata qarqostin ima.

Lepra onqoyniyok runata Jesús sanoyachisqanmanta

(Mat 8.1-4; Luc 5.12-16)

⁴⁰ Huk runan lepra onqoyniyok Jesusman ashuyuran. Hinaspan Jesuspa ñawpaqninpi qonqoriyukuspa, ruegakuran khaynata:

—Señorlláy, munaspaykiqa kay onqoyniyomantayá sanoyaykachiway, nispa.

⁴¹ Chaymi Jesusqa chay lepra onqoyniyok runata anchata khuyapayaykuspan, makinwan llamiykuspa niran:

—Arí, noqaqa munanin sanoyanaykita, nispa.

⁴² Saynata Jesús rimayta tukurullaqtinmi, kasqan ratolla chay runaqa lepra onqoyninmanta sanoyaran. ⁴³ Chaymi Jesusqa chay sanoyapuq runata, manaraq ripushaqtin allinta avisaspa, khaynata niran:

⁴⁴ —Aman pimanpas kaykuna pasasusqaykimantaqa willankichu. Aswanyá sacerdotekunaman rispa, qawachikamuy sanoña kasqaykita. Hinaspayki Moisespa escribisqan leyman hina ofrendaykita qomuy. Saynapin paykunaqa sanoña kasqaykita yachanqaku, nispa.

⁴⁵ Ichaqa chay lepra onqoymanta sanoyaq runaqa, chaymanta lloqsispanmi llapallan runakunaman willakachakuyta qallariran, Jesús imaynatas payta sanoyachisqanmanta. Chaymi Jesusqa manaña ni mayqen llaqtamanpas alayritaqa haykuyta atiranñachu. Hinaqtinmi Jesusqa llaqtapa cercan ch'inñeq desierto lugarkunallapiña puriran. Sayna kashaqtinpas runakunaqa tukuy lawmantan Jesuspa kasqanmanqa rirankupuni.

Mana puriq runata Jesús sanoyachisqanmanta

(Mat 9.1-8; Luc 5.17-26)

2 ¹ Jesusqa ishkay kinsa p'unchawmantañan kaqmanta Capernaúm llaqtaman kutimuran. Chaymi chay Capernaúm llaqtapi tiyaq runakunaqa yacharuranku, Jesusqa huk wasipi kasqanta. ² Hinaqtinmi chay wasiman ashka runakunaqa huñunakamuranku. Chaypin Jesusqa Diosmanta allin willakuykunata runakunaman yachachiran. Chaymi ashka runakuna chay wasi ukhuman hunt'aruqtinku, manaña chay wasi punkunpipas campoqa karanñachu. ³ Hinaqtinmi huk mana puriq runata tawa runakuna kallapipi wantuyukuspa chay wasiman apamuranku. ⁴ Chaymi chay wasipa punkunpi ashkallaña runakuna kasqanrayku, mana ni maynintapas wasi ukhumanqa apayuyta atirankuchu. Chaymi paykunaqa wasi pataman wichachispanku, chay wasi patata t'oqoranku. Hinaspan chay mana puriq runataqa, chayninta kallapipi Jesuspa ñawpaqninman urayachiranku. ⁵ Chaymi Jesusqa chay wantumuq runakunapa ñiyninkuta yachaspa, chay mana puriq runata niran:

—Wawáy, huchaykikunatan perdonayki, nispa.

⁶ Chaypin kasharanku leykunata yachachiq wakin runakunapas. Hinaspan paykunaqa Jesuspa nisqanta uyarispanku, sonqonku ukhullapi piensaranku khaynata: ⁷ “Kay runari, ¿imanaqtintaq kaykunatari riman? Saynata rimaspaqa, Diostan ofiendeshan. ¿Pitaq runakunapa huchankunatari perdonanman? ¡Aswanqa runakunapa huchantaqa Diosllan perdonaytaqa atin!” nispanku.

⁸ Chaymi Jesusqa sonqollankupi piensasqankuta yachaspa, paykunata tapuran:

—Qankunari, ¿imanaqtintaq saynatari sonqoykichis ukhullapi piensas-hankichís? ⁹Kunanyá niwaychis: ¿Imataq más facilri kanman? ¿Kay mana puriq runapa huchankunata perdonaychú? Icha ¿“kallapiykita oqarispá ripuy” niychú? ¹⁰Kunanmi yachankichis, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa kay pachapi runakunapa huchankunata perdonanaypaq atiyniyoq kasqayta, nispa.

Chayta rimayta tukuruspanmi, Jesusqa chay mana puriq runata niran:

¹¹—Sayariy; hinaspa chay kallapiykita oqarispá wasiykiman ripuy, nispa.

¹²Chaymi kasqan ratolla, chay mana puriq runaqa sayariran. Hinaspan llapallan runakuna qawashaqtinku, kallapinta oqarispá ripuran. Chaypi kaq llapallan runakunañataqmi anchata admirakuspa, Diosta alabaranku khaynata:

—¡Kaykunataqa manan ni hayk'aqqas rikuranchishchu! nispanku.

Mateota Jesús waqyasqanmanta

(Mat 9.9-13; Luc 5.27-32)

¹³Jesusqa kaqmantan Galilea laguna qochapa patanman riran. Hinaqtinmi ashka runakuna paypa kasqanman huñunakamuranku. Chaymi Jesusqa paykunata chaypi yachachiran. ¹⁴Chaymanta rishaspanmi, Jesusqa Alfeopa wawan Leví sutiyoq runata rikururan. Payqa impuesto cobraq kaspanmi, impuesto cobranan mesapi tiyasharan. Hinaqtinmi Jesusqa payta niran:

—Qatikuway, nispa.

Chaymi chay Leví sutiyoq runaqa tiyasqanmanta kasqan ratolla sayarispá Jesusta qatikuran.^a

¹⁵Chaymantan Jesusqa discipulonkunapiwan kushka Leviypa wasinman riran. Hinaqtinmi Jesustaqa ashka runakuna qatikuranku. Jesusqa Leviypa wasinman chayarusanmi Leviywan kushka hinallataq discipulonkunapiwan ima mesapi tiyayuspa mikhusharan. Paykunawan kushkan chay mesapi tiyayuspa mikhullasharankutaq impuesto cobraq runakunapas, hinallataq ashka huchasapa runakunapas. ¹⁶Chaymi leykunata yachachiq runakuna, hinallataq fariseo religionniyoq runakunapas, Jesuspa discipulonkunata tapuranku khaynata:

—Kay yachachisuqniykichis Jesusri, ¿imanaqtintaq kay impuesto cobraq huchasapa runakunawan, hinallataq wakin huchasapa runakunawanpas kushkari mikhushan? nispanku.

¹⁷Chaymi Jesusqa chay nisqankuta uyarispá, paykunata niran:

—Medicotaqa onqosqa runakunallan necesitanku; sano runakunan ichaqa mana necesitankuchu. Noqaqa manan justo tukuq runakunata salvaqchu hamurani. Aswanqa huchasapa runakunata salvanaypaqmi hamurani, nispa.

Jesusmi yachachiran ayunomanta

(Mat 9.14-17; Luc 5.33-39)

¹⁸Huk p'unchawmi Bautizaq Juanpa discipulonkuna, hinallataq fariseo religionniyoq runakunapa discipulonkunapas ayunasharanku. Chayta wakin runakuna rikuspankun, Jesusta tapuranku khaynata:

—Qanpa discipuloykikunari, ¿imanaqtintaq mana ayunankuchú? Bautizaq Juanpa discipulonkunapas, hinallataq fariseo religionniyoq runakunapa discipulonkunapas ayunankutaq, nispanku.

a 2.14 Leviypa huknin sutinga karan Mateo.

¹⁹Chaymi Jesusñataq paykunata contestaspa niran:

—Huk casarakuy fiestaman invitesqa runakunaqa manan ayunankuman-chu, casarakuq novio chayllapiraq kashaqtinqa. ²⁰Aswanmi kanqa p'unchaw-kuna, noqa (iglesiapa novion) qankuna ukhumanta qechusqa kaqtiy, discipu-loykunapas ayunanankupaq.

²¹Thanta p'achataqa manan ni pipas mosoq telawanqa remendanmanchu. Saynata remendaqtinqa chay mosoq remiendoqa ch'intispanmi astawan chay thanta p'achataqa llik'irunman. ²²Saynallataqmi manaraq poqosqa vinotaqa mana ni pipas hich'anmanchu thanta odrekunamanqa. Ichaqa chay vino poqoruspanmi chay thanta odrekunataqa phatarachinman. Hinaspan vinopas usunman, hinallataq odrekunapas manaña ni imapaqqas valenmanñachu. Chaymi manaraq poqosqa vinotaqa mosoq odrekunaman hich'ana, nispa.^b

Jesusa discipulonkuna samana p'unchawpi trigo pallasqankumanta

(Mat 12.1-8; Luc 6.1-5)

²³Jesusa discipulonkunapiwan kushkan trigo chakraq ukhunta huk samana p'unchawpi risharanku. Hinaqtinmi discipulonkunaqa trigopa espi-gankunata pallayta qallariranku mikhunankupaq. ²⁴Chay pallasqankuta rikuspankun fariseo religionniyoq runakunaqa Jesusta niranku:

—¡Qawariy! ¿Imanasqataq discipuloykikunari, samana p'unchawpi trigopa espigantari pallashanku prohibisqa kashaqtin? Moisespa escribisqan leyman hinaqa chaykunata ruwaspankuqa manan kasukushankuchu, nispanku.

²⁵Hinaqtinmi Jesusa paykunata contestaspa, khaynata niran:

—¿Manachu qankunari ni hayk'aqpas Bibliapi leerankichis, rey Davidpas imatachus ruwasqanta? Payqa puriqmasinkunapiwan kushkan anchata yar-qachikuranku. ²⁶Hinaspan Dios yupaychana tabernáculo nisqa wasiman hay-kuran, Abiatar runa sacerdotekunapa jefen kashaqtin. Hinaspan chay taber-náculo ukhupi, sacerdotekunallapa mikhunankupaq churasqa t'antakunata mikhuran. Saynallataqmi puriqmasinkunamanpas qollarantaq mikhunan-kupaq, nispa.

²⁷Chaymantan Jesusa paykunata nillarantaq khaynata:

—Diosqa runakunataqa unancharan manan samana p'unchawraykuchu. Aswanmi Diosqa runakunapa allinninpaq chay samana p'unchawtaqa unan-charan. ²⁸Chayraykun noqa Diosmanta Hamuq Runaqa samana p'unchaw-papas dueñon kani. Chaymi noqaqa kamachinaypaq atiyiniyoq kani, samana p'unchawpi runakuna imatas ruwanankupaq otaq imatapas mana ruwanan-kupaq, nispa.

Mana valeq makiyoq runata Jesús sanoyachisqanmanta

(Mat 12.9-14; Luc 6.6-11)

3 ¹Jesumi yapamanta haykuran Diosmanta yachachina sinagoga wasiman. Chaypin kasharan huk mana valeq makiyoq runa. ²Chaymi fariseo religionniyoq runakunaqa Jesusta disimulawlla qawaranku, samana

b 2.22 Mana poqosqa vinon rikch'akun Jesusa yachachisqankunaman. Poqosqa vinoñataqmi rikch'akun Israel nacionniyoq runakunapa ñawpaq mana valeq costumbrenkunaman. Chaymi Diospa palabrankunamanqa costumbrenchiskunataqa mana yapananchishchu.

p'unchawpi chay mana valeq makiyoq runata sanoyachiqtinga, chayman tumpalla acusanankupaq. ³Hinaqtinmi Jesusqa chay mana valeq makiyoq runata niran:

—Hatarimuy, hinaspa chawpinkupi sayay, nispa.

⁴Hinaspan Jesusqa chaypi kaq runakunata tapuran khaynata:

—Samana p'unchawpiri, ¿allin kaqtachu icha mana allin kaqtachu ruwana? ¿Runa sanoyachiychu icha runa wañuchiychu allin kanman? nispa.

Chayta uyarispankun chaypi kaq runakunaqa mana ni imatapas rimarisa, upallalla karanku. ⁵Hinaqtinmi Jesusqa muyuriqninpi kaq runakunata qawarisa, anchata phiñakuspa llakikuran, chay runakunaqa rumi sonqo kaspanku, mana entiendesqankurayku. Hinaspan chay mana valeq makiyoq runata niran:

—Makiykita haywarimuway, nispa.

Makinta haywariqtinmi, chay runapa mana valeq makinga kasqan ratolla sanoyaran. ⁶Chaymi fariseo religionniyoq runakunaqa lloqsimuspanku, kamachiq rey Herodespa partidonmanta runakunapiwan huñunakuspa parlaranku, imaynatas Jesusta wañuchinankupaq.

Jesusa yachachisqanta uyarinankupaq ashka runakuna hamusqankumanta

⁷Jesusqa discipulonkunawan kushkan Galilea laguna qochapa patanman riranku. Chaymanmi runakuna hamuranku Galilea provincia lawmanta, Judea provincia lawmanta, ⁸Jerusalén llaqtamanta, Idumea provincia lawmanta, Jordán mayupa waq law chimpanmanta, hinallataq Tiro hinaspa Sidón llaqtakunapi muyuriqninpi kaq llaqtakunamantawan ima. Paykunaga Jesupa tukuy ima ruwasqankunata uyarispankun hamuranku. ⁹Chaymi Jesupa muyuriqninpi ashkallaña runakuna karanku. Chayraykun Jesusqa discipulonkunata kamachiran, huk boteta listollataña suyachinankupaq. Saynataqa kamachiran chay ashka runakuna tanqanakuspa Jesusta ñit'imuqtinkun, hinaspa chay boteman qespispa chaymanta yachachimunanpaqmi. ¹⁰Jesusqa chay lugarpin ashka runakunata tukuy onqoyninkumanta sanoyachiran. Chayraykun wakin onqosqa runakunapas, onqoyninkumanta sanoyayta munaspanku, Jesustaqa tupayuytapuni munaranku. ¹¹Saynallataqmi demoniokunapa kamachisqan runakunapas Jesupa ñawpaqninpi qonqorikuranku. Hinaspan chay demoniokunaqa altota qaparisa niran:

—¡Qanqa Diospa Wawanmi kanki! nispanku.

¹²Hinaqtinmi Jesusqa chay demoniokunata q'aqchaspa upallachiran, paykuna saynata qaparqachaspanku Jesusqa pis kasqanta runakunaman ama rimashanankupaq.

Chunka ishkayniyoq apostolkunamanta

(Mat 10.1-4; Luc 6.12-16)

¹³Jesusqa huk orqomanmi riran. Hinaspan paypa kasqanman ashuyunankupaq akllasqan runakunallata waqyaran. Hinaqtinmi chay akllasqan runakunaqa paypa kasqanman ashuyuranku. ¹⁴Hinaqtinmi Jesusqa chaypi kaq runakunamanta chunka ishkayniyoq runakunallata akllaran, apostolninkuna kaspanku, paywan purinankupaq. Hinaspan kamachiran, Diosmanta

allin willakuykunata runakunaman willamunankupaq. ¹⁵Hinallataq atiyta-pas qoran, runakunamanta demoniokunata qarqomunankupaq, {saynallataq tukuy imaymana onqoyniyoq runakunatapas sanoyachimunankupaq ima}.

¹⁶Jesupa akllasqan chunka ishkayniyoq apostolninkunan karanku kay runakuna: Simón, paypa huknin sutinmi karan Pedro; ¹⁷Juan hinallataq wawqen Jacobo; paykunan karanku Zebedeopa wawankuna; paykunatan Jesusqa “Boanerges” sutiwan suticharan; Boanergesqa “rayo t'oqyamuqpa wawankuna” ninantan nin; ¹⁸Andrés; Felipe; Bartolomé; Mateo; Tomás; Alfeopa wawan Jacobo; Tadeo; cananista partidomanta kaq Simón; ¹⁹hinalla-taq Judas Iscariote ima. Kay Judas Iscarioten Jesusta traicionaspa, enemigon runakunaman entregaran.

Jesupa contranpi runakuna rimasqankumanta

(Mat 12.22-32; Luc 11.14-23; 12.10)

²⁰Chaymantan Jesusqa discipulonkunapiwan huk wasiman kutimuranku. Hinaqtiinmi ashkallaña runakunaqa Jesupa kasqanman yapamanta huñuna-kamuranku. Chaymi Jesupa, hinallataq discipulonkunapapas manaña tiem-ponku karanñachu ni mikhunankupaqpas. ²¹Hinaqtiinmi Jesupa familian-kunaqa runakunapa khayna rimasqankuta uyariranku: “Jesupa locoyasqa hinañan kashan, manañan yuyayninpiñachu”, nisqankuta. Chaymi payku-naqa Jesusta pusakapunankupaq hamuranku.

²²Saynallataqmi leykunata yachachiq runakunapas, Jerusalén llaqtamanta hamuspanku niranku:

—Kay Jesusqa demoniokunapa jefen Beelzebú sutiyoq diablopa atiyin-nwanmi runakunamantaqa demoniokunata qarqon, nispanku.

²³Hinaqtiinmi Jesupa paykunata waqyaspa, huk willakuyta willaran khaynata:

—Niwaychisyá, ¿diablo atinmanchu pay kikillanta qarqokuyta? ²⁴Sichus huk nación llaqtapi tiyaq runakuna cheqninakuspa rakinakunkuman chayqa, chay nación llaqtaqa purmapunqan. ²⁵Hinallataq sichus huk wasipi tiyaq runakunapas cheqninakuspa kawsankuman chayqa, peleaspankun raki-nakunqaku. ²⁶Saynallataqmi sichus diablopas demoniokunapa contranpi hatarinman chayqa, paykunapas dividinakuspan rakinakunkuman. Saynata ruwaspankuqa fracasaspan chinkapunkuman.

²⁷Kunan nisqaykichis, sichus pipas huk kallpasapa runapa wasinmanta imatapas qechuyta munaspaqa, primertan chay kallpasapa runataraq alli-allinta chaqnanan. Hinaspañan chay runapa wasinpi imankunatapas qechuy-taq atinman.^c

²⁸Chaymi cheqaqtapuni niykichis, Diosqa runakunapa tukuy huchankuna-tapas, hinallataq tukuy mana allin rimasqankutapas perdonanqan. ²⁹Ichaqa Santo Espiritupa contranpi ofendespa rimaq runakunataqa, manan ni hay-k'aqpas Diosqa perdonanqachu. Aswanmi paykunaqa wiñaypaq huchayoq kanqaku, nispa.

c 3.27 Chay kallpasapa runaqa, diablón. Chay kallpasapa runata chaqnaqñataqmi, Jesús. Jesumi Santo Espiritupa atiyinwan diablomanta ashka runakunata qechun, infiernoman ama rinankupaq.

³⁰ Jesusqa saynataqa niran, leykunata yachachiq runakuna Jesusmanta khaynata rimaqtinkun: “Jesusqa demoniokunapa atiyinwanmi milagroknataqa ruwan”, niqtinkun.

Jesusta wawqenkuna mamitanpiwan mashkasqankumanta

(Mat 12.46-50; Luc 8.19-21)

³¹ Jesusqa chay kasqan wasipi kallashaqtinraqmi, wawqenkuna hinallataq mamitan ima chayman hamuranku. Paykunaqa hawallapi suyaspankun, Jesusta waqyachimuranku. ³² Hinaqtinmi Jesuspa ladonpi tiyaq runakunaqa, khaynata niranku:

—Mamitaykin wawqeykikunapiwan {hinallataq panaykikunapiwan ima} hawapi kashanku. Paykunan mashkamushasunkiku, nispanku.

³³ Hinaqtinmi Jesusqa chaypi kaq runakunata, khaynata niran:

—¿Pitaq mamitayri? ¿Pikunataq wawqeykunari? nispa.

³⁴ Chayta niruspanmi, ladonpi tiyaq runakunata qawayuspa, Jesusqa niran:

—Kay runakunan mamitaypas, hinallataq wawqeykunapas. ³⁵ Ichaga Dios Taytappa munayninta ruwaq runakunan wawqeykunapas, panaykunapas, hinallataq mamitaypas, nispa.

Mukhu t'akaq runamanta

(Mat 13.1-9; Luc 8.4-8)

4 ¹ Jesusqa chay hatun laguna qochapa patanpin yapamanta yachachiyta qallariran. Hinaqtinmi ashka runakuna chayman huñunakamuqtinku, Jesusqa huk boteman wicharan. Hinaspan chay botepi Jesusqa tiyayuran yachachinanpaq. Chaypi kaq runakunañataqmi chay laguna qochapa patanpi qepakuranku. ² Hinaspan Jesusqa tukuy imaymanata yachachiran ejemplokunawan. Chaymi Jesusqa huk ejemplota willaspa, khaynata yachachiran:

³ —Uyariychis kayta. Huk runan mukhu t'akaq riran. ⁴ Chaypi t'akashaqtinmi, wakin mukhuqa ñan patakunaman urmaran. Hinaqtinmi mukhu alayrillapi kaqtin pichinkukuna hamuspa mikhuranku. ⁵ Wakin mukhuñataqmi ranra-ranraman urmaran. Chaypin chay mukhuqa mana ashka allpallapi wiñamuran. ⁶ Ichaga saphin mana ashka allpapi kaqtintaqmi, inti lloqsi-ramuspa ch'akichiran. ⁷ Wakin mukhuñataqmi kishka-kishka ukhukunaman urmaran. Chaymi chay kishkakunaqa, chay mukhu wiñamumantapas aswan mastaraq wiñaruspa taparuran; chaymi chay mukhu wiñamumqa q'e-lloyaspa mana rururanchu. ⁸ Wakin mukhuñataqmi allin wanu allpaman urmaran. Chaymi chay mukhuqa sumaqta wiñamuran. Hinaspan wakin mukhuqa kinsa chunkata rururan, wakintaq soqta chunkata, wakinñataq pachaqta, nispa.

⁹ Chayta willaspanmi Jesusqa niran:

—¡Sichus cheqaqtapuni ninriyoq kankichis chayqa, allintayá uyariychis kay nisqaykunata! nispa.

Jesusta discipulonkuna tapusqankumanta

(Mat 13.10-17; Luc 8.9-10)

¹⁰ Runakunaqa Jesuspa kasqanmantan yaqa llapallanku pasapuranku. Hinaqtinmi Jesuspa chunka ish kayniyoq discipulonkunaqa, hinallataq chaypi

gepakuq wakin runakunapiwan, Jesusta tapuranku chay mukhu t'akay willakusqan ejemplomanta.

¹¹Chaymi Jesusqa contestaspa, khaynata niran:

—Diospa gobiernanan sumaq glorianqa pakasqa hinan kasharan. Chaytan qankunallaman clarota yachachishaykichis. Noqapi mana creeyta munaq runakunamanmi ichaqa, kay ejemplokunallawan yachachini, ¹²saynapi ñawinku qawashaqtinpas ama rikunankupaq, ninrinku uyarishaqtinpas ama entiendenankupaq. Sichus paykuna rikunkuman otaq uyarinkuman chayqa, huchankumanta wanakuspan Diosman kutirikunkuman perdonasqa kanankupaq, nispa.

Jesusmi yachachin mukhu t'akay willasqan ejemplomanta

(*Mat 13.18-23; Luc 8.11-15*)

¹³Jesusqa discipulonkunatan nillarrantaq:

—¿Qankunapas manachu entiendenkichis kay ejemplowan yachachisqaykunata? Chayri, ¿imaynataq entiendewaqchis wakin yachachisqaykunatarí?

¹⁴Chay mukhu t'akaq runaqa Diospa palabrantalla willakuqmi. ¹⁵Ñan patakunaman urmaq mukhuqa rikch'akun, allin willakuykunata uyarishaspa, rumi sonqo runakunamanmi. Ichaqa chay willakuy uyarisqankutan diablo hamuspa paykunamanta qechun mana ni imatapas entiendenankupaq.

¹⁶Ranra-ranraman urmaq mukhuqa rikch'akun, Diospa palabrantalla uyarispa kusiqaqallaña chashkikuq runakunamanmi. ¹⁷Ichaqa mana allinta creespankun paykunaqa chay mukhu wiñamuq hina, hawallapi saphiyuq kaspanku, pisi tiempollapaq Diospi creenku. Hinaspan sasachakuy, hinallataq qatikachasqa kana p'unchawkuna chayamuqtin Diosmanta karunchakunku.

¹⁸Kishka-kishka ukhuman urmaq mukhuqa rikch'akun, Diospa palabrantalla uyariq runakunamanmi. ¹⁹Ichaqa paykunaqa aswan qapaq kayta munaspankun afanasqallaña qolqe mashkaypi purinku; hinallataq kay pachapi tukuy kusikuykunallapi kawsankupas. Chaymi paykunaqa chaykuna ruwasqankuwan Diospa palabrantalla sonqonkumanta chinkachispa, mana ruruchinkuchu. ²⁰Ichaqa allin wanu allpaman urmaq mukhuñataqmi rikch'akun, Diospa palabrantalla tukuy sonqonkuwan chashkikuq runakunaman. Paykunan ichaqa Diospa palabrantalla allinta kasukuspa, kusikuy sonqonkuwan Diosta qatikunku. Chaymi paykunaqa chay allin allpaman urmaq mukhu hina kanku. Hinaspan sumaqta wiñaspa, rurunkupas kinsa chunkata, wakintaq soqta chunkata, wakinñataq pachaqta ima, nispa.

K'anchay hina kanamanta

(*Luc 8.16-18*)

²¹Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Mecherota ratachispari, ¿churawaqchishchu huk cajonpa pachanman otaq puñunaykichis catrepa pachanman? ¡Manan! Chay ratashaq mecherotapaq alayri alto patamanmi churana, chaymanta allinta k'anchamunanpaq.

²²Saynan llapallan tukuy ima pakasqa kaqkunapas, hinallataq secretollapi kaqkunapas, yachasqa kanqa. ²³¡Sichus cheqaqtapuni ninriyoq kankichis chayqa, allintayá uyariychis kay nisqaykunata! nispa.

²⁴Chaymantan Jesusqa nillarrantaq:

—Qankunaqa kay nisqaykunatayá allinta uyariychis. Imaynatan qankuna runamasiykichiswan ruwankichis, saynatan Diospas qankunawan ruwanqa. Hinaspapas Diosqa qankunamanqa aswan mastaraqmi qosunkichis. ²⁵ Pipas Diospa yachachikuyninta allinta uyarinqa chayqa, Diosmi payman astawanraq yachayta qonqa. Ichaqa Diospa palabrantam mana entiendey munaq runakunamantan, Diospuni qechunqa pisilla yachasqankutapas, nispa.

Mukhu wiñamusqanmanta

²⁶ Jesusqa nillarrantaqmi:

—Diospa gobiernasqan sumaq glorianqa rikch'akun, chakrapi mukhu t'akaq runamanmi. ²⁷ Chay mukhu t'akaq runaqa, manan yachanchu chay mukhu imaynatas wiñamusqantaqa, puñushaqtinchus icha rikch'ashaqtinchus, tutachus icha p'unchawchus chaytaqa. ²⁸ Aswanmi chay allpa ukhupi mukhuqa kkillanmanta wiñamun. Hinaspan wiñasqanman hina espigan. Chaymantataq ruruspapoqon. ²⁹ Chay espiga poqoruqtintaqmi, chay mukhu t'akaq runaqa, ishunawan kuchuspa, cosechan, nispa.

Mostaza mukhumanta

(Mat 13.31-32; Luc 13.18-19)

³⁰ Jesusqa nillarrantaqmi:

—Diospa gobiernasqan sumaq gloriantari, ¿imawantaq comparasunman? ¿Ima willakuywantaq yachachisunman? ³¹ Diospa gobiernasqan sumaq glorianqa mostaza mukhu hinan. Chay mostaza mukhu tarpusqankuqa, llapallan mukhukunamantapas aswan más uchuychallan. ³² Ichaqa wiñaramuspantaqmi huertapi wakín plantakunamantapas aswan más hatun ramasapa sach'a hinamanraq tukun. Chaymi pichinkukunapas hamuspanku, ramankunapi thapachakunku. Hinallataq llantukunku ima, nispa.

Ejemplokunawan Jesuspa yachachisqanmanta

(Mat 13.34-35)

³³ Jesusqa ashka ejemplokunawanmi Diospa palabranmanta runakunaman yachachiran, entiendesqankuman hinalla. ³⁴ Jesusqa imata yachachispapas ejemplokunawanpunin yachachiran. Ichaqa discipulonkunawan sapallankupi kaspanqa, llapallan yachachikuytan paykunamanqa allinta entiendechiran.

Wayrata Jesús thañichisqanmanta

(Mat 8.23-27; Luc 8.22-25)

³⁵ Jesusqa chay p'unchaw tardeykuytañan discipulonkunata niran:

—Hakuchiyá laguna qochapa waq law chimpanman, nispa.

³⁶ Hinaspan chaypi llapallan runakunata despediratuspa, Jesusqa wichasqan botepi discipulonkunapiwan kushka, laguna qochapa waq law chimpanman riranku. Saynallataqmi wakín runakunapas huk botekunapi riranku. ³⁷ Chaymi chay botepi rishaqtinku, qonqayllamanta nishuta wayrawayramuran. Hinaqtinmi laguna qochapi unupas qallchikamuspa, risqanku boteman hunt'ayta qallarimuran. ³⁸ Ichaqa Jesusñataqmi, chay risqanku botepa qepa lawninpi sawnayukuspa puñusharan. Hinaqtinmi discipulonkunapaq altota qaparispa, Jesusta rikch'achispa niranku:

—¡Yachachikuq, yaqañan chinkaykushanchishña! ¿Manachu qanmanri ni imapas qokusunki? nispanku.

³⁹Chaymi Jesusqa hatarimuspa, chay wayrata hinallataq laguna qochapi unutawan thañinanpaq kamachiran. Hinaqtinmi kasqan ratolla wayrapas, hinallataq unupas thañipuran. ⁴⁰Chaymantañataqmi Jesusqa discipulonkunata niran:

—¿Imanaqtinta qankunari nishu mancharisqallaña kashankichís? ¿Manachu noqapi confiankichís? nispa.

⁴¹Hinaqtinmi chaypi llapallan kaq discipulonkunaqa anchata admirakuspanku, paykunapura parlanakuranku khaynata:

—¿Pitaq kay runari, wayrapas unupas kasunanpaqrí? nispanku.

Demoniokunapa ñak'arichisqan runamanta

(Mat 8.28-34; Luc 8.26-39)

5 ¹Jesusa discipulonkunapiwan kushkan Galilea laguna qochata chimparanku. Hinaspan Gadara llaqtaman chayaranku. ²Hinaqtinmi Jesusqa risqanku botemanta urayushaqtin, demoniokunapa ñak'arichisqan huk runa panteonmanta lloqsimuspa, Jesuspa kasqanman hamuran. ³Chay runaqa demoniokunapa ñak'arichisqan kaspanmi, panteonllapiña tiyaran. Chay runataqa manan ni pipas ni cadenakunawanpas sujetayta atirankuchu. ⁴Hinaspapas chay runataqa ashka kutitañan fierromanta ruwasqa cadenakunawan chaqnaranku. Saynata watashaqtinkupas, chay cadenakunataqa t'ipiranmi. Chaymi mana ni pipas controlaytaqa atirankuchu. ⁵Hinaqtinmi tuta p'unchaw chay demoniokunapa ñak'arichisqan runaqa panteonkunapi, orqokunapi qaparqachaspa, hinallataq cuerpontapas rumikunawan k'irikuspa ima puriran. ⁶Chaymi chay demoniokunapa ñak'arichisqan runaqa, Jesusta karullapiraq rikuruspa, apurayllamanña hamuran. Hinaspan Jesuspa ñawpaqninpi qonqorikuspa, ⁷chay runaqa qaparispa, khaynata niran:

—Tukuy atiyniyoq Diospa Wawan Jesús, ¿imatataq noqawanri munankí? ¡Diosraykun ruegakuyki, ama ñak'arichiwanaykipaq! nispa.

⁸Saynatan demonioqa niran, antestaraq Jesús khaynata nisqanrayku:

—¡Yaw, demonio, lloqsiy kay runamanta! nispa.

⁹Hinaspan Jesusqa chay demoniokunapa ñak'arichisqan runata tapuran:

—¿Imataq qanpa sutiyrí? nispa.

Chaymi chay demonioqa contestaran:

—Noqapa sutiyrí waranqa-waranqantinmi, ashka kasqaykurayku, nispa.

¹⁰Hinaqtinmi chay demoniokunaqa Jesusta anchata ruegakuranku khaynata:

—Amayá kaymantaqa huk lawmanqa qarqoruraykuchu, nispanku.

¹¹Chay ladonku orqopitaqmi ashka khuchikuna mikhusharanku. ¹²Chaymi chay demoniokunaqa Jesusta ruegakuranku khaynata:

—Waq khuchikunaman haykunaykupaqyá dejaykuwayku, nispanku.

¹³Hinaqtinmi Jesusqa chay demoniokunaman permisota qoran. Chaymi chay demoniokunaqa chay runamanta lloqsiruspanku, khuchikunapa cuerponman haykuranku. Hinaqtinmi chay khuchikunaqa qata urayta

p'itaspanku, Galilea laguna qochaman urmayuspa, chaypi heq'epaspa wañuranku. Chay khuchikunaqa ishkay waranqa hinan karanku.

¹⁴Hinaqtinmi chay khuchita michiq runakunaqa llaqtaman ayqekuranku. Hinaspan chaykuna pasasqanmanta chay llaqtapi, hinallataq llaqtapa camponkunapipas willakachakamuranku. Chaymi llapallan runakunaqa chaykuna pasasqanta qawaq hamuranku. ¹⁵Hinaspan Jesuspa kasqan lugarman chayaramuranku. Chaypin chay demoniokunapa ñak'arichisqan runataqa Jesuspa ladonpi tiyashaqta rikuranku, p'achasqata hinallataq allin yuyayninpiña. Saynata rikuspankun chay hamuq runakunaqa mancharikuranku. ¹⁶Hinaqtinmi khuchita michiq runakunaqa, chay hamuq runakunaman willaranku, demoniopa ñak'arichisqan runapa sanoyasqanmanta, hinallataq khuchikunapa wañusqanmantawan ima. ¹⁷Chaymi chay Gadara llaqtayoq runakunaqa Jesusta ruegakuyta qallariranku, chay llaqtankumanta huk law llaqtaman ripunanpaq.

¹⁸Hinaqtinmi Jesusqa boteman wichashaqtin, chay demoniokunapa ñak'arichisqanmanta sanoyaq runaqa, Jesusta ruegakuran khaynata:

—Qanwanmi riyta munani, nispa.

¹⁹Jesusñataqmi ichaqa chay runata niran:

—Wasiykiman kutipuy, hinaspa familiaykikunaman willamuy, qanta khuyapayasuspayki imaynatas Dios sanoyachisusqaykimanta, nispa.

²⁰Hinaspanmi chay sanoyaq runaqa, Decápolis law llaqtakunaman riran. Hinaspan Jesuspa imayna sanoyachisqanmanta willakachakuran. Hinaqtinmi llapallan uyariq runakunaqa, chay runapa willakusqanwan anchata admirakuranku.^e

Jairopa ususinmanta hinallataq huk onqosqa warmimantawan

(Mat 9.18-26; Luc 8.40-56)

²¹Jesusqa Galilea sutiyoq hatun laguna qochapa waq law chimpanmanmi huk botepi riran. Chaypi kashaqtinmi Jesuspa muyuriqninman ashka runakuna huñunakamuranku. ²²Hinaqtinmi Diosmanta yachachina sinagoga wasipi kamachiq Jairo sutiyoq runa, Jesusman hamuspa ñawpaqninpi qonqoriyukuran. ²³Hinaspan Jesusta ruegakuran khaynata:

—Ama hina kaychu, hakuchi wasiymán. Ususiyimi wañuyta patallanpiña kashan. Qan rispayki makiykita payman churayuqtiykiqa, sanoyaspan payqa kawsanqa, nispa.

²⁴Chaymi Jairopa wasinman Jesús rishaqtin, ashka runakunapas paywan kushka ñit'i-ñit'illaña riranku. ²⁵Hinaqtinmi runakunapa chawpinta huk warmipas risharan. Paymi chunka ishkayniyoq wataña nishuta ñak'ariran yawar apariy onqoywan. ²⁶Chaymi payqa ashka medicokunaman hampichikunanpaq riran. Hinaspan llapallan qolqechantapas ña tukuranña. Ichaqa manataqmi ni mayqen medicopas sanoyachiytaqa atiranchu. Aswanmi payqa sapa p'unchaw aswan más graveraq karan. ²⁷Chaymi chay warmiqa Jesusmanta rimasqankuta uyariran. Hinaspan llapallan runakunapa chawpinta rispa, Jesusman qepallanta ashuyuspa, p'achanpa patallanta tupayuran, ²⁸sonqollanpi khaynata piensaspa:

e 5.20 Decápolis ninanqa chunka llaqtakuna ninanmi.

“Sichus p'achallantapas tupayusaq chayqa, sanoyasaqmi”, nispá. ²⁹Hinaq-tinmi chay warmiqa Jesuspa p'achanta tupayuspa, chay yawar apariywan onqosqanmanta kasqan ratolla sanoyaran. Hinaspan cuentata qokuran sanoña kasqanmanta. ³⁰Hinaqtinmi Jesusqa cuentata qokuran paymanta atiyin lloqsisqanta. Hinaspan muyuriqninpi llapallan runakunata qawar-ri-spa, tapuran khaynata:

—¿Pitaq p'achaytari tupaykaramuwan? nispá.

³¹Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa niranku:

—¿Manachu rikunki llapallan runakuna montonakamuspa ñit'imususqay-kita? Chaychu qanri ninki: “¿Pitaq p'achaytari tupaykaramuwan nispari?” nispanku.

³²Ichaqa Jesusñataqmi muyuriqninpi runakunata qawaran, pis p'achanta tupaykamuran chayta reqsinanpaq. ³³Hinaqtinmi chay warmiqa manchakuy-manta khatatataspa, Jesuspa ñawpaqninman ashuykamuspa, chaypi qonqo-rikuran. Hinaspan cheqaqta willakuran, imaraykuchus Jesuspa p'achanta tupayusqanmanta. ³⁴Chayta uyarispanmi Jesusqa chay warmita niran:

—Wawalláy, noqapi creesqaykiraykun qanqa sanoña kashanki. Kunanqa hawkalla ripuy. Qanqa manañan sufrinkiñachu, nispá.

³⁵Jesús manaraq rimayta tukurushaqtinmi, Jairopa wasinmanta runakuna hamuspa, khaynata niranku:

—¡Ususiykiqa ñan wañurunña! Yachachikuqtaqa amaña wasiykimanqa pusayñachu, nispanku.

³⁶Ichaqa chay runakunapa willakusqanta uyarispanmi Jesusqa Jairota niran:

—Ama llakikuychu. Creellay, nispá.

³⁷Saynata nispänmi, Jesusqa mana ni pi runatapas paywan kushka rinan-taqa munaranchu. Aswanqa Pedrota, Jacobota, hinallataq Jacobopa wawqen Juanllatawanmi rinankutaqa munaran. ³⁸Hinaspan Jairopa wasinman riranku. Chayman chayaruspankutaqmi Jesusqa rikuran, wañuq sipasmanta chaypi kaq runakuna nishuta llakikuspanku, anchallataña waqasqankuta. ³⁹Hinaqtinmi Jesusqa Jairopa wasinman haykuspa, chay waqaq runakunata, khaynata niran:

—¿Imanaqtintaq qankunari anchata waqashankichís? Sipasqa manan wañusqachu kashan. Aswanqa puñullashanmi, nispá.

⁴⁰Saynata Jesús niqtinmi, chaypi kaq runakunaqa burlakuspanku, Jesusta asipayaranku. Hinaqtinmi Jesusqa hawaman lloqsinkupaq chaypi kaq lla-pallan runakunata kamachiran. Hinaspan Jesusqa chay wañuq sipaspa tayta mamanpiwan, hinallataq kinsantin discipulonkunapiwan imalla, chay wañuq sipaspa cuartonmanqa haykuranku. ⁴¹Hinaspanmi Jesusqa chay wañusqa sipasta makinmanta hap'iyuspa, arameo rimaypi niran:

—Talita cumi, nispá.

Chay nisqanqa khayna ninanmi: “Sipas, qantan niyki, ¡sayariy!” nispá.

⁴²Chaymi chay sipasqa wañusqa kasqanmanta chay ratolla sayarimuspa, puriyta qallariran. Hinaqtinmi chaypi kaq runakunaqa chay sipaspa puris-qanta rikuspanku, anchata admirakuranku. Chay sipasqa chunka ishkay-niyoq watayoqmi karan. ⁴³Chaymi Jesusqa chaypi kaq runakunata kama-chispa niran:

—Qankunaqa aman pimanpas willankichishchu kaykuna rikusqaykichis-mantaqa, nispa.

Chaymantan Jesusqa sipasman mikhunata qonankupaq kamachiran.

Nazaret llaqtapi Jesús yachachisqanmanta

(Mat 13.53-58; Luc 4.16-30)

6 ¹Jairopa wasinmanta lloqsispanmi, Jesusqa discipulonkunapiwan kushka Nazaret llaqtanman ripuran. ²Hinaqtinmi Jesusqa samana p'un-chaw chayaramuqtin, Diosmanta yachachina sinagoga wasiman haykuspa, chaypi yachachiyta qallariran. Chaymi yachachisqankunata uyarispanku, runakunaqa admirakuranku. Hinaspan khaynata tapunakuranku:

—Kay runari, ¿maypitaq kay yachasqankunatari yacharamun? ¿Mayman-tataq kay yachaykunatari orqoramun? ¿Imaynanpitaq kay milagrokunatapas ruwashanrí? ³¿Manachu kay runaqa Mariapa wawan carpintero? ¿Manachu wawqenkunapas noqanchiswan kushka kashanku: Jacobo, José, Judas, hina-llataq Simonpas? Saynallataq, ¿manachu panankunapas kay llaqtapi tiyas-hankú? nispanku.

Saynata rimaspankun chay runakunaqa Jesuspaq phiñakuranku. Hinaspan paytaqa manaña uyariytapas munarankuñachu.

⁴Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—Diosmanta willakuq profetaqa huk law llaqtakunapin ancha allin res-petasqa. Ichaqa llaqtanpi, familianpi, hinallataq wasinpi kaqkunallan mana respetankuchu, nispa.

⁵Chayraykun Jesusqa chaypi ishka kinsa onqosqa runakunallata makin-wan llamiykuspa sanoyachiran. Ichaqa huk milagrokunataqa manan ruwa-ranñachu. ⁶Chaymi Jesusqa, llaqtamasinkuna paypi mana creeqtinku, anchata admirakuran.

Chaymantan Jesusqa huk llaqtakunaman riran, Diosmanta allin willakuy-kunata yachachistin.

Chunka ishkaayniyoq apostolninkunata Jesús comisionasqanmanta

(Mat 10.5-15; Luc 9.1-6)

⁷Jesusqa chunka ishkaayniyoq apostolninkunatan waqyaran. Hinaspan ishka-ishkayta kamachispa comisionaran, Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willakuq rinankupaq. Hinallataq atiytapas qoran runakuna-manta demoniokunata qarqonankupaq ima. ⁸Hinaspan Jesusqa chay apos-tolninkunata kamachispa, khaynata niran:

—Rispaykichisqa bastonllaykichistan apankichis. Ichaqa aman apanki-chishchu qoqawtapas, t'antatapas, qolqetapas, ⁹nitaq ishka p'achatapas cambiakunaykichispaqqa. Aswanqa churakusqaykichis husut'allaykichistan apankichis, nispa.

¹⁰Hinallataqmi Jesusqa chay apostolninkunataqa nillarrantaq:

—Huk llaqtaman chayaspaykichisqa, huk wasillapin samapakunkichis, chay llaqtamanta ripunaykichiskama. ¹¹Sichus mayqen llaqtapipas mana chashkisunkichishchu, nitaq rimasqaykichistapas mana uyariyta munan-qakuchu chayqa, husut'aykichispi allpatapas thaptirikuspayá chay llaqta-manta lloqsiychis. Saynapin paykunaqa mana allin runakuna kasqankuta

yachakunqaku. {Cheqaqtapunin niykichis, chay llaqtakunaqa, juicio p'un-chaw chayamuqtinmi, Sodoma llaqtamantapas, hinallataq Gomorra llaqtamantapas aswan mastaraq castigasqa kanqaku}, nispa.

¹² Jesuspa nisqanman hinan apostolninkunaqa riranku. Hinaspan q'aq-chaspa hinaraq runakunaman willaranku khaynata:

—Huchaykichismanta wanakuspa Diosman kutirikuychis, nispanku.

¹³ Chaymi apostolkunaqa runakunamanta demoniokunata qarqoranku. Hinaspan onqosqakunatapas aceitewan llusispa, sanoyachimuranku.

Bautizaq Juanta wañuchisqankumanta

(Mat 14.1-12; Luc 9.7-9)

¹⁴ (Chay tiempopin rey Herodes Antipas sutiyoq runaqa gobiernasharan Galilea provincia law llaqtakunapi). Hinaspan Herodes Antipasqa uyariran Jesusmanta runakunapa tukuy ima rimasqankuta. Wakin runakunan Jesusmanta khaynata rimaranku:

—Bautizaq Juanmi wañusqanmanta kawsariramuspa, ancha atiywan mila-grokunata ruwashan, nispanku.

¹⁵ Wakin runakunañataqmi niranku:

—Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Eliasmi payqa, nispanku.

Wakin kaq runakunañataqmi niranku:

—Ñawpaq tiempopi huk kaqnin profetapashchá kawsariramun, nispanku.

¹⁶ Chaymi rey Herodes Antipasqa chay nisqankuta uyariruspa niran:

—Chay runaqa Juanmi. Paytaqa noqa kikiypunin kunkanta kuchuchirani. Paymi kawsariramun, nispa.

¹⁷ Chay Herodes Antipasmi, Bautizaq Juantaqa ñawpaq tiempopiray hap'i-chimuspa, cadenawan cadenaspa, carcelman churachiran. Chaytaqa warmin Herodías niqtinmi ruwaran. Chay Herodías warmiqa Herodes Antipaspa wawqen Felipepa warminmi karan. Chay Herodías warmiwanmi Herodes Antipasqa wawqen Felipemanta qechuspa casarakuran. ¹⁸ Chaymi Bautizaq Juanqa Herodes Antipastaqa q'aqchaspa niran:

—Moisespa escribisqan leyman hinaqa, manan wawqeyki Felipepa warmin Herodiaswanqa casarakuwaqchu, nispa.

¹⁹ Chayraykun Herodías warmiqa Bautizaq Juanta cheqnikuspa, wañuchiya munaran. Ich aqa manataqmi imaynanmantapas wañuchiyaqa atiranchu,

²⁰ Bautizaq Juanta rey Herodes Antipasqa anchata respetasqanrayku. Saynataqa respetaran, Bautizaq Juanqa justo runa kasper, Diosllapaña kawsasqanta yachaspanmi. Chaymi Herodes Antipasqa Bautizaq Juanta protegeran, Herodías ama wañuchinanpaq. Ich aqa Juanpa willakusqankunata mana creeshaspapas, Herodes Antipasqa ganaswanmi uyariran. ²¹ Hinaqtinmi Herodes Antipasqa cumpleaños chayamuqtin, huk hatun fiestata ruwaran. Chaymanmi invitamuran llaqtapi kamachiq runakunata, jefekunata, hinallataq Galilea provincia lawpi kamachiq allin reqsisqa runakunatawan ima. Chay fiesta p'unchawmi huk oportunidad karan, Herodías warmi, Bautizaq Juanta wañuchinanpaq. ²² Hinaqtinmi chay hatun fiestapi mikhusaqtinku, Herodiaspa ususinqa chay fiesta-man haykuspa, llapallan runakunapa ñawpaqninpi sumaqlletaña tусuran. Chay tususqanmi rey Herodes Antipaskan, hinallataq chaypi kaq runakunamanwan anchata gustaran. Chaymi rey Herodes Antipasqa Herodiaspa ususinta niran:

—Imatapas mañakuway; noqaqa qanpa munasqaykitan qosqayki, nispa.

²³ Hinallataqmi juramentota ruwaspa, Herodes Antipasqa nillarantaq:

—Noqaqa tukuy ima mañakuwasqaykitapas, hinallataq sichus gobiernas-qay llaqtakunapa kushkanta mañakuwaqtiykipas qosqaykin, nispa.

²⁴ Chaymi chay sipasqa chay lugarmanta lloqsispa, mamitanta tapuran:

—¡Mamitáy! ¿Imatataq mañakuymañrí? nispa.

Hinaqtinmi mamitan Herodiasqa ususinta niran:

—Bautizaq Juanpa umanta mañakamuy, nispa.

²⁵ Chaymi Herodiaspa ususinqa, apurayllamanña rey Herodes Antipaspa kasqanman kutiyuspa niran:

—Kunachallanmi Bautizaq Juanpa umanta huk platopi qowanaykita munani, nispa.

²⁶ Saynata chay sipas niqtinmi, rey Herodes Antipasqa anchata llakikuran. Ichaqa llapallan invitadon runakunapa ladonpi juramentota ruwasqanraykun, manaña “manan” niytaqa atiranñachu. ²⁷ Chaymi rey Herodes Antipasqa huk soldadota kamachiran, carcelman rispa, Bautizaq Juanpa kunkanta kuchumuspa, umanta apamunanpaq. Hinaqtinmi chay soldadoqa carcelman rispa, Bautizaq Juanpa kunkanta kuchuspa, ²⁸ umanta huk platopi chay sipasman apamuran. Hinaqtinmi chay sipasñataq mamitanman qoran.

²⁹ Chaymantañataqmi Bautizaq Juanpa discipulonkunaqa, Juanta wañuchisqankuta yacharuspanku hamuranku. Hinaspan Bautizaq Juanpa cuerponta apaspa, p'ampamuranku.

Pishqa waranqa runakuna mikhunanpaq milagrota Jesús ruwasqanmanta

(Mat 14.13-21; Luc 9.10-17; Juan 6.1-14)

³⁰ Jesuspa apostolninkunan ishka-ishkay risqankumanta kutimuspanku, Jesuswan huñunakuranku. Hinaspan tukuy ima ruwamusqankumanta, hinallataq yachachimusqankumantawan ima Jesusman willaranku. ³¹ Hinaqtinmi Jesuspa kasqanman ashka runakuna sapa raton hamuranku. Chaymi Jesuspa hinallataq discipulonkunapapas manaña tiemponkuqa ni mikhunankupaqpas karanñachu. Chaymi Jesusqa discipulonkunata niran:

—Hakuchi runakunapa mana kasqan lugarmán, chaypi huk ratollapas hawka samarimunanchispaq, nispa.

³² Hinaspan Jesusqa apostolninkunapiwan kushka, runakunapa mana kasqan lugarmán huk botepi riranku. ³³ Hinaqtinmi runakunaqa yacharuranku maymansi Jesusqa apostolninkunapiwan risqankuta. Chaymi muyuriqinpi llaqtakunamanta ashkallaña runakunaqa chakipi apurayllamanña riranku. Hinaspan paykunapa Jesusmantapas primertaraq chayaruranku. ³⁴ Hinaqtinmi Jesusqa chay risqanku botemanta urayamuspa, chaypi ashkallaña huñunasqa runakunata rikuran. Hinaspan anchata khuyapayaran, mana michiqniyoq ovejakuna hina kasqankurayku. Chaymi tukuy imakunamanta paykunamanqa yachachiyta qallariran. ³⁵ Nishu tardeña kaqtintaqmi, discipulonkunaqa Jesusman ashuyuspa, khaynata niranku:

—Nishu tardeñan kashan. Hinaspapas kay lugarqa runapa mana tiyananmi.

³⁶ Aswanyá kay llapallan runakunataqa despedipuy, saynapi kay enteron muyuriqinichispi llaqtakunaman rispanku, mikhunata chay llaqtakunapi mashkaspa rantikamunankupaq. Kaypiqa manan mikhunankupaqqa ni imapas kanchu, nispanku.

³⁷Chaymi Jesusqa contestaran:

—Qankunayá mikhunata qomuychis, nispa.

Hinaqtiinmi discipulonkunaqa contestaspa niranku:

—Kaypi llapallan runakuna mikhunankupaqqa, rantimunaykuchá kanman t'antata. Chaypaqqa yaqa huk wata jornalpa chanin qolqen necesitakunman, nispanku.

³⁸Chaymi Jesusqa paykunata tapuran:

—Qankunapari, ¿hayk'a t'antaykichistaq kashan? Rispayá qawamuychis, nispa.

Chaymi discipulonkunaqa riranku. Hinaspan kutimuspa Jesusta niranku:

—Noqaykupaqa pishqa t'antawan, ishkay kankasqa challwallapiwanmi kashan, nispanku.

³⁹Hinaqtiinmi Jesusqa discipulonkunata kamachiran, llapallan runakunata pasto pampapi grupo-grupopi tiyachimunankupaq. ⁴⁰Chaymi discipulonkunaqa, pachaqninpi hinallataq pishqa chunka grupo-grupopi tiyanankupaq, llapallan runakunata kamachiranku. ⁴¹Hinaqtiinmi Jesusqa chay pishqantin t'antata, hinallataq ishkaynin kankasqa challwatawan hap'iyuspa, hanaq pachata qawarispas, Diosman graciasta qoran. Graciasta qoruspantaqmi Jesusqa t'antata partiyuspa, discipulonkunaman qoran, runakunaman rakimunankupaq. Saynallatataqmi ishkaynin kankasqa challwakunawanpas ruwaran. ⁴²Chaymi llapallan runakunaqa saqsanankukama mikhuranku. ⁴³Hinaspan discipulonkunaqa puchuq t'antakunatapaspas, hinallataq kankasqa puchuq challwakunatapaspas, chunka ishkayniyoq canasta hunt'ataraq huñumuranku. ⁴⁴Chaypi mikhuq qarikunaqa pishqa waranqan karanku.^f

Laguna qocha hawapi Jesús purisqanmanta

(Mat 14.22-27; Juan 6.16-21)

⁴⁵Chaymantan Jesusqa discipulonkunata kamachiran, boteman wichaspanku, laguna qochapa waq law chimpanpi Betsaida llaqtaman ñawpas-hanankupaq. Jesusñataqmi chaypi qeparukuspa, runakunata despediran. ⁴⁶Hinaspan Jesusqa, runakunata despediruspa, Diosmanta mañakunankupaq moqo pataman riran. ⁴⁷Tutayaramushaqtiinñan discipulonkunaqa chay laguna qochapa chawpintaña botepi risharanku. Jesusñataqmi ichaqa, orakusqan sitiollapiraq sapallan kasharan. ⁴⁸Hinaqtiinmi Jesuspa discipulonkuna laguna qochapa chawpintaña rishaqtinku, risqanku lawmanta contrankupi wayra wayramuqtin, ñak'ayllataña paletawan unuta qachiranku. Ichaqa manataqmi chay risqanku boteqa avanzayta atiranchu. Chayta rikuspanmi yaqaña achiqamushaqtin, Jesusqa unuq hawanta purispa paykunapa kasqanman riran. Paykunaman ashuyuspantaqmi pasarpatamuq tukuran. ⁴⁹Chaymi discipulonkunaqa unu hawanta puriqta rikuspanku, anchata mancharikuspa, qapariranku khaynata:

—¡Fantasman kayqa! nispanku.

⁵⁰Llapallanku chayta rikuspankun, anchata mancharikuranku. Ichaqa Jesusñataqmi paykunata niran:

^f 6.44 Chay tiempopiqa yuparanku qarikunallatan. Ichaqa warmikunatawan, hinallataq wawakunatawanqa manan yuparankuchu.

—¡Noqan kani! ¡Ama mancharikuychishchu! Aswan kallpanchakuychis, nispa.

⁵¹ Saynata nispanmi Jesusqa boteman wicharan. Hinaqtinmi kasqan ratolla chay wayraqa thañiran. Chaymi discipulonkunaqa chayta rikuspanku, ancha admirasqallaña karanku. ⁵² Hinaspapas paykunaqa sonqonku rumiyasqa kasqanraykun, mana entienderankuchu chaykunamanta, hinallataq ñawpaq-taraq pishqa waranqa runakuna t'antata mikhunankupaq milagrota Jesús ruwasqanmantapas.

Genesaret llaqtapi onqosqa runakunata Jesús sanoyachisqanmanta

(Mat 14.34-36)

⁵³ Jesusqa discipulonkunapiwanmi laguna qochata chimpaspa, Genesaret allpaman chayaranku. Hinaspan risqanku boteta laguna qochapa patanpi wataranku. ⁵⁴ Hinaqtinmi chay botemanta urayamushaqtinku, chay lugarpi tiyaq runakunaqa Jesusta reqsiruranku. ⁵⁵ Hinaspan willakachakamuranku muyuriqninkupi kaq llapallan llaqtakunapi. Hinaqtinmi onqosqa runakunata kallapikunapi apamuranku, Jesuspa kasqan lugarman. ⁵⁶ Saynallataqmi Jesusqa chayaran hatun llaqtakunaman, uchuy llaqtachakunaman, hinallataq campokunamanpas. Chay lugarkuna chayasqanmanmi onqosqa runakunata apamuranku. Hinaspan chay onqosqa runakunataqa churaranku plazakunapi, callekunapi, hinallataq ñankunapipas. Hinaspan Jesusta ruegakuranku, p'achanpa patallantapas llamiykunankupaq. Chaymi llapallan onqosqa runakunaqa, Jesuspa p'achanta llamiyuspanku, chay onqoyininkumanta sanoyapuranku.

Runata imakunas huchallichisqanmanta

(Mat 15.1-20)

7 ¹ Jerusalén llaqtamantan hamuranku fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapiwan ima. Paykunan Jesuspa muyuriqninpi huñunakuranku. ² Hinaspan paykunaqa Jesuspa wakin discipulonkunata rikuranku, makinkuta mana maqllikuspa, mikhusqankuta. Chaymi paykunaqa Jesuspa discipulonkunapa contranpi rimaranku. ³ Saynataqa rimaranku, chay fariseo religionniyoq runakunapas, hinallataq Israel nacionniyoq runakunapas, ñawpaq abuelonkupa costumbrenkuman hinan, imatapas mikhunankupaqaqa makinkuta ashka kutikama maqchikusqankuraykun. Makinkuta mana maqchikuspankuqa manan paykunaqa ni imatapas mikhurankuchu. ⁴ Saynallataqmi paykunaqa mercadomanta kutimuspankupas, mana mikhurankuchu ni imatapas, makinkuta manaraq maqllikuspankuqa. Hinaspapas paykunaqa costumbrenkuman hinan vasokunatapas, jarrokunatapas, hinallataq fierromanta ruwasqa cosaskunatapas maqliliranku. {Saynallataq puñunanku camakunatapas t'aqsaranku}.^g ⁵ Chayraykun fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas, Jesusta tapuranku khaynata:

—¿Imanaqtintaq discipuloykikunari ñawpaq abuelonchiskunapa yachachikusqankunatari mana kasukunkuchú? ¿Saynallataq makinkutapas mikhunankupaqaqa mana maqllikunkuchú? nispa.

^g 7.4 Kay makinku maqchikuy costumbretaqa, manan makinku limpio kananpaqchu ruwarankuqa. Aswanqa costumbrenkuman hina allin rikusqa kanallankupaqmi ruwarankuqa.

⁶Chaymi Jesusqa contestaspa niran:

—¡Ishkay uya runakuna! Allintan Diosmanta willakuq profeta Isaiasqa ñawpaqtaaraq qankunamanta escribiran, Diospa khayna nisqanta:

“Kay runakunaqa simillanwanmi yupaychawanku.

Ichaqa sonqonkutaqmi noqamanta karupi kashan.

⁷Paykunaqa yanqapaqmi adorawanku.

Hinaspapas runakunapa kamachikusqanman hinallan yachachinkupas.

Sayna yachachisqankutan paykunaqa ninku: ‘Diosmi khaynata

nimuwanichis’”, nispanku

[Isaías 29.13].

⁸Chaymi niykichis, qankunaqa Diospa kamachisqankunata mana kasukspan, runakunapa costumbrenkuman hinalla imatapas ruwashankichis. {Chaymi qankunaqa jarratapas, vasotapas hinallataq huk cosaskunatapas hawallanta maqllinkichis}, nispa.

⁹Jesusqa paykunatan nillarantaq:

—Qankunaqa costumbreykichisman hinalla imatapas ruwaspaykichismi, Diospa kamachisqankunataqa mana kasukunkichishchu. ¹⁰Chayraykun Moisespas yachachispa khaynata niran: “Papaykichista hinallataq mamitaykichista respetaspa kasukuychis. Ichaqa pipas papanta otaq mamitantapas maldecinqa chayqa, wañunanpaqmi sentenciasqa kanqa”, nispa. ¹¹Ichaqa qankunataqmi yachachinkichis runakunapa wawankunaman, papankutapas hinallataq mamitankutapas, khaynata ninankupa: “Tayta mamalláy, manan qanta yanapaytaqa atiymanchu; chay yanapanay llapallan kaqniykunataqa Diosman qonaypaqmi ña separaniña”, nispa. ¹²Saynata yachachiqtikyichismi, paykunaqa papankuta hinallataq mamitankutapas manaña yanapaytaqa munankuñachu. ¹³Saynapin qankunaqa ñawpaq costumbreykichiskunata runakuna cumplinanta munaspaykichis, Diospa kamachikusqankunatapas mana imapaq valeqman tukurachinkichis. Saynallatataqmi wakin costumbreychiskunatapas runakunaman yachachishankichis, nispa.

¹⁴Chayta nispanmi Jesusqa llapallan runakunata waqyarispa, khaynata niran:

—Llapallaykichisyá allinta uyarispa, kaykunata entiendeychis: ¹⁵Runataqa manan mikhuna mikhusqanchu huchallichin. Aswanqa mana allinta pien-saspa imatapas rimasqanmi, runataqa huchallichin. ¹⁶{¡Sichus cheqaqtapuni ninriyoq kankichis chayqa, allintayá uyariychis kay nisqaykunata!} nispa.

¹⁷Jesusqa chay lugarpi runakunata saquespanmi, huk wasiman haykuran. Hinaqtiinmi discipulonkunaqa Jesusta tapuranku chay willakuykuna willasqanmanta. ¹⁸Hinaqtiinmi Jesusqa paykunata contestaran:

—Qankunapas, ¿manachu kay willakusqaykunata entenderankichis? ¿Manachu yachankichis runapa mikhuna mikhusqanqa, runata mana huchallichisqanta? ¹⁹Runapa mikhuna mikhusqanqa, manan sonqonmanchu haykun. Aswanqa wiksallanmanmi haykun. Hinaspan letrinallamanña lloqsin, nispa.

Saynata nispanmi Jesusqa yachachiran, tukuy ima mikhunapaq kaqpas, allinpuni mikhunapaq kasqanta. ²⁰Hinaspan Jesusqa nillarantaq:

—Runataqa huchallichin mana allin rimasqankuna, hinallataq mana allin ruwasqankunan. ²¹Chaykunan runapa sonqonmanta lloqsimun. Chaykunaqa

kaykunan: mana allin piensaykuna, mana allin ruwaykuna, waqllikuykuna, manaraq casado kashaspa qariwan otaq warmiwan puñuykuna, runa masin wañuchiycuna, suwakuykuna, ²²payllapaq qolqetapas otaq tukuy imatapasp munapakuykuna, envidiakuykuna, maldecikuna, k'amikuna, Diosta mana manchakuykuna, hinallataq paytukuykuna ima. ²³Kay llapallan millay ruwaykunan runapa sonqonmanta lloqsimuspa, runataqa huchallichin, nispa.

Jesuspi Sirofenicia llaqtayoc warmi creesqanmanta

(Mat 15.21-28)

²⁴Jesusqa chay (Genesaret) lugarmanta lloqsispanmi, Tiro llaqta lawman riran, {hinallataq Sidón llaqta lawmanwan ima}. Chay lawpi kashaspanmi Jesusqa huk wasiman haykuran. Hinaspan payqa mana munaranchu chay wasipi kasqanta runakuna yachankutaqa. Ichaqa manataqmi pakakuytaqa atiranchu. ²⁵Chay wasipi Jesús kasqanta yacharuspanmi, Jesuspa kasqanman huk warmi hamuran. Payqa hamuran ususinta huk demonio nishuta ñak'arichisqanraykun. Chayraykun Jesuspa ñawpaqninpi qonqoriyukuspa payta ruegakuran. ²⁶Chay warmiqa manan Israel nacionniyoqchu karan. Payqa Fenicia llaqtamantan karan. Chay llaqtaqa Siria provinciamanmi perteneceran. Paymi Jesusta ruegakuran ususinmanta demoniota qarqonnapaq. ²⁷Chaymi Jesusqa niran:

—Primertaqa wawakunan saqsananku. Manan allinchu kanman wawakunapa t'antanta qechuruspa, alqokunaman wikch'uyuyqa, nispa.

²⁸Hinaqtinmi chay warmiqa niran:

—Arí Señor, saynapunin chayqa. Ichaqa alqokunapas mikhunmi, wawakunapa mikhusqan mesamanta pampaman parte-parten urmaq t'antachakunatapas, nispa.

²⁹Chaymi Jesusqa niran:

—¡Allinpunin nisqaykiqua! Kunanqa ripuy. Ñan demonioqa ususiykimanta lloqsirunña, nispa.

³⁰Hinaqtinmi chay warmiqa wasinman ripuspa, ususinta camapi hawkallata tariran, ñak'arichiqnin demonio paymanta lloqsisqanrayku.^h

Mana rimay atiq runata Jesús sanoyachisqanmanta

³¹Jesusqa Tiro llaqtamanta lloqsimuspan, Sidón llaqtanta, hinallataq Decápolis provincia lawninta kutimuran. Hinaspan Galilea laguna qochapa patankama chayamuran. ³²Hinaqtinmi chayman apamuranku mana rimay atiq upayasqa runata. Hinaspan Jesusta ruegakuranku makinta chay mana rimay atiq upayasqa runaman churayuspa sanoyachinanpaq.

³³Hinaqtinmi Jesusqa chay runata sapallanta huk lawchaman pusarispas, ishikaynin ninri t'oqonta dedonkunawan tupayuran. Saynallataqmi toqayninwanpas qallunta tupayullarantaq. ³⁴Hinaspan cielota qawarispas, Jesusqa sonqollanpi anchata llakirikuspa niran:

—¡Efata! nispa.

^h 7.30 Mesapi mikhuq wawakunapa Israel nacionniyoq runakunan kanku. Alqokunawantaqmi Jesusqa rikch'anachiran huk law nacionniyoq runakunata. Ichaqa Sirofenicia warmiqa, huk law nacionniyoq kashaspanmi Jesuspi creeran. Chaymi Jesusqa paypa ususinta sanoyachiran.

Chayqa “kicharikuy” ninantan nin.

³⁵ Hinaqtinmi kasqan ratolla chay runapa ninrinkunaqa kicharikuran. Hinallataq qallunpas pashkarikuqtin rimayta atiran. ³⁶ Hinaspan Jesusqa chaypi kaq runakunata kamachiran khaynata:

—Aman pimanpas willankichishchu kaykuna rikusqaykichistaqa, nispa.

Ichaqa saynata Jesús kamachishaqtinpas, paykunaqa aswantaraqmi willa-kachakuranku. ³⁷ Chaymi runakunaqa anchata admirakuspa, khaynata niranku:

—Jesusqa tukuy imatapas allintan ruwan. Payqa upa runakunatapas uyarichinmi. Hinallataqmi mana rimaq runakunatapas rimarichin, nispanku.

Tawa waranqa runakuna mikhunanpaq milagrota Jesús ruwasqanmanta

(Mat 15.32-39)

8 ¹ Huk p'unchawmi Jesuspa kasqanman yapamanta ashkallaña runakuna huñunakamuranku. Hinaqtinmi chay llapallan runakunapa mikhunanpaq mana ni imapas kaqtin, Jesusqa discipulonkunata waqyaspa, khaynata niran:

² —Noqaqa llapallantan kay runakunataqa anchata khuyapayani. Paykunaqa ñan kinsa p'unchawña noqawan kushka kashanku. Ichaqa manataqmi ni imapas mikhunankupaqqa kanchu. ³ Sichus mana mikhusqallata wasinkuman kutipunankupaq kamachiymán chayqa, ñan risqankupichá desmayankuman. Hinaspapas wakin runakunaqa karumantaraqmi hamuranku, nispa.

⁴ Hinaqtinmi discipulonkunaqa niranku:

—Kay ch'inñeq lugarpiri, ¿maymantataq pipas t'antatari apamunman, kay llapallan runakuna mikhunanpaqrí? nispanku.

⁵ Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata tapuran:

—Qankunapari, ¿hayk'a t'antaykichistaq kashan? nispa.

Chaymi discipulonkunaqa contestaranku:

—Noqaykupaqa qanchis t'antallaykun kashan, nispanku.

⁶ Hinaqtinmi Jesusqa llapallan chaypi kaq runakunata kamachiran, pampapi tiyanankupaq. Hinaspan chay qanchisnintin t'antata hap'iyuspa, Diosman graciasta qoran. Graciasta qoruspantaqmi, t'antata partiyuspa, discipulonkunaman qoran; hinaqtinmi paykunaqa runakunaman rakimuranku. ⁷ Saynallataqmi Jesuspa discipulonkunapaqa ishka kinsa kankasqa taksa challwachakunapas kallarrantaq. Chaymi Jesusqa Diosman graciasta qospa, discipulonkunata kamachiran runakunaman rakimunankupaq. ⁸ Chaypin llapallan runakunaqa asta saqsanankukama mikhuranku. Hinaspan puchuqkunatapas qanchis canasta hunt'ataraq huñumuranku. ⁹ Chaypi mikhuq qarikunaqa tawa waranqa hinan karanku. Mikhuyta tukuruqtinkutaqmi, Jesusqa paykunata wasinkuman ripunankupaq despediran. ¹⁰ Chaymantan Jesusqa discipulonkunapiwan kushka huk boteman wichaspanku, Dalmanuta sutiyoq lugarmán riranku.

Runakuna milagrota rikuy munasqankumanta

(Mat 16.1-4; Luc 12.54-56)

¹¹ Jesuspa kasqanmanmi fariseo religionniyoq runakuna hamuspanku, Jesuswan discutiya qallariranku. Jesusta pruebaman churayta munaspankutaqmi, khaynata niranku:

—Cheqaqtapuni Diosmanta Hamuq Runa kaspaykiqa, huk milagrota ruwaspayá rikuchiwayku, nispanku.

¹² Hinaqtinmi Jesusqa sonqon ukhullapi anchata llakirikuspa, llapallankuta khaynata niran:

—Qankunari, ¿imanaqtintaq huk milagrota ruwanaytaraq munashankichís? Cheqaqtapunin nisqaykichis, qankuna rikunaykichispaqqa, manan ni ima milagrotapas ruwasaqchu, nispá.

¹³ Saynata nispanmi Jesusqa runakunata chaypi saquespa, boteman yapamanta wicharan. Hinaspan Galilea laguna qochapa waq law chimpanman niran.

Levaduramanta

(Mat 16.5-12)

¹⁴ Jesuspa discipulonkunanan Galilea laguna qochapa waq law chimpanman botepi rishaspanku, mikhunankupaq t'anta apakuyta qonqarusqaku. Ichaqa huk t'antallan chay risqanku botepiqa karan. ¹⁵ Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata niran:

—Allinta cuidakuychis fariseo religionniyoq runakunapa, hinallataq rey Herodes Antipas sutiyoq runapa levaduranmantaqa, nispá.

¹⁶ Chaymi Jesuspa discipulonkunaqa khaynata ninakuranku:

—T'antata mana apakamuqtinchismi saynataqa niwashanchis, nispanku.

¹⁷ Jesusñataqmi sayna rimanakusqankumanta cuentata qokuspa, discipulonkunata khaynata niran:

—¿Imanaqtintaq t'antata mana apakamusqaykichismantari rimashankichís? ¿Manachu entiendenkichisraq imatachus niyta munani chayta? ¿Qankunapa sonqoykichisri rumiyasqallaraqchu kashan? ¹⁸ Qankunaqa ñawiyoy kashaspapas, ¿manachu rikunkichís? Ninriyoq kashaspapas, ¿manachu uyaringkichís? Qankunari, ¿manachu yuyankichishña ¹⁹ chay pishqa t'antata partispa, pishqa waranqa runakunaman mikhuchisqaytapas? Hinaspapas, ¿manachu yuyankichishña hayk'a canastataraq puchuq t'antakunatapas huñumusqaykichista? nispá.

Chaymi discipulonkunaqa contestaranku:

—Chunka ishkayniyoq canasta hunt'ataraqmi huñumurayku, nispanku.

²⁰ Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata tapullarantaq:

—Qanchis t'antallamanta tawa waranqa runakunaman mikhuchisqaymantari, ¿hayk'a canasta hunt'ataraqtaq puchuqnintari huñumrankichís? nispá.

Chaymi discipulonkunañataq contestaranku:

—Qanchis canasta hunt'ataraqmi huñumurayku, nispanku.

²¹ Chaymi Jesusqa discipulonkunata niran:

—¿Chaychu qankunapas kay yachachisqaykunata manaraq entiendenkichís? nispá.

Betsaida llaqtapi ñawsa runata Jesús sanoyachisqanmanta

²² Betsaida llaqtaman Jesús chayaramuqtinmi, huk ñawsa runata Jesuspa kasqanman pusamuranku. Hinaspan Jesusta ruegakuranku makinta payman churayunanpaq. ²³ Chaymi Jesusqa chay ñawsa runata makinmanta aysaspa, chay llaqtapa waq lawninman pusaran. Hinaspan toqayninwan ñawinkunata llusiyuspa, hinallataq makinta umanman churayuspa, khaynata tapuran:

—¿Imallatapas rikushankichú? nispa.

²⁴Chaymi chay ñawsa runaqa niran:

—Arí, runakunatan rikushani sach'akunata hina. Ichaqa paykunaqa purishankun, nispa.

²⁵Hinaqtinmi Jesusqa yapamanta chay ñawsa runapa ñawinkunata tupayuran. Chaymi chay ñawsa runaqa kasqan ratolla sanoyaspa, tukuy imatapas allinta rikuran. ²⁶Hinaqtinmi Jesusqa chay runata kamachiran wasinman ripunanpaq. Hinaspan avisaran khaynata:

—Ripuspaykiqa aman llaqtamanqa kutinkiñachu, nitaqmi ni pimanpas ni imatapas willakunkichu, nispa.

Jesusqa Diosmanta Hamuq Salvadorninchis kasqanmanta

(Mat 16.13-20; Luc 9.18-21)

²⁷Jesusqa discipulonkunapiwan kushkan, Filipino sutiyoq kaq Cesarea llaqtapa muyuriqninpi llaqtachakunaman riranku. Hinaspan chay ñan risqan-kupi, Jesusqa discipulonkunata, khaynata tapuran:

—¿Pitaq noqari kani runakunapaqrí? nispa.

²⁸Chaymi discipulonkunaqa Jesusta contestaranku:

—Wakinmi ninku: “Bautizaq Juanmi payqa”, nispanku. Wakinñataqmi ninku: “Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Eliasmi”, nispanku. Hukkunañataqmi ninku: “Payqa mayqen profetapashchá”, nispanku.

²⁹Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—Qankunari, ¿ima ninkichistaq noqamanta? Qankunapaqri, ¿pitaq noqari kaní? nispa.

Hinaqtinmi Pedroqa contestaspa niran:

—Qanqa Diosmanta Hamuq Salvadorniyku Criston kanki, nispa.

³⁰Chaymi Jesusqa paykunata kamachiran khaynata:

—Aman pimanpas qankunaqa willankichishchu noqa Diosmanta Hamuq Salvador Cristo kasqaytaqa, nispa.

Jesusmi willakuran wañunanmanta

(Mat 16.21-28; Luc 9.22-27)

³¹Jesusqa chaymantapachan payta imakunas pasanmanta discipulonkunaman willakuyta qallariran khaynata:

—Kay Israel nación llaqtapi kamachiq jefekunan, sacerdotekunapa jefenkunapiwan, hinallataq leykunata yachachiq runakunapiwan ima, noqa Diosmanta Hamuq Runataqa cheqniwaspanku, anchata ñak'arichiwaspa wañuchiwanqaku. Saynata wañuchiwaqtinkupas, noqaq kinsa p'unchawmantan kawsarinpusaq, nispa.

³²Chaykunamantan Jesusqa discipulonkunaman willaran imatapas mana pakaspalla allin clarota. Chaymi Pedroqa Jesusta huk lawman waqyarispa, sayna nisqanmanta Jesusta q'aqcharan. ³³Hinaqtinmi Jesusqa llapallan discipulonkunaman kutirispas, Pedrota q'aqcharan khaynata:

—¡Satanás, ayqeriy noqapa ñawpaqniymanta! Qanpa piensayniykiqa manan Diospa piensasqanman hinachu. Qanqa runakunapa piensasqanman hinallan piensashanki, nispa.

³⁴Chaymantan Jesusqa discipulonkunata, hinallataq chaypi kaq runakunatawan waqyaspa, khaynata niran:

—Sichus pipas noqapa discipuloy kayta munaspaqa, qonqananmi kikinpa munasqanman hina imatapas ruwayta. Hinaspa tukuy ima sasachakuykuna chayamuqtinpas, noqapi inisqanraykun, ñak'arinanpaq listo kanan. Saynallataqmi noqapa kamachisqaykunatapas ruwanan. ³⁵Pipas kay pachapi payllapaq kawsay munaqqa, wiñaypaqmi wañunqa. Ichaqa pipas noqapi creesqanrayku wañuqmi, wiñaypaq kawsanqa. ³⁶¿Imapaqtaq valenman kay pachapi tukuy ima kaqniyoq kayrí, hinaspa almanñataq mana salvasqa kaqtinrí? ³⁷Kay pachapi runakunari, ¿hayk'atataq pagankuman vidankuta salvanankupaqrí? ³⁸Ichaqa sichus pipas noqamanta hinallataq yachachisqaykunamantapas, huchasapa runakunapa ñawpaqninpi p'enqakunqa chayqa, noqa Diosmanta Hamuq Runapas, paykunamantaqa p'enqakullasaqtaqmi, Dios Taytaypa atiyinwan, hinallataq angelinkunapiwan ima kay pachaman kutimuspay, nispa.

9 ¹Jesusqa nillarantaqmi:

—Cheqaqtapunin niykichis, wakin kaypi noqawan kaqkunaqa mana-raqmi wañunkichisraqchu, ancha atiywan Diospa gobiernasqan sumaq glorianta rikunaykichiskama, nispa.

Jesupsa cuerpon k'ancharisqanmanta

(Mat 17.1-13; Luc 9.28-36)

²Chaykuna rimasqanmanta soqta p'unchaw pasaruqtinmi, Jesusqa Pedrot, Jacobota hinallataq Juantawan pusayukuspa, huk orqoman riran. Chaypin discipulonkunapa ñawpaqninpi Jesupsa cuerponqa k'anchariran.

³Hinallataqmi p'achanpas rit'i hina sumaqa yuraqllaña k'ancharishaqman tukuran. Sayna k'ancharishaq yuraq ch'illo p'achamanqa manan ni pipas tukuchinmanchu, ni imaynataña t'aqsaspapas. ⁴Hinaqtinmi Moiseswan, hinallataq Diosmanta ñawpaq yachachiq profeta Eliaspiwan ima, qonqayllamanta rikhuriranku Jesuswan parlaspanku. ⁵Chaymi Pedroqa Jesusta niran: —¡Yachachikuq, allinmi kaypi kasqanchisqa! Chayqa kaypiyá kunan kinsa ramadakunata ruwasaku: hukta qanpaq, huktataq Moisespaq, huktañataq Eliasp, nispa.

⁶Pedroqa mana allinta piensarispan chaykunataqa rimaran, paypas hinallataq wakin discipulokunapas ancha mancharisqa kasqankurayku. ⁷Hinaqtinmi cielomanta huk phuyu urayamuspa, paykunata tapaykuran. Hinaspan chay phuyu ukhumanta khayna rimamuqta uyariranku:

—Paymi ancha khuyakusqay Wawayqa. Payta uyarispa kasukuychis, nispa.

⁸Chaymantan qonqayllamanta muyuriqninkuta qawarikuspanku, manaña ni pitapas rikurankuñachu. Aswanqa Jesusllatañan sapallanta chaypi rikuranku.

⁹Hinaqtinmi chay orqomanta urayamushaqtinku, Jesusqa discipulonkunata kamachiran khaynata:

—Chay rikusqaykichistaqa aman pimanpas willankichisraqchu, noqa Diosmanta Hamuq Runa wañusqaymanta kawsarimunaykama, nispa.

¹⁰Chaymi paykunapa chay rikusqankumantaqa mana ni pimanpas willarankuchu. Aswanmi chaykunataqa sonqonku ukhullapi waqaycharanku. Hinaspan paykunapuralla tapunakuranku khaynata:

—¿Ima ninantataq nin: “Wañusqaymanta kawsarimunaykama”, nisparí? nispanku.

¹¹Chaymi discipulonkunapa Jesusta tapuranku:

—Leykunata yachachiq runakunari, ¿imanaqtinta ninku: “Diosmanta Hamuq Runapa ñawpaqnintaqa hamunqa, Diosmanta yachachiq ñawpaq profeta Eliasraqmi”, nisparí? nispanku.

¹²Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaspa niran:

—Ari, cheqaqtapunin Eliasqa ñawpaqta hamuspa, tukuy imatapas alli-chanqa. Ichaqa Bibliapipas escribisqa kashan: Noqa Diosmanta Hamuq Runataqa cheqniwaspankun ñak'arichiwanqaku, nispa. ¹³Aswanqa noqan niykichis: Eliasqa ñan hamuranña; ichaqa runakunan paytaqa ñak'arichispa munasqankuta ruwaranku, imaynan Eliasmanta escribisqa Bibliapi kashan hinata, nispa.ⁱ

Demoniopa ñak'arichisqa jovenmanta

(Mat 17.14-21; Luc 9.37-43)

¹⁴Jesusa kinsantin discipulonkunapiwanmi wakin discipulonkunapa kas-qanman chayamuranku. Hinaspan chay discipulonkunapa muyuriqninpi ashka runakunata rikuranku, hinallataq leykunata yachachiq runakunata-pas Jesuspa discipulonkunawan discutinakushaqta. ¹⁵Hinaqtinmi chaypi kaq runakunapa, Jesusta rikuruspanku, anchata admirakuspa, Jesusman aypa-ranku rimayukunankupa. ¹⁶Chaymi Jesusqa discipulonkunata tapuran:

—Qankunari, ¿imatataq paykunawan discutinakushankichís? nispa.

¹⁷Hinaqtinmi huk runa chay ashka runakunapa chawpinmanta, khaynata nimuran:

—Yachachikuq, kay wawaytan qanman pusamushayki. Paymi mana rimayta atinchu, demonio paypi kasqanrayku. ¹⁸Hinaspapas chay demonioqa wawaytan maypipas pampakunaman wikch'un. Chaymi payqa posoqotaraq aqtuspa, kirunkunatapas rach'ikyachin. Hinallataqmi sapa kutin chay ataki hap'iqtinga, cuerponpas chutakachakun. Chaymi discipuloykikunata vale-kurani, chay demoniota qarqonankupa. Ichaqa manan paykunapa qarqoyta atirankuchu, nispa.

¹⁹Chayta uyarispanmi Jesusqa niran:

—Noqapi mana iñiyniyoq runakuna, ¿hayk'aqkamataq qankunawanri kasaq? ¿Hayk'aqkamataq qankunatari aguantasqaykichís? ¿Apamuychis chay joventa! nispa.

²⁰Hinaqtinmi chay joventaqa Jesuspa kasqanman pusamuranku. Ichaqa Jesusta rikuruspa hinallan chay demonioqa, chay joventa shapchispa, pam-paman wikaparan. Chaymi chay jovenqa pampapi qospaspa posoqotaraq aqturan. ²¹Hinaqtinmi Jesusqa chay jovenpa papanta tapuran:

—¿Hayk'aqmantapachataq kay wawaykiri ñak'arishan khaynata? nispa.

Chaymi chay jovenpa papanqa contestaran khaynata:

—Warmacha kasqanmantapachan. ²²Hinaspapas chay demonioqa wawayta wañuchiyta munaspan, ashka kutitaña nina ukhukunaman, hina-lataq unukunamanpas wikch'uyun. Ichaqa sichus noqaykupa imallatapas

i 9.13 Eliasmanta Jesús rimaspanqa, Bautizaq Juanmantan rimaran.

ruwayta munaspaykiqa, khuyapayaykuwaykuyá; hinaspa yanapaykuwayku, nispa.

²³Chaymi Jesusñataq niran:

—¿Diospi qan creenkichú? Sichus Diospi creenki chayqa, munaspaykiman hinayá ruwasqa kachun. Diospi cheqaqtapuni creeppaqqa, manan ni imapas sasachu, nispa.

²⁴Hinaqtinmi chay jovenpa papanqa altota qaparispa niran:

—¡Arí, noqaqa creenipunin; yanapaykuway aswan mastaraq Diospi cree-naypaq! nispa.

²⁵Hinaqtinmi Jesuspa kasqanman runakuna astawanraq huñunakamuq-tinku, Jesusqa chay demoniota q'aqchaspa niran:

—Upayachispa mana rimachiq demonio, noqan kamachiyki, kay joven-manta lloqsiy; hinaspa amaña paymanqa ni hayk'aqpas kutiyamunkiñachu, nispa.

²⁶Chaymi chay demonioqa altota qaparispa, yapamanta chay joventa anchata shapchispa, lloqsiran. Hinaqtinmi chay jovenqa wañusqa hinaraq qeparan. Chaymi chaypi kaq runakunaqa chayta rikuspa niranku:

—Wañusqan kashan, nispanku.

²⁷Ichaqa Jesusñataqmi chay joventa hap'iyuspa, makinmanta aysariran. Hinaqtinmi chay jovenqa sayariran.

²⁸Jesusqa huk wasiman haykuruqtinmi, kaqmanta discipulonkunaqa huk lawman waqyarispanku, sapallanpi khaynata tapuranku:

—¿Imanaqtintaq chay demoniotari mana qarqoyta atiraykuchú? nispanku.

²⁹Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaspa niran:

—Khayna clase demoniokunataqa, qarqoytaqa atinkuman orakuspallan, {hinallataq ayunowan ima}, nispa.

Jesusmi huktawan willakuran wañunanmanta

(Mat 17.22-23; Luc 9.43-45)

³⁰Chaymanta lloqsispankun Jesusqa discipulonkunapiwan kushka, Galilea provincia ukhunta pasasharanku. Ichaqa Jesusqa manan munaranchu, chaynin risqankuta runakuna yachanankutaqa. ³¹Hinaspan Jesusqa discipu-lonkunallata yachachispan, khaynata niran:

—Noqa Diosmanta Hamuq Runataqa runakunamanmi wañuchiwananku-paq entregawanqaku. Ichaqa kinsa p'unchawmantan noqaqa kawsarinpusaq, nispa.

³²Ichaqa Jesús saynata willakuqtinmi, discipulonkunaqa mana entien-deyta atirankuchu. Hinaspan paykunaqa yapa-yapamanta tapupayayta manchakuranku.

Jesuspa discipulonkuna discutinakusqankumanta

(Mat 18.1-5; Luc 9.46-48)

³³Jesusqa discipulonkunapiwan kushkan Capernaúm llaqtaman chayaru-ranku. Chaypin huk wasipiña kashaspanku, Jesusqa discipulonkunata khay-nata tapuran:

—Qankunari, ¿imamantataq ñan hamusqanchispiri discutinakamusharan-kichís? nispa.

³⁴ Ichaqa Jesuspa discipulonkunaqa manan ni ima nispapas contestaran-kuchu. Paykunaqa ñan hamusqankupin, mayqenninkus aswan más allin importante kanankumanta discutinakamuranku. (Chaymi p'enqakuspanku Jesustaqa mana contestayta munarankuchu). ³⁵ Hinaspan Jesusqa, chaypi tiyayuspa, chunka ishkayniyoq discipulonkunata waqyaspa niran:

—Sichus pipas llapanmanta aswan más importante kayta munaspaqa, huk sirviente runa hinan primerta llapallan discipuloykunata servinan, nispa.

³⁶ Jesusqa saynata niruspanmi, huk warmachata waqyaruspa, discipulonkunapa ñawpaqninpi sayaykachiran. Hinaspan chay warmachata marq'ari-kuspa, discipulonkunata khaynata niran:

³⁷ —Pipas kay wawata sutiypi allinta chashkiqqa, noqatan chashkiwashan. Hinallataq pipas noqata chashkiwaqqa, hanaq pachamanta mandamuwaqniy Diostasas chashkishanmi, nispa.

Pikunas Jesuspa favorninpi kasqanmanta

(Mat 10.42; Luc 9.49-50)

³⁸ Jesuspa discipulon Juanmi khaynata niran:

—Yachachikuq, huk runatan rikuramuyku qanpa sutiyki runakunamanta demoniokunata qarqoshaqta. Chaymi noqanchis partemanta mana kasqan-rayku, noqaykuqa prohibimuyku, qanpa sutiyki chaykunata ama ruwanan-paq, nispa.

³⁹ Ichaqa Jesusñataqmi discipulonkunata khaynata niran:

—Pipas noqapa sutiypi milagrota ruwaspaqa, manan noqapa contraypiqa rimanmanchu. Saynaqa amayá hark'akunkichishchu noqapa sutiypi milagro-kunata ruwanantaqa. ⁴⁰ Pipas mana contranchispi kaqqa, noqanchis parte-mantan kashan. ⁴¹ Chaymi cheqaqtapuni niykichis, sichus pipas noqapi crees-qaykichisrayku, huk tazapi unullatas qankunaman qoykusunkichis chayqa, Diosmi chay runamanqa premiota qonqapuni, nispa.

Runamasinta huchaman urmachiq runa castigasqa kananmanta

(Mat 18.6-9; Luc 17.1-2)

⁴² Jesusqa nillarrantaqmi:

—Noqapi chayllaraq creeqkunata pipas huchaman urmachiq runataqa, aswan allinmi kanman karan, manaraq huchaman pitapas urmachishaqtin, huk hatun molino rumita kunkanman wataruspa, lamar qochaman wikch'uy-kuy. ⁴³ Hinallataq sichus makiyki huchaman urmachisunki chayqa, aswanyá kuchurpaspas wikapay. Aswan allinmi kanman huknin makillayoq wiñay kawsayman haykunaykipaq, ishkaynin makintin wiñaypaq nina rawray infiernoman wikch'uyusqa kanaykimantaqa. ⁴⁴ {Chay wiñaypaq nina rawray infiernopiqa, manan aycha urupas wañunchu, nitaqmi ni hayk'aqpas ninaqa wañunqachu}. ⁴⁵ Hinallataq sichus chakiyki huchaman urmachisunki chayqa, aswanyá kuchurpaspas wikapay. Aswan allinmi kanman huknin chakillayoq wiñay kawsayman haykunaykipaq, ishkaynin chakintin nina rawray infier-noman wikch'uyusqa kanaykimantaqa. ⁴⁶ {Chay wiñaypaq nina rawray infiernopiqa, manan aycha urupas wañunchu, nitaqmi ni hayk'aqpas ninaqa wañunqachu}. ⁴⁷ Hinallataq sichus ñawiyki huchaman urmachisunki chayqa, aswanyá orqorpaspas wikapay. Aswan allinmi kanman huknin ñawillayoq

Diospa gobiernasqan sumaq glorianman haykunaykipaq, ishkeynin ñawintin nina rawray infiernoman wikh'uyusqa kanaykimantaqa. ⁴⁸Chay wiñaypaq nina rawray infiernopiqa, manan aycha urupas wañunchu, nitaqmi ni hayk'aqpas ninaqa wañunqachu.

⁴⁹Diosqa llapallan runakunapa imapas ruwasqantan probanqa ninawan. Hinaspan ch'uyanchanqa, {imaynan kachiwanpas otaq ninawanpas ch'uyan-chanku, chay hinata}. ⁵⁰Kachiqa allinmi. Sichus kachi q'aymayarunman chayqa, ¿imapaqñataq valenman chay kachirí? Qankunaqa runamasiykichiswan allinta hinallataq hawkalla ima kawsaychis, saynapi huk kachi hina kanaykichispaq, nispa.

Casado kashaspa ama t'aqanakunankumanta

(Mat 19.1-12; Luc 16.18)

10 ¹Jesumi Capernaúm llaqtamanta lloqsispa, Judea lawman riran; hinaspan Jordán mayupa waq lawninman chimparan. Hinaqtinmi ashka runakunaqa yapamanta chayman huñunakamuqtinku, Jesusqa costumbrenman hina paykunata yachachiyta qallariran. ²Hinaqtinmi fariseo religionniyoq runakunaqa, Jesusman ashuyuranku. Hinaspan huchallichiyta munaspanku, Jesusta tapuranku khaynata:

—¿Huk casado runa, warminmanta t'aqakuyta atinmanchú? nispanku.

³Hinaqtinmi Jesusqa paykunata tapuran:

—Moisesri, ¿ima nispataq qankunatari kamachisurankichís? nispa.

⁴Chaymi paykunaqa contestaranku:

—Moisesqa permitiranmi, divorcio papelta firmayuspa, warminmanta huk runa t'aqakunantaqa, nispanku.

⁵Saynata niqtinkun Jesusqa paykunata niran:

—Chaykunatan Moisesqa escribiran ñawpaq abueloykichiskunapaq, hina-llataq qankunapaqwan ima, rumi sonqo kasqaykichisrayku. ⁶Ichaga kay pacha qallariyninpin, Diosqa warmi qarita ruwaran, (casarakuspa kushka tiyanankupaq). ⁷Chayraykun qariqa tayta mamanta saquespa, casarakusqan warmiwan kushka tiyanan. ⁸Chaymi casarakuspankuqa, manaña ishkey runa hinañachu kanku; aswanqa huk runa hinallaña kanku. ⁹Chayraykun Diospa juntasqan qaritawan warmitawanqa, mana ni pi runapas t'aqananchu, nispa.

¹⁰Chaymantan Jesuspa discipulonkunata, wasipiña kashaspanku, chay t'aqanakuymantaga Jesusta kaqmanta tapuranku. ¹¹Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—Pipas warminmanta t'aqakuspa, huk warmiwan casarakuqqa, waqllikuspan huchallikun warminpa contranpi. ¹²Saynallataqmi sichus warmipas qosanmanta t'aqakuspa, huk qariwan casarakuqqa, waqllikuspan huchallikun qosanpa contranpi, nispa.

Wawakunata Jesús bendecisqanmanta

(Mat 19.13-15; Luc 18.15-17)

¹³Jesusmanmi wawakunata pusamuranku, paykunaman makinta churayuspa, Diosmanta mañapunanaq. Ichaga Jesuspa discipulonkunañataqmi chay wawakuna pusamuqkunata q'aqcharanku. ¹⁴Hinaqtinmi Jesusqa chay hark'akusqankuta rikuspa, discipulonkunata phiñarikuspa, khaynata niran:

—Wawakuna noqaman hamunantaqa, ama hark'akuychishchu. Kay wawakuna hina kaq runakunapaqmi, Diospa gobiernasqan sumaq glorianqa.
¹⁵ Chaymi cheqaqtapuni niykichis, kay wawakuna hina tukuy sonqonkuwan Diospi creeq runakunallan, Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa haykunaku, nispa.

¹⁶ Hinaspan Jesusqa chaykunata rimayta tukuruspa, chaypi kaq wawakunata marq'arikuran. Hinaspan chay wawakunaman makinta churayuspa, paykunapaq Diosmanta mañapuran.

Jesuswan huk qapaq joven parlasqanmanta

(Mat 19.16-30; Luc 18.18-30)

¹⁷ Jesusqa chay wasimanta lloqsishaqtinñan, huk runa correyllaña payman hamuran. Hin aspan Jesuspa ñawpaqninpi qonqoriyukuspa, khaynata tapuran:

—Allin yachachikuq, wiñaypaq kawsanaypaqri, ¿imatataq ruwayman? nispa.

¹⁸ Chaymi Jesusqa khaynata contestaran:

—¿Imanaqtintaq noqatari niwanki: “Allin yachachikuq”, nisparí? Manan ni pi runapas allinqa kanchu; aswanqa Diosllan. ¹⁹ Qanqa ñan yachankiña Diospa kamachikuyinkunataqa. Chay kamachikuykunanan khaynata nin: “Aman waqllikunkichu, aman ni pitapas wañuchinkichu, aman suwakunkichu, aman ni pipa contranpipas llullakuspaqa rimankichu, aman ni pitapas engañankichu, hinallataq tayta mamaykitapas allinta respetaspa kasukunki”, nispa.

²⁰ Hinaqtinmi chay runaqa contestaspa niran:

—Yachachikuq, noqaqa warma kasqaymantapachan kay kamachikuykunataqa kasukurani, nispa.

²¹ Chaymi Jesusqa munakuywan chay runata qawayuspa niran:

—Chaykuna ruwasqaykimantapas hukraqmi ruwanaykiqa faltashasunki. Kunanyá wasiykiman rispayki llapallan kaqniykikunata vendemuy. Hinaspa chay vendemusqayki qolqeta wakcha runakunaman rakimuy. Saynata ruwaqtiykin, Diosqa huk allin premiota qosunki. Chayta ruwaramuspaykiñayá noqapa discipuloy kanaykipaqa kutimunki, nispa.

²² Ichaqa chay runañataqmi, Jesuspa chaykuna nisqanta uyariruspa, llakisgallaña pasapuran, ancha qapaq runa kasqanrayku.

²³ Hinaqtinmi Jesusqa muyuriqninpi llapallan runakunata qawarispas, discipulonkunata niran:

—¡Ancha sasatan qapaq runakunaqa hanaq pachamanqa haykunaku! nispa.

²⁴ Chaymi discipulonkunata Jesuspa sayna rimasqanta uyarispanku, anchata admirakuranku. Hinaqtinmi Jesusqa yapamanta niran:

—Khuyasqay wawaykuna, {¡kay pachapi qori qolqellankupi confiaq!} runakunaqa, ancha sasatan Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa haykunaku! ²⁵ Ichaqa huk hatun camello animalraqmi awqapa ninrinta pasarunman, huk qapaq runa Diospa gobiernasqan sumaq glorianman haykunamantaqa, nispa.

²⁶ Hinaqtinmi Jesuspa yachachisqankunata uyarispanku discipulonkunata anchata admirakuspanku, paykunapura tapunakuranku khaynata:

—Sayna kaqtinri, ¿pitaq atinman salvakuytari? nispanku.

²⁷Chaymi Jesusñataq discipulonkunata qawayuspa niran:

—Runakunapaqqa ima ruwaypas sasan. Diospaqmi ichaqa tukuy imapas mana sasachu, nispá.

²⁸Hinaqtinmi Pedroqa Jesusta niran:

—Noqaykuqa tukuy ima kaqniykutapas saqeruspáykun qanwan kushka purishayku, nispá.

²⁹Chaymi Jesusqa khaynata niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, pipas noqarayku, hinallataq kay willakusqay palabraykunarayku saqenqa wasinta, wawqenta, pananta, papanta, mami-tanta, warminta, wawankunata, hinallataq chakrankunatapas chayqa, ³⁰kay pachapin kunan tiempopi pachaqa kuti mastaraq chashkinqa: wasikunata, wawqekunata, panakunata, mamitakunata, wawakunata, hinallataq chak-rakunatapas. Ichaqa ancha qatikachasqa kaspankun sasachakuykunawan kaykunataqa chashkinqaku. Hinallataqmi qepa tiempopipas wiñay kawsayta chashkinqaku. ³¹Ichaqa kay pachapi runakuna qawananaq importante kaq ashka runakunan, hanaq pachapiqa mana importantechu kanqaku. Ichaqa kay pachapi mana importante kaq ashka runakunañataqmi, hanaq pachapiqa aswan más importante kanqaku, nispá.

Jesusmi kaqmanta willakun wañunanmanta

(Mat 20.17-19; Luc 18.31-34)

³²Jesusqa discipulonkunapiwan kushka Jerusalén llaqtaman rishaspanmi, paykunapa tumpa ñawpaqninkuta riran. Ichaqa discipulonkunañataqmi qepanta riranku ancha preocupasqallaña. Saynallataqmi paykunawan riq runakunapas ancha mancharisqallaña riranku. Chaymi Jesusqa chunka ish-kayniyoq discipulonkunata huk lawman waqyarispa, payta imas pasan-manta paykunaman kaqmanta willayta qallariran khaynata:

³³—Rikusqaykichisman hinan Jerusalén llaqtaman rishanchis. Chaypin noqa Diosmanta Hamuq Runaqa entregasqa kasaq sacerdotekunapa jefenkunaman, hinallataq leykunata yachachiq runakunaman ima. Paykunaman sentenciawan-qaku wañuchiwanankupa. Hinaspan entregawanqaku huk law nacionniyoq runakunaman. ³⁴Chaymi paykunaqa noqamanta burlakuwanqaku, uyaykunaman toqayuwanku, chansakunata ruwaspa latigawanqaku, hinallataq wañu-chiwanqaku ima. Ichaqa kinsa p'unchawmantan noqaqa kawsarinpusaq, nispá.

Zebedeopa wawankuna huk favorta mañakusqankumanta

(Mat 20.20-28)

³⁵Zebedeopa wawankunan karan Jacobo, hinallataq Juan. Paykunaman ashuyuspanku, khaynata niranku:

—Yachachikuq, kunanmi qanta valekuyta munayku, nispanku.

³⁶Chaymi Jesusqa paykunata tapuran:

—¿Imatataq valekuwaytari munashankichís? nispá.

³⁷Chaymi paykunaqa valekuranku khaynata:

—Gobiernanaykipaq sumaq gloriaykipi tiyayuspaykiqa, permitiykuway-kuyá ishikayniyku qanpa ladoykipi tiyayunaykupa, hukniyku phaña ladoy-ki, hukniykuñataq lloq'e ladoykipi, nispanku.

³⁸ Chaymi Jesusqa paykunata contestaran khaynata:

—Qankunaqa manan yachankichishchu ima mañakusqaykichistapas. Noqaqa anchatan ñak'arisaq. Chayri, ¿qankuna listochu kashankichis noqa hina ñak'arinaykichispaq? nispa.

³⁹ Chaymi paykunaqa contestaranku khaynata:

—Arí, noqaykuqa atisaqkun, nispanku.

Hinaqtiinmi Jesusqa paykunata niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, qankunaqa noqa hinan ñak'arinkichis. ⁴⁰ Ichaqa manan noqachu nisaq pis phaña ladoypi otaq lloq'e ladoypi tiyanan-paqa. Aswanqa papaypa akllasqan runakunallan chaypiqa tiyanqaku, nispa.

⁴¹ Hinaqtiinmi wakin chunkantin discipulonkunaqa, chay valekusqankuta uyariruspanku, Jacobopaq hinallataq Juanpaq ima phiñakuranku. ⁴² Chaymi Jesusqa discipulonkunata waqyaspa niran:

—Qankunaqa yachankichismi nación llaqtakunata gobiernaq runaku-naqa munasqankutan llaqtamasin runakunawanqa ruwanku. Saynallataqmi autoridadkunapas llaqtamasin runakunataqa kamachiranku munasqanku-man hina. ⁴³ Ichaqa qankuna ukhupiq manan saynachu kanan. Aswanqa pipas qankuna ukhupi kamachiyta munaspaqa, qankunata servisuqniyki-chismi kanan. ⁴⁴ Hinallataq pipas allin reqsisqa primeropi kayta munaspaqa, qankuna ukhupiraqmi serviqniykichis runa kanan. ⁴⁵ Saynallataqmi noqa Diosmanta Hamuq Runaqa manan noqata serviwanankupaqchu hamurani. Aswanmi noqaqa runakunata servinaypaq hamurani, hinallataq huchasapa ashka runakunapa rantinpi wañuspa, salvanaypaq ima, nispa.

Ñawsa Bartimeo sutiyoq runata Jesús sanoyachisqanmanta

(Mat 20.29-34; Luc 18.35-43)

⁴⁶ Jesusqa discipulonkunapiwan kushkan Jericó llaqtanta pasasha-ranku. Chaymi chay llaqtamanta lloqsishaqtinku, ashka runakuna Jesuspa qepanta riranku. Hinaqtiinmi chay risqanku ñan patapi tiyashasqa Bartimeo sutiyoq huk ñawsa runa limosnata mañakuspa. Payqa Timeo sutiyoq runapa wawanmi karan. ⁴⁷ Hinaqtiinmi chay ñawsa runaqa uyariran, Nazaret llaq-tayoy Jesuspa hamusqanta. Hinaspan waqyakachakuyta qallariran khaynata:

—¡Davidpa mirayninmanta Jesús, ama hina kaychu, khuyapayaykuway! nispa.

⁴⁸ Saynata waqyakuqtinmi chaypi kaq runakunaqa chay ñawsata q'aq-chaspa, khaynata niranku:

—¡Upallay! nispanku.

Ichaqa saynata nishaqtinkupas, chay ñawsaqa astawanraqmi qapariran khaynata:

—¡Davidpa mirayninmanta Jesús, ama hina kaychu, khuyapayaykuway! nispa.

⁴⁹ Chaymi Jesusqa risqan ñanpi sayaykuspa niran:

—Chay ñawsa runata waqyamuspa apamuychis, nispa.

Hinaqtiinmi runakunaqa rispanku, chay ñawsa runataqa niranku:

—¡Sayariy, ama manchakuychu! Jesusmi waqyamushasunki, nispanku.

⁵⁰ Chaymi chay ñawsa runaqa, capanta wikapaspa, hinallataq saltarisparaq Jesusman hamuran. ⁵¹ Hinaqtiinmi Jesusqa chay ñawsa runata tapuran:

—¿Imatataq qanpaq ruwanaytari munankí? nispa.

Chaymi chay ñawsa runaqa contestaspa niran:

—Yachachikuq, rikuytan munani, nispa.

⁵² Chaymi Jesusqa chay nisqanta uyarispa niran:

—Ripuy, Diospi creesqaykiraykun sanoña kanki, nispa.

Hinaqtinmi kasqan ratolla ñawin rikuqtin, chay runaqa Jesusta qatikuran.

Jerusalén llaqtaman Jesuspa haykusqanmanta

(Mat 21.1-11; Luc 19.28-40; Juan 12.12-19)

11 ¹ Jesusqa discipulonkunapiwan kushkan Olivos nisqa moqopa ladonman chayaranku. Chay Olivos moqoqa karan Betfagé sutiyoq llaqtapa cercanpi, Betania llaqtapa cercanpi, hinallataq Jerusalén llaqtapa cercanpiwan iman. Chaypin Jesusqa ishkay discipulonkunata kamachispa ² khaynata niran:

—Waq chimpapi kaq llaqtachaman riychis. Chayman chayaruspaykichismi, manaraq pipas montakusqan malta asnota watasqata tarinkichis. Chayta pashkamuspáy aysamunkichis. ³ Pipas tapusunkichis: “¿Imapaqtaq chay asnotari pashkashankichís?” nispa; hinaqtinqa qankunan khaynata ninkichis: “Señorniykun necesitashan; payqa kutichinpullasunkin”, nispa.

⁴ Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa, chay llaqtachaman rispanku, chay malta asnotaqa wasipa punkun ñanpi watasqata tariranku. Hinaspan chay malta asnota pashkaranku.

⁵ Hinaqtinmi chaypi kaq wakin runakunaqa, chay pashkaq runakunata rikuspanku, tapuranku khaynata:

—¿Imapaqtaq chay asnotari pashkashankichís? nispanku.

⁶ Chaymi discipulokunaqa Jesuspa kamachisqanman hina contestaranku. Hinaqtinmi manaña hark'akuqtinku, chay asnota aysamuranku. ⁷ Jesuspa kasqanman asnota aysaramuspankun, p'achankuwan karunaruspanku, Jesusta chay asnoman montachiranku. ⁸ Chaymi ñanninta Jesús rishaqtin, wakin runakunaqa p'achankuta ñanman mast'aranku, chayninta Jesús pasanpaq. Wakin runakunañataqmi sach'apa ramankunata wit'umuspanku, ñanman churaranku, chayninta Jesús pasanpaq.

⁹ Chaymi Jesuspa ñawpaqninta, hinallataq qepanta riqkunapas, llapallanku altota qaparispa, khaynata niranku:

—¡Diospa sutinpi Hamuq Salvadorninchisqa alabasqayá kachun!

¹⁰ ¡Ñawpaq abuelonchis rey David hina gobiernananpaq Hamuq Runaqa hatunchasqayá kachun! ¡Hanaq pachapi kaqkunapas Diostayá alabachunku! nispanku.

¹¹ Chaymantan Jesusqa Jerusalén llaqtaman chayaramuspa, temploman riran. Hinaspan temploman haykuspa, chaypi tukuy ima kaqkunata qawaran. Ichaqa tardeña kaqtintaqmi, chunka ishkayniyoq discipulonkunapiwan kushka Betania llaqtaman riran.

Mana ruruq higos sach'amanta

(Mat 21.18-19)

¹² Paqarisnintin p'unchawñataqmi, Jesusqa discipulonkunapiwan kushka, Betania llaqtamanta lloqsimuranku. Hinaqtinmi Jesusqa chay ñan

hamusqankupi yaraqachikuran. ¹³Hinaspan rap'isapallaña higos sach'ata karullamantaraq rikururan. Chaymi chay sach'apa rurunta qawaq riran. Ichaqa chay sach'apa kasqanman chayaruspantaqmi, ruruntaqa mana tari-ranchu, rurunan tiempo manaraq kasqanrayku. ¹⁴Chaymi Jesusqa chay higos sach'ata, khaynata niran:

—Kunan p'unchawmantaqa manan ni pipas ruruykitaqa mikhunqachu, nispa.

Chay nisqantan discipulonkuna uyairiranku.

Templopi vendeq runakunata Jesús qarqosqanmanta

(Mat 21.12-17; Luc 19.45-48; Juan 2.13-22)

¹⁵Jesusqa Jerusalén llaqtaman chayaramuspanmi, temploman riran. Hinaspan temploman haykuspa chaypi vendeq runakunata, hinallataq rantiqkunatapas templomanta qarqomuyta qallarimuran. Saynallataqmi huk law nacionpa qolqenta, templopa qolqenwan cambiaq runakunapa mesankunata-pas wikaparan. Hinallataq paloma vendeqkunapa tiyananku bancakunata-pas pampaman wikaparan. ¹⁶Hinallataqmi mana permitiranchu, runakuna templo ukhullantaña, ima cosasinkutapas apayukuspa, ñanninta hina pasa-nankutaqa. ¹⁷Hinaspan Jesusqa llapallan runakunaman yachachiyta qallari-ran khaynata:

—Qankunari, ¿manachu Bibliapi Diospa nisqanta yacharankichis? Biblia-piqa nishanmi khaynata: “¡Kay wasiyqa, noqamanta mañakuna wasin kanqa, llapallan nacionkunapaq!” nispa. Ichaqa qankunan tukurachinkichis suwa-kunapa wasinman hina, nispa

[Isaías 56.7; Jeremías 7.11].

¹⁸Jesuspa yachachisqankunatan llaqtapi runakunaqa admirakuspa uyari-ranku. Chayraykun Jesusta manchakuspanku, sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas piensaranku, imaynata ruwas-pas Jesusta wañurachinankupaq. ¹⁹Tardeyaramuqtintaqmi Jesusqa discipu-lonkunawan kushka, chay Jerusalén llaqtamanta lloqsispa ripuran.

Higos sach'apa ch'akipusqanmanta

(Mat 21.20-22)

²⁰Paqarisnintin p'unchawmi, tutallanmanta Jesusqa discipulonkunapiwan kushka chay higos sach'apa ladonta pasasharanku. Hinaspan rikuranku chay higos sach'apa, saphinkama ch'akirusqanta. ²¹Chaymi Pedroqa chay higos sach'amanta yuyariruspa, Jesusta niran:

—¡Yachachikuq, waq higos sach'a maldecisqaykita qawariy! ¡Chay higos sach'apa ch'akirapusqan! nispa.

²²Hinaqtinmi Pedropa nisqanta uyarispa, Jesusqa khaynata niran:

—Qankunaqa Diospi creespayá confiyachis. ²³Sichus cheqaqtapuni, pipas sonqonpi mana ishkayaspa, kay orqota ninman khaynata: “Chaymanta kuyu-rispa lamar qochaman wikch'uyukuy”, nispa, hinaqtinqa kay orqopas kasu-suspaykichismi, nisqaykichisman hina, ruwasqa kanman. ²⁴Chayraykun niykichis: Sichus cheqaqtapuni creespa Diosmanta mañakunkichis chayqa, ima mañakusqaykichistapas chashkinkichismi. ²⁵Ichaqa Diosmanta maña-kushaspaykichisqa, perdonaychisyá qankunata ofendesuqniykichis runa-taqa. Saynata perdonaqtiykichismi hanaq pachapi Dios Taytaykichispas

huchaykichistaqa perdonasunkichis. ²⁶ {Ichaqa ofiendesuqniykichis runata mana perdonankichishchu chayqa, hanaq pachapi Diospas manan qankunataqa perdonasunkichishchu}, nispa.

Jesúsqa kamachinanpaq atiyniyoq kasqanmanta

(Mat 21.23-27; Luc 20.1-8)

²⁷ Jesúsqa discipulonkunapiwan kushkan Jerusalén llaqtaman yapamanta kutimuranku. Hinaspan temploman rispa chaypi purisharan. Hinaqtinmi payman ashuykamuranku Israel nación templo pi servici sacerdotekunapa jefenkuna, leykunata yachachikuq runakuna, hinallataq llaqtapi kama-chiq wakin runakunapiwan ima. ²⁸ Hinaspan paykunaqa Jesusta tapuranku khaynata:

—Templomanta vendekunata qarqonaykipaqri, ¿pitaq qanmanri autorizacionta qosurankí? nispanku.

²⁹ Chaymi Jesúsqa paykunata contestaspa niran:

—Noqapas qankunatan kunan tapullasqaykichistaq. Sichus qankuna contestawankichis chayqa, noqapas nisqaykichismi ima autoridadwansi kaykuna ruwasqaytaqa. ³⁰ Kunanyá niwaychis, Bautizaq Juanmanri, ¿pitaq autorizaran runakunata bautizananpaqrí? ¿Dioschu icha runakunallachú? nispa.

³¹ Saynata Jesús tapuqtinmi, paykunapura parlanakuranku khaynata:

—Sichus noqanchis nisunchis: “Diosmi autorizaran”, nispa, hinaqtinqa niwasunchá: “¿Imanasqataq Juanpa nisqantari mana creerankichishchú?” nispa. ³² Hinaspapas manan nisunmanchu: “Runakunallan Juantaqa autorizaran bautizananpaq”, nispaqa.

Paykunaqa saynatan parlanakuranku chaypi kaq runakunata manchakusqankurayku. Hinaspapas chaypi kaq llapallan runakunaqa yacharankun, Bautizaq Juanqa llapallan runakunapa ancha respetasqan cheqaq profeta kasqanta. ³³ Chayraykun Jesusta contestaspa niranku:

—Manan yachaykuchu, nispanku.

Hinaqtinmi Jesuspas nillarantaq:

—Noqapas manan nisqaykichishchu ima atiywansi kaykuna ruwasqaytaqa, nispa.

Chakra arrendaq runakunamanta

(Mat 21.33-46; Luc 20.9-19)

12 ¹ Jesúsmi ejemplonkunawan runakunaman yachachispa, khaynata niran:

—Huk runan uvas plantakunata chakranpi plantaran. Hinaspan chay chakranpa muyuriqninta cercoran. Hinallataqmi uvas cosechasqanmanta vinota ruwananpaqqas, huk pozota ruwaran. Saynallataqmi chay chakranta cuidananpaqqas, huk hatun torreta ruwaran. Chaykunata ruwayta tukuruspanmi, chay uvas chakranta huk llank'aq runakunaman arrendaran. Hinaspan karu llaqtaman viajaran. ² Cosecha tiempo chayaramuqtintaqmi, chay chakrayoq runaqa huk serviciqnin runata mandamuran, chay chakran arrendasqan runakunamanta, tupaqnin cosechata chashkispa dueñonman apapunanpaq. ³ Ichaqa chay arrendaq runakunaqa chay sirviente runata hap'iruspankun, alli-allinta maqaranku. Hinaspan mana imantillanta qatirpapuranku.

⁴Hinaqtinmi chay uvas chakrapa dueñonqa payman tupaqnin cosechata cobramunanpaq, huknin serviqnin runatañataq kaqmanta mandamuran. Ichaqa paytapas, chay arrendaq runakunaqa millayta k'amispankun, umantapas p'anaspa llik'iranku. Hinaspan paytapas mana imantillanta qatirpapuranku. ⁵Hinaqtinmi chay chakrapa dueñonqa kaqmanta mandamullarantaq huk serviqnin runatañataq. Chaymi uvas chakra arrendaq runakunaqa paytapas wañuchiranku. Saynata ruwashagtinkupas, dueñonqa huk sirvienten runakunatapas mandamullarantaqmi. Paykunatapas wakintan maqaranku, wakintañataqmi wañuchiranku ima.

⁶Chaykuna pasaqtinmi, chay uvas chakrayoq runaqa mandamuran ancha munakusqan wawantañataq, khaynata yuyaymanaspa: "Wawayta rikuspapa ichapas respetankuman", nispa. ⁷Ichaqa uvas chakra arrendaq runakunañataqmi, chakrayoqpa wawan chayamusqanta rikuspanku, khaynata ninakuranku: "Paymi papan wañuruqtinqa kay herencia chakrawanqa qepakunqa. Chayqa aswanyá wañurachillasunña, saynapi kay enteron chakrawan noqanchis qepakunanchispaq", nispanku. ⁸Chaymi uvas chakrayoqpa wawantaqa hap'iruspanku wañuchiranku. Hinaspan cuerpontapas uvas chakrapa waq lawninman wikapamuranku. ⁹Kunan piensaychis, chay chakrapa dueñonri, ¿imatataq ruwanqa? Payqa kikinpuni hamuspanmi, chay chakran arrendaq runakunata wañuchispa, huk runakunamanñataq chay chakrantaqa arrendanqa. ¹⁰Qankunari, ¿manachu Bibliapi leerankichis khayna nisqanta?:

"Albañilkunapa mana munasqan rumin, kunanqa aswan más allin kaq rumi, wasiq esquinanpi allinta enteron wasipa perqanta sostienen.

¹¹Kayqa Diosninchispa ruwasqanmi.

Hinaspapas kay qawasqanchisqa anchata admirakunapaqmi", nispa [Salmos 118.22-23].

¹²Hinaqtinmi sacerdotekunapa jefenkunaqa, leykunata yachachiq runakunapiwan, hinallataq Israel nación llaqtapi kamachiq runakunapiwan ima cuentata qokuranku, paykunamanta Jesús rimasqanta. Chayraykun paykunaga Jesusta presochanankupaq hap'iruytapuni munaranku. Ichaqa manataqmi piensasqankuman hina ruwaytaqa atirankuchu, runakunata manchakuspanku. Hinaspan mana ni imatapas ruwayta atispa pasapuranku.^j

Impuesto paganamanta

(Mat 22.15-22; Luc 20.20-26)

¹³Llaqtapi kamachiq autoridadkunaman Jesusman mandamuranku wakin fariseo religionniyoq runakunata, hinallataq rey Herodespa partenmanta runakunatawan ima. Paykunataqa mandamuranku, Jesús rimaspa imantapas pantaruqtin chayman hinalla acusanankupaqmi. ¹⁴Chaymi paykunaga rispaku, Jesusta khaynata niranku:

—Yachachikuq, noqaykuqa yachaykun cheqaqtapuni rimaq kasqaykita. Hinaspapas qanqa manan runakunapa munasqanman hinachu imatapas

j 12.12 Chakraqa Diospa obranmi. Chakrapa dueñonqa, Diosmi. Chakra arrendaq runakunaqa, Diosmanta yachachiq sacerdotekuna, hinallataq leymanata yachachiq runakuna iman. Sirviente runakunañataqmi, Diosmanta willakuq profetakuna. Chakrayoqpa wawanñataqmi, Jesucristo.

ruwanki. Aswanmi qanqa pimanpas mana sayapakuspalla, Diosmanta che-qaptapuni yachachinki, saynapi Diosta kasukunankupa. Chayqa kunanyá niwayku, rey Cesarman impuesto pagayri, ¿allinchu kanman icha manachú? ¿Pagaykumanchu icha manachú? nispanku.

¹⁵ Ichaga Jesusqa yacharanmi, paykunaqa ishkay uya runakuna kasqan-kuta. Chaymi contestaran khaynata:

—Qankunari, ¿imanaqtintaq pantachiwatya munashankichís? Apamuychis (impuesto paganaykichis) qolqeta qawayunaypaq, nispa.

¹⁶ Hinaqtinmi huk qolqeta payman apamuqtinku, Jesusqa paykunata tapuran:

—Kay qolqepiri, ¿pipa uyantaq hinaspapas pipa sutintaq kashan? nispa.

Chaymi paykunaqa contestaranku:

—Roma llaqtamanta kamachikamuq rey Cesarpan, nispanku.

¹⁷ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

—Saynaqa rey Cesarpa kaqtaqa, rey Cesarman qopuychis. Hinallataq Diospa kaqtapas, Diosman qopuychis, nispa.

Hinaqtinmi Jesuspa nisqanta uyarispanku, llapallan chaypi kaq runaku-naqa anchata admirakuranku.

Jesustan tapuranku wañuqkunapa kawsarimunanmanta

(Mat 22.23-33; Luc 20.27-40)

¹⁸ Saduceo religionniyoq runakunan mana creerankuchu wañusqa runaku-napa kawsarimunanpi. Chayraykun paykunaqa Jesuspa kasqanman hamu-ranku. Hinaspan Jesusta tapuranku huk ejemplota willaspanku:

¹⁹ —Yachachikuq, Moisespa escribisqan leypin niwanchis: “Huk runa casa-rakuspa, warminpi manaraq wawan kashaqtin wañupunman chayqa, waw-qenmi chay viudawan casarakuspa wawayoq kanan. Hinallataqmi chay wawa nacemuqpas, wañuqpa wawan hina kaspas, paypa sutinta apanan, saynapi wañuq wawqenpa sutin ama chinkanapaq”, nispanku. ²⁰ Kunan willasqay-kiku. Qanchis wawqekunan karanku. Hinaspan kuraq kaq casarakuran. Ichaga manaraq wawayoq kashaspanmi, wañupuran. ²¹ Hinaqtinmi kuraq kaqman qatiq wawqen chay viudawan casarakuran. Paypas saynallataqmi manaraq wawayoq kashaspa, wañupullarantaq. Saynallataqmi pasaran kinsa kaqwanpas, tawa kaqwanpas, pishqa kaqwanpas, soqta kaqwanpas, hinalla-taq qanchis kaqwanpas. ²² Chay qanchisnintin mana wawayoq wawqekunapa wañusqanpa qepanmanmi, chay viuda warmipas wañupullarantaq. ²³ Chaymi kunan tapukuyniyku kashan. Llapallan wañuqkunata Dios kawsarichimuq-tinri, ¿mayqenpa warmintaq kanqa chay warmirí? Chay warmiqa qanchis-nintin wawqekunawanmi casarasqa karan, nispanku.

²⁴ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata khaynata contestaran:

—Qankunaqa pantaypin kashankichis. Manan yachankichishchu Bibliapa nisqanta, nitaqmi Diospa atiyaintapas reqsinkichishchu. ²⁵ Chaymi niykichis, wañuqkunata Dios kawsarichimuqtinqa, manan ni pipas casarakunqachu. Aswanmi hanaq pachapi angelkuna hinallaña kanqaku manaña casara-kuspa. ²⁶ Ichaga wañuqkunapa kawsarimunanmantari, ¿manachu Bibliapi leerankichis nina rawrashaq t'ankar kishka ukhumanta Diospa nimusqanta? Paymi Moiesta khaynata niran: “Noqan kani Abrahampa, Isaacpa hinallataq

Jacobpa Diosnin”, nispa. ²⁷Diosqa manan wañusqa runakunapa Diosninchu, aswanqa kawsashaq runakunapa Diosninmi. Chaymi Abrahampas, Isaacpas, hinallataq Jacobpas, wañusqaña kashaspankupas, Diospaqqa kawsashankun. ¡Chaymi niykichis, qankunaqa pantaypin kashankichis! nispa.

Ishkaynin importante kamachikuykunamanta

(Mat 22.34-40)

²⁸ Jesusmi saduceo religionniyoq runakunata allinta contestaran. Saynata Jesús contestaqtinmi, leykunata yachachiq runakunamanta huknin kaq runa, Jesusman ashuyuspa, tapuran khaynata:

—Yachachikuq, ¿Diospa kamachikuyninkunamantari, mayqen kaq kamachikuytaq aswan más importante? nispa.

²⁹ Chaymi Jesusqa contestaspa niran:

—Llapan kamachikuykunamanta aswan más importante kaq kamachikuyqa, khaynatan nin: “Kay Israel nación llaqtapi tiyaq runakuna uyariychis, Diosninchisqa ch'ullallan. Payllan Dios. ³⁰ Señor Diosniykita khuyakuy tukuy sonqoykiwan, tukuy almaykiwan, tukuy piensayniykiwan, hinallataq tukuy kallpaykiwan ima”. ³¹ Saynallataqmi huknin kaq kamachikuypas, kay primer kaq kamachikuymán rikch'akun. Chaymi khaynata nin: “Runa masiykita khuyakuy, qan kikiykita hina”, nispa. Kay ishkaynin kamachikuykunán, wakin kamachikuykunamantaqa aswan más importante, nispa [*Levítico 19.18; Deuteronomio 6.4-5*].

³² Jesuspa nisqanta uyarispanmi, leykunata yachachiq runaqa, Jesusta niran:

—Yachachikuq, chay nisqaykiqa cheqaqpunin. Diosqa ch'ullallan. Manan ni pipas pay hinaqa kanchu. ³³ Chaymi Diostaqa khuyakuna tukuy sonqowan, tukuy piensaywan, hinallataq tukuy kallpawan ima. Saynallataqmi runamasinchistapas khuyakuna imaynan noqanchispas kikinichista khuyakunchis chay hinata. Chay ishkaynin kamachikuykunán aswan más importanteqa, animalkunata k'anaspa, Diosman sacrificio ofrecenaykichismantaqa, nispa.

³⁴ Saynata chay runa allin yachaywan rimaruqtinmi, Jesusqa payta niran:

—Qanqa Diospa gobiernasqan sumaq glorianmantaqa manan karupichu kashanki, nispa.

Jesuspa nisqankunata uyarispankun, manaña ni imaynanmantapas tapuytaqa atirankuñachu.

Jesucristori ¿pipa wawantaq?

(Mat 22.41-46; Luc 20.41-44)

³⁵ Jerusalén templopi Jesús yachachispanmi tapuran:

—Leykunata yachachiq runakunari, ¿imanaqtintaq ninku: “Diosmanta Hamuq Salvawaqninchisqa Davidpa mirayninmantan kanqa”, nisparí? ³⁶ Ichaqa kikin rey Davidpunin, Diospa Santo Espiritun yachachiqtin, khaynata escribiran:

“Señor Diosmi Señorniyta niran: ‘Phaña ladoypi tiyaykuy, llapallan enemigoykikunata noqa vencespay, chaki plantaykiman churanaykama’ ”, nispa [*Salmos 110.1*].

³⁷ Hinaspapas kikin rey Davidpunin niran Cristomantaqa: “Señorlláy”, nispa. Chayri, ¿imanaqtintaq Diosmanta Hamuq Runari, ñawpaq rey Davidpa mirayninmantari kanman? nispa.

Chaypin karanku ashka runakuna. Hinaspan llapallanku Jesuspa nisqan-kunata ganaswan uyariranku.

Leykuna yachachiq runakunata Jesús q'aqchasqanmanta

(Mat 23.1-36; Luc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Jesusmi runakunaman yachachispa, khaynata nillarrantaq:

—Qankunaqa leykunata yachachiq runakuna hina kanaykichismantayá cuidakuychis. Paykunaqa allin p'achakunawanmi p'achakuytapas munanku. Plazakunapipas runakuna respetollawanña rimayukunankutan munanku; ³⁹fiestakunaman rispankupas, otaq Diosmanta yachachina sinagoga wasiman rispankupas, ñawpaqpi kaq allinnin asientokunallapin tiyaytapas munanku. ⁴⁰ ¡Hinaspapas paykunaqa viudakunapa wasinpi kaqninkunatan qechunku! ¡Saynata ruwashaspankupas una-unaytaraqmi Diosmantapas mañakunku! Chayraykun paykunataqa, wakin runakunamantapas aswan mastaraq Dios castiganqa, nispa.

Wakcha viuda ofrenda churasqanmanta

(Luc 21.1-4)

⁴¹ Huk p'unchawmi Jesusqa Jerusalén temploman haykuspa, ofrenda chura-nanku cajapa ñawpaqninpi tiyayuran. Hinaspan runakunapa ofrenda churas-qankuta qawaran. Hinaqtiinmi qapaq runakunapas ofrenda churana cajaman ashka qolqeta churaranku. ⁴² Chay ratollapitaqmi, huk wakcha viudapas hamuspa, mana ancha valorniyóq ishkaq qolqechallata ofrenda cajaman chu-raran. ⁴³ Hinaqtiinmi Jesusqa discipulonkunata waqyarispa, khaynata niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, kay wakcha viudan llapallan qapaq runakuna-mantapas, aswan mastaraq churarun ofrenda churana cajaman. ⁴⁴ Qapaq runa-kunaqa puchuqllantañan ofrendankutaqa churanku. Ichaqa kay viudañaataqmi wakcha kashaspapas, llapallan mantenekunan qolqechanta churarun, nispa.

Jerusalén llaqtapi templo thuñichisqa kananmanta

(Mat 24.1-2; Luc 21.5-6)

13 ¹ Jerusalén llaqtapi templomanta Jesús lloqsishaqtiinmi, Jesusta huknin kaq discipulon niran:

—Yachachikuq, ¡qawariy kay templota, hinallataq kay hatun rumikunawan sumaq perqankunatapas! nispa.

² Hinaqtiinmi Jesusqa contestaspa niran:

—Kay sumaq templo rikusqaykin thuñichisqa kanqa. Hinaqtiinmi mana ni huk rumillapas perqasqaqa qepanqachu, nispa.

Jesús kay pachaman manaraq kutimushaqtin imakunas pasanmanta

(Mat 24.3-28; Luc 17.22-24; 21.7-24)

³ Jesusqa discipulonkunapiwanmi Jerusalén templopa chimpan Olivos nisqa moqoman riran. Chaypi Jesús tiyayuytiinmi Pedro, Jacobo, Juan, hina-llataq Andrespiwan ashuyuspanku, Jesusta sapallankupi tapuranku:

⁴—Yachachikuq, willaykuwaykuyá ¿hayk'aqtaq kay Jerusalenpi templori thuñichisqa kanqa? ¿Ima señalkunataq pasanqa chaykuna cumplikunan-paqrí? nispanku.

⁵Hinaqtinmi Jesusqa contestaspa niran:

—Qankunaqa piwanpas ama engañachikunaykichispaq, jallinta cuidakuy-chis! ⁶Ichaqa ashka runakunan noqapa sutiypi hamunqaku. Hinaspan khay-nata ninqaku: “Noqan kani Cristo”, nispanku. Saynata rimaspankun payku-naqa ashka runakunata engañanqaku.

⁷Hinallataqmi qankunaqa uyarinkichis, ashka nación llaqtakunapi guer-rakunamanta, hinallataq guerra ruway munaq llaqtakunamantawan ima. Chaykunata uyarispaykichisqa amayá mancharikunkichishchu. Chayku-naqa hinapunin pasan. Ichaqa chaykuna pasashaqtinpas, manaraqmi kay pachapa tukukunan tiemporaqchu. ⁸Kay pachapi huk nación llaqtakunaqa, huk law nación llaqtakunawanmi guerrapi peleanqaku. Saynallataqmi kaypi waqpi terremotokunapas pasanqa. Hinallataqmi mikhuy mana kaqtin, ancha muchuypas kanqa. Ichaqa chaykuna pasashaqtinpas, yachaychisyá chayku-naqa ñak'ariykunapa qallariynillanraq kasqanta.

⁹Saynaqa allintayá cuidakuychis. Ichaqa qankunatan autoridadkunaman entregasunkichis; hinallataq Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapi p'anasunkichis. Saynapin qankunataqa noqapa discipuloykuna kasqayki-chisrayku, llaqtapi kamachiq autoridadkunaman, hinallataq reykunapa ñaw-paqninkunamanpas presochasqata apasunkichis. Ichaqa saynapin qankuna-paqqa huk oportunidad kanqa, paykunaman noqamanta willanaykichispaq. ¹⁰Ichaqa kay pachapa tukukuynin tiempo manaraq chayamushaqtinmi, Dios-manta allin willakuykuna enteron mundopi willasqa kanqa. ¹¹Qankunata autoridadkunaman apasuqtiykichisqa, amayá preocupakunkichishchu ima ninaykichismantapas, nitaq imaynata defiendekunaykichismantapas. Diospa Santo Espiritunmi qankunataqa ima rimanaykichispaqpas yanapasunkichis. Chaymi qankunaqa Diospa yanapasqanwan imatapas rimankichis.

¹²Chay p'unchawkunapiqa, wawqellanmi wawqenta traicionaspa wañu-chinankupaq entreganqa. Saynallataqmi papanpas wawanta traicionanqa. Hinallataq wawanpas papanpa otaq mamitanpa contranpi sayarispa wañu-chinqa. ¹³Noqapa discipuloykuna kasqaykichisraykun, qankunata ashka runakuna cheqnisunkichis. Ichaqa wañunankukama noqapi creeqkunatan noqaga salvasaq.

¹⁴Pipas kaykunata leeqqa entiendechunyá. Sichus qankuna kay Jerusalén templori huk millakuyapaq ofrendata Diosman haywaqta rikunkichis chayqa, ayqekuychisyá apurayllaman. Hinallataq kay enteron Judea provincia lawpi kaqkunapas, correyllayá orqokunaman riychis. ¹⁵Wasi patapi kaqkunapas, amayá imatapas orqonankupaqa urayamuchunkuchu. ¹⁶Hinallataq campopi kaqkunapas, amayá wasinkumanqa kutimuchunkuchu, p'achankuta orqoqqa. ¹⁷¡Ay, imaynaraq kanqaku chay p'unchawkunapi wiksyoq warmikunapas, hinallataq qolla wawayoq warmikunapas! ¹⁸Qankunaqa aswanyá Diosmanta mañakuychis, kay nisqaykuna paray wichaypi ama kananpaq. ¹⁹Chay p'un-chawkunapin runakunaqa anchata ñak'arinqaku. Sayna ñak'ariyqa manan karanchu, kay pachata Dios unanchasqanmantapacha asta kunankamapas, nitaqmi sayna ñak'ariyqa huktawanqa ni hayk'aqpas kanqachu. ²⁰Diosqa

akllasqan wawankunataqa anchatapunin khuyakun. Chayraykun chay ñak'ariy p'unchawkunaqa mana unaytachu duranqa. Sichus unayta duranman chayqa, manan ni pipas salvasqa kaytaqa atinmanchu.

²¹ Sichus chay p'unchawkunapi pipas nisunkichis: “Qawaychis, kaypin kashan Cristoqa” otaq “Waqpin kashan Cristoqa”, nispa, chayqa, aman qankunaqa paykunataqa creenkichishchu. ²² Ichaqa qepa p'unchawkunataqa “Criston kani” niq runakunapas, hinallataq Diosmanta willakuq “profetan kani” niq runakunapas hamunqakun. Hinaspan paykunaqa runakunata engañanankupaq, ancha admirakuyupaq milagrokunata ruwanqaku. Chay milagrokunata rikuchispan, Diospa akllasqan runakunatapas engañayta munanqaku. ²³ Saynaqa ¡cuidakuychisyá! Noqaqa ñan kaykunamantaqa willaraykichishña manaraq kaykuna pasashaqtin, nispa.

Jesucristopa kutimunanmanta

(Mat 24.29-35, 42-44; Luc 21.25-36)

²⁴ Jesusqa discipulonkunatan nillarrantaq khaynata:

—Chay ñak'ariy p'unchawkunapin intipas tutayanqa; killapas manaña k'anchanqañachu. ²⁵ Hinallataqmi qoyllurkunapas cielomanta urmayamunqa. Hinaqtinmi cielopi tukuy ima kaqkunapas khatatatanqa. ²⁶ Chaymi noqa Diosmanta Hamuq Runataqa llapallan runakuna rikuwanqaku, cielomanta tukuy atiyiniwan phuyup chawpinta k'ancharispas hamushaqta. ²⁷ Hinaspan enteron mundoman angelniykunata mandasaq, noqapi llapallan creeq runakunata huñumunankupaq.

²⁸ Saynaqa yachaychisyá higos sach'amanta willakuyta. Kay higos sach'apa ramankuna retoñamuqtinmi, qankunaqa yachankichis paray wichay cercaña kasqanta. ²⁹ Saynallataqyá kay llapallan nisqaykunata rikuspaykichisqa, noqapa hamunay p'unchawqa cercallaña kasqanta yachaychis. ³⁰ Cheqaqtapunin niykichis, kay nisqaykunaqa cumplikunqa, kay tiempopi kawsaq runakuna manaraq wañushaqtinmi. ³¹ Hanaq pachapas hinallataq kay pachapas tukukunqan. Noqapa palabraykun an ichaqa, mana ni hayk'aqpas tukukunqachu.

³² Manan ni pipas yachanchu ima p'unchawtas, otaq imay horastas noqapa kutimunaytaqa. Manan ni hanaq pachapi angelkunapas yachankuchu. Noqapas manan yachanichu. Aswanqa Dios Taytallaymi kutimunay p'unchawtaqa yachan.

³³ Chaymi niykichis, qankunaqa allintayá cuidakuychis, hinaspapas rikch'an-rikch'an hinallayá Diosmanta mañakuspaykichis kawsaychis. Ichaqa hayk'aq kutimunaytapas manan yachankichishchu. ³⁴ Noqapa kutimunayqa rikch'akun viajeman riq runamanmi. Paymi viajananpaq sirvientenkuna allinta cuidanankupaq wasinta encargatamun. Hinaspan sapankamaman ima ruwanankutapas qon. Punkupi cuidaqtapas kamachitamunmi rikch'an-rikch'anlla kananpaq. ³⁵ Chay llank'aq runakunaqa tuta p'unchawmi listolla kanqaku. Paykunaqa manan yachankuchu imay horastas dueñon kutimunanataqa: tardeykuytachus, chawpi tutatachus, gallo waqamuy horastachus, icha pacha achiqamuytachus. Saynallataqyá qankunapas listolla kaychis, noqa kutimuqtiy allinta chashkiwanaykichispaq. ³⁶ Noqaqa mana yachasqaykichis horaslla kutiramuspaymi, puñushaqta tariramuykichisman. ³⁷ Chayraykun

kay nisqaykunataqa noqapi llapallan creeqkunaman nitamushani. ¡Chayqa, sapa p'unchawya listolla kaychis! nispa.

Jesusta wañuchinankupaq acuerdo ruwasqankumanta

(Mat 26.1-5; Luc 22.1-2; Juan 11.45-53)

14 ¹Ishkay p'unchawllañan faltasharan Pascua fiestapaq, hinallataq mana levadurayoc t'antata mikhunanku fiestapaqpas. Chay p'unchawkunapin Israel nación llaqtapi sacerdotekunapa jefenkunaqa, leykunata yachachiq runakunapiwan, Jesuspa rimasqanta pantarachiya munaranku, saynapi pantaruqtin presochaspa wañuchinankupaq. ²Chaymi paykunapa khaynata ninakuranku:

—Jesustaqa hap'isunpunin, aswanqa amayá chay fiesta p'unchawpichu, Jesusman sayapakuspanku runakuna contranchispi ama hatarimunankupaq, nispanku.

Jesusta Betania llaqtapi huk warmi perfumesqanmanta

(Mat 26.6-13; Juan 12.1-8)

³Betania llaqtapi lepra onqoymanta sanoyaq Simonpa wasinpin Jesusqa kasharan. Chaypi mikhushaqtinmi, huk warmiqa Jesuspa kasqanman hamuran, huk llushk'a rumimanta ruwasqa p'uyñuchapi, sumaq mishk'i perfumeta apayukuspa. Hinaspan Jesusman ashuyuspa, chay p'uyñuchata p'a-kispa, chay mishk'i q'apaq perfumetaqa Jesuspa umanman hich'ayuran. Chay perfumeqa ashka qolqepa valorninmi karan. ⁴Hinaqtinmi chaypi wakin kaq runakunaqa, anchata phiñakuspanku tapunakuranku:

—¿Imanaqtintaq kay ashka valorniyoc mishk'i q'apaq perfumetari usu-chishan? ⁵Kay perfumetaqa huk wata jornalpa valorninman vendespachá, wakchakunata yanapasunman karan, nispanku.

Saynata piensaspankun, chay warmitaqa q'aqcharanku. ⁶Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

—¡Upallaychis! Kay warmitari, ¿imanaqtintaq q'aqchashankichis? Payqa aswanmi allin kaqta noqapaq ruwarun. ⁷Wakcha runakunaqa tukuy tiempon qankunapa ladoykichispi kanqa. Chaymi qankunaqa munasqaykichis hora paykunataqa yanapawaqchis. Noqan ichaqa mana tukuy tiempochu qankunawanqa kasaq. ⁸Chayraykun kay warmiqa atisqallanta ruwashan. Payqa manaraq wañushaqtimi cuerpoyta alistashan, wañuchiwaqtinku p'ampasqa kanaypaq. ⁹Chaymi cheqaqtapuni niykichis, Diosmanta kay allin willakuykunata maypipas willakuspankuqa, kay warmipa ruwasqantapas yuyarispankun willakunqaku, nispa.

Jesusta traicionanapaq Judas Iscariote ofrecekusqanmanta

(Mat 26.14-16; Luc 22.3-6)

¹⁰Jesuspa chunka ishkañiyoc discipulonkunamanta, Judas Iscariote sutiyoq kaqmi, Israel nación llaqtapi sacerdotekunapa jefenkunaman riran. Hinaspan Jesusta paykunaman entreganapaq ofrecekuran. ¹¹Hinaqtinmi chay sacerdotekunaqa, Judaspa nisqanta uyarispanku, anchata kusikuranku. Hinaspan Judasman qolqeta paganankupaq prometeranku. Chaymi Judasqa chay ratomantapacha huk oportunidadta mashkaran, imaynatas Jesusta traicionaspa paykunaman entreganapaq.

Jesúsqa discipulonkunapiwan kushka cenasqanmanta

(Mat 26.17-29; Luc 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Cor 11.23-26)

¹²Pascua fiesta p'unchaw chayaramuqtinmi, primer kaq p'unchawta, huk corderota wañuchiranku chay Pascua fiestapi mikhunankupa. Chaymi discipulonkunaqa Jesusta tapuranku:

—¿Maypitaq munawaq kay Pascua fiestapi cenayta preparamunaykutari? nispanku.

¹³Hinaqtinmi Jesúsqa ishka discipulonkunata khaynata niran:

—Jerusalén llaqtaman riychis. Chaypin huk runawan tupankichis p'uyñupi unu apashaqta. Hinaspan payta qatikunkichis. ¹⁴Chay runa huk wasiman haykuruqtinmi, chay wasiyoq runata tapunkichis: “Yachachikuqmi nin: ¿Mayqen cuartopitaq Pascua cenaytari discipuloykunawan cenasqa?” nispa.

¹⁵Hinaqtinmi payqa wasipa altosninpi huk hatun cuartota ña arreglasqataña rikuchisunkichis. Chay cuartopiyá qankunaqa cenayta preparamunkichis cenanchispaq, nispa.

¹⁶Saynata Jesús niqtinmi, chay ishka discipulonkunaqa Jerusalén llaqtaman rispanku, Jesúsqa nisqanman hina chaypi tariranku. Hinaspan Pascua cenayta chaypi preparamuranku.

¹⁷Chay p'unchaw tutayaruqtinmi, Jesúsqa chunka ishka discipulonkunapiwan chay cuartoman riranku. ¹⁸Chaypi cenashaqtinkun Jesúsqa discipulonkunata niran:

—Traicionawaspa enemigoykunaman entregawaqniy runaqa, kaypin noqawan kushka cenashan, nispa.

¹⁹Hinaqtinmi Jesúsqa discipulonkunaqa anchata llakirikuspanku, sapankamanku tapuranku:

—¿Icha noqachu kashanipas? nispanku.

²⁰Hinaqtinmi Jesúsqa contestaspa niran:

—Noqata traicionawaqniy runaqa qankunamanta hukniykichismi. Payqa kunanpunin t'antanta challpushan noqapa challpusqay platollapitaq.

²¹Bibliaqa cheqaqtapunin nin, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa wañunaypunin. Ichaqa jay imaynaraq kanqa traicionawaqniy runaqa! ¡Payqa aswanchá ama nacenmanpashchu karan! nispa.

²²Mikhushaqtinkun Jesúsqa t'antata hap'iyuspa, Diosman graciasta qoran. Hinaspan partiyuspa discipulonkunaman haywaspa niran:

—Chashkiychis. Kaymi cuerpo, nispa.

²³Saynallataqmi huk vasotapas hap'iyuspa, Diosman graciasta qoran. Hinaspan discipulonkunaman haywayuspa, llapallanku tomaranku. ²⁴Hinaspan niran:

—Kaymi yawarniy. Kay yawarniywanmi huk mosoq pactota Dios qankunawan ruwan. Kay yawarniywanmi ashka runakunata huchankumanta salvasaq. ²⁵Cheqaqtapunin niykichis, kunankamallañan uvasmanta ruwasqa vinotaqa qankunawan kushka tomashani. Ichaqa Diospa gobiernasqa sumaq glorianpiñan huk mosoq vinotaqa qankunawan kushka tomasaq, nispa.

Jesusta Pedro negananmanta

(Mat 26.30-35; Luc 22.31-34; Juan 13.36-38)

²⁶ Jesusqa discipulonkunapiwan kushka, huk himno takita takiruspankun, Olivos nisqa moqoman riranku. ²⁷ Hinaspan chayman chayaruspanku, Jesusqa discipulonkunata khaynata niran:

—Kunan tutan llapallaykichispa ñiniykichis pisiyanqa. Hinaqtinmi qankunaqa noqamanta p'enqakunkichis. Saynatan Biblia nishan: “Michiqta wañuchiqtinkun, ovejankuna ch'eqechisqa kanqa”, nispa. ²⁸ Ichaqa wañusqaymanta kawsarimuspaymi, noqaqa qankunapa ñawpaqniykichista Galilea provincia lawman risaq, nispa.

²⁹ Hinaqtinmi Pedroqa Jesusta niran:

—Sichus llapallanku qanmanta p'enqakuspanku saquesunkiku chayqa, noqaqa manan qantaqa saquesqaykichu, nispa.

³⁰ Chaymi Jesusqa Pedrotá niran:

—Pedro, cheqaqtapunin niyki. Kunan tuta manaraq ishkaykama gallo waqamushaqtinmi, qanqa kinsa kutikama negawanki, nispa.

³¹ Hinaqtinmi Pedroqa Jesusta niran:

—Sichus qanwan kushka wañunay kaqtinpas, noqaqa manan qantaqa negasqaykichu, nispa.

Saynallatataqmi Jesuspa wakin discipulonkunapas niranku.

Getsemaní huertapi Jesús orakusqanmanta

(Mat 26.36-46; Luc 22.39-46)

³² Jesusqa discipulonkunapiwan kushkan Getsemaní nisqa huertaman riranku. Chay lugarmán chayaruspankun Jesusqa paykunata niran:

—Qankunaqa kayllapi tiyashaychis, noqa orakamunaykama, nispa.

³³ Saynata nisanmi Jesusqa, Pedrotá, Jacobotá, hinallataq Juantawan pusarikuran. Hinaspan Jesusqa anchata llakirikuspa, ³⁴ chay kinsantin discipulonkunata khaynata niran:

—Noqaqa wañunayta yachakuspaymi sonqoypi ancha llakisqa kashani. Qankunaqa kayllapiyá qepakuychis; aswanqa amayá puñunkichishchu, nispa.

³⁵ Saynata nisanmi Jesusqa, tumpa ñawpaqninkuman rispa mañakuran, Dios Taytan munaqtinqa chay ñak'arinan hora ama chayamunanpaq. Hinaqtinmi chaypi qonqorikuran mat'inpas pampaman tupanankamaraq. ³⁶ Hinaspan Dios Taytanman orakuran khaynata:

—Dios Taytáy, qanqa tukuy imatapas ruwanaykipaqmi atiyniyoq kanki. Noqaqa anchatan munayman kay ñak'ariykunamanta librawanaykitaqa. Ichaqa amayá noqapa munasqaychu ruwasqa kachun; aswanqa qanpa munasqaykiyá ruwasqa kachun, nispa.

³⁷ Saynata Diosmanta orarukuspanmi, Jesusqa kinsantin discipulonkunapa kasqanman kutimuran. Hinaspan paykunataqa puñushaqta tariran. Chaymi Simón Pedrotá niran:

—Simón, ¿qanqa puñurapusqankitaq! ¿Manachu ni huk horallapas rikch'ayta atiranki? ³⁸ Amayá puñuychishchu. Aswanyá Diosmanta mañakuychis, kay prueba chayamuqtin ama tentasqa kanaykichispaq. Qankunaqa allinta ruwayta munashaspapas, manan kallpallaykichiswanqa ruwayta atiwaqchishchu, nispa.

³⁹Saynata nispanmi Jesusqa kaqmanta kutispa, Diosman orakuran imaynatan primer kaqpi orakuran saynallatataq. ⁴⁰Hinaspan discipulonkunapa kasqanman kutimuspá, paykunataqa kaqmanta puñushaqta tariran, ancha pispasqa kasqan-kurayku. Chaymi Jesusqa paykunata rikch'achiran. Ichaqa manataqmi paykunapa ni ima niytapas atirankuchu. ⁴¹Hinaspan Jesusqa kinsa kaq kutita orakuq riran. Orakusqanmanta kutiramuspánmi, kinsantin discipulonkunata khaynata niran:

—Qankunari, ¿kunankamachu puñullashankichisraq? Ama puñuychish-ñachu. Ñan horaqa chayaramunña, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa, huchasapa runakunaman entregasqa kanaypaq. ⁴²Kunanqa hatariychis. Hinaspa hakuchi. Ñan kaytaña traicionawaqniy runaqa hamushan, nispa.

Jesusta presochasqankumanta

(Mat 26.47-56; Luc 22.47-53; Juan 18.2-11)

⁴³Jesusqa discipulonkunawan rimallashaqtinraqmi, Judas Iscarioteqa paykunapa kasqankuman hamuran. Judasqa Jesuspa chunka ishkanayniyoq discipulonkunamanta huknin kaqmi karan. Paywan kushkan ashka runakuna hamuranku, espadakunata, hinallataq k'aspikunata apayukuspanku. Chay runakunataqa mandamuranku, sacerdotekunapa jefenkuna, leykunata yachachiq runakuna, hinallataq Israel nación llaqtapi kamachiq runakunapiwanmi. ⁴⁴Jesusta traicionaq Judas Iscarioteqa, paywan hamuq runakunatan ña yachachimuranña khaynata:

—Mayqentachus noqa much'aykusaq, paymi Jesusqa. Payta hap'ispaykichismi, allin watasqata apankichis, nispa.

⁴⁵Hinaspan Judas Iscarioteqa, Jesusman ashuyuspa rimayukuran khaynata: “Yachachikuq”, nispa. Hinaspan much'aykuran.

⁴⁶Hinaqtinmi Judas Iscariotewan hamuq runakunaqa, Jesusta hap'ispanku presocharanku.

⁴⁷Chaymi Jesuswan chaypi kaq huknin runaqa, espadanta orqospa, Judaswan hamuq huknin sirviente runapa ninrinta kuchurparan. Chay runaqa Israel nación llaqtapi sacerdotekunapa jefenpa serviqninmi karan. ⁴⁸Hinaqtinmi Jesusqa Judaswan hamuq runakunata, khaynata tapuran:

—Qankunari, ¿imanaqtintaq suwata hina hap'iwanykichispaq espadakunantin, hinallataq k'aspikunantin ima hamushankichisrí? ⁴⁹Sapa p'unchawmi noqaqa qankunawan kushka Jerusalén templopi yachachispa kasharani. Ichaqa manataqmi ni mayqennykichispaq chaypiqa presochawarankichishchu. Ichaqa kaykunapa pasanpunin, saynapi Bibliapa nisqan cumplikunanpaq, nispa.

⁵⁰Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa, Jesusta sapallanta saquespa, ayqekuranku.

Huk joven ishkapakusqanmanta

⁵¹Jesusta hap'iruspa apashaqtinkun, huk jovenpas sabanaswan p'istuyukuspa, Jesuspa qepanta qatikuran. Hinaqtinmi Jesusta apaq runakuna chay joventa hap'irurtinku, ⁵²payqa chay p'istukusqan sabanasta saquespa, q'alalla ishkapakuran.

Jesusta juzganankupaq apasqankumanta

(Mat 26.57-68; Luc 22.54-55, 63-71; Juan 18.12-14, 19-24)

⁵³Jesustan apamuranku sacerdotekunapa jefenpa palacio wasinman. Chaypin huñunakuranku Israel nación llaqtapi sacerdotekunapa jefenkuna, Israel nación

llaqtata kamachiq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapiwan ima. ⁵⁴Hinaqtinmi Jesusta apaqtinku, Pedroqa karu qepallankuta qatikuran, chay sacerdotekunapa jefenpa wasin punkupi patiakama. Hinaspan guardiaku-nawan kushka Pedroqa ninapa ladonpi tiyayuran q'oñikunampaq.

⁵⁵Hinaqtinmi sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq chaypi kaq wakin juzgaq runakunapiwan ima, Jesusta acusaspa wañuchinankupaq, paypa contranpi ima pruebatapas mashkaranku. Ichaqa manataqmi ni ima pruebatapas tarirankuchu. ⁵⁶Hinaspan ashka falso testigokuna Jesuspa contranpi llullakuspa rimanankupaq hamuranku. Ichaqa manataqmi chay falso testigokuna hukllatachu rimaranku. ⁵⁷Hinaspan chaypi kaq wakin runakunaqa, Jesuspa contranpi llullakuspa, rimaranku khaynata:

⁵⁸—Paymi niran: “Noqaqa kay Jerusalén llaqtapi templota thuñirachis-paymi, kinsa p'unchawllapi huk mosoq templota hatarichisay, saynapin chay mosoq temploqa mana runakunapa ruwasqanchu kanqa”, nispa.

⁵⁹Ichaqa manataqmi chay acusaq runakunaqa hukllatachu rimaranku.

⁶⁰Chaymi sacerdotekunapa jefenqa sayariyuspa, llapallan runakunapa ñawpaqninpi, Jesusta tapuran:

—¿Uyarishankichu kay acusasunqiyki runakunapa nisqanta? Qanri, ¿manachu ima nispallapas defiendekunki? nispa.

⁶¹Ichaqa Jesusqa manan ni ima nispapas contestaranchu. Aswanmi upallalla karan. Hinaqtinmi sacerdotekunapa jefenqa, kaqmanta tapuran:

—¿Qanchu alabasqayku Diospa Wawan Salvador Cristori kanki? nispa.

⁶²Chaymi Jesusqa contestaspa niran:

—Ari, noqan kani. Qankunaqa noqa Diosmanta Hamuq Runatan, hanaq pachapi Papaypa phaña ladonpi tiyashaqta rikuwankichis. Hinaspapas qankunaqa cielomanta phuyuy chawpinta ancha atiyniyoq hamushaqtan rikuwankichis, nispa.

⁶³Hinaqtinmi sacerdotekunapa jefenqa, Jesuspa nisqanta uyarispa, anchata phiñakuran. Chaymi p'achankunatarraq llik'ikuspa, khaynata niran:

—¿Imapaqñataq munanchis huk testigokunatawanri? ⁶⁴Kunanmi uyarishankichis pay kikinpuni Diospa contranpi rimasqantaqa. Chayri, ¿ima ninkichistaq qankunari? nispa.

Chaymi chaypi kaq llapallan runakunaqa, Jesusta wañunanpaq sentenciaranku.

⁶⁵Hinaspan wakin runakunaqa, Jesusman ashuyuspanku toqayuranku; ñawintapas vendaspankun saqmaranku. Hinaspan khaynata niranku:

—¿Pitaq saqmamushasunkiri? ¡Cheqaq profeta kaspaykiqa niwayku! nispanku.

Chaymantan Jesustaqa Jerusalén templota cuidaq guardiakunaman entregaranku. Hinaqtinmi paykunapas, Jesustaqa saqmapiyaspa chashkiranku.

Jesusta Pedro negasqanmanta

(Mat 26.69-75; Luc 22.56-62; Juan 18.15-18, 25-29)

⁶⁶Pedroqa palacio wasipa hawa pationpin tiyasharan. Hinaqtinmi Pedropa kasqanman huk sirvienta warmi hamuran. Payqa sacerdotekunapa jefenta serviq warmin karan. ⁶⁷Hinaspan chay warmiqa, Pedrota ninaq ladonpi q'oñikuqta rikuruspa niran:

—Qanpas chay Nazaret llaqtamanta Jesuswan kushka puriqmi kashanki, nispa.

⁶⁸ Hinaqtinmi Pedroqa contestaspa niran:

—Chay Jesustaqa manan reqsinichu. Qanqa, ¡imamantachá rimapayawas-hankipas! nispa.

Saynata nispanmi Pedroqa chay patiomanta hawaman lloqsiran. {Hinaqtinmi chay ratopi gallo waqamuran}. ⁶⁹ Tumpa unayninmanmi kaqmanta chay sirvienta warmiqa, Pedrola yapamanta rikuspa, chaypi kaq runakunata niran:

—Kay runaqa Jesuswan kushka puriqmi, nispa.

⁷⁰ Hinaqtinmi Pedroqa yapamanta contestaspa niran:

—Chay runataqa manan reqsinichu, nispa.

Ichaga tumpa unayninmanmi, chaypi kaq wakin runakunapas Pedrola nillarankutaq khaynata:

—Qanqa cheqaqtapunin chay Jesusqa qatikuqnin kashanki. Hinaspapas qanqa Galilea provincia lawmantan kanki. Chaymi rimasqaykipas alayrilla kashan paykunapa rimasqan hina, nispanku.

⁷¹ Chaymi Pedroqa Diospa sutinpi juramentota ruwaspa niran:

—¡Ñan niykichishña! ¡Chay runataqa manan noqaqa reqsinichu! ¡Sichus llullakushani chayqa, Diosyá castigawachun! nispa.

⁷² Hinaqtinmi chay ratopi ishkay kaq kutita gallo waqaramuqtin, Pedroqa yuyariran Jesuspa khayna nisqanta: “Manaraq ishkay kutita gallo waqamushaqtinmi, qanqa kinsa kutikama negawanki”, nispa nisqanta. Chaymi Pedroqa llakikuymanta anchata waqaran.

Gobernador Poncio Pilatoman Jesusta apasqankumanta

(Mat 27.1-2, 11-14; Luc 23.1-5; Juan 18.28-38)

15 ¹ Achiqaramuqtinmi sacerdotekunapa jefenkuna, Israel nación llaq-tapi kamachiq runakuna, leykunata yachachiq runakuna, hinallataq wakin juzgaqkunapiwan ima, huñunakuyta tukuruspanku, Jesusta alli-allinta makinta wataspa aparanku. Hinaspan paykunaqa Roma llaqtayoq gobernador Poncio Pilatoman entregaranku. ² Chaymi chay gobernador Poncio Pilatoqa Jesusta tapuran:

—¿Qanchu kanki Israel nacionniyoq runakunapa reynin? nispa.

Hinaqtinmi Jesusqa contestaspa niran:

—Qanpunin saynataqa nishanki, nispa.

³ Chaymi sacerdotekunapa jefenkunaqa, Jesusta tukuy imaymananmanta acusaranku. ⁴ Saynata acusaqtinkun, Poncio Pilatoqa Jesusta huktawan tapuran:

—Qanpa contraykipi acuaspa kay runakunapa imaymana rimasqantari ¿yuarishankichú? Chayri, ¿manachu ni imallatapas rimarinki defiendekunaykipaq? nispa.

⁵ Ichaga manan ni ima nisppas Jesusqa contestaranchu. Chaymi Poncio Pilatoqa anchata admirakuran.

Jesusta cruzpi chakatanankupaq sentenciasqankumanta

(Mat 27.15-31; Luc 23.13-25; Juan 18.38-19.16)

⁶ Gobernador Poncio Pilatoqa sapa watanmi Pascua fiestapi huk presota carcelmanta kachariyta yacharan. Chay presotaqa kachariran, llaqtapi

runakuna mañakusqanman hinan. ⁷Chay tiempopin Barrabás sutiyoq runa, wakin criminal runakunapiwan kushka carcelpi preso kasharan. Paykunan rey Cesarpa contranpi ch'aqwata ruwaspanku, runakunata wañuchiranku. ⁸Hinaqtinmi llaqtapi runakunaqa Poncio Pilatopa kasqanman riranku. Hinaspan gobernador Poncio Pilatota niranku, costumbrenman hina huk runata carcelmanta kacharipunanpaq. ⁹Chaymi Poncio Pilatopa llapallan chaypi kaq runakunata tapuran khaynata:

—Qankunari, ¿munankichishchu kay Israel nación llaqtapa reyninta kacharipunayta? nispa.

¹⁰Saynataqa tapuran, sacerdotekunapa jefenkuna Jesusta envidiakuspa llanku acusasqankuta yachaspanmi. ¹¹Ichaga chaypi kaq sacerdotekunapa jefenkunañataqmi, runakunata exigispa yachachiranku, paykuna “Runa wañuchiq Barrabasta kacharipuy”, nispa, Poncio Pilatota exiginankupaq. ¹²Hinaqtinmi Poncio Pilatopa yapamanta runakunata tapuran:

—Chayri, ¿imatataq ruwanayta munankichis kay “Israel nación llaqtapa reynin” nisqaykichis Jesuswanrí? nispa.

¹³Chaymi runakunaqa altota qaparispanku, huk simillapi khaynata niranku:

—¡Cruzpi wañunanpaq chakatachiy! nispanku.

¹⁴Hinaqtinmi Poncio Pilatopa contestaspa niran:

—Saynaqa niwaychisyá, ¿ima mana allintataq kay runari ruwaruran? nispa.

Hinaqtinmi chaypi kaq runakunaqa aswan más altota qaparispa, yapamanta niranku:

—¡Cruzpi wañunanpaq chakatachiy! nispanku.

¹⁵Chaymi Poncio Pilatopa llapallan runakunawan allinpi kayta munaspa, chay runa wañuchiq Barrabasta carcelmanta kacharichimuran. Hinaspan Jesusta alli-allinta latigarachispa, soldadonkunaman entregaran, cruzpi chakataspa clavamunankupaq.

¹⁶Hinaqtinmi Poncio Pilatopa soldadonkunaqa, cuartelpa pationman Jesusta aparanku. Hinaspan chayman wakin tropa soldadokunatawan waq-yamuspanku, ¹⁷Jesusman huk nina sansa hina puka color capawan churanku. Hinaspan kishkamanta ruwasqa coronawan umanmanpas churanku. ¹⁸Saynata p'acharachispankun, chay soldadokunaqa asipayaranku. Hinaspan burlakuspa khaynata niranku:

—¡Kawsachun Israel nacionniyoq runakunapa reynin! nispanku.

¹⁹Saynata nispankun, chay soldadokunaqa Jesusta umanpi p'anananku k'aspikunawan; hinaspan toqaykuranku ima. Jesupa ñawpaqninpi qonqorikuspankutaqmi, chansakuspanku adoraq tukuranku. ²⁰Hinaspan burlakuyta tukuruspanku, chay puka capawan p'achachisqankuta ch'ustispa, kaq p'achallanwantaq churapuranku. Hinaspan Jesusta cruzpi chakataspa clavamunankupaq aparanku.

Jesusta cruzpi chakatasqankumanta

(Mat 27.32-44; Luc 23.26-43; Juan 19.17-27)

²¹(Poncio Pilatopa soldadonkunawan Jesusta apasharanku, cruzpi chakata munankupaq). Hinaqtinmi Cirene llaqtayoq Simón sutiyoq runawan ñan

risqankupi tuparanku. Payqa Alejandropa hinallataq Rufopa papanmi karan. Paytan campomanta kutimushaqtin, soldadokuna obligaranku Jesuspa apasqan cruzta wikriysinanpaq.

²² Saynatan Gólgota nisqa moqoman Jesustaqa aparanku. Chay Gólgota moqoqa rimayninkupiq “Calavera moqo”, ninantan nin. ²³ Hinaspan Jesuspa nanayninkuna thañinanpaq, qatqe qorakunawan chapusqa vinota tomananpaq qoranku. Ichaqa manan Jesusqa tomayta munaranchu. ²⁴ Chaymantan Jesustaqa cruzpi chakataranku. Hinaspan chay soldadokunaqa Jesuspa p'achanta rakinakunankupaq sortearanku.

²⁵ Jesusta cruzman chakatasqanku horaqa, esqon horas alto intiñan karan. ²⁶ Saynallataqmi chay soldadokunaqa, Jesusta chakatasqanku cruzpa umanman huk letrerota churaranku, khayna niqta: “KAY RUNAN ISRAEL NACIONNIYOQ RUNAKUNAPA REYNIN” nispa. ²⁷ Hinallataqmi ishka suwakunatapasa chakatallarankutaq, hukninta Jesuspa phaña ladonpi, huknintataq lloq'e ladonpi. { ²⁸ Saynapin cumplikuran Bibliapi khayna nisqan:

“Huchasapa runakunawanmi yupasqa karan”, nispa.}

²⁹ Saynallataqmi chayninta pasaq runakunapas, umankuta maywirisparaq, Jesusta k'amiranku khaynata:

—¡Yaw! Qanqa nirankitaq: “Kay Jerusalén llaqtapi templota thuñirachispaymi, noqaqa kinsa p'unchawllapi hatarirachiyman”, nispa. ³⁰ ¡Sichus ancha atiyniyoq kaspaykiqa, kikiykita salvakuspayá, chay cruzmanta urayamuy! nispanku.

³¹ Saynallataqmi sacerdotekunapa jefenkunapas, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas, Jesusmanta burlakuspanku khaynata ninakuranku:

—Kay runaqa, hukkunataqa salvaranmi. Ichaqa kikitataqmi mana salvakuyta atinchu. ³² Hinaspapas payqa niranmi: “Noqaqa Diosmanta Hamuq Salvadormi kani, hinallataq kay Israel nación llaqtapa reynin ima”, nispa. Saynaqa ¡noqanchispas paypi creenanchispaqyá, chay cruzmanta urayamuchun! nispanku.

Saynallataqmi paywan kushka cruzpi chakatasqa suwakunapas, Jesustaqa k'amillarankutaq.

Cruzpi Jesús wañusqanmanta

(Mat 27.45-56; Luc 23.44-49; Juan 19.28-30)

³³ Jesuspa wañusqan p'unchawmi, kay pachaqa tutayaran chawpi p'unchawmantapacha asta kinsa horas tardekama. ³⁴ Hinaqtinmi chay kinsa horas tardeykuyta, Jesusqa altota qaparispa, rimasqan idiomanpi khaynata niran:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? nispa. Kay rimayqa khayna ninanmi: “¡Diosnilláy, Diosnilláy! ¿Imanaqtintaq sapallaytari saqerullawankí?” nispa.

³⁵ Ichaqa chaypi kaq wakin runakunaqa Jesuspa nisqantaqa manan entien derankuchu. Chaymi khaynata niranku:

—Uyariychis, payqa Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Eliastan waqyakushan, nispanku.

³⁶ Saynata nispanmi chaypi kaq huknin runaqa, huk largo soqos k'aspipa puntanman apurayllamanña esponjata wataran. Hinaspan chay esponjata qatqe vinoman challpuspa, Jesuspa siminman aypachiran ch'unqananpaq. (Saynataqa aypachiran ch'akichikusqanraykun). Hinaspan khaynata niran:

—Kunanyá qawasunchis, cheqaqtachus Elías hamuspa kay cruzmanta urayachinqa, icha manachus, nispa.

³⁷Chay ratopin Jesusqa altota qaparispa wañuran. ³⁸Hinaqtinmi chay rato-llapitaq, Jerusalén templo ukhupi rakiq ratk'a cortinapas, altomanta urayman llik'ikuran. ³⁹Jesusta cruzpi chakatasqankupa ñawpaqninpin soldadokunapa jefen kasharan. Paymi Jesuspa {qaparisqanta, hinallataq} wañusqantawan rikuran. Hinaspan khaynata niran:

—¡Cheqaqtapunin kay runaqa Diospa Wawan kasqa! nispa.

⁴⁰Chaypin ashka warmikunapas karullamanta qawaspa kasharanku. Paykunawan kushkan kasharanku María Magdalena, Salomé, Joseypa hinallataq sullk'a kaq Jacobopa mamitan Mariapiwan. ⁴¹Paykunan ñawpaqtaqa Galilea provincia law llaqtakunapi, Jesusta yanapaspa kushka puriranku. Hinallataqmi ñawpaqtaqa huk warmikunapas Jerusalén llaqtaman Jesuswan kushka hamullarankutaq.^k

Jesusta p'ampasqankumanta

(Mat 27.57-61; Luc 23.50-56; Juan 19.38-42)

⁴²Jesuspa wañusqan p'unchawqa viernesmi karan. Chay tardetan Israel nación llaqtayoy runakunaqa sábado p'unchawpi samanankupaq alistakusharanku. ⁴³Hinaqtinmi Arimatea llaqtamanta José sutiyoq runaqa, Poncio Pilatopa kasqanman mana manchakuspa riran. Hinaspan Jesuspa cuerponta, cruzmanta urayachispa p'ampamunanpaq mañamuran. Joseyqa Israel nacionpi kamachiq jefekunapa hukninmi karan. Hinaspapas payqa allin respetasqa runan karan. Paypas Diospa gobiernanan p'unchawtan suyasharan. ⁴⁴Poncio Pilatoqa Jesuspa ratolla wañusqanmanta uyarispanmi, anchata admirakuran. Chaymi cheqaqchus wañusqaña kasqanta yachananpaq, soldadokunapa jefenta waqyachimuspa, tapuran.

⁴⁵Hinaqtinmi chay soldadokunapa jefen, Jesuspa wañusqanmanta willaqtin, Poncio Pilatoqa Arimatea llaqtayoy Joseyman Jesuspa cuerponta p'ampamunanpaq permisota qoran. ⁴⁶Chaymi Joseyqa Jesuspa cuerponta cruzmanta urayachispa, huk sumaq fino sábanas rantimusqanwan p'istuykuran. Hinaspan huk hatun qaqa sikipi sepultura ruwasqa t'oqoman, Jesuspa cuerponta aparan. Hinaspan chaypi churaran. Chaymantan chay sepulturaman haykuna punkunta, huk hatun rumiwan taparan. ⁴⁷Chaypin kasharanku qawaspa, María Magdalena, hinallataq Joseypa mamitan Mariapiwan. Paykunan rikuranku Jesuspa cuerponta mayman churasqankuta.

Jesupa kawsarimusqanmanta

(Mat 28.1-10; Luc 24.1-12; Juan 20.1-10)

16 ¹Samana p'unchaw pasarullaqtinmi, María Magdalena, Jacobopa mamitan María, hinallataq Salomeypiwan ima, mishk'i q'apaq perfumekunata rantiranku, chaywan Jesuspa cuerponta sepultura ukhupi llusimunanpupa. ²Hinaspan paykunaqa domingo p'unchaw achiqayllata, chayraq inti lloqsiramushaqtin, Jesuspa cuerpon p'ampasqanku sepultura-man riranku. ³Rishaspankutaqmi chay warmikunaqa khaynata ninakuranku:

k 15.41 María Magdalena nispaqa niranku, Magdala sutiyoq llaqtamanta kasqanraykun.

—Kunanri, ¿pitaq sepulturapa punkunpi hatun rumitari tanqarirapuwasunchis? nispanku.

⁴ Ichaga sepulturapa punkunman chayaruspankutaqmi, chay hatun tapasqanku rumitaqa, huk lawman kuyuchisqataña tariranku. ⁵ Hinaspan paykunaqa chay sepultura ukhuman haykuspanku, huk joventa rikuranku, Jesuspa cuerpon churasqankupa phaña ladonpi tiyashaqta. Chay jovenqa pampakama hatun yuraq p'achayoqmi karan. Chayta rikuspankun, paykunaqa anchata mancharikuranku. ⁶ Hinaqtinmi chay jovenqa khaynata niran:

—Ama mancharikuychishchu. Qankunaqa cruzpi wañuq Nazaret llaqtayoy Jesuspa cuerpontan mashkashankichis. Payqa manan kaypiñachu. Qawariychis cuerpon churasqanku lugarqa illaqlañan kashan. Payqa ñan kawsarirunña. ⁷ Kunanqa rispaykichis, Jesuspa discipulonkunaman, hinallataq Pedromanwan ima kay nisqayta willamuychis. Jesusqa Galilea provincia lawmanmi ñawpaqniykichista rishan. Chaypin tupankichis paywanqa, imaynan manaraq wañushaspa nirusqaykichisman hina, nispa.

⁸ Hinaqtinmi chay warmikunaqa mancharikuymanta khatatataspa, chay sepultura ukhumanta lloqsimuspanku ayqekuranku. Ichaga ñan risqankupiq chaykuna rikusqankumantaqa paykunaqa manan ni pimanpas willarankuchu, ancha mancharisqa kasqankurayku.

Magdala llaqtayoy Mariaman Jesuspa rikhurisqanmanta

(Juan 20.11-18)

{ ⁹ Jesusqa domingo p'unchawtan kawsarimuran. Hinaspan primerta María Magdalenaman rikhuriran. Paymantan Jesusqa qanchis demoniokunata ñawpaqtaraq qarqoran. ¹⁰ María Magdalenaga Jesuspa discipulonkunapa kasqanmanmi riran. Hinaspan paykunataqa tariran ancha llakikuymanta waqashaqta. Hinaspan paykunaman Jesuspa kawsarirusqanmanta willaran. ¹¹ Ichaga, “Jesusqa kawsashanmi” niqtinpas, hinallataq “rikumunin” niqtinpas, Jesuspa discipulonkunaga Mariapa willakusqantaqa manan creerankuchu.

Ishkay discipulonkunaman Jesús ñanpi rikhurisqanmanta

(Luc 24.13-35)

¹² Chaymantan Jesusqa ishkay discipulonkunamanpas ñanninta campoan rishaqtinku rikhuriykan. (Ichaga qallariyninpiqa paykunaqa manan reqsirankuchu, hukniraqña kasqanrayku. Chaymantan ichaga reqsiranku). ¹³ Chaymi paykunaqa kutimuspanku, wakin discipulokunaman chaykunamanta willaranku. Ichaga chay willakusqankuta uyarishaspankupas, wakin discipulokunaqa manan creerankuchu.

Discipulonkunata Jesús kamachispa comisionasqanmanta

(Mat 28.16-20; Luc 24.36-49; Juan 20.19-23)

¹⁴ Jesuspa chunka hukniyoq discipulonkunaga mesapin mikhusharanku. Hinaqtinmi Jesusqa paykunaman rikhuriran. Hinaspan paykunata q'aqcharan, rumi sonqo kasqankumanta, hinallataq kawsarimusqanmanta willashaqtinkupas, mana creesqankurayku. ¹⁵ Hinaspan Jesusqa discipulonkunata kamachiran khaynata:

—Qankunaqa kay enteron mundontinman riyichis. Hinaspan kay allin willakuykunata llapallan runakunaman willamuychis. ¹⁶ Pipas salvasqa kananpaqqa noqapín creenán. Hinaspan bautizachikunan. Ichaqa noqapi mana creeq runaqa, castigasqan kanqa. ¹⁷ Noqapi creeqkunán kay señalkunata ruwanqaku: sutiypin runakunamanta demoniokunata qarqonqaku; mana yachasqanku rimaykunatan rimanqaku; ¹⁸ mach'aqwaykunatan hap'in-qaku, ima venenotaña tomanqaku chaypas, manan wañunqakuchu; hinallataqmi onqosqa runakunaman makinkuta churaqtinkupas, chay onqoyinkumanta sanoyanqaku, nispa.

Hanaq pachaman Jesús ripusqanmanta

(*Luc 24.50-53*)

¹⁹ Jesusqa discipulonkunaman yachachiyta tukuruspanmi, hanaq pacha cieloman ripuran. Chaypin Jesusqa Dios Taytanpa phaña ladonpi tiyayuran. ²⁰ Jesuspa discipulonkunañataqmi tukuy lawman rispanku, Diospa palabramanta llapallan runakunaman willaranku. Hinaqtiinmi Jesusqa paykunata yanaparan, tukuy señalkunata hinallataq tukuy milagrokunata ruwanankupa. Saynapin llapallan runakunaqa yacharanku, Jesuspa discipulonkunapa willakusqankuqa, cheqaqpuni kasqanta. Amén.}

LUCAS

1. **Kay librotari, ¿pitaq escribiran?** Kay librotaqa Lucasmi escribiran. Paymi Hechos librotapas escribillarantaq (Luc 1.1-3; Hech 1.1). Lucasqa karan médicon (Col 4.14). Payqa apóstol Pablopá ancha confiasqan amigonmi karan. Chayraykun apóstol Pablowan kushka viajenkunapi riran (Col 4.14; 2 Tim 4.11; Filem 1.24; Hech 16.10). Lucasqa manan Israel nacionniyoq runachu karan. Aswanqa Grecia nación llaqtamanta ancha yachayniyoq runan karan.
2. **Kay librori, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 60 otaq 65 watakunapin.
3. **Kay librori, ¿papaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan Teófilo sutiyoq runapaqmi (Luc 1.1-3; Hech 1.1). Chay “Teófilo” sutiqa significan “Diosta khuyakuq runa” ninantan. Chayraykun wakin estudiaqkunaqa ninku: “Kay libroqa escribisqa kanman karan Diosta khuyakuq llapallan runakunapaqmi”, nispanku.
4. **Kay librori, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan, Teófilo sutiyoq runa, otaq Diosta khuyakuq runakuna, Jesucristopa yachachisqankunata, hinallataq milagrokuna ruwasqankunamantawan, ordenninpi allinta yachanankupaqmi. Lucasqa manan paypa piensasqanman hinallachu escribiran. Aswanqa Jesucristomanta escribisqa historiakunata leespa, Jesucristowan kushka puriqkunata alli-allinta tapukachakamuspanmi, kay librotaqa escribiran (Luc 1.1-4).
5. **Kay libropiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Noqa Diosmanta Hamuq Runaqa, chinkasqa runakunata mashkaspá salvanaypaqmi hamurani” (Luc 19.10).
6. **Kay librori, ¿imayna dividisqataq kashan?**
 - (1) Teofilota otaq Diosta khuyakuq runakunata Lucas saludasqanmanta (Luc 1.1-4).
 - (2) Jesuspa nacesqanmanta, wiñasqamanta, bautizakusqanmanta, hinallataq diablopa tentay munasqanmantawan ima (Luc 1.5 asta 4.13).
 - (3) Jesús Galilea provincia lawpi allin willakuykuna willakusqanmanta (Luc 4.14 asta 9.50).
 - (4) Jesús Jerusalén llaqtaman risqanpi imaymana ruwasqanmanta (Luc 9.51 asta 19.27).
 - (5) Jesús kay pachapi último p'unchawkuna kasqanmanta, hinallataq cruzpi chakataspánku wañuchisqankumantawan (Luc 19.28 asta 23.56).
 - (6) Jesuspa kawsarimusqanmanta, hinallataq hanaq pachaman ripusqanmantawan (Luc 24.1-51).

Teofilota Lucas saludasqanmanta

1 ¹Ancha respetasqay Teófilo, ñan ashka runakunaña atisqankuman hina escribiranku noqanchis ukhupi tukuy imakuna cheqaqtapuni pasasqanmantaqa. ²Chay escribisqankuqa iguallan karan qallariyninmantapacha Jesucristowan kushka puriq discipulokunapa willakusqankuman hina. Chay discipulonkunatan kikin Jesucristo comisionaran Diosmanta willakamunan-kupaq. ³Saynallataqmi noqapas ancha respetasqay Teófilo, kikiypuni Diospa tukuy imakuna ruwasqanmanta alli-allinta tapukachakuspa averiguarani, allinta yachanaypaq. Saynapin qallariyninmantapacha asta tukukuynin-kama, Señor Jesucristomanta willakuykunaqa cheqaqpuni kasqanta yacharani. Chayraykun kunan chay allin willakuykunata ordenninpi qanmanpas escribimuyki, ⁴saynapi Señor Jesucristomanta yachasqaykita astawanraq cheqaqpuni kasqanta allinta yachanaykipaq.

Zacariasman Diospa angelnin rikhrisqanmanta

⁵Huk sacerdoten karan Zacarías sutiyoq Jerusalén templopi. Warminpa sutintaqmi karan Elísabet; paypas ñawpaq sacerdote Aaronpa miraynin-mantan karan. Zacariasmi kawsaran rey Herodes Judea provinciapi gobier-nashaqtin. (Kay Herodestan reqsiranku Hatun kaq Herodes sutiwan). Chay p'unchawkunapin ñawpaq sacerdote Abiaspa mirayninmanta kaq sacerdote-kunaman turno tuparan, Diosta templopi servinankupaq. (Chaymi sacerdote Zacariasqa Diosta templopi serviran). ⁶Zacariasqa warmin Elisabetpiwanmi Diospa ñawpaqninpiqa justo runakuna karanku. Diospa kamachisqankunata-pas llapallantan kasukuranku. Chaymi paykunapa contranpiqa mana ni pipas maltaqa rimarankuchu. ⁷Paykunaqa wawayoq kaytaqa manan atirankuchu, warmin Elísabet qolluri kasqanrayku; hinaspapas ishkeyninkutaqmi sinchi machu payaña karanku.

⁸Huk p'unchawmi Zacariaspa gruponman turno tuparan Diosta templopi servinankupaq. ⁹Chaymi sacerdotekunapa costumbrenkuman hina sortea-ranku. Hinaspan Zacariasman tuparan incienso q'oshñichiy Diospa templon-ukhupi. ¹⁰Chaymi Zacariasqa Diospa templonman haykuran inciensota q'osh-ñichinanpaq. Chay horasllapitaqmi llapallan chaypi kaq runakunaqa hawapi qepakuranku Diosmanta mañakuspanku. ¹¹Hinaspan chay ratopi Zacarias-man qonqayllamanta rikhriran Diospa angelnin, incienso q'oshñichina altarpa phaña ladonpi sayashaq. ¹²Chaymi Zacariasqa chay angelta rikuspa nishuta mancharikuran. Hinaspan mana ni imatapas ruwayta atiranchu. ¹³Angelñataqmi Zacariasta niran:

—¡Zacarías, ama mancharikuychu! Diosmi mañakusqaykita uyarin. War-miyki Elisabetmi qari wawata onqokunqa. Paymanmi sutinta churanki Juanwan. ¹⁴Chaymi qanqa ancha-anchata kusikunki. Saynallataqmi ashka runakunapas kusikunqaku wawaykipa nacesqanwan. ¹⁵Diosmi chay waway-kita yanapanqa, ancha atiyinoyq kananpaq. Payqa manan vinotapas nitaq ni ima mach'anapaq tomanakunatapas tomanqachu. Diospa Santo Espiritun-wanmi hunt'asqa kanqa mamanpa wixsanpi kasqanmantapacha. ¹⁶Paymi Israel nación llaqtapi runakunata yachachinqa, huchankuta saquespanku, Diosta kasukuspa kawsanankupaq. ¹⁷Diosmanta Hamuq Salvasuqniki-chis manaraq hamushaqtinmi, Juanqa hamunqa. Payqa Diosmanta ñawpaq

willakuq profeta Elías hinan ancha atiyniyoq kanqa. Hinaspapas yachachisqanta uyarispankun tayta mamakunapas wawankuwan allinpanqaku. Saynallataqmi Diosta mana kasukuq runakunapas yachanqaku huchayoq kasqankuta; hinaspan Diosman kutirikunqaku. Saynallataqmi payqa runakunata yachachinqa, Diosmanta Hamuq Salvasuqniykichista allinta runakuna chashkinankupaq, nispa.

¹⁸Chaykunata uyarispanmi, Zacariasqa chay angelta tapuran:

—Noqaykuqa nishu machu payaña kayku. ¿Imaynataq yachayman niwasqaykiqa cheqaqpuni kasqantarí? nispa.

¹⁹Chaymi angelqa contestaran:

—Noqapa sutiyaq Gabrielmi. Diospa ñawpaqninpi serviq angelmi kani. Pay kikinmi noqata mandamuwaran, kay allin willakuyta qanman willanaypaq.

²⁰Ichaqa kay willasqayta mana creesqaykiraykun, kunanmantapacha rimayta mana atinkichu, kay nisqaykuna cumplikunan p'unchawkama, nispa.

²¹Dios yupaychana templo ukhupi Zacarías nishuta demoramuytinmi, hawapi suyaq runakunaqa tapunakuranku:

—¿Imataq pasarun, chaytaq mana lloqsimunchurí? nispanku.

²²Hinaqtinmi Zacariasqa templo ukhumanta lloqsimuspan rimayta mana atiranchu. Chaymi makinwan señaschaspalla runakunaman entiendechiran. Chayta rikuspankun runakunaqa ninakuranku:

—Ima visiontachá payqa templo ukhupi rikuramun. Chaychá rimaytaqa mana atinchu, nispanku.

²³Templopi servinan p'unchawkuna tukurukuqtinmi, Zacariasqa wasinman kutipuran. ²⁴Hinaspan chay p'unchawkuna pasaruqtin, warmin Elisabetqa onqoq rikhuriran Zacariaspa wawanta. Chaymi Elisabetqa wasinmanta pishqa killa hunt'a mana lloqsiranchu. Sonqonpitaqmi khaynata piensaran: ²⁵“Diosmi onqokuq kanayta munan. Chaymi runakunamantaqa manaña p'enqakusaqchu, kunanqa wawayoqña kasqayrayku”, nispa.

Mariamán Ángel Gabriel rikhurisqanmanta

²⁶Elísabet soqta killaña onqoq kashaqtinmi, Diosqa ángel Gabriela mandamuran provincia Galilea ukhupi Nazaret llaqtaman. ²⁷Chay angelqa huk willakuytan apamuran Nazaret llaqtapi tiyaq María sutiyoq sipasman. Mariaqa casarakunanpaqmi Joseywan comprometesqaña karan. Joseyña-taqmi karan ñawpaq kamachiq rey Davidpa karu familianmanta. Mariaqa comprometesqaña kashaspanpas, manaraqmi ni hayk'aqqas qariwanqa puñuranchu.

²⁸Hinaqtinmi ángel Gabrielqa Mariapa kasqanman haykuspa, khaynata rimayukuran:

—¡Kusikuy! ¡Diosmi anchata bendecisunki! ¡Paymi qanwan kashan! nispa.

²⁹Mariaqa angelpa rimayukusqanta uyarispanmi, anchata admirakuspa sonqollanpi yuyaymanaran: “¿Imataq kay rimayukuywanri niwayta munan?”, nispa. ³⁰Hinaqtinmi angelqa khaynata niran:

—María, ama mancharikuychu. Diospa akllasqanmi kanki. ³¹Kunanmi qan onqoq rikhurinki; hinaspan huk qari wawata onqokunki. Paymanmi sutinta churanki Jesuswan. ³²Chay wawaykin ancha allin reqsisqa kanqa. Hinaqtinmi paymantaqa ashka runakuna khaynata rimanqaku: “Tukuy atiyniyoq

Diospa Wawanmi payqa”, nispanku. Paytaqa Diospunin churanqa hatun kamachikuq rey kananpaq, ñawpaq rey Davidta hina. ³³Hinaspan Jacobpa mirayninkunata wiñaypaq gobiernanqa; saynapin chay gobiernasqanqa mana ni hayk'aqqas tukukunqachu, nispa.^a

³⁴Chaykunata uyarispanmi Mariaqa angelta tapuran:

—Manaraq ni hayk'aqqas qariwan puñushaspayri ¿imaynataq wawayoqri kayman? nispa.

³⁵Chaymi angelqa contestaran:

—Diospa Santo Espiritunmi qanman urayamunqa; hinaspan Diospuni atiy-ninwan llantuykusunki onqoq kanaykipaq. Chayraykun chay wawaqa mana ni ima huchayoq nacenqa. Hinaqtinmi paytaqa ninqaku “Diospa Wawanmi”, nispanku. ³⁶Saynallataqmi familiayki Elisabetpas, yuyaqa kashaspapas, soqta killa onqoqña kashan, runakunapas “qollurin chay warmiqa” nishaqtinku. ³⁷Diospaqqa manan ni imapas sasaqa kanchu, nispa.

³⁸Chaymi Mariaqa khaynata niran:

—Noqaqa Diosta servikuqllan kani. Paypa munayninyá niwasqaykiman hina ruwasqa kachun noqapi, nispa.

Hinaqtinmi María rimayta tukuruqtiin hinalla, angelqa ripuran.

Priman Elisabetman María visitasqanmanta

³⁹Chay p'unchawkunapin Mariaqa apurayllamanña alistakuspa, Elisabetpa tiyasqan llaqtaman riran. Chay llaqtaqa Judea provincia lawpin karan, huk orqokunaq chawpinpi. ⁴⁰Mariaqa chay llaqtaman chayaruspanmi, Zacaríasqa wasinman haykuspa, Elisabetta rimayukuran. ⁴¹Hinaqtinmi Mariapa rimayukusqanta Elisabet uyariqtiin, Elisabetpa wixsanpi wawaqa kusikuy-manta kuyukachariran. Diospa Santo Espirituntaqmi Elisabetman hunt'ayuran. ⁴²Chaymi Elisabetqa altota rimarispas, khaynata niran:

—¡María, Diosmi qanta bendecisunki llapallan warmikunamantapas aswan mastaraq! Saynallataqmi nacemuq wawaykitapas anchata bendecinqa. ⁴³¡Pitaq noqari kani, Salvaqniypa mamitan watukamuwanaykipaqri? ⁴⁴Rimayakamuwaqtiykin wixsaypi waway kusikuy-manta kuyukacharin. ⁴⁵¡Ancha kusisqan kanki Diospa nisqanta creesqaykirayku! ¡Diospa nisqan-kunaqa cumplikunqapunin! nispa.

Diosta María alabasqanmanta

⁴⁶Chaykunata uyarispanmi Mariaqa, kusikuy-manta Diosta alabaran khaynata:

“¡Diosmanmi graciasta qoni tukuy sonqoy-manta!

⁴⁷¡Anchatan kusikuni, Salvaqniy kasqanrayku!

⁴⁸Diosmi akllaykuwan kay serviqnin humilde warmita, mana importante kashaqtiypas.

Kunanmantaqa llapallan runakunan hinallataq mirayninkunapas ninqaku:

‘¡Mariaqa ancha kusisqan kashan, Diospa bendecisqanrayku!’ nispanku.

⁴⁹Tukuy atiyniyoq Diosmi

noqapi admirakuypaq hatun milagrokunata ruwaspa anchata yanapaykuwan.

¡Payqa Ch'uya Diosmi!

⁵⁰ Payqa wiña-wiñaypaqmi munakunqa payta respetaspa adoraqkunataqa.

⁵¹ Diosqa tukuy atiyinwanmi tukuy imatapas ruwaran.

Pay tukuq runakunapa piensasqankuman hina, ima ruway munasqankutapas, mana imamanmi tukuchin.

⁵² Kay pachapi kamachiqkunatan wikch'un kamachisqanmanta.

Kamachiqkunapa mana reparasqan runakunatan ichaqa kikin Diospuni hatunchan.

⁵³ Yarqaypi kawsaqqunamanmi tukuy imata qon.

Qapaq runakunataqmi mana imayoqta qarqon.

⁵⁴ Israel nacionniyoq runakunatan serviqnin kasqanrayku yanapan.

Manan ni hayk'aqqas Diospa khuyakuyninqa kay Israel nación llaqtanpaqqa tukukunqachu.

⁵⁵ Saynatan wiñaypaq prometeran ñawpaq taytanchiskunaman, Abrahamman, hinallataq llapallan mirayninkunamanpas", nispa.

Saynatan Mariaqa Diosta alabaran.

⁵⁶ Hinaspan Mariaqa kinsa killa hunt'a Elisabetpa wasinpi qepakuran. Chaymantañan wasinman kutipuran.

Bautizaq Juanpa nacesqanmanta

⁵⁷ Elisabetpa onqokunan tiempo chayaramuqtinmi, payqa qari wawata onqokuran. ⁵⁸ Chaymi familiankunapas hinallataq vecinonkunapas Elisabetpa onqokusqanta yachaspanku, wasinman riranku. Hinaspan paywan kushka anchata kusikuranku, Dios khuyapayasqanrayku. ⁵⁹ Elisabetpa wawan pusaq p'unchawniyoq kashaqtinmi, chay wawata aparanku circuncisión costumbre ruwanankupa. Chay circuncisión costumbreta ruwaruqtinkun, runakunaqa wawaman sutinta churayta munaranku papanpa sutin Zacariaswan, costumbrenkuman hina. ⁶⁰ Chayta uyarispanmi Elisabetqa paykunata niran:

—¡Manan! Wawaypa sutinga Juanmi kanqa, nispa.

⁶¹ Chaypi kaq runakunañataqmi Elisabetta tapuranku:

—¿Imanaqtintaq chay sutitari churayta munankí? Manan ni mayqen familiaykipas sayna sutiyoqqa kanchu, nispanku.

⁶² Chaymi chay runakunaqa señasllawan Zacariasta tapuranku: "Wawaykipa sutinri, ¿imataq kanqa?" nispanku. ⁶³ Hinaqtinmi Zacariasqa escribina tablachata mañakuspa, chaypi escribiran khaynata: "Wawaypa sutinga Juanmi kanqa", nispa. Chayta rikuspankun llapallanku anchata admirakuranku. ⁶⁴ Chaymi chay ratomantapacha Zacariasqa kaqmanta rimariran. Hinaspan Diosta alabayta qallariran. ⁶⁵ Chaymi llapallan vecinonkunaqa anchata admirakuranku. Hinaqtinmi chay enteron Judea provinciapi tiyaq runakunaqa chaykuna pasasqanmanta rimaranku. ⁶⁶ Chaymi llapallan uyarikunaqa sonqollankupi tapukuranku: "¿Chay wawa wiñaspanqa imaraqchá kanqa?", nispanku. Ichaqa paykunaqa yacharankun chay wawataqa kikin Diospuni yanapasqanta.

Dios̄ta Zacarías alabasqanmanta

⁶⁷Diospa Santo Espiritun Zacariasman hunt'ayuytinmi, payqa khaynata rimaran:

⁶⁸ “¡Diosyá alabasqa kachun!

¡Paymi hamuran kay Israel nacionpi tiyaqkunata salvawananchispaq!

⁶⁹ Diosmi hanaq pachamanta mandamun ancha atiyniyoq
Salvawaqninchista. Payqa ñawpaq rey Davidpa mirayninmantan.
Davidqa Dios serviciqmi karan.

⁷⁰ Chaykunatan Diosmanta ñawpaq willakuq profetakuna escribiranku khaynata:

⁷¹ ‘Diosmi enemigonchis runakunamanta hinallataq cheqniwaqninchis runakunamantapas salvawasunchis’, nispanku.

⁷² Hinaspapas Diosqa nillarantaqmi khaynata: ‘Qankunata khuyapayasqayraykun prometesqaykunataqa cumplisaqpuni’, nispa.

⁷³ Saynatan Diosqa ñawpaq abuelonchis Abrahamman prometeran,

⁷⁴ llapallan enemigonchis runakunamanta librasqa kananchispaq, saynapi mana manchakuspa Diosllatapuni servinanchispaq,

⁷⁵ saynallataq huchaman mana urmaspa,

Diospa munasqanman hina

sapa p'unchaw allinta kawsananchispaq.

⁷⁶ Wawalláy, qantan runakuna reqsisunkiku, tukuy atiyniyoq Diosmanta willakuq profetawan.

Qanmi runakunata yachachi q rinki. Yachachisqaykita uyarispanku, hanaq pachamanta hamuq Salvadorta allinta chashkinankupaq.

⁷⁷ Yachachispaykin Israel nacionpi tiyaq runakunata ninki:

‘Diosmi munan huchaykichista saqe qtiykichis perdonaspa salvusunaykichispaq’, nispa.

⁷⁸ Diosqa khuyakuwaspanchismi, anchata munakuwanchis. Chaymi hanaq pachamanta Salvawaqninchista mandamun, imaynan huk mosoq p'unchawpi inti k'anchariqta hina.

⁷⁹ Paypa yachachikuyninmi inti hina k'anchayunqa huchallapi kawsaspa wañuyman riq runakunaman. Hinaspan allin kawsay ñanninta pusawasunchis, saynapi Dioswan hinallataq runamasinchiskunawan allinpi kawsanapaq”, nispa.

⁸⁰ Diospa yanapayninwanmi Zacariaspa wawan Juanqa wiñasqanman hina, allin yachayniyoq runa karan. Hinaspan payqa ch'inñeq lugarkunapi tiyaran, Israel nación llaqtapi tiyaq runakunata yachachi q rinan p'unchawkama.

Jesuspa nacesqanmanta

(Mat 1.18-25)

2 ¹ Jesús manaraq nacemushaqtinmi, chay p'unchawkunapi Rey Augusto César gobiernasharan ashka nación llaqtakunata. Hinaspan kamachimuran llapallan gobiernasqan llaqtakunapi runakuna censasqa kanankupaq.

² Chay primer kaq censoqa karan Siria provincia lawpi Cirenio sutiyoq runa

gobernador kashaqtinmi. ³Chayraykun censasqa kanankupaq sapankama runakuna nacesqanku llaqtankuman riranku.

⁴Hinaqtinmi Joseypas Nazaret llaqtapi tiyasqanmanta Belén llaqtaman riran censasqa kananpaq. Nazaret llaqtaqa Galilea provinciamanmi perteneceran. Belén llaqtañataqmi Judea provinciaman perteneceran. Chaymi Joseyqa ñawpaq tiempopi rey Davidpa mirayninmanta kasqanrayku Belén llaqtamanqa riran.^b ⁵Joseyqa warmin Mariapiwanmi ishkeyninku censasqa kanankupaq riranku. Mariaqa onqoqñan kasharan, (Diospa Santo Espiritun atiyninwan llantuykusqanrayku). ⁶Belén llaqtapiña kashaqtinkun Mariapa onqokunan p'unchaw chayamuran. ⁷Hinaspan samana wasikunapi manaña campota tarispanku, animalkunapa puñunan lugarpi samapakuranku. Chaypin Mariaqa kuraq qari wawanta onqokuran. Pañalwan walthaykuspa-taqmi pesebrepi puñuykachiran.

Angelkuna michikunaman rikhurişqanmanta

⁸Belén llaqtapa camponpin michikuna ovejankuta tuta cuidasharanku. ⁹Chaypin qonqayllamanta Diospa angelnin paykunaman rikhurişkuran. Muyurişninkutataqmi Diospa k'anchaynin k'anchayuran. Chaymi michikunaqa anchallataña mancharikuranku. ¹⁰Hinaqtinmi Diospa angelninpa paykunata khaynata niran:

—Ama mancharikuychishchu. Llapallan runakuna kusikunanpaqmi Diosmanta allin willakuykunata qankunaman willaq hamushani. ¹¹Kunanmi nacerapusunkichis ñawpaq rey Davidpa tiyasqan Belén llaqtapi Salvasuqniy-kichis. Payqa Diosmanta Hamuq Salvadormi, hinaspapas runakunata salvaş Señormi. ¹²Kunanmi rispa qankunaqa chay wawata tarimunkichis pañalkunawan walthaykusqata pesebrepi puñushaqa, nispa.

¹³Chay angelpa ladonpin qonqayllamanta ashka angelkuna rikhurişkamuspa, Diosta alabaranku khaynata:

¹⁴“¡Diosyá hanaq pachapi alabasqa kachun!

¡Hinallataq kay pachapipas Diospa khuyakuynin chashkiş runakunapaq hawkeyay kachun!” nispa.

¹⁵Hinaspan chay angelkuna hanaq pachaman kutipuqtinku, chay michikunaqa khaynata ninakuranku:

—¡Hakuchiyá Belén llaqtaman, Diospa niwasqanchista rikumunanchispaq! nispanku.

¹⁶Chaymi michikunaqa apurayllamanña rispanku Mariata Joseytawan tariranku, hinallataq wawatapas pesebrepi puñushaqa. ¹⁷Chay wawata rikuruspankutaqmi, michikunaqa angelpa tukuy ima nisqanta willakuranku.

¹⁸Chaymi llapallan chaypi kaş runakunaqa, michikunapa willakusqanta uyarişpanku, anchata admirakuranku. ¹⁹İchaqa Mariañataqmi sapa kutin yuyaymanaran sonqon ukhullapi chaykuna pasasqanmanta. ²⁰Chaymantan michikunaqa kutipuranku Diosta alabastin, hinallataq graciasta qostin. Sayna kusişqaqa kutipuranku, angelpa nisqanman hina uyarişqankumanta, hinallataq angelpa nisqanman hina rikumusqankumantawan ima.

b 2.4 Rey Davidqa Belén llaqtapin naceran.

Wawaman sutinta churasqankumanta

²¹ Mariapa wawan pusaq p'unchawniyok kashaqtinmi circuncisión cos-tumbreta ruwaranku. Hinaspan sutintapas churaranku Jesuswan. Chay sutitaqa ángel Gabrielmi Mariamanqa ña willaranña manaraq onqok kashaqtin.

Jesusta temploman apasqankumanta

²² Moisespa escribisqan leyman hinan huk onqokuq warmiqa ch'uyancha-kunan karan. Chay ch'uyanchakunan tiempo tukurukuqtinmi, wawa tawa chunka p'unchawniyok kashaqtin, Joseyqa Mariapiwan wawata aparanku Jerusalén llaqtapi temploman, Diosman dedicanankupaq.⁶ Chayta ruwa-ruspañan primer kaq qari wawantaqa Diosman dedicanan karan. ²³ Moisespa escribisqan leypin khayna kamachikuy karan: “Diosmanmi sapaq-chaspa dedicapuna llapallan primerta nacemuq qari wawakunataqa”, nispa [*Éxodo 13.2, 12*]. ²⁴ Hinaspapas Moisespa escribisqan leypiq nillarrantaqmi khaynata: “Ishkay kullkuta otaq ishkay malqo urpita wañuchispa, Diosman sacrificio ofrendata qonkichis”, nispa [*Levítico 12.8*].

²⁵ Chay tiempopin Jerusalén llaqtapi tiyaran Simeón sutiyoq runa. Paymi Diosta kasukuspa allin kawsaq runa karan. Hinaspapas payqa suyasharanmi Israel nación llaqtapi tiyaq runakuna salvasqa kanankuta. Diospa Santo Espirituntaqmi Simeonwan kaspa, ²⁶ paymanqa ña willaranña khaynata: “Manan wañunkiraqchu Diospa mandamusqan Salvadorta rikunaykikama”, nispa. ²⁷ Chaymi Diospa Santo Espiritun kallpanchaqtin, Simeonqa temploman riran. Chaymanmi Mariaqa Joseypiwan wawata aparanku, leypa kamachis-qanman hina cumplinankupaq. ²⁸ Chaypin Simeonqa wawata marq'arikuspa, Diosta alabaran khaynata:

²⁹ “Diosnilláy, kay serviqniykiman prometewasqaykiqa ñan cumplirukunña. Kunanqa hawkallayá wañukapusaq.

³⁰ Salvaqniyku mandamusqaykitan ña rikuykuniña.

³¹ Paytan mandamuranki llapallan llaqtakunapi runakuna reqsinankupaq.

³² Paymi llapallan nacionkunapi tiyaq runakunata inti hina k'ancharinqa. Hinallataqmi Israel nacionniyoq runakunapas ancha allin reqsisqa kanqaku”, nispa.

³³ Chaymi Joseyqa Mariapiwan Simeonpa nisqanta uyarispanku, anchata admirakuranku. ³⁴ Hinaspan Simeonqa paykunapaq Diosmanta mañapuyta tukuruspa, Jesuspa mamanta Mariata khaynata niran:

—Diosmi kay wawata mandamun Israel nacionpi ashka runakuna paypi creespa salvasqa kanankupaq, ichaqa paypi mana creeqkunañataq castigasqa kanankupaq. Paymi kanqa huk señal hina llapallan runakunapaq; hinaqtinmi ashka runakuna paypi creeyta mana munaspanku, paypa contranpi sayarin-qaku. ³⁵ Saynapin runakunapa tukuy ima piensasqankupas yachasqa kanqa.

c 2.22 Moisespa escribisqan leyman hinaqa tawa chunka p'unchawmi onqokuq warmiqa ch'uyanchakunan karan. Chaymantañan temploman rinan karan huchankunamanta Diosman sacrificiata ofrecenanpaq, Levítico 12.1-8.

Chaymi, María, qanqa ancha llakisqa kanki, imaynan huk hatun cuchillo-wanpas sonqoykita k'irishasunkikuman hinaraq, nispa.

³⁶Chaypitaqmi kasharan Aserpa mirayninmanta Fanuelpa ususin Anapas yuyaq warmiña. Payqa Diosmanta willakuq profetisan karan. Sipas kashaspanmi Anaqa casarakuran hinaspan qanchis watalla qosanwan tiyaran. ³⁷Chaymantan viuda qeparan pusaq chunka tawayoq wata. Hinaspan payqa sayna yuyaqña kashaspanpas Diosta templopi tuta p'unchaw serviran, ayunaspa, hinallataq Diosmanta mañakuspa ima. ³⁸Simeón rimayta tukurullaqtinmi, Anaqa paykunaman ashuyuspa, Diosta alabaran. Chaymantan Jerusalenpi tiyaq wakin runakunaman willaran wawa Jesusmanta. Paykunaqa suyasharankun salvaqninku hamunanta.

Nazaret llaqtankuman kutipusqankumanta

³⁹Diospa leyninpi kamachisqankunata cumpliruspankun, Joseyqa Maria-piwan Galilea provinciapi Nazaret llaqtankuman kutipuranku. ⁴⁰Chaypin Jesusqa wiñaran allin kallpayoq, hinallataq allin yachayniyoq ima. Dios-taqmi paywan anchata kusikuspa, tukuy imapi yanaparan.

Templopi Jesús kasqanmanta

⁴¹Jesuspa tayta mamanta sapa watanmi, Jerusalén llaqtapi Pascua fiesta-man riranku. ⁴²Chaymi Jesusqa chunka ishkayniyoq watanpiña kashaspa, tayta mamantapiwan riranku costumbrenkuman hina Jerusalén llaqtapi Pascua fiestaman. ⁴³Pascua fiesta tukurukuqtintaqmi llaqtankuman kutipusharanku, Jesusñataqmi ichaqa tayta mamanta mana yachasqallan qeparukuran Jerusalén llaqtapi. ⁴⁴Tayta mamantataqmi piensaranku wakin kutipukunawan kushka Jesús rinanpaq. Huk p'unchaw puriytaña rishaspankutaqmi, chayraq cuentata qokuranku Jesusqa paykunawan mana risqanta. Hinaspan mashkaranku familiankuna ukhupi, hinallataq reqsisqan runakunatapas tapukachakustin. ⁴⁵Mana tarispankuñataqmi Jerusalén llaqtaman kutiranku, chaypi mashkamunankupaq.

⁴⁶Chaymi kinsa p'unchawmantaña Jerusalén templopi Jesustaqa tariranku, Moisespa escribisqan leykunamanta yachachi runakunapa chawpinpi tiyayuspa uyariashaqta, hinallataq paykunata tapushaqta ima. ⁴⁷Hinaspan llapallan chaypi uyariqkunaqa anchata admirakuranku Jesuspa yachasqanwan, hinallataq paykunapa tapusqankutapas allinta contestasqanwan ima. ⁴⁸Saynallataqmi tayta mamantapas Jesusta templopi rikuspanku anchata admirakuranku. Hinaspan mamitan Mariaqa Jesusta niran:

—Wawáy, ¿imanaqtintaq kaytari ruwawankikú? Papaykin, noqapiwan ancha llakisqallaña mashkamushaykiku, nispa.

⁴⁹Chaymi Jesusqa khaynata contestaran:

—¿Imanaqtintaq noqatari mashkawashankichís? ¿Manachu yacharankichis noqaqa Papaypa ruwanankunapi kanayta? nispa.

⁵⁰Chayta uyarispankun Joseyqa Mariapiwan mana entienderankuchu.

⁵¹Chaymantan Jesusqa tayta mamantapiwan Nazaret llaqtaman kutiran. Hinaspan tayta mamanta tukuy imapi kasukuspa, paykunawan kushka tiyaran.

Mariañataqmi ichaqa tukuy imaymana pasasqankunamanta mana qonqaspa, sapa kutin yuyarispas sonqollanpi yuyaymanaran. ⁵²Jesusñataqmi

wiñaran sayayninpi, hinallataq yachayninpas astawan yapakuran. Hinaqtinmi Diospas hinallataq runakunapas Jesuspa ruwasqankunawan astawanraq kusikuranku.

Bautizaq Juan runakunaman willasqanmanta

(Mat 3.1-12; Mar 1.1-8; Juan 1.19-28)

3 ¹Chunka pishqayoy wataña rey Tiberio César ashka nación llaqtakunata gobiernashaqtinmi, chay p'unchawkunapi prefecto hina kama-chiq karanku: Judea provinciapi Poncio Pilato; Galilea provinciapi Herodes Antipas; Iturea provinciapi hinallataq Traconite provinciapiwan Herodes Antipaspawawqen Felipe; Abilinia provinciapi Lisanias sutiyoq runa prefecto karan. ²Israel nacionniyoq sacerdotekunapa jefenkunañataqmi karanku Anaswan Caifaspiwan. Chay p'unchawkunallapitaqmi Zacariaspa wawan Bautizaq Juanpas huk ch'inñeq lugarpikasharan. Chaypi kashaqtinmi Diosqa payman rimaykuran, (saynapipi Diosmanta willakuq profeta kananpaq). ³Chaymi Bautizaq Juanqa Jordán nisqa mayupa ladonman riran. Chay mayuq patankunapi purispanmi, Bautizaq Juanqa runakunaman willaran khaynata:

—Huchaykichista saquespayá, Diosman kutirikuychis, huchaykichis perdonasqa kananpaq. Hinaspataq bautizachikuychis, nispa.

⁴Kaykunataqa Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Isaiasmipi Bautizaq Juanmantaqa ña escribirañan khaynata:

“Ch'inñeq desierto lugarpin huk runa altollamantaña rimaspa willakushan khaynata:

‘Sonqoykichista allichaychis Diosmanta Hamuq Salvadorta chashkinaykichispaq, imaynan wiksu ñankunata allichanku chay hinata.

⁵ Diosmanta Hamuq Salvadorta chashkinaykichispaqqa, sonqoykichista allichaychis, imaynan llapallan wayq'okunapas hunt'asqa kanman hinata, imaynan tukuy orqokunapas, hinallataq moqokunapas pampayachisqa kanman hinata, imaynan q'ewi-q'ewi ñankunapas derechasqa kanman hinata, imaynan khallka-khallka ñankunapas allichasqa kanman hinata, sonqonchista allichasunchis.

⁶ Saynapin kay pachapi llapallan runakuna Diosmanta Hamuq Salvadorninchista rikunqaku’ ”, nispa [Isaías 40.3-5].

⁷Hinaqtinmi ashka runakuna riranku Juanwan bautizachikuq. Chaymi Bautizaq Juanqa paykunata rikuspa khaynata niran:

—¡Mach'aqwaypa miraynin hina runakuna! Qankunamanri, ¿pitaq nisirankichis Diospa castigonmanta ayqekunaykichispaqri? ⁸Tukuy huchaykichismanta wanakuspayá, allin kawsaypiña puriyichis. Amataq piensaychishchu: “Noqaykuqa ñawpaq abueloyku Abrahampa mirayninmanta kasqaykuraykun salvasqa kasaqku”, nispachu. (Saynataqa piensaranku Diospi Abraham anchata iñispa confiasqanraykun). Ichaqa noqan nisqaykichis, sichus Dios munanman chayqa, Abrahammanta miramuq runakunamanmi kay rumikunatapaspas tukurachinman. ⁹Imaynan mana ruruq

sach'akunatapaspas dueñonqa, saphinmanta orqospa, hachawan takaspa ninaman wikch'uyun, saynallatataqmi Diospas ruwanqa mana allin ruwaq runakunawanqa, nispa.

¹⁰Chaykunata uyarispankun runakunaqa Juanta tapuranku khaynata:

—¿Imatataq ruwaykuman salvasqa kanaykupaqrí? nispa.

¹¹Juanñataqmi contestaran:

—Pipas ishkay p'achayoq kaspaqa, hukninta mana p'achayoqman qoykuchun. Mikhunayoq kaqpas, mana mikhunayoqman qoykuchun, nispa.

¹²Saynallataqmi Roma llaqtapaq impuesto cobraq runakunapas hamulla-rankutaq Juanwan bautizachikunankupaq. Hinaspan Juanta tapukuranku khaynata:

—Yachachikuq, noqaykuri ¿imatataq ruwaykuman salvasqa kanaykupaqrí? nispanku.

¹³Juanñataqmi contestaran khaynata:

—Qankunaqa, amayá mas-mastaraqchu cobraychis; aswanqa kamachiq autoridadpa leyninman hinallayá cobraychis, nispa.

¹⁴Chaymantan huk soldadokunapas Juanta tapukullarankutaq:

—Noqaykuri, ¿imatataq ruwasaqkuri? nispanku.

Juanñataqmi paykunata contestaran:

—Qankunaqa amayá ni pitapas amenazaspachu imankutapas qechuychis, nitaq yanqamanta tumpaspachu pagachikuychispas. Aswanqa pagoykichis-wanyá contentakuychis, nispa.

¹⁵Chaymi Juanpa nisqanta uyarispanku chaypi kaq runakunaqa admirakuranku. Hinaspan sonqonku ukhullapi tapukuranku khaynata: “Icha, ¿paychu Diosmanta Hamuq Salvadorninchisqa?” nispanku.

¹⁶Chaymi Juanqa, chaypi kaq runakunata niran:

—Noqaqa unullawanmi qankunataqa bautizaykichis. Aswanqa hukraqmi hamushan noqamanta aswan más atiyniyoq. Paymi Diospa Santo Espiritunta qosunkichis qankunapi kananpaq; hinallataq bautizasunkichispas ninawan hina. Noqaqa manan paypa husut'anpa watullantapas pashkanaypaq hinachu kani. ¹⁷Pay hamuspanmi t'aqanqa allin runakunata mana allin runakunamanta, imaynan pajanmanta trigota akllaspa wayrachinku chay hinata. Ichaqa allin ruwaq runakunatatqmi salvanqa. Mana allinpi kawsaq runakunatatqmi mana wañuq nina rawrayman wikch'uyuspa k'ananaqa, chaypi wiña-wiñaypaq ñak'arinankupaq, nispa.

¹⁸Saynatan Juanqa Diosmanta runakunaman willaran allin willakuykunata. ¹⁹Hinallataq Juanqa q'aqcharan kamachiq Herodes Antipastapas, wawqen Felipepa warmin Herodiaswan waqllikusqanmanta, hinallataq tukuy mana allinkuna ruwasqanmantawan ima. ²⁰Chaymi Herodes Antipasqa anchata phiñakuspa, Bautizaq Juantaqa carcelman churachiran. Chayta ruwaspanmi Herodesqa astawanraq huchallikuran.

Jesús bautizasqa kasqanmanta

(Mat 3.13-17; Mar 1.9-11)

²¹Manaraq carcelman churashaqtinkun, Juanqa runakunata bautizasharan. Chaymanmi Jesuspas riran Juanwan bautizachikuq. Chay ratopin, Jesusqa Diosmanta mañakushaqtin, hanaq pacha cielo

kicharikuran. ²² Hinaqtiinmi Diospa Santo Espiritun paloma hina urayamuran Jesuspa hawanman. Hinaspan chay ratopi hanaq pachamanta nimuran khaynata:

—Qanmi kanki ancha munakusqay Waway. Qanwanmi anchata kusikuni munasqayta ruwasqaykirayku, nispa.

Jesucristopa ñawpaq abuelonkunamanta

(Mat 1.1-17)

²³ Kinsa chunka watayoq hina kashaspanmi, Jesusqa qallariran runakunaman yachachiyta. Runakunapa piensayninman hinaqa, Jesusqa Joseypa wawanmi karan.

Joseyñataqmi Eliypa wawan karan.

²⁴ Eliyñataqmi Matatpa wawan karan,
Matatñataqmi Leviypa wawan karan,
Leviyñataqmi Melquipa wawan karan,
Melquiñataqmi Janapa wawan karan,
Janañataqmi Joseypa wawan karan,

²⁵ Joseyñataqmi Matatiaspa wawan karan,
Matatiasñataqmi Amospa wawan karan,
Amosñataqmi Nahumpa wawan karan,
Nahumñataqmi Eslipa wawan karan,
Eslinñataqmi Nagaipa wawan karan,

²⁶ Nagaiñataqmi Maatpa wawan karan,
Maatñataqmi Matatiaspa wawan karan,
Matatiasñataqmi Semeipa wawan karan,
Semeiñataqmi Joseypa wawan karan,
Joseyñataqmi Judapa wawan karan,

²⁷ Judañataqmi Joanapa wawan karan,
Joanañataqmi Resapa wawan karan,
Resañataqmi Zorobabelpa wawan karan,
Zorobabelñataqmi Salatielpa wawan karan,
Salatielñataqmi Neripa wawan karan,

²⁸ Neriñataqmi Melquipa wawan karan,
Melquiñataqmi Adipa wawan karan,
Adiñataqmi Cosampa wawan karan,
Cosamñataqmi Elmadampa wawan karan,
Elmadamñataqmi Erpa wawan karan,

²⁹ Erñataqmi Josueypa wawan karan,
Josueyñataqmi Eliezerpa wawan karan,
Eliezerñataqmi Jorimpa wawan karan,
Jorimñataqmi Matatpa wawan karan,

³⁰ Matatñataqmi Leviypa wawan karan,
Leviyñataqmi Simeonpa wawan karan,
Simeonñataqmi Judapa wawan karan,
Judañataqmi Joseypa wawan karan,
Joseyñataqmi Jonanpa wawan karan,
Jonanñataqmi Eliaquimpa wawan karan,

- ³¹ Eliaquimñataqmi Meleapa wawan karan,
Meleañataqmi Mainanpa wawan karan,
Mainanñataqmi Matatapa wawan karan,
Matatañataqmi Natanpa wawan karan,
³² Natanñataqmi Davidpa wawan karan,
Davidñataqmi Isaipa wawan karan,
Isaiñataqmi Obedpa wawan karan,
Obedñataqmi Boozpa wawan karan,
Boozñataqmi Salmonpa wawan karan,
Salmonñataqmi Naasonpa wawan karan,
³³ Naasonñataqmi Aminadabpa wawan karan,
Aminadabñataqmi Arampa wawan karan,
Aramñataqmi Esrompa wawan karan,
Esromñataqmi Farespa wawan karan,
Faresñataqmi Judapa wawan karan,
³⁴ Judañataqmi Jacobpa wawan karan,
Jacobñataqmi Isaacpa wawan karan,
Isaacñataqmi Abrahampa wawan karan,
Abrahamñataqmi Tareypa wawan karan,
Tareyñataqmi Nacorpa wawan karan,
³⁵ Nacorñataqmi Serugpa wawan karan,
Serugñataqmi Ragaupa wawan karan,
Ragauñataqmi Pelegpa wawan karan,
Pelegñataqmi Heberpa wawan karan,
Heberñataqmi Salapa wawan karan,
³⁶ Salañataqmi Cainanpa wawan karan,
Cainanñataqmi Arfaxadpa wawan karan,
Arfaxadñataqmi Sempa wawan karan,
Semñataqmi Noeypa wawan karan,
Noeyñataqmi Lamecpa wawan karan,
³⁷ Lamecñataqmi Matusalenpa wawan karan,
Matusalenñataqmi Enocpa wawan karan,
Enocñataqmi Jaredpa wawan karan,
Jaredñataqmi Mahalaleelpa wawan karan,
Mahalaleelñataqmi Cainanpa wawan karan,
³⁸ Cainanñataqmi Enospa wawan karan,
Enosñataqmi Setpa wawan karan,
Setñataqmi Adanpa wawan karan,
Adanñataqmi Diospa unanchasqan karan.

Jesusta huchaman diablo urmachiy munasqanmanta

(Mat 4.1-11; Mar 1.12-13)

4 ¹ Jesusqa Diospa Santo Espiritunwanmi hunt'asqa kutipusharan Jordán mayumanta. Hinaqtinmi Diospa Santo Espiritunqa ch'inñeq desierto lugarman Jesusta pusaran.

² Chaypin Jesusqa karan tawa chunka p'unchaw mana ni imatapas mikhuspa. Chay p'unchawkunapin diabloqa Jesusta huchaman urmachiya

munaran. Chay tawa chunka p'unchaw pasaruqtinñataqmi Jesusqa yarqachikuran. ³Chaymi diabloqa khaynata niran:

—Cheqaqtapuni Diospa Wawan kaspaykiqa, kay rumikunatayá niy t'antaman tukunanpaq, nispa.

⁴Jesusñataqmi contestaran:

—Bibliapin nishan: “Runaqa manan t'antallawanchu kawsanqa, {aswanqa Diospa palabranta kasukuspan kawsanqa}”, nispa [Deuteronomio 8.3].

⁵Chaymantan diabloqa huk alto orqoman Jesusta pusaran. Hinaspan huk ratollapi qawarichiran kay pachapi llapallan nación llaqtakunata. ⁶Hinaspan diabloqa khaynata niran:

—Qanmanmi qosqayki kay nacionkunata kamachinaykipaq, hinallataq qapaq kaynintapas. Noqamanmi qowaran; chaymi noqaqa pi munasqaymanpas qoyman. ⁷Sichus qan ñawpaqniypi qonqorikuspa adorawanki chayqa, llapallanmi qanpaq kanqa, nispa.

⁸Jesusñataqmi diablota niran:

—Bibliapin khaynata nishan: “Señor Diosnillaykitan adoranki, pay sapa llantataqmi servinkipas”, nispa [Deuteronomio 6.13; 10.20].

⁹Chaymantan diabloqa Jerusalén llaqtaman Jesusta pusaran. Chaypin Dios yupaychana templopa alton patapi sayaykachispa, khaynata niran:

—Cheqaqtapuni Diospa Wawan kaspaykiqa kaymantayá saltaykuy.

¹⁰Bibliapin nishan khaynata:

“Diosmi angelninkunata
kamachinqa cuidasunaykipaq.

¹¹Paykunan makinkuwan hap'isunkiku,
chakiykita rumiman ama takakunaykipaq”, nispa [Salmos 91.11-12].

¹²Chaymi Jesusqa diablota niran:

—Bibliapiqa nillashantaqmi: “Señor Diosniykitaqa aman ni ima prueba-manpas yanqapuniqa churankichu”, nispa [Deuteronomio 6.16].

¹³Diabloqa Jesusta huchaman mana urmachiya atispanmi, karunchakuran huk kutinkama.

Galilea provinciapi yachachiyta Jesús qallarisqanmanta

(Mat 4.12-17; Mar 1.14-15)

¹⁴Jesusmi kutiran Diospa Santo Espiritunpa atiyinwan hunt'asqa Galilea provincia lawman. Chaymi chay enteron provincia lawpi runakunaqa Jesusmanta allinta rimaranku. ¹⁵Hinaspan chay p'unchawkunapi Jesusqa yachachiran Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapi. Chaypi uyariq runakunañataqmi anchata admirakuranku; hinaspan Jesusta alabaranku.

Nazaret llaqtapi Jesuspa yachachisqanmanta

(Mat 13.53-58; Mar 6.1-6)

¹⁶Jesusqa wiñasqan Nazaret llaqtaman rispanmi, costumbrenman hina samana p'unchawpi Diosmanta yachachina sinagoga wasiman riran. Chaypin sayariyuran leenanpaq. ¹⁷Chaymi Diosmanta willakuq profeta Isaiaspa escribisqan librota Jesusman haywaranku leenanpaq. Hinaqtiinmi chay librota kicharispa leeran:

¹⁸ “Diospa Santo Espiritunmi noqapi kashan.

Paymi atiyta qowan; hinaspan mandamuwan allin willakuykunata wakcha runakunaman willanaypaq,

hinallataq carcelpi kaqkunaman willaqtiy kacharisqa kanankupaq, ñawsakunapa ñawinta qawarichinaypaq,

ñak'ariypi kawsaqqunata orqospa salvanaypaq,

¹⁹ runakunaman Diospa salvanan tiempo chayamusqanta willanaypaq ima”, nispa [*Isaías 61.1-2*].

²⁰ Leeyta tukuruspanmi, Jesusqa Diosmanta willakuq profeta Isaiaspa escribisqan librota haywayapuran librokuna waqaychaqman. Hinaspanmi Jesusqa tiyayuran. Chaypi kaq llapallan runakunañataqmi Jesusta qawapayaranku. ²¹ Chaymi paykunata Jesusqa niran:

—Kunanmi kay leesqaykunaga qankunapa ñawpaqniykichispi cumplikun, nispa.

²² Jesuspa sumaqlaña yachachisqankunata uyarispankun llapallan chaypi kaq runakunaga admirasqallaña Jesusmanta allinta rimaranku. Hinaspan paykunapura ninakuranku khaynata:

—¿Manachu kay runaga Joseypa churillan? nispanku.

²³ Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—Runakunapa nisqankutan niwankichis: “Médico kaspaykiqa, qan kikiy-kitarayá primertaqa hampikuy”, nispa. Hinaspapas qankunaga niwankichismi: “Capernaúm llaqtapi imaymana milagrokuna ruwasqaykitan uyariyku, chaykunatayá kay llaqtaykipipas ruway”, nispa.

²⁴ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Cheqaqtapunin niykichis, Diosmanta willakuq profetaqa manan llaqtanpiqa allin chashkisqaqa kanmanchu. ²⁵ Diosmanta ñawpaq willakuq profeta Eliaspa kawsasqan p'unchawkunapipas, kinsa wata parten mana paraqtinmi ancha muchuy karan enteron Israel nacionpi, hinallataq muyuriqnin ladon nacionkunapipas. Ichaqa Israel nacionpi ashka viudakuna kashaqtinpas, ²⁶ Diosqa manan profeta Eliastaqa mandamuran chay viudakunata yanapananpaqchu. Aswanmi Eliasqa huk law nacionpi tiyaq viudallaman yanapaq riran. Chay viudaqa tiyaran Sidón provincia ukhupi Sarepta sutiyoq llaqtapin. ²⁷ Kallarantaqmi Diosmanta willakuq profeta Eliseopa kawsasqan p'unchawkunapipas Israel nacionpi ashkallaña mana sanoyaq lepra onqoywan onqoq runakuna. Paykunapas manan chay onqoymantaqa sanoyachisqachu karanku. Aswanqa Siria nacionmanta kaq Naamán sutiyoq runallatan Eliseoqa sanoyachiran, nispa.

²⁸ Chaykunata uyarispankun, Diosmanta yachachina sinagoga wasipi llapallan huñunasqa runakunaga anchata phiñakuranku, (chay huk law nacionniyoq runakunapa favorninpi Jesús rimasqanrayku). ²⁹ Chaymi sayarispanku Jesustaqa tanqatanqarisparaq aparanku llaqtapa waq lawnin qaga pataman, chaymanta qaqaman tanqaykunankupaq. ³⁰ Jesusñataqmi ichaqa chawpinkumanta lloqsispa ripuran.

Demoniopa ñak'arichisqan runamanta

(*Mar 1.21-28*)

³¹ Jesusqa Galilea provincia ukhupi Capernaúm llaqtamanmi riran. Chaypin samana p'unchawkunapi Diosmanta yachachina sinagoga wasipi

runakunaman yachachiran. ³²Chaymi runakunaqa uyarispanku anchata admirakuranku, Jesusqa ancha yachayniyoq kaspata atiywan yachachisqanrayku. ³³Chay ratollapitaqmi demoniokunapa ñak'arichisqan huk runa chay sinagoga wasipi kasharan. Hinaqtinmi chay runaqa altota qaparispas, Jesusta niran:

³⁴—¡Yaw, Nazaret llaqtayoq Jesús! ¿Imatataq noqaykuwanri munankí? ¿Noqaykuta wañuchiychu qanqa hamurankí? Noqaqa reqsiykin pi kasqaykita. ¡Qanqa Diospa Wawanmi kanki, mana ni ima huchayoq! nispa.

³⁵Jesusñataqmi chay demoniotaqa q'aqchaspa khaynata niran:

—¡Upallay, hinaspa lloqsiy kay runamanta! nispa.

Hinaqtinmi chay demonioqa, llapallan chaypi kaq runakunapa ñawpaqninpi chay runata pampaman wikaparan. Hinaspan chay runamanta lloqsiran mana ni ima dañotapas ruwaspalla. ³⁶Hinaqtinmi chaypi kaq runakunaqa, admirakuspanku paykunapura ninakuranku khaynata:

—¿Imayna atiyniyoqtaq kay runarí? ¡Rimayllanwan kamachiqtinmi demoniokunapas lloqsín! nispanku.

³⁷Chaymi Jesusmantaqa chay enteron llaqtakunapi astawanraq rimaranku, rimasqanmanta hinallataq tukuy ruwasqankunamantawan ima.

Pedropa suegranta Jesús sanoyachisqanmanta

(Mat 8.14-15; Mar 1.29-31)

³⁸Diosmanta yachachina sinagoga wasimanta lloqsispan, Jesusqa Simón Pedropa wasinta riran. Chayaruspanmi wasi ukhuman haykuran. Chaypin Simón Pedropa suegranqa fiebre onqoywan nishuta onqosharan. Chaymi Jesusta ruegakuranku sanoyachinanpaq. ³⁹Hinaqtinmi Jesusqa Simón Pedropa suegranman ashuyuspa, chay fiebre onqoyta chinkanapap kama-chiran. Chaymi Simón Pedropa suegranqa chay fiebre onqoymanta kasqan ratolla sanoyaran. Hinaspan payqa hatarispa, paykunaman mikhunata serviran.

Ashka onqosqa runakunata Jesús sanoyachisqanmanta

(Mat 8.16-17; Mar 1.32-34)

⁴⁰Inti haykuyushaqtinñan, Jesusman tukuy onqoyniyoq runakunata apamuranku. Chaymi Jesusqa sapankama onqosqa runakunaman makinta churayuspa sanoyachiran. ⁴¹Hinallataq ashka runakunamantapas demoniokuna lloqsiranku khaynata qaparispanku:

—¡Qanqa Diospa Wawanmi kanki! nispanku.

Jesusñataqmi chay demoniokunata q'aqchaspa mana dejaranchu paymanta rimanankutaqa. Chay demoniokunaqa yacharankun Jesusqa Diosmanta Hamuq Salvador kasqanta.

Galilea provincia lawkunapi Jesús yachachisqanmanta

(Mar 1.35-39)

⁴²Ña achiqamushaqtinñan Jesusqa chay Capernaúm llaqtamanta lloqsiran. Hinaspan huk ch'inñeq desierto lugarman riran. Hinaqtinmi runakunaqa Jesusta mashkaranku. Tariruspankutaqmi ruegakuranku llaqtankumanta ama ripunanpaq. ⁴³Chaymi paykunata Jesusqa niran:

—Noqaqa rinaymi huk law llaqtakunamanpas Diospa gobiernananmanta allin willakuykunata runakunaman willamunaypaq. Chaypaqmi Diosqa noqata mandamuwaran, nispa.

⁴⁴Hinaqtinmi Jesusqa Galilea provincia ukhupi Diosmanta yachachina sinagoga wasikunaman haykuspa, Diosmanta allin willakuykunata willaran.

Ashka challwakuna hap'isqankumanta

(Mat 4.18-22; Mar 1.16-20)

5 ¹Huk p'unchawmi Jesusqa Genesaret sutiyoq laguna qochapa patanpi kasharan. Chaymanmi ashka runakuna huñunakamuranku ñit'i-ñit'iraq Diospa palabranta uyarinankupaq.⁴ ²Chay laguna qochapa patanpin Jesusqa ishka botekunata rikuran. Challwaqkunataqmi mallankuta maqchisharanku chay botenkupa ladonpi. ³Hinaspanmi Simón Pedropa botenman qespispa Jesusqa payta valekuran, laguna qocha ukhuman tumpallanta boteta tanqariykanpaq. Chaypi tiyayuspataqmi Jesusqa chay botemanta laguna qocha patapi llapallan runakunata yachachimuran. ⁴Yachachiyta tukuruspanña-taqmi Simón Pedrotan niran:

—Boteykita laguna qochapa chawpinman apayuspayki, mallaykita laguna qochaman wikch'uyuy challwanaykipaq, nispa.

⁵Chaymi Simón Pedroqa contestaran:

—Señor, tukuy tutan challwarayku; ichaqa manan ni ch'ullallatapas hap'iraykuchu. Qan niwaqtiykiqa wikch'uyusaqyá mallayta, nispa.

⁶Chaymi Jesuspa nisqanta kasukuspanku paykunaqa mallankuta wikch'uyuranku. Hinaspan ashkallataña challwata hap'iranku, mallankupas yaqa llik'ikunankamaraq. ⁷Hinaqtinmi huknin botepi challwaqmasinkuna yanapaq hamunankupaq makinkuwan señaschaspa waqyaranku. Chaymi paykunaqa hamuspanku ishka boteman challwasqankuta hunt'achiranku, botenkupas yaqaraq unu ukhuman chinkayunankama. ⁸Chayta Simón Pedro rikuspanmi, Jesuspa ñawpaqninpi qonqorikuspa niran:

—¡Señor, noqaqa huchasapa runan kani; ayqeriy noqapa ladoymanta! nispa.

⁹Chaymi Simón Pedropas, hinallataq paywan kushka kaqkunapas ashka challwata hap'isqankurayku admirasqallaña karanku. ¹⁰Saynallataqmi Zebedeopa wawankuna, Juanwan Jacobopiwan ima admirasqallaña karanku. Paykunaqa Simón Pedropa challwaqmasinkunan karan. Jesusñataqmi Simón Pedrotan niran:

—Ama manchakuychu, imaynan challwata challwankichis, saynatan runakunatapas huñumunkichis, nispa.

¹¹Laguna qochapa patanman botenkuta chayarachispankutaqmi, tukuy kaqninkutapas chaypi saquespa, Jesusta qatikuranku.

Lepra onqoyniyoq runata Jesús sanoyachisqanmanta

(Mat 8.1-4; Mar 1.40-45)

¹²Huk p'unchawmi Jesusqa huk llaqtapi kasharan. Hinaqtinmi lepra onqoyniyoq runa payman hamuran. Hinaspan ñawpaqninpi qonqoriyukuspa ruegakuran khaynata:

—Señorlláy, munaspaykiqa kay onqoynimantayá sanoyaykachiway, nispa.

¹³Chaymi Jesusqa makinwan llamiyuspa, chay runata niran:

—Arí, noqaqa munanin sanoyanaykita, nispa.

Hinaqtiinmi kasqan ratolla chay lepra onqoyniyok runaqa sanoyapurán.

¹⁴Chaymi Jesusqa kamachiran khaynata:

—Aman pimanpas kaykuna pasasusqaykimantaqa willankichu. Aswanyá Israel templopi serviq sacerdotekunaman rispa, qawachikamuy sanoña kasqaykita. Hinaspayki Moisespa escribisqan leyman hina ofrendaykita qomuy. Saynapin paykunaqa sanoña kasqaykita yachanqaku, nispa.

¹⁵Kaykuna ruwasqanta uyarispankun ashka runakunaqa Jesusmanta tukuy lawpi rimaranku. Chaymi ashka runakuna hamuranku, Jesuspa yachachisqanta uyarinankupa, hinallataq onqoyninkumantapas sanoyasqa kanankupa. ¹⁶Jesusqa Diosmanta mañakunanpaqmi, sapa kutin ch'inñeq lugarkunaman sapallan riran.

Mana puriq runata Jesús sanoyachisqanmanta

(Mat 9.1-8; Mar 2.1-12)

¹⁷Huk p'unchawmi Jesusqa runakunaman yachachisharan. Chaypin kasaranku fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas. Paykunaqa hamuranku Galilea provincia lawpi ashka llaqta-chakunamanta, Judea provincia lawmanta, hinallataq Jerusalén llaqtamantawan iman. Chaypin Jesusqa Diospa atiyinwan onqoyniyok runakunata sanoyachiran. ¹⁸Hinaqtiinmi huk mana puriq runata kallapi wantumuranku Jesuspa kasqan wasiman. Chayarachimuspankun Jesuspa ñawpaqninman apayuyta munaranku. ¹⁹Ichaga manan wasi ukhumanqa maynintapas apayuyta atirankuchu, ashka runakuna wasipa punkunpi kasqankurayku. Chaymi paykunaqa wasi pataman wichachispa, wasita t'oqoranku. Hinaspan chayninta mana puriq runataqa, Jesuspa ñawpaqninman urayachiranku. ²⁰Chaymi Jesusqa chay wantumuq runakunapa iñiyinkuta yachaspa, chay mana puriq runata niran:

—Amigo, huchaykikunatan perdonayki, nispa.

²¹Chaymi leykunata yachachiq runakuna, hinallataq fariseo religionniyoq runakunapiwan ima piensascharanku khaynata: “¿Pitaq kay runari, kaykunata rimaspa Diosta ofendenanpaqrí? ¿Pitaq runakunapa huchankunatari perdonanman? ¿Aswanqa runakunapa huchantaqa Diosllan perdonaytaqa atin!” nispanku.

²²Chaymi Jesusqa paykunapa piensasqanta yachaspa, tapuran khaynata:

—Qankunari, ¿imanaqtintaq saynatari sonqoykichis ukhullapi piensas-hankichis? ²³Kunanyá niwaychis, ¿Imataq más facilri kanman? ¿Kay runapa huchankunata perdonaychú? Icha ¿sanoyachispa ripuy niychú? ²⁴Kunanmi yachankichis, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa kay pachapi runakunapa huchankunata perdonanaypaq atiyiniyoq kasqayta, nispa.

Chayta rimayta tukuruspanmi, Jesusqa chay mana puriq runata niran:

—Sayariy; hinaspa chay kallapiykita oqarispa wasiykiman ripuy, nispa.

²⁵Chaymi chay mana puriq runaqa, llapallan runakuna rikushaqtin, kasqan ratolla sayariran. Hinaspan llapallan runakuna rikushaqtin kallapinta apayukuspa wasinman ripuran, Diosta anchata alabastin. ²⁶Saynallataqmi

chay wasipi kaq runakunapas rikusqankuwan anchata admirakuspanku tukuy manchakuywan Diosta alabaranku khaynata:

—¡Mana hayk'aq rikusqanchiskunatan kunan p'unchaw rikunchis! nispanku.

Mateota Jesús waqyasqanmanta

(Mat 9.9-13; Mar 2.13-17)

²⁷Jesusqa chay mana puriq runata sanoyarachispanmi chay wasimanta ripuran. Rishaspantaqmi impuesto cobraq Leví sutiyoq runata rikuran, Roma llaqtapaq impuesto cobranan puestopi tiyashaqta. Leviytan Jesusqa niran:

—Qatikuway, nispa.^e

²⁸Chayta uyarispanmi Leví sutiyoq runaqa, tukuy ruwasqankunata saquespa, Jesusta qatikuran.

²⁹Hinaspan Leví runaqa wasinpi ashka mikhunata wayk'uchiran Jesusman invitanpaq. Chaypitaqmi ashka impuesto cobraqmasinkunapas, huk runakunapiwan mesapi mikhusharanku. ³⁰Chaymi leykunata yachachikunapas, hinallataq fariseo religionniyoq runakunapas, Jesuspa discipulonkunapa contranpi rimaranku khaynata:

—¿Imanaqtintaq qankunari mikhushankichis tomashankichis chay impuesto cobraq runakunawan, hinallataq huchasapa runakunawan kushkarí? nispa.

³¹Chaymi Jesusqa paykunata khaynata niran:

—Medicotaqa onqosqa runakunallan necesitanku; sano runakunan ichaqa mana necesitankuchu. ³²Noqaqa manan justo tukuq runakunata salvaqchu hamurani. Aswanqa huchankumanta wanakuspa noqapi creeqkunata salvaqmi hamurani, nispa.

Jesusmi yachachiran ayunomanta

(Mat 9.14-17; Mar 2.18-22)

³³Jesustan chaypi kaq runakuna niranku:

—Bautizaq Juanpa discipulonkunapas, hinallataq fariseo religionniyoq runakunapas, sapa kutinmi ayunaspa Diosmanta anchata mañakunku. ¿Imanaqtintaq qanpa discipuloykikunari mana ayunankuchu; aswanqa mikhuyllapi tomayllapi kashankú? nispa.

³⁴Hinaqtinmi Jesusqa paykunata khaynata niran:

—Qankunari, ¿huk casarakuy fiestaman invitasqa runakunatari, ayunachiwaqchishchu, chayllapiraq casarakuq qari kashaqtinrí? Manan. ³⁵Aswanmi kanqa p'unchawkuna, casarakuq qari qankuna ukhumanta qechusqa kaqtin ayunanaykichispaq, nispa.

³⁶Jesusqa paykunamanmi huk willakuyta willaran khaynata:

—Manan ni pipas mosoq telataqa kuchunmanchu thanta p'acha remendanapaqqa. Saynata ruwaspaqa yanqapaqmi kuchunman mosoq telataqa. Remendaqtinpas millaymi kanman mana tupasqanrayku. ³⁷Saynallataqmi manaraq poqosqa vinotaqa mana ni pipas hich'anmanchu thanta odrekunamanqa. Ichaqa chay vino poqoruspanmi chay thanta odrekunataqa

e 5.27 Leviypa huknin sutinga karan Mateon.

phatarachinman. Hinaspan vinopas usunman, hinallataq odrekunapas manaña ni imapaqpas valenmanñachu. ³⁸Chaymi manaraq poqosqa vino-taqa mosoq odrekunaman hich'ana. ³⁹Pipas poqosqa vinota malliyuspaqa, manañan munanqañachu mana poqosqa vinotaqa. Aswanmi ninman:

—Poqosqa vinon aswan allinqa, nispa.^f

Jesusa discipulonkuna samana p'unchawpi trigo pallasqankumanta

(Mat 12.1-8; Mar 2.23-28)

6 ¹Huk samana p'unchawpin, trigo chakraq patanta Jesusqa discipulonku-napiwan pasasharanku. Hinaqtinmi discipulonkunata trigota pallaspa makinkuwan qaqorispa mikhuranku. ²Chay ruwasqankuta rikuspan, fariseo religionniyoq runakunaqa, khaynata niran:

—Qankunari, ¿imanaqtintaq samana p'unchawpiri mana permitisqa kaq-kunata ruwashankichís? ¡Manan saynataqa Moisespa escribisqan leyman hinaqa samana p'unchawpiqa ruwanaykichishchu! nispa.

³Jesusñataqmi contestaspa niran:

—¿Manachu qankuna Bibliapi leerankichis, rey Davidqa puriqmasinku-napiwan yaraqchikuspa imatachus ruwasqanmanta? ⁴Rey Davidqa, Diosta yupaychana wasiman haykuspanmi, Diosman dedicasqa t'antakunata orqo-muspa mikhuran, saynallataqmi puriqmasinkunamanpas qollarantaq. Chay t'antakunaqa sacerdotekunapa mikhunallanpaqmi permitisqa karan. ⁵Noqa Diosmanta Hamuq Runaqa samana p'unchawpapas dueñonmi kani. Chaymi munasqayta ruwanankupaq kamachini, nispa.

Mana valeq makiyoq runata Jesús sanoyachisqanmanta

(Mat 12.9-14; Mar 3.1-6)

⁶Jesusa huk samana p'unchawpin Diosmanta yachachina sinagoga wasiman haykuran yachachinanpaq. Chaypin huk runa kasqa mana valeq phaña makiyoq. ⁷Chaymi leykunata yachachiq runakunaqa, fariseo reli-gionniyoq runakunapiwan ima, Jesusta disimulawlla qawaranku, sichus chay mana valeq makiyoq runata chay samana p'unchawpi sanoyara-chiqtinqa, chayman tumpalla acusanankupaq. ⁸Jesusñataqmi paykunapa piensasqankuta yachaspa, chay mana valeq makiyoq runata khaynata niran:

—Hatarimuy, hinaspa chawpinkupi sayay, nispa.

Chaymi chay runaqa hatarimuspa chawpinkupi sayaran. ⁹Hinaqtinmi lla-pallan chaypi kaq runakunata Jesusqa niran:

—Kunanmi huk tapukuyta tapusqaykichis: Samana p'unchawpiri, ¿allin kaqtachu icha mana allin kaqtachu ruwana? ¿Runa sanoyachiychu icha wañuchiychu allin kanman? nispa.

¹⁰Chaymantan llapallan runakunata qawarispas, Jesusqa chay mana valeq makiyoq runata niran:

—Chay mana valeq makiykita chutariy, nispa.

^f 5.39 Mana poqosqa vinon rikch'akun Jesuspa yachachisqankunaman. Poqosqa vinoñataqmi rikch'akun Israel nacionniyoq runakunapa ñawpaq mana valeq costumbrenkunaman. Chaymi Diospa palabrankunamanqa costumbrenchiskunataqa mana yapananchishchu.

Chaymi makinqa chutariqtin kasqan ratolla sanoyaran. ¹¹Chaymi leykuna yachachikuqkunapas, hinallataq fariseo religionniyoq runakunapas nishuta phiñakuranku. Hinaspan parlanakuranku:

—¿Imatan Jesuspa contranpi ruwarusunchis? nispanku.

Chunka ishkayniyoq apostolkunamanta

(Mat 10.1-4; Mar 3.13-19)

¹²Chay p'unchawkunapin Jesusqa riran huk alto moqoman Diosmanta mañakuq. Chaypin enteron tuta Diosmanta mañakuran. ¹³Achiqaramuq-tinñataqmi Jesusqa llapallan qatikuqnin runakunata waqyaran. Hinaspan paykuna ukhumanta akllaran chunka ishkayniyoq runakunata, apostol-ninkuna kananpaq. ¹⁴Paykunapa sutinkun karan kaykuna: Simón, paypa huknin sutinmi karan Pedro, Simón Pedropa wawqen Andrés, Jacobo, Juan; Felipe; Bartolomé; ¹⁵Mateo; Tomás; Alfeopa wawan Jacobo, paypa huknin sutinmi karan Santiago, Simón. Paymi karan Zelote partidomanta; ¹⁶Jacobopa wawqen Judas, hinallataq Judas Iscariote ima. Kay Judas Iscarioten Jesusta traicionaran.^g

Ashka runakunaman Jesuspa yachachisqanmanta

(Mat 4.23-25)

¹⁷Chay moqomantan Jesusqa chunka ishkayniyoq apostolninkunapiwan urayamuran. Hinaspan riranku huk pampaman. Chaymanmi ashka runakuna huñunakamuranku Judea provincia lawmanta, Jerusalén llaqtamanta, hinallataq Tiro llaqtapa, hinaspa Sidón llaqtapa ladon llaqtakunamantawan ima. Paykunam hamuranku Jesuspa yachachisqanta uyarinankupaq, hinallataq onqoyininkumantapas sanoyachisqa kanankupaq. ¹⁸Saynapin onqosqa runakunapas, hinallataq demoniokunapa ñak'arichisqan runakunapas sanoyasqa karanku. ¹⁹Chaymi llapallan runakunaqa Jesusta tupayuypuni munaranku, atiyinwan sanoyachisqanrayku.

Kusisqa kaymanta llakikuymantawan

(Mat 5.1-12)

²⁰Jesusqa discipulonkunata qawarisanmi khaynata niran:

—Kusisqan kankichis wakcha runakunaqa; qankunan Diospa kasqanpi kawsankichis, pay sumaqta gobiernaqtin.

²¹Kusisqan kankichis yarqaypi kunan kaqkunaqa; qankunan qepa tiempo-piqa saqsachisqa kankichis.

Kusisqan kankichis kunan waqaqkunaqa; qankunan qepa tiempo-piqa kusi-kuymanta asikunkichis.

²²Kusisqan kankichis Diospa Wawanpi creesqaykichisrayku cheqnisuqtiy-kichis, despreciasuqtiykichis, k'amisuqtiykichis, hinallataq qankunamanta millayta rimaqtinkupas. ²³Saynatan kay millay rimaq runakunapa ñawpaq

g 6.16 Zelote partidomanta runakunaqa manan munarankuchu Israel nación llaqtankupi Roma llaqtamanta hamuq runakuna kamachinantapa. Aswanmi munaranku Israel nacionniyoq llaqta-masinku runakuna gobiernanankuta. Chaymi paykunaqa hatariranku, Romamanta kamachika-muq autoridadkunapa contranpi, saynapi Israel nación llaqtankuta defiendenankupaq.

abuelonkunapas rimaranku, Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunapa contranpi. Chaykunata ruwasuqtiykichisqa kusikuychisyá. Kusikuspa saltaychis; premioykichistan chashkikunkichis hanaq pachapi, nispa.

²⁴ (Ichaqa chaypi wakin runakunata qawarispnanmi Jesusqa nillarantaq:)

—¡Ay, qapaqkuna! ¡Imaynaraq kankichis! Ñan qankunaqa qapaq kayniyki-chiswan kusirukunkichishña.

²⁵ ¡Ay, saqsasqa kaqkuna! ¡Imaynaraq kankichis! Chayamunqan tiempo yar-qasqa kayta yachanaykichispaq.

¡Ay, kunan asikuqkuna! ¡Imaynaraq kankichis! Llakikuy chayamuqtinmi waqaspa qaparqachankichis.

²⁶ ¡Ay, imaynaraq kankichis runakuna alabasuqtiykichis! Saynatan qanku-napa ñawpaq abueloykichiskunapas ñawpaq falso profetakunata alabaranku, nispa.

Cheqniwaqninchis runakunata khuyakunanchismanta

(Mat 5.38-48; 7.12)

²⁷ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Qankunayá kay nisqaykunata allinta uyariwaychis: Enemigoykichis runakunata khuyakuychis; cheqnisuqniykichis runakunapaqpas allin kaq-kunata ruwaychis; ²⁸ ñakasuqniykichis runakunatapas allinta contestaychis; hinallataq yanqamanta tumpasuqniykichis runakunapaqpas Diosmanta mañapuychis. ²⁹ Pipas uyaykipi saqmasuqtiykiqa, huknin uyaykitawan kuti-richiy. Hinallataq pipas capaykita qechusuqtiykiqa, camisaykitawan qoykuy apakunanpaq. ³⁰ Pipas mañakusunki imaykitapas chayqa, qoykuyá. Imaykita-pas qechusuqtiykiqa, amañayá mañakapuychu. ³¹ Imaynatachus qankunapaq runakuna ruwananta munankichis, saynallatataq qankunapas paykunapaq ruwaychis.

³² Sichus khuyakusuqniykichis runakunallata khuyakunkichis chayqa, ¿ima allintataq ruwashankichisrí? Saynataqa huchasapa runakunapas ruwankun.

³³ Sichus qankunapaq allin kaqkunata ruwaq runakunallapaq, allin kaqku-nata qankunapas ruwankichis chayqa, ¿ima allintataq ruwashankichisrí?

Saynataqa Diospi mana creeq huchasapa runakunapas ruwankun. ³⁴ Sichus imatapas prestankichis interesniyoqta kutichipusuqniykichis runakunalla-

man chayqa, ¿ima allintataq ruwashankichisrí? Saynataqa huchasapa runa-kunapas ruwankun. ³⁵ Aswanyá qankunaqa enemigoykichis runakunatapas khuyakuychis; hinaspa allin kaqkunata paykunapaq ruwaychis. Manuychis-

pas amayá chay manusqaykichismanta imatapas chashkinaykichisrayku-llachu. Saynata ruwankichis chayqa, tukuy atinyiyoq Diospa wawankunan kankichis. Chaymi Diosmanta hatun premiota chashkikunkichis. Diosqa khuyapayanmi malvado runakunatapas, hinallataq desagradecido runaku-

natapas. ³⁶ Saynallataqyá qankunapas llapallan runakunata khuyakuychis, imaynan Dios Taytaykichispas llapallan runakunata khuyapayan chay hinata, nispa.

Pitapas yanqapuni ama juzganamanta

(Mat 7.1-5)

³⁷ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Aman runamasiykichistaqa juzgankichishchu, Diospas qankunataqa ama juzgasunaykichispaq. Runamasiykichistaqa amayá condenaychishchu; chaymi Diospas mana qankunataqa condenasunkichishchu. Qankunaqa runamasiykichistaspas perdonaychisyá; chaymi Diospas qankunata perdonasunkichis. ³⁸Runamasiykichismanqa tukuy ima faltaqnintayá qoychis; saynata ruwaqtiykichismi Diospas qankunaman qosunkichis tukuy faltasuqniykichista. Diosqa qosunkichis allin medisqatan, mat'i-mat'iykusparaq, hunt'ay hunt'ataraq. Imaynatan qankuna runamasiykichiswan ruwankichis, saynatan Diospas qankunawan ruwanqa, nispa.

³⁹Jesusqa nillarantaqmi huk willakuytapas:

—Huk ñawsa runaqa manan ñawsamasin runataqa pusayta atinmanchu; ish kayninkun ima t'oqomanpas urmayunkuman. ⁴⁰Yachachisqa runaqa, manan yachachiqnin runamantaqa aswan más yachayniyoqqa kanmanchu. Aswanmi astawan yachaspaña yachachiqnin hina kanqa.

⁴¹Qanri, ¿imanaqtintaq runamasiykipa ñawinpi kaq ishutari qawas-hankí? Qanqa, ¿manachu aswan qawakuwaq ñawiykipi rakhu k'aspi kasqanta? ⁴²Ñawiykipi rakhu k'aspi hina kashaqtinri, ¿imaynataq wawqeykitari niwaq: “Wawqéy, ñawiykipi ishuta orqorusqayki”, nispari? ¡Ishkay uya runa! ¿Manachu aswan primertaqa ñawiykipi rakhu kaq k'aspitaraq orqokuwaq? Chayta ruwaspan allinta rikunki, wawqeykipa ñawinpi ishuta orqonaykipaqqa, nispa.^h

Sach'ataqa rurusqanpi reqsinamanta

(Mat 7.17-20; 12.34-35)

⁴³Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Allin sach'aqa allintan rurun; mana allin sach'añataqmi mana allintachu rurun. ⁴⁴Kishkayoq sach'amantaqa manan higostaqa pallankuchu, nitaqmi t'ankar kishka sach'amantapas uvastaqa pallankuchu. Sapankama sach'ataqa rurunpin reqsinchis, allinchus icha mana allinchus kasqanta. ⁴⁵Saynallataqmi runapa sonqonpi allin kaqkuna kaqtinqa, allin kaqkunatan chay runaqa rimanpas hinallataq ruwanpas. Ichaqa runapa sonqonpi mana allinkuna kaqtinqa, mana allinkunallatan chay runaqa rimanpas hinallataq ruwanpas. Runaqa sonqonpi imapas hunt'asqa kasqanmantan riman.

Ishkay clase wasita ruwaq runakunamanta

(Mat 7.24-27)

⁴⁶Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—¿Imanaqtintaq qankunari, “Señorlláy, Señorlláy” niwashaspa, noqapa kamachisqaykunatari mana ruwankichischú? ⁴⁷Sichus pipas noqaman ashuykamuwaspas, yachachisqaykunatapas uyarispa kasukuqmi, ⁴⁸huk yachayniyoq runamanqa rikch'akun. Paymi wasinta ruwananpaq pampata t'oqospa, rumi hawapi cimientota hatarichin. Chaymi paraqa, wayrantin hinallataq lloqllantín hamuspa, chay wasitaqa mana thuñichiranchu, rumiwan cimentacionnin allin ruwasqa kasqanrayku. ⁴⁹Aswan noqapa yachachisqaykunata

h 6.42 “Ñawipi ishuga” rimashan chikallan huchamantan. “Ñawipi rakhu k'aspiñataqmi” rimashan nishu millay hatun huchakunamanta.

uyarishaspa mana kasukuqmi ichaqa, huk mana yachayniyoq roqro uma runaman rikch'akun. Paymi wasinta hatarichinanpaq t'oqon hawallata, hinaspan allpa hawallapi perqata hatarichin. Chaymi paraqa, wayrantin hinallataq lloqllantin hamuspa, chay wasitaqa q'alata apan, allpa hawallapi ruwasqa kasqanrayku, nispa.

Roma llaqtayoq soldadokunapa jefenpa iñiyinmanta

(Mat 8.5-13)

7 ¹Runakunaman yachachiyta tukuruspanmi Jesusqa Capernaúm llaqtaman kutipuran. ²Chay llaqtapin tiyaran Roma llaqtamanta soldadokunapa huk jefen. Chay jefepan karan ancha munakusqan serviqnin runa. Chay serviqnin runan nishuta onqospa wañuyya patallanpiña kasharan. ³Hinaq-tinmi soldadokunapa jefenqa, Jesusmanta rimasqankuta uyariran. Hinaspan Israel nación llaqtapi wakin kamachiq runakunata Jesuspa kasqanman mandaran, khaynata nimunankupaq:

—Ama hina kaychu, favorniykitan merecesaq, wasiymán hamuspaykiyá ancha munakusqay serviqniy runata onqosqanmanta sanoyaykachipuway, nispa.

⁴Chaymi chay Israel llaqtapi kamachiq runakunapa, Jesuspa kasqanman rispanku, chay soldadokunapa jefenpa valekusqanta Jesusman willaranku. Hinaspan paykunapa anchata ruegoakuspanku, Jesusta khaynata niranku:

—Ama hina kaychu, soldadokunapa jefenpa mañakusqantayá yanapaykuy. Payqa ancha allin runan. ⁵Chaymi kay Israel nacionniyoq runakunata khuyakuspa, Diosmanta yachachina sinagoga wasitapas ruwachipuwaranku, nispa.

⁶Hinaq-tinmi chay valekusqankuta uyarispa, Jesusqa paykunawan riran. Chay soldadokunapa jefenpa wasinman manaraq chayashaqtinkutaqmi, chay soldadokunapa jefenqa amigonkunata mandaran, Jesusman khaynata nimunankupaq:

—Señorníy, manan necesariochu wasiymán hamunaykipaqqa. ¿Pitaq noqari kani wasiymán haykunaykipaqrí? ⁷Noqapa anchata p'enqakuspaymi, mana qanman taripamunaypaq hinachu kani. Ichaqa kunan rato qan rima-rillaqtiykin, serviqniyqa sanoyanqa. ⁸Noqapas jefeykunata kasukuqmi kani; saynallataqmi soldadoykunapas noqapa kamachisqayta ruwan. Chaymi paykunata kamachiqtiy, paykunapas kasuwanku; hukninta: “Riy” niqtiyqa, rinmi; huknintapas: “Hamuy” niqtiyqa, hamunmi. Saynallataqmi serviwaqniy runatapas: “Kayta ruway” niqtiyqa, paypas ruwanmi, nispa.

⁹Chay willasqankuta uyarispanmi, Jesusqa chay soldadokunapa jefenpa nimusqanwan admirakuran. Hinaspan paywan kushka riq runakunata khay-nata niran:

—Manan enteron Israel nación llaqtapipas tariranichu noqapi ancha iñiyiniyoq runataqa. Ichaqa kay soldadokunapa jefenmi noqapi ancha iñiyiniyoq, nispa.

¹⁰Chaymi Jesusman taripaq runakunapa, soldadokunapa jefenpa wasinman kutiranku. Hinaspan chaypi tariranku chay serviqnin runataqa sanotaña.

Viudapa wawanta Jesús kawsarichisqanmanta

¹¹Chaymantan Jesusqa discipulonkunapiwan, hinallataq ashka runakunapiwan ima Naín sutiyoq llaqtaman riranku. ¹²Hinaspan chay llaqtapa

punkunman chayaruspanku, chaypi tuparanku huk wañusqa joventa p'ampañankupaq apashaq runakunawan. Chay wañusqa jovenqa karan huk viudapa sapallan qari wawanmi. Chaymi chay viudata acompañaspanku paywan kushka llaqtamanta ashka runakunapas rishasqaku. ¹³Hinaqtinmi Jesusqa chay viudapa waqasqanta rikuspa, anchata khuyapayaspa, payta niran:

—Ama waqaychu, nispa.

¹⁴Saynata nispanmi Jesusqa, chay kallapipi wañusqa joventa apaq runakunaman ashuyuspa, kallapi apasqankuta llamiykuran. Hinaqtinmi wañusqa joventa apaq runakuna sayaykuqtinku, Jesusqa chay wañusqa joventa niran:

—Joven, qantan niyki: ¡Hatarimuy! nispa.

¹⁵Chaymi chay jovenqa kawsarimuspa rimayta qallariran. Hinaqtinmi Jesusqa chay joventa mamitanman entregapurán. ¹⁶Llapallan chaypi kaq runakunañataqmi, mancharikuspanku, anchata admirakuranku. Hinaspan Diosta alabayta qallariranku khaynata:

—¡Noqanchis ukhupin kashan Diosmanta willakuq profeta runa! ¡Kunanmi Diosqa hamun, akllawasqanchis Israel nacionniyoq runakunata yanapawananchispaq! nispa.

¹⁷Chaymi enteron Judea provincia lawpi, hinallataq muyuriqnin llaqtakunapipas yacharuranku, wañusqa runata Jesús kawsarichisqanmanta.

Bautizaq Juanpa discipulonkuna Jesusman tapuq risqankumanta

(Mat 11.2-19)

¹⁸Bautizaq Juanpa discipulonkun, carcelpi Juan kashaqtin payman riranku, Jesuspa tukuy milagrokuna ruwasqankunamanta willamuq. Chaymi Juanqa ishkay discipulonkunata waqyaspa kamachiran, ¹⁹paykuna rispanku, Jesusta khaynata tapumunankupaq:

—¿Qanchu kanki Diosmanta Hamuq Salvawaqniyku icha huktachu suya-kusaqkú? nispanku.

²⁰Chaymi Bautizaq Juanpa discipulonkunaqa, Jesuspa kasqanman chayarupspanku khaynata niranku:

—Noqaykutaqa Bautizaq Juanmi mandamuwashanku qanta khaynata tapunaykupaq: “¿Qanchu kanki Diosmanta Hamuq Salvawaqniyku icha huktachu suyaqkú?” nispa.

²¹Chay ratopin, Jesusqa sanoyachiran tukuy ima onqoyniyoq runakunata, ñak'ariypi kaqkunata, demoniopa kamachisqan runakunata, hinallataq ashka ñawsakunatawan ima. ²²Chaykunata ruwaruspanmi, Bautizaq Juanpa discipulonkunata Jesusqa contestaran:

—Kutispaykichis Bautizaq Juanman willamuychis tukuy rikusqaykichista, hinallataq uyarisqaykichismantawan khaynata: “Ñawsakunan rikun; mana puriqkun purin; lepra onqoywan ñak'ariqkun sanoyan; mana uyariqkun uyarin; wañusqakunan kawsarin. Saynallataqmi wakcha runakunapas Diosmanta allin willakuyta uyarishanku salvasqa kanankupaq. ²³Noqapi mana ishkayaspa iñiq runakunaqa, anchatan kusikunqaku”, nispa.

²⁴Chaymanta Bautizaq Juanpa discipulonkuna pasapuqtinkun, Jesusqa yachachiyta qallariran llapallan runakunaman Bautizaq Juanmanta, khaynata:

—Qankunari, ¿pi qawaqtaq rirankichis ch'inñeqtarí? ¿Wayrapa apakachasqan mana kallpayoq tiwli-tiwli soqosman rikch'akuq runatachú? ²⁵Icha ¿allin

p'achawan p'achasqa runata qawaqchú? Yuyariychisyá, allin p'achawan churakuq runakunaqa qapaq reypa hatun wasinpin tiyanku. ²⁶ Ichaqa qankunari, ¿pi qawaqtaq rirankichís? ¿Diosmanta willakuq profeta runata qawaqchú? Arí, Bautizaq Juanqa karan Diosmanta willakuq ñawpaq profeta runakunamantapas aswan más importanteraqmi. ²⁷ Bautizaq Juanmantan Diosqa palabranpi niwaranña khaynata:

“Noqan mandamusaq willakuqniyta, qanpa ñawpaqniykita rispa willamunanpaq. Paymi ñanta allichaq hina, runakunata allinta yachachinqa, chayamuqtiyki sumaqta chashkisunaykikupaq”, nispa
[*Malaquías 3.1*].

²⁸ Cheqaqtaupunin niykichis, kay pachapiqa manan ni pipas naceranchu Bautizaq Juanmanta aswan más importante runaqa. Ichaqa pipas humilde kspa noqapi creeqmi, Diospa ñawpaqninpiqa aswan más importanteraq Juanmantapas kanqa, nispa.

²⁹ Hinaqtinmi Bautizaq Juanpa nisqanta uyarispanku, impuesto cobraq runakunapas, hinallataq chaypi kaq llapallan uyariq runakunapas, Juanta valekuspanku, paywan bautizachikuranku. Saynapin paykunaqa kasukuranku Diospa kamachisqankunata. ³⁰ Ichaqa fariseo religionniyoq runakunañataqmi, leykunata yachachiq runakunapiwan, Diospa kamachisqankunata mana kasukuspanku, Juanwanqa mana bautizachikuyta munarankuchu.

³¹ Saynallataqmi Jesusqa chaypi kaq runakunata nillarrantaq:

—¿Pimantaq kay tiempopi kawsaq runakunatari comparachiyman? ¿Pimantaq paykunari rikch'akunkú? ³² Paykunaqa rikch'akunku plazapi tiyarupanku pukllaspa waqyanakuq warmakunamanmi. Chay warmakunan khaynata ninakunku: “Quenata tocashaqtiykupas qankunaqa manan tusunkichishchu. Llakisqa takikunata takishaqtiykupas qankunaqa manan waqankichishchu”, nispa. ³³ Bautizaq Juan hamuspaqa manan vinotapas tomaranchu, nitaqmi mikhunatapas mikhuranchu. Chayta rikuspaykichismi, qankunaqa nirankichis: “Waq runaqa demoniopa kamachisqan runan”, nispa. ³⁴ Noqa, Diosmanta Hamuq Runan ichaqa mikhuni, hinaspan vinotapas tomani. Chayta rikuspaykichishñataqmi qankunaqa noqamanta rimankichis: “Payqa mikhuysapan, vinotapas tomakuspan mach'akun; hinaspapas llapallan impuesto cobraqkunapas, hinallataq huchasapa runakunapapas amigonmi”, nispa. ³⁵ Ichaqa Diospa kamachisqanman hina kawsaq runakunan, allin ruwasqankupi reqsichikunku Diospa wawankuna kasqankuta, nispa.

Simonpa wasinman Jesús risqanmanta

³⁶ Simonmi karan fariseo religionniyoq runa. Paymi wasinman Jesusta invitaran kushka mikhunankupaq. Chaymi Jesusqa Simonpa wasinman rispa mesapi mikhuq tiyayuran. ³⁷ Chay wasipi Jesús kasqanta yacharuspanmi, chay llaqtamanta huk qenlli vidapi puriq huchasapa warmi, Jesuspa kasqanman hamuran. Payqa hamuran huk yuraq rumichamanta ruwasqa p'uyñuchapi sumaq mishk'i perfumeta apayukuspanmi. ³⁸ Hinaspan Jesuspa kasqanman ashuyuran. Qonqorikuspataqmi anchata waqaran, Jesuspa chakinta wegenwan apichanankama. Waqayta tukuruspantaqmi Jesuspa chakinta, chukchallanwan

secaspa ch'akichiran. Hinaspan Jesuspa chakinkunata much'aspa, chay mishk'i q'apaq perfume apamusqanwan llusiran. ³⁹Chaykunata rikuspanmi, chay wasiyuq Simonqa piensaran khaynata: "Cheqaqtapuni Diosmanta willakuq profeta runa kaspanqa, yachanmanchá pis kay huchasapa warmi kasqantaqa", nispa. ⁴⁰Chaymi Jesusqa chay fariseo religionniyoq Simonta niran:

—Simón, qanmanmi willasqayki huk willakuyta, nispa.

Chaymi Simonqa contestaran:

—Yachachikuq, niwayá chay willakuyta, nispa.

⁴¹Hinaqtinmi Jesusqa willaran huk willakuyta khaynata:

—Ishkay runakunan qolqeta deberanku prestaqninku runaman. Hukninmi pishqa pacha qolqeta deberan; hukninñataqmi pishqa chunka qolqellata deberan. ⁴²Hinaspan prestaqninku runaman paykunaqa mana pagapuyta atirankuchu. Chaymi chay qolqe prestaq runaqa paykunata perdonaspa manaña cobarrañaachu. Kunan tapusqayki kay willakuymanta, ¿ima ninkitaq qanrí? ¿Mayqentaq chay ishkay runakunamanta aswan masta khuyakunman chay perdonaqnin runatarí? nispa.

⁴³Chaymi chay fariseo religionniyoq Simonqa contestaran:

—Noqapa piensayniymantaqa, aswan mastaqa khuyakunman pishqa pacha qolqeta debeqmi, nispa.

Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Allinmi nisqaykiqa, nispa.

⁴⁴Hinaqtinmi Jesusqa chay huchasapa warmita qawarispas Simontaqa niran:

—¿Rikushankichu kay warmita? Qanpa wasiykiman haykumuqtiymi, mana ni unullatapas qowarankichu chakiy maqchikunaypaqqa. Kay warmin ichaqa, weqellanwan chakiykunata maqchin. Chukchanwantaq secaspa sumaqta chakiykunata ch'akichin. ⁴⁵Qanqa wasiykiman chayamuqtiypas manan much'aykuwarankichu. Kay warmin ichaqa wasiykiman haykumusqaymantapacha chakiykunata much'ashan.ⁱ ⁴⁶Qanqa manan ni aceitellawanpas umayta llusiwarankichu. Kay warmin ichaqa mishk'i q'apaq perfumewan sumaqta chakiykunata llusiyun. ⁴⁷Kay warmiqa ashka huchankuna perdonasqaña kasqantan yachan. Chaymi payqa anchata khuyakuwan noqataqa. Ichaqa pisilla huchankunata perdonasqa qaqmi, pisillata khuyakun, nispa.

⁴⁸Saynata nisanmi, Jesusqa chay warmitañañataq niran:

—Llapallan huchaykikunan perdonasqaña, nispa.

⁴⁹Chayta uyarispankun chaypi kaq wakin runakunaqa tapunakuyta qallariranku:

—¿Pitaq kay runari, runakunapa huchankunata perdonananpaqrí? nispanku.

⁵⁰Jesusmi ichaqa chay warmita niran:

—Qanqa, noqapi ñinisqaykiraykun salvasqaña kanki. Ripuy hawkalla, nispa.

Jesusta serviq warmikunamanta

8 ¹Chaymantañañataqmi Jesusqa chunka ishkayniyoq akllasqan dicipulonkunapiwan riran ashka llaqtakunaman, hinallataq taksa

ⁱ 7.45 Israel nación llaqtapiqa qarikunapas much'aywanmi saludanakuranku; ichaqa kay llaqtanchiskunapiqa manan saynatachu saludanakunchis.

llaqtachakunamanwan ima. Chaykunapin Jesusqa Diospa gobiernanan sumaq glorianmanta willakuran.

² Jesuswanqa rillarankutaqmi warmikunapas. Chay warmikunamantan, Jesusqa wakinmanta demoniokunata qarqoran, wakin warmikunataqmi onqoyinkumanta sanoyachiran. Chay warmikunamanta hukninmi karan: María; paytan suticharanku Magdalenawan, Magdala llaqtamanta kasqan-rayku. Paymantan Jesusqa qanchis demoniokunata qarqoran. ³ Wakintaqmi karanku: Susana, Juana, hinallataq ashka warmikunapas. Juanaqa karan Chuza sutiyoq runapa warminmi; chay Chuza runaqa karan rey Herodes Antipaspa kamachin ruwaq mayordomo runan. Chay warmikunan Jesusta hinallataq discipulonkunatapas yanaparanku tukuy kaqninkuwan.

Trigo t'akaq runamanta

(Mat 13.1-9; Mar 4.1-9)

⁴ Sapankama llaqtakunamantan ashka runakuna Jesuspa kasqanman huñu-nakamuranku. Hinaqtinmi Jesusqa paykunaman huk willakuyta willaran:

⁵ —Huk runan chakranman trigo t'akaq riran. Chaypi t'akashaqtinmi wakin trigoqa ñanman urmaran. Hinaqtinmi chay ñanninta puriq runaku-naqa sarutamuranku; hinallataq pichinkukunapas pallakuranku. ⁶ Wakin trigoñataqmi ranra-ranraman urmaran. Chaylla wiñaramuspantaqmi chay trigoqa mana allpa kasqanrayku ch'akipurán. ⁷ Wakin trigoñataqmi kishka-kishka ukhukunaman urmaran. Chaymi chay kishkakuna trigomanta masta wiñaspa taparuqtin, chay trigoqa q'elloyaspa ch'akipurán. ⁸ Wakin trigoñataqmi ichaqa, allin wanu allpaman urmaran. Chaymi chay trigoqa sumaqa wiñamuran; hinaspan sapankama mukhuqa pachaqa rururan, nispa.

Chayta willaspanmi Jesusqa altomanta rimarispá niran:

—¡Sichus cheqaqtapuni ninriyoq kankichis chayqa, allintayá uyariychis kay nisqaykunata! nispa.

Jesusta discipulonkuna tapusqankumanta

(Mat 13.10-17; Mar 4.10-12)

⁹ Jesús kaykunata willaqtinmi discipulonkunaqa tapuranku:

—¿Ima ninantataq nin kay willakusqaykirí? nispanku.

¹⁰ Chaymi Jesusqa contestaran khaynata:

—Qankunallamanmi yachachishaykichis Diospa sumaq gobiernanan-mantaqa. Chaykunaqa pakasqa hinan karan. Chaymi mana ni pipas entien-deytaqa atirankuchu (noqapi mana creesqankurayku). Chayraykun noqapi mana creey munaq runakunamanqa yachachini ejemplokunallawan, saynapi rikushaspankupas mana rikunankupaq, hinallataq uyarishaspankupas mana entiendenankupaq, nispa.

Jesusmi yachachin trigo t'akay willasqanmanta

(Mat 13.18-23; Mar 4.13-20)

¹¹ Jesusmi discipulonkunaman yachachiran trigo t'akaq runamanta khaynata:

—Trigo mukhuqa Diospa palabranmi. ¹² Ñanman urmaq mukhuqa Diospa palabranmi. Chay ñanpi allpañataqmi rikch'akun Diospa palabranta uyariq

rumi sonqo runakunaman. Ichaqa diablo hamuspanñataqmi Diospa palabran uyarisqankuta qonqachin, saynapi Diospi mana creenankupaq, hinallataq mana salvasqa kanankupaq ima. ¹³ Ranra-ranraman urmaq mukhuqa Diospa palabranmi. Chay ranra-ranra ukhupi allpañataqmi rikch'akun Diospa palabranta kusikuywan chashkikuq runakunaman. Paykunan mana allinta entiendespanku pisi tiempollapaq Diospi creenku; hinaspa sasachakuy p'un-chawkuna hamuqtintaq Diosmanta karunchakunku. ¹⁴ Kishka-kishkaman urmaq mukhuqa Diospa palabranmi. Chay kishka-kishka ukhupi allpañataqmi rikch'akun Diospa palabranta uyariq runakunaman. Paykunaqa Diospa palabrata uyarishaspankupas manan kasukunkuchu. Aswanmi afanasqallaña qolqe mashkaypi purinku. Saynallataqmi kay pachapipas kusikuykunallapi kawsanku. Saynata kawsaspankun chay runakunaqa mana wiñaq kanku, nitaq rurunkupashchu. ¹⁵ Mukhuq urmasqan allin allpaqa Diospa palabranta allinta uyariq runakunan kanku. Paykunan ichaqa Diospa palabranta chashkikunku tukuy sonqonkuwan. Kasukuspankutaqmi huchamanpas mana urmaspanku kusikuy sonqonkuwan Diosta qatikunku. Hinaspan paykunaqa allin trigo hina sumaqta rurunkupas, nispa.

K'anchay hina kanamanta

(Mar 4.21-25)

¹⁶ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Manan ni pipas mecherotaqa ratachin mankawan tapananpaqchu, nitaqmi puñunan catrepa pachanman churananpaqchu. Aswanqa alto patamanmi churan, chaymanta wasiman llapallan haykuq runakunata allinta k'anchamunanpaq. ¹⁷ Saynallataqmi llapallan runakunapa sonqonpi tukuy ima pakasqa kaqkunapas, hinallataq tukuy ima piensasqankupas yachasqa kanqa.

¹⁸ Chayraykuyá, qankunapas allinta uyarispa entiendeychis. Pipas Diospa yachachikuyninta allinta uyaringa chayqa, Diosmi payman astawanraq yachayta qonqa. Ichaqa, noqapi mana creey munaq runakunamantan, Dios-puni qechunqa pisilla yachasqankutapas, nispa.

Jesusta wawqenkuna mamitanpiwan mashkasqankumanta

(Mat 12.46-50; Mar 3.31-35)

¹⁹ Jesuspa wawqenkunan mamitankupiwan hamuranku Jesuspa kasqanman. Ichaqa manan Jesusman ashuyuytaqa atirankuchu muyuriqnintinpi ashka runakuna kasqanrayku. ²⁰ Hinaqtinmi chaypi kaq huk runa Jesusman willaran:

—Mamitaykin wawqeykikunapiwan hawapi kashanku. Paykunan qanwan parlayta munanku, nispa.

²¹ Hinaqtinmi Jesusqa contestaran:

—Mamitaypas wawqeykunapas Diospa palabranta uyariqkun, hinallataq Diosta kasukuq llapallan runakunan kanku, nispa.

Wayrata Jesús thañichisqanmanta

(Mat 8.23-27; Mar 4.35-41)

²² Huk p'unchawmi Jesusqa discipulonkunapiwan qespiranku hatun laguna qochapi huk boteman. Hinaspan Jesusqa paykunata niran:

—Hakuchi kay laguna qochapa waq law chimpanman, nispa.

Hinaqtinmi paykunaqa riranku. ²³ Botepi rishaqtinkuñaataqmi Jesusqa puñururan. Hinaspan qonqayllamanta nishuta wayra-wayramuqtin, chay hatun laguna qochapi unuqa altoman qallchikamuran. Chaymi risqanku boteman unu hunt'ayta qallariqtin, paykunaqa yaqaña unu ukhuman chin-kaykusharanku. ²⁴ Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa nishuta manchari-kuspanku, Jesusta rikch'achiranku khaynata nispanku:

—¡Señor, Señor, unu ukhumanmi chinkayushanchishña! nispanku.

Jesusñataqmi rikch'arimuspa nishu wayrata, hinallataq laguna qochapi qallchikamuq unutawan kamachiran thañinanpaq. Chaymi kasqan ratolla wayrapas unupas thañiran. ²⁵ Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata niran:

—¿Imanaqtinta qankunari noqapi mana confiankichishchú? nispa.

Paykunataqmi admirasqallaña anchata mancharikuspanku ninakuranku:

—¿Imayna runañataq kay runarí, pay kamachiqtin, wayrapas, unupas kasukunanpaqrí? nispanku.

Demoniokunapa ñak'arichisqan runamanta

(Mat 8.28-34; Mar 5.1-20)

²⁶ Jesusmi discipulonkunapiwan kushka chayaranku Galilea laguna qochapa chimpan Gadara lugarman.^j ²⁷ Botemanta Jesús urayushaqtinmi, huk runa ashka demoniokunapa kamachisqan chay Gadara llaqtamanta lloq-simuspa Jesusman ashuyamuran. Chay runaqa unayñan q'alalla puriran; nitaqmi wasipichu tiyaranpas; aswanmi payqa alma p'ampananku panteon-llapi tiyaran. ²⁸ Jesusta rikuruspankun, chay runapi kaq demoniokunaqa qapariranku. Hinaqtinmi chay runaqa Jesuspa ñawpaqinpi qonqorikuran. Chaymi chay demoniokunaqa altota qaparispa niran:

—Tukuy atinyioq Diospa Wawan Jesús, ¿imatataq noqaykuwanri munankí? ¡Ruegakuykikun ama ñak'arichiwanaykikupaq! nispa.

²⁹ Saynataqa qapariranku, Jesús chay runamanta demoniokunata lloqsi-nanpaq kamachiqtinmi. Hinaspapas demoniokunaqa unayñan ñak'arichiran chay runataqa. Chaymi runakunapas chay runataqa makinkunata chakinku-natawan fierromanta ruwasqa cadenakunawan wataranku. Saynata ruwas-haqtinkupas, payqa t'ipiranmi chay cadenawan watasqankutapas; hinaspan chay runaqa demoniokunapa apasqan ch'inñeq desierto lugarkunaman riran.

³⁰ Hinaqtinmi Jesusqa tapuran khaynata:

—¿Imataq sutyikiri? nispa.

Hinaqtinmi contestaran khaynata:

—Waranqa waranqantinmi, nispa.

Saynataqa niran, ashkallaña demoniokuna chay runapi kasqanraykun.

³¹ Hinaqtinmi chay waranqa waranqantin demoniokunaqa, Jesusta ruegaku-ranku khaynata:

—Amayá ukhu pachamanchu qarqowayku chaypi ñak'arinaykupaq, nispanku.

³² Chay ladonku orqopin ashka khuchikuna mikhusharanku. Chayta rikuspankun demoniokunaqa Jesusta ruegakuranku, chay khuchikunapa

j 8.26 Gadara llaqtapa huknin sutinqa Gerasan.

cuerponman haykunankupaq. Jesusñataqmi “arí”, niran. ³³Hinaqtinmi demoniokunaqa chay runamanta lloqsispanku khuchikunapa cuerponman haykuranku. Chaymi chay khuchikunaqa qata urayta p'itaspanku, laguna qochaman urmayuranku. Hinaspan chaypi heq'epaspa wañuranku.

³⁴Khuchi michiqkunañataqmi chayta rikuspanku anchata mancharikuspa ayqekuranku. Rispensukutaqmi chaykuna rikusqankumanta willakuranku, llaqtapi hinallataq campokunapipas. ³⁵Chaykunata uyariruspankun ashka runakunaqa qawaq riranku. Chayaspankun chay demoniokunapa ñak'arichisqan runataqa tariranku, Jesuspa ñawpaqninpi sanoña tiyashaqta. Hinaspapas allin p'achasqata, hinallataq allin yuyayninpiña kashaqta ima. Chaykunata rikuspankun paykunaqa anchata mancharikuranku. ³⁶Hinaspan Jesuspa sanoyachisqanta rikuq runakunaqa, llaqtamanta hamuq runakunaman willakuranku, Jesús imaynatas sanoyachiran chay demoniokunapa ñak'arichisqan runamanta. ³⁷Hinaqtinmi chay Gadara llaqtayoq runakunaqa nishuta mancharikuspanku, Jesusta ruegakuranku chaymanta ripunanpaq. Chaymi Jesusqa boteman wicharan, Galilea provincia llaqtaman kutipunankupaq. ³⁸Manaraq ripushaqtintaqmi, demoniokunapa ñak'arichisqanmanta sanoyaqa runaqa, Jesusta ruegakuran paywan kushka rinanpaq. Jesusñataqmi ichaqa khaynata niran:

³⁹—Wasiykiman kutipuy; hinaspa willamuy Diospa tukuy ima qanpaq ruwasqankunamanta, nispa.

Chaymi chay runaqa llaqtanman ripuspa, llaqtanpi llapallan runakunaman willakachakuran, imakunatachus paypaq Jesús ruwasqanmanta.

Jairopa ususinmanta hinallataq huk onqosqa warmimantawan

(Mat 9.18-26; Mar 5.21-43)

⁴⁰Gadara lugarmantan Jesusqa kutipuran Galilea provincia lawman. Paywan kushkataqmi discipulonkunapas riranku. Chayaruqtinkutaqmi, Jesusta suyaq runakunaqa ancha kusikuywan chashkiranku. ⁴¹Hinaqtinmi Diosmanta yachachina sinagoga wasipi kamachiq Jairo sutiyoq runa, Jesusman hamuspa, ñawpaqninpi qonqoriyukuspa, mañakuran wasinman rinanpaq. ⁴²Saynataqa mañakuran sapallan ususin, chunka ishkañniyoq watalloyoqraq wañuyupa patallanpiña kasqanraykun. Hinaqtinmi Jesusqa Jairopa wasinman riran. Paywan kushkataqmi ashka runakunapas ñit'i-ñit'illaña riranku.

⁴³Hinaqtinmi runakunapa chawpinta huk warmipas risharan. Paymi chunka ishkañniyoq wataña nishuta ñak'ariran yawar apariy onqoywan. Chaymi llapallan qolqentapas tukusqaña ashka medicokunaman hampichikunanpaq rispa; manataqmi mayqen medicopas sanoyachiytaqa atisqachu. ⁴⁴Chaymi chay warmiqa Jesusman qepallanta ashuyuspa, p'achanpa patallanta tupayuran. Hinaqtinmi kasqan ratolla chay warmiqa yawar apariy-ninmanta sanoyapuran. ⁴⁵Hinaqtinmi Jesusñataq muyuriqninpi runakunata tapuran khaynata:

—¿Pitaq tupaykaramuwanrí? nispa.

Chaymi paykunaqa contestaranku:

—Manan noqaykuqa tupaykamuykikuchu, nispanku.

Hinaqtinmi Pedroqa paywan kaqkunapiwan niran:

—Yachachikuq, ¿manachu rikunki ashka runakuna tukuy lawmanta tan-qanakamuspa ñit'imususqaykita? nispa.

⁴⁶ Jesúsñataqmi kaqmanta niran:

—Pichá qankuna ukhumanta tupaykaramuwan. Cuentatan qokuni noqa-manta atinyiy lloqsisqanta, nispa.

⁴⁷ Chaymi chay warmiqa manaña pakakuyta atispa, khatatatayuspa, Jesus-man ashuyuspa ñawpaqninpi qonqoriyukuran. Hinaspan llapallan runakuna uyarishaqtinku willakuran, onqosqa kasqanrayku Jesusta tupayusqanmanta, hinallataq kasqan ratolla sanoyasqanmantawan ima. ⁴⁸ Chayta uyarispanmi Jesusqa chay warmita niran:

—Wawalláy, noqapi creesqaykiraykun qanqa sanoña kashanki. Kunanqa hawkalla ripuy, nispa.

⁴⁹ Jesús manaraq rimayta tukushaqtinmi, Jairopa wasinmanta huk runa hamuspa, Jairota niran:

—Ususiykiqa ñan wañurukunña. Amaña yachachikuqtaqa wasiykimanqa pusayñachu, nispa.

⁵⁰ Chayta uyarispanmi Jesusqa Jairota niran:

—Ama qanqa llakikuychu. Creellay noqapi, ususiykiqa kawsarillanqan, nispa.

⁵¹ Jesusqa Jairopa wasinman chayarusanmi, wañuq sipaspa kasqanman haykuchiran discipulonkunamanta Pedrota, Jacobota, Juanta, hinallataq wañuq sipaspa tayta mamantawan ima. Wakin runakuna haykunantaqa manan munaranchu. ⁵² Ichaga runakunañataqmi wañuq sipasmanta llakikus-panku nishuta waqashasqaku. Chaymi Jesusqa chaypi waqaqkunata niran:

—¡Ama waqaychishchu! Manan wañusqachu kashan, aswanqa puñullas-hanmi, nispa.

⁵³ Hinaqtinmi chaypi kaq runakunaqa Jesusmanta burlakuranku, sipasqa wañusqaña kasqanta yachasqankurayku. ⁵⁴ Jesúsñataqmi wañuq sipaspa makinta hap'iyuspa, altota rimaspa niran:

—¡Sipas, hatariy! nispa.

⁵⁵ Chaymi espiritun kutiykapuqtin, chay wañusqa sipasqa kawsarimuspa kasqan ratolla hatarimuran. Hinaqtinmi chaypi kaq runakunata Jesusqa kamachiran sipasman mikhunata qonankupa. ⁵⁶ Chayta rikuspankun kawsa-rimuq sipaspa tayta mamanqa anchata admirakuranku. Hinaqtinmi Jesusqa paykunata kamachiran, rikusqankuta pimanpas ama willanankupa.

Chunka ishkayniyoq discipulonkunata Jesús comisionasqanmanta

(Mat 10.5-15; Mar 6.7-13)

9 ¹ Jesusmi huñuran chunka ishkayniyoq akllasqan discipulonkunata. Hinaspan paykunaman atiyta qoran onqosqakunata sanoyachinanku-paq, saynallataq demoniokunatapas kamachispanku runakunamanta qar-qomunankupa ima. ² Hinaspan paykunataqa onqosqakunata sanoyachimunankupaq mandaran, hinallataq llapallan runakunaman Diospa gobiernanan sumaq glorianmanta willamunankupaq ima. ³ Chaymantapas paykunataqa nillarantaqmi khaynata:

—Ñanniykichispaqqa, aman apankichishchu bastontapas, q'e-pitapas, qoqawtapas, t'antatapas, qolqetapas, nitaq p'achatapas

cambiakunaykichispaqqa. ⁴Mayqen wasiman chayaqtiykichispas, sichus “pasayakamuy” nisuatyikichisqa, chay wasipiyá samapakunkichis, chay llaqtamanta ripunaykichiskama. ⁵Hinallataq mayqen llaqtapipas mana samachisunkichishchu chayqa, chay llaqtamanta lloqsispaykichisyá husut'aykichispi allpatapas thaptirikuspa huk lawman ripuychis, saynapi mana allin runakuna kasqankuta paykuna yachakunankupaq, nispa.

⁶Saynata Jesús niqtinmi discipulonkunaaq llaqallan llaqtakunaman riranku, Diosmanta allin willakuykunata willakuspanku, hinallataq onqosqa runakunatapas sanoyachispanku ima.

Jesusta rey Herodes Antipas rikuytapuni munasqanmanta

(Mat 14.1-12; Mar 6.14-29)

⁷Jesuspa tukuy ima ruwasqankunata yachaspankun runakunaqa rima-ranku khaynata:

—Payqa Bautizaq Juanmi kawsariramun, nispanku.

Chaykunata yacharuspanmi kamachiq rey Herodes Antipasqa, anchata preocupakuran. ⁸Wakin runakunapas nillarakutaqmi:

—Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Eliasmí rikhuriramun, nispanku.

Huk runakunañaataqmi khaynata niranku:

—Diosmanta willakuq mayqen profetapashchá kawsariramun, nispanku.

⁹Herodes Antipasñaataqmi tapukuran:

—¿Pitaq chay runari, paymanta llaqallan runakuna rima-nankupaqrí? Manan Bautizaq Juanqa kanmanchu. Noqa kikiypunin kamachirani, Juanpa kunkanta kuchuspa wañuchinankupaqqa, nispa.

Chayraykun Herodes Antipasqa reqsiytapuni munaran Jesusta.

Pishqa waranqa runakuna mikhunanpaq milagrota Jesús ruwasqanmanta

(Mat 14.13-21; Mar 6.30-44; Juan 6.1-14)

¹⁰Jesuspa chunka ishkañiyuq apostolninkunan, llaqtakunaman risqankumanta kutimuspanku, tukuy ima ruwamusqankumanta Jesusman willaranku. Chaymantañaataqmi Jesusqa paykunallata pusarikuspa, Betsaida sutiyoq llaqtaman riran, chaypi paykunapuralla kanankupaq. ¹¹Ichaqa runakunañaataqmi, Jesusqa apostolninkunapiwan Betsaida llaqtaman risqanta yacharuspanku, paykunapa qepanta riranku. Hinaqtinmi Jesusqa chay runakunata chashkispas, paykunata yachachiran Diospa sumaq gobiernananmanta. Saynallataqmi sanoyachillarantaq onqosqa runakunatapas.

¹²Tardeña kashaqtintaqmi chunka ishkañiyuq apostolninkunaqa Jesusman ashuyuspa khaynata niranku:

—Despedipullayña kay runakunataqa enteron muyuriqninchispi llaqtakunaman, chaypi mikhunata mashkakamunankupaq, hinallataq puñupakamunankupaq ima. Kaypiqa manan imatapas tarinkumanchu mikhunankupaqqa, nispa.

¹³Chaymi Jesusqa apostolninkunata contestaran:

—Qankunayá mikhunata qoychis, nispa.

Hinaqtinmi apostolninkunaqa niranku:

—Noqaykupaqa pishqa t'antawan, ishkañi kankasqa challwallaykupiwanmi kashan. Chayllaqa kay llaqallan runamanqa manan aypanmanchu. ¿Icha mikhuna rantiqchu llaqtata risaqkú? nispanku.

¹⁴Chaypiqa pishqa waranqa runamantapas aswan masraqmi karanku, chaypas qarikunallata yupaspa.

Chayta uyarispanmi Jesusqa apostolninkunata khaynata niran:

—Llapallan runakunata tiyachimuychis grupo-grupopi, sapankama grupopi pishqa chunka runakunata, nispa.

¹⁵Chaymi apostolninkunata llapallan runakunata Jesuspa nisqanman hina tiyachiranku. ¹⁶Hinaqtinmi Jesusqa pishqantin t'antata, ishkeynin challwatawan hap'iyuspa, hanaq pachata qawarispas Diosman graciasta qoran. Chaymantan t'antata, challwatawan partiyuspa apostolninkunaman qoran. Paykunañataqmi llapallan chaypi kaq runakunaman rakimuranku. ¹⁷Hinaqtinmi llapallan runakuna mikhuranku saqsanankukama. Mikhuyta tukuruqtinkutaqmi chunka ishkeyniyoq canasta hunt'ataraq puchuqkunatapas huñumuranku.

Jesusqa Salvadorninchis Cristo kasqanmanta

(Mat 16.13-19; Mar 8.27-29)

¹⁸Jesusqa sapallanmi Diosmanta mañakusharan. Hinaqtinmi discipulonkunata Jesusman ashuyuranku. Chaymi Jesusqa paykunata tapuran khaynata:

—¿Pitaq noqari kani runakunapaqrí? nispa.

¹⁹Chaymi discipulonkunata contestaranku:

—Wakinmi ninku: “Bautizaq Juanmi”, nispanku. Wakintaqmi ninku: “Ñawpaq profeta Eliasmi”, nispanku. Huk runakunañataqmi ninku: “Mayqen profetachá kawsariramun”, nispanku.

²⁰Jesusñataqmi discipulonkunapa nisqankuta uyarispas khaynata tapuran:

—Qankunari, ¿ima ninkichistaq? ¿Pitaq noqari kani qankunapaq? nispa.

Hinaqtinmi Pedroqa niran:

—Qanqa kanki Diosmanta Hamuq Salvadorniyku Criston, nispa.

Jesusmi willakuran wañunanmanta

(Mat 16.20-28; Mar 8.30-9.1)

²¹Jesusmi discipulonkunata kamachiran khaynata:

—Aman qankunataq pimanpas willankichishchu, Diosmanta Hamuq Salvador Cristo kasqaytaqa, nispa.

²²Hinaspapas Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Diosmanta Hamuq Runataqa nishutan ñak'arichiwanqaku, kay Israel nación llaqtapi kamachiq jefekuna, sinagoga wasipi kamachiq sacerdotekuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapiwan ima. Paykunan cheqnikuwaspanku wañuchiwanqaku. Saynata wañuchiwaqtinkupas kinsa p'unchawmantan noqaqa kawsarinpusaq, nispa.

²³Saynallataqmi Jesusqa llapallan chaypi kaq runakunata nillarrantaq:

—Sichus pipas noqapa discipuloy kayta munaspaqa, qonqananmi kikinpa munasqanman hina imatapas ruwayta. Hinaspapas sapa p'unchawña sasa-chakuykuna chayamuqtiñpas, noqapi creesqanraykun listo kanan ñak'arinanpaq. Hinallataqmi sapa p'unchaw kamachisqaykunata ruwanan. ²⁴Pipas kay pachapi payllapaq kawsay munaqqa, wiñaypaqmi wañunqa. Ichaqa pipas noqapi creesqanrayku wañuqmi, wiñaypaq kawsanqa. ²⁵Ichaqa kay pachapi tukuy ima kaqniyoq kayqa, manan sirvinchu salvasqa kanapaqqa. Sichus

pipas kay pachapi qapaq kashaspa, huchallapi kawsanqa chayqa, wiñaypaqmi chinkachisqa kanqa.

²⁶Pipas noqa Diosmanta Hamuq Runamanta hinallataq yachachisqaykunamantapas p'enqakunqa chayqa, noqapas p'enqakullasaqtaqmi chay runamantaqa. Kaykunaqa pasanqa Diospa atiyinwan, hinallataq angelninkunapiwan kushka kay pachaman kutimuqtiymi. ²⁷Cheqaqtapunin niykichis, wakin kaypi kaqkunaqa manaraqmi wañunqakuchu, Diospa sumaq gobiernasqanta rikunankukama, nispa.

Jesupa cuerpon k'ancharisqanmanta

(Mat 17.1-8; Mar 9.2-8)

²⁸Chaykuna rimasqanmanta pusaq p'unchaw hinaña pasaruqtinmi, Jesusqa discipulon Pedrowan, Juanwan hinallataq Jacobowan ima, huk orqoman riran, Diosman chaypi orakunankupa. ²⁹Chaypi mañakushaqtinmi, Jesupa uyanqa qonqayllamanta huk niraqman tukuran. Hinallataqmi p'achanpas sumaq k'ancharishaq yuraqman tukuran. ³⁰Hinaqtinmi qonqayllamanta chaypi rikhuriranku, Diosmanta yachachiq Moiseswan, hinallataq ñawpaq profeta Eliaspiwan ima. Hinaspan paykunaqa Jesuswan parlaranku. ³¹Moisespas hinallataq Eliaspas muyuriqninkupi hanaq pachamanta k'anchaywan muyurisqan rikhuriranku. Hinaspan Jesuswan parlaranku, imaynatas Jerusalén llaqtapi Jesús wañuchisqa kananmanta, hinallataq kawsarimuspa hanaq pachaman ripunanmantawan ima. ³²Hinaqtinmi Pedroqa paywan kushka kaqkunapiwan anchata puñuywan aysachikuspanku puñuy puñusharankuña. Hinaspan qonqayllamanta rikch'arispanku, Jesustaqa Moiestawan, hinallataq ñawpaq profeta Eliastawan kushkata, Diospa sumaq k'anchayninwan muyurichisqata rikuranku. ³³Chaypin Moisesqa, Eliaspiwan ña ripunankupaña kashaqtinku, Pedroqa Jesusta khaynata niran:

—Yachachikuq ¡allinmi kaypi kasqaykuqa! Munaqtiykiqa, kinsa ramadatayá ruwarusaku: hukninta qanpaq, hukninta Moisespaq, huknintataq Eliaspaq, nispa.

Pedroqa chaykunataqa rimaran mana allinta piensarispanmi. ³⁴Chaykunata Pedro rimashaqtinmi, huk phuyu urayamuspa paykunata tapaykuran. Chayta rikuspankun Jesupa kinsantin discipulonkunana anchata mancharikuranku. ³⁵Hinaqtinmi phuyu ukhumanta Diospa rimamusqanta, paykunaqa uyairanku khaynata:

—¡Paymi munakusqay Wawáy! Qankunaqa payta uyarispayá kasukuychis, nispa.

³⁶Chay rimamusqanta uyairuspankun, Jesupa kinsantin discipulonkunana manaña rikurankuchu chay ishkaynin qarikunataqa. Aswanmi Jesustaqa sapallantaña rikuranku. Chaykuna rikusqankutan paykunaqa chay p'unchawkunapi mana ni pimanpas willarankuchu.

Demoniopa ñak'arichisqan jovenmanta

(Mat 17.14-21; Mar 9.14-29)

³⁷Paqarisnintin p'unchawmi Jesusqa orqomanta kutimuran kinsantin discipulonkunapiwan. Hinaqtinmi ashka runakunaqa chayta yacharuspanku, Jesupa kasqanman hamuranku paywan tupanankupa. ³⁸Hinaqtinmi huk

runa llapallan runakunapa chawpinmanta qaparimuspa Jesusta valekuran khaynata:

—Yachachikuq, ruegakuykin kay sapallan qari wawayta qawaykapuwanaykipaq. ³⁹Paytan huk demonio qonqayllamanta qaparichin paypi kasqanrayku; hinallataq anchata khatatatachin; saynallataqmi simimantapas posoqotaraq aqtuchin. Saynata ñak'arichispanmi sasallataña kacharin. ⁴⁰Chaymi noqaqa discipuloykikunata ruegakurani, chay demoniota qarqonankupaq. Ichaqa manataqmi qarqoyta atirankuchu, nispa.

⁴¹Chaymi Jesusqa niran:

—¡Ay, Diospi mana creeq huchallapi kawsaq saqra runakuna! ¿Hayk'aqkamataq noqari qankunawan kasaq? ¿Hayk'aqkamataq soportasqaykichisrí? nispa.

Saynata nispanmi Jesusqa chay runata niran:

—¡Wawaykita kayman apamuy! nispa.

⁴²Hinaqtinmi chay jovenqa Jesusman ashuyamuran. Chaymi qonqayllamanta demonioqa pampaman joventa wikapaspa, pampapi qospachiran. Hinaqtinmi Jesusqa chay demoniota q'aqchaspa, rimayllanwan qarqoran. Hinaspan chay joventaqa papanman sanotaña entregapuran. ⁴³Chaypi kaq runakunañataqmi Diospa ruwasqankunata rikuspanku, anchata admirakuranku.

Jesumí huktawan willakuran wañunanmanta

(Mat 17.22-23; Mar 9.30-32)

Jesupa tukuy ima ruwasqankunawanmi, runakunaqa ancha admirasqallaña kasharanku. Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata khaynata niran:

⁴⁴—Allinta uyariychis kay nisqayta. Noqa, Diosmanta Hamuq Runaqa, cheqniwaqniy runakunamanmi entregasqa kasaq, nispa.

⁴⁵Ichaqa paywan kaq discipulonkunaqa manan entienderankuchu, Jesupa rimasqankunaqa pakasqa hina kasqanrayku. Hinaqtinmi paykunaga mancharikuspanku mana tapurankuchu ima ninantas Jesús niran chayta.

Jesupa discipulonkuna discutinakusqankumanta

(Mat 18.1-5; Mar 9.33-37)

⁴⁶Huk p'unchawmi Jesupa discipulonkunaqa discutinakuranku, mayqenninkus paykuna ukhumanta aswan más importante kanankumanta. ⁴⁷Chaymi Jesusqa discipulonkunapa piensasqanta yachaspa, huk warmachata waqyaran. Ladonpi sayaykachispataqmi, ⁴⁸paykunata khaynata niran:

—Pipas kay warmachata sutiypi chashkiqqa, noqatan chashkiwan. Hinallataq pipas noqata chashkiwaqqa, hanaq pachamanta mandamuwaqniy Dios Taytayan chashkin. Qankuna ukhumanta mayqenniychispas humilde laqmi, aswan más importante kanqa, nispa.

Jesucristopa favorninpi kaqkunamanta

(Mar 9.38-40)

⁴⁹Jesupa discipulon Juanmi khaynata niran:

—Yachachikuq, huk runatan rikuramuyku qanpa sutiykiipi runakunamanta demoniokunata qarqoshaqta. Chaymi noqaykuqa prohibimuyku noqanchis partemanta mana kashaspaqa, sutiykiipi chaykunata ama ruwananpaq, nispa.

⁵⁰ Chayta uyarispanmi Jesusqa niran:

—Ama saynataqa prohibiychishchu. Pipas mana contranchispi kaqqa, favorninchispin kashan, nispa.

Juanta Jacobotawan Jesús q'aqchasqanmanta

⁵¹ Hanaq pachaman kutinanpaq tiempo yaqaña cumplikushaqtinmi, Jesusqa proponekuran Jerusalén llaqtaman rinanpaq. ⁵² Hinaqtinmi Jesusqa huk runakunata mandaran, Samaria provincia lawpi huk llaqtaman rinankupaq. Hinaspa chaypi huk wasita mashkaspa Jesuspa samanankupaq alistamunankupaq. ⁵³ Ichaqa, chay Samaria llaqtapi tiyaq runakunaqa, Jesustaqa manan samachiya munarankuchu, Jerusalén llaqtaman risqanta yacharuspanku.^k ⁵⁴ Chaymi Juanqa Jacobopiwan chay runakunapa rimasqankuta uyarispanku, Jesusta khaynata niranku:

—Señor, munaqtiykiqa {ñawpaq profeta Elías hinayá} Diosmanta mañakuspayku, hanaq pachamanta nina rawrayta urayachimusaqku, kay runakunata ruphananpaq, nispanku.

⁵⁵ Chaymi Jesusqa paykunata q'aqcharan {khaynata:

—¿Manachu yachankichis ima espíritus qankunapi kasqanta? ⁵⁶ Noqa, Diosmanta Hamuq Runaqa hamuni, manan kay pachapi runakunata infiernoman kachayunaypaqchu. Aswanqa hamuni infiernoman riqkunata salvaypaqmi}, nispa.

Chaymantan paykunaqa huk law llaqtaman riranku.

Jesusta qatikuy munaq runakunamanta

(Mat 8.19-22)

⁵⁷ Nanta rishaqtinkun Jesusta huk runa niran:

—Qantaqa maytaña riqtiykiyas noqaqa qatikusqaykin, nispa.

⁵⁸ Hinaqtinmi Jesusqa contestaran:

—Atoqkunapaqa kanmi puñunankupaq t'oqokuna. Alton phawaq pichinkukunapapas kanmi puñunankupaq lugarninku. Ichaqa noqa Diosmanta Hamuq Runapaqa manan kanchu mayman haykuspa puñunaypaqpas, nispa.

⁵⁹ Saynata nisanmi Jesusqa huk runatañataq niran:

—¡Hakuchi noqawan! nispa.

Hinaqtinmi chay runaqa niran:

—Señorlláy, primertaqa dejaykuwayraq papay wañuqtin p'amparamunaykama. Chaymantaña qantaqa qatikusqayki, nispa.

⁶⁰ Chaymi Jesusqa contestaran:

—Ama saynataqa piensaychu. Diospi mana creeq runakunaqa, wañusqa hinan kashanku. Hina paykunaqa wañusqa masinkuta p'ampamushachunku. Aswan qanqa riy; hinaspa runamasiykikunaman Diosmanta allin willakuykunata willamuy, nispa.

⁶¹ Huk runañataqmi Jesusta nillarantaq:

—Señorlláy, noqaqa qanwanmi riyta munani; aswanqa dejaykuwayá, primera wasiyman rispa, familiaykunamanta despedirakamunaypaq, nispa.

^k 9.53 Samaria llaqtapi tiyaq runakunaqa, creerankun Samaria llaqtallankupi Diosta yupaychakanankupaq. Chaymi Jesustaqa mana samachiya munarankuchu, Jesusqa Diosta yupaychananpaq Jerusalén llaqtaman risqanrayku.

⁶² Chaymi Jesusqa payta niran:

—Pipas takllawan yapushaspa qepan lawta qawaspa wiksu-wiksuta yapuq runaqa, manan valenchu allinta yapunanpaqqa. Saynallataqmi ima ruway-pipas ishkayaq runaqa, Diospaq llank'ananpaqqa manan valenchu, nispa.

Qanchis chunka ishkayniyoq discipulokunamanta

10 ¹ Chaymantan Jesusqa akllaran qanchis chunka ishkayniyoq discipulonkunata. Hinaspan ishka-ishkayta comisionaspa mandaran, may llaqtakunamansi Jesús rinan karan, chay llaqtakunaman paykuna rinankupaq.¹

² Paykunatan Jesusqa khaynata niran:

—Ashkan cosechanaqa kashan. Ichaqa Diosmanta willakuq runakunan chikallan kanku. Chayraykuyá qankunaqa Diosman orakuychis, yachachiq runakunata mandamunanpaq, saynapi llapallan runakunaman Diosmanta allin willakuykunata willamunankupaq, nispa. ³ Kunanyá qankunaqa tukuy imamanta allinta cuidakuspa riychis. Noqan qankunataqa mandashaykichis atokunapa kasqanman ovejakunata hina. ⁴ Hinaspapas qankunaqa aman apankichishchu qolqeta, mochilata, nitaq husut'atapas cambiakunaykichispaqqa. Saynallataq ñan risqaykichispiqa, aman piwanpas unayta parlaspachu demorankichis. ⁵ Mayqen wasiman chayaspaykichispa, llapallan chay wasipi kaq runakunatayá rimayukunkichis khaynata: “Hawkayay qankunapi kachun”, nispa. ⁶ Chay wasipi hukllapas allin runa kaqtinqa, qankunapa chay rimayukusqaykichisman hinan paykunapi chay hawkayay cumplikunqa. Sichus mana allin runakuna kaqtinkun ichaqa, qankunapa rimayukusqaykichis hawkayaytaqa mana paykunaqa chashkinqakuchu. ⁷ Wasin-wasin samapakunqqa aman purinkichishchu. Aswanqa huk wasillapiyá samapakunkichis. Hinaspapas chay wasiyoqpa kapusqanman hina qosusqaykichistayá mikhunkichispa, hinallataq tomankichispa. Ichaqa huk llank'aq runaqa, chashkinqapunin pagontaqa. ⁸ Mayqen llaqtaman chayaqtiykichispa, sichus runakuna allinta chashkisunkichis chayqa, ima mikhuna qosusqaykichistapas, mikhuychis. ⁹ Saynallataq, chay llaqtapi kaq onqosqakunatapas sanoyachiychis. Hinaspa paykunatapas niychis: “Diospa gobiernanan p'unchawmi ña chayamushanña qankunaman”, nispa. ¹⁰ Hinallataq may llaqtamanpas chayaqtiykichis, runakuna mana allintachu chashkisunkichis chayqa, callekunaman lloqsispaykichis, runakunata niychis khaynata: ¹¹ “Llaqtaykichispa allpan chakiykuman ratamuqtapas thaptikuykun, saynapi qankunaqa mana allin runakuna kasqaykichista yachanaykichispaq. Ichaqa yachaychisyá Diospa gobiernanan p'unchawmi ña chayamushanña qankunamanpas”, nispa. ¹² Cheqaqtapunin niykichis, juicio p'unchaw chayamuqtinqa, Diosmi castiganqa Sodoma llaqtamantapas aswan mastaraq chay mana chashkisunqiykichis llaqtataqa, nispa.

Diospa palabrantá mana uyariy munaq runakunamanta

(Mat 11.20-24)

¹³ Jesusqa nillarrantaqmi:

1 10.1 Wakin ñawpaq pergaminokunapin escribisqa kashan qanchis chunka discipulokunamanta; wakinpiñataqmi escribisqa kashan qanchis chunka ishkayniyoq discipulokunamanta.

—Ay jımaynaraq kankichis Corazín llaqtapi tiyaq runakuna! Ay jımaynaraq kankichis Betsaida llaqtapi tiyaq runakuna! Qankunapa llaqtaykichispın ashka milagrokunata ruwarani. Sichus Tiro llaqtapi hinallataq Sidón llaqtapipas chay milagrokunata ruwayman karan chayqa, paykunaga huchankumanta wana-kuspankun rikuchikunkuman karan Diosman kutirikusqankuta, qashqa p'a-chakunawan p'achakuspanku, hinallataq ushpa hawakunapi tiyaspanku ima.^m

¹⁴ Chayraykun juicio p'unchawpiqa, Tiro llaqtapi hinallataq Sidón llaqtapi tiyaq runakunamantapas aswan mastaraqmi castigasqa kankichis, qankuna Corazín llaqtapi tiyaq runakuna, hinallataq Betsaida llaqtapi tiyaq runakunapas. (Saynataqa castigasqa kankichis, Diosman mana kutirikusqaykichisraykun). ¹⁵ ¡Caper-naúm llaqtapi tiyaq runakuna! ¿Greenkichishchu Dios qankunata hanaq pachaman oqarisunaykichista? ¡Manan! Aswanmi qankunaga nina rawray infernopa aswan más ukhu-ukhunmanraq wikch'uyusqa kankichis, nispa.

¹⁶ Chaykunata niruspanmi Jesusqa discipulonkunata khaynata niran:

—Qankunapa rimasqaykichista uyariq runakunaga, noqatan uyariwan. Qankunata mana uyariq runakunan ichaqa, noqatapas mana uyariwanchu. Hinallataq qankunata mana chashkiqqa, noqatapas manan chashkiwanchu, nitaqmi mandamuwaqniy Diostapas chashkinchu, nispa.

Jesuspa qanchis chunka ishkayniyóq discipulonkuna kutimusqanmanta

¹⁷ Jesuspa qanchis chunka ishkayniyóq comisionasqan discipulonkun kusişqallaña kutimuspanku Jesusman willaranku khaynata:

—Señor, sutiykiqi qarqoqtiykuqa demoniokunapas kasuwankun, nispa.

¹⁸ Chaymi Jesusñataq paykunata khaynata niran:

—Arí, Satanastan rikurani rayo hina cielomanta urmayamuqta. ¹⁹ Atiytan qoraykichis enemigoykichis diablota vıncenaykichispaq, hinallataq mach'aq-waykunawan otaq ato-atoqkunawan qonqayllamanta tupaqtiykichispas, mana imanasunaykichispaq. ²⁰ Ichaqa amayá qankunaga kusikuychishchu demoniokunata vınceruspaqa; aswanqa hanaq pachapi sutiychis escribisqa kasqanwanyá kusikuychis, nispa.

Jesuspa kusikusqanmanta

(Mat 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Chay ratollapın Santo Espiritupa yanapayninwan anchata kusikuspa, Jesusqa khaynata niran:

—Dios Taytalláy, qantan alabayki, qanmi kanki hanaq pachapipas, hinallataq kay pachapipas kamachiqqa. Tukuy ruwasqaykikunatan yachaş tukuy runakunamanqa mana rikuchirankichu. Aswanmi pisi yachayniyoq wawa hina kaş runakunallaman kaykunataqa yachanankupaş rikuchiranki. Sayna ruwasqaykimantan graciasta qoyki. Arí, Dios Taytalláy, sayna kanantan qanqa munaranki, nispa.

²² Jesusqa chaypi kaş runakunatan nillarantaq:

—Dios Taytaymi qoykuwaran tukuy imakunata. Noqataqa manan ni pipas allintaqa reqsiwanchu, aswanqa Dios Taytallaymi. Manataqmi Dios

m 10.13 Israel nació llaqtapi tiyaq ñawpaş runakunaga, ushpa hawakunapın tiyaranku, lla-kisqa kasqankuta runakunawan rikuchikunankupaş.

Taytaytaqa ni pipas reqsinchu; aswanqa noqa wawallanmi reqsini. Noqan runakunataqa aklani, paykunapas Dios Taytayta noqa hina reqsinankupaq, nispa.

²³Chaymantan Jesusqa discipulonkunata sapallankupiña khaynata niran:

—Mayna kusiqa qankunapa rikusqaykichista rikuy runakunaqa. ²⁴Cheqatapunin niykichis, Diosmanta ashka willakuq profeta runakunan, hinallataq kay pachapi kamachiq runakunapas, qankunapa rikusqaykichistan rikuyta munaranku; hinaspapas qankunapa uyarisqaykichistan uyariyta munaranku. Ichaqa manan rikurankuchu nitaqmi uyairankupashchu, nispa.

Samaria llaqtayoq runamanta

²⁵Huk p'unchawmi leykunata yachachiq runa, Jesusta pantachispa p'enqayman churayta munaspa tapuran khaynata:

—Yachachikuq, ¿imatataq noqari ruwayman, wañuruspa, Diospa ladonpi wiñaypaq kawsanaypaqrí? nispa.

²⁶Chaymi Jesusqa payta contestaran:

—¿Ima nispatay Moisespa escribisqa leypiri nishan? nispa.

²⁷Hinaqtinmi leykunata yachachiq runaqa khaynata niran:

—“Señor Diosniykitan munakunki tukuy sonqoykiwan, tukuy vidaykiwan, tukuy kallpaykiwan, hinallataq tukuy yuyayniykiwan ima. Saynallataqmi runamasiykitapas qan kikiykita hina khuyakunayki”, nispa
[Levítico 19.18; Deuteronomio 6.5].

²⁸Chaymi Jesusñataq niran:

—¿Allinmi nisqaykiqua! Chaykunata ruwaspaykin Diospa ladonpiqa wiñaypaq kawsanki, nispa.

²⁹Hinaqtinmi leykunata yachachiq runaqa allinpi qepayta munaspa, Jesusta kaqmanta tapuran:

—¿Pitaq noqapa runamasiyrí? nispa.

³⁰Chaymi Jesusqa kay willakuyta willaran:

—Huk p'unchawmi huk runa Jerusalén llaqtamanta Jericó llaqtaman risharan. Hinaqtinmi ñan risqanpi, suwakunaqa hap'iruspanku nishuta maqaspanku tukuy kaqninkunatapas qechuranku. Hinaspan chay runataqa wikapaturanku yaqa wañusqata hinaña. ³¹Hinaqtinmi chay ñanninta Israel nación llaqtayoq huk sacerdote runa rishaspan, chay k'irisqa runata karullamanta qawarista pasatamuran. ³²Hinallataqmi chay ñanninta rillaran-taq Jerusalén templopi sacerdotekunata yanapaq Israel llaqtamanta huk Leví runa. Paypas chay k'irisqa runata rikusan, huk lawman muyurispa pasatamuran. ³³Saynallataqmi Samaria law llaqtamanta huk runapas chay ñanninta rillasharantaq. Paymi (ichaqa huk law nación llaqtayoq runa kashaspanpas), chay k'irisqa runata rikuruspa, anchata khuyapayaran. ³⁴Chaymi chay k'irisqa runaman ashuyuspa, k'irinkunata vinowan hinallataq aceitewan ima hampiran. Chaymantan k'irinkunata wataruspa, asnonman montachispa, samana wasiman apaspa, chaypi cuidaran. ³⁵Chay samana wasimanta ripuspanñataqmi, wasiyoqman ishkay p'unchaw jornal qolqeta qotamuran, khaynata nispan: “Kay k'irisqa runata allinta atiendeykapuwanki. Sichus masta gastanki chayqa, kutimuspaymi pagapusqayki”, nispa.

³⁶Jesusqa saynata willaspanmi, leykunata yachachiq runata tapuran:

—¿Qanri ima ninkitaq? Chay kinsantin runamantari, ¿mayqen kaqtaq runamasinta khuyapayaqrí? nispa.

³⁷Hinaqtinmi leykunata yachachiq runaqa niran:

—Chay k'irisqa runata khuyapayaspa yanapaq runan, nispa.

Chaymi Jesusñataq niran:

—Qanpas ripuspayki saynata ruwamuy, nispa.

Mariamanta Martamantawan

³⁸Jesusqa discipulonkunapiwanmi Jerusalén llaqtaman rishaspanku, huk llaqtaman chayaranku. Hinaqtinmi chay llaqtapi tiyaq Marta sutiyoq warmiqa wasinpi samachiran. ³⁹Martapaqa karanmi huk hermanan María sutiyoq. Mariaqa Jesuspa yachachisqankunatan ñawpaqninpi tiyayuspa uyairiran. ⁴⁰Ichaga Martañataqmi mikhuna ruwaypi hinallataq wasipi tukuy ruwanakunapi afanakuspa, Jesuspa yachachisqankunataqa mana uyariranchu. Chaymi Martaqa Jesusman ashuyuspa khaynata niran:

—Señorlláy ¿manachu qanman imapas qokusunki hermanay mana yanapawaqtin? Niy, ima ruwayllapipas yanapawananpaq, nispa.

⁴¹Hinaqtinmi Jesusqa Martata contestaran:

—¡Ay, Marta, Marta! ¿Imanaqtintaq qanri wasipi tukuy ima ruwanakunawan ancha afanasqallaña kashankirí? ⁴²Ichaga ima ruwaykunamantapas aswan más allinqa, yachachisqaykunata uyariymi. Chaymi Mariaqa, aswan más allinnin kaqta akllarukun. Chay yachasqantaqa manan ni pipas qechunchachu, nispa.

Imaynata mañakunapaq Jesuspa yachachisqanmanta

(Mat 6.9-15; 7.7-11)

11 ¹Huk p'unchawmi Jesusqa riran huk lugarman Diosmanta mañakuq. Mañakuyta tukuruqtinmi, huknin kaq discipulon ashuyuspa khaynata niran:

—Señor, yachachiwayku Diosmanta mañakuyta, imaynan Bautizaq Juanpas discipulonkunaman yachachiran saynata, nispa.

²Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Qankunaga khaynatayá mañakunkichis:

“Hanaq pachapi Dios Taytayku, sutiyki yupaychasqa kachun.

Hamuy noqaykuman sumaqta kamachiwanaykikupaq. Munayniyki ruwasqa kachun, imaynan hanaq pachapipas hinallataq kay pachapipas.

³Sapa p'unchawtaq t'antaykuta qowayku.

⁴Tukuy huchaykutapas perdonawayku, imaynan noqaykupas perdonayku contraykupi mana allin ruwaq runakunatapas chay hinata. Amataq dejawaykuchu tentasqa kanaykuta, aswan mana allinmanta waqaychawayku”, nispa.

⁵Jesusqa nillarrantaqmi:

—Qankunamanta icha mayqenniykichispa kushka tuta horasta amigonpa wasinman rispa, ¿khaynata ruegakunmanchú? “Amigo, aynillapaq

kinsa t'antaykita manuykuway. ⁶Huk visitaymi viajemanta wasiymán chayarapun. Chaymi payman qonaypaq mana ni ima mikhunaypas kanchu", nispa. ⁷Saynata mañakuqtinqa wasin ukhumantan chay amigonqa khaynata nimunqa: "Ama ch'urmichamuwaychu. Wishq'asqañan punkupas kashan. Manan t'antata qanman qonaypaqqa hatirimuymanñachu. Noqaqa wawaykunapiwanmi puñushaniña", nispa. ⁸Saynata amigon nimushaqtinpas, wasinpa punkunta tocapayasqanraykun, chay amigonqa phiñakushaspapas hatarimunqan. Hinaspan mañakusqantaqa qonqapuni. Chaytaqa ruwanqa, punkuta tocapayaspa, nishuta fastidiasqanraykun. ⁹Chaymi noqaqa niykichis: Diosmanta mañakuychis, payqa qosunkichismi. Mashkaychis, tarinkichismi. Punkuta tocaychis, kichamusunkichismi. ¹⁰Pipas Diosmanta mañakuqmi, chashkin. Mashkaqmi, tarin. Waqyakuqtintaqmi, punkuta kichamun.

¹¹¿Mayqenni ykichistaq wawaykichis t'antata mañakusuqtiykichis, huk rumita qoykuwaqchís? Otaq ¿challwata mañakusuqtiykichispas, mach'aqwayta qoykuwaqchís? ¹²Otaq ¿runtuta mañakusuqtiykichispas ato-atoqta qoykuwaqchischú? ¹³Qankunaqa mana allin runakuna kashaspaykichispas, wawaykichismanqa allin kaqkunatan qoyta yachankichis. Saynallataqmi qankuna mañakuqtiykichispas, hanaq pachapi Dios Taytaykichisqa qosunkichis aswan mastaraq Santo Espiritunta, nispa.

Jesuspa contranpi runakuna rimasqankumanta

(Mat 12.22-30; Mar 3.20-27)

¹⁴Huk runan rimayta mana atiranchu ukhunpi demonio kasqanrayku. Chay runamantan Jesusqa qarqoran demoniota. Hinaqtiinmi demonio lloqsiruptin, chay runaqa yapamanta rimaran. Chayta rikuspankun chaypi kaq runakunaqa anchata admirakuranku. ¹⁵Wakin runakunañataqmi Jesuspa contranpi rimaranku khaynata:

—Kay Jesusqa demoniokunapa jefen Beelzebú sutiyoq diablopa atiyinwanmi runakunamanta demoniokunataqa qarqon, nispanku.

¹⁶Wakin runakunañataqmi Jestusta pantachiyta munaspanku niranku:

—Cheqaqtapuni Diosmanta Hamuq Runa kaspaykiqa, huk milagrota ruway rikunaykupa, nispanku.

¹⁷Chaymi Jesusqa runakunapa piensasqanta yachaspa, paykunata niran:

—Huk nación llaqtapi tiyaq runakuna cheqninakuspa rakinakunqa chayqa, chay nación llaqtaqa purmapunqan. Saynallataqmi huk wasipi tiyaq runakunapas cheqninakuspa kawsanqaku chayqa, maqanakuspan qarqonakunqaku hinallataq rakinakunqaku ima. ¹⁸Sichus diablopas paykunapura rakinaspas kanman chayqa, ¿imaynataq kanman kaq atiyinllayoqrí? Kaytaqa niykichis, demoniokunapa jefen Beelzebupa atiyinwanmi runakunamanta demoniokunata qarqon niwasqaykichisraykun. ¹⁹Sichus noqa Beelzebupa atiyinwan demoniokunata qarqoni chayri, ¿qankunapa discipuloykichismanri, pitaq atiyta qon runakunamanta demoniokunata qarqonanpaqrí? Sichus qankuna kunan contestawankichis: "Diosmi chay atiyta qowanku", nispa, hinaq-tinqa llapallan runakunan yachanqa qankunaqa pantaypi kasqaykichista. ²⁰Aswanqa, sichus noqa, Diospa atiyinwan runakunamanta demoniokunata qarqoni chayqa, yachanaykichismi Diospa kamachinan sumaqa p'unchawkuna qankunapa sonqoykichisman chayamusqanta.

²¹ Saynallataqmi niykichis, sichus huk allin armasqa kallpasapa runa allinta wasinta cuidanqa chayqa, manan ni pipas kapuqninkunataqa suwakuyta atinmanchu. ²² Ichaqa paymanta más kallpayoq runa hamuspanmi, chay kallpayoq runataqa vencenqa. Hinaspan armankunata qechuspa, tukuy kaqninkunatapas amigonkunaman rakinqa.”

²³ Sichus qankuna noqapa ruwasqaykunawan mana acuerdopichu kankichis chayqa, noqapa contraypin kashankichis. Sichus qankuna pitapas Diosman mana pusaysiwankichishchu chayqa, runakunatan Diosmanta astawanraq karunchashankichis, nispa.

Runaman kutimuq demoniomanta

(Mat 12.43-45)

²⁴ Jesusqa nillarantaqmi:

—Runamanta huk demonio lloqsispaqa, ch'inñeq desierto ch'aki lugarkunapin purin samanapaq huk lugarta mashkaspa. Manaña tarispataqmi nin: “Aswanyá kutipusaq maymantachus lloqsimurani chay wasiymán”, nispa. ²⁵ Kutispataq chay runapa sonqonta tarin sumaq allichasqata, imaynan huk wasipas sumaq pichasqa kanman hinata. ²⁶ Saynata tarispanmi, chay demonioqa kutispa mashkamun paymanta aswan más millay qanchis demoniokunata. Hinaspanmi chay runaman haykuspanku sonqonpi tiyanku. Chaymi chay runapa vidanqa ñawpaq vidanmantapas aswan más millayraq kanqa, nispa.

Pikunas ancha kusiqa kanankunamanta

²⁷ Chaykunata Jesús rimashaqtinmi, ashka huñunasqa runakunapa chawpinmanta, huk warmi altota rimaspa nimuran:

—¡Mamitaykiqa sumaqtachá kusikushan, qanta onqokuspa uywasusqaykimanta! nispa.

²⁸ Jesusñataqmi contestaran khaynata:

—¡Aswan ancha kusiqaqa kanqaku, Diospa palabrantá uyarispa kasukuq runakunan! nispa.

Runakuna milagro rikuy munasqankumanta

(Mat 12.38-42; Mar 8.12)

²⁹ Jesuspa kasqanmanmi astawanraq runakuna huñunakamuranku yachashqankunata uyarinankupaq. Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

—Mana allin ruwaq runakuna, qankunaqa milagro ruwanaytaraqmi munashankichis noqapi creenaykichispaq. Ichaqa manan Diosqa ni ima milagrotapas ruwanqachu qankuna rikunaykichispaqqa. Aswanqa Diosmanta willakuq profeta Jonasta imachus pasaran, saynatan qankuna ukhupipas noqawan pasasqanta rikunkichis. ³⁰ Imaynan profeta Jonaspas huk milagro hina enviasqa karan Nínive llaqtapi tiyaq runakunapaq, saynallataqmi noqa Diosmanta Hamuq Runapas, huk milagro hina kasaq, mana allinpi kawsaq runakunapaq. ³¹ Sabá nacionniyoq reinapas juicio p'unchawpiqa kawsarimuspanmi, qankunapa contraykichispi rimanqa Dios castigasunaykichispaq.

Israel nación llaqtapi rey Salomón gobiernashaqtinmi, chay reinaqa karu llaqtamanta hamuran, rey Salomonpa yachayninta uyarinanpaq. Qankunataqmi ichaqa noqapa yachachisqayta mana ni uyariytapas munankichishchu, rey Salomonmantapas aswan más yachayniyoq kashaqtiypas. ³² Nínive llaqtapi tiyaq runakunan, Diosmanta willakuq profeta Jonás willakuqtin, huchankuta saquespanku Diosman kutirikiranku. Chaymi juicio p'unchaw chayamuqtinqa, chay Nínive llaqtapi tiyaq runakunapas kawsarimuspanku, qankunapa contraykichispi rimanqaku, Dios castigasunaykichispaq. Saynataqa rimanqaku, qankunaman kay allin willakuykunata willashaqtiypas, huchaykichismanta mana wanakusqaykichisraykun. Noqapa Jonasmantapas aswan más importanten kaypiqa kashani, nispa.

K'anchay hina kananchismanta

(Mat 5.15; 6.22-23)

³³ Jesusqa nillarrantaqmi:

—Manan ni pipas mecherotaqa ratachin pakananpaqchu, nitaq cajonpa ukhunman churananpaqchu. Aswanqa alto patamanmi churanku, chaymanta wasiman llapallan haykuq runakunata allinta k'anchamunanpaq. ³⁴ Saynallataqmi runapa ñawinpas huk mechero hina kashan, enteron aycha cuerponta k'anchayunanpaq. Chaymi chay k'anchayta allinta rikuspaykichisqa, tukuy imatapas allinta ruwanaykichis, (Diospa yachachikuyninta allinta chashkisqaykichisrayku). Sichus chay k'anchayta yanqa tuta-tutallata rikuspaykichisqa, Diospa yachachikuynintapas manan allintachu chashkinkichis. ³⁵ Chayraykuyá qankunaqa allinta cuidakuychis, qankunapa k'anchayniyichis ama tutayanpanpaq. ³⁶ Sichus enteron cuerpoykichis mana tutayaqpi kaspas, aswan k'anchaypi kanqa chayqa, allintan kawsankichis, imaynan huk mecheropas k'anchayusunkichisman hinata, nispa.^o

Fariseo religionniyoq runakunata Jesús q'aqchasqanmanta

(Mat 23.1-36; Mar 12.38-40; Luc 20.45-47)

³⁷ Jesús rimayta tukuruqtinmi, huk fariseo religionniyoq runa Jesusta wasinman invitaran, paywan kushka mikhunankupaq. Chaymi Jesusqa fariseo runapa wasinman rispa, mesapi mikhuq tiyayuran. ³⁸ Chay fariseo religionniyoq runañataqmi anchata admirakuspa Jesusta qawaran, Moisespa leyninman hina makinta mana mayllikuspa mesapi mikhuq tiyayuyqtin. ³⁹ Chaymi Jesusqa chay fariseo religionniyoq runata khaynata niran:

—Qankuna fariseo religionniyoq runakunaqa tazatapas platotapas hawallantan mayllinkichis, ukhuntaqmi ichaqa qenllillata saqenkichis. Saynan qankunapas runakunapa rikunallanpaq allinllaña kashankichis, sonqoykichis ukhupitaqmi ichaqa piensashankichis suwakuyllapi, hinallataq mana allinkuna ruwaykunallapi ima. ⁴⁰ ¡Qankunaqa mana yachayniyoq roqro uma runakunan kankichis! ¿Manachu yachankichis hawantapas ukhunta-pas, Dios ruwasqantari? ⁴¹ Qankunapa ruwasqaykichiswan Dios anchata kusikunanpaqqa, kaqniykichismantan wakchakunaman qonaykichis tukuy khuyakuywan.

o 11.36 Mecheroq k'anchayninqa Diospa yachachikuyninmi.

⁴² Ay, ¡imaynaraq fariseo religionniyoq runakuna kankichis! Qankunaqa anchatan preocupakunkichis Moisespa escribisqa leykunaman hina Diosman diezmoykichis qoypi, hierba buenaykichismanta, rudaykichismanta, hinallataq huertaykichispi wiñaqkunamantapas. Ichaqa qankunaqa qonqarapunkichismi runamasiykichispaq allin kaqkunata ruwayta, hinallataq Diosta khuyakuytapas. Kaykunatan qankunaqa ruwanaykichis karan, diezmoykichista Diosman qoyta mana qonqaspalla.

⁴³ Ay, ¡imaynaraq fariseo religionniyoq runakuna kankichis! Qankunaqa Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapin, ñawpaqpi kaq sumaq asientokunallapin tiyaytapas munankichis, saynapi allin yachayniyoq runakuna hina alabasqa kanaykichispaq. Saynallataqmi plazakunapipas allin respetollawanña rimayukunata munankichis.

⁴⁴ Ay, ¡imaynaraq fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas kankichis! Qankunaqa allpa ukhupi alma p'ampasqa asnarishaq hinan kankichis, ishkay uya runakuna. Chaymi runakunaqa hawaykichispi purin mana cuentata qokuspalla, nispa.

⁴⁵ Jesuspa rimasqankunata uyarispanmi, leykunata yachachiq huknin kaq runaqa, Jesusta khaynata niran:

—Yachachikuq, chaykunata rimaspaqa, noqaykutapas k'amiwashankikun, nispa.

⁴⁶ Chaymi Jesusqa paykunatapas khaynata niran:

—Ay, ¡leykunata yachachiq runakuna, imaynaraq kankichis! Qankunaqa mana ruway atina kamachikuykunatan costumbreykichisman hinalla runakunaman yachachishankichis. Ichaqa manataqmi qankunaqa ni huk dedollaykichiswanpas yanapankichishchu chay kamachikuykunata cumplanakupaqqa. Chay yachachisqaykichis kamachikuykunata huk llasa q'epi hinan paykunapaqqa.

⁴⁷ Ay, ¡imaynaraq kankichis! Qankunapa ñawpaq abueloykichiskunan Diosmanta willakuq profetakunata wañuchiranku. Chay abueloykichiskuna hina kaspaykichismi, qankunapas kunanqa runakuna qawasunallaykichispaq, chay profetakuna p'ampasqaykichispa hawanpi sumaq labrasqa rumikunawan nichukunata ruwashankichis. ⁴⁸ Chaykunata ruwaspaykichismi qankunaqa, ñawpaq abueloykichiskunawan acuerdopi kashankichis. Paykunatan Diosmanta willakuq profetakunata wañuchiranku. Qankunañataqmi ichaqa profetakunapa p'ampasqa hawanpi kunan nichukunata ruwashankichis sumaq labrasqa rumikunawan, saynapi allin rikusqa kanaykichispaq.

⁴⁹ Chaymi Diosqa ancha yachayniyoq kaspas qankunamanta khaynata niran: “Noqamanta willakuq profetakunata, hinallataq apostolkunatawan mandamuqtiymi, wakinta wañuchinkichis, wakintañataqmi llaqtan-llaqtan qatikachaspa ñak'arichinkichis”, nispa. ⁵⁰ Chayraykun niykichis, Diosmi qankunamantaqa cuentata mañasunkichis, kay pacha qallariyninmantapacha, Diosmanta willakuq llapallan profetakuna wañuchisqa kasqanmanta.

⁵¹ Ñawpaq Adanpa wawan Cainmi hermanon Abelta wañuchiran. Chay tiempomantapachan, asta Diosmanta willakuq profeta Zacariaskama, Diosqa cuentata mañasunkichis, paykuna wañuchisqaykichismanta. Profeta Zacariastaqa ñawpaq abueloykichiskunan wañuchiranku templopi altarmanta Lugar Santo nisqaman haykunapi.

⁵² Ay, ¡leykunata yachachiq runakuna, imaynaraq kankichis! Qankunaqa yachankichismi imaynatas Diosta reqsinamanta. Ichaqa manataqmi Diosta reqsiy munaq runakunataqa, yanaparankichishchu Diosta reqsinankupaqqa, nitaqmi qankunapas Diostaqa reqsiyta munankichishchu; aswanmi qankunaqa impedirankichis Diosta reqsinankutaga, nispa.

⁵³ Chaymantan Jesusqa chay fariseo religionniyoq runapa wasinmanta lloqsispa ripuran. Hinaqtinmi leykunata yachachiq runakunaqa, hinallataq fariseo religionniyoq runakunapiwan ima, anchata phiñakuranku. Hinaspan Jesuspa qepanta riranku astawan tapupayaspanku. ⁵⁴ Paykunaqa Jesusta panchachiyta munaspankun tapupayaranku, sichus imatapas mana allinta rima ruqtinqa, chayman hinallata acusanankupaq.

Tukuy imapas yachasqa kananmanta

12 ¹ Waranqa-waranqantin runakunan Jesuspa muyuriqninpi tanqanakustinraq huñunasqa kasharanku. Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata khaynata niran:

—Qankunaqa fariseo religionniyoq runakunapa levaduranmanta allinta cuidakuychis. Paykunaqa llullakuspan yachachinku ishka y uya runakuna kasqankurayku.^p ² Ichaqa runapa tukuy ima pakallapi piensasqanpas, yachasqan kanqa. Hinallataq pakallapi tukuy ima ruwasqanpas, yachasqallataqmi kanqa. ³ Qankunapuralla tutayaq ukhupi hina rimasqaykichispas, p'unchawpi hinan uyarisqa kanqa. Pakallapi imapas rimasqaykichistapas, llapallan runakunan yachanqaku, nispa.

Pitas aswan masta manchakunamanta

(Mat 10.28-31)

⁴ Jesusqa nillarrantaqmi:

—Khuyasqay runakuna, ama manchakuychishchu, sichus runakuna wañuchiyta munasuqtiykichisqa. Paykunaqa chaymanta aswan mastaqa manan ni imatapas ruwaytaqa atinkumanchu. ⁵ Aswanqa Diosta manchakuychis. Payqa manan kay kawsay vidallaykichistachu qechusunkichisman. Aswanmi payqa ancha atiyniyoq, wañuqtiykichis wiña-wiñaypaq ñak'ariy infiernoman wikch'uyusunaykichispaq. Chaymi qankunataqa niykichis, Diostayá manchakuychis.

⁶ Ichaqa pishqa pichinkukunatapas ishka y qolqechallamanmi vendekunku. Sayna mana precioyoq kashaqtinpas, Diosqa chay pichinkukunataqa manan qonqanchu. ⁷ Saynallataqmi qankunatapas Diosqa mana qonqasunkichishchu. Hinaspapas Diosqa yachanmi hayk'a chukchayoq kasqaykichistapas. Saynaqa amayá manchakuychishchu, ichaqa qankunan valenkichis ashka pichinkukunamantapas aswan mastaraq, nispa.

Jesusmanta ama p'enqakuspa willakunamanta

(Mat 10.19-20, 32-33; 12.32)

⁸ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

p 12.1 Levaduraqa rikch'akun ishka y uya runamanmi. Imaynan chikachallan levadurapas, masata ashkaman tukuchin, saynallataqmi ishka y uya kaq runapas, chay ishka y uya kayninta ashka runakunaman contagian.

—Pillapas runa kunapa ñawpaqninpi mana p'enqakuspa noqamanta rimanqa chayqa, noqapas Diospa llapallan angelninkunapa ñawpaqninpin nillasasqtaq: “Payqa noqapa discipuloymi”, nispa. ⁹Sichus pipas runakunapa ñawpaqninpi, noqata negawanqa chayqa, noqapas Diospa angelninkunapa ñawpaqninpin negallasasqtaq: “Manan paytaqa reqsinichu”, nispay.

¹⁰Sichus pipas noqa Diosmanta Hamuq Runapa contranpi rimanqa chayqa, perdonasqan kanqa. Ichaqa, Santo Espiritupa contranpi rimaq runaqa, manan perdonasqachu kanqa.

¹¹Hinallataq, pipas Diosmanta yachachina sinagoga wasikunaman, otaq juzgadokunaman, otaq autoridadkunapa ñawpaqninman apasunkichis acusasunaykichispaq chayqa, aman llakikunkichishchu imayna rimanaykichis-mantaqa, nitaq imayna contestanaykichismantapas. ¹²Chay rimasqaykichis ratopin, Diospa Santo Espiritun yachachisunkichis imayna contestanayki-chispaqpas, nispa.

Qapaq runamanta

¹³Chaypi kaq ashka runakuna ukhumantan, Jesusta huk runa nimuran khaynata:

—Yachachikuq, wawqeyta niykapuway papaykupa herencia saqewasqan-kumanta, noqaman tupawaqta qoykapuwananpaq, nispa.

¹⁴Chaymi Jesusqa contestaran:

—¿Pitaq noqatari churawaran, qankunapa jueznaykichis kanaypaq, otaq herenciaykichistapas rakiq kanaypaqrí? nispa.

¹⁵Saynata nisanmi Jesusqa runakunata qawarisa, khaynata niran:

—Amayá qankunaqa tukuy imayoq kaspachu, kusi-sqa kankichis, nispa.

¹⁶Saynata nisanmi, Jesusqa huk willakuyta paykunaman khaynata willaran:

—Huk qapaq runapa chakranmi allinta rururan. ¹⁷Chaymi chay qapaq runaqa sonqonpi piensaran khaynata: “¿Imatataq ruwasqa kunanrí? ¿May-pitaq waqaychasaq kay cosechaykunatarí? ¹⁸Aswanyá khaynata ruwasqa: Cosecha waqaychanay wasikunata pashkaruspayá, aswan más hatun wasiku-nata ruwasqa, chaypi cosechasqaykunata hinallataq llapallan kaqniykunatapas waqaychanaypaq. ¹⁹Chayta ruwaspaymi noqaqa kikillayta nikusaq: ‘¡Kunanqa tukuy imaykunapas lliwmi hunt'a waqaychasqa kapuwan ashka wata dura-wananpaq! ¡Kunanqa samakuspayá mikhukusaq, tomakusaq, hinallataq fies-takunata ruwaspay kusikusaq ima!’ ” nispa. ²⁰Saynata chay qapaq runa pien-sashaqtinmi Diosqa niran: “¡Mana piensayniyoq roqro uma runa! Kunan tutan wañunki. Chayri, ¿pipaqtaq kanqa lliw hunt'a waqaychasqaykikunará?” nispa.

²¹Chay willakuyta willaruspanmi, Jesusqa chaypi kaq runakunata khay-nata niran:

—Saynallataqmi kay pachapi qapaq runakunawanpas pasanqa. Paykunaqa kay pachallapin qapaq runakuna kanku. Ichaqa Diospa ñawpaqninpiqa, mana imayoq wakcha runakunan kanku, nispa.

Ama preocupakuspa kawsanamanta

(Mat 6.25-34)

²²Chaymantan Jesusqa discipulonkunata khaynata niran:

—Qankunaqa amayá preocupakuychishchu mikhunaykichismanta, nitaq p'achakunaykichismantapas. ²³Kay pachapi vidaykichisqa valen allin kaqkunata ruwanaykichispaqmi, manan mikhuchinallaykichispaqchu. Saynallataqmi cuerpoykichispaq allin kaqkunata ruwanaykichispaq valen, manan sumaqta p'achachinallaykichispaqchu. ²⁴Qawariychis pichinkukunata. Paykunaqa manan tarpunkuchu nitaq cosechankuchu, nitaqmi cosecha waqaychananku wasinkupas kanchu. Aswanmi paykunamanqa Diospuni sapa p'unchaw mikhunankupaq qon. Chaymi niykichis, ¡qankunaqa pichinkukunamantapas aswan mastaraqmi Diospaqqa valenkichis! ²⁵¿Qankuna creenkichishchu sapa p'unchaw aswan masta afanakuspaykichis, huk p'unchaw tawan kawsanaykichispaq, otaq huk chikallantapas wiñaruya? ²⁶Ichaga manan qankunaqa ni chayllatapas ruwaytaqa atinkichishchu. Chayri ¿imanaqtintaq qankunari anchata afanakushankichis kay pachapi tukuy kaqkunamantari?

²⁷Qawariychisyá campokunapi sumaqlaña wiñaq t'ikakunata. Chay t'ikakunaqa manan llank'ankuchu nitaqmi pushkankupashchu p'achakunankupaqqa. Ichaga cheqaqtapunin niykichis, Israel nación llaqtapi ñawpaq kamachiq rey Salomonpas, ancha qapaq kashaspapas, manan ni huknin kaq t'ikakuna hinallapas p'achakuranchu. ²⁸Diosmi chay t'ikakunataqa sumaqta t'ikachispa chikan tiempollapaq wiñachin; ch'akiruqtintaqmi ninaman wikch'uyusqa. Chayri, ¿Diosqa manachu qankunata chay t'ikakunamantapas aswan mastaraq p'achachisunkichisman? ¡Ichaga qankunamanqa Diosmi qosunkichis tukuy necesitasqaykichista, pisi iñinyoq runakuna! ²⁹Saynaqa, amayá afanakuychishchu nitaq preocupakuychispashchu, mikhunaykichismanta nitaq tomanaykichismantapas. ³⁰Kay pachapi mikhuymanta, tomaymanta hinallataq p'achakuymantaqa, Diospi mana creeq runakunallan mastaqa afanakunku. Ichaga Dios Taytaykichisqa yachanmi imapas necesitasqaykichistaqa. ³¹Chaymi niykichis, qankunaqa Diosta mashkaychis. Saynata ruwaspa kawsaqtiykichismi tukuy ima necesitasqaykichistapas Diosqa qosunkichis, nispa.

Hanaq pachapi qapaq kanamanta

(Mat 6.19-21)

³²Jesusqa nillarrantaqmi kay willakuyta:

—¡Ama imatapas manchakuychishchu! ¡Qankunaqa khuyasqa ovejaykuna hinan kankichis! Dios Taytaykichisqa munanmi hanaq pacha glorianpi, paywan wiñaypaq kanaykichista. ³³Chayqa kay pachapi llapallan kaqniykichista vendespayá, wakcha runakunaman rakimuychis. Saynata ruwaspaqa, hanaq pachapin mana mawk'ayaq bolsonman hina tukuy kapuqniykichista hunt'ashankichis. Chaypiqa manan suwakunapas suwakunqachu, nitaqmi phuyu urupas mikhunqachu. ³⁴Yachaychisyá maypichus qapaq kayniykichis kashan, chayllapitaqmi sonqoykichispaq kashan, nispa.

Jesucristota suyanamanta

³⁵Jesusqa nillarrantaqmi:

—Llank'ana p'achaykichiswan p'achasqa hinallayá kaychis; mecheroykichispaq ratachisqallayá kachun. ³⁶Imaynan huk patronta serviq runakunapas,

rikch'aspalla suyanku casarakuy fiestamanta patronninku kutimuspa, punkuta tocamuqtin apurayllaman kichanankupaq, saynayá qankunapas listolla kaychis, noqa kutimunayta suyawaspaykichis. ³⁷Kusisqan kanqaku patronninpa kutimunanta rikch'ashaspalla suyaq runakunaqa. Chaymi cheqaqtapuni niykichis, rikch'ashaspalla suyaq runakunatan, patronninga mesaman tiyaykachinga. Hinaspan kikinpuni paykunaman mikhunata servinga. ³⁸Chaymi niykichis, chawpi tutatapaspotaq imay horastapas, patronnin hamuspa, serviqnin runakunata rikch'ashaspalla suyashaqta tarimunqa chayqa, chay serviqnin runakunaqa ancha kusijsan kanqaku. ³⁹Yachaychisyá kayta, sichus wasiyoq yachanman imay horastas suwa hamunanta chayqa, allintachá cuidanman, wasinman suwa ama haykumunanpaq. ⁴⁰Saynayá qankunapas listolla kaychis. Diosmanta Hamuq Runaqa kutiramusaqmi mana piensasqaykichis horasllapi, nispa.

Diosta mana kasukuq runakunamanta

(Mat 24.45-51)

⁴¹Jesuspa yachachisqankunata uyarispanmi, Pedroqa tapuran khaynata: —Señorlláy, kay willakusqaykiri, ¿noqallaykupaqchu icha llapallan runakunapaqwanchú? nispa.

⁴²Jesusñataqmi niran:

—¿Pitaq kasukuspa allinta ruwaq mayordomo runarí? Kasukuspa allinta ruwaq mayordomo runaqa, patronninpa kamachisqanta kasukuspa ruwaqmi. Chaymi payta patronninga haciendanpi churan serviqkunata kamachinanpaq, hinallataq wasinpi kaq runakunamanpas horasllanpi mikhunata qonanpaq. ⁴³Ancha kusijsan chay mayordomo runaqa kanqa, patronnin hamuspa kamachisqanman hina ruwashaqta tarimuqtinqa. ⁴⁴Cheqaqtapunin niykichis, sayna kaqtinqa patronninmi chay kasukuq sirviententaqa tukuy kaqninkunata cuidananpaq churanqa. ⁴⁵Ichaqa sichus chay mayordomo runa, patronninpa kamachitamusqanta mana kasukuspa, sonqollanpi piensanman khaynata: “Patronniyqa manaraqmi hamunqachu”, nispa. Saynata piensaspan, kamachisqan runakunata qarita warmita maqanman, hinallataq tukuy munasqanta mikhuspa, mach'akunman chayqa, ⁴⁶patronninmi mana suyasqan p'unchawta, hinallataq mana piensasqan horasta, qonqayllamanta chayaramuspa, chay runataqa alli-allinta castigaspa, mana kasukuq runakunawan kushkata churanqa ñak'arinanpaq.

⁴⁷Chaymi niykichis, patronninpa kamachisqankunata chay mayordomo yachashaspa mana ruwanqachu chayqa, alli-allin castigasqa kanqa. ⁴⁸Ichaqa patronninpa kamachisqankunata mana yachashaspa, ima mana allintapas ruwaq mayordomoqa, pisillata castigasqan kanqa. Pipas Diosmanta ashkata chashkiqmi, Diosmanpas ashkamanta cuentata qonqa. Saynallataqmi pimanpas tukuy imata Dios confiaran chayqa, paymantapas Diosmi cuentata mañanqa aswan mastaraq, nispa.

Runakuna divisdisqa kanankumanta

(Mat 10.34-36)

⁴⁹Jesusqa nillarrantaqmi:

—Noqaqa ninata hinan kay pachaman hamuspay apamurani. Saynaqa maytan munayman chay nina ratashanantaña. ⁵⁰Aswanmi noqa primerta

ñak'arisaq. Chaymi ancha llakikuywan chay p'unchaw chayamunanta suyas-hani. ⁵¹¿Qankunaqa creerankichishchu, noqa kay pachaman hamuspay hawkayayta apamunaypaq? ¡Manan! Aswanmi noqapi creesqaykichisrayku, noqapi mana creeqkuna qankunamanta rakikunqaku. ⁵²Chaymi niykichis, kunanmanta ñawpaqmanmi runakunaqa, noqapi creesqankurayku divisdisqa kawsanqaku; huk wasipi pishqa tiyaqkunamantan kinsa ishkaypa contranpi kanqa; ishkañataqmi kinsapa contranpi kanqa. ⁵³Papanmi wawanpa contranpi kanqa; wawanñataqmi papanpa contranpi kanqa. Mamitanmi ususinpa contranpi kanqa; ususinñataqmi mamitanpa contranpi kanqa. Sayna-llataqmi suegranpas qachunninpa contranpi kanqa; hinallataq qachunninpas suegranpa contranpi kanqa, nispa.

P'unchawkunata qawarispay yuyaymananamanta

(Mat 16.1-4; Mar 8.11-13)

⁵⁴Jesusqa chaypi kaq runakunata qawarispaymi nillarrantaq:

—Qankunaqa intipa haykunan lawmanta phuyu lloqsimuqta rikuspaykichismi ninkichis: “Paramunqan”, nispa; hinaqtintaqmi paramun. ⁵⁵Uraymanta wichayman wayra-wayramuqtintaqmi ninkichis: “Ruphamunqan”, nispa; hinaqtintaqmi ruphamun. ⁵⁶Cheqaqtapuni niykichis, ¿qankunaqa ishka yu runakunan kankichis! Cielotapas kay allpa pachatapas qawaspaykichismi, yachankichis p'unchawkuna allin kananta otaq mana allin kanantapas. Ichaqa noqapa ruwasqaykunata qawashaspaykichismi, mana ni imatapas entiendenkichishchu, nispa.

Quejawaqninchis runakunawan allinpanakuspa kawsanamanta

(Mat 5.25-26)

⁵⁷Jesusqa nillarrantaqmi:

—Qankunaqa allin kaqtayá imatapas ruwaychis. ⁵⁸Quejakusuqniyki runawan juezman rispaykiqu, ñanllapiraqyá arreglaspa allinpaychis, saynapi juezman ama entregasunaykipaq. Sichus guardiaman juez entregarusunki chayqa, carcelmanmi apaspa churamusunki. ⁵⁹Chaymi cheqaqtapuni niyki, chaymantaqa manan lloqsimunkichu llapallan debesqaykita paganaykikama, nispa.

Huchata saquespa Diosman kutirikunamanta

13 ¹Chay p'unchawkunapin wakin runakuna Jesusman hamuranku. Hinaspan willaranku khaynata:

—Galilea provincia lawmantan runakuna Jerusalén temploman hamuranku. Hinaspan animalkunata wañuchispanku sacrificio ofrendata Diosman haywasharanku. Hinaqtinmi gobernador Poncio Pilatopa soldadonkuna hamuspanku, qonqayllamanta chay sacrificio ruwaq runakunata wañuchiranku. Chaymi yawarninkupas animalkunapa yawarninwan chapukuran, nispa.

²Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—¿Qankuna piensankichishchu chay Poncio Pilatopa wañuchisqan runakunaqa, Galilea provincia lawmanta wakin runakunamantapas aswan más huchasapa kanankupaq? ³¡Manan chayqa saynachu! Qankunapas

huchaykichismanta Diosman mana kutirikuspaqa, saynatan wañunkichis.
⁴Yuyariychisyá, Jerusalén llaqta ukhupi, Siloé nisqa sutiyoq lugarpi, huk hatun torre thuñiyamuspa chunka pusaqniyoq runakunata wañuchisqanmanta. Chaytapas, ¿qankuna piensankichishchu, paykunapas Jerusalén llaqtapi tiyaq runakunamanta, aswan más huchasapa kaspanku wañunankupaq?
⁵¡Manan saynachu! Qankunapas huchaykichismanta Diosman mana kutirikuspaqa, saynatan wañunkichis, nispa.

Mana ruruq higos sach'amanta

⁶Jesumi huk willakuyta willaran khaynata:

—Huk runan higosta plantaran uvas plantakunawan kushkata. Chaymi unay watamantaña chay runaqa riran chay higospa rurunta pallaq. Ichaqa chay higos sach'aqa, manan rusuqachu. ⁷Chaymi dueñonqa chakran cuidaq runata niran: “Kinsa wataña hamuni kay higos sach'apa rurunta pallanaypaq; ichaqa manan ni ch'ullatapas ruruntaqa tarinichu. Aswanyá wit'upuy; yanqan kay sach'aqa campota ocupashan”, nispa.

⁸Hinaqtinmi chay chakra cuidaq runaqa niran: “Señor, kay watatawanraqyá dejaykuy, muyuriqninta hasp'iruspay wanuta hich'arunaypaq. ⁹Sichus rurunqa chayqa, allinmi kanqa. Mana ruruqtinmi ichaqa, wit'uchipunki”, nispa.⁹

Huk warmita Jesús sanoyachisqanmanta

¹⁰Samana p'unchawpin Diosmanta yachachina sinagoga wasipi Jesusqa yachachisharan. ¹¹Chaypin kasharan huk warmi wasan qopoyasqa. Chaytaqa demonion qopoyachispa k'umu-k'umuman tukuchiran. Chaymi chay warmiqa, chunka pusaqniyoq wataña derechota mana sayayta atispa, k'umu-k'umulla puriran. ¹²Hinaqtinmi Jesusqa chay warmita rikuruspa waqyaran. Hinaspan khaynata niran:

—Chay ñak'arisqayki onqoymantan sanoña kanki, nispa.

¹³Saynata nispanmi, Jesusqa makinwan llamiykuran chay warmita. Hinaqtinmi chay warmiqa kasqan ratolla sanoyapuspa, Diosta alabaran. ¹⁴Ichaqa sinagoga wasipi kamachiq runañataqmi anchata phiñakuran, chay warmita, samana p'unchawpi, Jesús sanoyachisqanrayku. Hinaspan chaypi kaq runakunata khaynata niran:

—Soqta p'unchawmi llank'anapaqqa. Chay p'unchawkunapiyá hamuychis sanoyayta munaspaqa, amayá samana p'unchawpichu, nispa.

¹⁵Hinaqtinmi Jesusqa paykunata testestaran:

—Ishkay uya runakuna. ¿Manachu qankunapas samana p'unchawpi wakaykichista asnoykichistapas pashkaspa unuta tomananpaq qatinkichís?

¹⁶Kay warmiqa Abrahampa mirayninmanta kasqanraykun, wakaykichisman tapas asnoykichismantapas aswan masta valen. Paytan chunka pusaqniyoq wataña demonio ñak'arichiran. Chayri, ¿manachu samana p'unchaw kashaqtinpas, payta sanoyachiyman? nispa.

¹⁷Saynata rimaqtinmi, Jesuspa llapallan enemigonkunata p'enqaypi qedaranku. Wakin runakunañataqmi Jesuspa tukuy ima ruwasqankunata rikuspanku anchata kusikuranku.

Mostaza mukhumanta*(Mat 13.31-32; Mar 4.30-32)*¹⁸ Jesusqa nillatarantaqmi:

—¿Imawantaq rikch'anachiyman Diosta kasukuspa kawsaq runakunatarí?

¹⁹ Diosta kasukuq runakunaqa rikch'akun, huk runapa tarpusqan mostaza mukhumanmi. Chay mostazapa mukhunmi hatun sach'aman tukun wiñas-paqa. Chaymi pichinkukunapas ramankunapi thapachakunku, nispa.^r**Levaduramanta***(Mat 13.33)*²⁰ Jesusqa nillarantaqmi:

—¿Imawantaq rikch'anachiyman Diosta kasukuspa kawsaq runakunatarí?

²¹ Diosta kasukuq runakunaqa rikch'akun chikallan levadurata ashka harnawan huk warmi chapuqtin ashkaman chay masa poqosqanmanmi. Saynallataqmi Diospi creeq runakunapas sapa p'unchaw ashkaman tukunqaku, imaynan chay levadurapas chikan masata ashkaman tukuchin, chay hinata, nispa.**K'itku punkumanta***(Mat 7.13-14, 21-23)*²² Jerusalén llaqtaman rishaspanmi, Jesusqa yachachiran llaqtakunapi, hinallataq uchuy llaqtachakunapipas. ²³ Hinaqtinmi huk runa tapuran:

—Señor, ¿chikallanchu salvasqa kanqakú? nispa.

Chaymi Jesusñataq contestaran:

²⁴ —Qankunaqa kallpanchakuychisyá k'itku punkunta haykunaykichispaq. Ashka runakunan huk p'unchaw haykuya munanqaku, ichaqa manan haykuytaqa atinqakuchu. ²⁵ Chay punkuta wasiyoq wishq'aruqtinmi ichaqa, hawapi qeparunkichis. Hinaspan punkuta takaspa waqyakunkichis: “¡Señor, Señor kichaykullawayku!” nispa. Ichaqa payñataqmi nimusunkichis: “Manan qankunataqa reqsiykichishchu; maymantachá qankunaqa kankichispas”, nispa. ²⁶ Hinaqtinmi qankunañataq ninkichis: “Señor, qanwan kushkan mikhuraykupas, tomaraykupas, llaqtaykupa plazanpitaqmi qanqa yachachirankipas”, nispa. ²⁷ Hinaqtinmi payñataq nimusunkichis: “Manan reqsiykichishchu, maymantachá qankunaqa kankichispas. Ladoymanta ayqeriychis mana allin ruwaq runakuna”, nispa. ²⁸ Chaymi hawapi qeparuspa Abrahamta, Isaacta, Jacobta hinallataq Diosmanta willakuq profetakunata ima, hanaq pacha Diospa ladonpi rikuspaykichis, waqankichis kiruykichispas rach'ikyanankamaraq. ²⁹ Hanaq pacha Diospa ladonmanqa, llapallan llaqtakunamantan runakunaqa hamunqaku, kay lawmanta, waq lawmanta, wichay lawmanta hinallataq uray lawmanta ima. Hinaspan paykunaqa Dioswan kushka mikhunqaku. ³⁰ Kay pachapi mana importante kaq runakunan, hanaq pacha Diospa ladonpiqa, aswan importante runakuna kanqaku. Kay pachapi

r 13.19 Kay mostaza mukhuqa yachachiwanchis, imaynan kay mostaza mukhupas ch'ulla mukhullamanta hatunta wiñaspa ashkata rurun, saynan Diospi creeq runakunapas ch'ullallamanta ashkaman tukunanchis.

importante runakunañataqmi ichaqa, p'enqachisqa kaspanku, qepakunqaku, nispa.

Jesupsa waqasqanmanta

(Mat 23.37-39)

³¹Chay p'unchawmi fariseo religionniyoq runakuna Jesuspa kasqanman chayamuranku. Hinaspan Jesustaqa khaynata niranku:

—¡Ripuy kaymanta! Rey Herodesmi wañuchiya munashasunki, nispanku.

³²Chayta uyarispanmi Jesusqa paykunata niran:

—Riychis hinaspa chay ataq hina Herodes runata nimuychis khaynata: “Kunan p'unchawkunallañan runakunamanta demoniokunata qarqosaq; hinaspa onqosqakunatapaspas sanoyachisqa. Chaymantan ichaqa kay ruwanaykunata tukusaq”, nispa. ³³Chaymi noqaqa kunan, paqarin hinallataq minshapas Jerusalén llaqtamanqa rinaypuni kashan. Ichaqa Diosmanta willakuq huk profeta runaqa, manan wañunmanchu huk law llaqtapiqa; aswanmi Jerusalén llaqtapi wañunan.

³⁴Ay, ¡Jerusalén llaqtapi tiyaq runakuna! ¡Qankunan Diosmanta willakuq profeta runakunata wañuchirankichis! ¡Saynallataqmi qankunaqa Diospa mandamusqan runakunatapaspas rumiwan p'anashaspalla wañuchirankichis! ¡Noqaqa maytan munarani qankuna huñuykuyta, imaynan huk wallpapas chiwchichankunata raphran ukhupi huñuykun chay hinata! Ichaqa manan munarankichishchu huñuykunaytaqa. ³⁵Chayraykun Diosta yupaychanaykichis templopas, hinallataq llaqtaykichispas, wasiykichispas wikh'usqa kanqa. Cheqaqtapunin niykichis, manañan rikuwankichishñachu kutimunay tiempo chayamunankama. Chay p'unchawñan ninkichis: “Alabasqayá kachun Diospa Sutinpi Hamuq Salvadorqa”, nispa.

Huk runata samana p'unchawpi Jesús sanoyachisqanmanta

14 ¹Huk samana p'unchawpin Jesusqa, fariseo religionniyoq runakunapa huknin kaq jefenpa wasinman mikhuq riran. Hinaqtinmi chaypi kaq wakin fariseo religionniyoq runakunapas Jesusta qawapayaranku, ima-pipas pantaruqtinga chayman hinalla acusanankupaq. ²Chaypi Jesús kas-haqtinmi, punkipakuy onqoyniyoq runa, Jesuspa ñawpaqninman ashuyuran. ³Hinaqtinmi Jesusqa leykunata yachachiq runakunata, hinallataq fariseo religionniyoq runakunatawan tapuran khaynata:

—¿Moisespa leyninman hina, samana p'unchawpi sanoyachiy, allinchu kanman icha manachú? nispa.

⁴Paykuna upallalla kaqtinkun, Jesusqa punkipakuy onqoywan onqoq runata llamiykuspa sanoyachiran; hinaspan niran:

—Ripuy, nispa.

⁵Hinaqtinmi chaypi kaq runakunata Jesusqa niran:

—Mayqenniykichispapas wawaykichis, (asnoykichis) otaq toroykichispas samana p'unchawpi huk hatun t'oqoman urmayuqtin, ¿manachu orqowaq-chis samana p'unchaw kasqanraykú? nispa.

⁶Ichaqa mayqenninkupas manan ni imaynatapas contestayta atirankuchu.

Casarakuymán invitashakunamanta

⁷Cenaman invitashqa runakunan, ñawpaqpi allin kaq lugarkunapi asientokunata mashkaranku. Chayta rikuspanmi, Jesusqa chaypi kaq runakunaman yachachiran khaynata:

⁸—Pipas invitashunki casarakuyninman hinaqtinqa, amayá ñawpaqpi sumaq asientokunatachu akllanki tiyanaykipaqqa. Saynata ruwaqtiykiqa, pipas qanmanta aswan más reqsisqa invitado runa chayaramuqtinmi, chay invitashuqniykiqa ⁹“ayqeriy” nisunkiman, chay allin reqsisqa runa chaypi tiyananpaq. Hinaqtinmi qanqa p'enqa-p'enqayta qepaman tiyaq riwaq. ¹⁰Aswanmi casarakuymán invitashqa kaspaykiqa, qepallapiña tiyakuy, invitashuqniyki hamuspa khaynata nisunaykipaq: “Amigo, ñawpaqpi allin kaq lugarpi tiyakamuy”, nispa. Saynapin chaypi qanwan kushka tiyaqkuna yachanchaku aswan más respetashqa kasqaykita. ¹¹Ichaqa paytukusqa runakunan humillasqa kanqaku. Humillakuq runakunañataqmi, respetashqa kanqaku, nispa.

¹²Jesusqa nillarrantaqmi chay wasinman invitashnin fariseo religionniyoq runata:

—Huk fiestapi mikhunata otaq cenayta ruwaspaqa, amayá amigoykikunallatachu, nitaq wawqeykikunallatachu, nitaq familiaykikunallatachu, nitaq qapaq kaq vecinoykikunallatachu invitankiqa. Sichus paykunallata invitanki chayqa, paykunapas wasinman qanta invitashuspaykin, huk fiestata ruwaspa qanmanpas kaq mikhuchillasunkitaq, imaynan qanpas ruwaranki saynata. ¹³Aswanyá fiestata ruwaspaykiqa, mikhunankupaq invitakamunki: wakchakunata, ñuk'ukunata, mana puriq wist'ukunata, hinallataq ñawsa runakunatawan ima. ¹⁴Paykunata chay invitashqaykimantaqa manan kutichipuyta atisunkikuchu. Aswanmi chay runakunapa favorninpi allin kaqkunata ruwasqaykirayku ancha kushisqa kanki. Hinaspapas Diosmi premioykita qosunki, Diospi creeq runakuna, wañusqankumanta kawsarimusqan p'unchawpi, nispa.

Fiestapi mikhunankupaq invitashqa runakunamanta

(Mat 22.1-10)

¹⁵Chayta uyarispanmi, mesapi cenayta mikhuy runakunamanta huknin kaq runa, Jesusta niran:

—Ancha kusikuyniyoqmi kanqaku Diospa gobiernasqan sumaq glorianpi paywan kushka mikhunata mikhuy runakunaqa, nispa.

¹⁶Hinaqtinmi Jesusqa contestashpa huk ejemplota willaran khaynata:

—Huk runan fiestata ruwaspa ashka runakunata invitamuran mikhunankupaq. ¹⁷Chaymi mikhuy horas chayaramuqtin chay runaqa, sirvienten runata kamachiran invitashqa runakunata waqyamunanpaq: “Hamuychishña mikhunaykichispaq; mikhunaqa listoñan kashan”, nispa. ¹⁸Hinaqtinmi chay invitashusqan runakunaqa mana hamuyta munarankuchu. Chaymi primerta waqyamusqan runaqa niran: “Chakra rantisqaymi qawamunay kashan. Manan hamuyta atiymanchu. Disculpaykuwayá”, nispa. ¹⁹Hukñataqmi niran: “Manan hamuyta atiruymanchu. Pishqa masa torokunatan rantiruni; chaytaraqmi yapunanpaq pruebamunay kashan. Disculpaykuwayá”, nispa. ²⁰Huk

runañataqmi niran: “Chayllaraqmi casararukuni. Chayraykun mana hamuyta atiymanchu”, nispa.

²¹ Hinaqtinmi chay waqyamuq sirvienteqa kutimuspa, patronninman willaran runakunapa nimusqanta. Chayta uyarispan, patronninga anchata phiñakuran chay waqyachimusqan runakunapaq. Hinaspan sirvienten runata kamachiran: “Apurayllaman riy plazakunaman, hinallataq callekunamanpas. Hinaspa chaymanta pusamuy wakchakunata, ñuk'ukunata, mana puriq wis't'ukunata, ñawsa runakunatawan ima”, nispa.

²² Hinaqtinmi chay sirvienten runaq patronninpa kamachisqanman hina runakunata waqyamuran. Chaymanta kutimuspantaqmi patronninta niran: “Señorlláy, kamachiwasqaykiman hinan runakunata pusaramuni. Chaypas wasipiq campo kashanraqmi”, nispa.

²³ Chaymi patronninga chay sirvienten runata niran: “Riy ñankunaman, hinallataq llaqtaq muyuriqninkunamanwan. Hinaspa runakunata pusamuy-puni wasiypi hunt'a kanankupaq. ²⁴ Cheqaqtan niykichis, chay primer kaq mana kasukuq invitamusqay runakunaqa, manan ni mayqenninpas mallin-qachu kay preparachisqay mikhunataqa”, nispa.

Allinta tanteakuspa Jesusta qatikunamanta

²⁵ Ashkallaña runakuna Jesuspa qepanta riqtinmi, Jesusqa kutirispa paykunata khaynata niran:

²⁶ —Pipas noqata qatikuwayta munaspaqa, papanmantapas, mamitanmantapas, warminmantapas, wawankunamantapas, wawqenkunamantapas, panankunamantapas, hinallataq kikinpa vidanmantapas noqatan aswan masta khuyakuwanan; ichaqa saynata mana khuyakuwaspaqa, manan noqapa discipuloyqa kanmanchu. ²⁷ Pipas noqapi creespa mana ñak'ariy munaq, hinallataq noqata mana qatikuway munaq runaq, manan discipuloyqa kanmanchu. ²⁸ Sichus mayqennyikichispas, huk torreta ruwayta munaspaqa, manaraq qallarishaspanmi, tiyayuspa qolqentaraq allinta yupanan. Hinaspan allinta tanteakunan, chay torreta ruwaspa tukuchinanpaq, qolqen aypaqachus icha manachus chayta. ²⁹ Sichus mana allinta tanteakuspa chay torrepa cimientonta ruwayta qallariman, hinaspa mana tukunmanchu chayqa, runakuna rikuspankun paymanta burlakuspa asipayankuman, ³⁰ khaynata nispanku: “Kay runaq afanllañan torreta ruwayta qallarirun, ichaqa manataqmi tukuyta atinchu”, nispanku.

³¹ ¿Imataq ruwanman huk reyri, chunka waranqa soldadollayoy kashaspan, ishka chunka waranqa soldadoyoy reywan peleay rinanpaqri? Primertan payqa tiyayuspan allinta tanteakunan, chay chunka waranqa soldadonkunallawan ganayta atinmanchus icha manachus chayta. ³² Sichus peleaspa mana ganananpaq hina kaspaqa, karullataq chay enemigon rey soldadonkunapiwan hamushaqtinmi, payqa soldadonkunata akllaspan kamachinqa, rispanku khaynata nimunankupaq: “Amaña peleasunchishchu; aswan hawkalla qepanapaq, parlasun”, nispa. ³³ Saynallataqmi qankunatapas niykichis, sichus noqapa discipuloy kayta munaspaqa, llapallan kaqniykichiskunata saquespan, allinta tanteakuspa qatikuwanaykichis, nispa.

Kachipa q'aymayasqanmanta

(Mat 5.13; Mar 9.50)

³⁴ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Kachipa imapaqpas allinmi; q'aymayaruspanmi ichaqa manaña imapaqpas valenñachu. Hinaqtinri ¿imawantaq salachiwaq kaqmantarí? ³⁵ Mana salaq kachipa, manañan ni imapaqpas valenñachu, nitaq chakraman hich'apapaqpas ni wanupaqpas. Aswanqa wikapanallapaqñan valen. Kay yachachikuykunata uyariqqa, kasukuytayá yachachun, nispa.^s

Chinkasqa ovejamanta

(Mat 18.10-14)

15 ¹ Jesuspa yachachisqanta uyarinankupaqmi, paypa kasqanman impuesto cobraq runakuna, hinallataq huchasapa runakunapas hamuranku. ² Chayta rikuspankun fariseo religionniyoq runakunapas, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas, Jesuspa contranpi rimaspanku ninakuranku khaynata:

—Kay runaqa huchasapa runakunapa amigonmi; hinaspapas paykunawan kushkan mikhunpas, nispanku.

³ Hinaqtinmi Jesusqa kay ejemplota willaran khaynata:

⁴ —Mayqennyikichispapas pachaq ovejaykichismanta huknin kaq ovejaykichis chinkaruqtinqa, ¿manachu esqon chunka esqonniyoq ovejaykichista, maypin michisqaykichispi saqeyuspa, chay chinkaq ovejata mashkaq riwaqchis tarimunaykichiskama? ⁵ Tariramuspataq ancha kusiqañña q'epiyukuspa kutinpuwaqchis. ⁶ Hinaspan wasiykiman chayamuspa, amigoykikunata hinallataq vecinoykikunatawan waqyaspa niwaq: “Hamuychis wasiyman. Kusikusunchis. Chinkasqa ovejaytan tarirakanpuni”, nispa. ⁷ Cheqaqtapuni niykichis, saynan hanaq pachapipas chay esqon chunka esqonniyoq allin runakunamantapas, aswan más kusikuyraq kanqa huk ch'ullalla huchasapa runa, huchanta saquespa, Diosman kutirikuqtinqa, nispa.

Chinkasqa qolqemanta

⁸ Jesusqa nillarantaqmi huk willakuya:

—¿Manachu huk warmipa chunka qolqenmanta huknin qolqen chinkaruqtin, payqa mecherota ratachispa, wasinta pichaspa mashkanman tarinankama? ⁹ Tariruspanmi ichaqa, amistadninkunata hinallataq vecinankunatapas waqyaspa ninman: “Hamuychis wasiyman, hinaspa noqawan kusikuychis, chinkasqa qolqeyta tarikapusqayrayku”, nispa. ¹⁰ Cheqaqtapuni niykichis, saynan hanaq pachapipas, Diospa angelninkunapa ñawpaqninpi ancha kusikuy kanqa, huk huchasapa runa huchanta saquespa, Diosman kutirikuqtinqa, nispa.

Chinkasqa joven papanpa wasinman kutipusqanmanta

¹¹ Jesusqa nillarantaqmi:

s 14.35 Allin kachipa Diospi allinta creespa Diosta qatikuq runakunamanmi rikch'akun. Ichaqa q'aymayaq kachiñataqmi rikch'akun Diospi creeshaspa mana kasukuq runakunaman.

—Huk runapan ishkey wawankuna karan. ¹²Hinaqtinmi sullk'a wawanqa papanta niran:

“Papáy, noqaman tupaqnay herenciayta qoykapuway”, nispá. Chaymi papanqa ishkeynin wawankunaman, herenciankuta rakipuran. ¹³Chay p'un-chawkunapin chay sullk'a wawanqa papanmanta chashkisqanta llapallanta vendespan, karu llaqtaman ripuran. Chaypin llapallan qolqenta tukuran millay kawsaykunapi purispa. ¹⁴Hinaqtinmi manaña qolqeyoq kashaqtin, chay kasqan llaqtapi ancha muchuy karan. Chaymi mana imapas mikhunanpaq kaqtin, ¹⁵huk kaqnin chakrayoqta ruegakuran imallapipas llank'anata qoykunapaq. Chaymi chakrayoq runaqa chakranman pusaspa, kamachiran khuchikunata michinanpaq. ¹⁶Hinaqtinmi payqa yarqaymanta kaspá, khuchikunapa mikhusqan algarrobataña mikhuyta munaran. Ichaqa manan ni pipas chayllatapas qoykuranchu. ¹⁷Chaymi payqa yuyaymanaspa khaynata niran:

“¡Papaypa wasinpiqa manan mikhunaqa faltanchu; llank'aqninkunapas allin mikhusqachá kashanku! ¡Noqañataqmi ichaqa, kaypi yarqaymanta wañushaniña! ¹⁸Kunanyá papaypa wasinman kutipusap, hinaspa khaynata nisaq: ‘Papáy, huchallirukunin Diospa contranpi, hinallataq qanpa contraykipipas. ¹⁹Manañan wawaymi niwanaykipaq hinañachu kani. Aswanpas huknin kaq llank'apusuqnaykita hinallañayá chashkiyuway’, nispá”.

²⁰Saynata yuyaymanaspanmi papanpa wasinman kutinpuran. Karullataraq hamushaqtintaqmi, papanqa chinkasqa wawanta rikuruspa, apurayllaman aypaspa, khuyakuymanta abrazaspa hinallataq much'ayuspa ima, wawanta chashkiran. ²¹Hinaqtinmi wawanqa niran: “Papáy, huchallirukunin Diospa contranpi, hinallataq qanpa contraykipipas. Manañan ‘wawaymi’ niwanaykipaq hinañachu kani”, nispá. ²²Hinaqtinmi papanqa sirvienten runakunata kamachiran khaynata: “Allinnin p'achata orqomuspaykichis p'achachiychis; anillowanpas, zapatowanpas churaychis. ²³Hinallataq allinnin wira torillotapas apamuspa ñak'aychis, kusikuymanta mikhunanchispaq. ²⁴Kay wawayqa wañusqa hinañan karan; kunanmi ichaqa chinkasqa kasqanmanta tarirakapuni”, nispá. Chaymi paykunaqa kusisqallaña fiesta ruwayta qallariranku.

²⁵Hinaqtinmi kuraq kaq wawanqa, chakrapi llank'amusqanmanta wasiman kutinpuran. Papanpa wasinpa ladonman yaqaña chayaramushaspataqmi, fiesta ruwasqanku musicata hinallataq tususqankutawan uyariran. ²⁶Chaymi payqa huk sirviente runata waqyaspa tapuran: “¿Imanaqtintaq fiestatari ruwashankú?” nispá. ²⁷Hinaqtinmi chay sirviente runaqa contestaran: “Ripuq sullk'a wawqeykin kutiranpusqa sanolla. Chaymi papaykiqa kusikuymanta fiestata ruwashan. Mikhunankupaqpas allinnin wira torillotan ñak'arachinpas”, nispá. ²⁸Chaymi kuraq wawanqa nishuta phiñarukuspa, chay fiesta-manqa mana haykuyta munaranchu. Hinaqtinmi papanqa lloqsimuspa ruegaran haykunapaq. ²⁹Ichaqa chay kuraq wawanñataqmi, papanta niran: “Kay unay watañan kasukuspay tukuy imapi yanapayki. Ichaqa manan qoykuwarankichu huk cabrachallatapas, amigoykunawan fiestata ruwaspa mikhurunaykupaq. ³⁰Kunantaq ichaqa, kay wawayki, mana allinpi puriq warmikunawan tukuy qosqaykitapas tukuramuspa kutiramuqtin, huk allinnin wira torillotaraq ñak'arachipunki; hinaspa fiestataraq ruwashankipas”, nispá.

³¹Chaymi papanqa chay kuraq wawanta, khaynata niran: “Wawalláy, qanqa sapa p'unchawmi noqawan kashanki. Qanpaqmi kanqa tukuy ima

kaqniykunapas. ³² Kay wawqeykiqa wañusqapas kashanman hinan karan, kunanmi ichaqa kawsariramun. Chinkasqapas kashanman hinan karan, kunanmi ichaqa rikhuriramun. Chaymi noqanchisqa kusikuymanta fiestata ruwananchis”, nispa.

Yachaysapa astuto mayordomo runamanta

16 ¹ Jesusmi discipulonkunata nillarantaq khaynata: —Huk qapaq runapan karan huk mayordomon. Chay qapaq runamanmi willamuranku khaynata: “Chay mayordomoykiqa nishutan usu-chishan tukuy ima kaqniykikunata”, nispa. ² Hinaqtinmi patronninga chay mayordomonta waqyachimuspa niran: “¿Imatan ruwashanki kaqniykunawan? Kaqniykunawan mana allin ruwasqaykitan willawanku. Chaymi kunan tukuy ima kaqniykunamanta cuentata qowanki. Hinaspapas qanqa manañan mayordomoyñachu kanki”, nispa. ³ Chaymi chay mayordomonqa sonqon ukhullapi khaynata piensaran: “¿Kunanri imatataq ruwasaq llank'anaymanta patronniy qarqowaqtinri? Chakrapi llank'aytaqa manan atiymanchu; limosna mañakuytapas p'enqakunitaqmi. ⁴ Aswanyá patronniy manaraq qarqoruwas-haqtin, runakunata yanaparusaq, paykunapas manaña mayordomo kaqtiy, wasinkupi samachiwaspa yanapawanankupaq”, nispa. ⁵ Chaymi patronninman debeqnin runakunata waqyachimuspa, huk-hukllamanta tapuran. Primer kaqtan tapuran khaynata: “¿Hayk'atataq patronniymanri debeshanki?” nispa. ⁶ Hinaqtinmi chay debeq runaqa niran: “Ishkay chunka cilindro aceitetan debeshani”, nispa. Chaymi chay mayordomoqa niran: “Kaypin contrato ruwasqayki papelqa kashan. Kunachallan aswan huk contratota ruway chunka cilindro aceitellamantaña”, nispa. ⁷ Nillarantaqmi huknin debeqtapas: “¿Hayk'atataq patronniymanri debeshanki?” nispa. Hinaqtinmi chay debeq runaqa niran: “Pachaq carga trigotan debeshani”, nispa. Chaymi mayordomoqa paytapas niran: “Kaypin contrato ruwasqayki papelqa kashan. Kunachallan aswan huk contratota ruway pusaq chunka cargallamantaña”, nispa. ⁸ Hinaspan patronninga suwa mayordomonpa ruwasqanta yacharuspa, sayna ruwasqanmanta admirakuspa allinta paymanta rimaran. Chaymi kunan qankunatapas niykichis, Diospi mana creeq runakunaqa, Diospa wawan runakunamantaqa aswan más astuton kanku, paykunapura qolqenkuwan yanapanakunankupaq. Ichaqa Diospi creeq runakunañataqmi, qolqenkuwanpas mana yanapanakuya yachankuchu.

⁹ Chayraykun niykichis: Kay pachapi mana allinkunapi gastanaykichis qolqeykichiswanqa, runakunatayá yanapaychis, amigoykichis kananpaq. Saynapi qolqeykichis manaña kaqtinpas, hanaq pachapin kanqa ashka amigoykichiskuna qankunata chaypi chashkisunaykichispaq.

¹⁰ Pipas chikallan qosqaykita, allinta cuidanqa chayqa, ashka qosqaykitapas allintan cuidanqa. Ichaqa, pipas chikallan qosqaykita, mana allintachu cuidanqa chayqa, ashka qosqaykitapas, manan allintachu cuidanqa. ¹¹ Chaymi niykichis, kay pachapi imapas cosaskunata, sichus qankuna mana allintachu cuidankichis chayri, ¿pitaq qankunamanri confiasunkichisman hanaq pachapi ancha valorniyoq kaqkunatarí? ¹² Ichaqa kay pachapi imapas

t 16.6 pachaq barril aceiteqa, ishkay chunka cilindron karan.

kaqkunata, mana allinta cuidashaqtiykichisri, ¿pitaq qankunamanri imatapas qosunkichisman kikiykichispa kananpaqrí?

¹³Manan ni pi sirvientepas ishkey patronkunataqa kasqan ratollaqa ser-viyta atinmanchu. Huknin kaq patronnintan masta khuyakuspa allinta ser-vinman; huknin kaq patronnintañataqmi cheqnikuspa mana allintachu ser-vinman. Saynallataqmi pipas kay pachapi qapaq kayllata munaspaqa, manan Diostaqa allintachu servinman, nispa.

¹⁴Chaymi fariseo religionniyoq runakunaqa, Jesuspa yachachisqanta uya-rispanku asikuranku. ¹⁵Saynataqa asikuranku paykunaman qolqe anchata gustasqanraykun. Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

—Qankunaqa, runakuna qawasunallaykichispaqmi, allin rikusqa kayta munankichis. Diosmi ichaqa sonqoykichista reqsin imayna huchasapa kas-qaykichista. Kay pachapi runakunapa rikunallanpaq ancha importante kaq-kunaqa, Diospa ñawpaqninpiqa mana imapaq valeqmi kanku, nispa.

Moisespa leyninmanta hinallataq Jesuspa yachachikuyninmantawan

¹⁶Jesusqa nillarrantaqmi:

—Bautizaq Juanpa willakusqan tiempokaman runakunaqa, Moisespa escri-bisqan leykunata, hinallataq profetakunapa yachachisqankunatawan ima kasukuspa kawsaranku. Ichaqa Bautizaq Juanpa yachachisqan p'unchaw-mantapachan, Diosmanta allin willakuykunata runakunaqa uyarishanku. Chaymi ashka runakunaqa, Diospa gobiernasqan sumaq glorianman imay-natapas haykuytapuni munashanku.

¹⁷Ichaqa kunan p'unchawkamapas Moisespa escribisqan leykunaqa vale-llashanmi. Chaymi niykichis, hanaq pachaña otaq kay pachaña chinkanman hinaqtinpas, Moisespa escribisqan leykunamantaqa, manan ni huk letrallapas chinkanqachu, nispa.

Casado kashaspa ama t'aqanakunankumanta

(Mat 19.1-12; Mar 10.1-12)

¹⁸Jesusqa nillarrantaqmi:

—Pipas warminmanta t'aqakuspa, huk warmiwan tiyanqa otaq casara-kunqa chayqa, Diospa contranpin waqllikuy huchata ruwashan. Saynalla-taqmi pipas, tiyanqa otaq casarakunqa, qosanmanta t'aqakuq warmiwan chayqa, Diospa contrallanpitaqmi waqllikuy huchata ruwashan, nispa.

Qapaq runamanta, wakcha Lázaro runamantawan

¹⁹Jesusqa nillarrantaqmi kay willakuyta:

—Huk qapaq runan karan ancha allin fino p'achakunallawan p'achakuq. Paymi sapa p'unchaw fiestata ruwaspa, tukuy ima allin mikhunakunallata ruwachiq mikhunankupaq. ²⁰Kallarantaqmi huk wakcha runapas Lázaro sutioyq. Paymi chay qapaq runapa wasinpa punkunpi kasharan, sarna onqoypa tukusqan. ²¹Hinaqtinmi payqa chay qapaq runapa mesanmanta pampaman urmaq mikhunawan saqsaykuyta munaran. Chaypi kashaqtinmi, chay wakcha runataqa, alqokunallaña sarnankunatapas llaqwaran. ²²Sayna kashaspan chay wakcha Lázaro runaqa, huk p'unchaw wañupuran. Hinaq-tinmi Diospa angelninkuna hanaq pachaman almanta aparanku, Abrahampa

kasqanman. Saynallataqmi chay qapaq runapas wañullarantaq, hinaqtinmi p'amparanku.

²³ Chay qapaq runaqa, wañusqakunapa kasqanpi anchata ñak'arishaspanmi, karumanta qawarispas, Abrahamtawan kushkata chay wakcha Lázaro runata rikuran. ²⁴ Chaymi chay qapaq runaqa, ancha ñak'ariypi tarikuspa, waqyakuran khaynata: “¡Taytáy Abraham, khuyapayaykuway! Hinaspa Lazaro mandamuway, dedonpa puntallanpipas unuta apamuspa, qallullaytapas apichaykuwananpaq. Noqaqa kay nina rawraypin anchata ñak'arishani”, nispa. ²⁵ Chaymi Abrahamqa contestamuran khaynata: “Yuyariy wawalláy. Ñawpaq kawsayniykiqipa tukuy imayoqmi karanki. Lázaron ichaqa mana ni imayoq kaspas anchata ñak'ariran. Kunanmi payqa ancha kususqa kaypi kashan. Qaññataqmi ichaqa, chaypi anchata ñak'arishanki. ²⁶ Manan pipas kaymantaqa qankunapa kasqaykichismanqa, hamuytaña munaspapas, chimpanmuytaqa atinmanchu. Nitaqmi qankunapas noqaykupa kasqaykumanqa chimpanmuyta atiwaqchishchu, ukhu-ukhu mana tukukuq wayq'o rakiwasqanchisrayku”, nispa. ²⁷ Chaymi, chay qapaq runaqa niran: “Taytáy Abraham, ruegakuykin, papaypa wasinpi kaqkunamanyá Lázaro willaranpuwachun. ²⁸ Chaypin pishqaraq wawqeykuna kashan. Paykunapa amañayá kaypi ñak'arinankupaqa hamuchunkuñaachu”, nispa.

²⁹ Hinaqtinmi Abrahamqa contestaran khaynata: “Chaypaqmi Moisespa escribisqan leykunata, hinallataq Diosmanta willakuq profetakunapa escribisqanta hap'ishanku; chaytayá kasukuchunku”, nispa.

³⁰ Hinaqtinmi chay qapaq runaqa niran: “Taytáy Abraham, ¡manan chaykunallataqa kasunkumanchu! Sichus huk runa wañusqanmanta kawsarispa riqtinmi ichaqa, huchankuta saquespa, Diosman kutirikunkuman”, nispa.

³¹ Chaymi Abrahamñataq contestaran: “Moisespa escribisqan leytapas, hinallataq Diosmanta willakuq profetakunapa willakusqantapas mana kasukushaspankuqa, manan creenmumanchu, huk runaña wañusqanmanta kawsarispa willakuq riqtinpas”, nispa.

Runamasinta huchaman urmachiq runa castigasqa kananmanta

(Mat 18.6-7, 21-22; Mar 9.42)

17 ¹ Jesusqa discipulonkunatan niran:

—Huchaman runamasinta urmachiq runakunapaq kanqapunin. Ichaqa ¡Ay, imaynaraq kanqa runamasinta huchaman urmachiq runaqa! ² Chaymi niykichis, sichus chay runa noqapi chayraq iñiqkunata huchaman urmachinman chayqa, aswan allinmi kanman sayna runakunataqa, huk hatun molino rumita kunkanman wataruspa, lamar qochaman wikch'uyuyqu-tinku, chaypi wañunanpaq. ³ Saynaqa amayá runamasiykichispa contranpiqa imatapas ruwankichishchu. Sichus runamasiyki qanpa contraykipi imatapas ruwaspa ofendesuqtiykiqa, q'aqchay yuyayman kutirinanpaq, hinallataq “perdonaway” nisquykiqipas, perdonaykuyá. ⁴ Saynallataq sichus pipas huk p'unchawllapi qanchis kutita ofendesuspayki, qanchis kutita kutimuspa “perdonaway”, nisunki chayqa, perdonaykuyá, nispa.

Diospi iñiyininku yapakunanpaq mañakusqankumanta

⁵ Apostolninkunan Jesusta niranku:

—İniyniykuta yapaykuwayku, astawan Diospi creenaykupaq, nispa.

⁶ Hinaqtinmi Jesusqa contestaran khaynata:

—Sichus qankunapa iniyniykichis huk mostaza mukhu hina sayaychallapas, kanman chayqa, qankunaqa kay hatun sach'atan niwaqchis: “Saphiyki-manta p'elakuspa lamar qochapi saphichakuspa wiñamuy”, nispa. Hinaqtinqa kay sach'aa, kasusunkichismanmi, nispa.

Sirviente runapa imas ruwananmanta

⁷ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Kamachinaykichis sirviente runa yapusqanmanta otaq animalniykichis michimusqanmanta kutiramuqtinqa, manan qankunaqa niwaqchishchu: “mesapi tiyayuspa mikhuy”, nispachu. ⁸ Aswanmi niwaqchis: “Cenayta ruwamuspa, sirviente p'achaykiwan cambiakamuspayki, servimuway mikhunaypaq, hinallataq tomanaypaq ima; chaymantaña qanqa mikhunkipas, hinallataq tomankipas”, nispa. ⁹ Saynata kamachishaspapas, qankunaqa manan gracias niyllatapas yachankichishchu. ¹⁰ Ichaqa qankunaqa Diospaq imatapas ruwaspaykichisqa, aman suyankichishchu “gracias” nispa nisunaykichistaqa. Aswanmi ninaykichis: “Noqaykuqa Diospa sirvientellanmi kayku. Hinaspapas noqaykuqa Diospa kamachillawasqankutan imatapas ruwayku”, nispa.

Lepra onqoywan onqoqkunata Jesús sanoyachisqanmanta

¹¹ Jesusmi Jerusalén llaqtaman rishaspa, Galilea provinciawan hinallataq Samaria provinciawan tupanakuqnin lugarninta pasasharan. ¹² Hinaqtinmi huk taksa llaqtachaman chayashaqtin, chunka runakuna lepra onqoyniyoq-kama, Jesusman aypamuranku. Hinaspan karullapi sayayuspanku ¹³ waqya-kamuranku khaynata:

—¡Señor Jesús, khuyapayaykuwayku! nispa.

¹⁴ Chaymi paykunata qawarispa Jesusqa niran:

—Jerusalén templopi sacerdotekunaman rispaykichis, qawachikamuychis, nispa.

Hinaqtinmi ñan risqankupi chay chunkantin lepra onqoyniyoq runakunaqa, sanoyapuranku. ¹⁵ Chaymi paykunamanta huknin kaq runaqa, sanoña kasqanta qawayukuspa, Jesusman kutiran Diosta alabastin, hinallataq graciasta qostin ima. ¹⁶ Jesuspa kasqanman chayaruspantaqmi, qonqoriyukuspa k'umuyuran pampakama, hinaspan graciasta qoran. Chay runaqa karan Samaria provincia llaqtamantan.

¹⁷ Chaymi Jesusqa niran:

—¿Acaso manachu chunka runakuna chay lepra onqoymantaqa sanoyarankú? ¿Maytaq wakin esqon runakunarí? ¹⁸ ¿Kay sapallan forastero runallachu Diosta alabanapq kutimuranrí? nispa.

¹⁹ Saynata nispanmi, Jesusqa chay runata niran:

—Sayarispa ripuy, noqapi confiasqaykiraykun sanoña kanki, nispa.

Jesucristopa kutimunanmanta

(Mat 24.23-28, 36-41)

²⁰ Fariseo religionniyoq runakunan Jesusta tapuranku:

—Diospa gobiernanan p'unchawri ¿hayk'aqtaq qallarinqa? nispanku.

Chaymi paykunata Jesusqa contestaran:

—Diospa gobiernanan p'unchawqa manan runakunapa rikunanpaq hinachu kanqa. ²¹Manataqmi pipas ninmanchu: “Kaypin kashan” otaq “waqpin kashan”, nispapa. Aswanmi Diospa gobiernasqan sumaq glorianqa qankuna ukhupña kashan, nispa.

²²Chaymantan Jesusqa discipulonkunata khaynata niran:

—Chayamunqan p'unchaw noqa Diosmanta Hamuq Runataqa rikuyta munanaykichispaq; ichaqa manan rikuwankichishchu. ²³Chay p'unchawkunapin runakuna nisunkichis: “Kaypin kashan”, otaq “Waqpin kashan Cristoqa”, nispanku. Hinaqtinqa amayá qankunaqa rinkelishichu, nitaq qatikunkichispashchu. ²⁴Imaynan rayopas llapallan runakuna rikunanpaq enteron cielotaraq llatáq nispa k'ancharin. Saynallataqmi noqa Diosmanta Hamuq Runa kutimuqtiypas, llapallan runakuna rikuwanqaku. ²⁵Ichaqa ñawpaqtan ancha-anchataraq ñak'arichiwanqaku. Hinaspan kay tiempopi kawsaq runakunaqa cheqnikuwaspa negawanqaku.

²⁶Imaynan runakuna kawsaranku Noeypa tiemponpipas, saynallataqmi pasanqa noqa Diosmanta Hamuq Runa kutimuqtiypas. ²⁷Noeypa tiemponpi runakunaqa kusikuspankun mikhusharanku, tomasharanku, hinallataq casarakusharanku ima, Noeypa willakusqanta mana uyarispanku. Chaytaqa ruwaranku barcoman Noé haykunan p'unchawkamallan. Chaymi barcoman Noé haykuruqtin hinalla, nishuta para-paramuspa enteron mundopi qochaspa hunt'aran. Hinaqtinmi llapallan runakunaqa heq'epaspa wañuranku. ²⁸Saynallataqmi Lotpa tiemponpipas pasaran. Runakunan mikhusharanku, tomasharanku, vendesharanku, rantikusharanku, tarpusharanku, hinallataq wasikunatapas ruwasharanku. ²⁹Ichaqa Sodoma llaqtamanta Lotpa lloqsisqan p'unchawmi, azufreyoq nina para cielomanta paramuran; hinaspan llapallan runakunata wañuchiran. ³⁰Saynallataqmi kanqa, noqa Diosmanta Hamuq Runa kutimuqtiypas.

³¹Chay kutimunay p'unchawpiqa pipas wasinpa punkunpi kashaspanpas, amayá wasin ukhumanqa haykuchunñachu imantapas orqomunanpaqqa. Hinallataq pipas chakrapi llank'ashaspapas amañayá wasinmanqa kutichunñachu. ³²Yuyariychisya Lotpa warminmanta. Lotpa warminqa kachi rumimanmi tukuran, qepan lawman kutirispas qawasqanrayku. ³³Pipas payllapaq kawsay munaqqa, wiña-wiñaypaqmi wañunqa. Ichaqa pipas noqapi creesqanrayku wañuqmi, wiña-wiñaypaq kawsanqa.

³⁴Chaymi niykichis, tuta kutimuqtiymi ishkey runakuna camapi puñushanqaku. Hukninmi apasqa kanqa; hukninñataqmi saquesqa kanqa. ³⁵Hinallataqmi ishkey warmikunapas kushka kutashanqaku. Hukninmi apasqa kanqa; hukninñataqmi saquesqa kanqa. ³⁶{Saynallataqmi ishkey runakunapas campopi kashanqaku. Hukninmi apasqa kanqa; hukninñataqmi saquesqa kanqa, nispa}.

³⁷Hinaqtinmi chaypi uyariq runakuna Jesusta tapuranku:

—Señor, ¿maypitaq pasanqa chaykunari? nispa.

Chaymi Jesusqa contestaran:

—Maypin wañusqa aycha kashan, chaypin condorkunapas huñunakun. Saynallataqmi noqa hamuqtiypas pasanqa; llapallan runakunan yachanchaku hamusqayta, nispa.

Huk viudamanta, mana allin juezmantawan

18 ¹Jesusqa huk ejemplowanmi discipulonkunata yachachiran, paykuna ama hukmanyaspa Diosmanta mañakunankupaq.

²Hinaspan khaynata niran:

—Huk llaqtapin karan huk juez Diosta mana manchakuq, hinallataq runakunatapas mana respetaq. ³Hinaspapas kallarantaqmi chay llaqta-piqa, huk viuda. Paymi chay juezman sapa kutin rispa, ruegakuran khay-nata: “Contraypi kaq runatawan allin justiciata ruwaykuway”, nispa. ⁴Chaymi chay viuda sapa p'unchaw kutipayaqtin, chay juezqa, allin jus-ticiata mana ruwayta munashaspanpas, sonqonpi piensarispami niran: “Diosta mana manchakushaspaypas hinallataq runakunata mana res-petashaspaypas, ⁵kay viudapaqyá allin justiciata ruwaykapusaq, mana chayqa, sapa p'unchaw hamupayawaspanmi umayta nanachiwanman”, nispa.

⁶Jesusqa saynata willaspanmi, khaynata niran:

—Imaynan chay mana allin justicia ruwaq juezpas justiciata ruwaran; ⁷saynallataqmi Diospas justiciata ruwanqa payman tuta p'unchaw wawan-kuna mañakuqtinkuqa; hinaspapas payqa manapunin tardanqachu con-testananpaqqa. ⁸Chaymi cheqaqtapuni niykichis, Diosqa allin justicia-tan ruwanqa mana tardaspa. Ichaqa, noqa Diosmanta Hamuq Runa, kay pachaman kutimuspays, ¿tarimuymanchu noqapi iñiq runakunata kay allpa pachapí? nispa.

Fariseo runamanta impuesto cobraq runamantawan

⁹Wakin runakunaqa creekurankun allin justo runa kanankupaq; hinaspan wakin runamasinkuta despreciaranku. Chayta rikuspanmi, Jesusqa huk willakuyta runakunaman willaran khaynata:

¹⁰—Ishkay runakunan Diosmanta mañakunankupaq, Diosta yupay-chana temploman riranku. Hukninmi karan fariseo religionniyoq; huk-ninñataqmi karan impuesto cobraq. ¹¹Fariseo religionniyoq runan sayas-palla khaynata mañakuran: “Graciastan qoyki Diosnilláy, noqaqa mana huchayoq runa kasqaymanta. Chayraykun noqaqa, mana wakin runakuna hinachu kani, suwakuq, mana allinkuna ruwaq, huk warmikunawan waq-llikuq, nitaqmi waq impuesto cobraq runa hinachu kanipas. ¹²Aswanmi noqaqa, semanapi ishkay kutikama ayunani; llapallan ganasqaykunaman-tapas diezmoymtan qanman Diosnilláy qomuyki”, nispa. ¹³Ichaqa impuesto cobraq runañataqmi, karullapi sayaruspa, alto cielotapas mana qawa-riranchu. Aswanmi qasqonta takakuspan khaynata mañakuran: “Dios-nilláy, huchasapa runan kani; khuyapayaykuway, hinaspa huchayta perdonaykuway”, nispa. ¹⁴Kay willakuyta tukuruspanmi, Jesusqa chay runakunata niran khaynata: “Impuesto cobraq runan huchanmanta per-donasqa wasinman kutipuran; ichaqa fariseo religionniyoq runañataqmi, huchanmantaqa mana perdonasqachu karan. Yachaychisyá, paytukuk runan humillasqa kanqa; humillakuq runañataqmi hatunchasqa kanqa”, nispa.

Wawakunata Jesús bendecisqanmanta

(Mat 19.13-15; Mar 10.13-16)

¹⁵Wawakunatan Jesusman apamuranku, makinta churaykuspa, Diosmanta mañakuspa bendecinanpaq. Chaymi Jesuspa discipulonkunapaq, wawa apamukunata niranku:

—¡Ayqechiyichis chay wawakunata; ama apamuychishchu! nispanku.

¹⁶Hinaqtiinmi Jesusqa wawakunata waqyaspa, discipulonkunata khaynata niran:

—Ama hark'aychishchu wawakuna noqaman hamunantaqa. Kay wawakuna hina kaq runakunapaqmi, Diospa gobiernasqan sumaq glorianqa kanqa. ¹⁷Chaymi cheqaqtapuni niykichis, kay wawakuna hina tukuy sonqonkuwan Diospi creeq runakunallan, Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa haykunqaku, nispa.

Jesuswan huk qapaq runa parlasqanmanta

(Mat 19.16-30; Mar 10.17-31)

¹⁸Huk allin reqsisqa qapaq runan Jesusta tapuran khaynata:

—Allin yachachikuq, ¿imatataq ruwasqa Diospa ladonpi wiñaypaq kawsanaypaqrí? nispa.

¹⁹Chaymi Jesusqa contestaran:

—¿Imanaqtintaq noqatari niwanki: “Allin yachachikuq” nisparí? Manan ni pi runapas allinqa kanchu; aswanqa Diosllan. ²⁰Qanqa yachankiñan Diospa kamachikuyninpi, khayna nisqantaqa: “Aman huk warmikunawanqa waqllikunkichu; aman ni pitapas wañuchinkichu; aman suwakunkichu; aman pimantapas qepanpiqa llullakuspaqa rimankichu; aswanyá papaykita hinallataq mamitaykitapas respetay”, nispa.

²¹Hinaqtiinmi chay qapaq runaqa, Jesusta khaynata niran:

—Noqaqa wawa kasqaymantapachan chaykunataqa cumplirani, nispa.

²²Chayta uyarispanmi Jesusqa niran:

—Kayraqmi faltashasunki ruwanayki: rispayki vendemuy tukuy kaqniykikunata, hinaspas chay qolqeta wakchakunaman rakimuy. Saynata ruwaqtiykin hanaq pachapi tukuy imayki kanqa sumaq qori qolqe hina. Chayta ruwaruspaykiña kutimunki noqata qatikuwanaykipaq, nispa.

²³Hinaqtiinmi chay runaqa Jesuspa nisqanta uyarispa, anchata llakikuran, ancha qapaq runa kasqanrayku. ²⁴Chaymi Jesusqa ancha llakisqallaña kasqanta qawayuspa niran:

—¡Mayna sasatan qapaq runakunaqa, hanaq pachapi Diospa sumaq glorianmanqa haykunqa! ²⁵Ichaga huk hatun camello animalraqmi awqapa nintin pasarunman, huk qapaq runa Diospa gobiernasqan sumaq glorianman haykunanmantaqa, nispa.

²⁶Chayta uyarispan, runakunaqa Jesusta tapuranku:

—Sayna kaqtinri, ¿pitaq atinman salvakuytarí? nispanku.

²⁷Chaymi Jesusqa niran:

—Runakunaqa manan atinmanchu; Diosmi ichaga, tukuy imatapas atillanpuni, nispa.

²⁸Hinaqtiinmi Pedroñataq niran:

—Noqaykuqa tukuy imaykutapas saqeruspan qanta qatikushaykiku, nispa.

²⁹Chaymi Jesusñataq contestaran:

—Cheqaqtapunin niykichis, pipas Diospa kamachin ruwaq kayta munaspaqa, saqenanmi wasinta, warminta, wawqe-panankunata, papanta, mami-tanta, hinallataq wawankunata ima. ³⁰Saynata ruwaspan, saquesqankunaman-tapas aswan mastaraq chashkinqa kay pachapi, hinallataq qepa tiempopipas wiña-wiñaypaq kawsayta, nispa.

Jesusmi kinsa kutitaña willakuran wañunanmanta

(Mat 20.17-19; Mar 10.32-34)

³¹Jesusqa chunka ishkayniyuq akllasqan discipulonkunata huk lawman waqyarispanmi, paykunallata khaynata niran:

—Kunanqa Jerusalén llaqtamanmi risunchis. Chaypin Diosmanta willakuq profeta runakunapa, tukuy imakuna noqamanta escribisqanku cumplikunqa.

³²Ichaqa huk law nacionniyuq runakunamanmi entregawanqaku. Chaymi paykunaqa asipayawanqaku, k'amiwanqaku, toqaykuwanqaku, ³³hinallataq anchata latigaruwaspanku wañuchiwanqaku ima. Saynata ruwawashaqtinku-pas, ichaqa kinsa p'unchawmantan noqaqa kawsarinpusaq, nispa.

³⁴Ichaqa Jesuspa discipulonkunaqa manan ni imatapas nisqanmantaqa entienderankuchu, chay rimasqankunaqa pakasqa hina kasqanrayku.

Ñawsa runata Jesús sanoyachisqanmanta

(Mat 20.29-34; Mar 10.46-52)

³⁵Jericó llaqtaman Jesús chayashaqtinmi, huk ñawsa runa ñan patapi tiyashasqa limosnata mañakuspa. ³⁶Chaymi chay ñawsa runaqa ashka runa-kuna pasasqanta uyarispa, tapukuran khaynata:

—¿Imataq pasashanrí? nispa.

³⁷Hinaqtinmi contestaranku:

—Nazaret llaqtayoq Jesusmi pasashan kayninta, nispanku.

³⁸Chaymi chay ñawsa runaqa waqyakuran khaynata:

—¡Davidpa mirayninmanta Jesús, ama hina kaychu, khuyapayaykuway! nispa.

³⁹Hinaqtinmi Jesuspa ñawpaqninta riq runakunaqa, chay ñawsata niranku:

—¡Upallay! ¡Upallay! nispanku.

Ichaqa saynata nishaqtinkupas, chay ñawsaqa astawanraqmi qapariran khaynata:

—¡Davidpa mirayninmanta Jesús, ama hina kaychu, khuyapayaykuway! nispa.

⁴⁰Hinaqtinmi Jesusqa sayaykuspa kamachiran, chay ñawsa runata pusa-munankupaq. Ladonpiña kashaqtintaqmi payta tapuran khaynata:

⁴¹—¿Imatataq qanpaq ruwanaytari munankí? nispa.

Chaymi chay ñawsa runaqa niran:

—Señor, ¡qawariytan munani! nispa.

⁴²Chaymi Jesusqa niran:

—¡Qawariy! Noqapi confiasqaykiraykun Dios sanoyachisunki, nispa.

⁴³Hinaqtinmi chay ñawsa runaqa, kasqan ratolla sanoyaspa qawariran. Hinaspan payqa Jestusta qatikuran Diosta alabastin. Saynallataqmi chaypi kaq llapallan runakunapas, chaykunata rikuspanku Diosta alabaranku.

Jesús wán Zaqueo tupasqanmanta

19 ¹Jesúsmi Jericó sutiyóq llaqtaman haykuspa, chayninta pasasharan. ²Hinaqtinmi chay llaqtapi tiyaran huk qapaq runa Zaqueo sutiyóq. Payqa karan impuesto cobraqkunapa jefenmi. ³Paymi Jesusta reqsiyta munaspa qawaq riran. Taksalla kaspataqmi, ashka runakuna chaypi kaqtin, Jesusta mana rikuyta atiranchu. ⁴Chaymi Zaqueoqa apurayllamanña ñawparan, maynintas Jesús pasanqa chayman. Hinaspan huk sicómoro sutiyóq sach'aman wicharan, Jesusta allinta rikunanpaq. ⁵Chayninta Jesús pasashaspanmi, sach'a hawapi Zaqueota rikuspa, sutinmanta waqyaran:

—¡Zaqueo, apurayman urayamuy! Kunanmi qanpa wasiykipi samasaq, nispa.

⁶Chaymi Zaqueoqa apurayllamanña urayamuspa, kusionqallaña Jesusta wasinman pusaran. ⁷Chayta rikuspankutaqmi, runakunaqa Jesuspa contranpi rimaranku khaynata:

—Huchasapa runaq wasinmanmi haykurparin, chaypi samananku, nispanku.

⁸Zaqueonataqmi, tiyasqanmanta sayaripa Señor Jesusta niran:

—Señor, kunanmi tukuy kaqniykunamanta kushkanta wakchakunaman qosaq. Hinallataqmi sichus pitapas engañarani chayqa, tawa kutitan kutichipusaq, nispa.

⁹Jesúsñataqmi niran:

—Kunanmi qanpas hinallataq familiaykipas salvasqa kankichis, Abrahampa ñiynin hina qankunapa ñiyniykichispas kasqanrayku, hinallataq Abrahampa mirayninmanta kasqaykichisrayku. ¹⁰Noqa Diosmanta Hamuq Runaqa, chinkasqa runakunata mashkaspa salvanaypaqmi hamurani, nispa.

Qolqemanta

¹¹Jerusalén llaqtapa cercanpiña Jesús kashaqtinmi, runakuna Jesuspa nisqanta uyarispanku piensaranku, Jesusqa Jerusalén llaqtaman chayaspa kasqan ratolla gobiernayta qallarinanpaq. Chaymi Jesusqa huk ejemplowan willaran khaynata:

¹²—Huk allin reqsisqa runan gobiernananpaq nombramienton chashki-kuq karu nación llaqtaman viajaran, chaymanta kutimuspa gobiernananpaq.

¹³Chaymi, chay runaqa manaraq viajashaspa, chunka llank'aqnin runakunata waqyaran. Hinaspan sapankamaman ashka qolqeta saqetamuran: “Kutimunaykama kay qolqewan negociota ruwashaychis”, nispa. ¹⁴Ichaga chay allin reqsisqa runataqa, llaqtamasin runakunaqa cheqnikurankun. Chaymi viajasqanpa qepallanta huk comisionta mandaranku, contranpi khaynata nimunankupaq: “Manan paytaqa munaykuchu noqaykuta gobiernawanankutaqa”, nispanku.

¹⁵Ichaga chay allin reqsisqa runaqa, gobiernananpaq nombrasqaña kaspanmi, llaqtanman kutimuran. Hinaspan chunkantin llank'aqninkunata waqyachimuran, saynapi chay qolqe saquesqanwan ima negociokunatas ruwaranku, chayta yachananpaq. ¹⁶Chaymi chay primer kaq llank'aq chayamuspa, khaynata niran: “Señorlláy, negociota ruwaspaymi chay qolqe saqewasqaykiwan chunka kuti mastaraq ganaramuni”, nispa. ¹⁷Chay gobiernaqnataqmi

contestaran: “Allinmi, qanqa allin llank'aqniymi kanki. Chaymi kay chikallan saquesqayta allinta cuidasqaykirayku, kunan nombrasqayki, chunka llaqtakunata kamachinaykipaq”, nispa. ¹⁸ Chayllamanmi qepa kaq llank'aqninpas chayaramuspa nillarrantaq: “Señorlláy, qolqe saqewasqaykiwanmi negociota ruwaspay, pishqa kuti mastaraq ganaramuni”, nispa. ¹⁹ Chaymi paytapas chay gobiernaqqa niran: “Kunanmi noqa qantapas nombrasqayki, pishqa llaqtakunata kamachinaykipaq”, nispa. ²⁰ Chayllamanmi huknin kaq llank'aqninpas chayaramuspa nillarrantaq: “Señorlláy, kay qolqeykitan apanpushayki kaqlleta. Noqaqa alli-allintan pañuelopi khipuruspa waqaycharani. ²¹ Ichaqa qantan noqaqa nishuta manchakuyki, ancha manchakunapaq kasqaykirayku. Hinaspapas noqaqa yachanin qanqa mana churasqaykimanta oqarisqaykita, hinallataq mana tarpusqaykimanta cosechasqaykitapas”, nispa. ²² Chaymi chay gobiernaq runaqa niran: “Qanqa kanki mana allin llank'aqmi. Chaymi kikiillayki rimasqaykiman hina condenasqa kanki. Qanqa allintan yacharanki noqaqa exigente runa kasqayta, mana churasqaymanta oqarisqayta, hinallataq mana tarpusqaymanta cosechasqayta ima. ²³ Chayri, ¿imanaqtinta qanri kay qolqeyta mana bancollamanpas churarankichu, kutimuspay gananciayoqta orqokanpunaypaqri?” nispa. ²⁴ Saynata nispanmi chay gobiernaq runaqa, wakin llank'aq runakunata kamachiran khaynata: “Chay mana llank'aq inútil qella runamanta, qolqeta qechuychis. Hinaspa qoychis chunka kuti mastaraq ganamuq runaman”, nispa. ²⁵ Chaymi paykunaga niranku: “Señorlláy, ¿imanaqtintaq paymanri qosaqkú? Paypaqa ñan kashanña chunka kuti masraq”, nispanku. ²⁶ Hinaqtinmi chay gobiernaq runaqa contestaspa niran: “Kunanmi nisqaykichis, pipas Diosmanta chashkisqankunawan allinta ruwanqa chayqa, Diosmantan masta chashkinqa. Ichaqa pipas Diosmanta chashkisqankunawan mana allintachu ruwanqa chayqa, chay llapan chashkisqankunatan kikin Diospuni qechupunqa. ²⁷ Saynallataqmi kay llaqtapi noqapa gobiernanayta mana munaspa, contraypi sayariq runakunatapas, ñawpaqniyman apachimuspay, wañuchinankupaq kamachisaq”, nispa.

Jerusalén llaqtaman Jesuspa haykusqanmanta

(Mat 21.1-11; Mar 11.1-11; Juan 12.12-19)

²⁸ Jesusqa chaykunata rimayta tukuruspanmi, runakunapa ñawpaqninta Jerusalén llaqtaman riran. ²⁹ Hinaspan Betfagé llaqtaman hinallataq Betania llaqtamanwan yaqaña chayaykushaspan, Jesusqa samariran Olivos nisqa moqopa ladonpi. Hinaspan ishkanin discipulonkunata khaynata niran:

³⁰ —Riychis waq chimpapi llaqtachaman. Chaypin qankunaga tarinkichis manaraq pipapas montakusqan watasqa malta asnota. Chay asnota pashkasqaykay aysamuychis. ³¹ Sichus pipas tapusunkichis: “¿Imapaqmi chay asnota pashkashankichis?”, nispa, nisuptiykichisqa, khaynatan ninkichis: “Señormi necesitashan”, nispa.

³² Chaymi chay ishkan discipulokunaga rispanku, Jesuspa nisqanman hina tariranku chay asnota. ³³ Hinaqtinmi chay malta asnota pashkasqankuta rikuspanku, chay asnota dueñonkunaga tapuranku khaynata:

—¿Imapaqmi pashkashankichis asnoykuta? nispanku.

³⁴ Chaymi Jesuspa discipulonkunaga contestaranku:

—Señormi kay asnota necesitashan, nispanku.

³⁵ Saynata nispankun paykunaqa chay asnota apamuranku, Jesuspa kasqanman. Hinaspan discipulonkunaga p'achankuwan karunaspanku, Jesusta chay asnopi montachiranku. ³⁶ Hinaqtinmi Jerusalén llaqtaman Jesús rishaqtin, paywan kushka riq runakunaqa, Jesuspa risqan ñanpi p'achankuta mast'aranku. ³⁷ Olivos moqo urayta rishaqtintaqmi, Jesuswan llapallan riq runakunaqa, tukuy milagrokuna ruwasqanta rikusqankuwan anchata kusi-kuranku. Hinaspan Diosta alabayta qallariranku, khaynata qaparispanku:

³⁸ —¡Alabasqayá kachun, Señor Diospa sutinpi gobiernawananchispaq hamuq Reyqa! ¡Hawkayay kachun hanaq pachapi; hinallataq Diospas alabasqa kachun! nispanku.

³⁹ Hinaqtinmi fariseo religionniyoq wakin runakunaqa, chay ashka runakunapa chawpinmanta, Jesusta reclamaspa nimuranku:

—Yachachikuq, discipuloykikunataqa upallachiy, nispanku.

⁴⁰ Chaymi Jesusqa chay reclamamuq fariseo runakunata contestaran khaynata:

—Kunanmi cheqaqtapuni nisqaykichis, sichus paykuna upallaqtinkuqa, rumikunan paykunapa rantinta qaparinqaku, nispa.

⁴¹ Jerusalén llaqtaman yaqaña chayashaspanmi, Jesusqa llaqtata qawarista, waqaran, ⁴² khaynata nista:

—¡Jerusalén llaqtapi tiyaq runakuna, ima allinchá kanman kunan p'un-chawllapas hawkayaypi qankuna tiyayta yachaqtykichisqa! Ichaqa manan qankunaqa entiendeyta atinkichishchu, qankunamanta pakasqa kasqan-rayku. ⁴³ Ichaqa chayamunqan qankunapaq mana allin p'unchawkuna. Chay p'unchawkunapin kay llaqtaykichispa muyuriqninpi hatun perqaykichispa qepanman allpakunata enemigoykichis runakuna montonamunqaku, chayninta haykumuspa, qankunata hap'isunaykichispaq. Hinaqtinmi mana ni mayqennykichispa ayqekuytaqa atinkichishchu. ⁴⁴ Chaymi kay llaqtapi llapallan tiyaqkunataqa wañuchisunkichis. Saynallataqmi kay llaqtapi llapallan wasikunatapas thuñichinqaku. Hinaqtinmi manan ni ima rumi perqapas qepanqachu. Saynataqa ruwanqaku, salvasunaykichispaq hamuq Diosta, mana chashkisqaykichisraykun, nista.

Templopi vendeq runakunata Jesús qarqosqanmanta

(*Mat 21.12-17; Mar 11.15-19; Juan 2.13-22*)

⁴⁵ Jerusalén llaqtaman chayaruspanmi, Jesusqa temploman riran. Hinaspan chay templomanta qarqoran llapallan chaypi vendeq runakunata.

⁴⁶ Hinaspanmi khaynata niran:

—Bibliapiqa nishanmi: “Kay wasiyqa Diosmanta mañakuna wasin”, nista. Ichaqa kunanmi qankuna tukurachinkichis suwakunapa wasinman, nista
[*Isaías 56.7; Jeremías 7.11*].

⁴⁷ Chaymantan Jesusqa sapa p'unchaw temploman riran chaypi yachachinanpaq. Hinaqtinmi sacerdotekunapa jefenkunaqa, leykunata yachachiqkunapiwan, hinallataq llaqtapi kamachiq autoridadkunapiwan ima huñunakuranku. Hinaspan yachachinakuranku imaynatas Jesusta wañurachinankupaq. ⁴⁸ Ichaqa manataqmi ni imaynanmantapas wañuchiyta atirankutaqchu, Jesuspa yachachisqanta uyarinankupaq, ashka runakuna chaypi kasqankurayku.

Jesusqa kamachinanpaq atiyiniyoq kasqanmanta

(Mat 21.23-27; Mar 11.27-33)

20 ¹Jesusmi huk p'unchaw Jerusalén templopi Diosmanta allin willa-kuykunata runakunaman yachachisharan. Chaymanmi sacerdote-kunapa jefen, leykunata yachachiqkuna, hinallataq Israel nacionpi kama-chiq runakunapiwan ima, Jesusman ashuyuranku. ²Hinaspan tapuranku khaynata:

—Niwayku, ¿pitaq qantari autorizasuranki, kaykunata ruwanaykipaqrí? nispanku.

³Jesusñataqmi contestaran:

—Noqapas kunan qankunata tapusqaykichis; niwaychis: ⁴¿Pitaq Juantari mandamuran bautizananpaq? ¿Dioschu icha runakunachú? nispa.

⁵Saynata Jesús tapuqtinmi paykunapura parlanakuranku khaynata:

—“Diosmanta” nisun chayqa, niwasunmi “¿Imanaqtinta qankunari mana Juanpi creerankichishchú?” nispa. ⁶“Runakunallan mandamuran”, nispa nisunchis chayqa, kay llaqtapi tiyaq llapallan runakunachá rumiwan p'a-naspa wañurachiwasunman. Hinaspapas kay llaqtapi tiyaq runakunaqa ancha convencesqan kashanku, Juanqa Diosmanta willakuq profeta kasqanta, nispanku.

⁷Saynata parlaruspankun, Jesusta contestaranku:

—Manan noqaykuqa yachaykuchu, pichá Juantaqa mandamuranpas, nispanku.

⁸Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

—Noqapas manan nisqaykichishchu ima atiywansi kaykuna ruwasqaytaqa, nispa.

Chakra arrendaq runakunamanta

(Mat 21.33-44; Mar 12.1-11)

⁹Chaymantan Jesusqa runakunaman yachachiran, huk willakuywan khaynata:

—Huk runan uvas plantakunata chakranpi plantaran. Hinaspan chay runaqa chay uvas chakranta huk llank'aq runakunaman arrendaspa, unay tiempopaq ripuran. ¹⁰Uvas cosechana tiempo chayaramuqtintaqmi, chak-rayoqqa huk serviqnin runata mandamuran, tupaqninta chashkispas apapunanpaq. Hinaqtinmi chay arrendaq runakunaqa, chakrayoqpa serviqnin runata, nishuta maqaruspanku, mana imayoqlata qatirpapuranku. ¹¹Hinaqtinmi chakrayoq runaqa, yapamanta huk serviqnin runatañataq mandamuran. Chayaramuqtinmi paytapas k'amispanku, alli-allinta maqaruspanku mana imayoqlata qatirpapuranku. ¹²Chaymantan chakrayoq runaqa huk serviqnin runatañataq mandamuran. Paytapas saynallataqmi alli-allinta maqaruspanku, ancha k'irisqata qarqorparanku.

¹³Hinaqtinmi uvas chakrayoq runaqa yuyaymanaran khaynata: “Kunanri, ¿imatataq ruwasaq? Aswanyá ancha munakusqay wawayta mandasaq. Payta rikuspaga ichapas respetankuman”, nispa. ¹⁴Chaymi arrendaq runakunaqa, chakrayoqpa wawanta rikuruspanku, paykunapura yachachinakuranku khaynata: “Kay wawanpaqmi papanpa kaqninkunaqa qepanqa. Aswanyá

paytaqa wañurachillasunña, kay enteron herencia chakrawan qepakunan-chispaq", nispanku. ¹⁵ Saynata piensaruspankun, uvas chakrayoqpa wawantaqa, chakramanta hawaman aparuspanku wañuchiranku.

Hinaqtinmi Jesusqa chay uyariqkunata tapuran:

—Uvas chakrayoqri, ¿imananqataq wawanta wañuchiq runakunatarí?

¹⁶ Ichaqa uvas chakrapa dueñon kutimuspanmi, chay mana allin llank'aqkunataqa wañuchinqa, wawanta wañuchisqankurayku. Hinaspan uvas chakran-tapas huk runakunamanña arrendanqa, nispa.

Chayta uyairiruspankun, runakunaqa niranku:

—Amayá hayk'aqpas chaykunaqa pasachunchu, nispanku.

¹⁷ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata qawarispa niran:

—Bibliapiqa khaynan escribisqa kashan:

“Albañilkunapa mana munasqan rumin, kunanqa allin kaq rumi,

wasíq esquinanpi allinta enteron wasipa perqanta sostienen”, nispa

[*Salmos 118.22*].

¹⁸ Ichaqa pipas chay rumi hawaman urmayuspaqa ñut'usqan kanqa. Saynallataqmi pi runapa hawanmanpas chay rumi urmayuspaqa, kutasqa aychaman hinaraq chay runataqa tukuchinqa.”

¹⁹ Chaymi Moisespa escribisqan ley yachachiqkuna, hinallataq Jerusalén templopi sacerdotekunapa jefenkunapas cuentata qokuranku, chay millay wañuchiq runakunawan paykunata comparaspa Jesusqa yachachisqanta. Chayraykun paykunaqa Jesusta chay ratolla hap'iruytapuni munaranku. Ichaqa runakunata manchakuspankun, mana hap'irankuchu.

Impuesto paganamanta

(*Mat 21.45-46; 22.15-22; Mar 12.12-17*)

²⁰ Jesuspa contranpi kaq runakunan, Roma llaqtapi kamachiqman Jesusta entregayta munaranku. Chayraykun allin tukuq runakunata mandaranku, Jesuspa rimasqanta disimulawlla uyarinankupa, hinallataq ima rimasqan-pipas pantaruqtinqa, chayman hinalla tumpaspa autoridadkunaman entreganankupa. ²¹ Hinaqtinmi chay allin tukuq runakunaqa, Jesusta khaynata niranku:

—Yachachikuq, yachaykun qanpa yachachisqaykiqa cheqaqpuni kasqanta. Qanqa manan pimanpas sayapakunkichu; aswanmi yachachinki imaynan Diospa munasqanman hina kawsanaykumanta. ²² Chaymi qanta tapukuyta munayku: ¿Allinchu kanman icha manachu, Roma llaqtapi rey Cesarman impuestota paganaykupaqrí? nispanku.

²³ Hinaqtinmi Jesusqa engaño llawan tapusqankuta yachaspa, contestaran khaynata:

—¿Imanaqtinta qankunari pantachiwayta munashankichís? ²⁴ Apamuy-chis huk qolqeta qawanaypaq. ¿Pipa uyantaq, hinaspapas pipa sutintaq kay qolqepiri escribisqa kashan? nispa.

Hinaqtinmi paykunaqa contestaranku:

—Roma llaqtamanta llapallan llaqtakunata kamachikamuq Rey Cesarpan, nispanku.

u 20.18 Chay albañilkunapa mana munasqanku rumiqa, Jesucriston.

²⁵Chaymi Jesusqa niran:

—Saynaqa Roma llaqtamanta llapallan llaqtakunata kamachikamuq rey Cesarpa kaqtaqa, payman qopuychis. Diospaq kaqtataq, Diosman qopuychis, nispa.

²⁶Chay runakunaqa manan Jesustaqa pantachiytaqa atirankuchu. Aswanmi Jesuspa contestasqanwan admirakuspanku upallallaña karanku.

Jesustan tapuranku wañuqkunapa kawsarimunanmanta

(Mat 22.23-33; Mar 12.18-27)

²⁷Chaymantan wakin saduceo religionniyoq runakunapas Jesusman hamullarankutaq. Paykunaqa wañuq runakuna kawsarimunanpiqa manan creeran-kuchu. Chayraykun Jesusta khaynata niranku:

²⁸—Yachachikuq, Moisespa escribisqan leypin niwanchis: “Huk runa casarakuspa, warmimpi manaraq wawan kashaqtin wañupunman chayqa, wawqenmi chay viudawan casarakuspa wawayoq kanan. Hinallataqmi chay wawa nacemuqpas, wañuqpa wawan hina kaspas, paypa sutinta apanan, saynapi wañuq wawqenpa sutin ama chinkanapaq”, nispa. ²⁹Huk kutinpin karan qanchis wawqekuna. Hinaqtinmi kuraq kaqqa casarakuspa, manaraq wawayoq kashaspa wañupuran. ³⁰Hinallataqmi wañuqman qatiq wawqenpas, chay wañuqpa viudanwan casarakullarantaq. Hinaspan chay viudapi manaraq wawan kashaqtin, wañupullarantaq. ³¹Saynallataqmi chay wañuqman qatiq wawqenpas chay viudawan casarakullarantaq. Paypas manaraq chay viudapi wawan kashaqtinmi, wañupullarantaq. Saynatan chay viudawanqa qanchisnintin wawqekuna casarakuranku. Ichaqa chay viudapi manaraq wawanku kashaqtinmi, paykunaqa wañupuranku. ³²Chaymantan viuda warmipas wañupullarantaq. ³³Kunanyá niwayku. Llapallan wañuq runakunata Dios kawsarichimuqtinri, ¿mayqen wawqekunapa warmintaq kanqa, chay warmiri? Qanchisnintinwanmi chay warmiqa casarasqa karan, nispanku.

³⁴Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaran:

—Kay pachapiqa qarikunapas, hinallataq warmikunapas casarakunkun.

³⁵Ichaqa Diosmi yachan, (pikunas Wawan Jesucristopi creesqankurayku), kay pacha tukukuqtin, kawsarimuspanku, paywan wiñaypaq kawsanankutaqa. Chay wiñay kawsaypiqa, manan ni pipas casarakunqachu, nitaqmi casarakuymapas entreganakunqakuchu, ³⁶nitaqmi paykunaqa wañunqakupashñachu. Aswanmi paykunaqa angelkuna hina kanqaku. Hinaspapas paykunaqa Diospa wawanmi kanqaku, paypi creespa kawsarimusqankurayku. ³⁷Ichaqa (Diospi creespa) wañuq runakuna kawsarimunanmantan, Moisespas ña escribiraña khaynata: “Diosqa, Abrahampa, Isaacpa hinallataq Jacobpa Diosninmi”, nispa. Chaytaqa niran t'ankar sach'api nina rawrasqan p'unchawmi. ³⁸Chay yachachikuywanmi Moisesqa yachachiwanchis, Diospaqqa wañusqa runakunapas kawsallasqanmanta. Chayraykun Diosqa Abrahampapas, Isaacpapas hinallataq Jacobpapas Diosnin, paykunapa almanku kawsasqanrayku, nispa.

³⁹Hinaqtinmi chay contestasqanta uyarispanku, leykunata wakin yachachiqkunaga niranku:

—Yachachikuq, allintapunin qanqa rimaramunki, nispanku.

⁴⁰Hinaqtiinmi manaña pipas astawanqa ni imatapas tapuranñachu.

Cristori ¿pipa wawantaq?

(Mat 22.41-46; Mar 12.35-37)

⁴¹Jesusmi chaypi kaq runakunata tapuran:

—¿Imanaqtintaq runakunari ninku, Cristoqa ñawpaq rey Davidpa mirayninmantan kanqa nisparí? ⁴²Ichaga kikin Davidmi, Salmos libropi ña escribiranña khaynata:

“Señor Diosmi Señorniyta niran:

‘Phaña ladoypi tiyaykuy, ⁴³llapallan enemigoykikunata vencespay, chaki plantaykiman churanaykama’ ”, nispa [Salmos 110.1].

⁴⁴Ichaga kikin Davidpunin niran: “Señorlláy”, nispa. Chayri ¿imanaqtintaq Diosmanta Hamuq Runari, ñawpaq rey Davidpa mirayninmanta kanmanrí? nispa.

Leykuna yachachiq runakunata Jesús q'aqchasqanmanta

(Mat 23.1-36; Mar 12.38-40; Luc 11.37-54)

⁴⁵Llapallan runakuna uyarishaqtiinmi, Jesusqa discipulonkunata niran:

⁴⁶—Cuidakuychis leykuna yachachiq runakuna hina kanaykichismanta. Paykunamanqa anchatan gustan ashka qolqepa valornin p'achawan churayukuspa puriy. Hinallataqmi paykunaqa plazakunapipas respetowan runakuna rimayukunankuta munanku. Saynallataqmi Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapipas, hinallataq fiestakunapipas, ñawpaqpi allin kaq sumaq asientokunallapi tiyaytapas munanku. ⁴⁷Hinaspapas paykunaqa viudakunapa wasintan qechunku tukuy imantinta. Paykunaqa allin qawasqa kanankupaqmi, Diosmantapas una-unayllataña mañakuq tukunku. Sayna clase runakunatan Diosqa anchata castiganqa, nispa.

Wakcha viuda ofrenda churasqanmanta

(Mar 12.41-44)

21 ¹Jesusmi qapaq runakunata qawaran Jerusalén templo, ofrenda churana cajaman ofrendanku churasqankuta. ²Rikullarantaqmi huk wakcha viudatapas, ofrenda churana cajaman ishkaylla qolqechan churasqanta. ³Chaymi Jesusqa niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, kay wakcha viudan llapallan qapaq runakunamantapas, aswan mastaraq churarun. ⁴Qapaq runakunaqa puchuq qollankutañan ofrendankutaqa churanku. Ichaga kay viudañaqmi wakcha kashaspapas, llapallan mantenekunan qolqechanta churarun, nispa.

Jerusalén llaqtapi templo thuñichisqa kananmanta

(Mat 24.1-2; Mar 13.1-2)

⁵Wakin chaypi kaqkunañaqmi rimasharanku Jerusalén llaqtapi temploqa, suma-sumaq k'anchariq hatun rumikunawan ruwasqa kasqanmanta. Hinallataq perqankunapipas sumaqlaña qapaq runakunapa regaldasqan adornokunawan adornasqa kasqanmanta. Chay rimasqankuta uyarispanmi Jesusqa niran:

⁶—Chayamunqan p'unchawkuna, kay tukuy ima rikusqaykichiskuna thuñichisqa kananpaq. Manataqmi ni huk rumillapas perqasqaqa qepanqachu, nispa.

Jesús kay pachaman manaraq kutimushaqtin imakunas pasanmananta

(Mat 24.3-28; Mar 13.3-23)

⁷Jesuspa discipulonkunan paytaqa tapuranku khaynata:

—Yachachikuq, ¿hayk'aqtaq kay nisqaykikunari pasanqa? ¿Imakuna pasaq-tintaq yachasaqku kaykuna pasanmantarí? nispanku.

⁸Jesúsñataqmi contestaran:

—Qankunaqa piwanpas ama engañachikunaykichispaq, ¡allinta cuidakuy-chis! Manaraq noqa hamushaqtimi ashka runakuna hamunqaku noqapa sutiypi khaynata nispanku: “Ñan tiempoqa chayamunña, noqan kani Dios-manta Hamuq Salvaqniykichis Cristoqa”, nispa. Saynata nisusqtiykichispa aman paykunataqa qatikunkichishchu, nitaqmi creenkichispashchu. ⁹Qan-kunaqa uyarinkichismi guerrakunamanta rimaqta, hinallataq llaqta ukhupi ch'aqwakunamantapas. Aswanqa aman manchakunkichishchu. Hinan kay-kunaqa pasanpuní manaraq tukukuy p'unchaw chayamushaqtin, nispa.

¹⁰Jesúsqa nillarantaqmi:

—Chay p'unchawkunapin huk nación llaqtapi tiyaq runakuna huk law nación llaqtapi tiyaq runakunawan guerrakunapi peleanqaku. ¹¹Hina-llataqmi pasanqa tukuy lawpi ancha mancharikuypaq terremotokunapas. Kallanqataqmi kaypi waqpi ancha muchuypas, hinallataq onqoypas; chay-kunawanmi anchata ñak'arinqaku. Cielopipas rikhuringan ancha manchari-kuypaq señalkuna; chaykunata kay pachapi runakuna rikuspankun, anchata mancharikunqaku.

¹²Ichaqa manaraq chaykuna pasashaqtinmi, qankunataqa qatikachasunki-chis. Hap'isqataqmi apasunkichis Diosmanta yachachina sinagoga wasikuna-man; carcelkunamanpas presota churasunkichis. Hinallataqmi gobernador-kunaman, reykunaman entregasunkichis ñak'arichisunaykichispaq, noqapi creesqaykichisrayku. ¹³Saynapin qankunapaq huk oportunidad kanqa, noqamanta paykunaman willanaykichispaq. ¹⁴Chaypiqa amayá qankunaqa preocupakunkichishchu: “Imaynatan nisaq defiendekunaypaq”, nispaqa. ¹⁵Noqan chay ratopi yanapasqaykichis yachaywan allinta rimanaykichispaq. Chaymi mayqen enemigoykichispaq mana ni imaynanmantapas contestayta atisunkichishchu. ¹⁶Ichaqa tayta mamaykichis, wawqeykichis, familiayki-chis, hinallataq amigoykichiskunapas, traicionllawanmi autoridadkunaman entregasunkichis. Wakinniykichistataqmi wañuchisunkichis ima. ¹⁷Hinalla-taqmi llapallan runakunapas cheqnisunkichis, noqapi creesqaykichisrayku. ¹⁸Ichaqa Diospa ñawpaqninpiqa manan ni huk chukchallaykichispaq chin-kanqachu. ¹⁹Tukuy chaykuna pasasuqtiykichisqa, amayá ishkeyankichishchu. Saynata kawsaspan qankunaqa, wiñaypaq kawsayniyoq kankichis, nispa.

²⁰Jesúsqa nillarantaqmi:

—Jerusalén llaqtapa muyuriqninpi enemigoykichis soldadokunata rikus-paykichisqa, yachankichismi kay Jerusalén llaqta thuñichinanku tiempo chayamusqanta. ²¹Chay p'unchaw chayamuqtinqa, Jerusalén llaqtapi tiyaq-kuna lloqsichis. Hinallataq Judea provinciapi kaqkunapas ayqekuychis orqo-kunaman. Campopi kaqkunapas amaña llaqtaman haykuychishñachu. ²²Chay p'unchawkunapin Diosqa castiganqa mana kasukuq llapallan runakunata, Bibliapi nisanman hina. ²³¡Ay, imaynaraq kanqaku chay p'unchawkunapi

wiksayoq warmikuna, hinallataq qolla wawayoq warmikunapas! Kay Israel nacionpi llapallan tiyaq runakunaqa anchatan ñak'arinaku, Dios castigaq-tin. ²⁴Wakintan wañuchinqaku huk hatun espadawan. Wakintañataqmi presochaspa apanqaku huk law nacionkunaman. Hinaspan kay Jerusalén llaqtaqa thuñichisqa kanqa. Hinaspapas huk law nacionmanta runakunan kay Jerusalén llaqtaykichistaqa dueño chakunqaku, Diospa permitisqan p'un-chawkamalla, nispa.

Jesucristopa kutimunamanta

(Mat 24.29-35, 42-44; Mar 13.24-37)

²⁵Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Kanqan señalkuna. Chay señalkunatan qankunaqa rikunkichis intipi, killapi, qoyllurkunapi ima. Hinallataqmi lamar qochapi unupas qaparispa llimp'arimunqa. Chaymi llapallan nacionkunapi runakunapas, anchata man-charikuspanku llakikunqaku. ²⁶Hinallataqmi cielomanta k'anchamuqkunapas kuyukachanqa kay lawman waq lawman shapchisqa hinaraq. Hinaqtinmi tukuy imaymana pasasqanta rikuspanku, kay pachapi runakunaqa mancharikuymanta desmayanqaku. ²⁷Hinaqtinmi llapallan runakuna rikuwanqaku noqa Diosmanta Hamuq Runata, phuyu ukhupi k'ancharispa tukuy atinyiwan hamushaqta. ²⁸Chay señalkuna qallariqtinqa ama manchakuspayá, qankunaqa Diospi astawan confiyachis; hinaspa allinta kallpanchakuychis. Salvasqa kanaykichis p'unchawmi ña chayamushañña, nispa.

Higos sach'amanta

(Mat 24.32-35; Mar 13.28-31)

²⁹Jesusqa nillarrantaqmi huk willakuyta:

—Qawariychis higos sach'ata, hinallataq wakin sach'akunatawan. ³⁰Chay sach'akunapa rap'inkuna kaqmanta wiñarimuqtinmi, qankunaqa yachankichis, paray tiempoqa ña qallarinanña kasqanta. ³¹Saynallataqmi chay señalkunapa pasasqanta rikuspaykichisqa, yachankichis, Diospa gobiernanan tiempoqa ña qallarinanña kasqanta. ³²Cheqaqtapunin niykichis kay nisqaykunaqa cumplikunqapunin, kay tiempopi kawsaq runakuna manaraq wañushaqtin. ³³Hanaq pachapas kay pachapas tukukunqan. Ichaqa noqapa nisqaykunan cumplikunqapuni, nispa.

Iñiyninchispi ama ishkayaspa Jesusta suyanamanta

³⁴Jesusqa nillarrantaqmi:

—Qankunaqa allinta cuidakuspa kawsaychis. Yanqataq sonqoykichis rumiyarunman, tukuy millay viciokunapi, mach'aykunapi hinallataq kay pachapi tukuy ima kaqkunallapi piensaspa kawsasqaykichisrayku. Saynata kawsashaqtiykichismi qonqayllamanta tukukuy p'unchaw qankunaman chayaramunman. ³⁵Chay tukukuy p'unchawqa huk trampa hinan qonqayllamanta chayamunqa, kay pachapi llapallan kawsaq runakunapaq. ³⁶Chaymi qankunaqa ama ishkayaspa listollaña kanaykichis. Aswanpas tuta p'unchaw Diosmanta mañakuychis, kay pachapi tukuy imaña pasaqtinpas, qankunata imapas ama pasasunaykichispaq, saynapi noqa kutimuqtiy, mana p'enqakuspa, ñawpaqniypi kanaykichispaq, nispa.

³⁷Saynatan Jesusqa yachachiran sapa p'unchaw Jerusalén templopi. Ichaqa sapa tutantaqmi, discipulonkunapiwan kushka, Olivos sutiyoq moqoman riran samanapaq. ³⁸Hinaqtinmi llapallan runakunaqa, Jesuspa yachachisqanta uyarinankupaq sapa p'unchaw tutallamanta temploman riranku.

Jesusta wañuchinankupaq acuerdo ruwasqankumanta

(Mat 26.1-5, 14-16; Mar 14.1-2, 10-11; Juan 11.45-53)

22 ¹Pisi p'unchawkunallañan Pascua fiestapaq faltasharan. Chay fiestapiqa Israel nacionniyoq runakunan mana lewadurayoq ruwasqa t'antata mikhuq karanku. ²Chay p'unchawkunapin Jerusalén templopi sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq leykunata yachachikunapiwan, Jesusta mashkaranku, imaynatas pakallapi wañuchinankupaq. Ichaqa manataqmi atirankuchu runakunata manchakuspanku.

³Hinaspan Judas Iscarioteqa sonqonman Satanás haykuran. Chay Judasqa karan, Jesuspa chunka ishkañiyoy akllasqan discipulonkunamanta huknin kaqmi. ⁴Chaymi Judasqa riran sacerdotekunapa jefenkunaman, hinallataq templopi cuidaq guardiakunapa jefenkunamanwan ima. Chaypi paykunawan parlaspan huk acuerdoman haykuranku imaynatas Jesusta paykunaman entreganapaq. ⁵Hinaqtinmi chay jefekunaqa anchata kusikuspanku, acorranku Judasman qolqe qonankupaq. ⁶Judasñataqmi ichaqa, chay qolqe qosqankuta chashkirukuspa, chay ratomantapacha piensaran, imaynatas traicionllawan, llaqta runakunapa mana yachasqallan, Jesusta enemigonkunaman entregaranapaq.

Discipulonkunapiwan kushka Jesús cenasqanmanta

(Mat 26.17-29; Mar 14.12-25; Juan 13.21-30; 1 Cor 11.23-26)

⁷Mana lewadurayoq ruwasqa t'anta mikhunanku fiesta p'unchaw chayaramuqtinmi, sapankama familiakuna huk corderota ñak'aranku Pascua fiestapi cenankupaq. ⁸Hinaqtinmi Jesusqa Pedrota Juantawan waqyaspa niran:

—Qankuna rispaykichis cenata ruwamuychis, kay Pascua fiestapi mikhunanichispaq, nispa.

⁹Chaymi paykunañataq Jesusta tapuranku:

—¿Maypitaq ruwamunaykutari munankí? nispanku.

¹⁰Jesusñataqmi niran:

—Riyichis Jerusalén llaqtaman. Chayman haykushaspan rikunkichis huk runata p'uyñupi unu apashaqta. Hinaspan paypa qepanta rinkichis wasiman haykunankama. ¹¹Chay wasiyoqtan tapunkichis: “Yachachikuq Jesusmi mandamuwashanku qanta tapunaykupaq: ‘¿Mayqen cuartopitaq Pascua cenata mikhusaq discipuloykunawanrí?’ ” nispa. ¹²Chaymi wasiyoqqa qawachisunkichis altospi allin allichasqa hatun cuartota. Chaypin qankunaqa cenata ruwamunkichis, nispa.

¹³Hinaqtinmi Pedroqa Juanpiwan rispanku, Jesuspa nisqanman hina tariranku. Chaypin paykunaqa cenata ruwaranku, Pascua fiestapi mikhunankupaq.

¹⁴Cenay horas chayaramuqtinmi, Jesusqa apostolninkunapiwan kushka mesaman mikhunankupaq tiyauranku. ¹⁵Chaypin Jesusqa niran:

—Manaraq wañushaspaymi noqaqa anchatapuni qankunawan kushka kay Pascua fiestapi mikhuyma munasharani. ¹⁶Cheqaqtapunin niykichis, kay

cena mikhusqanchista hinaqa, manañan huktawanqa qankunawan kushkaqa mikhusaqñachu, Dios Taytaypa gobiernanan p'unchaw chayamunankama. Chaypiñan llapallanchis sumaqa mikhusunchis, nispa.

¹⁷Saynata nispanmi Jesusqa vinoyoq vasota oqariyuspan, Diosman graciasta qoran; hinaspan khaynata niran:

—Llapaykichis haywarinakuspa, kay vasomanta tomaychis. ¹⁸Cheqaqtapuniñan niykichis: Manañan kay vinotaqa tomasaqñachu, Dios Taytaypa gobiernanan p'unchaw chayamunankama, nispa.

¹⁹Saynallataqmi t'antata hap'ispa, Jesusqa Diosman graciasta qoran. Mañakuyta tukuruspanmi, t'antata partirispa haywariran discipulonkunaman. Hinaspan khaynata niran:

—Kaymi cuerpoy. Kunanmi cuerpoyta entregasaq huchaykichismanta qankunata salvanaypaq. Qankunapas kunanmantapachayá kay cenata ruwankichis, saynapi sapa kutin t'antata partispa, noqamanta yuyariwanaykichispaq, nispa.

²⁰Saynallataqmi cenayta tukuruspanku, Jesusqa huk vinoyoq vasota oqarispa niran:

—Kay vasopi vinon noqapa yawarniy. Chaymi ch'aqchusqa kanqa qankunata huchaykichismanta salvanaypaq. Kay yawarniywanmi Diosqa kunan huk mosoq pactota qankunawan ruwan.

²¹Ichaqa yachaychisyá, kunanmi kay mesapi noqawan kushka tiyashan traicionllawan enemigoykunaman entregawaqniy runa. ²²Chaymi niykichis, cheqaqtan noqa Diosmanta Hamuq Runaqa Diospa nisqanman hina wañusaq. ¡Ay, imaynaraq kanqa traicionawaqniy runaqa! nispa.

²³Saynata Jesús niqtinmi, discipulonkunaqa paykunapura tapunakuranku khaynata:

—Noqanchismantari, ¿mayqenninchistaq Señorinchis Jesusta traicionaqri kashanman? nispanku.

Mayqenninkus aswan más importante kanankumanta

²⁴Jesuspa discipulonkunaman phiñachinakuspa tapunakuranku, mayqenninkus paykunamanta aswan más importante kanankumanta. ²⁵Hinaqtiinmi Jesusqa paykunata niran:

—Kay pacha nacionkunapi gobiernaq reykunaqa, paytukusqallaña kanku. Chaymi paykunaqa munasqankuman hina gobiernanku. Hinaspan chay gobiernasqanku nacionpi tiyaq runakunatapas khaynata ninku: “Allintan qankunapaq imatapas ruwashayku”, nispanku. ²⁶Ichaqa amayá qankunaqa paykuna hinachu kankichis. Qankuna ukhupi aswan más importante kaq runaqa, manapas importantechu kanman hinayá aswan kachun. Hinallataqmi pipas llapanpa jefen kaspapa, aswanmi llapanta servinan. ²⁷Kunan tapusqaykichis, ¿mayqentaq aswan más importanteri kanman? ¿Mesapi mikhunanpaq tiyaqchu icha mikhuna serviqchú? Qankunapaqqa mesapi mikhunanpaq tiyaqmi aswan más importante runaqa. Noqan ichaqa huk sirviente runa hina qankunata servishaykichis.

²⁸Qankunan ichaqa, ima sasachakuypiña kashaqtiypas, noqawan kasharankichis. ²⁹Chaymi noqapas nombaykichis kamachiq kanaykichispaq, imaynan noqatapas Dios Taytay nombrawaran saynata. ³⁰Noqa wiñaypaq

gobiernaqtiymi qankunaqa mesaypi tiyaspa mikhunkichis, tomankichis. Hinallataq juzgana sillapi tiyaspaykichis, Israel nacionpa chunka ishkayniyoq aylunkunata juzgankichis, nispa.

Jesusta Pedro negananmanta

(Mat 26.31-35; Mar 14.27-31; Juan 13.36-38)

³¹ Jesusqa nillarrantaqmi:

—Simón, Simón, diablón permisota Diosmanta mañakamun, qankunata ancha sasachakuykunaman churasunaykichispaq, imaynan trigotapas wayrachispa zarandeanqu, saynataraq qankunatapaspas zarandee sunaykichispaq.

³² Noqan ichaqa, Dios Taytaymanta ña mañakuniña, iñiyiniyki ama pisiyananpaq, saynapi aswan allinta kallpanchakunaykipaq. Qanqa Simón, noqamantan huk tiempo karunchakuwanki. Ichaqa noqaman kutirinpupaykiyá noqapi creeqkunata yanapanki, paykunapas noqapi allinta iñinankupaq, nispa.^v

³³ Chaymi Pedroqa niran:

—Señorlláy, noqaqa liston kashani carcelmanña apasuqtiykikupas, qanwan kushka rinaypaq, wañuqtiykipas, qanwan kushka wañunaypaq, nispa.

³⁴ Hinaqtiinmi Jesusqa niran:

—Pedro, kunanmi niyki, kunan tutan manaraq gallo waqamushaqtin, kinsa kutikama negawanki: “Manan reqsinichu”, nispayki.

Jesismi willakun ñak'arinanmanta

³⁵ Chaymantan Jesusqa discipulonkunata niran:

—Yuyariychis, qankunatan mandaraykichis noqamanta willakuq rinaykichispaq, mana qolqeyoqta, mana qoqawniyoqta, hinallataq mana husut'ayoqta ima. Saynaqa kunanyá niwaychis, ¿imallapas faltasurankichishchú? nispa.

Chaymi discipulonkunaqa contestaspas niranku:

—Señorlláy manan ni imapas faltawarankuchu, nispanku.

³⁶ Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—Kunanmi ichaqa niykichis: Qolqeykichistapas, qoqawniychistapas apakuychis. Pipapas espadan mana kaqtinqa, p'istukunan p'achata vendespa huk espadata rantikuchun. ³⁷ Bibliapin noqamanta escribisqa khaynata nishan: “Payqa huchasapa hinan ñak'arinqa”, nispa [Isaías 53.12]. Noqamanta chay escribisqankuqa cumplikunqapunin, nispa.

³⁸ Hinaqtiinmi discipulonkunaqa niranku:

—Señorlláy, kaypin kashan ishkay espadakuna, nispanku.

Chaymi Jesusqa contestaran:

—Saynayá kachun, nispa.

Getsemaní huertapi Jesús orakusqanmanta

(Mat 26.36-46; Mar 14.32-42)

³⁹ Jesusqa Jerusalén llaqtamanta lloqsispanmi, costumbrenman hina, Olivos sutiyoq moqoman riran. Chaymi paywan kushka riranku discipulonkunapas. ⁴⁰ Chay moqoman chayaruqtinkun Jesusqa niran:

—Diosmanta mañakuychis, sasachakuykunaña hamuqtinpas, huchaman ama urmanaykichispaq, nispa.

⁴¹Chayta niruspan, Jesusqa discipulonkunamanta huk lawchaman rispa qonqorikuran. Hinaspan Diosmanta mañakuran, ⁴²khaynata:

—Dios Taytalláy, munaspaykiqa kay sasachakuymanta orqoykuway. Ichaqa amayá noqapa munasqayman hinachu ruwasqa kachun; aswanqa qanpa munasqaykiman hinayá ruwasqa kachun, nispa.

⁴³Chay ratopin hanaq pachamanta huk ángel hamuspa payta astawan kallpancharan. ⁴⁴Jesusqa anchatapuni llakikuspanmi, astawanraq Diosmanta mañakuran. Chaypin hump'inpas yawar hinarraq hatu-hatunmanta pampaman sut'uran.

⁴⁵Jesusqa Diosmanta mañakuya tukuruspanmi, discipulonkunapa kasqanman hamuran. Hinaspan paykunata puñushaqta tariran, ancha llakikuymanata puñuywan vencerachikusqankurayku. ⁴⁶Chaymi paykunata niran:

—¿Imanaqtinta qankunari puñushankichis? Hatariychis; hinaspa Diosmanta mañakuychis, diablo tentasuqtiykichis, noqapi allinta confiaspa, huchaman ama urmanaykichispaq, nispa.

Jesusta presochasqankumanta

(Mat 26.47-56; Mar 14.43-50; Juan 18.2-11)

⁴⁷Jesús manaraq rimayta tukushaqtinmi, huknin kaq discipulon Judas Iscariote chayamuran, ashka runakunata pusayukuspa. Hinaspan Jesusman ashuyuran much'ayunanpaq. ⁴⁸Chaymi Jesusqa niran:

—Judas, ¿huk much'aywanchu noqa Diosmanta Hamuq Runata enemigoykunaman entregawankí? nispa.

⁴⁹Chaymi discipulonkunaqa Jesusta niranku:

—Señorlláy, ¿kay espadaykuwanchu peleasaqkú? nispanku.

⁵⁰Chayta nispanmi, Jesuspa huknin kaq discipulonqa, Israel nacionniyoq sacerdotekunapa jefenpa sirvienten runapa phaña ninrinta espadanwan waqtaspa kuchurparan. ⁵¹Saynata ruwaqtinmi Jesusqa niran:

—¡Dejaychis; ama peleaychishchu! nispa.

Saynata nispanmi, Jesusqa chay sirviente runapa ninrinta tupayuspa, kasqan ratolla sanoyachiran.

⁵²Jesusta presochaspa apanankupaq hamuq runakunaqa karanku: Israel nacionniyoq sacerdotekunapa jefenkuna, templopi cuidaq guardiakunapa jefenkuna, hinallataq llaqtapi kamachiq autoridadkunapiwan iman. Hinaqtinmi Jesusqa paykunata khaynata niran:

—¿Imanaqtinta qankunari k'aspikunantin, hinallataq espadakunantin hamurankichis suwata hina hap'iwanaykichispaqrí? ⁵³Noqaga Jerusalén templopin sapa p'unchaw qankunapa ñawpaqniykichispi yachachirani. Ichaqa manan ni hayk'aqpas qankunaqa presochawarankichishchu. Kunanmi ichaqa, qankunapaq ña hora chayaramunña. Chaymi qankunaqa diablopa kamachisqan, tutalla hamushankichis, presochawaspa, apawanaykichispaq, nispa.

Jesusta Pedro negasqanmanta

(Mat 26.57-58, 69-75; Mar 14.53-54, 66-72; Juan 18.12-18, 25-27)

⁵⁴Jesusta hap'iruspankun, sacerdotekunapa jefenpa palacio wasinman aparanku. Pedroñataqmi mana rikuchikuspalla karu qepallankuta riran. ⁵⁵Chay

wasiman chayaruspankun, chawpi patiopi ninata ratachispa, muyuriqninpi tiyaranku. Chaypin Pedropas paykunawan kushka tiyayullarantaq. ⁵⁶Hinaqtinmi chaypi huk sirvienta warmi, Pedrota nina ratachisqankupa ladonpi tiyashaqta rikururan. Hinaspan allinta qawapayaspa niran:

—Kay runapas Jesuswan kushka puriqmi kashan, nispa.

⁵⁷Chaymi Pedroqa niran:

—¡Paytaqa manan noqaqa reqsinichu! nispa.

⁵⁸Chaymantan huk runañataq Pedrota chaypi tiyaqta rikuspa nillarantaq:

—Qanpas paykunawan kushka puriqmi kashanki, nispa.

Pedroñataqmi contestaran:

—¡Manan noqaqa paykunawan puriqchu kani! nispa.

⁵⁹Huk hora hinaña pasaruqtinmi, huk runañataq niran:

—Kay runaqa cheqaqtapunin Jesuswan kushka puriq. Hinaspapas payqa Galilea provincia llaqtamantan, nispa.

⁶⁰Chaymi Pedroqa niran:

—¡Imamantachá rimashankipas, noqaqa manan yachanichu! nispa.

Pedro manaraq rimaytapas tukurushaqtinmi, chay ratopipuni gallo waqaramuran. ⁶¹Hinaqtinmi Jesusqa kutirimuspa Pedrota qawarimuran. Chaymi Pedroqa yuyariran Jesuspa nisqanta: “Kunan tutan manaraq gallo waqaramushaqtin, kinsa kutikama negawanki: ‘Manan Jesustaqa reqsinichu’ nispayki”, nispa nisqanta. ⁶²Chaymi Pedroqa hawaman lloqsimuspa, anchata llakikuspa, renegaymanta waqaran.

Jesusta burlakusqankumanta

(Mat 26.67-68; Mar 14.65)

⁶³Jerusalén templopi cuidaq guardiakunan, Jesusmanta chansakuspa burlakuranku. Hinaspan maqaranku. ⁶⁴Hinallataqmi ñawintapas vendawan wataruspanku, maqapiyaspa tapuranku:

—Niwaykuyá, ¿pitaq maqashasunkirí? nispanku.

⁶⁵Hinaspan k'amillarankutaq millay rimaykunawan.

Jesusta juicioman apasqankumanta

(Mat 26.59-66; Mar 14.55-64; Juan 18.19-24)

⁶⁶P'unchawña karamuqtinmi, llaqtapi kamachiq autoridadkuna, sacerdote-kunapa jefenkuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapiwan huñunakuranku. Hinaspan Jesusta apachimuranku paykunapa kasqanku corteman. Chaypin Jesusta tapuranku khaynata:

⁶⁷—Kunanyá niwayku, ¿qanchu Diosmanta Hamuq Salvadorqa kankí? nispanku.

Hinaqtinmi Jesusqa contestaran:

—Arí, nisqaykichis chayqa, manan qankunaqa creewankichismachu.

⁶⁸Hinallataq imataña tapuykichisman chaypas, manan qankunaqa contesta-wankichismachu. ⁶⁹Kunanmantan ichaqa, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa, tukuy atiyniyoq Diospa phaña ladonpi tiyasaq, nispa.

⁷⁰Hinaqtinmi llapallan chaypi kaq runakunaqa tapuranku:

—Saynaqa, ¿qanchu kanki Diospa wawan? nispanku.

Chaymi Jesusqa contestaran:

—Arí, qankunapunin nishankichis, nispa.

⁷¹Chaymi paykunaqa niranku:

—¿Imapaqñataq más testigokunatapas munanchisrí? Noqanchis kikinichis-punin, paypa siminmanta uyarishanchis rimasqantaqa, nispanku.

Gobernador Poncio Pilatoman Jesusta apasqankumanta

(Mat 27.1-2, 11-14; Mar 15.1-5; Juan 18.28-38)

23 ¹Israel nacionpi kamachiq llapallan jefekunan, Jesusta aparanku Judea provinciapi gobiernaq Poncio Pilatopa kasqanman. ²Chayarchispankutaqmi paykunaqa Jesusta acusayta qallariranku, khaynata:

—Kay runatan tarimuyku kay Israel nación llaqtaykupi tiyaq runakunata engañashaqta, Roma nacionpa contranpi sayarinankupaq yachachishaqta, hinallataq Roma llaqtapi gobiernaq rey Cesarmanpas, amaña impuestotapas paganankupaq yachachishaqta ima. Hinaspapas payqa ninmi: “Noqan kani Cristo, kamachikuq reyqa”, nispa.

³Saynata acusaqtinkun, Poncio Pilatoqa Jesusta tapuran:

—¿Qanchu kanki Israel nacionniyoq runakunapa reynin? nispa.

Hinaqtiinmi Jesusqa contestaran:

—Arí, qanpunin nishanki, nispa.

⁴Saynata tapuruspan Poncio Pilatoqa sacerdotekunapa jefenkunaman, hinallataq chaypi kaq runakunamanwan niran:

—Kay runapiqa, manan ni ima culpatapas tarinichu, nispa.

⁵Chay nisqanta uyarispankun, Jesusta acusaq runakunaqa astawan qaparispa, khaynata niranku:

—Kay runaqa Israel nacionpi runakunata yachachispan ch'aqwanachishan. Chaytan qallarimuran Galilea provincia llaqtamanta, hinaspan kunanpas kay Judea provincia llaqtapipas saynallatataq ruwashan, nispanku.

⁶“Galileamantan kay runaqa”, nisqankuta uyarispanmi, Poncio Pilatoqa paykunata tapuran:

—¿Galileamantachu kay runaqa? nispa.

⁷Chaymi Jesusta acusaq runakunaqa contestaranku: “Arí”, nispanku. Chayta uyarispan, Poncio Pilatoqa Jesusta apachiran Galileapi gobiernaq rey Herodesman. Ichaqa chay p'unchawkunapin rey Herodesqa kasharan chay Jerusalén llaqtapi.

Rey Herodesman Jesusta apasqankumanta

⁸Rey Herodesqa Jesusta rikuruspanmi anchata kusikuran. Payqa ñan Jesusmanta rimasqankutaqa ñawpaqtaraq uyarisqaña. Hinaspan payqa Jesuspa milagrokuna ruwasqanta rikuytapuni munaran. ⁹Hinaspan Herodesqa Jesusta ashka kutikama tapupayaran. Jesusqa manataqmi ni ima nis-papas contestaranchu. ¹⁰Chaypitaqmi kasharanku sacerdotekunapa jefenkunapas, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas. Paykunan anchallataña Jesustaqa acusaranku. ¹¹Saynallataqmi rey Herodespas hinallataq soldadonkunapas, Jesusta k'amiranku; chansakunawan burlakuspankutaqmi, huk reyta hina suma-sumaq p'achawan p'acharachiranku. Hinaspan Poncio Pilatopa kasqanman kutichiranku. ¹²Chay p'unchawmi Poncio Pilatoqa Herodeswan allinparanku, enemigotin hina ñawpaqta kasqankumanta.

Jesusta cruzpi chakatanankupaq sentenciasqankumanta

(Mat 27.15-26; Mar 15.6-15; Juan 18.38-19.16)

¹³Poncio Pilatoman Jesusta kutichimuqtinkun, Pilatoqa sacerdotekunapa jefenkunata, llaqtapi kamachiq autoridadkunata, hinallataq llaqtapi runakunatawan waqyachimuran. ¹⁴Hinaspan Poncio Pilatoqa paykunata niran:

—Kay runatan qankuna apamuwarankichis khaynata nispaykichis: “Kay Israel nación llaqtapi tiyaq runakunatan engañaspa, Roma nacionpa contranpi sayarinankupaq yachachishan”, nispa. Chaymi noqaqa qankunapa ñawpaqniykichispi acusasqaykichisman hina tapurani. Ichaqa manan noqaqa ni ima huchatapas tarinichu. ¹⁵Nitaqmi Herodespas ni ima hucha ruwasqan-tapas tarimuranchu; chaymi noqaman kaqmanta kutichimuwaran. Saynaqa qawariychis, payqa manan ni ima huchatapas ruwaranchu wañunanpaq hinaqa. ¹⁶Aswanmi kunan alli-allinta castigachispaq kacharipusaq, nispa.

¹⁷{Sapa watanmi Pascua fiesta chayamuqtin, Poncio Pilatoqa huk presota kacharichiran costumbrenman hina}. ¹⁸Chaymi Poncio Pilatopa nisqanta uyarispanku chayman huñunakamuq runakunaqa qaparispa niranku:

—¡Chay Jesusta wañuchinankupaq kamachiy! ¡Hinaspa Barrabasta kacharipuy! nispanku.

¹⁹Barrabasqa carcelpin preso karan, Roma llaqtapi kamachiqkunapa contranpi runakunata hatarichisqanmanta, hinallataq runa wañuchisqanmantawan ima. ²⁰Chaymi Poncio Pilatoqa, Jesusta kachariyta munaspa, chaypi kaq runakunata kaqmanta rimapayaran. ²¹Chayta uyarispankutaqmi, chaypi kaq runakunaqa astawanraq qaparispa niranku:

—¡Cruzpi chakatachiy! ¡Cruzpi chakatachiy! nispanku.

²²Saynata niqtinkun, Poncio Pilatoqa kinsa kaq kuti rimaypi, khaynata niran:

—¿Ima mana allintataq kay runari ruwaran? Manan noqaqa ni ima huchatapas tarinichu wañunanpaq hinaqa. Kunanmi allinta castigachispallay kacharipusaq, nispa.

²³Ichaqa chaypi huñunasqa llaqta runakunañataqmi, astawan tukuy kallpankuwanraq qaparispa khaynata niranku:

—¡Jesustaqa cruzpi chakatachiypuni! nispanku.

Saynatan paykunaga qaparqacharanku, paykunapa munasqankuman hina ruwasqa kananpaq. ²⁴Chaymi Poncio Pilatoqa kamachiran, mañakusqankuman hina ruwasqa kananpaq. ²⁵Chayta nispanmi Poncio Pilatoqa, chay runakunapa mañakusqankuman hina, Barrabás sutiyoq runata carcelmanta kacharichiran. Barrabasqa Roma llaqtapi kamachiqkunapa contranpi runakunata sayarichiran; hinaspapas payqa runa wañuchiymi karan. Jesustañataqmi ichaqa Poncio Pilato entregaran, runakunapa mañakusqankuman hina ruwanankupaq.

Jesusta cruzpi chakatasqankumanta

(Mat 27.32-44; Mar 15.21-32; Juan 19.17-27)

²⁶Poncio Pilatopa soldadonkunaman Jesusta cruzpi chakatanankupaq aparanku. Chay risqankupitaqmi Cirene llaqtayoq Simón sutiyoq runawan cam-pomanta kutimushaqtin tuparanku. Hinaspan cruzta wikrichispa Jesuspa qepanta apachiranku.

²⁷Hinaqtiinmi ashkallaña runakuna Jesuspa qepanta riranku. Paykunawan kushkataqmi ashka warmikunapas Jesusmanta waqayuspa rillarankutaq. ²⁸Chaymi Jesusqa paykunata qawarispa niran:

—Jerusalén llaqtayoq warmikuna, noqamantaqa ama waqaychishchu. Aswanqa waqaychis qankunamanta, hinallataq wawaykichismanta ima. ²⁹Chayamunqan sasachakuy p'unchawkuna. Chay p'unchawpin runakuna ninqaku: “¡Kusisqayá kachun qolluri kaq warmikunaqa! ¡Paykunan kanku mana hayk'aq onqokuq warmikuna, hinallataq mana ni hayk'aqpas qolla wawayoq kaqkuna!” nispa. ³⁰Hinaspan runakunaqa nishu sasachakuypi tarikuspa, orqokunata ninqaku khaynata: “¡Orqokuna, hawaykuman urmayamuy!” nispanku. Saynallataqmi moqokunatapaspas nillanqakutaq khaynata: “¡Moqokuna, pakaykuwayku!”, nispanku. ³¹Ichaqa noqa mana huchayoq qolla sach'a hina kashaqtiy, tukuy kaykunata ruwawashanku chayqa, jimataraqchá ruwanqaku ch'aki sach'a hina huchayoq runakunataqa! nispa.

³²Hinaspapas ishkay mana allin ruwaq runakunatapaspas apallarankutaqmi, Jesuspa ladonpi chakataspa wañuchinankupaq. ³³Hinaspan Calavera sutiyoq moqoman chayarachispanku, soldadokunaqa Jesusta cruzpi chakataranku. Saynallataqmi chay mana allin ruwaq ishkay runakunatapaspas chakatallarankutaq, hukninta Jesuspa phaña ladonpi, huknintañaq Jesuspa lloq'e ladonpi. ³⁴{Chakatasqaña kashaspantaqmi Jesusqa niran:

—Dios Taytáy, perdonay kay runakunata. Paykunaqa manan yachankuchu kay ruwasqankutaqa, nispa.}

Chaypi kaq soldadokunañaqmi Jesuspa p'achanta sortearanku apakunankupaq. ³⁵Chaypi kaq runakunapas tukuy chaykuna pasasqantan qawaranku. Saynallataqmi llaqta kamachiq jefekunapas, chansakunawan burlakuspa, Jesusmanta khaynata niranku:

—Payqa, huk runakunataqa salvaranmi. Kunanyá cheqaqtapuni Diospa akllasqan Cristo kaspaqa, pay kikinta salvakuchun, nispanku.

³⁶Saynallataqmi Poncio Pilatopa soldadonkunapas Jesusman ashuyuranku burlakunankupaq. Hinaspan qatqe vinagreta ofrecespa, ³⁷khaynata niran:

—Cheqaqtapuni Israel nacionniyoq runakunapa reynin kaspaykiqa, qan kikiykitayá salvakuy, nispanku.

³⁸Hinaspan Jesusta chakatasqanku cruzpa puntanpi, huk letrero churasqa karan {griego rimaypi, latín rimaypi, hinallataq hebreo rimaypipas} khaynata: “KAY RUNAN ISRAEL NACIONNIYOQ RUNAKUNAPA REYNIN”, nispa.

³⁹Hinaqtiinmi Jesuspa ladonpi chakatasqa, huknin kaq mana allin ruwaq runaqa, Jesusta k'amispa khaynata niran:

—¡Cheqaqtapuni Diosmanta Hamuq Salvawaqniyku kaspaykiqa, qan kikiykitayá salvakuy! ¡Hinallataq noqaykutapas salvawayku! nispa.

⁴⁰Chaymi Jesuspa ladonpi chakatasqa, huknin kaq mana allin ruwaq runaqa, chay k'amiq runata q'aqcharan khaynata:

—¿Manachu qanri Diosta manchakunki khayna ñak'ariypi kashaspaykipas?

⁴¹Noqanchisqa razonmantan kaypi ñak'arishanchis, tukuy mana allinkuna ruwasqanchismanta. Kay runan ichaqa, mana ni ima huchatapaspas ruwaranchu, khayna ñak'ariypi kananpaqqa, nispa.

⁴²Hinaspan chay runaqa Jesusta khaynata niran:

—Jesús, amayá noqataqa qonqarukuwankichu, gobiernayta qallarispaykiqua, nispa.

⁴³Chaymi Jesusqa chay runata niran:

—Cheqaqtapunin niyki, kunanpunin noqawan kushka kanki suma q'anchaq paraíso lugarpi, nispa.

Cruzpi Jesús wañusqanmanta

(*Mat 27.45-56; Mar 15.33-41; Juan 19.28-30*)

⁴⁴Chawpi p'unchaw hinamanta asta kinsa horas tardekaman kay pacha tutayaran, ⁴⁵inti manaña k'anchasqanrayku. Hinallataqmi Jerusalén templo ukhupi cortinapas, kushkanmanta llik'ikuran, altonmanta urayman. ⁴⁶Jesusñaataqmi tukuy kallpanwan qapariska niran:

—¡Dios Taytalláy, qanmanmi almayta entregamuyki! nispa.

Saynata nispanmi, Jesusqa wañupuran.

⁴⁷Tukuy chaykuna pasasqantan Roma llaqtamanta soldadokunapa jefen rikuran. Hinaspan payqa Diosta alabasma khaynata niran:

—Cheqaqtapunin kay runaqa mana huchayoq kasqa, nispa.

⁴⁸Chaypi llapallan huñunasqa kaq runakunapas, kaykuna pasasqanta rikuspankun, llakikuymanta qasqonkuta takakuspa kutipuranku. ⁴⁹Sayna-llataqmi Jesuspa llapallan amigonkunapas, Galilea provinciamanta hamuq warmikunapiwan, tukuy ima pasasqanta karullamanta qawaranku.

Jesusta p'ampasqankumanta

(*Mat 27.57-61; Mar 15.42-47; Juan 19.38-42*)

⁵⁰Huk runan karan José sutiyoq. Paymi karan Arimatea llaqtamanta. Chay llaqtaqa Judea provinciamanmi perteneceran. Hinaspapas payqa Israel nacionta kamachiq runakunamanta huknin kaqmi karan. Payqa Diosta kasukuspanmi, allin runa kaspa, imatapas allintapuni ruwaran. ⁵¹Hinaspapas Joseyqa suyasharanmi Diospa gobiernanan p'unchaw chayamunanta. Chaymi payqa, mana acuerdopichu karan, Israel nacionta kamachiq jefekuna Jesusta wañuchinankupa, acuerdo ruwasqankuwan. ⁵²Hinaspan Joseyqa Poncio Pilatowan parlaq riran, Jesuspa cuerponta p'ampaq apananpaq.

⁵³Chaymi Poncio Pilatowan parlaramuspa, Joseyqa riran Jesuspa cuerponta cruzmanta urayachiq. Urayachispataqmi huk suma hatun sábanas hina telawan p'isturan. Hinaspan huk hatun qaqa sikipi sepultura ruwasqa t'oqoman, Jesuspa cuerponta apaspa, chaypi churaran. Chay sepulturapiqa manaraqmi ni pitapas p'amparankuraqchu. ⁵⁴Chay p'ampasqanku p'unchawqa viernesmi karan. Chaymi Israel nacionniyoq runakunaqa alistakus-haranku samanankupaq sábadu p'unchaw yaqaña qallarinanpaq kashaqtin."

⁵⁵Hinallataqmi Galilea provincia llaqtamanta, Jesuspa qepanta hamuq warmikunapas, Joseywan kushka rispanku rikuranku, imaynatas Jesuspa cuerponta sepulturaman churasqankuta. ⁵⁶Chaymantan chay warmikunaqa wasinkuman kutipuspanku, sumaq mishk'i q'apaq perfumekunata prepararanku, chaywan Jesuspa cuerponta llusimunankupa. Hinaspan paykunaqa

w 23.54 Israel llaqtayoq runakunapaqqa, soqta horas tardeyaykuytan qatiqnin p'unchawqa qallariran asta paqarisnintin soqta horas tardekama.

sábado p'unchaw qallarisqanrayku samaranku, Moisespa escribisqan leypi kamachikusqanman hina.

Jesupsa kawsarimusqanmanta

(Mat 28.1-10; Mar 16.1-8; Juan 20.1-10)

24 ¹Domingo p'unchawtan manaraq achiqamushaqtin chay warmikunaqa, {wakin warmikunapiwan}, mishk'i q'apaq perfume ruwasqan-kuta apayukuspanku, Jesupsa sepulturanman riranku. ²Chayaruspankutaqmi sepultura tapasqanku hatun rumitaqa tariranku, huk lawman kuyurichisqata. ³Chaymi chay warmikunaqa sepultura ukhuman haykuspanku, Señor Jesupsa cuerpontaqa mana tarirankuchu. ⁴Hinaqtinmi paykunaqa chaykuna pasasqanta rikuspanku, mana ni ima ruwaytapas atirankuchu. Ichaqa sayna kashaqtinkun, qonqayllamanta ishkey runakuna, sumaq k'ancharishaq yuraq p'achayoqkama ladonkupi rikhuriran sayashaq. ⁵Chaymi chay warmikunaqa anchata mancharikuspanku pampakamaraq k'umuyuranku. Hinaqtinmi chay ishkey runakunaqa khaynata niran:

—¿Imanaqtinta qankunari mashkashankichis kawsaq runata wañusqa-kunapa kasqanpiri? ⁶Payqa manan kaypiñachu. Aswanqa kawsarinpunñan. Yuyariychis Galilea provincia llaqtapi kashasparaq khaynata rimapayasus-qaykichista: ⁷“Diosmanta Hamuq Runataqa entregawanqakun huchasapa runakunaman, cruzpi chakataspa wañuchiwanankupa. Ichaqa kinsa p'unchawmantan kawsarinpusaq”, nisqanta.

⁸Chaymi chay warmikunaqa chayraq yuyariranku Jesupsa nisqankunata. ⁹Hinaspan paykunaqa chay sepulturamanta kutimuspanku, tukuy ima rikusqankuta willakuranku, Jesupsa chunka hukniyoq apostolninkunaman, hinallataq wakin runakunamanpas. ¹⁰Chay warmikunan karanku: María Magdalena, Juana, Jacobopa mamitan María, hinallataq wakin warmikunapas. Paykunan Jesupsa apostolninkunaman tukuy ima rikusqankuta willakuranku. ¹¹Hinaqtinmi Jesupsa apostolninkunaqa, chay warmikunapa willakusqanta uyarispanku, mana creerankuchu. Aswanmi piensaranku, chay warmikunaqa yanqalla rimanankupa.

¹²Ichaqa chayta uyarispanmi, Pedroqa p'itayllaña riran Jestusta p'am-pasqanku sepultura qawaq. Chayaruspanñataqmi chay sepultura ukhuta qawayuspa, rikuran hatun p'istusqanku telallataña chaypi churalayashaqta. Hinaspan Pedroqa ancha admirasqallaña wasiman kutinpuran.

Ishkey runakunaman Jesús ñanpi rikhurisqanmanta

(Mar 16.12-13)

¹³Jesupsa kawsarimusqan p'unchawmi, Jesuspi creeq ishkey runakunaqa risharanku, Emaús sutiyoq llaqtaman. Chay Emaús llaqtaqa karan Jerusalén llaqtamanta kinsa hora hina puriypin. ¹⁴Chay ishkey runakunaqa ñantan ris-haranku parlayuspanku, chay p'unchawkunapi tukuy ima pasasqanmanta. ¹⁵Saynata parlayuspa rishaqtinkun, Jesusqa ashuyuspa, paykunawan kushka riran. ¹⁶Ichaqa manataqmi paykunaqa Jestusta reqsiyta atirankuchu, ñawinku tutayasqa hina kasqanrayku.

¹⁷Hinaspan Jesusqa chay ishkey runakunata tapuran:

—¿Imamanta parlayuspata qankunari rishankichís? nispa.

Hinaqtinmi paykunaqa ancha llakisqallaña uyantin sayaykuranku.

¹⁸ Chaymi Cleofas sutiyoq kaq runaqa contestaran khaynata:

—Jerusalén llaqtapiqa llapallan runakunan yachanku kay p'unchawkunapi tukuy imakuna pasasqanmantaqa. Chayri, ¿qan sapallaykichu kay p'unchawkunapi tukuy ima pasasqanmanta mana yachaq runa kashankí? nispa.

¹⁹ Hinaqtinmi Jesusqa tapuran:

—¿Imakunataq pasaruranrí? nispa.

Chaymi chay ishkeynin runakunaqa contestaranku khaynata:

—Noqaykuqa parlashayku Nazaret llaqtayoq Jesusmanta. Payqa Diosmanta willakuq profetan karan. Chaymi payqa Diospa ñawpaqninpiyas, hinallataq runakunapa ñawpaqninpiyas, ancha atiywan tukuy ima milagrokunata ruwaran. Hinaspapas payqa cheqaqtan runakunamanpas yachachiran. ²⁰ Paytan sacerdote-kunapa jefenkuna, hinallataq kay Israel nacionta kamachiq jefekunapiwan ima, Roma llaqtamanta soldadokunaman entregaranku. Hinaspan cruzpi chakataspa wañurpachinku. ²¹ Noqaykun ichaqa suyasharayku, Jesusqa kay Israel nacionta, Roma llaqtayoq runakuna kamachisqanmanta librawaspanchis, noqanchista gobiernawananchispaq. Chayta suyashaqtikun, wañurpachinku. Hinaspapas ñan kinsa p'unchawña wañusqanmantaqa pasarun. ²² Ichaqa kunan achiqayllatan, noqaykupa grupoykunamanta kaq wakin warmikuna sepultura qawaq riranku; hinaspan kutimuspanku, ancha admirakuywan willawanku ²³ khaynata: “Manan Señor Jesuspa cuerponqa kanchu. Aswanmi ishkey angelkuna chaypi rikhurispa niwanku: ‘Jesusqa kawsashanmi’ ”, nispa. ²⁴ Chaymi noqayku ukhumanta wakin-niyku sepultura qawaq riranku. Hinaspan paykunapas warmikunapa willakusqanman hina Jesuspa cuerpontaga mana tarimusqakuchu, nispa.

²⁵ Chaykunata uyarispan Jesusqa chay ishkey runakunata niran:

—¡Mana entiendeq tullu uma runakuna! ¿Imanaqtintaq qankunari, mana creenkichishchu, Diosmanta willakuq profeta runakunapa yachachisqanpirí? ²⁶ ¿Acaso manachu yacharankichis, Diosmanta Hamuq Salvadorqa, hanaq pachaman manaraq wichashaspa, kay pachapi tukuy imapi anchata ñak'arimanmantá? nispa.

²⁷ Hinaspan Jesusqa chay ishkeynin runakunaman willayta qallariran, Moisespa escribisqan librokunapi, hinallataq Diosmanta willakuq profetakunapa escribisqan librokunapi, paymanta imakunas escribisqa kasqanmanta.

²⁸ Hinaqtinmi Emaús llaqtaman yaqaña chayashaqtinku, Jesusqa ñanta seguispa más karu llaqtaman riq hina karan. ²⁹ Chaymi paykunaqa ruegaranku khaynata:

—Noqaykuwan kushka qepakuy. Nishu tardeñan kashan. Hinaspapas tutayamushañan, nispanku.

Hinaqtinmi Jesusqa chay ishkey runakunawan kushka wasiman haykuranku. ³⁰ Hinaspan chaypi mikhunankupaq mesaman tiyayuranku. Hinaqtinmi Jesusqa t'antata oqariyuspa, Diosman graciasta qoran; partiyuspa-taq paykunaman haywaran. ³¹ Hinaqtinmi chay ishkeynin runakunaqa, chayraq cuentata qokuranku payqa Señor Jesús kasqanta. Ichaqa Jesusña-taqmi paykuna qawashaqtinku kasqan ratolla ladonkunamanta chinkarapuran. ³² Chaymi chay ishkeynin runakunaqa ninakuranku:

—¿Manachu sonqonchisqa allinta kusikuspa watupakusharan, Diospa pala-branpi escribisqakunamanta ñan hamusqanchispi willawaqtinchís? nispanku.

³³ Chaymi chay ishkaynin runakunaqa kasqan ratolla Jerusalén llaqtaman kutimuranku. Hinaspan Jesuspa chunka hukniyoq apostolninkunata huñunasqata tariranku, hinallataq huk runakunatapaspaykunawan kushkata.

³⁴ Hinaspan chaypi huñunasqa kaqkunaqa niranku:

—Cheqaqtapunin Señor Jesusqa kawsariramun. Chaymi Simón Pedromanpas rikhurirunña, nispanku.

³⁵ Hinaqtinmi Emaús llaqtamanta chayamuq ishkaynin runakunaqa willakuranku, imaynatas ñanpi paykunamanpas Jesús rikhurisqanmanta, hinallataq mikhunankupaq tiyayuytinku, t'antata partishaqtin Jesusta reqsisqan kumantawan ima.

Discipulonkunaman Jesús rikhurisqanmanta

(Mat 28.16-20; Mar 16.14-18; Juan 20.19-23)

³⁶ Chay ishkay runakuna manaraq willakuyta tukurushaqtinkun, chaypi kaq runakunapa chawpinkupi, Jesusqa rikhuriran. Hinaspan rimayukuran khaynata:

—Hawkayay qankunawan kachun, nispa.

³⁷ Hinaqtinmi llapallan chaypi kaq runakunaqa anchata mancharikuranku, huk alma kananpaq piensaspanku.

³⁸ Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—¿Imanaqtinta qankunari ancha mancharisqallaña kashankichís? ¿Imanaqtinta sonqoykichis ukhupiri ishkayashankichís? ³⁹ Qawaychis makiykunata, chakiykunatawan. ¡Noqa kikiymi kashani! ¡Qawaykuwaychis! ¡Llamiykuwaychis! ¡Noqapunin kani! Almapaqa manan kanchu aychanpas, nitaq tullunpas. Rikusqaykichisman hinan noqapaqa kashan aychaypas, tulluypas, nispa.

⁴⁰ Chaykunata nisanmi, Jesusqa makinkunaman hinallataq chakinkunaman (clavoq haykusqanta), paykunaman qawachiran. ⁴¹ Ichaqa paykunataqmi kusikusparaq hinallataq mancharikusparaq, Jesusta rikushaspankupas, mana creeyta atirankuchu. Chaymi Jesusqa paykunata tapuran:

—¿Kashanchu ima mikhunallaykichispas? nispa.

⁴² Chaymi paykunaqa kankasqa parten challwata qoranku. ⁴³ Hinaqtinmi Jesusqa chayta chashkikuspa, paykunapa ñawpaqninkupi mikhuran.

⁴⁴ Hinaspan Jesusqa paykunata niran:

—Yuyariychisyá, noqaqa qankunawan kushka kashaspayraqmi ña willaraykichishña, noqata tukuy imakuna pasawanmanmantaqa. Ichaqa chaykunaqa cumplikananpunin karan, Moisespa escribisqan leykunaman hina, profetakunapa escribisqankunaman hina, hinallataq Salmos libropi escribisqakunaman hina, nispa.

⁴⁵ Saynatan Jesusqa Bibliapi escribisqa kaqkunamanta paykunaman allinta entiendechiran. ⁴⁶ Hinaspan Jesusqa nillarrantaq:

—Bibliapin escribisqa kashan, noqa Diosmanta Hamuq Salvadorqa anchata ñak'arispas, wañunaymanta, hinallataq kinsa p'unchawmanta kawsarimunaymantawan ima. ⁴⁷ Hinallataqmi escribisqa kashan, Jerusalén llaqtamanta qallarispas, tukuy enteron mundontin llaqtakunapi, noqapa sutiypi willakunankupaq. Saynapi runakuna uyarispanku, huchankuta saquespa Diosman kutirikuqtinku, perdonasqa kanankupaq. ⁴⁸ Qankunan ichaqa tukuy kaykuna

rikusqaykichismanta testigoy kankichis, saynapi noqamanta runakunaman willanaykichispaq. ⁴⁹Kunanmi noqaqa, qankunaman mandamusqaykichis Dios Taytaypa prometesqaykichis Santo Espirituta. Ichaqa kay Jerusalén llaqtapiyá qepakuychis, hanaq pachamanta Dios Taytaypa atiyinta chashki-naykichiskama, nispa.

Hanaq pachaman Jesús ripusqanmanta

(Mar 16.19-20)

⁵⁰Chaymantan Jesusqa discipulonkunata pusaran Jerusalén llaqtamanta asta Betania llaqtakama. Chaypin makinta oqarispas, Diosmanta mañapuran, paykunata yanapananpaq. ⁵¹Saynata mañakushaqtinmi, Jesusqa chay ratopi hanaq pacha cieloman ripuran. ⁵²Chayta rikuspankun discipulonkunaqa adoraranku. Hinaspan Jerusalén llaqtaman ancha kusiqaña kutipuranku. ⁵³Chaypin temploman sapa p'unchaw rispanku, Diosta alabaranku. Amén.

JUAN

1. **Kay librotari, ¿pitaq escribieran?** Kay librotaqa apóstol Juanmi escribieran. Juanqa Zebedeopa hinallataq Salomeypa wawanmi karan (Mat 20.20-23; 27.56). Juanmi Señor Jesucristopa ancha khuyakusqan apostolnin karan. Juanqa manaraq Señor Jesusta reqsishaspaqa, Bautizaq Juanpa discipulonmi karan (Juan 1.35-40). Paymi wawqen Jacobopiwan Galilea laguna qochapi challwata challwasharanku. Hinaqtinmi Jesusqa paykunata waqyaran, discipulonkuna kanankupaq (Mat 4.21; Mar 1.19-20).
2. **Kay librori, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepantan 50 otaq 70 watakunapi, Jerusalén llaqtapi templo manaraq thuñichisqa kashaqtin. Ichaqa wakin estudiaq runakunañataqmi piensanku 80 otaq 95 watakuna ukhupi escribisqa kananpaq.
3. **Kay librori, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa ashka clase runakunapaqmi escribisqa karan: Asia provincia lawpi creyentekunapaq, huk law nacionkunapi tarikuq Israel nacionniyoq runakunapaq, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapaqwan ima.
4. **Kay librori, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan, Nazaret llaqtayoc Jesusqa Diospa Wawan kasqanta runakuna yachanankupaq, hinallataq pipas Jesucristopi creespa, wiñay kawsayniyoq kasqanta yachanankupaq ima.
5. **Kay libropiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Ichaqa kaykunaqa escribisqa kashan, qankuna leespaykichis, Jesusqa Diosmanta Hamuq Salvadorninchis kasqanta creenaykichispaqmi, hinaspapas payqa Diospa Wawan kasqanta yachanaykichispaqmi, saynapi Jesucristopi qankuna creespaykichis, wiñay kawsayniyoq kanaykichispaq” (Juan 20.31).
6. **Kay librori, ¿imayna divisidqataq kashan?** Kay libroqa khayna divisidqan kashan:
 - (1) Diospa Palabranmanta (Juan 1.1-18).
 - (2) Bautizaq Juanpa willakusqanmanta (Juan 1.19-34).
 - (3) Jesuspa primer kaq discipulonkunamanta (Juan 1.35-51).
 - (4) Jesuspa imaymana ruwasqankunamanta, hinallataq yachachisqankunamantawan ima (Juan 2.1 asta 12.50).
 - (5) Jesuspa wañunan p'unchawkunapi imakunas pasasqanmanta (Juan 13.1 asta 17.26).
 - (6) Jesusta cruzpi chakataspa wañuchisqankumanta (Juan 18.1 asta 19.42).
 - (7) Jesuspa kawsarimusqanmanta (Juan 20.1 asta 21.25).

Diospa Palabranmanta

1 ¹Qallariyninpi manaraq kay pacha unanchasqa kashaqtinmi, Palabraqa ña karanña. Chay Palabraqa Dioswanmi karan. Chay Palabran Dios

karan. ²Paymi qallariyninpi Dioswan karan. ³Diosqa tukuy kaqkunatapas chay Palabrawanmi ruwaran. Diosqa manan ni imatapas ruwaranchu mana paypiwanqa. ⁴Chay Palabran Kawsayqa; payllataqmi runakunapaqpas huk K'anchay.^a ⁵Chay K'anchayqa tutayaqpin k'anchan. Ichaqa tutayaq limboqa manan chay K'anchaytaqa wañuchiya atiranchu.

⁶Diosmi huk runata mandamuran. Paypa sutinmi karan (Bautizaq) Juan. ⁷Paymi huk testigo hina chay K'anchaymanta willakuq hamuran, saynapi llapallan runakuna chay K'anchaypi creenankupaq. ⁸Ichaqa manan Bautizaq Juanchu chay K'anchayqa karan. Aswanmi payqa chay K'anchaymanta willakunapaq hamuran. ⁹Chay cheqaq K'anchaymi kay pachaman ña hamushañña, llapallan runakunapa kawsayninta k'anchayunanpaq.

¹⁰Chay K'anchaq Palabran ña kay pachapiña kasharan. Kay pachatapas paymi unancharan. Ichaqa kay pachapi tiyaq runakunaga manan reqsirankuchu kay pacha unanchaq pay kashaqtinpas. ¹¹Chay K'anchaq Palabraqa kay pacha ruwasqanmanmi hamuran. Ichaqa kay pachapi runakunaga manan chashkirankuchu. ¹²Aswanqa paypi creespanku sonqonkupi payta chashkikuqkunamanmi, payqa atiyta qoran, Diospa wawankunaña kanankupaq. ¹³Diospa wawan kanankupaqqa manan wawakuna hinachu naceranku, nitaq tayta mamankupa munasqanman hinachu. Aswanqa Diosmantan naceranku.

¹⁴Chay k'anchaq Palabran runaman tukumuspa, noqanchiswan kushka tiyaran. Chaymi noqaykuqa Diospa sapallan Wawanta rikurayku, ancha atiy-niyoq kasqanta, ancha munakuyniyoq kasqanta, hinallataq tukuy cheqaq kaqkunapas paypi kasqanta. ¹⁵Paymantan Bautizaq Juanqa runakunaman willaran khaynata:

—Chay Palabraqa ñan chayamushañña. Payqa noqamantapas aswan más atiyniyoqmi. Hinaspapas payqa ñawpaqtaraqmi ña karanña kay pachapi noqa manaraq naceshaqtiy, nispa.

¹⁶Paymantan noqanchisqa llapallanchis chashkiranchis munakuyninta hinallataq tukuy yanapakuyrintapas. ¹⁷Diosmi Moisesnintakama leynin-kunata qowaranchis. Ichaqa Jesusñataqmi Diospa sumaq khuyakuyninta, hinallataq cheqaq yachachikuynintawan qowaranchis. ¹⁸Diostaqa manan ni pipas ni hayk'aqpas rikuranchu. Aswanqa Diospa Wawan Jesusllan, Papanwan kushka kawsasqanrayku. Hinaspapas Dios kasqanraykun payqa yachachiwaranchis, imaynas Papan kasqanmanta.

Bautizaq Juan runakunaman willasqanmanta

(Mat 3.11-12; Mar 1.7-8; Luc 3.15-17)

¹⁹Israel nación llaqtapi kamachiq jefekunan mandaranku, sacerdotekunata hinallataq Jerusalén templopi serviq levita nisqa runakunatawan, Bautizaq Juanta khaynata tapumunankupaq:

—Qanri, ¿pitaq kankí? nispanku.

²⁰Chaymi Bautizaq Juanqa contestaran khaynata:

—Diosmanta Hamuq Salvadorqa manan noqachu kani, nispa.

²¹Hinaqatinmi paykunaga Bautizaq Juanta kaqmanta tapullarankutaq khaynata:

a 1.4 Chay Palabrapas, chay Kawsaypas, hinallataq chay K'anchaypas kikin Señor Jesusmi.

—Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Eliasri, ¿qanchu kashankí? nispanku.

Chaymi Bautizaq Juanqa paykunata contestaspa niran:

—Profeta Eliasqa, manan noqachu kani, nispa.

Hinaqtinmi chay sacerdotekunaqa kaqmanta tapullarankutaq:

—Diospa mandamunan profetari, ¿qanchu kashankí? nispanku.

Hinaqtinmi Bautizaq Juanqa contestaran khaynata:

—Manan noqachu kani, nispa.

²²Chaymantan chay runakunaqa nillarankutaq khaynata:

—Chayri, ¿pitaq qanri kashankí? Niwaykuyá pi kasqaykita, kutispayku, mandamuwaqniyku runakunaman willamunaykupa, nispanku.

²³Chaymi Bautizaq Juanqa, ñawpaq profeta Isaiaspa escribisqanman hina, contestaspa niran:

—Noqaqa huk ch'inñeq lugarpi waqyakuqmi kani: “Diosmanta Hamuq Salvadorta allinta chashkinaykichispaqqa sonqoykichistayá allichaychis, imaynan wiksu-wiksu ñankunatapas allichanku chay hinata”, nispa [Isaías 40.3].

²⁴Bautizaq Juanta tapumunankupa q riq runakunaqa, fariseo religion- niyoq runakunapa mandamusqan runakunan karanku. ²⁵Paykunan Bautizaq Juanta kaqmanta tapuranku khaynata:

—Manataq Diosmanta Hamuq Salvadorchu kanki, nitaq Eliaschu, nitaq ni huk profetapashchu, chayqa niwaykuyá, ¿imanaqtinta qanri bautizashankí? nispanku.

²⁶Chaymi Bautizaq Juanqa contestaran khaynata:

—Noqaqa unullawanmi bautizashani. Ichaqa qankuna ukhupin manaraq reqsisqaykichis runa kashan. ²⁷Paymi noqapa qepayta hamushan. Payqa noqamantapas ancha atiyniyoqmi. Chaymi noqaqa husut'anpa watullantapas mana pashkanaypaq hinachu kani, nispa.

²⁸Kaykunaqa pasaran Jordán mayupa waq law chimpan Betania llaqta lawpin. Chaypin Bautizaq Juanqa runakunata bautizaran.

Diosmanta Hamuq Runamanta

²⁹Paqarisnintin p'unchawmi Bautizaq Juanqa, paypa kasqanman hamus- haqta, Jesusta rikuran. Chaymi Bautizaq Juanqa runakunata khaynata niran:

—¡Qawariychis (Diosmanta Hamuq Runata)! Payqa Diospa Corderonmi. Paymi runakunapa huchankunata perdonanqa. ³⁰Paymantan noqaqa rima- payaraykichis khaynata: “Payqa noqa manaraq naceshaqtiymi ña karanña. Chaymi payqa noqamantapas aswan más atiyniyoq. Paymi noqapa qepayta hamushan”, nispa. ³¹Ichaqa manan noqaqa yacharanichu pis runakunapa Salvadornin kasqantaqa. Aswanqa kay Israel nación llaqtapi tiyaq runakuna, paymanta yachanankupaqmi, runakunata unuwan bautizanaypaq, noqataqa Dios mandamuwaran, nispa.

³²Hinaspapas Bautizaq Juanqa nillarantaqmi khaynata:

—Noqaqa Diospa Santo Espirituntan rikurani, hanaq pacha cielomanta huk paloma hina Jesuspa hawanman urayamusqanta. ³³Ichaqa ñawpaq- taqa manan noqaqa yacharanichu, Diosmanta Hamuq Salvador pis kasqan- taqa. Aswanqa unuwan bautizanaypaq mandamuwaqniy Diosmi khaynata

niwaran: “Pimanchus Santo Espiritun urayamunqa, paymi runakunata salvananpaq hamusqanrayku, Diospa Santo Espiritunta runakunaman qonqa”, nispa. ³⁴Chaymi noqaqa chaykuna rikusqaymanta testigo kani. Chayraykun kunan qankunaman niykichis, Payqa cheqaqpunin Diospa Wawan, nispa.

Jesusa primer kaq discipulonkunamanta

³⁵Paqarisnintin p'unchawmi Bautizaq Juanqa, ishkeynin discipulonkunapiwan kaq lugarllapitaq kasharan. ³⁶Hinaspan Bautizaq Juanqa, Jesusa pasasqanta rikuruspa, khaynata niran:

—¡Qawariychis, Diospa Corderonmi kayta hamushan! nispa.

³⁷Chayta uyarispankun, Bautizaq Juanpa chay ishkeynin discipulonkunaqa Jesusta qatikuranku. ³⁸Chay qatikusqankuta rikusanmi, Jesusa paykunata tapuran khaynata:

—Qankunari, ¿imatataq mashkashankichís? nispa.

Hinaqtinmi paykunaqa Jesusta niranku:

—Yachachikuq, qanri ¿maypitaq tiyankí? nispanku.

³⁹Chaymi Jesusñataq paykunata contestaran:

—Hakuchiyá rikuchimusqaykichis, nispa.

Chaymi paykunaqa rispanku, maypichus Jesús tiasqanta rikuranku. Hinaspan paykunaqa tawa horas tardeykuy hinaña kasqanrayku, Jesuswan qepakuranku.

⁴⁰Paykunamanta huknin kaqmi karan Simón Pedropa wawqen Andrés. Kay Andresmi Bautizaq Juanpa chay ishkeynin discipulonkunamanta huknin kaq discipulon karan. Paymi Bautizaq Juanpa rimasqanta uyarispa, Jesusta qatikuran. ⁴¹Andresqa wawqen Simón Pedrotan primerta tariran. Hinaspan khaynata niran:

—Tariramuykun Mesiasta, nispa. Mesiasqa, “Diosmanta Hamuq Salvador” ninanta nin.

⁴²Hinaspan Andresqa wawqen Simón Pedrota Jesusa kasqanman pusaran. Chaymi Jesusa Simonta rikuruspa niran:

—Qanqa Juanpa wawan Simonmi kanki. Kunanmantan qanpa sutiyki kanqa Cefas, nispa. Cefasqa “Pedro” ninantan nin.^b

Felipeta hinallataq Natanaeltawan Jesús waqyasqanmanta

⁴³Paqarisnintin p'unchawmi Jesusa Galilea provincia lawman rinanpaqña kasharan. Hinaspan Jesusa Felipe sutiyoq runata tarispa niran:

—Qatikuway, nispa.

⁴⁴Felipeqa Betsaida llaqtamantan karan. Chay llaqtallamantataqmi Andrespas hinallataq wawqen Pedropas karanku. ⁴⁵Hinaspan Felipeqa Natanael sutiyoq runata tariruspa, khaynata niran:

—Joseypa wawan Nazaret llaqtayoq Jesustan tariramuyku. Paymantan Moisespas, hinallataq Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunapas escribieranku, nispa.

⁴⁶Chaymi Natanaelqa Felipeta tapuran khaynata:

b 1.42 Cefas sutiqa arameo rimaypin karan. Pedro sutiñataqmi griego rimaypi karan. Kay ishkeynin sutikunan “rumi” ninanta nin.

—Chay Nazaret llaqtamantari, ¿allin yachayniyoq runa lloqsimunmanchú? nispa.

Felipeñataqmi payta contestaspa niran:

—Hakuchiyá rikumunaykipaq, nispa.

⁴⁷Hinaqtinmi Jesusqa Natanaelpa hamusqanta rikuruspa niran:

—Kay runaqa cheqaqtapunin Israel nación llaqtamanta. Hinaspapas payqa cheqaq ch'uuya sonqoyoq runan. Chaymi payqa pitapas mana engañanmanchu, nispa.

⁴⁸Hinaqtinmi Natanaelqa chay nisqanta uyarispa, Jesusta tapuran:

—¿Imaynanpitaq qanri reqsiwankí? nispa.

Chaymi Jesusñataq contestaran khaynata:

—Felipe manaraq waqyamushasuytiykin, qantaqa higos sach'a sikipi tiyashaqta ña rikuraykiña, nispa.

⁴⁹Chaymi Natanaelqa niran:

—Yachachikuq, qanqa cheqaqtapunin Diospa Wawan kanki, hinallataq kay Israel nacionniyoq runakunapa reynin, nispa.

⁵⁰Jesusñataqmi Natanaelta niran:

—Qanri, ¿“higos sach'a sikipi tiyashaqta rikuyki”, nispa niqtiychu noqapi creerunkí? Ichaqa kaykunamantapas aswan más hatun ruwaykunataraqmi qanqa rikunki, nispa.

⁵¹Chaymantan Jesusqa chaypi kaq llapallan uyariq runakunata niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, qankunaqa hanaq pacha cielo kicharikushaqtan rikunkichis. Hinallataqmi Diospa angelninkunatapapas, noqa Diosmanta Hamuq Runapa ladoyman urayamushaqta, hinallataq hanaq pacha cieloman qespishaqta ima rikunkichis, nispa.

Caná llaqtapi casarakuymanta

2 ¹Kinsa p'unchaw pasaruqtinmi Galilea provincia law Caná llaqtapi huk casarakuy fiesta karan. Chaypin Jesuspa mamitan María kasharan. ²Chay casarakuy fiestamanmi Jesuspas hinallataq discipulonkunapas invitasqa karanku. ³Hinaqtinmi chay casarakuy fiestapi vino tukurukuqtin, mamitan Mariaqa wawan Jesusta niran:

—Casarakuqkunapa vinonkun manaña kanñachu, nispa.

⁴Chaymi Jesusqa niran:

—Mamítay, ¿imapaqtaq chaytari niwankí? Pis kasqayta reqsichikunay horsqa manaraqmi chayamunraqchu, nispa.

⁵Hinaqtinmi Jesuspa mamitan Mariaqa, chaypi serviqkunata niran:

—Jesuspa nisqanman hina ruwaychis, nispa.

⁶Chay casarakusqanku fiestapin soqta hatun tinajakuna rumimanta ruwasqa kasharan. Chay tinajakunapi unutaqa Israel nacionniyoq runakunapa ch'uyan-chakunankupaqmi waqaycharanku. Sapankama tinajamanmi pachaq litro hina unu haykuran. ⁷Chaymi Jesusqa chay fiestapi sirviente runakunata niran:

—Kay tinajakunaman unuta hunt'aychis, nispa.

Hinaqtinmi paykunaqa sapankama tinajakunaman unuta hunt'achiranku.

⁸Chaymantañataqmi Jesusqa chay sirviente runakunata niran:

—Kunanqa chay tinajamanta wisispa apaychis dispenseroman mallinapaq, nispa.

Hinaqtinmi chay sirviente runakunaqa, Jesuspa kamachisqanman hina aparanku. ⁹Chaymi chay despenseroqa vinoman tukuchisqa unuta malliyuran. Payqa manataqmi yacharanchu chay vinotaqa maymanta apamusqan-kutapas, nitaq maypi waqaychasqankutapas. Ichaqa sirviente runakunaqa yacharankun unumanta vinoman tukuchisqa kasqantaqa. Hinaqtinmi chay despenseroqa casarakuq runata waqyaspa, ¹⁰khaynata niran:

—Casarakuypiqqa allin kaq vinotan primertaqa haywakunku; ichaqa invitasqa runakuna allinta tomaruqtinkuñan mana allin vinotaqa haywakunku. Chaychu qanri, ¿allin kaq vinota kunankama waqaychasharanki? nispa.

¹¹Jesusqa Galilea provincia law Caná llaqtapin kay primer kaq milagrotaqa ruwaran. Chay ruwasqanwanmi Jesusqa rikuchikuran ancha atiyniyoq kasqanta. Hinaqtinmi discipulonkunaqa paypi creeranku.

¹²Hinaqtinmi chay casarakuy fiesta tukurukuqtin, Jesusqa mamitanpiwan, wawqenkunapiwan, hinallataq discipulonkunapiwan ima, Capernaúm llaqtaman riran. Hinaspan chay llaqtapi ishkay kinsa p'unchawlla qepakuranku.

Templopi vendeq runakunata Jesús qarqosqanmanta

(Mat 21.12-13; Mar 11.15-18; Luc 19.45-46)

¹³Israel nacionniyoq runakunapa Pascua fiesta ruwananku chayamushaqtinñan, Jesusqa Jerusalén llaqtaman riran. ¹⁴Hinaspan Jesusqa Jerusalén templopi negocio ruwaq ashka runakunata tariran. Paykunan torokunata, ovejakunata, hinallataq palomakunatawan ima vendesharanku. Saynallataqmi huk law nacionpa qolqenta templo qolqewan cambiaq runakunatapas, puestonkupi tiyashaqta tariran. ¹⁵Chaykunata rikuspanmi, Jesusqa latigota ruwaspa, tempломanta lliw runakunata ovejantinta hinallataq torokunan-tinta ima qarqoran. Hinaspan qolqe cambiaq runakunapa qolqenkunatapas, pampaman wikapaspa mesankutapas t'ikraran. ¹⁶Hinaspan Jesusqa palomakuna vendeq runakunata, khaynata niran:

—¡Kay templomanta kaykunata orqoychis! ¡Dios Taytaypa wasinqa manan negocio ruwanaykichispaqchu! nispa.

¹⁷Jesuspa discipulonkunaqa chaykunata rikuspankun yuyariruranku Bibliapi khayna escribisqa kasqanta: “Yupaychana wasiykitan noqaqa anchata munakuni. Ichaqa runakunan tukuy mana allinkunata ruwaranku. Chaymi sonqoyraq anchata nanawan”, nisqanta [Salmos 69.9].

¹⁸Hinaqtinmi Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa, phiñarikuspa-ra q Jesusta niranku:

—Kaykuna ruwanaykipaq atiyniyoq kasqaykita yachanaykupaqa, rikuchi-waykuyá ima milagrollatapas, nispanku.

¹⁹Chaymi paykunata contestaspa, Jesusqa niran:

—Kay templota thuñichiychis. Hinaqtinmi noqaqa kinsa p'unchawllapi hatarirachisqa, nispa.

²⁰Hinaqtinmi Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa niranku:

—Kay temploqa tawa chunka soqtayoq watapin ruwasqa karan. ¿Chaychu kinsa p'unchawllapi kunan ruwaruwaq? nispanku.

²¹Jesusqa chay templomanta rimaspaqa, kikinpa cuerponmantan rimasharan, (wañuchiqtinku kinsa p'unchawninman kawsarinpunan-manta). ²²Chaymi Jesuspa discipulonkunaqa, wañusqanmanta Jesús

kawsarimuqtinña, chaykuna rimasqanmanta yuyariranku. Hinaspan Bibliapa nisqanpi, hinallataq Jesuspa rimasqankunapipas creeranku.

Llapallan runakunapa piensayninta Jesús yachasqanmanta

²³ Jesusqa Pascua fiesta p'unchawpin Jerusalén llaqtapi kashaspa, ashka milagrokunata ruwaran. Chaymi ashka runakuna chay milagrokuna ruwasqanta rikuspanku, Jesuspi creeranku. ²⁴ Ichaqa Jesusqa paykunapa piensasqankutaqa yacharanmi. Chaymi paykunapa creesqankupiqqa mana confiaranchu. ²⁵ Hinaspapas Jesusqa manan necesitaranchu ni pipas runamasinmanta ni imallatapas payman willanankutaqa, llapallan runakunapa sonqonta allinta reqsisqanrayku.

Nicodemowan Jesús parlasqanmanta

3 ¹ Huk runan karan Nicodemo sutiyoq. Payqa fariseo religionniyoq, hinallataq Israel nación llaqtata kamachiq runakunamanta huknin kaq importante runan karan. ² Paymi huk tuta Jesuspa kasqanman hamuspa, khaynata niran:

—Yachachikuq, noqaykuqa yachaykun qanqa yachachiwanaykikupaq Diosmanta hamusqaykita. Qanpa ruwasqayki milagrokunataqa manan ni pipas ruwaytaqa atinmanchu, sichus paywan Dios mana kaqtinqa, nispa.

³ Hinaqtinmi Jesusqa Nicodemota niran:

—Cheqaqtapunin niyki, sichus pipas kaqmanta mana nacenqachu chayqa, manan Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa haykunqachu, nispa.

⁴ Chaymi Nicdemoqa Jesusta tapuran:

—¿Imaynataq runari machuña kashaspan, kaqmantari naceramunman? Icha, ¿imamitanpa wixsanman kutiyuspanchu kaqmantari naceramunman? nispa.

⁵ Hinaqtinmi Jesusqa contestaran:

—Cheqaqtapunin niyki, pipas unumanta hinallataq Diospa Santo Espiritunmantawan mana nacenqachu chayqa, Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa manan haykunqachu. ⁶ Runamanta nacemuqqa runallan. Santo Espiritumanta nacemuqmi ichaqa, Santo Espiritupa hunt'asqan runa. ⁷ Amayá qanqa “kaqmantan nacenayki” nisqaywanchu admirakuy. ⁸ Wayraqa wayramun tukuy lawmantan; chaymi qanqa uyarinki qaparispas hamusqallanta. Ichaqa manataqmi yachankichu maymantas hamun, maymantaqsi rin chaytapas. Saynallataqmi pasan Santo Espiritumanta llapallan nacemuqkunawanpas, nispa.

⁹ Chaymi Nicdemoqa kaqmanta Jesusta tapuran:

—¿Imaynataq kaykunari kanman? nispa.

¹⁰ Hinaqtinmi Jesusqa contestaspa niran:

—Israel nación llaqtapi yachachiq kashaspachu, ¿kaykunata mana yachankí? ¹¹ Cheqaqtapunin niyki, noqaykuqa yachasqaykutan rimayku; rikusqaykutataqmi willaykupas. Ichaqa qankunaqa manan creenkichishchu noqaykupa nisqaykutaqa. ¹² Nitaqmi kay pachapi kaqkunamanta willashaqtiypas, creenkichishchu. Chayri, ¿imaynataq creewaqqhis hanaq pachapi kaqkunamanta willaqtiyri?

¹³ Manan ni pipas hanaq pachamanqa wicharanchu. Aswanqa noqa Diosmanta Hamuq Runallan hanaq pachamanta urayamurani. ¹⁴ Imaynan

Moisespas ch'inñeq lugarpi bronce manta mach'aqwayta ruwaspa k'aspipi altoman oqariran, saynallataqmi noqa Diosmanta Hamuq Runatapaspas, cruzpi chakatawaspa altoman oqariwanqaku, ¹⁵ saynapi pipas noqapi creeqqa, mana chinkasqa kananpaq, aswanqa wiñay kawsayniyoq kananpaq, nispa.

Runakunata anchata Dios munakusqanmanta

¹⁶ Diosqa ancha-anchatan kay pachapi runakunata munakuran. Chaymi sapallan Wawanta kay pachaman mandamuran, pipas paypi creeqqa ama wañunanpaq, aswanpas wiñay kawsayniyoq kananpaq. ¹⁷ Diosqa kay pachamanqa sapallan Wawantaqa mandamuran, manan runakunata sentenciaspa ñak'arichina npaqchu, aswanqa runakunata huchanmanta perdonaspa salvananpaqmi.

¹⁸ Pipas Diospa Wawanpi creeq runaqa, manan sentenciasqachu kanqa. Ichaqa pipas Diospa Wawanpi mana creeq runaqa, ñak'arinanpaqmi ña sentenciasqaña kashan, paypi mana creesqanrayku. ¹⁹ Payqa kay pachamanqa hamuran, tutayaqpi hina huchallapi puriq runakunata k'anchayunanpaqmi. Ichaqa kay pachapi runakunaqa, huchallankupi kawsaytan akllakuranku, mana allinkunata ruwaspa kawsasqankurayku. ²⁰ Chaymi huchallapi llapallan kawsaq runakunaqa, k'anchaypi kawsayta cheqnikuspanku, k'anchaymanqa mana ashuyamunkuchu. Sichus k'anchayman ashuyamunkuman chayqa, tukuy mana allinkuna ruwasqankun rikusqa kanman. ²¹ Allin kaqkunata ruwaq runakunan ichaqa, k'anchayman ashuyamunku, saynapi Diospa kamachikuyninta kasukuspanku, allin kawsasqankuta llapallan runakuna rikunankupaq.

Jesús manta Bautizaq Juanmantawan

²² Chaymantan Jesúsqa discipulonkunapiwan kushka Judea provincia lawman riran. Chaypin huk tiempo qepakuspa, Jesúsqa runakunata bautizaran. ²³ Saynallataqmi Bautizaq Juanpas Enón nisqa sitiopi ashka unu kaqtin, payman hamuq runakunata bautizaran. Chay Enón sitioqa Salim nisqa lugarpa cercanpin karan. ²⁴ Chaykunaqa pasaran Bautizaq Juanta manaraq carcelman churashaqtinkun.

²⁵ Hinaqtinmi Bautizaq Juanpa discipulonkunaqa Israel nacionniyoq runamasinwan discutinakuyta qallariranku, huchankumanta imaynata limpia-kuna costumbremanta. ²⁶ Hinaspan Bautizaq Juanpa discipulonkunaqa, Bautizaq Juanman rispanku, khaynata niranku:

—Yachachikuq, Jordán mayupa waq lawninpi qanwan kushka kaq runamanta willawasqaykikutari, ¿yuyashankichú? Paymi kunan bautizashan. Hinaqtinmi ashka runakuna paytaqa qatikushanku, nispanku.

²⁷ Bautizaq Juanñataqmi paykunata contestaran khaynata:

—Runaqa manan ni imatapaspas ruwaytaqa atinmanchu, sichus Dios payta mana yanapaqtinqa. ²⁸ Qankunaqa ñan uyariwarankichishña: “Manan noqaqa Diosmanta Hamuq Salvadorchu kani. Diosmi noqataqa mandamuwaran chay Salvadorpa ñawpaqninta hamuspay, runakunaman paymanta willanaypaq”, nispa nisqaytaqa. ²⁹ Huk casarakuypiqa noviollan noviawanqa casarakun. Novioqa amigonmi ichaqa, anchata kusikun novioqa rimasqanta uyarispa. Saynallataqmi noqapas chay novioqa amigon hina kani. Chayraykun noqapas

ancha kushisqa kashani, Diosmanta Hamuq Salvador kaypi kasqanrayku.
³⁰ Paymi noqamantaqa aswan más importante kanan. Noqañataqmi ichaqa, pisi reqsisqallaña kanay, nispa.

Diospa Wawan Jesucristo kay pachaman hamusqanmanta

³¹ Diospa Wawanqa hanaq pachamanta hamuqmi. Chayraykun payqa kay pachapi llapallan runakunamanta aswan más importante. Kay pachapi tiyaq runakunaqa, kay pachallamantan kanku. Chayraykun paykunaqa imapas kay pachapi kaqkunallamanta rimanku. Ichaqa hanaq pachamanta hamuqmi, noqanchismanta aswan más importante. ³² Chayraykun Diospa Wawanqa hanaq pachapi rikusqanmanta, hinallataq uyarisqantawan ima riman. Ichaqa manataqmi kay pachapi runakunaqa paypa willakusqantaqa creenkuchu. ³³ Pipas paypa willakusqanpi creen chayqa, yachanmi Diospa nisqanqa, cheqapuni kasqanta. ³⁴ Diosmi paymanqa Santo Espiritupa tukuy atiyinta qon mana hark'akuspa. Chaymi Diospa mandamusqan Wawanqa, Diospa nisqankunata willakun. ³⁵ Dios Taytaqa ancha-anchatan Wawantaqa munakun. Chaymi Diosqa tukuy ima kaqkunata Wawanman qoran, pay kamachinan-paq. ³⁶ Chaymi niykichis, pipas Diospa Wawanpi creeqqa, wiñay kawsay-niyuqmi kanqa. Ichaqa Diospa Wawanpi mana creeqkunaqa, manan chay wiña-wiñaypaq kawsaytaqa chashkinqakuchu. Aswanmi paykunataqa kikin Diospuni anchata phiñakuspa castiganqa.

Samaria llaqtayaq warmiwan Jesús parlasqanmanta

4 ¹ Fariseo religionniyoq runakunan yacharuranku, Jesusqa ashka discipulokunayaq kasqanta, hinallataq Bautizaq Juanmantapas aswan más ashka runakunata Jesús bautizasqanmantawan ima.

² Ichaqa manan kikin Jesuschu bautizaranqa, aswanqa paypa discipulon-kunan. ³ Chay fariseo runakunapa rimasqanta yacharuspanmi, Jesusqa Judea provincia lawmanta lloqsiran. Hinaspan Galilea provincia lawman kaqmanta kutiran.

⁴ Chayman rishaspanmi, Jesusqa Samaria provincia ukhunta pasan karan. ⁵ Hinaspan chay Samaria provincia ukhupi Sicar nisqa llaqtaman Jesusqa chayaran. Chay llaqtaqa karan Joseyman papan Jacob herencia allpa saqetamusqan lugarpa cercanpin. ⁶ Chaypin unu orqonankupa Jacobpa ruwachisqan pozo karan. Hinaqtinmi chawpi p'unchaw hinaña kaqtin, Jesusqa purimusqanpi pisiparuspa, chay pozo patapi tiyayuran.

⁷ Chaypi Jesús tiyashaqtinmi, Samaria llaqtamanta huk warmi chay pozoman unu orqoq hamuran. Chaymi Jesusqa chay warmita niran:

—Pozomanta orqomusqayki unuta tomanaypaq qoykuway, nispa.

⁸ (Chay ratopiqa, Jesuspa discipulonkunaqa manan chaypichu karanku). Paykunaqa mikhuna rantikuqmi llaqtata riranku.

⁹ Israel nacionniyoq runakunaqa manan Samaria llaqtayaq runakunawanqa allinpichu apanakuranku, nitaqmi rimanakurankupashchu. Chaymi Samaria llaqtayaq warmiqa Jesusta tapuran:

—¿Israel llaqtayaq runa kashaspaykichu, noqa Samaria llaqtayaq warmi kashaqtiy, unuta mañakuwashankí? nispa.

¹⁰ Hinaqtinmi Jesusqa chay warmita niran:

—Qanqa manan yachankichu imatachus Dios qoyta munasunki chaytaqa. Nitaqmi pi kasqaytapas yachankichu. Sichus yachawaq chayqa, qanmi aswan noqamanta mañakuwankiman; hinaspan noqa qoykiman kawsay qokuq unuta, nispa.

¹¹ Chaymi chay warmiqa Jesusta khaynata niran:

—Señor, kay pozomanta unuta orqonaykipaqqa, manamá ni imaykipas kanchu; hinaspapas kay pozoqa nishu ukhun kashan. Chayri, ¿maymantataq qanri qowankiman chay kawsay qokuq unutarí? ¹² ¿Qanri ñawpaq abuelonchis Jacobmantapas aswan más atiyniyoqchu kankí? Paymi kay pozotaqa saqetamuwaranku. Kay pozomantan paypas, wawankunapas, hinallataq animalninkunapas unutaqa tomaranku, nispa.

¹³ Chaymi Jesusqa contestaran:

—Pipas kay pozomanta unu tomaqqa, kaqmantan ch'akichikunqa. ¹⁴ Noqapa unu qosqayta tomaqmi ichaqa, manaña ni hayk'aqpas ch'akichikunqachu. Chay unuqa pukyumanta t'oqyamuq unu hinan kanqa, runakunaman wiñay kawsayta qonanpaq, nispa.

¹⁵ Chayta uyarispan chay warmiqa, Jesusta niran:

—Señor, chay unutayá qoykuway, manaña ni hayk'aqpas ch'akiwananpaq, hinallataq kay pozomanpas amaña unu orqoq hamunaypaq, nispa.

¹⁶ Chaymi Jesusqa chay warmita niran:

—Rispayki qosaykita waqyamuy; hinaspa kutimuy, nispa.

¹⁷ Hinaqtinmi chay warmiqa Jesusta niran:

—Noqapa qosayqa manan kanchu, nispa.

Chaymi Jesusqa chay warmita niran:

—Arí, cheqaqtapunin ninki: “Manan qosayqa kanchu”, nispayki. ¹⁸ Qanqa pishqa qariwanmi tiyaranki. Kunan tiyasqayki qaripas manan qosaykichu, nispa.

¹⁹ Jesuspa nisqanta uyarispanmi chay warmiqa niran:

—Señor, ¿qanqa Diosmanta willakuq profeta runachus kasqankí? ²⁰ Dios-taqa kay moqopin ñawpaq abueloykuqa yupaycharanku. Ichaqa qankuna Israel nacionniyoq runakunan ninkichis, Jerusalén llaqtallapin Diostaqa yupaychana, nispaykichis.

²¹ Saynata niqtinmi, Jesusqa chay warmita niran:

—Creeway, chayamunqan p'unchawkuna; chay p'unchawkunapiqa manan kay moqollapichu, nitaq Jerusalén llaqtallapichu Diostaqa yupaychankichis.

²² Qankuna, Samaria llaqtayoq runakunaqa manan yachankichishchu pis yupaychasqaykichista. Noqayku, Israel nacionniyoq runakunan ichaqa, pi yupaychasqaykutapas yachayku, Israel nacionniyoq runakunamanta Salvaq-niykichis hamusqanrayku. ²³ Aswanmi tiempo chayamushanña, Diosmanta cheqaq kaqta yachaspa, Diospa Santo Espiritun yanapaqtin, tukuy sonqonkuwan Diosta yupaychanankupaq. Ichaqa Diosmi munan sayna yupaychanata. ¡Chay tiempon kunan chayaramunña! ²⁴ Diosqa Espiritun, manan cuerpoyoqchu. Chaymi payta yupaychaqkunaga, Santo Espiritupa yanapasqan, tukuy sonqonkuwan cheqaqtapuni Diosta yupaychananku, nispa.

²⁵ Saynata Jesús niqtinmi, Samaria llaqtayoq warmiqa, Jesusta khaynata niran:

—Noqapa yachanin Diosmanta Salvawaqninchis Cristo nisqanku Mesías hamunantaqa. Pay hamuspanmi tukuy imakunamantapas cheqaqta yachachiwasunchis, nispa.

²⁶Chaymi Jesusqa contestaspa niran:

—Noqan Diosmanta Hamuq Salvadorqa kani. Kunanpunin kikinwan parlashanki, nispa.

²⁷Hinaqtinmi chaykunata parlashaqtinku, Jesuspa discipulonkunaqa llaqta risqankumanta chayaramuranku. Hinaspan paykunaqa anchata admirakuranku, Jesusta huk warmiwan parlashaqta tarimuspanku. Ichaqa manataqmi ni mayqen discipulonpas tapuranchu: “¿Imamantataq chay warmitari tapusharanki? ¿Imamantataq chay warmiwanri parlashanki?” nispaqa.

²⁸Hinaqtinmi chay Samaria llaqtayoq warmiqa, unu apanan p'uyñunta chaypi saqeruspa, llaqtanman kutiran. Hinaspan chay llaqtapi runakunata, khaynata niran:

²⁹—Hakuchi; hinaspa huk runata rikumuychis. Paymi kunan nimuwan kay kawsay vidaypi tukuy ima ruwasqayta. Icha, ¿paychu Diosmanta Hamuq Salvaqninchisqa kanpas? nispa.

³⁰Chayta uyarispankun chay llaqtapi tiyaq runakunaqa, Jesuspa kasqanman hamuranku. ³¹Chay llaqta runakuna hamushaqtinkutaqmi, Jesuspa discipulonkunaqa, Jesusta ruegaranku khaynata:

—Yachachikuq, chikallantapas mikhuykuyá, nispanku.

³²Jesusñataqmi paykunata testarar:

—Noqapa mikhunayqa kashanmi. Ichaqa manan qankunaqa chay mikhunaytaqa reqsinkichishchu, nispa.

³³Chayta uyarispankun discipulonkunaqa, tapunakuranku khaynata:

—Paymanri, ¿pitaq mikhunatari aparamunman karan? nispanku.

³⁴Chaymi Jesusqa niran:

—Noqapa mikhunayqa hanaq pachapi Dios Taytaypa munasqanta ruwaymi. Hinallataq tukuy kamachimuwasqanta ruwaspa cumpliyami.

³⁵Qankunan ichaqa trigota t'akaruspaykichis ninkichis: “Tawa killamantañan erasaqku”, nispa. Kunanyá uyariwaychis kay nisqayta: Noqaman kay ashka hamuq runakunan, chakrapi eranapaq poqosqa trigo hinaña kashanku.

³⁶Hinaqtinmi cosechaq runakunaqa, Diosmanta wiñay kawsay premionkuta chashkinqaku. Saynapin tarpuppas hinallataq cosechaqpas, anchata kusikunqaku. ³⁷Chaymi cheqaqpuni runakunapa rimasqankuqa: “Hukmi tarpuqqa, hukñataqmi cosecha huñuqqa”, nisqanku. ³⁸Noqan qankunataqa mandaraykichis, mana llank'asqaykichis chakramanta cosechata huñumunaykichispaq. Hukkunan chay chakrapiqa llank'aranku; ichaqa qankunañataqmi chay llank'asqankutaqa cosechashankichis, nispa.

³⁹Chaymi chay Samaria llaqtayoq warmiqa, willakuran khaynata: “Paymi kunan nimuwan kay kawsay vidaypi tukuy ima ruwasqayta”, nispa. Chay willakusqanta uyarispankun, chay Sicar llaqtapi tiyaq ashka runakunaqa, Jesuspi creeranku. ⁴⁰Hinaqtinmi chay llaqtapi tiyaq runakunaqa, Jesuspa kasqan lugarman chayamuranku. Hinaspan Jesusta ruegakuranku paykunawan kushka qepakunanpaq. Chaymi Jesusqa paykunawan kushka ishka p'unchaw qepakuran. ⁴¹Hinaqtinmi Jesuspa rimasqanta uyarispanku, runakunaqa aswan más ashkaraq paypi creeranku. ⁴²Hinaspan runakunaqa chay warmita niranku:

—Noqaykuqa manan qanpa willakusqallaykiwanchu creeyku. Aswanqa kikiykupunin kunan uyariyku. Hinaspapas kunanmi yachayku, payqa

cheqaqtapuni kay pachapi runakunata salvananpaq hamusqanmanta, nispanku.

Autoridad jefepa wawanta Jesús sanoyachisqanmanta

⁴³ Jesusqa Samaria llaqtapi ishkey p'unchaw karuspanmi, discipulonkunapiwan kushka Galilea provincia lawman kutiran. ⁴⁴Chaymanqa riran, kikinpa nisqan cumplikunanpaqmi. Paymi ñawpaqtaraq khaynata niran: “Diosmanta willakuq profeta runaqa manan llaqtanpiqa allin chashkisqaqa kanmanchu”, nispa. ⁴⁵Ñawpaqtaraqmi Galilea provincia lawpi tiyaq runakunaqa, Jerusalén llaqtaman rispanku, Pascua fiestapi Jesuspa tukuy ima ruwasqanta rikuranku. Chayraykun paykunaqa anchata kusikuspanku, Jesusta chashkiranku.

⁴⁶Chaymantan Jesusqa Galilea provincia lawpi Caná sutiyoq llaqtaman riran. Chaypin Jesusqa ñawpaqtaraq unuta vinoman tukuchiran. Chay Caná llaqtapin rey Herodes Antipasta yanapaqnin huk autoridad runa kasharan. Chay autoridadpa wawanmi Capernaúm llaqtapiraq onqosqa kasharan. ⁴⁷Chaymi chay autoridad jefeqa, Jesús Judea provincia lawmanta Galilea provincia lawman hamusqanta yacharuspa, Jesuspa kasqanman riran. Hinaspan Jesusta ruegakuran, wasinman rispa chay onqosqa wawanta sanoyachinanpaq. Chay wawanqa wañuypa patallanpiñan kasharan. ⁴⁸Chaymi Jesusqa niran:

—Qankunaqa manan Diospiqa creewaqchishchu, sichus hatun milagrokunata, hinallataq Diosmanta señaikunata mana rikuspaqa, nispa.

⁴⁹Hinaqtinmi chay autoridad jefeqa, Jesusta kaqmanta ruegakuspa, khaynata niran:

—Yachachikuq, ama hina kaychu, waway manaraq wañurushaqtinyá wasiyman hakuchi, nispa.

⁵⁰Hinaqtinmi Jesusqa chay autoridad jefeta niran:

—Wasiykiman kutipuy. Wawaykiqa manan wañunqachu, nispa.

Chaymi chay autoridad jefeqa, Jesuspa rimasqanpi creespa, wasinman kutipuran. ⁵¹Hinaqtinmi wasinman yaqaña chay autoridad jefe chayarushaqtin, serviqnin runakuna taripamuspa niranku:

—Wawaykiqa kawsashanmi, nispanku.

⁵²Chaymi chay autoridad jefeqa, serviqnin runakunata tapuran:

—¿Imay horastataq sanoyaruranrí? nispa.

Hinaqtinmi paykunaqa contestaranku:

—Qayninchaw chawpi p'unchaw pasariy horasta hinan fiebrenqa thañirun, nispanku.

⁵³Chaymi chay autoridad jefeqa yuyariran chay horastapuni Jesuspa khayna nisqanta: “Wasiykiman kutipuy. Wawaykiqa manan wañunqachu”, nispa. Chayta yuyarisanmi, chay jefeqa llapallan familiantin Jesuspi creeranku.

⁵⁴Kay ishkey kaq milagrotan Jesusqa Judea provincia lawmanta kutimuspa, Galilea provincia lawpi ruwaran.

Mana puriq runata Jesús sanoyachisqanmanta

5 ¹Jesusqa (Galilea provincia lawpi kasqanmantan), Jerusalén llaqtaman kutiran, chaypi Israel nacionniyoq runakunapa fiesta ruwasqankuman

rinanpaq. ²Chay Jerusalén llaqtapin huk punku karan “Ovejakunapa punkun” nisqa sutiyoq. Chay punkupa cercanpin huk estanque karan. Chay estanqueq muyuriqninpin karan pishqa corredorkuna. Chay estanquetan hebreo rimaypi niranku “Betesda” nispanku. ³Chay estanquepa corredorninkunapin ashka onqosqa runakuna karanku pampapi t'ikralayashaq: ñawsakuna, wist'ukuna, hinallataq mana puriq runakuna ima. {Paykunan unu qallchikamunanta suyakuranku. ⁴Chay unuqa qallchikamuran, huk ángel una-unaymanta chay estanqueman urayamuspa, qonqayllamanta qallchichimuqtinmi. Chaymi chay unu qallchikamuqtin hinalla, pipas primerta chay estanquepi unuman haykuqqa, ima onqoyninmantapas sanoyasqa karan}. ⁵Chay estanquepa corredorninpin huk mana puriq runa kasharan. Paymi kinsa chunka pusaqniyoq wataña onqosqa karan. ⁶Jesúsqa chay runata pampapi t'ikralayashaqta rikuspami, hinallataq unay wataña onqosqanta yachasanmi, payta tapuran:

—¿Munankichu sanoyayta? nispa.

⁷Hinaqtinmi chay onqosqa runaqa contestaran:

—Señorlláy, manan ni pipas kanchu, kay estanquepi unu qallchikamuqtin apaykuwananpaq, kikiy rinaykamaqa hukmi ganaruwan, nispa.

⁸Saynata niqtinmi, Jesúsqa chay onqosqa runata niran:

—Hatariy; hinaspa kallapiykita oqarispa ripuy, nispa.

⁹Hinaqtinmi chay onqosqa runaqa kasqan ratolla sanoyaspa, kallapinta oqarispa ripuran.

Chay sanoyasqan p'unchawqa, Israel nacionniyoq runakunapa samananku p'unchawmi karan. ¹⁰Chaymi Israel nacionniyoq runakunapa wakin jefenkunapaq chay sanoyasqa runata niranku:

—Manan allinchu samana p'unchawpi kallapiykita q'epiyukuspa purinaykipaqqa, nispanku.

¹¹Chaymi chay sanoyaqa runaqa niran:

—Sanoyachiwaqniy runan khaynata niwaran: “Hatariy; hinaspa kallapiykita oqarispa ripuy”, nispa.

¹²Hinaqtinmi Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunapaq tapuranku:

—¿Pitaq chaytari nisuranki: “Hatariy, hinaspa kallapiykita oqarispa ripuy”, nisparí?

¹³Ichaqa chay sanoyachisqan ratopin Jesúsqa ashka runakunapa kasqanmanta, huk lawman pasatamuran. Chayraykun chay sanoyaqa runaqa mana yacharanchu, pis chay sanoyachiqnin runa kasqantaqa. ¹⁴Chaymantan Jesúsqa Jerusalén templopi chay sanoyachisqan runata tarispa niran:

—Kunanqa sanoñan kashanki; amañayá huchallikunkiñachu. Yanqañataq yapamanta huchallirukuqtiykiqa ima mana allinpas astawanraq pasarusun-kiman, nispa.

¹⁵Hinaqtinmi chay sanoyaqa runaqa Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunapa kasqanman rispa, khaynata willaran:

—Noqata sanoyachiwaqniy runaqa, Jesúsmi kasqa, nispa.

¹⁶Chaymi chay jefekunapaq, samana p'unchawpi milagrokunata Jesús ruwasqanrayku, wañuchinankupaq mashkaranku. ¹⁷Hinaqtinmi Jesúsqa niran:

—Dios Taytayqa sapa p'unchawmi llank'ashan; chaymi noqapas llank'ashani, nispa.

¹⁸Chay nisqanta uyarispankun, Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa anchata phiñakuranku. Hinaspan Jesustaqa wañuchiypuni munaranku, samana p'unchawpi onqosqa runakunata sanoyachisqanmanta, hinallataq “Diosqa Papaymi” nispa Dioswan igualakusqanmantawan ima.

Jesusa runakunaman kawsayta qonanpaq atiyiniyoq kasqanmanta

¹⁹Chay Israel nación llaqtapi jefekunatan Jesusqa nillarantaq khaynata:

—Cheqaqtapuni niykichis: Noqa Diospa Wawanqa manan kikiypa munasqayman hinachu imatapas ruwashani. Aswanqa Dios Taytaya tukuy ima ruwasqantan rikuni; hinaspan Papaya munasqanman hina ruwashani. ²⁰Papayaq munakuwanmi. Chaymi tukuy ima ruwasqankunatapas rikuchiwan. Ichaqa qankunan kay milagrokuna ruwasqaymantapas aswan más cosaskunataq rikuspa, anchata admirakunkichis. ²¹Imaynan Papaypas wañusqa runakunaman kawsayta qon, saynallataqmi noqapas pi munasqayman kawsayta qoni. ²²Papayaq manan ni pitapas juzganchu; aswanmi noqata akllawaran, runakunata juzganaypaq, ²³saynapi Papayta hina noqatapas adorawanakupaq. Noqata mana adorawaqkunaqa, mandamuwaqniy Dios Taytayas manallataqmi adorankuchu.

²⁴Cheqaqtapuni niykichis, pipas palabraykunata uyarispa kasukuqqa, hinallataq mandamuwaqniy Diospipas creenqa chayqa, manañan juzgasqañachu kanqa. Aswanmi wañusqanmanta kawsarimuspa, wiñaypaq kawsayniyoq kanqa. ²⁵Cheqaqtapuni niykichis: Ñan hora chayaramunña, Diospi mana creeq wañusqa hina runakuna noqata uyariwanakupaq. Sichus noqapa willasqayta kasukunqaku chayqa, wiñaypaqmi kawsanqaku. ²⁶Imaynan Dios Taytayas kikinmanta kawsananpaq atiyiniyoq, saynallataqmi noqa Wawanmanpas atiyta qowan, kikiymanta kawsayniyoq kanaypaq. ²⁷Hinaspapas Dios Taytayaq noqamanmi atiyta qowan, llapallan runakunata juzganaypaq. Saynataqa juzgasaq, Diosmanta Hamuq Runa kasqayraykun. ²⁸Qankunaqa amayá kaykunata nisqayraykuchu admirakuychis. Ichaqa chayamunqan p'unchaw, sepulturapi p'ampasqa kaqkunapas, vozniyta uyarispanku, kawsarispa ²⁹lloqsimunakupaq. Chay p'unchawmi Diospa munasqanman hina allin kaqkunata ruwaq runakunaqa, wiñaypaq kawsanankupaq kawsarimunqaku. Ichaqa mana allinkunata ruwaq runakunañataqmi, castigasqa kanankupaq kawsarimunqaku, nispa.

Jesupa willakusqankunaqa cheqaqpuni kasqanmanta

³⁰Noqaqa manan ni imatapas kkillaymantaqa ruwaymanchu. Aswanmi noqaqa Dios Taytaya niwasqanman hina juzgani. Chaymi noqapa juzgasqayqa cheqaqpuni. Hinaspapas noqaqa manan munasqaytachu ruwani; aswanqa Dios Taytaya munasqanman hinan imatapas ruwani. Chaypaqmi Dios Taytayaq mandamwaran. ³¹Sichus noqapa favorniypi imatapas kiki-llaymanta willakuyman chayqa, chay willakusqayqa manan valenmanchu. ³²Ichaqa huk runan testigo kaspera noqapa favorniypi willakuran. Paymi qankunaman noqamanta willasurankichis. Chay willakusqanqa cheqaqpuni. ³³Qankunaqa noqamanta tapumunakupaqmi, Bautizaq Juanman runakunata kacharankichis. Hinaqtinmi payqa noqamanta cheqaqtapuni paykunaman willamuran. ³⁴Ichaqa manan noqaqa necesitanichu pipas favorniypi

willakunantaqa. Aswanmi kaykunataqa niykichis, qankuna salvasqa kanaykichispaq. ³⁵ Bautizaq Juanmi tutayaqpi ratashaq lámpara hina qankunapaq karan. Chaymi qankunaqa paypa yachachisqankunawan pisi tiempolla kusikurankichis. ³⁶ Ichaqa noqapa ruwasqaykunan, Bautizaq Juanpa willakusqanmantaqa aswan más importante. Chaymi ruwasqaykunaqa huk testigo hina llapallan runakunapaq, saynapi Diosmanta Hamuq Runa kasqayta yachanankupaq. ³⁷ Hinaspapas kikin Dios Taytaymi kay pachaman mandamuwaspa, noqamanta allinta riman. Ichaqa qankunaqa manan ni hayk'aqqas Dios Taytaya rimasqantaqa uyarirankichishchu, nitaqmi ni hayk'aqqas rikurankichispashchu. ³⁸ Ichaqa Dios Taytaya kamachisqankunata uyarishaspaykichispaq, qankunaqa manan kasukurankichishchu. Chaymi qankunaqa mandamuwaqniy Dios Taytaya Wawan kashaqtiypas mana creewankichishchu. ³⁹ Qankunaqa wiñay kawsayniyoq kayta munaspaykichismi, Bibliata anchallataña estudiankichis. Ichaqa noqamanta Bibliapi willakuyta tarishaspaykichispaq, ⁴⁰ manan qankunaqa noqapi creeya munankichishchu. Sichus noqapi creewaqqhis chayqa, wiñaypaqmi Dioswan kawsawaqqhis.

⁴¹ Noqaqa manan runakuna alabawanankutachu mashkani. ⁴² Hinaspapas noqaqa allintan qankunataqa reqsiykichis. Hinaspapas noqaqa yachallanitaqmi, Diosta mana khuyakuq runakuna kasqaykichista. ⁴³ Noqaqa Dios Taytaya sutinpin hamurani. Ichaqa qankunaqa manan chashkiwankichishchu. Sichus pi runapas kikinpa sutillanpi hamunman chayqa, paytan ichaqa sumaq khuyakuywanraq chashkiruwaqqhis. ⁴⁴ Qankunaqa, ¡qankunapuralan alabanakuyta munankichis! ¡Ichaqa Dios alabasunaykichistaqa manan qankunaqa mashkankichishchu! Chayri, ¿imaynataq noqapiri creewaqqhis? ⁴⁵ Qankunaqa amayá piensaychishchu Dios Taytaya ñawpaqninpi noqa acusanaymantaqa. Dios Taytaya ñawpaqninpiqa, manan noqachu acusasqaykichis, aswanqa Moisesmi acusasunkichis, paypa escribisqan leykunaman hap'ipakuspa mana kasukusqaykichisrayku. ⁴⁶ Moisesqa noqamantan escribieran. Chaymi niykichis, sichus qankuna Moisespa escribisqan leykunapi cheqatpuni creewaqqhis chayqa, noqapipas creewaqqhismi. ⁴⁷ Saynaqa Moisespa escribisqan leykunapi mana creeshaspaykichisri, ¿imaynataq noqapa rimasqaykunapiri creewaqqhis? nispa.

Pishqa waranqa runakuna mikhunankupaq

milagrota Jesús ruwasqanmanta

(Mat 14.13-21; Mar 6.30-44; Luc 9.10-17)

6 ¹ Chaymantan Jesusqa Galilea laguna qochapa waq law chimpanman riran. Chay laguna qochapa huknin sutinmi karan Tiberias. ² Jesustaqa ashka runakunan qatikuranku, ñawpaqtaraq ashka runakunata sanoyachisqanrayku. ³ Chay laguna qochapa chimpanman chayaruspanmi, Jesusqa discipulonkunapiwan kushka huk moqoman riran. Hinaspan chay moqopi discipulonkunawan kushka tiyayuran. ⁴ Chay p'unchawkunapin Israel nacionniyoq runakunapa Pascua fiesta ruwananku ña chayamusharanña. ⁵ Hinaqtinmi ashkallaña runakuna Jesuspa kasqanman hamuranku. Chayta rikuspanmi, Jesusqa Felipeta tapuran:

—Kay ashkallaña runakuna mikhunanpaqri, ¿maypitaq t'antatari rantiramusunman? nispa.

⁶Saynataqa Jesusqa tapuran, Felipepa ñiyninta yachanallanpaqmi. Ichaqa Jesusqa ñan yacharanña ima ruwaytapas. ⁷Hinaqtinmi Felipeqa Jesusta contestaran:

—Ishkay pachaqa p'unchaw jornalpa chanin qolqewan t'antata rantispanchispas, kay ashkallaña runakunamanqa, manan ni chika-chikallankapas aypachisunmanchu, nispa.

⁸Chaymi Jesuspa discipulon Simón Pedropa wawqen Andresqa, Jesusta niran:

⁹—Kaypin huk warmachapa cebadamanta ruwasqa pishqa t'antan, hinallataq ishkay kankasqa challwachanpiwan kashan. Chayllaqa manamá aypanmanchu kay ashkallaña runakunaman rakinanchispaqqa, nispa.

¹⁰Chaymi Jesusqa discipulonkunata niran:

—Llapallan runakunata tiyachimuychis, nispa.

Hinaqtinmi discipulonkunaqa pasto-pasto pampapi llapallan runakunata tiyachiranku. Chaypi tiyachisqanku qarikunaqa pishqa waranqa hinan karanku. ¹¹Chaymantan Jesusqa t'antata makinpi hap'iyuspa, Diosman graciasta qoran. Graciasta qoruspanmi Jesusqa t'antata partiyuspa, discipulonkunaman qoran, runakunaman paykuna rakimunankupaq. Saynallatataqmi kankasqa challwakunawanpas ruwaran. Chaymi chaypi runakunaqa mikhuranku asta saqsanankukama. ¹²Hinaqtinmi llapallan runakuna saqsanankukama mikhuruqtinku, Jesusqa discipulonkunata niran:

—Puchuqkunata huñumuychis ama usunanpaq, nispa.

¹³Chaymi Jesuspa discipulonkunaqa chay pishqa t'anta rakisqankumanta puchuqkunata, chunka ishkayniyoq canasta hunt'ataraq huñumuranku.

¹⁴Hinaqtinmi chaypi runakunaqa, Jesuspa chay milagro ruwasqanta rikuspanku, khaynata niranku:

—Cheqaqtapunin kay runaqa Diosmanta willakuq profeta. Paymi kay pachaman hamunan karan, nispanku.

¹⁵Hinaqtinmi Jesusqa cuentata qokuran chaypi kaq runakuna Jesusta hap'iruspa, reyninku kananpaq churay munasqankuta. Chayraykun Jesusqa huk orqoman kaqmanta pasatamuran, chaypi sapallan kananpaq.

Laguna qocha hawapi Jesús purisqanmanta

(Mat 14.22-27; Mar 6.45-52)

¹⁶Ña tutayaramushaqtinñan Jesuspa discipulonkunaqa chay hatun laguna qochaman riranku. ¹⁷Hinaspan huk boteman wicharuspanku, laguna qochapa waq law chimpanpi Capernaúm llaqtaman riranku. Risqanku ratoqa ñan tutaña karan. Jesusñataqmi ichaqa mana paykunawan kushkachu riran. ¹⁸Hinaqtinmi qonqayllamanta chay botepe rishaqtinku nishuta wayrayramuqtin, laguna qochapi unu qallchikamuspa altomanraq oqarikamuran. ¹⁹Chaymi discipulokunaqa pishqa otaq soqta kilometrota hinaña rishaspanku, laguna qochapi unuq hawantakama hamushaqta Jesusta rikururanku. Hinaspan risqanku boteman Jesús ashuyamusqanta rikuspanku, paykunaga anchata mancharikuranku. ²⁰Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

—¡Noqan kani! ¡Ama mancharikuychishchu! nispa.

²¹Chaymi discipulonkunaqa risqanku botepe ancha kusikuywan Jesusta chashkiranku. Ichaqa chay ratollataqmi chay risqanku llaqtamanpas chayaranku.

Jesusta runakuna mashkasqankumanta

²² Paqarisnintin p'unchawmi, laguna qochapa waq lawninpi qepamuq runakunaqa cuentata qokuranku ch'ullalla bote chaypi kasqanta. Hinaspapas paykunaqa yacharankun Jesusqa discipulonkunawan botepi mana risqanta. ²³ Chaymi chay ratolla huk botekunapi Tiberias llaqtamanta runakuna chaya-muranku. Hinaspan chay runakunaqa qepakuranku, maypichus Jesusqa Diosman graciasta qospa t'antata runakunaman mikhuchiran, chay lugarpa ladonpi. ²⁴ Hinaqtinmi chay runakunaqa, Jesusta hinallataq discipulonkuna-tawan chay botekunapi mana hamusqanta rikuspanku, huk botekunaman wicharanku. Hinaspan paykunaqa Capernaúm llaqtakama mashkaq riranku.

Jesusqa kawsay t'anta kasqanmanta

²⁵ Jesusta mashkaq runakunaqa, Galilea laguna qochapa waq law chim-panman rispankun, Jesusta chaypi tariranku. Hinaspan khaynata tapuranku:

—Yachachikuq, kay lugarmansi, ¿hayk'aqtaq chayaramurankí? nispanku.

²⁶ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaspa, khaynata niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, qankunaqa manan milagrokuna ruwasqayta entiendesqaykichisraykuchu mashkawashankichis. Aswanqa t'antata saqsa-naykichiskama mikhushaykichisraykun, qankunaqa mashkawashankichis.

²⁷ Chaymi niykichis, qankunaqa amayá tukukuq mikhunallapaqchu llank'ay-chis. Aswanqa mana tukukuq wiñay kawsay mikhunapiyá preocupakuychis. Chay mikhunatan noqa Diosmanta Hamuq Runaqa wiñaypaq kawsanaykichis-paq qosqaykichis. Chaypaqmi Dios Taytayqa atiyta noqaman qowan, nispa.

²⁸ Saynata Jesús niqtinmi, chay runakunaqa payta tapuranku khaynata:

—Diospa munasqanta ruwanaykupaqri, ¿imatataq noqaykuri ruwayku-man? nispanku.

²⁹ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaspa niran:

—Diosqa munan, noqapi qankuna creenaykichistan. Paymi noqata kay pachaman mandamuwaran, nispa.

³⁰ Chaymi runakunaqa kaqmanta Jesusta tapullarankutaq khaynata:

—Noqayku qanpi creenaykupaqri, ¿ima milagrotataq ruwankí? ¡Rikuchi-waykuyá ima milagrollatapas qanpi creenaykupaq! ³¹ Ñawpaq tiempopi abue-loykuqa, ch'inñeq lugarkunapi purishaspankun “maná” nisqa sutiyoq t'antata mikhuranku. Chaymi Bibliapi escribisqa kashan: “Diosmi cielomanta mikhu-nankupaq t'antata qomuran”, nispa.

³² Chaymi Jesusqa paykunata contestaspa niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, manan Moiseschu chay t'antataqa ñawpaq abueloykichiskunamanqa qoran, aswanqa Dios Taytaymi. Chaymi kunanpas qankunamanqa kikin Dios Taytaypuni cielomanta cheqaq t'antataqa qosun-kichis. ³³ Diosmi chay cheqaq t'antataqa hanaq pachamanta mandamuran, runakunaman wiñay kawsayta qonanpaq, nispa.

³⁴ Hinaqtinmi Jesuspa nisqanta uyarispanku, chay runakunaqa niranku:

—Señor, chay t'antatayá sapa kutin qowayku, nispanku.

³⁵ Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—Noqan kani chay kawsay t'antaqa, hinallataq runakunaman kawsay qoqpas. Pipas noqaman hamuqqa, manan hayk'aqpas yarqachikunqachu.

Hinallataq pipas noqapi creeqqa manan hayk'aqqas ch'akichikunqachu. ³⁶Ichaga saynata nishaqtiypas, hinallataq milagrokuna ruwasqayta rikushas-paykichispas, manan qankunaqa noqapiqa creenkichishchu. ³⁷Dios Taytaypa llapallan qowasqan runakunaqa, noqapin creenqaku. Pipas noqapi creeqtaqa chashkisaqmi. Hinaspapas paykunataqa manan ni hayk'aqqas wikch'usaqchu. ³⁸Noqaqa manan munasqayta ruwanaypaqchu hanaq pachamantaqa hamurani, aswanqa Dios Taytaypa munasqanta ruwanaypaqmi. ³⁹Dios Taytayqa kay pachamanmi mandamuwaran. Hinaspan payqa mana munanchu qowasqan runakunata ni ch'ullallatapas chinkachinayta. Aswanmi payqa juicio p'unchawpi paykunata kawsarichinayta munan. ⁴⁰Ichaga Dios Taytaypa munayninga kaymi: pipas Diospa Wawanta rikuspa, paypi creeqqa, wiñay kawsayniyoqmi kanqa. Sayna creeqtaqa juicio p'unchawpin noqa kawsarichimusaq, nispa.

⁴¹Chaymi Israel nacionniyoq runakunaqa, “Noqan kani hanaq pachamanta hamuq kawsay t'anta” nispa Jesús nisqanta uyarispankun, Jesuspa contranpi rimayta qallariranku. ⁴²Hinaspan paykunapura ninakuranku:

—Payqa, ¿manachu Joseypa wawan? Noqanchisqa reqsishanchismá tayta mamantaqa. Chayri, ¿imanaqtintaq payri nin: “Hanaq pachamantan hamuni”, nispari?

⁴³Chaymi Jesusqa paykunata contestaspa niran:

—Qankunapuraqa amayá mana allinkunataqa rimapakuychishchu. ⁴⁴Dios Taytaymi noqataqa mandamuwaran. Chaymi niykichis, manan ni pipas kiki-llanmantaqa noqapiqa creenmanchu, sichus Dios Taytay mana yanapaqtinqa. Chaymi noqapi creeq runakunataqa wiñaypaq kawsanankupaq juicio p'unchawpi kawsarichisqa. ⁴⁵Kaykunaqa Diosmanta willakuq ñawpaq profeta runakunapa escribisqanpin khaynata nishan: “Diosmi yachachinqa llapallan runakunataqa”, nispa. Chaymi Dios Taytaypa rimasqankunata uyarispa, paymanta allinta yachaqkunaqa, noqaman hamunqaku, (noqapi creespa discipuloykuna kanankupaq).

⁴⁶Manan ni pipas Dios Taytaytaqa rikuranchu. Aswanqa Diosmanta noqa hamuqllan paytaqa rikuni. ⁴⁷Chaymi cheqaqtapuni niykichis, “pipas noqapi creeq runakunan wiñay kawsayniyoq kanqaku”, nispa. ⁴⁸Noqan kani wiñay kawsay qoq t'antaqa. ⁴⁹Ñawpaq abueloykichiskunaqa ch'inñeq lugarkunapi kashaspankun “maná” nisqa t'antata mikhuranku. Ichaga paykunaqa, chay t'antata mikhushaspankupus wañurankun. ⁵⁰Noqan kani hanaq pachamanta urayamuq cheqaq t'antaqa. Chaymi pipas kay cheqaq t'antata mikhuqqa, wiñaypaq kawsanqa. ⁵¹Noqan kani hanaq pachamanta urayamuq kawsaq t'antaqa. Sichus pipas kay kawsaq t'antata mikhuqqa, wiñaypaqmi kawsanqa. Chay qosqay kawsaq t'antaqa, noqapa cuerpoymi. Chay t'antatan noqaqa qosaq, pipas noqapi creeqkuna wiñay kawsayniyoq kanankupaq, nispa.

⁵²Chaykunata Jesús niqtinmi, chay Israel nacionniyoq runakunaqa, paykunapura Jesuspa contranpi rimaspanku, discutinakuranku khaynata:

—Kay runari, ¿imaynataq kikinpa cuerpontari mikhuchiwasunman? nispanku.

⁵³Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, sichus noqa Diosmanta Hamuq Runapa cuerpoyta, qankuna mana mikhunkichishchu, hinallataq yawarniytapas

mana tomankichishchu chayqa, manan wiñay kawsayniyoqchu kankichis. ⁵⁴Chaymi pipas cuerpoyta mikhuqqa, hinallataq yawarniytapas tomaqqa, wiñaypaq kawsanqa. Saynallataqmi juicio p'unchaw chayamuq tinpas kawsarichimusaq. ⁵⁵Cheqaqtapunin niykichis, noqapa cuerpoyqa cheqaq t'antan; hinallataq yawarniytas cheqaq tomanan. ⁵⁶Chaymi pipas noqapa cuerpoyta mikhuqqa, hinallataq yawarniytapas tomaqqa, noqawanmi kashan; saynallataqmi noqapas paywan kashani. ⁵⁷Kachamuwaqniy Dios Taytayqa wiñay kawsayniyoqmi. Saynallataqmi noqapas payrayku wiñay kawsayniyoq kani. Saynallataqmi pipas noqapa cuerpoyta mikhuqqa, noqarayku wiñay kawsayniyoq kanqa. ⁵⁸Noqaga hanaq pachamanta hamuq t'antan kani. Hinaspapas noqaga manan ñawpaq abueloykichiskunapa mikhusqan maná t'anta hinachu kani. Paykunaqa chay t'antata mikhushaspankupas, wañullarankun. Ichaqa pipas kay pachaman hamuq t'antata mikhuqqa, (noqapi creesqanraykun) wiña-wiñaypaq kawsayniyoq kanqa, nispa.

⁵⁹Jesusqa Diosmanta yachachina sinagoga wasipin chaykunata runakunaman yachachiran Capernaúm llaqtapi kashaspa.

Jesusa palabranqa wiñay kawsanapaq kasqanmanta

⁶⁰Hinaqtinmi Jesusqa yachachisqankunata uyarispanku, payta qatikuq wakin runakunaqa, khaynata niran:

—Ancha sasan kay rimasqankunaqa. ¿Pitaq kay rimasqankunawanri acuerdopi kanman? nispanku.

⁶¹Hinaqtinmi Jesusqa paykunapura rimapakusqankuta yachaspa, khaynata niran:

—Qankunari, ¿kay nisqaykunawanchu phiñakuspa chaykunata rimapakus-hankichís? ⁶²Aswanqa, ¿ima niwaqchistaq noqa Diosmanta Hamuq Runata hanaq pachaman kutipusqayta rikuwaspaykichisrí? ⁶³Diospa Santo Espiritunmi runakunamanqa wiña-wiñaypaq kawsayta qon. Runakunaqa manan ni pipas wiñaypaq kawsaytaqa atinmanchu. Ichaqa kay rimasqaykunaqa, Santo Espiritumantan hamun. Paymi noqapi creeqkunamanqa wiñay kawsayta qon. ⁶⁴Ichaqa kashanraqmi, qankuna ukhumanta noqapi mana creeq runakuna, nispa.

Jesusqa saynataqa niran, pikunas paypi mana creeq runakuna kasqanta yachaspanmi, hinallataq pis payta traicionananpaq runa kasqanta ñawpaqmantaraq yachasqanraykun. ⁶⁵Chaymi Jesusqa nillarantaq:

—Qankunamanqa ñan niraykichishña, manan mayqenni ykichispas noqapi creeytaqa atiwaqchishchu, sichus Dios Taytay qankunata mana yanapasuqtiykichisqa, nispa.

⁶⁶Saynata Jesús rimaqtinmi, payta qatikuq ashka discípulo runakunaqa, ish kayaspa ripuranku. Hinaspan Jesuswanqa chay ratomantapacha manaña purirankuñachu. ⁶⁷Chaymi Jesusqa chunka ish kayniyoq discipulonkunata tapuran:

—Icha, ¿qankunapas ripuytachu munashankichís? nispa.

⁶⁸Hinaqtinmi Simón Pedroqa contestaran:

—Señor, noqaykuri, ¿pimantaq riykuman? Qanpa rimasqaykikunallan wiñay kawsay qokuqqa. ⁶⁹Chaymi noqaykuqa qanpi creeyku; hinallataq yachayku qanqa Diosmanta Hamuq Salvadorniyku kasqaykita, nispa.

⁷⁰ Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Qankunataqa chunka ishkayniyoqтан akllaraykichis. Ichaqa hukniyki-chismi qankuna ukhumanta huk demonio kashan, nispa.

⁷¹ Saynataqa Jesusqa rimaran, Simonpa wawan Judas Iscariotemantan. Paymi Jesustaqa traicionaspa wañuchinankupaq entreganan karan. Chay Judas Iscarioteqa Jesuspa chunka ishkayniyoq discipulonkunamanta huknin kaqmi karan.

Jesuspa wawqenkuna paypi mana creesqankumanta

7 ¹ Huk tiempo pasaruqtinmi, Jesusqa Galilea provincia law llaqtakunapi puriran. Hinaspan payqa Judea provincia lawpi llaqtakunaman riyta mana munaranchu, chaypi Israel nacionniyoq runakunapa jefenkuna wañuchinankupaq Jesusta mashkasqankurayku. ² Chay p'unchawkunapin Israel nacionniyoq runakunapa ramada fiesta ruwananku chayamusharanña. ³ Chaymi Jesuspa wawqenkunaqa, Jesusta khaynata niranku:

—Judea lawpi fiestamanqa rinaykin, discipuloykikuna chaypi milagro ruwasqaykita rikunankupaq. ⁴ Pipas runakunawan reqsichikunapay imatapaspas ruwaspaqa, manan pakallapichu ruwan. Saynaqa milagrokunata ruwaspaykiqu, llapallan runakuna rikunanpaqyá ruway, nispanku.

⁵ Saynataqa Jesuspa wawqenkunaqa niranku, paykunapas Jesuspi mana creesqankuraykun. ⁶ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaspa niran:

—Jerusalén llaqtaman rinaypaqqa manaraqmi tiempoqa chayamunraqchu. Qankunapaqmi ichaqa ima tiempopas allinlla. ⁷ Kay pachapi runakunaqa manan qankunataqa cheqnikusunkichishchu. Noqatan ichaqa cheqnikuwanku, tukuy mana allinkuna ruwasqankumanta, paykunaman willasqayrayku. ⁸ Chay fiestamanqa qankunallaraqyá rishaychis. Noqapaqqa manaraqmi reqsichikunay tiempoqa chayamunraqchu, nispa.

⁹ Jesusqa saynata wawqenkunata niruspanmi, Galilea provinciallapi qepakuran.

Ramada fiesta ruwasqankupi Jesús kasqanmanta

¹⁰ Jesuspa wawqenkuna fiestaman pasaqtinmi, Jesuspas mana ni pipa yachasqallan chay fiestaman riran. ¹¹ Chaymi chay fiestapi, Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa Jesusta mashkaranku, khaynata ninakuspanku:

—Chay runari, ¿maypitaq kunan kashan? nispanku.

¹² Llapallan chay fiestapi kaq runakunan Jesusmanta rimaranku. Wakinmi niranku:

—Payqa allin sumaq runan, nispanku.

Hukkunataqmi niranku:

—Payqa runakunata engañaq runan, nispanku.

¹³ Ichaqa Jesusmanta rimaq runakunaqa pakallapin chaykunataqa rimaranku, Israel nación llaqtayoq runakunapa jefenkunata manchakusqankurayku.

¹⁴ Hinaqtinmi chawpi fiestaña kashaqtin, Jesusqa Jerusalén temploman haykuran. Hinaspan chay templo yachachiyta qallariran. ¹⁵ Chaymi Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa Jesuspa yachachisqanta uyarispanku admirasqallaña karanku. Hinaspan paykunaqa ninakuranku khaynata:

—Kay runari, ¿imaynanpitaq kaykunatari yachan, yachayniyoq runakunapa mana yachachisqan kashaspanrí? nispanku.

¹⁶Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaspa niran:

—Noqaqa manan kkillaymantachu yachachini. Aswanqa Diosmi noqataqa mandamuwaran, paypa niwasqanta yachachinaypaq. ¹⁷Sichus pipas Diospa munayninman hina kasukuq runaqa, yachanqan kay yachachisqaykunaga Diosmanta kasqanta, hinallataq rimasqaykunapas mana noqallamantachu kasqanta. ¹⁸Pipas munasqallanta riman chayqa, kikin alabasqa kayllatan mashkan. Noqan ichaqa munani, mandamuwaqniy Taytay alabasqa kananta. Chaymi noqaqa cheqaqtapuni rimani.

¹⁹Qankunaqa Moisespa escribisqan leykunatan chashkirankichis. Ichaqa chay leykunataqa manan ni mayqenniychisqas kasukurankichishchu. Chayri, ¿imanaqtinta qankunari wañuchiwayta munashankichís? nispa.

²⁰Hinaqtinmi runakunaqa Jesusta contestaspa niranku:

—Qantaqa diablon rimachimushasunki. ¿Pitaq qantari wañuchiya munashasunki? nispanku.

²¹Hinaqtinmi Jesusqa khaynata niran:

—Qankunaqa samana p'unchawpi huk milagro ruwasqaywanmi ancha admirasqallaña kashankichis. ²²Ichaqa Moisesmi qankunaman qosurankichis, circuncisión costumbre kamachikuyta, samana p'unchawpiña tupamuqtinpas ruwanaykichispaq. Chay kamachikuyqa manan Moisespa kamachisqanchu karan. Aswanqa ñawpaq Abrahampa, Isaacpa, hinallataq Jacobpa kawsasqan tiempomantapachan karan. ²³Chaymi qankunaqa Moisespa kamachisqanta kasukuspa, samana p'unchawña kashaqtinpas, chay circuncisión costumbreta huk wawapi ruwankichis. Chayri, samana p'unchawpi huk onqosqa runata sanoyachiqtiyri, ¿imanaqtinta qankunari noqawan phiñakunkichís? ²⁴Saynaqa, amayá qankunaqa ruwasqayta qawarisallachu “manan allinchu” niychis. Aswanqa allinta piensaspayá cheqaq kaqta imatapas rimaychis, nispa.

¿Pitaq Jesusrí?

²⁵Jerusalén llaqtapi tiyaq wakin runakunan tapunakuranku khaynata:

—Manachu kay runari, ¿wañuchinankupaq mashkasqanku runa? ²⁶Qawariychisyá, payqa waqpin runakunawan parlashan; ichaqa manataqmi pipas ni imallatapas ninchu. ¿Icha cheqaqtachu kay llaqtanchispi autoridadkunaga yacharunkupas payqa Diosmanta Hamuq Salvador kasqanta? ²⁷Noqanchisqa yachanchismi maymantas kay runa kasqantaqa. Ichaqa Diosmanta Hamuq Salvaqninchis hamuqtinqa, manan ni pipas yachanqachu maymanta hamusqantapas, nispanku.

²⁸Runakuna chaykunata rimaqtinkun, Jesusqa templopi yachachiran. Hinaspan altota rimaspa niran khaynata:

—Qankunari, ¿greenkichishchu reqsiwanaykichispaq? ¿Qankunaqa manan yachankichishchu maymantas noqa kasqaytaqa, hinallataq pis kasqaytapas! Hinaspapas noqaqa manan kkillaymantachu hamurani. Aswanqa noqata mandamuwaqniymi cheqaq kaqta riman. Paytan ichaqa mana qankunaqa reqsinkichishchu. ²⁹Noqan ichaqa payta reqsini. Paymantan noqaqa hamuni; hinaspapas paymi noqataqa kay pachaman mandamuwaran, nispa.

³⁰ Saynata niqtinmi, Jerusalén llaqtayoq wakin runakunaqa presochayta munaranku. Ichaqa manan mayqenninkupas atreveturankuchu hap'inankupaqqa, wañuchinankupaq tiempo manaraq chayamusqanrayku. ³¹ Hinaqtinmi ashka runakuna Jesuspi creespanku, khaynata niranku:

—Diosmanta Hamuq Salvadorninchis Cristo hamuspari, ¿kay runamanta aswan más hatun milagrokunatarachus ruwanqa? Manan ni pipas pay hinaqa khayna hatun milagrokunataqa ruwayta atinmanchu. (Chaymi creenchi, payqa cheqaqtapuni Diosmanta Hamuq Salvadorninchis Cristo kasqanta), nispanku.

Jesusta presochanankupaq hap'iy munasqankumanta

³² Fariseo religionniyoq runakunan uyariranku, Jesusmanta llaqtapi runakuna rimasqankuta. Chaymi paykunaqa templopi servi q sacerdotekunapiwan ima, templota cuidaq guardiakunata mandaranku, Jesusta hap'ispa presota apamunankupaq. ³³ Hinaqtinmi Jesusqa runakunata niran:

—Noqaqa chikan tiempollañan qankunawan kushkaqa kasaq. Chaymantan noqaqa mandamuwaqniypa kasqanman kutipusaq. ³⁴ Hinaqtinmi qankunaqa mashkawankichis, ichaqa manataqmi tariwankichishchu. Hinaspapas qankunaqa, noqapa kasqaymanqa, manan atiwaqchishchu riytaqa, nispa.

³⁵ Saynata Jesús niqtinmi, Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa paykunapura tapunakuranku khaynata:

—Kay runari, ¿maymantaq ringa mana tariy atinapaqrí? Icha, ¿huk law nacionkunapi Israel nacionniyoq llaqtamasinchis runakunaman rispachu, chay griego rimayniyoq runakunaman yachachimunqa? ³⁶ Kay runaqa khaynatan nishan: “Qankunaqa mashkawankichismi; ichaqa manataqmi tariwankichishchu. Hinaspapas qankunaqa, noqapa kasqaymanqa, manan atiwaqchishchu riytaqa”, nispa. Chay nisqanwanri, ¿ima ninantataq nishan? nispankun tapunakuranku.

Kawsay qokuq unumanta

³⁷ Ramada fiesta tukukuy hatun p'unchawpin, Jesusqa sayariyuspa, altota rimaspa, khaynata niran:

—Pipas ch'akichikuqqa, noqaman hamuchun; hinaspa kawsay qokuq unuta tomachun. ³⁸ Pipas tukuy sonqonmanta noqapi creenqa chayqa, Bibliapi nisqanman hinan: “Paypa sonqonmantaga kawsashaq unu puririnqa”, nispa.

³⁹ Jesusqa kaykunataqa rimaran, paypi creeq llapallan runakuna Santo Espirituta chashkinankumantan. Ichaqa Santo Espirituqa manaraqmi paykunamanqa hamuranraqchu, Jesusqa kawsarinpuspa hanaq pachaman manaraq ripusqanrayku.

Runakuna Jesusrayku rakinakusqankumanta

⁴⁰ Hinaqtinmi chaypi wakin kaq runakunaqa, Jesuspa rimasqanta uyarispanku, khaynata ninakuranku:

—Kay runaqa cheqaqtapunin Diospa mandamusqan profeta, nispanku.

⁴¹ Wakin runakunataqmi niranku:

—Payqa Diosmanta Hamuq Salvawaqninchismi, nispanku.

Hukkunañataqmi niranku:

—Diosmanta Hamuq Salvawaqninchisqa manan Galilea provincia lawmantachu hamunqa. ⁴² Ichaqa Bibliapin khaynata nishan: “Diosmanta Hamuq Salvawaqninchisqa ñawpaq rey Davidpa mirayninmantan kanan, hinallataq Davidpa llaqtan Belén llaqtapin nacenqapas”, nispa.

⁴³ Chaymi runakunaqa pis Jesús kasqanmanta mana acuerdopichu karanku. Hinaspan paykunaqa Jesusrayku rakinakuranku. ⁴⁴ Hinaqtinmi wakin runakunaqa Jesusta presota hap'iruyta munaranku. Ichaqa manataqmi ni maygenninkupas atreveturankuchu hap'iytaqa.

Autoridadkuna Jesuspi mana creesqankumanta

⁴⁵ Fariseo religionniyoq runakunapa, hinallataq sacerdotekunapa jefenkunapa kasqanmanmi, templota cuidaq guardiakunaqa kutimuranku. Hinaqtinmi chay fariseokunaqa sacerdotekunapiwan ima chay guardiakunata, khaynata tapuranku:

—Jesustari, ¿imanaqtintaqa mana apamurankichishchú? nispanku.

⁴⁶ Chaymi chay guardiakunaqa khaynata contestaranku:

—¡Manan ni pipas chay runa hinaqa ni hayk'aqpas rimaranchu! nispanku.

⁴⁷ Hinaqtinmi fariseo religionniyoq runakunaqa, khaynata niranku:

—¿Qankunatapas chay Jesuschu engañaramusunkichishña? ⁴⁸ Kay Israel nación llaqtapi autoridadkunamanta, hinallataq fariseo religionniyoq runakunamantapas, ¿mayqellankupas chay Jesuspiri creeshankuchú? Manan.

⁴⁹ Hinaspapas Jesuspi creeq runakunaqa Moisespa escribisqan leykunataqa manan yachankuchu. Chayraykun paykunaqa maldecisqa kanqaku, nispanku.

⁵⁰ Chaypin fariseo religionniyoq Nicodemo sutiyoq runa kasharan. Paymi Jesuswan parlanapaq ñawpaqtaraq tutalla risqa. Paymi wakin fariseo religionniyoq runakunata niran:

⁵¹ —Moisespa escribisqan leyninchisman hinaqa, manan ni pi runatapas acusasunmanchu manaraq parlasqanta uyarishaspaga, nitaqmi mana allin ruwasqankunamantapas manaraq allinta yachashaspaga acusasunmanchu, nispa.

⁵² Chay nisqanta uyarispankun, wakin fariseo religionniyoq runakunaqa, contestaspa niranku:

—¿Qanpas, Galilea provincia lawmantachu kankí? Bibliatayá allinta estudiay. Saynata estudiaspaykin yachanki, Galilea lawmantaqa manan ni pi profetapas hamuranchu, nispanku.

⁵³ {Chaykunata discutiruspankun, paykunaqa wasinkuman ripuranku.

Waqllikuq warmita Jesusman apamusqankumanta

8 ¹ Jesusqa Olivos sutiyoq moqomanmi riran. ² Paqarisnintin p'unchaw-ñaqmi Jesusqa tutallamanta temploman kutimuran. Chaymi templopi kasqanta rikuspanku, runakunaqa payman hamuranku. Hinaqtinmi Jesusqa tiyayuspa paykunata yachachiran. ³ Chaymanmi leykunata yachachiq runakunaqa, fariseo religionniyoq runakunapiwan, huk warmita waqllikushaqta tariramuspa, temploman apamuranku. Hinaspan runakunapa chawpinpi sayaykachispa, ⁴ Jesusta khaynata niranku:

—Yachachikuq, kunanmi noqayku tarimuyku kay warmita huk qariwan waqllikushaqta. ⁵ Moisespa escribisqan leypiq yachachiwankun khayna

clase warmikunataqa, rumiwan p'anashaspalla wañuchinaykupaq. Qanri, ¿ima ninkitaq? nispanku.

⁶ Jesustan saynata tapuranku, imaynanmantapas pantarachiya munaspanku, hinaspa chayman hinalla huchachanankupaq. Hinaqtinmi Jesusqa pampaman k'u muyuspa, dedonwan allpapi escribiran. ⁷Chaymi yapa-yapamanta tapupayaqtinku, Jesusqa k'umusqanmanta sayarispas, paykunata niran:

—Sichus mayqenllaykichispas mana huchayoq kaspaqa, kay warmita rumiwan p'anayta qallarimuychis, nispa.

⁸Chayta niruspanmi, Jesusqa pampaman kaqmanta k'umuyuran. Hinaspan allpa pampapi yapamanta escribiran. ⁹Hinaqtinmi Jesuspa nisqanta uyariruspanku, chaypi kaq runakunaqa huchayoq kasqankuta yachakuranku. Hinaspan kuraq kaqmanta asta sullk'a kaqkama, ch'ulla-ch'ullallamanta ripuranku. Chaymi chay warmiqa sapallanña Jesuspa ladonpi qeparuran. ¹⁰Hinaspan Jesusqa sayarispas, chay huchachaq runakunata mana rikuspa, chay warmita tapuran:

—¿Maytaq chay huchachasuqniyki runakunari? ¿Manachu mayqellanpas condenasuranki? nispa.

¹¹Chaymi chay warmiqa Jesusta contestaran:

—Señor, manan ni mayqen runapas condenawanchu, nispa.

Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Noqapas manan condenaykichu. Kunanqa ripuy; hinaspa amaña kaqmantaqa huchallikunkichu, nispa.}

Jesusqa k'anchay kasqanmanta

¹²Jesusqa runakunatan kaqmanta nillarrantaq:

—Noqan runakunapaq k'anchay kani. Pipas noqapi creeqqa manan tutayaqpi hinachu purinqa. Aswanqa noqapa k'anchayniywanmi kawsanqa, nispa.

¹³Chaymi fariseo religionniyoq runakunaqa niranku:

—Qanqa kikillaykimanta alabakuspan rimashanki. Manan sayna rimasqaykiqa cheqaqchu. ¿Imaynanpitaq noqaykuri yachaykuman rimasqayki cheqaq kasqantari? nispanku.

¹⁴Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaspa niran:

—Kikillaymanta noqa rimani chaypas, noqapa rimasqayqa cheqaqpunin. Noqaqa yachanin maymanta hamusqaytapas, hinallataq mayman risqaytapas. Ichaqa qankunapaq manan yachankichishchu ni maymanta hamusqayta nitaq mayman risqaytapas. ¹⁵Qankunapaq juzgankichis munasqaykichisman hinallan. Noqan ichaqa mana ni pitapas yanqapuniqa juzganichu. ¹⁶Runakunata noqa juzgaspayqa, cheqaqtapunin juzgani. Ichaqa manan noqaqa sapallaychu juzgani. Aswanqa mandamuwaqniy Dios Taytaymi noqawan kushka juzgan. ¹⁷Saynatan Moisespa escribisqan leypipas nishan: “Ishkay testigopa kaqlla rimasqanmi necesitakun, imapas allin cheqaq kasqanta creenapaqqa”, nispa. ¹⁸Noqan chay huknin testigo kani. Chaymi noqaqa kikiymanta cheqaqta rimani. Huknin testigotaqmi Papay. Chaymi paypas noqamanta cheqaqta rimani, nispa.

¹⁹Saynata niqtinmi, chaypi kaq fariseo religionniyoq runakunaqa Jesusta, khaynata tapuranku:

—¿Maypitaq papaykiri kashan? nispanku.

Chaymi Jesusqa contestaspa niran:

—Qankunaqa manan noqataqa reqsiwankichishchu. Chaymi Taytaytapas mana reqsinkichishchu. Sichus noqata reqsiwankichisman chayqa, Taytaytapas reqsiwaqchismi, nispas.

²⁰ Jesusqa kaykunatan rimaran templopi ofrendata churanankupa ladonpi yachachishaspa. Ichaqa manan ni pipas presochanankupaqqa hap'irankuchu, Jesuspa wañunan hora manaraq chayamusqanrayku.

Jesuspi mana creeq runakuna hanaq pachaman mana rinankumanta

²¹ Jesusqa kaqmantan nillarrantaq khaynata:

—Noqaqa ripusaqñan. Chaymi qankunaqa mashkawankichis. Ichaqa (noqapi mana creesqaykichisraykun), qankunaqa huchallaykichispi wañunkichis. Chaymi noqapa risqaymanqa mana riytaqa atiwaqchishchu, nispas.

²² Chaymi Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa niranku:

—Kay runaqa icha, ¿kikillanmantachu wañuyta piensaschanpas? Chaypashchá payqa niwashanchis: “Noqapa risqaymanqa manan riytaqa atiwaqchishchu”, nispas.

²³ Chaymi Jesusqa chay ninakusqankuta yachaspa niran:

—Qankunaqa kay pachamantan kankichis. Noqan ichaqa hanaq pachamanta kani. Qankunaqa kay pachallamanmi pertenecenkichis, noqan ichaqa hanaq pachaman perteneceni. ²⁴ Chaymi qankunataqa niraykichis: “Sichus qankuna noqapi mana creenkichishchu chayqa, huchallaykichispin wañunkichis”, nispas.

²⁵ Chaymantan paykunata Jesusta tapullarankutaq khaynata:

—Chayri, ¿pitaq qanri kankí? nispanku.

Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaran:

—Noqaqa ñawpaqmantaraqmi ña niraykichishña pis noqa kasqaytaqa.

²⁶ Noqaqa tukuy huchakuna ruwasqaykichismantan qankunata ninay kashan, hinallataq juzganay ima kashan. (Ichaqa manan noqallachu juzgasqaykichisqa. Aswanqa noqata mandamuwaqniypas juzgasunkichismi. Noqaqa imatapas ruwashani Dios Taytaypa niwallasqantan). Dios Taytayqa cheqaq-tapunin riman. Saynallataqmi noqapas paypa rimasqallanta uyarispa, qankunaman willashaykichis, nispas.

²⁷ Ichaqa chaypi kaq runakunaqa manan entienderankuchu, Jesusqa Dios Taytanmanta paykunaman willasqantaqa. ²⁸ Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—Qankunaqa noqa Diosmanta Hamuq Runata cruzpi chakataruwaspaykichishñan yachankichis pi kasqaytaqa. Noqaqa manan kikillaymantachu imatapas ruwashani. Aswanqa Papaypa yachachillawasqantan qankunamanqa willashaykichis. Chaykunataqa qankunaqa entiendenkichis, wañusqaypa qepan p'unchawkunatañan. ²⁹ Noqaqa Papaypa munasqanman hinan imatapas ruwani. Chaymi noqata mandamuwaqniy Papayqa noqawan kashan. Chayraykun Papayqa mana sapallaytachu saqewan, nispas.

³⁰ Chaykunata Jesús rimaqtinmi, ashka runakunaqa Jesuspi creeranku.

Jesucristopi creespa libre kanamanta

³¹ Jesusqa paypi creeq Israel nacionniyoq runakunatan, khaynata nillarrantaq:

—Sichus qankuna kay yachachisqaykunata kasukunkichis chayqa, cheqaq-tapunin noqapa discipuloykuna kankichis. ³² Saynapin qankunaqa cheqaq kaqta reqsinkichis. Chay cheqaq kaqtaqmi librasunkichispas, nispa.

³³ Hinaqtinmi paykunaqa contestaspa niranku:

—Noqaykuqa Abrahampa mirayninmantan kayku. Hinaspapas noqaykuqa manan ni pipa esclavonpas ni hayk'aqpas karaykuchu. ¿Chaychu qanri kunan ninki: “Cheqaq kaqpi creespan libre kankichis”, nisparí?

³⁴ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaran:

—Noqaqa cheqaqtapunin niykichis, pipas huchallapi kawsaq runaqa, diabloa esclavonmi. ³⁵ Huk esclavoqa manan patronninpa wasinpiqa wiñaypaqqa qepakunmanchu. Patronpa wawanmi ichaqa wiñaypaq chay wasipi qepakun. ³⁶ Chaymi niykichis, sichus noqa Taytaypa Wawan qankunapa huchaykichista perdonasqaykichis chayqa, cheqaqtapunin qankunaqa huchaykichismanta libre kankichis. ³⁷ Ari, noqaqa yachanin qankunaqa Abrahampa mirayninmanta kasqaykichista. Ichaqa qankunaqa wañurachiwaytan munashankichis, yachachis-qaykunata sonqoykichispi chashkiyta mana munasqaykichisrayku. ³⁸ Noqaqa Taytaypa rikuchiwasqantan qankunaman willashaykichis. Qankunan ichaqa papaykichispa yachachisusqaykichista ruwashankichis, nispa.

³⁹ Hinaqtinmi paykunaqa niranku:

—Noqaykupa papaykuqa Abrahammi, nispa.

Chaymi Jesusqa paykunata contestaran:

—Sichus cheqaqtapuni Abrahampa mirayninmanta kaspaqa, paypa ruwas-qantachá qankunapas ruwawaqchis. ⁴⁰ Ichaqa Diospa willawasqan cheqaq kaqkunatan qankunamanqa willashaykichis. Chaymi qankunaqa noqata wañuchiwayta munashankichis. ¡Abrahamqa manan ni hayk'aqpas saynataqa ruwaranchu! ⁴¹ Qankunan ichaqa papaykichispa ruwasqallanta ruwas-hankichis, nispa.

Chaymi paykunaqa Jesusta niranku:

—Noqaykuqa manan wachapakuq warmipa wawanchu kayku. Noqaykupa papaykuqa kikin Diospunin, nispanku.

⁴² Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaspa niran:

—Sichus cheqaqta kikin Diospuni papaykichis kanman chayqa, noqataqa munakuwankichismanmi, Diosmanta hamusqayrayku. Ichaqa manan noqaqa kikillaymantachu hamurani. Aswanqa kikin Diospunin noqataqa kay pachaman mandamuwaran. ⁴³ Qankunari, ¿imanaqtintaq rimasqaytari mana entiendenkichishchú? Qankunaqa rimasqaykunata uyariyta mana munasqay-kichisraykun, mana entiendenkichishchu. ⁴⁴ Qankunapa papaykichisqa kikin diablón. Chaymi qankunaqa paypa munasqallanta ruwayta munankichis. Diabloqa qallariyninmantapachan runa wañuchi, hinallataq llullakuspa rimaq. Hinaspapas diabloqa llulla kasqanraykun, imatapas llullakuspalla riman. Chaymi diabloqa llullakuq runakunapa papan. ⁴⁵ Chayraykun qanku-naqa cheqaqta rimashaqtiypas, noqapiqa mana creenkichishchu. ⁴⁶ Chayri, ¿mayqenniychistaq qankuna ukhumanta acusawankichisman “huchayoqmi kanki” nisparí? Cheqaqta rimashaqtiyri, ¿imanaqtintaq qankunari noqapi mana creenkichishchú? ⁴⁷ Diospa wawankunaqa, Diospa palabrankunata uya-rispan paypi creenku. Ichaqa manan qankunaqa Diospa palabrantaga uya-riyta munankichishchu, Diospa wawankuna mana kasqaykichisrayku.

Abraham manaraq kashaqtin Jesucristo kasqanmanta

⁴⁸ Israel nacionniyoq wakin runakunan Jesusta niranku khaynata:

—Noqaykuqa allintan qantaqa nishaykiku, qanqa “Samaría llaqtayoyq runakuna hinan millay runa kanki”, nispayku. Chaymi qantaqa demonio rimachishasunki, nispanku.

⁴⁹ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaspa, khaynata niran:

—Noqaqa manan demonioyoyq runachu kani. Aswanmi noqaqa hanaq pachapi Papaymanta allinta rimani. Qankunan ichaqa mana allinkunata noqamanta rimashankichis. ⁵⁰ Noqaqa manan munanichu huchasapa runakuna alabawanankutaqa. Hinaspapas noqaqa manan kikiypa munayniytachu mashkashani. Aswanqa Diosmi noqapi creeq runakuna alabawananta munan. Hinaspapas Diosmi llapallan runakunata juzgananpaq juezqa. ⁵¹ Cheqaqtapunin niykichis, pipas noqapa yachachisqaykunata kasukunqa chayqa, wiñaypaqmi Dioswan hanaq pachapi kawsanqa, nispa.

⁵² Hinaqtinmi Israel nacionniyoq runakunaqa niranku:

—Kunanmi ichaqa allinta yachayku demonio qanpi kasqanta. Ñawpaq abueloyku Abrahampas, hinallataq Diosmanta willakuq profetakunapas wañupuran-kun; ¿chaychu qanri ninki: “Pipas noqapa yachachisqaykunata kasukunqa chayqa, wiñaypaqmi kawsanqa”, nispayki? ⁵³ Qanri, ¿wañuq abueloyku Abrahampantapas aswan más atiyiniyoqchu kawaq? Abrahampas wañupunmá, hinallataq Diosmanta willakuq profetakunapas. Chayri, ¿pi kanaykipaqtaq qanri creekunki? nispanku.

⁵⁴ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata testestaran khaynata:

—Sichus noqa kikiillaymanta alabakuspa rimayman chayqa, ¿imapaqtaq valewanman? Ichaqa Papaymi noqamantaqa allinta riman; paytan qankunapas ninkichis: “Diosniykun”, nispa. ⁵⁵ Ichaqa qankunaqa manan Dios-taqa reqsinkichishchu. Noqan ichaqa Papaytaqa reqsini hinallataq kasukuni ima. Sichus “manan Papaytaqa reqsinichu” nispa niyman chayqa, qankuna hina llullakuqmi kayman. Chayraykun niykichis, Papaytaqa cheqaqtapunin noqaqa reqsini. ⁵⁶ Ñawpaq abueloykichis Abrahamqa anchatan kusikuran, kay pachaman huk p'unchaw hamunayta yachaspa, nispa.

⁵⁷ Saynata niqtinmi, Israel nacionniyoq runakunaqa Jesusta tapuranku:

—Qanqa manaraqmi ni pishqa chunka watayoqpasraqchu kashankipas. ¿Chaychu qanri, Abrahamta reqsiwaq karan? nispanku.

⁵⁸ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

—Cheqaqtapunin qankunataqa niykichis, abueloykichis Abrahampas manaraq naceshaqtinmi, noqaqa ña karaniña, nispa.

⁵⁹ Saynata Jesús niqtinmi, Israel nacionniyoq runakunaqa rumiwan p'anashaspalla Jesusta wañuchiya munaranku. Chaymi Jesusqa disimulawlla runakunapa chawpinta templomanta huk lawman lloqsiruran.

Ñawsa runata Jesús sanoyachisqanmanta

9 ¹ Templomanta lloqsiramuspan Jesusqa ñan risqanpi huk ñawsa runata rikururan. Chay runaqa nacesqanmantapachan ñawsa kasqa. ² Chaymi discipulonkunata Jesusta khaynata tapuranku:

—Yachachikuq, kay runa ñawsa nacemunanpaqri, ¿mayqentaq huchallikunmanri karan, paychu icha tayta mamanchú? nispanku.

³Hinaqtiinmi Jesusqa paykunata contestaspa niran:

—Manan ni paychu nitaq tayta mamanpashchu huchallikuranqa. Aswanmi payqa sayna ñawsa naceran, saynapi chay ñawsa runata sanoyachiqtin Diospa atiyinta rikunaykichispaq. ⁴Chaymi noqaqa p'unchaw kallashaqtinraq, Papaypa kamachiwasqankunata ruwanay kashan. Tutayaramuqtiinmi ichaqa manaña ni imatapas ruwaytaqa atisunmanñachu. ⁵Ichaqa kay pachapi kanaykaman noqaqa llapallan runakunapaq huk k'anchay kasaq, nispa.

⁶Saynata nispanmi Jesusqa allpa pampaman toqaruspa, toqayninwan barrota ruwaran. Hinaspan chay ñawsa runapa ñawinman chay barrowan llusiyuran. ⁷Hinaspan Jesusqa chay ñawsa runata niran:

—Kunanyá riy; hinaspa Siloé sutiyoq estanquepi ñawiykita maqchikamuy, nispa. Chay Siloé sutiqa: “Mandasqa” ninantan nin.

Chaymi chay ñawsa runaqa chay Siloé nisqa estanqueman rispa, ñawinta maqchikamuspa, rikustinña kutimuran. ⁸Hinaqtiinmi vecinonkunapas, hinallataq payta reqsiq runakunapas tapunakuranku khaynata:

—Kay runari, ¿manachu tiyayuspa limosnata mañakuq ñawsa runa? nispanku.

⁹Chaymi wakin runakunaqa niranku:

—Arí, pay kikinmi, nispanku.

Wakin runakunañaataqmi niranku:

—Manan paychu. Chay ñawsa runaman rikch'akuq runan, nispanku.

Hinaqtiinmi chay ñawsa kasqanmanta sanoyaq runaqa, yapa-yapamanta astawanraq niran:

—Arí, chay ñawsa runaqa noqapunin karani, nispa.

¹⁰Hinaqtiinmi runakunaqa payta tapuranku:

—Qanri, ¿imaynanpitaq manaña ñawsañachu kashankirí? nispanku.

¹¹Chaymi payqa contestaspa niran:

—Jesús sutiyoq runan toqayninwan barrota ruwaspa ñawiyta llusiyuwaran. Hinaspanmi niwaran: “Siloé sutiyoq estanqueman rispayki, ñawiykita chaypi maqchikamuy”, nispa. Chaymi noqaqa rispay maqchikamurani. Hinaspan chaymantapacha kunanqa rikuni, nispa.

¹²Hinaqtiinmi chay runakunaqa kaqmanta chay sanoyaq runata tapuranku:

—Kunanri, ¿maypitaq chay Jesús sutiyoq runari kashan? nispanku.

Chaymi chay runaqa paykunata contestaspa niran:

—Noqaqa manan yachanichu, maypichá kakunpas, nispa.

Ñawsa kasqanmanta sanoyaq runata fariseo runakuna tapupayasqankumanta

¹³Chay ñawsa kasqanmanta sanoyaq runatan fariseo religionniyoq runakunapa kasqanman aparanku. ¹⁴Chay ñawsa runata Jesús toqayllanwan barrota ruwaspa sanoyachisqan p'unchawqa, samana p'unchawmi karan. ¹⁵Chaymi fariseo religionniyoq runakunaqa, khaynata tapuranku:

—Kunanri, ¿imaynanpitaq ñawsa kasqaykimanta rikushankirí? nispanku.

Hinaqtiinmi chay sanoyaq runaqa contestaran khaynata:

—Jesús sutiyoq runan barrota ruwaspa, ñawiyman llusiyuwaspa niwaran “maqchikamuy” nispa. Hinaqtiinmi noqaqa maqchikamurani. Hinaspan noqaqa chay ratomantapacha rikuni, nispa.

¹⁶Hinaqtinmi wakin fariseo religionniyoq runakunaqa niranku:

—Chay runaqa manan Diosmantachu hamun. Chaymi payqa samana p'un-chawtapas mana respetanchu, nispanku.

Wakinñataqmi niranku:

—Huchasapa runari, ¿khayna milagrokuna ruwaytari atinmanchú? nispanku.

Chaymi paykunaqa acuerdopi mana kasqankurayku, mana entiendena-kurankuchu. ¹⁷Hinaspan fariseo religionniyoq runakunaqa, chay sanoyaqa runata, kaqmanta tapuranku:

—Qanri, ¿ima ninkitaq ñawiyki sanoyachiq chay runamantarí? nispanku.

Hinaqtinmi payqa contestaran:

—Payqa Diosmanta willakuq huk profetan, nispa.

¹⁸Ichaqa Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa, chay ñawsa runa sanoyaspa rikusqantaqa, manan creerankuchu. Chaymi paykunaqa tayta mamanta waqyachimuranku. ¹⁹Hinaspan paykunata khaynata tapuranku:

—Kay runari, ¿qankunapa wawaykichishchú? Payri, ¿cheqaqtachu ñawsa naceran? Kunanri, ¿imaynanpitaq payri rikushan? nispanku.

²⁰Hinaqtinmi chay sanoyaqa runapa tayta mamanqa contestaranku khaynata:

—Arí, payqa noqaykupa wawaykun. Chaymi yachayku, payqa ñawsa naces-qanta. ²¹Ichaqa noqaykuqa manan yachaykuchu imaynanpis rikusqantaqa, nitaqmi yachaykupashchu ni pi sanoyachisqantapas. Aswanqa paytayá tapuy-chis. Chaypaqmi payqa yuyayniyoq runaña. Pay kikinchá willasunkichis, imaynanpi rikusqantapas, nispanku.

²²Saynataqa niranku, Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunata man-chakuspankun. Ichaqa chay jefekunaqa ñan acordasqakuña, sichus pillapas: “Jesusqa Diosmanta Hamuq Salvadormi”, nispa niqkunataqa, Dios yupay-chana sinagoga wasimanta qarqonankupa. ²³Chaymi chay sanoyaqa runapa tayta mamanqa niranku: “Paytayá tapuychis. Chaypaqmi payqa yuyayniyoq runaña”, nispanku.

²⁴Hinaqtinmi Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa, chay ñawsa kasqanmanta sanoyaqa runata kaqmanta waqyachimuspa, niranku:

—Diospa sutinpi, juramentota ruwaspa, ama llullakuspa, cheqaqtapuni niwayku. Noqaykuqa yachaykun, chay sanoyachisuqniyki runaqa, huchasapa runa kasqanta, nispanku.

²⁵Hinaqtinmi payqa contestaspa niran:

—Noqaqa manan yachanichu huchasapachus icha mana huchayoqchus kas-qantaqa. Aswanmi noqaqa yachani ñawpaq ñawsa kasqayta, hinaspa kunan rikusqayta, nispa.

²⁶Saynata niqtinmi, chay Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa, tapuranku kaqmanta:

—Ñawiyki rikunanpaqri, ¿imatataq chay runari ruwasurankí? ¿Imaynata-punitaq ñawiykikunatari sanoyachiran? nispanku.

²⁷Hinaqtinmi chay runaqa contestaspa niran:

—Noqaqa ñan qankunamanqa willaraykichishña imayna sanoyachiwas-qantaqa. Ichaqa qankunaqa manan uyariwankichishchu. ¿Imapaqtaq yapa-manta willanaytari munashankichís? Icha, ¿qankunapas discipulonkunachu kayta munashankichís? nispa.

²⁸ Saynata niqtinmi, Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa k'amispa, khaynata niranku:

—Chay runapa discipulonqa, ¡qanpashchá kanki! Noqaykuqa Moisespa escribisqan leykunata kasukuq runakunan kayku. ²⁹ Hinaspapas noqaykuqa yachaykun Moiesta Dios parlapayamusqanta. Ichaqa chay Jesús runamantaqa manan ni imatapas, nitaq ni maymanta kasqantapas yachaykuchu, nispanku.

³⁰ Chaymi chay sanoyaq runaqa paykunata, khaynata niran:

—Qankunari, ¿imaynanpitaq mana yachawaqchishchu chay runa maymanta hamusqanta, hinallataq noqata sanoyachiwasqantarí? ¡Chayqa ancha admirakuypaqmá! ³¹ Hinaspapas noqanchisqa yachanchismi, huchasapa runakunapa ñawkusqanta, Dios mana uyarisqantaqa. Aswanmi Diosqa payta kasukuqkunallata, hinallataq munasqanman hina ruwaqkunallata uyarín. ³² Hinaspapas noqanchisqa manan ni hayk'aqpas uyariranchishchu ni pitapas, nacesqanmantapacha ñawsa runata pipas sanoyachisqanmantapa. ³³ Sichus chay sanoyachiwaqniy runa, mana Diosmantachu hamunman chayqa, manachá ni ima ruwaytapas atinmanchu, nispa.

³⁴ Hinaqtinmi Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa niranku:

—Qanqa nacesqaykimantapachan huchasapa kanki. ¿Chaychu noqaykutari yachachiwankikuman? nispanku.

Saynata niruspankun, chay sanoyaq runataqa chay sinagoga wasimanta qarqoranku.

Runakuna ñawsa hina kasqankumanta

³⁵ Jesusqa chay sanoyachisqan runata, sinagoga wasimanta qarqomusqan-kutan yacharuran. Hinaspan paywan tuparuspa, khaynata tapuran:

—Qanri, ¿Diosmanta Hamuq Runapiri creenkichú? nispa.

³⁶ Chaymi payqa contestaspa niran:

—Señor, ¿pitaq chay runari, niykuwayá noqa paypi creenaypaq? nispa.

³⁷ Hinaqtinmi Jesusqa chay runata niran:

—Rikushankin. Noqan chay runaqa kashani. Pay kikinwanmi parlashan-kipas, nispa.

³⁸ Chaymi chay runaqa Jesuspa ñawpaqninpi qonqorikuspa, payta alabaspa, niran:

—Señorlláy, creenin qanpi, nispa.

³⁹ Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Noqan kay pachaman hamurani llapallan runakunata juzganaypaq, ñawsakunata rikuchinaypaq, hinallataq rikuqkunatapas ñawsa hinaman tukuchinaypaq, saynapi paykuna rikushaspankupas, ama rikunankupaq, nispa.

⁴⁰ Hinaqtinmi wakin fariseo religionniyoq runakunaqa, Jesuspa rimasqanta uyariruspanku, khaynata niranku:

—¿Ima ninkin? ¿Qanpa rimasqaykiman hinachu noqaykupas ñawsa kas-haykú? nispanku.

⁴¹ Chaymi Jesusqa paykunata contestaran:

—Sichus qankuna yachakuwaqchis ñawsa hina kasqaykichista chayqa, mana huchayoqchá kawaqchis. Ichaqa ñawsa hina kasqaykichista mana yachakusqaykichisraykun, huchallaykichispi kawsashankichis, nispa.

Oveja michiqmanta

10 ¹Jesusmi niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, pipas ovejapa corralninman punkunta mana haykuspa, aswan cerconta haykuqqa, suwa runan, hinallataq salteador ima. ²Ichaqa ovejakunata michiq runaqa, punkuntan corralmanqa haykun. ³Chaymi punkuta cuidaq runaqa, ovejakuna haykunapq punkuta kichan. Hinaspan dueñonqa ovejankunata sutinmantakama waqyan. Chaymi ovejan-kunaqa dueñonpa vozninta reqsispa, qepanta qatikunku. ⁴Oveja michiqqa, corralmanta ovejankunata qarqoruspanmi, pastoman pusanapq ovejan-kunapa ñawpaqninta rin. Ovejankunataqmi michiqqa vozninta reqsisqan-kurayku, payta qatikunku. ⁵Ichaqa huk extraño runataqa, manan chay ovejakunaqa qatikunmanchu, aswanmi ishkapakunku, vozninta mana req-sisqankurayku, nispa.

⁶Jesusqa chay willakuytan fariseo religionniyoq runakunaman willaran. Ichaqa manataqmi paykunaqa ima ninantas nin chaytaqa entienderankuchu.^c

Jesusqa ovejakuna allin michiq kasqanmanta

⁷Jesusmi yapamanta niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, corralman ovejakunapa haykunan punkuqa, noqa kikiymi kani. ⁸Ichaqa noqapa ñawpaqniyta hamuq falso profeta runa-kunaqa, salteador suwa runakuna hinan karanku. Chaymi ovejaykunapa paykunata mana kasukurankuchu. ⁹Noqan kani punkuqa. Pipas noqanta haykuqqa, salvasqan kanqa. Chaymi pipas noqapi creeqqa, chay oveja hina corralman haykunqa, seguro kananpaq; hinallataq corralmantapas lloqsinqa, allin pastota tarinanpaq.

¹⁰Suwa runaqa hamun suwakunanpaq, wañuchinanpaq, hinallataq mana imaman tukuchinanpaq iman. Noqan ichaqa hamurani, pipas noqapi creespa wiñaypaq kawsanankupaq, hinallataq t'ikarishaq hina kanankupaq. ¹¹Noqan ovejakunata allin michiqqa kani. Chaymi noqaqa vidayta qospa wañusaq, ovejaykunata salvanaypaq. ¹²Ichaqa pagoraykulla ovejakuna michipakuqqa, manan allintachu michin, ovejakuna paypa mana kasqanrayku. Chaymi chay pagoraykulla ovejakunata michipakuqqa, atoqña otaq ima animalña hamuq-tinpas, ovejakunata dejarpatamuspa ayqekun. Hinaqtinmi chay atoqqa ove-jakunata ch'eqechin. ¹³Chaymi pagoraykulla michipakuqqa ayqekun, oveja-kuna paypa mana kasqanrayku. Saynataqa ruwan payman mana ni imapas qokusqanraykun.

¹⁴Noqan ovejakunata allin michiqqa kani. Chaymi noqaqa ovejaykunata allinta reqsini. Saynallataqmi paykunapas noqataqa allinta reqsiwanku. ¹⁵Imaynan Papaypas noqata reqsiwan, saynallataqmi noqapas Papay-taqa reqsini. Chaymi noqaqa ovejaykunata salvanaypaq wañusaq. ¹⁶Noqa-paqa kashanmi huk ovejaykunapas. Paykunaqa manan kay corralmantachu kanku. Paykunatapas kay corralmanmi apamunaypuni kashan, huk corralla-pña kanankupaq. Chaymi paykunapas vozniyta uyaringaku; hinallataqmi

^c 10.6 Israel nació llaqtapiqa, oveja michiqqa ovejankunapa ñawpaqnintan rin, saynan asta kunankamapas.

michiqninpas noqa kasaq. ¹⁷Noqaqa ovejaykunaraykun wañusaq, hinaspan kawsarimusaq. Chayraykun Papayqa noqata munakuwan. ¹⁸Manan pipas noqapa vidaytaqa qechuwanmanchu. Aswanmi noqaqa kikillay vidayta qosaq. Hinaspapas noqaqa atiyniyoqmi wañunaypaq, hinallataq kawsarimunaypaqpas kani. Chaytan Dios Taytayqa ordenawaran ruwanaypaq, nispa.

¹⁹Jesusa rimasqanta uyarispankun, Israel nacionniyoq runakunaqa kaq-manta mana acuerdopichu karanku. ²⁰Chaymi wakin runakunaqa niranku:

—Kay runaqa demoniopa kamachisqanmi locoyarun. Chayri, ¿imapaqtaq paypa rimasqantari kasusunman? nispanku.

²¹Wakin kaq runakunañataqmi khaynata niranku:

—Sichus pipas demoniopa kamachisqan kaspapa, manan khayna sumaqlatañaqa rimanmanchu. Hinaspapas ñawsa runakunataqa manan ni mayqen demoniopas sanoyachiytaqa atinmanchu, nispanku.

Jesusta Israel nacionniyoq runakuna cheqnikusqankumanta

²²Jesusa paray tiempo kashaqtinmi, Jerusalén llaqtapi templopa aniversarion fiestaman riran. ²³Hinaspan Jesusqa templopiña kashaspa, Salomonpa corredornin nisqanku lugarpi purisharan. ²⁴Hinaqtinmi Israel nacionniyoq runakunaqa Jesusman ashuyuspanku, khaynata tapuranku:

—Qanri, ¿hayk'aqkamataq noqaykutari ishkayachiwankikú? Diosmanta Hamuq Salvadorniyku kaspapa, ¿cheqaqtayá niwayku! nispanku.

²⁵Saynata tapuqtinkun Jesusqa contestaran khaynata:

—Noqaqa ñan niraykichishña pis kasqayta. Qankunan ichaqa mana creewan-kichishchu. Noqaqa tukuy imatapas Papaypa atiyinwanmi ruwani. Chay ruwas-qaykunan pi kasqaymantapa willakushan. ²⁶Ichaqa qankunaqa kay nisqaykunataqa manan creenkichishchu, nitaqmi kasukunkichispashchu, ovejaykuna mana kasqaykichisrayku. ²⁷Noqapa ovejaykunaqa vozniytan uyarinku. Saynallataqmi noqapas ovejaykunata reqsini. Hinaqtinmi ovejaykunapas qepayta qatikuwanku. ²⁸Chaymi noqaqa ovejaykunaman wiñay kawsayta qoni. Chayraykun paykunaqa mana ni hayk'aqpas infiernomanqa chinkasqa kanankupaqqa rinqaku-chu. Hinaspapas paykunataqa manan ni pipas makiymantapa qechuwanqachu. ²⁹Hanaq pachapi Papaymi ovejaykunataqa qowaran. Paymi llapanmantapas aswan más atiyniyoq. Chaymi Papaypa makinmantapa mana ni pipas paykunataqa qechunqachu. ³⁰Ichaqa Papaywan noqawanqa hukllan kayku, nispa.

³¹Saynata Jesús rimaqtinmi, Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa, rumita oqarikuspanku, kaqmanta p'anayta munaranku. ³²Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

—Qankuna rikushaqtiykichismi, Papaypa atiy qowasqanwan tukuy allin kaqkunata ruwarani. Chayri, ¿mayqen ruwasqaymantataq rumiwan p'anaspa wañuchiwaytari munashankichís? nispa.

³³Hinaqtinmi chay jefekunaqa Jesusta contestaranku:

—Manan allin kaqkuna ruwasqaykimantachu wañuchiyaqa munaykiku, aswanqa Diospa contranpi rimasqaykimantan, hinallataq runalla kashas-payki “Dios kani” nisqaykimantan, nispanku.

³⁴Hinaqtinmi Jesusqa paykunata kaqmanta nillarantaq:

—Moisesmi leykunata escribispa saquesurankichis. Chay leypin nishan khaynata: “Noqan niykichis, qankunaqa dioskunan kashankichis”, nispa.

³⁵ Sichus “dioskunan kashankichis” niran Diospa palabranta uyariq runakunata chayqa, yachanaykichismi Bibliaqa cheqaq kasqanta. ³⁶ Noqataqa Papaymi mandamuwaran. Chaymi noqaqa niraykichis “Diospa Wawanmi kani”, nispa. Chayri, ¿imanaqtinta qankunari niwankichis, saynata rimaspaqa “Diostan k'amishan”, nispaykichisrí? ³⁷ Sichus mana Papaypa kama-chisqanman hinachu imatapas ruwashani chayqa, ama creewaychishchu. ³⁸ Ichaqa sichus Papaypa kamachiwasqanta kasukuspa ruwashani chayqa, noqata amaña creewaspapas, ruwasqayta rikuspaykichisyá creewaychis. Chaymi qankunaqa yachankichis, noqaqa Papaywan huklla kasqayta, nispa.

³⁹ Chaykunata rimaqtinmi, Jesustaqa presochanankupa, kaqmanta hap'iyta munaranku. Ichaqa paykunapa makinkumantañan Jesusqa ishkapatakamuran.

⁴⁰ Hinaspan Jesusqa Jordán mayuta chimpaspa, Juanpa ñawpaq bautizasqan lugarman kutiran. Chaypi qepakuspa kashaqtinmi, ⁴¹ ashka runakuna Jesuspa kasqanman riranku. Hinaspan paykunaqa ninakuranku khaynata:

—Bautizaq Juanqa manan ni ima milagrotapas ruwaranchu. Ichaqa Jesusmanta Bautizaq Juanpa tukuy ima rimasqanqa cheqaqpunin kasqa, nispanku.

⁴² Chaypin ashka runakuna Jesuspi creeranku.

Lázaro runapa wañusqanmanta

11 ¹ Lázaro runan onqosqa kasharan. Paymi Betania llaqtayoq karan. Hinaspan chay llaqtapi hermanan Martawan, hinallataq hermanan Mariapiwan ima kushka tiyaranku. ² Kay Lazaropa hermanan Marian karan, Jesusman rispa, huk sumaq mishk'i q'apaq perfumewan Jesuspa chakinkunaman hich'ayuspa, chukchanwan ch'akichiqqa. ³ Lazaropa hermanankunaqa huk runatan Jesusman mandaranku, khaynata nimunanpaq:

—Señor, khuyakusqayki amigoyki Lázaron onqosqa kashan, nispa.

⁴ Hinaqtinmi Jesusqa chay willakusqanta uyarispa niran:

—Chay onqoyqa manan wañuchinqachu. Aswanmi chay onqoyqa Diospa atiyinta hinallataq noqa Wawanpa atiyintapas runakuna rikunankupaq kanqa, nispa.

⁵ Jesusqa anchatan khuyakuran Lazarota, Martata hinallataq Mariatapas.

⁶ Ichaqa Lazaropa onqosqanta willashaqtinkupas, Jesusqa chay kasqan lugarpin ishkey p'unchawtawanraq qepakuran. ⁷ Chay ishkey p'unchaw pasaruq-tinñan, Jesusqa discipulonkunata niran:

—Judea provincia lawman hakuchi kutisunchis, nispa.

⁸ Chaymi discipulonkunaqa Jesusta niranku:

—Yachachikuq, qayninpa p'unchawkunallan chay Judea provincia lawpi tiyaq Israel nacionniyoq runakunaqa wañuchiyta munashasurankiku. ¿Chaychu kunanri chay Judea provincia lawman kutiyta munashankí? nispanku.

⁹ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaran:

—P'unchawqa chunka ishkeyniyoq horasniyoqmi. Chaymi pipas p'unchawpi purispaqa, p'unchawraq kasqanrayku mana ni imapipas urmanqachu.

¹⁰ Tuta puriqmi ichaqa tutayaqpi purisqanrayku laq'apakuspa urman, nispa.

¹¹ Chaykunata rimaruspanmi, Jesusqa niran:

—Amigonchis Lazaroqa puñullashanmi. Chaymi kunan rispay rikch'arichimusaq, nispa.

¹² Hinaqtinmi discipulonkunaqa niranku:

—Señorlláy, pu ñullashantaq chayqa, Lazaroqa sanoyanqachá riki, nispanku.

¹³ Jesusqa Lázaro wañusqanta yachaspanmi saynataqa niran. Ichaqa discipulonkunaqa Lázaro cheqaqta puñunallanpaqmi piensaranku. ¹⁴ Chaymi Jesusqa discipulonkunata clarota niran:

—Lazaroqa wañurunñan. ¹⁵ Ichaqa qankunaraykun noqaqa chaypi mana kasqaywan anchata kusikuni. Kunanmi qankunaqa aswan mastaraq noqapi creenkichis. Saynaqa hakuchiyá Lazaropa kasqanman, nispa.

¹⁶ Hinaqtinmi Mellizowan sutichasqa discipulon Tomasqa, wakin discipulokunata niran:

—Noqanchispas Jesuswan kushka wañunanchispaq hakuchi, nispa.

Jesusqa kawsay qokuq kasqanmanta

¹⁷ Jesusqa Betania llaqtaman chayaruspanmi, Lazarota tariran sepulturapi tawa p'unchaw p'ampasqataña. ¹⁸ Betania llaqtaqa Jerusalén llaqtamanta kinsa kilómetro hina puriyllapin karan. ¹⁹ Chaymi Israel nacionniyoq ashka runakunaqa, Lazaropa wañusqanmanta consuelanankupaq, Martapa hinallataq Mariapa tiyasqanku wasiman riranku. ²⁰ Hinaqtinmi Martaqa chay llaqtaman Jesús chayamusqanta yacharuspa, wasimanta lloqsispa, Jesusta chashkiq riran. Mariañataqmi ichaqa wasillapi qepakuran. ²¹ Chaymi Martaqa Jesusta tarispa niran:

—Señorlláy, sichus qan kaypi kawaq karan chayqa, hermanoyqa manan wañunmanchu karan. ²² Ichaqa noqaqa yachanin, sichus Diosmanta kunan mañakuqtiykiqa, Diosqa tukuy ima mañakusqaykitapas qosunkin, nispa.

²³ Saynata niqtinmi, Jesusqa Martata niran:

—Hermanoykiqa kawsarinpullanqan, nispa.

²⁴ Chaymi Martaqa niran:

—Arí, noqaqa yachanin, juicio p'unchaw chayamuqtin, llapan wañuqkuna, hinallataq hermanoypas kawsarimunantaqa, nispa.

²⁵ Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Noqan kani kawsay qoqqa, hinallataq wañusqakunata kaqmanta kawsarichiapas. Pipas noqapi creeqqa wañusqaña kashaspapas kawsarinpunqan.

²⁶ Pipas kawsashaspallaraq noqapi creeqqa, manan wiñaypaqchu wañunqa; aswanmi wiñaypaq kawsanqa. ¿Kay nisqayta qan creenkichú? nispa.

²⁷ Chaymi Martaqa niran:

—Arí, Señor, noqaqa creenin, qanqa Diospa Wawan kay pachaman Hamuq Salvadorniyku kasqaykita, nispa.

Lazarota p'ampasqanku sepultura punkupi Jesús waqasqanmanta

²⁸ Chaykunata parlaruspanmi, Martaqa hermanan Mariata waqyaspa, secretollapi niran:

—Yachachikuqmi chayaramun. Hinaspan qanta waqyashasunki, nispa.

²⁹ Chaymi Mariaqa Martapa nisqanta uyarispa hinalla, Jesuspa kasqanman apurayllaman riran. ³⁰ Ichaqa Martapa hinallataq Mariapa tiyasqanku wasimanqa, Jesusqa manaraqmi chayamuranraqchu. Aswanmi Jesusqa Martawan tupasqan lugarllapiraq kasharan. ³¹ Hinaqtinmi Israel nacionniyoq

llaqtamasin runakunaqa Mariata consuelaspa kashaqtinku, Mariaqa apurayllaman sayarispa lloqsitamuran. Chayta rikuspankun chay Israel nacionniyoq runakunaqa piensaranku, Mariaqa hermanon Lazaropa sepulturanman waqaq rinanpaq. Chaymi paykunapas qepanta riranku.

³² Hinaqtinmi Mariaqa Jesuspa kasqanman chayaruspa, Jesuspa ñawpaqninpi qonqoriyukuspa, khaynata niran:

—Señorlláy, sichus kaypi kawaq karan chayqa, hermanoyqa manan wañunmanchu karan, nispa.

³³ Chaymi Jesusqa Mariapa waqasqanta, hinallataq Israel nacionniyoq runakunapas paywan kushka waqasqankuta rikuspan, anchata llakirikuran.

³⁴ Hinaspan Jesusqa paykunata tapuran:

—Qankunari, ¿maypitaq Lazarotari p'amparamurankichís? nispa.

Hinaqtinmi paykunaqa contestaspa niranku:

—Señor, hakuchiyá qawamunaykipaq; hinaspa maypi p'ampamusqaykuta rikumuy, nispanku.

³⁵ Hinaqtinmi Jesusqa waqaran. ³⁶ Chay waqasqanta rikuspankutaqmi, chaypi kaq Israel nacionniyoq runakunaqa ninakuranku khaynata:

—¡Qawariychis! ¡Jesusqa anchatapunin Lazarotaqa munakusqa! nispanku.

³⁷ Ichaqa wakin runakunañataqmi niranku:

—Kay runaqa ñawsa runatapas qawarichiranmi. Chaychu, ¿imallatapas mana ruwayta atinman karan, Lázaro ama wañunanpaqrí? nispanku.

Lazarota Jesús kawsarichisqanmanta

³⁸ Jesusqa kaqmanta anchata llakikuspanmi, Lazaropa sepulturanman ashuyuran. Chay sepulturaqa qaca sikipin huk hatun mach'ay hina karan. Hinallataqmi punkunpas huk hatun rumiwan tapasqa karan. ³⁹ Hinaspan Jesusqa chaypi kaq runakunata niran:

—Chay sepulturapa punkunpi rumita ayqechiychis, nispa.

Hinaqtinmi wañuq Lazaropa hermanan Martaqa niran:

—Señorlláy, wañusqanmantaqa tawa p'unchawñan pasarun. Chayqa ñachá kunankamaqa nishutaña asnarirun, nispa.

⁴⁰ Chaymi Jesusqa niran:

—Ñan noqaqa niraykiña, “sichus noqapi creenki chayqa, Diospa atiyntan rikunki”, nispa.

⁴¹ Hinaqtinmi runakunaqa sepultura tapaq rumita huk lawman ayqechiranku. Hinaqtinmi Jesusqa hanaq pachata qawarispa niran:

—Dios Taytáy, uyariwasqaykimantan graciasta qoyki. ⁴² Hinaspapas noqaqa yachanin tukuy tiempo uyariwasqaykitaqa. Ichaqa kunanmi kay runakunapa ñawpaqninpi graciasta qoyki, noqata mandamuwasqaykipi paykuna creenankupaq, nispa.

⁴³ Saynata rimaruspanmi, Jesusqa altota rimaspa, khaynata niran:

—¡Lázaro, chaymanta lloqsimuy! nispa.

⁴⁴ Chaymi wañuq Lazaroqa kasqan ratolla chay sepulturamanta lloqsimuran, makinpas hinallataq chakinkunapas hatun telamanta ruwasqa vendakunawan alli-allin p'istusqa; hinallataq uyanpas huk hatun pañuelowan hina p'istusqa. Hinaqtinmi Jesusqa chaypi kaq runakunata niran:

—Chay vendakunata pashkaychis purinanpaq, nispa.

Jesusta wañuchinankupaq acuerdo ruwasqankumanta

(Mat 26.1-5; Mar 14.1-2; Luc 22.1-2)

⁴⁵ Mariata consuelanankupaq riq ashka runakunaqa, Lazarota Jesús kawsarichisqanta rikuspankun, Jesuspi creeranku. ⁴⁶ Ichaqa wakin runakunañaataqmi, fariseo religionniyoq runakunaman Jesuspa chaykuna ruwasqanmanta willamuq riranku. ⁴⁷ Hinaqtinmi sacerdotekunapa jefenkunaqa, hinallataq fariseo religionniyoq runakunapiwan ima huk hatun asambleapi huñunakuranku. Hinaspan chaypi tapunakuranku khaynata:

—¿Imatataq ruwasun chay runawanrí? Chay runaqa nishutañan milagro-kunata ruwashan. ⁴⁸ Sichus hinallata dejasun chayqa, llapallan runakuna paypi creespankun, Roma llaqtapi autoridadkunapa contranpi hatarinqaku. Hinaqtinmi Roma llaqtayoq autoridadkuna soldadokunantin hamuspanku, kay Jerusalén llaqtapi templonchista thuñichinqaku, hinallataq kay Israel nacionninchistas chinkachinqaku, nispanku.

⁴⁹ Ichaqa chay watapin Israel templopi serviq sacerdotekunapa jefen Caifás sutiyoq runa karan. Paymi niran:

—Qankunaqa manan ni imatapas yachankichishchu, ⁵⁰ nitaqmi allintaqa ni imatapas entiendenkichishchu. Aswan allinmi kanman huk runalla kay llaqtanchista salvananrayku wañuqtinqa, aswan enteron mundontinpi Diospa imaman tukunanmantaqa, nispa.

⁵¹ Chaytaqa chay sacerdotekunapa jefen Caifasqa manan kkillanmantachu rimaran. Aswanmi kikin Diospuni sacerdotekunapa jefen kasqanrayku paytaqa rimachiran, saynapi Jesusqa Israel nacionpi runakunata salvananrayku wañunanmanta ninanpaq. ⁵² Hinaspapas Jesusqa manan Israel nacionpi runakunaraykullachu wañunan karan. Aswanqa enteron mundontinpi Diospa ch'eqesqa wawankunata hukllaman huñunanpaqmi. ⁵³ Chaymi chay p'unchawmantapacha Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa acuerdoman haykuranku, Jesusta wañuchinankupaq.

⁵⁴ Chayraykun Jesusqa mana alayritañachu puriran, Israel nacionniyoq runakunapa jefenkuna ama rikunanpaq. Aswanmi Jesusqa Judea provincia lawmanta lloqsispa, Efraín sutiyoq llaqtaman riran. Hinaspan discipulonkunawan kushka chaypi qepakuran.

⁵⁵ Chay p'unchawkunapin Israel nacionniyoq runakunapa Pascua fiesta ruwananku p'unchaw ña chayamusharanña. Chaymi ashka runakuna chay Pascua fiesta p'unchaw manaraq chayamushaqtin, Jerusalén llaqtaman riranku, huchankumanta chaypi perdonasqa kanankupaq. ⁵⁶ Chaymi runakunaqa Jesusta mashkaranku. Hinaspan temploman chayaruspanku, paykunapa tapunakuranku khaynata:

—Qankunari, ¿ima ninkichistaq? Chay Jesusri, ¿hamunqachu icha manachu kay fiestaman? nispanku.

⁵⁷ Hinaqtinmi fariseo religionniyoq runakunaqa, Israel templopi serviq sacerdotekunapa jefenkunapiwan ima, llaqtamasin runakunata, khaynata kamachiranku:

—Sichus pipas rikunqa otaq yachanqa chay Jesusqa maypis kasqanta chayqa, noqaykuman willakuq hamuchunku, saynapi noqayku payta hap'ispa presochanaykupaq, nispanku.

Jesusta huk warmi Betania llaqtapi perfumesqanmanta

(Mat 26.6-13; Mar 14.3-9)

12 ¹Pascua Fiestapaq soqta p'unchawraq faltashaqtinmi, Jesusqa Lazaropa tiyasqan Betania llaqtaman riran. Chay llaqtapin Lazarota wañusqanmanta ñawpaqtaaraq kawsarichiran. ²Hinaqtinmi Jesuspaq mikhunata chaypi ruwachiranku. Chaypin Jesusqa Lazaropiwan, hinallataq huk runakunapiwan ima, mesapi kushka mikhunankupaq tiyayuranku. Lazaropa hermanan Martañataqmi, mikhunata servimuran. ³Hinaqtinmi (Martapa hermanan) Mariaqa, huk sinchi precioyoq sumaq q'apaq perfumeta medio litro hinata orqomuspa apamuran. Chay perfumeqa nardo sutiyoq plantapa q'apayninmanta ruwasqan karan. Chaywanmi Jesuspa chakinkunaman llusiyuspa, chukchallanwan ch'akichiran. Hinaqtinmi chay perfumepa sumaq q'apayninqa enteron wasi ukhupi hunt'ayuran.

⁴Chayta rikuspan, Jesusta traicionanapaq kaq discipulon Judas Iscarioteqa, khaynata niran:

⁵—Kay sumaq q'apaq perfumetari, ¿imanaqtintaq aswan mana venderan-chishchú? Kay perfumeqa kinsa pachaq p'unchaw jornal qolqepa valorninmi. Hinaspapas sayna ashka qolqewanqa, wakchakunatan yanapasunman karan, nispa.

⁶Judas Iscarioteqa manan wakchakunata khuyapayasqanraykuchu saynataqa niran, aswanqa suwakuy mañayoq kasqanraykun. Chay Judasqa Jesuspa, hinallataq discipulonkunapa qolqenkutan bolsapi hap'iran. Hinaspan chay waqaychasqan qolqeta sapa kutin suwakuran. ⁷Hinaqtinmi Jesusqa chay Judas Iscarioteta niran:

—Ama hark'akuychu, chakiyta kay warmi chay perfumewan llusiwanan-taqa. Payqa p'ampawananku p'unchawpaqmi kay perfumetaqa waqaychas-haran. ⁸Wakchakunaqa sapa p'unchawmi qankunawan kanqa. Noqan ichaqa mana sapa p'unchawchu qankunawan kasaq, nispa.

Lazarota wañuchinankupaq acuerdo ruwasqankumanta

⁹Jesusqa Betania llaqtapin kasharan. Chaytan Jerusalén llaqtapi tiyaq Israel nacionniyoq runakunaqa yacharuranku. Hinaspan paykunaqa, Jesusta hinallataq wañusqanmanta kawsarichisqan Lazarotawan qawaq, Betania llaqtaman riranku. ¹⁰Chaymi sacerdotekunapa jefenkunaqa, Lazarotapas wañuchinankupaq acordaranku. ¹¹Saynataqa acordaranku, ashka runakuna paykunamanta t'aqakuspa, Jesuspi creesqankuraykun. Runakunaqa Jesus-piqa creeranku, Lazarota Jesús kawsarichimusqanraykun.

Jerusalén llaqtaman Jesuspa haykusqanmanta

(Mat 21.1-11; Mar 11.1-11; Luc 19.28-40)

¹²Paqarisnintin p'unchawmi Jerusalén llaqtapi Pascua fiestaman riq ashka-llaña runakunaqa Jesuspa hamunanta yacharuranku. ¹³Hinaspan palmerapa ramankunata apayukuspa Jesusta chashkinankupaq riranku. Hinaspan chay llapallan runakunaqa altota qaparispas niranku:

—¡Diospa sutinpi hamuqqa, alabasqayá kachun!

¡Israel nacionninchispa Reyninqa, bendecisqayá kachun! nispanku.

¹⁴ Chaykuna pasashaqtinmi, Jesusqa huk asnochata tarispa, chay asnochapi montakuran, Bibliapi nisqanman hina. Bibliapin nishan:

¹⁵ “¡Jerusalén llaqtapi tiyaq runakuna, ama manchakuychishchu. Reyniykichismi hamushan, huk asnochapi montayukuspa!” nispa [Zacarías 9.9].

¹⁶ Jesuspa discipulonkunaqa chay ratopiqa manan entienderankuchu chaykuna pasasqanmantaqa. Ichaqa hanaq pachaman Jesuspa ripusqanpa qepanmanñan, chayraq discipulonkunaqa chaykuna pasasqanmanta yuyarispa entienderanku. Hinaspan yuyariranku, Jesusmanta Bibliapi sayna rimasqanta, hinallataq paymanta chaykunaqa escribisqa kasqanmantawan ima.

¹⁷ Ashka runakunan karanku, Lazarota Jesús kawsarichimusqan ratopiqa. Paykunan runakunaman chay rikusqankumanta willakuranku.

¹⁸ Chaymi runakunaqa chay milagro ruwamusqanta yachaspanku, Jesusman tariparanku. ¹⁹ Hinaqtinmi fariseo religionniyoq runakunaqa, khaynata ninakuranku:

—¡Qawariychis! Manan ni ima ruwaytapas atisunmanchu; llapallan runakunan paypi creespa qepanta rishanku, nispanku.

Grecia nacionniyoq runakuna Jesusta mashkasqankumanta

²⁰ Pascua fiestapi adoranankupaq hamuq runakunamanta wakinmi, Grecia nación lawmanta karanku. ²¹ Hinaspan paykunaqa Jesuspa discipulon Felipe man ashuyuranku. Payqa Galilea provincia law ukhupi Betsaida sutiyoq llaqtamantan karan. Paytan ruegakuranku khaynata:

—Señor, Jesustan rikuyta munayku, nispanku.

²² Chaymi Felipeqa Andresman willaq riran. Hinaspan ishka yinkunña Jesusman rispanku willaranku. ²³ Hinaqtinmi Jesusqa khaynata niran:

—Tiempoqa ñan chayaramunña, noqa Diosmanta Hamuq Runa, pis kasqayta llapallan runakuna yachaspa, noqata hatunchawanankupaq. ²⁴ Chaymi qankunaman cheqaqtapuni niykichis, qankunaqa yachankichismi: Trigo t'akaskaykichis allpawan p'ampasqa kaspapa, wiñamunqan; hinaspan allinta rurunqa. Ichaqa sichus chay trigo allpapa hawallanpi kaspapa, manan wiñanqachu rurunanpaqqa. ²⁵ Saynallataqmi pipas kay pachapi payllapaq kawsay munaqqa, wiñaypaqmi wañunqa. Ichaqa pipas noqapi creesqanrayku wañuqmi, wiña-wiñaypaq kawsanqa. ²⁶ Saynallataqmi sichus pipas serviwanpaq qatikuwayta munaspaqa, noqatan kasukunan. Chaymi noqata serviwaqniy runaqa, may kasqaypi kanqa. Saynallataqmi paymanqa Dios Taytaypas premionta qopunqa, nispa.

Jesusmi willakun wañunanmanta

²⁷ Jesusmi khaynata niran:

—¡Kay ratopin noqaqa ancha llakisqa kashani! Chayri, ¿ima niyman-taq? Icha, ¿Papáy, libraykuway kay ratopi ñak'ariykunamanta, nispachu nisaq? ¡Manan! ¡Noqaqa ñak'arispa runakunata salvanaypaqmi hamurani! ²⁸ Saynaqa Dios Taytáy, kay pachapi runakunamanyá atinyikita rikuchiy, nispa.

Hinaqtinmi hanaq pachamanta Dios Taytanqa nimuran:

—Ñan atiyiniytaqa rikuchiniña; ichaqa huktawanpas rikuchispaqmi, nispa.

²⁹Hinaqtinmi chaypi kaq runakunaqa, Dios Taytapa nimusqanta uyarispa niranku:

—Rayon t'oqyamushan, nispanku.

Ichaqa wakiniñataqmi niranku:

—Huk angelmi Jesustaqa rimapayamushan, nispanku.

³⁰Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—Kaykuna uyarisqaykichisqa manan noqaraykuchu, aswanqa qankuna noqapi creenaykichispaqmi. ³¹Ichaqa kay pachapi huchallapi kawsaq llapallan runakuna juzgasqa kanankupaqmi, ña tiempoqa chayaramunña. Hinaqtinmi kay pachata gobiernaq diablopas, qarqosqa kanqa. ³²Ichaqa cruzpi chataspa wañuchiwaqtinkun, noqaqa llapallan nacionkunamanta runakunata pusamusqa, noqaman hamuspanku, noqapi creenankupaq, nispa.

³³Saynata nisanmi, Jesusqa entiendechiran imaynan wañunanmanta.

³⁴Chaymi runakunaqa Jesusta khaynata tapuranku:

—Noqaykuqa yachaykun Bibliapi khayna escribisqa kasqanta: “Diosmanta Hamuq Salvadorqa wiñaypaqmi kawsanqa”, nisqanta. Chayri, ¿imanaqtinta qanri ninki: “Diosmanta Hamuq Runaqa chakatasqa wañunqa”, nispaykiri? Sayna kaqtinri, ¿pitaq chay Diosmanta Hamuq Salvadorqa? nispanku.

³⁵Chaymi Jesusqa niran:

—(Noqan Diosmanta Hamuq K'anchayqa kani). Ichaqa kay K'anchayniyqa chikan tiempollañan qankunawanqa kanqa. Saynaqa noqapa K'anchayniy-piyá puriychis, chay K'anchayniy qankunawan kallashaqtinraq. Saynapin tutayaqqa mana sorprendesunkichishchu. Ichaqa pipas tutayaqpi puriqqa, manan yachanchu mayman risqantapas. ³⁶Qankunawanraq noqa K'anchay kashaqtinyqa, noqapiyá creeychis, saynapi K'anchaypi puriq wawaykuna kanaykichispaq, nispa.

Chaykunata niruspanmi Jesusqa, runakunapa ladonmanta ripuspa, manaña alayritañachu puriran.

Jesuspi mana creeq runakunamanta

³⁷Jesusqa ashka milagrokunata Israel nacionniyoq runakunapa ñawpaq-ninpi ruwashaqtinpas, Jesuspiqa manan creerankuchu. ³⁸Saynapin cumplimiento Diosmanta willakuq profeta Isaiaspa khayna escribisqa:

“Señorlláy, willakusqaykutari, ¿pitaq creeran? Manan pipas creenchu.

Señorlláy, ¿pimantaq atiyiniykitari rikuchirankí?” nispa [Isaías 53.1].

³⁹Chayraykun runakunaqa Jesuspi mana creerankuchu. Hinaspapas profeta Isaiasqa paykunamantan escribispa, khaynata nillarrantaq:

⁴⁰“Diosmi paykunataqa ñawsaman hina tukuchiran.

Sonqonkutataqmi rumiyarachiran,

saynapi ama entiendenankupaq,

mana kasukuq kanankupaq,

huchankumantapas Diosman ama kutirinankupaq,

hinallataq mana salvasqa kanankupaq ima”, nispa

[Isaías 6.10].

⁴¹Kaykunatan profeta Isaíasqa escribiran, Jesuspa sumaq glorianta rikusanrayku.

⁴²Saynata ashka runakuna Jesuspi mana creeshaqtinkupas, ichaqa ashkan wakin runakunamantaqa Jesuspiqa creeranku. Chay creeqkunamantan wakinqa Israel nacionpi kamachiq jefekuna karanku. Ichaqa chay jefekunaqa fariseo religionniyoq runakunatan manchakuranku. Chayraykun Jesuspi creesqankutaqa mana alayritachu pimanpas willakuranku, saynapi sinagoga wasimanta ama qarqosqa kanankupaq. ⁴³Aswanmi chay jefekunaqa, runakuna alabanallanta munaranku, Diospa alabanamantaqa.

Jesuspá nisqanman hina runakuna juzgasqa kanankumanta

⁴⁴Jesusmi altota rimaspa khaynata niran:

—Pipas noqapi creeqqa manan noqallapichu creen. Aswanqa mandamuwagmi Taytaypipas creenmi. ⁴⁵Saynallataqmi pipas noqata rikuwaqqa, mandamuwagmi Taytaytapas rikushanman hinan. ⁴⁶Noqan kay pachaman hamuq K'anchayqa kani. Chaymi pipas noqapi creeqqa, mana tutayaqpichu purinqa. ⁴⁷Sichus pipas noqapa nisqaykunata uyarishaspa, mana kasukuqtaqa, manan noqachu juzgasqa. Noqaqa manan kay pachapi runakunata juzgaqchu hamurani; aswanqa salvaqmi. ⁴⁸Ichaqa pipas noqata cheqniwaspa, hinallataq yachachisqaykunatapas uyarishaspa, mana kasukuqtaqa, palabraypa nisqanman hinan juzgasqa kanqa juicio p'unchawpi. ⁴⁹Chaymi noqaqa mana kichaymantachu ni imatapas rimarani. Aswanqa mandamuwagmi Taytaymi ima ninaytapas, hinallataq imaynata yachachinaytapas kamachiwaran. ⁵⁰Hinaspapas noqaqa yachanin, Taytaypa kamachikuyninqa wiña-wiñaypaq kawsay qokuq kasqanta. Chayraykun Taytaypa kamachiwasqanta, noqaqa qankunaman yachachishaykichis, nispa.

Discipulonkunapa chakinta Jesús maqchisqanmanta

13 ¹Pascua fiesta celebrananku p'unchawmi ña chayamusaranña. Hinaqtinmi Jesusqa ña yacharanña, Dios Taytanpa kasqanman kutipunan p'unchaw chayamusqanta. Jesusqa kay pachapi kashaspanqa, discipulonkunataqa anchatapunin munakuran. Hinaspapas chay munakuyninqa wiña-wiñaypaqmi karan.

²Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunapiwan kushka manaraq cenashaqtin, diabloqa Simonpa wawan Judas Iscarioteqa sonqonpi ña piensachiranña Jesusqa traicionananpaq. ³Ichaqa Jesusqa yacharanmi Dios Taytan tukuy atiyta payman qosqanta. Hinaspapas Jesusqa yacharanmi, Dios Taytan kay pachaman mandamusqanta, hinallataq Dios Taytanpa kasqanman kutipunatapas. ⁴Chaymi Jesusqa mesapi mikhusqankumanta hatarispa, capanta orqokuran. Hinaspan huk toallata hap'ispa, cinturanman watakuran. ⁵Chaymantan huk lavatorioman unuta hich'aspa, discipulonkunapa chakinta maqchiyta qallariran. Hinaspan cinturanpi toallanwan secaran. ⁶Simón Pedropa chakinta maqchinapaq tupamuqtinñataqmi, Pedroqa Jesusta niran:

—Señorlláy, ¿qanchu noqapa chakiykunatari maqchiruwankiman? nispa.

⁷Chaymi Jesusqa niran:

—Kunanqa manaraqmi kaykuna ruwasqaytaqa entiendenkirqachu. Aswanqa chaymantañan kaykunataqa entiendenki, nispa.

⁸Hinaqtinmi Pedroqa niran:

—Noqataqa manapunin chakiytaqa maqchiwankimanchu, nispa.

Chaymi Jesusqa niran:

—Sichus chakiykita mana maqchisqaykichu chayqa, manan noqapa discipuloyqa kawaqchu, nispa.

⁹Hinaqtinmi Pedroqa niran:

—Señorlláy, sayna kaqtinqa, amayá chakillaytachu maqchiway, aswanqa makiytawan hinallataq umaytawan imayá, nispa.

¹⁰Chaymi Jesusqa Pedrota khaynata niran:

—Bañasqa runaqa manan kaqmanta bañakuytaqa necesitanñachu, aswanqa chakillantañan maqchikunan. Chaymi niykichis, qankunaqa tukuy huchaykichismantaqa ñan limpioña kashankichis. Ichaqa manan llapaykichishchu limpioqa kashankichis, nispa.

¹¹Jesusqa pis payta traicionanantaqa ñan yacharanña. Chayraykun payqa niran: “Manan llapallaykichishchu limpioqa kashankichis”, nispa.

¹²Hinaspan discipulonkunapa chakinta maqchiyta tukuruspa, Jesusqa capanta churakapuran. Hinaspan mesapi kaqmanta tiyayuspa, discipulonkunata khaynata tapuran:

—Qankunawan kay ruwasqayta, ¿entiendeshankichishchú? ¹³Qankunaqa niwankichismi: “Yachachikuq hinallataq Señorlláy”, nispa. Ichaqa niwasqaykichisman hinan noqaqa Yachachikuq hinallataq Señor kani. ¹⁴Chaymi niykichis, imaynan noqapas Señorniykichis hinallataq Yachachiqniykichis kashaspay, qankunapa chakiykichista maqchiraykichis, saynallataqyá qankunapas chakiykichista maqchinakuychis. ¹⁵Noqaqa qankunamanmi huk ejemplota qoraykichis, saynata noqa hina qankunapas ruwanaykichispaq. ¹⁶Hinaspapas qankunaqa yachankichismi, huk sirviente runaqa, manan patronninmantaqa aswan más importanteqa kanmanchu. Nitaqmi comisionpi riq runapas, chay comisionaqnin runamantaqa aswan más importanteqa kanmanchu. ¹⁷Chaymi niykichis, sichus qankuna allinta entiendespa, noqapa ruwasqaykunata ruwankichis chayqa, kusişqan kankichis.

¹⁸Ichaqa manan noqaqa llapaykichismantachu rimashani. Noqaqa yachanin pikunatachus akllasqayta. Ichaqa kay nisqaykuna cumplikunanpaqmi, Bibliapi ña escribisqaña kashan. Chaymi khaynata nin: “Noqawan kushka t'antata mikhuqmi, noqapa contraypi kanqa”, nispa [*Salmos 41.9*]. ¹⁹Chaymi noqaqa imapas manaraq pasashaqtin, kunanmantapacha kaykunata nishaykichis, chaykuna pasawaqtin, noqa Diospa Wawan kasqayta creenaykichispaq. ²⁰Cheqaqtapunin niykichis: Pipas noqamanta willakunanpaq comisionasqay runata chashkiqqa, noqatapas chashkiwashanman hinan. Pipas noqata chashkiwaqqa, mandamuwaqniy Dios Taytaytapas chashkinmi, nispa.

Jesusmi willakun Judas Iscariote traicionananmanta

(*Mat 26.20-25; Mar 14.17-21; Luc 22.21-23*)

²¹Chaykunata niruspanmi, Jesusqa ancha llakisqallaña karan. Hinaspan discipulonkunataqa clarota niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, qankunamantan hukniykichis traicionawanqa, nispa.

²² Hinaqtinmi Jesuspa nisqanta uyarispanku, discipulonkunaqa mayqen-ninkumantas rimasqanta mana yachaspanku, paykunapura qawanakuranku. ²³ Chaypin Jesuspa ancha khuyakusqan discipulonpas, paypa ladonpi kasharan. ²⁴ Chaymi Pedroqa Jesuspa ancha munakusqan discipulota señascharan, Jesusta khaynata tapunanpaq: “Jesusri, ¿mayqenninchismantataq saynata nishan?” nispa. ²⁵ Chaymi Jesuspa ancha munakusqan discipulonqa, Jesusman astawan ashuyuspa, khaynata tapuran:

—Señorlláy, ¿pitaq traicionasunkirí? nispa.

²⁶ Hinaqtinmi Jesusqa contestaran khaynata:

—Chay runaqa pimanchus t'antata platoman challpuyuspa qosaq, paymi, nispa.

Hinaqtinmi Jesusqa t'antata challpuyuspa, Simonpa wawan Judas Iscarioteman qoran. ²⁷ Chay t'antatan Judas Iscarioteqa mikhuran. Chay mikhusqanpa qepallanmanmi, diabloqa Judaspa sonqonman haykuran. Chaymi Jesusqa Judas Iscarioteta niran:

—Chay ruwanaykitaqa, apurayllamanyá ruwamuy, nispa.

²⁸ Ichaga saynata Judas Iscarioteta Jesús niqtinmi, mesapi tiyaq discipulonkunaqa mana ni mayqenninkupas entienderankuchu. ²⁹ Aswanmi Jesuspa wakin discipulonkunaqa piensaranku, Judas Iscariote qolqe waqaychaq kasqanrayku, “Pascua fiestapaq imapas faltaqkunata rispa rantimuy”, ninanpaq; otaq qolqe hap'isqanta “wakchakunaman rakimuy” ninanpaq. ³⁰ Hinaqtinmi Judas Iscarioteqa t'antata mikhuruspan lloqsitamuran. Chay horasqa ñan tutaña karan.

Mosoq kamachikuymanta

³¹ Judas lloqsiruqtin hinallan, Jesusqa discipulonkunata niran:

—Noqa Diosmanta Hamuq Runa, ancha atiyniyoq kasqayta llapallan runakunaman rikuchinaypaqmi, ña hora kunan chayaramunña. Chaymi noqata rikuwaspanku, Dios Taytaypas ancha atiyniyoq kasqanta yachanqaku.

³² Sichus llapallan runakunaman rikuchisqa, Dios Taytayqa ancha atiyniyoq kasqanta chayqa, Dios Taytaypas llapallan runakunamanmi rikuchillanqataq, noqa Wawanpas ancha atiyniyoq kasqayta. Chaytan Dios Taytayqa kay hamuq pisi p'unchawkunallapi ruwanqa. ³³ Saynaqa munakusqay wawaykuna, manan unayñachu qankunawan kushkaqa kasaq. Manataqmi mashkawaspaykichispas tariwankichishchu. Ichaga, imaynan Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunatapas nirani, saynallataqmi qankunatapas kunan niykichis: “Noqapa risqay lugarmanta, manan qankunaqa atiwachishchu riyta”, nispa. ³⁴ Kunanmi huk mosoq kamachikuyta qankunaman qoykichis: Khuyanakuysichis qankunapura, imaynan noqapas qankunata munakuykichis saynata. ³⁵ Sichus qankunapura khuyanakuspa kawsankichis chayqa, llapallan runakunan noqapa discipuloykuna kasqaykichista yachanqaku, nispa.

Jesusta Pedro negananmanta

(Mat 26.31-35; Mar 14.27-31; Luc 22.31-34)

³⁶ Señor Jesustan Simón Pedroqa tapuran khaynata:

—Señorlláy, ¿maymantaq rinkirí? nispa.

Hinaqtinmi Jesusqa contestaran:

—Noqapa risqay lugarmanqa manaraqmi kunanqa riwaqchu. Ichaqa noqapa kasqaymanqa qepatañan hamunki, nispa.

³⁷Chaymi Pedroqa kaqmanta tapullarantaq:

—Señorlláy, kunanri, ¿imanaqtintaq riytari mana atiymanchú? Noqaqa liston kashani, qanrayku wañunaypaqpas, nispa.

³⁸Chaymi Jesusqa khaynata niran:

—¿Cheqaqtachu noqarayku wañunaykipaq listo kashankí? Cheqaqtapuni qanta niyki: Kunan tutan manaraq gallo waqashaqtin, kinsa kutita negawanki: “Chay Jesustaqa manan reqsinichu”, nispayki.

Diosman rinapaq Jesusqa ñan kasqanmanta

14 ¹Jesumi khaynata niran:

—Qankunaqa ama llakikuychishchu. Aswanqa Diospiyá confiyachis; saynallataq noqapipas confiyachis. ²Dios Taytaypa kasqanpiqa ashkan wasikuna kashan. Sichus wasikuna mana kanmanchu chayqa, manachá niykichismanchu karan: “Rispaymi huk lugarta qankunapaq preparamusaq”, nispaqa. ³Noqaqa Dios Taytaypa kasqanman rispaymi, qankunapaq huk lugarta preparamusaq. Chaymantan kutimuspai, qankunata pusasqaykichis, qankunapas noqawan kushka maypi kasqaypi kanaykichispaq. ⁴Ichaqa qankunaqa ñan yachankichishña mayman risqaytapas; hinaspapas reqsinkichishñan ñantaqa, nispa.

⁵Hinaqtinmi Tomasqa niran:

—Señorlláy, noqaykuqa manan yachaykuchu mayman risqaykitapas. Chayri, ¿imaynataq risqayki ñantari reqsiykuman? nispa.

⁶Chaymi Jesusqa khaynata niran:

—Noqan kani ñanqa, cheqaq kaqpas, saynallataq kawsay qoqpas. Chaymi Dios Taytaymanqa noqallantapuni pipas chayanqa. ⁷Sichus noqata allinta reqsiwankichis chayqa, Dios Taytaytapas reqsillankichistaqmi. Ichaqa Dios Taytaytaqa kunanmantapachan reqsishankichis, noqata rikuwasqaykichisrayku, nispa.

⁸Hinaqtinmi discipulon Felipeqa khaynata niran:

—Señorlláy, Dios Taytaykitayá rikuyachiwayku. Chaywanmi noqaykuqa kusisqa kasaqku, nispa.

⁹Chaymi Jesusqa contestaran khaynata:

—Felipe, qankunawanqa unayñan kashani. ¿Chaychu manaraq reqsiwankí? Pipas noqata rikuwaqqa, Dios Taytaytapas rikunmi. Chayri, ¿imanaqtintaq qanri niwanki: “Dios Taytaykitayá rikuchiwayku”, nispaykirí?

¹⁰Qanri, ¿manachu creenki Dios Taytaywanqa huklla kasqaykuta? Qankunaman imapas nisqaytaqa, manan noqaqa kikiñaymantachu rimashani. Noqaqa Dios Taytaypa munasqallantan imatapas ruwani. Hinaspapas Dios Taytayqa noqantakaman imatapas ruwan. ¹¹Chayqa, creewaychisyá, noqaqa Dios Taytaywan huklla kasqayta, hinallataq Dios Taytaypas noqawan huklla kasqanta. Sichus mana creewankichishchu chayqa, kay milagrokuna ruwasqayraykuyá creewaychis. ¹²Noqaqa cheqaqtapuni niykichis: Pipas noqapi creeqqa ruwasqaykunatapas ruwanqan. Hinaspapas Dios Taytaypa kasqanman

ripusqayraykun, qankunaqa noqapa ruwasqaykunamantapas aswan masta-raq ruwankichis. ¹³Qankuna sutiypi imatapas mañakuqtiykichisqa, noqapa ruwasaqmi. Saynapin Dios Taytaypas alabasqa kanqa, noqapa ruwasqaykunawan. ¹⁴Sichus nisqayman hina noqapa sutiypi imatapas mañakunkichis chayqa, noqapa ruwasaqmi, nispa.

Santo Espirituta mandamunanpaq Jesús prometesqanmanta

¹⁵Jesusqa nillarrantaqmi:

—Sichus noqata munakuwankichis chayqa, kamachisqaykunatapas kasukunkichismi. ¹⁶Hinaqtinmi noqapa Dios Taytayta ruegoqusaq, Santo Espirituta qankunaman mandamunanpaq. Chay Santo Espiritu hamuspanmi qankunawan tukuy tiempo kanqa. ¹⁷Chaymi chay Santo Espirituqa qankunaman cheqaq kaqta yachachisunkichis. Ichaqa chay Santo Espiritutaqa, Diospi mana creeq runakunaqa, manan chashkinqakuchu, payta mana rikuspanku, hinallataq mana reqsisqankurayku. Qankunan ichaqa reqsinkichis, qankunawan kushka kasqanrayku; hinaspapas qankunapa sonqoykichispin tukuy tiempo kanqa. ¹⁸Noqapa manan sapallaykichistachu qankunataqa saquesqaykichis. Aswanqa kutimusaqmi, qankunawan kushka kanaypaq. ¹⁹Ichaqa pisi tiempollañan faltashan runakuna manaña rikuwanankupaq. Qankunan ichaqa rikuwankichis; noqa wañusaq chaypas, kawsarimusaqmi. Chaymi qankunatapas kawsarichisqaykichis. ²⁰Chay p'unchawmi qankunaqa yachankichis, noqapa Dios Taytaywan huklla kasqayta, hinallataq noqapas qankunawan huklla kasqayta, saynallataq qankunapas noqawan huklla kasqaykichista. ²¹Pipas noqapa kamachisqaykunata kasukuspa ruwaqmi, noqataqa cheqaqtapuni munakuwan. Sayna munakuwaqniy runatan, Dios Taytayqa munakunqa. Chaymi noqapas chay munakuwaqniy runata munakusaq; hinaspan paywanqa astawanraq reqsichikusaq, nispa.

²²Chaymi Jesuspa discipulon Judas mana Iscariote kaq, khaynata niran:

—Señorlláy, ¿imanaqtintaq noqallaykuwanri reqsichikunki, qanpi mana creeq runakunawantaq mana reqsichikunkichú? nispa.

²³Chaymi Jesusqa contestaspa niran:

—Pipas noqata munakuwaqqa, kamachisqaykunatan kasukunqa. Chaymi Dios Taytaypas payta munakunqa. Hinaqtinmi noqaykuqa chay kasukuq runaman hamuspayku, paypa sonqonpi tiyasaqku. ²⁴Pipas noqata mana munakuwaqqa, kamachisqaykunataqa manan kasukunqachu. Ichaqa kay yachachisqaykuna uyarisqaykichisqa, manan noqallamantachu, aswanqa kay pachaman mandamuwaqniy Dios Taytaymantan.

²⁵Kaykunataqa qankunawan kallashaspayraqmi willashaykichis. ²⁶Ichaqa Dios Taytaymi noqapa rantiyta qankunaman Santo Espirituta mandamunqa. Paymi qankunaman hamuspa, tukuy imapi kallpanchasunkichis, yachachisunkichis, hinallataq tukuy ima yachachisqaykunatapas yuyarichisunkichis.

²⁷Noqa qankunata tukuy imapi yanapaqtiymi, qankunaqa hawkalla kankichis. Ichaqa chay hawkayay qosqayqa, manan kay pachapi runakunapa qosqan hinachu. Saynaqa amayá qankunaqa hukmanyaychishchu, nitaq manchakuychishchu. ²⁸Ñan qankunaqa uyarirankichishña: “Ripusaqmi ichaqa qankunamanmi kutimusaq”, nisqaytaqa. Sichus qankuna cheqaqtapuni munakuwankichisman chayqa, kusisqachá kashawaqchis, Dios Taytaypa

kasqanman kutipusqayrayku. Ichaqa Dios Taytaymi noqamantaqa aswan más importante. ²⁹Kaykunatan manaraq imapas pasashaqtin qankunaman nishaykichis, chaykuna pasaruqtin, noqapi qankuna creenaykichispaq.

³⁰Kay pachapi runakunata kamachiq diabloqa ñan hamushañña. Chaymi qankunawanqa manaña astawanqa rimasaqñachu. Diabloqa noqata vancewananpaqqa manan noqamanta aswan más atiyniyoqchu. ³¹Ichaqa kay pachapi llapallan runakunan yachananku noqaqa Dios Taytayta anchata munakusqayta. Chaymi noqaqa Dios Taytaypa tukuy ima niwasqantapuni ruwani, nispa.

Saynata nispanmi Jesusqa khaynata kamachiran:

—Hatariychis; hinaspa kay lugarmanta lloqsisunchis, nispa.

Uvas sach'amanta

15 ¹Jesusqa nillarantaqmi:

—Noqan cheqaq uvas plantaqa kani. Dios Taytaytaqmi chakra llank'aq. ²Sichus noqapi kaq mayqen ramapas mana ruruqtinqa, Dios Taytaymi chay ramataqa takaspa wikapan. Ichaqa ruruq ramatañaataqmi, sumaqta podaspa limpian astawan rurunanpaq. ³Saynan qankunaqa ña limpioña kashankichis, kay yachachisqaykunata uyarispa kasukusqaykichisrayku. ⁴Sichus qankuna noqawan huklla kankichis chayqa, noqapas qankunawanmi huklla kasaq. Hinaspapas ñan qankunaqa yachankichishña, huk rama allinta rurunanpaqqa uvas sach'apin kanan; uvas sach'api mana kaspaqa, manan rurunmanchu. Saynallataqmi qankunapas sichus noqawan huklla mana kaspaykichisqa, manan ni imatapas Diospaq hinaqa ruwayta atiwaqchishchu.

⁵Noqan chay uvas sach'aqa kani. Qankunataqmi chay uvas sach'apa ramankuna kankichis. Pipas noqapi kashan chayqa, hinallataq noqapas paypi kashani chayqa, paymi chay uvas sach'a hina ashkata rurunqa. Ichaqa noqamanta pipas rakikuspaqa, manan kkillanmantaqa ni imatapas ruwaytaqa atinmanchu. ⁶Sichus pipas noqamanta rakikuqqa, takasqa ch'aki rama hinan ninaman wikch'uyusqa kanqa; hinaspan chaypi k'anasqa kanqa.

⁷Sichus qankuna, mana ishkayaspa, noqapi allinta creenkichis, hinallataq yachachisqaykunatapas kasukunkichis chayqa, tukuy ima mañakusqaykichis-tapas chashkinkichismi.

⁸Qankuna allinta kawsaspa, sumaqta ruruqtiykichismi, Diosqa alabasqa kanqa. Saynapin qankunaqa cheqaq discipuloykuna kankichis. ⁹Imaynan Dios Taytaypas noqata munakuwan, saynatan noqapas qankunataqa munakuykichis. Saynallataqyá qankunapas ama qonqawaspaykichis noqata munakuwaychis. ¹⁰Noqaqa Dios Taytaypa kamachiwasqankunatan kasukuni; chaymi payqa anchata munakuwan. Saynallataqmi sichus qankunapas kamachisqaykunata kasukunkichis chayqa, noqapas wiñaypaqmi qankunataqa munakusqaykichis.

¹¹Kaykunatan qankunaman nishaykichis, qankunapas noqa hina ancha kususqa kanaykichispaq. ¹²Ichaqa kunanmi kayta kamachiychis: Qankunapurayá khuyanakuychis, imaynan noqapas qankunata munakuykichis, chay hinata. ¹³¿Pitaq kanman ancha hatun munakuyniyoqrí? Chay hatun munakuyniyoq runaqa, amigonkunarayku wañuqllan. ¹⁴Sichus noqapa kamachisqaykunata ruwankichis chayqa, amigoykunan kankichis. ¹⁵Qankunaqa

manañan sirviente runakuna hinañachu kankichis. Ichaqa huk sirviente runaqa patronninpa ima ruwasqantapas manan yachanchu. Chaymi qankunataqa manaña “sirviente runa” nisqaykichishñachu; aswanqa “amigoykuna” nisqaykichishñan. Chaymi noqaqa Dios Taytaypa tukuy ima willawasqankunata, qankunaman willaraykichis. ¹⁶Noqataqa manan qankunachu akllawarankichis; aswanqa noqan qankunataqa akllaraykichis. Hinaspan qankunataqa comisionaraykichis, rispa, chay allin rama hina, ashkata rurunaykichispaq, saynapi chay ruruykichis wiñaypaq takyananpaq. Chaymi tukuy imatapas sutiypi mañakuqtiykichis, Dios Taytayqa qosunkichis. ¹⁷Noqaqa kaytan kamachiykichis: Qankunapura khuyanakuychis, nispa.

Runakuna cheqnisunaykichismanta

¹⁸Jesusqa nillarrantaqmi:

—Sichus huchallapi kawsaq runakuna cheqnisunkichis chayqa, yuyariychisyá, qankunamanta aswan antestaraqmi, ña noqataqa cheqniwarankuña. ¹⁹Sichus qankuna huchapi kawsaq runakuna hina kawaqchis chayqa, huchapi llapallan kawsaq runakunaqa khuyakusunkichismanmi. Ichaqa noqa qankunata akllakusqayraykun, qankunaqa manaña huchapi kawsaq runakunañachu kankichis. Chaymi huchallapi kawsaq runakunaqa cheqnikusunkichis. ²⁰Kay nisqaykunatayá yuyariychis: Wasipi kamachi ruwaq sirviente runaqa manan patronninmantaqa aswan más importanteqa kanmanchu. Chayraykun niykichis, noqa kamachi qashaqtiy runakuna cheqniwaspanku ñak'arichiwaranku chayqa, qankunatapas chay runakunaqa, noqapa serviqníy kasqaykichisraykun, ñak'arichisunkichis. Ichaqa sichus paykuna noqapa yachachisqaykunata kasukunqaku chayqa, qankunapa yachachisqaykichis-tapas kasukunqakun. ²¹Saynataqa ñak'arichisunkichis, noqapi creesqaykichisrayku, hinallataq mandamuwaqniy Diostapas mana reqsisqankuraykun.

²²Sichus noqa mana hamuymanchu, nitaq paykunaman ni imatapas willaymanchu chayqa, manachá huchankumantaqa culpayoqchu kankuman karan. Kunanmi ichaqa huchayoq kasqankuta yachakusqankurayku manaña ni ima niytapas atinqakuñachu. ²³Pipas noqata cheqniwaqqa, Taytaytapas cheqni-llantaqmi. ²⁴Sichus noqa mana ruwaymanchu karan paykuna ukhupi mana pipa ruwasqan milagrokunata chayqa, manachá huchankumantaqa culpayoqchu kankuman karan. Kunanmi ichaqa tukuy milagrokuna ruwasqayta rikushaspankupas, noqata hinallataq Taytaytapas cheqniwanku. ²⁵Ichaqa Bibliapi escribisqa cumplikunanpaqmi kaykunapa pasashan. Bibliapin nishan khay-nata: “Yanqapunin cheqniwanku”, nispa [*Salmos 35.19; 69.4*].

²⁶Noqan Taytaypa partenmanta Santo Espirituta mandamusqaykichis. Paymi qankunata yanapasunkichis, hinallataq cheqaq kaqkunatapas noqamanta yachachisunkichis. ²⁷Hinaqtinmi qankunapas noqamanta willakunkichis, yachachiy qallarisqaymantapacha noqawan kushka kasqaykichisrayku.

16 ¹Qankunamanmi kaykunataqa nishaykichis, noqapi iñinyikichis ama chiriyananpaq. ²Qankunataqa Diosmanta yachachina sinagoga wasikunamantan qarqosunkichis. Ichaqa chayamunqan p'unchawkuna, pipas noqapi creeq runakunata wañuchispanku, khaynata piensanankupaq: “Noqaqa Diospa favorninpin kay runakunataqa wañuchishani”, nispa ninankupaq. ³Kaykunataqa ruwanqaku, Taytayta hinallataq noqatapas mana

reqsiwasqankuraykun. ⁴ Ichaga kaykunatan ña niraykichishña, chay sasa-chakuy p'unchawkuna chayamuqtin, kay nisqaykunata yuyarinaykichispaq.

Qankunaman yachachiyta qallarispayqa, manan kay ñak'ariykunamantaqa yachachiraykichishchu, qankunawan kushka kasqayrayku.

Santo Espíritu ruwanamanta

⁵ Jesusqa nillarrantaqmi:

—Kunanmi ichaga Dios Taytaya kasqanman ripusaña. (Chaymi noqaqa kaykunata entiendenaykichista munani). Ichaga manan ni mayqennyichispas tapuwankichishchu: “¿Maymantaq ripunkirí?” nispaga. ⁶ Aswanmi kaykunata niqtiy, qankunaqa ripunaymanta yachaspaykichis, nishu llakisqallaña kashankichis. ⁷ Ichaga cheqaqtapunin noqaqa nishaykichis: Noqa ripuqtiyqa, qankunapaqqa aswan allinmi kanqa. Sichus mana ripuymanchu chayqa, Santo Espírituqa manan qankunata yanapasunaykichispaqqa hamunmanchu. Aswanqa noqa ripuspaymi, payta qankunaman mandamusaq. ⁸ Santo Espíritu hamuspanmi, runakunaman rikuchinqa huchayoq kasqankumanta, Diosqa mana ni ima huchayoq kasqanmanta, hinallataq juicio p'unchawpi runakuna juzgasqa kanankumantawan ima. ⁹ ¿Pitaq huchayoqrí? Noqapi mana creeq runakunan huchayoqqa kanku. ¹⁰ ¿Pitaq mana huchayoqrí? Noqallan kani mana huchayoqqa. Chaymi Dios Taytaya kasqanman ripusaq. Hinaqtinmi manaña rikuwankichishñachu. ¹¹ ¿Pitaq Diospa castigontari chashkinqa? Kay pachapi runakunata kamachiq diablón. Hinaspapas diabloqa ñan juzgasqaña kashan. (Chaymi yachanchis huchayoq runakunapas juzgasqa kanankuta).

¹² Qankunaman willanaypaqqa ashkaraqmi kashan. Ichaga manaraqmi kunanqa atiwaqchisraqchu entiendeytaqa. ¹³ Ichaga Santo Espíritu qankunaman hamuspanmi, Diosmanta llapallan cheqaq kaqkunata entiendenaykichispaq yachachisunkichis. Santo Espírituqa manan kkillanmantachu imatapas rimanqa. Aswanqa Taytaymanta tukuy ima uyarisqantan rimanqa. Hinaspan qepa tiempo-kunapi imakunas pasanmanta qankunaman willasunkichis. ¹⁴ Saynallataqmi Santo Espírituqa noqata alabawanqa. Hinaspan qankunaman yachachisunkichis noqamanta tukuy ima uyarisqanta. ¹⁵ Dios Taytaya tukuy ima piensasqankunatapas, noqaqa yachallanitaqmi. Chaymi noqaqa qankunata niraykichis, Santo Espíritu noqamanta tukuy imakunatapas willasunkichis, nispaga.

Ancha kusiqa kanamanta

¹⁶ Jesusqa nillarrantaqmi:

—Ashllatawanqa manañan rikuwankichishñachu. Chaymantan ichaga kaqman rikuwankichis, {Taytaya kasqanman ripusqayrayku}, nispaga.

¹⁷ Jesús saynata niqtinmi, wakin discipulonkunaqa, paykunapura tapunakuranku khaynata:

—Kaykunatari, ¿ima ninantataq nishan? ¿“Ashllatawanqa manañan rikuwankichishñachu Dios Taytaya kasqanman ripusqayrayku. Chaymantan ichaga kaqmanta rikuwankichis”, nisparí? ¹⁸ ¿Ima ninantataq, “ashllatawanqa manañan rikuwankichishñachu”, nishanrí? Kay rimasqankunataqa manan entiendenchishchu, nispanku.

¹⁹ Chaymi Jesusqa discipulonkuna payta tapuy munasqankuta yachaspa, paykunata niran:

—Qankunatan noqaqa niraykichis: “Ashllatawanqa manañan rikuwankichishñachu. Chaymantan ichaqa kaqmanta rikuwankichis”, nispa. ¿Sayna nisqaymantachu qankunari tapunakushankichis? ²⁰Noqaqa cheqaqtapunin niykichis, qankunaqa ñakapakuspan waqankichis. Aswanqa noqapi mana creeq runakunañataqmi kusikunqaku. Ichaqa llakisqallaña kashaqtiykichispas, llakikuyniykichisqa ancha kusikuymanni tukunqa. ²¹Wiksayoq warmiqa wawanta onqokunan horas chayaramuqtinmi, dolorwan ñak'arin. Ichaqa chay wawanta onqorukuspanñataqmi, chay ancha ñak'arisqan horas-tapas qonqaspa, anchata kusikun wawata kay pachaman apamusqanrayku. ²²Saynallataqmi qankunatapaspasasunkichis. Kunanmi qankunaqa ancha llakisqa kashankichis. Ichaqa noqa kutimuqtiymi ancha kuisqa kankichis. Chay kusikuytaqa manan ni pipas qechuytaqa atisunkichishchu.

²³Chaymi chay p'unchawpiqa manaña ni imamantapas tapuwankichishñachu. Chaymi cheqaqtapuni niykichis, imatapaspasutiypi Dios Taytaymanta mañakuqtiykichisqa, Dios Taytayqa qosunkichismi. ²⁴Qankunaqa manan ni imatapaspasutiypiqa kunankama mañakunkichisraqchu. Mañakuspaqa chashkinkichismi, saynapi ancha kuisqa kanaykichispaq.

Jesús kay pachapi tukuy mana allinkuna vencesqanmanta

²⁵Noqaqa kaykunatan qankunaman niraykichis kay willakuykunallawan. Ichaqa chayamunqan p'unchaw willakuykunallawan qankunaman manaña willanaypaq. Chay p'unchaw chayamuqtinmi, Taytaymantaqa alayritaña qankunaman rimapayasqaykichis. ²⁶Chay p'unchawkunapiqa, manañan noqañachu Taytaymantaqa mañapusqaykichis. Aswanqa qankunañan Taytaymantaqa noqapa sutiypi mañakunkichis, noqapi creesqaykichisrayku. ²⁷Dios Taytayqa anchatan qankunataqa munakusunkichis. Saynataqa munakusunkichis noqata munakuwasqaykichisraykun, hinallataq noqata kay pachaman Dios Taytay mandamuwasqanpi creesqaykichisraykun. ²⁸Noqaqa Taytaypa kasqanmantan kay pachaman hamurani. Kunanmi ichaqa kay pachata saquespa, Taytaypa kasqanman kutipusaq, nispa.

²⁹Chayta uyarispankun discipulonkunaqa niranku:

—Kunanmi ichaqa noqayku entiendenaykupaq clarota rimashanki mana ejemplonkunallawan. ³⁰Chaymi kunanqa manaña necesarioñachu ni pipas tapusunaykipaqqa. Hinaspapas qanqa tukuy ima piensasqaykutapas ñan yachankiña. Chayraykun noqaykuqa creeyku, qantaqa kikin Diospuni kay pachaman mandamusqaykita, nispanku.

³¹Chaymi Jesusqa niran:

—Noqapiri, ¿chayraqchu kunan creerunkichis? ³²Wañunay horasmi ña chayamushañi. Chaymi qankunaqa tukuy lawman ch'eqespaykichis sapallayta saqewankichis. Ichaqa manan sapallaychu kashani; aswanqa Taytaymi noqawan kushka kashan. ³³Chaymi kaykunataqa nishaykichis, noqapi creespaykichis hawkalla kanaykichispaq. Kay pachapiqa ñak'arinkichismi, ichaqa kallpanchakuspayá noqapi confiaychis. Noqan kay pachapi mana allinkuna-taqa ña venceruniña, nispa.

Discipulonkunapaq Jesús mañakusqanmanta

17 ¹Jesusqa chaykunata rimaruspanmi, hanaq pachata qawarispa, Dios Taytanmanta mañakuran khaynata:

—Dios Taytáy, noqapa wañunay horan chayaramunña. Saynaqa kunanyá kay Wawaykita hatunchaykuy, saynapi noqa Wawaykipas qanta hatunchanaypaq. ²Qanqa noqamanmi atiyta qowaranki, llapallan runakunata kamachinaypaq, hinallataq noqaman qowasqayki runakunamanpas wiñay kawsayta qonaypaq. ³Wiñaypaq kawsaytaqa chashkinqaku ch'ullalla cheqaq Dios kasqaykita creeq runakunallan; hinallataq noqa mandamusqayki Salvador Jesu-cristopi creeq runakunallan.

⁴Chaymi noqaqa ancha hatun atinyioq kasqaykita kay pachapi llapallan runakunaman rikuchini. Saynapin cumplirani lliw ruwanaypaq kamachimuwasqaykita. ⁵Dios Taytáy, imaynan qanwan kushka kashaqtiy, hinallataq manaraq kay pachapas kashaqtin hatunchawaranki, saynallataqyá kunanpas hatunchaykuway.

⁶Noqaqa pis kasqaykimantaqa kay pachapi qowasqayki runakunamanqa ñan willaraniña. Paykunaqa qanpan karan. Hinaspan paykunataqa noqaman qowaranki. Hinaqtinmi paykunaqa kamachisqaykikunata kasukushanku. ⁷Kunanqa ñan paykunaqa yachankuña tukuy ima ruwasqaypas, hinallataq yachachisqaykunapas qanmanta hamusqanta. ⁸Ichaqa qanpa niwasqaykikunatan paykunaman willarani. Hinaspan paykunaqa chay niwasqaykikunata chashkispanku, cheqaqtapuni qanmanta hamusqayta yachanku; hinallataq qan mandamuwasqaykipipas creenku. ⁹Chaymi noqaqa paykunapayqa mañapushani. Ichaqa manan kay pachapi qanpi mana creeq runakunapaychaku mañakushani. Aswanqa qowasqaykikunapayqmi noqaqa mañakushani qanpa kasqanrayku. ¹⁰Noqapi creeq runakunaqa qanpan; saynallataqmi qanpi creeq runakunapas noqapa. Hinaspapas noqaqa paykunantakaman ancha atinyioq kasqayta reqsichikuni.

¹¹Dios Taytáy, qanqa ch'uyan kanki. Noqaqa manañan kay pachapiñachu kasaq. Noqapi creeq runakunan ichaqa kay pachapiray kanqaku. Noqaqa qanwan kushka kanaypaqmi hamushaniña. Chaymi mañakamuyki, paykunata hatun atinyikiwan cuidaykunaykipayqa, saynapi paykunapas noqanchis hina huk piensayniyoqlla kanankupayqa. ¹²Noqaqa kay pachapiray kashaspayqa, sutyikipin paykunataqa cuidarani. Chaymi qowasqaykikunaqa mana mayqenninkupas noqamantaqa rakikurankuchu. Ichaqa noqapi mana creeq (Judas Iscariotellan) rakikuran. Chay hinata ruwaqtinmi, Bibliapi nisqan cumplikuran.

¹³Kunanmi ichaqa qanpa kasqaykiman kutimushaniña. Chaymi kay pachallapiray kashaspay kaykunataqa rimashani, paykunapas noqa hina ancha kususqa kanankupayqa. ¹⁴Noqaqa palabraykikunatan paykunaman willarani. Hinaqtinmi kay pachapi runakunaqa palabraykita uyariyta mana munaspanku, discipuloykunata cheqnikunku. Saynataqa cheqnikunku, discipuloykunapas hinallataq noqapas manaña kay pachamanta runakuna hinañachu kasqaykuraykun. ¹⁵Noqaqa manan qowasqayki runakunata kay pachamanta orqonaykipaychaku mañakushayki, aswanqa diablomanta cuidanaykipayqmi. ¹⁶Discipuloykunaqa noqapi creesqankuraykun manaña kay pachamantañachu kanku; nitaqmi noqapas kay pachamantachu kani. ¹⁷Dios Taytáy, qanpa palabraykiqu cheqaq yachachikuymi. Chayta discipuloykuna uyariqtinkuyá, qanqa ch'uyanchaykuy. ¹⁸Imaynan qanpas kay pachapi runakunaman mandamuwaranki, saynallataqmi noqapas discipuloykunataqa kay

pachapi runakunaman (palabraykimanta willamunankupaq) ña mandarniña. ¹⁹Noqaqa paykunaraykun qanpa munasqaykita ruwaspa kawsashani, saynapi paykunapas qanpa munasqaykita ruwaspa kawsanankupaq.

²⁰Manan noqaqa discipuloykunallapaqchu mañakushayki. Aswanmi noqaqa mañakushani, discipuloykuna noqamanta willakuqtinku, pikunachus qepa tiempokunata noqapi creeqkunapaqwanmi. ²¹Dios Taytáy, noqaqa mañakuykin, noqapi creeqkunaqa huk runa hinalla kanankupaq, imaynan qanpas noqawan, hinallataq noqapas qanwan huklla kanchis, saynallataqyá paykunapas noqanchiswan huklla kachunku. Saynapin kay pachapi runakunaqa creenqaku, qan kay pachaman mandamuwashaykita. ²²Noqaqa hatunchawasqaykiman hinan noqapi creeqkunataqa hatuncharani, saynapi paykunapas noqanchis hina huklla kanankupaq. ²³Noqaqa paykunawanmi kashani. Qantaqmi noqawan kashanki. Saynapin paykunaqa cheqaqta huk runa hinalla kanqaku. Saynata kawsaqtinkun kay pachapi runakunaqa yachanqaku qan mandamuwashaykita, hinallataq paykunatapas munakushaykita, imaynan qanpas noqata munakuwaranki hinata.

²⁴Dios Taytáy, noqaqa anchatapunin munani, qowashayki discipuloykunapas noqapa kasqaypi kanankuta, saynapi chay hatunchawasqayki atiyta rikunankupaq. Chay hatunchawasqayki atiytaqa qowaranki, kay pachapas manaraq kashaqtinmi munakuwasqaykirayku. ²⁵Dios Taytáy, qanqa pimanpas mana sayapakuqmi kanki. Ichaqa kay pachapi runakunaqa manan reqsi-surankikuchu allin ruwaq justo kasqaykitaqa. Noqan ichaqa reqsiyki Papay kasqaykirayku. Saynallataqmi discipuloykunapas kay pachaman qan mandamuwashaykita yachanku. ²⁶Noqaqa paykunamanmi yachachishani pi kasqaykimanta. Hinaspapas paykunaman yachachiytaqa, manan dejasaqchu, saynapi munakuywan munakuwasqayki paykunapi kananpaq, saynallataq noqapas kikiypuni paykunapi kanaypaq, nispa.

Jesusta presochasqankumanta

(Mat 26.47-56; Mar 14.43-50; Luc 22.47-53)

18 ¹Jesusqa mañakuyta tukuruspanmi, discipulonkunapiwan kushka Cedrón nisqa wayq'opa chimpanpi kaq huertaman riran. ²Chay lugartaqa Jesusta traicionaq Judas Iscariotepas allintan reqsiran, chaypi ashka kutita Jesusqa discipulonkunapiwan huñunakushaykurayku. ³(Jesusqa chay lugarpin discipulonkunawan huñunasqa kasharanku). Hinaqtinmi Judas Iscarioteqa, Roma llaqtayoq soldadokunata pusayukuspa, hinallataq templota cuidaq guardiakunapiwan ima hamuranku. Paykunaqa hamuranku lamparinnioq, mecheroyoq, hinallataq allin armasqa iman. Paykunataqa mandamuranku sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq fariseo religion-niyoq runakunapiwan iman. ⁴Ichaqa Jesusqa ñan yacharanña imakunas payta pasanmantaga. Chaymi Jesusqa chay armasqa runakunapa hamusqanta rikuruspa, paykunaman ashuyuran. Hinaspan paykunataqa khaynata tapuran:

—Qankunari, ¿pitataq mashkamushankichís? nispa.

⁵Chaymi chay runakunaqa contestaranku:

—Nazaret llaqtayoq Jesustan mashkashayku, nispanku.

Hinaqtinmi Jesusqa riran:

—Noqan chay mashkasqaykichis runaqa kani, nispa.

Jesusta traicionaqqin Judaspas chaypin kasharan. ⁶“Noqan chay mashkasqaykichis runaqa kani”, nispa Jesús niqtinmi, paykunaqa qepaman kutispanku, pampaman t'ikrakuranku. ⁷Hinaqtinmi Jesusqa kaqmanta paykunata tapuran:

—Qankunari, ¿pitataq mashkamushankichís? nispa.

Chaymi paykunaqa kaqmanta contestaranku:

—Nazaret llaqtayoq Jesustan mashkashayku, nispanku.

⁸Chaymi Jesusqa contestaran:

—Ñan niykichishña: “Noqan kani”, nispa. Noqata mashkamuwashankichis chayqa, kay discipuloykunatayá ripunankupaq dejaychis, nispa.

⁹Kaykunaqa pasaran, Jesuspa ñawpaqtaraq rimasqan cumplikunanpaqmi. Paymi niran: “Papaypa qowasqankunataqa, manan ni ch'ullallatapas chinka-chinichu”, nispa. ¹⁰Hinaqtinmi Simón Pedroqa espadanta orqomuspa, Malco sutiyoq runapa phaña ninrinta kuchurparan. Chay runaqa sacerdotekunapa jefenta serviq runan karan. ¹¹Chaymi Jesusqa Pedrota niran:

—Chay espadaykita waqaychay. Dios Taytaymi ñak'arinaypaq noqataqa kamachimuwaran. ¿Chaychu noqari, chay ñak'ariyta mana chashkiyman? nispa.

Sacerdote Anaspa wasinman Jesusta apasqankumanta

(Mat 26.57-58; Mar 14.53-54; Luc 22.54)

¹²Chay Roma llaqtayoq soldadokunan, jefenpiwan, hinallataq templota cuidaq guardiakunapiwan ima, Jesusta hap'ispa, makinta chaqnaspa, presota aparanku. ¹³Hinaspan primertaqa sacerdote Anaspa wasinman aparanku. Anasqa Caifaspa suegronmi karan. Chay watapin Caifasqa sacerdotekunapa jefen karan. ¹⁴Chay Caifasmi Israel nación llaqtapi kamachikuq jefekunata, ñawpaqtaraq consejaspa, khaynata niran: “Allinmi kanman huk runalla wañunanpaq, ashka runakuna nacionninchispi wañunanmantaqa”, nispa.

Jesusta Pedro negasqanmanta

(Mat 26.69-70; Mar 14.66-68; Luc 22.55-57)

¹⁵Simón Pedroqa Jesuspa huknin discipulonpiwanmi, Jesusta presota apaqtinku qepanta riranku. Pedrowan riq discipuloqa, sacerdotekunapa jefenwanmi reqsinakuran. Chayraykun Jesusta chay palacio wasipa pationman apayutinku, Pedrowan riq discipulopas chayman haykuran.^e ¹⁶Ichaqa Pedroñaataqmi hawallapi qepakuran. Chaymi sacerdotekunapa jefenwan reqsinakuq discipuloqa ukhumantaña lloqsimuspa, punkupi cuidaq warmita niran, Pedrota palacio wasipa pationman haykuchinanpaq. Chayñan Pedroqa haykuran. ¹⁷Hinaqtinmi punkuta cuidaq warmiqa Pedrota khaynata tapuran:

—¿Qanqa kay runapa huknin discipulonmá kashankí? nispa.

Hinaqtinmi Pedroqa contestaran:

—Noqaqa manan chay runapa discipulonchu kani, nispa.

¹⁸Chayllapitaqmi sacerdotekunapa jefenpa sirvientenkunapas, hinallataq templota cuidaq guardiakunapas, chirimusqanrayku ninata ratachispanku

^e 18.15 Pedrota acompañaq discipuloqa, kay librota escribiq Juanmi karan.

muyuriqninpi q'oñikusharanku. Chaypin Pedropas paykunawan kushka q'oñikusharan.

Jesusta sacerdotekunapa jefen Anás tapusqanmanta

(Mat 26.59-66; Mar 14.55-64; Luc 22.66-71)

¹⁹ Sacerdotekunapa ñawpaq kaq jefen Anasmi Jesusta tapuran, pikunas discipulonkuna kasqanmanta, hinallataq imakuna yachachisqanmantawan ima.

²⁰ Chaymi Jesusqa contestaran:

—Noqaqa alayritan llapallan runakunamanqa rimarani. Hinaspapas noqaqa sapa kutinmi templopi, hinallataq Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapipas, Israel nacionniyoq llapallan runakuna uyarishaqtinku yachachirani. Noqaqa manan ni imatapas pakallapiqa rimaranichu. ²¹ Chayri, ¿imanaqtintaq noqatari tapuwashankí? Sichus noqamanta imatapas yachayta munaspaykiqa, aswanyá chay uyariwaqniy runakunata tapumuy. Paykunan noqapa tukuy imakuna rimasqaykunamantaqa yachanku, nispa.

²² Saynata niqtinmi templota cuidaq huknin guardiaqa, Jesusta uyanpi saqmaran. Hinaspan niran:

—¿Saynatachu ninayki sacerdotekunapa jefenta? nispa.

²³ Hinaqtinmi Jesusqa chay saqmaqni guardiata contestaspa, khaynata niran:

—Sichus mana allinkunata rimarani chayqa, niwayá mana allin rimasqaykunata. Ichaqa, sichus cheqaqta rimarani chayqa, ¿imanaqtintaq saqmawas-hankirí? nispa.

²⁴ Hinaqtinmi sacerdotekunapa ñawpaq kaq jefen Anasqa, Jesuspa makin-kuna hina watasqallata, sacerdotekunapa jefen Caifasman apachiran.

Pedro huktawan Jesusta negasqanmanta

(Mat 26.71-75; Mar 14.69-72; Luc 22.58-62)

²⁵ Pedroqa kaqllapiraqmi ninaq ladonpi sayaspa q'oñikusharan. Hinaqtinmi paytaqa khaynata tapuranku:

—Qanpas, ¿manachu chay runapa huknin discipulon kashankí? nispanku.

Chaymi Pedroqa negaspa khaynata contestaran:

—Noqaqa manan chay runapa discipulonchu kani, nispa.

²⁶ Chaymantan sacerdotekunapa jefenta serviq runaqa, Pedrota rikuruspa tapullarantaq:

—Noqaqa, ¿qantachus hina Jesuswan kushkata, huertapiqa rikusharaykí? nispa.

Chay sirviente runaqa Malco sutiyoq runapa familianmi karan. Chay Malcotan Pedroqa ninrinta huertapi kuchuran. ²⁷ Chaymi Pedroqa kaqmanta negallarantaq. Hinaqtinmi chay ratolla galloqa waqaramuran.

Gobernador Poncio Pilatoman Jesusta apasqankumanta

(Mat 27.1-2, 11-31; Mar 15.1-20; Luc 23.1-5, 13-25)

²⁸ Tutallamantan sacerdotekunapa jefen Caifaspa wasinmanta gobernador Poncio Pilatopa palacio wasinman Jesusta aparanku. Hinaspan Israel nacionniyoq runakunaqa costumbrenkuman hina chay palacio wasimanqa mana haykunankuchu karan, Poncio Pilato forastero runa kasqanrayku. Sichus

forasterokunapa wasinman haykuspankuqa, manañan chay Pascua mikhunata mikhunankupaqa limpiñachu kankuman karan. ²⁹Chaymi Roma llaqtayoq gobernador Poncio Pilatoqa, hawaman lloqsimuspa, Jesusta acusaq runakunata tapuran:

—Qankunari, ¿imamantataq kay runatari acusashankichís? nispa.

³⁰Hinaqtinmi paykunaqa contestaranku:

—Sichus allin ruwaq runa kaqtinqa, manachá qanmanqa apamuykikuman-chu karan, nispanku.

³¹Hinaqtinmi Poncio Pilatoqa niran:

—Kay runataqa apakapuychis. Hinaspa qankunapa leyniykichisman hina juzgamuychis, nispa.

Hinaqtinmi Israel nacionniyoq autoridad runakunaqa contestaranku khaynata:

—Noqaykuqa manan autorizasqachu kayku, pitapas wañunanpaq sentencianaykupaqa, nispanku.

³²Saynapin cruzpi wañunanmanta Jesuspa nisqan cumplikuran. ³³Saynata niqtinkun Poncio Pilatoqa palacio wasinman kaqmanta kutiyuspa, Jesusta waqyaspa, khaynata tapuran:

—¿Qanchu kanki Israel nacionniyoq runakunapa reynin? nispa.

³⁴Chaymi Jesusqa huk tapukuywan contestaran:

—Qanri, ¿kikillaykimantachu tapuwashanki? Icha, ¿hukkunachu noqamantari nisuranki? nispa.

³⁵Hinaqtinmi gobernador Poncio Pilatoqa khaynata contestaran:

—Noqari, ¿acaso Israel nacionniyoq llaqtamasiykichu kaní? Llaqtamasiyki runakunan, hinallataq sacerdotekunapa jefenkuna iman, qantaqa noqaman apamuwanku. Chayri, ¿ima mana allintataq paykunapa contranpiri ruwaramuranki? nispa.

³⁶Hinaqtinmi Jesusqa contestaspa niran:

—Noqaqa manan kay pachapi reykuna hina kamachiychu kani. Sichus kay pachapi reykuna hina kayman chayqa, noqapa discipuloykunanan noqarayku peleaspanku defendewanman, saynapi Israel nacionniyoq jefekunaman ama entregawanankupaq, nispa.

³⁷Hinaqtinmi gobernador Poncio Pilatoqa niran:

—Saynaqa, ¿reychu kanki? nispa.

Hinaqtinmi Jesusqa contestaran:

—Qanmi niwashanki: “Reymi kanki”, nispaqa. Noqaqa kay pachaman hamuspan nacerani, hinaspan kay pachapi runakunaman cheqaq kaqmanta willarani. Chaymi pipas cheqaq kaqta mashkaqqa, willakusqaytapas uyarin, nispa.

³⁸Saynata niqtinmi gobernador Poncio Pilatoqa tapuran:

—¿Imataq chay cheqaq kaqrí? nispa.

Saynata Jesusta tapuruspanmi, Poncio Pilatoqa palacio wasinpa punkunman kaqmanta lloqsimuspa, Israel nacionniyoq runakunata niran:

—Kay runapiqa manan ni ima huchatapas tarinichu. ³⁹Ichaqa qankunapa costumbreykichisman hinan, noqaqa Pascua fiesta p'unchawpi huk presota kacharini. Chayri, ¿qankuna munankichishchu Israel nación llaqtapa reyninta kacharipunayta? nispa.

⁴⁰ Saynata Poncio Pilato niqtinmi, llapallan runakunaqa khaynata qaparispa niranku:

—¡Chay runataqa ama kachariychu! ¡Aswanqa Barrabás runata kachari-puy! nispanku.

Chay Barrabasqa criminal suwa runan karan.

19 ¹ Saynata niqtinkun gobernador Poncio Pilatoqa Jesusta latigachiran. ² Chaymantan Roma llaqtayoq soldadokunaqa, kishkamanta coronata ruwaspanku, Jesuspa umanman churaranku. Saynallataqmi reykunapa churakunan nina sansa color capawanpas burlakunankupaq churaranku. ³ Hinaspan ashuyuspa, khaynata niranku:

—¡Kawsachun Israel nacionniyoq runakunapa reynin! nispanku.

Saynata nispankun paykunaqa uyankunapi saqmaranku.

⁴ Hinaqtinmi Poncio Pilatoqa kaqmanta palacio wasimanta lloqsimuspa, runakunata nillarrantaq:

—¡Qawariychis! Manan kay runapiqa ni ima huchatapas tarinichu. Chaymi kaqmanta qankunaman orqomushani, nispa.

⁵ Hinaqtinmi Jesustaqa kishkamanta ruwasqa coronawan churayusqata, hinallataq reypa churakunan nina sansa color capawan churasqata ima orqomuranku. Hinaspan Poncio Pilatoqa runakunata niran:

—¡Kayqayá kay runaqa! nispa.

⁶ Chaymi sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq templota cuidaq guardia-kunapiwan, Jesusta rikuruspanku, altota qaparispa niranku:

—¡Cruzpi chakatachiy! ¡Cruzpi chakatachiy! nispanku.

Chaymi Poncio Pilatoqa niran:

—¡Kay runataqa apakapuychis; hinaspa qankuna chakatamuychis! Manan noqaqa wañunanpaq hinaqa ni ima huchatapas paypiqa tarinichu, nispa.

⁷ Saynata Poncio Pilato niqtinmi, chaypi huñunasqa runakunaqa niranku:

—Chay runaqa: “Diospa Wawanmi kani”, nisqanraykun leyniykuman hina wañunan, nispanku.

⁸ Hinaqtinmi Poncio Pilatoqa chay nisqankuta uyarispa, astawan mancharikuran. ⁹ Chaymi Poncio Pilatoqa palacio wasiman kaqmanta kutiyuspa, Jesusta tapuran:

—¿Maymantataq qanri kanki? nispa.

Hinaqtinmi Jesusqa mana ni imatapas contestaranchu. ¹⁰ Chaymi Poncio Pilatoqa niran:

—¿Manachu ni imatapas contestawanki? Qanri, ¿manachu yachanki kacharipunaypaq otaq cruzpi chakatachinaypaq atinyiyoq kasqaytarí? nispa.

¹¹ Hinaqtinmi Jesusqa contestaran khaynata:

—Qan noqata condenawanaykipaqqa manan ni ima atinyiyoqchu kawaq, sichus Dios atiyta mana qosunkimanchu chayqa. Chayraykun wañunaypaq entregawaqniy runakunaqa, aswan más huchayoq qanmantataq, nispa.

¹² Chaymi chay ratomantapacha Poncio Pilatoqa Jesusta kacharipuytapuni munaran. Ichaqa chaypi kaq Israel nacionniyoq runakunañataqmi astawanraq altota qaparispanku, khaynata niranku:

—¡Sichus chay runata kacharipunki chayqa, manan Rey Cesarpa amigonchu kanki! ¡Pipas “reymi kani” niqqa, Roma llaqtamanta llapallan nación llaqtakunata kamachikuq rey Cesarpa contranpin kashan! nispanku.

¹³Saynata niqtinkun, Poncio Pilatoqa kamachiran, chay palacio wasi ukhumanta Jesusta hawaman orqonankupaq. Hinaspan Poncio Pilatoqa justicia ruwana sillapi tiyayuran. Chay tiyanan lugartan hebreo rimaypiqa suticharanku “Gabata” nisqa sutiwan, rumiwan empedrasqa kasqanrayku. ¹⁴Huk p'unchawllañan Pascua fiesta ruwanankupaq faltasharan. Chaymi chawpi p'unchaw horas hinaña kashaqtin, Poncio Pilatoqa Israel nacionniyoq runakunaman khaynata niran:

—¡Qankunapa reyniykichisqa kayqayá! nispa.

¹⁵Hinaqtinmi chaypi runakunaqa altota qaparispa niranku:

—¡Cruzpi chakatasqa wañuchun! ¡Cruzpi chakatasqa wañuchun! nispanku. Chaymi Poncio Pilatoqa niran:

—¿Cheqaqtapunichu reyniykichista cruzpi chakatachinayta munashankichís? nispa.

Sacerdotekunapa jefenkunañataqmi khaynata niranku:

—Noqaykupaqa manan kanmanchu huk reyqa. Roma llaqtamanta rey Cesarllan noqaykupa reyniykuqa, nispanku.

¹⁶Hinaqtinmi Poncio Pilatoqa, Jesusta cruzpi chakatanankupaq paykunaman entregaran. Chaymi soldadokunaqa Jesusta aparanku.

Jesusta cruzpi chakatasqankumanta

(Mat 27.32-44; Mar 15.21-32; Luc 23.26-43)

¹⁷Jesusa chakatanankupaq cruzta wikriyukuspanmi, Calavera nisqa moqo pataman niran. Chay Calavera moqotan hebreo rimaypiqa “Gólgota” nispa suticharanku.^f ¹⁸Chay lugarpin Jesustaqa cruzpi clavaspa chakataranku. Saynallataqmi ishka runakunatapas chakatallarankutaq, hukninta Jesupa phaña ladonpi, huknintataq lloqe ladonpi. ¹⁹Saynallataqmi Poncio Pilatoqa, huk letreroqa escribichispa cruzpa puntanpi churachillarantaq, khayna niqta: “KAYMI NAZARET LLAQTAYOQ JESÚS. PAYMI ISRAEL NACIONNIYOQ RUNAKUNAPA REYNIN”, nispa. ²⁰Chay chakatasqanku moqoqa, Jerusalén llaqtapa cercallanpin karan. Chaymi Israel nacionniyoq ashka runakunaqa cruzpi churasqanku letreroqa leeranku. Chay letreroqa kinsa clase rimaypin escribisqa karan: hebreo rimaypi, griego rimaypi, hinallataq latín rimaypiwan ima. ²¹Chaymi sacerdotekunapa jefenkunaqa Poncio Pilatota niranku:

—“Israel nacionniyoq runakunapa Reynin”, nispaqa ama escribichiwaqchu karan. Aswanqa khayna niqta escribichiwaq karan: “Kay runaqa niran: ‘Noqaga Israel nacionniyoq runakunapa Reyninmi kani’ ”, niqta.

²²Hinaqtinmi Poncio Pilatoqa niran:

—Ñan escribisqaña kashan; chaytaqa manan ni pipas cambianmanñachu, nispa.

²³Chay soldadokunaqa Jesusta chakataruspankun, p'achankunata tawaman partispa rakinakuranku. Saynallataqmi mana costurayoq túnica p'achantapas hap'ispanku, ²⁴soldadokunaqa ninakuranku khaynata:

—Kay tunicataqa ama partisunchu. Aswanqa kay tunicapa hawanpi sortea-sunchis mayqenninchismanpas tupawananchispaq, nispanku.

Saynapin Bibliapi khayna escribisqa cumplikuran:

f 19.17 Chay sutikunaqa “uma tullu lugar”, ninantan nin.

“P'achaykunatan partispa paykunapura rakinakuranku. Hinallataqmi túnica p'achaytapas sorteanakuranku”, nispa nisqan [Salmos 22.18].

Saynatan soldadokunaqa ruwaranku.

²⁵ Jesusta chakatasqanku cruzpa cercanpin kasharanku Jesuspa mamitan María, Jesuspa tían, Cleofaspa warmin María, hinallataq Magdala llaqtamanta Mariapiwan ima. ²⁶ Chaymi Jesusqa mamitanta, hinallataq ancha khuyakusqan discipulontawan rikuspa, khaynata niran:

—Mamitáy, chaypin wawaykiqa kashan, nispa.

²⁷ Saynata niruspanmi, Jesusqa chay ancha khuyasqan discipulonta niran:

—Chaypin mamitaykiqa kashan, nispa.

Hinaqtinmi chay ancha khuyakusqan discipulonqa, chay ratomantapacha Jesuspa mamitanta wasinman pusaran.

Cruzpi Jesús wañusqanmanta

(Mat 27.45-56; Mar 15.33-41; Luc 23.44-49)

²⁸ Jesusqa Diospa kamachisqankuna cumplikusqantaqa ñan yacharanña. Chaymi Bibliapi escribisqa cumplikunanpaq niran:

—Ch'akiwashanmi, nispa.

²⁹ Chaypin huk p'uyñupi hunt'a qatqe vinagre kasharan. Chaymi huk k'as-pipa puntanman esponjata wataranku. Hinaspan chay vinagreman chall-puyuspanku, Jesuspa siminman aypachiranku.³⁰ Hinaqtinmi Jesusqa chay qatqe vinagreta malliyuspa, khaynata niran:

—¡Tukuy imapas ñan cumplirukunña! nispa.

Hinaspan umanta k'umuykachispa, Jesusqa chay ratopi wañuran.

Jesupa waqtanta lanzawan sat'isqankumanta

³¹ Jesuspa wañusqan p'unchawqa viernesmi karan. Paqarisnintin p'un-chawñataqmi Pascua fiesta p'unchaw karan. Chaymi Israel nacionta kama-chiq runakunaqa, chay kinsantin runakuna cruzpi chakatasqa kanankutapaq mana munarankuchu, samana p'unchaw kasqanrayku. Chaymi Poncio Pilatoman rispanku, payta ruegakuranku, cruzpi chakatasqa runakunapa piernankunata p'akimunankupaq, saynapi lukullaman wañuruqtinku, chay cruzmanta cuerponkuta orqonankupaq. ³² Chaymi chay soldadokunaqa rispanku, Jesuswan kushka chakatasqa ishkaynin runakunapa piernankunata p'akimuranku. ³³ Saynallataqmi Jesuspa piernantapas p'akinankupaq ashuyuranku. Hinaspan cuentata qokuranku, Jesusqa ña wañusqaña kasqanta. Chayraykun Jesupa piernantaqa manaña p'akirankuñachu.

³⁴ Ichaqa huknin kaq soldadotaqmi, Jesupa waqtanta fierro puntayoq largo k'aspiwan sat'iran. Hinaqtinmi Jesuspa waqtanmanta yawar, hinallataq unupas lloqsimuran. ³⁵ (Noqan kani Jesuspa discipulon Juan). Chaymi, chaykuna pasasqanta kikiypuni rikuspay, qankunaman escribimushaykichis cheqaqpuni kasqanmanta, saynapi qankunapas Jesuspi creenaykichispaq. ³⁶ Ichaqa chaykunaqa pasaran Bibliapi khayna nisqan cumplikunanpaqmi. Bibliapin nishan: “Manan ni huk tullullanpas p'akisqachu kanqa”, nispa

g 19.29 Chay qatqe vinagreqa, pobre runakunapa tomananpaqmi karan. Chaytan Jesusmanqa ch'akichikuqtin, tomachiya munaranku.

[*Salmos 34.20*]. ³⁷Saynallataqmi Bibliapiqa nillashantaq: “Waqtanpi sat'isqanku runatan, runakunaqa qawanqaku”, nispa [*Zacarías 12.10*].

Jesusta p'ampasqankumanta

(*Mat 27.57-61; Mar 15.42-47; Luc 23.50-56*)

³⁸José sutiyoq runan Arimatea llaqtamanta karan. Paymi Israel nacionta kamachiq llaqtamasin runakunata manchakuspa, Jesuspa discipulon secreto-llapi karan. Chay Joseymi cruzpi Jesús wañuruqtin, Poncio Pilatoman rispa ruegakuran, Jesuspa cuerponta cruzmanta urayachispa p'ampaq apananpaq. Chaymi Poncio Pilatoqa Joseyman permisota qoran. ³⁹Saynallataqmi Nicodemopas kinsa chunka kilo hina sumaq q'apaq mirra nisqa perfumeta, hina-llataq áloes nisqa perfumekunata apayukuspa hamullarantaq. Paymi karan, Jesuswan parlananpaq ñawpaqtaraq tutalla hamuq runa. ⁴⁰Hinaspan Joseyqa Nicodemopiwan kushka, huk fino telamanta ruwasqa hatun vendakunata chay sumaq q'apaq perfumewan chapuspanku, Jesuspa cuerponta chay vendakunawan p'isturanku. Saynataqa ruwaranku, Israel nacionniyoq runakunapa costumbrenku sayna kasqanraykun. ⁴¹Jesusta cruzpi chakatasqankupa ladonpin huk huerta karan. Chay huertapin huk mosoq sepultura karan. Chay sepulturapiqa manan ni pi runatapas p'amparankuraqchu. ⁴²Chay sepulturamanmi cercalla kasqanrayku Jesuspa cuerponta p'ampamunankupaq aparanku. Saynataqa ruwaranku, Israel nacionniyoq runakunapa samananku p'unchaw yaqaña qallarisanraykun.^h

Jesusta kawsarimusqanmanta

(*Mat 28.1-10; Mar 16.1-8; Luc 24.1-12*)

20 ¹Domingo p'unchawtan manaraq achiqamushaqtin, Magdala llaqtatayoq Mariaqa, Jesusta p'ampasqanku sepulturaman riran. Chayman chayaruspanmi Mariaqa rikururan, rumiwan tapasqanku sepulturaqa kichasqaña kasqanta. ²Chaymi Mariaqa apurayllaman p'itaspa, Simón Pedroman hinallataq Jesuspa munakusqan discipulonmanwan, khaynata willamunanpaq riran:

—¡Señor Jesuspa cuerpontan p'ampasqa kasqanmanta orqoruspa aparpasqaku. Ichaqa mayman apasqankutapas manan yachaykuchu! nispa.

³Chaymi Pedroqa Jesuspa ancha khuyasqan discipulopiwan, sepultura qawaq p'itayllaña riranku. ⁴Ichaqa huknin kaq discipuloqa, Pedromanta aswan masta p'itaspanmi, primerta sepulturaman chayaran. ⁵Chayaspan-taqmi k'umuyuspa sepultura ukhuta qawayuran. Hinaspan Jesuspa cuerpon p'istusqanku vendallataña rikuran. Ichaqa manan chay sepultura ukhumanqa haykuranchu. ⁶Saynata qawapayashaqtinmi, Simón Pedroqa chayamuspa, sepultura ukhuman haykuran. Hinaspan paypas p'istusqanku vendallataña rikuran. ⁷Saynallataqmi Jesuspa uman p'istusqanku telatapas, chay vendapa ladonpi rollosqata rikuran. ⁸Saynallataqmi primerta sepulturaman chayamuq discipulopas, chay sepultura ukhuman haykullarantaq. Hinaspan paypas chaykunata rikuspa creeran. ⁹Ichaqa chay p'unchawkamaqa, chay

h 19.42 Samana p'unchawqa Israel nacionniyoq runakunapaqqa, soqta horas viernes tardenan qallariran. Tukurantaqmi soqta horas sábado tardenta.

discipulokunaqa manaraqmi entienderankuraqchu, Bibliapi nisqanman hina Jesuspa kawsarimunamantaqa. ¹⁰Hinaqtinmi chay ishkaynin discipulokunaqa, maypi kasqankuman kutipuranku.

Magdala llaqtayoq Mariaman Jesús rikhurisqanmanta

(Mar 16.9-11)

¹¹Magdala llaqtayoq Mariaqa sepultura punku hawallapin waqaspa kasharan. Chaypi waqashaspanmi, Mariaqa k'umuyuspa Jesuspa cuerpon churasqanku sepultura ukhuta qawayuran. ¹²Hinaspan Mariaqa ishkay angelkunata sumaq yuraq p'achawan p'achasqata chaypi rikuran. Huknin angeltan rikuran, Jesuspa cuerpon churasqanku uman ladopi tiyashaqta, huknintañaataq hayt'an ladopi tiyashaqta. ¹³Hinaqtinmi chay angelkunaqa Mariata, khaynata tapuranku:

—Qanri, ¿imanaqtintaq waqashankirí? nispanku.

Chaymi Mariaqa contestaran:

—Señor, Señorniypa cuerpontan p'ampasqa kasqanmanta aparpasqaku. Ichaqa manataqmi cuerponta mayman apasqankutapas yachanichu, nispa.

¹⁴Saynata niruspanmi, Mariaqa kutirimuspa hinalla, Jestusta chaypi sayashaqta rikururan. Ichaqa manataqmi Jesús kasqantaqa yacharanchu. ¹⁵Hinaqtinmi Jesusqa Mariata khaynata tapuran:

—Qanri, ¿imanaqtintaq waqashankirí? ¿Pitataq mashkashankirí? nispa.

Saynata tapuqtinmi, Mariaqa piensaran chaypi huertata cuidaq runa kananpaq. Chaymi khaynata tapuran:

—Señor, ¿Señorniy Jesuspa cuerpontaqa icha qanchu aparurankipas? Sichus aparuspaykiqa, willaykuwayá, mayman churamusqaykitapas, noqa rispay Señorniypa cuerponta apakanpunaypaq, nispa.

¹⁶Chaymi Señor Jesusqa niran:

—¡María! nispa.

Chaymi Mariaqa, pay lawman kutirispá, Jesús kasqanta reqsiruran. Hinaspan niran:

—¡Raboni! nispa.

Chay rimayqa “yachachikuq maestro” ninantan nin.ⁱ

¹⁷Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Kachariway. Noqaqa hanaq pachapi Papaymanqa manaraqmi kutiniraqchu. Aswanqa kunan rispaykiyá discipuloykunaman willamuy khaynata: “Noqaqa Dios Taytaymanmi kutishani; payqa qankunapapas Dios Taytaykichismi. Hinas-papas payqa Diosniymi, saynallataqmi qankunapapas Diosniykichis”, nispa.

¹⁸Chaymi Magdala llaqtayoq Mariaqa, Jesuspa discipulonkunapa kasqanman rispa, paykunaman willamuran, Señor Jestusta rikumusqanmanta, hinallataq tukuy imakunata Jesús payman nisqanmantawan ima.

Discipulonkunaman Jesús rikhurisqanmanta

(Mat 28.16-20; Mar 16.14-18; Luc 24.36-49)

¹⁹Jesuspa kawsarimusqan domingo p'unchaw tutatan, discipulonkunaqa punkuta allinta wishq'arukuspanku, huk wasipi huñunasqa kasharanku.

ⁱ 20.16 Wakin Bibliakunapin ninku: “hebreo rimaypi”, nispa; wakinpitaqmi ninku “arameo rimaypi”, nispa.

Sayna wishq'asqa ukhupiqqa kasharanku, Israel nación llaqtayoq runakunapa jefenkunata manchakusqankuraykun. Hinaqtinmi Jesusqa chay ratopi paykunaman rikhuriykuranku; hinaspan chawpinkupi sayaykuspa, khaynata niran:

—Hawkayay qankunawan kachun, nispa.

²⁰Chayta nispanmi, Jesusqa makinkunapi, hinallataq waqtanpi k'iriku-nata paykunaman rikuchiran. Chaymi paykunaqa, Señor Jesusta rikuspanku, anchata kusikuranku. ²¹Hinaspan Jesusqa kaqmanta paykunata nillarantaq:

—Hawkayay qankunawan kachun. Imaynan noqata Dios Taytaypas mandamuwaran, saynallatataqmi noqapas qankunata kachaykichis noqamanta willamunaykichispaq, nispa.

²²Saynata rimayta tukuruspanmi, Jesusqa discipulonkunaman phukuyuspa niran:

—Santo Espirituta chashkiychis. ²³Sichus runakuna huchallikuqtin, qankuna perdonankichis chayqa, perdonasqan kanqaku. Sichus qankuna mana perdonankichishchu chayqa, manan perdonasqachu kanqaku, nispa.

Jesuspa kawsarimusqanpi discipulon Tomás mana creesqanmanta

²⁴Tomasqa Jesuspa chunka ishkaayniyoq discipulonkunamanta huknin kaq discipulonmi karan. Paytan Mellizo sutiwan suticharanku. Hinaqtinmi discipulonkunaman Jesús rikhurishaqtin, Tomasqa mana paykunawan kushkachu karan. ²⁵Ichaqa Tomás chayaramuqtinmi, wakinnin discipulokunaqa payman willaranku khaynata:

—¡Señor Jesustan rikuruyku! nispanku.

Hinaqtinmi Tomasqa khaynata niran:

—Sichus makinkunapi clavoq haykusqanta mana rikusaqchu, nitaq dedoytapas chay clavoq haykusqanman mana winasaqchu, hinallataq waqtanta k'irisqankumanpas makiyta mana winasaqchu chayqa, manan noqaqa cree-saqchu, nispa.

²⁶Chaymanta pusaq p'unchaw pasaruqtinmi, Jesuspa discipulonkunaqa Tomaspiwan chay wasipi kaqmanta huñunasqa kasharanku, chay wasipa punkunta allinta wishq'arukuspanku. Hinaqtinmi Jesusqa paykunapa chawpinkupi rikhurispa khaynata niran:

—Hawkayay qankunapi kachun, nispa.

²⁷Saynata niruspan, Jesusqa Tomasta khaynata niran:

—Tomás, qaway makiykunata; hinaspa winay kayman dedoykita; hinallataq waqtaymanpas makiykita winay. Ama mana creeqqa kaychu, aswanqa creeq runa kay, nispa.

²⁸Chaymi Tomasqa khaynata niran:

—¡Qanqa Señorniymi, hinasapas Diosniymi kanki! nispa.

²⁹Chaymi Señor Jesusqa khaynata niran:

—Tomás, ¿qanqa rikuruwaspaykichu chayraq noqapi creeshanki? ¡Mayna kuisqan kanqaku, mana rikuwashaspa noqapi creeq runakunaqa! nispa.

Kay libroqqa imapaqsi escribisqa kasqanmanta

³⁰Jesusqa discipulonkunapa rikusqanmi ashka milagrokunatapapas ruw-llarantaq. Chay milagrokuna ruwasqanqa manan llapallanchu kay libro-piqqa escribisqa kashan. ³¹Ichaqa kaykunaqa escribisqa kashan, qankuna

leespaykichis, Jesusqa Diosmanta Hamuq Salvadorninchis kasqanta creenaykichispaqmi, hinaspapas payqa Diospa Wawan kasqanta yachanaykichispaqmi, saynapi Jesucristopi qankuna creespaykichis, wiñay kawsayniyoq kanaykichispaq.

Qanchis discipulonkunaman Jesuspa rikhurisqanmanta

21 ¹Chaymantan Jesusqa huktawan discipulonkunaman rikhuriran Galilea provincia lawpi Tiberias sutiyoq laguna qochapa patanpi. Chay lugarpin kaykuna pasaran: ²Chaypin huñunasqa kasharanku Jesuspa kay discipulonkuna: Simón Pedro, Mellizowan sutichasqa Tomás, Galilea lawpi Caná llaqtamanta Natanael, Zebedeopa wawankuna, hinallataq ishkey discipulokunapiwan ima. ³Hinaqtinmi Simón Pedroqa chaypi kaq wakin discipulokunata, khaynata niran:

—Challwata challwaqmi risaq, nispa.

Chaymi paykunapas nillarankutaq:

—Noqaykupas qanwanmi risaqq, nispanku.

Chaymi paykunaqa huk boteman wichaspa riranku. Ichaqa enteron tuta challwaspankupas, paykunaqa manan ni huk challwallatapas hap'irankuchu. ⁴Hinaqtinmi ña achiqamushaqtinña, Jesusqa chay challwasqanku laguna qochapa patanpi sayasharan. Ichaqa chay discipulonkunaqa, Jesusta rikushaspankupas manan reqsirankuchu. ⁵Hinaqtinmi Jesusqa paykunata tapurán:

—Wawqellaykuna, ¿mikhunaykichispaq imallaykichispaq kashanchú? nispa.

Chaymi paykunaqa contestaranku:

—Manan kanchu ni imaykupas, nispanku.

⁶Chaymi Jesusqa khaynata niran:

—Botepa phaña ladonman challwanaykichis mallata wikch'uyuychis.

Hinaspan qankunaqa challwata hap'inkichis, nispa.

Hinaqtinmi Jesuspa nisqanman hina ruwaranku. Chaymi challwananku malla ashkallaña challwayoq kasqanrayku, manaña ni chutaytapas atirankuñachu. ⁷Jesusa munakusqan discipuloñataqmi, Jesús kasqanta reqsirupa, Pedrola niran:

—¡Payqa Señorninchis Jesusmi! nispa.

Chaymi Simón Pedroqa Señor Jesús kasqanta yacharuspa, q'ala wasalla kasqanrayku apurayllaman p'achakuspa, unu ukhuman saltaykuran. ⁸Ichaqa pachaq metro hinallañan laguna qochapa patanman chayamunankupaqqa faltasharan. Hinaqtinmi wakin discipulonkunaqa botepi hamuranku, challwa challwamusqankuta laguna qochapa patankama mallapi aysamuspanku. ⁹Hinaspan laguna qochapa patanman lloqsimuspanku, nina sansapa hawanpi huk challwata rikuranku, chaypa ladonpitaq t'antatawan ima. ¹⁰Hinaqtinmi Jesusqa khaynata niran:

—Challwa hap'imusqaykichista apamuychis, nispa.

¹¹Chaymi Simón Pedroqa boteman qespispa, challwa hap'inan mallata hunt'a challwayoqta laguna qochapa patanman chutamuran. Chay mallapiqa pachaq pishqa chunka kinsayoq hatun challwakunan karan. Sayna ashka challwata chutamushaqtinpas, chay challwanan mallaqqa manan llik'ikuran-chu. ¹²Hinaqtinmi Jesusqa khaynata niran:

—Mikhunanchispaq hamuychis kayman, nispa.

Ichaqa manataqmi ni mayqen discipulonpas tapuytaqa atirankuchu, “¿pitaq qanri kankí?” nispaqa. Hinaspapas paykunaqa ñan yacharankuña Señor Jesús kasqantaqa. ¹³Hinaqtinmi Jesusqa paykunaman ashuyuspa, t'antatawan hinallataq kankasqa challwatawan paykunaman rakiran.

¹⁴Jesusqa kawsarimusqan p'unchawmantaqa, kinsa kutitañan kay rikhuriwanqa, discipulonkunaman rikhuriran.

Simón Pedrowan Jesús parlasqanmanta

¹⁵Discipulonkuna mikhuyta tukuruqtinkun, Jesusqa Simón Pedrota khay-nata tapuran:

—Jonaspa wawan Simón, ¿wakin discipuloykunamanta aswan mastachu khuyakuwankí? nispa.

Pedroñataqmi contestaran:

—Arí Señor. Qanqa yachankin khuyakusqaytaqa, nispa.

Chaymi Jesusqa niran:

—Cheqaqtapuni khuyawaspaykiqa, noqapi chayraq creeq runakunatayá, corderokunata hina allinta cuidamuy, nispa.

¹⁶Hinaqtinmi Jesusqa kaqmanta tapullarantaq:

—Jonaspa wawan Simón, ¿khuyakuwankichú? nispa.

Chaymi Pedroqa contestaran khaynata:

—Arí Señor. Qanqa yachankin khuyakusqayta, nispa.

Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Saynaqa noqapi creeq runakunatayá cuidamuy, imaynan ovejakunata cuidaq runa hina, nispa.

¹⁷Hinaqtinmi Jesusqa huktawan kinsa kaq tapuypi, Pedrota niran:

—Jonaspa wawan Simón, ¿khuyakuwankichú? nispa.

Chaymi Pedroqa kinsa kutikamaña “khuyakuwankichu” nispa Jesús tapu-payasqanrayku, anchata llakikuran. Hinaspan khaynata niran:

—Señor, qanqa tukuy imatapas yachankin. Hinaspapas yachallankitaqmi noqa qanta khuyakusqaytaqa, nispa.

Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Saynaqa noqapi creeq runakunatayá cuidamuy, imaynan ovejakunata cuidaq runa hina, nispa.

¹⁸Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Cheqaqtapunin niyki, jovenllaraq kashaspaykiqa kkillaykin p'achaku-ranki; hinaspan may munasqaykiman ima rirankipas. Yuyaqña kaqtiykin ichaqa, makiykimantapas hukraq aysarisunki, hinallataq p'achachisunkipas; hinaspan pusasunkipas mana riy munasqayki lugarkunaman, nispa.

¹⁹Saynata nisanmi Jesusqa entiendechiran, imaynatas Pedro wañunan-manta, saynapi Dios alabasqa kananpaq. Hinaspan Jesusqa Pedrota niran:

—¡Qatikuway! nispa.

Jesuspa ancha munakusqan discipulonmanta

²⁰Pedroqa Jesuswan rishaspanmi, qepanta qawarikuran. Hinaspan Jesuspa munakusqan discipulonta qepankuta hamushaqta rikuran. Chay munakus-qan discipulonmi, ñawpaqtaraq Pascua cenaypi mikhusqanku rato, Jesuspa

qasqonman k'imi yukuspa kasharan. Hinaspan khaynata tapuran: “Señorlláy, ¿mayqenni ykutaq traicionasunkirí?” nispa. ²¹Hinaspanmi Pedroqa chay discipulota rikuruspa, Jesusta khaynata tapuran:

—Señorlláy, ¿imataq paytari pasanqa? nispa.

²²Chaymi Jesusqa khaynata contestaran:

—Sichus munayman chayqa, kutimunaykamapas payqa kawsanmanmi; qanmanri, ¿imataq qokusunkí? Qanqa qatikullawayá, nispa.

²³Saynata niqtinmi, discipulokunaqa paykunapura rimaranku khaynata: “Chay discipuloqa manas wañunqachu” nispanku. Ichaqa Jesusqa manan niranchu: “Manan wañunqachu”, nispachu. Aswanqa khaynatan niran: “Sichus munayman chayqa, kutimunaykamapas payqa kawsanmanmi; qanmanri, ¿imataq qokusunkí?” nispa.

²⁴Noqan chay ancha munakusqan discipuloqa kani. Chaymi noqa kikiy, Jesuspa tukuy ima ruwasqankunamanta kay libropi escribimushaykichis. Hinaspapas noqaykuqa yachaykun, kay libropi llapallan escribisqakunaqa cheqaqpuni kasqanta.

²⁵Jesusqa ashkatan tukuy imakunatapas ruwaran. Sichus sapankama ruwasqankunamanta escribikunman chayqa, piensasqayman hinaqa, manan kay enteron pachapipas campoqa kanmanchu, chay llapallan librokuna churanapaqqa. Amén.

HECHOS

1. **Kay librotari, ¿pitaq escribiran?** Kay librotaqa Lucasmi escribiran. Payllataqmi evangelio Lucas librotapas escribillarantaq (Luc 1.1-3; Hech 1.1). Lucasqa karan médicon (Col 4.14). Payqa apóstol Pablopá ancha confiasqan amigonmi karan. Chayraykun apóstol Pablowan kushka viajenkunapi riran (Col 4.14; 2 Tim 4.11; Filem 1.24; Hech 16.10). Lucasqa manan Israel nacionniyoq runachu karan. Aswanqa Grecia llaqtamanta ancha yachayniyoq runan karan.
2. **Kay librori, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 60 otaq 64 watakunapin, apóstol Pablo manaraq wañushaqtin.
3. **Kay librori, ¿pipaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan Teófilo sutiyoq runapaq otaq Diosta khuyakuq runakunapaqmi (Luc 1.1-3; Hech 1.1). Chay “Teófilo” sutiqa significan “Diosta khuyakuq runa” ninantan. Chayraykun wakin estudiaqkunaqa ninku: “Kay libroqa escribisqa kanman karan Diosta khuyakuq llapallan runakunapaqmi”, nspanku.
4. **Kay librori, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan, Diosta khuyakuq runakuna primer kaq creyentekunapa ruwasqankumanta yachanankupaqmi. Chay primer kaq creyentekunaqa Santo Espirituwan hunt'asqa kaspankun, Diosmanta allin willakuykunata Israel nacionniyoq runakunaman willakuranku. Chaymantañan huk law nacionniyoq runakunamanqa willakuq riranku.
5. **Kay libropiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Ichaqa Santo Espíritu qankunaman hamuqtinmi, atiyta chashkinkichis. Hinaspan qankunaqa testigoykuna kankichis: kay Jerusalén llaqtapi, Judea provinciapi, Samaria provinciapi, hinallataq kay pachapi llapallan llaqtakunapipas, runakunaman noqamanta willamunaykichispaq” (Hech 1.8).
6. **Kay librori, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay libroqa khayna dividisqan kashan:
 - (1) Jesucristo hanaq pachaman ripusqanmanta, Santo Espíritu hamusqanmanta, hinallataq primer kaq creyentekunapa vidanmantawan ima (Hech 1.1 asta 8.3).
 - (2) Jesucristomanta Judeapi Samariapiwan willasqankumanta (Hech 8.4 asta 12.25).
 - (3) Primer kaq viajeman Pablo risqanmanta (Hech 13.1 asta 14.28).
 - (4) Jerusalén llaqtapi hatun huñukuy kasqanmanta (Hech 15.1-35).
 - (5) Ishkay kaq viajeman Pablo risqanmanta (Hech 15.36 asta 18.22).
 - (6) Kinsa kaq viajeman Pablo risqanmanta (Hech 18.23 asta 21.16).
 - (7) Pablo Jerusalén llaqtapi, Cesarea llaqtapi, hinallataq Roma llaqtapiwan preso kasqanmanta (Hech 21.17 asta 28.31).

Santo Espirituta mandamunanpaq Jesús prometesqanmanta

1 ¹Ancha respetasqay Teófilo, primer kaq librota qanman escribimuspaymi, ña willamuraykiña Jesuspa llapallan imapas ruwasqanmanta, hinallataq yachachisqankunamantawan ima. ²Jesusqa hanaq pachaman manaraq ripushaspanmi, akllasqan apostolninkunata Santo Espiritupa atiyninwan kamachiran, tukuy imakunatapas imayna ruwanankupaq. Chaykunatan qanmanqa escribimurayki imakunatas Jesús ruwaran ñawpaqta, qallariyninmantapacha asta hanaq pachaman Jesús ripunan p'unchawkama tukuy imakuna ruwasqanmanta. ³Jesusqa wañusqanmanta kawsarimuspanmi, apostolninkunaman rikhuriran. Hinaspan cheqaqtapuni kawsasqanta yachanankupaq paykunaman presentakuspa, pay kikinpuni rikuchikuran, tukuy ima pruebakunawan paypuni kasqanta. Hinaspan Jesusqa tawa chunka p'unchaw apostolninkunawan kaspa, Diospa gobiernanan sumaq glorianmanta paykunaman yachachiran.

⁴Jesusqa huk kutinmi apostolninkunawan kushka kashaspa, paykunata khaynata kamachiran:

—Jerusalén llaqtamantaqa aman ripunkichishchu. Aswanqa Diospa prometesqan Santo Espirituta chashkinaykichiskaman suyankichis. Noqaqa chay Santo Espiritumantan rimapayaraykichishña ⁵khaynata: “Bautizaq Juanqa unullawanmi bautizaran. Ichaqa qankunan Santo Espirituwan kay pisi p'unchawkunallapi bautizasqa kankichis”, nispa.

Hanaq pachaman Jesuspa ripusqanmanta

⁶Jesusqa apostolninkunawanmi kushka huñunasqa kasharan. Hinaqtinmi apostolninkunaqa Jesusta tapuranku khaynata:

—Señor, ¿qanri kay p'unchawkunapichu (Roma nacionmanta kamachikuqkunata vencespayki), kay Israel nación llaqtaykupi reyniyku kankí? nispanku.

⁷Hinaqtinmi Jesusqa apostolninkunata contestaspa niran:

—Manan qankunamanchu tupasunkichis ima p'unchawtachus chaykuna pasanamanta yachanaykichispaqqa. Aswanqa ancha atiyniyuq Dios Taytallaymi yachan ima tiempopichus otaq ima p'unchawtachus chaykuna pasanamantaqa. ⁸Ichaqa Santo Espíritu qankunaman hamuqtinmi, atiyta chashkinkichis. Hinaspan qankunaqa testigoykuna kankichis: kay Jerusalén llaqtapi, Judea provinciapi, Samaria provinciapi, hinallataq kay pachapi llapallan llaqtakunapipas, runakunaman noqamanta willamunaykichispaq, nispa.

⁹Chaykunata rimayta tukuruspanmi, apostolninkuna rikushaqtin, Jesusqa hanaq pacha cieloman ripuran. Chaymi phuyu ukhuman chinkaykuqtin, apostolninkunaqa manaña rikurankuñachu. ¹⁰Hinaqtinmi Jesuspa apostolninkuna alto cielota qawallashaqtinkuraq, ishkey runakuna yuraq p'achayoqkama apostolkunapa ladonkupi qonqayllamanta rikhuriykuran. Hinaspan apostolkunata niranku:

¹¹—Galilea provincia lawmanta runakuna, ¿imanaqtinta qankunari alto cielota qawashankichís? Imaynan Jesuspa hanaq pachaman ripusqanta kunan rikushankichis, saynallataqmi Jesusqa huk p'unchaw hanaq pachamanta kay pachaman kutimunqa, nispa.^a

a 1.11 Chay ishkey yuraq p'achayoq runakunaqa Diospa angelninkunan karanku.

Judas Iscarioteпа rantinta Matiasta akllasqankumanta

¹²Chaymantan apostolkunaqa Olivos moqopi kasqankumanta, Jerusalén llaqtaman kutipuranku. Chay Olivos moqoqa huk kilómetro hinallan Jerusalén llaqtamantaqa karan. ¹³Hinaspan apostolkunaqa Jerusalén llaqtaman chayaruspanku, samapakusqanku wasipa altosninman wicharanku. Chaypin karanku: Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Alfeopa wawan Jacobo, Zelote partidomanta Simón, hinallataq huk Jacobopa wawan Judaspiwan ima.^b ¹⁴Chaypin llapallanku huk sonqolla huñunasqa karanku: apostolkuna, Jesuspa mamitan María, Jesuspa wawqenkuna, hinallataq huk warmikunapiwan ima. Hinaspan paykunaqa Diosmanta mana dejaspa mañakuranku.

¹⁵Hinaqtinmi chay p'unchawkunapi, Diospi ññiq runakunaqa pacha ishkey chunka hina huñunakuranku. Hinaqtinmi Pedroqa paykuna ukhumanta sayarispa, khaynata niran:

¹⁶—Wawqe panaykuna, Bibliapi nisqanmi cumplikunanpuní karan. Chaytan ñawpaqtaraq Santo Espíritu rey Davidnintakama ña niranña, Jesusta Judas Iscariote traicionananmantaqa. Chay Judasmi Jesuspa enemigon runakunata pusamuran, Jesusta preso chanankupa. ¹⁷Hinaspapas chay Judasqa noqanchis apostolkunawan kushka yupasqan karan. Chaymi payqa noqanchiswan kushka llank'aranpas. ¹⁸Chay Judasmi, Jesusta traicionasqanmanta pagasqanku qolqewan, huk chakrata rantiran. Chaypin Judasqa umanpan pampaman urmayuqtin, wixsanraq phataran. Hinaqtinmi ch'unchulninkunaraq lloqsiran. ¹⁹Hinaqtinmi Jerusalén llaqtapi tiyaq runakunaqa, Judaspa sayna wañusqanta yacharanku. Chaymi chay chakrataqa suticharanku “Acéldama”, nispa. Aceldamaqa “Yawar pampa chakra” ninantan nin. ²⁰Judasta kaykuna pasanmantaqa, ñan Salmos libropi escribisqaña kasharan. Chay Salmos libropin khaynata nishan:

“¡Wasinpas ch'innēqman tukuchun!

Hinaspa chay wasipíqa ama ni pipas tiyachunchu”, nispa [*Salmos 69.25*]. Hinaspapas Bibliapiqa nillashantaqmi:

“Paypa ima ruwasqantapas huk runayá rantinta ruwachun”, nispa

[*Salmos 109.8*].

²¹Chayraykun Judas Iscarioteпа rantinta huk runata akllasunchis. Payqa Señor Jesuswan, hinallataq noqanchiswan kushka tukuy tiempo puriqmasinchismi kanan. ²²Hinaspapas chay runaqa Jesusta Bautizaq Juan bautizasqanmantapacha asta Jesuspa hanaq pachaman ripusqan p'unchawkama noqanchiswan puriqmasinchismi kanan. Saynallataqmi payqa Jesuspa kawsarimusqanta noqanchiswan kushka rikuq kanan, nispa.

²³Chaymi paykunaqa Judas Iscarioteпа rantinta, ishkey runakunata akllaranku, paykunamanta huknin kaq runa akllasqa kaspá, Jesuspa apostolnin kananpaq. Hukninpa sutinmi karan José Barsabás; paytan reqsiranku Justowan. Hukninñataqmi karan Matías. ²⁴Hinaspan Diosmanta llapallanku khaynata mañakuranku:

b 1.13 Kay Judasqa manan Jesusta traicionaspa wañuq Judas Iscariotechu karan. Aswanqa huk Judasmi.

—Señor Diosniyku, qanllan llapallan runapa sonqonta reqsinki. Kunanyá kay ishkaynin runakunamanta mayqentachus akllakusqaykita reqsichiwayku, ²⁵ saynapi Judas Iscariotepa rantinta apóstol kaspa kamachiykikunata ruwananpaq. Ichaqa Judasmi apóstol kashaspa huchaman urmaran. Chaymi wañuruqtin, almanqa huchasapa runakunapa kasqanman ripuran, nispa.

²⁶ Hinaspan sortearanku; hinaqtinmi suerteqa Matiasman tuparan. Chaymi Matiasqa chay p'unchawmantapacha chunka hukniyoq apostolkunawan yupasqa karan.

Diospa prometesqan Santo Espíritu hamusqanmanta

2 ¹ Pentecostés fiesta p'unchaw chayaramuqtinmi, Jesucristopa apostolninkuna, wakin creyentekunapiwan kushka, huk wasipi huñunasqa kasharanku. ² Hinaqtinmi qonqayllamanta hanaq pachamanta wayra hina qaparis-haq uyarikuran. Hinaspan chay kasqanku wasiman hunt'ayuran. ³ Hinaqtinmi sapankamankupa umanpa altonman nina rawrashaq hina urayamuran. ⁴ Hinaqtinmi paykunaqa Santo Espírituwan llapallanku hunt'ayusqa karanku. Hinaspan paykunaqa Santo Espíritu rimachiqtin, mana hayk'aq rimasqanku tukuy clase rimaykunapi sapankamanku rimayta qallariranku.

⁵ Chay p'unchawkunapin Dios Taytata kasukuq Israel nacionniyoq ashka runakuna Jerusalén llaqtapi kasharanku. Paykunaqa huk law nación llaqtakunapin tiyaranku. (Chaymi Jerusalén llaqtapi Pentecostés fiestaman chay nación llaqtakunamanta hamuranku, Diosta yupaychanankupaq). ⁶ Hinaqtinmi chay Jerusalén llaqtaman hamuq runakunaqa, chay wayra hina qaparisqanta uyarispanku, apostolkunapa kasqanman huñunakamuranku. Hinaspan sapankamankupa rimayninkupi rimasqankuta uyarispanku, chay runakunaqa mana ni imaynatapas piensayta atirankuchu. ⁷ Chaymi admiras-qallaña parlanakuranku khaynata:

—¿Manachu kay tukuy clase rimaykunapi rimaq runakunaqa Galilea provincia lawmanta kankú? ⁸ Chayri, ¿imaynanpitaq sapankamanchispa rimas-qanchis rimaykunapiri uyarishanchis? ⁹ Ashka nacionkunamanta hamuq runakunan kaypiqa kashanchis: Partiamanta, Mediamanta, Elammanta, Mesopotamiamanta, Judea provinciamanta, Capadociamanta, Pontomanta, Asia lawkunamanta, ¹⁰ Frigiamanta, Panfiliamanta, Egipto lawkunamanta, África lawpi Libia nacionpi Cirene llaqtapa cercankunamanta, kay Jerusalén llaqtapi tiyaq Roma nacionniyoq runakunapas, hinallataq huk law nacionniyoq kashaspa judiokunapa religionninman cambiakuq runakunapas, ¹¹ Lamar qochapa chawpinpi Creta sutioq islamanta, hinallataq Arabia lawmanta ima. Noqanchisqa huk law nación llaqtakunamanta kashaspanchismi, Diospa tukuy ima admirakuypaq ruwasqankunamanta, sapankamanchispa rimayninchispi rimasqankuta kunan uyarishanchis, nispa.

¹² Chay rimasqankuta uyarispankun, llapallan chay runakunaqa admiras-qallaña kaspanku, tapunakuranku khaynata:

—Kaykunari, ¿imanaqtintaq pasashan? nispanku.

¹³ Ichaqa wakin runakunañataqmi apostolkunamanta burlakuspa, khay-nata niranku:

—Waq runakunaqa mach'asqan kashanku; chaymi saynataqa rimashanku, nispanku.

Pedropa predicasqanmanta

¹⁴ Hinaqtiinmi Pedroqa chunka hukniyoq apostolkunapiwan tiyasqanku-manta kushka sayariranku. Hinaspan Pedroqa altota rimarispa, chaypi huñu-nasqa runakunata, khaynata niran:

—Israel nacionniyoq llaqtamasiykuna, hinallataq kay Jerusalén llaqtapi llapallan tiyaq runakunapas; llapallaykichisyá kay nisqaykunata allinta uya-riwaychis. ¹⁵ Qankunaqa pantashankichismi. Noqaykuqa manan mach'asqa-chu kashayku. Hinaspapas chayraqmi las nueve de la mañanallaraq kashan. (¿Chaychu noqaykuri mach'asqa kashaykuman? Kay llaqtanchispiqa manan ni pipas sayna achiqayllataraqqa mach'anchu). ¹⁶ Ichaqa kaykuna rikusqayki-chisqa pasashan, Diosmanta willakuq profeta Joelpa ñawpaqtaraq nisqanman hina cumplikunanpaqmi. Paymi Diospa nisqanta escribiran khaynata:

¹⁷ Diosmi niran:

“Qepa p'unchawkunatan

Santo Espirituyta llapallan runakunaman mandamusaq.

Chaymi qari wawaykichispas, hinallataq warmi wawaykichispas noqamanta willakunqaku.

Hinallataqmi jovenkunapas sueñoypi hina visionkunata rikunqaku.

Hinallataq yuyaña kaq runakunatapas noqan sueñoyninkupi rimapayasaq.

¹⁸ Saynallataqmi chay p'unchawkunapiqa, Santo Espirituyta mandamusaq,

noqata serviwaq qarikunaman, hinallataq warmikunamanpas.

Chaymi paykunaqa noqamanta willakunqaku.

¹⁹ Saynallataqmi noqapa alto cielopipas admirakuypaq señalkunata rikhurichisqa, hinallataq kay pachapipas, admirakuypaq milagrokunata rikuchisqa:

yawarta, ninata,

hinallataq phuyu hinaraq oqarikushaq q'oshñitawan ima.

²⁰ Hinallataqmi noqapa kutimunay suma-sumaq hatun p'unchaw manaraq chayamushaqtin,

intipas tutayanqa,

hinallataq killapas yawar hina pukaman tukunqa.

Chaykunaq pasasqanmi ancha hatun admirakuypaq kanqa.

²¹ Ichaqa pipas noqapi creespa, sutiypi mañakuqmi salvasqa kanqa”, nispa [Joel 2.28-32].

²² Israel nación llaqtamasiy runakuna, kay nisqaykunata uyariychis. Diosqa kay pachaman Jesucristota mandamuspanmi, payman tukuy atiyta qoran. Chaymi Nazaret llaqtayoq Jesusqa, qankuna ukhupi kashaspa, ancha admira-kuypaq tukuy imaymana milagrokunata ruwaran. Chaykunata rikuspaya-kichismi, qankunaqa chaykunamanta yacharankichis. ²³ Diosqa ñan yacha-ranña, Jesusqa anchata sufrispa ñak'arinantaqa. Chaymi Diospa planninman hina Jesusqa enemigon runakunaman entregasqa karan; hinaspapas paytan qankunaqa presocharankichis; hinaspan huchasapa runakunapa makinman entregarankichis, cruzpi chakataruspa wañuchinankupa. ²⁴ Saynata ruwas-haqtyikichispas, Diosmi Jesustaqa wañusqanmanta kawsarichimuran. Ichaqa

wañuyqa manapunin Jesustaqa sepulturapi qepachiyta atiranchu. ²⁵ Kaykunamantan rey Davidpas ñawpaqtaraq Jesusmanta khaynata rimaran:

“Señortaq ñawpaqniypin sapa kutin rikullashani.

Paymi phaña ladoypi kashan cuidawananaq.

Chaymi noqaqa mana urmasaqchu.

²⁶ Noqaqa ancha kusionan kashani.

Anchata kusikuspan simiywanpas takini.

Paypi confiakuspaymi noqaqa mana ni imatapas manchakusaqchu.

²⁷ Qanqa wañusqakunapa kasqanpiqa manan noqataqa dejawankichu.

Nitaqmi cuerpoytapas sepulturapi ismunanpaqqa permitinkichu, mana huchayoq serviqniyki kasqayrayku.

²⁸ Qanmi noqataqa yachachiwaranki munasqaykiman hina kawsanaypaq.

Chaymi noqaqa anchata kusikushani, qan noqawan kushka

kasqaykirayku”, nispa [*Salmo 16.8-11*].

²⁹ Saynata yachachispan Pedroqa khaynata niran:

—Llaqtamasiykuna, kunanmi ñawpaq abuelonchis Davidmanta cheqaqtapuni willasqaykichis. Pay wañuqtinmi, huk sepulturapi p'amparanku. Ichaqa kunan p'unchawkamapas yachanchismi, Davidpa cuerpon p'ampasqanku sepulturaqa kay kasqanchis lugarpa cercanpi kasqanta. ³⁰ Rey Davidqa Diosmanta willakuq profetan karan. Chaymi payqa ña yacharanña paypa mirayninmanta huk salvador kay pachaman hamuspa, Israel nación llaqtapi rey kananta. Chaytaqa yacharan payman Dios juramentota ruwaspa prometesqanraykun. ³¹ Hinaspapas Diospa prometesqankuna cumplikunantaqa, Davidqa yacharanmi. Chaymi payqa qepa tiempopi imakunas pasananta yachaspa willakuran, Salvawaqninchispa cuerpon sepulturapi ismunanpaq mana saquesqa kananmanta, aswanqa kawsarinpunanmanta. ³² Chay prometesqanman hinan, Jesustaqa Dios kawsarichimuran. Chaykunata rikusqanchisraykun noqanchisqa llapallanchis testigo kanchis. ³³ Chaymantan Diosqa hanaq pachaman Jesusta oqarispa phaña ladonpi tiyaykachiran. Hinaspan Diosqa prometesqanman hina, Santo Espirituta Jesusman qoran; hinaqtinmi Jesusñataq chay Santo Espirituta noqaykuman qowaranku. Chaykuna pasasqantan kunan qankunaqa rikushankichis, hinallataq uyarishankichis ima. ³⁴ Hinaspapas noqanchisqa yachanchismi, rey Davidqa hanaq pachamanqa manan oqarisqachu karan. Aswanqa kikin Davidpunin khaynata niran:

“Señor Diosmi Señorniya niran:

Phaña ladoypi tiyaykuy,

³⁵ llapallan enemigoykikunata vencespay, chaki plantaykiman churanaykama”, nispa.

³⁶ Chayraykun niykichis, qankuna Israel nación llaqtayoq runakunaqa, cheqaqtapuni yachaychis, cruzpi chakatasqaykichis Jesustan Diosqa churaran, llapallan runakunapa Señornin, hinallataq salvadornin ima kananpaq, nispa.

³⁷ Chaykunata llapallan runakuna uyarispankun, sonqonkupi anchata llakikuranku. Hinaspan Pedrota hinallataq wakin apostolkunatawan tapuranku:

—Wawqeykuna, sayna kaqtinri, ¿imatataq noqaykuri kunan ruwaykuman? nispanku.

³⁸ Hinaqtinmi Pedroqa paykunata contestaran:

—Huchaykichismanta wanakuspayá Diosman kutirikuychis. Hinaspa Jesucristopa sutinpi sapankamaykichis bautizachikuychis, saynapi Dios

huchaykichista perdonaspa, Santo Espirituta qosunaykichispaq. ³⁹Kay promesakunaqa qankunapaqmi karan, wawaykichiskunapaqpas, hinallataq enteron mundontinpi pikunatachus Dios salvananpaq waqyay munasqankunapaqwan ima, nispa.

⁴⁰Saynallataqmi Pedroqa chaypi kaq runakunata alli-allinta ashka yachachikuykunawan consejospa, khaynata niran:

—Huchallapi puriq runakunawan kushka castigasqa kanaykichismanta librakuychis, salvasqa kanaykichispaq, nispa.

⁴¹Chaymi Pedropa nisqankunata kasukuq runakunaqa bautizachikuranku. Hinaspan chay p'unchawpiqa, Jesucristopi creeq runakunaman kinsa waranqa hina runakuna yapakuranku. ⁴²Hinaspan paykunaqa kaykunata ruwaranku: apostolkunapa yachachisqanta allinta uyarispa kasukuranku; huk runa hinalla kawsaranku; t'antapas huk sonqolla partinakuspan kushka mikhuranku; hinallataq Diosmantapas huk sonqolla mañakuranku.

Jesucristopi primer kaq creyentekuna imaynatas kawsasqankumanta

⁴³Jesucristopa apostolninkuna, milagrokunata hinallataq admirakuypaq señalkunata ruwaqtinkun, llapallan runakunaqa anchata admirakuranku.

⁴⁴Saynallataqmi Jesucristopi llapallan creeq runakunaqa huk sonqolla kawsaranku; hinallataq tukuy ima kaqninkuwanpas yanapanakuspa ima kawsaranku. ⁴⁵Chaymi wakinqa allpankutapas, hinallataq wakin kaqninkutapas venderanku. Hinaspan ima kaqninkutapas, hinallataq chay vendesqanku qolqetapas sapankamapa necesitasqanman hina rakiranku. ⁴⁶Saynallataqmi paykunaqa Dios yupaychana templopi huk sonqolla sapa p'unchaw huñunakuranku. Hinallataq sapankamapa wasinkupi huñunakuspanku, mikhunata ancha kusikuywan hinallataq humildadwan ima kushka mikhuranku. ⁴⁷Hinaspapas llapallankun paykunaqa Diosta yupaychaspa karanku. Chaymi chay llaqtapi tiyaq runakunaqa paykunataqa anchata respetaranku. Hinaqtinmi Diosqa ashka runakunata yanaparan, (Jesucristopi creespa) salvasqa kanankupa. Chayraykun Jesucristopi creeq runakunaqa sapa p'unchaw aswan ashkaña karanku.

Mana puriq runata Pedro sanoyachisqanmanta

3 ¹Huk p'unchawmi kinsa horas tardeykuyta hina, Pedroqa Juanpiwan Dios yupaychana temploman riranku. Chay horastan Israel nacionniyoq runakunaqa, costumbrenkuman hina, Diosman orakunankupaq temploman riranku. ²Chay temploqa huknin punkunmi Sumaq Punkuwan sutichasqa karan. Chay punkumanmi huk mana hayk'aq puriq runataqa sapa p'unchaw apamuranku, temploman haykuq runakunamanta limosnata mañakunanpaq. ³Hinaqtinmi chay mana puriq runaqa Pedrotta hinallataq Juantawan, Dios yupaychana temploman haykusqankuta rikururan. Hinaspan paykunamanta limosnata mañakuran. ⁴Chaymi Pedroqa Juanpiwan chay mana puriq runata qawayuranku. Hinaspan Pedroqa khaynata niran:

—Noqaykuta qawarimuwayku, nispa.

⁵Hinaqtinmi chay mana puriq runaqa, paykunata qawapayaran khaynata piensaspa: Paykunaqa icha imallatapas qoykuwanman, nispa. ⁶Chaymi Pedroqa chay mana puriq runata niran:

—Manan qoriypas ni qolqeypas kanchu. Aswanqa noqapa imaychus kashan chayllatan qosqayki: ¡Nazaret llaqtayoq Jesucristopa sutinpi sayarispa puriy! nispa.

⁷Saynata niruspanmi, Pedroqa chay mana puriq runata phaña makinmanta aysarispa sayarichiran. Hinaqtinmi piernankunapas, hinallataq chakinkunapas kasqan ratolla purinanpaq sanoyaran. ⁸Chaymi chay mana puriq runaqa, huk saltayllapi sayarispa puriran. Hinaspan payqa Pedrowan hinallataq Juanpiwan kushka, Diosta yupaychana temploman ancha kusikuywan haykuran, purispa, saltaspa, hinallataq Diosta alabaspa ima. ⁹Hinaqtinmi chaypi kaq llapallan runakunaqa, chay mana puriq runapa purisqanta, hinallataq Diosta alabasqanta ima rikuranku. ¹⁰Hinaspan chay mana puriq runata reqsiruspanku, khaynata ninakuranku:

—Kay runaqa Dios yupaychana templopa Sumaq Punkunpi limosnata mañakuspa tiyaqma kashan, nispanku.

Chaymi paykunaga chaykuna pasasqanmanta anchata admirakuranku.

Temploa corredorninpi Pedro predicasqanmanta

¹¹Chay mana puriq runaqa, sanoyaruspanmi Pedromanta hinallataq Juanmantawan mana separakuspa, paykunawan kushka puriran. Chaymi runakunaqa admirasqallaña kaspanku, Dios yupaychana templopi Salomonpa Punkun nisqanku corredorman apurayman p'itaranku. Hinaspan paykunata chaypi muyuriykuranku. ¹²Chaymi Pedroqa chaypi llapallan runakunata rikuspa, khaynata niran:

—Israel nacionniyoq llaqtamasiykuna, qankunari, ¿imanaqtintaq kayta rikusqaykichiswanri ancha admirasqallaña kashankichis? ¿Imanaqtintaq noqaykutari qawapayawashankikú? Noqaykuqa manan atinyikuwanchu nitaq Diosta allinta servikusqaykuraykuchu kay runataqa sanoyachirayku. ¹³Ñawpaq abuelonchis Abrahampas, Isaacpas hinallataq Jacobpas Diosninchistan adoraranku. Hinaspapas kikin Diosninchismi rikuchiwaranchis tukuy khuyakuyninta, hinallataq tukuy atiyinta rikuchiwaranchis Wawan Jesucristopi. Ichaqa qankunan Roma llaqtamanta kamachikamuq runakunaman Jesusta entregaspaykichis negarankichis. Poncio Pilato kacharipuyta munashaqtinpas, aswanmi qankunaqa hark'akurankichis. ¹⁴Jesusqa Diosta kasukuqmi karan; hinaspapas payqa mana ni ima huchayoqmi karan. Sayna kashaqtinmi, qankunaqa gobernador Poncio Pilatota mañakurankichis, runa wañuchiq Barrabasta kacharipuspa, Jesustañataq cruzpi chakatachinanpaq. ¹⁵Saynatan wiñaypaq kawsay qokuq Jesustaqa, qankuna wañuchirankichis. Ichaqa Diosmi Jesustaqa wañusqakuna ukhumanta kawsarichimuran. Chaykuna pasasqanmantan noqaykuqa testigo kayku. ¹⁶Noqaykuqa Jesucristopa atiyinpin confiayku. Chayraykun qankuna rikushaqtikyichis, kay mana puriq runaqa, Jesuspa atiyinwan sanoña kashan.

¹⁷Llaqtamasiykuna, qankunapas hinallataq kay llaqtata kamachiq jefeykichiskunapas, Jesusmanta mana allinta yachasqaykichisraykun, paytaqa wañuchirankichis. ¹⁸Ichaqa ñawpaqtaraqmi Diosmanta willakuq profetakunaqa, ña willakurankuña Jesusqa anchata ñak'arisa wañunanmanta. Chaykunan Diospa nisqanman hina ña cumplirukunña. ¹⁹Saynaqa tukuy huchaykichiskunamanta wanakuspa, Diosman kutirikuychis, saynapi

huchaykichismanta perdonasqa kanaykichispaq. Saynapin Diosqa tukuy huchakuna ruwasqaykichista perdonasunkichis; hinaspan haw kallapi kawsachisunkichis. ²⁰Dios Taytanchisqa ñawpaqmanta pachapachaman Jesucristotaqa kay pachaman kaqmanta mandamunqa. ²¹Ichaqa chay kutimunan p'unchawkaman Jesusqa hanaq pachallapiraq kanqa, kay pachapi tukuy imakunata mosoqman Dios Taytanchis tukuchinankama. Chaykuna pasanmantan Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunapas ña willakuranku. ²²Chay ñawpaq profetakunamanta hukninmi karan Moisés. Paymi khaynata niran: “Diosmi Israel nacionniyoq llaqtamasinchis ukhumanta huk runata akllanqa noqa hina profeta kananpaq. Chaymi qankunaqa paypa tukuy ima nisqanta kasukunaykichis. ²³Sichus pipas chay profetapa nisqanta mana kasukunachachu chayqa, Diospa llaqtanmantan wikch'usqa kanqa, hinallataq wañuchisqa ima”, nispa.

²⁴Saynallataqmi Diosmanta willakuq profeta Samuelpas, hinallataq llapallan ñawpaq profetakunapas ña willakuranku kay p'unchawkunapi tukuy imakuna pasanmantaqa. ²⁵Chayraykun niykichis, Diosqa noqanchispa ñawpaq abuelonchiskunawanmi huk pactota ruwaran. Chay pacto ruwasqantan Diosqa profetankunantakama willakuran; chay promesa ruwasqantan Diosqa qankunapi kunan cumplishan. Chay pacto ruwaspanmi Diosqa Abrahamman khaynata niran: “Qanpa mirayniykiraykun kay pachapi llapallan nación llaqtapi tiyaq runakunaqa bendecisqa kanqaku”, nispa. ²⁶Chaymi Diosqa Wawan Jesusta kawsarichimuspa, qankunaman primerta mandamuran, saynapi qankunata bendecisunaykichispaq, hinallataq huchaykichismanta wanakuspa, Diosman kutirikuynaykichispaq, nispa.

Autoridadkunapa ñawpaqninpi Pedrowan Juanpiwan kasqankumanta

4 ¹Pedroqa Juanpiwanmi chay templollapiraq runakunawan parlasharanku. Hinaqtinmi chayman ashuykamuranku wakin sacerdotekuna, saduceo religionniyoq runakuna, hinallataq Dios yupaychana templota cuidaq guardiakunapa jefen ima. ²Paykunaqa Pedropaq hinallataq Juanpaqwanmi ancha phiñasqallaña kasharanku. Saynataqa phiñakuranku, imaynan Jesuspas kawsarimuran, saynata wañuq runakunapas kawsarimunamanta yachachiq tinkun. ³Chayraykun Pedrotaqa Juantawan hap'iranku. Hinaspan tardeña kaqtin, carcelman apaspa, paqarisnintin p'unchawkama wishq'amuranku. ⁴Ichaqa saynata ruwashachtinkupas, apostolkunapa yachachisqanta uyarispankun, ashka runakuna Jesucristopi creeranku. Chaymi chay p'unchawkunapi Jesucristopi creeq qarikunaqa pishqa waranqa hina karanku.^c

⁵Paqarisnintin p'unchawmi Jerusalén llaqtapi huñunakuranku, Israel nación llaqtapi kamachiq autoridadkuna, yachayniyoq kuraq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapiwan ima. ⁶Chayllapitaqmi sacerdotekunapa jefen Anaspas kasharan, hinallataq Anaspa familian Caifás, Juan, Alejandro, hinallataq wakin familiankunapas. ⁷Chaymi paykunaqa Pedrota Juantawan chay huñunakusqanku lugarman apachimuranku. Hinaspan chawpinkupi sayaykachispanku, khaynata tapuranku:

c 4.4 Israel nación llaqtapi runakunata yupaspankuqa, manan warmikunata nitaq wawakunatapas yuparankuchu.

—Qankunamanri, ¿pitaq permisota qosurankichis runakunaman yachachinaykichispaqrí? ¿Pitaq atiyta qosurankichis chay mana puriq runata sanoyachinaykichispaqrí? nispanku.

⁸Chaymi Pedroqa Santo Espirituwan hunt'asqa kaspa, paykunata contes-taspa niran:

—Kay Israel nación llaqtanchispi kamachiq autoridadkuna, hinallataq yachayniyoq kuraq runakuna, ⁹qankunan kunan tapuwashankichis chay mana puriq runata imayna sanoyachisqaykumanta. ¹⁰Ichaga qankunapas hinallataq llapallan kay Israel nación llaqtanchispi tiyaq runakunapas yachaychisyá, chay runaqa kunan qankunapa ñawpaqniykichispin sanoña kashan, Nazaret llaqtamanta Jesuspa sutinpi sanoyachisqa kasqanrayku. Ichaga qankunan Jesustaqa cruzpi chakataspa wañuchirankichis; saynata ruwashaqtiykichispas, Diosmi Jesustaqa wañusqanmanta kawsarichimuran. ¹¹Kay Jesusmi qankunapa mana munasqaykichis rumi hina kashaspa, kunanqa allin kaq rumiman tukun; hinaspan wasiq esquinanpi allinta wasipa perqanta sostienen. ¹²Kay pachapiqa manan pipas runakunata salvananpaqqa kanchu. Jesusllan ancha atiyniyoqqa. Payllatan Diosqa kay pachaman mandamuran, runakunata atiyinwan salvananpaq, nispas.

¹³Hinaqtinmi Pedroqa Juanpiwan mana estudioyoq runakunalla kashas-pankupas, mana manchakuspa rimaranku. Chaymi chaypi kaq autoridad-kunaqa anchata admirakuranku. Hinaspan chay autoridadkunaqa chayraq cuentata qokuranku, Pedroqa Juanpiwan Jesuspa puriqmasinkuna kasqan-kuta. ¹⁴Hinaspapas chay autoridadkunaqa, Pedrotapas hinallataq Juantapas manan acusaytaqa atirankuchu, chay mana puriq runa sanoña paykunawan kushka chaypi kasqanrayku. ¹⁵Chaymi chay autoridadkunaqa Pedrota Juan-tawan chay huñunasqa kasqankumanta hawaman lloqsinankupaq kamachi-ranku. Hinaspan paykunapuralla parlanankupaq qepakuranku.

¹⁶Hinaspan paykunaqa khaynata parlanakuranku:

—¿Imatataq kay runakunawanri ruwasunchis? Jerusalén llaqtapi tiyaq lla-pallan runakunan kay admirakuyapaq milagro ruwasqankutaqa yachanku. Chaytaqa manan noqanchisqa negayta atisunmanchu. ¹⁷Aswanyá Jesuspa atiyinmanta amaña pimanpas rimanankupaqqa, paykunata alli-allinta ame-nazasunchis, saynapi amaña ni pimanpas Jesusmanta willakachakuspa puris-hanankupaq, nispanku.

¹⁸Saynata parlaruspankun chay autoridad runakunaqa, Pedrota Juantawan yapamanta waqyachimuspanku, khaynata kamachiranku:

—Kunan p'unchawmantaqa amañan chay Jesuspa sutinpiqa ni pimanpas rimankichishñachu, nitaq Jesusmantaqa ni imatapas yachachinkichishñachu, nispanku.

¹⁹Hinaqtinmi Pedroqa Juanpiwan contestaranku khaynata:

—Diospa ñawpaqninpi, ¿allinchi kanman primerta qankunataraq kasu-kunaykupaq, icha Diostachu primertaqa kasukuykuman? ¡Qankunaqa allin-tayá sonqoykichispi piensariychis! ²⁰Noqaykuqa chay tukuy imaymana rikusqaykumantaqa, hinallataq uyarisqaykumantapas manan upallallaqa kaykumanchu, nispanku.

²¹Chay nisqankuta uyarispankun, Israel nación llaqtata gobiernaq auto-ridad runakunaqa, Diosta chaypi alabaq runakunata manchakuspanku,

Pedrota Juantawan mana castigayta atirankuchu. Chay runakunaqa Diostaqa alabasharanku, chay mana puriq runa sanoyachisqa kasqanraykun. Chaymi chay autoridad runakunaqa Pedrota Juantawan alli-allinta amenazaspalla kacharipuranku. ²² Chay mana purisqanmanta sanoyachisqa runaqa, tawa chunka más watayoqmi karan. Chaymi Diostaqa alabaranku, sayna ashka watamanta sanoyachisqa kasqanrayku.

Jesucristopi creeq runakuna orakusqankumanta

²³ Pedroqa Juanpiwanmi preso kasqankumanta lloqsispanku, libreña karanku. Hinaspan wakin apostolkunapa huñunakusqankupa kasqanman riranku. Hinaspan paykunaman willaranku, sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq chay edadniyoq anciano autoridadkunapiwan imaynata amenazaspa nimusqankuta. ²⁴ Chay willakusqankuta uyarispankun, Diosmanta huk sonqolla llapallanku mañakuranku khaynata:

—Tukuy atiyniyoq Diosnillayku. Qanmi unancharanki hanaq pachata, kay pachata, hatun lamar qochata, hinallataq tukuy kaqkunatapas. ²⁵ Qanqa ñawpaqtaraqmi Santo Espiritupa yanapayninwan serviqniyki rey Davidnintakama, khaynata niranki:

“Ashka nación llaqtakunapi tiyaq runakunari, ¿imanaqtintaq peleankú? ¿Imanaqtintaq Diospa contranpiri hatarinkú?

²⁶ Kay pachapi reykunaqa, Diospa contranpin hatarinku.

Hinallataq kay pachapi gobiernaq autoridadkunapas, Diospa contranpi, hinallataq Salvadorninkupa contranpin hatarinku”, nispa [Salmos 2.1-2].

²⁷ Saynallataqmi kay Jerusalén llaqtapipas huñunakuranku, rey Herodes Antipas, Poncio Pilato, Roma llaqtayoq runakuna, hinallataq kay Israel nacionniyoq wakin runakunapiwan ima. Hinaspan paykunaqa, mana ni ima huchayoq akllasqayki Jesusta, wañuchinankupaq acuerdoman haykuranku. ²⁸ Saynata Jesuspa contranpi huñunakuspankun, ñawpaqmantapacharaq qanpa munasqaykita paykunaqa ruwaranku. Hinaspapas chaytaqa qanmi permitiranki atiyniykiwan. ²⁹ Saynaqa, Diosnillayku, kunanyá kay amenazawaqniyku runakunata qawariy. Hinaspaykiyá kunan yanapawayku, mana manchakuspa qanmanta rimanaykupaq. ³⁰ Saynallataqyá yanapawayku, ch'uya Wawayki Jesuspa sutinpi onqosqa runakunata sanoyachinaykupaq, milagrokunatapas ruwanaykupaq, hinallataq ancha admirakuyupaq mana pipa rikusqan ruwaykunatawan Jesuspa sutinpi ruwanaykupaq, nispa.

³¹ Saynata Diosmanta mañakuyta tukurullaqtinkun, chay huñunakusqanku lugarpi temblor hina pasan. Hinaqtinmi llapallanku paykunaqa Santo Espirituwan hunt'ayusqa llapallanku karanku. Chaymi paykunaqa mana ni imatapas manchakuspa, Diosmanta willakuranku.

Jesucristopi creeq runakuna yanapanakuspa kawsasqankumanta

³² Jesucristopi llapallan creeq runakunaqa huk sonqolla, hinallataq huk runa hinalla piensaspan kawsaranku. Chaymi tukuy ima kaqninkutapas mana ni pipas niranchu “noqallapan kayqa” nispaqa. Aswanmi tukuy ima kaqninkuwanpas según necesitasqankuman hina yanapanakuranku.

³³ Hinaspapas apostolkunaqa ancha atiywanraqmi Señor Jesucristopa

kawsarimusqanmanta yachachiranku. Hinaqtinmi Diosqa llapallankuta anchata yanaparan. ³⁴Paykunamantaqa wakinmi kapusqanman hina chakrankutapas, hinallataq wasinkutapas venderanku, wakchakunata yanapanankupaq. Chaymi paykuna ukhupiq, imankupas suficiente karan kawsanan-kupaq. Chayraykun creyentekuna ukhupiq mana wakchakunaqa karanchu. Chay vendesqanku qolqetaqa ³⁵apostolkunamanmi apamuranku. Paykunaña-taqmi sapankamankuman según necesitasqankuman hina rakiranku.

³⁶Saynallataqmi José sutiyoq runapas ruwaran. Payqa Leví sutiyoq ayllumanta lamar qochapa chawpinpi Chipre isla allpapi naceq runan karan. Paytan apostolkunaqa Bernabé sutiwan suticharanku; chay sutiqa “Runamasinta consuelaq” ninantan nin. ³⁷Hinaspan Bernabeyqa huknin chakranta vendespa, chay llapallan qolqeta apostolkunaman qoran, paykuna necesitaqkunaman rakinankupaq.

Ananiasmanta warmin Safiramantawan

5 ¹Huk runan karan Ananías sutiyoq; warminpa sutintaqmi karan Safira. Paykunapas huknin chakrankutan vendemuranku. ²Ichaqa paykunan warmi qari acuerdota ruwaruspanku, chay allpa vendesqanku wakin qolqeta pakaranku. Hinaspan Ananiasqa wakillantaña apostolkunaman aparan, (paykuna necesitaqkunaman rakinankupaq).

³Hinaqtinmi Pedroqa niran:

—Ananías, ¿imanaqtinta qanri diablota kasukuspayki wakin qolqeta pakaruspa, Santo Espirituta llullakushanki? ⁴Chay chakraqa manaraq vendeshaqtiykiqa, qanpan karan. Saynallataqmi chay vendesqayki qolqepas munasqaykita ruwanaykipaq karan. Chayri, ¿imanaqtinta llullakushankirí? Manan noqaykutachu llullakuwashankikuqa; aswanqa Diostan llullakushanki, nispa.

⁵Chayta uyarispanmi Ananiasqa pampaman wikapakuspa, kasqan ratolla wañuran. Hinaqtinmi chaypi llapallan uyariq runakunaqa anchata mancharikuranku. ⁶Hinaqtinmi huk jovenkuna ashuyamuspanku, Ananiaspa cuerponta p'isturanku. Hinaspan p'ampaq aparanku.

⁷Chaymantan yaqa kinsa hora hinaña pasaruqtiin, Ananiaspa warmin Safiraqa apóstol Pedropa kasqanman haykumuran. Ichaqa Safiraqa manan yacharanchu qosanta imas pasasqanmantaqa. ⁸Hinaqtinmi Pedroqa Safirata tapuran:

—Chakraykichistari, ¿kay preciopichu venderankichís? nispa.

Hinaqtinmi Safiraqa contestaran khaynata:

—Arí, saynamanmi venderayku, nispa.

⁹Saynata Safira contestaqtinmi Pedroqa niran:

—Qankunari, ¿imanaqtinta acuerdota ruwarurankichis, Santo Espirituta llullakunaykichispaqrí? Qawari, chay punkutañan kutimushanku qosayki p'ampamuq jovenkunaqa. Paykunallataqmi qantapas kunan p'ampamusunkiku, nispa.

¹⁰Saynata Pedro rimayta tukurullaqtinmi, Safira warmiqa pampaman wikapakuspa wañuran. Hinaqtinmi Ananiasta p'ampamuq jovenkunaqa haykumuspanku, Safiratapaspas wañusqataña tariranku. Hinaspan qosanpa ladonpi p'ampanankupaq aparanku. ¹¹Chaymi Señor Jesucristopi llapallan creeq

runakunapas, hinallataq chaykuna pasasqanmanta llapallan yachaq runakunapas, anchata mancharikuranku.

Apostolkunapa milagrokuna ruwasqankumanta

¹² Jesucristopa apostolninkunaqa Diospa atiyinwanmi admirakuypaq señalkunata hinallataq milagrokunatapas ruwaranku. Hinaqtiinmi Jesucristopi llapallan ñiqkunaqa, Dios yupaychana temploa corredorninpi huk sonqolla huñunakuranku. Chay lugartan runakunaqa suticharanku “Salomonpa Corredornin” nispanku. ¹³ Hinaqtiinmi ashka runakunaqa apostolkunata respetaspanku, paykunamanta allinta rimaranku. Ichaqa manchakuspankutaqmi Jesucristopi creeq runakunawanqa mana juntakuyta munarankuchu. ¹⁴ Ichaqa ashkan runakunaqa qaripas, warmipas Señor Jesucristopi creespanku, Jesucristopi creeqkunaman sapa p'unchaw yapakuranku. ¹⁵ Hinaqtiinmi ashka runakunaqa, onqosqa runakunata callekunaman orqomuranku. Hinaspan chay onqosqa runakunata camakunapi, hinallataq kallapikunapi ima churaranku. Saynatan ruwaranku chayninta apóstol Pedro pasaqtin, llantullanpas llantuykuqtin sanoyanankupaq. ¹⁶ Saynallataqmi Jerusalén llaqtapa muyuriqninpi llaqtakunamantapas ashka runakunaqa Jerusalén llaqtaman onqosqa runakunata, hinallataq demoniokunapa ñak'arichisqan runakunatawan apamuranku. Llapallankun paykunaga sanoyachisqa karanku.

Apostolkunata presochasqankumanta

¹⁷ Sacerdotekunapa jefen, hinallataq saduceo religionniyoq masinkunapiwan iman, apostolkunapa ruwasqanta rikuspanku, anchallataña envidiakuranku. ¹⁸ Chaymi chay runakunaqa, apostolkunata hap'ichispanku, carcelman churachiranku. ¹⁹ Ichaqa Diospa angelninmi carcelpa punkunta chay tuta kicharan. Hinaspan chay apostolkunata, carcelmanta orqospa, khaynata niran:

²⁰ —Diosta yupaychana temploman riyichis. Hinaspa kay mosoq kawsaymanta llapallan runakunaman willamuychis, nispa.

²¹ Chaykunata uyarispankun apostolkunaqa, manaraq achiqamushaqtin Dios yupaychana temploman chayaspanku, chaypi runakunaman yachachiyta qallariranku.

Chayllamanmi sacerdotekunapa jefenqa, gruponmanta kaq amigonkunapiwan huñunakuranku. Hinaspan Israel nación llaqtapi gobiernaq runakunata waqyachimuran, asamblea ruwanankupaq. Hinaspanmi guardiakunata kamachiranku, carcelpi kaq apostolkunata apamunankupaq. ²² Ichaqa chay guardiakunaqa carcelman chayaspankuqa, manan apostolkunataqa tariran-kuchu. Hinaspan kutimuspanku, willakuranku khaynata:

²³ —Carceltaqa alli-allin wishq'asqatan tarimuyku; guardiakunapas sapankama punkutaqa allintan cuidashasqaku. Ichaqa chay carcelta kichaspaykuqa, manan chay apostolkunataqa tarimuraykuchu, nispanku.

²⁴ Hinaqtiinmi chay guardiakunapa willakusqanta uyarispanku, {sacerdotekunapa jefenqa}, Dios yupaychana templota cuidaq guardiakunapa jefen, hinallataq wakin importante kaq sacerdotekunapas, mana ni imayna piensaytapas atirankuchu chaykuna pasasqanmanta. ²⁵ Ichaqa chayllamanmi huk runa hamuspa, paykunaman khaynata willaran:

—¡Carcelpi wishq'amusqaykichis runakunaqa, Dios yupaychana templopa corredorninpiñan runakunaman yachayachishanku! nispa.

²⁶Chaymi Dios yupaychana templopi guardiakunapa jefenqa, guardiakunapiwan rispanku, apostolkunataqa kaqmanta hap'imuranku. Hinaspan llaqtapi runakuna rumiwan p'ananankuta manchakuspanku, chay guardiakunaqa mana imanaspa apostolkunataqa sumaqlata apamuranku. ²⁷Hinaspan apostolkunataqa autoridadkunapa huñunakusqan concilioman chayachimuranku. Hinaqtinmi sacerdotekunapa jefenqa, khaynata niran:

²⁸—Noqaykuqa ñan advertiraykikuña chay Jesusmantaqa amaña ni hayk'aqqas yachachinaykichispaq. Saynata nishaqtiykupas qankunaqa mana kasukuspan kay Jerusalén llaqtapi llapallan runakunaman yachachishankichis. Hinaspapas chay Jesuspa wañusqanmantaqa, noqaykumanmi qankunaqa culpawashankichis, nispa.

²⁹Hinaqtinmi Pedroqa wakín apostolkunapiwan, khaynata niran:

—Noqaykuqa Diostan primertaqa kasukunayku, manan runakunatarachchu.

³⁰Jesustaqa qankunan cruzpi chakataspa wañuchirankichis. Ichaqa ñawpaq abuelonchiskunapa Diosninmi paytaqa kawsarichimuran. ³¹Hinaspan Diosqa atiyinwan Jesusta hatunchaspa, phaña ladonpi tiyachiran. Chaymi Diosqa kamachiqninchis, hinallataq Salvadorninchis kananpaq Jesusta churaran, saynapi Israel nacionniyoq runakuna huchankumanta Diosman kutirikuqtinku, huchankuta Dios perdonananpaq. ³²Chaykuna pasasqanmantaqa, noqaykun testigo kayku, hinallataq Santo Espiritupas. Chay Santo Espiritu-taqa, Diosmi payta kasukuq llapallan runakunaman qon, nispanku.

³³Chay nisqankuta uyarispankun, chay autoridadkunapa nishuta phiñakuranku. Hinaspan apostolkunata wañuchinankupaq munaranku. ³⁴Ichaqa chay autoridadkunapa huñunakusqan lugarpin Gamaliel sutiyoq runa kasharan. Payqa Moisespa escribisqan leykunamanta yachachiq fariseo religionniyoq runan karan; hinaspapas paytaqa llapallan runakunan anchata respetaranku. Paymi sayarispa kamachiran, apostolkunata huk ratolla hawaman orqonankupaq. ³⁵Hinaspan chay Gamaliel runaqa, chaypi kaq autoridadkunata, khaynata niran:

—Israel nacionniyoq llaqtamasiykuna, chay runakunata amaraq ni imatapas ruwashaspaykichisyá allinta piensariychis. ³⁶Qankunaqa yuyariychis kaykunata: pasaq watakunapin yachaysapa tukuq Teudas sutiyoq runa rikhurimuran. Paytan tawa pachaqa hina runakuna qatikuranku. Ichaqa wañurachiqtinkun, chay qatikuqnin runakunaqa ch'eqerapuranku; hinaspan chay Teudas runamantaqa, manaña rimankuñachu. ³⁷Chaykuna pasasqanpa qepantan, Galilea provincia lawmanta Judas sutiyoq runa, kay Israel nacionpi runakunata censasqanku p'unchawkunapi rikhurimullarantaq. Paytapas ashka runakunan qatikuranku. Hinaspan chay Judastapas wañurachillarakutaq. Hinaqtinmi chay Judasta qatikuq runakunaqa ch'eqepullarakutaq. ³⁸Chayraykun niykichis, kay presochasqaykichis runakunataqa, ama imanaspalla kacharipuychis. Sichus paykunapa yachachisqanku, hinallataq ima ruwasqankupas paykunallamanta kashan chayqa, kikillanmi chinkapunqa. ³⁹Ichaqa sichus Diosmanta chay yachachisqanku kashan chayqa, manan ni pipas chinkachiytaqa atinqachu. Saynaqa aswanyá cuidakuychis, yanqañataq Diospa contranpi qankunaqa peleashawaqchis, nispa.

⁴⁰Hinaqtinmi chaypi kaq autoridadkunaqa, Gamalielpa nisqanwan acuerdopi karanku. Chaymi chay autoridadkunaqa, apostolkunata kasqan ratolla apachimuspa, latigowan latigachiranku. Hinaspan amaña ni pimanpas Jesuspa sutinpi rimashanankupaq, alli-allinta amenazaspa kacharipuranku. ⁴¹Hinaqtinmi apostolkunaqa chay autoridadkunapa ñawpaqninmanta kusi-qallaña lloqsimuranku. Saynataqa kusikuranku, Jesucristomanta willakuqtinku, ñak'arinankupaq Dios permitisqanraykun. ⁴²Hinaspan apostolkunaqa sapa p'unchaw mana pisipaspanku Dios yupaychana templopi, hinallataq wasikunapipas Señor Jesucristomanta yachachiranku.

Qanchis runakunata diácono kanankupaq akllasqankumanta

6 ¹Chay p'unchawkunapin Jesucristopi creeq runakunaqa, ashkallaña yapakuranku. Hinaqtinmi griego rimaq creyente runakunaqa, hebreo rimaq creyente runakunapa contranpi quejakuspa, rimayta qallariranku khaynata:

—Noqayku ukhumanta griego rimaq viudakunamanqa, manan necesitaspanku hinachu imatapas allinta rakinku, nispanku.

²Chaymi chay chunka ish kayniyoq apostolkunaqa llapallan creyente runakunata huñunakamunankupaq waqyaranku. Hinaspan khaynata niranku:

—Manan allinchu kanman Diospa palabran yachachisqaykuta dejaruspa, mikhunata rakinaykupaqqa. ³Saynaqa wawqe panaykuna, aswanyá qankuna ukhumanta allinta qawarispas, qanchis runakunata akllaychis. Chay runakunaqa kananku: allin respetana runa, allin yachayniyoq runa, hinallataq Santo Espiritupa atiyinwan hunt'asqa runa ima, saynapi chay asuntokunamanta allinta encargakunankupaq. ⁴Ichaga noqaykuñataqmi Diosmanta mañakuspa, hinallataq Diospa palabrانتapas willakuspa, Diosta servisaqku, nispanku.

⁵Chaymi apostolkunapa nisqanwan, llapallan huñunasqa runakunaqa acuerdopi karanku. Hinaspan chay runakunaqa Estebanta akllaranku. Payqa allin iñiyiniyoq, hinallataq Santo Espirituwan hunt'asqa runan karan. Hinas-papas akllallarankutaqmi Filipeta, Procorota, Nicanorta, Timonta, Parmenasta, hinallataq Antioqufa lawmanta Nicolastawan ima. Chay Nicolasmí ñawpaqtaaraq Israel nacionniyoq runakunapa religionninman convertikuran. ⁶Hinaspan chay akllasqanku runakunataqa apostolkunaman pusaranku. Hinaqtinmi apostolkunaqa chay pusamusqanku runakunapa umanman makinkuta churayuspanku, Diosmanta paykunapaq mañapuranku.

⁷Hinaspan apostolkunaqa Señor Jesucristomanta runakunaman aswan mastaraq willaranku. Chaymi Jerusalén llaqtapi ashka runakunaqa, Señor Jesucristopi creespanku, astawanraq Jesucristopi creeq runakunaman yapakuranku. Saynallataqmi Israel nacionpi ashka sacerdotekunapas Señor Jesucristopiqa creellarankutaq.

Estebanta hap'ispa presochasqankumanta

⁸Estebantaqa Diosmi favoreceran; hinaspan ancha atiyininta qoran. Chaymi Estebanqa admirakuyapaq milagrokunata runakuna ukhupi ruwaran. ⁹Ichaga esclavo kasqankumanta liberasqa kaqkunapa huñunakunanku sinagoga wasimanta wakin runakunan Estebanpa contranpi sayariranku. Paykunaqa

Cirene llaqtamanta, hinallataq Alejandría llaqtamantan karanku. Hinaspan paykunaqa Cilicia provincia lawmanta, hinallataq Asia provincia lawmanta runakunapiwan huñunakuspa, Estebanwan discutiya qallariranku. ¹⁰ Ichaqa manataqmi Estebantaqa ni mayqenninkupas upallachiya atirankuchu, Santo Espiritupa yachayninwan rimasqanrayku.

¹¹ Hinaqtinmi chay runakunaqa pakallapi huk runakunaman pagaranku, Estebanpa contranpi llullakuspa, khaynata rimanankupaq:

—Noqaykuqa uyariykun, Estebanqa Diosmanta willakuq Moisespa contranpi, hinallataq Diospa contranpi rimasqanta, nispanku.

¹² Paykunaqa Jerusalén llaqtapi kaq runakunata, kuraq yachayniyoq runakunata, hinallataq leykunata yachachiq runakunatawan ima, Estebanpa contranpi hatarichiranku. Chayraykun Estebantaqa hap'imuspanku, chay autoridadkunapa huñunakusqan lugarman presota aparanku. ¹³ Hinaspapas waqyamullarankutaqmi huk falso testigo runakunatapaspas, chay falso testigokuna Estebanpa contranpi llullakuspa, aswan mastaraq khaynata rimanankupaq:

—Kay runaqa, Dios yupaychana templopa contranpi, hinallataq Moisespa escribisqan leykunapa contranpin tukuy imata rimashan. ¹⁴ Hinaspapas uyariykun khayna nisqantapas: “Nazaret llaqtamanta Jesusmi Dios yupaychana templota thuñichinqa, hinallataq Moisespa yachachisqan costumbrekunatapaspas cambianqa”, nispá.

¹⁵ Hinaqtinmi chaypi tiyayuspanku huñunasqa autoridadkunapa, Estebanpa uyanta allinta qawayuspa, huk angelpa k'anchaq uyanta hina rikuranku Estebanpa uyantaqa.

Autoridadkunapa ñawpaqninpi Estebanpa rimasqanmanta

7 ¹ Sacerdotekunapa jefenmi Estebanta khaynata tapuran:

—Kay runakunapa acusasusqaykiri, ¿ciertocho icha manachú? nispá.

² Chaymi Estebanqa contestaspas khaynata niran:

—Wawqellaykuna hinallataq kay llaqtata kamachiq autoridadkuna, qankunayá kunan allinta uyariykuwaychis. Tukuy atiyiniyoq Diosninchismi ñawpaq abuelonchis Abrahamman rikhuriykurán Mesopotamia lawpi kallashaqtinraq, manaraq Harán sutioyoq llaqtaman tiyaq rishaqtin. ³ Chaypin Diosqa Abrahamman khaynata niran: “Llaqtaykita hinallataq familiaykikunata saquespa ripuy. Noqan huk allpata rikuchisqayki, chaypi tiyanaykipaq”, nispá.

⁴ Hinaqtinmi Abrahamqa Caldea nación llaqtamanta lloqsispa Harán llaqtaman tiyaq ripuran. Chay Harán llaqtapi tiyashaqtinmi, Abrahampa papanqa wañuran. Hinaqtinmi Diosqa Abrahamta kamachiran, kay tiyasqaykichis Israel nación allpaman tiyaq hamunanpaq. ⁵ Chaymi Abrahamqa kay Israel nación allpapi tiyaran; ichaqa manataqmi Diosqa Abrahammanqa ni chakinpa sarusqan allpallatapaspas herencian kananpaqqa qoranchu. Aswanmi Abrahampa manaraq wawan kashaqtin, Diosqa payman prometeran, kay Israel nación allpata paypa miraynin runakunaman qonanpaq. (Chay prometesqanqa cumplikunan karan, Abrahampa wañusqanpa qepantañan).

⁶ Hinaspapas Diosqa Abrahamtaqa nillarantaqmi khaynata: “Qanpa mirayniykikunaqa forastero hinan huk law nación llaqtapi tiyanqaku. Chay nación llaqtapin paykunaqa tawa pachaqa wata esclavo kaspanku, ñak'arispanku

servinqaku”, nispá. ⁷Ichaqa, Diosqa Abrahamtaqa nillarantaqmi khaynata: “Aswanqa esclavomanta servichikuqninku runakunatan castigasaq. Hinaqtinmi mirayniykikunaqa chay nacionmanta lloqsimuspanku, kay tiyasqaykichis allpapi libreña kaspanku adorawanqaku”, nispá.

⁸Hinaspan Diosqa huk pactota Abrahamwan ruwaran. Chay pactopa señalinmi circuncisión costumbre ruway karan. (Chaymi chay p'unchawmantapacha circuncisión costumbreta llapallan qari wawakunapi ruwaranku, saynapi chay qari wawakuna Diosllapaña kanankupaq). Chayraykun Abrahamqa wawan Isaac pusaq p'unchawniyoq kashaqtinmi, chay circuncisión costumbreta ruwaran; hinallataq Isaacpas wawan Jacobta ruwaran, saynallataq Jacobpas chunka ishkayniyoq qari wawankunata ruwaran; paykun chunka ishkayniyoq hatun ayllukunamanta abuelonchiskuna karanku.

⁹Joseymi karan Jacobpa chunka ishkayniyoq wawankunamanta huknin. Paytan wawqenkuna envidiakuspanku, Egipto nación llaqtaman apanankupaq, esclavota hina venderanku. Ichaqa Diosmi Joseywanqa kasharan.

¹⁰Chaymi tukuy ima llakikuykunapi kashaqtinpas yanaparan. Hinaspan Diosqa Joseyman yachayta qoran, Egipto nación llaqtapi rey Faraonpa favorinta ganakunanpaq. Chaymi rey Faraonqa palacionpi, hinallataq enteron Egipto nación llaqtapipas gobiernaspá kamachinanpaq, Joseyta nombraran.

¹¹Chaymanta unay tiempo pasaruqtinmi, Egipto nación llaqtakunapi, hinallataq Canaán nación llaqtakunapipas, ancha muchuy karan. Hinaqtinmi runakunaqa nishuta sufriranku. Chaymi ñawpaq abuelonchiskunaqa mikhunankupaq nitaq rantinankupaqpas mana ni imatapas tarirankuchu. ¹²Hinaqtinmi Jacobqa Egipto nación lawpi trigo kasqanta yacharuspa, wawankunata kamachiran, trigo rantiq Egipto llaqtaman rinankupaq. ¹³Ishkay kaq viajepi Egipto nación llaqtaman riqtinikuñan, Joseyqa wawqenkunawan reqsichikuran. Chaymi rey Faraonqa Joseypa familiankunamantaqa allinta yacharan. ¹⁴Chaymantañan Joseyqa papanta, hinallataq wawqenkunatawan Egipto nación llaqtaman hamunankupaq waqyachimuran. Chay familiankun qanchis chunka pishqayoq runakuna karanku. ¹⁵Chaymi paykunaqa Egipto nacionman rispa, chaypi wañunankukama tiyaranku. ¹⁶Chaymantan paykunapa tullunkunaqa, Siquem nisqa lugarman apasqa karan, chaypi p'ampasqa kanankupaq. Chay lugarpi sepulturatan Abrahamqa Hamor sutiyoq runapa wawankunamanta ñawpaqtaraq rantiran.^d

¹⁷Chaymantan tiempopa risqanman hina, Abrahamman Diospa prometesqanqa ña cumplikunanpaq hinaña kasharan. Hinaqtinmi Abrahammanta miramuqkunapas ashkamanña tukuranku Egipto nación llaqtapi. ¹⁸Chaymantan Egipto nacionpiqa, huk reyñataq gobiernayta qallariran. Payqa manan Joseymantaqa yacharanchu. ¹⁹Chay reymi ñawpaq abuelonchiskunataqa llapallan familiantinta engañaspá, anchata ñak'arichiran. Hinaspapas payqa chayraq nacemuq qari wawankuta abandonanankupaqmi obligaran. Saynataqa ruwaran qari wawanku wañuqtin amaña miranankupaqmi.

²⁰Chay tiempokunapin Moisespas naceran. Paymi Diospaqqa ancha sumaq karan. Hinaqtinmi tayta mamanqa, chay qari wawankuta pakaspa, kinsa

d 7.16 Chay Siquem nisqa sutiyoq lugarqa manan Egipto nación llaqtapichu karan. Aswanqa Israel nación allpapi chay Siquem nisqa lugarqa karan.

killá hunt'a wasinkupi uywaranku. ²¹Chaymantan tayta mamanqa, manaña pakallapi uywayta atispanku, abandonaranku. Hinaqtinmi rey Faraonpa ususin tarikuspa, palacio wasiman aparan; chaypin wawanta hina uywaran.

²²Chay palacio wasipi wiñaqtinmi, Egipto nación llaqtayoc runakunaqa tukuy ima yachayninkuta Moisesmanqa yachachiranku. Chaymi Moisesqa wakin runakunamantapas aswan más yachaysapa runa karan, rimayninpi hinallataq tukuy ima ruwasqanpipas.

²³Chaymantan Moisesqa tawa chunka watayoc kashaspanña, Israel nacionniyoq llaqtamasinkunaman watukuq riyta piensaran. ²⁴Chaymi Moisesqa watukuq riran. Hinaspan Egipto nacionniyoq runata rikuran, huk Israel nacionniyoq runata maqashaqta. Chaymi Moisesqa chay llaqtamasin runaman sayapakuspa, chay Egipto nacionniyoq runata wañuchiran. ²⁵Moise-
sestan Diosqa mandamuran, Israel nacionniyoq llaqtamasin runakunata librananpaq. Chaymi Moisesqa piensaran paykuna cuentata qokunankupaq. Ichaqa chay llaqtamasin runakunaqa manan chaytaqa entienderankuchu.

²⁶Paqarisnintin p'unchawmi Moisesqa rikullarantaq ishkaq llaqtamasin runakuna peleashaqta. Chaymi paykunapura amaña peleanankupaq allinpachiyta munaran; hinaspan khaynata niran: “Qankunaqa llaqtapuran kankichis. Chayri, ¿imanaqtintaq qankunapurari peleashankichis?” nispa. ²⁷Chaymi chay llaqtamasinta maqac runaqa Moise-
sta tanqarisparaq khaynata niran: “Qantari, ¿pitaq noqaykupa jefeyku, hinallataq juezniyu ima kanaykipaqri churasuranki?” ²⁸Qayninchaw imaynan Egipto nacionniyoq runata wañuchisharanki, ¿saynallatataqchu noqatapas wañuchiwayta munashanki?” nispa. ²⁹Moisesqa chayta uyarispanmi, Egipto nacionman ishkapakuspa, Madián nación lawman ripuran. Hinaspan payqa chay lawpi forastero hina tiyaran. Chaypin ishkaqni qari wawankunapas naceran.

³⁰Tawa chunka wata pasaruqtinmi, Moisesqa Sinaí orqopa ladon ch'in-
ñeq lugarpi kasharan. Chaypin Diospa angelnin Moisesmanqa nina rawras-
haq t'ankar kishkapi rikhuriran. ³¹Hinaqtinmi Moisesqa chay t'ankar kish-
kapi nina rawraqta rikuspa, anchata admirakuran. Chaymi imas pasasqanta qawan-
anpaq ashuyuran. Hinaqtinmi Moisés ashuyushaqtin, Diosqa khaynata
nimuran:

³²“Noqan kani ñawpaq abueloykichis Abrahampa, Isaacpa, hinallataq Jacobpa Diosnin”, nispa. Chayta uyarispan Moisesqa mancharikuymanta khatatataspa, mana qawariytapas atiranchu. ³³Hinaqtinmi Diosqa khay-
nata niran: “Husut'aykita orqokuy. Kay sarusqayki lugarqa ch'uyanchasqan kashan, (noqa kikiy kaypi kasqayrayku). ³⁴Noqaqa yachanin Egipto nacionpi wawaykunata esclavomanta servichikuqtinku ancha ñak'arisqankutaqa. Hinas-
papas noqaqa yachanin ancha sufrisqankutapas, hinallataq waqasqan-
kutapas uyarinin. Chaymi noqaqa kunan paykunata libranaypaq urayamuni. Saynaqa kunanyá alistakuy. Noqan qanta Egipto nacionman mandasqayki”,
nispa.”

³⁵Moise-
sta rechazaspan llaqtamasin Israel nacionniyoq runakunaqa, khay-
nata niranku: “Qantari, ¿pitaq churasuranki noqaykupa jefeyku, hinallataq

jueznisky ima kanaykipaqri?” nispanku. Ichaqa Moisestan kikin Diospuni mandaran, Israel nacionniyoq runakunata chay esclavo kasqankumanta orqomuspa, jefenku hinallataq salvadorninku kananpaq. Chaymi Moisesqa t'ankar kishkapi rikusqan angelpa yanapayninwan riran. ³⁶ Moisesqa Israel nacionniyoq runakunatan, Egipto nacionpi esclavo kasqankumanta orqomuran, ancha admirakuypaq milagrokunata, hinallataq señaalkunatawan ruwaspa. Saynallataqmi Moisesqa Puka Lamar Qochanta, hinallataq ch'inñeq desierto lugarninta tawa chunka wata pusashaspapas, ancha admirakuy-paq milagrokunataqa ruwallarantaq. ³⁷ Hinaspan Moisesqa Israel nacionniyoq llaqtamasin runakunata niran: “Diosmi qankuna ukhumanta huk profetata noqata hina qosunkichis; {paytayá qankunaqa uyariychis}”, nispa [*Deuteronomio 18.15, 18*]. ³⁸ Chay Moiestaqmi ch'inñeq desierto lugarkunapi ñawpaq abuelonchiskunawan karan, hinallataq Sinaí orqopi rimapayaqnin angelwanpas. Paymi kawsay qokuq palabrukunatapashashkiran, noqanchisman yachachiwananchispaq.

³⁹ Ichaqa Moisestan ñawpaq abuelonchiskunaqa kasuyta mana munaran-kuchu. Aswanmi paykunaqa, Moiesta rechazaspa, piensaranku sonqon-kupi Egipto nacionman kutipuyta. ⁴⁰ Chaymi paykunaqa Moisespa wawqen Aaronta khaynata niran: “Noqaykupaqyá ruwachipuwayku taytachakunata, diosninchiskuna kaspas, ñawpaqninchista rispa pusawananchispaq. Ichaqa Egipto llaqtamanta orqomuwaqninchis Moisesmantapaq manan ni imatapas yachanchishchu, {paytaqa imachá pasakunpas!}”, nispanku. ⁴¹ Chaymi huk uña wakaman rikch'akuq idolota ruwaranku. Hinaspan animalkunata wañuchispa chay idoloman ofrendaranku. Chay ídolo ruwasqankuwanmi huk fiestata ruwaspa anchata kusikuranku. ⁴² Hinaqinmi Diosqa manaña paykunawanchu karan. Chaymi paykunaqa munasqankuman hina alto cielopi kaq intita, killata, hinallataq qoyllurkunata ima adoraranku. Ichaqa chaykuna ruwasqankuwanqa Diosqa manan acuerdopichu karan. Chaykuna ruwasqankumantan Diosmanta willakuq profeta Amospas Diospa nisqanman hina escribiran khaynata:

“Israel nacionniyoq runakuna,
tawa chunka wata ch'inñeq lugarkunapi kashaspaykichispas,
manan noqamanqa ofrecewarankichishchu
animalkunata, hinallataq wakin ofrendakunatapash
yupaychawanaykichispaqqa.

⁴³ Aswanmi qankunaqa Moloc nisqa idolota, carpa andantinta apakacharankichis.

Hinallataq Refán nisqa falso diosniykichispa ch'askantapas rikraykichispi apakacharankichis adoranaykichispaq.
Hinaspapas qankunaqa chay idolokunatan yupaychanaykichispaq ruwakurankichis.

Chaymi qankunataqa Babilonia nacionpa waq lawnin karu lugarman apachisqaykichis, (chaypi esclavo kaspas ñak'arinaykichispaq)”, nispa.

⁴⁴ Ñawpaq abuelonchiskunan ch'inñeq desierto lugarkunapi kashaspanku, tolderamanta ruwasqa tabernáculo templonkuta apakacharanku. Chay templotaqa Moisesmi Diospa rikuchisqanman hinata ruwaran. ⁴⁵ Chay tolderamanta ruwasqa tabernáculo templotan ñawpaq abuelonchiskunaqa,

huk herenciata hina wawankuman qoranku. Hinaspan Josueypa gobiernasqan tiempopi chay tabernáculo templota apayukuspa, Diospa prometesqan Canaán nación allpaman haykuranku. Hinaspan chay prometesqan allpapi tiyaq runakunata Dios qarqoran, abuelonchiskunaman chay allpakunata qonanpaq. Chaymi chay tabernáculo temploqa, rey Davidpa tiemponkama chay prometesqan allpapi karan. ⁴⁶Dios favoreceqtnmi, rey Davidqa huk templota ruwachinanpaq Diosmanta permisota mañakuran, chaypi ñawpaq abuelonchis Jacobpa mirayninkuna Diosta adoranankupaq. ⁴⁷Ichaqa manan rey Davidchu Dios adorana templotaqa ruwaran. Aswanqa wawan Salomonmi Dios adorana templotaqa ruwachiran. ⁴⁸Ichaqa tukuy atiyniyoq Diosninchisqa manan runakunapa ruwasqan templopichu tiyan. Chayraykun Diosqa huk willakuq profetantakama khaynata niran:

⁴⁹ “Hanaq pachan noqapa tiyanayqa;

kay pachañataqmi chakiypa sarunan.

Chaymi kay pachapiqa mana necesitanichu huk wasita pipas ruwapuwanantaqa, chaypi noqa tiyanaypaqqa.

⁵⁰ Kay pachapi tukuy ima kaqpas noqapa ruwasqaymi”, nispa [Isaías 66.1-2].

⁵¹ Estebanqa nillarantaqmi khaynata:

—¡Qankunaqa rumi sonqo mana kasukuq terco runakunan kankichis! ¡Hinaspapas Diospa palabrantata mana uyariy munay runakunan kankichis! Chaymi qankunaqa Santo Espiritupa contrallanpi kaspas, ñawpaq abueloykichiskuna hina kashankichis. ⁵²Chay ñawpaq abueloykichiskunari, ¿mayqen profetakunatatataq mana ñak'arichirankuchú? Paykunaqa Diosmanta willakuq profetakunatan anchata ñak'arichispa wañuchiranku, Salvadorninchis hamunanmanta willakusqankurayku. Saynallataqmi qankunapas Salvawaqninchis Señor Jesucristotaqa traicionaspa wañuchirankichis. ⁵³Diosqa qankunamanmi angelninkunawan Moisespa escribisqan leykunata qosurankichis. Ichaqa manan chay leykunataqa kasukurankichishchu, nispa.

Estebanta wañuchisqankumanta

⁵⁴Estebanpa nisqanta uyariruspankun, chay llaqtata kamachiq autoridadkunaqa anchata phiñakuranku. Chaymi Estebanpa contranpi kaspanku, kirunkutaraq rach'ikyachiranku. ⁵⁵Ichaqa Estebanmi Diospa Santo Espiritunwan hunt'ayusqa kaspas, hanaq pachata qawarispa, Diospa k'anchariyninta rikuran; hinallataqmi Jesustapas Diospa phaña lardonpi sayashaqta rikuran.

⁵⁶Chaymi Estebanqa khaynata niran:

—¡Qawariychis! Hanaq pachatan kichasqata rikushani, hinallataq Jesucristotapas Diospa phaña lardonpi sayashaqta, nispa.

⁵⁷Hinaqtnmi chay autoridadkunaqa uyariyta mana munaspanku, qaparispa ninrinkuta tapakuranku. Hinaspan Estebantaqa hap'inankupaq llapallanku p'itaykuranku. ⁵⁸Hinaspan llaqtamanta orqospanku, Estebantaqa rumiwan p'anayta qallariranku. Chaymi Estebanta acusaq runakunaqa, Saulo sutiyoq jovenman p'achankuta saqeranku, Estebanta rumiwan p'anamunan-kukama cuidananpaq.

⁵⁹Ichaqa rumiwan p'anashaqtinkutaqmi, Estebanqa khaynata mañakuran:

—Señor Jesuslláy, almaytayá hanaq pachapi chashkiykuy, nispa.

⁶⁰Saynata mañarukuspanmi, Estebanqa qonqorikuran. Hinaspan altota qaparispa, khaynata niran:

—¡Señorlláy, kay hucha ruwasqankumantaqa kay runakunataqa amayá castigaychu! nispa.

Saynata niruspanmi Estebanqa wañuran.

Jesucristopi creeqkunata Saulo qatikachasqanmanta

8 ¹Estebanta wañuchisqankuta rikuspanmi, Sauloqa acuerdopi kasharan wañuchinankupaq.

Hinaqtinmi chay p'unchawkunapiqa Jesucristopi creeq runakunata Jerusalén llaqtapi qatikachayta qallariranku. Chaymi Jesucristopi creeq runakunataqa, Jerusalén llaqtamanta lloqsispa, Judea provincia lawkunaman, hinallataq Samaria provincia lawkunaman, ch'eqechisqa karanku. Hinaqtinmi Jerusalén llaqtapiqa apostolkunallaña qepakuranku. ²Ichaqa Diosta khuyakuq runakunañataqmi Estebanpa cuerponta apaspa p'ampamuranku. Hinaspan chay p'ampaq runakunaqa, anchata llakikuspa, Estebanmanta waqaranku. ³Ichaqa chay Sauloñataqmi Jesucristopi creeq runakunata llapallanta chinkarachiya munaspa ñak'arichiran. Hinaspan wasikunaman haykuspa, qarita warmita orqomuspa, carcelman wishq'achiran.

Jesucristomanta Samaria llaqtapi willasqankumanta

⁴Ichaqa Jesucristopi creeq runakunaqa, Jerusalén llaqtamanta ch'eqechisqa kaspankun, tukuy lawman risqankupi, Jesucristomanta allin willakuykunata willaranku. ⁵Hinaqtinmi Felipeqa Samaria llaqtaman rispa, chay llaqtapi runakunaman Jesucristomanta willaran. ⁶Chaymi chay Samaria llaqtapi ashka runakuna huñunakuspanku, Felipepa yachachisqanta ancha munakuywan uyariranku; hinallataq milagrokuna ruwasqantapas rikuranku. ⁷Chaypi kaq runakunamantan ashka runakuna demoniopa ñak'arichisqa karanku. Paykunamantan Felipeqa chay demoniokunata qarqoran; hinaqtinmi demoniokunaqa qaparispa lloqsiranku. Saynallataqmi ashka mana puriq runakunapas hinallataq wist'u runakunapas sanoyachisqa karanku. ⁸Chayraykun chay llaqtapi tiyaq runakunaqa anchata kusikuranku.

⁹Saynallataqmi chay Samaria llaqtapiqa, Simón sutiyoq runa kallarantaq. Paymi layqa kaspa ñawpaqmantaraq tukuy layqakunata ruwaran. Chaykunata ruwaspanmi chay Samaria llaqtayoq runakunata engañaran. Hinaspan payqa chay ruwasqankunawan ancha reqsisqa importante runaman tukuq karan. ¹⁰Paytan llapallan runakunaqa uyariranku, uchuyapas hatunpas. Hinaspan paykunaga khaynata niran:

—Kay runapin Diospa ancha atiyninga kashan, nispanku.

¹¹Chay Simonpa tukuy layqa ruwasqanwanmi runakunaqa ancha admirasqallaña karanku. Saynapin chay Simonqa runakunata unayña engañaran. ¹²Ichaqa chay tiempopin Felipeqa chay Samaria llaqtayoq runakunaman Diospa gobiernananmanta, hinallataq Salvadorninchis Jesucristomanta, allin willakuykunata willaran. Hinaqtinmi chay willasqanta uyarispanku, ashka runakuna, qaripas warmipas, Jesucristopi creespanku bautizachikuranku. ¹³Saynallataqmi chay Simón layqa runapas Jesucristopi creespa bautizachikuran. Chaymantan Simonqa Felipepa tukuy milagrokuna ruwasqanta

rikuspa, ancha admirasqallaña karan; hinaspan Simonqa Felipewan kushka puriran.

Pedro Juanpiwan Samaria llaqtaman viajasqankumanta

¹⁴ Apostolkunaqa Jerusalén llaqtapi kashaspankun, Samaria llaqtapi tiyaq runakuna Diospa palabran chashkisqankuta yacharuranku. Hinaspan Pedrota Juantawan mandaranku Samaria llaqtaman. ¹⁵ Chaymi paykunaga Samaria llaqtaman chayaruspanku, Jesucristopi creeq runakunapaq Diosmanta mañakuranku, Santo Espirituta chashkinankupaq. ¹⁶ Ichaqa Samaria llaqtapi runakunaqa, Jesucristopi creeshaspankupas, Santo Espiritutaqa manaraqmi chashkirankuraqchu; aswanmi paykunaga unullawanraq Jesucristopa sutinpi bautizasqa karanku. ¹⁷ Chaymi Pedroqa Juanpiwan makin-kuta Jesucristopi creeqkunapa umanman churayuranku. Hinaqtinmi paykunaga Santo Espirituta chashkiranku.

¹⁸ Chay apostolkunapa ruwasqanta rikuspanmi, chay layqa Simonqa apostolkunaman qolqeta ofreceran. Hinaspan khaynata niran:

¹⁹ —Noqamanpas chay atiyta qoykuwaychis, saynapi noqapas makiyta pimanpas churayuqtiy Santo Espirituta chashkinankupaq, nispa.

²⁰ Chaymi Pedroqa chay Simón runata contestaspa niran:

—¡Qolqeykiwan kushka nina rawray infiernoman ripuy, Diospa atiynta qolqewan rantiy munasqaykirayku! (Diosqa gratisllan Santo Espirituntaqa qon. Chaymi mana ni pipas qolqewanqa rantiytaqa atinmanchu). ²¹ Qanqa manan noqayku partemantachu kanki, sonqoykipi mana allinkunata piensasqaykirayku. Ichaqa Diosmi yachan tukuy chay mana allinkuna piensasqaykitapas. ²² Aswanýa huchaykita saquespa Diosman kutirikuy. Hinaspa Diosmanta mañakuy, ichapas Dios perdonasunkimanraq chay mana allinkuna piensasqaykimanta. ²³ Noqaqa rikushaykin phiñakuspa envidioso kasqaykita; hinaspa huchapa vencesqan kaspayki, huchallapi kawsasqaykitapas, nispa.

²⁴ Sayna nisqankuta uyarispanmi, chay Simón layqa runaqa Pedrotawan Juantawan valekuspa niran:

—Diosmantayá mañapwaychis, huchaykunata Dios perdonawaspa, qan-kunapa nisqaykichisman hina, ama castigawananpaq, nispa.

²⁵ Saynatan Pedroqa Juanpiwan (Jesucristopa imapas ruwasqanta rikuspanku, hinallataq rimasqantapas uyarispanku), testigo kaspanku, Diosmanta allin willakuykunata willakuranku. Hinaspan Samaria law llaqtakunapipas Diosmanta willakachakustin, Jerusalén llaqtaman kutinpuranku.

Etiopía nacionniyoq runawan Felipe tupasqanmanta

²⁶ Diospa angelninmi Felipe niran:

—Kay Jerusalén llaqtamanta Gaza lawman riq ch'inñeq desierto ñanninta urayman riy, nispa.

²⁷ Chaymi Felipeqa angelpa nisqanman hina riran. Hinaspan chay ñan risqanpi tuparan Etiopía nación llaqtayoq eunuco runawan. Chay runaqa Etiopía nación llaqtapi Candace sutiyoq reinapa tesoreronmi karan. Hinaspa-pas payqa ancha importante runan karan. Paymi Jerusalén llaqtaman Diosta adoraq hamuran. ²⁸ Hinaspan payqa Jerusalén llaqtamanta kutipusharan Etiopía nación llaqtanman. Payqa ripusharan caballonpa chutasqan carretapi

tiyayuspan. Hinaspapas payqa Diosmanta ñawpaq willakuq profeta Isaiaspa escribisqan librota leeyuspan risharan.

²⁹Hinaqtinmi Santo Espirituqa Felipeta niran:

—Waq caballopa chutasqan carretaman ashuyuy, nispa.

³⁰Chaymi Felipeqa chay eunuco runapa carretanman ashuyuran. Hinaspan Felipeqa uyariran, chay eunuco runaqa ñawpaq profeta Isaiaspa escribisqan libro leeshaqta. Hinaspan Felipeqa chay eunuco runata khaynata tapuran:

—Chay libropi leesqaykitari, ¿entiendeshankichú? nispa.

³¹Hinaqtinmi chay eunuco runaqa contestaspa niran:

—Noqari, ¿imaynataq entiendeyman, pipas mana yachachiwashaqtinrí? nispa.

Saynata nispanmi chay eunuco runaqa Felipeta ruegakuran, carretanman wichamuspa, paywan kushka tiyananpaq. ³²Chay eunuco runapa leesqan libroqa, khaynatan niran:

“Paytaqa ovejata hinan wañuchinankupaq aparanku.

Payqa oveja hinan millmanta rutuq runakunapa ñawpaqninpi upallalla karan.

Payqa manataqmi ni imatapas rimariranchu.

³³Paytaqa anchata humillachispankun, justiciata mana ruwarankuchu.

Saynata ruwashaqtinkuri, ¿pitaq paypa mirayninmantari willakunqa?

Paytaqa kay allpa pachapin wañuchiranku, manaraq mirayniyoq kashaqtin”, nispa [Isaías 53.7-8].

³⁴Hinaqtinmi chay eunuco runaqa Felipeta niran:

—Ama hina kaychu, entiendeykachiwayá, kay profeta Isaiasri ¿pay kikin-mantachu icha huk runamantachu rimashan? nispa.

³⁵Hinaqtinmi Felipeqa chay eunuco runapa leesqan Isaías libromanta qallaripa, Jesusmanta allin willakuykunata payman willaran. ³⁶Chaymi chay ñanninta rishaspanku, paykunaqa unupa kasqan lugarman chayaru-ranku. Hinaqtinmi chay eunuco runaqa Felipeta niran:

—Qawariy, kaypin unu kashan. Chayri, ¿imataq faltawashan kunanpuni bautizasqa kanaypaqrí? nispa.

³⁷{Chaymi Felipeqa payta niran:

—Sichus tukuy sonqoykiwan Jesucristopi creenki chayqa, bautizasqan kawaq, nispa.

Chaymi eunucoqa Felipeta niran:

—Ari, noqaqa tukuy sonqoywanmi creeni, Jesucristoqa Diospa Wawan kasqanta, nispa.}

³⁸Hinaqtinmi kasqan ratolla chay eunuco runaqa, caballopa chutasqan carretata sayachinankupaq kamachiran. Hinaspan ish kayninku chay carretamanta uraykuspanku, unuman haykuranku. Hinaqtinmi chaypi Felipeqa eunuco runata bautizaran. ³⁹Ichaga unumanta lloqsiramumtinkun, Santo Espirituqa Felipeta huk lawman aparar. Hinaqtinmi eunuco runaqa manaña Felipetaqa astawanqa rikuranñachu. Ichaga eunucoqa kusiqañan llaqtanman ripuran. ⁴⁰Chaykuna pasarusqanpa qepantan, Felipeqa Azoto llaqtapi rikhuriruran. Hinaspan chay lawpi kaq llaqallan llaqtakunapi Jesucristomanta allin willakuykunata willakuran. Chaymantan Cesarea llaqtakama willakustin chayaran.

Jesucristopi Saulo creesqanmanta

(Hech 22.6-16; 26.12-18)

9 ¹Sauloqa ancha phiñasqallaña kaspanmi, Jesucristopi llapallan creeq runakunata wañuchinanpaq amenazarán. Chayraykun payqa sacerdotekunapa jefenman riran. ²Hinaspan Sauloqa ordenkunata mañakuran, Damasco llaqtapi Diosmanta yachachina sinagoga wasikunaman haykuspa, Jesucristopi creeq runakunata, warmitapas qaritapas presochaspa, Jerusalén llaqtaman apamunanpaq.

³Chaymi Damasco llaqtaman Saulo yaqaña chayaykushaqtin, qonqay-llamanta ñan risqanpi, hanaq pachamanta rayo t'oqyamuqpa k'anchaynin hinarraq Sauloman muyuriykuran. ⁴Chaymi Sauloqa pampaman wikapakuspa, huk rimayta khaynata uyariran:

—¡Saulo! ¡Saulo! Qanri, ¿imanaqtinta noqata qatikachawashankí? niqta.

⁵Chayta uyarispanmi Sauloqa contestaran khaynata:

—Señor, ¿pitaq qanri kankí? nispa.

Hinaqtinmi Saulotaqa contestamuran khaynata:

—Noqaqa qatikachawasqayki Jesusmi kani. {Qanqa noqata qatikachawaspaykin, kkillaykita dañota ruwakushanki, imaynan kkillaykipas cuerpoykita picana k'aspiwan sat'ipiyakushawaq hina, nispa.

⁶Chaymi Sauloqa manchakuymanta khatatatasparaq niran:

Señor, ¿imatataq ruwanaytari munankí? nispa.

Hinaqtinmi Señorqa contestaspa nimuran:}

—Sayarispayki Damasco llaqtaman haykuy. Chay llaqtapin nisunkiku ima ruwanaykitapas, nispa.

⁷Hinaqtinmi Saulowan riq runakunaqa, chay rimamuqta uyarispanku, anchata mancharikuspa sayaranku. Ichaqa manataqmi ni pitapas rikuran-kuchu. ⁸Sauloñataqmi pampamanta sayarimuran. Hinaspan payqa manaña ni imatapas rikuranñachu ñawsayasqanrayku. Chaymi Saulowan riq runakunaqa, makinmanta aysaspa, Damasco llaqtakama aparanku. ⁹Chay Damasco llaqtapin ñawsayasqa Sauloqa kinsa p'unchaw karan. Hinaspan payqa chay kinsantin p'unchawpi mana ni imatapas mikhuranchu, nitaq tomaranpashchu.

¹⁰Ichaqa chay Damasco llaqtapin Jesucristopi creeq Ananías sutiyoq runa tiyaran. Paymanmi Señor Jesusqa huk visionpi rikhurispa, khaynata niran:

—¡Ananías! nispa.

Hinaqtinmi Ananiasqa contestaran khaynata:

—Señorlláy, kaypin kashani, nispa.

¹¹Hinaqtinmi Señor Jesusqa Ananiasta niran:

—Sayarispayki Judaspa wasinman riy. Payqa “Derecha” nisqa sutiyoq callepin tiyan. Hinaspayki Tarso llaqtamanta Saulo sutiyoq runamanta tapukuy. Paymi chay wasipi orakuspa kashan. ¹²Hinaspan Sauloqa huk visionpi ña qantaqa rikurusunkiña, chay wasiman haykusqaykita, hinallataq makiykitapas paypa umanman churasqaykita, ñawsa kasqanmanta sanoyananpaq, nispa.

¹³Chaymi Ananiasqa contestaspa, khaynata niran:

—Señor, noqaqa paymantan ashka runakunapa rimasqanta uyarini, hinallataq Jerusalén llaqtapi qanpi creeq runakunatapas, anchata

ñak'arichisqanmantawan ima. ¹⁴Hinaspapas Sauloqa sacerdotekunapa jefenpa kamachisqanmi kunanqa kay llaqtapi kashan, saynapi llapallan qanpi creeq runakunata presochaspa apananpaq, nispa.

¹⁵Hinaqtinmi Señorqa Ananiasta niran:

—Rillay, noqan Saulotaqa serviwananpaq akllarani. Chaymi payqa noqamanta willakuq ringa huk law nacionniyoq runakunaman, ashka nacionkunata kamachiq reykunaman, hinallataq Israel nación llaqtayoq ashka runakunamanpas. ¹⁶Hinaspapas noqaqa paymanmi rikuchisqa, noqarayku imayna ñak'arinantapas, nispa.

¹⁷Chaymi Ananiasqa Saulopa kasqan wasiman riran. Hinaspan Saulopa kasqanman haykuspa, makinta umanman churayuspa, khaynata niran:

—Wawqéy Saulo, Damasco llaqtaman hamusqayki ñanpin, Señorinchis Jesucristo rikhurisuranki. Paymi kunan noqata qanman mandamuwashan ñawsa kasqaykimanta sanoyanaykipaq, hinallataq Santo Espirituwan hunt'asqa kanaykipaq ima, nispa.

¹⁸Hinaqtinmi kasqan ratolla Saulopa ñawinmanta challwapa escamankuna hina urmamuran. Chaymi Sauloqa ñawsa kasqanmanta sanoyaspa rikuran. Hinaspan Sauloqa kasqan ratolla sayarispa bautizachikuran. ¹⁹Chaymantan Sauloqa mikhunata mikhuspa kallpanchakuran.

Hinaspan Sauloqa chay Damasco llaqtapi ishka kinsa p'unchawkuna Jesucristopi creeqmasinkunawan kushka qepakuran.

Diospa palabrantá Saulo Damasco llaqtapi yachachisqanmanta

²⁰Sauloqa chay Damasco llaqtapin Diosmanta yachachina sinagoga wasikunaman haykuspa yachachiran, Jesusqa Diospa Wawan kasqanmanta.

²¹Chaymi llapallan uyariq runakunaqa ancha admirasqallaña karanku. Hinaspan paykunaqa khaynata parlanakuranku:

—Kay runaqa, ¿manachu wañuchiyta munaspa Jesuspi creeq runakunata, Jerusalén llaqtapi qatikachaspa, ñak'arichiq runa? Sayna kaspanmi payqa kay Damasco llaqtamanpas hamurun, Jesuspi creeq runakunata hap'ispa, sacerdotekunapa jefenpa ñawpaqninman chaqnasqata apananpaq, nispanku.

²²Ichaqa Sauloqa mana manchakuspan astawan (Santo Espiritupa yanapayninwan) runakunaman rimaran. Hinaspan yachachiran, Jesusqa cheqaqtapuni Diosmanta Hamuq Salvadorninchis kasqanmanta. Saynata rimaqtinmi, Damasco llaqtapi tiyaq Israel nacionniyoq runakunaqa, mana ni ima niytapas atispankun upallalla karanku.

Saulo ishkapakusqanmanta

²³Chaymanta ashka p'unchawña pasaruqtinmi, chay Damasco llaqtapi tiyaq Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa, Saulota wañuchinankupaq acordaranku. ²⁴Chaymi chay runakunaqa Saulota wañuchinankupaq tuta p'unchaw chay Damasco llaqtapa punkunkunapi suyaranku. Ichaqa wañuchinankupaq suypakusqankutan Sauloqa yacharukuran. ²⁵Chaymi Jesucristopi creeq runakunaqa, hatun canasta ukhuman Saulota tuta churaruspanku, Damasco llaqtapa muyuriqnin perqanta urayachiranku ishkapakunanpaq.

Jerusalén llaqtapi Saulo kasqanmanta

²⁶ Sauloqa (Damasco llaqtamanta ishkapakuspan) Jerusalén llaqtaman riran. Hinaspan chay llaqtaman chayaramuspa, Señor Jesucristopi creeq runakunawan huñunakuyta munaran. Ichaqa manan paykunaqa creeran-kuchu, Saulopas Jesucristopi creesqantaqa. Chayraykun payta manchakuspanku, paywanqa mana huñunakuyta munarankuchu. ²⁷Hinaqtinmi Bernabeyqa Saulota apostolkunapa kasqanman pusaran. Hinaspan apostolkunaman willaran, imaynatas Damasco llaqtaman Saulo rishaqtin Señor Jesucristo Sauloman rikhuriqanmanta. Hinaspapas Bernabeyqa willallaran-taqmi, Sauloqa Damasco llaqtapi ancha atiywan, mana manchakuspa, Jesucristomanta allin willakuykuna willasqanmantawan ima. ²⁸Hinaqtinmi chay p'unchawmantapacha, Jerusalén llaqtapi Jesucristopi creeq runakunawan Sauloqa kushka qepakuran. Hinaspan payqa mana manchakuspa, enteron Jerusalén llaqtapi purispa, Jesusmanta runakunaman willaran. ²⁹Saynallataqmi Sauloqa griego rimaypi rimaq Israel nacionniyoq runakunawanpas mana manchakuspa rimaran, Jesusmanta convencechiyta munaspa. Ichaqa chay griego rimaq runakunaqa, decidisqan karanku Saulota wañuchinanku-paq. ³⁰Chaymi Jesuspi creeq runakunaqa chayta yacharuspanku, Jerusalén llaqtamanta Cesarea llaqtakama Saulota pusaranku. Hinaspan chay Cesarea llaqtamanta mandapuranku Tarso llaqtaman.

³¹Chaymi Judea provincia lawpi, Galilea provincia lawpi, hinallataq Samaria provincia lawkunapipas Jesucristopi llapallan creeq runakunaqa hawkaña karanku. Hinaspanmi Jesucristopi creeq runakunaqa, Diosta adoraspanku, astawan kallpanchakuranku. Hinaspan sapa p'unchaw Santo Espiritupa yanapayninwan, Jesucristopi creeq runakunaqa astawan yapakuranku.

Eneas sutiyoq runata Pedro sanoyachisqanmanta

³²Pedroqa tukuy lawkunatan viajaran, Señor Jesucristopi creeq runakunata visitananpaq. Hinallataqmi Pedroqa Lida llaqtapi huñunakuq creeqmasin runakunamanpas visitaran. ³³Chay Lida llaqtapin Eneas sutiyoq runata tariran. Paymi mana puriq kaspera, pusaq wataña camallapi kasqa. ³⁴Chaymi Pedroqa payta niran:

—Eneas, Jesucriston kunan sanoyachisunki. Chayqa hatariy; hinaspa camaykita allichay, nispa.

Hinaqtinmi Eneasqa kasqan ratolla sanoña hatariran. ³⁵Chaymi chay Lida llaqtapi tiyaq runakuna, hinallataq Sarón lawpi tiyaq runakunapas, chay milagrota rikuspunkun, Señor Jesucristopi creeranku.

Dorcasqa kawsarimusqanmanta

³⁶Jope nisqa llaqtapin Jesucristopi creeq Tabita sutiyoq warmi tiyaran. Chay warmipa sutinmi griego rimaypi karan “Dorcas”. Paymi khuyapayakuq warmi kaspa, runamasinta hinallataq wakchakunatapaspas yanaparan. ³⁷Ichaqa chay p'unchawkunapin chay Dorcas sutiyoq warmiqa, huk onqoywan onqospa wañuran. Chaymi paypa cuerponta bañaruspanku, costumbrenkuman hina, wasipa altosninpi huk cuartoman churaranku. ³⁸Chay Jope llaqtapa cercan Lida llaqtapin Pedroqa kasharan. Hinaqtinmi Jope llaqtapi

creyentekunaqa, Lida llaqtapi Pedro kasqanta yacharuspanku, ishka runakunata mandaranku, khaynata valekamunankupaq:

—¡Ama hina kaychu, kunanpuni kay Jope llaqtaman hamuy! nispá.

³⁹Chaymi Pedroqa kasqan ratolla chay ishka runakunapiwan Jope llaqtaman riranku. Chayaruktinkutaqmi Pedrotaq wañusqapa kasqanman pusayuranku. Hinaqtiinmi ashka viudakunaqa waqayuspanku, Pedroman muyuriykuranku, Dorcaspa ruwasqan p'achakunata Pedroman qawachispanku. ⁴⁰Hinaqtiinmi Pedroqa chaypi kaq llapallan runakunata kamachiran, chay cuartomanta hawaman lloqsinkupaq. Hinaspan qonqoriyukuspa Diosmanta mañakuran. Mañakuyta tukuruspanaqmi, chay wañusqa warmita qawarispa niran:

—¡Tabita, hatariy! nispá.

Chaymi Tabitaqa wañusqanmanta kawsarispa, Pedrotá rikuran; hinaspa-taq tiyarimuran. ⁴¹Hinaqtiinmi Pedroqa makinmanta aysarispa sayarichiran. Hinaspan Jesucristopi creeq runakunata, hinallataq viudakunatawan waqyarispá, Dorcastaq paykunaman kawsashaqtaña rikuchiran. ⁴²Chay warmipa kawsarimusqanmantan enteron Jope llaqtapi yacharanku. Chaymi ashka runakunaqa Jesucristopi creeranku. ⁴³Hinaspan Pedroqa chay Jope llaqtapi, suela ruwaq Simonpa wasinpi, huk tiempo qepakuran.

Corneliopa wasinman Pedro risqanmanta

10 ¹Cesarea llaqtapin Cornelio sutiyoq runa tiyaran. Paymi pachaq soldadokunapa jefen karan. Chay pachaq soldadokunatan suticharanku “Batallón Italiano”, nispanku. ²Chay Corneliopa llapallan familiantinmi Diosta kasukuspa, manchakuywan serviranku. Hinaspapas payqa sapa p'unchawmi Diosmanta mañakuran. Paymi Israel nacionniyoq wakcha runakunatapas yanaparan. ³Paymi huk p'unchaw yaqa kinsa horas tardeta huk visionpi Diospa angelninta rikuran. Chay angelmi Cornelioman ashuyuspa niran:

—¡Cornelio! nispá.

⁴Hinaqtiinmi Corneliopa mancharikuspa, Diospa angelnintaqa qawayuran; hinaspan niran:

—Señor, ¿imatataq noqamantari munankí? nispá.

Chaymi Diospa angelninqa Corneliota niran:

—Diosqa orakusqaykitan uyarimun; hinallataq wakchakuna yanapasqay-kitapas allintan qawarin. ⁵Kunanpachayá Jope llaqtaman huk runakunata manday; hinaspa Simonwan sutichasqa Pedrotá pusachimuy. ⁶Payqa suela ruwaq Simonpa wasinpin samapakushan. Chay suela ruwaq Simonpa wasinqa lamar qochapa patanpin kashan. {Simón Pedron nisunki imatachus ruwanay-kitaq}, nispá.

⁷Chay rimapayaqnin ángel pasapuqtillanmi, Corneliopa ishkaq serviqnin runakunata waqyaran, hinallataq paypa confianzan soldadotawan ima. Chay soldadoqa Diosta kasukuq runan karan. ⁸Hinaspan Corneliopa chay angelpa nisqanta paykunaman llapanta willaran. Chaymantan paykunataqa Jope sutiyoq llaqtaman mandaran.

⁹Hinaqtiinmi paqarisnintin p'unchaw Corneliopa mandasqan runakunaqa, ñanta rispanku, Jope llaqtaman yaqaña chayarusaranku. Ichaqa

Pedroñataqmi chawpi p'unchaw hina kashaqtin, Diosmanta mañakunanpaq wasi pataman wicharan. ¹⁰Hinaspan Pedroqa yarqarachikuspa, imallatapas mikhuyta munaran. Ichaqa mikhunata paypaq wayk'upushanankukaman, huk sueñoypi hina visionta rikuran. ¹¹Chay visionpin Pedroqa hanaq pacha kicharikushaqta rikuran. Hinaspapas rikullarantaqmi huk hatun q'eperina llikllata hina, tawantin puntanmanta watasqa urayamushaqta. ¹²Chay llikllapin kasqa kay pachapi imaymana tawa chakiyoq animalkuna, mach'aqway hina qasqonpallan puriq animalkuna, hinallataq alton phawaq animalkuna ima. ¹³Hinaqtinmi Pedroqa uyariran khayna nimusqanta:

—Pedro, ¡sayariy, hinaspa chay animalkunata wañuchispa mikhuy! nispa.

¹⁴Hinaqtinmi Pedroqa contestaspa, khaynata niran:

—Señor, ¡manapunin noqaqa mikhuymanchu! Moisespa escribisqan leykunan mana permitiwanchu kay qenlli animalkunapa aychanta mikhunaypaqqa. Hinaspapas manan noqaqa ni hayk'aqpas mana mikhuna animalpa aychantaqa mikhuranichu, nispa.

¹⁵Hinaqtinmi Pedroqa kaqmanta uyarillarantaq khayna nimusqanta:

—Diospa ch'uyanchasqan animalkunataqa, amayá qanqa niychu: “Mana mikhuna qenlli animalkunan”, nispaga.

¹⁶Chay visionqa kinsa kutikaman pasaran. Chaymantan ichaqa chay hatun q'eperina llikllaqa hanaq pachaman oqarisqa karan. ¹⁷Hinaqtinmi Pedroqa admirasqallaña karan, khaynata yuyaymanaspa:

—Kay rikusqay visionri, ¿imatataq significan? nispa.

Ichaqa chayllamanmi Corneliopa mandamusqan runakunaqa tapukuranku maypis Pedropa samapakusqan wasi kasqanta. Hinaspan Pedropa samapakusqan wasipa punkunman chayamuranku. ¹⁸Hinaspan chay runakunaqa khaynata tapukuranku:

—Simonwan sutichasqa Pedrori, ¿kay wasipichu samapakushan? nispanku.

¹⁹Pedroqa chay visión rikusqanpi yuyaymanashaqtinmi, Santo Espirituqa khaynata niran:

—Pedro, qantan kinsa runakuna mashkamushasunkiku. ²⁰Sayarispayki uraykuy; hinaspa ama ishkayaspa paykunawan kushka riy. Noqan paykunataqa mandamushani, nispa.

²¹Hinaqtinmi Pedroqa uraykuspa, Corneliopa mandamusqan runakunata niran:

—Noqan chay mashkasqaykichis runaqa kashani. ¿Imapaqtaq mashkawashankichisrí? nispa.

²²Hinaqtinmi chay hamuq runakunaqa, khaynata niranku:

—Capitán Cornelio mandamuwaqtinkun noqaykuqa hamushayku. Payqa Diosta kasukuq runan; hinaspapas paytaqa llapallan Israel nacionniyoq runakunan allin respetowan rikunku. Corneliomanmi Diospa angelnin rikhurispa, khaynata niran: “Simonwan sutichasqa Pedroti wasiykiman pusachimuy; hinaspa paypa rimapayususqaykita allinta uyariy”, nispa.

²³Chaymi Pedroqa samapakusqan wasiman chay runakunata pusayuspa samachiran.

Hinaspan paqarisnintin p'unchawñataq, Pedroqa Corneliopa mandamusqan runakunawan, hinallataq Jope llaqtapi tiyaq wakin creyentekunapiwan riranku Cesarea llaqtaman. ²⁴Hinaspan Pedroqa paqarisnintin p'unchaw

chay Cesarea llaqtaman chayaran. Chaypin Cornelioqa familiankunata, hinallataq munasqan amigonkunatawan wasinman huñuramuspa, Pedrotaqqa suyasharanku. ²⁵Hinaqtinmi Cornelioqa wasinman Pedro chayaramuqtin, Cornelioqa wasinmanta lloqsimuspa, Pedropa ñawpaqninpi qonqorikuran payta adoranapq. ²⁶Ichaga Pedroñataqmi Corneliota khaynata niran:

—¡Sayariy! Noqapas qan hina runallan kani, nispa.

²⁷Hinaqtinmi Pedroqa, Corneliowan parlaspanku, wasi ukhuman haykuranku. Chaypin Pedroqa ashka huñunasqa runakunata tariran. ²⁸Hinaspan Pedroqa chay huñunasqa runakunata niran:

—Qankunaqa yachankichismi, leyniykuman hina Israel nacionniyoq runakunaqa huk law nacionniyoq runakunawanqa mana juntanakusqaykuta, nitaq visitanakusqaykutapas. Ichaga kikin Diospunin noqamanqa rikuchiwaran, pitapas amaña desprecianaypaq. ²⁹Chayraykun noqaqa kay wasiman waqyachimuwaqtiyki, mana ishkayaspa hamurani. Saynaqa niwaychisyá, ¿imapaqtaq waqyachimuwarankichisrí? nispa.

³⁰Chaymi Cornelioqa contestaspa khaynata niran:

—Tawa p'unchawñan pasarun, wasiypi kinsa horas tardeykuyta {ayunaspa} Diosmanta mañakushaqtiy, qonqayllamanta huk runa k'ancharishaq p'achayoy rikhuriykuwasqanqa. ³¹Hinaspan chay runaqa niwaran: “Cornelio, Diosmi orakusqaykita uyarin; hinallataq wakchakuna yanapasqaykitapas rikun. ³²Chayqa Jope llaqtamanyá huk comisionta manday, Simonwan sutichasqa Pedrotqa pusamunankupaq. Payqa huk suela ruwaq Simón sutiyoq runapa wasinpin samapakushan. Chay wasiqa lamar qochapa patanpin kashan”, nispa. ³³Chaymi noqaqa huk comisionta qanman mandamurani. Saynaqa ancha allinmi kay wasiymán kunan hamusqaykiqua. Kunanmi llaqllayku kaypi huñunasqa kashayku Diospa ñawpaqninpi, Diospa tukuy kama-chimususqaykita uyarinaykupaq, nispa.

Cornelioqa wasinpi Pedro allin willakuy willasqanmanta

³⁴Hinaqtinmi Pedroqa rimayta qallariran khaynata:

—Noqaqa chayraqmi kunan entiendeni, Diospaqqa llapallanchis igualla kasqanchista. ³⁵Diosqa anchatan munakun mayqen llaqtakunapipas, Diosta manchakuywan kasukuqkunata, hinallataq runamasinpa favorninpi justicia ruwaq runakunatapaspas. ³⁶Diosqa Israel nacionniyoq runakunamanmi hawkalla kawsanaykupaq allin willakuykunata Jesucristontakama willaran. Hinaspapas Señorninchis Jesucristoqa llapallan runakunapa Señorninmi. ³⁷Qankunaqa yachankichismi noqayku Israel nacionniyoq runakunawan tukuy ima pasasqanmantaqa. Primertan Bautizaq Juanqa Diosmanta yachachispa, runakunata bautizaran, hinallataq Señor Jesucristotapas bautizallarantaq. Chaymantapachan Jesusqa yachachiyta qallariran Galilea provincia law llaqtakunapi, hinallataq Judea provincia law llaqtakunapipas. ³⁸Hinaspapas qankunaqa yachankichishñan, Diosqa Santo Espirituta hinallataq atiyningtan qoran Nazaret llaqtayoy Jesusman. Chaymantan Jesusqa, Diospa yanapayninwan, allin kaqkunata ruwaran; hinallataq demoniopa ñak'arichisqan runakunamantapas demoniokunata qarqoran. ³⁹Saynallataqmi Judea provincia lawpi, hinallataq chay Judea provincia ukhupi kaq Jerusalén llaqtapipas, Jesuspa tukuy imakuna ruwasqanmanta noqaykuqa testigo kayku.

Hinaspapas noqaykuqa Jesusta cruzpi chakataspa wañuchisqankutapas rikuraykun. ⁴⁰ Ichaga Diosmi kinsa p'unchawmanta Jesustaqa kawsarichimuran. Hinaspan Diosqa permitiran noqaykuman kikin Jesús rikhuriwanankupaq. Chaymi noqaykuqa payta rikurayku. ⁴¹ Ichaga manan llapallan runakunamanchu Jesusqa rikhuriran, aswanqa ñawpaqmantapacha Diospa akllasqan testigokunallamanmi. Chay testigokunan noqaykuqa kayku. Hinaspan noqaykuqa kawsarimusqanpa qepanta paywan kushka mikhurayku, tomarayku. ⁴² Diosmi Jesustaqa juez kananpaq akllaran, llapallan kawsaq runakunata, hinallataq wañuqkunatapas juzgananpaq. Chaykunamanta willamunaykupaqmi Jesusqa noqaykuta kamachiwaranku. ⁴³ Saynallataqmi llapallan ñawpaq profetakunapas Jesusmanta willakurankuña khaynata: “Diosmi hamuq Salvadorpi ñiñkunataqa huchankumanta perdonanqa”, nispa.

Huk law nacionniyoq runakunapas Santo Espirituta chashkisqankumanta

⁴⁴ Pedro chaykunata rimallashaqtinraqmi, llapallan chaypi uyariq runakunaman Santo Espíritu urayamuran. ⁴⁵ Chaymi Jope llaqtamanta Pedrowan kushka hamuq Israel nacionniyoq runakunaqa anchata admirakuranku, huk law nacionniyoq runakunamanpas Santo Espíritu urayamusqanmanta. ⁴⁶ Hinaspan Pedrowan kushka hamuq runakunaqa, chay huk law nacionniyoq runakuna mana yachasqanku rimaykunapi rimasqankuta uyariranku, hinallataq Diosta alabasqankutawan ima. ⁴⁷ Hinaqtinmi Pedroqa niran:

—Kay runakunapas noqanchis hinan Santo Espirituta chashkirunku. Chayri, ¿pitaq hark'akunman, paykunapas unupi bautizasqa kanankutari? nispa.

⁴⁸ Chaymi Pedroqa paykunatapas kamachiran, Jesucristopa sutinpi bautizasqa kanankupaq. Hinaqtinmi Cornelioqa, chaypi kaq runakunapiwan Pedrotta ruegakuranku, ishkay kinsa p'unchawllapas paykunawan kushka qepakunanpaq.

Jerusalén llaqtaman Pedro kutisqanmanta

11 ¹ Apostolkunaqa Judea provincia lawpi ñiñkunapiwanmi uyariranku, huk law nacionniyoq runakunapas Diospa palabran chashkisqankuta. ² Hinaqtinmi Jerusalén llaqtaman Pedro kutiramuqtin, Jesucristopi creeq Israel nacionniyoq wakin runakunaqa Pedrowan discutiya qallariranku. Paykunaqa anchatan exigiranku, Jesucristopi llapallan creeqkuna circuncisión costumbreta ruwachikunankupaq. ³ Hinaspan paykunaqa khaynata tapuranku:

—Qanri, ¿imanaqtintaq huk law nacionniyoq runakunapa wasinman haykuspa, paykunawan kushkari mikhurankí? nispanku.^f

⁴ Hinaqtinmi Pedroqa tukuy imakuna pasasqanmanta paykunaman ordeninpi willayta qallariran khaynata:

⁵ —Huk p'unchawmi noqaqa Diosmanta mañakusharani Jope llaqtapi. Hinaqtinmi qonqayllamanta huk sueñoypi hina visionta rikurani. Chay visionpin noqaqa rikurani, noqaqa kasqayman huk hatun q'eperina llikllapi

^f 11.3 Israel nacionniyoq runakunapa costumbrenkuman hinaqa, manan permitisqachu karan, huk law nacionniyoq runakunawan kushka mikhunankupaqqa.

hina tawantin puntanmanta warkusqa hanaq pachamanta urayamushaqta. ⁶Chay llikllapi kaqkunata allinta qawayuspaymi rikurani tukuy kay pachapi imaymana tawa chakiyoq animalkunata, mach'aqway hina qasqonpallan puriq animalkunata, hinallataq alton phawaq mana mikhuna animalkunata ima. ⁷Hinaspan noqaqa huk rimayta uyarirani khayna nimuwaqta: “Pedro, ¡sayariy, hinaspa chay animalkunata wañuchispa mikhuy!” nimuqta. ⁸Chaymi noqaqa contestaspa khaynata nirani: “¡Señor, chay qenlli animalkunapa aychantaqa manan ni hayk'aqpas noqaqa mikhuranichu, Moisespa escribisqan leypi mana permitisqanrayku!”, nispa. ⁹Hinaqtinmi hanaq pachamanta rimamuqta kaqmanta uyarirani khaynata: “Diospa ch'uyanchasqan animalkunataqa, amayá qanqa niychu: ‘mana mikhuna qenlli animalkunan’, nispa”, nimuwaqta. ¹⁰Chay sueñoypi hina visiontaqa kinsa kutikaman rikurani. Chaymantan chay hatun q'eperina hina llikllaqa, hanaq pachaman kaqlla oqarisqa karan. ¹¹Hinaqtinmi chay ratolla kinsa runakuna Jope llaqtapi samakusqay wasiman chayaramuranku. Paykunan Cesarea llaqtaman tapacha noqata mashkawaspanku hamuranku. ¹²Chaymi Santo Espirituqa khaynata niwaran: “Ama ishkayaspa paykunawan riy”, nispa. Hinaqtinmi kay soqta wawqenchiskunapiwan Cesarea llaqtaman rirayku. Chayaruspaykutaqmi Cornelio runapa wasinman haykurayku. ¹³Hinaqtinmi Cornelioqa willawaranku, imaynatas Diospa angelnin wasinpi rikhurispa khayna nisqanta: “Kunanyá Jope llaqtaman runakunata manday, hinaspa Simonwan sutichasqa Pedrot a qanman pusamunankupa. ¹⁴Chay Simón Pedro hamuspan qanta, hinallataq familiaykitapas nisunkichis, huchaykichismanta imayna salvasqa kanaykichispa”, nispa. ¹⁵Chaymi paykunaman willayta qallarishaqtiy, chay ratolla Santo Espirituqa paykunamanpas hamuran, imaynan noqanchismanpas hamuran saynata. ¹⁶Hinaqtinmi noqaqa yuyarirani Señorninchis Jesuspa khayna niwasqanchista: “Bautizaq Juanqa unallawanmi bautizasunkichis. Diosmi ichaqa Santo Espirituta qankunapi kananpaq qosunkichis”, nispa. ¹⁷Chaymi yachani: Diosqa chay runakunamanpas Santo Espiritutan qoran, imaynan noqanchis Israel nacionniyoq runakunamanpas qowaranchis hinata. Saynataqa qowaranchis, Señor Jesucristopi creesqanchisraykun. Chayri, ¿pitaq noqari kani Diospa ruway munasqanta hark'akunaypaqrí? nispa.

¹⁸Saynata Pedropa nisqankunata uyarispankun, chay discutinakuq hermanokunaqa, discutisqankumanta upallaspanku, Diosta alabayta qallariranku. Hinaspan anchata admirakuspa khaynata niranku:

—¡Diosqa permitinmi, huk law nacionniyoq runakunapas huchankumanta wanakuspanku, (Jesuspi creespa), wiñay kawsayniyoq kanankupa! nispa.

Antioquía llaqtapi allin willakuykuna yachachisqankumanta

¹⁹Estebanpa wañusqanpa qepantan, Jesuspi mana creeq Israel nacionniyoq runakunaqa creyentekunata qatikacharanku, hinallataq ñak'arichiranku ima. Chaymi wakín creyentekunaqa ishkapakuranku Fenicia lawman, wakintaq hatun lamar qocha ukhupi Chipre sutiyoq islaman, wakiniñataq asta Antioquía llaqtakama chayaraku. Chay risqankupiqqa manan huk law nacionniyoq runakunamanqa Jesusmanta allin willakuykunataqa willarankuchu. Aswanqa Israel nacionniyoq runakunallamanmi chay allin willakuykunataqa willaranku.

²⁰ Ichaga Chipre islamanta, hinallataq Cirene llaqtamantapas Antioquía llaqtaman riqkunanan huk law nacionniyoq runakunamanpas Señor Jesusmanta allin willakuykunata willaranku. ²¹ Hinaqtinmi kikin Diospuni paykunamanqa atiyta qoran. Chaymi ashka runakunaqa, Jesucristomanta willakusqankupi creeranku.

²² Chaymi Jerusalén llaqtapi tiyaq creyente runakunaqa, Antioquía llaqtapi chaykuna pasasqanta yacharuspanku, Bernabeyta Antioquía llaqtaman mandaranku. ²³ Hinaspan Bernabeyqa Antioquía llaqtaman chayaruspa, paykunatapas Dios yanapaqtin, salvasqa kasqankuta rikuran. Chaymi Bernabeyqa anchata kusikuspa, paykunata kallpancharan, Señor Jesuspi tukuy sonqonkuwan confiakuspa, payta allinta kasukuspa kawsanankupaq. ²⁴ Bernabeyqa ancha allin runan karan. Hinaspapas payqa Santo Espirituwanmi hunt'ayusqa, hinallataq allin iñinyiyoq ima karan. Chaymi paypa rimasqanta uyarispanku, ashka runakunaqa Diospi creeranku.

²⁵ Chaymantan Bernabeyqa Saulota mashkaq Tarso llaqtaman riran. ²⁶ Hinaspan Saulota chay llaqtapi tariruspa, Antioquía llaqtaman pusamuran. Chay Antioquía llaqtapi paykunaqa Jesucristopi creeqkunawan enteron watantin huñunakuranku. Hinaspan ashka runakunaman yachachiranku. Hinaqtinmi chay Antioquía llaqtapi tiyaq runakunaqa, Jesucristopi creeq runakunata por primera vez “cristiano” nispanku, sutichayta qallariranku.

²⁷ Hinallataqmi chay p'unchawkunapiqa Diosmanta willakuq huk profeta runakunapas Jerusalén llaqtamanta Antioquía llaqtaman riranku. ²⁸ Chay profeta runakunamanta hukninmi Agabo sutiyoq karan. Paymi Santo Espíritu yanapaqtin, kay enteron pachapi ancha muchuy kananmanta willakuran. Chay willakusqanmi cumplikuran, Roma nación llaqtapi rey Claudio gobiernashaqtin. ²⁹ Chaymi Antioquía llaqtapi creyentekunaqa acordaranku, Judea provinciapi tiyaq creyentekunaman ofrendankuta atisqankuman hina apachinankupaq. ³⁰ Chay ofrendankutan Bernabeyman hinallataq Saulomanwan entregaranku. Hinaqtinmi paykunaqa Jerusalén llaqtaman apaspanku, iglesiapi liderkunaman qoranku.

Jacobota wañuchispa, Pedrota carcelman churasqankumanta

12 ¹ Chay tiempokunapin rey Herodes Agripaqa, Señor Jesucristopi creeq wakin runakunata hap'ichispa ñak'arichiran. ² Hinaspanmi chay rey Herodes Agripaqa Juanpa wawqen Jacobota espadawan wañuchinankupaq kamachiran. ³ Saynata wañurachiqtinkun, Israel nacionpi kamachiq runakunaqa kusikuranku. Chayta rikuspanmi, rey Herodes Agripaqa kamachiran, Pedrotapas hap'imuspanku, presota carcelman churanankupaq. Chay p'unchawkunaqa karan mana levadurayoq t'anta mikhunanku fiesta p'unchawkunan. ⁴ Carcelman churaruspanmi, Pedrotaqa chunka soqtayoq soldadokunaman entregaranku. Chay soldadokunaqa tawa grupopi rakisqan karanku turnonpi cuidanankupaq. Hinaspanmi rey Herodesqa piensaran Pascua fiesta pasaytaña, Pedrota carcelmanta orqochimuspa, Israel nacionniyoq runakunapa ñawpaq-ninpi juzgaspa wañuchinanpaq. ⁵ Ichaga carcelpi Pedro kashaqtinmi, Jesucristopi creeq runakunaqa mana dejaspanku, Diosmanta Pedropaq mañakuranku.

Carcelpi Pedro kashaqtin Dios librasqanmanta

⁶ Huk tutan Pedroqa ishkay soldadokunapa chawpinpi puñusharan, ishkay cadenakunawan alli-allin cadenasqa. Wakin soldadokunañaataqmi carcelpa

punkunta cuidasharanku. Hinaqtinmi rey Herodesqa piensasqanman hina, paqarisnintin p'unchaw Pedrota carcelmanta orqomunan karan, saynapi Israel nacionniyoq runakunapa ñawpaqninpi juzgananpaq. ⁷Hinaqtinmi qonqayllamanta Diospa angelnin k'ancharispá, cárcel ukhupi rikhuriran. Hinaspan chay angelqa Pedropa waqtanta tupayuspa, rikch'achiran khaynata:

—¡Apurayman hatariy! nispa.

Hinaqtinmi chay ratolla Pedropa makinta watasqanku cadenakunaqa kiki-llan urmaran. ⁸Hinaqtinmi Diospa angelninqa Pedrota niran:

—P'achakuspa husut'aykiwan churakuy, nispa.

Chaymi Pedroqa angelpa nisqanman hina ruwaran.

Saynallataqmi Diospa angelninqa Pedrota nillarantaq:

—Capaykiwan churakuspayki qepayta hamuy, nispa.

⁹Chaymi Pedroqa angelpa qepanta riran. Ichaqa manataqmi chay angelpa cheqaq pusasqantaqa yacharanchu. Aswanmi payqa piensaran sueñoyninpi huk visionta rikunallanpaq. ¹⁰Saynata rishaspankun cuidaqninku primer kaq grupo soldadokunapa ñawpaqninta, hinallataq cuidaqninku ishkay kaq grupo soldadokunapa ñawpaqninta pasaranku. Hinaspan calleman lloqsiq fierromanta ruwasqa chay carcelpa hatun punkunman chayaruqtinku, chay hatun punkuqa kiki-llan kicharikuran. Hinaqtinmi calleman lloqsispa, huk cuadrata hina rishaqtinku, qonqayllamanta Diospa angelninqa Pedrota sapallanta saqeruran. ¹¹Hinaqtinmi Pedroqa chaykuna cheqaq kasqanta chayraq cuentata qokuran. Hinaspan khaynata niran:

—Kunanmi ichaqa yachani Diosqa angelninta librawananpaq mandamusqanmanta. Chaymi noqaqa cheqaqtapuni yachani, rey Herodes Agripapa preso churawasqanmanta, hinallataq Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunapa makinmantawan Dios librawasqanta, nispa.

¹²Chaymantan Pedroqa cuentata qokuspa, Mariapa wasinman riran. Kay Mariaqa Juan Marcospa mamitanmi karan. Paypa wasinpin Señor Jesucristopi creeq ashka runakunaqa huñunasqa kasharanku. Hinaspan Diosmanta Pedropaq mañakusharanku. ¹³Pedroñataqmi ichaqa chay huñunakusqanku wasipa punkunta tocan. Chaymi chay wasipi servi- q Rode sutiyoq sipasqa, pis kasqanta qawaq lloqsimuran. ¹⁴Hinaspan chay sipasqa Pedropa vozninta uyariruspa reqsiruran Pedro kasqanta. Chaymi chay sipasqa anchata kusi- kuspá, punkuta mana kicharanchu. Aswanmi wasi ukhuman correyllaña kutiyuspa, chaypi kaq runakunaman willaran, Pedro punkupi kasqanmanta. ¹⁵Chaymi wasi ukhupi kaqkunaqa chay sipasta niranku:

—¡Qanqa icha locayarunki! nispanku.

Hinaqtinmi chay sipasqa niran:

—Payqa Pedropunin, nispa.

Chaymi paykunaqa niranku:

—Manan Pedroqa kanmanchu, alman imapashchá, nispanku.

¹⁶Ichaqa Pedroñataqmi hawapi kaspá, yapa-yapamanta punkuta tocamuran. Hinaqtinmi paykunaqa punkuta kichamuspa, Pedrota rikururanku. Hinaspan anchata admirakuranku. ¹⁷Hinaqtinmi Pedroqa chay wasiman haykuspá, makinwan señaschaspalla paykunata upallachiran. Hinaspan carcelmanta imaynatas Dios orqomusqanmanta paykunaman willaran. Hinaspapas nillarantaqmi khaynata:

—Rispaykichisyá Jacoboman, hinallataq llapan creyentekunamanpas willamuychis, nispa.

Saynata niruspanmi Pedroqa, chay wasimanta lloqsipa, huk lawman riran.

¹⁸ Achiqaramuqtintaqmi, Pedrotá carcelpi cuidaq soldadokunaqa huk ch'aq-wata ruwaranku. Ichaqa manataqmi ni mayqenninkupas Pedrotá imas pasasqanta, nitaq ni maypi kasqantapas yacharankuchu. ¹⁹ Hinaqtinmi rey Herodesqa Pedrotá mashkamunankupaq soldadokunata kamachiran. Ichaqa mana tarimuqtinkun, rey Herodesqa chay tuta cuidaq soldadokunata alli-allinta tapupayaran. (Ichaqa chay soldadokuna mana allinta contestaqtinkun), paykunataqa wañuchimunankupaq kamachiran. Chaymantan Herodesqa Judea provincia lawmanta Cesarea llaqtaman riran. Hinaspan chaypi huk tiempo tiyaran.

Rey Herodespa wañusqanmanta

²⁰ Rey Herodes Agripaqa nishu phiñasqan kasharan Tiro llaqtayoq runakunapaq, hinallataq Sidón llaqtayoq runakunapaqwan ima. Chaymi chay llaqtakunamanta huk grupo runakunaqa, Blastó sutiyoq runawan parlaq riranku. Blastóqa rey Herodespa palacio wasinpi kamachiq runan karan. Hinaspan chay grupopi hamuq runakunaqa, sumaqlata Blastowan amigota armaranku. Hinaspan Blastotaqa khaynata niranku:

—Noqaykuqa manan rey Herodeswanqa peleayta munaykuchu, paypa llaqtanmanta tukuy kawsaykunata rantisqaykurayku, nispanku.

Saynata parlaruspankun paykunapaq Blastoman sobornaranku.

Chaymi Blastóqa ruegaran rey Herodesta, paykunata palacio wasinpi chashkinanpaq. ²¹ Hinaqtinmi rey Herodesqa chay Tiro llaqtayoq, hinallataq Sidón llaqtayoq runakunata citaran, huk p'unchaw paykunawan parlananpaq. Chay p'unchaw chayaramuqtinmi, rey Herodesqa allinnin sumaqa p'achanwan churakuran. Hinaspan allin sumaqa trononpi tiyayuspa, qarillaña chay runakunaman rimariran. ²² Hinaqtinmi rey Herodespa rimasqanta uyarispanku, chaypi kaq runakunaqa altota qaparispa khaynata niranku:

—¡Kaypiqa diosmi rimamushan, manan runachu! nispanku.

²³ Chay nisqankuta uyarispanmi, rey Herodes Agripaqa Dios hina creekuspa qarillaña karan. Chaymi chay ratolla Diospa angelnin chay rey Herodestaqa k'iriran, Diosta mana hatunchasqanrayku. Hinaqtinmi rey Herodes Agripaqa anchata onqospa, urukunapa mikhusqan wañuran.

²⁴ Ichaqa Diospa palabranqa astawanmi tukuy lawkunapi willasqa karan.

²⁵ Hinaqtinmi Bernabeyqa Saulopiwan, Jerusalén llaqtapi ruwanankuta tukuruspanku, Juan Marcosta pusayukuspanku, Antioquía llaqtaman kutipuranku.

Saulowan Bernabeypiwan primer kaq viajeman risqankumanta

13 ¹ Antioquía llaqtapi kaq iglesiapin karan Diosmanta willakuq profetakuna, hinallataq Diosmanta yachachiqkuna ima. Paykunan karanku: Bernabé, Negrowan sutichasqa Simón, Cirene llaqtamanta Lucio, Saulo, hinallataq Manaén; kay Manaenqa rey Herodes Antipaswan kushka wiñaqmi karan. ² Paykunan Diosta adoraspanku, hinallataq ayunaspanku ima huk p'unchaw kasharanku. Hinaqtinmi Santo Espirituqa khaynata niran:

—Qankunamanta akllaychis Bernabeyta hinallataq Saulotawan. Paykunatan noqaqa akllarani, (karu nación llaqtakunaman rispanku), noqamanta allin willakuykunata willamunankupaq, nispa.

³ Chaymi paykunaqa ayunayta, hinallataq Diosmanta mañakuytawan tukuruspanku, Bernabeyta umanman, hinallataq Saulopa umanmanwan makinkuta churaranku. Hinaspan Diosmanta paykunapaq mañapuspa, despedipuranku.

Bernabeywan Saulopiwan Chipre nación llaqtapi predicasqankumanta

⁴ Santo Espiritupa mandasqanmi Bernabeyqa Saulopiwan Diosmanta willakuq riranku. Hinaspan paykunaqa Seleucia llaqtaman primerta chayaranku. Chay llaqtamantataqmi huk barcopi lloqsiranku, lamar qochapa chawpinpi Chipre sutiyoq islaman rinankupaq. ⁵ Rishaspankutaqmi chayaranku Chipre islapi Salamina sutiyoq llaqtaman. Chaypin Diosmanta yachachina sinagoga wasikunaman haykuspanku, Israel nacionniyoq runakunaman Diosmanta allin willakuykunata willaranku. Juan Marcostaqmi paykunata yanapaspa riran.

⁶ Chaymantan paykunaqa enteron Chipre islapi puriranku; hinaspan Pafos llaqtaman chayaranku. Chay llaqtapin huk falso profeta Barjesús sutiyoq layqa runawan tuparanku. Payqa Israel nacionmantan karan. Paymi chaypi tiyaq runakunaman llullakuspa niran:

—Diosmantan noqaqa rimashani, nispa.

⁷ Chay layqa runaqa Chipre islapi llaqtakunata kamachiq prefecto Sergio Pauloqa amigonmi karan. Chay prefectoqa ancha yachayniyoq runan karan. Paymi Diospa palabrantayariyta munaspa, Bernabeyta Saulotawan waqyachimuran. ⁸ Ichaqa chay Barjesús Elimaswan sutichasqa layqa runaqa, manan munaranchu kamachiq prefecto Sergio Paulo, Diospa palabrantayarispa, Jesucristopi creenanta. ⁹ Hinaqtinmi Pablowan sutichasqa Sauloqa, Santo Espiritupa atiyinwan hunt'asqa kaspa, chay layqa runata allinta qawayuspa, khaynata niran:

¹⁰ —¡Diabloqa wawan llulla runa! ¡Qanmanqa manan gustasunkichu allin ruwayqa! Qanri, ¿hayk'aqkamataq Diosmanta falsota yachachispayki runakunatari engañanki? ¹¹ Kunanmi qanta Dios castigasunki. Chaymi ñawsayaspa intipa k'anchaynintapas mana huk tiempo rikunkichu, nispa.

Saynata nirullaqtinmi, Elimas Barjesús sutiyoq layqa runaqa ñawsayapurán. Chaymi payqa makinmanta pillapas aysarinanpaq mashkaran. ¹² Chay layqa runapa ñawsayasqanta rikuruspanmi, chay kamachiq prefecto Sergio Pauloqa Jesucristomanta allin willakuykunata uyarispa, anchata admirakuran. Hinaspan payqa Señor Jesucristopi creeran.

Pisidia law Antioquía llaqtapi Pablowan Bernabeypiwan predicasqankumanta

¹³ Pafos nisqa sutiyoq llaqtapin Pabloqa paywan riqkunapiwan wicharanku huk barcoman. Hinaspan paykunaqa Panfilia provincia lawpi Perge nisqa sutiyoq llaqtaman chayaranku. Chay llaqtaman chayaruqtinkun, Juan Marcosqa paykunata abandonaspa, Jerusalén llaqtaman kutinpuran. ¹⁴ Paykunañataqmi chakillapi vijaranku Pisidia provincia lawpi Antioquía

llaqtakama. Chaypin sábado p'unchawpi riranku Diosmanta yachachina sinagoga wasiman. Hinaspan chaypi tiyayuranku. ¹⁵Hinaqtinmi Diosmanta yachachina sinagoga wasipi, Moisespa escribisqan leykunamanta, hinallataq ñawpaq profetakunapa escribisqankunatawan ima huk runa leeran. Leeyta tukuruqtintaqmi, chay sinagoga wasipi kamachiq jefekunaqa, Pablota Bernabeytawan invitaranku, khaynata nispanku:

—Wawqeykuna, imallapas ninaykichispaq kashan chayqa, kunanyá niwayku hinaspa kallpanchawayku, nispa.

¹⁶Chaymi Pabloqa sayarispa, upallanankupaq makinwan señascharan. Hinaspan paykunata niran:

—Israel nacionniyoq llaqtamasiykuna, hinallataq huk law nacionniyoq kashaspa Diosta khuyakuq runakuna, llapallaykichisyá uyariwaychis. ¹⁷Israel nacionpa Diosninmi ñawpaq abuelonchiskunata akllaran, huk hatun nación llaqta kanankupaq. Chaymi paykunaqa Egipto nacionpi extranjero runakuna hina kawsashaspanku anchata miraranku. (Hinaqtinmi chay Egipto nacionpi kamachikunaqa, paykunata esclavomanta sirvichikuranku). Saynata sufrishaqtinkun, Diosqa ancha atiyinwan Egipto nacionmanta paykunata orqomuran. ¹⁸Hinaspan tawa chunka wata hina ch'inñeq lugarkunapi purispa, Diosta mana kasukushaqtinkupas, Diosqa paykunata yanaparan. ¹⁹Chaymantan Diosqa Canaán lawpi qanchis nacionkunata chinkachiran. Hinaspan chay allpata huk herenciata hina Israel nacionniyoq llaqtamasinchis runakunaman qoran. ²⁰Llapan chaykunaqa tawa pacha pishqa chunka watapin pasaran. Chaymantan Diosqa Israel nacionniyoq llaqtamasinchis runakunaman juezkunata qoran asta profeta Samuelkama. Chay juezkunan Israel nacionninchista gobiernaranku. ²¹Chaykuna pasaruqtinmi, Israel nacionniyoq llaqtamasinchis runakunaqa huk reyta mañakuranku. Chaymi Diosqa paykunaman huk reyta qoran. Paymi karan Saúl; papanpa sutintaqmi karan Cis. Cisqa Benjaminpa hatun ayllunmantan karan. Hinaspan Saulqa Israel nacionninchispi rey kaspá, tawa chunka wata gobiernaran. ²²Chaymantan Diosqa rey Saulqa rey kasqanmanta qarqoran. Hinaspan paypa rantinta rey kananpaq, Davidta churaran. Chay rey Davidmantan Diosqa khaynata niran: “Noqaqa anchatan munakuni Isaipa wawan Davidtaqa. Payqa noqapa munasqayman hinan kawsan. Chaymi noqapa munasqayman hina imatapas ruwanqa”, nispa. ²³Hinaspan Diosqa prometesqanman hina, Davidpa mirayninmanta Jesusta mandamuran. Paymi Israel nacionniyoq runakunata salvananpaq hamuran. ²⁴Ichaqa Jesús manaraq yachachiyta qallarishaqtinmi, Bautizaq Juan hamuspa yachachiran. Hinaspan Juanqa Israel nacionniyoq runakunaman willaran huchankumanta wanakuspa, Diosman kutirikuspanku, unupi bautizachikunankupaq. ²⁵Hinaspanmi Bautizaq Juanqa manaraq wañushaspa, Israel nacionniyoq runakunata khaynata niran: “Qankunari, ¿pi kanaypaqtaq piensankichís? Manan noqachu Diosmanta Hamuq Salvadorqa kani. Aswanmi payqa qepayta hamushan. Paypa ñawpaqninpiqa manan noqaqa paymanta más importantechu kani. Chaymi noqaqa husut'anpa watullantapas mana pashkanaypaq hinachu kani”, nispa.

²⁶Abrahampa mirayninmanta wawqeykuna, hinallataq Diosta kasukuq huk law nacionniyoq runakunapas, llapallaykichisyá uyariwaychis. Diosmi kay allin willakuytaqa yachachiwanchis, llapallanchis salvasqa kananchispaq.

²⁷Ichaga Jerusalén llaqtapi tiyaq runakunapas, hinallataq chay llaqtapi jefe-kunapas, manan yacharankuchu pis Jesús kasqantaqa. Hinaspapas paykunaqa, sapa sabadonmi Jesusmanta ñawpaq profetakunapa escribisqanta leeranku. Ichaga saynata leeshaspankupas, manan paykunaqa entienderankuchu. Aswanmi Jesustaqa wañunanpaq sentenciaranku. Saynapin profetakunapa nisqan cumplikuran. ²⁸Jerusalén llaqtapi tiyaq runakunaqa manan Jesuspiqa ni ima culpatapas wañunanpaq hinaqa tarirankuchu. Aswanmi paykunaqa gobernador Poncio Pilatota mañakuranku, Jesusta wañuchinanpaq. ²⁹Saynapin Jesusmanta profetakunapa tukuy ima escribisqankuna cumplikuran. Chaykuna cumplirukuqtinmi, Jesuspa cuerponta cruzmanta urayachispa, sepulturapi p'ampamuranku. ³⁰Ichaga Diosmi Jesustaqa kawsarichimuran. ³¹Hinaspan Jesusqa llapallan discipulonkunaman ashka p'unchaw rikhuriran. Paykunaqa Jesusta manaraq wañuchishaqtinkun, Galilea lawmanta Jerusalén llaqtaman Jesuswan kushka hamuranku. Chaymi paykunaqa chay tukuy imakuna pasasqanmanta, llapallan runakunapaq testigokuna kanku.

³²Chaymi noqaykuqa Diosmanta allin willakuykunata qankunaman willashaykiku. Diosqa ñawpaq abuelonchiskunamanmi prometeran, huk Salvadorta mandamunanpaq. (Chay Salvadormi huchanchiskunamanta salvawananchispaq hamuran). ³³Chaymi Diosqa Jesusta kawsarichimuspa, kunan tiempopi ña cumplirunña ñawpaq abuelonchiskunaman prometesqanta. Chay kawsarichimusqanmantan ishkay kaq Salmospi nishan khaynata:

“Qanqa wawaymi kanki.

Qantan kunan kawsarichimuyki”, nispa

[Salmos 2.7].

³⁴Chaymi Diosqa Jesuspa cuerponta kawsarichimuran, sepulturapi ama ismunanpaq. Chaymantan Bibliapi khaynata nishan:

“Rey Davidman prometesqaykunatan qankunapi cumplisqa”, nispa

[Isaías 55.3].

³⁵Chaymi Salmos libropipas nillashantaq khaynata:

“Mana ni ima huchayoq ch'uya siervoykipa cuerpontaqa manan sepulturapiqa saqenkichu, chaypi ismunanpaqqa”, nispa

[Salmos 16.10].

³⁶Davidqa wiñay masinkunatan yanaparan. Hinaspan Diospa kamachisqankunatapas cheqaqtapuni kasukuran. Ichaga wañuruqtintaqmi abuelonkunata p'ampasqanku lugarpi paytaqa p'amparanku. Chaypitaqmi cuerponpas ismupuran. (Chayraykun noqanchisqa yachanchis, rey Davidqa mana kikinmanta rimasqanta). ³⁷Jesustan ichaga Dios kawsarichimuran; chaymi cuerponpas sepulturapiqa mana ismuranchu. ³⁸Wawqeykuna, kay willakusqaykunatayá allinta entiendeychis: Jesucristopi creespallan noqanchisqa tukuy huchanchiskunamanta perdonasqa kasunchis. ³⁹Ichaga manan Moisespa escribisqan leykunapi confiasqanchisraykuchu perdonasqaqa kanchisman. Aswanqa pipas Jesucristopi creeq runakunallatan, Diosqa huchankumanta perdonanqa. ⁴⁰Saynaqa cuidakuychisyá, Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunapa willakusqanman hina qankunawan ama pasanampaq. Chay profetakunan khaynata niranku:

⁴¹ “¡Diosmanta asikuspa burlakuq runakuna, uyariychis!
 Qankunaqa admirakuspayá chinkaychis.
 Noqaqa tiempo chayamuqtinmi, qankunapa mana hayk'aq
 rikusqaykichis ruwaykunata ancha admirakuypaq ruwasaq.
 (Hinaqtinmi qankunaqa noqapi mana creesqaykichisrayku, ancha
 castigasqa kankichis”), nispa [Habacuc 1.5].

⁴² Chaykunata rimayta tukuruspanmi, Pabloqa Bernabeypiwan Diosmanta yachachina sinagoga wasimanta lloqsiranku. Hinaqtinmi chaypi kaq runakunaqa Pablota Bernabeytawan valekuranku, huknin kaq sabadotawan kutimuspanku, chay willakusqankumanta paykunaman astawan yachachinankupaq. ⁴³ Hinaspan Israel nacionniyoq runakuna, hinallataq Diospi creeq huk law nacionniyoq runakunapas, Pablota Bernabeytawan compañaranku. Hinaqtinmi Pabloqa Bernabeypiwan chay compañaq runakunata kallpancharanku, Diospi confiyta ama ni hayk'aqpas dejanankupaq.

⁴⁴ Hinaqtinmi chay huknin sábado p'unchaw chayaramuqtin, ashka runakunaqa Diosmanta yachachina sinagoga wasipi huñunakuranku, Diospa palabrantayarinankupaq. ⁴⁵ Ichaqa Israel nacionniyoq runakunañataqmi Diosmanta yachachina sinagoga wasipi ashka runakuna huñunakamusqanta rikuspanku, envidiakuranku. Hinaspan Pablota yachachisqankunapa contranpi rimaspanku, payta k'amiranku. ⁴⁶ Hinaqtinmi Pabloqa Bernabeypiwan mana manchakuspanku, khaynata rimaranku:

—Noqaykupa obligacionniyuqa primerta qankuna Israel nacionniyoq runakunaman Diospa palabranmanta willanaykun. Ichaqa manan qankunaqa Diospa palabran uyariytaqa, nitaq wiñay kawsayniyoq kaytapas munankichishchu. Chayraykun Diospa palabranmantaqa huk law nacionniyoq runakunaman aswan willamusaqku. ⁴⁷ Diosmi khaynata kamachiwaranku:

“Qantan akllarayki, huk law nacionniyoq runakunapaq huk k'anchay hina kanaykipaq.

Saynapi enteron mundontinpi tiyaq runakunaman kay allin willakuykunamanta willamunaykipaq”, nispa [Isaías 42.6].

⁴⁸ Chayta uyarispankun, huk law nacionniyoq runakunaqa anchata kusikuranku. Hinaspan khaynata niranku:

—Diospa palabranqa ancha allinmi, nispanku.

Saynapin Diospa akllasqan kaq runakunaqa, wiñay kawsayniyoq kanankupaq, Jesucristopi creeranku.

⁴⁹ Hinaspan enteron chay llaqtakunapi Diospa palabranmanta willaranku.

⁵⁰ Ichaqa Israel nacionniyoq wakin runakunaqa, Pablota hinallataq Bernabeypa contranpi sayarinankupaqmi, allin respetasqa warmikunata, hinallataq allin reqsisqa qarikunatawan yachachiranku, ch'aqwata hatarichinankupaq. Chaymi chay runakunaqa Pablota hinallataq Bernabeypa contranpi karanku. Hinaspan chay llaqtankumanta qarqoranku. ⁵¹ Saynata qarqoqtinkun, Pabloqa Bernabeypiwan husut'ankuman allpa ratamuqtapas paykunapa contranpi thaptiranku. Hinaspan chaymanta Iconio llaqtaman riranku.

⁵² Ichaqa Jesucristopi chayraq creeq runakunañataqmi, Antioquía llaqtapi

gepakuranku. Hinaspan paykunaqa kusişqallaña, hinallataq Santo Espirituwan hunt'asqa ima karanku.

**Pablowan Bernabeypiwan Diospa palabranmanta
Iconio llaqtapi predicasqankumanta**

14 ¹Iconio llaqtaman chayaruspankun, Pabloqa Bernabeypiwan Diosmanta yachachina sinagoga wasiman costumbrenkuman hina haykuranku. Chaypin Señor Jesumanta runakunaman willaranku. Hinaqtinmi Israel nacionniyoq ashka runakunaqa, hinallataq huk law nacionniyoq ashka runakunapas Jesuspi creeranku. ²Ichaqa Jesuspi mana creeq Israel nacionniyoq runakunañataqmi, wakin huk law nacionniyoq runakunata yachachiranku, creyentekunapa contranpi sayarinankupaq. ³Chaykuna pasashaqtinpas huk tiempón Pabloqa Bernabeypiwan chay Iconio llaqtapi qepakuranku. Hinaspan Diospi anchata confiaspanku, hinallataq mana ni pitapas manchakuspanku, Diospa khayakuyninmanta runakunaman willaranku. Hinaqtinmi Diosqa paykunaman atiyta qoran, ancha admirakuypaq milagrokunata ruwanankupaq. ⁴Hinaqtinmi Iconio llaqtayoq wakin runakunaqa Israel nacionniyoq runakunapa favorninpi karanku. Wakinñataqmi ichaqa apóstol Pablopqa, hinallataq Bernabeypa favorninpi karanku. Chayraykun chay Iconio llaqtapi tiyaq runakunaqa mana acuerdopi kaspanku, dividisqa karanku. ⁵Hinaqtinmi Israel nacionniyoq wakin runakunaqa, huk law nacionniyoq wakin runakunapiwan, hinallataq autoridadninkupiwán ima, acuerdoman haykuranku, Pablota Bernabeytawan maltrataspa, rumiwan p'anaspa wañuchinankupaq. ⁶Chayta yacharuspankun, Pabloqa Bernabeypiwan ishkapayuranku Licaonia lawpi Listra llaqtaman, Derbe llaqtaman, hinallataq chay enteron muyuriqninpi llaqtakunamanwan ima. ⁷Hinaspan chay llaqtakunapipas Jesucristomanta allin willakuykunata runakunaman willaranku.

Pablota Listra llaqtapi rumiwan p'anasqankumanta

⁸Listra llaqtapin huk runa nacesqanmantapacha mana hayk'aq puriq karan. Paymi tiyasqanmanta, ⁹Pablota rimasqanta uyarisharan. Hinaqtinmi Pabloqa cuentata qokuran, chay mana puriq runaqa sanoyananpaq Jesucristopi confiasqanta. ¹⁰Chaymi Pablota altota rimaspa, chay runata khaynata niran:

—¡Sayariy! nispa.

Hinaqtinmi chay mana puriq runaqa, saltarisparaq puriyta qallariran. ¹¹Hinaqtinmi Pablota ruwasqanta rikuspánu, chaypi kaq runakunaqa Licaonia rimayninkupi qapariranku khaynata:

—¡Kunanmi dioskuna, runaman tukuruspa, noqanchisman visitamuwashanchis! nispanku.

¹²Hinaspan paykunaqa, Bernabeyta diosninkupa sutin Jupiterwan suticharanku. Pablotaqmi, runakunaman rimapayasqanrayku, huknin diosninkupa sutin Mercuriowan suticharanku.^g ¹³Chay llaqtaman haykunapin diosninku

g 14.12 Jupiter tan griego rimaypi niranku Zeus, nispanku. Mercuriotañataqmi griego rimaypi niranku Hermes, nispanku. Chay Grecia nacionniyoq runakunaqa creerankun, chay Jupiterwan sutichasqa diosninku llapallan dioskunamanta aswan más atiyiniyoq dios kananpaq. Hinaspapas creellarankutaqmi chay Mercuriowan sutichasqa diosninkupas llapallan dioskunapa partenmanta mensajeta apamuq kananpaq.

Jupiterpa templon karan. Hinaqtinmi chay templonkupi serviq sacerdoteqa, chay templonkupa punkunman torokunata, hinallataq t'ikakunawan ruwasqa guirnaladakunatawan ima apamuran. Hinaspan llapallan chaypi kaq runakunapiwan huk sacrificio ofrendata Bernabeyman Pablomanwan haywayta munaranku, paykunata adoranankupaq. ¹⁴Chayta yacharuspankun Pabloqa Bernabeypiwan p'achankutaraq llik'ikuranku chay ruwasqankuwan mana acuerdopi kaspanku. Hinaspan chay huñunakusqankupa chawpinman haykupa, altota qaparispa khaynata niranku:

¹⁵—¡Runamasiykuna! Qankunari, ¿imanaqtintaq kaykunatari ruwashankichís? Noqaykuqa manan dioskunachu kayku; aswanqa qankuna hina runallan kayku. Chaymi valekuykiku, kay mana valeq costumbrekuna ruway munasqaykichista ama ruwanaykichispaq. Aswanqa cheqaq kawsaq Diospi creeychis. (Hinaspa payllamanta mañakuychis, huchaykichista perdonasunaykichispaq). Paymi unancharan hanaq pachata, kay pachata, lamar qochata, hinallataq chaykunapi llapallan kaqkunatapas. ¹⁶Ichaqa ñawpaq tiempokunapiqa Diosqa permitiranmi, munasqankuta ruwaspa runakuna purinankuta. ¹⁷Saynata kawsashaqtinkupas, Diosqa pis kasqantan runakunawanqa reqsi-chikuran, runakunapa favorninpi allin kaqkunata ruwasqanrayku. Chayraykun Diosqa parata parachimuran, plantakunatapas tiempollanpi ruruchiran, rurunta mikhuspanku llapallan runakuna kusikunankupaq, nispa.

¹⁸Ichaqa Pabloman Bernabeywan chaykunata nishaqtinkupas, chay runakunataqa sasatan atajaranku chaykuna ruwanankumantaqa. Chayraykun chay sacrificiokunataqa, manaña paykunamanqa ofrecerankuñachu.

¹⁹Chaykunapa pasasqanpa qepanmanmi chay Listra llaqtaman chayamuranqo Israel nacionniyoq runakuna, Antioquía llaqtamanta, hinallataq Iconio llaqtamantawan ima. Paykunan chaypi kaq runakunata convencichiranku, Pablota contranpi sayarinankupaq. Chaymi chay Listra llaqtayoq runakunaqa Pablota rumiwan p'anaranku. Wañusqaña kananpaq piensaspankutaqmi, paykunaqa llaqtapa waq lawninman aysaspa, wikapamuranku. ²⁰Ichaqa Jesucristopi creeq runakunan, Pablota muyuriykuranku. Hinaqtinmi Pabloqa chay ratolla hatarispa, kaqmanta chay llaqtaman haykuran. Chaymantan paqarisnintin p'unchawtaña Bernabeypiwan kushka Derbe nisqa llaqtaman riranku.

²¹Pabloqa Bernabeypiwanmi Derbe llaqtapipas allin willakuykunata Jesucristomanta willakuranku. Chaymi ashka runakunaqa Jesucristopi creeranku. Chaymantan paykunaqa kutimuranku Listra llaqtaman, Iconio llaqtaman, hinallataq (Pisidia lawpi) Antioquía llaqtamanwan ima. ²²Chay llaqtakunapin Pabloqa Bernabeypiwan Señor Jesucristopi creeq runakunaman ziyaranku. Hinaspan Señor Jesucristopi creeqkunata kallpancharanku, iñiyinkupi ama chiriyankupaq. Hinaspan paykunata khaynata niranku:

—Noqanchisqa, Diospi creesqanchisraykun, hanaq pachaman haykunan-chispaqqa ñak'arisunpuni, nispa.

²³Saynallataqmi paykunaqa sapankama iglesiakunapi Diospi allinta creeq liderkunata akllaspa churaranku. Hinaspan paykunaman makinkuta churayuspa, Diosmanta mañapuranku, paykunata tukuy imapi Dios yanapananpaq. Chay liderkunataqa churaranku ayunaspa, hinallataq Diosmanta mañakuspa iman.

Siria provincia lawpi Antioquía llaqtaman kutisqankumanta

²⁴Chaymantan Pabloqa Bernabeypiwan pasaranku Pisidia provincia lawninta, asta Panfilia provincia lawman chayanankukama. ²⁵Hinaspan Jesucristomanta chaypipas allin willakuykunata willaranku, primertaqa Perge llaqtapi, chaymantataq Atalia llaqtapi. ²⁶Chaymantan Pabloqa Bernabeypiwan, huk barcoman wichaspa, Siria provincia lawpi Antioquía llaqtaman kutipuranku. Chay Antioquía llaqtapi creyentekunan Pablotaq hinallataq Bernabeypaqwan ñawpaqtaq Diosmanta mañapuranku. Hinaqtinmi paykunataq chay encargota cumpliranku, Jesucristomanta allin willakuykunata ashka nación llaqtakunapi allinta willakuspanku. ²⁷Hinaqtinmi Pabloqa Bernabeypiwan chay Antioquía llaqtaman chayaramuspanku, Jesucristopi creeq runakunawan huñunakuranku. Hinaspan Pabloqa Bernabeypiwan chay Antioquía llaqtapi hermanokunaman willaranku, predicaqtinku imakunatas Diospa ruwasqanmanta, hinallataq imaynatas huk law nacionniyoq runakunapas Diospi creesqankumantawan ima. ²⁸Hinaspan Pabloqa Bernabeypiwan chay llaqtapi unay tiempo qepakuranku, Señor Jesucristopi creeqkunawan kushka.

Jerusalén llaqtapi huñunakusqankumanta

15 ¹Chay p'unchawkunapin Judea provincia lawmanta wakin runakuna, Antioquía llaqtaman chayamuranku. Paykunawan Señor Jesupispi creeqkunata yachachiranku khaynata:

—Salvasqa kanaykichispaqqa Moisespa escribisqan leykunaman hinan circuncisión costumbreta ruwachikunaykichis, nispanku.

²Hinaqtinmi Pabloqa Bernabeypiwan mana acuerdopichu karanku chay Judea lawmanta hamuq runakunapa sayna yachachisqankuwan; hinaspan paykunawan k'araqta discutiranku. Chaykuna pasasqanta yachaspankun chay Antioquía llaqtapi creyentekunaqa Pablota Bernabeytawan waqyachiranku, Jerusalén llaqtaman rispa, chaypi kaq apostolkunawan, hinallataq iglesiapi liderkunapiwan chay circuncisión costumbremanta allinta parlamunankupaq. Chaymi Pabloqa Bernabeypiwan hinallataq huk creeq masinkunapiwan Jerusalén llaqtaman riranku.

³Hinaspan Antioquía llaqtapi kaq iglesiapa mandasqan, chay Antioquía llaqtamanta Jerusalén llaqtaman riranku. Hinaspan paykunataq Fenicia lawninta, hinallataq Samaria provincia lawninta pasaspanku, chay llaqtakunapi creyentekunaman willaranku, huk law nacionniyoq runakunapas Jesucristopi creesqankumanta. Chayta uyarispankun Jesucristopi creeqkunataq anchata kusikuranku.

⁴Chaymantan Pabloqa Bernabeypiwan Jerusalén llaqtaman chayaranku. Hinaqtinmi iglesiapi creyentekuna, apostolkuna, hinallataq iglesiapi liderkuna ima paykunata chashkiranku. Chaypin Pabloqa Bernabeypiwan paykunaman willaranku, imaynatas Diosqa paykunantakama tukuy imakuna ruwasqanmanta. ⁵Ichaga Jesucristopi creeq wakin fariseo religionniyoq runakunan, sayarispanku khaynata niranku:

—Necesariopunin chay huk law nacionniyoq creyente runakunapas circuncisión costumbreta ruwachikunankupaqqa, saynapi Moisespa escribisqan leykunata cumplinankupaq, nispanku.

⁶Chaymi apostolkunaqa, iglesiapa liderninkunapiwan ima, huñunakuranku, chay circuncisión costumbremanta allinta parlanankupaq. ⁷Ichaqa unay ratoñan discutinakuspa parlaranku. Hinaqtinmi Pedroqa tiyasqanmanta sayarispa, khaynata niran:

—Wawqeykuna, qankunapa yachasqaykichisman hinan, Diosqa qankuna ukhumanta noqataqa akllawaran, huk law nacionniyoq runakunaman rispay, Jesusmanta allin willakuykunata willamunaypaq, saynapi paykunapas uyarispanku Jesucristopi creenankupaq. ⁸Diosqa llapallan runakunapa sonqonta reqsispan, huk law nacionniyoq runakuna kashaqtinkupas, paykunata chashkiran. Hinaspan paykunamanpas Santo Espiritunta qoran, imaynan noqanchismanpas qowaranchis chay hinata. Saynata ruwaspanmi, noqanchisman rikuchiwaranchis paykunapas Diospa wawankuna kasqankuta. ⁹Diosqa noqanchis Israel nacionniyoq runakunatapas, hinallataq huk law nacionniyoq runakunatapas igualtan munakuwanchis. Chaymi paykunatapas llapan huchankuta Diosqa perdonaspa, sonqonkuta ch'uyancharan paypi ñiqitinku. ¹⁰Chayri, ¿imanaqtintaq Diospa contranpiri chaykunata ruwayta munashankichis? ¿Imanaqtintaq huk law nacionniyoq runakunatapas Moisespa escribisqan leykunata kasukunankupaqri obligayta munashankichis? Ichaqa manan ñawpaq abuelonchiskunapas, Moisespa escribisqan leykunataq cumpliyta atirankuchu, nitaqmi noqanchispas cumpliytaq atiranchishchu. Chay costumbrekunaqa llasallaña yugo hinan noqanchispaqqa karan. ¹¹Ichaqa Señor Jesucriston anchata khuyakuwanchis. Chaymi payqa, paypi creesqanchisrayku, tukuy huchanchiskunamanta gratislla salvawaranchis. Saynallataqmi huk law nacionniyoq runakunapas salvasqa kanku Jesucristopi creesqankurayku, nispa.

¹²Saynata Pedro rimaqtinmi, chaypi kaq runakunaqa upallaranku. Hinaqtinmi Bernabeyqa Pablopian paykunaman willaranku, imaynatas Diosqa paykunantakama, huk law nacionniyoq runakuna ukhupi tukuy ima milagro-kunata, hinallataq señalkunatawan ruwasqanmanta. ¹³Hinaqtinmi Pablowan Bernabeypiwan rimayta tukurullaqtinku, (Jesuspa wawqen) Jacoboqa chaypi kaq runakunata, khaynata niran:

—Wawqeykuna, uyariwaychis kay rimasqayta. ¹⁴Simón Pedroqa ñan willawaranchishña, imaynatas huk law nacionniyoq runakunatapas Diosqa munakusqanmanta. Hinallataq chay huk law nacionniyoq runakunapas, por primera vez, Diospa wawankuna kanankupaq akllasqanmantawan ima. ¹⁵Chaykunamantan Diosqa ñawpaq profetankunantakama ña willakuranña khaynata:

¹⁶“Noqa Señorniykichismi kaqmanta kutimusaq.

Hinaspan ñawpaq kamachikuq rey Davidpa mirayninta kaqmanta hatarichisqa, Israel nacionniyoq runakunata kamachinanpaq.

Hinaspan wasinpa perqankunata kaqmanta hatarichisqa, atinyiyoq kananpaq.

¹⁷Hinaqtinmi llapallan nacionkunamanta runakunapas, noqata mashkawaspa, noqaman hamunqaku.

Chaymi chay huk law nacionniyoq runakunaqa noqapi creespanku, wawaykuna kanqaku.

¹⁸ Kaykunatan qankunaqa ñawpaqmantapacharaq ña yacharankichishña”, nispa [*Amós 9.11-12*].

¹⁹Chaymi niykichis, huk law nacionniyoq runakunaqa, Diospi creesqanku-raykun, (ña Diospa wawankunaña kanku.) Chayraykun paykunataqa manaña obligananchishñachu, leyman hina ñawpaq costumbrenchiskunata ruwanan-kupaqa. ²⁰Aswanyá paykunamanqa escribisunchis khaynata: “Runakunapa ruwasqan idolokunaman ofrecesqa mikhunataqa aman mikhunkichishchu, waqllikuykunapiqa aman purinkichishchu, yawartaqa aman mikhunkichishchu, nitaq yawarpa pasasqan aychatapas aman mikhunkichishchu”, nispa. ²¹Ichaqa kay yachachikuykunamantan, ñawpaqmantaraq llapallan llaqtakunapi Moisespa escribisqan leynintaqa yachachinku, Israel nacionniyoq runakunapa huñunakunanku sinagoga wasikunapi, sapa samana p'unchawpi leespanku. Chaykunamantan noqanchisqa ña yachanchishña, nispa.

Huk law nacionniyoq creyentekunaman carta apachisqankumanta

²²Chaykunata Jacobo rimayta tukuruqtinmi, apostolkunaqa, iglesiapi liderninkunapiwan, hinallataq Jesucristopi llapallan creyentekunapiwan ima acordaranku, Pablowan hinallataq Bernabeypiwan kushka Antioquía llaqtaman ishkey liderkuna rinankupa. Chaymi akllaranku Barsabaswan sutichasqa Judasta, hinallataq Silastawan ima. ²³Hinaspan huk cartata paykunawan apachiranku. Chay cartapin khaynata niranku:

“Antioquía llaqtapi kaq khuyasqayku wawqekuna, hinallataq Siria provincia lawpi kaqkunapas, saynallataq Cilicia provincia lawpi tiyaqkunapas, noqayku apostolkunan, iglesiapi liderkunapiwan, hinallataq llapallan ñiikunapiwan ima, ancha khuyakuywan llapallaykichista saludamuykichis. Qankunaqa huk law nacionniyoq kashaspaykichispas, Jesucristopi creesqaykichisraykun, wawqeyku kankichis. ²⁴Noqaykuqa uyariykun, kay Jerusalén llaqtamanta wakin creeqmasinchiskunaqa qankunaman hamusqankuta. Hinaspan paykunaqa qankunata kamachisurankichis, circuncisión costumbreta ruwaspaykichis, Moisespa leyninkunata kasunaykichispaq. Ichaqa paykunataqa manan noqaykuqa kamachiraykuchu, chay ñawpaq costumbrekunamanta yachachisunaykichispaqqa. Paykunaqa chaykunata yachachisuspaykichismi, qankunata aswan ishkeyachishasunkichis. ²⁵Chayraykun noqaykuqa llapallayku acordaspayku, kay Jerusalén llaqtapi iglesiamanta qankunaman mandamushayku ishkey liderkunata. Paykunam hamunqaku Bernabeypiwan hinallataq Pablopiwan kushka. ²⁶Bernabeyqa Pablopiwanmi wañuytapas mana manchakuspanku, Señorninchis Jesucristota allinta kasukuspa servishanku. ²⁷Chay ishkey liderkuna mandamusqaykuqa Judasmi Silaspiwan. Paykunam willasunkichis imakunatas noqayku acordaspa, kay cartapi escribimusqaykumanta. ²⁸Ichaqa Santo Espiritupa yanapayninwanmi noqaykuqa allinta qawariyku, chay ñawpaq mana cumpli atina costumbrekunata, qankunaqa amaña ruwanaykichispaq. Chay acordasqaykun kaykuna: ²⁹Runakunapa ruwasqan idolokunaman ofrecesqa mikhunataqa aman mikhunkichishchu. Animalkunapa yawarnintaqa aman mikhunkichishchu. Animalkunata wañuchispa

yawarnin mana lloqsiqtinqa aman chay wañusqa yawarniyuq aychataqa mikhunkichishchu, nitaq kkillanmanta seq'okuq otaq qaqapaq animal-kunapa aychantapas aman mikhunkichishchu. Saynallataq waqllikuykunapipas aman purinkichishchu. Sichus kaykunata mana ruwankichishchu chayqa, allinmi kankichis. Saynaqa allinllayá kawsakuychis”, nispa.

³⁰Hinaspan Bernabeywan, Pablopiwan, Judaswan, hinallataq Silaspiwan ima, Jerusalén llaqtamanta Antioquía llaqtaman riranku. Chayaruspankun paykunaqa Jesucristopi creeqkunawan huñunakuranku. Hinaspan chay apasqanku cartata entregaranku. ³¹Hinaqtinmi chay Antioquía llaqtapi creyentekunaqa, chay cartata leeruqtinku, chayraq sonqonku tiyayuran. Chaymi paykunaqa anchata kusikuranku. ³²Saynallataqmi Judaspa Silaspiwan Diosmanta willakuq profetakuna kasqankurayku, chay Antioquía llaqtapi creyentekunata consuelaranku, hinallataq kallpancharanku ima. ³³Hinaspan Jerusalén llaqtamanta riq liderkunaga chay Antioquía llaqtapin ashka p'unchawkuna qepakuranku. Chaymantan chay Antioquía iglesiapi creyentekunaqa, ancha kusikuywan despedipuranku. ³⁴{Ichaqa chay Antioquía llaqtapin Silasqa qepakuran}. ³⁵Saynallataqmi Pablopas Bernabeypiwan chay Antioquía llaqtapi qepakuranku. Hinaspan Diosmanta yachachispanku, Señor Jesucristomantapas willakuranku wakin creyentekunapiwan ima.

Bernabeywan Pablowan mana acuerdopi kasqankumanta

³⁶P'unchawkuna pasaruqtinmi, Pabloqa Bernabeyta niran:

—Hakuchi, kaqmanta kutisunchis Señor Jesucristomanta allin willakuykunata willamusqanchis llaqtakunaman. Hinaspa visitamusunchis Jesucristopi creeqmasinchis runakunata, saynapi imaynas iñiyininku kashan chayta yachanapaq, nispa.

³⁷Chaymi Bernabeyqa paykunawan kushka Juan Marcos rinanta munaran.

³⁸Ichaqa Pabloqa manan munaranchu Juan Marcos paykunawan rinantaqa. Saynataqa piensaran, ñawpaqtaraq Panfilia lawpi kashaqtinku, chay Juan Marcosqa paykunata abandonaspa ripusqanraykun. ³⁹Chaymi Pabloqa Bernabeywan mana acuerdopichu karanku. Hinaspan paykunaqa separanakuranku. Hinaqtinmi Bernabeyqa Marcosllapiwanña Chipre sutiyoq islaman huk barcopi riranku.

Pablo ishka kay kaq viajeman risqanmanta

⁴⁰Pabloqa paywan kushka purinanpaqmi Silasta akllakuran. Hinaqtinmi Antioquía llaqtapi creyentekunaqa Diosmanta paykunapaq mañakuranku, paykunata Dios yanapananpaq, hinallataq cuidananpaq ima. Hinaspan despedipuqtinku, Pabloqa Silaspiwan viajaranku. ⁴¹Paykunaqa rishaspankutaqmi pasaranku Siria provincia lawninta, hinallataq Cilicia provincia lawninta ima. Hinaspan Diospi creeqkunata kallpancharanku, Jesucristopi astawan confianankupaq.

Plotawan Silastawan Timoteo compañasqanmanta

16 ¹Pabloqa Silaspiwanmi Derbe llaqtaman hinallataq Listra llaqtaman chayaranku. Hinaspan chay Listra llaqtapi tariranku Señor

Jesucristopi creeq Timoteo sutiyoq joventa. Paypa mamitanpas Jesucristopin creeran. Paymi karan Israel nacionmanta, papanñataq Grecia nacionmanta. ²Timoteomantaqa Listra llaqtapi hinallataq Iconio llaqtapi tiyaq creyentekunaqa allintan rimaranku. ³Chaymi Pabloqa Timoteota viajeman pusayta munaran. Ichaqa Israel nacionniyoq llaqtamasin runakunaqa chay risqanku llaqtakunapiqa llapallankun yacharanku, Timoteopa papanqa Grecia nacionniyoq runa kasqanta. Chaymi Pabloqa Timoteopa contranpi Israel nacionniyoq runakuna ama rimanankupaq, circuncisión costumbreta paypi ruwaran. ⁴Chaymantan paykunaqa pasasqanku llaqtakunapi creyentekunaman rispanku, paykunaman willatamuranku, Jerusalén llaqtapi apostolkunawan, hinallataq llapallan liderkunawan acordaspa, escribisqankumanta. ⁵Chaymi chay llaqtakunapi creyentekunaqa, kallpanchakuspanku, Señor Jesucristopi astawan confiaranku. Hinaqtiinmi ashka runakunaqa Jesucristopi creeqkunaman sapa p'unchaw yapakamuranku.

Macedonia provincia lawmanta runata huk visionpi Pablo rikusqanmanta

⁶Pabloqa paywan kushka riqmasin runakunapiwanmi Asia provincia lawpi allin willakuykunata Diosmanta willayta munaranku. Ichaqa Santo Espiritutaqmi mana permitiranchu. Chaymi paykunaqa Frigia lawman, hinallataq Galacia provincia lawman viajaranku. ⁷Hinaspan paykunaqa Misia provincia lawpa tupaqnin lugarkama chayaranku. Chaymantan Bitinia provincia lawman pasayta munaranku. Ichaqa Jesuspa Espirituntaqmi mana permitiranchu chay lawman rinankuta. ⁸Hinaqtiinmi paykunaqa Misia provincia lawninta Troas llaqtaman viajaranku. ⁹Chay llaqtapin Pabloqa Macedonia provincia lawnioq runata huk visionpi tuta rikuran. Chay visión rikusqanpin chay runaqa, sayariyuspa, Pablota khaynata ruegakuran:

—¡Macedonia provincia lawman hamuspaykiyá yanapaykuwayku! nispa.

¹⁰Chay visionninpi rikusqanta Pablo willawaqtinkun, llapallayku alista-kurayku, chay Macedonia provincia lawman viajanaykupaq. Chayman rispaykun noqaykuqa yacharayku, Diosqa kikinpuni chay provincia lawman mandawasqankuta, Jesusmanta allin willakuykunata runakunaman chaypi willamunaykupaq.^h

Filipos llaqtapi Lidia sutiyoq warmi Jesucristopi creesqanmanta

¹¹Troas llaqtamanta lloqsimuspaykun, huk barcoman wichaspa, lamar gochantakama Samotracia nisqa islanan rirayku. Paqarisnintin p'unchawtañaataqmi Neápolis llaqtaman barcopi rirayku. ¹²Chaymantan ichaqa chakillapiña Filipos llaqtaman rirayku. Chay Filipos llaqtapa Macedonia provincia ukhupin huk importante llaqta karan. Hinaspapas chay llaqtapiqa Roma nacionniyoq ashka runakunan tiyaranku. Hinaqtiinmi noqaykuqa ashka p'unchawkuna chaypi qepakurayku. ¹³Huk samana p'unchawpin noqaykuqa llaqtapa cercanpi kaq mayupa patanman rirayku. Chaypin sapa samana p'unchawpi Israel nacionniyoq runakunaqa, Diosmanta mañakunankupaq huñunakuq karanku. Hinaspan noqaykuqa chay lugarpi huñunasqa warmikunata

h 16.10 Kay librota escribiq Lucasqa Pablwan kushkan Macedonia provinciaman riran. Chayminin: “Llapallayku”, nispa.

tarirayku. Chaymi paykunapa ladonpi tiyayuspayku, Diosmanta allin willakuykunata paykunaman willarayku. ¹⁴Chay warmikunamanta hukninmi karan Tiatira llaqtamanta Lidia sutiyoq warmi. Paymi ancha valorniyok sumaq fino puka telakunata venderan. Hinaspapas payqa Diosta adoraq warmin karan. Paypa sonqontan Diosqa tupayuran, Pablopa yachachisqanta allinta uyarispa, Jesucristopi creenapq. ¹⁵Hinaspan Lidiaqa llapallan fami-liantin bautizarachikuspa, noqaykuta ruegawaranku khaynata:

—Sichus qankuna Jesucristopi creesqayta cheqaqtapuni creewankichis chayqa, wasiymanyá samakuq hamuychis, nispa.

Chaymi payqa anchata ruegakuwaranku, wasinpi qepakunaykupaq. Chaymi noqaykuqa paypa wasinpi qepakurayku.

Filipos llaqtapi Pablota Silastawan carcelman churasqankumanta

¹⁶Huk p'unchawmi noqaykuqa Diosmanta mañakunayku lugarman rishas-payku, ñanpi tuparayku mana allin espirituq sipaswan. Chay sipasmi gepa tiempokunaman imakunapas pasanmanta adivinayta yacharan. Saynata adivinaqtinmi, patronninkunaqa chay adivinasqanwan ashka qolqeta ganaranku. ¹⁷Chay sipasmi noqaykupa qepaykuta hamuspa, llapallan runakunaman altota rimaspa khaynata niran:

—Kay runakunaqa ancha atiyiniyoq Diostan servinku. Paykunan willasha-sunkichis Diosqa imaynatas salvasunaykichismanta, nispa.

¹⁸Saynatan chay sipasqa ashka p'unchaw chaykunata rimaran. Hinaqtinmi chay rimasqanta manaña uyariyta munaspan, Pabloqa chay sipaspi kaq mana allin espirituta niran:

—¡Señor Jesucristopa sutinpin kamachiyki. Kay sipasmanta lloqsiy! nispa.

Hinaqtinmi chay mana allin espirituqa, kasqan ratolla, chay sipasmanta lloqsiran.

¹⁹Hinaqtinmi chay sipaspa patronninkunaqa, qolqeta manaña ganayta atispanku, Pablota Silastawan hap'ispanku, autoridadkunapa kasqan plazaman aparanku. ²⁰Chaypin chay autoridadkunata khaynata niranku:

—Kay Israel nacionniyoq runakunan ch'aqwata hatarichishanku kay Filipos llaqtanchispi. ²¹Paykunan hukniraq costumbrenkuta yachachishanku. Chaymi noqanchis Roma nacionniyoq runakunaqa, chay costumbrenkutaqa mana aceptananchishchu, nitaq paykunataqa qatikunanchispashchu, nispanku.

²²Saynallataqmi chaypi kaq runakunapas Pablota hinallataq Silaspa contranpi sayariranku. Hinaqtinmi chay autoridadkunapa kamachiranku, paykunata q'alanaspa, wasankupi alli-allinta k'aspikunawan waqtanankupaq. ²³Sayna nishuta waqtaruqtinkutaqmi, chay autoridadkunapa soldadokunata kamachiranku, Pablota Silastawan carcelman churamunankupaq. Hinaspan carcelpi cuidaqtapas kamachillarankutaq, alli-allinta cuidananpaq. ²⁴Chaymi chay carcelta cuidaq runaqa Pablota Silastawan carcelpa ukhu k'uchunpi wishq'aran. Hinaspan huk llasallaña k'ulluwan Pablota hinallataq Silaspa chakinkunata hap'ichiranku.

²⁵Ichaga kushka tuta hina kashaqtinmi, Pabloqa Silaspiwan Diosmanta mañakuspa, himnokunata takisharanku. Chay takisqankutan carcelpi kaq wakin presokunapas uyarisharanku. ²⁶Hinaqtinmi qonqayllamanta ancha

mancharikuypaq huk terremoto nishuta shapchimuran. Chaymi chay carcelpa cimientonkunaraq anchata shapchikuran. Hinaqtinmi chay ratolla chay carcelpa punkunkuna kicharikuran. Saynallataq runakunata watasqanku cadenakunapas, kikillanmanta pashkakuran. ²⁷Chaymi chay carcelta cuidaq runaqa, rikch'arimuspa, chay carcelpa punkunkunata kichasqata rikuran. Chaymi payqa chay carcelpi kaq runakuna ña ishkapakunankupaqña piensaspan, espadanta orqomuspa, ña wañuchikunanpaq listoña kasharan. ²⁸Chaymi Pabloqa altota qaparisa, khaynata niran:

—¡Ama imatapas ruwakuychu; kaypin llapallayku kashayku! nispa.

²⁹Chay nisqanta uyarispanmi, chay carcelta cuidaq runaqa huk lamparinta mañakuran. Hinaspan payqa mancharisqallaña haykuran, Pablota hinallataq Silaspa kasqan cárcel k'uchuman. Ladonkuman chayaruspantaqmi, mancharikuyanta khatataspas, ñawpaqninkupi qonqorikuran. ³⁰Hinaspan chay carcelta cuidaq runaqa Pablota Silastawan carcelmanta hawaman orqomuspa, paykunata tapuran:

—Wiraqochakuna, ¿imatataq noqari ruwanay, salvasqa kanaypaqrí? nispa.

³¹Chaymi paykunaga contestaranku khaynata:

—Señor Jesucristopi creey, salvasqa kanaykipaq. Saynallataq wasiykipi kaq familiaykikunapas creechunku, salvasqa kanankupaq, nispa.

³²Hinaqtinmi Pabloqa Silaspiwan Diosmanta allin willakuykunata willaranku chay carcelpi cuidaq runaman, hinallataq wasinpi kaqkunamanwan ima. ³³Chaymantan chay carcelta cuidaq runaqa chay tutalla, Pablota Silastawan huk lawman pusarisa, k'irinkunata maqchiran. Hinaspan chay carcelta cuidaq runaqa familiakunantin bautizachikuran. ³⁴Chaymantan chay carcelta cuidaq runaqa, Pablota Silastawan wasinman pusaspa, mikhunata qoran mikhunankupaq. Hinaspan Diospi creesqankurayku anchata llapallanku kusikuranku.

³⁵Achiqaramuqtinñataqmi chay llaqtapi autoridadkunaga, carcelman huk guardiakunata mandaranku, chay carcelta cuidaq runata, khaynata nimunankupaq:

—Pablota Silastawan ripunankupaq kacharipuy, nispa.

³⁶Chaymi chay carcelta cuidaq runaqa Pablota niran:

—Llaqtata kamachiq autoridadkunam ordenta apachimuwan qankunata kacharipunaypaq; saynaqa hawkalla ripuychis, nispa.

³⁷Ichaga Pabloñataqmi chay guardiakunata khaynata niran:

—¿Imaninkin? Noqaykutaqa kay llaqtapi kamachikuq autoridadkunam, Roma nacionniyoq runakuna kashaqtiykupas, llapallan runakunapa ñawpaqninpi waqtachiwaranku. Hinaspan noqaykutaqa carcelman churachimuranku, manaraq sentenciasqa kashaqtiyku. Chaychu kunanri, ¿pakallapi kachariyta munawashankú? Manan noqaykuqa ripusaqkuchu. Paykunayá kikinkupuni hamuspanku orqowachunku, asta kay carcelpa punkunta lloqsinaykukama, nispanku.

³⁸Hinaqtinmi guardiakunaga Pablota nisqanta chay autoridadkunaman willaranku. Chaymi chay autoridadkunaga anchata mancharikuranku, Pabloqa Silaspiwan, Roma nacionniyoq kasqankuta uyarispanku. ³⁹Hinaqtinmi chay autoridadkunaga carcelman rispanku, Pablomanta Silasmantawan perdonta mañakuranku. Hinaspan Pablota Silastawan chay carcelmanta

orqospa, chay llaqtamanta ripunankupaq ruegaranku. ⁴⁰Hinaqtinmi Pabloqa Silaspiwan chay carcelmanta lloqsispanku, Lidiapa wasinman riranku. Chaypin Señor Jesuspi creeq hermanokunawan tupaspanku, Señor Jesucristopi allinta creenankupaq paykunata kallpancharanku. Hinaspan chay llaqtamanta ripuranku.

**Tesalónica llaqtapi Pabloqa hinallataq Silaspa
contranpi hatarisqankumanta**

17 ¹Pablowan Silaspiwan viajashaspankun, Anfípolis llaqtanta hinallataq Apolonia llaqtantawan pasaranku. Hinaspan asta Tesalónica llaqtakama chayaranku. Chay llaqtapin Israel nacionniyoq runakunapa huñunakunanku sinagoga wasi karan. ²Chaymi Pabloqa, costumbrenman hina, chay sinagoga wasiman rispa, chaypi kinsa sábado discutinakuq hinaraq Bibliamanta yachachiran. ³Hinaspan Pabloqa paykunaman entiendechiran, Diosmanta Hamuq Salvadorpa wañusqanqa, hinallataq kawsarimusqanpas necesario kasqanmanta. Hinaspan khaynata niran:

—Kay Jesusmanta rimasqayqa, Diosmanta Hamuq Salvadormi, nispa.

⁴Chaymi wakin Israel nacionniyoq runakunaqa, Jesucristopi creespanku, Pablomanwan hinallataq Silasmanwan juntakuranku. Saynallataqmi Diosta yupaychaq Grecia nación lawmanta ashka runakunapas, hinallataq allin reqsisqa ashka warmikunapas, Jesucristopi creeranku. ⁵Saynata runakuna Jesuspi creeqtinkun, Jesuspi mana creeq Israel nacionniyoq wakin runakunaqa envidiakuranku. Hinaspan paykunaqa mana ima ruwaq qella runakunata callemanta mashkamuspanku yachachiranku, Pabloqa hinallataq Silaspa contranpi ch'aqwata hatarichinankupaq. Chaymi chay qella runakunaqa callekunaman rispanku astawan ashka qellamasin runakunata huñumuspa, Jasón sutiyoq runapa wasinman riranku, Pablota Silastawan orqomuspa, maqanankupaq. ⁶Ichaga chay Jasonpa wasinpi Pablota Silastawan mana tarispankun, Jasonta arrastraspa, hinallataq Jesucristopi wakin creeqmasinkunatawan presochaspa, llaqtapi autoridadkunaman apamuranku. Hinaspan altota qaparispa, paykunata acusaranku khaynata:

—Kay runakunan enteron llaqtakunapi ch'aqwata hatarichimushanku. Hinaspan kay llaqtanchismanpas ña chayaramunkuña contranchispi ch'aqwata hatarichinankupaq. ⁷Chay runakunatan kay Jasonqa wasinpi chashkiruspa samachishan. Hinaspapas paykunaqa manan kasukunkuchu rey Cesarpa kamachikusqantaqa. Aswanmi reyninchispa contranpi rimaspanku, nishanku khaynata: “Noqaykupa reyniykuqa hukmi. Paypa sutinga Jesusmi”, nispanku.

⁸Chay nisqankuta uyarispankun chay llaqtapi runakunaqa, autoridadkunapiwan ima, anchata phiñakuspanku ch'aqwaman haykuranku. ⁹Hinaspan chay runakunaqa, Jasonmanta, hinallataq wakin creyentekunamantawan ima, huk garantiata pagachikuspa kacharipuranku.

Pablowan Silaspiwan Berea llaqtapi kasqankumanta

¹⁰Tutayaramuqtinmi Jesucristopi creeq runakunaqa apurayllaman Pablota Silastawan Berea llaqtaman mandaranku. Chayman chayaruspankun, Pabloqa Silaspiwan Diosmanta yachachina sinagoga wasiman riranku.

¹¹ Chay Berea llaqtapi tiyaq Israel nacionniyoq runakunaqa, Tesalónica llaqtapi tiyaq Israel nacionniyoq runakunamantaqa aswan más llamp'u sonqoyoq runakunan karanku. Chaymi paykunaqa Diosmanta allin willakuykunata sumaqa uyarispa chashkiranku. Hinaspan Bibliata sapa p'unchaw leespa allinta estudiaranku, saynapi Pablopá hinallataq Silaspa yachachisqankuqa, allinchus icha manachus kasqanta yachanankupa. ¹² Chaymi chay Berea llaqtapi tiyaq Israel nacionniyoq ashka runakunaqa, Señor Jesucristopi creeranku. Saynallataqmi Grecia lawmanta ashka qarikunapas, hinallataq ashka respetasqa importante warmikunapas, Señor Jesucristopiqa creellarankuta. ¹³ Hinaqtinmi chay Tesalónica llaqtapi tiyaq Israel nacionniyoq runakunaqa, Diosmanta Berea llaqtapi Pablo willasqanta yacharuspanku, chay llaqtaman riranku. Hinaspan chay llaqtapi runakunaqa hatariranku, Pablopá contranpi ch'aqwata ruwanankupa. ¹⁴ Chaymi chay llaqtapi creyentekunaqa apurayllaman Pablota lamar qochapa patanman ayqechiranku. Ichaqa Silasñataqmi Timoteopiwan, chay Berea llaqtallapi qepakuranku. ¹⁵ Chaymantan Pablota ayqechiq runakunaqa, Atenas llaqtakama Pablotaqa compañaranku. Hinaqtinmi Pablota chay compañaninku runakunata encargaran, paykuna Berea llaqtaman kutispanku, Silastawan Timoteotawan khaynata ninankupa: “Pablon qankunaman encargota apachimusunkichis, Atenas llaqtaman apurayllaman rinaykichispa”, nispa.

Atenas llaqtapi Pablo kasqanmanta

¹⁶ Pablota Atenas llaqtapi Silasta Timoteotawan suyashaspanmi, runakunapa ruwasqan ashka idolokunata rikuran. Chaymi payqa anchata llaikuran, (chay Atenas llaqtapi runakuna ashkallaña idolokunapi creesqankurayku). ¹⁷ Hinaspan Pablota Israel nacionniyoq runakunawan, hinallataq Grecia lawmanta Diosta yupaychaq runakunapiwan ima, Diosmanta yachachina sinagoga wasipi discutiranku. Saynallataqmi Pablota Jesucristomanta runakunawan parlaq sapa p'unchaw plazakunaman riran. ¹⁸ Saynallataqmi Pablota wakin epicurio nisqa yachayniyoq runakunawanpas, hinallataq estoico nisqa yachayniyoq runakunawanpas discutinakullarantaq. Chayta uyarispan wakinninku khaynata niranku:

—¿Imatataq rima kay cuento q'epi runarí? nispanku.

Wakinñataqmi niranku:

—Huk dioskunamantan yachachishan, nispanku.

Saynataqa niranku, Pablota Jesucristomanta allin willakuykunata, hinallataq qepa tiempoman wañusqakuna kawsarimunanmantawan yachachiqtinmi.ⁱ ¹⁹ Hinaqtinmi Pablota hap'ispa apamuranku huñunakunanku Areópago sutiyoq lugarman. Hinaspan khaynata niranku:

—¿Chay mosoq yachachisqaykikunari, ima ninantataq nin? ²⁰ Qanqa noqaykumanmi mana hayk'aq uyarisqayku yachachikuykunata yachachiwashan-kiku. Chaymi noqaykuqa allinta entiendechiwanaykikuta munayku, nispanku.

i 17.18 Epicurio runakunapas hinallataq Estoico runakunapas yachaysapa runakunan karanku. Epicurio runakunaqa, tukuy imamantapas más allinqa kusiqa kawsaypin creeranku. Estoico runakunañataqmi ichaqa, tukuy imamantapas más allinqa controlakuspa kawsanamanta creeranku.

²¹ Chay Atenas llaqtayoy runakunaqa, hinallataq chaypi tiyaq forastero runakunapas, huk mosoq yachachikuykunallamantan uyariyta, hinallataq parlaytapas munaranku.

²² Chaymi Pabloqa chay Areópago lugarpa chawpinpi sayaspa, khaynata niran:

—¡Atenas llaqtayoy runakuna! Qankunaqa qawarisqayman hinan ashka dioskunata serviq, hinallataq ancha religioso runakuna ima kasqankichis.

²³ Noqaqa kay llaqtaykichis ukhupi purishaspaymi, qawarispay, yupaychaykichis ashka lugarkunata rikurani. Hinaspapas rikullaranitaqmi mana diosniyoy huk illaq altartapas. Chay altarpin khayna escribisqa kasqa: “Mana reqsisqa Diospa altarnin”, nispa. Chay mana reqsisqaykichis Diosta adorasyaykichismantan, noqaqa kunan willasqaykichis.

²⁴ Chay mana reqsisqaykichis Diosmi ruwaran kay pachata, hinallataq kay pachapi tukuy ima kaqkunatapas. Paymi kay pachapa, hinallataq hanaq pachapa dueñonqa. Chayraykun payqa mana runakunapa ruwasqan templo-pichu tiyan. ²⁵ Hinaspapas Diosqa manan necesitanchu ni pi runapas yanapanantaqa. Aswanmi payqa llapallan runakunaman qowanchis kawsayta, samadyayta, hinallataq tukuy imakunatapas.

²⁶ Diosqa huk runallamantan enteron mundontinpi kaq runakunata mirachiran, kay pachapi tiyanankupa. Hinaspapas Diosmi decidiran hayk'aq nacenankuta, maypi tiyanankuta, hinallataq maypi wañunankutapas. ²⁷ Saynatan Diosqa ruwaran, kay pachapi llapallan runakuna Diosta mashkaspa tarinankupa. Chaymi cheqaqtapuni niykichis, Diosqa manan noqanchismantaqa karupichu kashan. ²⁸ Aswanmi Diosqa noqanchiswan kashan. Chaymi noqanchisqa Diospa yanapayninwan kawsanchis, purinchis, hinallataq kay pachapi vidayoqpas kanchis. Chaymi qankunamanta poesía escribiq wakin runakunapas khaynata niranku: “Noqanchisqa Diospa wawankunan kanchis”, nispanku. ²⁹ Saynaqa Diospa ruwasqan kashaspanchisqa, amayá Diosmantaqa piensasunchu runakunapa ruwasqan idolokuna hina kananpaqqa. Chaykunapa piensasqanman hinallan ruwasqa kashanku qorimanta, qolqemanta, hinallataq rumimanta ima. ³⁰ Ichaqa ñawpaq tiempokunamantaraqmi runakunapa huchallikusqanta Diosqa hinallata dejaran. Saynataqa dejaran, runakuna mana yachaspa huchallikusqankuraykun. Ichaqa kunanmi Diosqa kamachimun, enteron llaqtakunapi runakuna huchankumanta wanakuspa, Diosman kutiripunankupa. ³¹ Hinaspapas Diosqa ñan akllarunña, ima p'unchawtas kay pachapi runakunata huchankumanta juzganapaqqa. Chay p'unchawpin Diosqa runakunata juzganqa, mana pimanpas sayapakuspa. Hinaspapas Diosqa Señor Jesucristomanmi autoridadta qon, llapallan runakunata juzganapaq. Chaypaqmi Diosqa Jesucristota kawsarichimuran, payqa cheqaq juez kasqanta llapallan runakuna yachanankupa, nispa.

³² Chaymi chaypi kaq wakin runakunaqa, wañuqkunapa kawsarimunamanta uyariuspanku, asikuspa burlakuranku. Ichaqa wakin runakunañataqmi khaynata niranku:

—Kaykunamantaqa huk p'unchawña rimapayawankiku, nispanku.

³³ Hinaqtinmi Pabloqa paykunapa chawpinkumanta pasapurán. ³⁴ Ichaqa wakin runakunañataqmi Señor Jesucristopi creeranku; hinaspan Pablowan kushka riranku. Chay runakunan karanku: yachaysapa runakunapa

huñunakunanku Areópago juntamanta Dionisio sutiyoq, saynallataq Dámaris sutiyoq warmipas; hinallataq Señor Jesucristopi creeq huk runakunapas.

Corinto llaqtapi Pablo kasqanmanta

18 ¹Pabloqa Atenas llaqtamanta lloqsispanmi Corinto llaqtaman riran. ²Hinaspan chay Corinto llaqtapi Aquila sutiyoq runawan tuparan. Chay Aquila sutiyoq runaqa Ponto provincia lawmantan karan. Hinaspapas paypa ñawpaq abuelonkunaqa Israel nacionmantan karanku. Paymi warmin Priscilapiwan Italia nación llaqtamanta chikan tiempollaraq chayaramusqa Corinto llaqtaman. Chay Corinto llaqtamanqa chayamuran, Roma nación llaqtapi rey Claudio Israel nacionniyoq runakunata Roma llaqtamanta lloqsinankupaq kamachisqanraykun. Chaymi Pabloqa paykunaman visitaq riran. ³Chay Aquila runaqa carpakunata ruwaq runan karan. Saynallataqmi Pablopas chay carpa ruway oficioyoqllataq karan. Chaymi Pabloqa paykunawan kushka llank'aspa, chaypi qepakuran. ⁴Pabloqa chay Corinto llaqtapin sapa sábadó p'unchawpi Diosmanta yachachina sinagoga wasiman riran. Hinaspan chaypi Israel nacionniyoq runakunaman, hinallataq Grecia nacionniyoq runakunamanpas yachachiran, Señor Jesucristopi creenankuta munaspa.

⁵Silaswan Timoteowan Macedonia provincia lawmanta Corinto llaqtaman chayamuqtinkun, Pabloqa mana samaspa, Israel nacionniyoq runakunaman astawanraq yachachiran Jesusqa Diosmanta Hamuq Salvador kasqanmanta. ⁶Ichaga saynata Pablo yachachiqtinmi, Jesucristopi mana creeq Israel nacionniyoq runakunaqa contranpi kaspanku, Pablota k'amiranku. Chaymi Pabloqa p'achanta thaptirikuspa paykunata khaynata niran:

—Sichus qankunata Dios castigasunkichis chayqa, manan noqapa huchayñachu kanqa, aswanqa qankunapa huchaykichishñan kanqa. Kunanmantan ichaga huk law nacionniyoq runakunamanña risaq, Diosmanta allin willakuykunata paykunaman willamunaypaq, nispa.

⁷Saynata niruspan, Pabloqa chay sinagoga wasimanta lloqsispa riran Ticio Justo sutiyoq runapa wasinman. Chay runaqa Diosta cheqaqpaq yupaychaq runan karan. Hinaspapas payqa chay sinagoga wasipa ladollanpin tiyaran. ⁸Saynallataqmi Crispo sutiyoq runapas llapallan familiantin Señor Jesucristopi creeranku. Chay Crispo runaqa Diosmanta yachachina sinagoga wasipi kamachiq jefen karan. Hinaspapas chay Corinto llaqtapi tiyaq ashka runakunapas, Pablota yachachisqanta uyarispankun, Jesucristopiqa creellarankutaq. Hinaspan paykunaqa bautizachikuranku. ⁹Hinaqtinmi Señor Jesucristoqa huk tuta Pabloman huk visionpi rikhuriykuspa, khaynata niran:

—Ama manchakuychu nitaq upallaychu noqamanta runakunaman willaytaqa. ¹⁰Noqaga qanwanmi kashani, tukuy imapipas qanta yanapanaypaq. Chaymi qantaqa mana ni pipas imanasunkichu. Kay llaqtapiqa ashka runakunan, noqapi creenankupaq kashanku, nispa.

¹¹Chaymi Pabloqa Diospa palabranmanta yachachispa, huk wata soqta killantín chay Corinto llaqtapi qepakuran.

¹²Chay tiempopin chay Acaya sutiyoq provincia lawpi Galión sutiyoq runa gobiernasharan. (Chay provinciamanmi Corinto llaqta perteneceran). Hinaqtinmi chay Corinto llaqtapi tiyaq Israel nacionniyoq runakunaqa Pablota contranpi sayariranku. Hinaspan Pablota hap'iruspanku, juzganankupaq,

autoridadkunapa ñawpaqninman aparanku. ¹³Chaypin Pablota acusaspa, khaynata niran:

—Kay runaqa Diosta adoranankupaqmi, leyninchiskunapa contranpi, huk clase religionta runakunaman yachachishan, nispanku.

¹⁴Hinaqtinmi Pablo rimarinanpaq hinaña kashaqtin, chay gobernador Galionqa, Israel nacionniyoq runakunata khaynata niran:

—Sichus qankuna ima mana allinkuna ruwasqanmanta, otaq runa wañu-chisqanmanta acusashankichis chayqa, liston kashani qankunata uyarinay-paq. ¹⁵Ichaqa kay acusasqaykichisqa rimaykunallamanta, sutikunallamanta, hinallataq qankunapa leyniykichiskunallamantan. Chaykunamantaqa qan-kunapurayá arreglamuychis. Noqaqa kay asuntoykichismanqa manan mete-kuymanchu, nispá.

¹⁶Chaymi chay gobernador Galionqa, chay acusaq runakunata qarqochi-ran ladonmanta. ¹⁷Hinaqtinmi llapallan chaypi kaq runakunaqa, Diosmanta yachachina sinagoga wasipi kamachiq Sóstenes sutiyoq runata hap'ispanku, chay juzgaq autoridadkunapa ñawpaqninpi maqaranku. Saynata maqashaq-tinkupas, Galionmanqa manan ni imapas qokuranchu.

Antioquía llaqtaman Pablo kutisqanmanta

¹⁸Pabloqa ashka p'unchawkunan Corinto llaqtapi qepakuran. Chayman-tan Pabloqa creyentekunamanta despedikuspa, huk barcoman wicharan, lamar qochanta Siria provincia lawman rinanpaq. Paywanmi riranku Priscila warmipas qosan Aquilapiwan. Lamar qochapa patanpi Cencrea llaqtaman chayarupankutaqmi, Pabloqa Diosman prometekusqanta cumplisqanrayku, chukchanta rutuchikuran. ¹⁹Chaymantan lamar qochapa patanpi kaq Éfeso llaqtaman chayaranku. Chaypin Pabloqa Priscilatawan Aquilatawan saquespa, Diosmanta yachachina sinagoga wasiman riran. Hinaspan Israel nacionniyoq runakunaman Señor Jesusmanta chaypi yachachiran. ²⁰Hinaqtinmi chaypi kaq Israel nacionniyoq runakunaqa Pablota valekuranku, huk p'unchawku-natawan chaypi tardarinanpaq. Ichaqa Pabloqa manan munaranchu. ²¹Hinaspan paykunamanta despedikuspa, khaynata niran:

—{Noqaqa Jerusalén llaqtapi Pascua fiestamanmi rishani. Chaymi mana tardariyta qankunawanqa atiymanchu}. Ichaqa sichus Dios munaqtinqa, qan-kunata watukuqmi kutimusaq, nispá.

Saynata nispanmi, Pabloqa huk barcoman wichaspa, Éfeso llaqtamanta lloqsispa viajaran.

²²Pabloqa lamar qochapa patanpi kaq Cesarea llaqtaman chayarupanmi, Jerusalén llaqtaman riran, Señor Jesucristopi creeq runakunata saludayku-nanpaq. Chaymantañataqmi Pabloqa viajallarantaq Antioquía llaqtaman.^j

Pablo kinsa kaq viajeman risqanmanta

²³Hinaspan Pabloqa chay Antioquía llaqtapi qepakuran huk tiempo. Chay-mantapas payqa viajarallantaqmi visitananpaq Galacia provincia lawman, hinallataq Frigia lawman ima. Hinaspan chay provincia lawkunapi Señor

j 18.22 Bibliapiqa ishkaq llaqtakunan karan “Antioquía” sutiyoq. Kay Antioquía llaqtaqa Siria provincia lawpin karan.

Jesucristopi creeqkunata kallpancharan, ama ishkayaspa, Jesucristopi allinta confianankupaq.

Éfeso llaqtapi allin willakuykunata Apolos willasqanmanta

²⁴Chay p'unchawkunapin Éfeso llaqtaman chayamuran Alejandría llaqtayoq Apolos sutiyoq runa. Payqa Israel nacionniyoq runakunapa mirayninmantan karan. Hinaspapas Apolosqa allintan yacharan Diospa palabranmantaga; hinallataqmi payqa allinta rimaspa, pitapas convencechiq runa karan. ²⁵Hinaspapas Apolosqa Bautizaq Juanpa yachachisqan bautismomantan allinta yacharan. Ichaqa Señor Jesucristomantataqmi pisillata yacharan. Sayna chikallanta yachashaspanpas, payqa tukuy sonqonwanmi Señor Jesucristomantaga runakunaman yachachiran. ²⁶Apolosqa, mana manchakuspan, Diosmanta yachachina sinagoga wasipi, runakunaman yachachiyta qalliriran. Chay yachachisqanta uyairuspankun, Priscila warmiqa qosan Aquilapiwan Apolostaqa sapallanta wasinkuman pusaranku. Hinaspan Diospa palabranmanta, aswan más allinta Apolosmanqa entiendechiranku. ²⁷Chaymantan Apolosqa Acaya provincia lawman riyta munaran. Hinaqtinmi chay Éfeso llaqtapi creyentekunaqa, Apolosta kallpancharanku ripunanpaq. Hinaspan paykunaqa huk cartata escribispa recomendaranku, chay Acaya provincia lawpipas allinta chashkinankupaq. Apolosqa Acaya provincia lawman chayaruspantaqmi, chay lawkunapi creyentekunawan tuparan. Chay creyentekunaqa ñawpaqtaraqmi Jesucristopi creeranku, paykunata Dios favorecesqanrayku. Hinaqtinmi Apolosqa chay creyentekunata anchata kallpancharan. ²⁸Hinaspapas Apolosqa, ancha atiywan rimaspan, Israel nacionniyoq runakunawan k'araqta discutiran. Hinaspan Apolosqa Bibliapi nisqanman hina rimaran: "Jesúsqa Diosmanta Hamuq Salvadori", nispa. Saynata rimaspanmi, payqa chay Israel nacionniyoq runakunata venceran.

Éfeso llaqtaman Pablo hamusqanmanta

19 ¹Apolos Corinto llaqtapi kashaqtinmi, Pabloqa alto q'asanta pasaspan Éfeso llaqtaman chayaran. Chay Éfeso llaqtapin wakin creyentekunata tariran. ²Hinaspan paykunata tapuran khaynata:

—Qankunari Señor Jesuspi creespaykichisri, ¿chashkirankichishchu Santo Espirituta, qankunapi kananpaq? nispa.

Hinaqtinmi paykunaqa contestaranku khaynata:

—Manan ni hayk'aqqas uyairaykuchu Santo Espiritumantaga, nitaqmi yachaykupashchu, kanchus icha manachus chaytapas, nispanku.

³Hinaqtinmi Pabloqa niran:

—Qankunari, ¿imayna bautismowantaga bautizasqa karankichís? nispa.

Chaymi paykunaqa khaynata contestaranku:

—Noqaykuqa Bautizaq Juanpa yachachiwasqankuman hinallan bautizakurayku, nispanku.

⁴Chaymi Pabloqa khaynata niran:

—Bautizaq Juanqa bautizaran, huchankuta saquespanku Diosman kutirikuqtinkun. Hinaspapas Bautizaq Juanqa nillarantaqmi llapallan runakunata khaynata: "Noqapa qepayta Hamuqpi creeychis", nispa. Chay qepanta Hamuqqa karan Señor Jesusmi.

⁵ Pablopa nisqanta uyarispankun, chaypi kaq runakunaqa Jesucristopi creeranku; hinaspan Señor Jesuspa sutinpi bautizachikuranku. ⁶ Hinaqtinmi Pabloqa paykunaman makinta churayuytin, Santo Espíritu paykunaman hamuran. Chaymi paykunaqa huk mana yachasqanku rimaykunapi rima-ranku; hinallataq Diosmanta ima willakuranku. ⁷ Chaypi bautizachikuq runakunaqa chunka ishkañniyoq hinan karanku.

⁸ Chaymantan Pabloqa chay Éfeso llaqtapi sinagoga wasiman ashka kuti riran. Hinaspan mana manchakuspa, chaypi kaq Israel nacionniyoq runakunaman Diospa gobiernanan sumaq glorianmanta kinsa killa yachachiran. Saynataqa yachachiran, Jesucristopi paykuna creespa, payta kasukunankuta munaspanmi. ⁹ Ichaqa saynata yachachishaqtinpas, Israel nacionniyoq wakin runakunaqa, sonqonkuta rumiyachispankun, Jesucristopiqa mana creeyta munarankuchu. Hinaspan paykunaqa Señor Jesucristomanta yachachisqan-kupa contranpi maldecispa, llapallan chaypi kaq runakunapa ñawpaqninpi millaykunata rimayta qallariranku. Chayta uyarispanmi Pabloqa, Jesuspi creeq runakunapiwan, chay runakunamanta ayqerikuspa, huk lawman riranku. Hinaspan sapa p'unchaw huñunakuranku Jesucristomanta yachachinapq, Tirano sutiyoq runapa escuelanpi. ¹⁰ Chay escuelapin Pabloqa ishka-y wata hunt'a, Señor Jesusmanta yachachiran. Chaymi Asia provincia lawpi tiyaq llapallan runakunaqa, Señor Jesusmanta yachachikuyta uyariranku. Paykunamantan wakinqa Israel nacionniyoq runakuna karanku, wakintaqmi huk law nacionniyoq runakuna karanku.

Esceva sutiyoq runapa wawankunamanta

¹¹ Diosmi Éfeso llaqtapi hatun milagrokunata ruwaran Pablontakama. ¹² Chaymi runakunaqa Pablopa tupayusqan pañuelokunata otaq p'achakunapapas apakuranku. Hinaspan paykunaqa onqosqakunaman chay cosaskunata churayuytinku, paykunaqa sanoyaranku. Wakinñataqmi, chay cosaskunataqa demoniokunapa ñak'arichisqan runakunaman churayuranku; hinaqtinmi chay ñak'arichiq demoniokunaqa paykunamanta lloqsiran.

¹³ Ichaqa Israel nacionniyoq wakin runakunan chay Éfeso llaqtapi purillarakutaq, demoniokunata runakunamanta qarqoyta munaspanku. Hinaspan Señor Jesuspa sutinta oqarispanku, khaynata niranku:

—Pabloqa willakusqan Señor Jesuspa sutinpin noqaqa kamachiyki, kay runamanta lloqsinaykippaq, nispanku.

¹⁴ Chaytan ruwaranku Israel nacionniyoq sacerdotekunapa huknin kaq jefen, Esceva sutiyoq runapa qanchis wawankuna. ¹⁵ Chaymi chay demonioqa contestaspa, khaynata niran:

—Noqaqa reqsinin Jestastaqa, hinallataq Pablotapas. Qankunatan ichaqa mana reqsiykichishchu. Qankunari, ¿pitaq kankichís? nispa.

¹⁶ Saynata nispanmi chay mana allin espiritupa kamachisqan runaqa, kasqan ratolla paykunaman saltayamuspa, alli-allinta maqaran. Hinaqtinmi paykunaqa q'alalla, hinallataq k'iri-k'irillaña ishkapakuranku. ¹⁷ Chaymi Éfeso llaqtapi tiyaq Israel nacionniyoq runakuna, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapas, cuentata qokuranku chaykuna pasasqanmanta. Hinaspan anchata mancharikuranku. Hinaqtinmi Señor Jesuspa sutintaqa anchata respetaranku.

¹⁸Hinaspanmi Jesuspi chayllaraq creeq ashka runakunaqa hamuspanku, runakunapa ñawpaqninpi willakuranku, Diosta manaraq reqsishaspanku, tukuy mana allin huchakuna ruwasqankumanta. ¹⁹Paykunamantan wakinqa layqakuna karanku. Hinaspan Jesucristopi creeruspanku, chay magia libronkuta apamuranku. Hinaspan runakunapa ñawpaqninpi chay layqa libronkuta k'anaranku. Chay libronkupa valorninqa pishqa chunka waranqa jornal qolqepa valorninmi karan. ²⁰Saynapin Señor Jesusmanta allin willakuyqa ashka llaqtakunapi ancha atiywan willasqa karan. Chaymi ashka runakuna Jesucristopi creeranku.

²¹Chaykuna pasasqanpa qepantan Pabloqa piensaran, Macedonia provincia lawninta, hinallataq Acaya provincia lawninkunata muyuratuspa, Jerusalén llaqtaman rinanpaq. Hinaspapas piensallarantaqmi chay Jerusalén llaqtamanta Roma llaqtaman rinanpaqas. ²²Hinaspan Pabloqa yanapaqnin Timoteota, hinallataq yanapaqnin Erastotawan ima Macedonia provincia lawman mandaran. Ichaqa Pabloñataqmi ashka p'unchawkuna Asia provincia lawpi gepakuran.

Éfeso llaqtapi ch'aqwa hatarichisqankumanta

²³Chay p'unchawkunapin Señor Jesusmanta allin willakuykunata willakusqankurayku, Éfeso llaqtapi ch'aqwata hatarichiranku. ²⁴Chay ch'aqwataqa Demetrio sutiyoq runan qallarichimuran. Demetrioqa qolqemantan mamacha Artemisapa templon wasichakunata ruwaspa venderan. Hinaspan paypas, hinallataq yanapaqninkunapas ashka qolqeta ganakuranku.^k ²⁵Chaymi Demetrioqa yanapaqninkunatawan, hinallataq pay hina oficioyoq kaq runakunawan huñuspa, paykunata khaynata niran:

—Runamasiykuna, qankunaqa yachankichismi kay diosninchispa imagenninta ruwasqanchiswan ashka qolqe ganakusqanchistaqa. ²⁶Ichaqa rikusqanchisman, hinallataq uyarisqanchisman hinan, chay Pablo sutiyoq runaqa kay Éfeso llaqtanchispi runakunata diosninchispa contranpi hatarichishan. Saynallataqmi Asia provincia lawpi tiyaq runakunamanpas rimaspa nishan: “Runakunapa ruwasqan idolkunaqa manan cheqaq dioskunachu”, nispa. Chaymi ashka runakuna paypa rimasqanpi creeshanku. ²⁷Ichaqa chay Pablopa yachachisqanqa manan allinchi kashan. Sayna kaqtinqa, kay ruwasqanchis negocionchis chinkaruqtinmi, fracasoman haykusunman. Saynallataqmi kay allin reqsisqa mamachanchis Artemisapa templonpas mana imaman tukuchisqa kanman. Sayna kaqtinqa, kay mamachanchispa hatun sumaq kayninmi mana imaman tukuchisqa kanqa. Qankunaqa yachankichismi, kay mamacha Artemisatan kay Asia provinciapi, hinallataq enteron mundontinpiyas yupaychanku, nispa.

²⁸Hinaqtinmi Demetrioqa nisqanta uyariiruspanku, chaypi kaq runakunaqa, anchata phiñakuspa, qapariranku khaynata:

—¡Éfeso llaqtapi mamachanchis Artemisa kawsachun! nispanku.

²⁹Hinaspan chay Éfeso llaqtapi runakunaqa ch'aqwata hatarichiranku. Hinaspan Pablopa puriqmasin Gayota, hinallataq Aristarcotawan

k 19.24 Chay mamacha diosninkutaqa Griego rimaypin Artemisa sutiwan suticharanku. Latín rimaypiñataqmi Diana sutiwan suticharanku.

presocharuspanku, huñunakunanku coliseo lugarman aparanku. Pablopa chay puriqmasinkunaqa, Macedonia provincia lawmantan karanku. ³⁰ Hinaqtinmi Pabloqa chay runakunapa huñunakusqan lugarman riyta munaran. Ichaga Señor Jesuспи creeq runakunan mana dejarankuchu rinanta. ³¹ Hinallataqmi chay Asia provinciapi wakin kamachiqkunapas, Pablopa amigonkuna kaspa, Pabloman encargamuranku, chay runakunapa huñunakusqan lugarman ama rinanpaq.

³² Chay runakunapa huñunakusqan coliseo lugarpin hatun ch'aqwata hatarichiranku. Hinaspan wakin runakunaqa hukta rimaspa qapariranku; wakinta hukkunata rimaspa qapariranku; wakin runakunañataqmi ichaga, imapaqsi chaypi huñunakusqankutapas mana ni yacharankupashchu.

³³ Hinaqtinmi Israel nacionniyoq runakunaqa, Alejandro sutiyoq runata tanqaspa, llapallan runakunapa ñawpaqninman pasachiranku, Israel nacionniyoq runakunapa favorninpi rimananpaq. Chaymi Alejandroqa, makinta altoman oqarispa, llapallan runakunata upallachiyta munaran. ³⁴ Ichaga Éfeso llaqtayoq runakunaqa cuentatan qokuranku, Alejandroqa Israel nacionniyoq runa kasqanta. (Hinaspapas paykunaqa yacharankun, Israel nacionniyoq runakunaqa chay mamacha Artemisapi mana creesqankuta). Chaymi paykunaqa yaqa ishkay hora hina qapariranku khaynata:

—¡Éfeso llaqtapi mamachanchis Artemisaqa kawsachun! nispanku.

³⁵ Hinaqtinmi chay Éfeso llaqtapi kamachiq autoridadkunapa secretarion runaqa, chaypi kaq llapallan runakunata upallachispa, khaynata niran:

—Kay Éfeso llaqtapi tiyaq wawqeykuna, llapallan runakunan yachanku, noqanchismi encargado kashanchis, kay hatun mamacha Artemisatapas, hinallataq templontapas cuidananchispaqqa. Hinaspapas noqanchisqa yachanchismi, kay mamachanchisqa cielomanta urayamusqanta. ³⁶ Chaytan noqanchisqa llapachallanchis allinta yachanchis. Chaytaqa manan ni pipas negaytaqa atinmanchu. Saynaqa upallaychisyá, hinaspa manaraq ni imatapas ruwashaspa, allinta piensariychis. ³⁷ Kay apamusqaykichis runakunaqa manan ni imatapas mamachanchis Artemisapa templonmantaqa suwakurankuchu, nitaqmi paypa contranpiqa ni ima mana allintapas rimarankuchu. ³⁸ Sichus Demetrio, hinallataq chay oficiopi llank'aqmasin runakunapas, pipa contranpipas quejakuyta munaspaqa, aswanyá juezkunaman rispanku quejakamuchunku, chaypi arreglamunankupaq. Chaypaqmi juezkunapas hinallataq autoridadkunapas kashanku. ³⁹ Sichus imamantapas arreglanaykichis kashanraq chayqa, llaqtata kamachiq autoridadkuna huñunakuqtinkuyá, chaypi arreglankichis chaykunataqa. ⁴⁰ Manan imapas kanchu kay ch'aqwakuna ruwanapaqqa. Aswanmi Roma nacionniyoq autoridadkunaqa noqanchispa contranchispi acusawasunman, kay ch'aqwakunamanta mana ni imaynatapas contestayta atiqtinchis, nispa.

⁴¹ Kaykunata niruspanmi, chay secretarioqa, llapallan chaypi huñunasqa runakunata, wasinkuman ripunankupaq despedipuran.

Macedonia lawman hinallataq Grecia lawman Pablopa risqanmanta

20 ¹ Éfeso llaqtapi hatarichisqanku ch'aqwa thañiruqtinmi, Pabloqa Jesucristopi creeq runakunata waqyachimuran. Hinaspan Señor Jesucristopi ama ishkayaspa creenankupaq paykunata kallpancharan.

Chaymantan payqa paykunamanta despedikuspa, Macedonia provincia lawman riran. ²Hinaspan Pabloqa, llapallan llaqtakuna risqanpi, Jesucristopi creeq runakunata kallpanchatamuran. Chaymantan Pabloqa Grecia nación llaqtaman chayaran. ³Hinaspan Pabloqa chay nacionpi kinsa killa qepakuran.

Chaymantan Pabloqa huk barcopi Siria provincia lawman rinanpaq kashaspanña, Israel nacionniyoq wakin runakuna wañuchiy munasqankuta yacharuran. Chaymi Pabloqa Macedonia provincia lawninta pasaspa, Siria provincia lawman kutiyta munaran. ⁴Hinaqtinmi Pablotaqa compañaranku Asia provincia lawman, Jesucristopi creeqmasinkuna. Paykunan karanku Berea llaqtamanta Pirro sutiyoq runapa wawan Sópater, Tesalónica llaqtamanta Aristarco, Segundo, Derbe llaqtamanta Gayo, Asia provinciamanta Timoteo, Tíquico, hinallataq Trófimo ima. ⁵Paykunan ñawparuspanku, Troas llaqtapiña suyawaranku. ⁶Ichaga noqaykuñataqmi mana lewadurayoq t'anta mikhuna fiesta pasarullaqtin, Filipos llaqtamanta barcopi lloqsirayku. Chaymanta pishqa p'unchaw pasaruqtinmi Troas llaqtaman chayarayku. Chaypin tuparayku ñawpaqta riq wawqenchiskunawan. Hinaspan chay llaqtapi qanchis p'unchaw qepakurayku.

Troas llaqtapi Pablo kasqanmanta

⁷Semana gallariy domingo p'unchawtan huk wasipa altosninpi t'antata partiyuspa mikhunaykupaq huñunakurayku. Hinaqtinmi Pabloqa chawpi tutakama chaypi yachachiran, paqarisnintin p'unchaw viajeman lloqsinan kasqanrayku. ⁸Chay huñunakusqayku wasipa altosninpin, ashka lamparin-kuna k'anchasharan. ⁹Ichaga chay lugarpin Eutico sutiyoq joven ventanapi tiyasharan. Paymi unayllataña Pablo yachachiqtin, nishuta puñuywan aysarachikuspa puñurparan. Hinaspan chay wasipa kinsa kaq altosninmanta, pampaman urmaykuran. Chaymi paytaqa wañusqataña oqariranku. ¹⁰Hinaqtinmi Pabloqa chay altosmanta urayuspa, chay jovenman ashuyuspa, pampapi abrazaran. Hinaspan khaynata niran:

—Qankunaqa ama mancharikuychishchu. Payqa kawsashanmi, nispa.

¹¹Chaymantan Pabloqa kaqman altosman wichaspa t'antata partiyuspa, paykunawan mikhuran. Hinaspan Pabloqa asta achiqamunankama unayllaña yachachiran. Chaymantañan viajaran. ¹²Chay Eutico joventan ichaga, Jesucristopi creeq runakuna, jovenpa wasinman sanotaña pusapuranku. Hinaspan chaykuna pasasqanwan, Jesucristopi creeq runakunaqa astawan kallpanchakuranku.

Pablo Troas llaqtamanta Mileto llaqtakama vijasqanmanta

¹³Noqaykuqa huk barcoman wichaspaykun ñawparayku lamar qochan-takama Asón sutiyoq llaqtaman, chaypi Pablota oqarinaykupaq. Payqa acuerdasqaykuman hinan chakillapi riran. ¹⁴Hinaspan Asón llaqtaman chayaruqtiyku, Pabloqa risqayku barcoman wichamuran. Hinaspan paywan kushkaña qochapa patanpi kaq Mitilene llaqtakama rirayku. ¹⁵Chaymantan

paqarisnintin p'unchaw chayarayku qochapa chawpinpi Quío sutiyoq islapa chimpanman. Chaymantañataqmi huknin p'unchawta qochapa patanpi Samos islaman rirayku. Chaymantan paqarisnintinñataq Trogilio sutiyoq islapi samarispayku, chaymantaña Mileto llaqtaman chayarayku. ¹⁶ Pabloqa manan qepakuyta munaranchu Asia provincia ukhupi tarikuq Éfeso llaqtapiqa. Aswanmi Pabloqa apurakuran, Pentecostés fiesta p'unchawpi Jerusalén llaqtapipuni kananpaq.

Éfeso llaqtapi Pablopa despedikusqanmanta

¹⁷ Pabloqa Mileto llaqtapi kashaspanmi, Éfeso llaqtapi kaq iglesiaspi liderkunata waqyachimuran, paykunawan parlananpaq. ¹⁸ Hinaspan chay liderkuna Mileto llaqtaman chayaramuqtinku, Pabloqa khaynata niran:

—Qankunaqa allintan yachankichis, kay Asia provincia lawman hamusqaymantapacha, qankuna ukhupi imaynatas noqa comportakuspa kawsasqaytaqa. ¹⁹ Ichaqa Israel llaqtamasiy nacionniyoq runakuna tukuy problemakunata ruwawaqtinkupas, noqaqa humillayukuspaymi, waqastinpas ñak'aristinpas, Señor Jesustaqa servikurani. ²⁰ Noqaqa chaykunata pasashaspaypas, manan dejaranichu Diosmanta qankunaman willaytaqa. Hinaspapas noqaqa manallataqmi dejaranichu callekunapi, hinallataq wasikunapipas Diosmanta allin yachachikuykunata qankunapa allinniychichispaq yachachiytaqa. ²¹ Hinaspapas noqaqa, Israel nacionniyoq runakunamanpas, hinallataq huk law nacionniyoq runakunamanpas yachachiranin, huchankumanta wanakuspa Diosman kutirikunankupaq, hinallataq Señor Jesucristopipas allinta creenankupaq ima. ²² Kunanmi ichaqa Santo Espíritu kamachiwashan, Jerusalén llaqtaman rinaypaq. Ichaqa manan noqaqa yachanichu chaypi imas pasawanantaqa. ²³ Aswanmi Santo Espirituqa, may llaqtakunaman risqaypipas, ña rikuchiwashanña, Jerusalén llaqtaman chayaqtiyqa, carcelman churawanankumanta, hinallataq anchata ñak'arichiwanankumanta ima. ²⁴ Ichaqa chaykunata yachashaspaypas noqaqa manan preocupakunichu wañuchiwanankumantaqa. Noqapaqqa kay vidaymantapas aswan más valorniyoqqa, Diospa khuyakuyninmanta llapallan runakunaman willakuymi. Chayta ruwaspaymi, noqaqa Señor Jesucristopa kamachiwasqanta ancha kusikuywan cumplisqa.

²⁵ Chaymi noqaqa Diospa gobiernasqa sumaq glorianmanta qankunaman allin willakuykunata willaraykichis. Ichaqa kunanmantan qankunaqa manaña ni mayqenniychichispas huktawanqa rikuwankichishñachu. ²⁶ Chayraykun kunan qankunata niykichis, noqaqa manan huchayoqñachu kasaq sichus huchaman qankuna urmaspa castigasqa kaqtiykichisqa. ²⁷ Ichaqa ñan noqaqa, mana imatapas pakaspa, Diosmanta allin willakuykunataqa qankunamanqa clarota willaraykichishña. ²⁸ Saynaqa cuidakuychisyá kikiykichista; hinallataq Señor Jesucristopi creeq llapallan runakunatapas cuidaychis. Ichaqa kikin Santo Espiritun qankunataqa nombrasurankichis, oveja michiqkuna hina Señor Jesucristopi creeq runakunata allinta cuidanaykichispaq. Paykunaqa kanku Señor Jesuspa yawarninwan rantisqa runakunan. ²⁹ Noqaqa yachanin qankuna ukhumanta ripuqtiyqa, ashka runakuna hamunanta. Paykunan Jesucristopa iglesiasanta chinkachiyta munaspa, qankuna ukhuman haykumunqa. Hinaspan huk yarqasqa suwa ataq hinarqa,

qankunataqa engañayta munasunkichis. ³⁰Hinaspapas qankuna ukhullamantataqmi llullakuspa yachachiqkunapas hatarinqaku. Saynataqa yachachinqaku, Jesucristopi creeqkuna chay llulla runakunata kasukuspa, qatikunankupaqmi. ³¹Chayraykuyá qankunaqa allinta cuidakuychis. Hinaspa yuyariychis qankunaman yachachisqaykunata. Noqaqa kinsa wata qankunawan kaspaymi, tukuy kaykunamantaqa waqastinraq tuta p'unchaw sapankamaykichista advertiraykichis.

³²Chaymi kunan Diosmanta mañakuni, qankunata atiyinwan cuidasunaykichispaq, hinallataq paypa sumaq khuyakuyninwan sapa p'unchaw allinta kawsanaykichispaq. Diosqa ancha atiyiniyoqmi, qankunapa iñiyiniykichista wiñarichinanpaq, hinallataq llapan prometesqan herenciata sapankamaykichisman qosunaykichispaqpas. ³³Noqaqa manan ni pipa qorintapas, nitaq qolqentapas, nitaq p'achantapas munapayaranichu. ³⁴Aswanqa allintapunin qankunaqa yachankichis, qankunawan kushka kashaspayqa, kay makiykunawanmi llank'arani, saynapi noqapas hinallataq noqawan kaqkunapas mantenekunaykupaq. ³⁵Saynallataqmi qankunatapas yachachiraykichis, qankunapas noqa hina llank'aspa, wakcha runakunata yanapanaykichispaq, saynapi Señor Jesuspa nisqanta yuyanaykichispaq ima. Paymi niran: “Pipas chashkiyllata munaqmantaqa, runamasinman qoqmi aswan más bendecisqa kanqa”, nispa.

³⁶Pabloqa chaykunata rimayta tukuruspanmi, paykunawan kushka qonqorikuspa, Diosmanta mañakuranku. ³⁷Hinaqtinmi chaypi kaqkunaqa anchata waqaspa, Pablota abrazaykuspa much'aykuranku.^m ³⁸Hinaspan chaypi kaqkunaqa ancha llakisqa karanku, Pablo paykunamanta despedikuspa: “Kunamantan ichaqa manaña ni mayqennyikichispas huktawanqa rikuwankishñachu”, nisqanwan. Chaymantan llapallanku compañaranku Pablota huk barcoman wichanankama.

Jerusalén llaqtaman Pablo risqanmanta

21 ¹Chay Mileto llaqtapin, Éfeso llaqtamanta hamuq creyentekunawan despedinarukuspayku, barcoman wichaspa, derechollaña rirayku hatun lamar qochapa chawpinpi Cos sutiyoq isla allpaman. Chaymantan paqarisnintin p'unchaw lloqsipayku, Rodas nisqa islaman chayarayku. Chaymantataqmi viajeykuta continuaspa, chayallaraykutaq lamar qochapa patanpi Pátara sutiyoq llaqtaman.

²Chay Pátara llaqtapin Fenicia sutiyoq lawman riq barcota tarirayku. Hinaspan chay barcoman wichaspa viajarayku. ³Rishaspaykun Chipre isлата lamar qochapa chawpinpi rikurayku. Hinaspan chay Chipre islapa phaña lawninta pasarayku Siria provincia lawman rinaykupaq. Hinaspan chay Siria lawman rishaspayku, lamar qochapa patanpi Tiro llaqtaman chayarayku. Chay llaqtapin barcoqa sayaran, carga apasqanta urayachinankupaq. ⁴Chaymi noqaykupas barcomanta urayuspayku, Jesucristopi creeqkunata tarirayku. Hinaspan chay llaqtapi qanchis p'unchaw paykunawan kushka qepakurayku. Hinaqtinmi paykunaqa Santo Espiritupa willasqan

m 20.37 Israel nación llaqtapiqa, costumbrenkun karan qaripura uyankupi much'aywan despedinakuy.

kaspanku, Pablota hark'aspa willaranku, Jerusalén llaqtaman ama rinanpaq. ⁵Chay qanchis p'unchaw pasaruqtinmi, Jesucristopi llapallan creeqkunaqa, qarikuna, warmikuna, hinallataq warmakuna ima, acompañawaranku, llaqtamanta lloqsispa, lamar qochapa patankama. Hinaspan chaypi qonqorikuspayku, Diosmanta llapallayku mañakurayku. ⁶Mañakuyta tukuruspaykutaqmi, abrazanakuspa despedinakurayku. Hinaspan barcoman wicharayku. Paykunañataqmi ichaqa wasinkuman kutipuranku.

⁷Hinaspan chay Tiro llaqtamanta barcopi rirayku lamar qochapa patanpi Tolemaida nisqa llaqtakama. Hinaspan Jesucristopi creeqkunata chay llaqtapi saludaspayku, paykunawan qepakurayku chay p'unchaw.

⁸Hinaspan paqarisnintin p'unchawñataq, Cesarea llaqtakama chayarayku. Chay llaqtapi qepakurayku Felipeqa wasinpi. Felipeqa karan Señor Jesumanta allin willakuykunata willakuqmi; hinaspapas payqa karan Jesuspa apostolninkunapa akllasqan qanchis diaconokunamanta hukninmi. ⁹Saynallataqmi Felipepaqa tawa ususinkuna solterakama karan. Paykunan profetisa sipaskuna karanku. Hinaspan Diosmanta willakuranku.

¹⁰Chaymi Cesarea llaqtapi Felipeqa wasinpi ashka p'unchawña kashaqtiyku, Judea provincia lawmanta Agabo sutiyoq profeta runa chayamuran.

¹¹Hinaspan Agaboqa noqaykuman ashuykamuspa, Pablota cinturonninta orqospa, makinta hinallataq chakintapas watakuspa, khaynata niran:

—Santo Espiritun khaynata nin: Israel nacionniyoq runakunan, Jerusalén llaqtapi, khaynata watanqaku kay cinturonna dueñonta. Hinaspan Roma nacionniyoq kamachikuq runakunaman entreganqaku, nispa.

¹²Chayta uyaripaykun noqaykupas, hinallataq chaypi kaqkunapas Pablota ruegarayku, Jerusalén llaqtamanqa amaña rinanpaq. ¹³Chaymi Pablota khaynata niwaranku:

—¡Ama waqaychishchu! ¡Waqaspaqa anchatan llakichiwashankichis! Noqaqa manan carcelman churawanallankupaqchu listoqa kashani. Aswanqa Señor Jesucristoraykun, Jerusalén llaqtapi, wañunaypaqpas listo kashani, nispa.

¹⁴Chaymi noqaykuqa, mana ni imaynanmantapas Pablotaqa convencechiyta atiraykuchu, Jerusalén llaqtaman ama rinanpaqqa. Hinaspan noqaykuqa Pablota nirayku:

—Señor Jesuspa munayninman hina ruwasqa kachun, nispayku.

¹⁵Chay p'unchawkuna pasaruqtillanmi, alistakuspayku, Jerusalén llaqtaman rirayku. ¹⁶Hinaqtinmi Cesarea llaqtapi wakin wawqekunapas compañaawaranku. Hinaspan paykunaqa pusawaranku Chipre islamanta Mnasón sutiyoq runapa wasinman. Paypas ñawpaqmantapacharaqmi ña Jesucristopi creeqña karan. Hinaspan Mnasonpa wasinpi qepakurayku.

Santiagooman Pablo visitasqanmanta

¹⁷Jerusalén llaqtaman chayaruqtiykun, Jesucristopi creeq wawqekunaqa, ancha kusikuywan chashkiwaranku. ¹⁸Paqarisnin p'unchawtaqmi, Pablota noqaykuwan kushka (Jesuspa wawqen) Santiagota visitaq riran. Hinaspan tari-rayku Jesucristopi creeqkunapa llapallan líder ancianonkunatapas huñunasqata."

¹⁹Chaymi Pabloqa paykunata saludaykuran. Hinaspan Pabloqa paykunaman willaran, imakunatas Diosqa paynintakama huk law nacionniyoq runakunapa llaqtankupi ruwasqanmanta. ²⁰Chay willakusqankunata uyarispankun, chaypi kaq liderkunaqa Diosta hatuncharanku. Hinaspan Pablotaqa khaynata niranku:

—Wawqéy, kay Israel nacionniyoq runakunamantaqa, ashka waranqa runakunan Señor Jesucristopiqa creeranku. Ichaqa chay ñiqkunaqa Moisespa escribisqan leykunatan ancha allinta kasukuyta munaranku. ²¹Hinas-papas chay Israel nacionniyoq creyente runakunaqa, ñas uyarisqakuña huk law nación llaqtakunapi tiyaq Israel nacionniyoq llaqtamasinchiskunaman khaynata yachachisqaykita: “Moisespa escribisqan leykunataqa amañan kasukunkichishñachu. Nitaqmi qari wawaykichistapas circuncisión costumbretaqa ruwankichishñachu; nitaq nación llaqtanchispi costumbrekunata-pas ruwankichishñachu”, nispa. ²²Chayri, ¿ima nisunchistaq kayman hamus-qaykita runakuna yacharuqtinkurí? ²³Aswanqa kunan consejasqaykiku kayta ruwanaykipaq. Kaypin noqaykuwan tawa qarikuna kashan. Paykunan Diosman prometekusqankuta kay p'unchawkunapi cumplinanku kashan. ²⁴Saynaqa paykunata temploman pusaspaykiyá, qanpas paykunawan kushka costumbrenchisman hina ch'uyanchakamuy. Hinaspa chay tawa qarikuna chukchankuta kuchuchikunankupaq gastonta ima pagamuy. Sichus chayku-nata ruwamunki chayqa, llapallanmi yachanqaku, qanmanta rimasqankuqa mana cheqaq kasqanta. Hinaspan aswan yachanqaku, Moisespa kamachis-qanta kasukusqaykita. ²⁵Ichaqa Jesucristopi creeq huk law nación llaqtayoq runakunamantaq ñan escribiraykuña cartata. Chay cartapin willarayku khay-nata: “Runakunaq ruwasqan idolokunaman ofrecesqa mikhunataqa aman mikhunkichishchu. Animalkunapa yawarnintaqa aman mikhunkichishchu. Animalkunata wañuchispa, yawarnin mana lloqsitinqa aman chay aycha-taqa mikhunkichishchu, nitaq kikillanmanta seq'okuq otaq qaqapaq animal-kunapa aychantapas aman mikhunkichishchu. Saynallataq waqllikuykunapi-pas aman purinkichishchu”, nispa.

Pablota carcelman churasqankumanta

²⁶Hinaqtinmi Pabloqa paqarisnintin p'unchaw chay tawantin runaku-nata pusayukuspa, ch'uyanchakuq riranku. Hinaspan Pabloqa paykunawan kushka chay ch'uyanchakuy costumbreta ruwaruspanku, temploman hayku-ran. Hinaspan willakuran hayk'aqsi chay ch'uyanchakuy costumbreta tuku-nankumanta, hinallataq costumbrenkuman hina sapankamankupa ofrendan-kutapas apamunankupaq.

²⁷Chay ch'uyanchakuy costumbreqa qanchis p'unchawmi duraran. Hinaq-tinmi chay qanchis p'unchaw yaqaña cumplikushaqtin, Asia provincia law-manta kaq Israel nacionniyoq runakunaqa, Pablota templopi rikururanku. Hinaspan templopi kaq llapallan runakunata Pablota contranpi hatarichis-panku, Pablota hap'iranku, ²⁸khaynata qaparispanku:

—¡Israel nacionniyoq qarikuna, yanapawayku! ¡Kay runan llapallan llaqta-kunapi runakunaman yachachimushan Israel nación llaqtapa contranpi, Moisespa kamachisqan leykunapa contranpi, hinallataq kay templopa contranpi ima! ¡Chaymantapas Grecia nacionniyoq runakunatan Dios yupaychana temploman haykuchishan! ¡Saynata chay huchasapa runakunata temploman

haykuchispanmi, Diospa ch'uuya templontapas manaña respetaspa qenllichas-han! nispanku.

²⁹ Saynataqa niranku, Pablota Éfeso llaqtayoq Trofimotawan Jerusalén llaqtapi purishaqta, rikumusqankuraykun. Chaymi paykunaga khaynata piensa-ranku: “Pabloqa templomanmi huk law nacionniyoq Trófimo runata hayku-rachin”, nispanku.

³⁰ Chaymi Jerusalén llaqtapi ashka runakunaga, Pablopa contranpi ch'aq-wata hatarichispanku, huñunakuspa, Pablota hap'iranku. Hinaspan Pablotaqa chay templomanta arrastramuspa, hawaman orqomuranku. Hinaspan kasqan ratolla chay temploa punkunta wishq'aranku. ³¹ Chaypin Pablotaqa wañu-rachinankupaña kasharanku. Ichaqa aswanmi Roma llaqtayoq soldadoku-napa jefenman wakin runakuna willamuranku, Jerusalén llaqtayoq runakuna ch'aqwa hatarichisqankumanta. ³² Chaymi chay jefeqa, capitankunantin, hina-llataq soldadokunantin ima, chay ch'aqwa ruwasqanku lugarman hamuranku. Ichaqa Pablota maqaz runakunaga, soldadokunata jefentawan ima chayamus-qanta rikuspankun, Pablotaqa manaña maqarankuñachu. ³³ Hinaqtinmi solda-dokunapa jefenqa Pablota presocharan. Hinaspan ishkay cadenakunawan cade-nanankupaq kamachiran. Hinaspan chaypi kaq runakunata khaynata tapuran:

—¿Pitaq kay runarí? ¿Ima mana allintataq kay runari ruwaruran? nispa.

³⁴ Saynata tapuqtinmi, runakunaga qapariranku, wakin hukta, wakin-ñataq hukkunata. Chaymi chay soldadokunapa jefenqa, paykuna comunta qaparqachasqankurayku, mana ni imatapas entiendeyta atiranchu. Chaymi chay jefeqa soldadonkunata kamachiran, Pablota cuartelman apanankupaq. ³⁵ Hinaqtinmi cuartelpa gradasinman chayarachispanku, soldadokunaga Pablota wantupña apayuranku, chay runakuna hap'iyta munasqankurayku. ³⁶ Saynataqa ruwaranku, llapallan chay runakuna nishu phiñasqallaña qepankuta hamuspa, “¡wañuchun!” nispa qaparqachasqankuraykun.

Juzgaqnin runakunapa ñawpaqninpi Pablo rimasqanmanta

³⁷ Chaymantan soldadokunaga Pablota cuartelpa ukhunman apanankupaq kashaqtinña, Pabloqa soldadokunapa jefenta griego rimaypi niran:

—¿Manachu qanwan huk ratochalla parlaruyman? nispa.

Hinaqtinmi soldadokunapa jefenqa niran:

—Qanqa, griego rimaytaqa yachasqankimá. ³⁸ Saynaqa, ¿icha qanchu kas-hankipas chay Egipto llaqtayoq runaga? Chay Egipto nación llaqtayoq runan, Romamanta kamachikamuq gobiernopa contranpi, runakunata hatarichiran. Hinaspan tawa waranqa terrorista runakunata ch'inñeq lugarman pusaran, nispa.

³⁹ Chaymi Pabloqa contestaspa khaynata niran:

—Manan noqaqa chay egipcio runachu kani. Noqaqa Tarso llaqtapi naceq Israel nacionniyoq runan kani. Chay llaqtayqa ancha reqsisqa Cilicia provin-cia ukhupin. Chayraykuyá permitiykuway, kay Israel nacionniyoq runakuna-man parlapayaykunaypaq, nispa.

⁴⁰ Chaymi soldadokunapa jefenqa permisota qoran. Hinaqtinmi Pabloqa gradaspí sayaykuspa, makinwan señaschaspa, runakunata upallachiran. Chaymi chay runakuna upallaruqtin, Pabloqa chay runakunapa hebreo rimayninpiña, rimayta qallariran khaynata:

22 ¹—Israel nacionniyoq llaqtamasiykuna, noqapa nisqaytayá kunan uyariykuwaychis, nispa.

²Hinaqtinmi Pablota hebreo rimayninkupi rimaqta uyariruspanku, astawanraq upallaranku. Chaymi Pabloqa paykunata khaynata niran:

³—Noqaga Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapi naceq Israel nacionniyoq runan kani. Hinaspapas noqaga kay Jerusalén llaqtapi wiñaq, hinallataq yachayniyoq Gamalielpa yachachisqan runan kani. Chay Gamalielmi (allin yachayniyoq kaspá), noqataqa ñawpaq abuelonchiskunapa leyninkunata allinta kasukunaypaq yachachiwaran. Chaymi noqaga Diosta manchakuywan kasukurani, imaynan qankunapas kasukunkichis chay hinata. ⁴Hinaspapas ñawpaqtaqa, Señor Jesucristopi creeqkunata wañuchinaypaqmi qatikacharani. Chaymi wakintaqa qarikunatapas warmikunatapas, presota hap'ichispay, carcelman wishq'achirani. ⁵Chaykunamantaqa testigon kanku sacerdotekunapa jefenpas, hinallataq Israel nación llaqtapi kamachiq jefekunapas. Chay jefekunan kikinkupuni ordenta qowaran, Damasco llaqtapi tiyaq llaqtamasinchis runakunapaq. Chaymi noqaga chay ordenta apayukuspa, Damasco llaqtaman rirani, Jesucristopi creeqkunata hap'ispay, kay Jerusalén llaqtaman apamuqtiy, alli-allin castigasqa kanankupaq.

Pablon willakun Jesucristopi creesqanmanta

(Hech 9.1-19; 26.12-18)

⁶Noqaga Damasco llaqtamanmi ñanninta risharani. Hinaqtinmi Damasco llaqtapa cercanpiña kashaqtiy, qonqayllamanta yaqa kushka p'unchaw horasta hina, huk k'anchay cielomanta k'anchamuwaran, hinallataq enteron muyuriqniytapas. ⁷Chaymi noqaga pampaman wikapakuspay, huk rimayta uyarirani khaynata: “¡Saulo! ¡Saulo! ¿Imanasqataq qatikachawashankirí?” nispa. ⁸Hinaqtinmi noqaga contestarani: “Señor, ¿pitaq qanri kankí?” nispa.

Chaymi nimuwaran: “Noqaga qatikachawasqayki Nazaret llaqtayoyq Jesusmi kani”, nispa.

⁹Chay k'anchaytaqa, noqawan riq runakunapas rikurankun. Ichaqa Señor Jesuspa rimapayamuwasqantaqa, manan paykunaqa uyarirankuchu.

¹⁰Hinaqtinmi noqaga khaynata tapurani: “Señor, ¿imatataq ruwasaqrí?” nispa. Chaymi Señorqa nimuwaran: “Sayarispa Damasco llaqtaman chayaspa haykuy. Chaypin nisunkiku imatachus ruwanaykitaqa”, nispa. ¹¹Chaymi noqawan riqkunaqa, makiymanta aysawaspanku, Damasco llaqtaman pusawaranku, cielomanta chay k'anchay ñawsayachiwasqanrayku.

¹²Chay Damasco llaqtapin Ananías sutiyoq runa tiyaran. Payqa Moisespa escribisqan leykunata allinta kasukuqmi karan. Chaymi Israel nacionmanta Damasco llaqtapi tiyaq runakunaqa, anchata respetaranku. ¹³Paymi noqaga kasqayman hamuspa, khaynata niwaran: “Wawqéy Saulo, ñawsayasqaykimanta sanoyapuy”, nispa. Chaymi chay ratomantapacha noqaga kaqmanta rikurani. ¹⁴Hinaspan Ananiasqa niwaran: “Ñawpaq abuelonchiskunapa Diosninmi qantaqa akllasuranki, payta kasukuspa, paypa munasqanta ruwanaykipaq. Hinaspapas Diosqa munan mana ni ima huchayoyq Salvador Jesusta rikunaykitan, hinallataq voznintapas uyarinaykitan. ¹⁵Chaymi qanqa llapallan runakunaman willamunki, imatachus rikusqaykita, hinallataq uyarisqaykitawan ima. ¹⁶Chayri, ¿imataraqtaq suyashankirí? Sayarispaykiyá, Señor

Jesús manta mañakamuy, huchaykikunamanta perdonasqa kanaykipaq; hinallataq bautizachikamuy ima”, nispa.

Huk law nacionniyoq runakunaman willaq Pablo risqanmanta

¹⁷Jerusalén llaqtaman kutimuspaymi, Diosmanta mañakunaypaq, Diosta yupaychana temploman rirani. Hinaspan chaypi mañakushaspa, huk visionpi ¹⁸Señor Jesusta rikurani. Paymi khaynata niwaran: “Kay Jerusalén llaqtamanta apurayllaman lloqsiy. Kay llaqtapiqa manan uyarisunkikuchu noqamanta willakuqtiyqika”, nispa.

¹⁹Chaymi noqaqa contestarani khaynata: “Señor, paykunaqa allintan yachanku, Diosmanta yachachina sinagoga wasikunamanta qanpi creeqkunata hap'ichisqayta, hinaspapas alli-allinta castigachispay, carcelman ima churachisqaytaqa. ²⁰Saynallataqmi qanmanta willakuq Estebanta rumiwan p'anaspa yawarllataña wañuchishaqtinkupas, chaypin noqaqa huk testigo hina kasharani. Noqapunin acuerdopi karani, qanmanta willakusqanrayku payta wañuchinankupaqqa. Hinaspapas noqaqa Estebanta wañuchiq runakunapa p'achankutapas cuidaranin asta wañuchinankukama”, nispa.

²¹Hinaspapas Señor Jesúsqa niwallarantaqmi khaynata: “Kunanqa riy. Noqan mandasqayki, huk law nacionniyoq runakunaman willamunaykipaq”, nispa.

Pablota carcelman apasqankumanta

²²Pabloqa huk law nacionniyoq runakunamanta saynata niqtinmi, chaypi kaq runakunaqa Pablota rimasqanta uyarispanku, anchata phiñakuranku. Hinaspan Pablotaqa manaña uyariyta munaspanku, khaynata qapariranku: —¡Chay runaqa amaña kawsachunchu! ¡Wañuchun! nispanku.

²³Saynata rimaspankun, chay runakunaqa anchata qaparqacharanku. Hinaspan chaypi kaq runakunaqa, Pablota rimasqanwan mana acuerdopi kaspanku, p'achankuta thaptispanku, allpataraq altoman wickh'ukacharanku. ²⁴Hinaqtinmi soldadokunapa jefenqa kamachiran, cuartel ukhuman Pablota apaykuspanku, waqtashaspalla allinta tapunankupaq. Chay jefeqa saynataqa kamachiran, imanaqtinsi Pablota contranpi runakuna qaparqachasqankumanta yachayta munaspanmi. ²⁵Ichaqa chaypi soldadokuna, Pablota latiganankupaq sujetashaqtinkun, Pabloqa chaypi kaq capitanta tapuran:

—¿Qankunata ley permitisunkichishchu, Roma llaqtayoq runata manaraq juzgashaspa latiganaykichispaq? nispa.

²⁶Pablota sayna rimasqanta uyarispanmi, chay capitanta jefenman willaq riran. Hinaspan khaynata niran:

—Kunanri, ¿imatataq qanri ruwankí? Chay Pablo sutiyoq runaqa Roma nacionniyoq runan kasqa, nispa.

²⁷Chaymi chay capitanta jefenqa, Pabloman ashuyuspa, khaynata tapuran:

—Niway, ¿cheqaqtachu qanri Roma nacionniyoq runa kankí? nispa.

Chaymi Pabloqa niran:

—Arí, saynapunin, nispa.

²⁸Hinaqtinmi chay jefeqa khaynata niran:

—Noqaqa ashka qolqetan pagarani, Roma nacionniyoq runa kanaypaqqa, nispa.

Chaymi Pabloqa niran:

—(Noqaqa manan qan hinachu ashka qolqeta pagarani). Aswanmi noqaqa nacesqaymantapacha Roma nacionniyoq runa kani, nispa.

²⁹Saynata Pablo niqtinmi, latigashaspalla tapunankupaq hamuq soldado-kunaqa, manchakuspanku, kasqan ratolla Pablota lardonmanta ayqekuranku. Hinallataqmi chay jefepas, Pabloqa Roma nacionniyoq runa kasqanta yacharuspa, presochasqanmanta anchata mancharikuran.

Justicia punkupi Pablo defiendekusqanmanta

³⁰Paqarisnintin p'unchawmi soldadokunapa jefenqa, imamantachus chay Israel nacionniyoq runakuna Pablota huchacharanku, chayta yachayta munaran. Hinaspan Pablotaqa pashkachimuspa, sacerdotekunapa jefenkunata, hinallataq cortepe justicia ruwaq runakunatawan ima waqyachimuran, Pablota ñawpaqninkupi sayaykachispa tapunankupaq.

23 ¹Hinaqtinmi Pabloqa cortepe llapallan juzgaqkunata allinta qawayuspa niran:

—Israel nacionniyoq wawqeykuna, noqaqa concienciaypin allinta yachakuni, kunan p'unchawkama Diosta kasukuspa kawsasqayta, nispa.

²Saynata Pablo niqtinmi, Israel nacionpi sacerdotekunapa jefen Ananiasqa Pablota lardonpi kaq runakunata kamachiran, Pablota siminpi saqmanankupaq. ³Ichaqa Pabloñataqmi contestaspa, Ananiasta niran:

—¡Ishkay uya runa, Diosmi qantapas saqmasunki! Chaypiqa qanqa tiyashanki, Moisespa escribisqan leykunaman hina juzgawanaykipaqmi. ¿Chaychu leypa contranpi kamachishanki, noqata saqmawanankupaq? nispa.

⁴Saynata Pablo niqtinmi, Ananiaspa lardonpi kaq runakunaqa niranku:

—¿Imanaqtintaq saynatari k'amishanki, Diospa akllasqan sacerdotekunapa jefentari? nispanku.

⁵Hinaqtinmi Pabloqa niran:

—Wawqeykuna, manan noqaqa yacharanichu Israel nacionpi sacerdotekunapa jefen kasqantaqa. Bibliapin escribisqa kashan: “Aman k'aminkichu llaqtaykichispi gobiernaq runataqa”, nispa [Éxodo 22.28].

⁶Hinaspan Pabloqa cuentata qorukuran, chaypi juzgaq runakunamanta wakinqa, saduceo religionniyoq runakuna kasqankuta, wakinñataq fariseo religionniyoq runakuna kasqankuta ima. Chaymi Pabloqa altota rimarispas niran:

—Wawqeykuna, noqapas hinallataq familiaykunapas fariseo religionniyoqmi kayku. Hinaspapas noqaqa creenin runakuna, wañusqankumanta kawsarimunapiqa. Chayraykun noqataqa acusawashanku, nispa.

⁷Saynata Pablo niqtinmi, chaypi juzganankupaq fariseo religionniyoq runakunaqa, saduceo religionniyoq runakunawan discutiya qallariranku. Chaymi Pablota juzganankupaq chaypi huñunasqa juezkunaqa ishkay grupoman rakinakuranku. ⁸Saynataqa rakinakuranku, saduceo religionniyoq runakuna khaynata yachachisqankuraykun: “Wañuqkunaqa manan kawsarimunqakuchu. Manataqmi angelkunapas nitaq ima espiritukunapas kanchu”, nispanku. Ichaqa fariseo religionniyoq runakunañataqmi yachachiranku khaynata: “Runakunaqa wañusqankumantaqa kawsarimunqakun; hinallataq angelkunapas, espiritukunapas kanmi”, nispanku. ⁹Chaypin llapallanku

k'araqta qaparinakuranku. Hinaqtiinmi fariseo religionniyoq runakunamanta, leykunata yachachiq runakunaqa, wakinnin sayarispá khaynata niran:

—Kay Pablo sutiyoq runaqa mana ni ima culpayoqmi. Paymanqa huk ángel otaq huk espíritu imapashchá rimapayaramun Diospa partenmanta, nispanku.

¹⁰ Hinaqtiinmi paykunaa, astawan nishuta k'aminakuspa discutinakuranku. Chaymi Roma llaqtamanta soldadokunapa jefenqa, Pablota chaypi wañurachinankupaq piensaspa, anchata mancharikuran. Chayraykun chay jefeqa soldadonkunata kamachiran, Pablota cuartelman kaqmanta apanankupaq.

¹¹ Chay tutan Señor Jesucristoqa, Pabloman rikhuriykuspa khaynata niran:

—Pablo, kallpanchakuy. Imaynan kay Jerusalén llaqtapi noqamanta willakuranki, saynallataqmi Roma llaqtapipas willakunayki kashan, nispa.

Pablota wañuchinankupaq acuerdo ruwasqankumanta

¹² Paqarisnintin p'unchawmi Israel nacionniyoq wakin runakunaqa, huñunakuspanku acuerdota ruwaranku, imaynatachus Pablota wañuchinankupaq. Hinaspan juramentota ruwaranku khaynata nispanku:

—Noqanchisqa amayá mikhusunchishchu, nitaq tomasunchispashchu asta Pablota wañuchinanchiskama. Sichus Pablota mana wañuchisunchu chayqa, kay juramento ruwasqanchisman hinayá, Diospa castigonqa huk maldición hina noqanchisman hamuchun, nispanku.

¹³ Chay juramento ruwaq runakunaqa, tawa chunka masraqmi karanku.

¹⁴ Hinaspan chay juramento ruwaqkunaa, sacerdotekunapa jefenkunaman, hinallataq Israel nacionpi kamachiqkunamanwan rispanku, khaynata niran:

—Noqaykuqa juramentota ruwaspaykun, acuerdoman haykurayku, Pablota wañuchinaykukama mana ni imatapas mikhunaykupaq. Mana cumplisaqkuchu chayqa, Diospa castigonyá huk maldición hina noqaykuman hamuchun, nispanku. ¹⁵ Chaymi kunan qankunata mañakuykiku: qankuna, hinallataq cortepi wakin juezkunapiwan imayá, Roma llaqtamanta soldadokunapa jefenmanta mañaychis, paqarin p'unchaw Pablota qankunaman apamunankupaq khayna engañollawan: “Noqaykuqa astawanmi tapuyta munayku Pablotaqa, huchayoqchus icha mana huchayoqchus kasqanta”, nisalla. Ichaqa noqaykutaqmi listollaña suyapakusaqku ñanpi, manaraq kayman chayachimushaqtiy-kichis wañuchinaykupaq, nispa.

¹⁶ Ichaqa Pablota sobrinonñataqmi uyariruran, Pablota wañuchinankupaq paykuna acuerdo ruwasqankuta. Chaymi cuartelman rispa, Pabloman willamuran. ¹⁷ Hinaqtiinmi Pabloqa soldadokunapa huknin kaq capitanta waqyaspa niran:

—Kay joventa jefeykiman pusarapuway. Paymi huk willakuyta jefeykiman willamunan kashan, nispa.

¹⁸ Hinaqtiinmi chay capitanta, chay joventa jefenman pusaran. Hinaspan chay capitanta jefenta niran:

—Presochasqa Pablon waqyawaspa valekamuwan, kay joventa qanman pusamunaypaq. Paysi huk willakuyta qanman willasunki, nispa.

¹⁹ Chaymi chay capitanta jefenqa, chay joventa huk lawchaman makinmanta aysarispá, khaynata tapuran:

—¿Imatataq willawanaykiri kashan? nispa.

²⁰ Chaymi chay jovenqa niran:

—Noqan uyariramuni, Israel nacionniyoq wakin runakuna, hinallataq cortepi juezkunapiwan ima huñunarukuspa acuerdo ruwasqankuta. Chaymi paykunaqa nishanku, paqarin qanman hamunankupaq. Hinaspan engaño-llawan qanta valekusunkiku, khaynata nispa: “Noqaykuqa astawanraqmi Pablota tapuyta munayku, huchayoqchus icha manachus kasqanta”, nispa. ²¹ Ichaqa paykunapa nisqankutaqa amayá qanqa creenkichu. Paykunamantaqa tawa chunka masraqmi ñanpi pakakuspanku, Pablota suypakunqaku. Hinaspapas paykunaqa huk juramentotan ruwaranku, Pablota asta wañuchinankukama, mana mikhunankupaq, hinallataq mana ni imatapas tomanankupaq ima. Chaymi kunan paykunaqa listollaña suyashanku, mañakusqankuman hina aceptanaykipaq, nispa.

²² Hinaqtinmi chay jefeqa chay joventa mandapuran khaynata kamachispa:

—Kay willawasqaykitaqa aman ni pimanpas willankichu, nispa.

Gobernador Felixman Pablota apasqankumanta

²³ Chaymantan chay capitampa jefenqa ishkey capitankunata waqyaspa, khaynata kamachiran:

—Alistaychis ishkey pachaq soldadokunata, chakillapi rinankupaq, qanchis chunka soldadokunata, caballopi rinankupaq, hinallataq ishkey pachaq soldadokunapas lanzawan allin armasqa, esqon horas tutata Cesarea llaqtaman rinankupaq. ²⁴ Saynallataq caballokunatapas alistamuychis, Pablota huknin caballopi montachispa, sanollata gobernador Felixman apanaykichispaq, nispa.

²⁵ Saynata kamachispanmi, chay capitampa jefenqa soldadokunawan apachinanpaq, huk cartata gobernador Felixman escribiran. Chay cartapin niran:

²⁶ —Ancha respetasqa gobernador Félix. Noqa Claudio Lisiasmi huk sumaq respetowan qanta saludamuyki. ²⁷ Kay presochasqa runa apachimusqaytan, Israel nacionniyoq runakuna presocharusqaku. Hinaspan wañuchinankuña kashaqtinku, Roma nacionniyoq runa kasqanta yacharuspay, soldadoykunapiwan rispay, wañuchinankumanta salvamuni. ²⁸ Hinaspan cortepi juzgaq Israel nacionniyoq runakunapa kasqanman aparani, chaypi imamantachus payta huchachasqankumanta yachayta munaspay. ²⁹ Chaypin yachamuni, paykunapa leyninkuman hinalla acusaspa juzgasqankuta. Ichaqa manan paypiqa ni ima culpantapas tarinichu, wañuchisqa kananpaq, nitaq carcelman churasqa kananpaqpas. ³⁰ Chaymantan noqaqa yacharurani, Pablota Israel nacionniyoq runakuna wañuchinankupaq acordasqankuta. Chaymi noqaqa chay acusasqanku runata qanman apachimushayki. Hinaspapas chay llapallan acusaqnin runakunataqa ñan kamachiniña, chay acusasqanku runapa contranpi imapas acusanankupaq kaqtinqa, qanpa ñawpaqniyki acusanankupaq, nispa.

³¹ Hinaqtinmi Roma nacionniyoq soldadokunaqa, jefenkupa kamachisqanman hina, chay tutalla Pablota Antípatris llaqtapi cuartelman aparanku.

³² Paqarisnintin p'unchawñataqmi, chakillapi riq soldadokunaqa Jerusalén llaqtapi kaq cuartelman kutinpuranku. Ichaqa caballopi riq soldadokunañataqmi, Pablota apaspa, seguiranku viajenkuta. ³³ Hinaqtinmi Cesarea

llaqtaman chayaruspanku, gobernador Felixman carta apasqankuta, hinallataq Pablotaapas entregaran. ³⁴Chaymi chay cartata leeruspa, gobernador Felixqa Pablota tapuran may provinciamantas kasqanta. Hinaqtiinmi Cilicia provincia lawmanta Pablo kasqanta yacharuspa, ³⁵gobernador Felixqa Pablota niran:

—Qanta acusasuqniyki runakuna hamuqtinkuñan, ima niwanaykitapas noqaqa uyarisqayki, nispa.

Hinaspan soldadokunata kamachiran, wañuq rey Herodespa ruwachisqan palacio wasinman Pablota apaspanku, chaypi cuidamunankupaq.

Gobernador Felixpa ñawpaqninpi Pablo rimasqanmanta

24 ¹Pishqa p'unchaw pasaruqtinmi, sacerdotekunapa jefen Ananiasqa, Israel nación llaqtapi kamachiq runakunapiwan Cesarea llaqtaman chayamuranku. Paykunaga hamuranku Tértulo sutiyoq abogado pusayukuspankun. Hinaspan Pablota acusanankupaq gobernador Felixpa kasqanman riranku. ²Pablota huñunakusqanku lugarman pusaramuqtinkun, abogado Tertuloqa acusayta qallariran khaynata:

—Wiraqocha gobernador Félix, qanqa allintan kay nación llaqtaykupi gobiernaspayki, imakunatapas allinta ruwashanki. Chaymi noqaykuqa anchata agradecikuykiku, hawkallata kay llaqtaykupi kawsachiwasqaykikumanta. ³Hinaspapas wiraqocha gobernador Félix, noqaykuqa tukuy lawpin, anchata agradecikuykiku noqaykupa favorniykupi tukuy imakuna ruwasqaykimanta. ⁴Ichaga manan nishutachu noqaykuqa tiempoykita pierdechiyta munayku. Kay nisqaykutayá kunan huk ratolla uyariykuwayku. Ama hina kaychu, khuyakusqayku wiraqocha.

⁵Kay Pablo sutiyoq runaga, kay enteron Israel nacionniyku ukhupi purispanmi, noqaykupurata peleachiwaspanku, nishu problemakunata ruwashan huk plaga hinaraq. Hinaspapas payqa Jesús sutiyoq runata qatikuq runakunapa huknin kaq jefenmi. Chay Jesús runaga karan Nazaret llaqtamantan. Chaymi kay Pabloqa chay Nazareno sutiyoq falso sectata umallishan. ⁶Hinaspapas kay Pabloqa huk law nacionniyoq runakunatan Dios yupaychanayku temploman pusaykuran. {Chaymi paytaqa presochaspa leyniykuman hina juzgayta munarayku. ⁷Ichaga Roma llaqtamanta soldadokunapa jefen Lisias sutiyoq runa hamuspanmi, maqawaspankuraq kay Pablotaqa makiykumantaña qechumuwaranku. ⁸Hinaspan kamachiran kay runa acusaqkunata, qanpa ñawpaqniykiman hamunankupaq}. Saynaqa kunanyá qanpuni, kay runata allinta tapupayaspa, yachay imakunamantas acusashayku chayta, nispa.

⁹Saynata chay Tértulo sutiyoq abogado rimaruqtinmi, Israel nacionta kamachiq runakunapas niranku:

—Arí, kay nisqankunaga cheqaqpunin, nispanku.

¹⁰Chaymi gobernador Felixqa, Pablo rimananpaq makinwan señascharan. Hinaqtiinmi Pabloqa khaynata niran:

—Noqaqa yachanin kay Israel nación llaqtapi unay watakunaña juez kasqaykita. Chaymi noqaqa qanpi anchata confiaspay ñawpaqniyki rimarisaq, kay acusawasqankumanta defiendekunaypaq. ¹¹Yaqa chunka ishkañniyoq p'unchawllaraqmi pasarun, Diosta yupaychanaypaq Jerusalén llaqtaman

risqayqa. Kay nisqayqa cheqaqchus icha manachus kasqanta, yachayta munaspaqa, qan kikiykiyá rispayki tapukacharakamuy. ¹² Kay acusawaqniy runakunaqa manan noqataqa tariwaranku, Diosta yupaychana templopi piwanpas peleashaqtachu, nitaq Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapi-pas runakunata ch'aqwanachishaqtachu, nitaq llaqtapi-pas runakunata peleachishaqtachu. ¹³ Ichaqa kay runakuna saynata acusawanankupaqa, manan ni ima pruebankupas kanchu. ¹⁴ Ichaqa cheqaqtan nisqayki, noqaqa ñawpaq abueloykunapa servisqan Diostan servini. Hinaspapas noqaqa creenin Moisespa escribisqan leykunapi, hinallataq Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunapa yachachisqankunapi-pas. Ichaqa Diosmanta Hamuq Salvadortan noqaqa servishani. Chaymi kay llaqtamasiy runakunaqa acusawaspanku khaynata ninku: "Pabloqa falso religionniyoq runan", nispanku. ¹⁵ Noqaqa creenin, justo runakunapas, hinallataq huchayoy runakunapas wañuqtinku, paykunata Dios kawsarichimunanpiqa. Saynallataqmi kay acusawaqniy runakunapas, wañuqkunapa kawsarimunanpiqa creellankutaq. ¹⁶ Chayraykun noqaqa Diospa ñawpaqninpi, hinallataq runakunapa ñawpaqninpi-pas, allin kaqkunata ruwasapuni kawsayta munani.

¹⁷ Hinaspapas noqaqa huk law nación llaqtakunapin unay watakuna kamurani. Chaymantañan kay llaqtayman kutimurani, qolqeta wakchakunaman apamuspay, hinallataq Diosman ofrendayta qonaypaq ima. ¹⁸ Chaymi noqaqa costumbreykuman hina Diosta yupaychanayku temploman rirani, chaypi ch'uyanchakunaypaq. Hinaspapas noqataqa manan ashka runakunawan kushkatachu Asia provinciamanta hamuq runakunaqa tariwaranku, nitaqmi ch'aqwa hatarichishaqtachu. (Aswanmi chay Asia provinciamanta hamuq runakuna ch'aqwata hatarichiranku). ¹⁹ Saynaqa sichus contraypi imapas kaqtinqa, chay Asia provincia lawmanta hamuq Israel nacionniyoq runakunayá, qanpa ñawpaqniykiman hamuspanku, uyaypi imamantapas niwachunku. ²⁰ Sichus chay hamuq runakunamanta contraypi mana pipas kaqtinqa, kaypi kaq runakunayá uyaypi niwachunku, sichus hayk'aqllapas Israel nacionpi juzgaq runakunapa ñawpaqninpi ima culpatapas tariwarankuchus, icha manachus chayta. ²¹ Noqaqa chay justicia punkupiq rimarirani wañuqkunapa kawsarimunanmanta creespan. Chay rimasqaymantan kunan qankunapas juzgawashankichis, nispa.

²² Hinaqtinmi gobernador Felixqa, Pablopa nisqanta uyariruspa, hinallataq Jesuspa yachachisqankunatapapas allinta yachasqanrayku, chay huñunakuyta tukuspa, khaynata niran:

—Roma llaqtamanta llapallan soldadokunapa jefen Lisias hamuqtinña, payta allinta tapuspay, kay asuntoykichistaqa arreglasunchis, nispa.

²³ Chaymantan gobernador Felixqa chaypi kaq soldadokunapa capitanninta kamachiran khaynata:

—Pablotaqa ama cadenasqallatan cuidankichis. Hinaspapas aman hark'an-kichishchu, pipas payta watukuq hamuspa, yanapanantaqa, nispa.

²⁴ Huk tiempo pasaruqtinmi, gobernador Felixqa, Israel nacionmanta Drusila sutiyoy warminpiwan Pablopa kasqanman kutiran. Hinaspan payqa Pablota waqyachispa, Jesucristopi imaynatas creenamanta uyariran.

²⁵ Chaymi Pabloqa gobernador Felixwan rimaspa, kaykunamanta yachachiran: allin kaqkuna ruwanamanta, allinta controlakuspa kawsanamanta,

hinallataq juicio p'unchaw chayamunanmantawan ima. Chaykunata Pablo niqtinmi, gobernador Felixqa anchata mancharikuspa, khaynata niran:

—Kunanqa ripuy. Tiempoy kaqtinña, kaqmanta waqyachimusqayki, nispa.

²⁶ Gobernador Felixqa ashka kutitan Pablotaqa waqyachimuran, paywan parlananpaq. Saynataqa waqyachimuran, preso kasqanmanta kacharipunanpaq qolqeta Pablo qonanta munaspanmi. ²⁷ Ichaqa ishkay wataña pasaruqtinmi, Felixqa gobernador kasqanmanta lloqsipuran. Hinaqtinmi Porcio Festo sutiyoq runañataq Felixpa rantinta gobernador kananpaq haykuran. Ichaqa gobernador Felixqa Israel nacionniyoq runakunawan allinpi qepayta munaspanmi, Pablotaqa hina presollata saqetamuran.

Pablo gobernador Festopa ñawpaqninpi kasqanmanta

25 ¹ Festoqa Cesarea llaqtamanmi chayamuran, gobernador kananpaq. Hinaspan kinsa p'unchawmantaña Jerusalén llaqtaman riran.

² Chayaruqtintaqmi sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq Jerusalén llaqtapi allin reqsisqa runakunapiwan ima, Pablopa contranpi rimaranku. Hinaspan gobernador Festota khaynata valekuranku:

³ —Gobernador Festo, ama hina kaychu, chay Pablota Cesarea llaqtamanta kay Jerusalén llaqtaman pusachimuy, nispanku.

Saynataqa chay runakunaga valekuranku, Pablota pusamushaqtinku ñanpi suypakuspa, wañurachiya munaspankun. ⁴ Ichaqa gobernador Festotaqmi chay nisqankuta uyarispan, khaynata niran:

—Pabloqa Cesarea llaqtallapin preso kanqa. Chay llaqtamanmi noqaqa prontolla kutisaq. ⁵ Sichus ima mana allintapas Pablo ruwaran chayqa, noqawan kushkayá autoridadniykichiskuna richunku; hinaspa Cesarea llaqtapi acusamuchunku, nispa.

⁶ Gobernador Festoqa Jerusalén llaqtapin yaqa pusaq p'unchaw otaq chunka p'unchaw hina qepakuran. Chaymantan Cesarea llaqtaman kutispa, paqarisnintin p'unchaw juezpa juzganan lugarpi tiyayuran. Hinaspan kama-chiran, paypa ñawpaqninman Pablota pusamunankupaq. ⁷ Hinaqtinmi Pablota gobernador Festopa ñawpaqninman apamuqtinku, Jerusalén llaqtamanta hamuq autoridadkunaga, Pablota tukuy imamanta acusayta qallari-ranku. Ichaqa manataqmi chay acusasqankumantaqa, imaynata pruebaytapas atirankuchu.

⁸ Chaymi Pabloqa khaynata defiendekuran:

—Noqaqa manan Jerusalén temploa contranpichu, nitaq Roma nacionpi rey Cesarpa contranpipashchu kani. Hinaspapas noqaqa Israel nacionniyoq runakunapa leyninkutapas kasukuspan kawsani, nispa.

⁹ Ichaqa gobernador Feston Jerusalén llaqtamanta hamuq autoridadkunawan allinpi qepayta munaspa, Pablota tapuran khaynata:

—¿Munawaqchu Jerusalén llaqtaman riyta, chaypi noqapa ñawpaqniypi juzgasqa kanaykipaq? nispa.

¹⁰ Hinaqtinmi Pabloqa khaynata contestaran:

—Roma nación rey Cesarpa juzgananpin kashani; kaypin noqaqa juzgasqa kanay. Gobernador Festo, qanqa allintan yachanki, Israel nacionniyoq runakunapa contranpi mana ni ima maldadtapas ruwasqaytaqa. ¹¹ Sichus wañunaypaq hina ima mana allintapas ruwayman karan chayqa, manan

manchakunichu wañuytaqa. Ichaqa acusawaqniy runakunapa nisqan mana cheqaq kaqtinqa, manan ni pipapas derechon kanchu, kay Israel nacionniyoq runakunaman entregawanapapaqqa. Aswanmi kunan mañakuspa exigiyki, Roma nacionmanta kikin rey Cesarpuni juzgawanapqa, nispa.

¹²Chaymi gobernador Festoqa paypa consejeronkunawan parlaruspa, Pablota khaynata niran:

—Saynaqa Roma nacionmanta rey César jueznizki kananta munaspaga, Roma nacionmanmi rinayki, chaypi juzgasqa kanaykipaq, nispa.

Rey Herodes Agripapa ñawpaqninpi Pablo kasqanmanta

¹³Huk tiempo pasaruqtinmi, rey Agripaqa hermanan Berenicepiwan Cesarea llaqtaman riranku, Festo gobernador kananpaq nombrasqa kaqtin, payta felicitanankupaq. ¹⁴Hinaspan paykunaqa ashka p'unchawkuna chaypi qepakuqtinku, gobernador Festoqa Pablota problemamanta rey Agripaman willaran khaynata:

—Kaypin huk runa kashan Felixpa preso saqetamusqanraq. ¹⁵Chaymi Jerusalén llaqtaman rispay, chaypi kashaqtiy, sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq Israel nacionpi autoridadkunapas, Pablotaqa formalta acusaranku. Hinaspan paykunaqa Pablota wañuchinankupaq, orden qonayta munaranku. ¹⁶Chaymi noqaqa chay acusaq runakunata khaynata nirani: “Noqayku Roma nacionmanta gobiernakunaqa manan ordentaqa qoykumanchu, pitapas acusaqninkuna wañuchinankupapaqqa, manaraq chay acusasqa runa acusaqnin runakunapa ñawpaqninpi defiendekusqanta uyarishaspaga”, nispa. ¹⁷Chayraykun chay acusaq autoridadkunaga kay Cesarea llaqtaman hamuranku. Hinaspan kay llaqtaman chayamusqaykupa paqarisnintin p'unchaw, mana demoraspay, runakunata juzganay asientopi tiyayuspay kamachirani, Pablota pusamunankupaq. ¹⁸Hinaspan noqaqa piensarani, chay acusaqnin autoridadkunaga nishu millay ruwaykunamanta acusanankupaq. Ichaqa manan ni ima millay ruwaykunamantapas, piensasqayman hinaqa, acusarankuchu. ¹⁹Aswanmi paykunaqa acusaranku, religionninmanta, Jesús sutiyoq runapi creesqanmanta, hinallataq chay “Jesúsqa wañusqanmantan kawsarimuspa kawsashan”, nispa, Pablo yachachisqanmantawan ima. ²⁰Saynata acusaqtinkun, noqaqa mana ni ima ruwaytapas atiranichu, chay casomanta manaraq allinta entiendesqayrayku. Hinaspan chay Pablotaqa khaynata tapurani: “¿Munawaqchu Jerusalén llaqtaman rispa, chaypi juzgasqa kanaykipaq?” nispa. ²¹Saynata tapuqtiymi, Pabloqa mañakuspa, exigiran, Roma nacionpi rey César juzganapqa. Chaymi Roma nacionpi rey Cesarman apachinaykama, preso kananpaq kamachirani, nispa.

²²Chayta uyarispan rey Agripaqa gobernador Festota niran:

—Noqapas chay runapa nisqantaqa uyariytan munani, nispa.

Chaymi gobernador Festoqa niran:

—Saynaqa paqarinya uyarinki, nispa.

²³Paqarisnintin p'unchawñaatqmi rey Agripaqa, hermanan Berenicepiwan sumaq p'achawan p'achasqallaña runakunapa ancha alabasqan, haykuranku juezkunapa juzganan wasiman. Chaymanqa haykuranku soldadokunapa jefenkunapiwan, hinallataq llaqtapi allin reqsisqa importante runakunapiwan iman. Hinaqtinmi gobernador Festoqa Pablota pusamunankupaq kamachiran. ²⁴Pusaramuqtinkun gobernador Festoqa khaynata niran:

—Rey Agripa, hinallataq kaypi noqaykuwan kushka kaq allin reqsisqa importante runakuna, kaymi chay Pablo sutiyoq acusasqa runa. Paytan Israel nacionniyoq llapallan runakunapa jefenkunaqa, Jerusalén llaqtapi-pas, hinallataq kaypipas acusaranku. Hinaspapas paykunapa huk ordentan qonayta munashanku kay runa wañunanpaq. ²⁵ Ichaga kay runa wañunan-paq hinaqa manan ni ima mana allin ruwasqantapas tariranichu. Hinaspa-pas kikin Pablon Roma nacionpi llapallan reykunapa reynin César juzganana-paq mañakuspa, exigiran. Chaymi rey Cesarman apachinaypaq decidirani. ²⁶ Ichaga manan ni imatapas kay runamantaqa yachanichu, rey Cesarman imayna kasqanta escribinaypaqpas. Chaymi kunan qankunaman pusachi-muni. Aswanyá qan kikiykipuni rey Agripa, kay runata tapupayay, saynapi imamantapas yachaspa, chayta escribispa, rey Cesarman apachinaypaq. ²⁷ Piensasqayman hinaqa, manan allinchu kanman huk presota, imamantas acusasqankuta manaraq allinta yachashaspa, huk cartantinta rey Cesarman apachiyqa, nispa.

Rey Agripaq ñawpaqninpi Pabloa defiendekusqanmanta

26 ¹ Chaymantan rey Agripaqa Pablota niran:
—Kunanqa rimarimuy defiendekunaykipaq, nispa.

Hinaqtinmi Pabloqa makinta altoman oqarispa, defiendekuyta qallariran khaynata:

²—Kunanqa mayna kusion kashani ancha respetasqa rey Agripa, qanpa ñawpaqniyki kay Israel nacionniyoq runakuna noqapa contraypi acusawas-qankumanta defiendekunaypaq.

³ Qanqa, wiraqocha rey Agripa, allintan yachanki Israel nacionniyoq runakunapa costumreykutaqa, hinallataq noqaykupura mana acuerdopi kaspayku discutişqaykumantawan ima. Chaymi ruegakuyki pacienciawan uyariykuwanaykita.

⁴ Israel nacionniyoq ashka runakunaqa yachankun warma kasqaymanta-pacha, imaynatas nación llaqtaypi, hinallataq Jerusalén llaqtapi-pas tiyasqay-taqa. ⁵ Hinallataqmi paykunapa qallariymantapacha allinta yachanku fariseo religionniyoq runa kasqaytapas. Chaytaqa acusawaqniykunapas allintan yachanku; munaspankuqa sayna kawsasqaytayá paykunapas rimarichunku. Hinaspapas noqaga, yachasqaykichis hinan, fariseo religionniyoq runa kas-haspayqa, ancha allinta kasukurani Diospa kamachisqan sasa leyninkuna-taqa. ⁶ Kunanmi ichaga juzgawashankichis, ñawpaq abuelonchiskunaman Diospa prometesqanpi creesqayrayku. ⁷ Diospa chay promesankuna cumpli-kunantan, Israel nacionpa chunka ishkayniyoq hatun ayllunkunaqa suyakus-hanku. Chayraykun tuta p'unchaw, tukuy sonqonkuwan, Diosta yupaychas-hanku. Chaymi wiraqocha rey Agripa, noqapas Diospa chay promesankunata suyakusqayrayku, kay Israel nacionniyoq llaqtamasiykunaqa juzgawashanku. ⁸ ¿Imanaqtinta qankunari mana ni mayqennyikichispas creeya munanki-chishchu, wañusqakunata Dios kawsarichimunantari?

⁹ Noqapas ñawpaqtaqa munaranin, Nazaret llaqtayoyq Jesuspi llapallan creeq runakunata chinkarachinaypaq. ¹⁰ Saynata piensaspaymi, Jerusalén llaqtapi-pas tukuy imata ruwarani, Jesuspi creeq runakunata carcelman chu-rachinaypaq. Chaykunataqa ruwarani sacerdotekunapa jefenmanta ordenta

mañakuspaymi. Chaymi Jesuspi creeqkunata wañuchiqtinkupas, noqaqa chay wañuchisqankuwan acuerdopi karani. ¹¹Noqaqa Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapin, Jesuspi creeqkunata ashka kuti castigarani, payta negaspa, paypi ama creenankupaq. Hinaspapas paykunataqa anchatan cheqnikurani. Chaymi huk law llaqtakunaman rispayraq, Jesuspi creeqkunataqa castigachinaypaq mashkamurani.

Pablo imaynatas Jesucristopi creesqanmanta

(Hech 9.1-19; 22.6-16)

¹²Noqamanqa sacerdotekunapa jefenkunan ordenta qowaranku, chay ordenwan Damasco llaqtaman rispay, Jesucristopi creeqkunata chay llaqtapi hap'ichinaypaq. ¹³Ichaga, wiraqocha rey Agripa, Damasco llaqtaman ñanninta rishaqtiykun, chawpi p'unchaw horasta, hanaq pacha cielomanta huk k'anchay llapallaykuta muyuriykuwaranku. Chay k'anchayqa intimantapas aswan masraqmi karan. ¹⁴Chaymi llapallayku pampaman t'ikrakurayku. Hinaspan hebreo rimaypi uyarirani: “¡Saulo! ¡Saulo! ¿Imanaqtinta noqatari qatikachawashanki? Saynata qatikachawaspaykiqa, kikillaykitan dañota ruwakushanki. Noqapa contraypi sayariqqa, yanqa ignorante runan, imaynan yapuq toropas qepaman hayt'akamuspa picana k'aspi man hayt'apakamuspa k'irikun chay hinataraq”, nispa nimuqta.

¹⁵Saynata nimuwaqtinmi, noqaqa khaynata tapurani: “Señor, ¿pitaq qanri kanki?” nispa.

Chaymi Señorqa contestamuwaran khaynata: “Noqaqa qatikachasqayki Jesusmi kani. ¹⁶Kunanqa sayariy. Qanqa kunanmanta wichaymanmi, testigoy kaspa, noqaqa serviwanki. Hinaspan noqamanta kunan rikusqaykita, hinallataq qepa p'unchawkunatapas qanman rikhuriyqaykunamantawan runakunaman willakamunki. ¹⁷Noqan kunanqa Israel nacionniyoq runakunaman, hinallataq huk law nacionniyoq runakunamanpas rinaykipaq mandasqayki. Hinaspapas noqaqa librasqaykin chay runakunamantaqa. ¹⁸Qanqa paykunaman rispaykiyá, tukuy mana allin ruwasqankumanta cuentata qokunankupaq willamuy, hinaspa tutayaypi hina huchapi purisqankumanta, Diospi creespanku, k'anchayman hina haykunankupaq. Paykunaqa ñawsa runakuna hinan kawsashanku. Ichaga qanmi paykunaman rispayki, ñawinkuta kicharimunki, Diosmanta allinta yachanankupaq, saynapi paykunaqa diablopa kamachisqankunata amaña kasukuspa, aswanqa Diosllapaqña kawsanankupaq. Saynata noqapi creeqtinkun Diosqa huchankuta perdonanqa. Hinaspan paykunapas Diospa wawankunawan kushka huk sumaq herenciaata chashkinqaku, nispa.

¹⁹Saynaq ancha respetasqay wiraqocha rey Agripa, noqaqa chay visionpi Señor Jesucristopa niwasqantan kasukurani. ²⁰Chaymi primertaqa Señor Jesucristomanta Damasco llaqtapi willakurani. Chaymantataqmi Jerusalén llaqtapi, hinallataq enteron Judea provincia lawpi ima. Saynallataqmi noqaqa willakullaranitaq huk law nacionniyoq runakunamanpas khaynata: “Huchaykichismanta wanakuspa, Diosmanta perdonta mañakuychis. Hinaspa Diosta kasukuspa, allin kaqkunataña ruwaychis. Saynata kawsaqtiykichismi, runakunaqa yachanqaku, cheqaqta wanakuspa, Diospi creesqaykichista”, nispa.

²¹Ichaga chaykuna willakusqaymantan Israel nacionniyoq wakin runamasiykunaqa, Dios yupaychana templo wasipi presota hina hap'iwaspanku,

wañuchiwaytapuni munaranku. ²² Ichaqa Dios yanapawaqtinmi, noqaqa wakchakunamanpas, hinallataq qapaqkunamanpas Señor Jesucristomanta kunankama willashani. Kay willakusqaykunaqa manan huk mosoq clase yachachikuykunachu. Aswanqa Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunapa, hinallataq Moisespa kaq willakusqallankutan noqapas willakushani. ²³ Paykunan willakuranku khaynata: Diosmanta Hamuq Salvadorninchisqa ñak'arispán wañunqa. Hinaspan wañuqkunamanta primerota kawsarinpunqa. Hinaspan Israel nación llaqtayoq runakunapaq, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapaqpas, huk k'anchay kaspas, Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willanqa, paykuna paypi creespanku salvasqa kanankupaq, nispa.

Rey Agripa Pablota contestasqanmanta

²⁴ Pablo saynata defiendekuyta tukuruqtinmi, gobernador Festoqa altomanta qaparispas niran:

—¡Pablo, qanqa locoñamá kashanki! Qanqa nishuta estudiasqaykiwanmi locomanña tukurunki, nispa.

²⁵ Chaymi Pabloqa gobernador Festota contestaran khaynata:

—Ancha respetasqa wiraqocha Festo, manan noqaqa locochu kani. Hinaspapas kaykunataqa allin yuyayniypi kaspaymi, cheqaqtapuni rimashani.

²⁶ Rey Agripapas chaykunataqa yachanmi. Chayraykun noqapas paypa yachasqankunata yachasqayrayku, paypa ñawpaqninpi mana manchakuspay, iman kaqta rimashani. Hinaspapas chaykunataqa manan pakallapichu pasaran. Aswanqa llapallan runakunapa ñawpaqninpin pasaran, nispa.

²⁷ Saynata niruspanmi Pabloqa niran rey Agripata:

—Rey Agripa, ¿qan creenkichu profetakunapa escribisqanpirí? Yachanin creesqaykitaqa, nispa.

²⁸ Hinaqtinmi rey Agripaqa Pablota contestaspa niran:

—Qanqa yaqachallan convencerachiwanki Jesucristopi creenaypaq, nispa.

²⁹ Chaymi Pabloqa niran:

—Noqaqa Diosmantan mañakushani, qanpas hinallataq llapallan kaypi kaq runakunapas, chaylla Jesucristopi noqa hina creenaykichispaq. Ichaqa ama khayna cadenasqachu, nispa.

³⁰ Saynata Pablo niqtinmi, rey Agripapas, gobernador Festopas, Berenicepas, hinallataq paykunawan kaqkunapas, tiyasqankumanta sayariranku.

³¹ Hinaspan chaypi kasqankumanta lloqsispanku, sapallankupi parlanakuranku khaynata:

—Kay runaqa manan ni imatapas wañunanpaq hinaqa ruwasqachu. Chaymi payqa mana carcelasqaqa kanmanchu, nispanku.

³² Saynata rimanakuspa kutimuspunkun, rey Agripaqa Festota niran:

—Kay runataqa kacharipusunmanmi karan, sichus paypuni mana mañakunmanchu karan: “Rey Cesaryá juzgawachun nispa”, niqtinqa.

Pablota Roma llaqtaman apasqankumanta

27 ¹ Italia nación llaqtamanmi barcopi apachiwanankupaq parlaranku. Hinaspan Pablota, hinallataq wakin presokunatawan entregaranku Augusto sutiwan sutichasqa tropapi kaq soldadokunapa capitannin Julioman.

²Chaymi noqaykutaqa huk barcopi apawaranku. Chay apawasqanku barcoqa karan lamar qochapa patanpi kaq Adramitio llaqtamanta barcon. Chay barcoqa Asia provincia lawmanmi yaqaña lloqsinanpaq hinaña kashasqa. Hinaspan chay barcoqa rinan karan lamar qochapa patanpi kaq ashka llaqtakunaman chayastin. Chay barcopin noqaykuwan kushka riran Aristarcopas. Payqa Macedonia provincia lawpi Tesalónica llaqtamantan karan. Hinaspan chay barcoman wichaspa rirayku. ³Paqarisnintin p'unchawñaataqmi Sidón llaqtaman chayarayku. Chaymi capitán Julioqa Pablota khuyapayaspa dejallaran, chay Sidón llaqtapi amigonkunaman rispa, paykunawan atiendechikunanaq. ⁴Chay Sidón llaqtamanta lloqsispaykutaqmi, avanzayta mana atiraykuchu, noqayku lawman nishuta wayra-wayramuqtin. Chaymi lamar qochapa chawpinpi Chipre isla lawman avanzarayku, chay lawninta mana wayramusqanrayku. ⁵Chaymantan noqaykuqa pasarayku lamar qochapa patanpi Cilicia provinciapa ladonta, hinallataq Panfilia provinciapa ladonta ima. Hinaspan Licia provinciapi Mira sutiyoq llaqtaman chayarayku.

⁶Chaypin soldadokunapa capitannin Julioqa huk barcota tariruran Alejandría llaqtamanta hamuspa Italia nación llaqtaman rishaqta. Hinaspan noqaykutaqa kamachiwaranku, chay barcoman wichaspayku, Italia nación llaqtaman rinaykupaq. ⁷Chaymi noqaykuqa barcopi ashka p'unchaw allillamanta rirayku. Hinaspan contraykupi wayra wayramuqtin, ñak'ayllaña Gnido llaqtapa chimpana pasarayku. Saynata contraykupi wayra wayramullashaqtinmi, Creta islapa waq lawnintan pasarayku. Chay lugarqa Salmonwanmi sutichasqa karan. Hinaspan ñak'ayllaña lamar qochapa patanta rispa, chay Creta islapa uray lawninta pasarayku. ⁸Chaymi ñak'ayllaña rispayku, “Buenos Puertos” sutiyoq lugarman chayarayku. Chay lugarqa Creta islapi kaq Lasea sutiyoq llaqtapa cercanpin karan.

⁹Chaymanta lamar qochanta viajeta seguinaykupaqqa nishu sasan karan, paray tiempo chayamusqanrayku. Hinaspapas nishutañan tiempota perderayku vijasqaykupiqa. Hinaqtinmi Pabloqa barcopi kaq runakunata khaynata niran:

¹⁰—Riq masiy runakuna, kay lamar qochanta barcopi viajenchisqa anchapas sasallañan kanqa. Manan cargallachu nitaq barcollapashchu chinkaykunman; aswanqa noqanchispas wafusunmanmi, nispa.

¹¹Ichaga soldadokunapa capitannin Juliotaqmi, Pablota nisqanta mana kasuranchu. Aswanmi kasuran barco manejaqta, hinallataq barcopa dueñontawan ima. ¹²Chay Buenos Puertos sutiyoq lugarqa manan allinchu karan, paray tiempopi chayllapi qepakuspa samanapaqqa. Chaymi yaqa llapallanku acuerdaraku, chay lugaranta lloqsispa, lamar qochapa patanpi Fenice llaqtaman chayayta, hinaspa paray tiempo pasanankama chaypi qepakunaykupaq. Chay Fenice llaqtaqa karan chay Creta islallapin. Chay Fenice llaqtaqa intiq haykunan lawman qawashaqmi karan. (Chayraykun wayramantaqa pakasqa hina karan).

Lamar qochapi wayra-wayramusqanmanta

¹³Hinaqtinmi uraymanta wayra-wayramuran sumaqlata. Chaymi capitanta, hinallataq wakín riqkunapiwan, piensaranku viajeta seguinaykupaq.

Hinaqtinmi barco hap'liq hatun fierromanta garranchuta barco ukhuman oqarispanku, Creta isla lawninta rirayku. ¹⁴Ichaga manaraq karuta ris-haqtikyutaqmi, Creta law wichaymanta ancha mancharikuypaq wayra-wayramullarantaq. ¹⁵Hinaspan chay wayraqa risqayku barcota kay lawman waq lawman apakacharan. Chaymi chay risqayku barcotaqa manaña mane-jayta atispayku, wayrapa apasqallaña rirayku. ¹⁶Hinaqtinmi chay wayraqa pasachiwaranku Cauda sutiyoq taksa islapa chimpanta. Chaymi chay islaña aswan chay nishu wayramanta atajawaranku. Chaypiñan barcopa aysasqan taksa botechata barco ukhuman ñak'ayta oqarirayku. ¹⁷Chaymantan barcopi llank'aq runakunaqa, barcopa tablankunata ama toqleqyananpaq, washk'a-kunawan barcota tukuy lawninmanta allinta mat'iranku más seguro kanan-paq. Hinaspapas chay barcopi riqkunaqa, ancha mancharisqan kasharanku, risqanku barco qochapa patanpi unupa huñusqan Sirte sutiyoq aqoman cho-cananmanta. Chayraykun barcopa altonpi watasqa telankunatapas pashka-ranku sosegollawanña wayrawan apachikunankupaq. ¹⁸Hinaqtinmi paqaris-nintin p'unchawñataq chay wayra manaña thañimuqtin, barcopa apasqan cargakunata lamar qochaman wikch'uyuyta qallariranku. ¹⁹Saynallataqmi kinsa kaq p'unchawpipas, chay wayra manaña pasaqtin, barcopi washk'a-kunata, hinallataq tukuy ima kaqkunatapas kikiykupuni lamar qochaman wikch'uyurayku. ²⁰Saynan ashka p'unchaw mana ni intitapas nitaq qoy-llurkunatapas rikuraykuchu. Chaymi parantin nishuta wayra-wayramuqtin, noqaykuqa manañan salvakunaykupaqqa piensaraykuñachu, aswanqa wañunallaykupaqñan.

²¹Hinaqtinmi ashka p'unchawkunaña mana mikhusqa kaqtiyku, Pabloqa sayarispas, barcopi kaqkunata khaynata niran:

—Riq masiykuna, sichus qankuna Creta islapa nisqayta uyarispas kasuwan-kichisman karan chayqa, manachá chay Creta islamanta lloqsimusunman-chu, nitaq kay barcopi tukuy imakunatapas lamar qochaman wikch'uyuspa perdesunmanchu karan; hinallataq noqanchispas manan khaynataqa ñak'a-risunmanchu karan. ²²Ichaga amayá qankunaqa kaykuna pasasqanwanqa mancharikuychishchu. Qankunamantaqa manan ni mayqennyikichispas wañunkichishchu. Aswanqa barcollatan perdesunchis. ²³Noqamanqa yupay-chasqay Diospa angelninmi ch'isi rikhuriykuwaran. ²⁴Hinaspan chay angelqa khaynata niwaran: “Pablo, qanqa amayá manchakuychu (kay lamar qochapi wañunaykimantaqa). Qanqa Romapi rey Cesarpa ñawpaqninmanmi rinayki-puni kashan. Chaymi, qanrayku, kay barcopi qanwan riqkunapas, mana ni mayqenninkupas wañunqakuchu”, nispa. ²⁵Saynaqa, llapallan riq masiykuna, kallpanchakuychisya. Noqaqa anchatan Diospi confiani. Chaymi Diospa angelninpa niwasqanman hina kaykunaqa pasanqapuni. ²⁶Ichaga angelpa niwasqanman hinan kay barcoqa huk islapa cercanpi plantakunqa. Chaymi noqanchisqa chay islapa wikch'usqa kasunchis, nispa.

²⁷Chay Adriático nisqa lamar qochapin wayraqa kay lawman waq lawman ishka semana hunt'a apakachawaranku. Hinaqtinmi kushka tuta hinata barcopi llank'aqkunaqa cuentata qokuranku huk allpaman chayasqaykuta. ²⁸Hinaspanmi mediranku imayna ukhupis allpa kasqanta yachanankupaq, saynapi ima rumimanpas ama chocanankupaq. Chaymi yacharanku kinsa chunka qanchisniyoq metro ukhupi allpa kasqanta. Saynallataqmi tumpas

ñawpaqman rispanku, yapamanta medillarankutaq. Hinaspan chaypiqa ishkay chunka qanchisniyoq metro ukhullapiña allpa kasqanta yacharanku. ²⁹Hinaspan barcopi llank'aqkunaqa anchata mancharikuranku, risqanku barco unu ukhupi huk hatun rumiman chocarunanmanta. Chayraykun paykunaqa risqanku barco sayananta munaspa, barcopa qepanpi watasqa tawa llaas garranchukunata lamar qochaman wikapayuranku, qasilla barco sayananaq. Hinaspan achiqamunanta munaspanku ñak'ayllaña suyaranku. ³⁰Barcopi llank'aqkunataqmi barcomanta ayqekuyta munaspanku, paykunapuralla parlanakuranku. Hinaspankun taksa botechata urayachiya qallariranku. Chaytaqa ruwaranku barcopa puntan lawninta llaas garranchuta urayachiq tukuspallankun. ³¹Hinaqtinmi Pabloqa cuentata qorokuspa, capitán Juliota hinallataq soldadonkunatawan niran:

—Sichus kay barcopi llank'aq runakuna mana qepakunqakuchu chayqa, qankunaqa manan salvakunkichishchu, nispa.

³²Chaymi chay soldadokunaqa chay botechata watasqanku washk'ankunata kuchurpaspa, chay botechata lamar qochaman urmayachiranku.

³³Pacha illarimushaqtinmi, Pabloqa mikhunata mikhunankupaq llapallankuta kallpanchaspa, niran khaynata:

—Qankunaqa ishkay semanañan mana ni imata mikhuspa, hinallataq mana allinta puñuspa ima ancha preocupasqallaña kashankichis. ³⁴Chayraykun kunanqa valekuykichis, imallatapas mikhuspa, kallpata hap'inaykichispaq. Ichaqa manan ni mayqenniychichispapas ni huk chukchallaykichispas chinkanqachu, nispa.

³⁵Saynata niruspanmi, Pabloqa t'antata hap'ispa, llapankupa ñawpaqninkupi Diosman graciasta qoran. Hinaspan chay t'antata partiruspa, payqa qallariran mikhuya. ³⁶Chaymi valorta hap'ispa, llapallanku mikhuranku. ³⁷Chay barcopiqa ishkay pachaqa qanchis chunka soqtayoq runakunan karayku. ³⁸Hinaspan llapallayku chay barcopi kaqkunaqa allinta saqsanaykukama mikhurayku. Mikhuruspaykuñataqmi lamar qochaman trigo apasqaykuta wikapayurayku, saynapi barco amañan llaasanapaq.

Barcopa partikusqanmanta

³⁹Achiqaramuqtinmi barcopi llank'aqkunaqa may allpapi kasqaykutapas mana yacharankuchu. Ichaqa lamar qochapa patanpi huk aqo pampata rikurspankun, parlanakuranku, chay aqo pampaman barcota chayachispa imaynatapas arrimanankupaq. ⁴⁰Chaymi barcota sayachinankupaq hatun llaasq garranchupa washk'ankunata kuchuspa, chay lamar qochaman wikh'uyuranku. Saynallataqmi barcota purichinanpaq k'aspimanta ruwasqa pala hina palancakunatapas wayachispa pashkaranku. Hinallataqmi barcopa altonman hatun watasqa telatapas oqariranku, wayrawan barcota lamar qochapa patanpi aqo pampa lawman apachinankupaq. Chaymi barcota wayrapa apasqan chay aqo pampa lawman dirigikuran. ⁴¹Hinaqtinmi chay barcota qochapa patanman manaraq chayashaspa, huk aqo-aqoman barcota ñawpaqnin winakuran. Hinaspan manaña kuyuriranchu. Chaymi barcota qepa lawninmanta, lamar qochapi unu anchata qallchimuspa, chay barcota qepa lawnintaqa ñut'utaraq ruwaran.

⁴²Hinaqtinmi chay barcopi kaq soldadokunaqa yachachinakuranku, llapallan presokunata wañuchinankupaq, saynapi ama ni mayqen presopas ununta

nadaspa ishkapakunanpaq. ⁴³ Ichaga soldadokunapa capitannin Juliotaqmi, Pablota mana wañuchinankurayku, presokunata wañuchinankutaqa mana permitiranchu. Aswanmi payqa barcopi riq llapallan runakunata kamachiran, naday yachaqkunaga, ununta nadaspa lamar qochapa patanman chayanankupaq. ⁴⁴ Ichaga wakin mana naday yachaqkunatañataqmi kamachiran, p'akikuq barcopa tablankunamanta hap'ipakuspanku, ununta lloqsinan-kupaq. Hinaspan llapallayku qochapa patan aqo-aqo pampaman sanolla chayarayku.

Malta sutiyoq islapi Pablo kasqanmanta

28 ¹ Lamar qochapa patanpi aqo-aqo pampamanmi chayarayku. Hinaspan chayraq yacharayku, chay lugarqa lamar qochapa chawpinpi Malta sutiyoq isla kasqanta.

² Hinaqtinmi chay islapi tiyaq runakunaga, khuyapayawaspanku, allinta atiendewaranku. Hinaspan paykunaga nishuta chirimuqtin, hinallataq para-paramuqtin, q'oñikunaykupaq ninata ratachiranku. ³ Chaypin Pabloqa llant'ata pallamuspa ninaman churasharan. Hinaqtinmi qonqayllamanta venenoyaq mach'aqway nina rawraymanta ayqekamuspa, Pablopa makinta kanirparan. ⁴ Chaymi chay islapi tiyaq runakunaga, Pablopa makinpi chay mach'aqwayta warkulayaqta rikuspanku, khaynata ninakuranku:

—Kay runaga runa wañuchiq imapashchá. Lamar qochapi wañunanmanta salvakushaqtinpas, justicia ruwaq mamachaqa manan munanchu kay runa kawsanantaqa, nispanku.

⁵ Hinaqtinmi Pabloqa, chay kaniqnin mach'aqwayta nina rawrashaq ukhuman wikapaykuran. Ichaga Pablotaqa manan ni imanaranpashchu chay mach'aqwaypa venenonqa. ⁶ Hinaqtinmi chaypi kaq runakunaga suyaranku, Pablo punkipakuspa otaq pampaman wikapakuspa wañunanta. Ichaga unayta suyashaqtinkupas, Pabloqa manan wañuranchu. Chaymi paykunaga piensaranku, Pabloqa huk dios kananpaq.

⁷ Chay lugarpa cercanpin Publio sutiyoq runapa hacienda allpankuna karan. Payqa chay islapi gobiernaqmi karan. Paymi (wasinpi) sumaqta chashkiwaspanku, kinsa p'unchaw samachiwaranku. ⁸ Hinaqtinmi chay p'unchawkuna Publiopa papanqa fiebrewan, hinallataq diarreawan ima camapi onqosharan. Chaymi Pabloqa chay onqoqpa kasqanman haykuspa, Diosmanta mañakuran. Hinaspan makinta chay onqoqpa hawanman churaytuqtin, payqa sanoyaran. ⁹ Hinaqtinmi chay sanoyachisqanta yacharuspanku, chay islapi tiyaq llapallan onqosqa runakunapas Pablo sanoyachinanpaq hamuranku. Hinaqtinmi Pabloqa paykunatapas sanoyachiran. ¹⁰ Saynallataqmi paykunapas ancha allinta atiendewaranku. Hinaspan chay islamanta ripuspa apakunaykupaqpas, tukuy imaymana necesitasqaykuta qowaranku.

Roma llaqtaman Pablo chayasqanmanta

¹¹ Kinsa killa chay Malta sutiyoq islapi kasqaykumantan, noqaykuqa huk barcoman qespirayku viajeta continuanaykupaq. Chay barcoqa ñawpaqtaraqmi Alejandría llaqtamanta chayamuran; hinaspan paray tiempo pasanankama chay Malta islapi qepakuran. Chay barcopa ñawpaqninpin,

ishkay diosninkupa imagennin churasqa karan: “Cástor” hinallataq “Pólux”.^p ¹²Hinaspan Siracusa llaqtaman chayaspayku, chaypi kinsa p'unchaw qepakurayku. ¹³Chay llaqtamanta lloqsispaykutaqmi, lamar qochapa patanta muyurispayku, Regio nisqa sutiyoq llaqtaman chayarayku. Paqarisnintin p'unchawñataqmi, uraymanta wayra wayramuqtin chay p'unchawlla lamar qochapa patanpi Puteoli llaqtaman chayarayku. ¹⁴Chay llaqtapin tarirayku Jesucristopi creeq wawqenchiskunata. Hinaqtinmi paykunaqa valekuwaranku, huk semana paykunawan kushka qepakunaykupaq. Chaymantañan Roma llaqtamanqa rirayku. ¹⁵Hinaqtinmi Roma llaqtapi wawqenchiskunaqa ña yacharankuña, noqayku chay llaqtaman chayanaykuta. Chaymi paykunaqa taripamuwaranku Apio sutiyoq plazaman, wakinñataq “Kinsa Taberna” sutiyoq lugarkama. Hinaqtinmi chaypi wawqenchiskunata rikuspan, Pabloqa Diosman graciasta qospa, anchata kusikuran. ¹⁶Roma llaqtaman chayaruqtiykutaqmi, Pablota apaq capitán Julioqa chay llaqtapi soldadokunapa jefenman llapallan presokunata entregaran. Ichaqa Pablotañataqmi huk soldadowan cuidachispanku, huk wasipi tiyananta permitiranku.

Roma llaqtapi Pablo predicasanmanta

¹⁷Kinsa p'unchaw pasaruqtintaqmi, Pabloqa Roma llaqtapi tiyaq Israel nacionniyoq liderkunata waqyachimuran, tiyasqan wasiman hamunankupa. Chayman llapallanku chayaramuqtinkutaqmi, Pabloqa paykunata niran:

—Wawqeykuna, noqaqa llaqtanchispa contranpiqa, nitaq ñawpaq abuelonchiskunapa costumbrenkupa contranpiqa manan ni imatapas ruwaranichu. Sayna kashaqtiypas, Jerusalén llaqtapi wakin kamachikuqkunana Roma llaqtamanta autoridadkunaman presota entregawaranku. ¹⁸Hinaqtinmi Roma llaqtayyoq autoridadkunapa yapa-yapamanta tapupayawaranku. Ichaqa wañuchiwanankupaq hina mana ni imatapas tariwaspankun, noqataqa kacharipuwayta munaranku. ¹⁹Ichaqa Israel nacionniyoq wakin runakunañataqmi mana munarankuchu noqata kacharipuwankutaqa. (Aswanmi paykunaqa acusawaranku wañuchiwanankupaq). Chayraykun noqaqa Roma llaqtapi rey César juzgawanankupaq mañakuspa, exigirani. Ichaqa manan noqaqa ni ima problema-tapas Israel nación llaqtanchispa contranpiqa hatarichiyta munanichu. ²⁰Chayraykun noqaqa qankunata waqyachimuraykichis, qankunawan parlanaypaq. Noqaqa Israel nación llaqtanchispa suyakusqan Salvawaqninchis Cristo hamusqanmanta willakusqaraykun, kay cadenawanqa cadenasqa kashani, nispa.

²¹Hinaqtinmi Israel nacionniyoq liderkunapa contestaspa niwaranku:

—Noqaykuqa manan ni ima cartatapas Judea provinciamantaqa qanpa contraykipiqa chashkiraykuchu. Nitaqmi ni mayqen llaqtamasinchispa, kay llaqtaman hamuspaqa, qanpa contraykipiqa ni ima mana allintapas willawarankuchu. ²²Ichaqa munaykun qan kikiyki piensasqaykiman hina niwanaykikuta. Noqaykuqa uyariykun huk falso religionpi creeq runakunapa contranpi tukuy lawpi rimasqankumantaqa, nispanku.

p 28.11 Cástor hinallataq Poluxqa “Mellizo” ninanmi. Hinaspapas chay Grecia nacionniyoq runakunaqa creerankun barcopi llapallan llank'aqkunapa patronnin kananpaq. Chaymi paykunaqa chay diosninkuman rikch'akuq imagenta barconkuman churaranku, chay diosninku paykunata yanapananpaq.

²³ Chaypi parlaruspankun, paykunaqa huk p'unchawta akllaranku, kaq-manta parlanankupa. Chaymi Israel nacionniyoq ashka runakunaqa, Pablopa kasqan wasiman hamuranku. Hinaqtinmi Pabloqa achiqaymanta-pacha asta tardekama Moisespa escribisqan leykunamanta, hinallataq Dios-manta willakuq profetakunapa escribisqanmantawan ima yachachiran, Diospa sumaq gobiernananmanta, saynapi paykunapas Jesucristopi creenankupa. ²⁴ Chaymi wakin runakunaqa Pablopa willasqankunapi allinta cree-ranku. Ichaqa wakinñataqmi chay willakusqankunapiqa mana creerankuchu. ²⁵ Hinaqtinmi chay runakunaqa paykunapura mana acuerdoman haykuyta atispanku, ripuyta qallariranku. Chaymi ripushaqtinkuña, Pabloqa payku-nata niran:

—Santo Espirituqa allintan ñawpaq abuelonchiskunaman profeta Isaías-nintakama, khaynata niran:

²⁶ “Kay Israel nacionniyoq runakunaman rispayá, khaynata nimuy:

Qankunaqa uyarishaspaykichispas manan entiendenkichishchu.

Qankunaqa qawashaspaykichispas manan rikunkichishchu.

²⁷ Qankunapaqa sonqoykichismi rumi hina kashan.

Qankunapaqa ninriykichispas upayasqan kashan.

Qankunapaqa ñawiykichismi ñawsayasqa kashan.

Chaymi qankunaqa mana ni entiendeytapas,

ni rikuytapas,

ni uyariytapas atinkichishchu.

Hinaspapas qankunaqa manan noqaman kutirikamuytaqa

munankichishchu.

Qankunaqa manataqmi noqapa sanoyachinaytapas munankichishchu”,
nispa [Isaías 6.9-10].

²⁸ Saynaqa yachaychisyá, Diosmanta kay allin willakuykunaqa, huk law nacionniyoq runakunamanmi willasqa kanqa. Chaymi paykunaqa aswan uya-rinqaku, nispa.

{ ²⁹ Saynata Pablo niqtintaqmi, Israel nacionniyoq runakunaqa, paykuna-pura nishuta discutinakuspanku, Pablopa kasqanmanta lloqsipuranku}.

³⁰ Pabloqa chay alquilasqan wasipin ishkay wata qepakuran. Hinaspan chay wasipi chashkiran payman visitaqa llapallan hamuq runakunata.

³¹ Chay wasipin Pabloqa mana manchakuspa, Diospa sumaq gobiernanan-manta, hinallataq Señor Jesucristomantapas yachachiran. Hinaspapas Pablo-taqa manan ni pipas hark'aranchu, Señor Jesucristomanta runakunaman yachachinantaqa.

ROMANOS

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran, Roma llaqtapi creyentekunaman apachinanpaq (Rom 1.1, 7). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablopa papanqa ishkaq nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq, hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkaq nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkaq sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqan leykunamanta allin yachaq runan karan. Señor Jesucristopi manaraq iñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi iñispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál. 2.8).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Jesucristopa nacesqanpa qepanta 50 otaq 59 watakunapin.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Roma llaqtapi tiyaq creyentekunapaqmi (Rom 1.7). Chay creyentekunaqa yaqa llaqallankun karanku mana Israel nacionniyoq runakuna.
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, runakuna huchankumanta wanakuspa, Jesucristopi iñispanku, salvasqa kasqankuta yachanankupaqmi.
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen kaq versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Noqaqa manan p'enqakunichu Jesucristopa evangelionmanta willakuytaqa. Chay allin willakuy evangelioqa Diospa atiyinmi, llaqallan iñiq runakuna salvasqa kanankupaq... Kay allin willakuy evangelion yachachiwanchis, Jesucristopi iñispa, huchanchismanta perdonasqa kaspa, Diospa ñawpaqninpi justo runa kanamanta...” (Rom 1.16-17).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqan kashan:
 - (1) Cartapa qallariyinnimanta (Rom 1.1-17).
 - (2) Diospa phiñakuyininqa llaqallan huchasapa runakunapaq kasqanmanta (Rom 1.18 asta 3.20).
 - (3) Jesucristopi iñispalla salvasqa kananchismanta (Rom 3.21 asta 4.25).
 - (4) Perdonasqa kaspa, Jesucristollapaqña kawsananchismanta (Rom 5.1 asta 8.39).
 - (5) Diospa akllasqan Israel nacionniyoq runakuna salvasqa kanankumanta (Rom 9.1 asta 11.36).
 - (6) Diospa munasqanman hina kawsananchismanta (Rom 12.1 asta 15.13).
 - (7) Roma llaqtaman Pablo rinanpaq piensasqanmanta (Rom 15.14 asta 16.27).

1 ¹Roma llaqtapi tiyaq ancha khuyasqay wawqe panaykuna, noqa Pablo-tan kikin Jesucristo apostolnin kanaypaq akllawaran, saynapi paymanta allin willakuykunata willanaypaq. Chaymi noqaqa Jesucristopa serviqnin kani.

²Chay allin willakuykunataqa Diosmi profetankunantakama ñawpaq-mantapacharaq ña Bibliapi prometerañña willasqa kananpaq. ³Chay allin willakuykunaqa Diospa Wawan Jesucristomantan willakushan. Paymi noqanchis hina runa kananpaq kay pachapi naceran rey Davidpa mirayninmanta. ⁴Ichaqa Santo Espiritupa willakusqanman hinan, Diosqa Jesucristota wañus-qanmanta kawsarichimuran. Hinaspan runakunaman rikuchiran, Jesucristoqa cheqaqtapuni atiyiniyoq Diospa Wawan kasqanta. Chayraykun Jesucristoqa noqanchispa Señorninchis.

⁵Dios favorecewaqtinmi Jesucristo akllawaran apostolnin kanaypaq. Chaymi noqaqa enteron mundontinman rishani, Jesucristomanta willamunaypaq, saynapi runakuna Jesucristopi creespanku, payllataña kasukuspa kawsanankupaq. ⁶Chay kasukuq runakunamanta wakinninmi qankunapas kashankichis. Qankunatapas Diosmi waqyasurankichis Jesucristopaña kanaykichispaq.

⁷Kay cartatan Roma llaqtapi tiyaqkunaman escribimushaykichis. Qankunatan Diosqa anchata munakusupaykichis waqyasurankichis, tukuy huchakunamanta karunchakuspa, payllapaña kawsanaykichispaq. Chayraykun noqaqa mañakushani Dios Taytanchista, hinallataq Señorninchis Jesucristotawan, qankunata khuyakusupaykichis favorecesunaykichispaq, hinaspa haw kallata kawsachisunaykichispaq ima.

Roma llaqtaman riyta Pablo munasqanmanta

⁸Wawqe panaykuna, noqaqa primertan Jesucristopa sutinpi Diosman graciasta qoni, enteron mundontinpi runakuna, qankunapa iñiyniykichis-manta allinta rimasqankurayku. ⁹Noqaqa tukuy sonqoywanmi Diosta servini, Wawan Jesucristomanta allin willakuykunata willakuspay. Hinas-papas Diosmi testigo, sapa kutin mañakuspay, qankunapaqpas mana qon-qaspay mañakusqaymantaqa. ¹⁰Noqaqa Diosmantan sapa kutin mañakus-hani, sichus pay munaqtinqa, qankunaman visitaq hamunaypaq. ¹¹Noqaqa anchatapunin munashani qankunawan tupayuyta, saynapi Santo Espiritupa yanapayninwan qankunata yanapaykuqtiy, qankuna iñiyniykichispi qaqqa hina sayanaykichispaq, ¹²kay nisqayqa, noqanchispura iñiyninchispi kallpanchanakunanchispaqmi.

¹³Wawqe panaykuna, noqaqa ashka kutiñan qankunaman visitamuyta munarani; ichaqa manan hamuyta atimuranichu, huk casokuna presentakamuwaqtin. Noqaqa qankunaman hamuspaymi, Jesucristomanta runakunaman willayta munani, saynapi paykunapas Jesucristopi creespa, iñiyninkupipas aswan masta wiñanankupaq. Saynatan huk law llaqtakunapipas Jesucristomanta runakunaman willamurani. ¹⁴Noqaqa Diospa palabrantan llapallan runakunaman willanaypuni kashan, Grecia nacionniyoq runakunaman hinallataq huk law nacionniyoq runakunamanpas, yachayniyoq runakunaman hinallataq mana yachayniyoq runakunamanpas. ¹⁵Chaymi noqaqa, kay allin willakuykunata qankuna Roma llaqtapi tiyaqkunamanpas willayta munashani.

Jesucristopa willakusqan evangelio atiyniyoq kasqanmanta

¹⁶Noqaqa manan p'enqakunichu Jesucristopa evangelionmanta willakuytaqa. Chay allin willakuy evangelioqa Diospa atiyinmi, llapallan iñiq runakuna salvasqa kanankupaq, primerta Israel nacionniyoq runakunapaq, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapaqpas. ¹⁷Kay allin willakuy evangelion yachachiwanchis, Jesucristopi iñispa, huchanchismanta perdonasqa kaspas, Diospa ñawpaqninpi justo runa kanamanta. Kaymantan Bibliapiqa khayna escribisqa kashan: “Pipas huchanmanta perdonasqa justo runa kaspaqa wiñaypaqmi kawsanqa, Diospi iñisqanrayku”, nispa.

Diospa phiñakuyninqa llapallan huchasapa runakunapaq kasqanmanta

¹⁸Cheqaqtapunin Diosqa hanaq pachamanta phiñakuyninta rikuchimushan paypa contranpi kaq runakunaman. Chay runakunan kanku Diospi mana creespa payta despreciaqkuna, tukuy huchakunata ruwaqkuna, hinallataq runamasinta mana khuyapayaq runakuna ima. Chay huchakunata ruwaq runakunan, Diosmanta allin willakuykuna reqsisqa kananta mana munankuchu. ¹⁹Paykunaqa allintan yachanku Diosmantaqa, Dios kikinpuni paykunaman reqsichikusqanrayku.

²⁰Ichaqa kay pachata Dios unanchasqanwanmi, runakunaqa yachanku Diosqa ancha atiyniyoq kasqanta. Hinaspan Diosqa chay tukuy ima ruwasqanpi ancha yachayniyoq kasqanta rikuchiwanichis. Chayraykun runakunaqa mana ni pipas ninmanchu “Diosmantaqa manan noqaqa yacharani-chu”, nispaqa. ²¹Chay runakunaqa Diosmanta yachashaspankupas, Diostaqa manan adorankuchu, nitaqmi graciastapas qorankuchu. Aswanmi chay runakunaqa yanqa tonteriaskunallapi piensaspanku, paykunapa sonqonkuqa tutayaqpi hina kaspa, astawanraq rumiyan. ²²Chay runakunaqa piensankun tukuy imata yachanankupaq ichaqa manataqmi ni imatapas yachankutaqchu. Chaymi paykunaqa roqro uma runakuna kanku. ²³Paykunaqa tukuy atiyniyoq wiñay kawsaq Diosta adoranankumantaqa, aswanmi runaman rikch'akuq taytacha mamachakunata adoranku. Hinaspapas adorallankutaqmi alton phawaq animalman rikch'akuq idolokunata, tawa chakiyoq animalman rikch'akuq idolokunata, hinallataq mach'awayman rikch'akuq idolokunatawan ima.

²⁴Chayraykun Diosqa sonqonkupa munasqanman hina tukuy millay huchakuna ruwanankupaq dejarparan. Chaymi paykunaqa millay khuchi vidakunapi purinku; hinaspan cuerponkutapas mana respetaspa, millay p'enqay huchakunata ruwaspa, waqllichiranku. ²⁵Hinaspapas paykunaqa, Diosmanta cheqaq kaqkunata yachashaspankupas, aswanmi mana cheqaq kaqkunapi creeranku. Chayraykun paykunaqa Diospa unanchasqan kaqkunata adoranku, aswan tukuy ima unanchaq cheqaq Diosta adoranankumantaqa. Ichaqa noqanchisqa tukuy atiyniyoq Diosllatañan wiña-wiñaypaq adorananchis. Amén.

²⁶Chaymi Diosqa chay runakunataqa dejarpariran, ancha millay huchakuna ruwanankupaq. Chayraykun warmikunaqa, qarikunawan manaña puñuyta munaspanku, warmipura munanakuspanku, qariwan hina puñuranku. ²⁷Saynallataqmi qarikunapas warmikunawan manaña puñuyta

munaspanku, qaripuraña munanakuspanku warmiwan hina puñuranku. Chayraykun paykunaqa kikinkupa cuerponkupi millay p'enqay huchakunata ruwaspanku, ancha ñak'ariy castigota chashkiranku.

²⁸Hinaspapas chay runakunaqa, Diosmanta allin willakuykunapiqa manan creerankuchu. Chayraykun Diosqa paykunata dejarpariran, piensayninkuman hina millay huchakunata astawanraq ruwanankupa. ²⁹Chaymi chay runakunaqa tukuy millay huchakunata sonqonkupi waqaychanku. Hinaspan paykunaqa khayna clase runakuna kanku: Diospa leyninkunata mana kasukuqkuna, {manaraq casado kashaspa qariwan otaq warmiwan puñuqkuna}, tukuy millay huchakunata ruwaqkuna, qolqe mashkayllapi piensaqqkuna, runamasinpa contranpi tukuy mana allinkunata ruwaqkuna, envidiosokuna, runamasinta wañuchiqqkuna, peleanterokuna, runamasinta engañoqqkuna, cuento q'epikuna, ³⁰runamasinpa contranpi rimapakuqkuna, runamasinta despreciaqqkuna, Diosta cheqnikuqkuna, runamasinpa contranpi maldadta ruwaqkuna, paytukuqkuna, qarillaña puriqqkuna, mana allin ruwaykunata rikhurichiqkuna, tayta mamanta mana kasukuqkuna, ³¹roqro uma runakuna, mana ni imatapas confianapaq runakuna, runamasinta mana khuyapayaqqkuna, tukuy daño ruwaqkuna, hinallataq mana khuyapayakuq yana alma runakuna ima. ³²Paykunaqa yachankun Diospa kamachikuyninman hina, chay tukuy millay huchakunata ruwaq runakunaqa, wañuchisqa kanankuta. Ichaqa chayta yachashaspankupas, paykunaqa manan chay millay huchakuna ruwaytaqa dejankuchu; aswanmi chay millay hucha ruwaq runakunataqa "allinmi chay ruwasqaykika", nispa alabanku.

Runakunata Dios juzgananmanta

2 ¹Chayraykun niykichis, manan importanchu ni pi kasqaykipas. Qanri, ¿creewaqqchu chay millay huchakuna ruwaq runakunata huchachanaykipaq? ¡Qanqa manan huchachaytaqa atiwaqqchu, nitaqmi ni pitapas juzgaytaqa atiwaqqchu! Sichus pitapas huchachaspa, juzganki chayqa, qan kikillaykitan huchachakuspa acusakushanki, qanpas paykunapa ruwasqan huchakunata ruwasqaykirayku. ²Ichaqa yachanchismi, Diosqa pimanpas mana sayapakuspanmi, chay millay huchakunata ruwaq runakunataqa juzgan. ³Runamasiykita juzgaq runa, qanpas chay millay huchakunata ruwaq runakuna hinallataqmi ruwashanki. Chayri, ¿creewaqqchu Diospa juzganan p'unchawmanta ishkapakuyta? ⁴Qanri, ¿manachu cuentata qokunki Diospa sumaqq khuyakuyninmanta, hinallataq paciencianmantawan? Diosqa ancha pacienciaoq kaspan, qankunataqa suyashasunkichis, llapallan huchaykichismanta wanakuspa, payman kutirikunaykichista. ⁵Ichaqa rumi sonqo terco kaspaykichis, hinallataq Diosman mana kutirikusqaykichisraykun, qankunaqa aswan mastaraq Diosta phiñachishankichis, juzgana p'unchaw chayamuqtin, aswan mastaraq castigasqa kanaykichispaq. ⁶Runakunapa imapas ruwasqanman hinan, Diosqa sapankamaman pagapunqa. ⁷Diosqa wiña-wiñaypaq kawsaytan qonqa, allin kaqqkunata ruwaspa, wiñay kawsayta mashkaq runakunaman. Paykunan mashkanku Diospa alabasqan kayta, hinallataq Diospa hatunchasqan kaytawan ima. ⁸Ichaqa Diosqa anchata phiñakuspanmi castigantaq, paypa contranpi hatariq runakunata, tukuy millay huchakunata ruwaspa kawsaq runakunata, hinallataq Diosmanta allin willakuykunata

rechazaq runakunatawan ima. ⁹Hinaspapas huchakunata ruwaq runakunapaqmi kanqa ancha ñak'ariy, hinallataq ancha llakikuy ima. Chay ñak'ariy-kunan kanqa, primertaqa Israel nacionniyoq runakunapaq, hinamantaq huk law nacionniyoq runakunapaqwan ima. ¹⁰Ichaga, Diosta kasukuspa, allin ruwaq runakunatan Diosqa alabanqa, hatunchanqa, hinallataq hawkayayta ima qonqa, primerta Israel nacionniyoq runakunaman, hinamantaq huk law nacionniyoq runakunamanwan ima. ¹¹Saynatan Diosqa llapallan runata juzganqa, pimanpas mana sayapakuspa.

¹²Moisespa escribisqan leykunata mana reqsishaspa huchallikuq runakunapas juzgasqan kanqaku. Ichaga manan Moisespa escribisqan leyman hinachu juzgasqaqa kanqaku. (Aswanmi paykunaqa concienciankuman hina, hinallataq kikinkupa leyninkuman hinan juzgasqaqa kanqaku). Ichaga Moisespa escribisqan leykunata reqsishaspa huchallikuq runakunaqa, Moisespa escribisqan leyman hinan juzgasqa kanqaku. ¹³Diospaqqa, justo runakunaqa manan Moisespa leyninta uyariqla runakunachu, aswanqa Moisespa leyninta uyarispa kasukuq runakunan. ¹⁴Huk law nacionniyoq runakunaqa, Diospa leyninkunata mana yachashaspankupas, kikinkupa kamachikuyninkuta cumplispankun, Diospa leyninkunataqa cumplishanku. ¹⁵Hinaspapas paykunaqa sonqonkupin yachanku, imas allin kaqkuna kasqanta, hinallataq imas mana allin kaqkuna kasqantapas. Chaymi ima mana allinkunatapas ruwaqtinku, otaq allin kaqkunata ruwaqtinkupas, chay conciencianku paykunataqa acusanqa otaq defiendenqapas. Chaymi paykunaqa concienciankupi yachakunku, huchayoqchus icha mana huchayoqchus kasqankutapas. ¹⁶Saynan kanqa juicio p'unchaw chayamuqtin. Chay p'unchawpin Señorninchis Jesucristontakama, kikin Diospuni juzganqa sonqonkupi tukuy ima secretokuna waqaychasqankutapas, Jesucristomanta willakusqanman hina.

Israel nacionniyoq runakuna leyta mana kasukusqankumanta

¹⁷Israel nacionniyoq runamasiykuna, qankunamanta wakinniykichismi ninkichis: “noqaykuqa Israel nación llaqtayoqmi kayku”, nispaykichis. Hinaspan qankunaqa Moisespa leyninman hap'ipakunkichis, hinallataq Diosmantapas alabakuspa, khaynata ninkichis: ¹⁸“Noqaykuqa Moisespa escribisqan leykunata leespaykun, Diospa munakuyninmantaqa allinta yachayku. ¹⁹Ñawsa hina kaq runakunatan, allin kaqman pusayku. Tutayaqpi hina kaq runakunapaqmi, k'anchay hina kayku. ²⁰Diosmanta mana yachaq runakunatan, yachachiyku. Humilde runakunapaqmi yachachiqnin kayku”, nispaykichis. Qankunaqa Moisespa escribisqan leyta leespaykichismi, Diosmanta allin yachachikuynkunata, hinallataq cheqaq kaqtapas yachankichis. ²¹Ichaga, huk runakunata yachachishaspaykichisri, ¿imanaqtintaqa mana kkillaykichistachu yachachikunkichis? Qankunaqa, “manan suwakunachu”, nishaspaykichisri, ¿imanaqtintaqa suwakunkichis? ²²Qankunaqa, “manan waqllikunachu”, nishaspaykichisri, ¿imanaqtintaqa waqllikunkichis? Qankunaqa, “taytacha mamacha idolokunataqa cheqnikunan”, nishaspaykichisri, ¿imanaqtintaqa templonpi kaqkunatari suwakunkichis? ²³Qankunaqa, “Moisespa escribisqan leykunatan yachayku”, nishaspaykichisri, ¿imanaqtintaqa Diostari malpi qepachinkichis? Saynata Diospa nisqanta mana kasukuspaykichismi, qankunaqa Moisespa leyninkunata saruchakushankichis. ²⁴Bibliapin escribisqa kashan:

“Qankuna mana allinkunata ruwaspa kawsasqaykichisraykun, huk law nacionniyoq runakunaqa, Diosmanta malta rimanku”, nispa.

²⁵ Sichus circuncisión costumbreta ruwachikuspa Moisespa escribisqan leyta kasukunki chayqa, allinmi. Ichaqa, sichus circuncisión costumbreta ruwachikushaspayki, Moisespa escribisqan leyta mana kasukunkichu chayqa, manan ni imapaqqas valenchu chay circuncisión costumbre ruwachikusqaykiqa. ²⁶ Chayraykun niykichis, sichus huk law nacionniyoq runakuna, Moisespa escribisqan leyta mana yachashaspankupas, leypa kamachisqanta ruwanqaku chayqa, paykunan circuncisión costumbretapas ruwachikushankuman hina Diospaqqa aswan kashanku. ²⁷ Chayraykun circuncisión costumbreta mana ruwachikuq huk law nacionniyoq runakunaqa, leyta mana yachashaspankupas, qankunataqa juzgasunkichis. Saynataqa juzgasunkichis, qankuna leyta yachashaspaykichispas, hinallataq circuncisión costumbreta ruwachikushaspaykichispas, leyta mana kasukusqaykichisraykun. ²⁸ Qankunaqa Israel nación llaqtamanqa manan pertenecenkichis, Israel nación llaqtapa costumbrenkunata ruwasqaykichisraykuchu, nitaq circuncisión costumbreta ruwachikusqaykichisraykullachu. ²⁹ Aswanmi Israel nación llaqtamanqa pertenecenku, tukuy sonqonkuwan Diosta kasukuq runakuna. Saynata kasukuq runakunan sonqonku ukhupi circuncisión costumbreta ruwachikusqa hina kanku. Chaytaqa ruwan kikin Santo Espiritun, manan circuncisión costumbrechu. Ichaqa Diosta kasukuq runakunataqa, manan runakunachu alaban, aswanqa Diosmi.

3 ¹ Chayri, ¿allinchu icha manachu Israel nacionniyoq kayri, otaq circuncisión costumbreta ruwachikuyrí? ² Arí, Israel nacionniyoq kayqa allinpunin, palabranta paykunaman primerta Dios qosqanrayku.

³ Ichaqa wakin Israel nacionniyoq runakunaqa manan cheqaqtachu Diospa kamachisqankunataqa cumpliranku. Chayri, ¿paykuna mana cumplisqan kuraykuchu, Diosqa prometesqanta manaña cumplinqa? ⁴ ¡Manan saynachu chayqa! Diosqa cheqaqtapunin imatapas riman. Runakunan ichaqa llullakuspa rimanku. Chaymi Bibliapiqa Diosmanta nishan:

“Runakunaqa llapallankun yachanqaku, cheqaqtapuni rimasqaykita, hinallataq justo kasqaykita ima.

Chayraykun pipas juzgasuspaykiqa, mana ima huchayoqta tarisunki”, nispa.

⁵ Diosqa castigawasunmi sichus noqanchis huchakunata ruwaqtinchisqa. Saynata castigawaspanchismi Diosqa reqsichikun justo kasqanta. Chayri, ¿noqanchis nisunmanchu “Diosqa mana imamantan castigawashan”, nispa? Manan. (Noqaqa runamasiykichis hinallan rimapayashaykichis). ⁶ ¡Manan saynachu! Sichus Dios mana justo kaspari, ¿imaynataq juzganman culpayoqchus icha mana culpayoqchus kasqankutari?

⁷ Ichaqa huchayoq runakunaqa ninkumanmi khaynata: “Noqayku tukuy llullakuykunapi kawsasqaykuraykun, runakunaqa aswan mastaraq cheqaq Diosta alabashanku. Chayri, ¿imanaqtintaq noqaykutari huchasapa runakunata hina Diosri juzgawankuman aswan noqaykupa ruwasqaykuwan Dios hatunchasqa kashaqtinrí?” nispanku. (Chay huchasapa llullakuq runakunapa khayna piensasqankuqa manan allinchu. Diostaqa runakunaqa alabanku cheqaq kaqta rimaq Dios kasqanta yachasqankuraykun, manan runakunapa

hucha ruwasqankuwanchu). ⁸ Sayna kaqtinri, ¿manachu huchakunata aswan ruwasunman, allin kaqkuna hamunanpaq? Ichaqa saynata rimaspankun wakin runakunaqa noqa Pablota acusawanku: Pabloqa yachachishan: “huchakunata aswan ruwasun, allin kaqkuna hamunanpaq”, nispanku. Saynataqa rimanku noqata malpi qepachiwanankupaqmi. Ichaqa saynata llullakuspa yachachiqkunataqa, Diosmi, justiciata ruwaspa, anchata castiganqa.

Diospa ñawpaqninpi llapallan runakuna huchayoq kasqanchismanta

⁹ Saynaqa, ¿ima niwaqchistaq kaykuna nisqaymantari? Qankunari, ¿piensankichishchu kay Israel nación llaqtayoq runakunamanta, huk law nación llaqtayoq runakuna aswan más huchayoq kanankupaq? ¿Manan chayqa saynachu! Ñan niykichishña, Israel nación llaqtayoq runakunapas, hinallataq huk law nación llaqtayoq runakunapas, llapallanchismi Diospa ñawpaqninpiqa huchayoq kanchis. ¹⁰ Chaymantan Bibliapi khaynata nishan:

“Manan ni pipas justo runaqa kanchu.

Manapunin ni ch'ulla runallapas mana huchayoqqa kanchu.

¹¹ Manan ni pipas Diospa yachachisqanta entiendeq runaqa kanchu.

Manataqmi ni ch'ulla runallapas Diosta mashkaqqa kanchu.

¹² Llapallanmi kay pachapi runakunaqa, huchapi kashanku.

Hinaspan llapallanku, huchapi kawsaspanku, Diosmanta karunchasqa kashanku.

Manan ni pipas allin kaqta ruwaq runaqa kanchu.

Manapunin ni ch'ulla runallapas allin kaqta ruwaqqa kanchu

[*Salmo 14.1-3*].

¹³ Siminkupas asnaq sepultura hinan tukuy tiempo kichalayashan.

Paykunaqa llullakuspankun engañanku.

Paykunapa siminkumantaqa, mach'aqwaypa venenon hinaraqmi rimasqankuqa lloqsimun.

¹⁴ Paykunapa rimayninkuqa, runamasinkuta maldeciyllan.

Paykunaqa qaso simi kaspankun, k'araqllatapuni rimashanku [*Salmo 10.7*].

¹⁵ Paykunaqa runamasinkuta wañuchinankupaqmi, listollaña kashanku.

¹⁶ Paykunaqa waqay llakikuytan, ñak'ariytawan ima mayman rispankupas saqetamunku.

¹⁷ Paykunaqa hawkalla kawsaytaqa manan yachankuchu [*Isaías 59.7-8*].

¹⁸ Paykunaqa manan Diostaqa manchakunkuchu, nitaqmi

respetankupashchu”, nispa

[*Salmo 36.1*].

¹⁹ Kunanqa yachanchismi, Moisespa escribisqan leykunaqa, runakuna chay leykunata kasukuspa kawsananpaq escribisqa kasqanta. Ichaqa manataqmi ni pipas llapallan chay leykunata kasuytaqa atirankuchu. Chaymi llapallan runakunaqa, Diospa ñawpaqninpi upallaspanku, huchayoq kasqankuta yachakunqaku. ²⁰ Chayraykun Moisespa llapallan escribisqan leykunata mana cumplisqankurayku, mana ni pipas kkillankutaqa salvakuya atinkumanchu. Aswanmi Moisespa escribisqan leykunaqa, huchayoq kasqanchista reqsikunanchispaq qosqa karan.

Jesucristopi iñispalla salvasqa kananchismanta

²¹ Kunanqa manan Moisespa escribisqan leykunaman hina kawsasqanchisraykuchu, Diosqa justo runaman tukuchiwanichis. Aswanqa chay justo

runa kanamantan, Moisespas hinallataq ñawpaq profetakunapas ña escribirankuña. ²²Chaymi kunanqa, Israel nacionniyoq kasqanchispas otaq huk law nacionniyoq kasqanchispas, Diosmanqa manaña importanchu. Aswanmi Jesucristopi iñisqanchisraykulla, Diosqa salvawanchis. Hinaspapas huchanchiskunata perdonawaspanchismi, justo runamanña tukuchiwanchis. ²³Runakunaqa llapallanmi huchayoq kanku. Chaymi Diospa sumaq glorianmantaqa karunchasqa kashanku. ²⁴Ichaqa Diosmi mana mereceshaqtinchispas anchata munakuwanchis. Chaymi cruzpi Jesucristopa wañusqanwan, huchanchista perdonaspa, justo runaman tukuchiwanchis (Jesucristopi creesqanchisrayku). Diosqa justo runamanqa tukuchiwanchis, manan imatapas ruwasqanchisraykuchu, aswanqa gratisllan. ²⁵Chaypaqmi Diosqa mandamuran kay pachaman Señorninchis Jesucristota, cruzpi yawarninta ch'aqchuspa wañunanpaq. Chay yawarnin ch'aqchusqanwanmi, payqa llapallan huchanchista perdonawanchis, Jesucristopi iñisqanchisrayku. Chay ruwasqanwanmi Diosqa justo kasqanta reqsichikun. Hinaspapas Diosqa pacienciayoq kasanmi, huchasapa runakunata ñawpaqtaqa mana castigaranchu. ²⁶Kunanmi ichaqa Diosqa, huchanchiskunata perdonawaspanchis, Jesucristopi iñiqkunataqa mana huchayoq justo runamanña tukuchiwanchis. Saynapin Diosqa rikuchiwanchis cheqaq justo kasqanta.

²⁷Chaymi Diospa ñawpaqninpiqa, mana ni pipas alabakuyta atinmanchu, llapallan leykunata kasukusqanraykuqa. Aswanmi Diosqa aceptawanchis Jesucristopi iñisqanchisrayku. ²⁸Chaymi noqanchisqa yachanchis, Jesucristopi iñisqanchisrayku Dios salvawasqanchista, ichaqa manan Moisespa escribisqan leypi imapas ruwaykunata kasukusqanchisraykuchu. ²⁹Saynaqa kunan tapuyukusunchis, Diosri, ¿Israel nacionniyoq runakunapa Diosnillanchú? Manan, aswanqa enteron mundontinpi runakunapa Diosninmi. (Chaymi pipas Jesucristopi creeqkunaqa, salvasqa kanqaku). ³⁰Diosqa ch'ullallan. Paymi Israel nacionniyoq runakunata, hinallataq huk law nacionniyoq runakunatapas, Jesucristopi iñiqtinku, salvanqa. ³¹Saynaqa, ¿Jesucristopi iñisqanchiswanchu, Moisespa escribisqan leykunataqa mana valeqmanña tukurachinchis? ¡Manan saynachu! Aswanmi Jesucristopi iñisqanchiswanqa, Moisespa escribisqan leykunata, allinta valorashanchis.

Abrahampa iñiyninmanta

4 ¹Ichaqa kunan piensarisunchis, ¿ima nisunmantaq ñawpaq abuelonchis Abrahampa iñiyninmantarí? ²Sichus imapas ruwasqanraykulla Abraham salvasqa kanman karan chayqa, Abrahamqa alabakuyta atinmanmi karan. Ichaqa Diospa ñawpaqninpiqa, manan alabakuytaqa atinmanchu. ³Bibliapin khaynata nishan: “Abrahamqa Diospin iñiran. Chaymi Diosqa payta chashkiran mana huchayoq justo runata hina”, nispa [Génesis 15.6]. ⁴Ichaqa kunan piensarisunchis, llank'apakuq runaqa, manan huk regalota hinachu pagontaqa chashkikapun. Aswanqa llank'asqanmantan pagontaqa chashkikapun. ⁵Ichaqa pipas mana llank'ashaspa pagota chashkiqqa, huk regalota hinan chashkikun. Saynallataqmi pasan mana imatapas mereceshaspa, Diospi iñiq runawanpas. Paytan Diosqa llapallan huchankunata perdonaspa, justo runaman tukuchin. Chaymi chay runaqa, Diospi iñisqanrayku, salvasqa kanqa. ⁶Saynatan rey Davidpas niran Diospi creespalla kusikuq

runakunamantaqa. Mana imata merceshaqtinkun, Diosqa paykunata justo runakunaman tukuchiran, paypi inisqankurayku. Chaymantan Bibliapiqa khaynata nishan:

⁷ “Ancha kusionan kanku huchankumanta perdonasqa runakunaqa.

Diosmi paykunapa huchankutaqa manaña yuyanñachu.

⁸ Ancha kusionan kanku Diospa manaña huchachasqa runakunaqa”, nispa [*Salmos 32.1-2*].

⁹ Chay ancha kusikuyri, ¿circuncisión costumbreta ruwachikuq runakunallapaqchu, icha circuncisión costumbreta mana ruwachikuq runakunapaqwanchú? Kunan nisqaykichis, chay kusikuyqa kanqa, Diospi iniq llapallan runakunapaqmi. Kunanyá yuyariychis, Abrahampas Diospi inisqanraykun, mana huchayoq justo runa hina salvasqa karan. ¹⁰ Abrahamri, ¿hayk'ataq mana huchayoq justo runa hina salvasqa karan? ¿Circuncisión costumbreta ruwachikusqanpa antesnintachu icha qepantañachú? Abrahamqa salvasqa karan, manaraq circuncisión costumbreta ruwachikushaspanmi.

¹¹ Abrahamqa circuncisión costumbreta manaraq ruwachikushaspanmi, ña salvasqaña karan. Chaymantañan circuncisión costumbretaqa huk señal hina aychanpi kananpaq ruwachikuran. Chayraykun Abrahamqa Diospi iniq mana circuncidasqa runakunapapas papan hina. Chaymi Diospi iniq runakunaqa, mana circuncidasqa kashaspankupas, Diospa ñawpaqninpiqa mana huchayoq justo runakuna kanku. ¹² Saynallataqmi Abrahamqa circuncisión costumbreta ruwachikuq runakunapapas papan hina. Ichaqa manan llapallanpachu. Aswanqa Abraham hina iniq runakunallapa papanmi.

Abrahampa mirayninkunapaq Diospa prometesqanmanta

¹³ Diosmi Abrahammanpas hinallataq mirayninkunamanpas huk promesata prometeran, kay pachata huk herenciata hina chashkinankupaq. Ichaqa manan Moisespa escribisqa leykunata cumplisqankuraykuchu, chay promesataqa chashkinanku karan, aswanqa Diospi inispa justo runamanña tukusqankuraykun. ¹⁴ Sichus Abrahampas hinallataq mirayninkunapas, Moisespa escribisqa leykunata cumplispanku, chay herenciata chashkinkuman karan chayqa, Diospi inisqankuqa, manachá ni imapaqpas valenmanchu karan. Sayna kaqtinqa, Diospa prometesqanqa, mana valorniyoqchá kanman karan. ¹⁵ Chayraykun Diosqa castiganqa Moisespa escribisqa leykunata mana kasukuq runakunataqa. Ichaqa leykuna mana kaqtinqa, manachá ni pipas huchayoqchu kasqantaqa yachakunmanchu karan.

¹⁶ Chayraykun Diospi iniq runakunalla Abrahamman Diospa prometesqantaqa, huk regalota hina chashkinku. Chaymi Abrahampas hinallataq mirayninkunapas, Diospa prometesqantaqa huk regalota hina chashkinqakupuni. Chay regalotaqa chashkinqaku, manan Moisespa escribisqa leykunata kasukuqkunallachu, aswanqa Abraham hina Diospi iniq runakunapiwanmi. Chayraykun Abrahamqa, Diospi llapallan iniqkunapa panchis hina. ¹⁷ Khaynantan Abrahammantaqa Bibliapi nishan: “Qantan ashka nación llaqtakunapa papan hina kanaykipaq churarayki”, nispa [*Génesis 17.5*]. Hinaspapas tukuy imata unanchaq, hinallataq wañusqakunata kawsarichimuq Diosmi Abrahammanqa chay promesata qoran. Chaymi Abrahamqa tukuy atiyniyoq Diospi creeran.

¹⁸Hinaspapas Diosmi Abrahamtaqa khaynata niran:

“Qanpa mirayniykiqa mana yupay atinaraqmi kanqa”, nispa [*Génesis 15.5*].

Chay nisqanpin Abrahamqa creeran manaña wawayoq kananta yachakushaspanpas. Chaymi Abrahamqa Diospi ñiq llapallan nación llaqtakunapi kaq runakunapa papan hina. ¹⁹Abrahamqa yaqa pachaqa watayoqña kashaspanmi, manaña wawayoq kananpaq hinañachu karan. Hinaspapas warmin Saraqa qollurin karan. Ichaqa sayna kasqanta yachashaspanpas, Abrahamqa manan ñiyninpiqa chiriyaranchu. ²⁰Aswanmi payqa Diospa prometesqanpi mana ishkeyaspa anchata confiaran. Chaymi astawanraq Diospi ñispa, sapa p'unchaw aswan mastaraq kallpanchakuran. Saynapin Abrahamqa aswan mastaraq Diosta alabaran. ²¹Hinaspapas Abrahamqa cheqaqtapunin Diospa prometesqanpiqa confiaran. Chaymi payqa seguro kasharan, Diosqa atiyinoyokaspa, prometesqanta cumplinanpaq. ²²Chaymi Diosqa Abrahampa ñisqanta yachaspa, mana huchayoq justo runata hina salvaran.

²³Ichaqa Bibliapin khaynata nishan: “Abrahamqa mana huchayoq justo runan”, nispa. Saynata nispaqa, manan Abrahamllamantachu nishan.

²⁴Aswanmi chaytaqa nishan noqanchismantawan. Saynallataqmi noqanchispas salvasqa kasunchis Diospi ñisqanchisrayku. Ichaqa Diosmi Señorninchis Jesucristotaqa wañusqakuna ukhumanta kawsarichimuran, noqanchispapas Señorninchis kananpaq. ²⁵Señorninchis Jesucristoqa huchanchiskunaraykun wañunanpaq entregasqa karan. Hinaspan wañusqakuna ukhumanta Diosqa kawsarichimuran, saynapi (Jesucristopi creespa), mana huchayoq justo runakunaña kaqtinchis, Diospa salvasqan kananchispaq.

Mana huchayoq justo runa hinataña Dios aceptawasqanchismanta

5 ¹Diosmi noqanchistaqa mana huchayoq justo runata hina aceptawaranchis, Jesucristopi ñisqanchisrayku. Chaymi noqanchisqa, Dioswan hawakalla kawsanchis, Señorninchis Jesucristo yanapawasqanchisrayku. ²Ichaqa Jesucristopi ñisqanchisraykun, Diosqa noqanchisman qowanchis ancha munakuyninta. Chay munakuyninmi kunanqa noqanchispi kashan. Chaymi noqanchisqa anchata kusikuspa, Diospi suyakunchis, huk p'unchaw paywan kushka sumaq glorianpi pay hina k'ancharishaq kananchispaq. ³Hinaspapas noqanchisqa chay munakuyninta chashkisqanchisraykun, tukuy ima ñak'ariykunaña hamuwaqtinchispas, anchata kusikuspa kawsasunchis. Ichaqa saynata ñak'arispachismi yachanchis pacienciayoq kayta. ⁴Sichus pacienciayoq kasunchis chayqa, Diosmi noqanchiswan kuisisqa kanqa. Hinaspan Diosqa yanapawasunchis astawanraq paypi confiananchispaq. ⁵Ichaqa Diospi confiaspanchisqa manan p'enqakusunchu, prometesqanta cumplisqanrayku. Diosqa Santo Espirituta qowaspanchismi, rikuchiwaranchis cheqaqtapuni munakuwasqanchista.

⁶Noqanchisqa huchallapi kawsaspan mana salvakuyta atiranchishchu. Ichaqa tiempo chayamuqtinmi, Señorninchis Jesucristoqa, huchayoq runakunarayku, cruzpi wañuran. ⁷¿Kanmanchu pillapas huk justo runapa rantinpi wañunanpaqrí? Manan facilchu kanman; aswanqa kanmanpashchá pillapas, huk justo runapa rantinpi wañunanpaqqa. ⁸Ichaqa Diosmi ancha munakuyninta noqanchisman rikuchiwaranchis. Chaymi huchasaparaq kashaqtinchis, Señorninchis Jesucristoqa rantinchispi wañuran. ⁹Paymi noqanchispa

rantinchispi wañuspa, yawarninta ch'aqchuspa, huchanchiskunata perdonawaranchis. Chayqa yachananchismi kayta, paypa ruwasqanwanmi noqanchisqa wiñay castigomanta aswan mastaraq librasqa kasunchis. ¹⁰Noqanchisqa Diospa enemigon kashaqtinchismi, Diosqa Wawan Jesucristota cruzpi wañunanpaq mandamuran, saynapi Dioswan allinpananchispaq. Chaymi kunanqa salvasqa kanchis, Dioswan allinpanasqaña kasqanchisrayku. Hinas-papas astawanraqmi Señorninchis Jesucristoqa noqanchista defiendewasunchis, wañusqanmanta kawsarimusqanrayku. ¹¹Ichaqa manan chayllachu. Aswanqa kunanmi anchataraq kusikunchis, noqanchispa favorninchispi Diospa ruwasqanwan. Chaymi kunanqa Dioswan allinpasqaña kashanchis, Señorninchis Jesucristo favorninchispi wañusqanrayku.

Adanmantawan Jesucristomantawan

¹²Adanpa huchallikusqanwanmi huchaqa kay pachapi rikhuriran. Chay huchapa kawsanpin wañuytas kay pachapi rikhuriran. Chaymi llapallan runakunaqa, huchata ruwasqankurayku wañunku. ¹³Moisespa escribisqan leykuna manaraq kashaqtinmi, ña huchaqa kay pachapi karanña. Ichaqa manan ni pipas huchachasqaqa kanmanchu, leykuna manaraq kashaqtinqa. ¹⁴Ichaqa (Moisespa escribisqan leykuna manaraq kashaqtinqa), Adanmanta asta Moisespa tiemponkamaqa huchata ruwasqankuraykun llapallan runakunaqa wañuranku. Adanqa Diospa kamachisqanta mana kasukusqanraykun wañuran. Ichaqa Adanmanta asta Moiseskama miramuq runakunaqa manan Adán hina huchallikusqankuraykuchu wañuranku. Aswanqa chay tiempopi manaraq kamachikuy leykuna kasqanraykun, concienciankuman hina huk clase huchakunata ruwasqankuraykun wañuranku. Chaymi Adanpa ruwasqanwan runakunaqa wañuyta tariranku; ichaqa Jesucristopa ruwasqanwantaqmi, runakunaqa wiñay kawsayta tarinku. ¹⁵Chayraykun Diospa wiñay kawsay qowasqanchistaqa mana comparaswanchu Adanpa hucha ruwasqanwanqa. Huk ch'ulla runalla (Adán) huchallikusqanwanmi llapallan runakunaqa wañuyta tariranku. Ichaqa Diospa ancha munakuynintataqmi huk ch'ulla runantakamalla huk regalota hina gratislla chashkinchis. (Payqa Jesusmi. Paypi creespan ashka runakunaqa wiñay kawsayta tarinqaku). ¹⁶Adanpa hucha ruwasqantaqa, manan comparasunmanchu Diospa ancha sumaq regalonwanqa. Chay hucha ruwasqanmantan castigo hamun. Ichaqa Diosmi anchata munakuwaspanchis gratislla ashka huchanchismanta perdonawanchis. Saynapi justo runa hinaña kasper salvasqa kananchispaq. ¹⁷Huk runallapa huchallikusqanwanmi, llapallan runakunaqa wañuyta tariranchis. Saynallataqmi cruzpi huk runa wañusqallanwan, wiñaypaq kawsayta tarinchis, saynapi Dioswan kushka gobiernananchispaq. Diosqa anchata munakuwaspanchismi, huchanchiskunata gratislla perdonaspa, wiñay kawsayta qowanchis, (Wawan Jesucristopi creeqtinchis).

¹⁸Ichaqa imaynan Adanpa huchallikusqanwan kay pachapi llapallan runakunaqa, castigasqa kanankupaq, huchachasqa karanku. Saynallataqmi Jesucristopa cruzpi wañusqanwan, Diosqa justo runamanña tukuchiwan-chis. Chaymi (pipas Jesucristopi creeqkunaqa) wiñay kawsayniyoq kanqaku. ¹⁹Adanqa Diospa kamachisqankunatan mana kasukuranchu; chaymi Adán hina llapallan runakunaqa Diosta mana kasukusqankurayku, huchayoyq

kanku. Ichaqa Jesucristoñataqmi Diospa llapallan kamachisqankunata kasukuran; chaymi Diosqa Jesucristopi creeqkunataqa, justo runakunata hinaña chashkinqa.

²⁰ Moisespa escribisqan leykunaqa escribisqa karan, llapallan runakuna huchasapa kasqankuta reqsikunankupaqmi. Ichaqa chay ancha huchapi kawsasqankuta reqsikuqtinkun, Diospa ancha munakuyninqa, astawanraq mirariran. ²¹ Huchaqa atiyniyoqmi karan runakunata wañuchinanpaq. Ichaqa Señorninchis Jesucristopa ruwasqanwantaqmi, Diospa munakuyninqa aswan más atiyniyoqraq, runakunaman wiñay kawsayta qonanpaq.

Jesucristollapaña kawsanamanta

6 ¹ Chayri, ¿ima nisunchistaq? Dios astawan munakuwananchispaqri, ¿hinallachu astawanraq huchallapi kawsasunchis? ² ¡Manan saynachu! Noqanchisqa ñan huchapaqqa wañusqa hinaña kashanchis. Chayraykun noqanchisqa manaña huchallapiqa kawsananchishchu. ³ Qankunaqa amayá qonqaychishchu. Noqanchisqa Jesucristopa sutinpi bautizakuspanchismi, Jesucristopa wañusqanwan huklla kanchis. ⁴ Noqanchisqa bautizasqa kaspanchismi, Jesucristo hina wañuyninpi p'ampasqa karanchis. Chaymi noqanchispas, bautizasqa kaspanchis, unumanta lloqsimunchis, mosoq kawsaypiña kawsananchispaq, imaynan Jesucristopas Diospa hatu-hatun atiyinwan p'ampasqa kasqanmanta kawsarimuran hina.

⁵ Sichus noqanchis bautizakuspanchis, Jesucristopa wañuyninpi huklla karanchis chayqa, saynallataqmi Jesucristopa kawsarimusqanpipas huklla kasunchis. ⁶ Noqanchisqa yachanchismi, ñawpaqtaqa huchallapin kawsananchis. Ichaqa Jesucristopi creespanchismi, paywan kushka wañuranchis amaña huchallapi kawsananchispaq. Chayraykun huchaqa manaña cuerponchistaqa dominayta atinmanñachu. ⁷ Pipas wañusqaña kaspaga, manañan huchataqa ruwayta atinmanñachu. (Saynallataqmi noqanchispas Jesucristowan kushka wañusqanchisrayku, wañusqa hinaña huchapaqqa kashanchis). ⁸ Sichus Jesucristowan kushka wañuranchis chayqa, yachanchismi Jesucristowan kushka, wiñaypaq kawsananchistaqa. ⁹ Noqanchisqa yachanchismi, Jesucristoqa ch'ulla kutillata wañuspa kawsarimusqanta. Chaymi payqa manaña huktawanqa wañunqañachu. Chayraykun wañuyqa manaña atiyniyoqchu Jesucristota wañuchinanpaqqa. ¹⁰ Jesucristoqa ch'ulla kutillatan wañuran, tukuy huchakunamanta salvawananchispaq. Hinaspan kunanqa kawsashan, Diosllataña hatunchananpaq. ¹¹ Saynallataqyá qankunapas, huchapaqqa wañusqa hinaña kaychis. Ichaqa Jesucristopi iñisqaykichisraykuyá, Diosta servinallaykichispaña kawsaychis.

¹² Saynaqa amayá qankunaqa permitiychishchu hucha dominasunaykichistaqa. Hinaspapas qankunaqa amañayá aycha cuerpoykichispa munasqan huchakunatachu ruwaychis. ¹³ Qankunaqa wañusqaykichismanta kawsarimuq runakuna hinañan kashankichis. Chayraykuyá cuerpoykichiswanqa ama ni ima huchatapas ruwaychishñachu. Aswanqa Diosllatañayá tukuy sonqoykichiswan serviychis, mosoq kawsayniyoqña kasqaykichisrayku. Hinaspapas qankunaqa cuerpoykichistayá Diosman entregaychis, qankunantakama allin kaqkunata Dios ruwananpaq. ¹⁴ Qankunaqa manan salvasqaqa kankichis, Moisespa escribisqan leykunata kasukuspachu; aswanqa Jesucristopi

creespaykichis, Diospa ancha munakuyninta gratislla chashkisqaykichisraykun. Chaymi huchaqa manaña qankunataqa dominasunkichishñachu.

Diosllataña servinamanta

¹⁵ Kunanmi nisqaykichis, noqanchisqa manañan Moisespa escribisqan llapallan leykunata kasukusqanchisraykuchu salvasqa kasunchis. Aswanqa Diosmi anchata munakuwaspanchis, gratislla salvawanchis (Wawan Jesucristopi creesqanchisrayku). ¿Chayraykuchu noqanchisri huchallikuspalla kawsasunchís? ¡Manan chayqa saynachu! ¹⁶ Qankunaqa yachankichismi, pipas huk patronta servispaqa, chay patronpa esclavonña kasqanta. Saynallataqmi huchapas huk patrón hina, huchallapi kawsaq runapaqqa; chaymi pipas huchallapi kawsaspaqa, wañuyta tarinqa. Ichaqa saynallataqmi Diospas huk patrón hina, payta kasukuq runakunapaqqa; chaymi pipas Diospa esclavon hinaña kaspaga, tukuy huchankunamanta perdonasqa kanqa. ¹⁷ Qankunaqa huchallapi kawsasqaykichisraykun, ñawpaqtaqa huchapa esclavon hina karankichis. Ichaqa Diosmanyá kunanqa gracias kachun, qankunaqa Diospa sumaq yachachikuyninkunata, tukuy sonqoykichiswan kasukusqaykichisrayku. ¹⁸ Chaymi qankunaqa libre kaspaga manaña huchapa esclavonñachu kankichis. Aswanqa Diosta serviq runakunañan kankichis, allin kaqkunata ruwanaykichispaq. ¹⁹ Qankunamanqa kay yachasqaykichis ejemplokunawanmi rimapayashaykichis, kay yachachikuykuna ancha sasa entiendenaykichispaq kasqanrayku. Qankunaqa imaynan ñawpaqtaqa Diosta mana kasukuspa, cuerpoykichista huchaman entregarankichis, millay waqllipakuy huchakunata ruwaspaykichis; ichaqa saynallataqyá kunanpas Diosta servispa, Diosllapaña kawsaychis; hinaspa cuerpoykichiswanpas allin kaqkunata ruwaychis.

²⁰ Qankunaqa huchapa esclavon kaspaykichisqa, Diospa nisqantan mana ruwayta munarankichishchu. ²¹ Ichaqa, qankuna huchallapi kawsaspaykichisri, ¿ima allintataq ganarurankichís? Manan ni imatapas. Aswanmi qankunaqa kawsarankichis mana allin p'enqay huchakunata ruwaspaykichis. Chaykunawan wañuyman apasurankichis. ²² Kunanmi ichaqa, qankunaqa huchakuna ruwasqaykichismanta libreña kaspaykichis, Diospa esclavonña kashankichis. Chayraykun qankunaqa Diosllataña servinaykichispaq separasqa kashankichis, saynapi wiñay kawsayniyoq kanaykichispaq. ²³ Huchallapi kawsaq runaga wañuytan chashkinga huk pagota hina. Ichaqa Diosmi qowanchis wiñay kawsayta huk regalota hina. Chaytan Diosqa qowaranchis Señorninchis Jesucristopi creesqanchisrayku.

Casada warmiwan comparachiwasqanchismanta

7 ¹ Wawqe panallaykuna, qankunaqa allintan yachankichis Moisespa ley-ninkunataqa. Chay leykunaqa kawsashaq runakunallapaqmi; ichaqa manan wañusqa runakunapaqchu. ² Qawariychisyá chay leykunapa kay kamachikusqanta: huk casarasqa warmiqa, qosanpa kawsanankamallan payman sujetasqa. Ichaqa qosan wañuruqtinmi, chay casarasqa warmiqa, casarasqa kasqanmanta, libreña qepan, leypa nisqanman hina. ³ Ichaqa, sichus qosan kawsashaqtinraq chay casarasqa warmi, huk qariwan casarakunman chayqa, chay warmiqa waqllikuy huchapin kawsashan. Ichaqa

qosan wañuruqtinqa, leyman hinan chay warmiqa libreña qepan, saynapi pay munaspanqa huk qariwan casarakunanpaq. Saynata casarakuspaqa, manan waqllikuy huchataqa ruwanchu.

⁴ Saynallataqmi qankunapas, wawqe panallaykuna, huk tiempopiqa leywan casarasqa hina kasharankichis. Ichaqa Jesucristowan kushka wañuspaykichismi, chay leymentaqa ña libreña qeparankichis. Chaymi kunanqa wañusqanmanta kawsarimuq Jesucristowanpas casarakushawaqchis hina, paymanña pertenecenkichis. Chayraykun noqanchisqa allin kaqkunata ruwaspa Diosllataña servinanchis. ⁵ Noqanchisqa ñawpaqtan munasqanchisman hina kawsaranchis. Saynata kawsaqtinchismi, leyqa yuyarichiwanchis tukuy clase huchakunata ama ruwananchispaq. Chaykunata yuyarisan, astawanraq millay huchakunata ruwayta munaranchis. Chay huchakuna ruwasqanchismi, Diosmantaqa astawanraq karunchawaranchis, wiñaypaq wañunanchispaq. ⁶ Kunanmi ichaqa, wañusqa hinaña leypaqa kashanchis. Chaymi manaña leypa esclavonñachu kanchis. Aswanmi kunanqa, Diosta servinanchispaq libreña kanchis, saynapi manaña ñawpaq hinañachu leyta servispa kananchispaq, aswanqa Santo Espiritupa yanapayninwan Diosllataña servinanchispaq.

Huchayoc kasqanchista Moisespa escribisqan leykuna reqsichiwasqanchismanta

⁷ Kunanri, ¿ima nisunchistaq? Moisespa escribisqan leyri, ¿huchachu kanman? ¡Manan saynachu! Sichus Moisespa escribisqan leykuna mana kaqtinqa, manan huchayoc kasqanchistaqa yachasunmanchu karan. Huk ejemplo piensarisunchis. Sichus Moisespa escribisqan leypi mana ninmanchu karan: “Runamasiykupa imapas kaqninkunataqa aman munapayankichu”, nispa, hinaqtinqa noqapas manachá yachaymanchu karan, runamasiypa imapas kaqninkuna munapayayqa hucha kasqanta. ⁸ Ley mana kaqtinqa, manan huchaqa rikhurinmanchu karan. Ichaqa ley kaqtinmi noqaqa yachani, imapas mana allinkuna ruwasqayqa hucha kasqanta. Ichaqa hucha kasqanta yachashaspaypas, astawanraqmi chay millay huchakuna ruwaytaqa munani, huchasapa runa kasqayrayku. ⁹ Noqaqa tranqilon ñawpaqtaqa kawsarani, leypa kamachisqankunata manaraq yachasqayrayku. Ichaqa leypa kamachisqankunata yacharuqtiymi, noqapi rikhuriran chay prohibiwasqanku ruwaykuna astawanraq ruway munay. Chaymi huchayoc kasqayta yacharukuspaysa wañunaypaqña kasqayta yacharani. ¹⁰ Chayraykun noqaqa huchapa kawsanpi wañusqa hina karani. Aswanmi chay leykunaqa, kawsay vidata qowanamantaqa, wañuyta apamuwaran. ¹¹ Ichaqa Moisespa escribisqan leykunata yachaspaymi, noqaqa piensarani llapallan leykunata kasukuspaysa, salvakuyta atinaypaq; ichaqa huchayoc kasqayraykun kikillayta engañakusharani. Chaymi huchaqa noqata wañuyman apawaran. ¹² Ichaqa yachanchismi, Moisespa escribisqan leykunaqa ancha allinpuni kasqanta, ancha ch'uuya kasqanta, hinallataq ancha justo kasqanta ima.

¹³ Kay nisqaykunawanqa manan noqaqa nishanichu, “Moisespa escribisqan leykunaqa allin kashaspanmi wañuyman apawasharan”, nispachu. ¡Chayqa manan saynachu! Aswanmi wañuymanqa apawaran huchaykuna, manan leychu. Leykunaqa allin kaqkunatan yachachiwanchis. Chaymi ley kaqtin noqanchisqa yachanchis, huchaqa cheqaqtapuni ancha millay kasqanta.

¹⁴Noqanchisqa yachanchismi, leykunaqa Diospa kamachikuynin kasqanta. Noqan ichaqa, runalla kasqayrayku, kay aycha cuerpoypa munasqanman hina millay huchakunata ruwaspay kawsani. Chaymi noqaqa huchapa kamachisqan esclavo hina kani.^a ¹⁵Noqaqa, mana munashaspa, huchakuna ruwasqaytaqa, manan entiendenichu. Noqaqa imapas munasqaytaqa, manan ruwanichu; aswanqa imapas mana munasqaytan noqaqa ruwani. ¹⁶Chaymi noqaqa mana munasqay huchakunata ruwaspay, yachani, Moisespa escribisqan leykunaqa allinpuni kasqanta. ¹⁷Hinaspapas chay huchakunataqa manan noqallachu ruwani. Aswanqa noqapi kaq huchan ruwachiwan. ¹⁸Noqaqa allin kaqkunata ruwayta munashaspaypas, manan atinichu allin kaqkuna ruwaytaqa. Chayraykun noqaqa yachani chay mana allin kaqkunaqa, sonqoypi kasqanta. ¹⁹Noqaqa allin kaqkunata ruwayta munashaspaypas, manan ruwanichu. Aswanqa mana munasqay huchakunatan ruwani. ²⁰Ichaqa chay mana munasqay huchakunataqa, manan noqallachu ruwani. Aswanqa noqapi kaq huchan ruwachiwan.

²¹Chaymi noqaqa cuentata qokuni: Allin kaqkunata ruwayta munashaspaypas, manan chay allin kaqkunataqa ruwayta atinichu, noqapi hucha kasqanrayku. ²²Noqaqa sonqoypin Diospa leyninkunawanqa acuerdopi kaspay anchata kusikuni. ²³Ichaqa sayna acuerdopi kashaspaypas, noqaqa cuenta-tan qokuni, kay aycha cuerpoypiqa sapa p'unchaw luchasqayta. Kay aycha cuerpoyqa sapa p'unchawmi mana allinkunallata ruwayta munan. Chaymi huchaman apawaspa, huchapa esclavonman tukurachiwan. ²⁴¡Ay, imaynataq kasaqrí! ¿Pitaq noqatari librawanman kay huchallata ruway munaq cuerpoy-mantari? Kay cuerpoyqa wañuymanmi apawashan. ²⁵Ichaqa Diosmi Señor-ninchis Jesucristontakama salvawaspa librawan. Chaymi noqaqa Diosman graciasta qoni.

Kay llapallan nisqaymantaqa kay conclusionmanmi chayarani: Noqaqa Diospa leynintan kasukuyta munani. Ichaqa kay aycha cuerpoypitaqmi, huchata servini.

Santo Espiritupa yanapayninwan kawsasqanchismanta

8 ¹Kunanmi ichaqa Jesucristowan huklla kaqkunapaqqa manaña Diospa castigonqa kanñachu. {Paykunaqa manañan aychankupa munasqanman hinañachu kawsanku. Aswanqa Santo Espiritupa munasqanman hinañan kawsanku}. ²Noqanchisqa Jesucristowan huklla kawsasqanchisraykun, Santo Espirituqa, huchapi kawsasqanchismanta, hinallataq wañuymanta-wan librawanchis. ³Noqanchisqa sonqonchispi huchakuna kasqanraykun, Moisespa escribisqan leykunataqa mana cumpliyta atiranchishchu. Chaymi chay leykunaqa mana atiranchu ni pitapas huchankumanta libraytaqa. Chay-raykun Diosqa sapallan Wawanta kay pachaman mandamuran, kay pachapi nacespa, huchapi kawsaq runakunawan kushka kawsananpaq. Jesucris-toqa noqanchispa huchanchiskunarayku cruzpi wañuspanmi, huk ofrenda

a 7.14 Ashka yachayniyoq runakunan piensanku khaynata: “Pabloqa kaypiqa rimashan Jesucristopi manaraq creeshaspa, imaynas karan vidan chaymantan. Chayta niruspanñan payqa Romanos 8 yachachiwanchis Jesucristopi creeq runakunapa vidanmanta”, nispanku. Ichaqa wakin yachayniyoq runakunan piensanku khaynata: “Pabloqa Jesucristopi creeshaspapas khayna huchakunata ruwaspan kawsaran”, nispanku.

hina sacrificasqa karan. Chaymi Jesucristopa cruzpi wañusqanwan, Diosqa huchata vencespa, justo runamanña tukuchiwanichis. ⁴Kaykunatan Diosqa ruwaran Moisespa escribisqan leyman hina allinta kawsananchispaq. Chaymi kunanqa manaña aycha cuerponchispa munasqanman hinañachu kawsanichis, aswanqa Santo Espiritupa munasqanman hinaña. ⁵Huchallapi kawsaq runakunaqa, aycha cuerponkupa munasqallantan ruwayta piensasanku. Ichaqa Santo Espiritupa munasqanman hina kawsaq runakunaqa, Santo Espiritupa munasqanman hinan imatapas ruwayta piensasanku. ⁶Sichus aycha cuerponchispa munasqanman hinalla imatapas piensaspa ruwasunchis chayqa, wañuymanmi apasqan kasunchis. Ichaqa sichus Santo Espiritupa munasqanman hina imatapas piensasunchis chayqa, hawkalla kawsaspan wiñaypaq kawsasunchis. ⁷Pipas aycha cuerponpa munasqanman hinalla imatapas piensaspa ruwaq runaqa, Diospa enemigonmi. Chaymi Diospa leyninkunatapas mana cumpliyta atinchu, Diosta mana kasukusqanrayku. ⁸Chayraykun aychankupa munasqankuman hinalla kawsaq runakunaqa, Diosmanqa mana agradaytaqa atinkumanchu.

⁹Sichus Diospa Santo Espiritun qankunapi kashan chayqa, qankunaqa manañan cuerpoykichispa munasqanman hinañachu kawsankichis, aswanqa Diospa Santo Espiritunpa munasqanman hinañan. Ichaqa sichus pi runapipas Diospa Santo Espiritun mana kanchu chayqa, paykunaqa manan Jesucristopachu kanku. ¹⁰Hucha kay pachapi rikhuriqanraykun, cuerponchisqa wañunqa. Ichaqa sichus Santo Espiritu qankunapi kaspaqa, espirituykichismanmi wiñay kawsayta qonqa, qankunata justo runamanña Dios tukuchisusqaykichisrayku. ¹¹Sichus Jesucristota kawsarichimuq Diospa Espiritun qankunapi kashan chayqa, chay Santo Espiritu qankunapi kasqanraykun, Diosqa, cuerpoykichis wañuqtinpas, kawsarichimunqa.

¹²Chayraykun, wawqe panaykuna, noqanchisqa manaña aycha cuerponchispa munasqanman hinañachu kawsananchis. ¹³Sichus qankuna cuerpoykichispa munasqanman hinalla kawsankichis chayqa, wiñaypaqmi wañunkichis. Ichaqa, sichus Santo Espiritupa yanapayninwan, huchakunata manaña ruwankichishchu chayqa, wiñaypaqmi kawsankichis. ¹⁴Diospa Santo Espiritunpa munasqanman hina kawsaq runakunaqa, llapallankun Diospa wawankuna kanku. ¹⁵Qankunamanqa Diosqa manan Santo Espiritutaqa qosurankichis, sirviente runakuna hina manchakuqlaña kanaykichispaqchu. Aswanqa Diospa wawankunaña kanaykichispaqmi Santo Espiritutaqa qosurankichis. Chaymi Diostaqa ninkichis: ¡Khuyakusqay Papáy! nispa. ¹⁶Ichaqa Santo Espiritupunin, noqanchispi kaspas, espiritunchisman willaspa yachachin, Diospa wawankunaña kasqanchismanta. ¹⁷Chayraykun noqanchisqa Diospa wawankunaña kasqanchisrayku, Diospa prometewasqanchis herenciata chashkisunchis. Diosmi chay herenciataqa qowasunchis, imaynan Jesucristomanpas qoran chay hinata, noqanchispas pay hina ñak'arisqanchisrayku. Chaymi Señorninchis Jesucristo hina, sumaq-sumaq glorianpi paywan kushka hatunchasqa kasunchis.

¹⁸Yachasqayman hinaqa, kay tiempopi imapas ñak'arisqanchisqa, manan ni imapipas comparakunchu, Diospa glorianpi ancha sumaq wiñaypaq kawsananchiswanqa. ¹⁹Chaymi Diospa llapallan unanchasqankunaqa listollaña suyashanku, kikin Diospuni pikunas wawankuna kasqanta reqsichinanpaq.

²⁰ Ichaqa Diospa kay pachapi tukuy ima unanchasqankunaqa, anchatan ñak'arishanku, kay pachapi runakuna tukuy huchakunata ruwasqanku-rayku. Ichaqa kay pachapi tukuy ima unanchasqakunaqa manan ñak'ariy-taqa munarankuchu. Ichaqa Diosmi sayna kananta permitiran. Hinaspan Diosqa saynata ñak'arishaqtinkupas salvananpaq ofrecekuran. ²¹ Saynapin Diospa tukuy unanchasqankunaqa librasqa kanqaku ismuspa tukukunan-manta. Chay p'unchawmi wawankunata libraspa Dios hatunchaqtin, tukuy ima unanchasqankunapas paykunawan kushka, librasqa kanqaku.

²² Noqanchisqa llapallanchismi yachanchis, chay p'unchaw chayamu-nankaman, Diospa tukuy ima unanchasqankunaqa, nishu ñak'arisqankuta. Imaynan huk warmipas, wawanta onqokuspa nishuta ñak'arin, chay hinata. ²³ Ichaqa manan kay pachapi tukuy unanchasqa kaqkunallachu anchataqa ñak'arishanku. Aswanqa noqanchispas anchatan ñak'arishanchis. Ichaqa huk p'unchaw ancha hatun herencia chashkinanchista yachananchispaqmi, Diosqa Santo Espiritunta qowaranchis. Chaymi kunanqa suyashanchis, kikin Diospuni wawankunata hina reconocewaspanchis, kay aycha cuerponchis-tapas cambiaspa, mosoq cuerponchis qowananchista. ²⁴ Noqanchisqa Diospi confiaspanchismi salvasqa kanchis. Ichaqa salvasqaña kashaspanchispas, manaraqmi Diospa tukuy ima prometewasqanchistaqa rikunchisraqchu. Chaytan noqanchisqa suyakushanchis, chay promesakuna chashkinanchis-paq. Ichaqa rikusqanchistari, ¿imapaqtaq suyakusunman? Suyashanchisqa manaraq rikusqanchistan. ²⁵ Aswanmi noqanchisqa suyashanchis, manaraq rikusqanchista. Chaymi noqanchisqa, chay suyasqanchista paciencianwan suyananchis.

²⁶ Chayraykun tukuy imakunata noqanchis mana entiendeqtinchis, Santo Espirituqa yanapawanchis. Noqanchisqa muchas vecesmi mana fuerzayoq débil kaspanchis, mana yachanchishchu Diospa munasqanman hina maña-kuyta. Chaymi Santo Espirituqa tukuy sentimentowanraq, hinallataq tukuy mana rimay atina palabrakunawanraq, Diosmanta mañakun noqanchispa favorninchispi.

²⁷ Diosqa llapallan runakunapa sonqonpi tukuy piensasqankutaqa yachanmi. Chaymi Santo Espíritu runakunapa favorninpi imata mañakuqtin-pas, Diosqa yachan. Ichaqa Santo Espirituqa, Jesucristopi creeq runakunapa favorninpin imatapas mañapun Diospa munasqanman hina.

Diospi confiaspa tukuy ima vencenanchismanta

²⁸ Diosqa tukuy imapin payta khuyakuqkunataqa allinninchispaq yanapa-wanchis. Saynatan Diosqa ruwan paypa munasqanman hina llapallan waq-yasqan wawankunawanqa. ²⁹ Diosqa ñawpaqmantapachan, ña reqsiwaran-chishña pikunachus paypi creespa, wawankuna kananchistaqa. Hinaspapas paymi decidiran wawankunaña kaspanchis, Wawan Jesucristo hina kanan-chispaq, saynapi kuraq wawqenchis hina Jesucristo kananpaq. ³⁰ Diosqa ñaw-paqmantaraqmi munaran wawan Jesucristo hina kananchista. Chayraykun payqa waqyawaspanchis, justo runaman tukuchiwaranchis. Hinaspan sumaq alabasqa wawankuna kananchispaq aceptawaranchis.

³¹ Chayri, ¿ima nisunchismantaq chaykunamantari? Sichus Dios noqanchis-wan kashan chayri, ¿pitaq noqanchispa contranchispiri kanman? ³² Diosqa

permitiranmi Wawan Jesucristo noqanchispa rantinchispi cruzpi wañunan-paq. Chaymi noqanchisqa seguro kananchis, Diospa prometewasqanchiskunata chashkinanchispaq. Chay promesakunatan Diosqa Wawan Jesucristopiwan kushka, noqanchisman qowasunchis. ³³ Saynaqa, Diospa akllasqan runakunatari, ¿pitaq acusayta atiwasunman? Manan ni pipas acusaytaqa atiwasunmanchu. Ichaqa Diosmi huchanchiskunamanta perdonawaspanchis, justo runamanña tukuchiwaranchis. ³⁴ Chayri, ¿pitaq noqanchistari juzgaspa sentenciawasunman? Manan ni pipas. Amaña juzgasqa kananchispaqmi, Señorninchis Jesucristo, noqanchisrayku cruzpi wañuspa kawsarimuran. Hinaspan kunanqa, Diospa phaña ladonpi tiyaspa, noqanchispa favorninchispi mañapuwashanchis. ³⁵ Chayri, ¿imataq Señorninchis Jesucristopa munakuyninmantari t'aqaruwasunman? ¿Ñak'ariychu, icha sasachakuychú? ¿Qatikachasqa kaychu, icha yarqaychú? ¿Mana imayoy kaychu, icha runakunapa amenazasqan kaychu, icha espadawan wañuchisqa kaychú? Manan ni imapas Señorninchis Jesucristopa munakuyninmantaqa t'aqawasunmanchu.

³⁶ Hinaspapas chay ñak'ariykunamantaqa Bibliapin khayna escribisqa kashan:

“Qanpi creesqaykuraykun sapa p'unchaw qawasqallaña kashayku wañuchisqa kanaykupaq.

Ñak'anapaq ovejakuna hinan qawasqallaña kashayku”, nispa

[Salmos 44.22].

³⁷ Ichaqa ima sasachakuykunapiña tarikuqtinchispas, Señorninchis Jesucriston munakuwasqanchisrayku yanapawasunchis, tukuy chay sasachakuykunata cheqaqtapuni vencionanchispaqqa. ³⁸ Chayraykun allintapuni yachani, noqanchistaqa mana ni wañuytas, kawsaypas, angelkunapas, demoniokunapas, kay tiempopas, otaq qepa tiempopas, ³⁹ hanaq pachapi kaqkunapas, nitaq ukhu-pachapi kaqkunapas, nitaq Diospa unanchasqankunapas, Dios Taytanchispa munakuyninmantaqa t'aqayta atiwasunmanchu. Chay hatun munakuynintan payqa rikuchiwaranchis Wawan Jesucristopa ruwasqanwan.

Diospa akllasqan Israel nacionniyoq runakunamanta

9 ¹ Noqaqa Jesucristopi creesqayraykun cheqaqtapuni mana llullakuspa rimani. Hinaspapas noqaqa Santo Espiritupa yanapayninwanmi, concienciaypi seguro kashani mana llullakuspa rimasqaymanta. ² Noqaqa ancha llakisqan kashani. Chaymi sonqoyraq anchata nanawan tukuy rato, ³ Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakuna, Jesucristopi mana creesqankurayku. Noqaqa Jesucristopi inisqaytapas dejaruymantami, hinaspapas Diospa castigontapas chashkiruymantami paykunata khuyakusqayrayku, sichus chaykuna ruwasqaywan Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakuna, salvasqa kayta atinkuman chayqa. ⁴ Diosmi Israel nacionniyoq runakunataqa akllakuran, paypa llaqtan kaspanku, wawankunaña kanankupaq. Chaymi Diosqa paykunaman tukuy atiynta rikuchiran; hinallataq pactokunata paykunawan ruwaspa, leyninkunata ima qoran. Hinaspapas Diosqa paykunamanmi yachachiran imayna adoranankumanta; hinallataq promesakunata prometeran. ⁵ Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunapa ñawpaq abueloykunamantan kayku. Chay abueloykunapa mirayninmantan Señorninchis Jesucristopas kay pachapiqa naceran. Hinaspapas Señorninchis Jesucristoqa llapallanchispa Diosninchismi. Chayraykuyá payqa wiña-wiñaypaq alabasqa kachun. Amén.

⁶Kay nisqaywanqa manan nishanichu, Israel nacionman Diospa prometesqankunan fallarun nispachu. Aswanmi nishani, Israel sutiyoq ñawpaq abueloykumanta miramuq runakunaqa, manan llapallankuchu Diospa akllasqan llaqtanmanqa pertenecenku, nispa. ⁷Nitaqmi Abrahampa mirayninmanta kasqankuraykuchu, llapallanku Abrahampa wawankunaqa kanku. Aswanmi Diosqa prometeran Abrahamman khaynata: “Wawayki Isaacnintakaman qanpa mirayniykiqa kanqa”, nispa [Génesis 21.12]. ⁸Ichaga Diospa wawankunaqa manan aychaman hina nacemuqkunachu kanku. Aswanqa Diospa prometesqanman hina naceqkunallan, Abrahampa cheqaq wawankunaqa kanku. ⁹Diosqa Abrahammanmi prometeran khaynata: “Kunan hina tiempopi wataman kutimunaypaqmi, warmiyki Saraqa wawayoqña kanqa”, nispa [Génesis 18.10].

¹⁰Ichaga manan chayllachu. Aswanqa ñawpaq abuelonchis Isaacpa warmin Rebecapas mellizotan onqokuran. ¹¹Ichaga Rebecapa chay mellizo wawankuna manaraq naceshaspa, allin kaqta otaq mana allin kaqta ruwashaq-tinkun, Diosqa munasqanman hina hukninta akllaran, (saynapi akllasqan nacionninpa primer kaq abuelon kananpaq). Chaytaqa akllaran manan imapas ruwasqankuman hinachu, aswanqa paypa munasqanman hinan. ¹²Ichaga (manaraq chay mellizokuna nacemushaqtinmi), Diosqa ña Rebecataqa niranña khaynata: “Primerta nacemuq wawaykin sullk'a kaqta ser-vinqa”, nispa [Génesis 25.23]. ¹³Ichaga Bibliapias saynan escribisqa kashan: “Jacobtan munakurani, Esautataqmi mana munakuranichu”, nispa.^b

¹⁴Chayri, ¿ima nisunmantaq chaykunamantari? ¿Diosqa injuston nisun-manchú? ¡Manan chayqa saynachu! ¹⁵Diosqa Moisetapas khaynatán niran: “Noqaqa pitachus khuyapayayta munani, paytan khuyapayasaq; pitachus lla-kipayayta munani, paytan llakipayasaq”, nispa [Éxodo 33.19].

¹⁶Hinaspapas Diosqa runakunataqa khuyapayan, manan runakunapa imapas ruwasqanraykuchu, nitaq runakunapa munasqanraykuchu. Aswanmi Diosqa runakunataqa khuyapayan, paykunata munakusqanrayku. ¹⁷Chaymi Egipto nación llaqtapi rey Faraonman Diospa nisqanpas, Bibliapi khayna escribisqa kashan: “Qantan Egipto nacionpi rey kanaykipaq churarayki, noqapa atiy-niyta runakunaman rikuchinaypaq, saynapi llapallan runakuna pis kasqayta reqsiwanankupaq”, nispa [Éxodo 9.16]. ¹⁸Chayraykun yachanchis, Diosqa khuyapayanmi pi munasqan runata, pi runapa sonqontataqmi munaspaqa rumiyachin, (imaynan rey Faraonpa sonqontapas rumiyachiran hinata).

¹⁹Saynaqa sichus mayqenniyykichispas khaynata tapuwankichisman: “Diospa contranpiqa manan ni pipas sayariytaqa atinmanchu. Chaymi Diosqa munasqanman hina imatapas ruwan. Sayna kashaqtinri, ¿imanaq-tintaq Diosri huchachawasunman?” nispa. ²⁰Hinaqtinmi noqaqa nisqayki-chis, ¿pitaq qanri kanki Diosmanta cuentata mañanaykipaqri? Allpamanta ruwasqa mankaqa manan ruwaqnintaqa ninmanchu: ¿Imanaqtintaq khay-natari ruwaruwaranki? nispaqa. ²¹Ichaga allpamanta mankata ruwaq runa-paqa kanmi derechon, munasqanman hina imatapas ruwananpaqqa. Pay

b 9.13 Kaymanta astawan yachanaykipaqqa leey Malaquías 1.1-3. Chaypin nishan “Diosqa aklla-ran Israel naciontan, manan Edom sutiyoq naciontachu”, nispa. Chay Edom nacionqa Jacobpa wawqen Esaupa mirayninkunamantan formasqa karan.

munaspanqa ruwanmanmi, allpamanta sumaq fino jarrota, allin importante p'unchawkunapi utilizasqa kananpaq, otaq ima jarrotapas, sapa p'unchaw utilizasqa kananpaq.

²² Saynallataqmi pasan Diospa ruwasqankunawanpas. Diosqa runakunamanmi phiñakuyninta hinallataq atiyntapas rikuchiyta munaran. Ichaqa ancha allin, hinallataq ancha pacienciayoc kaspanmi, Diosqa huchapi kawsaq runakunataqa mana kasqan ratollachu castigarán, paykuna castigasqa kanankupaq hinallataq destruisqa kanankupaq kashaqtinkupas. ²³ Diosqa chaykunataqa ruwaran, ancha khuyayniyoc, hinallataq ancha atiyniyoc kasqanta runakuna yachanankupaqmi. Diosqa ñawpaqmantaraqmi khuyapayayninwan aklakuwaranchis, payman rikch'akuq kaspá, noqanchispas hatunchasqa kananchispaq. ²⁴ Diospa waqyasqan runakunaga noqanchismi kanchis. Diosqa manan Israel nacionniyoc runakunallatachu wawankuna kananpaqqa waqyaran; aswanqa huk law nacionniyoc runakunatapas waqyaranmi, wawankunaña kanankupaq. ²⁵ Chaymantan ñawpaq profeta Oseaspa escribisqan libropipas, Diosqa khaynata nishan:

“Mana waqyasqay runakunatan, ‘wawaykunan’ nisaq
 Mana munakusqay runakunatan ‘munakusqay wawaykuna’, nisaq,
 nispa [Oseas 2.23].

²⁶ Hinaspapas maypin nisurankichis khaynata: ‘Qankunaga manan waqyasqay runakunachu kankichis’, nispa.

Chay lugarllapitaqmi nisunkichis: ‘Qankunaga kawsashaq Diospa wawankunan kankichis’ ”, nispa [Oseas 1.10].

²⁷ Saynallataqmi ñawpaq profeta Isaiaspas Israel nacionniyoc runakunamantaqa khaynata niran:

“Israel nacionniyoc runakunaga lamar qochapi aqo hinaraqmi ashkallaña kanku. Ichaqa chay ashka runakunamantaqa, wakillanmi salvasqa kanqaku. ²⁸ Hinaspapas Diosqa prontollan kay enteron mundontinpi runakunataqa juzgaspa sentencianqa”, nispa [Isaías 10.22-23].

²⁹ Chaykuna pasanmantan, profeta Isaiaspas ñawpaqtaraq, khaynata niran:

“Sichus tukuy atiyniyoc Diosninchis mana salvanmanchu karan wakinninchista chayqa, Sodoma llaqta, hinallataq Gomorra llaqta hinan lliw chinkachisqa kasunchisman karan”, nispa [Isaías 1.9].

Israel nacionniyoc runakunapa mana kasukusqankumanta

³⁰ Chayri, ¿ima nisunchismantaq chaykunamantari? Diosqa huk law nacionniyoc runakuna payta mana mashkashaqtinkupas, paykunataqa justo runamanmi tukuchiran, Jesucristopi creesqankurayku. ³¹ Ichaqa Israel nacionniyoc runakunañataqmi, Moisespa escribisqan leykunata cumpliyta munaranku, mana huchayoc justo runakuna kanankupaq. Ichaqa manataqmi Diosqa paykunataqa aceptaranchu. ³² Paykunatari, ¿imanaqtintaq Diosri mana aceptaranchú? Diosqa paykunataqa manan aceptaranchu, paypi mana iñisqankurayku. Aswanmi paykunaga leypa kamachisqanman hina imatapas ruwayta munaspa, justo runaña kayta piensaranku. Chayraykun Jesucristoqa, paykunapaqqa hayt'akuspa laq'apakunankupaq huk rumi hina karan.

³³ Chaymantan Bibliapipas khayna escribisqa kashan:

“Noqaqa Jerusalén llaqtapin hayt'akuspa laq'apakunapaq rumita churani.

Pipas chay rumipi hayt'akuspaqa, laq'apakunqan.

Ichaqa pipas chay rumipi confiaspaqa, manan engañasqachu kanqa, Diospi confiasqanrayku”, nispa [Isaías 28.16]. [Nota: Chay rumiqa, Jesucriston].

10 ¹Wawqe panaykuna, noqaqa anchatapunin munani, kay Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakuna salvasqa kanankuta. Chaymi noqaqa paykunapaq tukuy sonqoywan Diosmanta mañakushani. ²Noqaqa cheqaqtapunin seguro kashani, kay Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunaqa, tukuy sonqonkumantan Diosta serviyta munanku. Ichaqa manan yachankuchu imaynatas Diosta serviytaqa. ³Paykunaqa manan yachankuchu, imaynatas Diosqa mana huchayoq justo runaman tukuchiwasqanchistaqa. Aswanmi kikinkupa munasqakuman hinalla, (leykunata cumplispanku) justo runakuna hinaña kayta munanku. Chayraykun paykunaqa mana aceptankuchu, imaynatas Diosqa mana huchayoq justo runaman tukuchiwasqanchistaqa. ⁴Diosqa manan leykunapa kamachisqanta kasukusqanchisraykuchu justo runaman tukuchispa aceptawanchis, aswanqa Jesucristopi creesqanchisraykun. Chayraykun salvasqa kananchispaqa manaña necesarioñachu Moisespa escribisqan leykunata cumplinanchispaqa, Señorninchis Jesucristo chay leykunata cumplisqanrayku.

⁵Moisespa escribieranmi leykunata kasukuspa salvasqa kayta munaq runakunamantaqa, khaynata: “Sichus pipas llapallan leykunata allinta cumplin kuman chayqa, salvasqan kankuman”, nispa [Levítico 18.5]. ⁶Ichaqa Jesucristopi iñispan salvasqa kanchis. Chayraykun Jesucristopi iñiqkunaqa mana huchayoq justo runaña kasqankurayku, Bibliapi nisqanman hina ninanku: “Ama qanqa piensaychu khaynataqa: ¿Pitaq hanaq pachamanri wichanman, Cristota kay pachaman urayachimunanpaqrí?” nispaqa. Saynatan wakinqa piensanku, Cristota cielomanta kay pachaman urayachimuyta munaspanku. ⁷Hinaspapas qanqa amayá khaynataqa piensaychu: ¿Pitaq wañusqakunapa kasqanmanri urayunman? nispaqa. Saynatan wakinqa piensanku wañusqakunapa kasqanmanta, Cristota kawsarichimuyta munaspanku. ⁸Ichaqa Bibliapin khaynata nishan: “Diospa palabranqa qanpa cercallaykipin kashan; qankunapa simiykichispi, hinallataq sonqoykichispi ima”, nispa [Deuteronomio 30.12-14]. Noqaykuqa kay allin willakuytan qankunaman apamuspa willashaykiku, saynapi qankunapas Jesucristopi iñinaykichispaq. ⁹Sichus runakunapa ñawpaqninpi simiykiwan willakunki, “Jesucristoqa Señorniyumi” nispa, hinallataq tukuy sonqoykiwan creenki, Jesucristotaqa wañusqakunapa kasqanmanta Dios kawsarichimusqanpi chayqa, (wiñay ñak'ariyman-tan) salvasqa kanki. ¹⁰Hinaspapas tukuy sonqonchiswanmi iñinchis, mana huchayoq justo runata hina Dios chashkiwananchispaq. Chaymantaqa simin-chiswantaqmi willakunchis khaynata: “Jesucriston Señorniyqa” nispanchis, salvasqa kananchispaqa. ¹¹Chaymi Bibliapiqa khaynata nishan: “Pipas paypi iñiqqa manan engañasqachu kanqa”, nispa [Isaías 28.16].

c 10.7 Israel nacionniyoq runakunaqa suyasharankuraqmi, Diosmanta hamunanpaq huk Salvadora. Ichaqa manan munarankuchu Jesuspi creeytaqa, pay chay Salvador kashaqtin. Chaymi Pabloqa nishan: “Chay Salvadorqa ñan hamurunña. Amaña paytaqa mashkaychishñachu”, nispa.

¹² Diosqa llapallan runakunapa Diosninmi. Chayraykun Diospaqqa igualla kanku Israel nacionniyoq runakunapas, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapas. Hinaspapas Señorninchisqa allintan bendecin payta adoraspa, paymanta mañakuq llapallan wawankunataqa. ¹³ Chaymi Bibliapiqa khay-nata nishan: “Pipas Señorninchispi creespa, paymanta llapallan mañakuqku-naqa, salvasqan kanqaku” nispa [Joel 2.32].

¹⁴ Ichaqa kunan tapusqaykichis, ¿imaynataq Diosmantari mañakunkuman, Diospi mana creeshaspankurí? ¿Imaynataq Diospiri creenkuman, Diosmanta mana uyarishaspankurí? ¿Imaynataq Diosmantari uyarinkuman, paykuna-man pipas mana willashaqtinrí? ¹⁵ ¿Imaynataq chay willakuqkunari Dios-manta willakuq rinkuman, paykunata pipas mana mandashaqtinrí? Chaymi Bibliapiqa khayna escribisqa kashan: “¡Ancha sumaqmi Diosmanta allin willakuyta willakuspa puriyqa, hinallataq Dioswan hawkalla kawsananku-paq willakuyas!” nispa [Isaías 52.7].

¹⁶ Ichaqa Diospa allin noticianmanta willakushaqtinkupas, manan llapallan runakunachu kasukuranku. Paykunamantan profeta Isaiaspas ñawpaqtaraq ña escribieranña khaynata: “Dios Taytalláy, ¿pitaq noqaykupa willakusqayku-tari creeran? (¡Manan ashkachu creeranku!)”, nispanku [Isaías 53.1].

¹⁷ Chayraykun pipas Diospa palabrantayariyqa, Diospi ñiñyta atinqa. Chay palabraqa yachachiwanchis Señorninchis Jesucristomantan. ¹⁸ Kunanmi tapusqaykichis: ¿Manachu Diospa palabranmantaqa tukuy lawpi willakus-haqtinku uyarirankú? Arí, tukuy lawpin Diospa palabrantayariyanku. Chay uyarisqankumantan Bibliapiqa khaynata nishan:

“Diosmanta willakusqankuqa enteron kay pachantinmanmi
ch'eqeriran,

Diospa palabrantayariy enteron mundontinpi runakunan uyariranku”,
nispa [Salmos 19.4].

¹⁹ Kunan yapamanta tapullasqaykichistaq: ¿Manachu Israel nación llaqtayoy runakunari chaykunata yacharankú? Arí, paykunaqa yacharankun chaykunataqa. Ichaqa Moisesmi Diospa rimasqanta ñawpaqtaraq ña escribi-ranña khaynata:

“Noqan invitasaq huk law nación llaqtayoy runakunata noqapi
creenankupaq. Chaywanmi qankuna, Israel nacionniyoq
runakunaqa, celoso churakunkichis.

Hinaspapas qankunaqa anchatan envidiakunkichis chay mana
allin entiendeq runakuna, noqapi creesqankurayku”, nispa

[Deuteronomio 32.21].

²⁰ Saynallataqmi profeta Isaiaspas, Diospa partenmanta ñawpaqtaraq escri-billarantaq khaynata:

“Mana mashkawaq runakunan, noqataqa tariwaranku.

Noqamanta mana imatapas tapukuq runakunamanmi, noqaqa
rikhurirani”, nispa [Isaías 65.1].

²¹ Ichaqa Israel nación llaqtayoy runakunamantataqmi, Diosqa profeta Isaíasnintakama, khaynata nirallantaq:

“Noqaqa sapa p'unchawmi kay mana kasukuq runakunamanqa makiyta
haywarispay, yanapayta munashani, paykuna mana kasukuq rebelde
terco runakuna kashaqtinkupas”, nispa [Isaías 65.2].

Israel nacionniyoq runakuna wakillan salvasqa kanankumanta

11 ¹ Kunan tapusqaykichis: Israel nacionniyoq runakunamantari, ¿manachu! Noqapunin Israel nación llaqtayoq runa kani, Abrahampa mirayninmanta, hinaspapas Benjaminpa miraynin ayllunmantawan ima. ² Diosqa manan rechazaranchu ñawpaqmantapacharaq akllakusqan Israel nacionniyoq runakunataqa. Qankunari, ¿manachu profeta Eliasqa ñawpaqtaraq rimasqantari yachankichis? Paymi Diosmanta mañakuspa, Israel nación llaqtapa contranpi, khaynata niran: ³ “Diosnilláy, paykunaqa qanmanta willakuq profetaykikunatan wañurachinku; altarniykikunatapaspas thuñirachinkun. Ichaqa llapallan profetaykikunamantan noqa sapallayña vidayoq qeparuni; chaymi noqatapaspas paykunaqa wañurachiwayta munashanku”, nispa. ⁴ Ichaqa Diosmi profeta Eliastaqa contestaran khaynata: “Qanqa manan sapallaykiñachu kashanki. Aswanqa qanchis waranqa runakunaraqmi akllakusqaymantataqa kashan. Paykunaqa manan Baal nisqa falso diosmanqa qonqorikuran-kuchu payta adoranankupaqqa”, nispa [1 Reyes 19.10, 18]. ⁵ Saynallataqmi kunan tiempopipas pasan. Israel nacionniyoq llapallan runakunamantaqa, chikallantan Diosqa akllakuran, paykunata khuyapayasqanrayku. ⁶ Diosqa khuyapayakuq kasqanraykun paykunataqa akllaspa, salvaran. Ichaqa manan paykunaqa imatapaspas ruwarankuchu kikinkuta salvakunankupaqqa. Sichus paykunata Dios akllakunman karan imapas ruwasqankurayku chayqa, yanqapaqmi chay salvación regalo qosqanqa kanman karan.

⁷ Kunanri, ¿ima nisuntaq? Israel nacionniyoq runakunaqa manan salvakuytaqa atirankuchu, nishu terco kaspanku, sonqonkuta rumiyachisqankurayku. Ichaqa Diospa akllasqan kaqkunallan salvasqa kaytaqa atiranku, (Jesucristopi creesqankurayku). ⁸ Chay Israel nacionniyoq terco mana creey munaq runakunamantan, Diospa palabranpi khaynata nishan:

“Diosqa paykunapa sonqontan rumiyachiran, mana entiendeq kanankupaq.

Diosqa paykunapa ñawintan ñawsayachiran, qawashaspapas ama rikunankupaq.

Diosqa paykunapa ninrintan upayachiran, uyarishaspapas ama entiendenankupaq.

Chaymi paykunaqa kunankamapas mana kasukuq kashanku”, nispa

[Deuteronomio 29.4].

⁹ Saynallataqmi rey Davidpas ñawpaqtaraq khaynata nillarantaq:

“Paykunapa banquete fiesta ruwasqankuyá huk malla hina trampa kachun,

saynapi paykunaqa huchaman urmayuspanku, castigasqa kanankupaq.

¹⁰ Ñawinkupas tutayaq hinayá kachun, saynapi ñawsa runakuna hina kaqtinku, Diosmanta mana entiendenankupaq.

Wasankupas wiñaypaqyá qopoyachun”, nispa [Salmos 69.22-23].

¹¹ Kunan tapusqaykichis: Israel nacionniyoq runakunari, Diosta mana kasusqankuraykuri, ¿wiñaypaqchu Diosmanta karunchasqa kaspas, manaña salvasqa kanqakú? ¡Manan chayqa saynachu! Aswanmi paykuna Diosta mana kasukuqtinku, huk law nacionniyoq runakuna kunanqa Jesucristopi

creeshanku. Sayna kanantan Diosqa permitiran, saynapi Israel nacionniyoq runakuna, chayta rikuspanku, celoso churakunankupaq. ¹² Israel nacionniyoq runakuna, huchapi kawsaspa, Jesucristopi mana creesqankuraykun, Diosqa enteron mundontinpi huk law nacionniyoq runakunata favoreceshan, salvasqa kanankupaq. Sayna kaqtinqa, aswan más allinraqmi kanqa, sichus Israel nacionniyoq ashka runakunapas Jesucristopi creespanku, salvasqa kaqtinkuqa.

¹³ Kunanqa huk law nacionniyoq runakunamanmi nisqaykichis: Diosmi noqataqa akllawaran, qankunaman rispay, qankuna ukhupi apóstol kanaypaq. Chayraykun noqaqa qankuna ukhupi Diosmanta willakuspa llank'ashani. Chay llank'asqaymi noqapapqa ancha importante. ¹⁴ Noqaqa munanin, Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunaqa, qankunaman allin willakuy willasqaywan, celoso churakunankuta, saynapi paykunapas salvasqa kanankupaq. ¹⁵ Diosqa mana creey munaq Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunata rechazaspanmi, huk law nacionniyoq ashka runakunata salvaran, Jesucristopi creesqankurayku. Ichaqa kunan piensariychis, Israel nacionniyoq ashka runakunata Dios salvaqtinri, ¿imaraqsi pasanqa? Jesucristopi paykuna creeqtinkuqa, ancha kusikuymi kanqa, wañusqa hina kasqankumanta wiñawañaypaq kawsasqankurayku. ¹⁶ Kunan nisqaykichis Israel nacionniyoq runakunaman comparachispay kaykunata. Sichus pipas huk masamanta ruwasqa primer kaq t'antata Diosman ofrendan chayqa, llapallan chay masapas Diosmanqa ñan ofrendasqaña kashan. Saynallataqmi sichus pipas sach'apa saphinta Diosman ofrendan chayqa, llapallan ramankunapas Diosmanqa ñan ofrendasqaña kashan.

¹⁷ Kunan nisqaykichis, huk allin aceitunapa wakin ramankunan kuchusqa karan. Hinaspan chay allin aceitunaman injertaranku huk k'ita aceituna sach'apa ramankunata, saynapi chay allin aceitunamanta alimentakuspa, wiñananpaq. Ichaqa chay k'ita aceituna sach'a hinan huk law nacionniyoq runakunapas kankichis. Qankunatan Diosqa permitiran, allin aceituna sach'aman injertasqa hina kanaykichispaq, saynapi Diospa wawankunaña kaspaykichis, wiñay kawsayta chashkinaykichispaq. Ichaqa chay allin aceituna sach'aqa Israel nacionniyoq runakunan kanku. ¹⁸ Qankunaqa Israel nacionniyoq runakunamantaqa amayá más importante kanaykichispaqchu creekuychis. Aswanqa yachaychisyá, qankuna huk law nacionniyoq runakunaqa, manan aceituna sach'apa saphinchu kankichis chay sach'ata wiñachinaykichispaqqa; aswanqa sach'apa saphinmi qankunataqa wiñachisunkichis, injertasqa ramakunalla kaspaykichisrayku.^d

¹⁹ Qanqa alabakuwaqpashchá khaynata piensaspa: “Noqataqa chay kuchusqa ramakunapa rantintan, chay allin aceituna sach'aman injertawaran”, nispa. ²⁰ Arí, chay piensasqaykiqa cheqaqmi. Ichaqa Israel nacionniyoq wakin runakunatan Diosqa rechazaran, Jesucristopi mana inisqankurayku. Ichaqa qantan Diosqa aceptasuranki, Jesucristopi inisqaykichisrayku. Saynaqa amayá (Diospa aceptasqan kasqaykiraykuchu) alabakuspa paytukusqa kay; aswanqa Diosta manchakuspayá kawsaychis. ²¹ Diosqa Israel nacionniyoq runakunataqa, manan perdonaranchu Jesucristopi mana

d 11.18 Chay sach'apa saphinqa Israel nacionniyoq runakunapa ñawpaq abuelonkunan karanku.

iñisqankurayku. Saynallataqmi sichus qankuna huk law nacionniyoq runakunapas, Jesucristopi mana creenkichishchu chayqa, qankunatapas Diosqa manan perdonasunkichishchu.

²²Qawariychisyá Diosqa ancha allin khuyapayakuq kasqanta, hinallataq estricto kasqanrayku cheqaqta castigakuq kasqantapas. Diosqa anchatan castiganqa huchallapi kawsaq runakunataqa. Ichaqa anchatan Diosqa qankunataqa khuyapayasunkichis. Sichus Diospi qankuna confiankichis chayqa, Diosqa salvasunkichismi. Ichaqa sichus Jesucristopi mana creenkichishchu chayqa, qankunatapas Diosqa rechazasunkichismi. ²³Saynallataqmi, sichus Israel nacionniyoq runakunapas, Jesucristopi mana iñisqankumanta, Diosman kutirikunqaku chayqa, Diosqa ancha atinyiyoqmi paykunatapas salvananpaqqa. Chayqa kanman imaynan huk kuchusqa ramatapas kaqmanta kaq sach'allanman injertapushanman hinan. ²⁴Qankunataqa k'ita aceituna sach'apa ramankuna hina huk law nacionniyoq runakuna kashaqtiykichismi, Jesucristopi iñisqaykichisrayku Diosqa aceptasurankichis, Diospa akllasqan llaqta kanaykichispaq. Ichaqa qankunamantapas aswan más facilitaraqmi Israel nacionniyoq runakunataqa kaqmanta Diosqa aceptanqa, paykunaqa chay allin aceituna sach'aman kaqmanta injertasqa kasqankurayku.

Israel nacionniyoq runakuna salvasqa kananmanta

²⁵Khuyasqay wawqe panaykuna, kunankama manaraq pipapas yachasqantan yachanaykichista munani, saynapi huk law nacionniyoq runakuna kashaspapas, salvasqa kasqaykichismanta ama alabakunaykichispaq. Ichaqa chay mana yachasqanku secretoqa kaymi karan: Israel nacionniyoq wakin runakunaqa sonqonkutan rumiyachiranku, asta huk law nacionniyoq runakuna, Jesucristopi iñispanku, Diospa llaqtanman completakunankama. ²⁶Ichaqa chay huk law nacionniyoq runakuna completaruqtinkun, Diosqa Israel nacionniyoq runakunataqa salvanqa. Chaymantan Bibliapi khaynata nishan:

“Salvadorqa Jerusalén llaqtamantan hamunqa.

Hinaspan Israel nacionniyoq runakunataqa huchankumanta limpiyanqa.

²⁷Noqaqa huk pactotan paykunawan ruwasqa, huchankuta perdonanaypaq”, nispa [*Isaías 59.20-21; Jeremías 31.33-34*].

²⁸Kunanmi ichaqa, Israel nacionniyoq runakunaqa, Jesucristomanta allin willakuyta mana creesqankurayku, Diospa enemigon hina kashanku, qankuna huk law nacionniyoq runakuna kashaspapas, favorecesqa kanaykichispaq. Ichaqa Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunatapas Diosqa munakunmi, ñawpaq abueloyku Abrahamta, Isaacta, hinallataq Jacobtapas akllasqanrayku. ²⁹Diosqa regalo qosqantaqa manan qechukapunchu. Nitaqmi akllasqan runakunatapas qonqanchu. ³⁰Qankuna huk law nacionniyoq runakunapas, ñawpaqtaqa manan Diostaqa kasukurankichishchu. Ichaqa Israel nacionniyoq runakuna Diosta mana kasukuqtinkun, Diosqa kunan qankunata khuyapayashasunkichis. ³¹Ichaqa imaynan qankunatapas, huk law nacionniyoq kashaqtiykichispas, Diosqa salvasurankichis, saynallataqmi Israel nacionniyoq runakuna mana kasukuq kashaqtinkupas, Diosqa paykunatapas salvanqa, (Jesucristopi creeqtinku). ³²Ichaqa Diosmi permitiran, Israel nacionniyoq runakuna, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapas mana

kasukuq kanankuta, saynapi Israel nacionniyoq runakunata, hinallataq huk law nacionniyoq runakunatapas khuyapayanapaq.

³³ ¡Mayna hatu-hatunmi Diospa qapaq kayninqa! Hinaspapas Diosqa ancha yachayniyoq kaspanmi, tukuy imata yachan. Chaymi pipas Diospa piensaynintaqa mana entiendeyta atinmanchu, nitaq ima ruwasqantapas, nitaq imayna ruwasqantapas yachanmanchu. ³⁴ Chaykunamantan Diospa palabranpiga, khaynata nishan:

“¿Pitaq Diospa piensasqantari yachanman?

¿Pitaq Diosmanri consejokunata qonman? *[Isaías 40.13].*

³⁵ ¿Pitaq Diosmanri imatapas regalanman, paykunamanpas Dios kutichipunapaqri?” nispa *[Job 41.11].*

³⁶ Tukuy imapas Diospa unanchasqanmi. Paypa makillanpin tukuy imapas kashan. Payllapaqtaqmi tukuy imapas. Chayraykuyá Diosqa wiña-wiñaypaq alabasqa kachun. Amén.

Creyentekuna imayna kawsananchismanta

12 ¹ Khuyasqay wawqe panaykuna, Diosninchis anchata khuyapayawasqanchisraykun, kayta ruegakamuykichis: Qankunaqa cuerpoykichis-tayá huk kawsashaq ofrendata hina Diosman qoychis, hinaspa tukuy huchakunamanta karunchakuspa, Diospa munasqanman hina kawsaychis. Saynata kawsaspan qankunaqa Diosta cheqaqtapuni adorankichis. ² Qankunaqa amayá kunan tiempokunapi huchallapi kawsaq runakuna hinachu kawsaychis. Aswanqa piensayniykichistayá allin piensaywan cambiaychis, saynapi kawsayniykichis cambiananpaq. Saynapin qankunaqa yachankichis, Diospa munasqanman hina kawsayta, allin kaqkuna ruwayta, cheqaq rimayta, hinallataq Diospa agradonpaq hina allintapuni kawsayta ima.

³ Diosmi munakuyinman hina noqataqa apostolnin kanaypaq akllawaran. Chayraykun niykichis, qankunaqa amayá wakin creyente masiykichismantaqa aswan más importanteqa creekuychishchu. Aswanyá qankunaqa kikiykichista allinta qawayukuspa piensaychis, iñiyta Dios qosusqaykichisman hina. Chaykunatan Diosqa qosurankichis, Jesucristopi creesqaykichis-rayku. ⁴ Noqanchispa cuerponchisqa huklla kashaspanpas, ashka parteyoqmi. Ichaqa manan llapankuchu cuerponchispa partenkunapaq kaqlata imatapas ruwanku. ⁵ Saynallataqmi noqanchispa ashka runakuna kashaspanchispa, Jesucristopi creesqanchisrayku, huk cuerpolla kanchis. Chaymi noqanchisqa Jesucristopa cuerponman llapallanchis pertenenchis.

⁶ Diosqa sapankamanchismanmi qowaranchis payta servinapaq atiy oficiokunata. Chay oficiokunataqa qowaranchis paypa munasqanman hinan, hinallataq ruway atinanchisman hinallan. Saynaqa, sichus Dios atiyta qowaranchis paymanta willakuykunata runakunaman willamunapaq chayqa, sapankamanchisyá chay oficio qowasqanchistaqa Jesucristopi iñisqanchisman hina ruwayman churasunchis. ⁷ Saynallataqyá, sichus pipas Diosmanta chashkiran servinapaq oficiota chayqa, allintayá servichun. Sichus pipas Diosmanta chashkiran yachachinanpaq oficiota chayqa, allintayá yachachichun. ⁸ Sichus pipas Diosmanta chashkiran kallpanchananpaq oficiota chayqa, allintayá kallpanchachun. Sichus pipas Diosmanta chashkiran ima kapuqninkunawanpas runamasinta yanapananpaq oficiota chayqa, allintayá

tukuy sonqonwan runamasintaqa yanapachun. Sichus pipas Diosmanta chashkiran runamasinta kamachispa diriginanpaq oficiota chayqa, allintayá sumaq voluntadwan dirigichun. Sichus pipas Diosmanta chashkiran llakisqa runakunata kallpanchananpaq oficiota chayqa, allintayá ancha kusikuywan yanapachun.

Khuyakuymanta

⁹Qankunaqa wawqe panantin hinayá, tukuy sonqoykichiswan cheqaq-tapuni khuyanakuychis, ichaqa amayá simillaykichiswanchu. Hinaspapas qankunaqa llapallan mana allin kaqkunatapas rechazaychis. Hinaspa allin kaqkunallata ruwaychis. ¹⁰Qankunaqa wawqentin hinayá allinta khuyana-kuychis. Hinallataq allinta respetanakuspa kawsaychis. ¹¹Qankunaqa amayá qella runakuna hinachu kaychis. Aswanqa allintayá ancha kusikuywan ama qellakuspa Diospaq llank'aychis. ¹²Qankunaqa Jesucristopa kutimunan p'unchawta suyaspaykichisyá, anchata kusikuychis. Hinaspapas ima ñak'ariypiña tarikuspapas, pacienciakuychis. Saynallataq Diosmanta mañakuspapas, ama dejaspa mañakuychis. ¹³Qankunaqa Diospi ñinqmasyikichis wakchakunatayá, yanapaychis kaqniykichiskunawan. Saynallataq karumanta hamuqkunatapas, wasiykichispi allinta chashkiswa, samaykachiychis.

¹⁴Qatikachasuqniykichis runakunataqa, ama maldecichishchu. Aswanqa Diosmanta paykunapaq mañapuychis, saynapi paykunata Dios bendecinan-paq. ¹⁵Qankunaqa kusiqa kaqkunawan, kusikuychis. Saynallataq waqaq-kunawanpas, waqaychis. ¹⁶Qankunaqa hawkalla, hinallataq huk sonqolla kawsaychis. Hinaspapas amayá paytukusqaqa kaychishchu. Aswanqa runaku-napa despreciasqan humilde runakunatapas, allintayá respetaychis; hinaspa-pas qankunaqa amayá runamasiykichiskunamanta aswan más yachaq tukuq-chu kaychis.

¹⁷Sichus pipas qankunata ima mana allintapas ruwasunkichis chayqa, amayá qankunaqa vengakuychishchu. Aswanyá qankunaqa llapallan runaku-napa ñawpaqninpi allin kaqkunatapuni allinta ruwaychis. ¹⁸Qankunaqa atis-qaykichisman hinayá sapa p'unchaw allin kaqkunatapuni ruwaychis, saynapi llapallan runakunawan hawkalla kawsanaykichispaq. ¹⁹Munasqay wawqe panaykuna, qankunapa contraykichispi ima mana allintapas runamasiykichis ruwasuqtiykichisqa, amayá vengakuychishchu. Aswanyá Diosman chay con-traykichispi kaq runakunataqa saqeychis, Dios castigananpaq. Chaymantan Bibliapiqa kikin Diospuni khaynata niran:

“Noqamanmi tupawan paykunamanta vengakunaypaqqa.

Noqan paykunataqa ruwasqankuman hina castigasaq”, nispa

[Deuteronomio 32.35].

²⁰Hinaspapas Bibliapiqa nillashantaqmi khaynata:

“Sichus enemigoyki yarqaypi kaqtinqa, mikhunaykita qoykuy.

Sichus enemigoyki ch'akiypi kaqtinqa, unullatapas haywaykuy.

Saynata ruwaqtiykin, chay enemigoykipa uyanqa p'enqakuymanta pukamanraq tukunqa”, nispa [Proverbios 25.21-22].

²¹Qankunaqa amayá mana allin ruwaykunawanqa vencechikuychishchu. Aswanqa allin kaqkuna ruwasqaykichiswanyá, mana allin kaqkunataqa vanceychis.

Autoridadkunata respetananchismanta

13 ¹Qankunaqa llapallaykichisyá kamachikuq autoridadkunataqa kasu-kuychis. Paykunataqa Diosmi permitiran kamachikuq kanankupaq. Hinaspapas Diosmi chay autoridadkunataqa autoridad kanankupaq churaran. ²Ichaqa sichus pipas autoridadkunata mana kasukunqachu chayqa, Diospa contranpin kashan. Chayraykun chay runaqa ancha castigasqa kanqa. ³Autoridad runakunaqa, manan allin ruwaq runakunata castigananpaqchu kashanku. Aswanqa mana allin ruwaq runakunata castigananpaqmi kashanku. Saynaqa sichus qankuna autoridadkunata mana manchakuspa kawsayta munankichis chayqa, allin kaqkunata ruwaspayá kawsaychis. Saynata kawsaqtiykichismi, chay autoridadkunata qankunamanta allinta rimanqaku. ⁴Autoridadkunata Diospa kamachisqanman hina allin kaqkunata ruwanankupaqmi kashanku, saynapi mana allin runakunamanta cuida-sunaykichispaq. Ichaqa sichus qankuna mana allin kaqkunata ruwaspayki-chisqa, ¡manchakuymantayá khatatataychis! Paykunaqa manan yanqapaqchu armankutaqa apakachanku. Aswanmi paykunaqa churasqa kashanku, Diospa nisqanman hina imatapas ruwanankupaq, hinallataq mana allin ruwaq runa-kunatapas castiganankupaq. ⁵Chayraykuyá autoridadkunataqa allinta respe-taspa kasukuychis. Hinaspapas qankunaqa amayá autoridadkunataqa respe-taychis, castigota manchakusqaykichisraykullachu; aswanqa respetaychis, autoridadkuna respetayqa allinpuni kasqanrayku.

⁶Chaymi qankunaqa impuestotapas autoridadkunamanqa pagashanki-chis, qankunata cuidasusqaykichisrayku. Saynata ruwaspankun, chay auto-ridadkunata Diospa munasqanta ruwashanku. ⁷Saynaqa sapankamaykichi-syá iman paganaykichista pagaychis. Sichus autoridadkunaman auto avalúo impuestota paganaykichis kaqtinqa, pagaychis. Sichus ima impuestotapas paganaykichis kaqtinqa, pagaychis. Sichus pitapas respetanaykichis kaqtinqa, respetaychis. Hinallataq sichus pitapas estimana kaqtinqa, estimaychis.

Runamasinchiskunawan responsable kananchismanta

⁸Qankunaqa amayá pimanpas debenkichishchu. Aswanqa llapallan runa-kunatayá qankunaqa allinta khuyakuychis. Saynata pipas cheqaqtapuni runa-masinta khuyakuspaqa, Diospa kamachisqan leyninkunatan cumplishan. ⁹Chay kamachikuy leykunapin khaynata nishan: “Aman waqllikunkichu. Aman pitapas wañuchinkichu. Aman suwakunkichu. {Aman llullakunkichu pipa contranpipas}. Aman runamasiykipa kaqninkunatapas, nitaq warmin-tapas munapayankichu”, nispa. Chay kamachikuy leykunapas, hinallataq wakin llapallan kamachikuykunapas, kay huk kamachikuyllapin cumplikun: “Runamasiykikunataqa qan kikiykita hina khuyakuy”, nisqanpi. ¹⁰Pipas runamasinta khuyakuq runaqa, manan ni ima maldadtapas runamasintaqa ruwanchu. Aswanmi pipas runamasinta khuyakusqanwanqa, llapallan ley-kunata cumplishan.

¹¹Saynaqa kay nisqaykunatayá qankunaqa ruwaychis, ima tiempopichus kasqaykichista reparaspa. Puñusqa hina kasqaykichismantayá rikch'ariy-chis. Jesucristopa kutimunan p'unchawqa ñan más cercaña kashan, paypi creesqanchis p'unchawmantaqa. Pay kutimuspanmi, tukuy imamanta

salvawasunchis. ¹² Tutayaq hina mana allin tiempoqa ñan tukukushañña; chaymi Jesucristopa kutimunan p'unchawqa ña cercaña kashan. Chayraykuyá tukuy huchakunataqa amaña ruwasunñachu. Aswanqa tukuy huchakunata dejaspayá, Diospa munasqanta ruwaspa, allin armasqa hina kasunchis. Saynapi diabolapas hinallataq tukuy huchakunatapas vencespa, k'anchaypi hina purisunchis, huk allin armasqa soldado hina. ¹³ Saynaqa allintayá kawsasunchis, p'unchawpi hina purispa. Amayá purisunchis mach'akuykunapichu, nitaq ch'aqwa ruwasqanku fiesta mikhuykunapichu, nitaq mana allin viciokunapichu, nitaq cuerponchistaspa utilizasunchis waqllikuy huchakunapichu, nitaq envidianakuspa puriykunapichu, nitaq peleaykunapichu, nitaq runamasinchiskunapa contranpi imatapas ruwaykunapichu. ¹⁴ Aswanqa Señorninchis Jesucristopi confiaspayá sapa p'unchaw kawsasunchis, saynapi aycha cuerponchispa munasqankunata amaña ruwananchispaq.

Ñiqmasinchispa contranpi ama rimananchismanta

14 ¹ Qankunaqa Diospa yachachisqankunata pisilla entiendeq wawqe pananchiskunataqa allintayá chashkiychis. Paykunaqa manaraqmi allintaraqchu Diospa munasqantaqa entiendenku. Sichus mayqenninkupas qankunawan mana acuerdopichu kankuman chayqa, amayá paykunawanqa discutiychishchu. ² Wakin wawqe pananchiskunaqa, Diospa yachachisqankunata allinta entiendesqankuraykun, tukuy clase mikhunakunata mikhunku. Ichaqa wakin wawqe pananchiskunañataqmi Diospa yachachisqankunata manaraq allinta entiendesqankuraykun, verdurakunallata mikhunku. ³ Saynaqa tukuy clase mikhunata mikhuy runakunaqa, verdurakunalla mikhuy runakunataqa amayá despreciachunkuchu. Saynallataqyá verdurakunallata mikhuy runakunapas, tukuy clase mikhunakunata mikhuy runakunataqa amallataq juzgachunchu. Diosqa igualtan ishkeynin clase runakunataqa chashkin. ⁴ Hinaspapas, ¿pitaq qanri kanki Diosta serviq runapa contranpi rimaspa juzganaykipaqri? Paytaqa allinta otaq mana allinta ruwaqtinpas Diosllan juzganqa. Hinaspapas Diosllan paypi creeq runakunataqa atiyinwan yanapan, ima ruwasqankutapas allinta ruwanankupaqqa.

⁵ Kunanqa huk ejemplotawan nisqaykichis. Wakinqa piensankun huk p'unchawqa huknin p'unchawmanta aswan más importante kananpaq, saynapi chay importante kaq p'unchawta waqaychanankupaq. Ichaqa wakinñataqmi piensanku llapallan p'unchawkuna igualla kananpaq, (saynapi llapallan p'unchawkunata waqaychaspa, Diosta kasukunankupaq). Saynaqa sapankamankuyá imapas piensasqankupiqa seguro kachunku. ⁶ Sichus pipas huk p'unchawta waqaychaspaqa, Diosta respetaspa payta agradananpaqmi waqaychan. {Saynallataqmi llapallan p'unchawkunata waqaychaqkunapas, Diosta respetaspa payta agradanankupaqmi waqaychanku}. Saynallataqmi Diosman graciasta qospa, tukuy clase mikhunakunata mikhuyqas, chaytaqa ruwan Diosman agradaspa, payta adoranankupaqmi. Ichaqa saynallataqmi, Diosman graciasta qospa, tukuy clase mikhunakunata mana mikhuyqas, chaytaqa ruwan Diosman agradaspa, payta adoranankupaqmi.

⁷ Saynaqa llapallanchismi Diospaqqa kawsanchis. Hinaspapas noqanchisqa manañan kikillanchispaqñachu kawsanchis, nitaqmi kikillanchispaqñachu wañunchispa. ⁸ Kawsaspanchisqa, Diosllapaqñan kawsanchis.

Wañuspanchispas, Diosllapaqñan wañunchis. Saynaqa kawsaspapas otaq wañuspapas, Diospan kanchis. ⁹Señorninchis Jesucristoqa wañuspan, kawsarimuran, saynapi wañusqa runakunapa, hinallataq kawsaq runakunapapas Señorninchis kananpaq. ¹⁰Chayri, ¿imanaqtinta qanri Diospi ñiqmasyikikunata juzgashanki? Hinaspapas, ¿imanaqtinta paykunamanta aswan más importanteri creekunki? Ichaqa llapallanchismi Diospa ñawpaqninpiqa juzgasqa kasunchis. ¹¹Kaykunamantan Bibliapiqa khayna escribisqa kashan:

“Kikin Diospunin khaynata niran:

Noqapa ñawpaqniypin llapallan runakunaqa qonqorikunqaku.

Noqatan llapallan runakunaqa yupaychawanqaku”, nispa

[Isaías 45.23].

¹²Chayraykun noqanchisqa sapankamanchis Diosninchismanqa cuentata qosunchis.

Ñiqmasinchiskunata huchaman ama urmachinanchismanta

¹³Saynaqa amayá noqanchisqa criticanakusunchu. Aswanqa allinta piensaspanchisyá imatapas ruwasunchis, saynapi Jesucristopi ñiqmasinchiskuna, noqanchispa kawsanchispi ishkeyaspanku, huchaman ama urmanankupa.

¹⁴Noqqa Señor Jesucristopi ñispaymi seguro kashani, kay pachapiqa manan ni ima clase mikhunapas mana mikhunaqa kanmanchu. Ichaqa sichus pipas ima clase mikhunatapas mana mikhuna kananpaq piensanman chayqa, amayá chay mikhunataqa mikhuchunchu, saynata piensasqanrayku. ¹⁵Sichus ñiqmasyiki imapas mikhusqaykita rikuspa, ñiyninpi ishkeyanman chayqa, manan chay ñiqmasyikitaqa khuyakushankichu. Saynaqa amayá pitapas mikhusqaykiwanqa huchaman urmachiychu. Ichaqa Señorninchis Jesucristoqa, paypaqwanmi cruzpiqa wañuran. ¹⁶Sichus qanpa imapas mikhusqaykiwan, wawqeykipa ñiynin pisiyaqtinqa, wakin hermanokunan chay ruwasqaykita rikuspanku, “qanqa maltan ruwashanki”, nisunkikuman, allinta imata ruwashaqtiykipas. Chayraykuyá qankunaqa ama saynatachu ruwaychis. ¹⁷Diospa munasqanman hina kawsaq runakunapaqqa mikhunapas, tomanapas manan importantechu. Aswanmi chaykunamanta más importanteqa, Diosta servispa, allinta ruwaspa, Santo Espiritupa yanapayninwan hawakalla, hinallataq kususqalla kawsaymi. ¹⁸Ichaqa sichus pipas Diospa munasqanman hina kawsaspa, Jesucristota servinqa chayqa, Diospa agradonpaqmi kawsanqa. Chaymi chay runaqa runakunapa respetasqan kanqa.

¹⁹Saynaqa hawkallayá kawsasunchis, yanapanakuspa hinallataq kallpanchanakuspa ima, saynapi aswan más allintaraq Diospi ñispa wiñananchispaq. ²⁰Noqanchispaqqa llapallan mikhunapas allinmi mikhunanchispaqqa. Ichaqa imapas mikhusqanchiswan, Diospi chayraq ñiq wawqenchiskunapa ñiynin pisiyanman chayqa, manan allinchu chay mikhusqanchiswan ñiqmasinchiskunata huchaman urmachiypa. ²¹Sichus aycha mikhusqaykiwan, otaq vino tomasqaykiwan, Jesucristopi ñiqmasyikikunata huchaman urmachiwaq chayqa, manan allinchu. Sayna kaqtinqa, aswan allinmi kanman, aychata mana mikhunaykipaq, hinallataq vinotapas ama tomanaykipaq. ²²Kay mikhuykunamanta, otaq mana mikhuykunamantapas piensasqaykitaqa, Diosllan qanllapiwan yachanan. Ichaqa ancha kususqan kanqa, sichus pipas imapas mikhusqanmanta, hinallataq tomasqanmanta conciencian mana

acusaqtinga. ²³ Ichaqa pipas ishkayaspas ima mikhunatapas mikhun chayqa, huchallikunmi, ishkayashapas mikhusqanrayku. Saynaqa sichus imatapas creesqaykiman hina, mana ruwankichu chayqa, huchallikushankin.

Pisi iñiyniyok runakunata kallpanchanamanta

15 ¹ Noqanchisqa amayá munasqallanchistachu ruwasunchis. Aswanqa sichus iñiyninchispi allin kallpanchasqa kashanchis chayqa, pisi iñiyniyok kaqkunatayá allinta kallpanchasunchis. ² Hinaspapas noqanchisqa sapankamanchismi, wawqe pananchiskuna iñiyninkupi wiñanankupaq imatapas ruwananchis. Saynata ruwaspan chay wawqe pananchiskunataqa, allinta kallpanchasunchis Diospi aswan masta iñinankupaq. ³ Ichaqa kikin Señorninchis Jesucristopas, manan kikinpa munasqallantachu ruwaran. Chaymantan Bibliapi nishan:

“Runakuna qanta k'amisuspaykisa, noqatapas k'amiwashankuman hinan”, nispa [Salmos 69.9].

⁴ Bibliapi llapallan escribisqakunaqa kashan, chaykunata leespanchis yachananchispaqmi, saynallataq pacienciata qowananchispaq, consuelawananchispaq, hinallataq kallpanchawananchispaq ima. Chayta chashkisan Diospiqa aswan allinta confiasunchis. ⁵ Diosmi pacienciatapas, hinallataq kusikuytapas qowanchis. Chaymi noqaqa Diosmanta mañakushani, qankunata kallpanchasuqtiykichis, huk sonqolla kawsanaykichispaq, imaynan Señorninchis Jesucristopas runakunawan allinpi kawsaran chay hinata, ⁶ saynapa Señorninchis Jesucristopa Dios Taytanta huk sonqolla alabanaykichispaq.

Jesucristomanta allin willakuykunaqa llapallan runakunapaq kasqanmanta

⁷ Wawqe panaykuna, imaynan qankunatapas Señorninchis Jesucristoqa aceptasurankichis, saynallataqyá qankunapas wakinniykichistaqa aceptaychis qankuna ukhupi, saynapa Diosninchis alabasqa kananpaq. ⁸ Ichaqa kikin Señorninchis Jesucriston hamuran, noqayku Israel nacionniyoq runakunata serviwanankupaq, saynapa ñawpaq abueloykuman Diospa prometesqankuna cumplikunanpaq. Saynata servispanmi Jesucristoqa rikuchiwaranku, ñawpaq tiempokunapiraq (Abrahamman, Isaacman, hinallataq Jacobman) Diospa prometesqankunaqa, cheqaqtapuni cumplikusqanta. ⁹ Hinaspapas Señorninchis Jesucristoqa kay pachamanqa hamuran, huk law nacionniyoq runakunatapas salvananpaqmi, saynapa paykunapas Diospa ancha khuyakuyninmanta, Diosta alabanankupaq. Chaymantan Bibliapiqa khaynata nishan:

“Chayraykun noqaqa huk nación llaqtayok runakunawan qanllataña alabasqayki.

Hinaspapas qanpa sutyikita hatunchaspan, qanllapaqña takikunatapas takisaq”, nispa [Salmos 18.49].

¹⁰ Hinaspapas Bibliapiqa nillashantaqmi khaynata:

“Llapallan nación llaqtayok runakunapas, Diospa Israel nacionnin llaqtayok runakunawan kushkayá kusikuychis”, nispa

[Deuteronomio 32.43].

¹¹ Hinaspapas Bibliapiqa nillashantaqmi khaynata:

“Llapallan huk law nacionniyoq runakuna, Señor Diosta alabaychis.
Llapallan llaqtakunapi tiyaq runakuna, Diosllataña alabaychis”, nispa
[Salmos 117.1].

¹² Hinaspapas ñawpaqtaqaqmi Diosmanta willakuq profeta Isaiaspas ña escribiraña khaynata:

“Isaipa mirayninmantan hamunqa
huk law nacionniyoq llapallan runakunapa reynin.
Chaymi paykunata gobiernaqtin, ashka runakuna paypi confianqaku”,
nispa [Isaías 11.10].

¹³ Noqan Diosmanta qankunapaq mañakushani, saynapi kikin Diospuni, paypi creesqaykichisrayku, kusiqa hinallataq hawkallata kawsachisunaykichispaq. Saynata kawsaspan qankunaqa, Diospi aswan mastaraq confiankichis, hinallataq Santo Espiritupas yanapasunkichis, Diospi aswan mastaraq confianaykichispaq.

¹⁴ Wawqe panaykuna, noqaqa seguron kashani, qankuna sumaq sonqoyoq kasqaykichismanta, allinta yachasqaykichismanta, hinallataq allinta consejanakusqaykichismantawan ima. ¹⁵ Ichaqa kay cartapi tukuy asuntokunamanta imatapasa mana pakaspaymi, noqaqa qankunaman escribimushaykichis, saynapi kay consejokunata ama qonqanaykichispaq. Kaykunataqa escribimushaykichis, noqata khuyakuwaspa, apostolnin kanaypaq Dios akllawasqanraykun. ¹⁶ Saynatan akllawaran, apostolnin kaspay, huk law nacionniyoq runakunaman rispay, Jesucristomanta allin willakuykunata yachachimunaypaq. Chaymi noqaqa paykunapaqqa kani, Jerusalén templopi serviq sacerdote hina, saynapi Santo Espiritupa yanapayninwan, Diosmanta willakuspay, paykunata huk sumaq ofrendata hina Diosman presentanaypaq.

¹⁷ Jesucristo yanapawaqtinmi, noqaqa Diosta servishani. Chaymi anchata kusikuni. ¹⁸ Noqaqa manan qankunamanqa willashaykichis, noqapa imapas ruwasqaykunatachu. Aswanmi qankunamanqa willashaykichis, Señor Jesucristo imaynatas noqata cambiawasqanmanta, saynapi huk law nacionniyoq runakunaman Diosmanta willaqtqi, paykunapas Diosta kasusqankumantawan ima. Paykunaga cheqaqtapunin Diostaqa kasukushanku, Diosmanta paykunaman willasqaywan, hinallataq noqapa ruwasqayta rikuspanku ima. ¹⁹ Ichaqa Santo Espiritupa yanapayninwanmi ashka milagrokunata, hinallataq tukuy mana hayk'aq rikuna señaqkunatawan ima noqaqa ruwarani. Saynapin noqaqa Jesucristomanta allin willakuykuna willakuytaqa ña tukuruniña tukuy lawpi, Jerusalén llaqtamantapacha asta Ilíria provincia lawkama. ²⁰ Noqaqa Señorninchis Jesucristomanta allin willakuykunataqa willakurani, Jesucristomanta manaraq pipas willakusqanku llaqtakunapin. Manan noqaqa willakurani huk apostolkunapa willakusqan llaqtakunapichu, saynapi chay hukpa llank'asqanmanta ama aprovechakunaypaq. ²¹ Aswanmi Bibliapiqa khayna escribisqa kashan:

“Paymanta mana hayk'aq uyariqkun, paymanta allinta uyarinqaku.
Paymanta mana hayk'aq uyariqkun, paymantaqa uyarispa, allinta
entiendenqaku”, nispa [Isaías 52.15].

Roma llaqtaman Pablo rinanpaq piensasqanmanta

²² Khuyasqay wawqe panaykuna, noqaqa ashka kutitan qankunaman visitaq hamuytapuni munashani. Ichaqa Jesucristomanta allin willakuykunata

willakusqayraykun, mana hamuytaqa atishanichu. ²³ Kunanmi ichaqa kay law llaqtakunapi ña tukuruniña Jesucristomanta allin willakuykuna willakuytaqa. Chaymi ashka watakunaña qankunaman visitaqa rinaypaq munasqayrayku, ²⁴ kunanqa España nación llaqtaman riq hina, qankunaman visitanaypaq hamuyta munashani. Ichaqa manan unaychu qankunawanqa qepakuyta atisaq. Sayna kaqtinpas, chay tiempopiqa kushka kasqanchiswanmi, noqaqa anchata kusikuyta munashani. Chaymantan ichaqa, España nación llaqtaman viaje continuanaypaq, qankuna yanapawanaykichista munani. ²⁵ Kunanmi ichaqa, Jerusalén llaqtataraq rishani, ofrenda qolqeta apayukuspay. Chay ofrendaqa servinqa Jesucristopi creeq hermanokunata yanapanapaqmi. ²⁶ Jesucristopi creeq hermanokunan Macedonia provincia lawpi, hinallataq Acaya provincia lawpi ima chay ofrendataqa huñuranku. Paykunan chaytaqa tukuy sonqonkuwan huñuranku, Jerusalén llaqtapi tiyaq wakcha hermanokunata yanapanankupa. ²⁷ Kay ofrendataqa huñuranku, manan obligasqa kasqankuraykuchu, aswanqa voluntariamenten. Macedonia lawpi hinallataq Acaya lawpi hermanokunaqa, huk law nacionniyoq runakunan karanku. Paykunamanmi Israel nacionniyoq hermanokuna, Jesucristomanta allin willakuykunata willaranku. Chaymi chay Macedonia lawpi hinallataq Acaya lawpi hermanokunapaqqa, deberrinku karan, Jerusalén llaqtapi Israel nacionniyoq hermanokunata yanapanankupa, ima kaqninkuwanpas. ²⁸ Noqaqa kay ofrenda apasqayta, Jerusalén llaqtapi hermanokunaman entregaruspayñan, España nación llaqtamanqa risaq. Saynaqa Españaman riq hinañan, qankunataqa visitamusqaykichis. ²⁹ Hinaspapas noqaqa seguron kashani, qankunapa tiyasqaykichis Roma llaqtaman hamuspayqa, Señorninchis Jesucristomanta allin yachachikuykunatan qankunamanqa yachachitamusqaykichis.

³⁰ Khuyasqay wawqe panaykuna, Señorninchis Jesucristopa sutinpi, hinallataq Santo Espiritupa munakuyninpi iman, qankunataqa valekamuykichis, Diosmanta tukuy sonqoykichiswan noqapaq mañapuwanykichispaq. ³¹ Saynallataqyá qankunaqa noqapaq mañapuwaychis, Israel nacionpi mana ñiñiq runakunamanta Diospuni waqaychaykuwananpaq, saynapi Jerusalén llaqtapi ñiñiqkunapaq ofrenda apasqaytapas, allinta chashkiwanankupa. ³² Saynaqa Diosyá permitichun, qankunaman noqa visitaqa hamunaypaq. Hinaspa chaypiña ancha kusikuywan, llapallanchis kallpanchanakuspanchis, kushka allinta parlariykurusunichis. ³³ Saynaqa hawkaqay qokuq Diosyá qankunawan sapa p'unchaw kachun. Amén.

Cartata tukuspa sapankama hermanokunata Pablo saludasqanmanta

16 ¹ Qankunamanmi recomendakamuykichis Jesucristopi creeq hermananchis Febeta. Payqa Cencrea llaqtapi kaq iglesiapin diacónisa. ² Paymi qankunaman hamushan; saynaqa sumaqtayá chashkiykuychis; hinaspa tukuy ima necesidadninkunapipas yanapaykuychis. Payqa hukkunatapas yanapananmi; hinaspa asta noqatapas yanapawaranmi.

³ Saynallataqyá Jesucristopi creeq hermananchis Priscilatapas, hinallataq qosan Aquilatapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paykunan noqawan kushka Jesucristomanta allin willakuykunata runakunaman willaranku. ⁴ Hinaspapas paykunaqa wañuytapas manan manchakurankuchu, vidayta salvawanankurayku. Chaymi noqaqa paykunawan ancha agradecisqa

kashani. Saynallataqmi Jesucristopi creeq huk law nacionniyoq llapallan iglesiakunapi hermanonchiskunapas, hermananchis Priscilamanta hinallataq qosan Aquilamantawan anchata agradecikunku. ⁵Saynallataqyá hermananchis Priscilapa, hinallataq qosan Aquilapa wasinpi huñunakuq hermanokunatapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

Saynallataqyá ancha khuyakusqay hermanonchis Epenetotapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Ichaqa paymi waq Asia provincia lawpiqa, Jesucristopi creeq primer kaq cristiano karan.

⁶Saynallataqyá hermananchis Mariatapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Payqa qankuna ukhupin allinta Diospa obranpi llank'aran.

⁷Saynallataqyá hermanonchis Andronicotapas, hinallataq Juniastapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paykunaqa Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunan kanku; hinaspapas noqawan kushkan preso karanku. Hinaspapas paykunaqa Señor Jesucristopin noqamanta aswan primertaraq iñikuranku. Saynallataqmi paykunaqa llapallan apostolkuna ukhupipas ancha allin respetasqa karanku.

⁸Saynallataqyá Jesucristopi creeq hermanonchis Ampliastapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Payqa ancha khuyakusqay amigoymi.

⁹Saynallataqyá hermanonchis Urbanotapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paymi noqawan kushka Jesucristomanta allin willakuykunata runakunaman willaran.

Saynallataqyá Estaquis sutiyoq khuyakusqay amigoytapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

¹⁰Saynallataqyá hermanonchis Apelestapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paymi ñak'arishaspapas cheqaqtapuni Jesucristopi iñiran.

Saynallataqyá hermanonchis Aristobulopa llapallan familiantapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

¹¹Saynallataqyá Israel nacionniyoq llaqtamasiy hermanonchis Herodiontapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

Saynallataq hermanonchis Narcisopa familianmanta Jesucristopi creeqkunatapas, llapallankuta noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

¹²Saynallataqyá hermananchis Trifenata, hinallataq Trifosatapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paykunan Jesucristomanta allin willakuykunata willakuspanku, Diospaq allinta llank'aranku.

Saynallataqyá ancha khuyakusqanchis hermananchis Persidatapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paypas Jesucristomantan allin willakuykunata willakuspa, Diospaq allinta llank'aran.

¹³Saynallataqyá hermanonchis Rufotapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paymi tukuy sonqonwan Señorninchis Jesucristota qatikuran. Saynallataq hermanonchis Rufopa mamitantapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paymi noqapaqqa mamitay hina karan.

¹⁴Saynallataqyá hermanonchis Asincritotapas, Flegontetapas, Hermestapas, Patrobastapas, Hermastapas, hinallataq paykunawan kushka kaq llapallan wawqe pananchiskunatapas, noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

¹⁵Saynallataqyá hermanonchis Filologotapas, Olimpastapas, Nereotapas, Nereopa hermanantapas, hermananchis Juliatapas, hinallataq paykunawan kaq llapallan wawqe pananchiskunatapas, noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

¹⁶Saynallataqyá qankunapurapas saludaykanakuychis huk ch'uuya much'aykuywan. Hinaspapas llapallan iglesiakunamanta wawqe pananchiskunan, qankunataqa saludamushasunkichis.

Cartapa tukukuyninmanta

¹⁷Wawqe panaykuna, anchatan ruegakuykichis, qankunaqa allintayá cui-dakuychis, iglesia ukhupi ch'aqwata hatarichispa, qankunata peleanachiq runakunamanta. Paykunaqa Jesucristopa allin yachachikuyninkunapa contranpin yachachinku. Chayraykuyá qankunaqa paykunamanta karunchakuychis. ¹⁸Sayna clase runakunaqa manan Señorninchis Jesucristotachu servishanku; aswanqa paykunapa munasqankuman hinallan imatapas ruwashanku. Chayraykun paykunaqa sumaq kusikuy palabrakunallawanña runakunata kusichispanku, wakin manaraq allinta entiendeq runakunata, Jesucristomanta aswan karunchashanku. ¹⁹Ichaga llapallan runakunan yachanku, qankunaqa cheqaqtapuni Diosta kasukuspa kawsasqaykichis-manta. Sayna kawsasqaykichismi noqataqa anchata kusichiwan. Saynaqa allin kaqkuna ruwanaykichispaqyá ancha yachayniyoq kaychis; ichaga mana allinkuna ruwanaykichispaqqa, ama yachayniyoq hinayá kaychis. ²⁰Ichaga ñan p'unchaw chayamushanña, kikin Diospuni hawkayaypi kawsachiwananchispaq. Chay p'unchawmi Diosqa, diablota vencenqa; hinaspan qankunapa chaki sarunaykichisman churanqa. Saynaqa kikin Señorninchis Jesucristopa khuyakuyninyá qankunapi kachun.

²¹Noqawan yachachiq hermanonchis Timoteo, hinallataq Israel nacionmanta llaqtamasiykuna Lucio, Jasón, hinallataq Sosípater wawqenchispiwan iman, qankunaman saludota apachimushasunkichis.

²²Noqa Tercio sutiyoq runan, apóstol Pablo dictawaqtiin, kay cartata escribimushani. Chaymi noqapas qankunata, Jesucristopa sutinpi saludamuykichis.

²³Saynallataqmi Jesucristopi creeq hermanonchis Gayopas, qankunata saludamusunkichis. Noqa (Pablon) paypa wasinpi alojaska kashani. Paypa kay wasinpin Jesucristopi creeqkunaqa huñunakushanku.

Saynallataqmi hermanonchis Erastopas saludamusunkichis. Payqa kay llaqtapa tesoreronmi. Saynallataqmi Cuarto sutiyoq hermanonchispas saludamusunkichis.

²⁴{Señorninchis Jesucristopa ancha khuyakuyninyá qankunawan sapa p'unchaw kachun. Amén}.

Pablo cartata escribiyta tukuruspa Diosta adorasqanmanta

²⁵Diosyá ancha alabaska kachun. Paymi iñiyniykichispi allinta sayachisunkichis, Señorninchis Jesucristomanta allin willakuykunata qankunaman willasqaywan. Chay allin willakuymi ñawpaqmantapacha unay tiempo pakasqa hina karan. ²⁶Ichaga Diosmi kunan chay pakasqa hina planninkunata reqsichiwanichis, ñawpaq tiempopi profetakunapa escribisqantakama. Saynapin wiñay kawsayniyoq Diosqa kamachiran, huk law nacionniyoq llapallan runakunapas Diospa chay pakasqa hina planninta yachaspanku, paykunapas Diospi creespa, payta kasukunankupaq.

²⁷Ichaga kunanyá, Jesucristopa yanapayninwan, sapallan ancha yachayniyoq Diosta, alabasunchis! Amén.

1 CORINTIOS

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran, Corinto llaqtapi kaq creyentekunaman apachinanpaq (1 Cor 1.1-2; 16.21; Hech 19.21; 20.1). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pabloqa papanqa ishkaq nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkaq nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkaq sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqan leykunamanta allin yachaq runan karan. Señor Jesucristopi manaraq iñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1-2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi iñispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 53 otaq 55 watakunapin. Hinaspapas kay cartaqa escribisqa kanman karan Éfeso llaqtapin (Hech 19.10; Hech 20.31).
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Corinto llaqtapi creyentekunapaqmi (1 Cor 1.1-2). Chay Corinto llaqtaqa Grecia nacionpin karan.
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Corinto llaqtapi creyentekuna nishu problemakunapi, hinallataq ashka clase huchakunapi kawsasqankuraykun (1 Cor 1.11-12; 3.4; 5.1; 11.17-22; Hech 18.1-17).
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Qankunaqa cheqaqtapuniyá tukuy sonqoykichiswan khuyanakuychis. Hinaspa mañakuychis, Santo Espiritupa qosqan oficiokuna chashkinaykichispaq...” (1 Cor 14.1).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartan khayna dividisqa kashan:
 - (1) Diosman graciasta Pablo qosqanmanta (1 Cor 1.1-9).
 - (2) Jesucristopi creeq runakuna iglesiapi ch'aqwa ruwanakusqankumanta (1 Cor 1.10 asta 4.21).
 - (3) Iglesiapi problemakuna imayna arreglanamanta (1 Cor 5.1 asta 7.40).
 - (4) Runakunapa ruwasqan idolokunata ama adoranamanta (1 Cor 8.1 asta 10.33).
 - (5) Diospa temlonpi imaynatas warmikuna kanankumanta, hinallataq Santa Cenata imayna ruwanamantawan (1 Cor 11.1-34).
 - (6) Santo Espíritu tukuy oficiokuna qowasqanchismanta (1 Cor 12.1 asta 14.40).
 - (7) Jesucristopa kawsarinpusqanmanta (1 Cor 15.1-58).
 - (8) Pablo viajananpaq piensasqanmanta (1 Cor 16.1-24).

Cartapa qallariyninmanta

1 ¹Ancha khuyasqay wawqe panaykuna, noqa Pablon Diospa munayninman hina akllasqa karani, Señor Jesucristopa apostolnin kanaypaq. Chaymi noqaqa kunan wawqenchis Sostenespiwan kushka ²qankunata saludamuykichis. Qankunatapas Señorninchis Jesucriston waqyasurankichis. Hinaspan ch'uyanchasurankichis, paypa llaqtan kanaykichispaq. Chaymi qankunapas, hinallataq enteron mundontinpi Jesucristopi creeqkunapas, Diospa waqyasqankuna kankichis. Chayraykun Jesucristoqa qankunapapas Señorniykichis, hinallataq enteron mundontinpi pikunachus Jesucristopi creeqkunapapas Señornin. ³Noqaqa Dios Taytanchismantan, hinallataq Señorninchis Jesucristomantawanmi mañakushani, hawkallata kawsachisunaykichispaq, hinallataq tukuy imapi yanapasunaykichispaq ima.

Pablo graciasta Diosman qosqanmanta

⁴Noqaqa sapa kutinmi qankunamanta Diosman graciasta qoni. Paymi qankunataqa anchata munakususqaykichisrayku, Señorninchis Jesucristontakama tukuy imapi yanapasurankichis, ⁵Diosmanta allin willakuykunata allinta entiendenaykichispaq, hinallataq chay allin willakuykunata hukkunaman allinta yachachimunaykichispaq. ⁶Saynapin qankunapas, Diosmanta allin willakuykunata uyarispaykichis, Señorninchis Jesucristopi cheqaqtapuni tukuy sonqoykichiswan creerankichis. ⁷Chayraykun qankunamanqa Diosmanta tukuy clase bendicionkunaqa mana faltasunkichishchu asta Señorninchis Jesucristopa kutimunan p'unchawkama. ⁸Hinaspapas qankunataqa kikin Diospunin yanapasunkichis iniykiykichispi mana pisiyaspa qaqa hina sayanaykichispaq. Saynata iniykiykichismi, chay kutimusqan p'unchawpiqa mana ni pipas ni imamantapas acusayta atisunkichishchu. ⁹Diosmi qankunataqa waqyasurankichis, Wawan Señorninchis Jesucristowan kushka kawsanaykichispaq. Hinaspapas Diosqa, prometesqankunataqa cumplinqapunin.

Jesucristopi creeq runakuna ch'aqwa ruwanakusqankumanta

¹⁰Wawqe panaykuna, Señorninchis Jesucristopa sutinpin kaykunata ruegakuykichis. Qankuna ukhupiqqa amayá ch'aqwatachu hatarichiyichis, nitaq dividinakupachu kawsaychispas. Aswanqa ch'ulla runa hinallayá huk piensayllayoq kaychis, hukllata rimaychis, hinallataq acuerdoman haykuspa hukllata imatapas ruwaychis. ¹¹Kaykunatan qankunamanqa nishaykichis, qankuna ukhupi ch'aqwata ruwanakuspa discutinakuykuna kasqanrayku. Chaykunatan noqaqa yachani, Cloé sutiyoq hermanapa familianmanta noqaman willawasqankurayku. ¹²Chaymi qankuna ukhumanta wakinniykichisqa khaynata rimashankichis:

“Noqaqa Pablopapa partenmantan kani”, nispa. Wakinniykichistaq: “Noqaqa Apolospa partenmantan kani”, nispa. Wakinniykichishñataq: “Noqaqa Pedropa partenmantan kani”, nispa. Saynallataq wakinniykichispas nillas-hankichistaq: “Noqaqa Señor Jesucristopa partenmantan kani”, nispa.

¹³¡Ichaqa manan saynachu chaykunaqa! ¿Acaso Señor Jesucristori dividisqachu kashan? Hinaspapas manan noqa Pablochu, huchaykichiskunaraykuqa cruzpi chakatasqa wañurani. Hinaspapas qankunaqa manan noqapa

sutiypichu bautizasqaqa karankichis. (Chaymi noqapa sutiypiq huk grupotaqa mana formanaykichishchu). ¹⁴Noqaga Diosmanmi graciasta qoni, qankuna ukhumantaqa mana ni mayqennyikichistapas bautizasqayrayku. Aswanmi noqaga Crispo sutiyoq runata, hinallataq Gayo sutiyoq runallatawan bautizarani. ¹⁵Saynaqa manan qankuna ukhumantaqa ni mayqennyikichispas niwaqchishchu: “Noqaga Pablopa sutinpin bautizasqa karani”, nispaqa. ¹⁶Hinaspapas noqaga qankuna ukhumantaqa bautizarani Estefanaspa familiallantawanmi. Wakinniykichistan ichaqa mana bautizaranichu, nitaqmi yuyanipashchu hukuna bautizasqaytaqa. ¹⁷Ichaqa Señorninchis Jesucristoqa manan noqataqa mandamuwaran bautizanaypaqchu, aswanqa Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willanaypaqmi. Chay allin willakuykunataqa manan noqaga kikiypa yachaynillaymantachu willashani, nitaqmi rimasqaywan runakuna admirakunanpaqchu rimashanipas. Sichus saynata ruwayman chayqa, Señor Jesucristopa cruzpi wañusqantachá mana valeqman tukuchiymán.

Jesucristoqa ancha atiyniyoq kasqanmanta

¹⁸Jesucristopi mana creeq runakunaqa, huchallapi kawsasqankuraykun chinkasqa hina kashanku. Chaymi paykunaqa Jesucristopa cruzpi wañusqanmanta allin willakuykunataqa huk tonterías mana imapaq valeq kananpaq piensanku. Ichaqa Señor Jesucristopi creespa, salvasqa kaqkunapaqqa, Jesucristomanta chay allin willakuykunaqa ancha atiyniyoqmi. ¹⁹Chaykunamantan Bibliapiqa Diospa nisqan khayna escribisqa kashan:

“Kay pachapi yachaysapa runakunapa yachaynintan mana imaman tukuchisqa.

Kay pachapi entiendeq runakunapa piensaynintan pantachisqa”, nispa [Isaías 29.14].

²⁰Kunanyá tapusqaykichis, ¿maypitaq kashan yachayniyoq runarí? ¿Maypitaq kashan runakunata yachachiq runarí? ¿Maypitaq kashan kay tiempokunapi tukuy imatapas yachaq tukuq runarí? Ichaqa Diosmi kay mundopi runakunapa tukuy ima yachasqantapas mana ima valeqman tukuchin. ²¹Chaymi Diosqa ancha yachayniyoq kaspas, mana permitiranchu kay pachapi runakuna yachayninkuman hina salvasqa kanankutaqa. Aswanmi Diosqa ancha yachayniyoq kaspas, Jesucristomanta willakuqtiyku, chay willakusqaykupipi creeqkunallata salvananpaq decidiran, chay willakusqayku mana valeq tonterías hina mana creeq runakunapaq kashaqtinpas.

²²Israel nacionniyoq runakunaqa milagrokunallatan rikuyta munanku, Jesucristopi creenankupaqqa. Saynallataqmi Grecia nacionniyoq runakunapas, aswan más yachayniyoq kayta munaspanku, mosoq yachachikuykunallata mashkanku, Jesucristopi creenankupaqqa. ²³Noqaykun ichaqa, cruzpi Jesucristo wañusqanmanta runakunaman willashayku. Chay allin willakuyymi Israel nacionniyoq runakunapaqqa, ñanpi laq'apakunapaq rumi hina. Ichaqa huk law nacionniyoq runakunapaqtaqmi, Diosmanta allin willakuykunaqa, mana imapaq valeq tonterías hina. ²⁴Ichaqa Diosmi waqyasqan runakunamanqa, Israel nacionniyoq runakunamanpas, hinallataq huk law nacionniyoq

runakunamanpas, yachachiwanchis, Jesucristoqa Diosmanta hamuspa ancha atiyniyoq kasqanta, hinallataq ancha yachayniyoq kasqanta ima. ²⁵ Ichaqa kay pachapi runakunaqa piensanku Jesucristopa cruzpi wañusqanqa mana imapaq valeq kananpaqmi. Chayqa manan saynachu. Diosqa ancha yachayniyoqmi, hinaspapas ancha atiyniyoqmi kay pachapi llapallan runakunamantaqa.

²⁶ Chayraykuyá qankunaqa, wawqe panaykuna, yuyariychis, imayna condicionpis Dios waqyasusqaykichista. Qankunaqa runakunapa piensasqanman hinaqa, chikachallanmi yachayniyoq runakunaqa karankichis. Hinaspapas chikachallanmi reqsisqa runakunaqa karankichis, hinaspapas chikachallanmi reqsisqa kaq familiamantapas karankichis. ²⁷ Chaymi kay pachapi runakuna qankunamantaqa khaynata piensanku: “Llapa inútil mana yachayniyoq sonso runakunan kanku”, nispanku. Saynata piensashaqtinkupas, Diosmi qankunataqa akllakusurankichis, kay pachapi yachaq tukuq runakunata p'enqayman churaspa, mana yachayniyoq kasqankuta rikuchinanpaq. Saynallataqmi kay pachapi mana importante runakunata akllaran, kay pachapi importante runakunata p'enqayman churananpaq. ²⁸ Hinaspan Diosqa aswan akllaran kay pachapi runakunapa despreciasqan runakunata, mana importante kaq runakunata, hinallataq mana imayyoq kaq runakunata ima, saynapi llapallan yachaq tukuq, hinallataq importante creekuq runakunata p'enqayman churananpaq. ²⁹ Chaykunatan Diosqa ruwaran, paypa ñawpaqninpi imapas ruwasqanmanta, pipas ama alabakunanpaq. ³⁰ Chayraykun qankunataqa kikin Diospuni waqyasurankichis, Wawan Jesucristowan huklla kanaykichispaq. Chaymi Jesucristowan huklla kasqanchisrayku, payqa yachachiwanchis, yachayniyoq kananchispaq. Chaymi noqanchistaqa, Jesucristopi creesqanchisrayku, Diosqa tukuy huchanchiskunata perdonaspa, ch'uyanchawanchis; hinallataq aprobaspa wiñay kawsaytapas qowanchis. ³¹ Chaymantan Bibliapiqa khayna escribisqa kashan:

“Sichus pipas alabakuyta munan chayqa, aswanyá Señorninchis Diospa ruwasqanwan alabakuchun”, nispa.

Jesucristo cruzpi wañusqanmanta

2 ¹ Khuyasqay wawqe panaykuna, ñawpaqta qankunaman visitaq hamuspayqa, manan admirakunaykichispaqchu, nitaq sasa mana entiendena palabrakunawanchu yachachiraykichisqa. ² Aswanmi noqaqa yachachiraykichis, Jesucristomanta hinallataq cruzpi pay chakatasqa kasqanmantawan imalla. Ichaqa manan huk cosaskunamantaqa yachachiraykichishchu. ³ Hinaspapas noqaqa qankunapa kasqaykichisman hamuspayqa, manan reqsisqa importante runa hinachu karani. Aswanmi noqaqa ancha manchakuywan khatatataspayraq, qankunamanqa presentakurani. ⁴ Hinaspapas noqaqa manan yachaysapa tukuspaychu, qankunataqa yachachiraykichis. Aswanmi noqaqa Santo Espiritupa atiyininwan qankunamanqa yachachiraykichis, saynapi chay yachachisqaykunaga cheqaqpuni kasqanta yachanaykichispaq, ⁵ saynapi Diospi ñiniyikichis ama runakunapa yachayninman hinalla kananpaq, aswanqa Diospa atiyininman hina kananpaq.

Diospa planninkuna reqsisqa kasqanmanta

⁶ Ichaqa Diospa palabranta ña allintaña entiendeq creyente runakunamanmi, sasa yachachikuykunamanta yachachiyku. Ichaqa chay sasa

yachachikuykunaqa manan kay pachapi runakunapa yachasqankuman hinachu, nitaq kay pachapi gobiernaq runakunapa yachasqankuman hinachu; aswanqa Diosmantan hamun. Ichaqa kay pachapi runakunapa yachayninukuqa tukukuqlan. ⁷Chay sasa yachachikuykunaqa, manaraq kay pacha unanchasqa kasqanmantapacha asta kunankaman, pakasqa hina kasharan. Chaytan Diosqa kunan yachachiwanchis, paypi creespa, paywan kushka hanaq pacha glorianpi kawsananchispaq. Chay allin yachachikuytan noqaykuqa yachachishayku. ⁸Ichaqa chay pakasqa hina yachachikuytaqa kay pachapi nacionkunata gobiernaq runakunaqa manan entienderankuchu. Sichus entiendenkuman karan chayqa, ancha atiyniyoq Señorninchis Jesucristotaqa manan cruzpiqa wañuchinkumanchu karan. ⁹Ichaqa chaykunamantan Bibliapi khayna escribisqa kashan:

“Diosta khuyakuq runakunapaqmi Diosqa prepararan,
mana ni pipa rikusqanta,
mana ni pipa uyarisqanta,
hinallataq mana ni pipa piensasqanta ima”, nispa [Isaías 64.4].

¹⁰Ichaqa Diosmi kunanqa chay pakasqa hina cosaskunataqa yachachiwanchis Santo Espirituntakama. Santo Espirituqa tukuy imatan yachan; hinaspapas yachallantaqmi Diospa tukuy imakuna piensasqantapas.

¹¹Runaqa runamasinpa piensasqantaqa manan yachanmanchu. Ichaqa runapi kaq espiritullan chay runapa ima piensasqantapas yachan. Saynallataqmi Diospa piensasqantapas, Diospa Espiritullan yachan. ¹²Noqanchisqa manan Diospa contranpi kaq kay pachapi espiritutachu chashkiranchis, aswanqa Diospa Santo Espirituntan. (Chay Santo Espiritun noqanchispiqa kashan). Chayraykun noqanchisqa allinta entiendenchis favorninchispi Diospa ruwasqankunataqa. ¹³Chaytan noqaykuqa runakunaman rimayku. Diosmanta chay allin willakuykunata rimaspaykuqa, manan yachasqaykuman hinallachu imatapas rimayku; aswanqa Santo Espiritupa yachachiwasqankuman hinan rimaykuqa. Chaymi noqaykuqa Santo Espiritupa yachachiwasqankutaqa, Santo Espiritupa pusasqan runakunaman yachachiyku.

¹⁴Ichaqa Diospi mana creeq runakunaqa manan kay yachachikuykunaqa entiendenkuchu, nitaq aceptankupashchu, Santo Espiritu paykunapi mana kasqanrayku. Chaymi Diospi mana creeq runakunaqa Diosmanta yachachikuykunataqa mana valeq tonteriaspaq piensanku. ¹⁵Ichaqa Santo Espiritu sonqonchispi kaqtinqa, tukuy imata allinta entiendespan noqanchisqa juzgasunchis khaynata: “Kayqa allinmi, otaq kayqa manan allinchi”, nispa. Ichaqa mana Santo Espirituyoq kaq runakunaqa manan juzgaytaqa atiwasunmanchu, (nitaq entiendewasunmanchu noqanchis Santo Espirituyoq kaq runakunataqa). ¹⁶Chaymantan Bibliapiqa khayna escribisqa kashan:

“¿Pitaq yachanman Diospa piensasqankunatarí?
¿Pitaq Diostari yachachiyta atinman?” [Isaías 40.13].

(Manan ni pipas Diospa piensasqantaqa yachanmanchu, nitaqmi ni pi runapas Diostaqa yachachiyta atinmanchu). Noqanchismi ichaqa, Diospa Santo Espiritun noqanchispi kasqanrayku, Jesucristo hina piensanchis.

Corinto iglesiapi problemakunamanta

3 ¹Wawqe panaykuna, qankunapa sonqoykichispi Santo Espíritu kas-haqtinpas, qankunataqa manan maduro creyentekunata hinachu rimapayaraykichis. Aswanqa Jesucristopi chayraq creeq runakunata hinallan qankunataqa rimapayaraykichis. Saynataqa rimapayaraykichis huchallapiraq kawsasqaykichisraykun. ²Chaymi qankunamanqa sasa entiendena yachachikuykunamantaqa mana yachachiraykichishchu. Aswanmi qankunamanqa yachachiraykichis fácil entiendena yachachikuykunallata, leche-lla tomaq qolla wawaman hina. Ichaqa kunanpas qankunaqa chay qolla wawa hinallaraqmi kashankichis, manan mikhunataqa mikhuyta atinkichisraqchu. Chaymi qankunaqa chay sasa entiendena yachachikuykunataqa manaraq entiendeyta atinkichisraqchu. ³Qankunaqa huchallapiraqmi kunan-kama kawsashankichis, Jesucristopi mana creeq runakuna hina, kaykunata ruwaspa: qankunapura celosanakuspa, envidianakuspa, hinallataq peleaspa ima. Saynata kawsaspaykichisri, ¿manachu qankunaqa cuentata qokunkichis, chay mana creeq runakuna hina, huchallapiraq kawsasqaykichista? ⁴Qankunaqa khaynata rimaspan kawsashankichis: “Noqaqa Pablopa partenmantan kani”, nispa. Wakinniykichistaqmi nishankichis: “Noqaqa Apolospa partenmantan kani”, nispa. Saynata rimaspaykichisri, ¿manachu huchallapi kawsaq runakuna hina kawsashankichis?

⁵Kunan tapusqaykichis, ¿Apoloschu aswan más importanteri kanman? Icha ¿noqa Pablochu aswan más importanteri kayman? ¡Manan chayqa saynachu! Noqapas hinallataq Apolospas, Diosta serviq runakunallan kayku. Chaymi qankunataqa yanaparaykichis Jesucristopi creenaykichispaq. Hinas-papas noqaykuqa sapankamaykun yachasqaykuman hina, Diospa kamachi-wasqankuta ruwashayku. ⁶Noqa Pablon Diosmanta allin willakuykunataqa qankunaman primerota willaraykichis, imaynan huk chakrapi tarpushaq runa hina. Chaymantan Apolosñataq yachachisurankichis, Diospi astawan confianaykichispaq, imaynan huk chakrapi plantakunata regashaq runa hina. Ichaqa saynata noqayku ruwashaqtiykupas, Diosllan qankunataqa iñi-y-niykichispi wiñachisurankichis, Jesucristopi astawan confianaykichispaq. ⁷Chaymi niykichis, Diosmanta chay primerota willakuqpas, hinallataq chay-manta yachachisuqniykichisipas manan ni imapashchu kanku. Aswanqa Diosllan más importanteqa, Jesucristopi iñiqkunapa iñiyninta wiñachisqanrayku. ⁸Ichaqa Diosmanta allin willakuqpas, hinallataq yachachiqpas llank'asqan-kupiqqa iguallan kanku. Chaymi sapankamaman Diosqa premionta qopunqa, llank'asqankuman hina. ⁹Apolospas hinallataq noqa Pablopas Diosta serviq runakunan kayku. Ichaqa qankunañataqmi Diospa llank'asqan chakran hina kankichis.

Hinaspapas qankunaqa Diospa ruwasqan wasi hinan kankichis; Diostaqmi ichaqa, dueñoykichis. ¹⁰Dios kikinmi noqataqa permitiwaran, chay wasi ruwaq maestro albañil hina kaspay, chay wasipa cimientonta oqarinaypaq. Chay cimientu churasqa kashaqtinmi ichaqa, hukkuna hamuspanku, chay cimientu hawaman oqarishanku, qankunata astawan yachachisuspaykichis. Ichaqa chay cimientu hawaman perqaq hina yachachiqkunaga allintan cui-dakunanku. ¹¹Ichaqa chay wasipa cimientonqa Señor Jesucriston. Chaymi

chay cimienta churasqaña kashaqtinqa, mana ni pipas huk cimientotaqa churayta atinmanñachu. ¹²Wakinqa chay cimienta hawapin oqarinku qoriwan, wakinta qolqewan, wakintaq sumaq rumikunawan, wakintaq tablakunawan, wakintaq ishuwan, hinallataq wakinqa soqoswan ima. ¹³Ichaqa juicio p'unchaw chayamuqtinmi, sapankama runapa ruwasqanqa, rawrashaq ninapi hina pruebasqa kanqa. Chaymi chay sapankama runakunapa ruwasqanqa chay p'unchaw yachakunqa, imapas ruwasqanqa allinchus kasqanta otaq mana allinchus kasqanta ima. ¹⁴Sichus chay wasita, chay rawrashaq nina mana ruphanqachu chayqa, chay wasita ruwaq runan premionta chashkinqa. ¹⁵Ichaqa chay wasita chay rawrashaq nina ruphanqa chayqa, chay wasita ruwaq runaqa manan premiontaqa chashkinqachu; aswanmi payqa tukuy imata perdenqa. Ichaqa saynata perdeshaspanpas, chay runaqa salvasqan kanqa, nina ruphananmanta ñak'ayllaña ishkapakuq runa hina.

¹⁶Qankunari, ¿manachu yachankichis cuerpoykichisqa Diospa tiyanan templo kasqanta? Hinaspapas, ¿manachu yachankichis Diospa Santo Espiritun cuerpoykichispi kasqanta? ¹⁷Qankunapa cuerpoykichisqa cheqaqtapunin Diospa tiyanan santo templo. Chaymi sichus Diospa tiyanan cuerpoykichis templota pipas huchallichispa thuñichinqa chayqa, paytapas Diosmi chinkachinqa.

¹⁸Saynaqa amayá qankunaqa kikillaykichistaqa engañakuychishchu. Sichus pipas qankuna ukhumanta kay pachapi tukuy ima yachaykunamantapas allinta yachan chayqa, amayá yachaq tukuq runa hinachu kachun. Aswanqa humildadwanyá imatapas ruwachun, saynapi allin yachayniyoq kananpaq. ¹⁹Ichaqa kay pachapi runakunapa imapas yachasqankuqa mana valeq tonterías hinan Diospa ñawpaqninpiqa. Chaymantan Bibliapiqa khayna escribisqa kashan:

“Diosmi kay pachapi tukuy imakunamanta yachaq runakunataqa kikinkupa yachasqankuwan urmachin, huk toqlla trampamanpas urmachishanman hinata”, nispa [Job 5.13].

²⁰Hinaspapas Bibliapiqa nillashantaqmi khaynata:

“Diosqa yachanmi yachaysapa runakunapa piensasqankuqa mana imapaqpas valeq kasqanta”, nispa [Salmos 94.11].

²¹Chayraykuyá kay pachapi yachayniyoq runakunata qatikuspaqa, pipas ama alabakuchunchu. Ichaqa tukuy imaymanapas qankunapaqmi: ²²noqa Pablopas, Apolospas, Pedropas, kay pachapas, kawsay vidapas, wañuyypas, kunan tiempopas, saynallataq qepa tiempopas. Tukuy imaymanan qankunapaq; ²³qankunataqmi ichaqa Señor Jesucristopa kankichis. Señor Jesucristoñataqmi ichaqa Diospa.

Jesucristopa apostolninkuna evangelio willakusqankumanta

4 ¹Señorninchis Jesucristoqa noqaykumanmi encargawaranku, Diospa secretonkunamanta runakunaman willamunaykupaq. Chayraykuyá qankunaqa qawariwayku Jesucristota serviq runakunata hinalla. ²Hinaspapas

imatapas ruwanankupaq encargasqa kaq runakunaqa rikuchikunankun allin confianapaq runakuna kasqankuta. ³Noqaqa manan manchakunichu, qankuna otaq pi autoridadkunaña, ima ruwasqaymantapas juzgawanankumantaqa. Chaykunamantaqa manan noqa kikiypas juzgakunichu. ⁴Noqaqa kunankamapas manan concienciaypiqa yachakunichu, ni ima mana allinkuna ruwasqaytapas. Ichaqa manan chaywanqa nishanichu: “Noqaqa mana huchayoqmi kani”, nispachu. Aswanqa Diosllan, noqataqa ima ruwasqaymantapas juzgawanqa. ⁵Chayraykun niykichis, qankunaqa amayá ni pitapas juzgaychishchu manaraq tiempo chayamushaqtingqa. Aswanqa Señor Jesucristopa kutimunantayá suyaychis. Paymi tutayaqpi pakasqa hina kaqkunatapas, hinallataq runakunapa tukuy ima piensasqankutapas alayriman orqonqa. Hinaspan Diosqa sapankama runaman, ruwasqanman hina, premionta qopunqa.

⁶Chayraykun wawqe panaykuna, noqaqa qankunapa allinniykichispaq huk ejemplota hina churamuni Apolosta hinallataq noqa kikiyta ima. Chay kawsayniykuta qawarispaykichisyá, qankunaqa Bibliapi escribisqa kaqkunallata kasukuspa kawsaychis, ama ni imatapas yapaspaykichis. Hinaspapas qankunaqa amayá wakin yachachikunamanta mastachu hatunchakuspa, alabakuychis, nitaq wakin yachachikunatapas despreciaychishchu. ⁷¿Pitaq qankunatari nisurankichis, wakinmantaqa más importanten kankichis, nisparí? Qankunamanqa tukuy ima kapusuqniykichistapas, hinallataq yachasqaykichistapas, Diosmi qosurankichis. Chayri, ¿imanaqtintaq qankunari alabakushankichis: “Tukuy imatapas kikirillaymantan noqaqa conseguiruni”, nisparí?

⁸Qankunapapa ñan tukuy ima munasqaykichispas kashanña. Chaymi qankunaqa ña qapaq runakunaña kashankichis. Hinaspapas qankunaqa noqaykumanta mana ni imatapas necesitaspaykichismi, reykuna hinaña kanaykichispaq creekushankichis; ojalachá reykuna hinaña kawaqchis. ¡Sayna kaqtingqa allinchá kanman, saynapa noqaykupas qankunawan kushka gobiernanaykupaq! ⁹Ichaqa noqapa piensasqayman hinaqa, Diosmi noqayku apostolkunataqa qepallamanña churawaranku. Hinaspapas noqayku apostolkunanaqa, imaynan huk presochasqa runa hinan, wañunaykupaq sentenciasqa kashayku. Hinaspapas noqayku apostolkunaqa churasqa kashayku, kay pacha enteron mundontinpi llapallan runakuna, hinallataq angelkunapas asikuspa qawawanankupaq hinan. ¹⁰Hinaspapas noqayku apostolkunamantaqa, Jesucristota kasukusqaykuraykun, runakunaqa mana yachayniyoq roqro uma kanaykupaq piensasanku; ichaqa qankunataqmi Señor Jesucristopi creesqaykichisrayku, ancha yachayniyoq kanaykichispaq creekunkichis. Hinaspapas noqaykuqa, runakuna qawawanankupaqqa, mana kallpayoq débil runakuna hinan kayku; ichaqa qankunataqmi kallpayoq runakuna kanaykichispaq creekunkichis. Hinaspapas noqaykutaqa llapallan runakunan despreciawanku; ichaqa qankunataqmi allinta respetasunkichis. ¹¹Hinaspapas noqayku apostolkunaqa kunanpunin yarqasqa, hinallataq ch'akisqa ima kashayku. Hinaspapas manan p'achaykupas kanñachu. Runakunapas maqawanankun. Nitaqmi wasiykupas tiyanaykupaqqa kanchu. ¹²Hinaspapas noqayku apostolkunaqa kawsanaykupaqmi anchata pisipasparaq makiykuwan llank'ayku. Runakuna k'amiwaqtinkupas, noqaykuqa paykunapaqmi Diosmanta

mañapuyku. Runakuna maqawanankupa qatikachawaqtinkupas, noqaykuqa pacienciawanmi soportayku. ¹³Runakuna noqaykupa contraykupi ima mana allinkunata rimaqtinkupas, noqaykuqa sumaq llamp'u sonqowan rimaspan contestayku. Hinaspapas chay runakunaqa, asta kunankamapas, llapallan runakunapa mana munanan basurata hinan rikuwanku.

¹⁴Noqaqa kaykunataqa escribimushaykichis, manan qankunata p'en-qayman churanaypaqchu. Aswanqa ancha khuyakusqay wawaykuna hina kasqaykichisraykun, kaykunata escribimuspays, qankunataqa advertimushaykichis. ¹⁵Sichus qankunapa waranqa-waranqantinña kanman Señor Jesucristomanta yachachisuqniykichis chaypas, manan ashkachu taytaykichisqa. Aswanqa noqallan taytaykichisqa kani, Señor Jesucristomanta primerta qankunaman willaqtij, Jesucristopi inisqaykichisrayku. ¹⁶Chaymi noqaqa ruegakuykichis, Jesucristota noqa hina servispaykichis kawsaychis kay noqapa ejemplo qosqayman hina.

¹⁷Chayraykun noqaqa Señorninchis Jesucristopi creeqmasinchis Timoteota qankunaman mandamushaykichis. Payqa ancha munakusqay waway hinan. Hinaspapas payqa tukuy sonqonwanmi Diospi confían. Paymi qankunaman yuyarichisunkichis, imaynatas noqaqa Jesucristopa yachachisqanman hina kawsasqaymanta, hinallataq Jesucristopa yachachisqankunata llapallan iglesiakunapi wawqe pananchiskunaman yachachisqaymantapas. ¹⁸Ichaqa qankunamantan wakinniykichisqa, qankunaman visitaq mana hamunaypaq piensaspanku, nishuta alabakuspa, paytukusqallaña kashanku. ¹⁹Ichaqa sichus Señorninchis Jesucristo munaqtinqa, prontollan noqaqa qankunaman visitaq hamusaq. Chaypin noqaqa reqsisaq chay alabancioso paytukusqa runakuna, cheqaqtachus alabakuspa rimasqankuman hina, imatapas ruwashanku icha manachus chayta. ²⁰Diospa wawankuna kasqanchistaqa manan rimasqallanchispichu reqsichikusunman. Aswanqa Diosta kasukuspa, atiyinwan imatapas ruwasqanchiswanmi, Diospa wawankunaña kasqanchistaqa reqsichikunchis. ²¹Chayri, ¿imatataq qankunari munashankichis? ¿Latigontin hamuspay castiganaytachu, icha khuyakuywan llamp'u sonqoyoq hamunaytachú?

Waqllikuq runata juzganamanta

5 ¹Llapallan runakunan ña yachankuña qankuna ukhumanta hukniykichis madrastranwan waqllikuspa, warminwan hina tiyasqanta. ¡Chayqa manan allinchu! ¡Saynataqa manamá Diospi mana creeq runakunapas ruwankuchu! ²¡Qankunaqa sayna huchakuna qankuna ukhupi kashaqtinpas, aswan p'enqakunaykichismantaqa, alabakuspan paytukusqallaña kashankichis! Chayraykun niykichis, sayna clase runataqa qankuna ukhumanta qarqoychis. ³Noqaqa karupi tarikuspays, piensayniypiq qankunawanmi kashani. Chaymi noqaqa chay madrastranwan waqllikuq runataqa Señorninchis Jesucristopa sutinpi ña juzganiña, qankunawanpas kushka kashayman hina. ⁴Saynaqa Señorninchis Jesucristopa atiyinwan, paypa sutinpi qankuna huñunakuqtiykichisqa, noqapas qankunawanmi espirituypiq kashasqa. ⁵Chay huñunakusqaykichispiyá chay madrastranwan waqllikuq runataqa diabloman entregaychis. Saynata ruwaqtiykichismi, chay runapa cuerpontaqa diablo anchata ñak'arichinqa, (saynapi huchankunamanta

arrepentikuspa), Señor Jesucristo kutimuqtin, almanqa aswan salvasqa kananpaq.

⁶ Saynaqa amayá qankunaqa alabakuspachu, paytukusqa kaychis. Acaso, ¿manachu qankunari yachankichis, chikan levaduralla llapan masata poqochispa, ashkaman punkichisqanta? (Sichus qankuna ukhupi chay waqllikuq runata permitinkichis chayqa, chay huchapi kawsaq runan wakin creyentekunaman contagianman, paykunapas chay huchata ruwanankupaq). ⁷ Chaymi niykichis, chay mana valeq levaduraman rikch'akuq huchapi kawsaq runataqa qarqoychis, saynapi qankunatapas ama huchallichisunaykichispaq. Qankunaqa Pascua fiestapi mikhunapaq mana levadurayoc t'anta hinan kankichis, Señorinchis Jesucristo Pascua fiesta p'unchawkunapi huk Cordero hina noqanchispa rantinchispi cruzpi wañusqanrayku. ⁸ Chay mana valeq levadurayoc t'antaqa rimashan tukuy clase millay huchakunamantan. Chaymi chay Pascua fiestataqa celebrananchis mana levadurayoc t'antallawan. Chay mana levadurayoc t'antaqa rimashan honrado kanamanta, hinallataq cheqaq rimanamantawan iman.

⁹ Noqaqa ñawpaqtaraqmi qankunamanqa ña escribimuraykichishña, waqllikuy huchakunapi kawsaq runakunawanqa ama juntakunaykichispaq. ¹⁰ Ichaqa kaykunataqa nishaykichis, manan tukuy clase huchakuna ruwaq runakunawan manapuniña juntakunaykichispaqchu. Sichus kay pachapi waqllikuy huchakunapi puriqkunawan, qolqellata munaq runakunawan, suwakunawan, hinallataq runakunapa ruwasqan idolokunata adoraqkunawan, amaña juntakunapaqqa, necesariochá kanman kay pachamanta lloqsinaq. ¹¹ Aswanmi noqaqa kay cartapi escribimuspay qankunamanqa aclaramushaykichis, qankunaqa amayá juntakuychishchu “cristianon kani” nishaspa, huchallapi kawsaqkunawanqa, waqllikuy huchallapi puriqkunawanqa, qolqeganayllapi piensaqkunawanqa, runakunapa ruwasqan idolokunata adoraqkunawanqa, runamasinta yanqamanta k'amiqkunawanqa, mach'aqkunawanqa, hinallataq runamasinpa kaqninkunata suwakuqkunawanpas. Hinaspapas sayna clase creyente tukuq runakunawanqa manan kushkaqa ni mikhunaykichispashchu. ¹² Chaymi niykichis, qankunamanmi tupasunkichis qankuna ukhupi creyentekunata juzgayqa. Ichaqa manan noqamanchu tupawan, Jesucristopi mana creeq runakunata juzganaypaqqa. ¹³ Ichaqa Diosmi paykunata juzganqa. Chaymantan Bibliapipas khayna escribisqa kashan: (“Cristianon kani nishaspa) huchallapi kawsaq runataqa qankuna ukhumantayá qarqoychis”, nispa.

Creyentekuna ama quejanakuspa kawsanamanta

6 ¹ Qankunari, ¿imanaqtintaq Diospi mana creeq juezkunamanraq rishan-kichis, ima problemaykichistapas arreglanaykichispaqrí? Aswanyá qankunaqa creyentekunaman riyichis, paykunapa yanapayninwan chay problemaykichista arreglanaykichispaq. ² Qankunari, ¿acaso manachu yachankichis juicio p'unchawpiqa Diospa wawankunaqa mana creeq runakunata (Jesucristowan kushka) juzgananchista? Qankunaqa chay mana creeq runakunatapas juzgankichistaq chayri, ¿manachu iglesiapi chikan problemachakunatari arreglayta atinkichís? ³ Manachu yachankichis angelkunatapas juzgananchista? ¿Chaychu kay pachapi chikan problemachakunatari mana arreglayta

atinkichís? ⁴ Saynaqa sichus problemakunata arreglanaykichis kashaqtinri, ¿imanaqtinta qankunari mana creyente juezkunamanraq rishankichis, chay problemaykichista arreglanaykichispaqrí? Paykunaqa manan Jesucristopa iglesianmanqa pertenecenkuchu. ⁵ Kaykunataqa nishaykichis, kay nisqaykunapi yuyaymanarisa p'enqarikunaykichispaqmi. Qankuna ukhupiri, ¿manachu ni huk yachayniyoq runallapas kan, chay problemaykichista arreglanapaqrí? ⁶ Qankunaqa creyentepuran iglesiapi peleaspalla kawsashankichis. Hinaspapas qankunaqa Jesucristopi mana creeq juezkunamanraqmi apanakushankichis, chay problemaykichiskunata arreglanaykichispaqqa.

⁷ Saynata peleaspalla kawsasqaykichisqa, qankunapa p'enqayniykichispaqmi; hinaspapas sayna kawsasqaykichisqa huchan. Chayri, ¿imanaqtinta qankunari mana aguantankichishchu, runakuna qankunapa contraykichispi ima mana allintapas ruwaqtinku, otaq engañosuqtiykichisrí? ⁸ Ichaqa qankunan saynata kawsashankichis. Hinaspan qankunaqa creyentepura mana allinkunata ruwaspa engañanakushankichis.

⁹ Qankunaqa amayá kikiykichistaqa engañakuychishchu. Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa huchallapi kawsaq malvado runakunaqa manan haykunqakuchu. Chay huchallapi kawsaq runakunaqa kaykunan: manaraq casado kashaspa waqllikuqkuna, tukuy clase idolokunata adoraq runakuna, casado kashaspa waqllikuqkuna, qari kashaspa warmi hina kaqkuna, qarimasinwanpas warmiwan hina puñuqkuna, ¹⁰ suwakuna, qolqella munaqkuna, mach'aqkuna, runamasinmanta rimakuqkuna, hinallataq runamasin engañaqkuna ima. Kay millay huchakunapi kawsaq runakunaqa Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa manan haykunqakuchu. ¹¹ Nawpaqtaqa chay millay huchakunata ruwaspan qankunamanta wakinniykichispas kawsarankichis. Ichaqa sayna huchasapa kashaqtiykichispas, Diosmi qankunataqa chay huchaykichismanta limpiaspa ch'uychasurankichis. Chaymi qankunaqa tukuy huchaykichismanta perdonasqa kaspera, mana huchayoq justo runakuna hinaña kashankichis, Jesucristopa hinallataq Diospa Santo Espiritunpa yanapayninwan.

Waqllikuy huchapi ama kawsanamanta

¹² Qankunamanta wakinniykichismi khaynata ninkichis: “Noqaqa ima munasqaytapas ruwallaymanmi”, nispaykichis. Arí, jallinmi chay nisqaykichisqa! Ichaqa manan tukuy munasqanchiskunachu noqanchispa allinnichispaqqa kanman. Chayraykun noqaqa mana permitinichu chay tukuy munasqaykuna noqata dominawanantaqa. ¹³ Hinaspapas qankunaqa nillan-kichistaqmi khaynata: “Mikhunaqa wiksapaqmi; wiksataqmi ichaqa mikhusqanchista chashkinanpaq”, nispaykichis. ¡Chay nisqaykichisqa allinpunin! Ichaqa Diosmi wiksatapas hinallataq mikhunatapas mana imaman tukuchinqa. Ichaqa noqanchispa cuerponchisqa manan waqllikuy huchakunapi purinapaqchu; aswanqa Señorninchis Jesucristota servinapaqmi; hinaspapas noqanchispa cuerponchistaqa Señorninchis Jesucriston paypaq kawsachin. ¹⁴ Diosqa ancha atiyinwanmi Señorninchis Jesucristota wañusqa kasqanmanta kawsarichimuran. Chay atiyllanwantaqmi noqanchistapas wañusqa kasqanchismanta kawsarichiwasunchis.

¹⁵ Qankun aqa, ¿manachu yachankichis, Jesucristopi creesqaykichis-rayku, cuerpoykichisqa Jesucristopa cuerponwan huklla kasqanta? Chayri,

¿imaynataq Jesucristopa cuerponwan huklla kashaspaykichisri, qenlli huchapi puriq warmiwanri puñuwaqchís? ¡Manan chayqa allinchi! ¹⁶ Icha, ¿manachu qankunari yachankichis, pipas huk qenlli huchapi puriq warmiwan puñuspaqa, paywan huk runa hinalla kasqanta? Chaymantan Bibliapipas khayna escribisqa kashan: “Ishkayninkun ch’ulla runa hinallaña kanqaku”, nispa. ¹⁷ Ichaqa pipas Señor Jesucristopi creespaqa, Jesucristowanmi huklla kashan, paypi iñisqanrayku.

¹⁸ Saynaqa amayá chay waqllikuy huchakunataqa ruwaychishchu. Runakunapa wakin huchakuna ruwasqankuqa, manan cuerponkutaqa dañanchu. Ichaqa waqllikuy huchañataqmi wakin huchakunamantapas aswan masta cuerponkutaqa dañota ruwan. ¹⁹ Qankunari, ¿manachu yachankichis cuerpoykichisqa Santo Espiritupa tiyanan templo kasqanta? Hinaspapas qankunamanmi Diosqa Santo Espirituntaqa qosurankichis. Chayraykun qankunaqa manaña cuerpoykichispa dueñonchu kankichis. ²⁰ Aswanmi qankunataqa kikin Diospuni allin preciota pagaspa rantikusurankichis, saynapi salvasqa kanaykichispaq. (Chay precioqa Jesucristopa yawarninmi). Chayraykuyá cuerpoykichiswan Diosta serviychis, hinallataq respetaychis ima.

Casarakuymanta

7 ¹ Kunanqa contestamusqaykichismi qankunapa carta apachimuwasqaykichispi tapukamuwasqaykichista. Qankunan tapuwarankichis khaynata: ¿Allinchi kanman mana casarakuyri? nispa. Arí, allinmi kanman mana warmiyoq kayqa. ² Ichaqa qaripas warmipas casarakunanmi, saynapi waqllikuy huchakunapi ama kawsanankupaq. Chayraykun qariqa huk warmillawan casarakunan. Saynallataq warmipas huk qarillawan casarakunan. ³ Qosanqa warmillanwanmi puñunan. Saynallataqmi warmipas qosallanwan puñunan. ⁴ Warmiqa qosanwan casarakusqanraykun, cuerponpaqa manaña dueñonñachu; aswanmi warminpa cuerponmantaqa esposonña dueñon. Saynallataqmi qosanpas warminwan casarakusqanrayku, cuerponpaqa manaña dueñonñachu; aswanmi qosanpa cuerponmantaqa warminña dueñon. ⁵ Chayraykun casarasqakunaqa, warmipas qaripas, camapi kushka puñunankutaqa mana neganakunankuchu. Ichaqa sichus Diosman oracionpi huk tiempo dedicakuyta munaspankuqa, ishkayninkun acuerdoman haykunanku, camapi kushka huk tiempolla ama puñunankupaq. Chaymantan ichaqa, kaqmanta juntanakapuspa camapi kushka puñunanku. Sichus kushka mana puñuqtinkuqa, cuerponkutapas mana dominayta atispankun, diablo tentaqtin, waqllikuy huchaman urmankuman.

⁶ Kaykuna nisqayqa huk consejollan, manan huk kamachikuychu. ⁷ Noqaqa munaymanmi llapallan qarikunaqa noqa hina solterolla kanankuta. Ichaqa Diosninchismi sapankamaman huk atiyta qowanchis; wakinmanmi atiyta qowanchis soltero kananchispaq, wakinmantaq casado kananchispaq. Chayraykun noqanchisqa mana iguallachu kanchis.

⁸ Kay consejotan qoni llapallan solterokunaman, hinallataq viudakunamanpas. Paykunapaqqa allinmi kanman, noqa hina solterolla kanankupaq, hinallataq viudakunapas sapallan qepakunankupaq. ⁹ Ichaqa cuerponkuta dominayta mana atispaqa, casarakuchunku. Aswan allinmi kanman warmipas otaq qaripas casarakunankupaq, saynapi warmiwanpas otaq qariwanpas puñuyta munaspanku, waqllikuy huchaman ama urmanankupaq.

¹⁰ Ichaqa casarasqa kaqkunamanmi kay kamachikuyta qoni. Kay kamachikuyqa manan noqapachu, aswanqa Diospa kamachikuyninmi: Casarasqa warmiqa amayá qosanmantaqa t'aqakuchunchu. ¹¹ Sichus t'aqakuspaqa, amañayá huk qariwanqa casarakuchunchu; aswanyá qosanwan allinpanakapuchun. Sichus mana allinpanakapuyta munaspaqa, sapallanyá qepakuchun. Saynallataqyá casarasqa qaripas warminmantaqa ama t'aqakuchunchu.

¹² Ichaqa wakinmanmi kay consejota noqa qoni. Kay consejotaqa manan Señorninchishchu qoran, aswanqa noqallan: Sichus mayqen hermanopas Jesucristopi mana ñiñiq warmiyuq kanman chayqa, amayá chay warminmantaqa t'aqakuchunchu sichus chay warmin paywan tiyayta munaqtinqa. ¹³ Saynallataq sichus mayqen creyente warmipas mana creyente qariwan casarasqa kanman chayqa, amayá chay qosanmantaqa t'aqakuchunchu, sichus chay qosan paywan tiyayta munaqtinqa. ¹⁴ Chay mana creyente qosanqa manan waqllikuy huchapichu kashan, Señor Jesucristopi chay warmin creesqanrayku. Saynallataqmi mana creyente warmipas manan waqllikuy huchapichu kashan, Señor Jesucristopi qosan creesqanrayku. Sichus mana saynachu kanman chayqa, wawankunapas Diospi mana creeq runakunapa wawankuna hinachá mana allin rikusqa kankuman. Ichaqa tayta mamanku casarasqa kasqankuraykun, wawankupas allin rikusqa kanku. ¹⁵ Ichaqa sichus huk mana creyente qari warminmanta separakuyta munaspaqa, separakuchunyá. Saynallataq sichus huk mana creyente warmi, qosanmanta separakuyta munaspaqa, separakuchunyá. Casarasqa creyentekunaqa manan obligasqachu kanku, huk mana creyente qariwan otaq mana creyente warmiwanpas kushka tiyanankupaqqa. Hinaspapas Diosqa waqyawaranchis, hawkalla kawsananchispaqmi. ¹⁶ Hinaspapas nillaykichistaqmi, Jesucristopi creeq warmiqa, allin kawsayninwanmi, mana creyente qosanta yanapanman, saynapi chay mana creyente qosanqa Jesucristopi ñiñispa, salvasqa kananpaq. Saynallataqmi Jesucristopi creeq qosapas, allin kawsayninwan, mana creyente warminta yanapanman, saynapi chay warminqa Jesucristopi ñiñispa, salvasqa kananpaq.

¹⁷ Kay yachachisqaykunatan noqaqa llapallan iglesiakunapi yachachimuni: Saynaqa sapankamaykichisyá qaripas, hinallataq warmipas, imayna condicionpis Dios waqyasurankichis, chayta aceptaspa, kunanqa Diospi ñiñispa kawsaychis. ¹⁸ Sichus pitapas circuncidasqataña Dios waqyaran chayqa, saynallayá qepakuchun. Saynallataq sichus pitapas mana circuncidasqata Dios waqyaran chayqa, amañayá chay circuncisión costumbretaqa ruwachikuchunchu. ¹⁹ Chay circuncisión costumbreta ruwachikuypas, otaq mana ruwachikuypas, manan Diospaqqa importanteñachu. Aswanmi Diospaqqa importante, paypa kamachiwasqanchista kasukusqanchis. ²⁰ Chayraykun niykichis imayna condicionpis Dios waqyasurankichis chayta aceptaychis. ²¹ Sichus Dios waqyasuranki esclavo kashaqtiyki chayqa, ama llakikuychu, esclavo kasqaykimantaqa. Ichaqa esclavo kasqaykimanta librakunaykipaq caso kaqtinqa, lloqsipuy, libre kanaykipaq. ²² Ichaqa sichus qan esclavo kashaspa, Jesucristopi ñiñiranki chayqa, Jesucristopi ñiñisqaykiraykun libreña kashanki. Saynallataqmi sichus qan libre kashaspa, Jesucristopi ñiñiranki chayqa, Jesucristopa esclavonñan kunanqa kashanki. ²³ Hinaspapas qankunaqa, ancha valorniyuq preciowanmi rantisqa karankichis. (Chaytan Diosqa pagaran

Wawan Jesucristo cruzpi wañusqanwan). Chayraykuyá qankunaqa, amañá ni pipa esclavonpas kay pachapiqa kaychishñachu. ²⁴ Saynaqa, wawqe panaykuna, (sichus Dios waqyasurankichis casado kashaqtiykichis, mana casado kashaqtiykichis, esclavo kashaqtiykichis, otaq libre kashaqtiykichis chayqa), imayna condicionpi waqyasqa kasqaykichisman hinayá Diosta kasukuspa kawsaychis.

²⁵ Kunanqa manaraq ni pi qariwanpas puñuq sipaskunapaqqa manan Diospa partenmantaqa ni ima kamachikuytapas chashkiranichu. Ichaqa noqapa parteymantan paykunamanqa consejasaq. Saynaqa confiaychisyá noqapa consejyopi, Dios noqaman ancha munakuyninta qowasqanrayku. ²⁶ Mana casado kaqkunapaqqa aswan allinmi kanman ama casarakuspa, sapallanku qepakunankupa. Kaytan consejani ancha sasachakuy tiempo-kunapi kunan tarikusqanchisrayku. ²⁷ Ichaqa sichus casarasqaña kashanki chayqa, amayá warmiykimanta separakuytaqa piensaychu. Saynallataq sichus manaraq casarasqachu kashanki chayqa, amayá casarakuypichu piensay. ²⁸ Ichaqa sichus casarakunaykipaq decidikuspaqa, casarakullay. Casarakuspaqa manan huchatachu ruwashanki. Saynallataq sichus huk soltera warmi casarakuyta munaspaqa, casarakullachun; paypas casarakuspaqa manan huchatachu ruwashan. Ichaqa sichus kay sasachakuy tiempo-kunapi casarakuspaqa, ñak'arinkin tukuy problemakuna rikhurimusuqtiyki. Chay ñak'ariykunatan noqaga qankunamanta evitayta munani.

²⁹ Wawqe panaykuna, kay consejokunawanqa kaytan niyta munani: kay tiempoqa ñan tukurukushanña. Chayraykun casarasqa kaqkunaga manapas casarasqachu kashankuman hina Diosninchispaq kawsananku. ³⁰ Saynallataq waqaqkunapas, aswan kususqa hina kawsachunku. Kususqa kaqkunapas, aswan llakisqa hina kawsachunku. Imata rantikuqkunapas, aswan mana imayoqpas kashankuman hina kawsachunku. ³¹ Kay pachapi kaqkunamanta provechota orqoqkunapas, manapas provechota orqoshankumanchu hinayá kawsachunku. Ichaqa kay pachapi tukuy ima rikusqanchiskunaqa, prontollan tukukapunqa.

³² Noqaga kay consejokuna qosqaywanmi, qankunapi ima preocupacionkunatapas evitayta munani, saynapi ama llakikuspa kawsanaykichispaq. Chayraykuyá khaynata piensaychis: Huk soltero runaqa Diosta imayna servinamantan preocupakun, hinallataq Diosman imayna agradaypi ima. ³³ Ichaqa casado runaqa kay pachapi tukuy ima cosaskunamantan preocupakun; hinas-papas payqa warminman imaynata agradayllapin piensan. ³⁴ Chayraykun huk casado runapa piensayninqa, ish kayman divisdisqa kashan. Ichaqa mana ni pi qariwanpas puñuq sipaspas, hinallataq soltera warmipas, Diosman imayna agradaypin, cuerponkupipas hinallataq piensayninkupipas preocupakunku. Ichaqa casada warmiñataqmi kay pachapi tukuy ima kaqkunamanta preocupakun, hinallataq imaynata qosanman agradaymantawan ima.

³⁵ Kay consejokunataqa qankunapa allinniykichispaqmi nishaykichis, manan qankunata prohibinaypaqchu. Aswanmi noqaga munani, Señorninchis Jesucristoman vidaykichista entregaykuspa, allinta kawsaspa, mana ni imapipas afanakuspa, payta servinaykichista.

³⁶ Saynaqa sichus pipas piensanman, ususinpa casarakunan tiempo ña pasarushanña chayqa, chay ususintayá casarachichun. Saynata chay ususin

casarakuspaqa, manan payqa huchallikunchu. ³⁷Ichaqa sichus pipas sonqonpi seguro kashan, ususinqa manaraq casarakunan tiempopirachchu kashan chayqa, manaraq casarachispaqa allintan ruwashan. ³⁸Chayraykun niykichis, pipas doncella ususinta qon casarakunanpaq chayqa, allintan ruwashan. Ichaqa doncella ususinta mana casarachispaqa, aswan más allintan ruwan.

³⁹Huk casarasqa warmiqa qosan kawsashaqtinraqqa, manan qosanmantapa separakunanchu. Qosan wañuqtinmi ichaqa, chay warmiqa piwanpas casarakunanpaq libreña qepan. Sichus chay viuda casarakuyta munaspaqa, Jesucristopi ñinq qariwanyá casarakuchun. ⁴⁰Ichaqa noqapa piensasqayman hinaqa, aswan más kusikusqan kanman, chay viuda warmi mana casarakuspa qepakuqtinqa. Kaykunataqa niykichis Diospa Santo Espiritun noqapi kasqanraykun.

¿Mikhunanchishchu idolokunaman ofrecesqa mikhunatarí?

8 ¹Tukuy clase idolokunaman ofrecesqa sacrificio mikhunamantan qankunaqa tapukamuwarankichis. Chaymi kunanqa chay tapukuymanta contestamushaykichis. Noqanchisqa llapallanchismi yachanchis Bibliapi imatas nishan, chay tukuy clase idolokunaman mikhunata ofrecesqankumantapa. Ichaqa chaykunata yachashaspanchispas, wakinninchisqa paytukusqallañan kashanchis. Aswanyá paytukusqallaña kananchismantapa, khuyakuywan yachachinakuspa, Diospa iglesianta wiñachisunchis. ²Pipas tukuy imamanta yachaq tukuqqa, manan ni imatapas allintapa yachanraqchu. ³Ichaqa sichus pipas Diosta cheqaqtapuni khuyakun chayqa, Diospas paytaqa reqsinmi.

⁴Chaymi niykichis, kay pachapi tukuy clase idolokunaman mikhuna ofrecesqamantapa yachanchismi. Chay idolokunapa manan kawsay vidayoqchu kanku. Aswanmi noqanchisqa yachanchis, cheqaq Diosqa ch'ullalla kasqanta. ⁵Kay pachapi runakunapa cielopi ashka cosaskunata, hinallataq kay pachapi ashka cosaskunatan “diosmi” hinallataq “señormi” ninku. ⁶Ichaqa noqanchisqa yachanchismi, cheqaq Diosqa ch'ullalla kasqanta. Payqa Dios Taytan; paymi tukuy ima kaqkunatapas unancharan. Chaymi noqanchisqa payllapaña kawsanchis. Saynallataqmi noqanchispa Señorninchisqa ch'ullalla; payqa Señorninchis Jesucriston. Diosninchisqa Jesucristontakaman tukuy ima kaqkunatapas unancharan. Chaymi noqanchispas, pay unanchawasqanchisrayku, kay pachapi kawsashanchis.

⁷Ichaqa manan llapallan runakunachu cheqaq Dios ch'ullalla kasqantapa yachanku. Chaymi qankuna creyentekunamanta wakinniykichisqa, Jesucristopi manaraq ñishaspaykichis, chay idolokunata adorarankichis. Saynallataqmi kunanpas wakinniykichisqa piensankichisraq, chay idolokunapa vidayoq kananpaq. Chayraykun chay idolokunaman ofrecesqa mikhunakunata mikhuqtiykichis, concienciaykichis acusasunkichis. ⁸Ichaqa manan imatapas mikhusqanchisraykuchu, Diosqa aceptawasunchis. Hinaspapas Diospa ñawpaqninpiqa manan imatapas mikhusqanchisraykuchu importanteqa kasunchis, nitaq mana mikhusqanchisraykuchu menos importanteqa kasunchis.

⁹Qankunapa libren kankichis, ima mikhunata mikhunaykichispaqpas. Ichaqa allintayá cuidakuychis. Chay idolokunaman ofrecesqa mikhunakunata mikhuspaykichisqa, Jesucristopi chayllaraq creeq runakunatan huchaman

urmachiwaqchis. ¹⁰ Sichus Jesucristopi chayllaraq creeq pisi ñiyniyoyq runakuna rikusunki, idolokunaman ofrecesqa mikhuna kasqanta yachashaspayki, mikhushaqta chayqa, ¿imatataq chay pisi ñiyniyoyq runari piensanqa? ¿Acaso manachu paypas chay mikhushaykita rikususpayki, munapakuspa mikhuyta qallarinqa, conciciencia acusashaqtinpas? ¹¹ Ichaqa saynata ruwanki chayqa, qanpa kawsaykipin chay pisi ñiyniyoyq runapas huchallikunman; payraykun Jesucristoqa cruzpi wañuran. ¹² Qankunaqa Jesucristopi chay pisi ñiyniyoyq runakunata huchallichispaykichismi, Jesucristopa contranpi huchallikushan-kichis. ¹³ Chaymi noqaqa niykichis, (idolokunaman ofrecesqa) mikhunataqa manan noqaqa ni hayk'aqpas mikhuymanchu, saynapi Jesucristopi pisi ñiyniyoyq runakunata huchaman ama urmachinaypaq.

Apostolkunaqa autoridadniyoq kasqankumanta

9 ¹ Qankunari, ¿manachu yacharankichis libre kasqayta? ¿Manachu yacharankichis Jesucristopa apostolnin kasqayta? ¿Manachu yacharankichis Señorninchis Jesucristotapas noqa rikusqayta? Hinaspapas, ¿manachu Jesucristomanta qankunaman willaqtiy, paypi ñiirankichis? ² Ichaqa wakin runakunaqa piensankun mana apóstol kanaypaq. Qankunapaqmi ichaqa, apóstol kani. Hinaspapas Jesucristopa apostolnin kasqaymantaqa, qankunan prueba kankichis, Jesucristopi ñisqaykichisrayku.

³ Chaymi noqapa contraypi rimaq runakunataqa, khaynata contestani: ⁴ Noqayku apostolkunapaqa kanmi derechoyku, mikhuytapas hinallataq tomaytapas qankunamanta chashkinaykupa. ⁵ Hinaspapas noqaykupaqa kanmi derechoyku casarakunaykupa, saynapi Jesucristomanta willakuq viajeman rispayku, esposaykupiwan kushka rinaykupa. Saynatan apóstol Pedropas, wakin apostolkunapas, hinallataq Señor Jesuspa wawqenkunapas viajeman rispankuqa, esposankupiwan kushka rinku. ⁶ Kunan nisqaykichis, ¿acaso noqallachu Bernabeypiwan obligasqa kashayku, Diosmanta willakuspa hinallataq makiykuwan trabajaspa vida pasanaykupaqrí? ⁷ ¿Pi soldadotaq kikinpa qolqenta pagasparaq, cuartelpiri servin? ¿Pi runataq uvas plantata plantaspa, chay uvas plantapa rurunta mana mikhunmanchú? ¿Pi runataq cuidasqan animalkunata ch'awashaspari, lechenta mana tomanmanchú? ⁸ Kaykunataqa manan runapa piensayniyman hinallachu rimashani; aswanqa saynan Bibliapipas escribisqa kashan. ⁹ Ichaqa Moisespa escribisqan leypin khayna escribisqa kashan: “Torowan saruchispa trigota eraspaga, chay toropa simintaqa aman senq'apankichu, saynapi mikhunanpaq”, nispa

[Deuteronomio 25.4]. Saynata Dios nispampi,

¿torokunapi piensasallanchu niran, icha noqanchismantawanchu nisharan?

¹⁰ Aswanmi Diospa obranpi llank'aqkunamanta Diosqa rimasharan. Chaymi chakra llank'aqpas, hinallataq erapi eraqpas, chay llank'asqanmanta cosechata cosechananpaqmi llank'an. ¹¹ Saynallataqmi noqaykuwanpas pasan. Noqaykuqa qankunamanmi Diosmanta allin willakuykunata willaraykiku, imaynan chakrapi llank'aspa mukhu tarpuq runa hina. Chayraykun noqaykupaqa kan derechoyku, qankunamanta huk recompensata hina, huk pagota imallatapas chashkinaykupa, saynapi chaywan mantenekuspa, kawsanaykupa. ¹² Ichaqa hukkunapas qankunamantaqa chashkishankun pagonkutaqa. Paykunamantapas aswan masraqmi noqaykupa derechoykuqa. Ichaqa manan

noqaykuqa reclamaraykikuchu chay derechoykumantaqa. Aswanmi noqaykuqa, tukuy ima sasachakuykunata soportarayku, saynapi Diosmanta allin willakuykuna ama despreciasqa kananpaq.

¹³Qankunapa yachasqaykichisman hinan templopi llank'aq runakunaqa Diosman ofrendasqa mikhunakunata mikhuspa kawsanku. Saynallataqmi templopa altarninpi llank'aqkunapas Diosman sacrificasqa ofrenda animal-kunamanta mikhunku. ¹⁴Saynallataqmi Diospas kamachiran, pipas Diosmanta allin willakuykunata willakuqqa chay llank'asqanmanta mikhuspa kawsananpaq. ¹⁵Ichaqa chay derechoytaqa manan noqaqa ni hayk'aqpas reclamaraykichishchu. Hinaspapas noqaqa, kay cartata qankunaman escribimuspayaqa, manan imallatapas qowanaykichisraykuchu escribimushaykichis. Aswanmi noqaqa, pagota mana chashkillaspay wañuyta munayman, saynapi Jesucristopa apostolnin kashaspapas, mana pagollayoq llank'asqayrayku ancha kuisisqa kanaypaq. Chaymi noqaqa anchata kusikuni, mana pagollayoq llank'asqayrayku.

¹⁶Noqaqa manan alabakunaypaqchu Diosmanta allin willakuykunataqa willakuni. Aswanqa Diosmanta willakuymi noqapa deberniyqa, Dios kikin kamachiwasqanrayku. ¡Ay, imaynaraq kayman Diosmanta allin willakuykunata runakunaman mana willaqtityqa! ¹⁷Sichus noqapa munayniyman hinalla Diosmanta allin willakuykunata willakuyman chayqa, pagoytaqa chashkiymanmi. Ichaqa obligacionniymi, Diospa esclavon hina kasqayrayku, Diosmanta allin willakuykunata willakunaypaqqa, mana pagollayoq kashaspapas. ¹⁸Chayri, ¿imataq noqapa recompensa hina premioyri? Noqapa premioyqa mana pagoraykulla, Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willasqaymi. Saynata ruwaspaymi noqaqa Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willarani, pagota mana reclamaspallay, apóstol kasqayrayku pagawanankupaq derechoy kashaqtinpas.

¹⁹Noqaqa manan ni pipa esclavonpashchu kani. Ichaqa huk esclavo hinan llapallan runakunata servishani, saynapi Jesucristomanta willaqtity ashka runakuna paypi creespa salvasqa kanankupaq. ²⁰Chaymi noqaqa, Israel nacionniyoq llaqtamasiykunawan kaspayqa, paykunapa leyninkuman hina kawsani, saynapi paykunapas Jesucristopi creespanku, salvasqa kanankupaq. Saynallataqmi noqaqa, Moisespa escribisqan leykunata cumplinaypaq mana obligasqa kashaspapas, paykunarayku chay leykunata cumplini, saynapi paykunapas Jesucristopi creespanku, salvasqa kanankupaq. ²¹Noqaqa Moisespa escribisqan leykunamanta mana yachaq runakunawan kaspayqa, manapas leymanta yachashaymanchu hinan kawsani, saynapi paykunapas Jesucristopi creespa salvasqa kanankupaq. Ichaqa Diospa leyninkunataqa manan huk lawmanchu churarani; aswanmi chay leykunataqa kasukurani, Jesucristopa kamachisqanta kasukusqayrayku. ²²Saynallataqmi Jesucristopi pisi ñiyniyoq runakunawan kaspapas, paykuna hina noqapas comportakurani, saynapi paykunapas Jesucristopi allinta ñispanku, salvasqa kanankupaq. Saynatan noqaqa pi runakunawan kaspapas, paykuna hina comportakurani, saynapi wakillanpas Jesucristopi ñispanku, salvasqa kanankupaq. ²³Noqaqa chaykunatan ruwani, Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willanayrayku, saynapi paykunapas Diospi creeqtinku, noqapas premioyta Diosmanta chashkinaypaq.

²⁴Qankunaqa allintan yachankichis, huk carrerapi correspaqa, llapallankun correnku, premiota chashkinankupa. Ichaqa manan llapallankuchu premiotaqa gananku; aswanqa primer puntata chayaqllan premiontaqa chashkin. Saynatayá qankunapas kallpanchakuychis, Diosmanta premioykichista chashkinaykichispaq. ²⁵Runakuna carrerapi correspa participanankupaqa, tukuy imatapas dejaspan allinta preparakunanku. Saynataqa preparakunku premiota ganankuraykun. Ichaqa chay premio chashkisqankuqa manan unay tiempotachu duran. Aswanqa noqanchismi ichaqa preparakushanchis, wiñaypaq duraq premiota chashkinanchispaq. ²⁶Chayraykun noqapas chay carrerapi correteq hina correshani. Ichaqa manan yanqapaqchu correshani, aswanqa huk premiota chashkikunaypaqmi. Hinaspapas noqaqa manan huk peleapi illaqlata takay runa hinachu peleashani. ²⁷Aswanmi noqaqa kikiypa cuerpoytapas, takakushayman hina, allinta sitionpi churani, saynapi cuerpoyqa allin dominasqa kananpaq. Chaykunatan noqaqa ruwani, Diosmanta allin willakuykunata willakuq runa kashaspa, juicio p'unchawpi ama despreciasqa kanaypaq.

Idolokunata ama adoranamanta

10 ¹Wawqe panaykuna, qankunaqa yuyariychisyá ñawpaq tiempopi Israel nacionniyoq abuelonchiskunamanta. Paykunaqa phuyuq pakasqanmi “Puka Qochawan” sutichasqa lamar qochata chimpanku. ²Chaymi paykunaqa Moiseswan kushka phuyupa pachanta, hinallataq lamar qochanta pasasqankuraykun llapallanku bautizasqa hina karanku, (Moisespa qatikuqnin kanankupa). ³Hinaspapas paykunaqa, ch'inñeq lugarkunapi kashaspankun, llapallanku mikhuranku cielomanta Diospa qosqan mikhunata. ⁴Saynallataqmi paykunaqa llapallanku tomaranku, rumi qaqamanta lloqsimuq unuta. Chay rumi qaqapaq paykunawan riq Criston karan. ⁵Ichaqa chay runakunaqa manan llapallankuchu Diospa munasqantaqa ruwaranku. Chayraykun chay mana kasukuq runakunaqa chay ch'inñeq desierto lugarkunapi wañuranku.

⁶Tukuy chaykunatan pasaran, noqanchispaq huk ejemplo kananpaq, saynapi noqanchispaq paykuna hina mana allin ruwaykunata ama munapayaspa ruwananchispaq. ⁷Hinaspapas noqanchisqa amayá paykuna hinachu tukuy clase idolokunata adorasunchis. Chaykunamantan Bibliapiqa khayna escribisqa kashan: “Runakunan fiestata ruwaspanku mikhuranku, hinallataq tomaranku (mach'anankukama). Chaymantataq tusuq hatarispanku, aycha cuerponkuta kusichiranku. (Saynata ruwaspankun idolonkutaqa adoraranku)”, nispa. ⁸Hinaspapas noqanchisqa amayá paykunamanta wakinninku hinachu waqllikuy millay huchakunata ruwasun. Chay waqllikuy huchakunata ruwasqankuraykun, chay runakunaqa huk p'unchawllapi ishkay chunka kinsayoq waranqa wañuranku. ⁹Hinaspapas noqanchisqa amayá khaynatachu piensasun: “Diosqa manan castigawanqachu huchakunata ruwaqtiyqa”, nispachu. Saynatan ñawpaq tiempopi Israel nacionniyoq runakunapas piensaranku. Hinaspan Diosmanta burlakuspa kawsaranku. Chayraykun paykunaqa mach'aqwaypa picasqan ch'inñeq lugarpis wañuranku. ¹⁰Hinaspapas noqanchisqa amayá Diospa contranpi quejakuspachu kawsasun. Saynatan chay ñawpaq runakunapas quejakuranku. Chayraykun paykunataqa wañuchiq ángel wañuchiran.

¹¹ Tukuy chaykunaqa pasaran, noqanchispaq huk ejemplo kananpaqmi. Hinaspapas chaykunaqa Bibliapin escribisqa karan, kay qepa tiempokunapi kawsaq runakunapaq huk advertencia hina kananpaq. ¹² Chayraykun niykichis, amayá pipas piensachunchu: “Noqaqa manan huchallikusaqchu”, nispapa. Saynata piensaqqa allintayá cuidakuchun huchaman ama urmanapaq. ¹³ Qankunamanqa llapallan runakunaman hinan, tukuy clase tentacionkuna, hinallataq pruebakuna ima hamusunkichis. Ichaqa Diosqa favorninchispin kashan. Chaymi payqa imapas prometewasqanchiskunataqa cumplinqapuni. Chayraykun Diosqa mana permitinqachu mana suportanaykichis tentacionkuna qankunaman hamusunaykichistaqa. Aswanmi qankunataqa kikin Diospuni yanapasunkichis, ima tentacionkunatapas, hinallataq ima pruebakunatapas suportaspas, vencenaykichispaq. (Chaymi Dios yanasuqtiykichis, ima tentaciontapas hinallataq ima pruebatapas qankunaqa suportayta atinkichis).

¹⁴ Chayraykuyá khuyasqay wawqe panaykuna, qankunaqa ama adoraychishchu ima clase idolokunatapas. ¹⁵ Qankunaqa allin yachayniyoq runakunan kashankichis. Saynaqa kay nisqaykunapiyá allinta piensarispas, ruwayman churaychis. ¹⁶ Señorpa Santa Cenapi vasota hap'iyuspaqa, ¿manachu Diosman graciasta qoshanchis, pay bendecinanpaq? Saynallataq vasomanta tomaspanchispas, ¿caso manachu Jesucristowanqa huklla kashanchis cruzpi wañuspa yawarninta ch'aqchusqanrayku? Saynallataq t'antata partispa mikhuspanchispas, ¿caso manachu Jesucristowanqa huklla kashanchis cuerponta cruzpi ofrecesqanrayku? ¹⁷ T'antaqa ch'ullallan; noqanchismi ichaqa ashka kanchis. Chay huk t'antallamanta mikhusqanchismi yachachiwanchis, noqanchisqa huk runa hinalla kasqanchista.

¹⁸ Kay nisqaymanta astawan yachanapaqyá, Israel nacionniyoq runakunapa ruwasqanta qawarisun. Paykunaqa sacrificio ruwana altarpin animalta wañuchispanku, Diosman ofreceranku. Hinaspan chay sacrificasqa animalpa aychanta llapallanku mikhuranku. Saynata mikhuspankun Dioswan huklla karanku. ¹⁹ Kay nisqaywanqa manan noqaqa nishaykichis, “Runakunaq ruwasqan tukuy clase idolokunaqa Dioskunaman”, nispachu, nitaqmi “Idolokunaman animalkunata sacrificaspa haywayqa valorniyuqmi”, nispachu. ²⁰ Aswanqa pipas idolokunaman sacrificiota ofrecespankuqa, demoniokunamanmi ofreceshanku, manan Diosmanchu. Chaymi noqaqa mana munanichu, demoniokunaman sacrificiota ofrecespa, demoniokunawan huklla kanaykichistaqa. ²¹ Chayraykun niykichis, qankunaqa Santa Cenapi Diospa vasonmanta tomaspaqa, amañayá idolokunaman ofrecesqa vasomantaqa tomaychishñachu. Saynallataq Santa Cenapi t'antata mikhuspapas, amañña demoniokunaman ofrecesqa mikhunataqa mikhuychishñachu. ²² Pipas demoniokunaman ofrecesqa mikhunata mikhuspaqa, Diostan phiñachishan. Hinaspapas noqanchisqa manan Diosmanta más kallpayoqchu kanchis.

Imatapas Diospaq hina ruwanamanta

²³ Qankunamanta wakinniykichismi ninku khaynata: “Noqaqa libren kani ima munasqaytapas ruwanaypaq”, nispanku. Arí, runaqa tukuy munasqantan ruwayta atinman. Ichaqa manan llapallan imapas ruwasqanchishchu allinninchispaq. Nitaqmi tukuy ima ruwasqanchishchu Diospi ñiqmasinchiskunatapas

kallpanchan. ²⁴Chayraykuyá noqanchisqa ama noqallanchispichu piensasunchis. Aswanqa runamasinchispa allinninpiyá piensasunchis.

²⁵Qankunaqa mercadopi vendesqanku aychata rantispaqa, amayá tapuychishchu khaynataqa: “¿Kay aychari idolokunaman ofrecesqa aychachu icha manachú?” nispaga. Aswanqa ama tapukullaspayá mikhuychis. ²⁶Chaymantan Bibliapiqa khayna escribisqa kashan: “Kay pachapas, hinallataq tukuy ima kay allpa pachapi kaqkunapas, Diospan”, nispa [Salmos 24.1].

²⁷Sichus qankuna aceptankichis, huk mana creyente runapa invitatusqaykichisman rinaykichispaq chayqa, ama tapuspaykichisyá mikhuychis ima mikhuna qosusqaykichistapas. ²⁸Ichaga sichus pipas nisunkichis khaynata: “Kay mikhunaqa idolokunaman ofrecesqan”, nispa, chayqa, amayá chay mikhunataqa mikhunkichishchu, mikhusqaykichiswan chay willasusqaykichis runata ama huchallichinaykichispaq, saynapi ñiyninpi ish kayaspa chay idolokunata ama adoranapaq. ²⁹Kay nisqaywanqa manan qankunapa concienciaykichismantachu rimashani, aswanqa Jesucristopi chayllaraq ñiñikuq runapa conciencianmantan. Chayqa qankunaqa tapukuwaqchispashchá khaynata: “¿Imanaqtintaq noqari hukpa conciencianmanta juzgasqa kayman?” ³⁰Noqaqa Diosmanmi graciasta qoni ima mikhunata mikhunaypaqpas. Chayri, ¿imanaqtintaq Diosman graciasta qospa mikhusqaymantari mana allinkunata rimaspa, criticawankumanrí?” nispa.

³¹Noqan ichaga niykichis, sichus mikhuspapas, tomaspapas, otaq imataña ruwaspapas, Dios alabasqa kananpaqyá imatapas ruwaychis. ³²Hinaspapas qankunaqa, amayá ima ruwasqaykichiswanpas huchallichiyichishchu Israel nacionniyoq runakunataqa, nitaq huk law nacionniyoq runakunatapas, nitaq Jesucristopi ñiñq creyentekunatapas. ³³Aswanqa noqa hinayá imata ruwaspapas ruwaychis. Noqaqa imataña ruwaspaypas, llapallanpaqmi imatapas ruwani. Hinaspapas noqaqa manan kikiypa allinnillaypaqchu imatapas ruwani. Aswanqa llapallan runakunapa allinnintan mashkani, saynapi paykunapas Jesucristopi creespa, salvasqa kanankupaq.

Creyentekuna huñunakuqtinku imaynatas warmikuna kanankumanta

11 ¹Qankunaqa noqapa ejemplo qosqayman hina kawsaychis, imaynan noqapas Jesucristopa ejemplo qowasqanman hina kawsani, chay hinata.

²Noqaqa anchatapunin qankunataqa agradecikuykichis, tukuy imapi yuyariwasqaykichismanta, hinallataq yachachisqaykunatapas mana qonqaspa kasusqaykichisrayku. ³Wawqe panaykuna, noqaqa kay yachanaykichistan munani: warmikunaqa qosankutan kasukunanku; qarikunañataqmi Jesucristota kasukunanku, imaynan Jesucristopas Diosta kasukun chay hinata. ⁴Saynallataqmi niykichis, creyentekuna huñunakuqtinku sichus pi qaripas Diosmanta mañakunman otaq Diospa partenmantapas willakunman, sombrerontapas otaq chukuntapas mana orqokuspa chayqa, manan Jesucristotaqa respetashanchu. ⁵Ichaga sichus pi warmipas umanta mana tapakuspa, Diosmanta mañakun otaq Diospa partenmanta willakunman chayqa, qosantan mana respetashanchu. Sichus chay warmi saynata ruwaspaqa, chukchan rutusqapas kashanman hinan kashan. ⁶Sichus

a 11.5 Ñawpaq tiempokunapin Israel nacionniyoq warmikunaqa umankuta tapakuranku. Saynataqa tapakuranku qariwan manaraq ni hayk'aqqas puñuq sipaskunan Génesis 24.65, hinallataq casada warmikunapas hukwan mana waqllikuspa, qosankuta respetaqkun.

huk warmi umanta mana tapakuyta munaspaqa, aswanyá llapallan chukchanta rutuchikuchun. Ichaqa sichus chukchan rutuchikuyta p'enqakuspaqa, aswanyá umanta tapakuchun. ⁷Saynallataqmi niykichis, qariqa amayá ni imawanpas umantaqa tapakuchunchu. Payqa Diospa rikch'ayninmanmi unanchasqa karan, paywan Dios kusikunanpaq. Warmitañataqmi Diosqa unancharan, warminwan qosan kusikunanpaq. ⁸Chayqa saynan karan. Diosmi qaritaqa primerta unancharan. Ichaqa warmitañataqmi qaripa waqtanmanta unancharan. ⁹Hinaspapas Diosqa manan qaritaqa unancharan, warmi sapallan kasqanraykuchu. Aswanmi Diosqa warmita unancharan, qari sapallan kasqanrayku. ¹⁰Chayraykun warmiqa umanta tapakunan, saynapi qosan respetasqanta, runakunamanpas hinallataq angelkunamanpas rikuchikunanpaq.

¹¹Ichaqa Jesucristopi creeqkunaqa, warmikunapas hinallataq qarikunapas, Diospa munasqanman hinan, ima ruwaypipas yanapanakuspa kawsananku. (Ichaqa sichus qarillata otaq warmillata Dios unanchanman karan chayqa, manan kay pachapi runakunaqa miranmanchu karan). ¹²Kay nisqayqa cheqaqpunin: Diosmi primer kaq qaritaqa ruwaran. Chay qarimantañataqmi warmita ruwaran. Hinaqtinmi chay tiempomantapacha qarikunaqa warmimanta nace-munku. Saynan warmipas hinallataq qaripas Diospa unanchasqan kanku.

¹³Saynaqa qankunayá piensarispa decidiychis kayta, ¿allinchu kanman huk warmi umanta mana tapakuspa Diosmanta mañakunanpaq? ¹⁴Kay llaqtapi, costumbrenchisman hinaqa, ancha p'enqaymi huk qari, warmi hina chukchanta wiñachikuqtinqa. ¹⁵Ichaqa ancha sumaqmi warmikuna chukchanta wiñachikuqtinqa. Diosmi paykunamanqa hatun chukchata qoran, umankuta tapakunankupaq. ¹⁶Kay nisqaykunan noqanchispa costumbrenchisqa, hinallataq Jesucristopi creeq llapallan hermanokunapapas. Saynaqa amayá ni pipas kaykunamantaqa discutichunchu.

Santa Cenapi mana allinkuna ruwasqankumanta

¹⁷Qankunaqa huñunakusqaykichispin mana allinkunata ruwashankichis, aswan allin kaqkunata ruwanaykichismantaqa. Chaymi kay cartata qankunaman escribimuspayqa mana alabaykichismachu. ¹⁸Noqa Pablon qankunamanta uyarini kaykunata: qankunaqa Diosta alabanaykichispaq huñunakuspaykichisqa, manas allintachu apanakushankichis. Aswansi t'aqanakuspa dividinakushankichis. Kaykuna uyarisqaytaqa, wakintan creeni, chaykunaqa cheqaqpunin kasqanta. ¹⁹Chay problemakunaqa qankuna ukhupiq pasananpunin, saynapi pikunachus cheqaqtapuni Jesucristopi creenku chayta reqsinchispaq. ²⁰Qankuna huñunakuspaykichisqa, manan Señor Jesucristopa yachachisqanman hinachu Santa Cenataqa mikhushankichis. ²¹Aswanqa mana suyanakuspallan sapankamaykichis mikhushankichis. Chaymi wakin-niykichisqa yarqasqa qepanku; wakinñataq mach'anankukama tomanku. ²²Qankunapari, ¿manachu kan wasiykichis, chaypi mikhumunaykichispaq, hinallataq tomamunaykichispaqpas? Señor Jesucristopa Santa Cenanta celebraspaykichis, mana suyanakuspa mikhusqaykichisqa, manan allinchu. Señorpa Cenampi chaykunata ruwaspaqa, Jesucristopi creeqkunatan mana respetashankichishchu. Hinaspapas wakchakunatan p'enqayman churashankichis. Chaykunata Señorpa Cenampi ruwasqaykichismantaqa, manan noqaqa alabaykichismachu.

Señorpa Santa Cenamanta

(Mat 26.26-29; Mar 14.22-25; Luc 22.14-20)

²³Noqaqa kay yachachisqaytaqa kikin Señor Jesucristomantan chashkirani. Chaytan qankunamanqa kunan yachachimushaykichis: Wañunanpaq traicionasqa kasqan tutan, Señor Jesusqa t'antata hap'iyuran. ²⁴Hinaspan Diosman graciasta qoruspa, chay t'antata partiyuspa, khaynata niran: “Kay t'antaqa noqapa cuerpoymi. Kay cuerpoytan huchaykichismanta salvanaypaq entregasaq. Saynaqa kay t'antata sapa kutin mikhuspaqa, noqamantayá yuyariwaychis”, nispa. ²⁵Saynallataqmi cenayta tukuruspan, Jesusqa vasopi vinota oqarispas, khaynata niran: “Kay vasopi vinoqa yawarniyami. Kaywanmi huk mosoq pactota ruwani. Saynaqa sapa kutin kay vasomanta tomaspaqa, noqamantayá yuyariwankichis”, nispa. ²⁶Chaymi sapa kutin kay t'antata mikhuspaykichisqa, hinallataq kay vinotapas tomaspaykichisqa, Señor Jesucristopa wañusqanmantan willakushankichis, asta paypa kutimunanan p'unchawkama.

Señorpa Santa Cenapi imayna participanamanta

²⁷Sichus pipas chay t'antata mikhunman, hinallataq chay vasopi vinotapas tomanman, Diospa kamachisqankunata mana kasukuspa chayqa, Jesucristopa wañusqanmantapas burlakushanman hinan. Hinaspapas Jesucristopa cuerponpa, hinallataq yawarninpa contranpin huchallikushan. ²⁸Chayraykun chay t'antata manaraq mikhushaspa, hinallataq chay vinotapas manaraq tomashaspa, sapankamaykichis sonqoykichista allinta tapuyukunaykichis. ²⁹Ichaqa Diosmi castiganqa pipas Jesucristopa wañusqanmanta burlakuspa, chay t'antata mikhuq, hinallataq chay vinotapas tomaq runakunata. ³⁰Saynata burlakuspa participasqaykichisraykun, qankuna ukhumanta wakinniykichisqa mana kallpayoq débil kashankichis; wakintaq onqosqa kashanku; wakinñataq ña wañurunku imaña. ³¹Sichus noqanchis, Santa Cenapi participananchispaq, sonqonchispi allinta yuyaymanarisun chayqa, manan juzgasqachu kasunchis. ³²(Ichaqa sonqonchista mana tapuyukuspa Santa Cenapi participasunchis chayqa), Diosmi juzgaspa castigawasunchis. Payqa castigawasunchis allin ñanman kutirichiwananchispaqmi, saynapi Señor Jesucristopi mana iñiq runakunatawan kushkata wiñay ñak'ariyman ama sentenciawananchispaq.

³³Saynaqa wawqe panaykuna, Santa Cenapi participanaykichispaq huñunakuspaqa, llapallaykichis huñunakunaykichiskama suyanakuychis. ³⁴Sichus pipas yarqasqa kashan chayqa, wasinpiyá mikhumuchun, saynapi mal comportakusaykichismanta Dios ama castigasunaykichispaq. Noqa qankunaman visitaq hamuqtiyñan, wakin asuntokunataqa tratasun.

Santo Espíritu tukuy clase oficiokuna qowasqanchismanta

12 ¹Wawqe panaykuna, Diosta servinapaq Santo Espíritu tukuy clase oficiokuna qowasqanchismantan, allinta entiendenaykichista munani.

²Qankunaqa yachankichismi, Jesucristopi manaraq creeshaspaykichisqa, mana rimaq tukuy clase idolokunata adoraspan, ñawsa runakuna hina purirankichis. ³Chaymi kunanqa munani yachanaykichista, Santo Espíritu huk

runata rimachiqtinqa, chay runaqa Jesustaqa manan maldecinmanchu. Sichus Santo Espíritu rimachiqtinqa, chay runaqa khaynatan ninqa: “Jesúsqa noqapa Señorniyimi”, nispá.

⁴Kunanmi nisqaykichis, Diosta servinapaq Santo Espírituqa qosqan oficio-kunaqa ashka clasen. Ichaqa chay oficiokunaqa llapallanmi Santo Espírituqa qosqan. ⁵Chay oficiokuna chashkisqanchiswanmi llapallan creyentekunaqa ashka formapi Señor Jesucristotaqa servisunman. Ichaqa chay servisqanchis Señoría ch'ullallan. ⁶Saynallataqmi, noqanchisqa tukuy imaymanakunata ruwaspan Diostaqa servisunman. Ichaqa chay servisqanchis Diosqa ch'ullallan. Paymi tukuy clase oficiokunata sapankamanchisman qowanchis, chay oficiokunawan payta allinta servinanchispaq. ⁷Chaymi niykichis, Santo Espirituqa sapankamanchistan yanapawanchis, tukuy clase oficiokunata ruwananchispaq, chay oficiokunawan llapallanchis yanapanakuspa, allinta kawsananchispaq. ⁸Diosta servinapaqmi Santo Espirituqa wakinman qowanchis, yachaywan parlanapaq oficiota; wakinmantaq qowanchis, ancha yachaywan yachachinapaq oficiota; ⁹wakinmantaq qowanchis, Diospi ancha allinta ñinapaq oficiota; wakinmantaq qowanchis, onqosqakunata sanoyachinapaq oficiota; ¹⁰wakinmantaq qowanchis, milagrokunata ruwanapaq oficiota; wakinmantaq qowanchis, Diospa partenmanta rimanapaq oficiota; wakinmantaq qowanchis, runakuna mana allin espirituyoqchus icha Santo Espirituyoqchus kasqanta reqsinapaq oficiota; wakinmantaq qowanchis, mana yachasqanchis rimaykunapi rimanapaq oficiota; wakinmanñataqmi qowanchis, mana yachasqanchis rimaykunapi rimasqankuta entiendechinanchispaq oficiota. ¹¹Diosta servinapaq kay ashka clase oficiokunataqa kikin Santo Espiritun, munasqanman hina, Jesucristopi creeq sapankama creyentekunaman qowanchis.

Llapachallanchis huk cuerpo hinalla kasqanchismanta

¹²Huk runapa cuerponqa ashka parteyoqkun. Ichaqa ashka parteyoqkuna kashaspanpas, chay cuerpoqa ch'ullallan. Saynallataqmi Señor Jesucristopa iglesiañipipas ashka creyentekuna kashaspanchispas, huk cuerpo hinalla kashanchis, Jesucristopi creesqanchisrayku. ¹³Chayraykun Israel nacionniyoq runakunapas, huk law nacionniyoq runakunapas, esclavo kaqkunapas, hinallataq libre kaqkunapas, Jesucristopi creesqanchisrayku, Santo Espirituwan llapallanchis bautizasqa karanchis, saynapi huk cuerpolla kananchispaq. Hinaspapas Diosqa kikin Santo Espirituntan sapankamanchisman qowaranchis.

¹⁴Noqanchispa cuerponchisqa manan ch'ulla partellayoqchu kashan, aswanqa ashka parteyoqkun. ¹⁵Sichus chakinchis ninman: “Noqapa manan makichu kani; chaymi noqapa mana cuerpomanqa pertenecenichu”, nispá, chayri, ¿chayraykuchu chay chakinchisri cuerponchisman mana pertenecenman? ¹⁶Saynallataq sichus ninrinchispas ninman: “Noqapa manan ñawichu kani; chaymi noqapa mana cuerpomanqa pertenecenichu”, nispá, chayri, ¿chayraykuchu chay ninrinchisri chay cuerponchisman mana pertenecenman? ¹⁷Hinallataq sichus enteron cuerponchis ñawilla kanman karan chayqa, manachá ninrinchisqa kanmanchu uyarinapaqqa. Saynallataq sichus enteron cuerponchis ninrilla kanman karan chayqa, manachá kanmanchu

senqanchisqa, mushkinapaqqa. ¹⁸ Ichaqa kikin Diosmi, munasqanman hina, llapallan partekunata cuerponchispiqa churaran. ¹⁹ Sichus cuerponchispi llapallan partekuna igualla kanman chayri, ¿imaynataq cuerponchisri kanman? ²⁰ Chayraykun cuerponchisqa ashka parteyoqkuna kashaspanpas, huk cuerpolla.

²¹ Chaymi ñawinchisqa makinchistaqa mana ninmanchu: “Manan qantaqa necesitykichu”, nipaqa. Nitaqmi umanchispas chakinchistaqa ninmanchu: “Manan qantaqa necesitykichu”, nipaqa. ²² Aswanmi cuerponchispi más débil kaq partekunata noqanchisqa masta necesitanichis. ²³ Saynallataqmi cuerponchispi mana ancha munasqanchis partekunata, hinallataq cuerponchispi pakasqa kaq partekunatapas, aswan allinta cuidaspa p'achachinchis. ²⁴ Ichaqa cuerponchispi alayri kaq partekunatan mana allintachu cuidanchis. Chayqa saynan, Diosmi cuerponchistaqa ruwaran, saynapi mana valorniyoy kaq partekunata aswan masta valoranapaq. ²⁵ Diosmi cuerponchispi llapallan partekunataqa, ama dividisqa kananpaq, huk cuerpollapi churaran, saynapi chay partekunata huk cuerpo hinalla kaspas, yanapanakunankupaq. ²⁶ Chayraykun niykichis, sichus cuerponchispi huknin parte imamantapas nanaqtinqa, wakin partekunapas sufrinkun. Saynallataqmi sichus cuerponchispi huknin parte imamantapas kususqa kaqtinqa, llapallan wakin partekunapas anchata kusikunku.

²⁷ Saynallataqmi qankunapas, Jesucristopi creesqaykichisrayku, llapallaykichis huk cuerpo hinalla kankichis. Chayraykun qankunata llapallaykichis Jesucristopa cuerponman pertenecenkichis. ²⁸ Chaymi Diosqa iglesiapi servinankupaq sapankamaman oficiokunata qoran. Chaypaqmi primerta churaran apostolkunata, chaymantataq Diosmanta willakuq profetakunata, chaymantataq yachachiqkunata, chaymantataq milagro ruwaqkunata, chaymantataq onqosqakuna sanoyachiqkunata, chaymantataq imapipas yanapakuqkunata, chaymantataq liderkunata, chaymantataq mana yachasqanku rimaykunapi rimaqkunatawan ima. ²⁹ Chayraykun mana llapallankuchu apostolkuna kanku; nitaq llapallankuchu Diosmanta willakuq profetakuna kanku; nitaq llapallankuchu yachachiqkuna kanku; nitaq llapallankuchu milagrokuna ruwaqkuna kanku; ³⁰ nitaq llapallankuchu onqosqakunata sanoyachiqkuna kanku; nitaq llapallankuchu mana yachasqanku rimaykunapipas rimaqkuna kanku; nitaq llapallankuchu chay mana yachasqanku rimaykunapi rimaqkunata entiendeqkunapas kanku. ³¹ Chayraykun niykichis, Diosta servinaykichispaq Santo Espiritupa qususqaykichis allin kaqnin oficiokunata chashkiy munasqaykichisqa allinmi.

Ichaqa noqan, kay oficiokuna chashkiy munasqaykichismanta aswan más importante kaqta kunan yachachisqaykichis.

Cheqaq khuyakuymanta

13 ¹ Sichus noqa runakunapa rimasqan ashka idiomakunata rimayman, hinallataq angelkunapa rimasqankunatawan rimayman, ichaqa manataq runamasiyta khuyakuymanchu chayqa, manan ni imapaqpas valenmanchu chay idiomakuna rimasqayqa. Aswanqa huk thana lata hinan raq-raqyayman, otaq huk raqra campana hinan kayman. ² Sichus noqa, Diospa partenmanta rimayman, hinallataq Diospa tukuy secretonkunatapas

yachayman, hinallataq kay pachapi tukuy yachaykunatapas yachayman, hinallataq iñiyiniwan orqokunatapas sitionmanta huk lawman kuyurinan-paq kamachiyman, ichaqa manataq runamasiyta khuyakuymanchu chayqa, manan ni imapaqqas valenmanchu chaykuna ruwasqaypas nitaq yachasqaypas. ³Saynallataq sichus noqa tukuy kaqniykunata wakchakunaman raki-muyman, paykunata yanapanaypaq, hinallataq cuerpoytapas entregayman ninawan k'anasqa kananpaq, ichaqa manataq runamasiykunata khuyakuy-manchu chayqa, manan ni imapaqqas valenmanchu chaykuna ruwasqayqa.

⁴Pipas cheqaqta khuyakuqqa tukuy ima ruwasqanpin ancha pacienciayoq, hinaspapas allin sumaq songoyoqmi. Cheqaqta khuyakuqqa manan envidio-sochu; cheqaqta khuyakuqqa manan ni ima ruwasqanwanpas alabakunchu; cheqaqta khuyakuqqa manan paytukusqallañachu; ⁵cheqaqta khuyakuqqa manan malcriadochu, nitaq kikillanpaqchu ni imatapas munan; cheqaqta khuyakuqqa manan imamantapas facillatachu sentikuspa phiñakun; cheqaqta khuyakuqqa manan yuyanñachu paypa contranpi ima mana allinkuna ruwasqankutapas; ⁶cheqaqta khuyakuqqa runakunapa tukuy mana allinkuna ruwasqanwanqa manan kusikunchu; aswanqa allin cheqaq kaqkunamantan kusikun; ⁷cheqaqta khuyakuqqa ancha pacienciawanmi soportan tukuy ima ñak'ariyta; cheqaqta khuyakuqqa tukuy allin kaqkunapin facilta creen. Cheqaqta khuyakuqqa mana ishkayaspas Diospi suyakun. Hinaspapas cheqaqta khuyakuqqa contranpi runakunapa tukuy ruwasqantapas pacienciawanmi soportan.

⁸Chaymi cheqaq khuyakuyqa mana ni hayk'aqqas chinkanqachu. Ichaqa chayamunqan p'unchaw, Diosmanta profeciakunata amaña rimanankupaq, mana yachasqanku rimaykunata amaña rimanankupaq, hinallataq Diosmanta yachasqanku yachaykunapas manaña necesarioñachu kananpaq. Aswanmi chaykunaqa tukukapunqa. ⁹Kunanqa wakillantaraqmi Diosmanta yachachikuykunataqa yachanchis. Hinaspapas wakillantaraqmi runakunamanqa yachachishanchis. ¹⁰Ichaqa Diosmanta yachachikuykunata llapallanta yacharuqtinchismi, kay pachapi wakillan yachasqanchisqa tukukapunqa.

¹¹Noqaqa warmallaraq kashaspayqa, warma hinan rimarani, entienderani, hinallataq piensaranipas. Kunanmi ichaqa, hatun runaña kaspay, manaña warma hinañachu imatapas ruwani. ¹²Saynallataqmi noqanchiswanpas pasan. Kunanqa manaraqmi allintachu Diostaqa reqsinchis; imaynan huk mana allin espejopi chinka-chinkallata rikukushanchis hinata, saynallataraqmi imakunatapas yachashanchis. Ichaqa Diosmanta cheqaq kaqta hinallataq lliwta entiendespanchismi, uyapurapas Dioswan kashasunman hina, allinta Diosmanta yachachikuykunata yachasunchis. Diostaqa manan allintaraqchu reqsinchis kunanqa. Ichaqa qepa tiempoman kikin Diosmanta cheqaq kaqkunata allinta yachaspañan, paytaqa allinta reqsisunchis, imaynan Diospas noqanchista reqsiwanchis chay hinata.^b

¹³Ichaqa wiñaypaq kaqkunapa kaykunan: Diospi iñiy, Diospa prometesqanunapi pacienciawan suyakuy, hinallataq khuyakuy ima. Kay kinsantinmanta aswan más importante kaqqa, khuyakuymi.

b 13.12 Apóstol Pablopa tiempopni espejokunaqa, fierromanta ruwasqan karan, manan kunan tiempopi k'ancharishaq espejokuna hinachu.

Mana entiendena idiomakunapi rimaykunamanta

14 ¹Qankunaqa cheqaqtapuniyá tukuy sonqoykichiswan khuyanakuychis. Hinaspa mañakuychis, Santo Espiritupa qosqan oficiokuna chashkinaykichispaq. Ichaqa chay llapallan oficiokunamanta aswan mastaq profetakunapa Diosmanta willakusqan oficiotayá mañakuychis. ²Pipas mana yachasqan rimaykunapi rimaqqa manan wakin runakuna entiendenanpaqchu riman. Aswanqa Diospa entiendenallanpaqmi riman. Chayraykun mana entiendena rimaykunapi rimaqtinkuqa, mana ni pipas entiendenchu, chay rimasqanqa pakasqa hina kasqanrayku. ³Ichaqa Diospa nisqanta uyarispa willakuqqa runakuna entiendenanpaqmi riman, saynapi iñiyninkupi wiñanankupaq, kallpanchakunankupaq, hinallataq consuelasqa kanankupaq ima. ⁴Pipas mana entiendena idiomakunapi rimaqqa, kikillanta kallpanchakunanpaqmi riman. Ichaqa Diospa nisqanta uyarispa willakuqñataqmi llapallan creyentekunata kallpanchananpaq riman.

⁵Noqaqa munaymanmi chay mana entiendena idiomakunapi llapallaykichis rimanaykichista. Ichaqa aswan mastan noqaqa munayman, Diospa nisqanta runakunaman willanaykichista. Hinaspapas Diosmanta willakuymi aswan más importanteqa mana entiendena rimaykunapi rimaykunamantaqa. Ichaqa sichus pipas, chay mana entiendena idiomapi rimaq kaqtinqa, kananmi chay mana entiendena rimaykunata explicaspa entiendechiq, saynapi iglesiapi kaqkuna kallpanchasqa kanankupaq. ⁶Saynaqa, wawqe panaykuna, kunanyá tapusqaykichis. Sichus qankunaman visitaq hamuspay, mana entiendena idiomakunapi rimapayaykichisman chayri, ¿imapaqtaq servisunkichisman chay mana entiendena idiomakunapi rimasqayri? Ichaqa saynata rimashaspay, manataq Diospa niwasqantachu willaykichisman, nitaq Diosmanta cheqaq kaqkunatachu willaykichisman, nitaq Diospa partenmantachu qankunaman willaykichisman, nitaq cheqaq kaqtachu yachachiykichisman chayqa, yanqapaqmi chay mana entiendena idiomakunapi rimasqayqa kanman.

⁷Saynallataqmi pasan arpata otaq quenata tocaqtinkupas. Sichus chay arpatapas hinallataq chay quenatapas mana tononpichu tocanqu chayqa, ¿imaynanpitaq yachasunman ima takitas tocashanku chaytari? ⁸Sichus huk guerra qallarinanpaq, mana allintachu cornetata tocamunkuman chayri, ¿pitaq alistakunman guerrapi peleamunanpaqri? ⁹Saynallataqmi qankunawanpas pasan. Sichus mana entiendena idiomakunapi rimaqtiykichisri, ¿pitaq qankunatari entiendesunkichisman? Manan ni pipas entiendesunkichismanchu; chay rimasqaykichisqa wayraq apananpaq hinan kanman. ¹⁰Kay pachapiqa ashka clase idiomakunan kan. Ichaqa chay sapankama idiomakunata rimaqkunaqa entiendenakunkun. ¹¹Ichaqa sichus noqa mana entiendeymanchu huk idiomapi rimapayawaqtinku chayqa, chay runapaqmi noqaqa huk extranjero runa hina kani. Saynallataqmi chay extranjero runapas noqapaqqa huk extranjero runa hina kanqa. ¹²Saynallataqmi qankunapas Santo Espiritupa qosusqaykichis oficiokunata astawan munaspaykichisqa, aswanyá mashkaychis mayqen kaq oficiokunas iglesiata yanapanman wiñananpaq, chaykunata.

¹³Chayraykun niykichis, pipas mana entiendena idiomakunapi rimaspaqa, Diosmantayá mañakuchun, atiyta Dios qonanpaq, saynapi chay rimasqanta

allinta explicaspas entiendechinanpaq. ¹⁴ Ichaqa sichus noqa huk mana yachasqay idiomapi Diosman orakuyman chayqa, noqapa espiritullaymi mañakunman. Ichaqa manan noqaqa ni imatapas entiendeymanchu. ¹⁵ Sayna kaqtinri, ¿imatataq noqari ruwanay? Noqaqa espirituypi orakuspaypas, hinallataq espirituypi takispaypas, entiendespaymi orakunay, hinallataq takinaypas. ¹⁶ Ichaqa sichus mana entiendena idiomapi Diosman graciasta qonki chayri, ¿imaninkumantaq chay mañakusqaykita mana entiendeqkunari? Paykunaqa chay mañakusqaykita uyarispaqa, manan “Amén” ninkumanchu, mana entiendesqankurayku. ¹⁷ Saynata mana entiendena idiomakunapi orakuspa, Diosman gracias qosqaykiqa, allinmi kanman. Ichaqa chay mañakusqaykiqa manan kallpanchanchu uyarisuqniyki runataqa, pay mana entiendesqanrayku. ¹⁸ Hinaspapas noqa Pabloqa anchatan Diosman graciasta qoni, mana entiendena rimaykunapi qankunamantapas aswan mastaraq rimasqayrayku. ¹⁹ Ichaqa iglesiapi kaspayqa, pishqa entiendena palabrallatan rimayta munani, saynapi llapallanku allinta entiendewanankupa, aswan mana pipas entiendesqan chunka waranqa palabrakunata huk mana entiendena idiomapi rimashanaymantaqa.

²⁰ Saynaqa wawqe panaykuna, qankunaqa warmachakuna hinayá inocente kaychis, huchakunata ama ruwanaykichispaq. Ichaqa amataqyá warmachakuna hinañachu piensaychisqa. Aswanqa yachayniyoq hatun runakuna hinayá allinta piensaychis. ²¹ Chaykunamantan Diosqa Bibliapi khaynata nishan:

“Kay llaqtapi runakunatan rimapayasaq
mana pipa yachasqan idiomakunapi,
huk law nacionniyoq runakunapa rimasqan rimaykunapi.
Ichaqa saynata rimapayashaqtiypas, manan paykunaqa
kasuwanqakuchu”, nispa [*Isaías 28.11-12*].

²² Chayraykun niykichis, mana entiendena idiomakunapi rimayqa Diospi mana creeq runakunapaqmi huk señal hina karan; manan Diospi creeq runakunapaqchu. Ichaqa Diosmanta hamuq willakuykunañataqmi Diospi creeq runakunapaq karan; manan Diospi mana creeq runakunapaqchu. ²³ Sichus iglesiapi huñunasqa kashaspaykichis, mana entiendena idiomakunapi llapallaykichis rimayta qallariwaqchis, hinaqtintaq chay ratopi haykumunkuman chay rimasqaykichista mana entiendeq, hinallataq Jesucristopipas mana creeq runakuna, chayri, ¿ima nispataq nisunkichisman? Chay runakunaqa piensanqakun locoyasqa kanaykichispaq. ²⁴ Ichaqa sichus Diosmanta llapallaykichis willakunkichis entiendena idiomapi chayqa, Diospi mana creeq runakunaqa cuentatan qokunqaku huchayoq kasqankuta. ²⁵ Hinaspan chay runakunaqa sonqonkupi tukuy huchankuta reconocekuspanku, Diospa ñawpaqninpi qonqorikuspa, Diosta adoranqaku. Saynapin paykunapas yachanqaku Diosqa qankunawan cheqaqtapuni kasqanta.

Culto ruwasqanchispi orden kananmanta

²⁶ Wawqe panaykuna, huñunakuspa cultota ruwaspaykichisqa, Diosmanta oficiokunata chashkisqaykichisman hinayá, hukniykichis takita takichiychis, hukniykichistaq yachachiychis, hukniykichistaq Diosmanta chashkisqaykichis willakuykunata willakuychis, hukniykichistaq mana yachasqaykichis

idiomakunapi rimaychis, hukniykichistaq chay mana entiendesqaykichis idiomakunapi rimasqankuta explicaychis. Ichaqa kaykunataqa ruwaychis, Jesucristopi ñiqkuna llapallanku kallpanchasqa kanankupaqyá. ²⁷Sichus qankuna ukhumanta pipas mana entiendena idiomakunapi rimanman chayqa, huk-hukllamanta rimachunku, ishkay otaq kinsa imalla. Hinas-papas sapankamanku rimachunku turnonpi suyanakuspanku. Saynallataq sapankamanku turnopi rimaqkunapaqqa, kananmi huk explicaq, saynapi llapallankuman entiendechinanpaq. ²⁸Sichus pipas chay mana entiendena idiomakunata, mana entiendeq kaqtinqa, chay mana entiendena idiomaku-napi rimaqqa upallalla kachun. Saynapi upallalla kaspá, payllapaq hinallataq Diosllapaq sonqon ukhupi rimachun.

²⁹Saynallataq sichus ishkay otaq kinsa runakunalla, Diospa partenman-tapas rimachunku. Wakintaq allintachus icha mana allintachus rimamus-han chayta, allinta examinachunku. ³⁰Ichaqa sichus chaypi tiyaqkunamanta huknin kaq uyariq runa Diosmanta chashkinman yachachikuyta chayqa, chay primerta rimaqyá upallachun; hinaspa kay qepa kaqman campota qochun, rimananpaq. ³¹Saynata turnonpi rimaqtinkun, llapallankupaq oportunidad kanqa, saynapi llapallanku uyariqkuna, Diosmanta allin yachachikuykunata allinta yachaspanku, kusiqa kanankupaq. ³²Hinaspapas Diospa partenmanta willakuq runaqa yachananmi hayk'aq rimananta, hinallataq hayk'aq upalla-nantapas. ³³Ichaqa manan Diosmanqa gustanchu, cultopi ch'aqwa ruway-kuna, hinallataq desordenpi cultota ruwaypas. Aswanmi Diosmanqa gustan hawkalla hinallataq ordenpi cultota ruwasqanchis.

Llapallan creyentekunapa costumbrenchisman hinayá, ³⁴warmikunaqa cultopi respetoyoq kachunku; hinallataq upallalla ima kachunku. Hinas-papas Moisespa escribisqan leypi nisqanman hinayá, aswan kasukuqkuna kachunku. ³⁵Sichus warmikuna imamantapas yachayta munaspaqa, qosan-kutayá wasinkupiña tapuchunku. Cultopi huk warmi discutispa rimaqtinqa, millay p'enqaymi rikukun.

³⁶Qankunaqa yuyariychisyá, manan Diospa palabranqa qankunawanchu qallariran. Hinaspapas manan qankunallachu Diospa palabrantapaq chash-kirankichispas. ³⁷Sichus pipas Diosmanta willakuq profeta kananpaq pien-sakunman, otaq Santo Espiritumanta ima oficiotapas chashkisqanpi seguro kanman chayqa, kay escribimusqaytan reconocenqa, cheqaqtapuni Diospa kamachisqan kasqanta. ³⁸Ichaqa sichus kay kamachikuykunata mana reco-noceyta munanqachu chayqa, paypas manallataqmi reconocesqachu kanqa.

³⁹Saynaqa ofiqta panaykuna, aswanyá qankunaqa profetapa Diosmanta willakusqan oficiota aswan masta munaychis, saynapi runakunaman yacha-chinaykichispaq. Ichaqa amataq hark'akuychishchu, chay mana entiendena idiomakunapi rimanankutaqa. ⁴⁰Ichaqa (cultopipas otaq maypi huñunakus-qaykichispipas) tukuy ruwasqaykichistaqa respetowan hinallataq ordenpiyá ruwaychis.

Jesucristopa kawsarinpusqanmanta

15 ¹Wawqe panaykuna, qankunaqa yuyariychisyá, Diosmanta allin willakuykunata qankunaman willasqayta. Chay willasqaypin qan-kunaqa creerankichis. Chayraykun qankunaqa Diosta kasukuspa, qaqa hina

allinta sayashankichis, Diospi confiasqaykichisrayku. ²Sichus chay allin willakuypi creespa, Diospi allinta confiankichis chayqa, salvasqan kankichis. Ichaqa sichus mana cheqaqtachu confiankichis chayqa, Jesucristopi creesqaykichisqa yanqapaqmi kanqa.

³Noqaqa ñawpaqmantaraq Diospa yachachiwasqantan, qankunaman yachachiraykichis. Chay yachachiwasqanqa kaymi: Señorninchis Jesucristoqa, Bibliapi nisqanman hinan, rantinchispi huchanchiskunamanta perdonawananchispaq cruzpi wañuran. ⁴Hinaspapas Bibliapi nisqanman hinan, Jesucristoqa p'ampasqa karan. Ichaqa kinsa p'unchawmantan kawsarinpuran. ⁵Hinaspas Señorninchis Jesucristoqa primerta Pedroman rikhuriran, chaymantañataq chunka ishkañiyoq apostolninkunaman ima. ⁶Chaymantapas Jesucristoqa rikhurillarrantaqmi pishqa pachaqa más creyentekunamanpas. Chay rikuq runakunamantan ashkaraq kunankamapas kawsashanku, ichaqa wakinñataqmi ña wañurapunkuña. ⁷Chaymantapas Jesucristoqa rikhurillarrantaqmi Jacoboman, hinallataq llapallan apostolninkunamanpas. ⁸Chaymantañataqmi noqa Pablomanpas ultimotaña Jesucristoqa rikhurillawarrantaq, mana tiemponpi nacesqa wawaman hina.

⁹Chayraykun noqaqa apostolkunamanta menos importante kani. Chaymi noqaqa “apóstol” niwanankutapas mana merecenichu, ñawpaqta manaraq apóstol kashaspa, Jesucristopi creeq runakunata qatikachaspa, ñak'arichisqayrayku. ¹⁰Ichaqa sayna kashaqtiypas, Diosmi khuyapayawaspa, apóstol kanaypaq akllakuwaran; chayraykun noqaqa apóstol kani. Diosqa manan yanqapaqchu noqataqa akllawaran, aswanqa atiy qowasqanwan llank'anaypaqmi. Chayraykun noqaqa wakin apostolkunamantapas aswan masta llank'arani Diosmanta willakuspa. Saynataqa llank'arani, manan kikkilaymantachu, nitaq kikiypa kallpallaywanchu; aswanqa kikin Diospunin atiyinwan noqantakama tukuy imatapas ruwaran. ¹¹Chayraykun mana importanchu, noqachus icha apostolmasiykunachus masta llank'asqaykuqa. Aswanqa Diosmanta allin willakuykunata willaqtiyku, Jesucristopi qankuna creesqaykichismi aswan más importanteqa.

Wañuqkunapa kawsarimunamanta

¹²Noqaykuqa Diosmanta kay allin willakuytan willakuyku khaynata: “Diosqa Jesucristotan wañusqanmanta kawsarichimuran”, nispa. Chayri, ¿imanagtintaq wakinniykichisri ninkichis “wañusqa runakunaqa manan kawsarimunqachu”, nispari? ¹³Sichus wañusqakuna mana kawsarimunmanchu chayqa, ¿Jesucristopas manachá kawsarimunmanchu karan? ¹⁴Sichus Jesucristo mana kawsarinpunmanchu karan chayqa, Diosmanta kay allin willakuykunata willasqaykupas, hinallataq Jesucristopi iñisqaykichispas, manachá ni imapaqpas valenmanchu. ¹⁵Sichus wañuqkunapa kawsarimunman mana cheqaqchu kanman chayqa, noqaykuqa llullakuspachá Diosmanta willakushaykuman. Ichaqa noqaykuqa llapallan runakunamanmi willarayku khaynata: “Kikin Diosmi Jesucristotaqa wañusqa kasqanmanta kawsarichimuran”, nispayku. ¹⁶Ichaqa, sichus wañuqkuna cheqaqtapuni mana kawsarimunmanchu chayqa, manachá Jesucristopas wañusqanmantaqa kawsarimunmanchu karan. ¹⁷Ichaqa, sichus qankunamanta wakinniykichispa piensasqanman hina, Jesucristo mana kawsarimuranchu chayqa, manachá ni imapaqpas valenmanchu

paypi inisqaykichisqa; chayraykun qankunaqa huchallapiraq kashankichis. ¹⁸Hinallataq sichus Jesucristo mana kawsarimunmanchu karan chayqa, Jesucristopi creespa wañuqkunapas manachá salvasqachu kankuman. ¹⁹Sichus Jesucristopi creesqanchis kay pachapi kawsanallanchispaq valenman chayqa, Jesucristopi mana creeq runakunapas burlakuspankun ninkuman khaynata: “¡Kakalláw! kay runakunaqa Jesucristopin yanqa iniranku”, nispanku.

²⁰Ichaqa manan saynachu chayqa. ¡Jesucristoqa wañusqanmantan kawsarimuran! Chaymi Jesucristoqa wañuqkunamanta primerta kawsarimuq. Chayraykun llapallan wañuqkunapas kawsarimunqaku. ²¹Runakunaqa, ch'ulla runalla huchallikusqanraykun, llapallanku wañuyta tarinku. Saynallataqmi huk ch'ulla runalla kawsarimusqanrayku, llapallan runakunapas kawsarimunqaku. ²²Ichaqa imaynan huchata ruwaspa Adanpas wañuran, saynallataqmi llapallan runakunapas wañunku, Adanmantapacha huchayoq kasqankurayku. Saynallataqmi llapallan wañuqkunapas kawsarimunqaku (Jesucristo kay pachaman kutimuqtin). ²³Ichaqa sapankaman ordenpi kawsarimunqaku. Primertaqa Jesucriston kawsarimuran. Chaymantan ichaqa, Jesucristo cielomanta kutimuqtin, paypi creespa wañuqkuna kawsarimunqaku. ²⁴Chaymantan ichaqa kay pacha tukukunqa. Chay p'unchawmi Señor Jesucristoqa llapallan autoridadkunata, hinallataq diablopa hinallataq demoniokunapa tukuy atiyininkuta mana imaman tukuchinqa. Chaymantañataqmi ichaqa, Jesucristoqa Dios Taytanman tukuy imata entreganqa gobiernananpaq. ²⁵Jesucristoqa gobiernanqa, llapallan enemigonkunata vencenankaman. ²⁶Chay enemigonkunamanta, Jesucristopa último kaq enemigonqa wañuyumi. Chay wañuytapas Jesucristoqa vencenqan. ²⁷Chaykunamantan Bibliapias khaynata nishan: “Dios Taytaqa Jesucristopa makinmanmi llapallan kaqkunata churaran, gobiernaspa vencenananpaq”, nispa. Chay “llapallanta” ninanqa manan Dios Taytanmantachu rimashan. Aswanqa Diospa llapallan unanchasqankuna Jesucristopa makinman churasqanmantan rimashan. ²⁸Llapallan tukuy imapas Jesucristopa makinpiña kashaqtinmi, kikin Jesucristopuni, Diospa Wawan kaspas, Diospa gobiernasqanman sujetakunqa, saynapi kikin Dios Taytapuni tukuy imata gobiernananpaq.

²⁹Kunan tapusqaykichis, wakin runaqa manan wañuqkunapa kawsarimunapiqa creenku, chayri, ¿imanaqtintaq wañusqa runakunapa sutinpiri bautizachikushankú? Chay ruwasqankuqa manan valenchu. ³⁰Sichus wañusqakuna mana kawsarimunkumanchu chayri, ¿imapaqtaq noqaykuri vidaykuta wañuyta patanman churasparaq, Diosmanta willakushaykú? ³¹Wawqe panaykuna, noqaqa sapa p'unchawmi wañuchiwanankumanta ancha peligropi kashani. Ichaqa chaykunaña pasawaqtinpas, noqaqa Jesucristopi qankuna creesqaykichiswanmi anchata kusikuni. ³²Éfeso llaqtapi runakunaqa phiña animalkuna hinaraqmi karanku. Paykunawanmi noqaqa maqanakuq hinaraq parlarani. Ichaqa sichus wañusqakuna mana cheqaqtachu kawsarimunman chayri, ¿imatataq noqari ganayman Diosmanta allin willakuykunata defiendespayrí? Aswanchá wakin runakunapa nisqanman hina, khaynata nisunchisman: “Paqarinmi wañusunchis. Chayraykuyá kawsashasparaq mikhukusunchis, tomakusunchis”, nispanchis [Isaías 22.13].

³³Saynaqa amayá qankunaqa engañachikuychishchu sayna rimaqkunawanqa. Pipas mana allin amigokunawan juntakuqqa, chay mana allin

amigonpa ruwasqanta ruwaspan maleakunqa. ³⁴ Aswanyá qankunaqa cheqaptapuni yuyayniykichisman kutiriychis; hinaspa amañá huchallikuychishñachu. Ichaqa wakinniykichismi manaraq cheqaqtachu Diostaqa reqsishan-kichis. Chaymi kaykunataqa nishaykichis, kaykunata uyarispa, qankuna p'enqarikunaykichispaq.

Wañusqa runakuna imayna cuerpoyoq kawsarimunamanta

³⁵ Ichaqa pipas tapuwanmanpashchá khaynata: ¿Imaynatataq wañusqa runakunari kawsarimunaqakú? Otaq ¿Imayna cuerpoyoqtaq kawsarimuna-kurí? nispa. ³⁶ Chayqa huk sonso runapa yanqa tapukuynin hinamá. Huk mukhuqa allpaman haykuspanmi, primertaqa wañunan. Chaymantañan chay mukhuqa wiñamun, saynapi huk mosoq planta kananpaq. ³⁷ Sichus trigo mukhuta otaq ima mukhutaña tarpuqtinchispas, manan chay mukhu-chu wiñamun, aswanqa huk mosoq plantañan wiñamun chay mukhumanta. ³⁸ Chay wiñamuq plantamanqa Diosmi huk formata qon, paypa munasqan-man hina. Ichaqa chay plantaqa manan tarpusqa mukhuwanqa iguallachu. ³⁹ Saynallataqmi pasan llapallan kawsaqqunapa cuerponwanpas. Runaku-napa cuerponqa huk forman, animalkunapa cuerponpas huk forman, phawaq animalkunapa cuerponpas huk forman; saynallataqmi challwakunapa cuer-ponpas huk forma. Llapallan chay cuerpokunaqa manan igualchu kanku; aswanqa sapankaman huk clase kanku. ⁴⁰ Saynallataqmi hanaq pachapi kawsaqqunapas, hinallataq kay pachapi kawsaqqunapas sapankamanku huk clase cuerpoyoq kanku. Ichaqa hanaq pachapi kawsaqqunapa huk clase sumaq cuerpoyoqmi kanku. Saynallataqmi kay pachapi kawsaqqunapas huk clase sumaq cuerpoyoq kanku. Ichaqa manan iguallachu kanku. ⁴¹ Saynalla-taqmi intipa k'anchasqanpas, hinallataq killapa k'anchasqanpas mana igua-llachu kanku. Saynallataqmi qoyllurkunapas sapankamanku, mana iguallata-chu k'anchanku; aswanmi sapankama qoyllurkunaqa hukniraqta k'anchanku.

⁴² Saynallataqmi pasanqa wañusqa runakuna kawsarimuqtinpas. P'am-pasqanku cuerpoqa ismuspan tukukun. Ichaqa chay cuerpo kawsarimus-panmi, manaña wañunqañachu, nitaq ismunqañachu; aswanqa wiñaypaqmi kawsanqa. ⁴³ Pipas wañuqtinqa chay cuerpontan p'ampanku. Hinaspan chay p'ampasqanku cuerpoqa ismuspa millayman tukupun. Ichaqa chay wañusqa runata Dios kawsarichimuqtinqa, sumaq k'ancharishaq cuerpoyoqmi kawsa-rimuna. Hinaspanas chay kawsarimuq cuerpoqa manañan debilñachu kanqa; aswanqa wiñaypaqmi kawsanqa. ⁴⁴ Runa wañuqtinqa aycha cuerpon-tan p'ampanku. Ichaqa chay runa kawsarimuspanqa, mana hayk'aq wañuq cuerpoyoqñan kawsarimuna. Ichaqa kanmi aycha cuerpokuna, hinallataq cielopi kawsaq espíritu cuerpokunapas.

⁴⁵ Bibliapiqa khayna escribisqan kashan: “Diosmi kay pachapi primerta Adanta unancharan. Paymi primer kaq runa karan. Hinaspan Diosqa chay Adanman kawsay vidata qoran”, nispa. Ichaqa qepa kaq Adañataqmi, Jesucristo. Paypa Santo Espiritunmi cheqaq kawsayta qowanchis. ⁴⁶ Chay-raykun niykichis, primertaqa aycha cuerpon ruwasqa karan. Chaymantañan wiña-wiñaypaq kawsaq cuerpotaqa chashkisunchis. ⁴⁷ Primer kaq Adán runaqa allpa polvonmanta ruwasqan karan. Ichaqa Señorninchis Jesucristo qepata hamuspanmi, cielomanta hamuran. ⁴⁸ Kay pachapi tiyaq runakunaqa

llapallanchismi Adán hina aycha cuerpoyoq kanchis. Ichaqa cielopi kawsakunapa cuerponqa, Jesucristopa mosoq cuerponmanmi rikch'akun. ⁴⁹Kunan kay pachapi kawsaspanchisqa, allpamanta ruwasqa primer kaq Adan runamanmi rikch'akunchis. Saynallataqmi noqanchis kawsarimuspanchispas, hanaq pachamanta hamuq Jesucristopa mosoq cuerponman rikch'ayniyoq kasunchis.

⁵⁰Wawqe panaykuna, kaytan qankunaman niykichis: Diospa gobiernasqan hanaq pacha glorianmanqa manan haykunqachu yawarniyoq aycha cuerponchisqa. Hinaspapas kay pachapi ismuq cuerponchisqa manan Diospa ladonpiqa wiñaypaqqa kawsanmanchu. ⁵¹Chaymi kunan qankunaman huk pakasqa hina secretota willasqaykichis: Manan llapallanchishchu wañusunchisqa. Ichaqa llapallanchismi huk mosoq cuerpoyoqman tukuchisqa kasunchis. ⁵²Chaymi último cornetata tocamuqtin, llapallan wañuqkuna kawsarimunqaku, manaña ni hayk'aqpas wañunankupaq. Saynallataqmi chay tiempopi kawsakunapas huk mosoq cuerpoyoqman tukuchisqa kanqaku. Chaykunaqa pasanqa huk ñawi ch'illmiyllapin. ⁵³Diosmi kay ismuq cuerponchistaqa mana hayk'aq ismuq cuerpoman tukuchinqa. Saynallataqmi kay wañuq cuerponchistapas mana hayk'aq wañuq cuerpoman tukuchinqa. ⁵⁴Saynatan Diosqa kay ismuq cuerponchistaqa mana hayk'aq ismuq cuerpoman tukuchinqa. Saynallataqmi kay wañuq cuerponchistapas mana hayk'aq wañuq cuerpoman tukuchinqa. Chaykuna pasaqtinmi, Bibliapi khayna nisqan cumplikunqa:

“Dios Tayta wañuyta chinkachiqtinmi, wañuyqa manaña
atiyniyoqñachu kanqa”, nispa

[Isaías 25.8].

⁵⁵ “Wañuy, ¿maypitaq runakunata vencespa, wañuchinaykipaq atiyniykiri kashan?

Wañuy, ¿maypitaq runakunata wañuchinaykipaq atiyniykiri kashan?”
nispa

[Oseas 13.14].

⁵⁶Ichaqa runakuna huchapi kawsasqankuraykun, wañuyqa ancha atiyniyoq, runakunata wañuchinanpaq. Saynallataqmi huchapas ancha atiyniyoq, Moisespa escribisqan leykunata runakuna mana kasukusqankurayku. ⁵⁷Ichaqa Diosmi Señorninichis Jesucristo cruzpi wañusqanwan, wañuyta venceran. Chayraykuyá Diosman gracias kachun.

⁵⁸Khuyasqay wawqe panaykuna, qankunaqa iñiyniykichispi qaqa hina allinta sayaychis. Hinaspa ama ishkayaspa aswan masta llank'aychis, Señorninichis Jesucristota servispa. Qankunaqa yachankichismi, Diospaq chay llank'asqaykichisqa mana yanqapaq kasqanta.

Jerusalén llaqtapi creyentekunapaq ofrenda huñusqankumanta

16 ¹Kunanqa (Jerusalén llaqtapi) creyentekunapaq ofrenda churanaykichismanta rimarimusqaykichis. Galacia provincia law iglesiakunapin ña yachachimuraniña imaynatas ofrenda huñunankuta. Qankunapas saynallataqyá huñunkichis: ²Sapa domingo p'unchawtayá, sapankamaykichis según ganakusqaykichisman hina separaspa, ofrendaykichista churaychis, saynapi noqa qankunaman visitaq hamuqtiy, chayraq ama huñushanaykichispaq. ³Corinto iglesiapi creyentekunaman noqa visitaq hamuspayqa, qankunapa akllasqaykichis hermanokunatan Jerusalén llaqtaman mandasaq,

huk cartantinta, saynapi chay ofrenda huñusqaykichista Jerusalén llaqtapi hermanokunaman paykuna apanankupaq. ⁴Sichus qankuna munawaqchis noqapas Jerusalemman rinayta chayqa, paykunawan kushkan noqapas risaq.

Pablo viajananpaq piensasqanmanta

⁵Noqaqa Macedonia provincia lawninta pasaspaymi, qankunapa kasqaykichis Corinto llaqtapi hermanokunaman visitamusqaykichis. ⁶Noqaqa qankunawanmi ishkay kinsa killa otaq enteron paray tiempo qepakuyta piensasani. Chaymantan ichaqa, qankunapa yanapayniykichiswan, huk lawkunaman continuasqa viajeyta. ⁷Ichaqa manan huk tiempollapaqchu qankunamanqa visitamuyta munani. Aswanmi, Jesucristo munaqtinqa, unay tiempo qankunawan qepakusaq. ⁸Noqaqa kay Éfeso llaqtapin asta Pentecostés fiesta p'unchawkama qepakusaq. ⁹Ichaqa kay Éfeso llaqtapi ashka runakuna contraypi kashaqtinkupas, noqapaqmi huk oportunidad kashan, Diosmanta runakunaman willanaypaq.

¹⁰Sichus wawqenchis Timoteo visitamusunkichis chayqa, allintayá atien-deykuychis, saynapi ama llakisqa kananpaq. Paypas noqa hinan Diosmanta willakuspa llank'an. ¹¹Saynaqa wawqenchis Timoteotaqa amayá ni pipas despreciachunchu. Aswanyá noqapa kasqayman hawkalla chayamunanpaq yanapaykuychis. Noqaqa kay Éfeso llaqtapin paytaqa suyashani, wakin hermanokunapiwan kushka.

¹²Saynallataqmi noqaqa wawqenchis Apolosta ruegarani, wakin hermanokunapiwan kushka, qankunata visitamusunaykichispaq. Ichaqa Apolosqa manaraqmi qankunaman visitamuytaqa munashanchu. Chaymantañan payqa, huk oportunidad kaqtin, qankunata visitamusunkichis.

Kay cartapa tukukuyninpi Pablo consejasqanmanta

¹³Qankunaqa, Jesucristopi allinta iñispa, ama ishkayaychishchu. Aswanqa iñinyikichispi allinta qaqa hina sayaychis. Hinaspapas qankunaqa Diosta manchakuspa, valiente runakuna hina kaychis, ni imatapas ama manchakuspa. ¹⁴Saynallataq imata ruwasppas, sumaqa munakuy sonqowan imatapas ruwaychis.

¹⁵Wawqe panaykuna, qankunaqa yachankichismi Estéfnas sutiyoq wawqenchismanta, hinallataq paypa familianmantawan ima. Paykunan Acaya law provinciapi primer kaq cristianokuna karanku. Hinaspan kunan paykunaga Jesucristopi llapallan iñiikunata tukuy sonqonkuwan yanapashasunkichis. ¹⁶Chayraykun noqaqa qankunata ruegakuykichis, Estéfnas wawqenchista, Diospaq llank'aq wawqenchiskunata, hinallataq Diosmanta llapallan yachachiq wawqenchiskunatapas kasukunaykichispaq. ¹⁷Noqaqa anchatan kusikuni wawqenchis Estefanaswan, Fortunatowan, hinallataq Acaico wawqenchiswan ima visitamuwaspankumanta. Paykunan qankunapa rantiykichista, (Corinto llaqtamanta) noqaman visitamuwaranku. Chaymi noqaqa paykunawan kushka kaspay, qankunawanpas kushka kashayman hina sentikuni. ¹⁸Paykunan noqata kallpanchawaranku, imaynan qankunatapas kallpanchasurankichis chay hinata. Chaymi noqaqa anchata kusikuspay, qankunata ruegakuykichis, paykunata, hinallataq paykuna hina kaqkunatapas respetowan allinta tratanaykichispaq.

Cartapa tukukuyninmanta

¹⁹Asia provincia lawpi wawqenchiskunan qankunata saludamusunkichis. Saynallataq Aquila sutiyoq wawqenchispas, warmin Priscilapas, hinallataq wasinpi huñunakuq wawqenchiskunapas Señorninchis Jesucristopa sutinpin saludamusunkichis. ²⁰Hinaspapas Jesucristopi creeq llapallan wawqe pananchiskunapas qankunamanmi saludota apachimusunkichis. Saynallataqyá qankunapas saludaykanakuychis hukniykichismanta-hukniykichiskama huk sumaq abrazowan otaq huk much'aywan.^c

²¹Noqa Pablon, kikiy makiywanpuni kay saludokunataqa qankunaman escribimushaykichis.

²²Sichus pipas Señor Jesucristota mana cheqaqtapunichu khuyakun chayqa, Diospa castigonyá chay runaman hamuchun. Noqan ichaqa Diosta mañakushani khaynata: ¡Señor Jesuslláy, kutimullayña! nispay.

²³Noqaqa Señorninchis Jesucristotan mañakushani haw kallata kawsachispa, tukuy imapi yanapasunaykichispa. ²⁴Noqaqa llapallaykichistan anchatapuni khuyakuykichis, Señorninchis Jesucristopi iñisqanchisrayku. Amén.

c 16.20 Israel nación llaqtapiqa qarikunapas uyankupin huk much'aywan saludanakuranku. Saynan paykunapaqqa costumbrenku karan. Ichaqa kay Perú llaqtanchispiqa, manan saynachu noqanchispa costumbrenchisqa.

2 CORINTIOS

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran, Corinto llaqtapi kaq creyentekunaman apachinanpaq (2 Cor 1.1). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablopa papanqa ishkaq nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkaq nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkaq sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqa leykunamanta allin yachaqa runan karan. Señor Jesucristopi manaraq iñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi iñispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 55 otaq 57 watakunapin.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Corinto llaqtapi creyentekunapaqmi (2 Cor 1.1). Chay Corinto llaqtapi creyentekunaqa karanku Israel nacionniyoq wakin runakunan, hinallataq huk law nacionniyoq ashka runakuna ima.
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, apóstol Pablo cheqaq apóstol kasqanmanta defiendekunanaq, hinallataq primer kaq carta escribisqanta completananpaqmi.
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Chayraykun noqaykuqa, Jesucristopa rantinpi, Diosmanta willakuq runakuna kayku. Chaymi noqaykuqa qankunata ruegakuykichis, Jesucristo kikinpas ruegakushasunkichisman hina, saynapi Dioswan qankuna allinpanaykichispaq” (2 Cor 5.20).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqa kashan:
 - (1) Apóstol Pablopa ñak'arisqaqman (2 Cor 1.1-11).
 - (2) Corinto llaqtaman riyta Pablo mana atisqaqman (2 Cor 1.12 asta 2.4).
 - (3) Ofendewaqninchis runakunata perdonanamanta (2 Cor 2.5-11).
 - (4) Jesucristomanta cheqaqtapuni willakusqankumanta (2 Cor 2.12 asta 7.16).
 - (5) Tukuy sonqonchiswan ofrendanchis qonamanta (2 Cor 8.1 asta 9.15).
 - (6) Apóstol kasqanta Pablo defiendesqaqman (2 Cor 10.1 asta 13.14).

Cartapa qallariyninmanta

1 ¹Khuyasqay wawqe panaykuna, noqa Pabloqa, Señor Jesucristopa munasqaqman hinan, Diospa akllasqaq apostolnin kani. Noqan wawqenchis Timo-teopiwan ima qankuna Corinto llaqtapi iñiqkunata, hinallataq chay tiyasqaykichis Acaya provincia lawpi kaq llapallan iñiqmasinchiskunatawan saludamuykichis.

²Noqaqa Dios Taytanchistan, hinallataq Señorninchis Jesucristotawan iman mañakushani, qankunata hawkallata kawsachispa, tukuy imapi yanapasunaykichispaq.

Apóstol Pablop ñak'arisqanmanta

³Alabasqayá kachun Señorninchis Jesucristopa Taytan Diosqa. Paymi ancha khuyapayakuq Taytanchisqa, hinallataq tukuy imapi yanapawaqninchis Diosqa. ⁴Ima problemayoqña, otaq ima ñak'ariykunapiña kaqtinchispas, Diosmi yanapaspa consuelawanchis. Saynapi noqanchispas, imaynan consuelasqa kashanchis, saynallatataq wawqe pananchiskuna ima ñak'ariypiña, otaq ima sasachakuypiña kaqtinkupas, yanapaspa consuelananchispaq. ⁵Imaynan Señorninchis Jesucristo anchata ñak'ariran, saynallataqmi noqanchispas paypi creesqanchisrayku anchata ñak'arinchis. Ichaqa Señorninchis Jesucristo ñak'arisqanraykun, Diospas noqanchista consuelawanchis. ⁶Noqaykuqa sufrishayku, Jesucristopi creespa, qankuna consuelasqa kaspaykichis, salvasqa kanaykichispaqmi. Diosqa noqaykutaqa consuelawanku, qankunata noqayku consuelanaykupaqmi, saynapi qankunapas allinta kallpanchakuspa, tukuy sasachakuykuna chayamuqtin, pacienciawan soportanaykichispaqmi, imaynan noqaykupas tukuy sasachakuykunata pacienciawan soportayku chay hinata. ⁷Noqaykuqa allintan yachayku, sichus noqayku hina qankunapas ñak'arinkichis chayqa, Diosmi qankunatapaspas consuelasunkichis noqaykuta hina.

⁸Wawqe panaykuna, noqaykuqa kaykunamantan yachanaykichista munayku: noqaykuqa Asia provincia lawpi kashaspaykun, sasachakuykunapi tarikuspa, anchata ñak'arirayku. Chay ñak'ariykuna pasasqaykuqa mana aguantay atinaraqmi karan. Chayraykun noqaykuqa piensarayku chayllapiña vidaykupas tukukapunanpaq. ⁹Chaymi noqaykuqa wañunaykupaq hinaña sentikurayku. Ichaqa saynata piensashaqtiykupas, chay sasachakuykuna pasasqaykuqa serviwarankun, amaña kikillaykupichu confianaykupaq, aswanqa Diosllapiña confianaykupaqmi. Paymi wañuqkunatapaspas kawsarichimuq (ancha atinyiq) Diosqa. ¹⁰Hinaspapas kikin Diosmi noqaykutaqa, wañuyta patallanpiña kashaqtiyku librawaranku. Hinaspapas payqa kunankaman librawashanku. Chayraykun noqaykuqa seguro kashayku, ima sasachakuykunaña hamuqtinpas, paymi librawanqaku, ¹¹noqaykupaq qankuna Diosmanta mañapuwaqtiykichis. Sichus noqaykupaq ashka wawqe pananchiskuna orakuqtinkuqa, ashka creyentekunan Diosman graciasta qonqaku, Dios favorecewasqankumanta.

Corinto llaqtaman Pablo riyta mana atisqanmanta

¹²Noqaykuqa concienciaykupin allinta yachakuyku mana llullakuspa, hinallataq cheqaqta rimasqaykuta. Saynata comportakuspan kawsarayku qankuna ukhupi, hinallataq llapallan runakunawan kashaspaykupas. Ichaqa manan piensasqaykuman hinachu imatapaspas ruwarayku. Aswanqa Diosmi anchata khuyakuwaspanku noqaykutaqa tukuy imapipas yanapawaranku. ¹³Kunanqa qankunamanmi escribimushaykichis fácil entiendena rimaykunallawan, saynapi allinta entiendenaykichispaq. Noqaqa anchatan munani, kay escribimusqayta leespa, chay manaraq allin entiendesqaykichista, ¹⁴allinta

entiendenaykichista. Saynata entiendespaykichismi qankunaqa, Señor Jesucristo kutimuqtin, anchata kusikunkichis noqaykumanta. Saynallataqmi noqaykupas anchata kusikusaqku qankunamanta.

¹⁵Chay entiendesqaykichismanta seguro kaspaymi, noqaqa primerta qankunamanraq visitaq hamuyta munarani, saynapi qankunata ishkay kutita visitamuspa kallpanchanaypaq. ¹⁶Chaymi noqaqa piensarani Macedonia provinciaman riq hina qankunamanpas visitamunaypaq, saynallataq Macedonia provinciamanta kutimuspaypas, kaqmanta qankunata visitamunaypaq, saynapi Judea provinciaman viajeta seguiqtiy yanapaykuwanaykichispaq. ¹⁷Kunan nisqaykichis, kay plankunata ruwaspayri, ¿manachu allinta piensarani? Qankunaqa piensawaqchispashchá, wakinkuna hina “arí” nishaspay, tumpa unayninmanqa “mana” ninaypaq. Ichaqa manan chayqa saynachu. ¹⁸Noqaykuqa imapas rimasqaykuqta cumpliypupunin. Chaykunamantaqa Diosmi testigo. ¹⁹Ichaqa wawqenichis Silvano, Timoteo, hinallataq noqapas Diospa Wawan Jesucristomantan allin willakuykunata qankunaman willamuraykiku. Chaymi niykichis, Jesucristoqa manan huk-huktachu riman. Aswanmi Jesucristoqa ima rimasqantapas cumplin-puni. ²⁰Diospa llapallan prometesqankunaqa Señorninchis Jesucristopin cumplikun. Chayraykun Diosta alabaspachisqa Señor Jesucristopa sutinpi “Amén”, ninchis. ²¹Diosmi qankunatapas, hinallataq noqaykutapas qaqata hina ñiyninchispi takyachiwanchis, saynapi ama ishkayaspas, Señor Jesucristowan huklla kananchispas. Hinaspapas Diosmi noqanchistaqa akllawaranchis, payta servinanchispaq. ²²Hinaspan Diosqa Santo Espiritunta qowaranchis huk señalta hina, sonqonchispi kananpaq. Chaymi noqanchisqa yachanchis, Diospa wawanña kasqanchista. Diosqa tukuy ima ofresesqantapas qowasunchismi.

²³Kunan nisqaykichis, Diosqa allintan yachan, noqaqa sichus qankunaman visitamuspayqa, (q'aqchaykichismanmi tukuy mana allinkuna ruwasqaykichismanta), hinaspan qankunaqa llakikuwaqchis. Chayraykun noqaqa manaraq qankunamanqa visitamuraykichisraqchu. Ichaqa qankunaman visitamuytaqa cheqaqtapunin munarani. Kay nisqaymantaga kikin Diosmi testigo. Sichus llullakuspa rimashani chayqa, Diosyá castigawachun. ²⁴Kay nisqaykuwanqa manan obligashaykichishchu “kaypin creenayki otaq waqpin creenayki” nispachu. Noqaykuqa ñan yachaykuña Jesucristopi cheqaqtapuni creesqaykichistaqa. Chayraykun noqaykuqa munayku qankunata yanapayta, saynapi kusiqa kawsanaykichispaq.

2 ¹Chaymi noqaqa decidirani qankunaman manaña visitamuyta, saynapi qankunaman hamuspa q'aqchaqtiy, ama llakichinaypaq. ²Sichus qankunata llakichiqtiryi, ¿pitaq noqatari kusichivanqa? Manan pipas, aswanqa qankunallan. ³Chayraykun noqaqa huk cartata qankunaman escribimuraykichis, chayamuqtiy ama llakichiwanaykichispaq, aswanqa kusichivanaykichispaq. Hinaspapas noqaqa confiaranin, qankunaqa llapallaykichis noqawan kushka kusikunaykichista. ⁴Chay cartata qankunaman escribimuspayqa, ancha llakisqan, preocupasqan, hinallataq waqaykuspayraqmi escribimuraykichis. Ichaqa manan qankuna llakisqa kanaykichista munaspaychu, chay cartataqa escribimuraykichis, aswanqa qankunata anchatapuni khuyakusqayraykun.

Ofendewaqninchista perdonanamanta

⁵Sichus pipas noqata ofendewaspa llakichiwaran chayqa, manan noqallatachu llakichiwaran. Aswanqa qankunatapas yaqa llapallaykichistan

llakichisurankichis. Chaytaqa manan yapaykuspachu nishaykichis. ⁶Ichaqa chay huchallikuq runata yaqa llapallaykichis q'aqchaspa corregisqaykichisqa ñan suficienteña. ⁷Saynaqa chay runata perdonaspaykichisyá kunanqa consuelaspa, yanapaychis, saynapi llakisqa kaspera ama ishkayananpaq. ⁸Chaymi kunanqa ruegakuykichis, qankunaqa yapamantayá khuyakuyniykichista chay runaman rikuchiyichis. ⁹Chayraykun chay huk cartataqa escribimuraykichis, chay cartapi nimusqayta, qankuna kasuwankichishchus icha manachus chayta yachanaypaq. ¹⁰Noqaqa kunanmi qankunata niykichis, qankunapa perdonasqaykichis runataqa noqapas perdonasqami, imapas perdonanaypaq kaqtinga, qankunata khuyakusqayrayku. Chaykunamantaqa kikin Señorninchis Jesucriston testigo. ¹¹Saynata perdonanakuspa kawsaqtinchismi, diabloqa mana dominawasunchu, nitaq contranchis pipas ni ima ruwaytapas atinqachu. Hinaspapas noqanchisqa yachanchismi, diabloqa contranchispi mana allinkunalla ruway munasqantaqa.

Troas llaqtapi Pablo preocupasqa kasqanmanta

¹²Troas llaqtaman chayaruqtiymi, noqapaq huk oportunidad karan, Señorninchis Jesucristomanta allin willakuykunata chay llaqtapi willanaypaq. ¹³Ichaqa sonqoyпитаqmi ancha preocupasqallaña karani, wawqenchis Titota chay llaqtapi mana tarisqayrayku. Hinaspan chay llaqtapi iñiqmasinchiskunamanta despedikuspay, Macedonia provincia lawman viajarani.

Diosman graciasta Pablo qosqanmanta

¹⁴Diosmanmi graciasta qoni. Paymi Jesucristowan huklla kasqanchisrayku tukuy imapi kallpanchawanchis, paypa atiyinwan enemigonchiskunata venenanchispaq. Hinaspan noqanchismanqa kamachiwaranchis, imaynan huk sumaq perfume sumaqta q'aparin, saynallatataq Diosmanta allin willakuykunatapas runakunaman tukuy lawkunapi willamunanchispaq. ¹⁵Ichaqa noqanchismi Diospaqqa huk sumaq q'aparishaq perfume hina kanchis, Señorninchis Jesucristontakama Dios Taytaman ofresesqa. Chaymi noqanchisqa chay q'apariq perfume hina Diospaqqa kanchis, Jesucristopi iñispa salvasqa kaq runakunapaq, hinallataq mana salvasqa kaq runakunapaqpas. ¹⁶Ichaqa Jesucristopi mana creeq runakunapaqqa, wañuyman risqankuraykun, noqanchisqa asnarishaq wañusqa runa hina kanchis. Ichaqa Jesucristopi iñispa salvasqa kaq runakunapaqmi, salvasqa kasqankurayku, noqanchisqa sumaq q'apaq perfume hina kanchis. Kunan ichaqa tapusqaykichis, ¿pitaq Diospa palabranta runakunaman willamuytari atinman kay sumaq q'apaq perfumeta hina? (Manan pipas. Ichaqa Diospa yanapayllanwanmi paypi iñiqkunaga willamuyta atinkuman). ¹⁷Noqaykuqa Diospa palabranta runakunaman willakuspaykuqa, manan wakin cristiano tukuq runakuna hinachu, negociota ruwaspa, runakunamanta cobrayku. Aswanmi noqaykuqa, Jesucristopa yanapayninwan, Diospa ñawpaq-ninpi mana llullakuspa, cheqaq kaqta rimayku. Hinaspapas noqaykuqa, Diospa kamachisqan kaspaykun, Señor Jesucristomanta willakuyku.

Mosoq pactomanta

3 ¹Kaykunata qankunaman escribimuspaykuqa, manan kikiyikumanta alabakunaykupaqchu rimayku. Hinaspapas noqaykuqa yachaykun,

qankuna allinta reqsiwasqaykichista. Chayraykun noqaykuqa mana huk cartataraqchu necesitayku qankunaman visitamunaykupaqqa. Nitaqmi qankunamantapas huk cartataraqchu mañakusaqku, huk lawkunaman rinaykupaqpas. Ichaqa kanmi wakin (mana reqsisqa) runakuna iglesiakunaman purimuqkuna. Paykunan ichaqa necesitanku chay cartataqa. ²Noqaykupa cartaykun qankuna kankichis. Chaymi noqaykuqa mayman rispaykupas, sonqoykupi qankunataqa apaykiku, saynapi noqaykupa ruwasqaykuta, hinallataq qankunapa ruwasqaykichistapas llapallan runakuna yachanankupaq. ³Hinaspapas qankunaqa kankichis, Jesucristopa cartan hinan. Noqaykutaqmi ichaqa kayku chay cartata apaqkuna. Chay cartaqa manan lapicerowanchu, nitaq p'alta rumipichu, escribisqa kashan. Aswanmi chay cartaqa Diospa Santo Espiritunwan runakunapa sonqonpi escribisqa kashan.

⁴Noqaykuqa Diospin cheqaqtapuni confiyaku, Jesucristo noqaykupa favorniykupi ruwasqanrayku. Chaymi noqaykuqa kaykunata rimayku. ⁵Manan noqaykuqa kikiykupa munasqaykuman hinaqa ni imatapas ruwaytaqa atiykumanchu. Aswanqa Diospa yanapayninwanmi noqaykuqa imatapas ruwayta atiyku. ⁶Hinaspapas noqaykutaqa Diosmi preparawashanku, mosoq pactoman hina, Diospa palabranmanta llapallan runakunaman willanaykupaq. Chaymi noqaykuqa manaña Moisespa escribisqan leykunaman hinachu willashayku. Aswanqa Diospa Santo Espiritunmi yanapawanku, mosoq pactomanta willanaykupaq. Moisespa escribisqan leykunaqa wañuymanmi apakun. Ichaqa Santo Espirituñataqmi wiña-wiñaypaq kawsayta qowanchis.

⁷Ñawpaq tiempopin Diosqa leyninkunata escribiran rumimanta tablakunapi. Hinaspan Moisesman qoran, Israel nacionniyoq runakunaman entreganapaq. Chay leykunata mana kasukusqanchisraykun, condenasqa karanchis wañunanchispaq. Ichaqa chay condenawaqninchis leykunatan Diosqa qoran ñawpaq Israel nacionniyoq runakunaman ancha sumaq k'anchorishaqta hinaraq. Chaymi runakunaqa Moisespa uyantaqa mana qawariyta atirankuchu, anchata k'anchorisqanrayku. Ichaqa chay k'anchayninga tukukuqllan karan. ⁸Chay ñawpaq tiempopi pactotaqa Diosmi qoran, runakuna huchapi kaspanku wañuyman risqankuta yachakunankupaq. Chaymi chay pactoqa ancha importante karan. Ichaqa Santo Espiritupa qosqan mosoq pactoqa chay ñawpaq pactomantaqa aswan más k'anchariq, hinallataq aswan más importanten. ⁹Kunan nisqaykichis, chay condenawaqninchis kaq ñawpaq pacto importante kashaqtinpas, imanachu kunan kay mosoq pactori aswan más importanteraq kanman, Señorninchis Jesucristo salvawananchispaq ruwasqanraykú? Ichaqa kay mosoq pactoqa chay ñawpaq pactomantaqa aswan más importanten, Santo Espiritupa yanapayninwan, runakunapa huchankumanta Dios perdonawasqanchisrayku, saynapi paypa ñawpaqninpi manaña huchayoq kananchispaq. ¹⁰Chay ñawpaq leykuna ancha allin kashaqtinpas, Jesuspa ruwasqanmi chay leykunamantaqa aswan masta valen. ¹¹Chay (rumimanta tablapi escribisqa) leykuna ancha allin kashaspanpas, chikan tiempollapaqmi karan; manan tukuy tiempopaqchu. Ichaqa (noqanchispa favorninchispi) Jesucristopa ruwasqanmi, tukuy tiempopaq ruwasqa kaspas, aswan masta valen.

¹²Chaymi noqaykuqa seguro kaspayku, mana manchakuspa, (Señorninchis Jesucristopa ruwasqanmantaqa) rimayku. ¹³Noqaykuqa manan Moisés

hinachu uyaykuta velowan tapakuyku. Moisesmi ichaqa uyanta tapakuran, uyanpi chay k'anchay chinkaqtin, runakuna ama rikunankupa. ¹⁴ Ichaqa chay Israel nacionniyoq runakunaqa chaykunataqa manan entiendeyta atirankuchu. Chaymi asta kunankamapas Moisespa escribisqan leykunata leespankuqa, mana entiendeyta atinkuchu, huk velowan hina ñawinku tapasqa kasqanrayku. Paykunataqa Jesusllan chay ñawinkupi velota orqospa, entiendechiyta atinman. ¹⁵ Saynaqa kunankamapas Moisespa escribisqan leykunata leespankuqa, manan entiendenkuchu, piensayninku velowan hina tapasqa kasqanrayku. ¹⁶ Ichaqa pipas Jesucristopi creeqtinmi chay veloqa paymanta quitasqa kanqa, Diosmanta allin willakuykunata allinta entiendenanpaq. ¹⁷ Jesucristoqa Santo Espirituwanga hukllan kanku. Chayraykun niykichis, sichus mayqen runapipas kashan Jesucristopa Santo Espiritun chayqa, chay runaqa (leypa acusananmanta, huchamanta, hinallataq Diospa castigananmantan) ña libreña kashan. ¹⁸ Chaymi Diospa Santo Espiritun yanapawaqtinchis, noqanchispa uyanchisqa manaña tapasqa hinañachu kashan. Aswanqa k'ancharishaq espejo hinañan kashanchis, Señorninchis Jesucristoman rikch'akusqanchisrayku. Saynata payman rikch'akuqtinchismi, Diospa Santo Espiritunqa yanapawanchis, sapa p'unchaw allinta imatapas ruwananchispaq, saynata Jesucristo hina kawsaspanchismi, aswan mas-mastaraq payman rikch'akuspa k'anchasunchis.

Jesucristomanta cheqaqtapuni willakusqankumanta

4 ¹ Diosqa ancha khuyapayakuqmi. Paymi akllawaranku Jesucristomanta willakunaykupa. Chayraykun noqaykuqa, mana desanimakuspa, payta servishayku. ² Noqaykuqa p'enqakuypaq kaqkunataqa manan ruwaykuchu; nitaqmi pakallapi p'enqa-p'enqaypaq huchakunatapas ruwaykuchu. Hinasapas noqaykuqa manan ni pitapas engañaspachu puriyku; nitaqmi Diosmanta allin willakuykunata willaspaykupas, cambiaykuchu. Aswanmi kikin Diospuni imapas rimasqaykumantaqa testigoyku. Chayraykun llapallan runakunaqa noqaykupi confiankuman. ³ Ichaqa Diosmanta allin willakuykunata mana entiendeyta munaq runakunaqa, wiñay wañuymnmi rishanku. Chayraykun paykunapaqqa Diosmanta kay allin willakuykunata pakasqa hina kashan. ⁴ Sayna pakasqaqa kashan, diablo mana creyente runakunapa piensayninta tutayaqman hina tukurachisqanraykun. Chaymi paykunataqa mana entiendenkuchu Diosmanta allin willakuykunataqa, huk sumaq k'ancharishaq hina kashaqtinpas. Jesucristoqa cheqaq Diosmi. Ichaqa chay sumaq k'anchaytan mana creeq runakunaqa mana rikunkuchu. ⁵ Noqaykuqa manan kikiykupa vidaykumantachu willakuspa puriyku. Aswanqa Jesucristo Señorninchis kasqanmantan willakuyku. Hinasapas noqaykuqa, Señorninchis Jesucristota khuyakusqaykuraykun, serviqnikiykichis runakunalla kayku. ⁶ Kay pachata ruwaspanmi Diosqa niran: “K'anchay tutayaqpi k'anchachun”, nispa. Chay k'anchaymi, Diospa willakuyninmanta allinta entiendeqtinchis, noqanchispa sonqonchista k'anchaykuran, saynapi Señorninchis Jesucristopa k'anchaq uyanta rikuspanchis, Taytan Diosqa ancha atinyioq kasqanta yachananchispaq.

Diospi confiaspa kawsanamanta

⁷ Noqanchispa sonqonchispiqa Diospa atiyinmi kashan, imaynan allpamanta p'akikuq mankapi huk tapaw qoripas kashanman hina. Chay

p'akikuqla manka hinaqa noqanchismi kanchis. Chaymi runakunapas yachanku, atiywan yachachisqaykuqa mana noqallaykumantachu hamusqanta, aswanqa Diosmanta hamusqanta. ⁸Chayraykun noqaykuqa tukuy imaymana problemakunata pasaspapas, mana desanimakuykuchu. Saynallataq ima sasachakuyña hamuqtinpas, chaykunataqa pacienciawan soportayku. ⁹Runakuna contraykupi kaspas, qatikachawaqtinkupas, Diosqa manan sapallaykutaqa saqewankuchu. Runakuna hap'iwaspanku maltratawashaq-tinkupas, manan wañuraykuchu. ¹⁰Saynallataqmi maytaña rispaykupas, cuerpoykupin ñak'ariyku, Jesuspas imaynan ñak'ariran chay hinata. Jesuspa ñak'arisqantan hinallataq paypa kawsarimusqantan runakunaqa vidaykupi rikushanku. ¹¹Noqaykuqa kawsashaykun. Ichaqa Señorninichis Jesucristomanta willakusqaykuraykun runakuna wañuchiwanankumanta sapa kutin peligropi kashayku. Saynata kawsaqtiykun runakunaqa rikushanku, Señor Jesucristopa ñak'arisqanta hinallataq paypa kawsarimusqanta vidaykupi. ¹²Noqaykuqa wañuchiwanankumantan peligrollapi kashayku. Ichaqa saynata kawsaspaykun, qankunata yachachishaykichis, Jesucristopi astawan confiaspa, wiñaypaq kawsanaykichispaq.

¹³Chaykunamantan Bibliapi khaynata nishan: “Noqaqa Diospin confiani; chayraykun Diosmanta rimani”, nispa [Salmos 116.10]. Saynallataqmi noqaykupas Diospi confiyku. Chaymi Diosmanta willakuyku. ¹⁴Noqanchisqa yachanchismi, imaynan Señor Jesucristota Dios Taytan kawsarichimuran, saynallataqmi noqanchistapas kawsarichiwasunchis. Hinaspan noqaykutaqa qankunatawan kushkata paypa kasqanman pusawasunchis. ¹⁵Noqaykuqa anchatan ñak'arishayku qankunapa allinniykichispaq, saynapi aswan más ashka runakuna Diospa munakuyninta chashkinankupaq, saynapi chay ashka runakunaqa, graciasta qospanku, Diosta alabanankupaq.

¹⁶Chayraykun noqaykuqa, mana ishkayaspayku, Diospi confiyku. Kay aycha cuerpoykuña machuyapushan chaypas, p'unchaw-p'unchawmi Diosqa kay sonqoykuta wiñarichishan paypi astawan confianaykupaq. Chaymi noqaykuqa joven runa hinaraq sonqoykupi kallpanchasqa kashayku. ¹⁷Hinaspapas kay pachapi huk tiempolla ñak'ariyninchisqa manan wiñawañaypaqchu, aswanqa tukukuqlan. Ichaqa saynata ñak'arispachismi, sumaq hatun premiota chashkisunchis. Chay premioqa ancha valorniyoqmi, hinaspapas mana hayk'aq tukukuqmi kanqa. ¹⁸Saynaqa amayá noqanchisqa kay pachapi imapas ñak'arisqanchismantachu llakikusunchis. Aswanqa mana rikusqanchis cielopi kawsanamantayá preocupakusunchis. Kay pachapi imapas rikusqanchisqa tukukuqlan. Ichaqa hanaq pachapi mana rikusqanchis kaqkunaga wiña-wiñaypaqmi duranqa.

Dioswan hanaq pachapi kawsananchismanta

5 ¹Noqanchisqa yachanchismi, kay aycha cuerponchisqa huk carpa hina tukukuqla kasqanta. Ichaqa wañuqtinchisqa, Diosmi kawsarichiwaspanchis huk mosoq cuerpota qowasunchis. Chay mosoq cuerponchistaqa, kikin Diosmi ruwanqa, huk mosoq wasita hina, mana hayk'aq tukukuq kananpaq. Chaymi noqanchisqa chay mosoq cuerponchiswan hanaq pacha cielopi wiñaypaq kawsasunchis. ²Ichaqa kay pachapiqa tukuy llakikuykunapi kaspanchismi, khaynataraq piensanchis: “Anchatan munashani ña cielopiña

mosoq cuerpoyoq kayta”, nispa. ³Hinaspapas noqanchisqa yachanchismi, mosoq cuerponchista hanaq pachapi chashkispachisqa, huk mosoq p'achatapaspas chashkishasunman hina kasunchis. Chaymi noqanchisqa mana huk espíritu hinachu kasunchis. Aswanqa huk mosoq sumaq cuerpoyoqmi kasunchis. ⁴Noqanchisqa kay aycha cuerpollanchispiraq kawsashaspanchisqa, ancha llakisqa, hinallataq pispasqa iman tarikunchis. Ichaqa manataqmi noqanchisqa wañuruyllatañachu munanchis. Aswanqa kay cuerponchis cambiasqaña kanantan munashanchis, saynapi mosoq cuerpoyoqña wiñaypaq kawsananchispaq. ⁵Diosmi preparawaranchis, sayna cuerponchis cambiasqa kaqtin, wiña-wiñaypaq kawsananchispaq. Hinaspan Santo Espirituntapas qowaranchis huk garantiata hina, chay promesankuna cumplikunanpaq.

⁶Chaymi noqanchisqa mana ishkayaspas kawsananchis. Hinaspapas noqanchisqa yachanchismi, kay aycha cuerpollanchispiraq kawsashaspanchisqa, Señor Jesucristowan manaraq kushka kasqanchista. ⁷Ichaqa Señorninchis Jesucristota manaraq rikushaspanchispas, paypi confiaspan noqanchisqa kawsashanchis. ⁸Saynaqa Diospiyá noqanchisqa anchatapuni confiasunchis. Chaymi noqanchispaqqa aswan más allin kanman, kay cuerponchista dejaspa, Dioswan kushkaña hanaq pachapi kawsananchispaq. ⁹Chayraykun noqanchisqa, kay pachapi kaspapas otaq hanaq pacha cielopi kaspapas, Señorninchis Jesucristoman tukuy imapi agradananchis. ¹⁰Ichaqa llapallanchismi noqanchisqa Señorninchis Jesucristopa ñawpaqninman presentakusunchis juicio p'unchawpi. Chay p'unchawpin noqanchisqa, kay pachapi kawsaspa allin kaqkunata otaq mana allin kaqkunatapas ruwasqanchisman hina, sapankamanchis premionchista otaq castigotapas ruwasqanchisman hina chashkisunchis.

Dioswan allinpaspa kawsanamanta

¹¹Noqaykuqa yachaykun, Diosta respetaspa, hinallataq Diosta yupaychaspa kawsanaykumantaqa. Chayraykun paymanta yachachiyku, saynapi pi uyariwaqniykupas convencekuspa, paypi creenankupaq. Diosqa reqsiwanchismi imayna kasqanchistapas. Saynallataqmi qankunapas noqaykutaqa reqsiwanaykichis imaynachus kasqaykuta. ¹²Noqaykuqa manan kikirillaykuta alabakuyta munaspachu, kaykunataqa nishaykichis. Aswanmi noqaykuqa qankunata animayta munayku, saynapi qankunapas noqaykumanta kusikunaykichispaq. Saynapin qankunaqa chay importante tukuq runakunatapas allinta contestayta atinkichis. Paykunaqa runakunapa qawarinallanpaqmi allin importante tukuq kanku. Ichaqa sonqoncupiqa manan ni ima allinpas kanchu. ¹³Sichus locoyasqa hina kashayku chayqa, Diospaqmi noqaykuqa locoyasqa hina kashayku. Ichaqa sichus razonniykupi kashayku chayqa, qankunapa allinniykichispaqmi, razonpi imatapas rimashayku. ¹⁴Señor Jesucristo anchata khuyawasqankuraykun, noqaykuqa paypa munasqanta ruwaspa kawsashayku. Ichaqa allintan noqaykuqa yachayku, Señor Jesucristoqa llapallan runakunarayku wañusqanmanta, hinallataq kawsarimusqanmantapas. Chayraykun Jesucristopi llapallan creeqkunaqa wañusqa hinaña huchapaqqa kananchis. ¹⁵Arí, Jesucristoqa wañuranmi llapallan runakunarayku. Chaymi noqanchisqa manaña munasqanchisman hinañachu kawsananchis. Aswanqa Señor Jesucristopa munasqanman hinañan kawsananchis.

Payqa wañusqan mantan kawsarinpura, noqanchisman wiña-wiñay kawsayta qowananchispaq.

¹⁶Chayraykun kunanmantapaq manaña huk mana creyente runakuna hinañachu piensayku, Jesucristomantapas hinallataq runamasiykumantapas. Jesucristopi manaraq creeshaspaykuqa, paymantapas, runamasiykumantapas mana creyente runakuna hinan piensarayku. Ichaqa kunanñataqmi manaña saynatachu piensayku. ¹⁷Sichus pipas Señor Jesucristopi creespa, paywan huklla kaspapa, mosoq runamanñan tukupun, (imaynan huk wawapas chayraq naceshanman hina). Chaymi ñawpaq manaraq creyente kashaspa imapas ruwasqanqa ña tukukunña. Chaymi kunanqa huk mosoq kawsaytaña qallarín. ¹⁸Chay mosoq kawsayqa Diosmantan hamun. Ñawpaqtaqa Diospa enemigonkunan noqanchisqa karanchis. Kunanmi ichaqa, Señorninchis Jesucristo salvawaspanchis, Dioswan allinpanachiwaranchis, Diospa amigonkunaña kananchispaq. Hinaqtinmi Diosqa noqanchisman encargararanchis, Jesucristomanta allin willakuyninkunan llapallan runakunaman willamunanchispaq, saynapi paykunapas Dioswan allinpaspa kawsanankupa. ¹⁹Kay nisqaywanqa khaynatan nishaykichis: Señorninchis Jesucristo cruzpi wañusqanwanmi, Diosqa runakunata paywan allinpanachiran. Chayta ruwaspanmi Diosqa runakunataqa qawaran mana huchayoqpas kashankuman hinataña. Chaymi Diosqa noqanchismanpas encargawaranchis, Jesucristomanta runakunaman willamunanchispaq, (saynapi huchankumanta wanakuspa), Dioswan allinpanankupa. ²⁰Chayraykun noqaykuqa, Jesucristopa rantinpi, Diosmanta willakuq runakuna kayku. Chaymi noqaykuqa qankunata ruegakuykichis, Jesucristo kikinpas ruegakushasunkichisman hina, saynapi Dioswan qankuna allinpanaykichispaq. ²¹Señorninchis Jesucristoqa mana ni ima huchayoqmi karan. Ichaqa Diosmi permitiran, Jesucristoqa huk huchasapa runa hina, noqanchispa huchanchiskunarayku cruzpi wañunanta, saynapi Jesucristopi creesqanchisrayku, huk inocente mana culpayoc runa hinaña, Diospa ñawpaqninpi kananchispaq.

6 ¹Noqaykuqa Diospa llank'aqninkunan kayku. Chayraykun noqaykuqa ruegakamuykiku, qankunaqa amayá yanqapaqchu chashkikuychis Diospa khuyakuynintaqa. ²Hinaspapas Diosqa Bibliapin khaynata nin:

“Noqaqa tiempollanpin mañakuwasqaykitaga uyarirayki.

Noqaqa chay tiempopin qantaqa salvarayki”, nispa [Isaías 49.8]. ¡Uyarichis! Salvasqa kananchis tiempoqa ñan chayaramunña; Diospa salvaykuwananchis p'unchawqa kunanmi. ³Noqaykuqa manan munaykuchu yachachisqaykumanta pipas malta rimanantaqa. Chayraykun noqaykuqa allintapuni imatapas ruwayku, saynapi llapallan runakunapaq ama huk tropiezo hina kanaykupa. ⁴Aswanmi noqaykuqa ima ñak'ariykunapiña kaspaykupas, ima sasachakuykunapiña kaspaykupas, otaq ima necesidadpiña kaspaykupas, pacienciawan soportaspayku, tukuy ima ruwasqaykupipas, Diospa serviqninkuna kasqaykuta reqsichikuyku. ⁵Hinaspapas noqaykutaqa latigawaspankun carcelman churawaranku. Ch'aqwakunata ruwasqankuman apawaspankun maltratawaranku. Ichaqa chaykunata ruwawashaqtinkupas, noqaykuqa Jesucristomanta willakuspaykun, manaña mayninpiqa ni puñuraykuñapashchu, nitaq mikhuraykuñapashchu. ⁶Noqaykuqa saynata servisqaykuwanmi reqsichikuyku Diospa serviqninkuna kasqaykuta. Hinaspan noqaykuqa kaykunata

ruwayku: allinta kawsayku, cheqaq kaqta yachachiyku, allin pacienciayoc kayku, hinallataq khuyakuq ima kayku. Tukuy kaykunatan noqaykuqa ruwayku, Santo Espíritu noqaykupi kasqanrayku, hinallataq Diosta cheqaq-tapuni khuyakusqaykurayku. ⁷Hinaspapas noqaykuqa Diospa atiyinwanmi Diospa palabranmanta cheqaq kaqta rimayku. Noqaykuqa ima sasachakuy-piña kaspaykupas, allinta ruwaspaykun, hinallataq cheqaq kaqkunata rimaspaykun, contraykupi kaqkunata hinallataq diablotaupas venceshayku. ⁸Ichaqa wakin runakunan noqaykutaqa allin respetowan rikuwashanku. Wakinñataqmi despreciawaspanku maltratawashanku. Wakinñataqmi noqaykupa favorniykupi allinta rimashanku. Wakinñataqmi noqaykumanta malta rimaspanku asta ofiendewashanku ima. Hinaspapas wakin runakunana, noqayku cheqaqta rimashaqtiykupas, contraykupi rimaspankun khaynata nishanku: “Paykunaaq llullakunan”, nispanku. ⁹Wakinñataqmi noqaykuta reqsiwashaspankupas, huk extraño runata hina tratawashanku. Wakinñataqmi noqaykutaqa wañuchiwanankupaq piensashanku, ichaqa kawsashaykuraqmi. Wakinñataqmi noqaykutaqa anchata castigawaspanku, yaqa wañuchiwarankupas; ichaqa kunankaman noqaykuqa kawsashaykuraq. ¹⁰Noqaykuqa llakisqa kashaspaykupas, sonqoykupiqa ancha kusiqa kashayku. Noqaykuqa wakcha runakuna kashaspaykupas, hukkunatan yachachishayku, paykunapas Jesucristopi creespanku, qapaq hina kanankupaq. Noqaykuqa mana imayoc kashaspaykupas, Diosmanta tukuy allin kaqkunata ña chashkirushaykumanpas hinan kashayku.

¹¹Corinto llaqtapi tiyaq ancha khuyasqay wawqe panaykuna, noqaykuqa qankunata anchata khuyakuspaykun, tukuy sonqoykuwan qankunamanqa cheqaq kaqta rimapayamushaykiku. ¹²Hinaspapas noqaykuqa anchatan qankunataqa khuyakuykichis. Ichaqa qankunan mana cheqaqtachu noqaykutaqa khuyakuwashankichis. ¹³Noqaqa wawaykunata hinan qankunataqa rimapayashaykichis. Chayraykun noqaqa ruegakuykichis, imaynan noqapas khuyakuykichis, saynallataqyá qankunapas noqataqa khuyakuwaychis.

Noqanchisqa Diospa templon hina kasqanchismanta

¹⁴Wawqe panaykuna, qankunapa Jesucristopi mana iñiq runakunawanqa ama casarakuychishchu, nitaq paykunawanqa huk tratotapas ruwaychishchu, huk negociopi sociotin kanaykichispaqqa. ¿Acaso juntawaqchu huk torota huk asnowan yapunaykipaq? ¿Acaso juntakunmanchu mana allin kaq allin kaqwan? ¿Acaso juntakunmanchu huk limbo tutapas k'anchaywan? Manan diabloqa Dioswan juntakunmanchu. ¹⁵¿Señorninchis Jesucristori, ima tratotapas ruwanmanchu diablowan? ¿Huk creyente runa, huk mana creyente runawan sonqonku tupanmanchú? ¹⁶¿Ima acuerdopas kanmanchu Diospa templonwan, hinallataq runakunapa ruwasqan idolokunawan? Manan ni ima acuerdopas kanmanchu. Aswanmi noqanchisqa kawsaq Diospa tiyanan templon kanchis. Kaykunamantaqa kikin Diosmi ñawpaqtaraq ña niranña khaynata:

“Noqan paykunawan tiyasaq.

Noqan paykunawan purisaq.

Noqan paykunapa Diosnin kasaq.

Paykunataqmi noqapa llaqtay kanqaku”, nispa

[Levítico 26.12].

¹⁷Chayraykun Diosqa nillarantaq khaynata:

“Huchasapa runakunawanqa ama tratotapas ruwaychishchu.

Aswanyá paykuna ukhumantaqa lloqsispaykichis, tukuy mana allin ruwaykunamanta t'aqakuychis.

Saynallataq qankunaqa runakunapa tukuy qenlli huchakuna ruwasqankutaqa ama ruwaychishchu. Chaykunamanta

karunchakuqtiykichismi, noqaqa chashkisqaykichis [Isaías 52.11].

¹⁸Noqan qankunapa papaykichis kasaq.

Qankunataqmi ichaqa wawaykuna kankichis” nispa.

Saynatan tukuy atiyniyoq kikin Señor Diospunin nin.

7 ¹Ancha khuyasqay wawqe panaykuna, noqanchisqa yachanchismi Diospa tukuy chaykuna prometewasqanchistaqa. Chayraykuyá noqanchisqa amaña ni ima huchatapas ruwasunchu, saynapi cuerponchispas hinallataq piensayninchispas ch'uyanchasqa kananpaq. Saynaqa tukuy sonqonchiswanyá Diosta respetaspa kawsasunchis.

Corinto Ilaqtapi creyentekuna Diosman kutirikusqankumanta

²Wawqe panaykuna, sonqoykichispi munakuywanyá chashkiyuwayku. Noqaykuqa manan ni ima maltapas qankunataqa ruwaraykichishchu, nitaqmi ni pitapas huchallichiraykuchu, nitaqmi ni pitapas engañaraykuchu. ³Kaykunataqa nishaykichis manan qankunata acusanaypaqchu. Noqaykuqa anchatapunin tukuy sonqoykuwan qankunataqa khuyakuykiku. Chaytaqa ñan niraykichishña. Chaymi noqaykutaqa mana ni kawsaypas nitaq ni wañuy pas impediwanqakuchu, qankunata khuyakunaykupaqa. ⁴Hinaspapas noqaqa anchatapunin qankunapiqa confiani. Chaymi noqaqa qankunamanta alabakuspa kashani. Chayraykun noqaqa, ima sasachakuypiña tarikuspapas, allinta kallpanchakuspa, ancha kususqa kashani.

⁵Hinaspapas noqaykuqa Macedonia provinciaman chayasqaykumantapachan mana ni chikallantapas samariya atiraykuchu. Aswanmi noqaykuqa tukuy sasachakuykunapi anchata ñak'arirayku. Saynallataqmi Diospi mana creeq runakuna contraykupi hatarimuqtinkupas, noqaykuqa ancha peligrkunapi tarikurayku; hinallataq sonqoykupipas manchasqa ima karayku.

⁶Ichaqa desanimasqa kaqkunata kallpanchaq Diosmi, chay sasachakuykunapi kashaqtiyku kallpanchawaranku, wawqen chis Titopa chayamusqanwan.

⁷Ichaqa manan Titopa chayamusqallanwanchu noqaykuqa kallpanchakurayku. Aswanmi noqaykuqa kallpanchakurayku, qankuna wawqen chis Titota kallpanchaqtiykichis, pay kususqa chayamusqanwan. Paymi noqaykumanta willawaranku, qankuna noqaykuwan tupay munasqaykichismanta, hinallataq chay tukuy huchakuna ruwasqaykichismanta wanakuspa, Jesucristoman kutirikusqaykichismantawan ima. Hinaspapas willawallarakunataqmi, noqamanta ancha preocupasqa kasqaykichismantapas. Wawqen chis Tito chaykunamanta willawaqtinkun, noqaqa astawanraq kusikurani.

⁸Chay primer kaq cartata qankunaman apachimusqaypin noqaqa qankunata q'aqchaspay llakichiraykichis. Chaymi noqapas lamentakurani. Ichaqa manan kunanqa lamentakunichu, chaykunata escribimusqayqa qankunapa allinniykichispaq, hinallataq pasarpaqla kasqanrayku. ⁹Chaymi kunanqa ancha kususqa kashani. Ichaqa manan noqaqa qankunapa

llakikusqaykichiswanchu kususqaqa kashani. Aswanqa chay llakikusqaykichisrayku Diosman kutirikusqaykichiswanmi noqaqa ancha kususqa kashani. Tukuy chay llakikusqaykichisqa Diospa munasqanman hinan pasaran. Hinaspapas noqaqa manan chay cartataqa escribimuraykichis qankunata perjudicanaypaqchu, aswanqa qankunapa allinniyykichispaqmi. ¹⁰ Sichus kikin Diospuni llakichiwanichis chayqa, chay llakikusqanchisqa manan yanqapaqchu kanqa. Aswanqa huchanchiskunamanta wanakuspa, Diosman kutirikuspa, salvasqa kananchispaqmi. Ichaqa kay pachapi mana creyente runakunapa llakikuyninqa wañuymmanmi apan, Diosman mana kutirikusqankurayku. ¹¹ Qankunaqa chay cartayta chashkispaykichismi, anchata llakikurankichis. Ichaqa chay llakikuyniyykichisqa Diospa voluntadninman hina kasqanraykun, qankunapa allinniyykichispaq karan. Chaymi qankunaqa Dioswan, hinallataq noqawanpas arreglayta anchata munarankichis. Qankunaqa chay iglesiaykichismanta kaq runapa waqllikuy huchanmanta yachaspan, anchata millakurankichis chay huchata. Saynataqa millakurankichis Diospa castigonta manchakuspaykichismi. Chaymi qankunaqa allin yachaywan juzgasqaykichista rikuchikurankichis. Hinaspan qankunaqa chay huchayoq runata allinta corregirankichis. Saynata ruwaspan qankunaqa khuyawasqaykichista hinallataq mana culpayoq kasqaykichista reqsichikurankichis. ¹² Hinaspapas chay cartata qankunaman escribimuspayqa, manan escribimuraykichisqa chay huchallikuq runallapi piensaspaychu, nitaq chay huchawan afectasqa runallapi piensaspaychu. Aswanmi chay cartataqa escribimuraykichis, qankuna khuyakuwasqaykichismanta cuentata qokunaykichispaq. ¹³ Chayraykun noqaykuqa khuyakuwasqaykichista yachaspayku, ancha consuelasqa, hinallataq ancha kususqa kashayku.

Ichaqa sayna consuelasqa kashaspaykupas, astawanraqmi kusikushayku, wawqenchis Tito ancha kususqa kasqanwan. Qankunan paytaqa ama hukmanyananpaq kallpancharankichis. ¹⁴ Wawqenchis Tito manaraq qankunaman hamushaqtinmi, noqaqa qankunamanta allinta willarani. Chaymi kunanqa yachani, qankunaqa mana p'enqaypichu qepachiwasqaykichista. Aswanqa qankunamanta Titoman willasqayqa cheqaqpunin karan. Saynallataqmi qankunaman willasqaypas cheqaqlataq karan. ¹⁵ Hinaspapas wawqenchis Titoqa yuyashanmi qankunamanta llapallaykichis payta kasukusqaykichista, hinallataq ancha respetowan tratasqaykichistapas. Chayraykun payqa aswan mastaraq qankunataqa khuyakusunkichis. ¹⁶ Chaymi noqa Pabloqa ancha kususqa kashani, qankunapi cheqaqtapuni tukuy sonqoywan confiasqayrayku.

Tukuy sonqonchiswan ofrendanchis qonamanta

8 ¹ Wawqe panaykuna, kunanmi qankuna yachanaykichista munani, imaynatas Diosqa Macedonia provincia law iglesiakunata yanaparan chaymanta. ² Chay Macedonia provincia law iglesiakunapi wawqe pananchiskunaqa ancha sasachakuykunapi kashaspankupas, kususqa kashanku. Hinaspapas paykunaqa wakcha runakuna kashaspankupas, qapaq runakunapas kashankuman hinaraqmi ofrendankutaqa qoranku. ³ Hinaspapas noqapunin testigo kani chay ofrendanku qosqankunamantaqa. Hinaspapas paykunaqa manan obligasqa hinachu chay ofrendankutaqa qoranku. Aswanqa tukuy sonqonkumantan atisqankuman hina aswan mastaraq chay ofrendankutaqa

voluntariamentella qoranku. ⁴Hinaspapas paykunaqa kikinkupunin yapa-yapamanta ruego kuwaranku, ofrendankuta churanankupa, saynapi chay ofrendankuwan Jerusalén llaqtapi wawqe pananchiskunata yanapanankupa. ⁵Hinaspapas paykunaqa manan piensasqaykuman hinallachu ofrendankutaqa qoranku, aswanqa mastaraqmi. Paykunaqa primertan tukuy sonqonkuwan Señor Jesucristomanraq vidankuta entregaranku. Chaymantañan noqaykutapas Diospa munayninman hina tukuy imapi yanapawaranku. ⁶Chaymi wawqenchis Titota valekurayku, qankuna ukhupi chay yanapakuy ofrenda huñuy qallarishqanta, qankunaman hamuspa tukupananpaq. ⁷Qankunaqa tukuy ima ruwasqaykichistan allintapuni ruwashankichis. Chay allin ruwasqaykichiskunan kaykuna: Diospi allin inishqaykichis; allin kaqkuna rimasqaykichis; allin yachayniyoq kasqaykichis; allin voluntadwan runa masinchiskunata servisqaykichis; hinallataq noqaykutapas anchata khuyakuwasqaykichis ima. Saynallatayá kunanpas qankunaqa procuraychis, tukuy sonqoykichiswan allintapuni ofrendaykichistas qonaykichispaq.

⁸Ichaqa manan kamachishaykichishchu ofrendaykichista qonaykichispaqqa. Aswanmi noqaqa munani, qankunapas wakin iglesiakunapa ofrendasqankuta yachaspaykichis, paykuna hina ofrendaykichista tukuy sonqoykichiswan qonaykichista, saynapi qankunapa cheqaq khuyakuyniykichis rikusqa kananpaq. ⁹Qankunaqa ñan yachankichishña Señorninchis Jesucristopa munakuyninmantaqa. Payqa ancha qapaq kashaspanpas, qankunaraykun wakcha runa hina karan, saynapi chay wakcha kayninwan qankunaña-taq qapaq runakuna hina kanaykichispaq.

¹⁰Chaymi kay asuntokunamantaqa qankunapa allinniykichispaq consejashaykichis. Ichaqa qankunan primertaq qayna wataraq, wawqenchiskunata yanapanaykichispaq iglesiaykichispi ofrenda huñuyta qallarirankichis. Hinaspapas qankunaqa kushisqallañan tukuy sonqoykichiswan chay ofrendataqa huñurankichis. ¹¹Saynaqa imaynan kushisqallaña chay ofrenda huñuyta qallarirankichis, saynallatataqyá kunanpas qankunaqa, kapususqaykichisman hina, tukuy sonqoykichismanta chay ofrenda churayta tukupaychis. ¹²Sichus pipas voluntadninman hina ofrendanta qonqa chayqa, Diosmi chay runawanqa anchata kusikuspa, chay ofrendantaqa chashkinqa. Ichaqa Diosqa manan ni pitapas obliganchu, mana kashaqtin ofrendan qonanpaqqa; aswanqa kapusqanman hinalla qonantan Diosqa munan.

¹³Noqaqa manan munanichu, hukkunata yanapaspa, qankuna ima necesidadpipas kanaykichistaqa. ¹⁴Aswanmi noqaqa munani, yanapanakuspa kawsanaykichista, saynapi pipas ama wakcha kananpaq. Qankunapaqa ashkan imaykichispas kunanqa kashan. Saynaqa kunanyá qankunaqa yanapaychis. Saynallataqmi huk tiempo qankunapa imaykichispas mana kaqtin, paykunapas qankunata yanapasunkichis. Saynata ruwaspaykichismi llapallaykichis igualta kawsankichis. ¹⁵Chaymantan Bibliapipas khaynata nishan: “Ashkata huñuqmanqa manan puchuranchu; nitaqmi ashllata huñuqmanpas faltarrantaqchu”, nispa [Éxodo 16.18].

Apóstol Pablo Corinto llaqtaman Titota mandasqanmanta

¹⁶Diosmi wawqenchis Titotaqa yanaparan, imaynan qankunata khuyakuraykichis, saynallatataq paypas qankunata khuyakusunaykichispaq.

Chaymantan noqaqa Diosman graciasta qoni. ¹⁷Hinaspapas wawqenchis Titoqa anchata khuyakususqaykichisraykun, noqaykupa valekusqaykuta kasukuspan, pay kikinpuni qankunapa kasqaykichisman hamuran. ¹⁸Saynallataqmi Titotawan kushkata huk ancha respetasqa wawqenchista mandamushayku. Chay wawqenchismantaqa allintan llapallan iglesiakunapi rimanku, Señorninchis Jesucristomanta allinta willakusqanrayku. ¹⁹Hinaspapas paytaqa llapallan iglesiakunapi wawqenchiskunan akllaranku, chay ofrendakuna huñusqaykuta, noqaykuwan kushka viajaspa apaysiwanankupa. Saynataqa ruwashayku, Señorninchis Jesucristo hatunchasqa kananpaqmi, hinallataq ancha kusikuywan kay ruwasqaykuta yachanaykichispaq. ²⁰Noqaykuqa chay comisiontan mandamushayku, saynapi chay khuyakuywan huñusqaykichis ofrendata apamuqtinku, pipas malta piensaspa, contraykupi ama rimanankupa. ²¹Chayraykun noqaykuqa Diospa ñawpaqninpi, hinallataq runakunapa ñawpaqninpi allintapuni imatapas ruwayta procurayku.

²²Saynallataqmi chay ishkaynin wawqenchiskunawan kushkata huk wawqenchistapas mandamushayku. Paypas tukuy imaymana ruwasqanpin ancha kusikuywan Diosta servin. Paymi kunanqa, qankunapi anchata confiasqanrayku, astawanraq imapipas yanapayta munashasunkichis. ²³Sichus pipas wawqenchis Titomanta tapusunkichis chayqa, khaynatayá niychis: “Titoqa wawqenchis Pablowan kushka llank'aqmi, hinaspapas qankunata yanapasuqniykichismi”, nispa. Saynallataq sichus pipas tapusunkichis: “¿Pitaq Titowan hamuq chay ishkay hermanokunarí?” nispa, hinaqtinqa khaynata ninkichis: “Chay wawqekunaqa tukuy ima ruwasqankupin Señor Jesucristota hatunchanku, hinallataq iglesiakunapa mandamusqanmi”, nispa. ²⁴Saynaqa Corinto llaqtapi wawqekuna, chay mandamusqayku wawqenchiskunatayá qankunaqa ancha khuyakuywan trataychis, saynapi qankunamanta allin rimasqayku cheqaqpuni kasqanta llapallan iglesiakuna yachanankupa.

Ofrendanchista ancha kusikuywan qonanchismanta

9 ¹Wawqe panaykuna, qankunaqa ñan yachankichishña ofrenda huñusqaykichiswan wawqenchiskunata yanapanaykichismantaqa. Chayraykun manaña necesarioñachu chaymanta qankunaman escribimunaypaqqa. ²Hinaspapas noqaqa ñan yachaniña, ofrenda churay munasqaykichistaqa, saynapi wawqenchiskunata yanapanaykichispaq. Chaymi noqaqa enteron Macedonia provincia lawpi wawqenchiskunaman, ancha kusikuywan, khaynata nirani: “Acaya provincia ukhupi kaq Corinto llaqtapi tiyaq wawqenchiskunaqa qayna watamantaraqmi listo kashanku, ofrendankuwan, (Jerusalén llaqtapi tiyaq) wawqenchiskunata yanapanankupa”, nispay. Chaymi Macedonia provincia lawpi tiyaq wawqenchiskunapas, chayta yacharuspanku, kallpanchasqa kashanku, ofrendankuwan paykunapas yanapanankupa. ³Chaymi qankunaman wawqenchis Titota, hinallataq chay ishkay wawqenchiskunatapas mandamushani, qankunamanta paykunaman willasqayqa, cheqaqpuni kasqanta yachanankupa. Saynapi qankunaqa preparasqa kaspas, paykunata allinta chashkispa, noqatapas malpi ama qepachiwanaykichispaq. ⁴Ichaqa sichus Macedonia provincia lawmanta mayqen kaq wawqenchispas noqawan kushka hamuspa, qankunata mana preparasqatachu

tarimusunkichis chayqa, noqaykuchá p'enqaypi qepaykuman, qankunapi confiasqaykurayku. Saynallataq qankunapas p'enqaypi qepawaqchis. ⁵Chay-raykun noqaqa manaraq qankunaman hamushaspay, chay kinsa wawqenchiskunata valekuspay, qankunaman primerta mandamushani, saynapi ñawpaq-mantaraq ofrenda prometekusqaykichista huñuysisunaykichispaq. Saynata ruwaspaykichismi, chay ofrenda qosqaykichistaqa mana obligasqa hinachu churankichis, aswanqa tukuy sonqoykichiswan.

⁶Hinaspapas qankunaqa yuyariychisyá kayta: “Pipas chikallanta tarpuqqa, chikallantan cosechanqa. Ichaqa pipas ashkata tarpuqqa, ashkatan cosechanqa”, nispa. ⁷Diosqa khuyakun pipas tukuy sonqonwan ancha kusikuywan ofrendan qoq runatan. Chaymi niykichis, qankunaqa sapankamaykichisyá sonqoykichispi decidisqaykichisman hina ofrendaykichista qoychis. Chay ofrendaykichistaqa amayá llakikuspachu qoychis, nitaq obligasqa hinachu. ⁸Diosqa ancha atiyniyoqmi, tukuy imapi tukuy tiempo qankunata bendecisunaykichispaq, saynapi imaykichispas ama faltananpaq. Saynataqa bendecisunkichis, qankunapas necesidadpi kaqkunata tukuy sonqoykichiswan yanapanaykichispaqmi. ⁹Bibliapin khaynata nishan:

“Payqa tukuy sonqonwanmi wakcha runakunata yanapan.

Chay allin ruwasqanmantaqa tukuy tiempón yuyarisqa kanqa”, nispa

[Salmos 112.9].

¹⁰Diosmi chakrapi tarpuqmanqa mukhuta qon. Diosllataqmi t'antatapas mikhunanpaq qon. Saynallataqmi Diosqa qankunamanpas mukhuta qospa yanapasunkichis, ashkata cosechanaykichispaq, saynapi qankunapas wakchakunata yanapanaykichispaq. ¹¹Diosmi qankunataqa tukuy imapi bendecisunkichis, necesidadpi kaqkunata tukuy sonqoykichiswan yanapanaykichispaq. Saynata yanapaqtiykichismi, chay necesidadpi kaq wawqenchiskunaqa Diosman graciasta qonqaku, chay ofrenda qosqaykichista noqayku chay wawqenchiskunaman apaqtiyku. ¹²Hinaspapas kay ofrenda apachiwasqaykichiswanqa manan necesidadpi kaq wawqe pananchiskunallatachu yanapashankichis. Aswanqa kay yanapakuyniykichiswanqa Diostan servishankichis. Hinaspapas chay necesidadpi kaqkunata yanapasqaykichisraykun, paykunapas Diosman graciasta qonqaku. ¹³Chaymi paykunaqa cuentata qokunqaku, Señor Jesucristomanta yachasqaykichisman hina kasukuspa imapas ruwasqaykichista rikuspanku. Saynallataqmi paykunaqa Diosta alabanqaku, paykunata hinallataq llapantapas yanapasqaykichisrayku. ¹⁴Hinaspan paykunaqa qankunata khuyakususpaykichis, Diosmanta qankunapaq mañapusunkichis. Saynataqa ruwanqaku, qankunaman sumaq munakuyninta Dios qosusqaykichista yachasqankuraykun. ¹⁵¡Diosmanyá gracias kachun Señorinchis Jesucristota qowasqanchismanta! Chay regalo qowasqanchismanta agradecekunanchispaqqa palabrakunapas faltanraqmi.

Apóstol kasqanta Pablo defiendesqanmanta

10 ¹Señorninchis Jesucristoqa sumaq llamp'u sonqoyoq kaspanmi, noqanchistaqa anchata munakuwaspanchis yanapawaranchis. Chay-raykun noqa Pablo, Señorinchis Jesucristopa sutinpi, qankunata ruegakuykichis kay nisqayta uyariwanaykichispaq. Ichaqa qankunamanta wakinniychismi noqamantaqa khaynata piensankichis: “Pabloqa noqanchiswan

kushka kaspaqa, manchakuqlañan. Ichaqa karupi kaspaqa, qari tukuspan autoridadwan cartapi escribimuwanichis”, nispaykichis. ²Chaymi qankunamanta wakinniykichisqa, noqaykupa contraykupi yanqapuni malta rimashanku khaynata: “Pabloqa piensayninman hinallan imatapas ruwashan”, nispanku. Chayraykun niykichis, qankunaqa chaykunata ruwaspaykichisqa amayá k'araqtachu rimachiwaychis. Sichus saynata comportakuqtiykichisqa, noqa hamuspaymi alli-allin k'araqta q'aqcharuykichisman. (Ichaqa suyashanin qankuna cambianaykichista, saynapi qankunaman hamuspay amañá qankunata q'aqchanaypaq). ³Ichaqa kay pachapi kaspaqa, llapallan runakunawan kushkan kawsashayku. Ichaqa contraykupi kaq runakunawanqa manan Jesucristopi mana creeq runakuna hinachu peleashayku. ⁴Hinaspapas noqanchispa armanchiskunaqa manan kay pachapi runakunapa armankuna hinachu. Aswanqa noqanchispa armanchisqa Diospa atiyinmi. Diospa chay atiyinwanmi noqanchisqa contranchispi kaqkunatapas venceyta atisunman, imaynan huk llaqtapa muyuriqninpi hatun perqakunatapas thuñichishasunman hinaraq. ⁵Hinaspapas paytukuy kasqankupas, hinallataq ima pretexto mashkasqankupas manan permitinchu Diosta reqsinankutaqa. Chayraykun noqaykuqa, Diospa atiyinwan, chaykunataqa mana imaman tukuchiyku. Hinaspapas Diospa atiyinwanmi runakunapa mana allin piensaynin-kuta cambiayku, saynapi Señor Jesucristota paykunapas kasukunankupaq. ⁶Chayraykun Señorninchis Jesucristota allinta kasukuqtiykichis, noqaykuqa hamuspayku chay mana kasukuy rebelde runakunata castigasaqku.

⁷Qankunaqa runakunapa imapas ruwasqallantan qawashankichis. Chayraykun niykichis, sichus mayqenniykichispas yachakunkichis concienciaykichispi Jesucristopa wawankuna kasqaykichista chayqa, yachaychisyá kayta: noqaykupas paypa wawankunan kayku, (Jesucristopi cheqaqta creesqaykurayku). ⁸Noqaqa manan p'enqakunichu apóstol kanaypaq Jesucristo atiyta qowasqanmantaqa. Aswanmi noqaqa chay atiy qowasqanmanta alabarikuni. Chay atiytaqa kikin Diospunin noqaman qowaran, qankunata yanapanaypaq, saynapi qankuna aswan mastaraq Diospi confianaykichispaq. Ichaqa chay atiytaqa chashkirani manan qankunata Diosmanta karunchanaypaqchu. ⁹Hinaspapas kay cartapi escribimusqaywanqa manan noqaqa qankunata mancharichinaypaqchu escribimushaykichis. ¹⁰Ichaqa qankunamanta wakinniykichismi nishanku khaynata: “Pabloqa escribimusqan cartankunaqa nishu fuerten, hinaspapas nishu k'araqmi. Ichaqa noqanchiswan kushka kaypi kaspaqa, humilde runacha hinallan; hinaspapas payqa yanqa-yanqallatan rimapayawaranchis”, nispanku. ¹¹Saynata rimaq runakunaqa yachachunkuyá kayta: noqaykuqa imaynan kay cartapi escribimuspa nimushaykiku, saynallatataqmi qankunaman visitaq hamuspaykupas, k'araqta autoridadwan rimasaqku.

¹²Hinaspapas noqaqa manan igualakuymanchu kikillanmanta alabakuspa puriq runakunawanqa. Ichaqa paykunapura comparanakuspa paytukusqallaña puriq runakunaqa, mana entiendesqankuraykun, común tonteriaskunata rimashanku. ¹³Ichaqa manan alabakuykumanchu imapas ruwasqaykumanta aswan mastaqa. Aswanmi alabakusaqku Diospa obranpi llank'asqallaykumanta. Saynata llank'aspaykun ashka llaqtakunaman hinallataq qankunapa kasqaykichis Corinto llaqtamanpas chayamuspa, qankunata

Diosmanta yachachiraykichis. ¹⁴Sichus noqayku ñawpaqtaaraq mana qankunaman hamuykumanchu karan chayqa, yanqachá alabakuykuman. Ichaqa noqaykun primertaqa Señor Jesucristomanta allin willakuykunataqa qankunaman willaraykiku. ¹⁵Hinaspapas noqaykuqa manan hukkunapa llank'asqanwanchu alabakushayku. Aswanmi noqaykuqa suyashayku iñiyniykichispi astawan wiñanaykichista, saynapi qankuna ukhupi aswantaraq llank'anaykupa. Chaytan noqaykuqa Dios permitiwasqanku p'unchawkama ruwasaku. ¹⁶Hinaspapas noqaykuqa manan qankunapa kasqallaykichispichu Jesucristomantaqa willakusaku. Aswanmi Jesucristomantaqa mana pipa willasqan huk law karu llaqtakunapipas willakusaku, saynapi pipas khaynata ama rimanankupa: "Pabloqa huk hermanokunapa iglesia hatarichimusqanmanta dueñocharukuspan alabakushan", nispanku. ¹⁷Chaykunamantan Bibliapi khaynata nishan: "Sichus pipas alabakuyta munaspaga, aswanyá Diosta tukuy ima ruwasqanmanta alabachun", nispá. ¹⁸Ichaqa kikillanmanta alabakuq runataqa, Diosqa manan aprobanchu. Aswanmi Diosqa aprueban kikillanmanta mana alabakuq runata.

Engañaspa puriq falso apostolkunamanta

11 ¹Noqa Pablon qankunata valekuykichis, qankunaqa pacienciawanyá soportaykuwaychis, loco hina rimaqtiypas. ²Diosqa qankunamantan anchata preocupakun. Payraykun noqapas huk celoso qari hinaraq qankunamanta celoso kashani, saynapi manaraq qariwan puñuq noviata hina, Señorninchis Jesucristoman qankunata presentanaypaq, saynapi payllawan casarakunaykichispaq. ³Ichaqa anchatan noqaqa manchakushani, imaynan mach'aqwaypas, astuto kaspá, Evata engañaran, saynallatataq qankunatapas engañasanuykichismanta. Sichus qankunapas saynata engañachikuspaqa, Señorninchis Jesucristopa cheqaq yachachikuyninmanta karunchakuspan, iñiyniykichispi chiriyaqachis. ⁴Qankunaqa kusikuywanraqmi chashkishankichis llulla runakunataqa. Paykunaqa Jesucristomantan mana valeq falso doctrinakunata yachachishanku. Ichaqa noqaykuqa, mana llullakuspaykun, Señor Jesucristomanta qankunamanqa cheqaq willakuykunata yachachiraykichis. Hinaspapas qankunaqa manan hukniraq clase espiritutachu chashkirankichis; aswanqa Diospa cheqaq Santo Espiritunta, hinallataq paymanta cheqaq willakuytan chashkirankichis. ⁵Hinaspapas noqapa piensayniyman hinaqa, chay yachaq tukuq falso apostolkunamantaqa manan menos yachayniyoqchu noqaqa kani. ⁶Noqaqa manapashchá allinta rimaqchu kani. Ichaqa Diosmanta allin yachachikuykunataqa allintan noqaqa yachani. Chaytaqa qankunaqa allintan yachankichis.

⁷¿Imapitaq noqari pantaraní? Noqaqa Diospa palabranmanta willakuspayqa manan ni imaniraq qolqetapas cobraraykichishchu. Aswanmi noqaqa humillayukuspay gratislla qankunamanqa Diosmanta yachachiraykichis, saynapi hatunchasqa kanaykichispaq. ⁸Hinaspapas noqataqa wakin iglesia-kunamanta kaq wawqenchiskunan ofrendankuwan yanapawaranku, saynapi qankunata yachachinaypaq. ⁹Qankunawan kushka kashaspayqa, wakin p'unchawkunaqa mana qolqeyoqmi necesidadpi karani. Ichaqa qankunapaq huk gasto ama kanaypaqmi, qolqeykichistaqa mana mañakuraykichishchu. Aswanmi Macedonia provincia lawmanta chayamuq wawqenchiskuna

ofrendankuta apamuwaranku, ima necesitaspaypipas yanapawanankupa. Saynapin noqaqa qankunapaqqa mana huk gastrochu kasaq. ¹⁰Noqaqa ancha kusionqan kashani, Señorninchis Jesucristomanta cheqaq yachachikuykunata gratislla yachachisqaywan. Chaymi chay kasqaykichis Acaya provincia lawkunapipas sayna kusisqa kasqaymantaqa mana ni pipas impediwanmanchu. ¹¹Ichaqa kaykunataqa nishaykichis qankunata anchata khuyakusqayraykun, manan mana khuyakusqayraykuchu. Chaytaqa Dios kikinmi yachan.

¹²Noqaqa imaynan kunankama llank'ashani, saynallatan seguisaq, saynapi chay qolqeraykulla llank'aq falso apostolkuna p'enqaypi qepanankupa. Paykunapa tukuy pretextota mashkaspankun, khaynata alabakuspa purishanku: "Noqaykuqa Pablo hinan Jesucristopa apostolninkuna kayku", nispanku. ¹³Chay runakunaqa falso apostolkunan kanku. Hinaspapas paykunapa, Jesucristopa apostolninmanta pasachikuspankun, Jesucristopi creeq runakunata engañashanku. ¹⁴Sayna ruwasqankuqa manan admirakunanchispaqchu. Saynatan kikin diablopas Diospa angelninman tukuspa, runakunata engañaspa purin. ¹⁵Chayraykun diablota serviq runakunapas, Diosta serviq runaman tukuspa, allin kaqkunata ruwaq tukunku. Ichaqa chay runakunaqa ancha castigasqan kanqaku, sayna ruwasqankumantaqa.

Jesucristopa apostolnin kasqanrayku Pablo ñak'arisqanmanta

¹⁶Noqaqa kaqmantan niykichis, amayá qankunaqa loco hina kanaypaqchu piensaychis. Sichus loco kanaypaq piensankichis chayqa, hinatayá uyariykuwaychis, saynapi noqapas chikallantapas alabarikuspay kusisqa kanaypaq. ¹⁷Noqa kikillaymanta alabakuspayqa, manan Señor Jesucristopa munasqanman hinachu rimashani. Aswanqa kikillaymantan loco hina rimashani. ¹⁸Ichaqa ashkan runakunaqa kikinkumanta alabakuspa purinku. ¿Chaychu noqapas kikiymanta mana alabarikuyma? ¹⁹Qankunaqa ancha yachayniyoq runakuna kanaykichispaqmi creequnkichis. Ichaqa qankunaman hamuq falso apostolkunataqa kusikusparaqmi chashkinkichis, paykuna llullakuspa loco hina rimashaqtinkupas. ²⁰Qankunaqa paciencyakukuspan aguantankichis, chay falso apostolkuna esclavota hina tratashasuqtiykichispa, qankunamanta aprovechakusuqtiykichispa, engañasuqtiykichispa, pisiman churasuqtiykichispa, hinallataq uyaykichispi laqyasuqniykichispa. ²¹Chayraykun kaykunataqa p'enqakuywanraq nishaykichis. Noqaykuqa manan chay falso apostolkuna hinachu qankunataqa phiñakusparaq trataraykichis.

Ichaqa sichus chay runakuna alabakuqtinkuqa, noqapas aswan mastaraqmi alabakusay, chay alabakusay huk locopa rimasqan hina kashaqtinpas. ²²Chay falso apostolkunari, ¿hebreo rimaypi rimaq runakunachu kankú? Arí, noqapas hebreo idioma rimaypi rimaqmi kani. ¿Israel nacionniyoq runakunachu kankú? Arí, noqapas Israel nacionniyoqmi kani. ¿Abrahampa mirayninmanta runakunachu kankú? Arí, noqapas Abrahampa mirayninmantan kani. ²³Hinaspapas chay falso apostolkunaqa manan Señor Jesucristota serviq runakunachu kanku. Noqan ichaqa cheqaqtapuni Señor Jesucristotaqa servishani. Chaykunamantan noqaqa huk loco runa hina rimashani. Hinaspapas noqaqa paykunamantaqa aswan mastaraqmi Señorninchis Jesucristopa llank'ashani. Hinaspapas noqaqa ashka kutitan carcelkunapi preso karani; ashka latigokunatan chashkikurani; saynallataqmi ashka kutita wañuyupa

patallanpiña tarikurani. ²⁴Noqataqa Israel nacionniyoq autoridadkunana pishqa kutikama castigawaranku. Chay sapankama castigopin kinsa chunka esqonniyoq latigota chashkikurani. ²⁵Noqataqa kinsa kutitan k'aspikunawan p'anawaranku. Huk kutinpitaymi rumikunawan p'anawaranku wañuchiwanankupaq. Kinsa kuti vijasqaypin noqapa vijasqay barcopas lamar qochaman hundikuspa chinkaykuran. Chaymi huk tuta, huk p'unchaw lamar qochapi chinkasqa hina karani. ²⁶Noqataqa ashka kutitan karu llaqtakunaman vijarani; hinaspan hatun mayukunata pasarani, vidaytapas wañuyta patanman churaspay. Suwakunapas yaqa-yaqallan asaltawaranku. Noqataqa ancha peligropin karani Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakuna, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapas wañuchiwanankumanta. Saynallataqmi ancha peligropi tarikurani llaqtakunapipas, campokunapipas, lamar qochapipas, hinallataq Jesucristopi creeq tukuq falso creyentekunamantapas. ²⁷Noqataqa Señor Jesucristomanta willakusqayraykun, tukuy ñak'ariy sasachakuykunapi tarikurani. Saynallataqmi noqataqa ashka kutita mana puñusqa karani; mana mikhusqa yarqaymanta karani; ch'akiymanta karani. Hinallataq p'achaypas manaña karanñachu. Chaymi noqataqa chirikunapi anchata ñak'arirani.

²⁸Ichaga tukuy chaykunata, hinallataq tukuy problemakunata pasashaspapas, noqataqa manan qonqaranichu ni huk p'unchawpas llaqallan iglesia-kunamantaqa. Aswanmi anchata preocupakushani llaqallan chay wawqenchiskunamantaqa. ²⁹Hinaspapas sichus pipas iñiyninpi pisiyaqtinga, noqapas chay runamanta llakikuspaymi, iñiynipi yaqa pisiyaq hina tarikuni. Ichaga pitapas huchaman urmachiqtinkuqa, anchatan noqataqa phiñakuni chay urmachiqtin runapaq. ³⁰Sichus imamantapas alabakunay kaqtinga, débil kasqaymanta Diospa yanapawallasqanmantan alabakusqa. ³¹Hinaspapas noqataqa mana llullakuspan rimashani. Chay rimasqaymantaqa kikin Señorninchis Jesucristopa Dios Taytanmi yachan. Saynaqa Dios Taytayá wiñaypaq alabasqa kachun. ³²Damasco llaqtapi kashaqtiymi, rey Aretaspa nombrasqan gobernador soldadonkunata kamachiran, llaqtapa punkunkunata allinta cuidaspa, noqata presochawanankupaq. ³³Chaymi chay llaqtapi tiyaq hermanokunaqa, chay perqapa ventananta huk canastapi warkuspa, urayachiwaranku. Saynapin noqataqa chay gobernador presochawananmanta ishkapa-kurani.^a

Revelacionta Pablo chashkisqanmanta

12 ¹Noqapa kikiñaymanta alabakusqayqa, manan ni imapaqpas valenchu. Ichaga Señorpa revelación rikuchiwasqantan, hinallataq tukuy ima reqsichiwasqantan, noqataqa qankunaman willanay kashan.

²Noqataqa reqsinin Jesucristopi iñiq huk runata. Paytan kinsa kaq cieloman Señorninchis aparan. Chay apasqanmantaqa ñan chunka tawayoq wataña pasarun. Paytaqa cuerpontintachus icha espirituallantachus aparan, chaytaqa manan yachanichu; aswanqa Diosllan yachan. ³Huktawan nisqaykichis, paytaqa cuerpontintachus icha espirituallantachus aparan, chaytaqa manan yachanichu; aswanqa Diosllan yachan. ⁴Ichaga chay runa paraiso-man apasqa kasqantaqa yachanin. Chay paraisopin payqa uyariran ancha

a 11.33 Chay Damasco llaqtapa muyuriqninpin nishu hatun perqa karan.

sumaq admirakuytaq palabrakunata. Chay uyarisqan palabrakunaqa manan permitisqachu karan ni pi runa rimananpaqpas. ⁵Noqaqa chay runa reqsisqaymantaqa alabakuytaqa atiymanmi. Ichaqa manan kikillaymanta alabakuytaqa munanichu. Aswanmi noqaqa mana kallpayoq hina débíl kashaqtiy, Diospa ancha yanapawasqanmanta alabarikusaq. ⁶Sichus cheqaq kaqmanta noqa alabakuspayaqa, manan locochu kani, cheqaq kaqkunallamanta rimasqayrayku. Ichaqa kikillaymantaqa manan noqaqa alabakuymanchu, saynapi pipas noqamanta aswan masta piensanankupaq. Aswanmi noqaqa munani, noqapa ruwasqaykunata rikuspanku, hinallataq noqapa rimasqaykunata uyarispanku, chayman hinalla noqamanta piensanankuta.

⁷Chay revelacionpi rikusqayqa ancha hatun, suma-sumaqmi karan. Ichaqa chay revelacionpi rikusqaymanta nishuta ama alabakunaypaqmi, Diospa permitiran, noqaqa kikiy cuerpoypi huk ancha nanaywan ñak'arinayta. Chay nanaywanmi noqaqa anchata sufrishani, diablopas cuerpoyta kishkawan sat'ipiyawashanman hinataraq. ⁸Chayraykun noqaqa Diosta kinsa kutita ruegakurani, chay nanaymanta sanoyachiwananpaq. ⁹Ichaqa Diosmi contesta-waran khaynata:

“Qanqa noqapa munakuynillaywan contentakuy. Noqapa atiyiniyqa rikusqa kanqa, mana kallpayoq hina débíl runata yanapaqtiymi”, nispá.

Chayraykun noqaqa mana kallpayoq hina débíl kasqaymanta kusikuni, saynapi Señorninchis Jesucristopa atiyin noqapi rikusqa kananpaq. ¹⁰Noqaqa anchatan kusikuni mana kallpayoq hina débíl kasqaymanta, runakuna k'amiwasqankumanta, qatikachasqa kasqaymanta, llakisqa kasqaymanta, tukuy necesidadpi kasqaymanta, hinallataq Jesucristomanta willasqayrayku tukuy imapi ñak'arisqaymantawan ima. Saynata mana kallpayoq hina débíl kashaspaymi, noqaqa ñiniyipi aswan más kallpanchasqaraq tarikushani, (Jesucristo atiyinwan yanapawasqanrayku).

Corinto Ilaqtapi creyentekunarayku Pablo preocupakusqanmanta

¹¹Noqaqa más yachayniyoqmi kani chay qatikusqaykichis falso apostolkunamantaqa. Chaymi allin kaqkunata qankunaqa noqamanta rimanaykichis karan. Ichaqa manan noqamantaqa allintachu qankunaqa rimarankichis. Chaymi noqaqa obligasqa hina rikukuni kikillaymanta loco hina alabarikuspa, defiendekunaypaq. ¹²Noqaqa Diospa yanapayninwanmi milagrokunata, señaalkunata, hinallataq ancha admirakuytaq tukuy imakunata ruwarani. Chayraykun qankunaqa yachankichis, Señor Jesucristopa cheqaq apostolnin kasqayta. ¹³Qankunaqa wakin iglesiakunawanqa iguallan kashankichis. Ichaqa huk cosallan faltasurankichis. Qankunaqa manan ni ima ofrendaykichiswanpas yanapawarankichishchu, noqa mana mañakusqayrayku. ¡Saynaqa sichus mana mañakusqayrayku, qankuna ofendekurankichis chayqa, perdonaykuwaychisyá!

¹⁴Noqaqa liston kashani, qankunata kinsa kaq kutipi visitamunaypaq. Ichaqa manan ni kunan kutipipas qolqewan yanapawanaykichistaqa mañakusqaykichishchu. Aswanmi noqaqa visitamuyta munashani qankunata khuyakusqayrayku, ichaqa manan qolqeykichisraykuchu. Hinaspapas manan wawakunachu tayta mamankupaqa qolqeta huñunku; aswanqa tayta mamakunan wawankupaq qolqetaqa huñunku. ¹⁵Chayraykun noqaqa, qankunata

khuyakusqayrayku, qolqeyta hinallataq kallpaytapas gastakusaq, qankunata yanapanaypaq. Noqaqa anchatapunin qankunataqa khuyakuykichis, pisillata qankuna khuyakuwaqtiykichispas.

¹⁶Hinaspapas qankunaqa yachankichismi, qankunata mana gastachisqaytaqa. Ichaqa qankuna ukhupi sayna kawsasqayta yachashaspaykichispas, wakinniykichismi khaynata rimashankichis: “Pabloqa astuto kaspanmi, noqanchistaqa sumaqlata engañaruwanchis”, nispanku. ¹⁷Ichaqa qankunaqa yachankichismi, noqaqa manan huk hermanokunataqa qankunaman mandamuraykichis qankunata engañaspa, estafasunaykichispaqchu. ¹⁸Aswanmi noqaqa wawqenchis Titota, hinallataq huk reqsisqaykichis hermanotawan valekurani, qankunaman visitamusunaykichispaq. Kunan tapusqaykichis, ¿wawqenchis Titochu qankunata engañasurankichis? Manan. Aswanmi qankunaqa yachankichis, wawqenchis Titopas hinallataq noqapas huk sonqolla kaspaykun, Diosta hinallataq qankunatapas servisqaykuta. Chaymi noqaykuqa mana ni pitapas engañaraykuchu.

¹⁹Qankunaqa piensankichispashchá kay cartata escribimusqaykuwan defiendekunaykupaq. Ichaqa manan saynachu chayqa. Aswanmi noqaykuqa Diospa ñawpaqninpi, hinallataq Señorninchis Jesucristopa qatikuqninkuna hina rimashayku. Chayraykun niykichis, wawqe panaykuna, tukuy imapas ruwasqaykuqa qankunapa allinniykichispaq, hinallataq iñinyikichispi astawan wiñanaykichispaqmi. ²⁰Hinaspapas noqaqa llakikushanin, kasqaykichisman hamuspay, qankunata mana allinkuna ruwashaqta tarimunaymanta. Saynata tarimuspay qankunata q'aqchaqtiymi, qankunamanpas mana gustasunkichismachu. Chaymi noqaqa llakikushani, qankunaman chaya-muspay, kaykuna ruwashaqta tarimunaymanta: peleashaqta, envidianakuspa kawsashaqta, qankunapura phiñachinakuspa kawsashaqta, qankunallapaq imapas munashaqta, runamasinpa contranpi rimashaqta, cuentollapi purishaqta, paytukusqa kashaqta, hinallataq desordenta ruwaspa kawsashaqta ima. ²¹Saynallataqmi noqaqa anchata preocupakushani, qankunaman visitaq hamuspay, qankuna ukhupi wakin wawqe pananchiskunata millay waqllikuy huchakunapi kawsashaqta tarimunaymanta. Sichus saynata tarimuspayqa, Diospa ñawpaqninpin p'enqaypi qepaspay waqayman, huchaykichismanta mana wanakusqaykichisrayku.

Apóstol Pablo kay cartapi q'aqchaspa advertisqanmanta

13 ¹Kaywanqa kinsa kutitañan qankunamanqa visitaq hamusaq. Saynaqa yuyariychisyá Bibliapi khayna nisqanta: “Pitapas acusanaykichispaqqa necesitakunmi ishkay otaq kinsa testigokuna”

[Deuteronomio 19.15]. ²Hinaspapas qankunamanqa ishkay kaq kutipi visitamuspayqa, ñan q'aqchaspa advertiraykichishña huchallapi kawsasqaykichismanta. Saynallataqmi kunanpas qankunamanta karupi kashaspay, chay huchapi puriqkunata hinallataq llapallaykichistapas kaqlatataq advertimus-haykichis. Chaymi noqaqa kaqmanta qankunaman hamuspayqa, huchapi llapallan kawsaqkunata k'araqta q'aqchaspay castigasqaykichis. ³Saynapin qankunaqa reqsiwankichis Señorninchis Jesucristoqa noqantakama rimasqanta. Chaymi niykichis, Jesucristoqa manan pisi atiyniyoq hinachu corregisunkichis. Aswanqa ancha atiyniyoq kasqantan qankuna ukhupi rikuchisunkichis.

⁴ Jesucristoqa atiyniyoy kashaspanpas, mana atiyniyoy hinan cruzpi chakatachikuran. Kunanmi ichaqa Diospa hatu-hatun atiyninwan kawsashan. Chaymi noqaykupas mana atiyniyoy runa hina kashaspaykupas, Señor Jesucristowan huklla kasqaykurayku, Diospa ancha hatun atiyninwan kashayku. Diospa chay atiyninwan kawsaspaykun qankunaman hamusayku tukuy imata arreglanaykupa. ⁵ Saynaqa sonqoykichistayá qankunaqa tapuyukuychis, cheqaqtachus Señorninchis Jesucristopi inishankichis chayta. Sichus cheqaq iniyiniyoy kaspaykichisqa, kikiykichistayá pruebaman churakuychis. ¿Icha manachu yachankichis sonqoykichispi Jesucristo tiyasqanta? Sichus sonqoykichispi Jesucristo mana tiyanchu chayqa, manan qankunaqa cheqaqtachu Diospi creenkichis. ⁶ Saynaqa cuentatayá qankunaqa qokuychis, noqaykuqa Diospa cheqaq wawankuna kasqaykumanta. ⁷ Chayraykun noqaykuqa Diosmanta sapa kutin qankunapaq mañakushayku, saynapi qankuna tukuy mana allin huchakunata ama ruwanaykichispaq. Ichaqa manan kaytaqa mañakushayku runakuna alabawanankupaqchu, aswanqa qankuna allin kaqkunallata ruwaspa, kawsanaykichispaqmi. Hinaspapas noqaykumantaq manan importawankuchu runakuna contraykupi malta rimaqtinkuqa. ⁸ Noqaykuqa Diospa cheqaq yachachikuyninpa contranpiqa manan ni imatapas ruwaytaqa atiykumanchu. Aswanqa imatapas ruwayku Diospa cheqaq yachachikuyninpa favorninpin. ⁹ Chayraykun noqaykuqa ancha kusiqa tarikuyku, qankuna ukhupi humilde runa hina kasqaykuwan. Saynataqa comportakuyku qankuna iniyiniykichispi allin qaqqa hina sayanaykichispaqmi. Hinaspapas noqaykuqa qankunapaqmi mañakushayku, iniyiniykichispi wiñarisa, huchapi amaña kawsanaykichispaq. ¹⁰ Chaymi manaraq visitaqa hamushaspay, kay cartata qankunaman escribimushaykichis, saynapi qankunaman hamuspay, k'araqta qankunata ama q'aqchanaypaq. Diosmi noqataqa nombrawaran, atiyniyoy apostolnin kaspay, qankunata kallpanchanaypaq, manan qankunata ishkayachispaq, iniyiniykichispi chiriychinaypaqchu.

Cartapa tukukuyninmanta

¹¹ Khuyasqay wawqe panaykuna, kunanmi ichaqa kay cartata escribiyta tukuruspay, qankunamanta despedikamuni. Qankunaqa ancha kusikuywaná allin kaqkunallata ruwaspa, noqapa nisqaykunata kasukuspaykichis kawsaychis. Tukuy asuntokunamanta acordaspaykichisqa, huk runa hinalla sumaqta rimaspa, acordaykuychis, hawkalla kawsanaykichispaq. Saynata ruwaqtiykichismi, Diosqa khuyakuyninwan hawkallata kawsachisunkichis sapa p'unchaw. ¹² Qankunaqa sapankamaykichisyá huk sumaqa abrazowan otaq huk much'aywan wawqe panantin hina saludaykanakuychis.^b ¹³ Señor Jesucristopi llapallan creeq masinchiskunan qankunata saludaykamusunkichis, saynaqa chashkiykuychisyá.

¹⁴ Señorninchis Jesucristoyá qankunataqa bendecisunkichis. Saynallataq Dios Taytanchispa khuyakuyninpas qankunawan kachun. Hinallataq Santo Espiritupas qankunawan kachun. Amén.

b 13.12 Israel nación llaqtapiqa qarikunapas uyankupin huk much'aywan saludanakuranku. Ichaqa kay Perú nacionninchispiqa, manan chay costumrenchisqa kanchu.

GÁLATAS

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran, Galacia provincia lawpi creyentekunaman apachinanpaq (Gál 1.1; 5.2). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablopa papanqa ishkay nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkay nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkay sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqan leykunamanta allin yachaq runan karan. Señor Jesucristopi manaraq inishaspaga, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi inispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 48 otaq 58 watakunapin.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Galacia provincia lawpi mana Israel nacionniyoq creyentekunapaqmi (Gál 1.1). Chay Galacia provincia lawpiqa kay reqsisqa llaqtakunan karan: Pisidia llaqta (Hech 13.14), Iconio distrito (Hech 14.1), Listra llaqta, hinallataq Derbe nisqa llaqtapiwan ima (Hech 16.1-5). Chay Galacia provinciapi wakín runakunamanqa apóstol Pablon Bernabeypiwan Jesucristomanta willaranku primer kaq viaje risqankupi (Gál 4.13; Hech 16.6).
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, Galacia provinciapi creyente runakuna Jesucristopi allinta inispanku salvasqa kasqankuta yachanankupaqmi. Paykunaga piensarankun Moisespa escribisqan leykunata kasukusqankurayku salvasqa kanankupaqmi (Gál 1.6-7; 3.24; 4.10; 5.2).
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Señor Jesucristo salvawasqanchisraykun noqanchisqa libreña kanchis. Chayraykun Moisespa escribisqan yachachikuy leykunamanqa manaña kutinaykichishchu, kaqmanta esclavo hina kanaykichispaqqa” (Gál 5.1).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqan kashan:
 - (1) Señor Jesucristopa yachachisqan evangelio ch'ullalla kasqanmanta (Gál 1.1-10).
 - (2) Imaynanpis Pablo apóstol kasqanmanta (Gál 1.11 asta 2.21).
 - (3) Manan leykunata cumplispachu, aswanqa Jesucristopi creespa, salvasqa kananchismanta (Gál 3.1-29).
 - (4) Diospa wawanña kasqanchismanta (Gál 4.1 asta 5.26).
 - (5) Tukuy imapi yanapanakunamanta (Gál 6.1-18).

Cartapa qallariyninmanta

1 ¹Khuyasqay wawqe panaykuna, noqaqa Señor Jesucristopa akllasqan apóstol Pablon kani. Noqataqa manan runakunachu akllawaran, nitaqmi runakunachu mandamuwaranpas. Aswanmi noqataqa kikin Señor Jesucristo, hinallataq wañusqanmanta Señor Jesucristota kawsarichimuq Dios Taytan, noqataqa akllawaspa mandamuwan. ²Chaymi noqaqa, hinallataq noqawan kushka kaq wawqe pananchiskunapiwan saludamuykichis Galacia provincia lawkunapi llapallan tarikuq wawqe pananchiskunata. ³Qankunawanyá kachun Dios Taytanchispa, hinallataq Señor Jesucristopa ancha munakuynin, hinallataq hawkalla kayninpas. ⁴Dios Taytanchispa munayninman hinan, Señorninchis Jesucristoqa cruzpi wañunanpaq vidanta entregaran, saynapi llapallan huchanchiskunata perdonawananchispaq, hinallataq kay pachapi tukuy mana allinkuna ruwaykunamantapas librawananchispaq ima. ⁵Chay-raykuyá Dios Taytanchisqa wiña-wiñaypaq alabasqa kachun. Amén.

Señorninchis Jesucristolla salvawaqninchis kasqanmanta

⁶Señorninchis Jesucristontakaman Diosqa rikuchisurankichis munakuy-ninta. Ichaqa ancha admirasqan noqaqa kashani, waqyasuqnaykichis Dios-manta manaraq unaypi hukniraq clase yachachikuykunata qatikuspa, karun-chakusqaykichiswan. ⁷Cheqaqtapunin niykichis, Jesucristomanta hukniraq yachachikuykunaqa manan kanchu. Ichaqa kaytaqa niykichis, qankuna ukhupi, Señor Jesucristomanta llullarikuspa pantachiy mañayoc runakuna kasqankuraykun. ⁸(Noqaykuqa manan llullarikuspachu Diospa palabranman-taqa yachachiraykichis). Chayraykun niykichis, sichus noqaykuña otaq huk angelña Señor Jesucristomanta huk clase yachachikuyta willakunqa chayqa, chay huk clase yachachikuymanta willakuqkunatayá Diosqa maldecispa, wiña-wiñaypaq castigachun. ⁹Kaykuna pasananmantaqa ñan willarayki-chishña. Chaymi kaqmanta kunanpas nimushaykichis kayta: Sichus qankuna-man yachachisqaykumanta pipas hukniraq yachachikuy evangeliota yacha-chisunkichis chayqa, ¡Diospa maldecisqanyá chay runaqa kachun!

¹⁰Kay nisqaywanri, ¿runakuna alabawanantachu mashkashaní? Manan. Noqaqa mashkashani Dioswan allinpi qepaytan. Noqari, ¿runakunawan allinpi qepaytachu mashkashaní? Manan. Sichus runakunawan allinpi qepayta munaspayqa, manan Señor Jesucristopa serviqninchu kayman.

Pablo imaynanpis apóstol kasqanmanta

¹¹Wawqe panaykuna, kaytan yachanaykichis: Señor Jesucristomanta allin willakuyta qankunaman willaspa yachachisqaykunaqa manan runakunapa inventasqanchu. ¹²Hinaspapas chay willakuytaqa manan ni mayqen runa-kunapashchu willawaran, nitaq yachachiwaranpas. Aswanqa kikin Señor Jesucriston noqamanqa revelaykuwaran chay cheqaq allin willakuymantapa.

¹³Qankunaqa ñan yachankichishña Israel nacionpi fariseo runakunapa religionninman pertenespa imaynas ñawpaq kasqaytaqa. Hinaspapas noqaqa anchallatañan Señor Jesucristopi creeq runakunataqa qatikacharani. Hinaspan tukuy imaymanakunata ruwaspay, paykunataqa chinkachipuyta munarani. ¹⁴Hinaspapas noqaqa Israel nacionpi wiñaymasiy kaq runakuna-mantapas, hinallataq llapallan llaqtamasiykunamantapas, aswan mastaraqmi

chay fariseo religionniymanqa dedicakurani. Chayraykun noqaqa ñawpaq abuelonchiskunapa yachachisqanku costumbrekunatapas ancha manchakuywanraq allinta kasukurani. Chaymi noqaqa paykunamantapas aswan mas-taraq cumplirani. ¹⁵ Ichaqa sayna kashaqtiypas, Diosmi noqataqa anchata munakuwaspa, manaraq naceshaqtiy akllawaran, payta servinaypaq. ¹⁶ Noqamanqa kikin Diosmi Wawan Jesucristota rikuchiwaran, paymanta allin yachaykunata yachanaypaq. Hinaspan Diosqa akllawaspan huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willamunaypaq mandawaran. Hinaspapas noqaqa manan ni pi runatapas mashkaranichu yachachiwananpaqqa. ¹⁷ Hinaspapas noqaqa Jerusalén llaqtapi ñawpaqmantaraq kaq apostolkunamanpas manan tapukuqqa riranichu. Aswanmi chay kaspan ratolla pasatamurani Arabia nisqa lawman; hinaspan chaymantaña Damasco llaqtaman kaqman kutimurani.

¹⁸ Jesucristopi iñisqaymanta kinsa wata pasaruqtiinmi, Jerusalén llaqtaman rirani apóstol Pedrota reqsinaypaq. Hinaspan noqaqa apóstol Pedrowan chunka pishqayoy p'unchaw qepakurani. ¹⁹ Ichaqa manan wakin apostolkunataqa ni mayqentapas rikuranichu. Aswanqa Señor Jesuspa hermanon Jacobollawanmi tuparani. ²⁰ Kaykunamantaqa cheqaqtan willashaykichis. ¡Hinaspapas Diosmi yachan mana llullakusqayta!

²¹ Chaymantañaataqmi noqaqa rirani Siria provincia lawkunaman, hinallataq Cilicia provincia lawkunamanwan ima. ²² Chay tiempopin Judea provincia lawpi kaq hermanokunaqa manaraq reqsiwarankuchu. ²³ Aswanmi paykunapa, noqamanta khayna rimasqankuta uyairanku: “Ñawpaq castigawananchispaq qatikachawaqninchis, hinallataq contranchispi kaq runan, kunanqa Señor Jesucristopa palabranta willakuspa purishan”, nisqankuta. ²⁴ Chaymi Señor Jesucristopi creeq runakunaqa Diosta alabaranku, noqapa vidayta Dios cambiasqanrayku.

Pablota apostolkuna chashkisqankumanta

2 ¹ Chunka tawayoy wata pasaruqtiinmi, kaqman Jerusalén llaqtaman Bernabeypiwani rirani, Titotawan ima pusarikuspa. ² Ichaqa revelacionpi Señor niwaqtiinmi noqaqa Jerusalén llaqtaman rirani. Hinaspan chay Jerusalén llaqtapi hermanokunaman willarani, noqaqa imanaqtinsi Diospa palabranta huk law nacionniyoq runakunaman willasqayta. Saynallataqmi Jesucristopi creeq runakunapa dirigentenkunatapas aywaqman waqyarispa, paykunawan sapa llankupi allin clarota parlarirani, saynapi ñawpaqmantaraq yachachimusqaypas, hinallataq kunan yachachisqaykunapas ama yanqapaq kananpaq. ³ Ichaqa manan ni noqawan kushka puriq wawqenchis Titotapas Griego nacionniyoq runa kashaqtinpas obligarankuñachu, circuncisión costumbreta ruwachikunanpaqqa. ⁴ Ichaqa karanmi falso hermanokuna. Paykun disimulawlla allin hermanoman tukuspa, noqaykuman juntakamuranku. Hinaspan costumbrenkuman hina imatapas ruwanaykuta munaranku. Ichaqa chay falso hermanokunapa costumbrenkuman hina ruwayqa, esclavo kayman kaqmantapas kutishasunman hinan. Chay costumbrekunamantan noqanchisqa ña libreña kanchis, Jesucristo librawasqanchisrayku. ⁵ Chayraykun noqaykuqa manapuni convencechikuraykuchu ni huk ratollapas chay falso hermanokunawanqa. Aswanmi noqaykuqa munarayku, Diosmanta qankuna cheqaq willakuyinkunata kasukuspa kawsanaykichispaq.

⁶ Ichaqa qankunapa chay ancha respetasqaykichis Diosmanta yachachiq liderkunaqa manan ni imatapas niwarankuchu, Diosmanta yachachisqayta cambianaypaqqa. Hinaspapas noqamanqa manan willawarankuchu allin liderchus karanku, icha manachus chaytaqa. Noqaqa manataqmi yachaytaqa munanichu chaymantaqa. Hinaspapas Diosqa manan juzgan runakunapa sumaq uyanta qawaspachu, nitaq allin p'achayoc kasqanta qawaspachu. ⁷ Noqamanqa kikin Diospunin encargawaran huk law nacionniyoq runakunaman, Jesucristomanta allin willakuykunata willanaypaq, imaynan apóstol Pedromanpas encargaran Israel nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta willananpaq chay hinata. Sayna encargasqa kasqaytan chay liderkunaqa allinta entienderanku. ⁸ Kikin Diosmi apóstol Pedrotaqa Israel nacionniyoq runakunapa apostolnin kananpaq mandaran. Saynallataqmi noqatapas huk law nacionniyoq runakunapa apostolnin kanaypaq kachallawarantaq.

⁹ Chayraykun chaypi iglesiamanta allin reqsisqa kaq liderkuna Jacobo, Pedro, hinallataq Juanpiwan, cuentata qorukuranku Jesucristopa partenmantaña kasqaykuta. Chaymi makinkuta haywariwaranku noqaman, hinallataq Bernabeymanpas. Hinaspan niwaranku:

—Allinmi huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta willaq rinkichis chayqa. Saynaqa noqaykuñataqyá kay Israel nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta willamuq risaoku, nispanku.

¹⁰ Hinaspan paykunaqa valekuwaranku wakcha runakunamanta yuyarinaykupaq. Saynata niwasqankuman hinan, noqaykuqa wakcha runakunata tukuy sonqoykuwan yanaparayku.

Pablo Antioquía llaqtapi Pedrota q'aqchasqanmanta

¹¹ Antioquía llaqtaman Pedro chayaramuqtinmi, uyanpi q'aqcharani mana allinkuna ruwasqanmanta. ¹² Ñawpaqtan Pedroqa Jesucristopi creeq huk law nacionniyoq runakunawan kushka mikhurán. Ichaqa apóstol Jacobopa mandamusqan circuncisión costumbreyoq Israel nacionniyoq runakuna chayaramuqtinkutaqmi, Pedroqa criticanankumanta manchakuspa, manaña chay huk law nacionniyoq runakunawanqa mikhuyta munarannachu. ¹³ Saynallataqmi Jesucristopi creeq Israel nacionniyoq wakin runakunapas Pedropa ruwasqanta rikuspa, ishkey uya kayta qatipakuranku; asta kikin Bernabeypas chay ishkey uya runakunatan qatipakuran. ¹⁴ Chaymi Jesucristopa allin yachachikuyninkunaman hina, mana allin ruwasqankuta rikuspays, llapallan runakunapa ñawpaqninpi Pedrotaqa q'aqcharani khaynata:

—Qanqa Israel nacionniyoq runa kashaspaykin, huk law nacionniyoq runakuna hina kawsashanki. Saynata kawsashaspaykiri, çimanaqtintaq Jesucristopi creeq huk law nacionniyoq runakunatari obligashanki, circuncisión costumbreta ruwachikunankupaqrí? nispay.

Jesucristopi iñispalla salvasqa kananchismanta

¹⁵ Noqaykuqa nacesqaykumantapachan Israel nacionniyoq runakuna kayku. Manan huk law nacionniyoq runakuna hinachu, huchallapi kawsayku.

¹⁶ Hinaspapas noqaykuqa yachaykun kayta: Diosqa manan ni pi runatapas salvawanchis Moisespa escribisqan leykunata cumplisqanchisraykuchu; nitaqmi allin kaqkunata ruwasqanchisraykuchu. Aswanmi noqanchisqa Señor

Jesucristopi confiaranchis; saynapin huchanchiskunamantaqa ña perdonasqaña kanchis. Chaymi niykichis, manan ni pi runapas Moisespa escribisqan leykunawanqa salvasqa kaytaqa atinmanchu.

¹⁷Saynallataqmi huk law nacionniyoq runakunapas, huchasapa kasqan-kumanta wanakuspa, Señor Jesucristopi creesqankurayku salvo kanku. Ichaqa noqaykupas, Israel nacionniyoq runakuna kashaspapas, manan Moisespa escribisqan leykunawanchu salvoqa kayku; aswanqa Señor Jesucristopi creespan salvoqa kayku, noqaykupas huchayoq runakuna kasqayku-rayku. Kay nisqaywanri, ¿“Jesucriston permitin huchata ruwananchispaq” nishanichú? Manan. (Jesucristoqa manan huchata ruwanapaqchu hamuran. Aswanmi payqa hamuran llapallan runakuna huchankumanta wanakuqtinku, paykunata perdonaspa salvananpaq). ¹⁸Noqaqa Jesucristopi creespan salvasqa kasunchis nishaspaq, khaynata niyman: “Moisespa escribisqan leykunata kasukuspan salvasqa kasunchis”, nispa, saynata nispayqa kikillaymi condenakushani; hinaspan noqaqa huchayoq kaqmanta kayman. ¹⁹Ichaqa Moisespa llapallan escribisqan leykunataqa manan noqaqa cumpliyta atiranicu, salvasqa kanaypaqqa. Chaymi noqaqa manaña leykunapiqa confianichu, salvasqa kanaypaqqa. Aswanmi noqaqa huk wañusqa runa hinaña kashani leykunapaqqa. Hinaspan noqaqa kunan Diosllataña kasukunaypaq kawsashani. ²⁰Chaymi noqaqa, Jesucristo cruzpi chakatasqa kaqtin, noqapas paywan chakatasqa hina karani. Chayraykun mana noqañachu kawsani. Aswanmi noqapiqa Jesucristoña kawsan. Kay pachapi aycha cuerpoypi kawsashaspapas, Diospa Wawan Señor Jesucristopi confiaspaymi kawsashani. Paymi anchata munakuwaspa, noqarayku cruzpi chakatasqa wañuran. ²¹Manataqmi noqaqa rechazayta atiymanchu Diospa favorecewasqantaqa. Sichus Moisespa escribisqan leykunawan salvasqa kaswan chayqa, manachá ni imapaqpas valenmanchu Señor Jesucristopa wañusqanqa.

**¿Moisespa leyninkunata cumplispachu icha
Jesucristopi creespachu salvasqa kasunchís?**

3 ¹¡Ay, Galacia provincia lawpi tiyaq mana entiendey atiq roqro uma wawqe panakuna! ¿Pitaq qankunatari engañarusunkichis, cheqaq kaqpi amaña creenaykichispaqrí? Noqa kikiypunin qankunamanqa willaraykichis, imaynatas Señor Jesucristota cruzpi chakatasqankumantaqa. ²Chaymi noqaqa kunan yachayta munani, ¿qankunari Moisespa escribisqan leykunata kasukuspachu, Santo Espirituta chashkirankichís? Manan. Qankunaqa Señor Jesucristomanta allin willakuykunata creespaykichismi Santo Espiritutaqa chashkirankichis. ³¿Chaychu qankunari, mana entiendeq roqro uma sonso runakuna hina kashankichís? Kay mosoq kawsayta qallarinaykichispaqqa necesitarankichismi Santo Espíritu tukuy imapi yanapasunaykichista. ¿Chaychu kunanri kikiykichispa ruwasqallaykichiswan salvakuyta munashankichís? ⁴Señor Jesucristorayku tukuy ima pasasusqaykichispa, ¿yanqapaqchu kanman? ¡Manan yanqapaqchu chaykuna pasasusqaykichisqa kanman! ⁵Diosqa qankuna ukhupin tukuy milagrokunata ruwaran. Hinaspapas qankunamanmi Santo Espiritunta qosurankichis. Chaykunataqa ruwaran manan Moisespa escribisqan leykunata kasusqaykichisraykuchu, aswanqa Jesucristomanta uyarispa, paypi inisqaykichisraykun.

Abrahamwan pactota Dios ruwasqanmanta

⁶Ñawpaq abuelonchis Abrahampas Diospin confiaran. Chayraykun payqa, Diospa ñawpaqninpiqa, allin rikusqa justo runa karan. ⁷Chaymi yachanchis, Diospi cheqaqta creeqkunaqa Abrahampa mirayninkuna hina kasqan-kuta. ⁸Hinaspapas ñawpaqmantapacharaqmi Diosqa ña willaranña, huk law nacionniyoq runakunapas, Jesucristopi creeqtinku, salvasqa kanankumanta. Chaymi ñawpaq abuelonchis Abrahammanqa nillarantaq khaynata:

“Kay pachapi llapallan nación llaqtayoq runakunan qanrayku bendecisqa kanqaku”, nispa [Génesis 12.3]. ⁹Chayraykun Señor Jesucristopi creeq llapallan runakunataqa Dios bendecin, imaynan Abrahamtapas Diosqa bendeciran saynata.

¹⁰Sichus pipas Moisespa escribisqan leykunaman hap'ipakuspa kawsayta munaqqa, maldecisqan kashanku, mana cumpliy atisqankurayku. Bibliapi nin khaynata: “Pipas Moisespa escribisqan llapallan leykunata mana cumplispa, tukuy tiempo kawsaqqa, Diospa maldecisqan runan kanqa”, nispa [Deuteronomio 27.26]. ¹¹Chayraykun qan-

kunamanqa clarota niykichis, manan ni pipas Moisespa escribisqan llapallan leykunataqa cumpliyta atinkumanchu, huchankumanta perdonasqa kanankupaqqa. (Chayraykun Diosqa Wawan Jesucristota mandamuran, pipas paypi creeqkunalla huchankumanta perdonasqa kaspanku, salvasqa kanankupaq). Chaymantan Bibliapi pipas khaynata nishan: “Justo runaqa Diospi confiasqanraykun paywan kawsanqa”, nispa [Habacuc 2.4]. ¹²Ichaqa Moisespa escribisqan leykunaqa manan Diospi confiaspa, huchanchiskunamanta perdonasqa kananchismantachu rimashan. Aswanmi leypiqa khaynata niwashanchis: “Pipas Moisespa llapallan escribisqan leykunata cumpliyta atispaqa, chay leykunata cumplisqanraykun Dioswan kawsanqa”, nispa [Levítico 18.5].

¹³Ichaqa Señorninchis Jesucriston salvawaranchis chay leykunata mana cumplispa maldecisqa kananchismantaqa. Chayraykun chay leykunata mana cumpliy atisqanchisrayku, noqanchispa rantinchista Señorninchis Jesucristo, cruzpi chakatasqa wañuspa, maldecisqa hina wañuran. Chaymantan Bibliapi khaynata nin:

“Pipas k'ullu cruzpi chakatasqa wañuqqa, maldecisqa runan”, nispa [Deuteronomio 21.23]. ¹⁴Saynallataqmi abuelonchis Abrahammanpas Diosqa prometeran, huk law nacionniyoq runakunata bendecinanpaq. Chaymi huk law nacionniyoq runakunapas, hinallataq noqanchispas Señor Jesucristopi creespanchis, Diospa prometesqan Santo Espirituta chashkishanchis. Chaywanmi Diosqa Abrahamman prometesqanta cumplishan.

Leykunamantawan promesakunamantawan

¹⁵Wawqe panaykuna, entiendenaykichispaq hinan kunan rimapayaykamushaykichis khaynata: Pipas acuerdota ruwaspa, huk papelpi firmaruspañaq, manañan ni pipas atinmanchu ni borraytapas, nitaq chay acuerdoman yapaytapas. ¹⁶Saynaqa kunanyá yachaychis kayta. Diosqa Abrahammanmi hinallataq mirayninmanwanmi prometeran. Chay prometesqanmantaqa manan Bibliapiqa khaynatachu nishan: “Mirayniykikunamanmi prometes-hani”, nispachu, ashka runakunamantapas rimashanman hinatachu. Aswanmi

khaynata nin: “Mirayniykimanmi prometeshani”, nispa; saynata nispaqa huk runallamantan rimasharan; chay mirayninqa karan Señorninchis Jesucriston. ¹⁷Chaymi kayta niykichis: Diosqa ñawpaqtaraqmi huk promesata ruwaran ñawpaq abuelonchis Abrahamwan. Chaymanta tawa pacha kinsa chunkan wata pasaruqtinñan, Moisespa escribisqan leykunaqa chayraq chayamuran. Chayraykun leyta ñawpaqnintaraq Diospa prometesqankunaqa mana anulasqachu kanman, Moisespa escribisqan leykunawanqa, nitaqmi chay promesakunaqa mana valorniyocmanpas tukunmanchu. Sichus Moisespa leynin anulayta atinman chay ñawpaq promesakunata chayqa, mana valorniyochá kanman Diospa chay promesankunaqa. ¹⁸Ichaqa sichus Moisespa escribisqan leykunallata kasukusqanchisrayku salvasqa kasunman chayqa, manan ni imapaqpas valenmanchu Abrahamman Diospa prometesqankunaqa. Chayraykun Diosqa Abrahamman prometeran, chay prometesqanqa gratislla kananpaq.

¹⁹Chayri, ¿imapaqtaq valen Moisespa escribisqan leykunari? Moisespa escribisqan leykunaqa qosqa karan, runakunapa tukuy mana allinkuna ruwasqanku alayriman orqosqa kananpaqmi, saynapi huchayoc kasqanchista yachananchispaqmi. Ichaqa chay leykunaqa serviran Abrahampa mirayninmanta Diospa prometesqan salvakuq runa (Jesucristo) hamunankamallan. Hinaspapas Diosqa angelninkunatan kamachiran, chay leykunata Moisesman qonanpaq. Chaymi Moisesñataq chay leykunata chashkiswa, noqanchisman yachachiwaranchis. ²⁰Ichaqa prometesqanta Abrahamman Dios qospaqa, manan huk willakuqtaraqchu kamachiran willananpaq. Aswanqa kikin Diospunin personalmente Abrahammanqa willaran chay promesataqa.

Imapaqsi Moisespa escribisqan leykuna servisqanmanta

²¹Moisespa escribisqan llapallan leykunaqa manan Abrahamman Diospa promesankuna qosqanpa contranpichu kashan. Sichus Moisespa escribisqan leykunata kasukusqanchisrayku salvasqa kasunman chayqa, chay llapallan leykunata kasukusqanchisraykuchá noqanchisqa salvasqa kasunman. (Ichaqa manan chay llapallan leykuna cumplitaqa atisunmanchu). ²²Chaykunamantan Bibliapi nishan khaynata: “Runakunaqa huchapa dominasqanmi llapallanku kashanku”, nispa. Chayraykun niykichis, chay runakunaqa salvasqa kayta atinqaku, Señor Jesucristopi creespankun, manan leykunata cumplispachu.

²³Ichaqa Jesucristopi creenanchispaq manaraq tiempo chayamushaqtinmi, Moisespa escribisqan leykunaqa huk cárcel hina noqanchispaq karan. Chaymi noqanchisqa huchapi kawsaspaqa, huk carcelpipas wishq'asqa kashasunman hina kasharanchis. Ichaqa sayna kashaqtinchismi, Señor Jesucristo hamuran, paypi iñispa salvasqa kananchispaq. ²⁴Ichaqa Moisespa escribisqan leykunaqa, huk pusawaqninchis maestro hinan karan, huchayoc kasqanchista yachachiwaspanchis, Señor Jesucristoman apawananchispaq, saynapi Señorninchis Jesucristopi iñispa, (huchanchiskunamanta perdonasqa kspa), salvasqa kananchispaq. ²⁵Ichaqa ñan kunanqa Señorninchis Jesucristopi iñinapaq tiempo chayaramunña. Chayraykun kunanqa manaña necesarioñachu chay leykunawan pusachikunapaqqa.

²⁶Chaymi qankunaqa, Señorninchis Jesucristopi iñisqaykichisrayku, llapallaykichis Diospa wawankunaña kashankichis. ²⁷Hinaspapas qankunaqa

bautizasqa kasqaykichiswanmi Jesucristomanña pertenecenkichis. Chaymi qankunaqa Señorninchis Jesucristoman rikch'akushankichis tukuy ima ruwasqaykichispipas. ²⁸Chaymi kunaanqa Señor Jesucristopi creesqanchisrayku hukllaña kanchis. Chaymi manaña importañachu Israel nacionniyoq kaypas, otaq huk law nacionniyoq kaypas, esclavo kaypas, otaq libreña kaypas, qari kaypas, otaq warmi kaypas. ²⁹Saynaqa, sichus qankuna Señor Jesucristomanña pertenecenkichis chayqa, ñawpaq abuelonchis Abrahampa familianmanmi pertenecenkichis. Sayna kaqtinqa, Abrahamman Diospa prometesqan herenciakunatapas chashkinkichismi.

Diospa wawanña kasqanchismanta

4 ¹Noqaqa nillaykichistaqmi kayta: Pipas warmallaraq kashaspanqa manan herenciataqa chashkinmanraqchu, warmallaraq kasqanrayku. Payqa wasinpi esclavo hinallaraqmi kashan, chay herenciakunapa dueñonña kashaspanpas. ²Chay warmapa uywaqnin runakunapa hinallataq tukuy imankunata cuidaq runakunapa makillanpiraqmi kanan, asta papanpa señalasqan tiempokama. ³Saynallataqmi noqanchispas Señor Jesucristota manaraq reqsishaspanchisqa, chay warma hina, runakunapa tukuy costumbrkunata kasukuspa kawsaranchis. ⁴Ichaqa tiempo cumplirukuqtinmi Diosqa Wawan Jesucristota mandamuran. Chaymi Jesucristoqa huk warmimanta nacemuran. Hinaspan paypas Israel nacionniyoq runakuna hina, Moisespa escribisqan leykunata kasukuspa kawsaran. ⁵Hinaspapas Señorninchis Jesucristoqa hamuran, leyman hina castigasqa kananchismanta librawananchispaqmi, saynapi wawankunata hinaña Dios chashkiwananchispaq. ⁶Chaymi qankunaqa Diospa wawankunaña kankichis. Chayraykun Diosqa wawankuna kasqanchisrayku, Wawanpa Espiritunta sonqonchisman mandamun, chaypi tiyananpaq. Chay Santo Espiritun noqanchista rimachiwanchis Diosmanta khaynata: “¡Khuyakusqay Taytalláy!” nispa. ⁷Hinaspapas qankunaqa manañan kunaanqa esclavo runakuna hinañachu kankichis; aswanqa Diospa wawankunañan kankichis. Chayraykun qankunaqa Señor Jesucristopi creesqaykichisrayku Diosmanta huk herenciata chashkinkichis.

Galacia provincia lawpi creyentekunamanta

⁸Ñawpaqtaqa Diosta manaraq reqsishaspaqa, qankunaqa huk esclavo hinan idolokunata servirankichis; chay idolokunaqa falso dioskunan. ⁹Ichaqa kunanmi qankunaqa cheqaq Diosta ña reqsinkichishña. Hinaspapas qankunataqa Diosmi allinta reqsisunkichis. Chayri, ¿imaynataq qankunari chay idolokunatari kaqmanta servishankichis? Chay falso dioskunapaq mana ni ima atinyiyoqmi kanku. Hinaspapas manan ni imapaqqas chay idolokunaqa valenkuchu. Chaychu qankunari, ¿kaqmanta chay falso dioskunapa esclavonkuna kayta munashankichis? ¹⁰Qankunaqa hatun p'unchawkunata, mosoq killakunata, allin tiempokunata, hinallataq mosoq watakunata imaraqmi festejashankichis. ¹¹Chaykunata ruwaqtiykichismi noqaqa anchata preocupakushani, esforzakuspay qankunaman yanqapaq yachachisqaymanta.

¹²Wawqe panaykuna, ruegakamuykichismi, qankunaqa noqa hina libreyá kaychis ñawpaq leykunamantaqa. Ichaqa noqapas qankuna huk law nacionniyoq runakunaman hinan tukurani, (saynapi Israel nacionniyoq

llaqtamasiy runakunapa leyninkunamanta libre kanaypaq). Saynata qankuna hina kawsaqtiymi, qankunaqa mana ni imapipas ofendewarankichishchu. ¹³Aswanmi qankunaqa yachashankichis, chay Galacia provincia lawninta pasashaspay, onqoywan ñak'arisqayta. Chayraykun noqaqa qankunawan qepakuspay, Señor Jesucristomanta allin willakuykunata primertaqa qankunaman willaraykichis. ¹⁴Chay onqoyniyqa huk prueba hinan karan noqapaq hinallataq qankunapaqpas. Ichaqa sayna onqosqa kashaqtiypas, qankunaqa manan cheqnipakuwarankichishchu, nitaqmi rechazawarankichispashchu. Aswanmi Diospa angelninta hina, otaq kikin Señor Jesucristotapas chashkishawaqchis hinata, sumaqta atiendeykuwarankichis. ¹⁵Noqaqa allintan reqsiykichis. Qankunaqa ñawiykichistapas orqokuspa qowanaykichispaq hinaraqmi ñawpaqtaqa karankichis. Kunanri, ¿imataq qankunapa kusikuy-niykichiswanri pasarun? ¹⁶¿Qankunaman cheqaq kaqkunata nisqayraykuchu enemigoykichismanña tukurapuni?

¹⁷Qankunaman chayamuq falso maestrokunaqa, llullakuspankun tukuy imata yachachishasunkichis. Hinaspapas paykunaqa qankunamantan anchallataña interesakuq tukunku. Ichaqa manan paykunaqa allinniykichistachu munanku. Aswanmi paykunaqa noqaykumanta qankunata karunchayta munashanku, saynapi paykunallataña qatikunaykichista munaspanku. ¹⁸Allinmi hukkunamanta pipas interesakuspa yanapayninqa. Ichaqa chay interesakuyqa, allin intencionwan hinallataq tukuy tiempoyá kachun, amayá qankunawan noqa kaqtillaychu. ¹⁹Qankunataqa wawaykunata hinan noqaqa khuyakuykichis. Chaymi noqaqa, Jesucristopa kawsasqanman hina kawsayniykichis manaraq rikch'akusqanrayku, anchata ñak'arishani, imaynan wawata onqokuq warmipas nanaywan ñak'arin chay hinataray. ²⁰Noqaqa anchatapuni munashani qankunawan kushka kunan ratopuni kayta, saynapi mana q'aqchaq hinalla qankunata rimapayaykunaypaq. Ichaqa qankunapa ruwasqaykichistaqa manan noqaqa entiendeyta atiniraqchu.

Agar sutiyoq warmimanta Sara sutiyoq warmimantawan

²¹Qankunamanta wakinniykichisqa Moisespa escribisqan leykunallatan kasukuyta munashankichis. Qankunari, ¿entiendenkichishchu Moisespa escribisqan leykunapa yachachisqantarí? ²²Ichaqa Moisespa escribisqan libropin khaynata nishan: Abrahampan ishkay qari wawankuna karan. Huknin wawanmi karan esclavan Agar sutiyoq warmipi; huknin wawanña-taqmi karan esposan Sarapi. Saraqa manan esclava warmichu karan. ²³Chay Agar sutiyoq esclava warmimanta nacemuq wawaqa, runapa munayninman hinallan naceran. Ichaqa esposan Saramanta nacemuq wawañataqmi, Diospa prometesqanman hina naceran. ²⁴Kay yachachikuyqa kaytan yachachiwan-chis. Kay ishkaynin warmikunaqa, ishkaynin pactokunamanmi rikch'akun: Agarmi Sinaí nisqa orqopi ruwasqa pactoman rikch'akun. Chaymi Agarmanta nacemuq wawankunaqa esclavo kanankupaq nacemunku. ²⁵Chayraykun chay esclava warmi Agarqa Arabia lawpi Sinaí orqopi ruwasqa pactoman rikch'akun. Arabia lawpi chay Sinaí orqoqa Jerusalén llaqtamanmi rikch'akun. Ichaqa Jerusalenpi tiyaq runakunaqa, (chay Sinaí orqopi Moisespa escribisqan llapallan leykunata cumpliyta munashaspankupas, manan cumpliytaqa atirankuchu. Chaymi) chay leykunapa esclavonkuna hina kashanku. ²⁶Ichaqa

Abrahampa esposan Sarañataqmi mosoq pactoman rikch'akun, libre kasqanrayku. Noqanchisqa pertenecenchis hanaq pacha cielopi mosoq Jerusalén llaqtamanmi, Señorninchis Jesucristo librawasqanchisrayku. (Chay llaqtaqa Jesucristopi creeq llapallan runakunapaqmi). ²⁷(Abrahampa cheqaq warmin Saramanta, hinallataq mosoq Jerusalén llaqtamantawanmi) Bibliapiqa khay-nata nishan:

“Kusikuy mana wiksayakuy atiq warmi.

Kusikuy mana wawayoq kayta atiq warmi.

Kusikuyanta aswan qapariy, onqokuspa nanayta mana reqsiq warmi.

Ichaqa wikch'usqa kaq warmin más ashka warmayoq kanqa, qosayoq

kaq warmimantaqa”, nispa

[Isaías 54.1].

²⁸Wawqe panaykuna, qankunaqa yachankichismi ñawpaq abuelonchis Abrahamman huk wawata Dios prometesqanmanta. Chaymi chay wawaqa Diospa prometesqanman hina naceran. Chay wawan karan Isaac. Chaymi noqanchispas, (huchanchiskunamanta wanakuspa, Jesucristopi creesqanchisrayku,) Diospa prometesqanman hina, wawankunaña kanchis. ²⁹Chay esclava warmi Agarman naceran Ismael; paymi runapa munasqanman hinalla naceran. Ichaqa Abrahampa cheqaq warmin Saramantañataqmi naceran Isaac; payqa Diospa munasqanman hinan Santo Espiritupa yanapayninwan naceran. Ismaelqa Isaactan qatikacharan, hinallataq ñak'arichiran ima. Saynallataqmi kunanpas (Moisespa escribisqan leykunaman hap'ipakuq runakunapas Santo Espiritupa atiyinwan nacemuq runakunata qatikachawashanchis, ñak'arichiwananchispaq). ³⁰Ichaqa, ¿Diosri ima nishantaq Bibliapiri Abrahammanta? Diosqa khaynatana niran: “Chay Agar esclava warmita wasiykimanta qarqoy wawantinta. Chay Agar warmipa wawanqa manan prometesqay herenciaataqa chashkinmanchu. Aswanmi herenciaataqa chashkinqa, Sarapa wawan Isaac, legítima esposaykipa wawan kasqanrayku”, nispa

[Génesis 21.10]. ³¹Wawqe panaykuna, noqanchispas

(Jesucristopi creespaqa,) Abrahampa legítima warminpa wawankuna hinan kanchis. Chayraykun noqanchisqa libre kanchis. Ichaqa manan chay Agar sutiyoq esclava warmipa wawankuna hinañachu kanchis.

Jesucristopi creesqanchisrayku libreña kasqanchismanta

5 ¹ Señor Jesucristo salvawasqanchisraykun noqanchisqa libreña kanchis. Chayraykun Moisespa escribisqan yachachikuy leykunamanqa manaña kutinaykichishchu, kaqmanta esclavo hina kanaykichispaqa.

² Saynaqa allinta uyariwaychis kay nisqayta. Sichus qankuna Moisespa escribisqan leykunapi kamachisqanman hina, circuncisión costumbreta ruwachikuwaqchis chayqa, manachá Jesucristopa cruzpi wañusqanqa ni imapaqpas servinmanchu. ³ Chaymi kaqmanta niykichis, pi runapas circuncisión costumbreta ruwachikuspaqa, obligasqan kashan Moisespa llapallan escribisqan leykunata cumplinanpaq. ⁴ Chaymi qankunataqa niykichis khaynata, sichus Moisespa escribisqan leykunata cumplisqaykichisrayku, Diospa ñawpaqninpi justo runa kanaykichispaq creenkichis chayqa, Señor Jesucristomantaqa karunchasqan kashankichis. Saynata piensaspan Diospa khuyakuynintapas rechazashankichis. ⁵ Ichaqa Señor Jesucristopi iñisqanchisraykun, noqanchisqa Santo Espiritupa yanapayninwan seguro kashanchis, perdonasqan

kaspanchis, salvasqa kananchispaq. ⁶Chayraykun manaña valenñachu circuncisión costumbre ruwasqachus icha manachus kasqanchisqa. Aswanmi kunanqa valen Señor Jesucristopi iñisqanchis, hinallataq runamasinchistapas khuyakusqanchis ima.

⁷Qankunaqa Jesucristopi creespan, allin ñanninta hina purisharankichis. Chayri, ¿pitaq qankunatari pantachisurankichis, Jesucristomanta cheqaq willasqaykunata manaña kasukunaykichispaqrí? ⁸Chay pantachikuqkunaqa manan Diosmantachu hamun. Aswanmi Diosqa waqyasurankichis. Señor Jesucristopi iñinaykichispaq. ⁹Chaykunamantan huk rimaypi khaynata nishan: “Huk pisi lebadurallan llapallan masataqa poqochin”, nispa. (Saynallataqmi huk runapa mana allinkuna yachachisqanpas ashka runakunata pantayman aparunman). ¹⁰Noqaqa anchatapunin Señor Jesucristopi confias-hani, saynapi qankuna tukuy kaykuna nisqaymanta malta ama piensanaykichispaq. Chaymi niykichis: Diosmi chay pantachisuqniykichis runataqa castiganqa, pi runaña kaqtinpas, nispa.

¹¹Wawqe panaykuna, sichus noqa puriymán khaynata yachachispay: “Circuncisión costumbretaqa ruwachikunaykichispunin”, nispay chayqa, manachá qatikachawankumanchu, contento kaspanku. Saynallataq yachachiyman: “Jesucriston noqanchisrayku cruzpi wañuran”, nispay, hinaqtinpas, manachá ni ima problematapas ruwawankumanchu, circuncisión costumbremantapas yachachisqayrayku. ¹²Chay llullakuspa yachachiq runakunaqa qankunata pantachispan purishanku. Ichaqa, ¡sichus circuncisión costumbreta ruwachikunaykichista munaspankuqa, aswanyá paykunaqa qarikay-ninkuta kuchuchikuchunku!

¹³Wawqe panaykuna, Diosmi qankunataqa waqyasurankichis libre kanaykichista munaspa. Ichaqa amayá qankunaqa Jesucristopi creespa libreña kasqaykichisraykuchu, aycha cuerpoykichispa munasqanman hinachu mana allinkunata ruwaspa puriyichis. Aswanyá qankunapura khuyanakuspa, hinallataq yanapanakuspa, allinta kawsaychis. ¹⁴Chayraykun Moisespa escribisqan llapallan leykunaqa, kay huk kamachikuyllapi cumplikun. Chay kamachikuymi niy khaynata: “Runamasiykita khuyakuy, kikiykitapas khuyakushawaq hinata”, nispa [Levítico 19.18]. ¹⁵Chaymi avisashaykichis, sichus peleaspalla, hinallataq qankunapapura maqanakuspalla kankichis chayqa, qankunapurallan dañota ruwanakuwaqchis otaq wañuchinakuwaqchis ima.

Santo Espírituqa munasqanman hina kawsanamanta

¹⁶Chaymi niykichis: Amayá qankunaqa aycha cuerpoykichispa munasqanman hinachu mana allinkunata ruwaspa kawsaychis. Aswanqa Santo Espírituqa munasqanman hinayá kawsaychis. ¹⁷Chay aycha cuerpoykichispa mana allinkuna ruway munasqanqa Santo Espírituqa contranpin kashan. Saynallataqmi Santo Espiritupas mana allin ruwaykunapa contranpi kashan. Chayraykun aycha cuerpoykichispa munasqanwan hinallataq Santo Espiritupa munasqanwan, contranakushanku. Chaymi qankunaqa mana ruwayta atinkichishchu munasqaykichisman hinaqa. ¹⁸Ichaqa sapa p'unchaw Santo Espiritupa pusasqan kaspaykichisqa, manañan necesarioñachu khaynata piensanaykichispaqqa: “Noqaqa obligasqan kashani Moisespa escribisqan llapallan leykunata cumplispa, salvasqa kanaypaq”, nispaqa.

¹⁹Saynaqa yachaychisyá. Runakunapa aycha cuerponkupi huchakuna ruwasqankuqa alayrillan. Chay runakunapa ruwasqan huchakunan kaykuna: waqllikuykuna, manaraq casarasqa kashaspa qariwan otaq warmiwan puñuykuna, pitapas mana manchakuspa milla-millay huchakunata ruwaykuna, tukuy millay viciokunapi puriykuna, ²⁰runakunapa ruwasqan tukuy clase idolokunata yupaychaykuna, layqanakuykuna, cheqinakuykuna, peleaykuna, celosanakuykuna, phiñachinakuspa venganakuykuna, k'aminakuykuna, t'aqanakuykuna, {Diosmanta llullakuspa falso yachachiykuna}, ²¹envidianakuykuna, runamasinta wañuchiykuna, mach'aspa puriykuna, huñunakuspa grupopi qaripas warmipas orgía nisqa millay waqllikuy hucha ruwaykuna, hinallataq chay huchakunaman rikch'akuq tukuy millay huchakuna ima. Chaymi qankunamanpas allinta avisamushaykichis, chay millay ruwaykunamanta ayqekunaykichispaq. Noqaqa ñawpaqtaraqmi ña niraykichishña kaykunamantaqa khaynata: pipas kay millay huchakunata ruwaspalla kawsanqa chayqa, Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa manan haykunqachu, nispa.

²²Aswanqa Jesucristopi cheqaqta llapallan creeqkunamanmi, Santo Espíritu qowanchis: khuyakuyta, kusikuyta, hawkalla kawsayta, pacienciayoq kayta, sumaq sonqoyoq kayta, allin runa kayta, Diospi confiyta, ²³llamp'u sonqo kayta, hinallataq tukuy mana allin ruwaykunamanta controlakuyta ima. Kay allin ruwaykunamantaqa manan ni ima leypas contranpiqa kanchu. ²⁴Ñawpaqtaqa cuerponchista kasukuspanchismi cuerponchispa munasqanta ruwaspa, tukuy huchakunallapi kawsaranchis. Ichaqa Señor Jesucristopi iñisqanchisraykun, chay huchakunataqa manaña ruwanchishñachu, huchapaqqa wañusqapas hinaña kasqanchisrayku.

²⁵Saynaqa sichus Santo Espiritupa munasqanman hina purisunchis chayqa, Santo Espiritupa yachachiwasqanchista kasukuspayá kawsasunchis.

²⁶Aswanqa amayá paytukusqa runakuna hinachu kasunchis. Hinaspapas nitaq contranakuspachu nitaq envidianakuspachu kawsasunchis.

Tukuy imapi yanapanakunamanta

6 ¹Wawqe panaykuna, sichus pitapas ima hucha ruwashaqtapas tarinkichis chayqa, iñinyikichispi allin firme sayaqkunayá llamp'u sonqowan correjiychis, saynapi paykunapas huchankumanta wanakuspa, Diosman kutirinkupaq. Ichaqa allintayá qankunapas cuidakuychis huchaman urmaykunaykichismantaqa. ²Ima sasachakuykunaña hamuqtinpas yanapanakuychis qankunapura. Saynata ruwaspaqa, Señor Jesucristopa kamachisqan leytan cumplishankichis.

³Sichus pipas mana importante kashaspa, importante kananpaq creekun chayqa, pay kikillantan engañakushan. ⁴Chayraykuyá sapankamanku kikinpa kawsasqanpi allinta yuyaymanarichun. Sichus allinta kawsaspaqa, kusichunayá sayna kawsasqanmanta. Ichaqa amayá qawachunchu huk runapa kawsaynintaqa, khaynata piensaspa: “Manan pipas noqapa allin ruwasqaymanqa igualawanchu”, nispaqa. ⁵Chaymi niykichis, sapankama runakunan Diosman cuentata qonqaku, allin otaq mana allin ruwasqankumantaqa.

⁶Liderninkupa yachachisqanta chashkiq creyentekunaqa, chay yachachiqnin liderkunatayá ima kaqninkuwan yanapachunku.

⁷Saynaqa amayá kikkilaykichistaqa engañakuychishchu. Diostaqa manan ni pipas engañanmanchu nitaq burlakunmanpashchu. Runaqa tarpusqanman hinan cosechan. (Allin kaqta ruwaqmi, Diosmanta bendicionta chashkinga. Mana allin kaqta ruwaqñataqmi, Diosmanta castigota chashkinga). ⁸Sichus qankuna aycha cuerpoykichispa munasqanman hinalla tukuy mana allinkunata ruwankichis chayqa, chay ruwasqaykichisman hinan wañuyta tarinkichis. Ichaqa sichus Santo Espiritupa munasqanman hina imatapas ruwankichis chayqa, wiñay kawsaytan cosechankichis. ⁹Chaymi noqanchisqa mana pisipaspa allin kaqkunata ruwananchis. Sichus mana ishkeyaspa allin kaqkunata ruwaspa kawsasunchis chayqa, tiempo chayamuqtinmi Diosmanta sumaq cosechata hina premiota chashkisunchis. ¹⁰Chayraykuyá noqanchisqa Señor Jesucristopi creeqmasin chiskunata tukuy sonqonchismanta allinta yanapasunchis; saynallataq atisqanchisman hina llapallan runakunatapas yanapasunchis.

Cartapa tukukuyninmanta

¹¹Qawariychis kay hatun letrakunata. Kay partetaqa noqa kikiypunin escribimushaykichis.

¹²Chay circuncisión costumbreta ruwachikunaykichista munaq runakunaqa obligashasunkichis, runakunapa ñawpaqninpi alabasqa kayta munaspankun. Paykunaqa Jesucristopa cruzpi wañusqanmantaqa manan yachachiyta munankuchu, saynapi ama qatikachasqa kanankupa. ¹³Paykunaqa circuncidasqa kashaspankupas, Moisespa escribisqan leykunataqa manan kasukunkuchu. Saynata kawsashaspankupas, qankunatan ichaqa obligashasunkichis circuncisión costumbreta ruwachikunaykichispaq, saynapi qankuna kasukuqtiykichis, paykuna alabakuspa, khaynata ninankupa: “Kasurachikunchis”, nispanku. ¹⁴Noqan ichaqa mana ni imamantapas alabakusaqchu. Aswanmi noqaqa Señorninchis Jesucristollata alabani, cruzpi wañuspa salvawasqanchismanta. Chaymi noqamanqa manaña importawanñachu, sichus Jesucristopi mana creeq runakuna noqapa contraypi imata piensaqtinkupas. Noqaqa chay piensayninkupaqmi wañusqa hinaña kashani. Kay mundopi tukuy mana allin ruwaykunaqa ñan noqapaqqa wañusqa hinaña kashan Jesucristopi iñisqayrayku. Saynallataqmi noqapas kay mundo-paqqa wañusqa hinaña kashani. ¹⁵Chayraykun niykichis, Señor Jesucristopi creeq runakunapaqqa manañan valenñachu circuncisión costumbre ruwachikusqankupas, otaq mana ruwachikusqankupas. Aswanqa Jesucristopi creesqanchisrayku mosoq kawsayniyoq kallasqanchismi valen. ¹⁶Chayraykun huktawan niykichis, sichus pipas kay yachachisqayman hina kasukuqkunataqa, Diosyá sapa p'unchaw yanapaspa bendecichun, hinallataq kuisqata ima kawsachichun, Jesucristopi creespa, wawankuna kasqankurayku.

¹⁷Kunanmanta ñawpaqmanqa amañayá ni pipas ima problematapas ruwachunkunñachu. Noqataqa Jesucristomanta willakusqayraykun enemigoykuna castigawaranku. Chaymi cuerpoypas k'irikunaq sanoyasqan marcaña kashan, saynapi llapallan runakuna Jesucristopa serviqnin kasqayta yachanankupa.

¹⁸Ancha khuyasqay wawqe panaykuna, Señorninchis Jesucristoyá sonqoykichispi kawsaspa, tukuy imapi yanapasunkichis. Amén.

EFESIOS

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran, Éfeso llaqtapi creyentekunaman apachinanpaq (Efes 1.1; 3.1). Hinaspan kay cartata apachiran Tíquico sutiyoq hermanowan (Efes 6.21). Kay cartaqa rikch'akun apóstol Pablop Colosas llaqtaman escribisqan cartamanmi. Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablop papanqa ishkey nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkey nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkey sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqan leykunamanta allin yachaq runan karan. Señor Jesucristopi manaraq iñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi iñispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 60 otaq 64 watakunapin, Pablo carcelpi kashaqtin (Efes 3.1).
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Éfeso llaqtapi tiyaq mana Israel nacionniyoq creyentekunapaqmi (Efes 2.11).
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Señor Jesucristopi creeqkuna, huk sonqolla otaq huk runa hinalla kaspanku, allinta kawsanankupaqmi (Efes 4.17).
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Imaynan Santo Espiritupas huklla, saynallataqmi qankunapas Jesucristopi creesqaykichisrayku, huk cuerpo hinalla kankichis... Ch'ullallan Diosqa; paymi llapallanchispa Taytanchis; paymi tukuy imatapas gobiernan; payllataqmi noqanchispi kaspa yanapawanchis, paypa munasqanman hina ruwananchispaq” (Efes 4.4, 6).
6. **Kay cartari, ¿imayna divisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna divisqan kashan:
 - (1) Apóstol Pablo graciasta Diosman qosqanmanta (Efes 1.1-23).
 - (2) Diospa khuyakuyninwan salvasqa kasqanchismanta (Efes 2.1-22).
 - (3) Apóstol Pablo huk law nacionniyoq runakunaman evangelio willasqanmanta (Efes 3.1-21).
 - (4) Jesucristopi creeqkunaqa huk sonqolla kawsananchismanta (Efes 4.1 asta 5.20).
 - (5) Casarasqa runakuna imayna kawsanankumanta (Efes 5.21-33).
 - (6) Tayta mamakunapaq, hinallataq wawankupaqwan kamachikuyman (Efes 6.1-9).
 - (7) Soldado hina allin armasqa iñiyinchispi kawsananchismanta (Efes 6.10-24).

Cartapa gallariyninmanta

1 ¹Éfeso llaqtapi tiyaq khuyasqay wawqe panaykuna, Diosmi noqa Pablo-taqa munayninman hina akllawaran, Señor Jesucristopa apostolnin kanaypaq. Chaymi kay cartata qankunaman escribimuykichis, Jesucristopi allinta iñispa, payllapaq kawsasqaykichisrayku.

²Noqaqa Dios Taytanchismantan hinallataq Señorninchis Jesucristomanta-wanmi mañakushani, qankunata yanapaspas, kusisqata hinallataq haw kallata kawsachisunaykichispaq.

Apóstol Pablo graciasta Diosman qosqanmanta

³Jesucristopi creesqanchisraykun, Dios Taytanchisqa hanaq pachamanta Wawan Jesucristontakama tukuy imapi bendeciwanichis, allinta kawsananchispaq. Chayraykuyá Señorninchis Jesucristopa Taytan Diosqa ancha alabasqa kachun. ⁴Diosqa manaraq kay pachatapas unanchashaspanmi, noqanchistaqa anchata munakuwaspanchis Wawan Jesucristontakama akllakuwaranchis, saynapi paypa ñawpaqninpi manaña ni ima huchayoq kaspanchis, payllapaqña kawsananchispaq. ⁵Kay pacha manaraq unanchasqa kashaqtinmi, Diosqa anchata khuyakuwaspanchis ña decidiranña adoptawananchispaq, saynapi Jesucristopi creeqtinchis Diospa wawankuna kananchispaq. Chaytan Diosqa ñawpaqmantaraq ña planearanña voluntadninman hina; hinaspan payqa chay planeasqanta ancha kusikuywan ruwaran. ⁶Diosqa wawankuna kananchispaqqa gratistallan chashkiwaranchis, ancha khuyakusqan Wawan Jesucristo noqanchispa rantinchispi wañusqanrayku. Chaymi noqanchisqa Diosta alabananchis. ⁷Diosqa anchata munakuwaspanchismi, Señor Jesucristo cruzpi yawarninta ch'aqchuspa wañusqanwan, huchanchista perdonawaranchis, saynapi salvasqa kananchispaq. ⁸Diosqa ancha yachayniyoq, hinallataq tukuy imatapas entiendeq kaspanmi, ancha hatun munakuyninta rikuchiwaranchis. ⁹Hinaspan Diosqa yachachiwaranchis ñawpaqmantaraq pakasqa hina planninta. Chay plannintan Diosqa munaran paypa munasqanman hina, Jesucristontakama cumplisqa kananta. ¹⁰Diosqa chay piensasqan planninman hinan tiempo chayamuqtin, chay planninta cumplichinqa. Hinaspan Diosqa tukuy ima hanaq pachapi kaqkunata, hinallataq kay pachapi kaqkunatapas, Wawan Jesucristopa kamachinanpaq churanqa.

¹¹Diosqa piensasqanman hinan tukuy imata ruwan. Chaymi Señor Jesucristowan huklla kasqanchisrayku, Diosqa ñawpaqmantapacharaq noqanchista akllawaranchis, huk sumaq herenciata chashkinanchispaq. Chaytan Diosqa planearan voluntadninman hina tukuy imapas ruwasqa kananpaq. ¹²Chayraykun noqayku (Israel nacionniyoq runakunaqa) Diosmanta Hamuq Salvadora ña ñawpaqmantaraq suyasharaykuña. Hinaspan noqaykuqa akllasqa karayku, tukuy atiyniyoq kasqanmanta Diosta alabanaykupaq.

¹³Qankuna (huk law nacionniyoq runakunapas) Jesucristomanta allin willakuykunata uyarispan, salvasqa kanaykichispaq creerankichis. Saynapin qankunaqa Jesucristowan huklla kaspa, Diospa prometesqan Santo Espirituta chashkirankichis. Hinaspan chay Santo Espirituwan huk sellowan hina sellasqa karankichis, saynapi Diospa wawankuna kasqaykichista yachanaykichispaq. ¹⁴Ichaga Santo Espiritun noqanchispaqqa huk garantía hina,

prometewasqanchis herencianchista chashkinanchispaq. Diospa prometewasqanchis chay herenciataqa chashkisun, tukuy mana allin kaqkunamanta Dios librawaqtinchishñan, saynapi Diosllataña alabananchispaq.

Apóstol Pablo Diospi ñiñkunapaq mañakusqanmanta

¹⁵Noqaqa uyarinin Señorninchis Jesucristopi creesqaykichismanta, hinallataq llapallan enteron llaqtakunapi kaq wawqe pananchiskunatapas khuyakusqaykichismanta. ¹⁶Chayraykun noqaqa qankunamanta yuyarispay, Diosmanta sapa kutin mañakuni. Hinaspan qankunamantapas graciasta qoni. ¹⁷Saynallataqmi noqaqa Señorninchis Jesucristopa Taytan Diosman mañakuni, qankunaman allin yachayta qosunaykichispaq, saynapi Diosmanta yachachikuykunata allinta entiendenaykichispaq, hinallataq payta astawan reqsinaykichispaq. ¹⁸Hinaspapas Diosmantaqa mañakullashanitaqmi, kikin Diospuni qankunaman allin entiendeyta qosunaykichispaq. Saynapi qankuna imapaqsi salvasqa karankichis chaymanta, hinallataq Diospa prometewasqanchis suma-sumaq herencia chashkinaykichismantawan, allinta yachanaykichispaq. ¹⁹Saynallataqmi qankunaqa allinta yachankichis, Diosqa ancha hatun atiyniyoq kasqantapas. Chay atiyinwanmi tukuy imapi yanapawanchis, Jesucristopi creeqtinchis. Hinaspapas Diosqa chay ancha atiyinwanmi ²⁰Señor Jesucristotapas wañusqanmanta kawsarichimuran. Hinaspan Wawan Jesucristotaqa hanaq pacha gobiernanan suma-sumaq glorianpi phaña ladonpi tiyaykachiran. ²¹Hinaspan Diosqa chay ancha atiyinwan Señorninchis Jesucristoman tukuy autoridadta qoran, gobiernakunata kamachinanpaq, autoridadkunata kamachinanpaq, tukuy poderniyoq kaqkunata kamachinanpaq, hinallataq atiyniyoq angelkunatapas kay tiempopipas hinallataq hamuq tiempopipas kamachinanpaq. ²²Hinaspan Diosqa tukuy imakunatapas Wawan Jesucristopa chakinpa pachanman churaran. Saynallataqmi Diosqa Wawan Jesucristota churaran, iglesiapa lidernin uma hina kananpaq. ²³Chaymi Jesucristopi llapallan ñiñkunapaq Jesucristopa cuerpon hina kanchis. (Umaqa manan separakunmanchu cuerpomantaqa, huklla kasqanrayku). Saynallataqmi noqanchispas Jesucristopi creesqanchisrayku paywan tukuy imapi huklla kanchis, imaynan Jesucristopas Dios Taytanwan huklla kanku chay hina. Cristoqa tukuy unanchasqa kaqkunatan kamachin. Hinaspapas payqa chay tukuy ima unanchasqanpin kashan.

Diospa khuyakuyninwan salvasqa kasqanchismanta

2 ¹Qankunaqa ñawpaqtaqa tukuy clase huchakunata ruwasqaykichisraykun Diospaqqa wañusqa hina kasharankichis. {Sayna kashaqtiykichismi Diosqa mosoq kawsayta qosurunkichis}. ²Ichaqa Jesucristopi manaraq creeshaspaqa, kay pachapi runakunapa tukuy mana allinkuna ruwasqantan qankunaqa ruwarankichis. Hinaspapas qankunaqa diablopa kamachisqanta ruwaspan kawsarankichis. Chay diabloqa Diosta mana kasukuq runakunatan kunanpas aswan masta pantachishan, saynapi aswan más millay huchakunata ruwanankupa. ³Saynan noqanchispas ñawpaqtaqa llapallanchis puriranchis, aycha cuerponchispa munasqanta ruwaspa, hinallataq piensayninchispa munasqantawan kasukuspa, mana allinkunata ruwaspa. Chayraykun noqanchisqa castigasqa kaspas ñak'arinapaq ña destinasqaña kasharanchis,

wakin huchasapa runakuna hina. ⁴ Ichaqa saynata kawsashaqtinchismi, Diosqa anchata khuyapayawaspanchis, ancha hatun khuyakuyninwan khuyakuwaranchis. ⁵ Chayraykun huchanchiskunarayku wañusqa hina kashaqtinchispas, Señorninchis Jesucristopa kawsarimusqanwan wiñay kawsayta Dios qowaranchis. Hinaspapas Diosqa gratisllan salvawaranchis. ⁶ Diosqa Señorninchis Jesucristota wañusqanmanta kawsarichispanmi, noqanchistapas wañusqa hina kasqanchismanta kawsarichiwaranchis. Hinaspan Jesucristowan huklla kasqanchisrayku, Jesucristotawan kushkata tiyaykachiwaranchis hanaq pacha Diospa sumaq glorianpi. ⁷ Chaykunatan Diosqa ruwaran, anchatapuni khuyakuwasqanchista qepa tiempoman rikuchiwananchispaq. Hinaspapas Diosqa Señorninchis Jesucristontakaman anchatapuni khuyakuwaranchis. ⁸ Chaymi Diosqa khuyakuynillanwan salvawanchis, noqanchis paypi creeqtinchis. Manan pipas kikillanmantaqa salvasqa kaytaqa atinmanchu. Aswanmi noqanchistaqa Dios anchata khuyakuwaspanchis gratislla salvawanchis. ⁹ Hinaspapas noqanchisqa manan imapas ruwasqanchisraykuchu salvasqaqa karanchis. Chayraykun pipas mana alabakunmanchu, salvasqa kasqanmantaqa. ¹⁰ Hinaspapas noqanchisqa Diospa unanchasqan runakunañan kanchis. Diosqa Señorninchis Jesucristopi creeqtinchismi mosoq runamanña tukuchiwanichis, saynapi allin kaqkunataña imatapas ruwananchispaq. Hinaspapas Diosqa sayna kanantan ñawpaqmantapacharaq munaran.

Jesucristopi creespa Dioswan allinpasqanchismanta

¹¹ Qankunaqa yuyariychisyá huk law nacionniyoq runakuna kasqaykichista. Chaymi Israel nacionniyoq runakunaqa, qankunamanta rimaspa, niranku khaynata: “Waq huk law nacionniyoq runakunaqa manan circuncisión costumbretaqa ruwachikunkuchu. Noqanchismi ichaqa costumbranchisman hina circuncidasqa kanchis”, nispanku. Ichaqa chay circuncisión costumbretaqa, Israel nacionniyoq runakunaqa aycha cuerpollankupin ruwachikunku. ¹² Ichaqa qankunaqa, Jesucristopi mana creesqaykichisraykun, ñawpaqtaqa Diosmanta karupi kasharankichis. Saynallataqmi qankunaqa mana ni Israel nacionniyoq runakunapashchu karankichis. Chayraykun qankunaqa mana ni yacharankichispashchu, Abrahamwan pactota Dios ruwaspa, payman prometesqankunamantaqa. Hinaspapas qankunaqa, Diosta mana reqsispaykichismi, salvasqa kanaykichistapas mana yacharankichishchu. Hinaspan pantaypi kawsaspaykichis, qankunaqa mana ni ima esperanzayoq kay pachapi kawsarankichis. ¹³ Ñawpaqtaqa Diosmantan qankunaqa karupi kasharankichis. Kunanmi ichaqa Dioswan hukllaña kashankichis, Señorninchis Jesucristo yawarninta cruzpi ch'aqchusqanrayku.

¹⁴ Hinaspapas Señorninchis Jesucriston hawkayaypi kawsachiwanichis. Jesucristoqa cruzpi wañusqanwanmi Israel nacionniyoq runakunata, huk law nacionniyoq runakunawan allinpanachiwaranchis ch'ulla runa hinalla kananchispaq. Ichaqa ñawpaqtan Israel nacionniyoq runakunaqa, huk law nacionniyoq runakunawanqa nishuta cheqninakuspa kawsaranchis. Chay cheqninakuyinchismi noqanchistaqa huk perqa hina separawaranchis. Ichaqa sayna cheqninasqa kashaqtinchismi, Señorninchis Jesucristoqa cruzpi wañusqanwan, chay separawaqninchis perqata thuñichiran. Hinaspan noqanchistaqa allinpanachiwaranchis, huk llaqta hinallaña kananchispaq. ¹⁵ Ichaqa

Jesucristo cruzpi wañuspanmi, Moisespa escribisqan leykunata chinkachiran, amaña chay kamachikusqan costumbrekunata ruwananchispaq, saynapi Israel nacionniyoq runakunapas, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapas, amaña cheqninakuspa kawsananchispaq, aswanpas Jesucristopi creespa, huk familia hinallaña hawkayypi kawsananchispaq. ¹⁶Señorninchis Jesucristoqa cruzpi wañusqanwanmi, Israel nacionniyoq runakunata, huk law nacionniyoq runakunawan, cheqninakusqanchismanta allinpanachiwaran-chis, saynapi (Jesucristopi creespanchis), Dioswan allinpaspa, huk familia hinaña sumaqta kawsananchispaq. ¹⁷Señorninchis Jesucristo kay pachaman hamuspanqa, allin willakuytan qankuna Diosmanta karupi kaq huk law nacionniyoq runakunaman willasurankichis hawkalla kawsanaykichispaq. Saynallataqmi Jesucristoqa willallarantaq chay allin willakuytaqa, leyta reqsiq Israel nacionniyoq runakunamanpas, saynapi noqaykupas salvasqa kanaykupa. ¹⁸Chayraykun Señorninchis Jesucristo llapanchispaq cruzpi wañuran, Israel nacionniyoq runakunapas, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapas paypi creespanchis, Santo Espirituta chashkinanchispaq. Chay Santo Espíritu sonqonchispi kasma yanapawaqtinchismi, noqanchisqa Dios Taytaman ashuyuyta atinchis.

¹⁹Chayraykun niykichis, qankunaqa manañan huk law llaqtayoq extraño runakuna hinañachu kashankichis. Aswanmi kunanqa Diospa llaqtanña, hinallataq Diospa wawankunaña kashankichis. ²⁰Hinaspapas qankunaqa huk allin ruwasqa wasi hinan kashankichis. Chay allin wasiqa hatarichisqa kashan, apostolkunapa, hinallataq profetakunapa allin yachachikuyininkunawanmi. Chay yachachikuykunanan wasipa cimienton rumi hina. Hinaspapas chay wasipa esquinanta hap'iq más importante rumiqa, kikin Señorninchis Jesucriston. ²¹Hinaspapas imaynan huk wasitapas sumaqta hatari-chinku, huk hatun ch'uya templo wasilla kananpaq, saynallataqmi kikin Jesucristopas paypi llapallan creeqkunataqa huk runallaman tukuchiwan-chis, (Diosta sumaqta servinanchispaq). ²²Chaymi qankuna Éfeso llaqtayoq runakuna, hinallataq noqaykupas, Jesucristopi creesqanchisrayku, Diospa llaqtan kanchis. Chaymi Diospa Santo Espiritunqa llapallanchispi kashan. Chayraykun Jesucristopi llapallan creeqkunaqa Diospa iglesiaña kanchis.

Huk law nacionniyoq runakunaman apóstol

Pablo evangelio willasqanmanta

3 ¹Noqa Pablon preso kashani, Jesucristomanta allin willakuykunata willakusqayrayku. Chay willakuykunaqa qankuna huk law nacionniyoq runakunapa allinniykichispaqmi. ²Diosmi noqataqa khuyakuwaspa paymanta allin willakuykunata qankunaman willanaypaq encargawaran. Chaytan qankuna huk law nacionniyoq runakunaqa ña yachankichishña.

³Hinaspapas Diosmi noqamanqa reqsichiwaran pakasqa kaq planninkunata. Chaykunamantaqa ñawpaqtaraqmi chikallantapas ña escribimuraykichishña. ⁴Chaymi qankunaqa kay escribimusqay cartata leespaykichis, cuentata qokunkichis, Jesucristomanta chay pakasqa kaq planninkunata noqa entiendesqaytaqa. ⁵Ñawpaq tiempopiqa Jesucristomanta chay pakasqa kaq plankunaqa manan ni pi runamanpas revelasqachu karan, paykuna yachanankupaqa. Ichaqa kunan tiempopin Diosqa Santo Espirituntakama,

noqayku apostolninkunaman hinallataq profetankunamanpas revelawanku chay pakasqa kaq planninkunataqa. ⁶Chay pakasqa kaq plankunaqa kaymi: Jesucristopi creespankun, huk law nacionniyoq runakunapas, hinallataq Israel nacionniyoq runakunapas, salvasqa kanqaku. Saynallataqmi Jesucristopi creesqankurayku, huk cuerpo hinalla kanqaku. Hinaspan Diospa prometesqantapas chashkinqaku.

⁷Chayraykun mana mereceshaqtiy, Diosqa anchata khuyakuwaspa, atiy-ninta qowaran payta servinaypaq, saynapi Jesucristomanta allin willakuy-kunata runakunaman willamunaypaq. ⁸Hinaspan Diosqa paypi ññiq runa-kunamanta aswan menos importante kashaqtiypas, noqata akllawaran, huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willa-munaypaq. Chay willakuykunaqa ancha valorniyoqmi. ⁹Hinaspapas Diosqa kamachiwaranmi, chay pakasqa kaq planninkuna imaynatas cumplikusqan-manta, qankunaman yachachinaypaq. Ichaqa chay pakasqa kaq planninkuna-taqa kay pacha hanaq pacha unanchaq Diosmi ñawpaqmantaraq secretollapi hap'iran. ¹⁰Chaykunaqa pasaran, kay pachapi runakuna Jesucristopi creeq-tinku, alto cielopi atiyniyoq angelkuna, hinallataq atiyniyoq espiritukuna, chayta rikuspa, Diosqa tukuy imapipas ancha yachayniyoq kasqanta yacha-nankupaqmi. ¹¹Chaytan Diosqa qallariyninmantapacharaq planearan. Chay pakasqa kaq plannintan Diosqa cumpliran Señorninchis Jesucristo nacesqan-wan, cruzpi wañusqanwan, hinallataq kawsarimusqanwan ima. ¹²Chaymi noqanchisqa Señorninchis Jesucristopi ñinisqanchisrayku manaña mancha-kuspa, huk confianzawan Diosman presentakunanchis. ¹³Chayraykun rue-gakuykichispa, qankunarayku ñak'arisqaywanqa amayá hukmanyaychishchu. Aswanyá chay ñak'arisqaykunaqa qankunapa allinniychishispaq kasqanrayku, kusikuychis.

Jesucristopa ancha munakuyninmanta

¹⁴Chayraykun (tukuy atiyniyoq) Dios Taytanchispa ñawpaqninpi qonqo-rikuspa qankunapaq mañakushani. ¹⁵Paymi hanaq pachapi hinallataq kay pachapi tukuy imaymana kawsaqkunatapas unancharan. ¹⁶Chaymi noqaqa tukuy atiyniyoq Dios Taytanchismanta mañakushani, atiyninman hina Santo Espiritunwan sonqoykichista kallpanchasunaykichispaq. ¹⁷Hinaspapas Dios Taytanchismantaqa mañakullashanitaqmi, Jesucristopi ñinisqaykichisrayku, pay kikinpuni qankunapa sonqoykichispi tiyananpaq, saynapi Diosninchispa munakuyninman hina, sumaqta khuyanakuspa, allin saphichasqa hina kawsanaykichispaq. ¹⁸Saynata kawsaspaykichisqa, entiendenkichismi qan-kunapas, hinallataq llapallan creyentekunapas, Jesucristopa munakuyninqa ancha hatu-hatun kasqanta. Payqa kaypipas, maypipas, hinallataq tukuy tiempopipas anchatapunin munakuwanchis. ¹⁹Hinaspapas Señorninchis Jesu-cristopa munakuyninqa tukuy ima yachaymantapas ancha hatunmi. Chay-raykun noqaqa mañakushani, chay munakuyninta qankuna reqsinaykichis-paq, saynapi Diospa Santo Espiritunwan hunt'asqa kanaykichispaq.

²⁰Diosninchisqa ancha atiyniyoqmi, tukuy ima mañakusqanchismantapas, hinallataq piensasqanchismantapas aswan mastaraq noqanchispa favornin-chispi ruwananpaq. Saynaqa graciasýa kachun Diospa atiyin noqanchispi kasqanmanta. ²¹Saynaqa Señorninchis Jesucristopi llapallan ññiqkunayá Dios

Taytanchista hatunchachunku wiña-wiñaypaq, Jesucristo noqanchispa favor-ninchispi ruwasqanrayku. Amén.

Jesucristopi creeqkunaqa huk sonqolla kawsanankumanta

4 ¹Noqa Pablon Señorninchis Jesucristorayku preso kaspay ruegaka-muykichis, qankunaqa Diospa munasqanman hina allinta kawsanay-kichispaq. Chaypaqmi Diosqa waqyasurankichis. ²Chayraykuyá qankunaqa humilde kaychis; llamp'u sonqo kaychis; pacienciayq kaychis; sapanka-maykichis soportanakuspa, sumaqta khuyanakuspa kawsaychis. ³Hinaspa-pas qankunaqa procuraychisyá hawkalla, hinallataq huk sonqolla kawsayta, saynapi Santo Espiritupa yanapayninwan huk sonqolla kasqaykichista ama chinkachinaykichispaq. ⁴Imaynan Santo Espiritupas huklla, saynallataqmi qankunapas Jesucristopi creesqaykichisrayku, huk cuerpo hinalla kankichis. Saynallataqmi Diospas qankunataqa waqyasurankichis, huk Salvadorllapi creespa, salvasqa kanaykichispaq. ⁵Ch'ullallan Señorninchis Jesucristoqa. Ch'ullallataqmi Jesucristopi ñiyninchispas. Ch'ullallataqmi bautismopas. ⁶Ch'ullallan Diosqa; paymi llapallanchispa Taytanchis; paymi tukuy imata-pas gobiernan; payllataqmi noqanchispi kaspa yanapawanchis, paypa munas-qanman hina ruwananchispaq.

⁷Señorninchis Jesucristoqa sapankamanchismanmi atiyta qowaranchis, chay atiy qowasqanchis, oficiokunawan payta servinanchispaq. Hinaspa-pas chay oficiokunataqa munasqanman hinan payqa qowaranchis. ⁸Chaymi Diospa palabranpiqa nishan khaynata:

“Altomanmi wicharan.

Presochasqakunatan aparan.

Runakunamanmi payta servinankupaq oficiokunata qoran”, nispa

[*Salmos 68.18*].

⁹Ichaqa “altomanmi wicharan” nispa nisqanri, ¿ima ninantataq nin? Chayqa khayna ninantan nin: “Payqa kay pachaman hamuspan, asta ukhu pachakama chayaran”, nispa ninantan nin. ¹⁰Paymi hanaq pachamanta hamuspa, hanaq pachaman wicharipuran. Payqa Señorninchis Jesucriston. Paymi cielokunapa aswan más altonmanraq wichaspa, tukuy imakunata kamachin. ¹¹Hinaspan Jesucristoqa kikinpuni sapankamaman oficiokunata qoran. Wakinmanmi qoran, apostolkuna kanankupaq oficiota. Wakinman-taqmi qoran, profetakuna kanankupaq oficiota. Wakinmantaqmi qoran, Jesu-cristomanta allin willakuykunata willakamunankupaq oficiota. Wakinman-ñataqmi qoran, iglesiapi pastorkuna kaspanku, Diospa palabranmanta allinta yachachinankupaq oficiota. ¹²Paykunatan Señorninchis Jesucristoqa chu-raran, llapallan creyentekunata kallpanchaspa yachachinankupaq, saynapi paykunapas Diosta allinta servinankupaq, saynapi Jesucristopi creeqkunaqa Jesucristopa cuerpon iglesiata wiñachinankupaq. ¹³Saynapin noqanchisqa Jesucristopi creesqanchisrayku, ñiyninchispiqa llapallanchis huk sonqolla kasunchis; hinallataq Diospa Wawan Señorninchis Jesucristotapas allinta reqsisunchis. Saynata kawsaspanchismi noqanchisqa ñiyninchispi allinta wiñarisunchis. Hinaspan tukuy imatapas aswan allinta ruwasun, saynapi noqanchispa kawsayninchis Jesucristopa kawsayninman rikch'akunanpaq. ¹⁴Saynata kawsaspanchismi noqanchisqa manaña warmakuna hinañachu

kasunchis. Ichaqa warmakunapa piensayninga manan formalchu; aswanqa hukta-hukta piensaspankun piwanpas engañarachikunkuman. Chaymi noqanchisqa manaña chay warmakuna hinañachu falso mañoso runakunapa yachachikuyninwan engañachikunanchis. ¹⁵Aswanyá noqanchisqa khuyana-kuspa, cheqaq kaqta rimaspa, iñiyninchispi wiñarisunchis, Señorninchis Jesucristopa kawsayninman rikch'akunanchispaq. Ichaqa Señorninchis Jesucriston paypi creeqkunapa umalliqnin; paypi creeqkunataqmi, paypa cuerpon hina kanchis. ¹⁶Hinaspapas Señorninchis Jesucristoqa llapallanchistan yanapawanchis, huk cuerpo hinalla yanapanakuspa kawsananchispaq, saynapi huk runa hinalla llank'aspa, sapankamanchis aswan mastaraq khuyana-kuspa, wiñarinanchispaq.

Jesucristopi creeqkunaqa mosoq kawsayniyoqña kasqanchismanta

¹⁷Kunanmi noqaqa, apóstol kasqayrayku, Señorninchis Jesucristopa sutinpi, qankunata kamachimuykichis, qankunaqa amañayá Diosta mana reqsiq runakuna hinachu kawsaychis. Diosta mana reqsiq runakunaqa sonso piensayninkuman hinallan kawsanku. ¹⁸Paykunaqa sonqonku rumiyasqa kasqanraykun, tutayaqpi hina purishanku. Chayraykun tukuy mana allin-kunata piensaspanku, allin kaqkunataqa mana entiendenkuchu, yuyayninku tutayasqa hina kasqanrayku. Chaymi sayna clase runakunaqa Diosmanta karupi kasqankurayku wiñay kawsaytaqa mana chashkinqakuchu. ¹⁹Hinas-papas paykunapaqqa manañan p'enqakuyninkupas kanñachu. Chaymi pay-kunaqa tukuy millay khuchi vidakunapi purinku. Hinaspan paykunaqa sapa kutin aswan más millay huchakunata ruwaspanku, mana p'enqakuq qara uya runakuna kanku. ²⁰Ichaqa qankunaqa manan chaykunatachu Jesucristomantaqa yacharankichis. ²¹Aswanmi qankunaqa Jesucristomanta ña uyairankichishña cheqaq kaq yachachikuykunata, chayman hina kawsanaykichispaq. ²²Chayraykuyá qankunaqa chay ñawpaq mana allinpi kawsasqaykichisman-taqa wanakuychis. Chay huchakunapi kawsaq runakunaqa, aychankuwan engañachikuspan, munasqankuman hinalla kawsanku. ²³Qankunaqa Jesu-cristopi creesqaykichisraykuyá, tukuy piensasqaykichistapas mosoqman tukuchiychis. ²⁴Hinaspapas qankunaqa, amañayá ñawpaq ruwasqaykichis huchakunata ruwaspachu kawsaychis. Aswanqa mosoq runa hinaña kawsas-payá, mosoq p'achawan p'achakushaq hina, Diospa munasqankunata ruway-chis, saynapi vidaykichis allin hinallataq ch'uya kananpaq.

²⁵Noqanchisqa Jesucristopi creesqanchisraykun, llapallanchis huk runa hinalla kanchis. Chayraykuyá qankunaqa, tukuy llullakuspa rimaykunata dejaspa, sapankamaykichis rimaychis cheqaq kaqkunallata. ²⁶Qankuna phi-ñakuspaykichisqa, amayá huchallikuychishchu. Hinaspapas amayá inti hay-kunankamachu phiñakuychis. ²⁷Hinaspapas qankunaqa, amayá diablotaqa permitiychishchu, huchallichisunaykichistaqa.

²⁸Pipa s suwakuran chayqa, amañayá suwakuchunñachu. Aswanyá allin kaqkunata ruwaspa llank'apakuchun, saynapi necesitaqkunata yanapananpaq.

²⁹Qankunaqa amayá millay rimaykunataqa rimaychishchu. Aswanyá allin kaqkunata rimaychis, chay rimasqaykichista uyariqkuna kallpancha-kuspa iñiyninkupi wiñarinankupaq. ³⁰Hinaspapas qankunaqa Diospa Santo

Espirituntaqa amayá llakichiychishchu. Chay Santo Espirituwanmi qankunaqa sellowan sellasqa hina kashankichis, saynapi juicio p'unchawpi salvasqa kanaykichispaq.

³¹ Hinaspapas qankunaqa amayá phiñakuqlñaachu kaychis, nitaq cheqni-kuqchu, nitaq phiñakuspa q'aqchakuqchu, nitaq pitapas k'amiquchu, nitaq ima mana allinkunatapas ruwaqchu. ³² Aswanyá qankunaqa, sumaq sonqo runakuna kaychis, hinallataq hukniykichismanta hukniykichiskama khuyana-kuq ima kaychis. Hinaspapas perdonanakuspa kawsaychis; imaynan Diospas Señorninchis Jesucristontakama perdonasurankichis, saynallataqyá runamasiykichistapas perdonaychis.

Diospa munasqanman hina kawsananchismanta

5 ¹ Qankunaqa Diospa khuyakusqan wawankunañan kankichis. Chayraykuyá qankunaqa Diospa munasqanta ruwaychis, saynapi paypa ruwasqankunata qankunapas ruwanaykichispaq.

² Imaynan noqanchistapas Jesucristoqa khuyakuwanchis, saynallataqyá qankunapas khuyanakuspa kawsaychis. Jesucristoqa anchata munakuwasqanchisraykun, huk sumaq q'apaq ofrenda hina cruzpi wañuspa, Diosman ofrekuran noqanchisrayku.

³ Qankunaqa Diospa ch'uuyanchasqan wawankunañan kankichis. Chayraykun qankuna ukhupiq manaña kananñachu waqllikuy millay huchakunaqa, nitaqmi qankunaqa ni rimanaykichishñapashchu chay millay huchakunamantapas, nitaq qolqellata munapayaykunamantapas. ⁴ Hinaspapas qankunaqa amayá millay rimaykunataqa rimaychishchu, nitaq millay grosería palabrakunatapas rimaychishchu, nitaq runakuna asikunankupaq millay chistekunatapas rimaychishchu. Chay millay rimaykunaqa manan allinchu. Aswanyá simiykichiswan Diosman graciasta qoychis. ⁵ Ichaqa ñan qankunaqa yachankichishña, Diospa hinallataq Jesucristopa gobiernasqan sumaq glorianmanqa manan haykunqachu kay huchakuna ruwaq runakunaqa: waqllikuy huchapi puriqkuna, millay qenlli huchapi puriqkuna, hinallataq qolqellapi piensaq runakunapas. Chay qolqellapi piensaq runakunaqa, kay pachapi taytacha mamacha idolkunatapas adorashankuman hinan qolqenkuta adorashanku. ⁶ Hinaspapas qankunaqa amayá yanqa tonterías rimaq runakunawanqa engañachikuychishchu. Chay millay huchakunata ruwasqankuraykun Diosqa phiñakuspa, chay mana kasukuq runakunataqa anchata castiganqa. ⁷ Saynaqa amayá qankunaqa chay millay huchakuna ruwaq runakunawanqa juntakuychishchu. ⁸ Ichaqa qankunaqa ñawpaq tiempopiq tutayaqpi hinan kawsarankichis, huchallapi kawsasqaykichisrayku. Kunanmi ichaqa Jesucristopi creesqaykichisrayku, allin kaqkunata ruwaspaykichis, k'anchaypi hinaña kawsashankichis; saynaqa k'anchaypi kaqkuna hinayá allin kaqkunata ruwaspa kawsaychis. ⁹ Jesucristopa k'anchayninpi kawsakunaqa khay-natan kawsanku: llamp'u sonqoyoqmi kanku; pimanpas mana sayapakuspan justiciata ruwanku; cheqaq kaqkunatan rimanku; hinallataq allin kaqkunata ruwaspan kawsankupas.

¹⁰ Chayraykuyá qankunaqa, allinta yuyaymanarispas, Diospa agradonpaq imatapas ruwaychis. ¹¹ Chay mana allin ruwaq runakunapa ruwasqanpiqa amayá qankunaqa participaychishchu. Aswanyá qankunaqa, chay mana

allinkuna ruwasqankutaqa alayriman orqomuspa, chay ruwasqankumanta q'aqchaychis. ¹² Pakallapi paykunapa ima huchakuna ruwasqankumantapas rimayqa ancha p'enqakuypaqmi. ¹³ Ichaqa tukuy imapas k'anchayman orqosqa kaspapa, llapallanpa yachasqanmi kanqa. ¹⁴ Chaykunamantan wakin runakunaqa khaynata ninku:

“Puñusqaykimanta rikch'ariy.

Wañusqa hina kasqaykimanta kawsariy.

Qantan Jesucristoqa k'anchayusunki”, nispanku.

¹⁵ Saynaqa cuidakuychisyá imaynata comportakuspas kawsashankichis chayta. Hinaspapas qankunaqa amayá mana yachayniyoq sonso runakuna hinachu kawsaychis. Aswanqa allin yachayniyoq runakuna hinayá kawsaychis. ¹⁶ Qankunaqa kay llakikuy p'unchawkunapa hamusqanta qawarispayá, amañá yanqa mana valeqkunata ruwaspachu tiempoykichistaqa pierdeychis. Aswanqa tiempoykichista allinta aprovechaspa kawsaychis. ¹⁷ Qankunaqa amayá mana yuyayniyoq runakuna hinachu kaychis. Aswanyá allin yuyaywan Diospa munasqanta allinta entiendespaykichis imatapas ruwaychis. ¹⁸ Qankunaqa amayá mach'aychishchu, saynapi tukuy mana allinkunata ama ruwanaykichispaq. Aswanyá Santo Espirituwan hunt'asqa kaychis (paypa munasqanman hina tukuy imatapas ruwanaykichispaq). ¹⁹ Qankunaqa sapa kutin huñunakuspaykichisqa kallpanchanakuychisyá, salmoskunawan, himnokunawan, hinallataq Diosmanta rimaq takikunawan ima. Saynata ruwaspayá tukuy sonqoykichismanta takispa, Diosta alabaychis. ²⁰ Hinaspapas qankunaqa tukuy imaymanakunamantapas Señorninchis Jesucristopa sutinpiyá Dios Taytanchisman graciasta qoychis.

Casarasqa kaq runakuna imayna kawsanankumanta

²¹ Jesucristota cheqaqtapuni respetaspaqa, sapankamaykichisyá respetanakuspa kasunakuychis.

²² Casarasqa warmikuna, qankunaqa qosaykichistayá kasukuychis, imaynan Señorninchis Jesucristotapas kasukunkichis chay hinata. ²³ Casarasqa qariqa esposanpa umanmi. Saynallataqmi Jesucristopas iglesianpa uman. Jesucristopi ñiñqkunataqmi, Jesucristopa cuerpon. Chaymi Jesucristoqa llapallan paypi ñiñqkunapa salvadornin. ²⁴ Ichaqa imaynan Jesucristopi ñiñqkunapas Jesucristota respetaspa kasukunku, saynallataqmi casarasqa warmikunapas tukuy imapi qosankutaqa kasukunanku.

²⁵ Casarasqa qarikuna, esposaykichista tukuy sonqoykichiswan munakuychis, imaynan Jesucristopas paypi ñiñqkunata munakuran chay hinata. Payqa anchata munakuspanmi, paykunata salvananpaq cruzpi wañuran. ²⁶ Chaytan Jesucristoqa ruwaran, paypi llapallan ñiñqkuna ch'uyanchasqa kanankupa. Chaymi Diospa palabrantas kasukuqkunapa, unuwanpas huchankumanta mayllisqa kashankuman hina kashanku. ²⁷ Chaykunatan Jesucristoqa ruwaran, paypa ñawpaqninpi mana ni ima huchayoq kaspanchis, sumaq novian hina kananchispaq. Hinaspapas Jesucristoqa munan, noqanchispa sonqonchisqa chay noviapa sumaq k'ancharishaq p'achanman rikch'akuq kanantan. ²⁸ Casarasqa qariqa, imaynan pay kikinpa cuerpona munakun, saynallatataqmi esposantapas munakunan. Ichaqa esposanta munakuq qariqa, pay kikinpa cuerpontapas munakunmi. ²⁹ Ichaqa manan pipas pay

kikinpá cuerpontaqa cheqnikunmanchu. Aswanmi payqa allinta alimentakuspa cuerpontaqa sumaqta cuidan, imaynan Jesucristopas paypi ñiñkunaqta cuidan chay hinata. ³⁰Diospi cheqaqtapuni ñiñkunaqta, Jesucristopa iglesianmi kanchis. Chayraykun noqanchisqa Jesucristopa cuerponman per-tenecenchis. ³¹Chayraykun Diospa palabranpiqa khaynata nishan: “Qariqa papantapas mamitantapas saqespanmi, casarakusqan warmiwan tiyanan. Hinaspan ishikayninku huk runa hinallaña kananku”, nispa [Génesis 2.24]. ³²Kay kamachikuyqa cheqaqmi, hinaspapas ancha sasa entiendenapaqmi. Aswanmi noqqa kaykunata yachachispayqa, Jesucristomanta hinallataq iglesianmantawan comparachispay rimapayashaykichis. ³³Chayraykun llapallan casarasqa qarikunata niykichis, qankunaqa sapankamaykichisyá esposaykichistaqa munakuychis; hinaspa allinta cuidaychis, imaynan qankunapas cuerpoykichista cuidaspa munakunkichis chay hinata. Saynallataq qankunapas casarasqa esposakuna, qosaykichista allinta respetaychis.

Tayta mamakunapaq hinallataq wawankupaqwan kamachikuymanta

6 ¹Wawakuna, qankunaqa tayta mamaykichistayá kasukuychis, Señor Jesucristopi ñisqaykichisrayku. Saynata kasukuspan qankunaqa Diospa munasqanman hina kawsankichis. ²Chaymi primer kaq promesayoq kamachikuyqa Bibliapi khayna escribisqa kashan: “Tayta mamaykita kasukuspa respetay, ³saynapin allin kusionqa kawsanki, hinallataq kay allpa pachapipas unay tiempo kawsanki”, nispa [Éxodo 20.12; Deuteronomio 5.16].

⁴Tayta mamakuna, saynallataqyá qankunapas wawaykichistaqa ama yanqapuni phiñachiychishchu. Aswanyá wawaykichismanqa Diospa palabrantá allinta yachachiychis, hinallataq corregiychis, saynapi paykunaqa Diosta kasukuq kanankupaq.

⁵Sirviente runakuna, saynallataqyá qankunapas kay pachapi patronniykichista kasukuychis. Hinaspapas paykunataqa llamp'u sonqowan rikuspáyá respetaychis, imaynan Señorninchis Jesucristotapas servishawaqchis chay hinata. ⁶Icháqa amayá qankunaqa, patronniykichiswan allinpi qepayta munaspallachu, nitaq paykuna rikullashaqtinkuchu, imatapas allintaqa ruwaychis. Aswanqa Señorninchis Jesucristopa serviqnin runakuna hinayá Diospa munasqanta tukuy sonqowan ruwaychis. ⁷Qankunaqa tukuy ima kamachikunatapas, ganaswanyá ruwaychis tukuy sonqoykichismanta, Diostapas servishawaqchis hina, amayá runakunallata servishaq hinallachu. ⁸Hinaspapas qankunaqa yachaychisyá, pipas ima kamachiytapas ganaswan ruwasqanmantaqa, Diosmantan premionta chashkinqa. Chay premiota chashkinanpaqqa manan importanchu esclavo runachus, icha libre runachus kasqanqa.

⁹Patronkuna, saynallataqyá qankunapas, servisuqniykichis runakunataqa ama maltrataychishchu. Aswanqa respetowan sumaqta trataychis ama amenazaspa. Hinaspapas qankunaqa yachankichismi, chay servisuqniykichis runakunapa, hinallataq qankunapa patronniykichisqa cielopin kashan. Payqa sapallan Diosmi; hinaspapas payqa manan ni pimanpas sayapakunchu.

Soldado hina allin armasqa ñiyninchispi kawsananchismanta

¹⁰Saynaqa khuyasqay wawqe panaykuna, qankunaqa ancha atiyniyoq Diospiyá confiaychis, saynapi atiyninta chashkispá kallpanchakunaykichispaq.

¹¹ Hinaspapas qankunaqa, diablowan ama engañachikunaykichispaqyá, Diospa qosusqaykichis llapallan yachaykunawan p'achakuychis, saynapi allin armasqa soldado hina protegesqa kaspá, chay diablota vencenaykichispaq. ¹² Ichaqa noqanchisqa manan kay pachapi runakunawanchu peleashanchis. Aswanqa noqanchisqa peleashanchis mana rikusqanchis diablowanmi, tutayaqpi kamachiq kay pachapi demoniokunawanmi, hinallataq diablota serviq demonionkunawan iman. Chay demoniokunaqa ashka waranqanpin kanku; (paykunanan diablota partenmanta hamunku noqanchista urmachiwanchispaq). ¹³ Chayraykuyá qankunaqa, Diospa qosusqaykichis llapallan yachaykunawanpas allinta p'achakushawaqchis hina allinta p'achakuychis. Saynata p'achakuspan qankunaqa, allinta soportaspa, defiendekunkichis, tukuy mana allin ruwaykunaman diablo ima p'unchawpas urmachiya munasuqtiykichis. Saynata luchaspan qankunaqa qaqá hina sayankichis asta tukukuy p'unchawkama. ¹⁴ ¡Qankunaqa allin yuyaywanyá sapa p'unchaw kawsaychis! Imaynan cinturowan allinta watakunkichis, saynatayá ama ishkayaspá, aswan cheqaq kaqpi creespa, allinta sayaychis. Hinaspapas imaynan huk soldadotas lanzakuna ama k'irinanpaq qasqonman churakun fierromanta ruwasqa planchawan, saynallataqyá qankunapas Diosta tukuy imapi allinta kasukuspa kawsaychis, diablomanta protegesqa kanaykichispaq. ¹⁵ Hinaspapas qankunaqa, imaynan huk soldadotas guerraman rinanpaq botasninwan churakuspa listollaña kashan, saynallataqyá qankunapas Jesucristomanta allin willakuykunata runakunaman willamunaykichispaq, listollaña kaychis, saynapi runakuna hawkayayta tarinankupaq. ¹⁶ Hinaspapas qankunaqa Diospiyá anchata iñiychis. Chay iñisqaykichismi huk escudo hina qankunataqa protegesunkichis, qankunapa contraykichispi imatapas diablo huk ninayq flechawan hina k'irispa huchaman ama urmachisunaykichispaq. ¹⁷ Saynallataqyá qankunaqa anchata confiyachis salvasqa kasqaykichispi. Chay confiasqaykichismi huk casco hina qankunataqa protegesunkichis. Hinaspapas Diospa palabrantayá sonqoykichispi allinta waqaychaychis. Chay palabraqa Santo Espiritupa atiyinmi. Chaymi chay palabraqa huk espada hina, diablomanta defiendesunkichis. ¹⁸ Chayraykuyá qankunaqa Santo Espiritupa yanapayninwan sapa p'unchaw Diosmanta ruegakuspa mañakuychis. Hinaspapas qankunaqa rikch'an-rikch'an hinallayá kaychis, saynapi mana qonqaspa, llapallan iñiqkunapaq Diosmanta mañapunaykichispaq. ¹⁹ Saynallataqyá noqapaqqas mañapuwaychis, Diospa palabranmanta allin yachaywan runakunaman willanaypaq, saynapi paykuna uyarispanku, chay ñawpaq tiempopi pakasqa hina Diospa planninkunata allinta entiendenakupaq. ²⁰ Diosmi noqataqa paypa representantenta hina mandamuwaran, allin willakuyninkunata runakunaman willanaypaq. Chayta willakusqayraykun noqaqa preso kashani. Chayraykuyá Diosmanta mañapuwaychis, mana manchakuspay, allin willakuyninkunata willakunaypaq.

Cartapa tukukuyninmanta

²¹ Qankunamanmi mandamushani Jesucristopi anchata confiaq hinallataq ancha khuyakusqanchis Tíquico sutiyoq wawqenchista. Paymi qankunaman willasunkichis noqamanta, hinallataq kaypi imatas ruwashani chaykunamantawan ima. ²² Hinaspapas wawqenchis Tiquicotaqa mandamushani, imayna

kasqaykumanta qankunaman willasunaykichispaqmi, saynapi qankunatapas kallpanchasunaykichispaq.

²³Khuyasqay wawqe panaykuna, Dios Taytanchismantan, hinallataq Señor-ninchis Jesucristomantawanmi mañakushani, khuyanakuspa haw kallata kawsachisunaykichispaq, hinallataq iñiyniykichispi yanapasunaykichispaq ima. ²⁴Saynaqa Señor-ninchis Jesucristota tukuy sonqowan cheqaqtapuni khuyakuqkunatayá, Dios Taytanchisqa anchata bendecichun. Amén.

FILIPENSES

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran, Filipos llaqtapi creyentekunaman apachinanpaq (Filip 1.1). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablopa papanqa ishkaq nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkaq nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkaq sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqa leykunamanta allin yachaq runan karan. Señor Jesucristopi manaraq iñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5).
2. **Kay cartari, ¿hayk'laqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 61 otaq 62 watakunapin. Hinaspapas apóstol Pabloqa kay cartataqa escribinman karan Roma nacionpi ishkaq wataña carcelpi kashaspanmi (Filip 1.7, 13; Hech 28.30-31).
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Filipos llaqtapi tiyaq creyentekunapaqmi (Filip 1.5; 2.25-30; 4.14-18). Chay Filipos llaqtaqa Macedonia provincia ukhupin karan. Chay Macedonia provinciañaataqmi Grecia nacionman perteneceran. Ichaqa chay Filipos llaqtañaataqmi políticamenteqa Roma nacionman perteneceran (Hech 16.12).
4. **Kay cartari, ¿imapapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Señor Jesucristopi llapallan iñiqkuna allin kaqkunata ruwanankupaq, ch'uuya runakuna kanankupaq, kallpanchakuspa humilde runakuna kanankupaq, kusiqa kawsanankupaq, hinallataq Diosman tukuy imamanta graciasta qospa kawsanankupaq iman.
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Chaymi noqaqa ruegakuykichis, qankunaqa huk sonqolla kawsaychis; qankunapura khuyanakupayá allinta kawsaychis; saynallataqya huk piensayniyoq hinalla kaychis...” (Filip 2.2).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqa kashan:
 - (1) Jesucristopi creeqkunapaq apóstol Pablo mañakusqanmanta, hinallataq Jesucristopa munasqanman hina kawsanankumantawan (Filip 1.1-30).
 - (2) Señorinchis Jesucristo hina humilde kananchismanta (Filip 2.1-30).
 - (3) Jesucristopi creespa allinta kawsananchismanta (Filip 3.1-11).
 - (4) Premio chashkinanchismanta (Filip 3.12-21).
 - (5) Señor Jesucristopi creesqanchisrayku kusiqa kawsananchismanta (Filip 4.1-9).
 - (6) Filipos llaqtayoq creyentekuna Pablota ofrendankuwan yanapasqankumanta (Filip 4.10-23).

Cartapa qallariyninmanta

1 ¹Filipos llaqtapi tiyaq khuyasqay wawqe panaykuna, noqa Pablon, hinallataq wawqenchis Timoteo iman, Señorninchis Jesucristopa ser-viqninkuna kayku. Hinaspan qankuna Señorninchis Jesucristopi llapallan creeqkunata, iglesiapi yachachiq liderkunata, hinallataq diaconokunatawan ima saludamuykichis. ²Noqaykuqa Diosninchista, hinallataq Señorninchis Jesucristotan mañakushayku, qankunata anchata khuyakuspa, haw kallata kawsachisunaykichispaq.

Apóstol Pablo Jesucristopi creeqkunapaq mañakusqanmanta

³Noqaqa qankunamanta sapa kutin yuyarispaymi, Diosman graciasta qoni. ⁴Hinaspan noqaqa Diosmanta mañakuspay, ancha kusikuywan llapallayki-chispaq mañakuni. ⁵Saynataqa mañakuni, Jesucristopi creesqaykichisman-tapacha kunankama, Diosmanta allin willakuykunata yachachiqtiy qankuna yanapawasqaykichisraykun. ⁶Diosmi qankunataqa yanapasurankichis Señor-ninchis Jesucristopi chayllaraq creeqtiykichis, saynapi payta servispa, allinta imatapas ruwaspa, kawsanaykichispaq. Noqaqa seguro kashani, Diosqa say-nallataqmi qankunataqa yanapasunkichis, paypa munasqanta ruwanaykichis-paq asta Señorninchis Jesucristo kutimunan p'unchawkama. ⁷Noqaqa qanku-nata khuyakusqayraykun, qankunamanta yuyarispay, anchata kusikushani. Diosmanta willakusqayrayku carcelpi kaqtiypas, qankunaqa tukuy imapin yanapawarankichis. Hinaspapas runakunapa ñawpaqninpi Señorninchis Jesucristomanta allin yachachikuykunata willakuqtiymi, qankunaqa allinta rimanaypaq kallpanchawarankichis. ⁸Hinaspapas Diosninchisqa allintan yachan, Señorninchis Jesucristopa khuyakuyninwan qankunata anchatapuni khuyakusqaytaqa.

⁹Saynallataqmi noqaqa Diosninchismanta mañakushani, aswan más khuyakuyniyoq kanaykichispaq, Diosmanta astawanraq yachanaykichispaq, allinta imatapas entiendenaykichispaq, ¹⁰allinta entiendespa allin kaqkuna-llata ruwanaykichispaq, mana huchallikuspa kawsanaykichispaq, asta Señor-ninchis Jesucristo kutimunan p'unchawkama mana pipapas acusasqan kanay-kichispaq, ¹¹saynallataq allin kaqkunata ruwaspa kawsaqtiykichis, llapallan runakuna Diosta alabaspanku, allinta respetanankupaq ima.

Señor Jesucristollapaqña kawsanamanta

¹²Wawqe panaykuna, kaytan yachanaykichista munani. Noqataqa tukuy sasachakuykunaman pasawaran. Ichaqa chay pasawasqankunaqa aswanmi yanapawaran, Diosmanta runakunaman aswan mastaraq willanaypaq. ¹³Hinaspapas reypa palacio wasinpi cuidaq llapallan guardiakunapas, hina-llataq llapallan runakunapas yachankun, noqaqa Señor Jesucristomanta willakusqayrayku, kay carcelpi preso kasqaymantaqa. ¹⁴Señor Jesucristopi creeqmasinchiskunapas preso kasqayta yacharuspankun, astawanraq kall-panchakuranku. Hinaspan Señor Jesucristopi confiaspanku, mana mancha-kuspa, Diosmanta astawanraq willakuranku.

¹⁵Wakin runakunaqa noqamanta envidiakuspallankun, hinallataq con-traypi kaspallankun Señor Jesucristomantaqa willakushanku. Ichaqa wakin runakunañataqmi Señor Jesucristomanta allin sonqonkuwan willakushanku.

¹⁶Chay noqapa contraypi kaq yachachikuq runakunaqa Señor Jesucristomantaqa willakunku manan allin sonqonkumantachu; aswanqa envidioso kaspankun willakunku, hinallataq noqapa contraypi problemakunata ruwawayta munaspallankun. ¹⁷Ichaqa Señor Jesucristomanta chay allin sonqonkuwan willakuqkunañataqmi noqata khuyakuwaspanku yachanku, noqapa Señor Jesucristopa palabranta defiendespay, paymanta willakusqayrayku preso kasqayta. ¹⁸Ichaqa manan imananchu, allin sonqonkuwanchus otaq mana allin sonqonkuwanchus Jesucristomanta willakusqankuqa. Saynata willakushaspankupas Señor Jesucristomantan willakushanku. Chaykunawanmi noqapa kusikuni; hinaspapas astawanraqmi kusikusaq, ¹⁹kay carcelmanta prontolla lloqsimunayta yachasqaywan ima. Kaymantaqa lloqsimusaq Jesucristopa Santo Espiritunpa yanapayninwanmi, hinallataq Diosmanta qankuna mañapuwashaykichisraykun. ²⁰Noqapa tukuy sonqoywanmi munashani Diospa munasqanman hina imatapas ruwayta, saynapi Diospa ñawpaqninpi mana p'enqaypi qepanaypaq. Chaymi noqapa kawsaspaypas otaq wañuspaypas Señor Jesucristota hatunchayta munani. ²¹Noqapa Señor Jesucristota servinallaypaqñan kawsashani; wañusaq chaypas, paywanmi kawsasaq. Chaymi wañuspayqa, aswan allinraq kasaq. ²²Sichus kay pachapi kawsasaqraq chayqa, Señor Jesucristomanta willakuspaymi, payta servisaq. Chayraykun noqapaqqa wañuypas otaq kawsaypas igualla. Chaymi noqapa mana ni mayqen akllakuytapas atinichu. ²³Noqapaqqa ancha sasan, kawsayta otaq wañuyta akllakuyqa. Ichaqa aswanmi noqapa wañurpallaytaña munayman, saynapi Señor Jesucristowan kushka kawsakunaypaq. Chaymi noqapaqqa aswan más allin kanman. ²⁴Ichaqa necesariaraqmi kay pachapi qepakunaypaq kashan, saynapi qankunata yachachispay yanapanaypaq. ²⁵Chayraykun kawsanaymantaqa seguro kashani. Chaymi noqapa qankunata yanapasqaykichis, Señorninchis Jesucristopi astawanraq confianaykichispaq, saynapi kusionqa qankuna kawsanaykichispaq. ²⁶Saynapin qankunaqa kusikuywan Señorninchis Jesucristota alabankichis, (kay carcelmanta lloqsispay), qankunawan kushka kaqtiy.

Señorninchis Jesucristopi confiaspa kawsananchismanta

²⁷Noqapa kaytan ruegakuykichis, qankunaqa imaña pasaqtinpas Jesucristomanta allin willakuykunata uyarisqaykichisman hinayá kay pachapiqa kawsaychis, saynapi qankunaman visitaq hamuspay otaq mana hamuspaypas, qankunamanta allin noticiakunata uyarinaypaq. Hinaspapas noqapa qankunamantan uyariyta munani, ch'ulla runa hinalla kawsasqaykichismanta, acuerdoman haykuspa imatapas ruwasqaykichismanta, hinallataq Diosmanta allin willakuykunata llapallaykichis huk sonqollawan willakusqaykichismantawan ima. ²⁸Saynaqa amayá qankunaqa manchakunkichishchu contraykichispi kaq runakunamantaqa. Chay contraykichispi kaq runakunaqa contraykichispi kasqankuraykun, infiernoman destinasqa kashanku. Ichaqa qankunañataqmi salvasqa kanaykichispaq destinasqa kashankichis. Chay salvasqa kanaykichisqa Diosmantan hamun. ²⁹Hinaspapas kikin Diosmi munaran Señor Jesucristopi qankuna confianaykichista. Diospaqqa anchatan valen paypi confiasqaykichispaq, hinallataq payrayku sufrisqaykichispaq. ³⁰Saynallataqmi qankunapas ñak'arinkichis, imaynan noqapas ñak'arirani

tukuy ima sasachakuykunapi saynata. Hinaspapas qankunaqa allintan yachankichis, ñawpaq tiempopi ñak'arisqaytapas, hinallataq kunan tiempopi tukuy ima sasachaykuna pasasqaytapas.

Señorninchis Jesucristo hina kanamanta

2 ¹Qankunaqa Jesucristopi creesqaykichisraykun qankunapura consuelanakupsa, kallpanchanakupsa, hinallataq khuyanakupsa ima, huk runa hinalla kawsanaykichis. Saynallataq sonqoykichispi Santo Espíritu kasqanraykun, qankunaqa tukuy imapi acuerdoman haykuspa, sumaqta kawsanaykichis. ²Chaymi noqaqa ruegakuykichis, qankunaqa huk sonqolla kawsaychis; qankunapura khuyanakupsayá allinta kawsaychis; saynallataqyá huk piensayniyoq hinalla kaychis. Hinaspapas qankunaqa huk runa hinallayá imatapas ruwaychis. Saynata kawsaqtiykichismi noqaqa ancha kusion kasaq. ³Qankunaqa amayá envidianakuspachu, nitaq paytukusqa kanaykichispaqchu imatapas ruwaychis. Aswanyá qankunaqa humildadwan imatapas ruwaychis. Hinallataq wakin hermanokunatapas qankunamanta aswan más importante runakunata hinaraq rikuychis. ⁴Hinaspapas qankunaqa amayá allinnillaykichistachu mashkaychis. Aswanyá imatapas ruwaychis llapallanpa allinninpaq.

⁵Qankunaqa Jesucristopa piensasqanman hinayá imatapas piensaychis. ⁶Señor Jesucristoqa Diosmi. Ichaqa Dios kashaspanpas, manan Dios Taytan hina atiyiniyoq kaytaqa munaranchu, saynapi Dios kasqanman ama hap'ipakunanpaq. ⁷Aswanmi Señorninchis Jesucristoqa Dios kashaspanpas noqanchis hina nacenanpaq kay pachaman hamuran. Hinaspan payqa, noqanchis hina kaspas, llapallan runakunapa serviqninman tukuran. ⁸Chayraykun Señorninchis Jesucristoqa, kay pachapi runakuna hina cuerpoyoq kawsaspa, huk ancha humilde runa hina karan. Hinaspan payqa, Dios Taytanta kasukuspa, cruzpi chakatasqa wañuran. ⁹Chayraykun Diosqa, Señorninchis Jesucristotaqa (wañusqanmanta kawsarichimuspa), ancha-anchata hatuncharan. Hinaspan sutintapas llapallan runakunapa sutinmanta, hinallataq llapallan angelkunapa sutinmanta aswan más importante kananpaq suticharan. ¹⁰Chayraykun Señorninchis Jesucristopa sutinta uyarispa, paypa ñawpaqninpiqa llapallan qonqorikunqaku, hanaq pacha cielopi llapallan kaqkunapas, kay pachapi llapallan kaqkunapas, hinallataq ukhu pachapi llapallan kaqkunapas. ¹¹Chayraykun llapallan runakunapas hinallataq angelkunapas khaynata ninqaku: “Jesucristoqa tukuy ima unanchasqa kaqkunapa Señorninmi”, nispanku. Chayraykun Dios Taytapas alabasqa, hinallataq adorasqa ima kanqa.

Kay pachapi imayna kawsananchismanta

¹²Ancha khuyasqay wawqe panaykuna, qankunawan kushka kashaqtiyqa, llapallaykichismi kasuwarankichis. Saynallataqyá kunanpas qankunawan manaña kashaqtiypas, aswan mastaraq kasukuwaychis. Hinaspapas qankunaqa, Diospa salvasqan kasqaykichismantayá, payta aswan mastaraq kasukuspa hinallataq anchata respetaspa kawsaychis. ¹³Ichaqa kikin Diospunin qankunataqa allin kaqkunata piensanaykichispaq yanapasunkichis, saynapi imatapas allinta ruwaspa kawsanaykichispaq. Diosqa saynataqa yanapasunkichis, paypa munasqanta ruwaspa kawsanaykichispaqmi.

¹⁴Qankunaqa imata ruwaspapas, amayá discutinakuychishchu, nitaq runamasiykichismantapas mana allinkunata rimaspachu kawsaychis. ¹⁵Saynata kawsaqtiykichisqa, manan ni pipas qankunamantaqa malta rimayta atinqachu. Hinaspapas qankunaqa, Diospa wawankuna kasqaykichisraykuyá, tukuy mana allin ruwaykunamanta karunchakuspa, aswan huchasapa runakunapa chawpinpi, qoyllurkuna hinarraq allinta k'anchariyichis, Dios munasqallanta ruwaspaykichis. ¹⁶Hinaspapas qankunaqa Diosmanta allin willakuykunatayá runamasiykichiskunaman willaychis. Chay allin willakuyqa kawsay qokuq Diospa palabranmi. Saynapin noqaqa yachasaq, qankunarayku llank'asqayqa mana yanqapaqchu kasqanta. Hinaspan noqaqa qankunamanta alabakuspay, anchata kusikusaq, Señorninchis Jesucristo kay pachaman kutimuqtin. ¹⁷Qankunaqa Diospi confiaspan payta servishankichis. Chay servisqaykichismi Diospaqqa huk sumaq ofrenda hina. Noqataqa wañuchiwanqakupashchá. Sichus wañusaq chayqa, noqapa vidaypas hinallataq yawarniypas huk ofrenda hinan Diospaq kanqa. Saynata wañuchiwaqtinkuqa, ancha kusiqaqan noqaqa kasaq. Chay kusikuyniytan noqaqa qankunawan compartiyta munani. ¹⁸Saynallatayá qankunapas noqa hina kusikuychis.

Timoteomanta

¹⁹Señorninchis Jesucristo munaqtinqa, wawqenchis Timoteota qankunapa kasqaykichisman mandamusaq visitamusunaykichispaq, saynapi qankunamanta imayna kasqaykichista willawaqtin, noqapas anchata kusikunaypaq. ²⁰Wawqenchis Timoteoqa llapanmantapas aswan mastan qankunamanta preocupakun. Hinaspapas payqa noqa hinan cheqaqtapuni qankunataqa khuyakusunkichis. ²¹Wakinqa imata ruwaspankupas manan Jesucristopa agradonpaq hinachu ruwanku, aswanmi paykunapa munasqankuman hinalla. ²²Qankunan ichaqa ña yachankichishña, wawqenchis Timoteoqa allin kaqkunata ruwaspa kawsasqanta. Hinaspapas qankunaqa yachankichismi, Timoteoqa waway hina kaspanmi, Diosmanta willakuqtiy, tukuy imapi allinta yanapawaran. ²³Noqaqa kay carcelpi preso kasqaymanta librechus kasaq icha manachus chayta yacharuspallan, wawqenchis Timoteotaqa qankunaman mandamusqaykichis. ²⁴Saynallataqmi noqapas Diospi confiashani, paypa yanapayninwan qankunaman visitaq hamunaypaq.

Epafrdito sutiyoq runamanta

²⁵Qankunaqa ñawpaqtaraqmi wawqenchis Epafrditota mandamuwaranichis, noqata yanapawanpaq. Chaymi Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willaqtiy, payqa allinta yanapawaran. Hinaspapas payqa soldadomasiy hina kaspanmi, Diospa palabrانتapas allinta defenderan. Chaymi noqaqa kunan allinta piensaripay, qankunaman wawqenchis Epafrditota mandamunaypaq piensashani. ²⁶Payqa hamuspanmi qankunawan tupayuytapuni munashan. Ichaqa wawqenchis Epafrditoqa ancha preocupasqan kashan, kaypi onqosqa kasqanmanta qankuna yacharusqaykichisrayku. ²⁷Wawqenchis Epafrditoqa cheqaqtapunin nishuta onqoruspa, yaqalla wañururan. Ichaqa Diosmi paytapas hinallataq noqatapas anchata khuyapayawaspanku, mana dejaranchu wañunanta, saynapi llakisqa kashaqtiypas, astawan llakikuypi ama kanaypaq. ²⁸Chaymi noqaqa prontolla wawqenchis

Epafroditotaqa qankunaman mandamusqaykichis, saynapi qankuna, payta qawayuspa, kusikunaykichispaq, hinallataq noqapas amaña llakisqa kanaypaq. ²⁹Saynaqa qankunaman chayamuqtinyá, wawqenchis Epafroditotaqa allin kusikuywan chashkiykuychis, Diosninchista allin servi q kasqanrayku. Saynallataqyá wakin pay hina kaq wawqenchiskunatapas anchata respetaykuychis. ³⁰Ichaga wawqenchis Epafroditoga, Señorninchis Jesucristota servikuspanmi, yaqalla wañuytapas tarikuran. Hinaspapas payqa, wañuytapas mana manchakuspanmi, qankunapa rantiykichista allinta yanapawaran.

Jesucristopi creespa allinta kawsananchismanta

3 ¹Qankunaqa wawqe panaykuna, Jesucristopi creesqaykichisraykuyá anchata kusikuychis. Noqaqa manan pisipanichu kaykunata kaqkaqmanta qankunaman escribimuytaqa. Aswanmi kay escribimusqayqa qankunapa allinniykichispaq. ²Qankunaqa cuidakuychisyá chay mana allinkunata ruwaspa alqo hina kawsaq runakunamanta, Diosmanta llullakuspa yachachiq runakunamanta, hinallataq circuncisión costumbreta ruwachikuq runakunamantapas. ³Ichaga noqanchismi Santo Espiritupa yanapayninwan, Diosta adoranchis, Señorninchis Jesucristopaña kasqanchisrayku. Chaymi noqanchisqa manaña circuncisión costumbretaqa ruwanchishñachu, nitaq runapa ruwasqankunapiqa confianchishñapashchu. Aswanmi Diospi creesqanchiswan ña circuncidasqapas kashasunman hinaña kashanchis. ⁴Sichus chay costumbrekunallata ruwachikuspa pipas salvasqa kanman chayqa, noqan aswan masta Israel nacionniyoq runakunapa chay costumbrenkunapiqa confiayman, saynapi salvasqa kanaypaq. ⁵Noqaqa circuncisión costumbre ruwasqa runan kani. Chaytan ruwawaranku pusaq p'unchawniyoq nacesqa kashaqtiy. Noqaqa Israel nacionniyoq runakunamanta miramuq, hinallataq Benjaminpa ayllunmanta miramuq runan kani. Noqaqa Israel nacionniyoq runakunamantapas aswan mastaraqmi Israel nacionniyoq runakunapa costumbrenkunataqa cumplirani. Noqaqa hebreo rimay idiomapi rimaqmi kani. Saynallataqmi noqaqa Moisespa escribisqan leykunatapas allinta kasukuspay, fariseo religionniyoq runa kani. ⁶(Hinaspapas noqaqa piensaranin, Moisespa escribisqan leyqa Jesucristopa yachachisqanmantapas aswan más allin kananpaq). Chaymi noqaqa Jesucristopi creeqkunata ñak'arichinaypaq qatikacharani. Saynallataqmi noqaqa Moisespa escribisqan leykunata allinta kasukuspay kawsarani. Chayraykun pipas mana atiranchu leyman hina acusawaytaqa. ⁷Ichaga chay ñawpaq ruwasqaykunam noqapaqqa ancha valorniyog karan. Kunanmi ichaga, Jesucristopi creesqayrayku, manaña ni imapaqpas valewanñachu. ⁸Chaymi Señor Jesucristopi allinta creesqayrayku, chay llapallan ruwasqaykunataqa saqepuni mana imapaqpas valeq basurata hina. Chaykunataqa dejarani, Señorniy Jesucristota aswan más allinta sonqoypi reqsispay, payllataña qatikuspay, ⁹paywan huklla kanaypaqmi. Noqaqa manan Moisespa escribisqan llapallan leykunataqa cumplita atiranichu. Chayraykun Diospa ñawpaqninpiqa mana justo runachu karani. Chaymi kikiypa atiyiniwanqa mana salvakuyta atiymanchu. Aswanqa Señor Jesucristopi creesqayraykullan, Diosqa noqata perdonawaran, amaña huchayoq kanaypaq. ¹⁰Chayraykun noqaqa Señor Jesucristota aswan mastaraq reqsiykuyta munani. Paymi wañusqanmanta ancha

atiyniyok kawsarimuran. Chay atiyntantan noqapas chashkiykuyta munani. Hinaspapas noqaqa liston kashani, imaynan Jesucristopas sufriran, saynallataq noqapas sufrinaypaq, hinallataq wañunaypaq ima. ¹¹ Hinaspapas noqaqa Diospin anchata confiashani, noqa wañuqtiyqa, kikin Diospuni huk p'unchaw kawsarichiwananmanta.

Premio chashkinanchismanta

¹² Noqapas manaraqmi kay nisqaykunataqa llapallantaraqchu cumpliruni, nitaqmi mana ni ima huchayoq ch'uya runa kanaypaqñachu creekunipas. Aswanmi noqapas seguillashaniray ñawpaqman, sapa p'unchaw kallpanchakuspay, Señor Jesucristomanta premiota chashkinaypaq. Chaypaqmi Señor Jesucristoqa salvawaran. ¹³ Wawqe panaykuna noqaqa manaraqmi atiniraqchu, Señor Jesucristo hina ch'uya kaytaqa. Chaymi noqaqa allinta kallpanchakuspay ñawpaqman rishani, saynapi Jesucristopa munasqanta ruwaspay kawsanaypaq. Saynata kawsaspaymi, noqaqa manaña ñawpaq tiempopi imayna kawsasqaypiqa piensaniñachu. ¹⁴ Chaymi noqaqa ñawpaqman rishani, huk carrerapi correte hina, saynapi Diospa munasqan lugarman chayaruqtiy, Diospa prometewasqan premiota Señor Jesucristontakama chashkinaypaq.

¹⁵ Saynaqa iñiyniykichispi allin qaqqa hina takyasqa kaqkunaqa, noqa hinayá piensaychis. Sichus qankuna hukniraqta piensaqtiykichisqa, Diosmi entiendechisunkichis, allin kaqta yachanaykichispaq. ¹⁶ Ichaqa Jesucristopi creeqkunaqa, Diosmanta yachasqanchisman hinayá kawsasun. Hinaspapas hukllata piensaspayá, huk runa hinalla kawsasun.

¹⁷ Wawqe panaykuna, noqan qankunapaq huk ejemplo hina kani; saynaqa noqapa ruwasqayta hinayá qankunapas ruwaychis. Saynallataqyá qawaychis noqa hina kawsaqkunatapas, paykuna hina kawsanaykichispaq. ¹⁸ Ichaqa Jesucristo cruzpi wañusqanmantan ashka runakunaqa burlakunku; saynataqa ruwanku huchallapi kawsasqankuraykun. Chaykunamantaqa ñan noqaqa ashka kutitaña niraykichis. Kunanmi ichaqa kaqmanta yuyarichishaykichis waqastinraq. ¹⁹ Chay runakunaqa mikhunallankupaqmi kawsanku. Hinaspapas paykunaqa tukuy clase huchakuna ruwasqankumantapas manan p'enqakunkuchu. Aswanmi paykunaqa kusikuspa kawsashanku, mana p'enqakuq qara uya kasqankurayku. Hinaspapas paykunaqa kay pachapi mana allin kaqkunallapin piensanku. Saynata kawsaspankun, chay runakunaqa nina rawray infernoman wikch'uyusqa kanqaku. ²⁰ Noqanchismi ichaqa Diospa kasqan hanaq pacha llaqtayoy kanchis. Chaymi suyakushanchis hanaq pachamanta Salvawaqñinchis Señor Jesucristo kutimunanta. ²¹ Chay p'unchawmi, Señorninchis Jesucristo kay pachaman kutimuqti, kay mana valeq aycha cuerponchisqa cambiasqa kanqa, sumaq k'ancharishaq mana wañuq cuerpowan. Ichaqa chay mosoq cuerponchismi, Jesucristopa cuerponman rikch'akuq kanqa. Chaytan Señorninchis Jesucristoqa ruwanqa, kay pachapi tukuy imaymana kamachinanpaq atiyinwan.

Señor Jesucristopi creesqanchisrayku kusiqa kawsananchismanta

4 ¹ Ancha khuyasqay wawqe panaykuna, qankunaqa noqapaqmi huk premioy hina kankichis. Chaymi noqaqa qankunawan ancha kusiqa

kaspay, qankunamanta anchata llakikuni. Saynaqa amayá qankunaqa dejan-kichishchu Señorninchis Jesucristopi confiytaqa, saynapi iñinyikichispi allinta sayanaykichispaq.

²Noqaqa hermananchis Evodiata, hinallataq hermananchis Sintiqueta-wanmi ruegakuni, Señorninchis Jesucristopi creeqkuna kasqankurayku, acuerdoman haykuspanku, huk sonqolla imatapas ruwanankupaq. ³Saynata kawsanankupaqyá qan kikiyki chay hermananchiskunata yanapaykuy, imatapas arreglaspa, allinpi kawsanankupaq. Chaytaqa valekamuyki, Diosmanta allin willakuykunapi llank'aqmasiy kaqtiykin. Saynallataqmi chay warmi-kunapas, wawqenchis Clementepiwan kushka, hinallataq Diosta noqa hina serviqkunapiwan ima, anchata yanapawaranku, Diosmanta allin willakuy-kunata willakunaypaq. Ichaqa chay llapallan yanapawaqniykunapa sutinku-naqa Diospa libronpin hanaq pachapi ña escribisqaña kashan.

⁴Qankunaqa Señorninchis Jesucristopi iñisqaykichisraykuyá, tukuy tiempopas kususqa kawsaychis. Huktawanmi niykichis, ¡kusisqa kawsaychis!

⁵Hinaspapas qankunaqa allin sumaq sonqo runakuna kasqaykichistayá, llapallan runakunawan reqsichikuychis. Señorninchis Jesucristopa kutimunanqa cercallañan kashan.^a

⁶Qankunaqa ama ni imamantapas preocupakuychishchu. Aswanqa ima necesitasqaykichistapas Diosmanta mañakuychis. Hinaspapas Diosman gra-ciaata qospa kawsaychis. ⁷Saynata Jesucristopi iñispa kawsaqtiykichismi, Diosqa qankunata haw kallata kawsachisunkichis (ima sasachakuypiña kas-haqtiykichispas). Chaymi qankunapa sonqoykichista, hinallataq piensay-niykichistapas kikin Diospuni waqaychanqa Jesucristopa yanapayninwan. Ichaqa chay haw kayaypi kawsaytaqa manan noqanchispas nitaq kay pachapi runakunapas entiendeyta atinchishchu, ancha hatun kasqanrayku.

Allin kaqkunapi piensananchismanta

⁸Qankunaqa, wawqe panaykuna, kay allin kaqkunapiyá allinta piensay-chis: cheqaq kaqkunapi, imapas respetana kaqkunapi, imapas justo kaqku-napi, imapas ch'uuya kaqkunapi, imapas khuyapayakuy kaqkunapi, imapas allin rikusqa kaqkunapi, imapas allin ruwaykunapi, hinallataq imapas sumaq kaqkunapi, hinallataq imapas alabana kaqkunapi ima. Chay allin ruwayku-napiyá piensaychis.

⁹Qankunaqa noqa ruwasqaykunata rikuwasqaykichisman hina ruwaychis, noqamanta uyarisqaykichisman hina ruwaychis, hinallataq yachachisqay-man hina imatapas ruwaychis. Saynata ruwaqtiykichismi, Diosqa haw kallata kawsachisunkichis. Hinaspan qankunawan kanqa.

Filipenses llaqtapi creyentekuna Pablota ofrendankuwan yanapasqankumanta

¹⁰Noqaqa anchata kusikuspaymi Señorninchista agradeceni, qankunaqa unaymantaña noqata yuyariwaspa, kaqmanta yanapawasqaykichismanta. Noqaqa yacharanin qankunaqa mana qonqawasqaykichista. Hinaspapas qan-kunaqa manan atirankichishchu imaynata yanapawaytapas. ¹¹Kaykunataqa

a 4.5 Kayqa nillanmantaqmi khaynatapas: "Jesucristoqa ladonchispin kashan", nispa.

nishaykichis manan imapas faltawasqanraykuchu. Noqaqa imaynapaña tarikuspapas, imapas kapullawasqanwanmi contento kani. ¹²Noqaqa yachanin wakcha hina kawsayta, saynallataq tukuy kaqniyoq hunt'asqa kaytapas. Noqaqa yachallanitaqmi ima sasachakuy tiempokunapipas vida pasayta, mikhunay kaqtinpas, hinallataq mana mikhunay kaqtinpas, saynallataq tukuy imaykuna hunt'asqa kaqtinpas, hinallataq mana imay kaqtinpas. ¹³Señor Jesucristo kallpanchawaqtinmi, noqaqa tukuy imatapas ruwayta atini. ¹⁴Ichaga allintapunin qankunaqa ruwarankichis, sasachakuy tiempo-kunapi tarikushaqtiy, imapas apachimuwasqaykichiswan.

¹⁵Noqaqa Macedonia provincia lawmanta lloqsimuspay, Diosmanta allin willakuykunata willakuqtiymi, qankuna Filipos iglesiallamanta yanapawarankichis. Ichaga manan wakin iglesiakunaqa yanapawarankuchu.^b ¹⁶Saynallataqmi Tesalónica llaqtapi tukuy sasachakuykunata pasashaqtiy, qankunaqa ofrendaykichista apachimuwarankichis sapa kutin. ¹⁷Kaykunataqa manan noqaqa nishaykichis, qankuna imatapas qowanaykichispaqchu, aswanqa chay allin ruwasqaykichismanta Dios premiasunaykichispaqmi. ¹⁸Qankunapa tukuy imapas apachimuwasqaykichisqa suficientes noqapaqqa karan. Chaykunatan Epafroditomantaqa llapallanta chashkirani. Hinaspapas chay yanapawasqaykichisqa, Diospa ñawpaqninpin, sumaq q'aparishaq ofrenda hinaraq karan. Chaymi Diosninchisqa qankunawan anchata kusikun. ¹⁹Chayraykun Diosniyqa qapaq kayninmanta qankunaman tukuy ima faltasuqniykichista qosunkichis, Señorninchis Jesucristontakama. ²⁰¡Dios Taytanchisyá alabasqa kachun wiña-wiñaypaq! Amén.

Cartapa tukukuyninmanta

²¹Noqapa parteymantayá saludaykapuwaychis Señor Jesucristopi llapallan creeq wawqe pananchiskunata. Saynallataqmi noqawan kushka kaq hermanokunapas qankunaman saludota apachimusunkichis. ²²Hinaspapas kay llaqtapi tiyaq wawqe pananchiskunapas qankunamanmi saludota apachimusunkichis. Paykunamantan rey Cesarpa palacio wasinpi llank'aq hermanonchiskunapas aswan más kusikuywanraq saludota apachimusunkichis.

²³¡Señorninchis Jesucristoyá qankunata bendecisunkichis tukuy imapi! Amén.

b 4.15 Filipos llaqtapi kaq iglesiaga Macedonia provincia ukhupin karan.

COLOSENSES

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran, Colosas llaqtapi creyentekunaman apachinanpaq (Col 1.1; 4.18). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablopa papanqa ishkaq nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkaq nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkaq sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqa leykunamanta allin yachaq runan karan. Señor Jesucristopi manaraq iñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikan (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi iñispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 61 otaq 63 watakunapin (Hech 28.30, 31).
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Colosas llaqtapi tiyaq creyentekunapaqmi.
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan chay Colosas llaqtapi wakin Israel nacionniyoq runakuna, hinallataq Grecia nacionniyoq runakunapas falso yachachikuykunata iglesia ukhupi yachachiya qallariqtinkun. Chaymi apóstol Pabloqa chaykunamanta uyarispa, chay falso yachachikuykunapi ama creenankupaq kay cartata escribiran.
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Imaynan Dios Tayta, saynallataqmi Wawan Jesucristopas. Chaymi Jesucristoqa kay pachapi runa kashaspan rikuchiwan chis imaynas Dios Taytan kasqanta. Hinaspapas Jesucristoqa hanaq pachapi, hinallataq kay pachapi llapallan kamachikqunamantapas más atiyniyoqmi kamachinanpaqqa...” (Col 2.9-10).
6. **Kay cartari, ¿imayna divisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna divisqan kashan:
 - (1) Apóstol Pablo graciasta Diosman qosqanmanta (Col 1.1-14).
 - (2) Runakuna Dioswan allinpanapaq Jesucristo wafusqanmanta (Col 1.15-23).
 - (3) Apóstol Pablo mana Israel nacionniyoq runakunaman yachachisqanmanta (Col 1.24 asta 2.5).
 - (4) Mosoq kawsayta Señorninchis Jesucristo qowasqanchismanta (Col 2.6 asta 3.4).
 - (5) Imayna kawsananchismanta (Col 3.5 asta 4.6).
 - (6) Cartapa tukukuyninmanta (Col 4.7-18).

Cartapa qallariyninmanta

1 ¹Khuyasqay wawqe panaykuna, noqa Pablon Diospa munayninman hina Jesucristopa apostolnin kani. Noqan wawqenchis Timoteopiwan, ²kay cartata chay Colosas llaqtapi tiyaq hermanokunaman apachimuykichis. Qankunaqa Diospa akllasqan, hinallataq Jesucristopi mana ishkayaspas ñinikunankanchis. Noqaqa Dios Taytanchismantan, hinallataq Señorninchis Jesucristomantawanmi mañakushani, qankunata bendecispa, yanapasunaykichispaq, hinaspapas haw kallata kawsanaykichispaq ima.

Apóstol Pablo graciasta Diosman qosqanmanta

³Noqaykuqa Diosmanta sapa kutin qankunapaq mañakuspaqa, Señorninchis Jesucristopa Taytan Diosmanmi graciasta qoyku. ⁴Hinaspapas noqaykuqa yachaykun, qankunaqa Señor Jesucristopi confiasqaykichista, hinallataq Diospi creeq runakunatapas khuyakusqaykichista. ⁵Qankunaqa yachankichismi, Diosqa qosunaykichis premioykichistan hanaq pachapi waqaychashan. Chaymi qankunaqa Diosmanta allin willakuykunata uyarisqaykichis p'unchawmantapacha, Jesucristopi confiaspa hinallataq creyentekunata khuyakuspa kawsahankichis. ⁶Diosmanta chay allin willakuykunatan enteron mundontinpi willasqa kashan. Hinaspan huk sach'a hina allinta rurushan. Chaymi chay allin willakuykuna uyarisqaykichismantapacha, qankunapas huk sach'a hina allin kaqkunata rurushankichis, Diospa cheqaq khuyakuyninmanta allinta yachasqaykichisrayku. ⁷Qankunaqa chay allin willakuykunatan yacharankichis Epafra yachachisuqtiykichis. Payqa Jesucristomanta willakusqanraykun noqanchispa llank'aqmasinchis, hinallataq ancha khuyakusqanchis wawqenchis ima. Hinaspapas payqa Señorninchis Jesucristopa serviqnin kaspanmi, qankunata yanapasurankichis. ⁸Paymi noqaykuman willawaranku, Santo Espiritu yanapasuqtiykichis, runamasiykichis khuyakuq kasqaykichismanta.

⁹Wawqenchis Epafra willawasqankumantapachan, noqaykuqa sapa kutin qankunapaq Diosmanta mañakushayku, saynapi Santo Espiritupa yanapayninwan Diospa munasqanman hina kawsanaykichispaq, allin yachayniyoq kanaykichispaq, hinallataq allin entiendeq runakuna kanaykichispaq ima. ¹⁰Saynata kawsaspan, qankunaqa Diospa munasqanman hina allin kaqkunata imatapas ruwaspa, kawsankichis. Hinaspan qankunaqa aswan mastaraq Diosmanta yachankichis. Saynata kawsaqtiykichismi, Diosqa qankunawan ancha kusiqa kanqa. ¹¹Hinallataqmi mañakushayku, atiyinwan Dios yanapasunaykichispaq, kallpanchasunaykichispaq, saynapi pacienciakuspa tukuy sasachakuykunata venceyta atinkichis. Chaymi qankunaqa anchata kusikuspa, ¹²Diosman graciasta qonkichis. Diosqa k'anchaq glorianpin huk sumaq herenciata prometiwashanchis. Chaytaqa chashkisunchis, Diospa wawankuna kasqanchisraykun. ¹³Diosmi noqanchistaqa chinkay tutayaq ukhupi hina huchapi kawsasqanchismanta orqospa librawaranchis. Hinaspan Diosqa yanapawaranchis, khuyasqan Wawan Jesucristota kasukuspa kawsananchispaq. ¹⁴Jesucriston cruzpi yawarinta ch'aqchuspa, huchanchiskunata perdonaspa salvawaranchis.

Dioswan allinpachiwananchispaq Jesucristo wañusqanmanta

¹⁵Jesucristoqa Diospa Wawanmi. Payqa manaraq kay pachapas nitaq hanaq pachapas kashaqtinmi, ña karanña. Chaymi Jesucristontakama mana

rikuna Dios Taytataqa reqsinchis, pay Dios Taytanpa rikch'aynin kasqanrayku. ¹⁶Diosqa Jesucristontakaman cielopi kaqkunatapas, kay pachapi kaqkunatapas, tukuy ima rikusqanchistapas, mana rikusqanchistapas, tukuy clase atiyniyoq angelkunatapas unancharan. Llapallan kaykunan Jesucristontakama unanchasqa karan paypaq. ¹⁷Jesucristoqa ñan karanña manaraq tukuy imapas unanchasqa kashaqtin. Paymi atiyininwan tukuy imatapas lugarninpi takyachishan, ordenninpi kaspas, ama chinkananpaq. ¹⁸Imaynan cuerponchispas umayoq, saynallataqmi Jesucristopas llapallan creyentekunapa umalliqnin kaspas gobiernawashanchis. Sayna kaspanmi Jesucristoqa paypi creeqkunaman wiñay kawsayta qon. Hinaspapas Jesucristoqa manaraq imapas kashaqtinmi ña karanña. Hinallataqmi payqa wañuqkunamantapas primerta kawsarimuran, saynapi tukuy imamantapas más importante kananpaq. ¹⁹Dios Taytamanqa agradaranmi Wawan Jesucristopi kaynin. Chaymi Jesucristoqa rikuchiwanichis imaynas Dios Taytan kasqanta, Dios Taytanwan igualla kasqanrayku. ²⁰Chaypaqmi Diosqa Wawan Jesucristota kay pachaman mandamuran, tukuy unanchasqankuna Dioswan allinpananpaq. Chaymi Diosqa Señorninchis Jesucristopa cruzpi wañuyninwan, kay pachapi, hinallataq hanaq pachapi, tukuy kaqkunawan allinparan, saynapi hawkalla kanankupaq.

²¹Saynallataqmi qankunapas ñawpaq tiempopiqa Diospa enemigon karankichis. Hinaspan forastero hina Diosmanta karunchasqa kawsarankichis. Chaymi qankunaqa mana allinkunata piensaspa, hinallataq ruwaspa kawsarankichis. ²²Kunanmi ichaqa allinpasqaña Dioswan kashankichis, Señorninchis Jesucristo cruzpi wañusqanrayku. Chaymi Diosqa ñawpaqinman pusawasunchis ch'uuya sonqoyoqta, mana ni ima huchayoqta, hinallataq mana pipa huchachanantaña. ²³Chaymanqa pusawasunchis, Diospa palabranmanta mana karunchakuspa, chay allin willakuykunapi qaga hina takyaqtinchismi, hinallataq mana ishkeyaspa tukuy sonqonchiswan Jesucristopi ñiñqtinchismi. Chay allin willakuytan enteron mundontinpi yachachishanku. Chaymi qankunapas chayta ña uyarirankichishña. Noqa Pabloqa chaykunata willakunaypaqmi akllasqa karani.

Apóstol Pablo yachachisqanmanta

²⁴Noqaqa (qankuna huk law nacionniyoq runakunaman yachachisqarayku) ñak'arishaspaypas anchatan kusikushani. Chaymi noqaqa Jesucristo hina ñak'arispay, paypa kamachiwasqanta cumplashani, paypi llapallan ñiñkunata kallpanchanaypaq. Llapallan chay ñiñqkunaga Jesucristopa iglesias, hinallataq cuerponmi kanchis. Chaymi noqa ñak'ariqtiyqa, Jesucristopas aswan mastaraq ñak'arishanman hina kashan. ²⁵Diosmi planninman hina noqataqa nombrawaran, iglesiasanta servinaypaq. Chaymi qankunamanpas, hinallataq huk runakunamanpas Diosmanta allin willakuykunata yachachispay, kamachiwasqanta allinta cumplashani. ²⁶Diosmi kay allin willakuytaqa ñawpaq tiempomantaraq pakasqa hinata waqaycharan. Ichaqa kunanmi chay allin willakuytaqa paypa wawankunaman reqsichishan. ²⁷Diosmi munaran, huk law nación llaqtakunapi tiyaq runakunapas, chay pakasqa hina allin willakuyinta yachanaykichista, saynapi salvasqa kanaykichispaq. Chaymi Jesucristoqa hamuran qankunapa sonqoykichispi tiyananpaq, saynapi

qankunapas paywan kushka sumaq gobiernasqan glorianpi paywan kushka kanaykichispaq.

²⁸Chaymi noqaykuqa tukuy yachaywan Jesucristomanta llapallan runakunaman willakuyku, yachachiyku, hinallataq allinta entiendechiyku ima. Saynapi Jesucristowan huk sonqolla kaspanku, Diosman ch'uuya sonqoyoqña presentasqa kanankupaq. ²⁹Chayraykun noqaqa Diospaq allinta llank'ashani, Jesucristopa kallpa qowasqanwan, hinallataq atiy qowasqanwan ima.

2 ¹Noqaqa munanin kaykuna yachanaykichista: Noqaqa anchata kallpanchakuspaymi Diospa obranpi llank'ashani, qankuna Colosas llaqtapi, hinallataq Laodicea llaqtapi creyentekunarayku, hinallataq huk law llaqtakunapi mana reqsisqay creyentekunarayku ima. ²Chaymi noqaqa llapallaykichista kallpanchanaypaq anchata esfuerzakushani, saynapi Jesucristota khuyakuspaykichis, qankunaqa ch'ulla runa hinalla kawsanaykichispaq. Hinaspapas qankunaqa, saynata kawsaspaykichismi, Diospa pakasqa hina planninkunata allinta entiendenkichis. Diospa chay pakasqa hina plan-ninqa Señorninchis Jesucriston. ³Chay pakasqa hina planninmi anchata valen ashka qori qolqemantapas aswan mastaraq. Chayraykun Señorninchis Jesucristomanta yachaspanchisqa, Dios Taytapa chay pakasqa hina planninkunata allinta yachasunchis. ⁴Chaymi kay allin willakuykunataqa qankunaman yachachishaykichis, pipas qankunaman hamuspa, sumaqlлатаña parlapayaspas, ama engañasunaykichispaq. ⁵Noqaqa qankunawan kushka mana kashaspaypas, sapa kutinmi qankunamantaqa yuyarinipuni. Hinaspan noqaqa anchata kusikuni, qankunaqa allin yuyaywan imatapas ruwaspa kawsasqaykichista, hinallataq Señorninchis Jesucristopi mana ishkayaspas confiasqaykichista yachaspay.

Mosoq kawsayta Señorninchis Jesucristo qowasqanchismanta

⁶Qankunaqa ñan Señorninchis Jesucristotaqa sonqoykichispi chashkikurankichishña. Saynaqa paypa munasqanman hinayá kawsaychis. ⁷Saynaqa yachasqaykichisman hinayá, qankunaqa Jesucristopi astawanraq confiaychis. Hinaspa Jesucristopa willakuyninta kasukuspa kawsaychis, saynapi iñinyikichispi allinta wiñarispas, qaqa hina takyanaykichispaq. Hinaspapas qankunaqa sapa kutinyá Diosman graciasta qospa kawsaychis.

⁸Qankunaqa Diospa contranpi yachachiq falso runakunamantayá cuidakuychis. Amayá uyariychishchu yachaq tukuq runakunata, hinallataq mana imapaq valeq yanqa sonseras rimaq runakunatapas. Ichaqa chay yachachisqankuqa, runakunapa yachayllanmi. Chaymi chay runakunaqa kay pachapi tiyaq runakunapa costumbrunkunallata kasukunku, ichaqa manan Jesucristotachu.

⁹Imaynan Dios Tayta, saynallataqmi Wawan Jesucristopas. Chaymi Jesucristoqa kay pachapi runa kashaspan rikuchiwanichis imaynas Dios Taytan kasqanta. ¹⁰Hinaspapas Jesucristoqa hanaq pachapi, hinallataq kay pachapi llapallan kamachiqkunamantapas más atinyiyoqmi kamachinapaqqa. Chaymi Señorninchis Jesucristowan huk sonqollaña kaspaykichisqa, Diospa kawsayninwan hunt'asqa kankichis, (saynapi Diospa munasqanman hina kawsanaykichispaq). ¹¹(Israel nacionniyoq runakunaqa huk señalta hinan circuncisión costumbretaqa ruwachikuranku, saynapi Diospa llaqtan

kanankupaq). Ichaqa qankunataqa manan runakunachu circuncisión costumbretaqa ruwasurankichis cuerpoykichispiqa. Aswanqa kikin Diosmi qankunataqa Jesucristoman hukllasurankichis, Diospa llaqtan kaspaykichis, amaña huchakunata ruwanaykichispaq. Chaymi qankunapappa huk circuncisión hina sonqoykichispi ruwasqa karan. Chaytaqa ruwaran kikin Señor Jesucriston. ¹²Qankunaqa unupi bautizachikuspaykichismi, Jesucristowan kushka sepulturapi p'ampasqa hina karankichis. Hinaspapas chay bautismo-llapitaqmi Señor Jesucristowan kushka kawsarinpuq hina karanchis, Diosqa atiyinwan Jesucristota kawsarichimusqanpi creesqanchisrayku. ¹³Ñawpaqtan qankunaqa huchallapi kawsasqaykichisrayku, hinallataq circuncisión costumbreta mana ruwachikusqaykichisrayku, wañusqa hina karankichis. Kunanmi ichaqa kikin Diospuni huchaykichista perdonaspa, mosoq kawsayta qosunkichis, Jesuswan kushka kawsanaykichispaq. ¹⁴Runakunaqa huchallapi kawsasqanchisraykun, Moisespa escribisqan leykunaman hinaqa, llapallanchis castigasqa kananchispaq kasharanchis. Ichaqa Señorninchis Jesucriston cruzpi chakatasqa wañuran. Hinaspan chay huchanchiskunamanta pagaran. Chay ruwasqanwanmi leykunapa castigonmanta librawaranchis. ¹⁵Hinaspapas Diosqa Señorninchis Jesucristo cruzpi wañusqanwanmi diablota, hinallataq demoniokunatapas vencespa, atiyinikutapas qechuran. Hinaspan chay diablota, hinallataq chay demoniokunatapas presota hina hap'ispa, llapanpa ñawpaqninpi p'enqayman churaran.

Señorninchis Jesucristopa munasqanman hina kawsananchismanta

¹⁶Saynaqa amayá qankunamantaqa ni pipas maltaqa rimachunchu mikhusqaykichismanta, tomasqaykichismanta, fiestakunapi mana participasqaykichismanta, mosoq killa fiestakuna mana ruwasqaykichismanta, hinallataq samana p'unchawta mana guardasqaykichismantapas. ¹⁷Chay ñawpaq costumbrekunaqa Jesucristopa llantun hinallan karan. Chaykunaqa kamachisqa karan asta Señorninchis Jesucristo chayamunan p'unchawkamallan. Kunanmi ichaqa más allintaña Diosmanta yachanchis, kikin Jesucristo kay pachaman hamusqanrayku. ¹⁸Chayraykuyá qankunaqa falso yachachiq runakunawanqa ama engañachikuychishchu. Chay runakunaqa humilde tukuspankun, angelkunata adoranku. Hinaspapas “sueñoypin huk visionta rikuyku” nispanku, runakunata engañaspanku, paytukusqallaña purinku. Ichaqa chay visionkunapa manan cheqaqchu; aswanmi paykunapa piensayninkuman hina inventarispa, mana rikusqankumanta rimanku. Sichus qankuna chay runakunata creenkichis chayqa, Diospa prometesuqaykichis premioykichistan perderunkichis. ¹⁹Hinaspapas chay falso yachachiq runakunaqa manan Jesucristopa partenmantachu kanku. Jesucristoqa noqanchis paypi creeqkunapa umalliqninchismi. Chaymi paypa partenmanta kanchis, imaynan cuerponchispipas tullunchiskunawan, hinallataq hank'unchiskunawan hukllaman hap'ichisqa kashan chay hina. Saynatan noqanchistapas Jesucristoqa hukllawanchis. Hinaspan iñiyinichispi wiñachiwanchis Diospa munasqanman hina.

Diospa munayninman hina kawsananchismanta

²⁰Señorninchis Jesucristopa cruzpi wañusqanwanmi qankunapas, paywan huklla kashankichis. Chaymi kay mundopi costumbrekunapappa wañusqa

hinaña kashankichis. Chayri, ¿imanaqtinta qankunari kay pachapi mana allin costumbrekunata ruwasparaq kawsashankichís? ²¹ ¿Imanaqtinta qankunari khaynata nisuytiykichis: “ama chaytaqa tupaychu”, “ama chaytaqa mikhuychu”, “ama chaytaqa malliychispashchu”, nispa nisuytiykichisri, kasukusparaq kawsashankichís? ²² Tukuy chaykuna prohibisqankuqa tiempoq pasasqanman hinan tukukapun. Hinaspapas chay yachachikuykunapa runakunapa kamachisqallanmi; (ichaqa manan Diosmantachu hamun). ²³ Chay falso runakunapa imapas piensayninman hinalla ruwasqankuqa allin yachachikuymanmi rikch'akun, religionninkuman hina costumbrekunata ruwasqankurayku, humilde runa hina tukusqankurayku, hinallataq cuerponkuta ñak'arichisqankurayku ima. Ichaqa chay costumbrekunapa manan yanapawanchishchu cuerponchispa munasqankunata, hinallataq mana allin piensaykunata vencionchispaqqa.

3 ¹ Qankunapa imaynan Jesucristo kawsarimuran, saynatan wañusqa hina kasqaykichismanta Jesuswan kushka kawsarimurankichis. Chayraykuyá qankunapa hanaq pachapi kaqkunata mashkaychis. Chaypin Señorinchis Jesucristoqa Dios Taytanpa phaña ladonpi tiyashan. ² Saynaqa amayá qankunapa kay pachapi kaqkunallapichu piensaychis. Aswanqa hanaq pachapi kaqkunapiyá piensaychis. ³ Qankunapa ñan wañusqa hinaña kashankichis huchapaqqa. Chaymi Diosqa mosoq vidata qosunkichis, paypa ladonpi Jesucristowan kushka kawsanaykichispaq. Chay mosoq vidaykichisqa kay mundopi tiyaq runakunamantaqa pakasqa hinan kashan, paykuna mana entiendesqankurayku. ⁴ Ichaqa kawsayta qowaqninchis Jesucristo, kay pachaman kutimuqtinmi, paypi llapallan creeqkunapa sumaq k'ancharishaq glorianpi paywan kushka rikusqa kasunchis.

Ñawpaq kawsaymanta mosoq kawsaymantawan

⁵ Chayraykuyá qankunapa kay pachapi millay ruwaykunata vidaykichispi wañuchiychis. Hinaspayá amaña kay huchakunata ruwaspañachu kawsaychis: waqllikuykunapichu, mana casado kashaspa warmiwan puñuykichu, millay qenlli piensaykunapichu, khuchi vidapi puriykunapichu, mana allin piensaykunapichu, nitaq qolqella ganaypichu. Ichaqa pipas qolqellapi piensaqqa, runakunapa ruwasqan idolokunatapas adorashankuman hinan kashanku. ⁶ Paykunatan Diosqa mana kasukusqankurayku, anchatapuni phiñakuspa, castiganqa. ⁷ Saynatan qankunapas, Señorinchis Jesucristopi manaraq creeshaspaqa, chay mana allinkunata ruwaspa kawsarankichis. ⁸ Kunanyá ichaqa kay huchakunamanta karunchakuspa kawsaychis: phiñakuykunamanta, k'araq renegaykunamanta, runamasiykiwan alqontin michintin hina kawsaykunamanta, runamasiykipa contranpi rimaymanta, hinallataq sonseras palabrakuna rimaykunamantawan ima. ⁹ Saynallataq qankunapuraqa ama llullanakuspachu kawsaychis. Ichaqa chay ñawpaq kawsayniykichistaqa ñan qankunapa dejarankichishña. ¹⁰ Chaymi qankunapa mosoq kawsaypiña kunan kawsashankichis. Chayraykun unanchawaqninchis Diosqa sapa kutin yanapashasunkichis, aswan mastaraq payta reqsinaykichispaq, hinallataq aswan mastaraq payman rikch'akuspa, allinta kawsanaykichispaq ima. ¹¹ Chaymi Jesucristopi cheqaqta creesqanchisrayku manaña importanñachu, Israel nacionniyoq runachus icha huk law nacionniyoq

runachus kasqanchisqa; circuncisión costumbre ruwasqa runachus icha mana circuncisión costumbre ruwasqa runachus kasqanchisqa; ancha yachayniyoq runachus icha mana yachayniyoq runachus kasqanchisqa; esclavochus icha librechus kasqanchisqa. Aswanqa Jesucristopi creesqanchisraykun, payqa sonqonchispi kawsashan. Hinaspan Jesucristoqa tukuy imamantapas aswan más importante.

¹² Diosmi qankunataqa anchata munakusunkichis. Chaymi payqa akllasurankichis, wawankuna kanaykichispaq. Chayraykuyá qankunaqa Diospaq kawsaspa, runamasiykichista khuyakuychis, llamp'u sonqo kaychis, humildadwan imatapas ruwaychis, khuyapayakuq kaychis, pacienciayoq kaychis, ¹³ qankunapura soportanakuspa kawsaychis. Sichus pipas qankunapa contraykichispi imatapas rimanqa otaq ruwanqa chayqa, perdonaychis, imaynan Señorninchis Jesucristopas qankunapa huchaykichista perdonasurankichis saynata. ¹⁴ Hinaspapas qankunaqa kay llapallan nisqaykunamanta aswan mastaqa qankunapurayá ancha allinta khuyanakuychis. Chay khuyanakuymi qankunataqa ch'ulla runa hinallata kawsachisunkichis. ¹⁵ Diosmi qankunataqa waqyasurankichis, Jesucristowan huk cuerpo hinalla kanaykichispaq. Chayraykuyá qankunaqa, Señorninchis Jesucristopa yanapayninwan hawkalla kawsaychis. Hinallataq Diosmanpas graciasta qoychis.

¹⁶ Qankunaqa amayá ni hayk'aqpas qonqankichishchu Jesucristopa ancha sumaq yachachikuynintaqa. Chayraykuyá qankunapura yachachinakuspa, otaq imamantapas correginakuspa, allin yuyaywan kallpanchanakuychis, salmoskunata takispa, himnokunata takispa, hinallataq Diospaq takikunata takispa ima, Diosman graciasta qoychis tukuy sonqoykichiswan. ¹⁷ Qankunaqa tukuy imata ruwaspapas otaq rimaspapas, Jesucristopa sutinpiyá allinta ruwaychis. Saynallataq Dios Taytamanpas graciasta qoychis, Señorninchis Jesucristopa yanapayninwan.

Jesucristopi creeqkuna imaynatachus familianchiswan kawsananchismanta

¹⁸ Casarasqa warmikuna, qankunaqa qosaykichistayá allinta kasukuychis, Jesucristopi creesqaykichisrayku. ¹⁹ Saynallataq casarasqa qarikuna, qankunapas esposaykichistaqa allinta munakuychis; ama phiñachiychishchu, nitaq maltrataychispashchu. ²⁰ Saynallataq wawakuna, qankunapas tayta mamaykichistayá tukuy imapi kasukuychis. Sayna kasukusqaykichismi Señorninchis Jesucristomanqa agradan. ²¹ Saynallataq qankunapas tayta mamakuna, wawaykichistaqa ama yanqapuniqa phiñachiychishchu, saynapi paykuna llakisqa kaspas ama desanimakunankupaq. ²² Saynallataq sirvientekuna, qankunapas patronniykichistaqa tukuy imapi kasukuychis. Hinaspapas amayá qawasutillaykichishchu imatapas allintaqa ruwaq tukuychis. Aswanqa imatapas ruwaychis cheqaq sonqowan, Diosta kasukusqaykichisrayku. ²³ Hinaspapas qankunaqa tukuy ima trabajota ruwaspapas, kuisqa sonqowanyá ruwaychis, ama runakunallata serviq hinachu, aswanqa Señorninchis Jesucristotapas servishawaqchis chay hinata. ²⁴ Diosqa herenciatan qankunaman qosunkichis huk premiota hina. Chaykunatan qankunaqa ña allintaña yachankichis. Saynaqa yuyariychisyá, qankunaqa cheqaq dueñoqkichis Señor Jesucristotan servishankichis. ²⁵ Ichaqa mana allin ruwaq runakunañataqmi,

castigasqa kanqaku, mana allin ruwasqankumanta. Saynatan Diosqa castiganqa, pimanpas mana sayapakuspa.

4 ¹Patronkuna, qankunapas servisuqniykichis runakunataqa allinta taitaychis, hinallataq paykunawanqa justo ima kaychis. Yuyariychisyá, qankunapa patronniykichispas cielopin kashan; payqa Señorninchis Jesucriston. (Paymanmi qankunapas cuentata qonkichis).

²Qankunaqa rikch'an-rikch'an hinalla kaspaykichis, Diosmanta tuta p'unchaw mañakuychis. Hinaspapas amayá qonqaychishchu Diosman gracias qoytaqa. ³Hinaspapas qankunaqa noqaykupaqpas Diosmanta mañakuychis, saynapi Jesucristomanta allin willakuykunata willakuqtiyku, pipas ama har-k'awanankupaq, aswanqa willakuqtiyku dejaykuwanankupaq. Noqaqa Jesucristomanta willakusqayraykun, kay carcelpi kunan preso kashani. ⁴Chayraykuyá qankunaqa Diosmanta noqapaq mañapuguaychis, Jesucristomanta runakunaman allin clarota willanaypaq. Saynata ruwanaypaqmi Diosqa obligawaspa noqata kamachiwaran.

⁵Qankunaqa Jesucristopi mana creeq runakunawan kaspaykichisqa, allinta piensaspayá, aswan allin willakuykunamanta paykunawan parlaychis, tiempoykichista ama usuchispaykichis. ⁶Hinaspapas qankunaqa amayá k'araqta-chu rimaychis; aswanqa allin kaqkunamantayá allin kaqta imatapas rimaychis. Hinallataq imata tapusqtiykichispas, allinta piensaspa, sumaq llamp'u sonqowan sapankamankuta contestaychis.

Cartapa tukukuyinmanta

⁷Diosta allinta serviq Tíquico sutiyoq wawqenchismi qankunaman willasunkichis noqamanta. Paymi noqata yanapawaran tukuy ruwasqaypi. Hinallataqmi paywanqa kushka Diostapas servirayku. ⁸Chayraykun noqaqa wawqenchis Tiquicota qankunaman mandamushaykichis, kallpanchasunaykichispaq, hinallataq noqaykunamanta qankunaman willasunaykichispaq ima. ⁹Hinaspapas wawqenchis Tiquicowan kushkan hamushan iglesiaykichismanta kaq khuyasqay wawqenchis Onesimopas. Paypas Señorninchis Jesucristopin anchata confían. Paykunam qankunamanqa willasunkichis, noqayku kaypi imayna pasasqaykunamanta.

¹⁰Noqawan presomasiy kaq wawqenchis Aristarcon saludota qankunaman apachimushasunkichis. Saynallataqmi wawqenchis Bernabeypa primon Marcospas saludota apachimushasunkichis. Noqaqa ñan qankunataqa kama-chiraykichishña, sichus wawqenchis Marcos qankunaman visitamusuqtiykichisqa, allinta chashkiykunaykichispaq.^a ¹¹Saynallataqmi Justowan suti-chasqa wawqenchis Jesuspas qankunaman saludota apachimusunkichis. Jesucristopi creeq Israel nacionniyoq runakunamantaqa paykunallan yanapawaranku, Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willakuqtiyqa. Hinaspapas noqataqa anchatan paykunaqa kallpanchawaranku. ¹²Saynallataqmi qankunapa iglesiaykichismanta, Epafra sutiyoq wawqenchispas qankunaman saludota apachimusunkichis. Hinaspapas payqa sapa kutinmi qankunapaq Diosmanta mañakushan, saynapi Señorninchis Jesucristopi inispa

a 4.10 Kay Marcostan wakinqa Juan Marcoswan reqsiranku. Paymi Evangelio Marcostapas escribiran.

firme sayanaykichispaq, Diospa munasqanman hina imatapas ruwanaykichispaq, huchakunamanpas ama urmanaykichispaq, hinallataq tukuy sonqoykichiswan Diosta servinaykichispaq ima. ¹³ Chaytaqa noqapunin rikuni, imaynatas wawqenchis Epafrasqa qankunarayku preocupakusqanta. Hinaspapas payqa preocupakullantaqmi Hierápolis llaqtapi, hinallataq Laodicea llaqtapi kaq wawqenchiskunamantapas. ¹⁴ Saynallataqmi wawqenchis Demaspas, hinallataq khuyakusqay wawqenchis médico Lucaspa qankunaman saludota apachimushasunkichis.

¹⁵ Saynallataqyá qankunapas noqapa parteymanta, Laodicea llaqtapi wawqenchiskunata saludaykapuwaychis. Saynallataq hermananchis Ninfastapas, hinallataq paypa wasinpi huñunakuspa, Diosta serviqkunatapas saludaykapuwaychis. ¹⁶ Qankunaqa kay carta apachimusqayta leeruspaqa, Laodicea llaqtapi wawqe pananchiskunamanyá apachiychis, saynapi paykunapas kay cartata leenankupa, hinallataq paykunaman carta apachisqayta leeruqtinku, paykunamanta chay carta qankunaman chayamuqtin, qankunapas leenaykichispaq. ¹⁷ Wawqenchis Arquipota niychis, Señorninchis Jesucristopa encargasqan obrapi allinta llank'ananpaq.

¹⁸ Kaytaqa noqa kikiypunin makiywan qankunaman escribimushaykichis: “Qankunaqa yuyariychisyá, noqaqa carcelpin preso kashani. Noqaqa Diosmantan mañakushani, qankunata khuyapayaspa tukuy imapi yanapasunaykichispaq”. Amén.

1 TESALONICENSES

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran, Tesalónica llaqtapi tiyaq creyentekunaman apachinanpaq (1 Tes 1.1; 2.18). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablopa papanqa ishkay nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkay nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkay sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqan leykunamanta allin yachaq runan karan. Señor Jesucristopi manaraq inishaspaga, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi inispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 50 otaq 51 watakunapin.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Tesalónica llaqtapi kaq creyentekunapaqmi.
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Tesalónica llaqtapi tiyaq creyentekuna iniyininkupi kallpanchakunankupaqmi (1 Tes 1.6; 3.4), saynallataq Señor Jesucristopa kutimunampi seguro kanankupaq ima (1 Tes 3.13; 4.13 asta 5.10).
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Ichaqa noqanchisqa yachanchismi Señorninchis Jesucristo wañusqanmanta kawsarimusqantaqa. Saynallataqmi Señorninchis Jesucristopi creespa wañuqkunatapas kikin Diospuni kawsarichimunqa” (1 Tes 4.14).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqan kashan:
 - (1) Apóstol Pablo graciasta qon Tesalónica llaqtapi tiyaq iniqukunamanta (1 Tes 1.1-10).
 - (2) Apóstol Pablo Tesalónica llaqtapi llank'aspa huk allin ejemplo kasqanmanta (1 Tes 2.1-16).
 - (3) Tesalónica llaqtapi creyentekunaman apóstol Pablo visitay munasqanmanta (1 Tes 2.17 asta 3.13).
 - (4) Diospa munasqanman hina kawsananchismanta (1 Tes 4.1-12).
 - (5) Señorninchis Jesucristopa kutimunamanta (1 Tes 4.13 asta 5.11).
 - (6) Jesucristopi creeq runakunata apóstol Pablo kallpanchasqanmanta (1 Tes 5.12-28).

Cartapa qallariyninmanta

1 ¹ Tesalónica llaqtapi huñunakuq wawqe panaykuna: Noqa Pablon, Silvaniopiwán, hinallataq Timoteopiwán ima kay cartata qankunaman escribimuspa saludamuykichis. Qankunaqa Diospa, hinallataq Señorninchis Jesucristopa khuyakusqan wawankunan kashankichis. Chayraykun noqaykuqa mañakushayku, Diosninchis, hinallataq Señorninchis Jesucristopas tukuy imapi yanapaspa, haw kallata kawsachisunaykichispaq.

Apóstol Pablon graciasta qon Tesalónica llaqtapi iníqkunamanta

² Noqaykuqa Diosmanta sapa kutin mañakuspaykun, qankunamanta yuyariyku. Hinaspan Diosman graciasta qoyku llapallaykichismanta. ³ Hinaspapas sapa kutin qankunamanta yuyarispaykun, Dios Taytanchisman tukuy sonqoykuwan graciasta qoyku kaykunamanta: Diospaq llank'asqaykichismanta, paypi allin inísqaykichismanta, munakuywan servisqaykichismanta, hinallataq ñak'arisppapas, Jesucristopi allinta confiaspa mana ish kayasqaykichismantawan ima. ⁴ Khuyasqay wawqe panaykuna, Diosmi qankunataqa anchata munakusunkichis. Chayraykun qankunataqa akllasurankichis, wawankuna kanaykichispaq. Chaytan noqaykuqa allinta yachayku. ⁵ Noqaykuqa Jesucristomanta allin willakuykunata qankunaman willaspaykuqa, manan rimayllachu rimarayku. Aswanmi Santo Espiritupa atiyinwan cheqaqtapuni convencesqa kaspayku, qankunaman Diosmanta willaraykiku. Hinaspapas qankunaqa allintan yachankichis, qankuna ukhupi kaspaykuqa, qankunata khuyakuspan, allinniykichispaq tukuy imatapaspas ruwarayku.

⁶ Chaymi qankunaqa noqaykupa, hinallataq Señorninchis Jesucristopa ejemplo qosusqaykichisman hina ruwashankichis. Hinaspapas qankunaqa ancha ñak'ariypiña kashaspaykichispas, Señor Jesucristomantan allin willakuykunata chashki-rankichis ancha kusikuywan. Chay kusikuytan Diospa Santo Espiritun qankunaman qosurankichis. ⁷ Chaymi qankunaqa Jesucristopi creesqaykichisrayku, huk ejemplo kashankichis, Macedonia provincia kasqaykichispi, hinallataq Acaya provincia lawpi tiyaq creyentekunapaqwan ima. ⁸ Hinaspapas qankunamanta qallarispán, Macedonia provincia kasqaykichispi, Acaya provinciapi, hinallataq huk provinciakunapipas ashka runakuna Señor Jesucristomanta allin willakuykunata willakuranku. Chayraykun chay lugarkunapi tiyaq runakunaqa ña yachankuña Diospi qankuna creesqaykichista. Chaymi noqaykupaqa manaña necesariochu, imaynatas Jesucristopi qankuna creesqaykichismanta chay lugarkunapi willakunaykupaqa. ⁹ Hinaspapas paykunaga ancha allintan rimashanku, imaynatas ancha khuyakuywan qankuna chashkiwasqaykichismanta, hinallataq Diosman imayna inísqaykichismantapas. Hinaspapas willakullashankutaqmi, kay pachapi runakunapa ruwasqan idolokunata saquespa, kawsaq cheqaq Diostaña servisqaykichismantapas. ¹⁰ Hinaspapas paykunaga rimashankun, Señor Jesucristopa kay pachaman kutimunanta qankuna suyasqaykichismantapas. Ichaqa Diosmi Jesucristotaqa kawsarichiran wañusqakuna ukhumanta, saynapi juicio p'unchaw chayamuqtin, wiñay castigomanta librasqa kananchispaq.

Apóstol Pablo Tesalónica llaqtapi yachachisqanmanta

2 ¹ Wawqe panaykuna, qankunaqa yachankichismi, qankunaman watukuq hamusqaykuqa, mana yanqapaqchu kasqanta. ² Hinaspapas qankunaqa

ñan yachankichishña, Tesalónica llaqtaykichisman manaraq chayamushaq-tiykuqa, Filipos llaqtapi runakuna contraykupi kaspanku k'amiwasqankuta, hinallataq ñak'arichiwasqankutapas. Ichaqa chaykuna pasawashaqtinkupas, Diosninchismi kallpanchawaranku, chay Tesalónica llaqtaykichispi runakuna contraykupi kashaqtinkupas, mana manchakuspa, Diosmanta allin willakuykunata qankunaman willanaykupaq. ³Hinaspapas noqaykuqa cheqaq kasqallantan willarayku, manataqmi pantachiyta munaspaykuchu, nitaq ni pitapas engañayta munaspachu. ⁴Aswanqa Diosmi noqaykutaqa akllawaranku, aprobasqa obrero kaspayku, Señor Jesucristomanta allin willakuykunata runakunaman willanaykupaq. Chayraykun noqaykuqa ima kasqallanta willakushayku. Hinaspapas manan runakunawan allinpi qepayta munaspachu willakuyku, aswanqa Dioswan allinpi qepayta munaspaykun. Paymi sonqoykuta reqsin, allinchus icha mana allinchus kasqantaqa. ⁵Hinaspapas qankunaqa yachankichismi, noqaykuqa manan sumaq palabrakunawanchu qankunataqa convenceraykichis, nitaqmi qolqeraykullachu qankunataqa rimapayaraykichis. Chaytaqa Dios kikinmi allinta yachan. ⁶Hinaspapas noqaykuqa manan runakuna otaq qankuna alabawanaykichistachu munarayku. ⁷Noqaykuqa Jesucristopa apostolnin kasqaykuraykun qankunata kamachinaykupaq atiyniyoq karayku. Ichaqa aswanmi noqaykuqa qankuna ukhupi kaspaykuqa, llamp'u sonqowan rikuraykiku, imaynan huk warmipas wawankunata tukuy sonqonwan khuyapayaspa uywan saynata. ⁸Chaymi qankunataqa anchata khuyakuspayku, Diosmanta allin willakuykunata kusi-kuywan willaraykichis. Hinaspapas noqaykuqa tukuy vidaykuwan, hinallataq tukuy imaykuwanmi qankunataqa yanaparaykichis, qankunata anchatapuni khuyakusqaykurayku. ⁹Wawqe panaykuna, qankunaqa yuyashankichismi, imaynatachus tutantin p'unchawnintin makiykuwan llank'asqaykutaqa. Saynatan noqaykuqa huk trabajopi llank'arayku mantenekunaykupaq, saynapi qankunapaq ama huk gasto kanaykupaq. Hinaspan noqaykuqa Diosmanta allin willakuykunata gratislla qankunaman willaraykiku.

¹⁰Noqaykuqa qankuna ukhupiqqa mana huchallikuspan, allinta compor-takuspa, kawsarayku. Chayraykun noqaykutaqa mana ni pipas acusaytaqa ati-wankumanchu. Chaykunamantan Diospas, hinallataq qankunapas testigoy kankichis. ¹¹Hinaspapas qankunaqa yachankichismi, noqaykuqa qankunatan anchatapuni khuyakuraykiku, imaynan papanpas wawankunata khuyakuspa, animan hinallataq consuelan chay hinata. ¹²Hinaspapas qankunataqa alli-allintan yachachiraykichis, Diospa wawankuna kasqaykichisrayku, allinta kawsanaykichispaq. Diosmi waqyashasunkichis, hanaq pacha k'anchaq glorianpi paywan kushka gobiernanaykichispaq.

¹³Chayraykun noqaykuqa Diosman tukuy tiempo graciasta qoyku, qankunaman Diospa palabranta willaqtikyku, sumaqta chashkisqaykichis-rayku. Chay chashkisqaykichis palabrataqa manan runakunapa palabranta hinachu chashkirankichis, aswanqa Diospa palabranta hinan. Chay palabranta uyarisqaykichismi kawsayniykichistaqa cambiaran. ¹⁴Wawqe panaykuna, qankunaqa yachallankichistaqmi, llaqtamasikyichis runakuna qatikachaspa ñak'arichisusqaykichistapas. Saynatan Judea provincia lawpipas, Señor Jesucristopi creeq masinchiskunatapas qatikachaspa ñak'arichiranku llaqtamasin runakunaqa. ¹⁵Hinaspapas chay Judea provincia lawpi tiyaq

runakunallataqmi Señor Jesucristotapas, hinallataq Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunatapas wañuchiranku. Chay llaqtamasiy runakunallataqmi ashka llaqtakunamanta noqaykutapas qarqomuwaranku. Paykunaqa, Diosta mana kusichispankun, llapallan runakunapa contranpi kashanku. ¹⁶Chaymi chay runakunaqa Diosmanta allin willakuykunata huk law nacionniyoq runakunaman willaqtikyku, hark'awashanku. Saynata ruwaspankun, paykunaqa aswan más huchataraq apayukushanku. Ichaqa Diosmi paykunataqa ancha mana aguantayta castiganqa.

Apóstol Pablo creyentekunaman visitay munasqanmanta

¹⁷Khuyasqay wawqe panaykuna, noqaykuqa qankunamantan karunchasqa hina kasharayku huk tiempo. Ichaqa qankunawan kushka mana kashaspaykupas, tukuy tiempon sonqoykupiqa yuyallaraykiku. Chaymi noqaykuqa qankunaman visitamuyta anchata munarayku, saynapi qankunawan tupayunan-chispaq. ¹⁸Noqaykuqa ashka kutitan qankunaman visitamuyta munarayku. Hinaspapas noqa Pablo kikiypunin ashka kutita qankunaman visitamuyta piensarani. Ichaqa Satanasmí sapa kutin huk trampata hina churawaranku, saynapi qankunaman ama visitamunaykupaq. ¹⁹Saynaqa Señorninchis Jesucristo kutimuqtinri, ¿manachu paymanta qankunaman willasqaykurayku kusikuykuman? Arí, Señorninchis Jesucristo kay pachaman kutimuqtinqa, anchatan kusikusaqku, qankunaman willasqayku mana yanqapaq kasqanrayku. ²⁰Chayraykun noqaykuqa qankunamanta anchata kusikuspa, contento kashayku qankunapa ñiniyikichiswan.

3 ¹Ichaqa qankunamanta karupi, kaspaykun noqaykuqa anchata llaki-kushayku. Chaymi noqaykuqa Atenas llaqtapi sapallayku qepakunaykupaq parlanakurayku. ²Hinaspan wawqenchis Timoteota qankunaman mandamuraykichis. Payqa Jesucristomanta allin willakuykunata willaspanmi yanapawashanku. Chayraykun wawqenchis Timoteotaqa mandamuraykichis, qankunata ñiniyikichispi allinta kallpanchasunaykichispaq, hinallataq yanapasunaykichispaq ima, ³saynapi ima sasachakuykunapipas qankuna ñak'arispaykichis, ama hukmanyanyaykichispaq. Hinaspapas qankunaqa ñan yachankichishña, ima sasachakuykunaña hamuwaqtinchispas ñak'arinanchismantaqa. ⁴Qankunawan kushka kashaspaykuraqmi, ña willaraykichishña imapas sasachakuykuna hamunanmantaqa. Chaymi kunanqa ña yachankichishña, noqaykupa yachachisqaykuman hina, chay sasachakuykuna pasasqanmantaqa. ⁵Chaymi noqaqa qankunamanta anchata llakikuspay wawqenchis Timoteota mandamurani, saynapi ñiniyikichispi imayna kasqaykichista yachanaypaq. Hinaspapas noqaqa anchatan piensapakurani: “¿icha diablochu ima huchamanpas paykunataqa urmarachin?” nispay. Sichus sayna kanman chayqa, yanqapaqchá Señor Jesucristomanta qankunaman yachachisqaykuqa kanman karan.

⁶Ichaqa wawqenchis Timoteoqa ñan kutiramuranña Tesalónica llaqtaykichismantaqa. Hinaspan payqa willawaranku, allinta khuyanakuspa kawsasqaykichismanta, hinallataq Señor Jesucristopi mana ishkayasma, allinta paypi ñinsqaykichismantawan ima. Hinaspapas wawqenchis Timoteoqa willawarankun, mana qonqaspa yuyariwasqaykichista, hinallataq noqaykunan kaqmanta tupayuyta munasqaykichismantapas, imaynan noqaykupas

qankunawan tupayuyta munayku, chay hinata. ⁷Chayraykun wawqe panaykuna, iñinyikichispi firme sayasqaykichista yacharuspayku, noqaykuqa ancha sasachakuypiña tarikuspaykupas, ñak'arispaykupas, ancha kallpanchasqa kashayku. ⁸Chaymi kunanqa, Jesucristopi cheqaq iñisqaykichista yachaspayku, ancha kusiqa tarikuyku. ⁹Chayraykun noqaykuqa ancha kusikuywan Diosninchisman graciasta qoyku, qankuna mana ishkayaspa, Diospi allinta creesqaykichisrayku. Chaymi Diosman graciasta qospaykuqa, manaña ni imaynanmantapas niyta atiykuñachu. ¹⁰Chaymi tutapas p'unchawpas Diosmanta tukuy sonqoykuwan mañakuyku, qankunawan tupayunaykupaq, saynapi qankunaman hamuspa kallpanchaqtiyku, Señorninchis Jesucristopi astawanraq creenaykichispaq.

¹¹Chayraykun Diosninchismanta, hinallataq Señorninchis Jesucristomantawan mañakushayku, qankunaman visitaq hamunaykupaq. ¹²Saynallataqmi noqaykuqa Señorninchis Jesucristomanta mañakushayku, qankunapura anchata khuyanakunaykichispaq, hinallataq llapallan runakunatapas khuyakunaykichispaq, imaynan noqaykupas qankunata anchata khuyakuykichis, chay hinata. ¹³Saynallataqmi noqaykuqa Señorninchis Jesucristomanta mañakushayku, qankunata kallpanchasunaykichispaq, hinallataq huk limpio sonqoyoq kanaykichispaq ima. Saynata kawsaqtiykichismi, Diospa ñawpaq-ninpiqa mana ni pipas ni imamantapas acusayta atisunkichishchu, Señorninchis Jesucristo paypi iñiqkunawan, hinallataq angelninkunapiwan kushka kay pachaman kutimuqtin. Amén.

Diospa munasqanman hina kawsananchismanta

4 ¹Wawqe panaykuna, noqaykuqa ñan yachachiraykichishña Diospa munasqanman hina kawsanaykichismantaqa. Chaymi qankunaqa chay yachachisqaykuman hina kawsashankichis. Ichaqa kunanmi noqaykuqa Señorninchis Jesucristopa sutinpi kallpanchamuykiku, hinallataq mañakamuykiku, astawanraq kallpanchakuspa, Diospa munasqanman hina kawsanaykichispaq.

²Hinaspapas qankunaqa ñan yachankichishña, Señorninchis Jesucristopa yachachikuyninman hina, qankunaman yachachisqaykutaqa. ³Diosqa manan munanchu waqllikuy huchakunapi kawsanaykichistaqa. Aswanmi Diosqa munan llapallan huchakunamanta karunchakuspa, ch'uuya sonqoyoq kawsanaykichista. ⁴Chayraykuyá qankunaqa sapankamaykichis esposaykichista sumaqa respetaspa kawsaychis. ⁵Hinaspapas qankunaqa, amayá Diosta mana reqsiq runakuna hinachu waqllikuy huchakunata ruwaspa puriychis. ⁶Hinaspapas amayá ni pipas Señor Jesucristopi creeqmasintaqa ofendechunchu, nitaq engañachunpashchu. Tukuy chaykuna ruwaqkunataqa kikin Señormi anchata castiganqa. Chaykunamantan noqaykuqa ñawpaqta-raq ña willaraykichishña. ⁷Hinaspapas Diosqa manan millay huchakunata ruwaspa kawsananchispaqchu waqyawaranchis. Aswanqa waqyawaranchis, tukuy huchakunamanta karunchakuspa, sumaqa limpio sonqoyoq kawsananchispaqmi. ⁸Chayraykun niykichis, sichus pipas kay yachachisqaykuta mana kasukuspaqa, manan noqallaykutachu rechazawashanku. Aswanqa Santo Espíritu qowaqninchis Diostan rechazashanku.

⁹Hinaspapas Diosqa ñan qankunataqa yachachisurankichishña, imaynatas Señorninchis Jesucristopi creeqkunapura khuyanakuspa

kawsanaykichismantaqa. Chayraykun manaña necesariochu, chay khuyanakuyamanta qankunaman escribimunaypaqqa. ¹⁰ Ichaqa cheqaqtapunin qankunaqa khuyakushankichis enteron Macedonia provincia lawpi ñiqmasinchiskunataqa. Chayraykun ruegakamuykichis, qankunapura astawanraq khuyanakunaykichispaq, saynapi Señorninchis Jesucristopi llapallan creeqkunatapas astawanraq khuyakuspa kawsanaykichispaq. ¹¹ Qankunaqa, huk runakunapa ruwanankunaman ama metekuspa, hawkalla kawsaychis. Hinaspa llank'aychis mantenekunaykichispaq makiykichiswan, imaynatan ñawpaqtaaraq yachachiraykichis chay hinata. ¹² Sichus qankuna kay consejasqaykunata kasukunkichis chayqa, Señorninchis Jesucristopi mana creeq runakunapas, allin kawsasqaykichista rikuspankun, respetasunkichis. Qankunaqa saynata kawsaspan, manaña ni pimantapas ni imatapas mañakunkichishñachu mantenekunaykichispaqqa.

Señorninchis Jesucristopa kutimunanmanta

¹³ Wawqe panaykuna, noqaykuqa munaykun wañuq runakunawan imas pasanmanta yachanaykichista, saynapi Señorninchis Jesucristopi mana creeq runakuna hina ama llakisqa kanaykichispaq. Paykunaqa anchatan wañuqkunamantaqa llakikunku, manaña tupanankuta yachaspanku. ¹⁴ Ichaqa noqanchisqa yachanchismi Señorninchis Jesucristo wañusqanmanta kawsarimusqantaqa. Saynallataqmi Señorninchis Jesucristopi creespa wañuqkunatapas kikin Diospuni kawsarichimunqa.

¹⁵ Chaymi noqaykuqa Señorninchis Jesucristopa yachachisqanman hina qankunata yachachishaykichis khaynata: Señorninchis Jesucristo kay pachaman kutimuqtinqa, paypi creespa wañuqkunaraqmi primertaqa kawsarimunqaku paywan kushka kanankupa. Chaymantañan chay tiempopi manaraq wañuq creyentekunaqa Señorninchis Jesucristowan huñunakusunchis.

¹⁶ Ichaqa kikin Señorninchis Jesucriston hanaq pachamanta urayamushaspa, altomanta qaparisa kamachinqa. Hinaqtinmi angelkunapa jefen Arcángel willakunqa Jesucristopa hamusqanta. Chaymi huk cornetata huk ángel tocanqa. Hinaqtinmi chay cornetapa tocasqanta uyarispanku, Señorninchis Jesucristopi creespa wañuq runakunaraq primerta kawsarimunqaku. ¹⁷ Chaymantan Diosqa Jesucristopi creespa kawsashaqraq runakunata, wañusqankumanta kawsarinpuq runakunatawan kushkata hanaq pachaman oqariwasunchis. Hinaspan alto cielopi phuyupa chawpinpi Señorninchis Jesucristowan tupasunchis. Hinaspan paypi ñiqkunaga, llapallanchis paywan kushka hanaq pachapi wiña-wiñaypaq kawsasunchis. ¹⁸ Chayraykun kay yachachikuykunawan qankunaqa, llapallaykichis, allinta kallpanchanakunaykichis.

5 ¹ Wawqe panaykuna, manan necesariochu qankunaman escribimunaypaq, ima tiempokunapis otaq ima p'unchawkunapis kaykuna pasanmantaqa. ² Hinaspapas qankunaqa yachankichismi, Señorninchis Jesucristopa kutimunan p'unchawqa qonqayllamanta chayamunanta. Imaynan mana piensasqanku rato, suwapas tutata otaq ima horastapas qonqayllamanta suwakuy hamun chay hinata. ³ Chay p'unchaw chayamunanpaq kashaqtinmi, Jesucristopi mana ñiq runakunaqa khaynata nishanqaku: “Tukuy iman kay pachapiqa hawkalla kashan; hinaspapas manan ni imamantapas manchakunapaq hinaqa kanchu”, nispanku. Hinaqtinmi Diosqa

qonqayllamanta castigaspa, kay pachapi tukuy kaqkunata destruispa tukuy pampaman tukuchinqa. Chaymi mana ni pipas ishkapakuytaqa atinqakuchu. Ichaqa chaykunan pasanqa mana piensasqanku horasta, imaynan wiksayoq warmita onqokunanpaq qonqayllamanta dolor hap'in chay hinata. ⁴Ichaqa wawqe panaykuna, qankunaqa manañan tutayaqpi hinañachu kawsashankichis. Chayraykun qankunapaqqa Señorninchis Jesucristopa kutimunan p'unchawqa manaña huk suwa hinañachu sorprendesunkichis. ⁵Hinaspapas qankunaqa llapallaykichismi k'anchaypi, hinallataq p'unchawpi kawsaq runakuna hina kashankichis. Chaymi noqanchisqa manaña tutayaqpi kawsaq runakuna hinañachu kanchis. ⁶Chayraykuyá noqanchisqa ama wakinkuna hinachu puñuspa hina kawsasunchis. Aswanyá noqanchisqa sapa p'unchaw rikch'aspa hina, allin yuyaywan kawsasunchis. ⁷Puñuqkunan ichaqa tuta puñunku. Mach'aqkunapas tutan mach'anku.^a ⁸Noqanchismi ichaqa p'unchawpi hina kawsashankichis. Chayraykuyá noqanchisqa allinta rikch'aspa hina kawsasunchis, Diospi confiakuspa, hinallataq llapallan runamasinchis-tapas sumaqa khuyakuspa. Ichaqa Diospi confiakuyninchismi, hinallataq runamasinchista khuyakuspa kawsayninchismi, huk bronce planchamanta ruwasqa chaleco hina, tukuy huchakunamanta waqaychawasun. Saynallataq sichus salvasqa kasqanchismanta mana ish kayaspa kawsasunchis chayqa, chay confiasqanchismi huk soldadopa umanman churakunan casco hina noqanchista protegewanichis, salvasqa kananchispaq. ⁹Diosqa manan castigasqa kananchispaqchu waqyawaranchis. Aswanqa waqyawaranchis, Señorninchis Jesucristopi creespa, salvasqa kananchispaqmi. ¹⁰Chaypaqmi kikin Señorninchis Jesucristo noqanchisrayku wañuran, saynapi kawsaspapas otaq wañusqa kaspapas, kutimuqtin paywan kushka kananchispaq. ¹¹Chayraykuyá qankunaqa yanapanakuspa kallpanchanakuychis, imaynatan kunan kallpanchanakuspa kawsashankichis chay hinata.

Jesucristopi creeq runakunata apóstol Pablo kallpanchasqanmanta

¹²Jesucristopi creeq wawqe panaykuna, qankunatan ruegakamuykichis, yachachisunqiykichis liderkunataqa allintayá respetaychis. Paykunan qankunata anchata kallpanchakuspa, yachachisunkichis, Jesucristopi creespa allinta kawsanaykichispaq. ¹³Saynallataqyá chay liderkunataqa allinta respetaspa khuyakuychis, Jesucristopa obranpi llank'asqankurayku. Saynallataq qankunapurapas hawkalla kawsakuychis. ¹⁴Saynallataqmi wawqe panaykuna, qankunataqa ruegakamuykichis, mana imapas ruway munaq qella runakunataqa q'aqchaychis llank'anankupaq. Saynallataq ish kayaq runakunatapaspas, hinallataq pisi iniyllyoq kaqkunatapaspas sumaqa kallpanchaychis. Saynata ruwaspa llapanpaq pacienciayoq kaychis.

¹⁵Hinaspapas qankunaqa contraykichispi ima maltapas ruwasuqtiykichisqa, amayá chay runamantaqa vengakuychishchu. Aswanyá qankunaqa sapa p'unchaw kallpanchakuychis, allin kaqa ruwaspa, qankunapura kawsanaykichispaq; hinallataq llapallan runakunawanpas allinta kawsaychis.

a 5.7 Chay puñuq, mach'aq, hinallataq tutayaqpi kawsaq runakunaqa, huchapi kawsaq runakunan kanku. Chaymi paykunaqa Señorninchis Jesucristopa kutimunan p'unchawpiqa mana piensankuchu.

¹⁶Qankunaqa tukuy tiempoyá kusisqalla kawsaychis. ¹⁷Saynallataq Diosmantapas tukuy tiempo mañakuychis. ¹⁸Saynaqa imaña pasaqtinpas, Diosmanýa graciasta qoychis. Saynatan Diosqa munan, Jesucristopi creeq runakuna kawsananchista.

¹⁹Hinaspapas amayá qankunaqa Diospa Santo Espiritunpa contranpiqa ni imatapas ruwaychishchu. (Aswanyá paytaqa allinta kasuychis). ²⁰Sichus Diospa Santo Espiritun pitapas yanapanqa, Diosmanta imatapas willananpaq chayqa, amayá chay nisqantaqa despreciaychishchu. ²¹Tukuy ima nisqankutapas allinta averiguaspayá examínaychis, saynapi cheqaqtachus icha manachus Diosmanta rimasqanku kasqanta yachanaykichispaq. Hinaspa allin kaq yachachikuykunallata kasukuychis. ²²Llapan mana allin ruwaykunamantapas karunchakuspayá kawsaychis.

²³Hawkayay qokuq Diosmi qankunapa espirituykichista, almaykichista, hinallataq cuerpoykichistapas sumaqta ch'uyanchanqa, saynapi limpio sonqoyoqña Señorninchis Jesucristo kutimunan p'unchawkama kawsanaykichispaq. ²⁴Diosmi qankunataqa waqyasurankichis, paypaq kanaykichispaq. Paymi tukuy ima nisqanta cumplin. Chayraykun Diosqa tukuy kay nisqaykunataqa ruwanqapuni, saynapi prometesqankuna cumplikunanpaq.

Cartapa tukukuyninmanta

²⁵Wawqe panaykuna, Diosmantayá noqaykupaqwan mañapuwaychis.

²⁶Jesucristopi creeq llapallan wawqe pananchiskunatapas khuyakuywan abrazaykuspayá otaq huk much'aywan saludaykuychis.^b

²⁷Señorninchispa sutinpin qankunata kamachimuykichis, kay escribi-musqay cartataqa Jesucristopi creeq llapallan wawqe pananchiskunamanyá leeykuychis.

²⁸Noqaqa Señor Jesucristomantan mañakushani, paypa munakuynin astawanraq qankunapi kananpaq. Amén.

b 5.26 Israel nacionpiqa qaripas warmipas much'aywanmi saludanakunku. Ichaqa kay Perú llaqtanchispiqa manan qarikunaqa much'anakunkuchu saludanakunankupaqqa.

2 TESALONICENSES

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran, Tesalónica llaqtapi kaq creyentekunaman apachinanpaq (2 Tes 1.1; 3.7, 17). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablopa papanqa ishkay nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkay nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkay sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqan leykunamanta allin yachaq runan karan. Señor Jesucristopi manaraq inishaspaga, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi inispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaga escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 51 otaq 52 watakunapin.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaga escribisqa karan Tesalónica llaqtapi creyentekunapaqmi.
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaga escribisqa karan Tesalónica llaqtapi creyentekuna, Señor Jesucristopa kutimunamanta confundisqa kasqankumanta corregikunankupaqmi.
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Hinaspapas noqaykuqa munaykun, Señorninchis Jesucristopa yanapayninwan runamasiykichis khuyakunaykichista, imaynan Diospas runakunata munakun chay hinata. Hinaspapas Señorninchis Jesucristoyá qankunataqa kallpanchasunkichis, tukuy ñak'ariykunata pacienciawan soportanaykichispaq, imaynan Jesucristopas pacienciawan soportaran chay hinata” (2 Tes 3.5).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaga khayna dividisqan kashan:
 - (1) Graciasta Diosman qonanchismanta (2 Tes 1.1-12).
 - (2) Anticristo rikhurimunamanta (2 Tes 2.12).
 - (3) Salvasqa kanaykichispaq akllasqa kasqaykichismanta (2 Tes 2.13-17).
 - (4) Apóstol Pablopaq oracionpi mañakunankumanta (2 Tes 3.1-5).
 - (5) Qella runakuna hina ama kananchismanta (2 Tes 3.6-18).

Cartapa qallariyninmanta

1 ¹Tesalónica llaqtapi khuyakusqay wawqe panaykuna, noqa Pablon, Silvanopiwan, hinallataq Timoteopiwan ima kay cartata qankunaman escribimuspa, Taytanchis Diospa, hinallataq Señorninchis Jesucristopa sutinpi qankunata saludamushaykichis.

²Khuyakuwaqninchis Taytanchis Diosmanta, hinallataq Señorninchis Jesucristomantawanmi mañakushani, qankunataqa tukuy imapi yanapasuspaykichis, haw kallata kawsachisunaykichispaq.

Graciasta Diosman qonanchismanta

³Wawqe panaykuna, noqaykuqa Diosmanmi qankunamanta tukuy tiempo graciasta qoshayku, mana ishkayasma Diospi astawan confiasqaykichismanta, hinallataq qankunapurapas astawan khuyanaku spa kawsasqaykichismantawan ima. Chaymi noqaykuqa Diosman qankunamanta tukuy tiempopi graciasta qoshayku. ⁴Chayraykun noqaykuqa llapallan iglesiakunapi qankunamanta kusikuspayku allintapuni rimashayku. Saynataqa rimayku, qankunata runakuna qatikachaspa, anchata ñak'arichishasuqtiykichispa, pacienciawan tukuy imata soportaspa, Señor Jesucristopi confiasqaykichisraykun. ⁵Saynata kawsaspaykichismi qankunaqa llapallan runakunawan rikuchikunkichis, Diosqa cheqaqtapuni justo kasqanta. Ichaqa kunanmi qankunaqa anchata ñak'arishankichis. Saynata kawsaqtiykichismi, Diosqa ña aprobasunki-chishña, paypa gobiernasqan reinonman haykunaykichispaq.

⁶Diosqa pimanpas mana sayapakuspanmi, runakunataqa juzganqa. Chaymi qankunata ñak'arichisuqniykichis runakunatapas anchata ñak'arichispa castiganqa. ⁷Ichaqa qankunamantaqmi tukuy ñak'arisqaykichismanta Diosqa samayta qosunkichis hinallataq noqaykumanpas. Chaytaqa ruwanqa Señorninchis Jesucristo, atiyniyoq angelninkunawan kushka, hanaq pachamanta kutimuqtinmi. ⁸Señorninchis Jesucristoqa nina rawraypa chawpinpin hamunqa, Diospi llapallan mana creeq runakunata, hinallataq Señor Jesucristomanta willakusqankutapas mana kasukuq runakunata juzgaspa castiganapaq. ⁹Chaymi Diospi mana creeq runakunaqa, Diospa ñawpaqninmanta wikich'usqa kaspanku, wiñaypaq castigasqa kanqaku. Hinaspan paykunaqa Diospa qayllanpi sumaq k'anchaynintapas, hinallataq atiyinintapas mana rikunqakuchu. ¹⁰Chaykunan pasanqa Señorninchis Jesucristo kay pachaman kutimuqtin. Chay p'unchawmi payqa ancha alabasqa kanqa, paypi llapallan creeqkuna ancha admirakuywan payta alabaqtinku. Chay alabaqkunamanta wakinninmi qankunapas kankichis, Señorninchis Jesucristomanta willaqtiyku, paypi creesqaykichisrayku.

¹¹Chaymi noqaykuqa Diosmanta tukuy tiempo qankunapaq mañakushayku, saynapi Dios qankunata yanapasuqtiykichis, paypa munasqanman hina allinta kawsanaykichispaq. Hinaspapas noqaykuqa mañakushaykun, qankunapa mañakusqaykichista atiyinwan Dios cumplanapaq, saynapi Diospi confiaspa payta serviq qallarisqaykichistapas tukunaykichispaq. ¹²Saynata kawsaqtiykichismi, Señorninchis Jesucristopa sutinga hatunchasqa kanqa qankunarayku. Saynallataqmi Jesucristopas qankunata hatunchasunkichis. Saynataqa hatunchasunkichis Diospas, hinallataq Señorninchis Jesucristopas, qankunata anchata khuyakususqaykichisraykun.

Anticristo rikhurimunamanta

2 ¹Wawqe panaykuna, Señorninchis Jesucristo kutimuqtinmi, noqanchisqa paywan kushka huñunakusun. Chaymi qankunata ruegakamuykichis, ²piwanpas facillata ama engañachikunaykichispaq. Qankunaqa amayá

mancharikunkichishchu, sichus pipas “Señorpa kutimunan p'unchawqa chayaramunñan”, nispa nisuptiykichisqa. Ichaqa kanqan llullakuspa rimaq runakunaqa. Paykunan nisunkichis, “Santo Espiritun saynata niwanku”, nispanku, otaqmi nisunkichis, “kay cartata escribiq Pablon saynata yachachiran, hinaspan escribimuwaranchis”, nispanku. ³ Saynaqa amapuniyá qankunaqa ni piwanpas engañachikunkichishchu. Ichaqa Señorninchis Jesucristopa kutimunan p'unchaw manaraq chayamushaqtinmi, Diospa contranpi runakuna sayarinqaku. Hinaqtinmi rikhurimunqa milla-millay ruwaq huchasapa anticristo. Chay runaqa ñan nina rawray infiernoman wikch'uyusqa kananpaq destinasqaña kashan. ⁴ Chay anticristoqa rikhurimunqa cheqaq Diospa contranpi, hinallataq runakunapa adorasqan dioskunapa contranpi iman. Hinaspapas chay millay huchasapa anticristoqa, Diospa templonman haykuspanmi, chaypi tiyayuspa khaynata ninqa: “Noqallan diosqa kani”, nispa.

⁵ Aswanqa yuyariychisyá, noqaqa qankunawan kushka kashaspayraqmi, kaykuna pasanmantaqa ña willaraykichishña. ⁶ Chaymi qankunaqa ña yachankichishña, chay milla-millay huchasapa anticristo runa amaraq rikhurimunanpaq imas hark'asqantaqa. Ichaqa tiempo cumplirukuqtinñan, chay anticristo runaqa rikhurimunqa. ⁷ Kunanmi ichaqa chay anticristo runapa imapas mana allin ruwayninkunaqa pakallapi ña ruwakushanña. Ichaqa chay hark'aqnin huk lawman ayqerinallantañan suyashan rikhurimunanpaq. ⁸ Chaymantan chay milla-millay ruwaq huchasapa anticristo runaqa rikhurimunqa. Hinaqtinmi Señorninchis Jesucristo hamuspa, samaynillanwan wañuchinqa; saynallataqmi hamusqan k'anchayninwanpas mana imaman tukuchinqa. ⁹ Ichaqa Jesucristo manaraq kutimushaqtinmi, chay milla-millay ruwaq huchasapa anticristo runaqa Satanaspata atiyinwan rikhurimunqa. Hinaspan chay anticristo runaqa, atiyinwan ruwanqa admirakuypaq tukuy milagrokunata, hinallataq mana hayk'aq rikusqanchis señalkunatawan. Chaykunata ruwaspanmi, ashka runakunata llullakuspa engañanqa. ¹⁰ Hinaspan chay anticristo runaqa tukuy imaymanata ruwaspa, (huchankupi) chin-kasqa runakunata engañanqa. Saynataqa engañachikunqaku, salvakunankupa Jesucristopa cheqaq willakuyninta mana chashkiyta munasqankuraykun. ¹¹ Chaymi kikin Diospuni permitin, Diospi mana creey munaq runakunata chay anticristo engañananpaq, saynapi paypa llullakusqanpi creenankupa. ¹² Chaymi Diospa cheqaq willakuyninkunapi mana creeq runakunaqa, tukuy huchakunata kusiqaña ruwasqankurayku, wiñaypaq condenasqa kanqaku.

Salvasqa kanaykichispaq akllasqa kasqaykichismanta

¹³ Wawqe panaykuna, Diosmi qallariymantapacha qankunata munakuspa salvarsaqa kanaykichispaq akllasurankichis. Hinaspan Jesucristopi crees-qaykichisrayku, Santo Espirituqa ch'uyanchasurankichis, saynapi Diosllapaña kanaykichispaq. Chayraykun noqaykuqa tukuy tiempo qankunamantaqa Diosman graciasta qoshayku. ¹⁴ Hinaspapas Diosmi waqyasurankichis Señorninchis Jesucristomanta allin willakuykunata qankunaman willasqaykurayku, saynapi Señorninchis Jesucristowan kushka hanaq pacha sumaq gobiernasqan glorianpi kanaykichispaq. ¹⁵ Chayraykuyá, wawqe panaykuna, allintapuni Jesucristopi confiaspa kawsaychis. Saynallataq ama

qonqankichishchu, qankunawan kushka kashaspayku yachachisqaykuta, hinallataq cartantakama escribimuspa yachachisqaykutapas.

¹⁶Dios Taytanchismi anchata khuyakuwanchis. Chaymi payqa paypi confiakunata wiñaypaq consuelawanchis. Chaytan payqa gratislla ruwan ama ish kayaspa kawsananchispaq. Chayraykun Dios Taytamanta hinallataq Señor Jesucristomantawan mañakushayku, ¹⁷qankunata kallpanchasunaykichispaq, yanapasunaykichispaq, tukuy imapi allin kaqkunata rimanaykichispaq, hinallataq allin kaqkunata ruwanaykichispaq ima.

Diospa palabran willasqa kananpaq orakunamanta

3 ¹Wawqe panaykuna, qankunaqa Diosmantayá noqaykupaq mañapwayku, saynapi Diospa palabranta prontolla enteron llaqtakunapi willaqtikyku, sumaq respetowan chashkinankupaq, imaynan qankunapas Diosta kusiona chashkikurankichis chay hinata. ²Saynallataqyá qankunaqa, Diosmanta mañapwayku, chay mana allin ruwaq millay runakunamanta waqaychasqa kanaykupaq. Manan llapallan runakunachu Jesucristopiqa creeya munanku. ³Ichaqa Señorninchis Jesucristoqa ima prometesqankunatapaspas cumplinpunin. Chaymi payqa qankunata iñinyikichispi kallpanchasunkichis, hinallataq waqaychasunkichis tukuy mana allinkunamantawan ima. ⁴Qankunaqa yachachisqaykuman hinan kunanqa ruwashankichis. Chaymi noqaykuqa confiaschayku qepa tiempomanpas chay yachachisqaykuman hina ruwanaykichispaq. ⁵Hinaspapas noqaykuqa munaykun, Señorninchis Jesucristopa yanapayninwan runamasiykichis khuyakunaykichista, imaynan Diospas runakunata munakun chay hinata. Hinaspapas Señorninchis Jesucristoyá qankunataqa kallpanchasunkichis, tukuy ñak'ariykunata pacienciawan soportanaykichispaq, imaynan Jesucristopas pacienciawan soportaran chay hinata.

Qella runakuna hina ama kananchismanta

⁶Wawqe panaykuna, Señorninchis Jesucristopa sutinpin kamachimuykiku, qella mawla mana llank'ay munaq hermanokunamantaqa t'aqakuychis. Sayna qella runakunaqa manan noqaykupa yachachisqaykuman hinachu kawsashanku. ⁷Qankunan ichaqa yachankichis imaynatas noqayku kawsasqaykuta. Saynatayá qankunapas kawsaychis. Noqaykuqa qankunawan kushka kashaspaykuqa, manan ni hayk'aqqas qellachu karayku. ⁸Hinaspapas noqaykuqa manan ni ima mikhunatapaspas mikhuraykuchu mana pagaspaqa. Aswanmi noqaykuqa tuta p'unchaw anchata llank'arayku, saynapi mayqenniikichispaqqas huk gasto ama kanaykupaq. ⁹Hinaspapas qankunapapaq debenniikichismi karan, noqaykuta yanapawanaykichispaqqa, Jesucristomanta willakusqaykurayku. Ichaqa manan noqaykuqa chaytaqa mañakuraykichishchu. Aswanmi huk ejemplo hina kanaykupaq llank'arayku, saynapi qankunapas noqayku hina llank'anaykichispaq. ¹⁰Noqaykuqa qankunawan kashaspayku-raqmi yachachiraykiku khaynata:

—Sichus pipas llank'ayta mana munaspaqa, amayá mikhuchunpashchu, nispa.

¹¹Ichaqa uyariykun qankuna ukhupi wakinniikichis mana llank'ay munaq qella runakuna kasqanta. Aswanmi paykunapaq runamasinkupa vidanman

metekuspa, munasqankunaman hina purishanku. ¹² Sayna kawsaq runakunatan, Señorninchis Jesucristopa sutinpi q'aqchaspa, kamachimuyku, ama problemata ruwaspa llank'anankupaq. Saynata llank'aspayá paykunaqa mikhunanakupaq llank'apakuchunku, saynapi vida pasayta yachanankupaq.

¹³ Wawqe panaykuna, qankunayá ichaqa, ama desanimakuspaykichis, allin kaqkunallata ruwaychis. ¹⁴ Sichus mayqenniychispas kay cartapi kamachimusqaykuman hina mana kasukunqachu chayqa, chay runataqa allinta reqsiychis; hinaspa paywanqa ama juntakuychispashchu, saynapi p'enqakunanpaq. ¹⁵ Ichaqa chay creeqmasykichis runataqa amayá enemigoykichista hinachu qawankichis. Aswanqa chay runataqa wawqeykichis hinatayá Señorninchis Jesucristopa sutinpi sumaqta q'aqchaychis.

Cartapa tukukuyninmanta

¹⁶ Hawkayay qokuq Señorninchis Jesucristoyá qankunatapas hawka-llata kawsachisunkichis. Señorninchis Jesucristoyá sapa p'unchaw qankunawan kachun, maypiña chaypiña kaqtiykichispas, imaña hayk'aña pasasuqtiykichispas.

¹⁷ Noqa Pablon kay cartapa tukukuyninta kikin makiywan qankunaman escribimushaykichis. Letraypas noqapapunin. Saynatan noqaqa llapallan cartaykunapi escribini (noqapa cheqaq cartay kasqanta yachanaykichispaq).

¹⁸ Señorninchis Jesucristopa munakuyninyá, hinallataq bendicionninpas qankunawan kachun. Amén.

1 TIMOTEO

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran Timoteoman apachinanpaq. Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pabloqa papanqa ishkaq nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkaq nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkaq sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqa leykunamanta allin yachaq runan karan. Señor Jesucristopi manaraq inishaspaga, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi inispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 60 otaq 65 watakunapin. Hinaspapas Pabloqa kay cartaqa escribinman karan Roma nacionpi carcelman manaraq churasqa kashaspanmi.
3. **Kay cartari, ¿pipaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Jesucristopi creeq joven Timoteomanmi (1 Tim 1.3-4). Timoteoqa apóstol Pabloqa khuyakusqa wawan hinan karan (1 Tim 1.1-2; 2 Tim 1.2; 2.1). Paytaqa apóstol Pablon Éfeso llaqtapi pastor kananpaq saqeran Macedonia llaqtaman rishasa (1 Tim 1.3).
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Timoteo iniyinpi kallpanchakuspa, creyentekunata allinta kallpanchananpaq, hinallataq iglesiatapas organizanapaq iman (1 Tim 4.6, 9, 13, 16; 6.3-5).
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Qanqa Jesucristopi llapallan creeqkunapaqyá huk ejemplo kay, rimayniyki, ruwayniyki, khuyakuyniyki, ch'uya sonqo kayniyki, iniyiniyki, hinallataq allin kawsayniyki ima...” (1 Tim 4.12).
6. **Kay cartari, ¿imayna divisdaqtaq kashan?** Kay cartaqa khayna divisqaq kashan:
 - (1) Llullakuspa yachachiq runakunamanta (1 Tim 1.1-11).
 - (2) Apóstol Pablo graciasta Diosman qosqanmanta (1 Tim 1.12-20).
 - (3) Diosmanta imaynatas mañakunanchismanta (1 Tim 2.1-15).
 - (4) Iglesiapi yachachiq liderkunamanta (1 Tim 3.1-16).
 - (5) Falso yachachikuykunamanta (1 Tim 4.1-5).
 - (6) Timoteota apóstol Pablo kamachisqaqman (1 Tim 4.6-16).
 - (7) Iniqmasinchiskunawan imayna kawsananchismanta (1 Tim 5.1 asta 6.2).
 - (8) Qolqellata ama munaspa, Diospa soldado hina kawsananchismanta (1 Tim 6.3-21).

Cartapa qallariyninmanta

1 ¹Ancha khuyakusqay Timoteo, noqa Pablon (Señorninchis Jesucristopa sutinpi) saludamuyki. Noqataqa salvawaqninchis Diosmi, suyakusqanchis Señorninchis Jesucristopiwan akllawaran, Jesucristopa apostolnin kanaypaq. ²Qanqa Jesucristopi cheqaqta creesqaykiraykun, noqapa waway hina kanki. Chaymi kay cartata qanman escribimuyki. Hinaspapas Dios Taytanchisyá, hinallataq Señorninchis Jesucristopiwan ima, qantaqa anchata khuyapayaspa, tukuy imapi yanapasunki, hinallataq hawkallata kawsachisunki ima.

Llullakuspa yachachiq runakunamanta

³Macedonia provincia lawman rishaspaymi, qantaqa ña valekuraykiña, Éfeso llaqtapi qepakunaykipaq. Saynaqa chay llaqtapi qepakuspaykiyá, wakin llulla runakunata kamachiy, amaña llullakuspa Diosmanta yachachinankupaq. ⁴Hinaspapas chay llulla runakunataqa kamachiyá, falso historiakunata willakuspanku ama purinankupaq, saynallataq ñawpaq abuelonkupa sutinkunamanta tukuy historiakunata yuyarispanku, tiemponkutapas amaña pierdenankupaq. Chay falso historiakunata yachachiq tinkun, uyariqkunaqa discutinakuspanku yanqa atipanakunku ñawpaq runakunapa sutinkunamanta rimaspanku. Ichaga chaykunamanta rimasqankuqa manan ni pitapas yanapanchu, Diospi astawan creenankupaqqa.

⁵Chaymi encargayki kaykunata allinta runakunaman yachachinaykipaq limpio sonqoyoq kanankupaq, allin concienciayoq, hinallataq Diospi cheqaq iñiyniyoy kanankupaq ima, saynapi cheqaqta khuyanakuspa kawsanankupaq. ⁶Wakinga chay cheqaq khuyanakuymanta karuncharukuspankun, tiemponkuta pierdeshanku, yanqamanta discutinakuspanku. ⁷Paykunaqa Moisespa escribisqan leykunamanta yachaq tukuq kaspankun, Diosmanta yachachiyta munanku. Ichaga manan paykunaqa ni yachachisqankutapas allintaqa entiendenkuchu.

⁸Noqanchisqa yachanchismi Moisespa escribisqan leykunaqa allin kasqanta, sichus Diospa munasqanman hina allinta yachachisun chayqa. ⁹Saynallataqmi noqanchisqa yachanchis, leykunaqa ruwasqa karan, manan allin ruwaq runakuna castigasqa kananpaqchu. Aswanmi leykunaqa ruwasqa karan, huchapi kawsaq runakuna castigasqa kanankupaq. Chay huchapi kawsaq runakunan kanku: llapallan huchasapakuna, leykunata rechazaqkuna, mana kasukuqkuna, Diosta mana respetaqkuna, Diosmanta burlakuspa kawsaqkuna, Diosta mana adoraqkuna, tayta maman wañuchi qkuna, runamasin wañuchi qkuna, ¹⁰waqllikuypi puri qkuna, qaripura warmiwan hina puñuqkuna, runamasinta presota hina hap'ispa qolqepaq rantikuqkuna, llullakuqkuna, falso juramentota ruwaqkuna, hinallataq Diosmanta allin yachachikuykunapa contranpi kaqkuna ima. ¹¹Tukuy atiyniyoq alabasqa Diosmi chay sumaq yachachikuykunataqa noqaman encargawaran, runakunaman yachachinaypaq.

Apóstol Pablo graciasta Diosman qosqanmanta

¹²Noqqa Señorninchis Jesucristomanmi graciasta qoni. Paymi noqapi confiaspa akllawaran. Hinaspan kallpanchawaran, paymanta runakunaman

willamunaypaq. ¹³Ñawpaqtan noqaqa Jesucristopa contranpi rimaspa ofenderani; hinaspan paypi creeq runakunatapas k'amispa, qatikacharani ñak'arichinaypaq. Chaykunataqa ruwarani Jesucristopi mana creesqayraykun, hinallataq paymanta manaraq yachaspay ignorante kasqayraykun. Saynata ruwashaqtiymi Diosqa noqata khuyapayawaspa perdonawaran. ¹⁴Diosninchisqa anchatan munakuwaran. Hinaspan yanapawaran, paypi iñinaypaq, saynallataq paytapas hinallataq runakunatapas anchata khuyakuspay kawsanaypaq ima. Saynataqa yanapawaran, Jesucristopi cheqaqta iñispay, paywan huklla kasqayraykun.

¹⁵Kay uyarisqanchisqa cheqaqmi. Chayraykun llapallan runakuna kay allin willakuypi creenanku. Chay allin willakuyqa kaymi: Jesucriston kay pachaman hamuran, huchayoc runakunata salvananpaq. Chay huchayoc runakunamanta aswan más huchayoqraqmi noqaqa karani. ¹⁶Saynata kawsashaqtiymi, Diosqa khuyapayaykuwaspa salvawaran. Saynata salvawaspanmi, Diosqa runakunaman rikuchiran Jesucristoqa ancha pacienciayoc noqawan kasqanta. Saynata noqawan ruwaspanmi, Diosqa noqata churawaran huk ejemplota hina, saynapi huchayoc runakunapas, Jesucristopi creespa, wiñay kawsayniyoq kanankupaq. ¹⁷Saynaqa wiña-wiñaypaq kawsaq Reyninchistayá alabaspa adorasun. Payllan tukuy yachayniyoq, mana wañuq, mana pipa rikunan, sapallan Dios Tayta. ¡Hinallataq paytaqa wiña-wiñaypaq hatunchaspa, alabasun! Amén.

¹⁸Ancha khuyasqay Timoteo, qanqa waway hinan kanki. Chaymi noqaqa kay kamachikuyta qanman encargashayki, Diosmanta willakuq profeta wawqenchiskuna qanmanta nisqankuman hina ruwanaykipaq. Saynaqa, sichus kay kamachikuyta cumplinki chayqa, guerrapi peleanaykipaq huk allin soldado hinan kanki. ¹⁹Hinaspapas qanqa kallpanchakuyá, Jesucristopi allinta iñinaykipaq. Saynata kawsaqtiykin, Diosqa yanapasunki, concienciaykipi limpio kanaykipaq. Ichaqa Diospa munasqanman hina mana kawsaspankun wakinqa, Jesucristomanta karunchakuspanku, manaña paypiqa creenkuñachu. ²⁰Chay manaña creeq runakunamantan kanku Himeneowan hinallataq Alejandrowan. Chaymi paykunataqa diablopa makinman vidankuta entregarani, paykunawan munasqanta diablo ruwananpaq; saynapin paykunaqa yachanqaku, Diospa contranpi manaña rimayta.

Diosmanta imaynatas mañakunanchismanta

2 ¹Kaykunatan qankunaman recomendamuykichis, Diosmanta mañakuspa, ruegakuychis llapallan mundontinpi runakunapaq. Saynata ruwaspa, paykunamanta Diosman graciasta qoychis. ²Saynallataq qankunaqa Diosmanta mañakuychis, nacionkunata gobiernaq runakunapaq, hinallataq llapallan autoridadkunapaqwan ima, hawkalla, mana cheqninakuspa, Diosta kasukuspa, hinallataq runamasinchiswanpas sumaqta kawsananchispaq. ³Saynata mañakuyqa ancha allinmi. Hinaspapas saynata mañakusqanchismi salvawaqninchis Diosmanqa agradan. ⁴Diosqa munanmi llapallan runakuna salvasqa kanankuta, hinallataq cheqaq kaqta yachanankutapas. ⁵Ichaqa ch'u'llallan Diosqa, ch'u'llallataqmi Dioswan allinpanachiqqas, Diosman chayananchispaqqa. Chay allinpanachiqqa salvawaqninchis Jesucriston. Paymi kay pachapi nacespa, cheqaq runa karan. ⁶Hinaspapas paymi entregasqa karan

cruzpi wañunanpaq, saynapi paypi creeqkunapa, llapallan huchankuta perdonaspa, salvananpaq. Chay ruwasqanmi llapallan runakunaman rikuchisqa karan, Diospa decidisqan tiempo cumplikuqtn. ⁷Chaypaqmi Diosqa noqata mandamuwaran, huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willamunaypaq. Chaymi noqaqa cheqaqtapuni paykunaman yachachinay, saynapi paykunaqa Diospi creenankupaq. Mana llullakuspaymi, noqaqa kay rimasqaykunataqa qankunaman willashaykichis.

⁸Chayraykun noqaqa munani, llapallan llaqtakunapi runakuna ama phiñachinakuspa, hinallataq ama peleaspa, aswan ch'uuya sonqoyoq kaspanku, makinkuta altoman oqarispanku, Diosmanta mañakunankuta.

⁹Saynallataqmi noqaqa munani, warmikunapas amayá pay tukusqa kanankupaqchu p'achakuchunku, nitaq runakuna qawapayanankupaqchu. Hinaspapas p'achankuqa amayá ashka qolqepa valorninwan adornasqachu kachun. Nitaq churakuchunkupas ashka qolqepa valornin qorimanta otaq perlas-manta alajakunawanchu. Saynallataqyá warmikunaqa chukchankutapas ama runakuna qawapayanankupaqchu arreglakuchunku. ¹⁰Aswanyá "Diostan servini" nispa niq warmikunaqa allin kaqkunata imatapas ruwachunku. Saynatan Diosta khuyakuspa hinallataq payta servispa allinta respetaq warmikunaqa kawsanku.

¹¹Hinaspapas warmikunaqa huñunakusqanku iglesiapi respetowan kasuspa, yachachikunata upallalla uyarichunku. ¹²Saynallataqmi iglesiapiqa mana munanichu, warmikuna yachachinantaqa; nitaqmi munanipashchu, warmikuna qarikunata kamachinantaqa. Aswanqa upallalla kaspankun, warmikunaqa llapallan yachachikuykunata uyarinanku. ¹³Ichaqa Diosmi Adantaqa primeta ruwaran, chaymantañataqmi Evata. ¹⁴Hinaspapas manan Adantachu diabloqa engañaran, aswanqa Evatan. Chaymi Evaqa engañachikuspan, huchallikuran. ¹⁵Ichaqa ñak'ariywan onqokushaspankupas, kaykunata mana pisipaspa ruwaspan, warmikunaqa salvasqa kanqaku: Jesucristopi creespa, runamasinkuta khuyakuspa, paytukusqa mana kaspas, hinallataq ch'uuya sonqoyoq kaspa ima.

Iglesia yachachiq liderkunamanta

3 ¹Cheqaqtapuni niyki, sichus pipas iglesiapa lidernin kayta munaqqa, Diostan allin oficiopi serviya munashan. ²Ichaqa iglesiapi creyentekunata kamachinanpaq liderqa khaynan kanan: mana pipapas huchachanan, ch'ulla warmillayoq, kikinta allinta controlakuspa kawsaq, allinta pien-saspa imatapas ruwaq, allinta comportakuspa kawsaq, wasinman visitamuy runakunatapas samachiq, Diospa palabranmanta allinta yachachiq, ³mana mach'aq, ch'aqwakuna ama hatarichiq, ama engañaspa qolqe ganay munaq, nitaq qolqe sonqochu. Aswanqa kanan khuyapayakuq, hinallataq llamp'u sonqo iman. ⁴Hinaspapas iglesiapi creyentekunata kamachiq liderqa khaynan kanan: allin ejemplo kaspanmi, wasinpi llapallan familianwan kasuchikunan. Hinallataq wawankunatapas allinta educaspanmi, paykunawan allinta respetachikunan. ⁵Sichus wasinpi familiankunata mana kamachiya atinqachu chayqa, manan Jesucristopi creeq runakunatapas kamachiytaqa atinqachu. ⁶Hinaspapas iglesiapi creyentekunata kamachiq liderqa manan Diospi chayllaraq creeqchu kanan. Sichus chayllaraq creeq kaspaqa, yanqan paytukusqa

runaman tukurunman. Hinaspan diablo hina castigasqa kanman. ⁷Saynallataqmi iglesiapi creyentekunata kamachiq liderqa mana creyente runakunapapas respetasqan kanan. Saynapin payqa mana p'enqachisqachu kanqa runakunapa ñawpaqninpi, nitaq huchamanpas urmanqachu, diablo urma-chiyta munaqtin.

Iglesiaipi diaconokunamanta

⁸Saynallataqmi diaconokuna kanankupaqqa khayna kananku: respetana runa, rimasqanta cumpliq, mana mach'aq, hinallataq ama engañaspa yanqamanta qolqe ganay munaq ima. ⁹Hinaspapas diaconokunaqa limpio concienciayok kaspankun, sonqonkupi waqaychananku, Diosmanta cheqaq hatun yachachikuykunata. ¹⁰Hinaspapas iglesiapi diaconokunata akllanapaqqa, primertan huk tiempo pruebaman churana, allinta reqsinapaq. Chaymantañan allinchus icha manachus diácono kanankupaq kasqankuta yacharuspaña, iglesiapi diaconokuna kanankupaqqa akllananchis.

¹¹Saynallataqmi diaconisa warmikunapas khayna kananku: allin respetana, hinallataq mana cuento q'epichu. Aswanmi paykunaqa kananku kinkinkuta allinta controlakuspa kawsaq warmikuna, hinallataq tukuy imapipas confianapaq warmikuna ima.

¹²Hinaspapas diaconokunaqa ch'ulla warmillayoqmi kananku. Paykunaqa wasinkupin huk ejemplo kaspanku, wawankuwan kasuchikunanku. ¹³Ichaqa pipas diácono kaspas, allinta llank'anqa chayqa, allin respetasqan kanqa. Saynallataqmi paykunaqa iñiyinkupipas astawanraq wiñarispa, mana ni imatapas manchakuspa, Jesucristomanta willananku.

Diospi iñisqanchisqa cheqaqpuni kasqanmanta

¹⁴Noqaqa prontollan qanman visitamuyta munashani. Kunanmi ichaqa kay yachachikuykunallataq escribimushayki. ¹⁵Sichus mana prontollachu hamusaq chayqa, kay yachachikuykunatayá allinta estudiay. Saynapin qanqa yachanki imaynatas iglesiapi comportakunaykimanta. Hinaspapas Diospi creeqkunaqa, Diosmanta cheqaq kaqta yachachispan, Diospa familiar kanchis. Chaymi Diospa iglesianqa huk pilar hina kay pachapi kashan, Diosmanta cheqaq yachachikuyta defiendenanpaq, (saynapi Diosmanta llullakuspa falso yachachikunata alayriman orqonanpaq). ¹⁶Noqanchisqa cheqaqtapunin yachanchis, Jesucristomanta chay allin yachachisqanchisqa mana entiendey atinaraqmi karan. Ichaqa kunanmi chay yachachikuykunaqa claro kashan yachanchispaq. Chay yachachikuykunankaykuna:

Jesucristoqa Dios kashaspanpas noqanchis runa hinan kay pachapi naceran.

Diospa Santo Espiritunmi declararan, Jesucristopa yachachisqanqa cheqaq kasqanta.

Angelkunanku Jesucristotaqa rikuranku.

Jesucristomantan runakunaqa yachachiranku ashka nación

llaqtakunapi.

Hinaqtinmi kay pachapi ashka runakunaqa Jesucristopi creeranku.

Hinaqtinmi Jesucristoqa hanaq pacha k'anchaq cielopi chashkisqa karan.

Falso yachachikuykunamanta

4 ¹Diospa Santo Espiritunpa nisqanman hinan, qepa tiempokunataqa, Diospi wakin creeqkuna, pantachikuq demoniopa yachachikuyninkunata uyarispanku, Diosmanta cheqaq willakuykunapi manaña creespanku, Diosmanta karunchakunqaku.

²Diosmanta chay karunchakuq runakunaqa, llullakuspa yachachiq ishkay uya runakunata uyarispankun qatikunqaku. Ichaqa chay engañaq runakunaqa mana p'enqakuq qara uya runakunan kanku. ³Hinaspapas chay engañaq runakunaqa, kamachispan prohibinku, runakuna ama casarakunankupaq, hinallataq wakin mikhunakunatapas ama mikhunankupaq. Ichaqa Diosmi llapallan mikhunakunataqa unancharan, Diospi creeq cheqaq kaqta yachakuna Diosman graciasta qospa mikhunanchispaq. ⁴Diospa tukuy imakuna unanchasqanpas allinpunin. Chaymi noqanchisqa Diosman graciasta qospa, imatapas mikhunanchis, mana despreciaspa. ⁵Chayraykun noqanchisqa imatapas mikhunchis, Diospa palabranpi yachachiwasqanchisman hina. Hinaspapas noqanchisqa imatapas mikhuspanchisqa, primertan Diosman graciasta qonchis, saynapi ima mikhunapas ch'uyanchasqa kananpaq.

Timoteota apóstol Pablo kamachisqanmanta

⁶Sichus qan kay yachachikuykunata Jesucristopi creeqkunaman yachachinki chayqa, Jesucristopa allin serviqninmi kanki. Chaykunataqa yachachinayki Diospa palabrantalla allinta estudiaspan, hinallataq allinta kasukuspa iman, imaynan kawsanaykipaq allinta alimentakushawaq chay hinata. ⁷Amayá qanqa runakunapa piensasqankuman hina mana valeq cuentokunataqa uyariychu. Chay cuentokunaqa Diosta mana respetaq runakunapa inventasqanmi. Aswanqa Señorninchis Jesucristopi allinta creespa kallpanchakuy, payta qatikunaykipaq. ⁸Ejerciciota ruwasqanchisqa ashllatan yanapawanchis cuerponchis allin liviano kananpaq. Ichaqa allinta esforzakuspa Señor Jesucristopi masta confiasqanchismi, aswan más allinta yanapawanchis, saynapi kay pachapipas, hinallataq hanaq pacha cielopipas allinta kawsananchispaq. ⁹Chaymi niykichis, chay yachachisqaykunata cheqaqmi. Chayraykun chay yachachisqaykunapi creespa, llapallaykichis kasukunaykichis. ¹⁰Diosqa llapallan runakunata salvayta munaspan, paypi llapallan creeq runakunata salvan. Chayraykun ima ñak'ariyña hamuwaqtinchispa, wiñay kawsaq Diospi confiaspa allinta kallpanchakushanchis, saynapi allinta llank'ananchispaq.

¹¹Saynaqa chay nisqaykunatayá llapallanman yachachispa, kamachiy kasukunankupaq. ¹²Qanqa Jesucristopi llapallan creeqkunapayá huk ejemplo kay, rimayniyki, ruwayniyki, khuyakuyniyki, ch'uya sonqo kayniyki, iñiyki, hinallataq allin kawsayniyki ima. Saynata kawsaspayá runakunawanqa allinta respetachikuy, saynapi pipas joven kasqaykirayku ama despreciasunaykipaq. ¹³Qanpa kasqaykiman noqa chayamunaykamayá, Jesucristopi creespa huñunakuq creyentekunaman Bibliata leespa, yachachiy, hinallataq kallpanchay ima. ¹⁴Qanqa amayá qonqankichu iglesiapi liderkunaman Dios revelaykuqtin, makinkuta paykuna umaykiman churayuspanku, qanpaq mañapususqaykitaqa. Sayna ruwasqankuwanmi Diosqa atiynta qosuranki, paypa obranpi allinta llank'anaykipaq.

¹⁵ Qanqa kay nisqaykunatayá tukuy sonqoykiwan ruwayman churay, hinaspa tiempota qokuy runamasinchiskunaman yachachinaykipaq. Saynata ruwaqtiykin llapallan runakunaqa yachanqaku, Señor Jesucristopi aswan mastaraq sapa p'unchaw creesqaykita, hinallataq Diospa obranpi llank'as-qaykitapas. ¹⁶ Timoteo, qanqa kikiykitayá allinta cuidakuy. Hinallataq allinta piensarísapa, imatapas cheqaq kaqta yachachiy. Sayna cheqaqta yachachiqtiykin uyarisunqiykikunaqa kasukuspa salvasqa kanqaku, hinallataqmi qanpas salvasqa kanki (chay cheqaq kaq yachachisqaykipi creesqaykirayku).

Iñiqmasinchiskunawan imayna kawsananchismanta

5 ¹ Timoteo, amayá kuraq runakunataqa q'aqchankichu. Aswanqa papaykita hinayá sumaq llamp'u sonqowan kallpanchay. Saynallataq jovenkunatapas wawqeykikunata hina, sumaqta rimapayay. ² Hinallataq kuraq warmikunatapas mamitaykita hina sumaq llamp'u sonqowan kallpanchay. Saynallataq sipaskunatapas limpio sonqowan panaykikunata hina respetowan aconsejay.

³ Saynallataq mana familiayoq wakcha viudakunatapas ima necesidadnin-pipas yanapaykuy. ⁴ Ichaqa mayqen viudapapas wawankuna otaq willkan-kuna kan chayqa, paykunan primerta chay viudataqa ima necesidadninpi-pas yanapananku, imaynan wawa kaqtinku, tayta mamankupas paykunata uywaran chay hinata. Sayna ruwaymi Diospaqqa ancha allinpuni. ⁵ Ichaqa cheqaqtapuni mana familiayoq viudaqa Diosllapiñan confiakun. Chaymi payqa Diosmanta tuta p'unchaw mañakun, payta, hinallataq huk runakunatapas, Dios yanapananpaq. ⁶ Ichaqa cuerponta kusichiyllapi puriq viudan, kawsashaspapas wañusqa hina kashan. ⁷ Chayraykuyá qanqa kay yachachisqaykunaman hina Jesucristopi creeq runakunata kamachiy, kasukuspa ruwanankupaq, saynapi qankunamanta ni pipas mana allinkunata ama rimashanankupaq. ⁸ Sichus pipas wasinpi familianmanta mana preocupakunchu chayqa, mana creyente runakunamantapas aswan más millaytaraqmi comportakuspa kawsashan. Saynata kawsaspan Jesucristopi iñisqantapas negashan.

⁹ Qankunaqa viudakunata ima necesidadninpipas yanapanaykichispaqqa, listapiyá consideraychis kay viudakunallata: soqta chunka watayoqmanta wichayman viudakunata, ch'ulla kutilla casarasqa kaq viudakunata, ¹⁰ imatapas allinta ruwaspa reqsichikuq viudakunata, wawankunatapas allinta uywaq viudakunata, visitakunata wasinpi samachiq viudakunata, sumaq llamp'u sonqowan Diospi creeqkunata yanapaq viudakunata, llakisqakunata consuelaq viudakunata, hinallataq tukuy imatapas allinta ruwaq viudakunatawan ima.

¹¹ Ichaqa sipas viudakunataqa amayá chay listapiqa churankichu. Paykunaga yapamanta casarakuyta munaspankun, Diosta iglesiapi servinankupaq prometekusqankuta mana allintachu cumplinkuman. ¹² Hinaspan chay prometekusqankuta mana cumplispanku, huchallikunkuman. ¹³ Hinaspapas chay sipas viudakunata yanapaqtiykichisqa, aswanmi paykunaga qellaman tukurunkuman. Hinaspapas paykunaga cuento q'epi kaspankun, wasinwasin purimunkuman, runakunapa vidanmanta malta rimaspanku. Hinallataqmi paykunaga, pasaq simillaña kasqankurayku, runakunapa vidanman

metekuspa, tukuy mana allinkunata rimankunan. ¹⁴Chayraykun noqaqa sipas viudakunataqa casarakunankutapuni munani, paykuna wawayoq kaspanku, wawankuta, hinallataq wasinkutapas allinta cuidaspa kawsanan-kupa, saynapi contranchispi kaq runakuna mana criticawananchispa. ¹⁵Ichaga chay sipas viudakunamanta wakinmi, Diosmanta karuncharukuspanku, diablopa munasqantaña ruwashanku. Chayraykun kaykunataqa nishaykichis.

¹⁶Sichus Señorninchis Jesucristopi creeq familia ukhupi kashan huk viuda chayqa, chay viudapa familianmi paytaqa yanapaspa mantenenan. Saynapi iglesiapi wawqe pananchiskunaga manaña chay viudamantaqa anchatañachu preocupakunqaku. Aswanqa mana familiayoq viudakunamantaña preocupakuspankun, paykunata yanapanqaku.

¹⁷Iglesia allinta gobiernaq liderkuna, hinallataq Jesucristomanta willakuspa, yachachikunapas merecenkun ancha allin respetasqa kayta, hinallataq allin pagasqa kayta ima. ¹⁸Diospa palabranpin nin: “Trigo erapi trigota saruq torotaqa aman senq'apankichu”, nispa [*Deuteronomio 25.4*]. Saynallataqmi Bibliapiqa nishan: “Llank'aq runamanqa llank'asqanmantan pagapunapuni”, nispa [*Lucas 10.7*]. [*Nota: Israel nación llaqtapiqa, torowanmi trigotaqa saruchiranku, manan caballowanchu*].

¹⁹Sichus pipas iglesiapi huk liderta imamantapas acusanqa chayqa, primertan chay acusaq runaga testigokunata apamunan ishkayta otaq kinsata. Sichus chay testigokunata mana apamuqtinqa, ama paytaqa kasuychishchu. ²⁰Sichus pipas huchallikuspalla purinqa chayqa, llapallan creyentekunapa ñawpaqninpi q'aqchaspa, atencionta waqyaychis, saynapi wakin creyentekunapas manchakuspa, allinta kawsanankupa.

²¹Kaykunataqa kamachimushayki Diospa ñawpaqninpi, Señorninchis Jesucristopa ñawpaqninpi, hinallataq Diospa akllasqan angelninkunapa ñawpaqninpi iman. Chaymi qanqa kay yachachisqaykunata cumplinayki. Hinaspan qanqa pimanpas mana sayapakuspa corregeynayki. ²²Hinaspapas iglesiapi líder kananpaq pitapas akllaspaqa, amayá comuntachu akllay. Hinaspapas amayá makiykitaqa pimanpas comuntachu churay líder kananpaqqa. Aswanqa allinta piensaspayá, akllay. Mana chayqa yanqan imapas mana allin ruwasqanpi comprometesqa kawaq. Aswanyá qanqa Diospaq ch'uuya sonqoyoq kawsay.

²³Wawqéy Timoteo, qantaqa sapa kutinmi wiksayki nanashasunki. Chayqa amayá unullatachu tomay. Aswanqa huk chikan vinotawan tomaykuy, wiksayki sanoyananpaq.

²⁴Manaraq juzgasqa kashaqtinkun, wakin runakunapa hucha ruwasqanqa alayrilla kashan. Ichaga wakin runakunapa huchanñataqmi juzgasqa kananpaq p'unchaw chayamuqtinña, chayraq yachasqa kanqa. ²⁵Saynallataqmi allin ruwasqanchiskunapas alayrilla kashan. Ichaga wakin allin ruwasqanchiskunapas runakunapa mana rikusqan kashaspanpas, huk p'unchawmi alayriman lloqsimunqa, saynapi llapallan runakuna rikunankupa.

6 ¹Patronniyoq kaq creyentekunapas, patronniykichistayá allin respetowan rikuspa allinta serviychis, saynapi ama ni pipas Diospa contranpi rimanankupa, hinallataq Diosmanta yachachisqaykutapas ama desprecianankupa. ²Saynallataqmi sirvientekunatapas niykichis, sichus

patronniykichis Señorninchis Jesucristopi creeq kaqtinga, amayá iñiqmasiykichis kasqanraykuchu mana kasukuq kaychis. Aswanyá qankunaqa patronniykichistaqa allin respetowan rikuychis, Jesucristopi khuyasqa creeqmasyikichis kasqanrayku. Chaytan qanqa yachachinayki, hinallataq kamachinaykipas.

Falso yachachikuymanta, qolqemantawan

³Sichus pipas yachachin Señorninchis Jesucristopa cheqaq yachachisqanpa contranpi, hinallataq noqanchis creyentekunapa yachachisqanchispa contranpi chayqa, ⁴pay kkillanpaqmi paytukusqa kashan. Hinaspapas payqa manan ni imatapas yachanchu. Saynata ruwaq runaqa discutinakuy costumbreyoqmi. Chaykunamantan qallarimun envidiakuykuna, contranakuykuna, k'aminakuykuna, mana confianakuykuna, ⁵millay piensaykuna, hinallataq sapa kutin peleaykuna ima. Sayna ruwaq runakunaqa mana entiendey atiq rogro uma runakunan kanku. Hinaspapas sayna runakunaqa cheqaq kaq yachachikuykunamantan karunchasqa kashanku, mana yachasqanku-rayku. Chaymi saynata yachachiq runakunaqa iglesiapi yachachisqankuwan qapaqyayta munanku. {Sayna clase runakunamantaqa t'aqakuy}. ⁶Ichaqa cheqaqpunin kayqa. Sichus Diosta servispanchisqa, cheqaqtapunin ancha kusijsqa kawsasunchis, saynapin kawsayninchispas aswan más allin kanqa. Sayna kusijsqaqa kawsasunchis, sichus ima kapuqninchiswanpas contento kaspanchismi. ⁷Kay pachapi noqanchis nacespanchisqa, manan ni imatapas kay pachamanqa apamuranchishchu. Saynallataqmi wañuspanchispas, mana ni imatapas kay pachamantaqa apasunchishchu. ⁸Chayraykun noqanchisqa, sichus mikhunanchispaq hinallataq p'achakunanchispaq kaqtinga, chaywanyá contento kaspas, kusijsqa kawsasunchis. ⁹Ichaqa qapaqla kayta munaq runakunaqa diablopa toqlla churasqanmanmi urmashanku. Chaymi paykunaqa mana valeq yanqa ruwaykunallapi purispanku, kikinkuta perjudicanku. Hinaspan paykunaqa diablowan tentasqa kaspanku, ñak'arinku, hinallataq wiñay wañuyta ima tarinku. ¹⁰Tukuy mana allin ruwaykunaqa qolqellapi piensaywanmi qallarín. Chaymi wakin runakunapas qapaq kayta munaspanku, Diospi iñisqankutapas qonqarapunku. Hinaspan paykunaqa ashka ñak'ariykunapi tarikuspa, ancha llakisqa kawsanku.

Diospa soldadon hina kananchismanta

¹¹Timoteo, qanqa Diosta serviq runa kasqaykiraykuyá, tukuy chay mana allin ruwaykunamanta t'aqakuy. Hinaspa Diosta sapa p'unchaw kasukuspayki, aswan kaykunata ruway: Diosta servispa payllamanña hap'ipakuy, runa masiykikunata khuyakuy, ancha pacienciayóq kawsay, Diosta kasukuy, Diospi aswan mastaraq iñiy, hinallataq llamp'u sonqo ima kawsay. ¹²Qanqa Timoteo, Jesucristopi creespaykin, ashka runakunapa ñawpaqninkupi willaranki chay creesqaykimanta. Hinaspapas qantaqa kikin Diosmi waqyasuranki paymanta yachachinaykipaq. Hinaspan prometesuranki, paypi creesqaykirayku wiñay kawsay premioykita qanman qosunaykipaq. Chayraykuyá qanqa guerraman riq soldado hina kay, saynapi Diospa contranpi yachachikunamanta kay cheqaq willakuykunata allinta defiendespa, runakunaman Diosmanta yachachinaykipaq. ¹³Timoteo, qantan kamachiyki,

tukuy imakunatapas kawsachiq Diospa ñawpaqninpi, hinallataq Señorninchis Jesucristopa ñawpaqninpi ima. Saynaqa chay kamachisqaykunatayá allinta kasukuy. Imaynan Señorninchis Jesucristopas, Poncio Pilatopa ñawpaqninpi kashaspan, cheqaq kaqkunallata rimaspa, Dios Taytanta kasukuran chay hinata. ¹⁴Saynaqa chay cheqaq kaq kamachisqaykunatayá, imapipas ama pantaspa, allintapuni kasukuy, saynapi pipas ama imamantapas acusasunaykipaq. Chaykunatayá qanqa Timoteo ruway, asta Señorninchis Jesucristo kutimunan p'unchawkama. ¹⁵Paymi kay pachaman kutimunqa, Diospa akllasqan p'unchaw cumplikuqtin. Diosmi tukuy atiyniyoq kasper, tukuy imata gobiernan. Hinaspapas Diosllan kay pachapi kamachiq reykunapa Reyninqa, hinallataq llapallan kamachiq runakunapa Kamachiqninpas. ¹⁶Payllan mana hayk'aq wañuq, hinallataq wiña-wiñaypaq kawsaqqas. Hinaspapas payllan mana pipa ashuyunan ancha sumaq k'anchaypi kawsaqqas. Paytaqa manan ni pi runapas rikuranchu, nitaqmi ni pipas rikuytaqa atinmanchu. ¡Diosllan tukuy atiyniyoqqa! ¡Payllayá wiña-wiñaypaq hatunchasqa, hinallataq yupaychasqa ima kachun! Amén.

¹⁷Kay pachapi qapaq creyente runakunata kamachiy, ama paytukusqa kanankupa, saynapi qolqellankupi ama confianankupa. Ichaqa tukuy imayoq kaypas tukukapuqlan. Aswanqa niy, Diosllapi confiakunankupa. Payllan tukuy imakunatapas qowanchis, chaykunawan kosisqa kawsakunanchispaq. ¹⁸Saynallataq qapaq creyente runakunataqa kamachiy, allin kaqkunata ruwaspanku, chay allin ruwasqankuwan qapaq hina kanankupa. Hinaspapas yuyarichillaytaq chay qapaq runakunata, imapas kaqninkuwan wakchakunata yanapanankupa. ¹⁹Saynapin paykunaqa wiñay kawsayta chashkinqaku cheqaq qorita hina, hanaq pacha cielopi.

Cartapa tukukuyninmanta

²⁰Timoteo, Diosmi qantaqa akllasuranki, paymanta runakunaman yachachinaykipaq. Saynaqa Diosmanta chay allin yachasqaykikunatayá sonqoykipi waqaychaspa, kasukuy. Hinaspapas ama uyariychu Diospa contranpi rimaq runakunataqa. Chay yachaqa tukuq runakunaqa khaynatán ninku: “Cheqaq kaqkunamantan rimashani”, nispanku. Ichaqa manan cheqaqtachu chay runakunaqa yachachishanku. ²¹Chaymi wakinpas chay mana allin yachachiq runakunata uyarispanku, Diosmanta ña karuncharukunkuña.

Qanwanqa Diospa khuyakuyninayá kachun. Amén.

2 TIMOTEO

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran Timoteoman apachinanpaq (2 Tim 1.1-2). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pabloqa papanqa ishkey nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkey nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkey sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqan leykunamanta allin yachaqa runan karan. Señor Jesucristopi manaraq inishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi inishpañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 65 otaq 67 watakunapin. Hinaspapas Pabloqa kay cartataqa escribinman karan Roma nación llaqtapi carcelpi kashaspanmi (2 Tim 1.8, 16).
3. **Kay cartari, ¿pipaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Jesucristopi creeq joven Timoteomanmi (2 Tim 1.2). Timoteoqa apóstol Pabloqa khuyakusqan wawan hinan karan (1 Tim 1.1-2; 2 Tim 1.2; 2.1). Paytaqa apóstol Pablon Éfeso llaqtapi pastor kananpaq saqeran Macedonia llaqtaman rishaspa (1 Tim 1.3).
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, joven Timoteo iniyinpi allinta kallpanchakuspa, huk soldado hina ñawpaqman purinanpaqmi (2 Tim 1.6 asta 2.13). Saynallataqmi apóstol Pabloqa carcelpi wañuchinankuta yachakuspa, Timoteomanta despedikuran kay cartapi, tukuy consejokunata qospa, saynapi Diosmanta allin willakuy qallarishqanta ñawpaqman Timoteo puririchinanpaq (2 Tim 2.14 asta 4.18).
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importante yuyanapaqqa: “Chayraykuyá Timoteo, qanqa kallpanchakuspa, Señorninichis Jesucristomanta cheqaq kaqta mana imatapas cambiaspa, allinta yachachiy. Saynata yachachispaykiqa manan ni imamantapas p'enqakunkichu...” (2 Tim 2.15).
6. **Kay cartari, ¿imayna divisdaqtaq kashan?** Kay cartaqa khayna divisdisqan kashan:
 - (1) Jesucristomanta ama p'enqakuspa willakunamanta (2 Tim 1.1-18).
 - (2) Jesucristopa soldadon kanamanta (2 Tim 2.1-13).
 - (3) Diospa aprobasqan obrero kanamanta (2 Tim 2.14-26).
 - (4) Juicio p'unchaw manaraq chayamushaqtin imayna kawsanamanta (2 Tim 3.1-17).
 - (5) Diospa palabran yachachinamanta (2 Tim 4.1-8).
 - (6) Apóstol Pablo Timoteoman consejasqanmanta (2 Tim 4.9-22).

Cartapa qallariyninmanta

1 ¹Ancha khuyasqay wawqéy Timoteo, noqa Pablon Jesucristopa apostolnin kaspay kay cartata qanman escribimushayki. Noqaqa Diospa munasqanman hinan akllasqa karani, Señor Jesucristopa apostolnin kanaypaq, saynapi paypa wiñay kawsay prometesqanmanta runakunaman willanaypaq, saynapi paypi creespanku, chay wiñay kawsayta chashkinankupaq. ²Qanqa waway hinan kanki. Chaymi noqaqa qanta saludaykamuyki tukuy khuyakuywan. Noqaqa tukuy sonqoywanmi Diosmanta, hinallataq Señorninchis Jesucristomantapas mañakushani, khuyakuypi hinallataq hawkayaypipas kawsachisunaykipaq, saynallataq tukuy imapipas yanapasunaykipaq ima.

Apóstol Pablo graciasta Diosman qosqanmanta

³Noqaqa tuta p'unchaw mañakuspaymi, qanmanta yuyarispay, Diosman graciasta qoni. Hinaspapas noqaqa ñawpaq abueloykuna hinan, ch'uuya sonqoywan Diosta servikushani. ⁴Noqaqa sapa kutinmi yuyarini qanpa kasqaykimanta ripuqtiy, waqaspa llakisqallaña qepakusqaykita. Chaymi noqaqa qanwan tupayuyta munani, ancha kususqa kanaypaq. ⁵Saynallataqmi noqaqa allintapuni yuyashani, Diospi cheqaqtapuni iñisqaykita. Saynallataqmi noqaqa yuyashani abuelayki Loidapas, hinallataq mamitayki Eunicepas, qanpa ñawpaqniykitaq tukuy sonqonkuwan Diospi iñisqankuta. Hinaspapas noqaqa allintan yachani, qanpas paykuna hina cheqaqtapuni Diospi iñisqaykita.

Jesucristomanta ama p'enqakuspa willakunamanta

⁶Noqan umaykiman makiyta churayuspa, Diosmanta mañakurani; hinaspan Dios atiyta qosuranki, payta allinta servinaykipaq. Saynaqa chay atiytayá ninata hina sonqoykipi sansarichispa, astawan kallpanchakuy, saynapi Diosta allinta servinaykipaq. ⁷Diosqa Santo Espirituntaqa qowaranchis manan cobarde kananchispaqchu, aswanqa atiyniyoq, munakuyniyoq, hinallataq allinta controlakuspa kawsananchispaqmi. ⁸Chayraykuyá qanqa Señorninchis Jesucristomanta ama p'enqakuspa, allinta willakuy. Saynallataqyá noqamantapas ama p'enqakuychu, Señorninchis Jesucristota servisqayrayku preso kashaqtiypas. Aswanyá qanpas listo kay, Señorninchis Jesucristomanta allin noticiata willakusqaykirayku ñak'arinaykipaq. Hinaspapas Diosmi qantaqa kallpanchasunki, tukuy ñak'ariykunata soportanaykipaq. ⁹Diosmi noqanchistaqa salvawaranchis. Hinaspan waqyawaranchis, huchamanta karunchakuspa, paypa munasqanman hina kawsananchispaq. Ichaqa manan ni imatapas noqanchisqa ruwaranchishchu, paypa wawankuna kananchispaqqa. Aswanqa Dios kikinpunin manaraq kay pachata unanchashaspan, muna kuwaranchis. Chaymi piensaran Señor Jesucristota kay pachaman mandamuspa, salvawananchispaq. ¹⁰Kunanmi Diosqa ña rikuchiwanchishña munakuyninta, Salvawaqñinchis Señor Jesucristota mandamusqanwan. Paymi wañusqanmanta kawsarimuspa wañuytapas venceran, saynapi pipas paypa allin yachachisqanpi creeqkunaqa, wiña-wiñay kawsayniyoq kanankupaq.

¹¹Diosmi noqataqa akllawaran, apostolnin kanaypaq. Hinaspan encargawaran Señorninchis Jesucristomanta allin willakuykunata {huk law nación llaqtakunapi} willamunaypaq, hinallataq yachachimunaypaq ima. ¹²Chayraykun

noqaqa kunan ñak'arishani. Ichaqa manan noqaqa chay ñak'arisqaykunawanqa p'enqakunichu. Aswanmi noqaqa yachakuni Señor Jesucristopi cheqaqtapuni creesqayta. Hinaspapas noqaqa seguron kashani Señor Jesucristo atiyinwan yanapawanamanta, saynapi asta kutimunan p'unchawkama, paypi allinta creenaypaq.

¹³Qanqa chay cheqaq yachachisqaykunatayá allinta kasukuy. Hinaspa iñiy-niykipi qaqqa hina sayaspayki, runakunata khuyakuspa kawsay, Jesucristowan huk sonqolla kasqaykirayku. ¹⁴(Qanqa amayá permitinkichu Jesucristopa contranpi yachachiq runakuna, creyentekunata engañanankutaqa). Aswanqa Diosmi qanman encargasuranki, noqanchispi tiyaq Santo Espiritupa yanapayninwan, Jesucristomanta allin willakuykunamanta runakunaman allinta yachachimunaykipaq.

¹⁵Timoteo, qanqa ñan yachankiña, llapallan creyentekuna Asia provincia lawpi sapallaytaña saqeruwasqankuta. Paykuna ukhumantan kanku Figelowan hinallataq Hermogenespiwan ima. ¹⁶Wawqenchis Onesiforoqa carcelpi sapallay kashaqtiymi, watukamuwaqniy hamuran. Hinaspapas payqa preso kasqaymantapas manan p'enqakuranchu. Aswanmi payqa kallpanchawaran. Chaymi noqaqa Diosmanta mañakushani, Onesiforota, hinallataq familiantawan yanapananpaq. ¹⁷Chay wawqenchis Onesiforoqa Roma llaqtaman chayaramuspanmi, asta tariwanankama mashkawaran. ¹⁸Chaykunata ruwasqanraykuyá, Señorninchis Jesucristoqa payta anchata khuyapayaykuchun, juicio p'unchaw chayamuqtin. Yachasqaykiman hinan, Onesiforoqa anchata yanapawaranchis Éfeso llaqtapi kashaqtinchis.

Jesucristopa soldadonkuna kananchismanta

2 ¹Wawáy Timoteo, Jesucristoqa anchatapunin munakusunki. Chayraykuyá paypa yanapayninwan allinta iñispa, kallpanchakuy. ²Timoteo, ashka runakunapa ñawpaqninpi yachachisqaytan qanqa uyariranki. Chaymi kunan munani, qanñataq Jesucristopi cheqaqta creeq wawqenchiskunaman chay yachachisqaykunata yachachinaykita, saynapi paykunapas hukkunaman yachachinankupaq.

³Qanqa Jesucristopa allin soldadon hinayá, listo kay, wakin creyentekuna hina ñak'arinaykipaq. ⁴Manan pi soldadupas cuartelpi servishaspaqa, callekunapiqa llank'apakunmanchu. Aswanmi jefenta kasukuspa agradonpaq imatapas ruwan. ⁵Saynallataqmi carrerapi correppas, manan ni ima premiota-pas ganamanchu, sichus reglamentopa nisqanman hina mana correspaqa. ⁶Saynallataqmi chakrapi allinta llank'aqpas, payraqmi primertaqa chakraq rurusqanta cosechan. ⁷Timoteo, qanqa kay nisqaykunapiyá allinta piensariy. Saynapin Señorninchis Jesucristoqa yanapasunki, llapallan nisqaykunata allinta entiendenaykipaq.

⁸Timoteo, qanqa Señorninchis Jesucristomantayá ama qonqaspayki yuyariy. Payqa ñawpaq rey Davidpa mirayninmantan karan. Hinaspapas payqa wañuspanmi, kawsarimuran. Chay allin willakuytan noqaqa runakunaman yachachishani. ⁹Chay allin willakuyta yachachisqayraykun noqaqa nishuta ñak'arispay, kay carcelpi preso kashani, cadenakunawan watasqa, huk criminal runapas kashayman hina. Ichaqa carcelpiña kashaqtiypas, Diosmanta allin willakuykunaqa manan cadenakunawan watasqachu kashan.

¹⁰ Chayraykun noqaqa soportani tukuy ima ñak'ariytapas, saynapi Diospa akllasqan runakuna Jesucristopi iñispa, salvasqa kaspanku, wiñay kawsayta chashkinankupaq.

¹¹ Kay nisqaykunaqa cheqaqpunin:

Sichus Jesucristopi creespa wañusunchis chayqa, paywan kushkan kawsasunchis.

¹² Sichus ima ñak'ariy sasachakuykuna hamuwaqtinchis soportasunchis chayqa, paywan kushkan gobiernasunchis.

Sichus ninchisman: “Noqaqa manan Jesucristotaqa reqsinichu”, hinaqtinqa, Jesucristopas nillawasunchistaqmi: “Manan reqsiykichishchu”, nispa.

¹³ Sichus noqanchis iñiyninchispi ish kayasunchis chayqa, payqa liston kashan khuyapayawaspanchis perdonawananchispaq. Saynataqa ruwanqa, khuyapayakuq Dios kasqanraykun. Chaymi payqa tukuy ima prometesqantaqa cumplinapuni.

Diospa aprobasqan obrero kananchismanta

¹⁴ Timoteo, qanqa Jesucristopi creeqkunatayá yuyarichiy, kay yachachikuykunata ama qonqanankupaq. Qanqa Diostayá testigota hina churakuspa, creyentekunata kamachiy, paykunapura ama yanqa discutinakunankupaq. Chay discutinakuyqa manan imapaqpas valenchu; aswanmi uyariqkunata ish kayachin. ¹⁵ Chayraykuyá Timoteo, qanqa kallpanchakuspa, Señorninchis Jesucristomanta cheqaq kaqta mana imatapas cambiaspa, allinta yachachiy. Saynata yachachispaykiqa manan ni imamantapas p'enqakunkichu. Aswanmi Diospa aprobasqan obrero kaspayki, allin chashkisqa kanki. ¹⁶ Timoteo, Diospi mana creeq runakunapa yanqa mana valeq rimasqankutaqa amayá uyariychu. Aswanyá sayna rimaq runakunamantaqa karunchakuy. Sayna mana allinkunata rimaq runakunaqa, aswan-aswantaraqmi Diosmanta karunchakunku. ¹⁷ Hinaspapas chay runakunapa mana allinkuna yachachisqankuqa, huk sarna onqoy hinan contagiakun. Hinaspan Diospi iñiyninchista malogran. Saynata yachachispa rimaq runakunamantan kashanku Himeneowan hinallataq Filetowan ima. ¹⁸ Paykunan cheqaq yachachikuy-manta karuncharukuspanku, khaynata yachachishanku: “Wañusqakunaqa ñan kawsariranpunkuña”, nispanku. Saynata rimaspankun paykunaqa Jesucristopi creeqkunata pantachishanku. (Ichaqa chay rimasqankuqa manan saynachu). ¹⁹ Diospa yachachisqanchismi ichaqa wasipa allin cimienton hina, enteron kawsayninchista allinta sostienen. Chaypin khayna escribisqa kashan: “Diosqa yachanmi mayqen runakunas paypa kasqanta”, nispa. Chaymantapas Diosqa nillantaqmi: “Noqata llapallan adorawaq runakunaqa, amayá ima huchatapas ruwachunkuchu”, nispa. Chay yachachikuypin noqanchisqa confiananchis.

²⁰ Qapaq runapa hatun wasinpiqa manan llapallan cosaskunachu qorimanta otaq qolqemanta. Wakin cosasninkunaqa k'aspimantan, wakintaqmi barromanta. Chay cosaskunataqa wakintan kamachinku imapas fiesta kallaqtin. Wakintataqmi kamachinku sapa p'unchaw. ²¹ Saynallataqmi noqanchispas chay cosaskunaman rikch'akuq hina kanchis. Sichus millay

ruwaykunamantapas, hinallataq tukuy mana allin yachachikuykunamantapas karunchakusunchis chayqa, chay qorimanta otaq qolqemanta cosaskuna hinan ch'uuya sonqoyoq kasunchis. Saynaqa chay allin cosaskuna hinayá, Diospa kamachinta ruwanapaq listolla kasunchis.

²² Timoteo, qanqa jovenraqmi kashanki. Saynaqa amayá sipaskunata munapayaspachu, nitaq jovenkunapa munapayanan viciokunawanchu vencechikuy, wakin jovenkuna hina. Aswanyá qanqa imatapas allin kaqkunata ruwaspa, chay huchakunamanta karunchakuy. Hinaspa iñiynikiipi astawan wiñariy, runamasiykikunata astawan khuyakuy, hinallataq hawkalla kawsakuy, Diosta adoraq ch'uuya sonqoyoq runakunawan kushka. ²³ Hinaspapas qanqa amayá metekuychu yanqa mana imapaq valeq discutinakuykunamanqa. Saynata discutinakuspa kawsaq runakunaqa anchata phiñachinakuspankun, maqanakuykunapi tukunku. ²⁴ Ichaqa Diosta serviq runakunaqa manan ch'aqwakunapichu purinanchis. Aswanmi noqanchisqa llapallan runakunawan allinpi kawsananchis. Hinaspan pacienciayoc kananchis. Hinallataq Diosmanta yachachinanchispappas listo kananchis. ²⁵ Noqanchispa contranchispi rimaq runakunataqa humildadwanyá yachachispa corregisunchis. Saynapi sonqonkuta Dios tupayuqtin, ichapas huchankumanta wanakuspanku, cheqaq kaqta yachankuman, ²⁶ saynapi cuentata qokuspanku, diablopa trampa manta ishkapakunankupaq. Paykunaga diablopa presochasqanmi kashanku. Chaymi diablopa munasqallanta imatapas ruwashanku.

Qepa tiempokunaman runakuna millay genioyoq kanankumanta

3 ¹ Timoteo, kaykunatan qanqa yachanayki: manaraq juicio p'unchaw chayamushaqtinmi, ancha sasachakuykuna kanqa. ² Runakunan kanqaku: paykunallapaq imapas kananta munaqkuna, qolqellata munaqkuna, alabakuspa paytukuqkuna, Diostapas hinallataq runamasinkutapas k'amiqukuna, tayta mamankuta mana kasukuqkuna, mal agradecidokuna, Diosta mana respetaqkuna, ³ runamasinkuta mana khuyapayaqkuna, runamasinkuta mana perdonay munaqkuna, runamasinkuta mana imamanta calumniaqkuna, pay kikinkuta mana controlakuy atiqkuna, mana manchakuspa runamasinta maltrataqkuna, allin kaqkunata cheqnikuqkuna ima. ⁴ Hinallataqmi chay p'unchawkunapiqa runakunaqa amigonkutapas traicionanqaku, imatapas ruwanqaku mana allinta piensarispanku, ima yachasqankuwanpas umanku oqarisqallañan kanqaku. Saynallataqmi Diosman kutirikunankumantaqa, tukuy munasqanku viciokunallapi cuerponkuta kusichispa purinqaku. ⁵ Chay runakunaqa yanqallan Diospi creeq tukuspanku, Diosta anchallataña respetaq tukunqaku. Ichaqa ruwayninkuwantaqmi Diosta mana kasukuq millay runakuna kasqankutaqa reqsichikunqaku. Sayna clase runakunawanqa ama juntakuychu. ⁶ Chay runakunaqa wasikunaman haykuy costumbreyoc kaspankun, pisi yachayniyoq huchasapa warmikunata engañanku. Chay warmikunaqa tukuy mana allin piensaykunawanmi apachikunku, hinallataq tukuy mana allinkunallata ruwaytapas munanku. ⁷ Paykunaga astawanmi yachayta munashanku; ichaqa manataqmi cheqaq kaqtaqa entiendenkuchu. ⁸ Imaynan ñawpaq tiempopi Janespas, hinallataq Jambrespas, malvado runakuna kaspanku, Moisespa contranpi karanku. Saynallataqmi chay warmikunata engañaq runakunapas Diospa cheqaq

yachachikuyninpa contranpi kashanku. Chaymi paykunaqa qenlli piensay-niyog kasqankurayku, cheqaq kaqkunataqa mana yachayta munankuchu. Hinaspapas paykunaqa manan Diospiqa confiyta munankuchu. ⁹Ichaga chay runakunaqa manan unaytachu saynata ruwaspaqa purinqaku. Aswanmi paykunaqa mana yachayniyog roqro uma sonso kasqankuta llapanwan reqsichikunqaku, imaynan chay ñawpaq tiempopi Janespa, hinallataq Jambrespa layqakuna ruwasqankupas rikusqa karan chay hina.

Timoteota Pablo yuyarichisqanmanta

¹⁰Timoteo, qanqa allintapunin noqapa yachachisqaykunata yachanki, allinta comportakuspa kawsasqayta, allinta piensaspa imatapas ruwasqayta, hinallataq Diospi anchata confiasqaytapas. Hinaspapas qanqa yachallankitaqmi pacienciayog kasqayta, khuyakuyniyog kasqayta, hinallataq sapa p'unchaw kallpanchakuspay tukuy ima aguantasqaytapas. ¹¹Qanqa yachallankitaqmi imaynatan Antioquía llaqtapi, Iconio llaqtapi, hinallataq Listra llaqtapipas wañuchiwanankupa qatikachawasqankutapas. Saynata qatika-chawaqtinkun noqaga anchata ñak'arirani. Ichaga chay wañuchiwanankumantan Señorninchis Jesucristoqa librawaran. ¹²Saynallataqmi pipas Señor Jesucristopa munasqanman hina kawsayta munaqqa, qatikachasqa kaspan ñak'arinqa. ¹³Ichaga mana allin ruwaq, hinallataq engañaspa puriq runakunataqmi aswan más mana allinmanraq chayanqaku. Paykunan runamasinkuta engañanqaku; saynallataqmi paykunatapas engañallanqakutaq.

¹⁴Qanyá ichaga Timoteo, yachasqaykikunata ama qonqaspa, qaga hina allinta sayay. Hinaspapas qanqa yachankin chay yachasqaykikunaga cheqaqpuni kasqanta, hinallataq pikunamantas chay allin yachachikuykunata chashkisqaykitapas. ¹⁵Hinaspapas qanqa warma kasqaykimantapachan Bibliapi yachachikuykunataqa yachanki. Chay yachachikuykunawanmi qanqa astawanraq yachayniyog kashanki, saynapi Diosmanta allinta entien-despa, Jesucristopi inisqaykirayku salvasqa kanaykipaq. ¹⁶Bibliapi llapallan escribisqa kaqkunaga Diosmanta hamuq allin yachachikuykunana. Chaymi Diospa palabranqa ancha allinpuni kaykunata ruwanapaq: yachachinapaq, yanapanapaq, correginapaq, hinallataq allin kaq ruwaykunata yachachinapaq ima. ¹⁷Saynapi Diosta serviq runakunaga allin preparasqa kaspanku, imatapas allin kaqkunata ruwanankupaq.

Diospa palabrantayachachinamanta

4 ¹Señorninchis Jesucristoqa rey hinan kay pachamanqa kutimunqa, kawsaq runakunatapas, hinallataq wañusqa runakunatapas juzganapaq. Chayraykun Diospa, hinallataq Señorninchis Jesucristopa ñawpaqninpi kamachiyki kaykunata ruwanaykipaq: ²Qanqa Diospa palabrantayá runakunaman willay, allin tiempopipas, hinallataq mana allin tiempopipas. Runamasiyikunatayá paciencian allinta corregiy, kallpanchay, hinallataq mana allinkuna ruwasqankutapas rikuchiy. ³Ichaga chayamunqan p'unchawkuna, Diospa palabranmanta cheqaq yachachikuykunata manaña uyariyta munanankupaq. Aswanmi chay runakunaqa paykunapa munasqallankuta uyariyta munanqaku. Chaymi paykunaqa ashka falso yachachikunata mashkanqaku, munasqankuman hinalla uyarinankupaq. ⁴Runakunaqa manan cheqaq kaq yachachikuytaqa

uyariyta munanqakuchu. Aswanmi paykunaqa atentollaña uyariyta munanqaku yanqa falso cuentokunallata. ⁵Timoteo, qan ichaqa, tukuy imapiipas allin yuyayniyoqpuni kay. Qanpa pacienciaykiqa amayá tukukuchunchu. Aswanyá ima ñak'ariykunapi tarikuspakipas, aguantaspayki Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willay. Saynata kawsaspaykiyá qanqa Diospa obranpi allinta llank'ay. Chaytan Diosqa qanman encargasuranki.

⁶Noqata wañuchiwanankupaqa chikan p'unchawkunallañan faltashan. Wañuchiwaqti nkutaqmi noqaqa huk wañuchisqa sacrificio ofrenda hina Diospaq kasaq. ⁷Noqaqa tukuy sasachakuykunata diablo churawasqanta vencespaymi, Diosta kasukuspa kawsarani. Chaymi kunanqa, carrerapi ganaq hina, ña chayaruña may chayanayman. Hinaspapas noqaqa manan ni huk ratopas Diospi confiytaqa dejaranichu. ⁸Noqaqa yachanin, Jesucristoqa ancha allin juez kasqanta. Chaymi payqa kutimuspa, allin kawsasqaymanta premioyta huk coronata hina qowanqa. Ichaqa chay clase premiotaqa manan noqallamanchu qowanqa. Aswanqa Señorninchis Jesucristopa kutimunan p'unchawta ancha kusikuywan suyakuy runakunamanwanmi chay premiotaqa qonqa.

Timoteoman apóstol Pablo consejasqanmanta

⁹Timoteo, qanqa prontollayá modos posiblesta ruwaspayki hamuy watukuwaqniy. ¹⁰Demasqa kay pachapi tukuy kaqkunata munapayaspan, noqata saqerpariwan. Hinaspan Tesalónica llaqtaman pasatakamuran. Wawqenchis Crescentetaqmi Galacia provincia lawman riran. Titoñataqmi Dalmacia lawman riran. ¹¹Noqawan kushkaqa wawqenchis Lucasllan kashan. Saynaqa wawqenchis Marcostayá mashkaspa pusarikamuy. Payqa allintan Diospa obranpi llank'aspa yanapawanqa. ¹²Wawqenchis Tiquicotan mandaruni Éfeso llaqtaman. ¹³Timoteo, hamuspakipa capoten sacoyta aparikamuwanki. Chaytaqa Troas llaqtapin saqeramuran, wawqenchis Carpopa wasinpi. Hinaspapas aparikamullankitaqyá libroykunatapas. Amayá qonqamunkichu qaramanta pergaminoykunatapas.

¹⁴Herrero kaq Alejandroqa noqapa contraypin mana allinkunata ruwaspa, anchata ñak'arichiwaran. Chay ruwasqanman hinayá Señorninchis Jesucristo castigachun. ¹⁵Timoteo, paymantayá qanpas allinta cuidakuy. Payqa Diosmanta willakusqanchispa nishu contranpin kashan.

¹⁶Roma nacionpi autoridadkunapa ñawpaqninpi defiendekunaypaq primera vezta presentakuqtiyqa, manan ni pipas yanapawaranchu. Aswanmi Jesucristopi creeqkunaqa llapallanku saqerpawaranku. Chay saqewaqqunapaqmi mañakushani, paykunata Dios ama castigananpaq. ¹⁷Ichaqa sapallay sayna kashaqtiymi, Señorninchis Jesucristo yanapawaran. Hinaspan Diosmanta allin willakuykunata huk law nacionniyoq runakunaman willamunaypaq kallpanchawaran. Saynata ruwaspanmi, Diosqa wañunaymanta orqowaran, yarqasqa leonpa siminmantapas orqowashanman hinata. ¹⁸Diosmi noqataqa runakunapa hinallataq diablopa tukuy mana allin ruwayninkunamanta librawanqa. Hinaspan waqaychawanqa, hanaq pacha reinonpi kanaypaq. Chayraykuyá Diosqa alabasqa wiña-wiñaypaq kachun. Amén.

Cartapa tukukuyninmanta

¹⁹Timoteo, saludaykapuwayá noqapa parteymanta pananchis Priscilata, qosan Aquilata, hinallataq wawqenchis Onesiforopa llapallan familiantawan

ima. ²⁰ Wawqenchis Erastoqa Corinto llaqtapin qeparakamuran. Wawqenchis Trofimotan ichaqa saqemurani onqosqata Mileto llaqtapi. ²¹ Timoteo, modos posiblesta ruwaspayá, qanqa amaraq paray tiempo chayaramushaqtin hamunki.

Saludotan apachimusunkiku wawqenchis Eubulo, Pudente, Lino, pananchis Claudia, hinallataq Jesucristopi creeq llapallan wawqe pananchiskunapas.

²² Saynaqa Señorninchis Jesucristoyá qanwan kachun; hinallataq Diospa khuyakuyninpas qankunawan wiña-wiñaypaq kachun. Amén.

TITO

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran ancha khuyakusqan Titoman apachinanpaq (Tito 1.1-11). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pabloqa papanqa ishkaq nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkaq nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkaq sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqan leykunamanta allin yachaq runan karan. Señor Jesucristopi manaraq inishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi inispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Jesucristopa nacesqanpa qepanta 63 otaq 67 watakunapin. Hinaspapas apóstol Pabloqa kay cartataqa escribinman karan, Nicópolis llaqtaman vijashaspan otaq Éfeso llaqtapi kashaspanmi (Tito 3.12).
3. **Kay cartari, ¿pipaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Titopaqmi. Titoqa apóstol Pabloqa compañeronmi karan. Chayraykun apóstol Pablo Bernabeypiwan huk law llaqtakunaman Diosmanta allin willakuyta willamuq riqtinku, paykunawan kushka riran. (Gál 2.1-3). Titotan apóstol Pabloqa kamachiran lamar qochapa chawpinpi Creta islapi kaq iglesiakunapi líder kananpaq. Chayta kasukuspan Titoqa mana pisipaspa ancha khuyakuywan chaypi hermanokunata yachachiran (Tito 1.5).
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, Tito iniyinpi kallpanchasqa kaspas, creyentekunata kallpanchanapaqmi. Hinaspapas kay cartaqa escribisqa karan, Creta islapi tiyaq creyentekunata q'aqchaspa, iglesiakunapi ordenta churananpaqmi, hinallataq iglesiakunapipas liderkunata churananpaq iman (Tito 1.5).
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen kaq versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Qantan lamar qochapa chawpinpi Creta sutiyoq islapi saqerayki, iglesiakunapa problemankunata arreglanaykipaq, saynallataq sapankama llaqtapi tarikuy iglesiakunapi, noqapa kamachisqayman hina, kamachiq liderkunata nombranaykipaq” (Tito 1.5).
6. **Kay cartari, ¿imayna divisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna divisqan kashan:
 - (1) Cartapa qallariyninmanta (Tito 1.1-4).
 - (2) Iglesiapi liderkunamanta (Tito 1.5-16).
 - (3) Cheqqa kaq yachachikuyman (Tito 2.1-15).
 - (4) Jesucristopi creyentekuna imayna kawsananchismanta (Tito 3.1-15).

Cartapa qallariyninmanta

1 ¹Khuyasqay wawqéy Tito, noqa Pablon kay cartata qanman escribimushayki. Yachasqaykiman hinan, noqaqa Diospa serviqnin, hinallataq Señorninchis Jesucristopa apostolnin ima kani. Kikin Diosmi noqataqa kamachiwaran, paypa akllasqan creyente runakunaman Diosmanta yachachimunaypaq, saynapi paykuna Diospi aswan más allinta confianankupaq, hinallataq cheqaq kaq willakuymanta yachanankupaq ima, saynapi Diospa munasqanman hina kawsanankupaq. ²Mana llullakuspa cheqaqta rimaq Diosmi, kay pachata manaraq unanchashaspa prometeran, paypi creeqkunamanqa wiñay kawsayta qonanpaq. Chaymi noqanchisqa mana ishkayaspa, chay prometewasqanchis promesata suyakushanchis. ³Diospa munasqan tiempo chayamuqtinmi, noqaqa Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willarani. Chay willakuytan Salvawaqninchis Diosqa noqaman encargawaran runakunaman willamunaypaq. Saynapin kikin Diospuni noqantakama runakunaman palabranta reqsichiran.

⁴Khuyasqay Tito, qanqa waway hinan kanki, Diospi noqa hina creesqaykirayku. Chaymi noqaqa kay cartata qanman escribimushayki. Hinaspapas noqaqa Dios Taytanchismanta, hinallataq Salvadorninchis Jesucristomantawanmi mañakushani, qanta khuyapayaspa, hinallataq tukuy imapi qanta yanapaspa, haw kallata kawsachisunaykipaq.

Iglesiasi liderkuna imaynas kanankumanta

⁵Qantan lamar qochapa chawpinpi Creta sutiyoq islapi saqerayki, iglesia-kunapa problemankunata arreglanaykipaq, saynallataq sapankama llaqtapi tariquq iglesiakunapi, noqapa kamachisqayman hina, kamachiq liderkunata nombranaykipaq. ⁶Iglesiakunapi kamachiq liderkunaqa kananku pipapas mana acusanan runakunan. Hinaspapas paykunaqa kananku huk warmillayoqmi; saynallataqmi wawankupas Señor Jesucristopi creespa, mana millay viciokunapichu purinanku; aswanmi tayta mamankuta kasukuq kananku, saynapi ama ni pipas chay wawankuta acusanankupaq. ⁷Iglesiasi kamachiq liderkunaqa llapallan creyentekunatan allinta cuidananku, Diospa munasqanman hina tukuy imatapas ruwanankupaq. Hinaspapas iglesiapi kamachiq liderkunaqa manan runakunapa acusanan runakunachu kananku, nitaq paytukusqakunachu, nitaq facillata phiñakuqkunachu, nitaq mach'aq runakunachu, nitaq lisokunachu, nitaq negocionpipas qolqeraykulla runamasinta engañaq runakunachu kananku. ⁸Aswanmi iglesiapi kamachiq liderkunaqa khayna kananku: visitakunata ancha kusikuywan wasinpi samachiqkuna, allin kaqkunata ruwaqkuna, allinta piensaspa imatapas ruwaqkuna, pimanpas mana sayapakuspa imatapas ruwaqkuna, Diosta khuyakuqkuna, hinallataq tukuy imatapas controlakuspa ruwaqkuna ima. ⁹Iglesiasi kamachiq liderkunaqa manan Diosmanta llullakuspa yachachiq runakunapa yachachisqankupiqa creenankuchu, nitaqmi chay llullakuspa yachachisqankutachu yachachinankupas. Aswanqa Diosmanta chashkisqanku cheqaq yachachikuyllantan yachachinanku. Saynata yachachispankun, wakintapas yanapayta atinqaku. Hinallataq Jesucristopa contranpi rimaq runakunatapas, Jesucristopi creenankupaq aswan convencechinqaku.

¹⁰Ichaga Diospa yachachisqankunata mana kasukuq runakunaqa ashkallañan purishanku. Paykunan mana allinkunata yachachispanku, ashka runakunata

engañashanku. Chay engañaspa yachachiq runakunamantaqa, ashkan kas-hanku circuncisión costumbremanta yachachiq runakunaqa. ¹¹ Chay runaku-nataqa upallachispaykiyá, ama dejankichu yachachinankuta. Paykunaqa mana allinkunata yachachispankun ashka familiakunata pantachishanku. Hinaspapas paykunaqa qolqeta ganankuraykullan yachachiq tukunku.

¹² Chay Creta islamanta huk ancha yachayniyoq runan chay islapi tiyaq runamasinkunamanta rimaran khaynata: “Kay Cretapi tiyaq runakunaqa kanku llulla runakunan, raqrapu runakunan, qellakunan, hinallataqmi kawsankupas salqa animalkuna hina”, nispa. ¹³ Chay yachayniyoq runapa nisqanqa cheqaqpunin. Chayraykun paykunataqa atencionta waqyanayki k'a-raqta, Señorninchis Jesucristopi allinta iñinankupa. ¹⁴ Saynata iñispankun paykunaqa Israel nacionniyoq llaqta masiy runakunapa cuentokuna rimas-qankupiq mana creenqakuchu, nitaq runakunapa tukuy inventasqanku kamachikuykunatapas kasukunqakuchu. Chaykunataqa inventaranku Jesu-cristopa cheqaq yachachisqankunapa contranpi kaq runakunan.

¹⁵ Runakunapa mikhunanpaq Diospa tukuy ima unanchasqanpas, hinalla-taq huk cosaskuna ruwasqanpas, ch'uya sonqoyoq runakunapaqqa, ch'uyan-chasqan kashan. Ichaqa Jesucristopi mana creeq falso yachachiq runakuna-paqñataqmi, mana ni imapas ch'uyanchasqachu kashan, piensayninkupas hinallataq concienciankupas qenlli kasqanrayku. ¹⁶ Hinaspapas paykunaqa khaynatan ninku: “Noqaykuqa reqsiykun Diostaqa”, nispanku. Ichaqa chay tukuy mana allinkuna ruwasqankuta rikuspanchismi noqanchisqa yachan-chis, chay huchallapi kawsaq runakunaqa Diosta negaspa kawsasqankuta. Saynata Diosta negaspankun, chay huchallapi kawsaq runakunaqa mana kasukuq rebelde, rumi sonqo runakuna kanku. Hinaspapas paykunaqa manan ni imatapas allin kaqtaqa ruwayta atinkuchu.

Cheqaq kaq yachachikuymanta

2 ¹ Qanyá ichaqa Tito, Diospa palabranpi nisqanman hina, cheqaq yacha-chikuykunata runakunaman yachachiy. ² Qanqa Jesucristopi creeq kuraq qarikunaman yachachiy, tukuy ima ruwasqankupipas responsable kanankupa, aycha cuerponkupa munasqanta controlanankupa, tukuy ima-tapas allinta piensaspa ruwanankupa, Diospi allinta confiaspa creenanku-paq, runamasinkuta allinta khuyakunankupa, hinallataq imatapas pacien-ciawan ruwanankupa ima.

³ Saynallataqyá Jesucristopi iñiq kuraq warmikunamanpas yachachillay-taq, Diosta anchata respetaspa, allinta comportakunankupa, runamasin-kumanta yanqapuni ama rimanankupa, ama cuento q'epi kanankupa, hinallataq ama mach'aq kanankupa ima. Aswanmi paykunaqa, huk allin ejemplo kaspanku, allin kaqkunata yachachinanku ⁴ sipas warmikunaman, paykuna qosankuta hinallataq wawankutapas sumaqta khuyakunankupa, ⁵ allin yuyaywan purinankupa, mana waqllikuspa ch'uya kawsayniyoq kanankupa, familiankutapas allinta atiendenankupa, allin comportamien-toyoq kanankupa, hinallataq qosankutapas kasukuspa kawsanankupa ima, saynapi Diospa palabranpa contranpi ama ni pipas malta rimanankupa.

⁶ Saynallataqyá jovenkunatapas yachachiy, tukuy imatapas allinta pien-saspa ruwanankupa. ⁷ Khuyasqay Tito, qanqa primertayá llapanpaq huk

allin ejemplo kay, tukuy ima ruwasqaykipi. Yachachispaykiqa tukuy allin sonqowan, hinallataq respetowan yachachiy. ⁸Saynallataq rimaspaykipas allin yachachikuykunaman hina rimay, saynapi pipas qanpa contraykipi malta ama rimanankupaq. Sichus kay nisqaykunata ruwanki chayqa, noqanchispa contranchispi kaq runakunaqa, p'enqakuspankun, contranchispiqa manaña maltaqa rimanakuñachu.

⁹Saynallataq patronniyoq kaqkunatapas yachachiy, patronninkuta kasukunankupaq, respetaspa imatapas allinta ruwanankupaq, ama kutipakuq kanankupaq, ¹⁰hinallataq patronninkumanta imatapas ama suwakunankupaq ima. Aswanqa patronninkupa confianan runakuna kachunku. Sayna kaqtinkun llapallan runakunaqa rikunqaku, Salvawaqninchis Diospa yachachikuyinkunaqa ancha allinpuni kasqanta.

Diospa cheqaq khuyakuyninmanta

¹¹Diosqa kay pachapi llapallan runakunamanmi ancha khuyakuyninta rikuchiwaranchis, saynapi paypi creeqkunaqa gratislla salvasqa kananchispaq. ¹²Diosqa chay khuyakuyninwanmi yachachiwanchis, mana allinkunata amaña ruwananchispaq, hinallataq tukuy huchakunata saqenanchispaq ima. Chay huchakunata saquespanchismi noqanchisqa kay pachapi kawsasunchis allinta ruwaspa, payta yupaychaspanchis, hinallataq cuerponchistapas controlakuspa ima. ¹³Chaykunata ruwaspanchisyá ancha kusikuywan suyakusun Señorninchis Jesucristo kutimunan p'unchawta. Payqa ancha atiyniyoq Diosninchismi. Paymi salvawaqninchis kaspera, ancha k'ancharishaq atiyinwan hamunqa. ¹⁴Señorninchis Jesucriston cruzpi wañuran, huchanchiskunata perdonawananchispaq, hinallataq salvawananchispaq ima. Chaykunataqa ruwaran, paypa ch'uya wawankuna kananchispaqmi, hinallataq tukuy sonqonchiswan allin kaqkunata ruwananchispaq iman.

¹⁵Chaykunatayá Tito, Diospa atiyinwan llapanman yachachispa kallpanchay, hinallataq mana corregikuy munaqkunatapas Diospa atiyin qosusqaykiwan allinta q'aqchay kasukunankupaq. Hinaspapas qanqa amayá permitiyachu ni pipas despreciasunaykitaqa.

Jesucristopi creyentekuna imayna kawsananchismanta

3 ¹Qanqa Tito, Jesucristopi llapallan creeqkunatayá yuyarichiy, llaqtakunapi kamachiq autoridadkunata kasukuq kanankupaq. Saynata kasukuspankuyá, allin kaqta ruwanankupaq listolla kachunku. ²Amayá piman tapas millaytaqa rimachunkuchu, nitaq piwanpas yanqapuniqa peleaspachu kawsachunku. Aswanqa llapallan runakunawanyá allinpi kachunku, saynapi llamp'u sonqo kasqankuta rikuchikunankupaq.

³Noqanchispaq ñawpaqqa mana yuyayniyoq ignorante runakunan karanchis. Chaymi Diospa nisqanta mana kasukuspa, Diosmanta karunchasqa, millay qenlli huchakunata ruwaspa kawsaranchis, cuerponchispa munasqanta kusichispa, runamasinchista envidiakuspa, runakunawan cheqnichikuspa, hinallataq noqanchisapurapas cheqninakuspan kawsaranchis. ⁴Ichaaqa salvawaqninchis Diosmi, kay pachapi llapallan tiyaq runakunata khuyakuwasqanchisrayku, Wawan Jesucristota mandamuran ⁵salvawananchispaq. Diosqa salvawaranchis manan noqanchis imatapas allin kaqkunata

ruwasqanchisraykuchu, aswanqa anchata khuyakuwasqanchisraykun. Diosqa Santo Espiritunpa atiyinwan salvawaspanchismi, llapallan huchanchiskunamanta limpiawaspanchis, wiñay kawsayta qowaranchis. Chaymi Jesucristopi creeqkunaqa kaqmantapas naceruswan hina kanchis. ⁶Diosqa Santo Espiritutan noqanchisman qowaranchis, salvawaqninchis Señorninchis Jesucriston-takama, tukuy imapi aswan mastaraq yanapawananchispaq. ⁷Noqanchisqa manan mereceranchishchu Diospa khuyakuynintaqa. Ichaqa ancha khuyakuyniyok kaspan, payqa wiñay kawsayta qowaranchis, huk herenciata hina chashkinanchispaq.

⁸Kay willakuyqa cheqaqpunin. Chaymi noqaqa munani hukkunamanpas sapa kutin mana pisipaspa yachachinaykita, saynapi Jesucristopi llapallan creeqkuna, Diospa nisqanman hina, allin kaqkunata ruwanankupaq. Chay allin ruwayqa allinmi, hinaspapas llapallan runatan yanapan, allinta kawsanankupaq. ⁹Ichaqa amayá qanqa yanqa tonteriaskunamantachu discutinakuy, nitaq ñawpaq abuelonchiskunapa sutinkunamanta rimasqankutachu uyariy, nitaq lukullamanchu imamantapas phiñakuy, nitaq Moisespa escribisqan leykunamanta rimaspachu, hukkunawanpas discutinakuy. Chaykunata ruwaspa kawsayqa mana imapaq valeqmi; hinaspapas manan ni ima allinmanpas apakunchu.

¹⁰Pipas iglesiapi divisionta ruwaq runataqa allinta atencionta waqyay huk kutita otaq ishkay kutita ima. Sichus mana kasukunqachu chayqa, expulsaspa ama paytaqa chashkiychishñachu. ¹¹Sayna mana kasukuq runakunaqa manan Diosmanta allin willakuykunapiqa creenkuchu. Chaymi paykunaqa millay qenlli piensayniyoq kanku. Chaymi paykunaqa huchapi kawsasqan-kurayku, huchankupa condenasqan kashanku.

Imatapas Tito allinta ruwananpaq Pablo kamachisqanmanta

¹²Tito, qanmanmi mandamusaq wawqenchis Artemasta otaq wawqenchis Tiquicota. Paykunamanta mayqenpas qanman chayaramuqtin hinallayá, qanqa apurayllaman Nicópolis llaqtaman visitamuwanaykipaq hamunki. Noqaqa paray tiempopin chay Nicópolis llaqtapi qepakunaypaq allintaña piensaruni. ¹³Hinaspapas Zenas sutiyoq abogadota, hinallataq Apolos sutiyoq wawqenchistaspa yanapaykuy tukuy atisqaykiwan, saynapi ama imapas viajenkupi faltananpaq. ¹⁴Jesucristopi llapallan creyentekunaqa necesidadpi kaq wawqenchiskunatayá yanapayta yachachunku. Saynata ruwaspankun paykunaqa allin kaqkunata ruwaspa servicial kanqaku, saynapi yanapayta yachanankupaq.

Cartapa tukukuyninmanta

¹⁵Noqawan kaq wawqenchiskunan saludota apachimusunki. Qanpas noqaykupa parteykumantayá Señorninchis Jesucristopi creeq llapallan khuyakuwaqninchis wawqenchiskunata saludaykapuwayku.

Diosninchisyá sapa p'unchaw qankunawan kaspá, tukuy imapi yanapasunchis. Amén.

FILEMÓN

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran Filemon sutiyoq runaman apachinanpaq. Hinaspapas apóstol Pabloqa Timoteowan kushka kashaspanmi kay cartataqa escribiran (Filem v.1). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pabloqa papanqa ishkay nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkay nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkay sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqan leykunamanta allin yachaq runan karan. Señor Jesucristopi manaraq iñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi iñispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Jesucristopa nacesqanpa qepantan 60 otaq 63 watakunapin. Hinaspapas apóstol Pabloqa kay cartataqa escribinman karan Roma llaqtapi preso kashaspanmi. Kay carta apaqtaqmi karan Onésimo sutiyoq esclavo. Paymi apóstol Pablo willaqtin Jesucristopi iñiran.
3. **Kay cartari, ¿papaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Filemón sutiyoq runapaqmi. Filemonqa apóstol Pabloqa ancha khuyakusqan amigonmi karan (Filem v.7). Apóstol Pablo willaqtinmi Filemonqa Señorninchis Jesucristopi iñiran (Filem v.19). Filemonqa Colosas llaqtapin tiyaran. Paymi karan Onésimo sutiyoq esclavopa patronnin. Filemonpa wasinpin Jesucristopi creeq creyentekunaqa huñunakuranku (Filem v.7).
4. **Kay cartari, ¿mapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, Onesimota Jesucristopi creesqanrayku ancha khuyakuywan Filemón wasinpi chashkinanpaqmi. Onesimoqa ñawpaqtaraqmi patronnin Filemonpa wasinmanta esclavon kashaspa ishkapakusqa (Filem v.11).
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen kaq versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: "...Noqaqa anchatapunin Onesimotaqa khuyakuni; qanqa noqamantapas aswan mastaraqchá khuyakunki. Saynaqa amañayá paytaqa runamasiykita hinañachu khuyakunki; aswanqa Jesucristopi creeqmasinchista hinañayá paytaqa khuyakunki" (Filem v.16).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqan kashan:
 - (1) Cartapa qallariyninmanta (Filem v.1-3).
 - (2) Diosman graciasta apóstol Pablo qosqanmanta (Filem v.4-7).
 - (3) Onesimopaq huk favorta apóstol Pablo mañapusqanmanta (Filem v.8-25).

Cartapa qallariyninmanta

¹Ancha khuyasqay llank'aqmasiy Filemón, noqa Pablo hinallataq wawqenchis Timoteopiwanmi escribimushaykiku. Noqaqa preson kashani, Jesucristomanta willasqayrayku. ²Saynallataqmi noqaykuqa saludamuyku wasiykipi huñunakuq llapallan creyente masinchiskunata, hermananchis Apiata, hinallataq hermanonchis Arquipotawan ima. Arquipoqa soldado hinaraq llank'aq-masinchismi. ³Noqaykuqa, Dios Taytanchista hinallataq Señorninchis Jesucristotawanmi mañakushayku, tukuy imapi qankunata yanapasuspaykichis, hawkallata kawsachisunaykichispaq.

Filemonpa khuyakuyninmanta hinallataq iñiyninmantawan

⁴Wawqéy Filemón, noqaqa Diosmanta mañakuspaymi, qanmanta yuyarispay, graciasta Diosman qoni. ⁵Noqaqa Señorninchis Jesucristota khuyakusqaykimanta, paypi iñisqaykimanta, hinallataq llapallan creyentekunata anchata khuyakusqaykimantawan iman uyarini. ⁶Noqaqa yachanin, Diospi cheqaqtapuni noqayku hina allinta confiasqaykimantaqa. Chaymi noqaqa Diosmanta qanpaq mañakushani, Diospi aswan mastaraq creenaykipaq, hinallataq Jesucristopi creesqanchisrayku, tukuy imapi bendecisqa kaspanchis, Diospa munasqanman hina allinta imatapas ruwaspa kawsananchispaq, saynapi hukkunapas chay iñiyninchista rikuspanku, paykunapas Diospi astawan creenankupaq. ⁷Wawqéy Filemón, noqapunin ancha kosisqa, hinallataq consuelasqa ima kashani, Señor Jesucristopi creeq masinchiskunata anchatapuni munakusqaykimanta, hinallataq kallpanchasqaykimantawan ima.

Onesimopaq huk favorta apóstol Pablo mañapusqanmanta

⁸Noqaqa Jesucristopa apostolnin kasqayraykun, derechoyoq kani qanta kamachinaypaq, saynapi Diospa munasqanman hina imatapas ruwanaykipaq. ⁹Ichaqa aswanmi ancha khuyakuywan qanta valekuyki. Noqa Pabloqa kurañan kani; hinallataq Jesucristorayku preso kaspaymi, ¹⁰ruegakuyki Onesimota allinta chashkinaykipaq. Payqa Jesucristopi creesqanraykun noqapa waway hina. Noqaqa kay carcelpi kashaspaymi, payman Diospa palabranmanta willarani. Chaymi payqa Jesucristopi creesqanrayku wawaypas kanman hina.

¹¹Onesimoqa ñawpaq tiempopiqa manan allintachu imapipas servisirunki. Kunanmi ichaqa qanpaqqas hinallataq noqapaqqas (Jesucristopi creesqanrayku) allin servicialña kapun. ¹²Chaymi ancha munakusqay Onesimotaqa qanman kutichinpushayki. ¹³Noqaqa preson kashani, Diosmanta allin willakuykunata willakusqayrayku. Chaymi noqaqa Onesimota munarani, qanpa rantiykita noqawan qepakuspa, yanapawanpanpaq. ¹⁴Ichaqa manan noqaqa ni imatapas ruwaymanchu manaraq primerta qanta tapushaspayqa, saynapi kay favor mañakusqayta ama obligasqa hina ruwanaykipaq, aswanqa voluntadniykiman hina ruwanaykipaq. ¹⁵Qanmantan Onesimoqa huk tiempo ishkapakuran. Ichaqa kunanmi qanman kutimuspa wañunankama qanta servisunki. ¹⁶Hinaspapas payqa manañan huk esclavo hinañachu servisunki. Aswanqa khuyakusqanchis wawqenchis hinañan kanqa. Chaymi aswan más allin. Noqaqa anchatapunin Onesimotaqa khuyakuni; qanqa noqamantapas

aswan mastaraqchá khuyakunki. Saynaqa amañayá paytaqa runamasiykita hinañachu khuyakunki; aswanqa Jesucristopi creeqmasinchista hinañayá paytaqa khuyakunki.

¹⁷Sichus noqata rikuwanki Jesucristopi creeqmasiykita hina chayqa, imaynan noqatapas chashkiwashankiman hinayá Onesimotapas chashkiykuy.

¹⁸Sichus ima mana allintapas Onesimoqa qanpa contraykipi ruwaran, otaq imamantapas debesuranki chayqa, noqapa cuentaymanyá churayuy, noqa qanman pagapunaypaq. ¹⁹Noqaqa kikiy makiywanpunin kaytaqa qanman escribimushayki: Onesimopa ima debesusqaykitapas comprometekunin, qanman pagapunaypaq. Ichaqa qanpas debewashankin Jesucristopi iñisqaykimantaqa. Chay debewasqaykimantaqa manan noqaqa cobrashaykichu.

²⁰Saynaqa wawqéy Filemón, Diospi creeq runa kaspaykiqua, kay valekamusqayta uyariykuway. Chay favortaqa amayá noqaraykuchu ruway, aswanqa Jesucristota khuyakusqaykiraykuyá. (Qanpas hinallataq noqapas Jesucristopi creesqanchisraykun wawqentin kanchis). Saynata chay favorta ruwaspayá, kay llakisqa sonqoyta kusirichiy.

²¹Kay cartataqa escribimuyki, kasukuq runa kasqaykita yachaspaymi. Chayraykun seguro kashani, kay nimusqaymantaqa aswan mastaraq ruwanaykimanta. ²²Hinallataqmi valekamuyki, wasiykipi huk kaqnin cuartota arreglaspa, chaypi samaykachiwanaykipaq. Hinaspapas Diosmanta noqapapaq mañakuqtiykichismi, noqaqa confiashani, kay carcelmanta prontolla lloqsinaypaq. Sayna kaqtinqa, ichapas Dios permitiykuwanman qankunaman visitaq hamunaypaq.

Cartapa tukukuyninmanta

²³Jesucristorayku presomasiy wawqenchis Epafrasmi qankunaman saludota apachimusunkichis. ²⁴Saynallataqmi saludamusunkichis noqawan llank'aqmasiykunapas: Marcos, Aristarco, Demas, hinallataq Lucaspas.

²⁵Noqaqa Diosmantan mañakushani, Señorninchis Jesucristo qankunawan kaspa, tukuy imapi yanapasunaykichispaq. Amén.

HEBREOS

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartata pis escribisqantaqa manan cheqaqtapuniqa yachakunchu. Ichaqa wakin estudiaq wawqenchiskunan creenku Pablo escribinanpaq, Lucas escribinanpaq, Apolos escribinanpaq otaq hukkunapas escribinanpaq ima.
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepantan 60 otaq 67 watakunapin.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Señor Jesucristopi creeq Israel nacionniyoq runakunapaqmi.
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, leeqkuna Señor Jesucristomanta allinta yachanankupaq, hinallataq Señor Jesucristoqa llapallan sacerdotekunapa Jefen Sacerdote kasqanta yachanankupaq iman, saynapi amaña ñawpaq leykunaman kutinankupaq, aswanqa Señor Jesucristopi cheqaqta iñinankupaqmi.
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Ichaqa Señorninchis Jesucriston noqanchispaqqa cheqaq sacerdotenchis. Paymi kay pachapi kaq sacerdotekunamantapas aswan más importante kaq sacerdote. Hinaspapas paymi noqanchispaqqa huk yanapawaqninchis abogado hina kapuwanchis, noqanchispa favorninchispi huk mosoq pactota ruwasqanrayku. Chay mosoq pacton ñawpaq pactomantaqa aswan más importante, kikin Diospuni chay mosoq pactopi más allin promesakunata ofrecwasqanchisrayku” (Heb 8.6).
6. **Kay cartari, ¿imaynataq dividisqa kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqan kashan:
 - (1) Cartapa qallariyninmanta (Heb 1.1-3).
 - (2) Jesucristoqa angelkunamantapas aswan más atiyniyoq kaspa, salvawasqanchismanta (Heb 1.4 asta 2.18).
 - (3) Moisesmantapas Josueymantapas aswan más atiyniyoq Señorninchis Jesucristo kasqanmanta (Heb 3.1 asta 4.14).
 - (4) Jesucristoqa llapallan sacerdotekunapa Jefen kasqanmanta (Heb 4.14 asta 7.28).
 - (5) Mosoq pactomanta ñawpaq pactomantawan (Heb 8.1 asta 10.18).
 - (6) Diosman imayna ashuykunanchismanta (Heb 10.19-39).
 - (7) Iñiqkunaqa cheqaqtapuni Señor Jesucristopi confiananchismanta (Heb 11.1 asta 12.29).
 - (8) Jesucristopi creeq runakuna imaynatas kawsananchismanta (Heb 13.1-25).

Cartapa qallariyninmanta

1 ¹Ñawpaqtaqa kikin Diosmi, paymanta willakuq profetankunantakama, Israel nacionniyoq abuelonchiskunaman ashka formapi, hinallataq ashka kutita ima rimapayaran. ²Kay qepa kaq tiempokunapin ichaqa, Wawan Jesucristontakama Diosninchisqa allin willakuyta willawanchis. Diosqa tukuy

kaqkunatapas Wawan Jesucristowan kushkan unancharan. Saynallataqmi Diosqa Wawan Jesucristota nombraran, tukuy imapa dueñon kananpaq. ³Diospa Wawan Señorninchis Jesucriston Dios Taytanwanqa tukuy imapi igualla. Chaymi pipas Señor Jesucristota rikuspaqa, Dios Taytanpa ancha sumaq khuyakuyninta, ancha hatun atiynta, hinallataq ancha sumaq k'an-charishaq gloriantapas rikushanman hina kanqa. (Señorninchis Jesucristopa makinpin tukuy imapas kashan). Payllataqmi rimaspalla atiyinwan tukuy imatapas lugarninpi mantienen ch'eqesqa ama kananpaq. Hinaspapas payllataqmi rantinchispi wañuspa, llapallan huchanchiskunatapas perdonawaran-chis. Hinaspan hanaq pachaman ripuspa, Diospa phaña ladonpi tiyayuran.

Jesucristoqa angelkunamantapas aswan más atinyiyoq kasqanmanta

⁴Señorninchis Jesucristoqa, Diospa wawan kaspanmi, angelkunamantapas aswan más atinyiyoq. Hinaspapas Jesuspa sutinga angelkunapa sutinmantapas aswan más importanten. Chayraykun Diosqa llapallan angelkunamantapas aswan mastaraq Jesustaqa hatunchaykuran. ⁵Diosqa manan hayk'aqpas ni mayqen angeltapas niranchu:

“Qanqa Wawaymi kanki,

kunanmantapachan papayki kasaq”, nispaqa

[*Salmos 2.7*].

Nitaqmi ni mayqen angeltapas niranchu:

“Noqan paypa papan kasaq,

paytaqmi waway kanqa”, nispaqa.

⁶Hinaspapas Diosqa Wawan Jesucristota kay pachaman mandamuspanmi, khaynata angelninkunata niran:

“Angelniykunaqa, llapallaykichis payta adoraychis”, nispa

[*Deuteronomio 32.43 Septuaginta*].

⁷Hinaspapas Diosqa angelninkunamantaqa nillarrantaqmi khaynata:

“Noqapa angelniykunaqa unanchasqa karanku wayraman rikch'akuq hinan.

Paykunaqa unanchasqa karanku ninaman rikch'akuq hinan,

serviqniykuna kanankupaq”, nispa

[*Salmos 104.4*].

⁸Ichaga Wawan Jesucristomanta rimaspanmi, Diosqa khaynata nin:

“Qanqa Diosmi kanki. Chaymi gobiernanki wiña-wiñaypaq.

Qanqa justiciata allinta ruwaspan atinyiyniwan gobiernanki.

⁹Qanqa justiciata hukkuna allinta ruwaqtinkun, kusikunki.

Ichaga mana allin kaqkunata ruwaqtinkutaqmi, anchata phiñakunki.

Chaymi noqa Diosniykiqa churarayki,

wakinmantapas aswan más atinyiyoq, hinallataq ancha kusiasqa rey

kanaykipaq”, nispa [*Salmos 45.6-7*].

¹⁰Dios Taytaqa nillarrantaqmi khaynata:

“Qanqa Señormi kanki.

Manaraq imapas kashaqtinmi, kay pachatapas unancharanki.

Qanqa makiykiwanmi hanaq pachatapas unancharanki.

¹¹Tukuy chay unanchasqaykikunaqa tukukapunqan, imaynan huk

p'achapas thantarukuspa tukurakapun chay hinata.

Qanmi ichaga wiña-wiñaypaq kanki. ¹²Tukuy chay

unanchasqaykikunaqa cambiasqan kanqa, imaynan huk doblaspa

thanta p'achawanpas cambiakushawaq hinaraq.

Qanmi ichaqa mana ni hayk'aqpas cambiankichu. Hinaspapas qanqa wiña-wiñaypaqmi kawsanki", nispá [Salmos 102.25-27].

¹³Hinaspapas Diosqa manan ni hayk'aqpas ni mayqen angeltapas khaynataqa niranchu:

"Phaña ladoypi tiyaykuy,
llapallan enemigoykikunata asta vencespay, chaki plantaykiman
churanaykama", nispá [Salmos 110.1].

¹⁴Llapallan angelkunaqa Diospa kamachisqanta ruwaq espiritukunallan kanku. Hinaspapas Diosmi paykunataqa kamachimun, salvasqa kanankupaq kaq runakunata yanapanankupaq.

Diospa salvawasqanchisqa ancha importante kasqanmanta

2 ¹Chayraykun, wawqe panaykuna, noqanchisqa Diosmanta allin willakuykuna yarisqanchistaqa más allinta kasukunanchis, saynapi Diospa cheqaq ñanninmanta ama karunchakunanchispaq. ²Diosqa ñawpaq tiempopin angelninkunata mandamuran, ñawpaq abuelonchiskunaman Diosmanta willanankupaq. Chay angelkunapa willakusqanqa anchapas valorniyuqmi karan. Chaymi chay willakuykunata mana kasukuq runakunaqa ancha castigasqa karanku. ³Sichus Diospa ofrecewasqanchis chay ancha valorniyuq salvacionninta rechazaspanchisri, ¿atisunmanchus Diospa castigonmanta ishkapakuyta? Manan atisunmanchu. Kikin Señorninchis Jesucriston Diospa ofrecewasqanchis chay sumaq salvacionmantaqa primerta willakuran. Chaymantañan paypa willakusqanta uyariq runakunaqa rikuchiwaranchis chay salvacionmanta willakuyqa cheqaqpuni kasqanta. ⁴Chay sumaq willakuyninqa cheqaqpuni kasqanta rikuchiwananchispaqmi, Diosqa ashka milagrokunata, señalkunata, hinallataq ancha admirakuypaq tukuy imakunata ruwaran. Hinaspapas Diosqa munasqanman hinan tukuy clase oficiokunata paypi sapankama creeqkunaman Santo Espirituntakama qowaranchis.

Jesucristoqa salvawaqninchis kasqanmanta

⁵Diosqa manan angelninkunatachu churaran, preparasqan mosoq pachapi qepa tiempoman jefekuna kanankupaqqa. ⁶Aswanmi Bibliapiqa, Dios Taytan-chismanta mañakuspa, huk runa khaynata niran:

"Diosnilláy, ¿pitaq runari paymanta yuyarinaykipaqrí?

¿Pitaq runapa wawanri paymanta llakikunaykipaqrí?

⁷Runataqa unancharanki angelkunamanta tumpa menos atiyiniyoqтан huk tiempollapaq.

Ichaqa atiyiniyoq reykunata hinaraqmi runataqa coronaykuranki, kay pachapi tukuy unanchasqayki cosaskunata gobiernanapq.

⁸Runataqa kay pachapiqa churaranki, tukuy imaymana unanchasqaykikunata cuidananpaqmi", nispá [Salmos 8.4-6].

Diosmi runataqa churaran, kay pachapi tukuy ima unanchasqankunata gobiernanapq. Ichaqa manaraqmi runaqa rikunraqchu chay tukuy imakuna gobiernanapq churasqa kasqanta cumplikusqantaqa. ⁹Ichaqa Señorninchis Jesucristomantaqa allintan yachanchis. Diosmi anchata khuyakuwaspanchis, Wawan Jesucristota kay pachaman mandamuran, huchanchiskunarayku wañuspa, salvawananchispaq. Chayraykun Dios Taytaqa permitirán, Jesucristoqa kay

pachapi tiyaspan, poco tiempollapaq angelkunamanta menos atiyniyoq kananpaq. Kunanmi ichaqa, Señorninchis Jesucristoqa ancha hatunchasqa, hinallataq ancha yupaychasqa kashan, noqanchispa favorninchispi wañusqanrayku.

¹⁰Diosqa tukuy imakunatan unancharan, pay kikin alabasqa kananpaq. Hinaspapas Diosqa munanmi, payta khuyakuspa kasukuqkunaqa hanaq pacha glorianpi llapallanku kanankuta. Chayraykun Diosqa Wawan Jesucristota permitiran, mana huchayoy justo kashaqtinpas, ñak'arispas cruzpi wañunanpaq, saynapi huchanchiskunamanta salvawaspanchis, cheqaq ch'uuya Salvadorninchis kananpaq. ¹¹Noqanchisqa Jesucristopa salvasqanmi kanchis. Chayraykun noqanchisqa paypa ch'uyanchasqan kasqanchisrayku, paywan kushka Dios Taytapa wawankuna kanchis. Chayraykun Señorninchis Jesucristoqa mana p'enqakuspa "wawqeykuna" nispa niwanchis. ¹²Hinaspapas kikin Jesucriston Taytan Diostaqa khaynata niran:

"Noqaqa wawqe panaykuna huñunakusqanku lugarpin, qanmanta paykunaman willasaq.

Hinaspan takikunata takispay yupaychasqayki", nispa [Salmos 22.22].

¹³Hinaspapas nillarrantaqmi khaynata:

"Noqaqa Diospin cheqaqta confiasaq", nispa.

Hinaspapas kaqmantan nillarrantaq khaynata:

"Noqaqa kaypin wawqe panaykunawan kushka kashani.

Paykunaga Diospa wawankunan kanku.

Paykunatan Diosqa noqaman qowaran", nispa [Salmos 8.17-18].

¹⁴Runakunaqa aychayoy, hinallataq tulluyoq iman kanchis. Chayraykun Señorninchis Jesucristoqa noqanchis hina runa kaspas, cruzpi wañuran, diabloa vencenanpaq. Chay diabloqa atiyniyoqmi karan, runakunata wañuchispa, infiernoman apananpaq. ¹⁵Ichaqa Señorninchis Jesucristoqa cruzpi wañusqanwanmi noqanchistaqa esclavo hina huchapi kawsasqanchismanta libraranchis, amaña wañuyta manchakuspa kawsananchispaq. ¹⁶Noqanchisqa yachanchismi, Señorninchis Jesucristoqa manan angelkunata salvananpaqchu hamuran. Aswanmi payqa hamuran ñawpaq abuelonchis Abrahampa miraynin runakunata yanapananpaq. ¹⁷Hinaspapas Señorninchis Jesucristoqa tukuy imapin noqanchis hinapuni karan; chayraykun payqa runa kaspan derechoyoq, llapallan sacerdotekunapa jefen kananpaq. Hinaspan payqa ancha allin khuyapayakuq sacerdotenchis kaspas, (vidanta Diosman ofrecespa, huk ofrendasqa animal hina) wañuran, noqanchista salvawananchispaq. Chay wañusqanwanmi Señorninchis Jesucristoqa llapallan paypi creeqkunapa huchankunata perdonaran. Chaymi noqanchisqa mana ishkayaspa paypi confiyta atisunman. ¹⁸Ichaqa Señorninchis Jesucristo noqanchis hina cuerpoyoq runa kaqtinmi, diabloqa anchata munapayaran huchaman urmachinanpaq; ichaqa manan atiranchu. Chayraykun Señorninchis Jesucristoqa anchata padecspan, allinta yachan, diabloqa runakuna tentay munasqanta. Chaymi ancha atiyniyoq Señorninchis Jesucristoqa noqanchista yanapawananchispaq listo kashan, saynapi noqanchista huchaman diablo ama urmachiwananchispaq.

Moisesmanta aswan más atiyniyoq Señorninchis Jesucristo kasqanmanta

3 ¹Jesucristopi creeq wawqe panaykuna, Diosmi qankunataqa waqyasuran-kichis, paypa llaqtan kaspas, wawankunaña kanaykichispaq. Chayraykuyá

qankunaqa allinta piensariychis pis Jesucristo kasqanmanta. Dios Taytanchismi Señorninchis Jesucristotaqa kay pachaman mandamuran, paypi creeqtinchis, noqanchispa más atiyniyoq sacerdotenchis kananpaq. ²Imaynan Moisespas ñawpaq tiempopi Diospa kamachisqanta kasukuspa, Israel nacionniyoq runakunata yanaparan, saynallataqmi Señorninchis Jesucristopas, Dios Taytanpa kamachisqanta kasukuspa, salvasqa kananchispaq yanapawaranchis. ³Ichaqa Señorninchis Jesucristoqa Moisesmantapas aswan más importanten, hinallataq más atiyniyoq ima. Saynallataqmi huk wasita ruwaq runapas aswan más importante chay wasi ruwasqanmantaqa. ⁴Kay pachapi llapallan wasikunaqa, runakunapa ruwasqallanmi. Ichaqa Diosmi tukuy ima kaqkunatapas unancharan. ⁵Moisesqa, Diosta kasukuspan, payta serviran. Hinaspan Moisesqa Israel nacionniyoq runakunata yanapaspas, (esclavo kasqankumanta orqomuran). Hinaspapas Moisesmi Israel nacionniyoq runakunamanqa willaran, qepa tiempokunaman imakunatas Diosqa ruwanan karan chaykunamanta. Chay Israel nacionniyoq runakunaqa Diospa wasin hinan karanku. Chaymi Moisesqa chay wasinta cuidaq runa hina karan. ⁶Ichaqa Señorninchis Jesucristoqa Diospa Wawanmi. Chayraykun Jesucristoqa chay wasipa dueñon. Hinaspapas payqa Diospi llapallan creeqkunapa umalliqninmi. Chaymi noqanchisqa Diospa akllakusqan wawankuna kaspanchis, qaqqa hina iñiyninchispi sayananchis, ancha kusikuywan, Señorninchis Jesucristopa kutimunan p'unchawkama.

Diosta kasukuspa kawsananchismanta

⁷Chayraykun noqanchisqa Santo Espiritupa nisqanta kasukunanchis; paymi khaynata nin:

“Sichus Diospa rimasqanta qankuna kunan uyarinkichis chayqa,

⁸amayá qankunaqa Israel nacionniyoq runakuna hinachu sonqoykichistaqa rumiyachinkichis.

Paykunan ch'inñeq lugarkunapi purishaspanku, terco churakuranku. Hinallataq Diospa contranpi ima karanku. Chayraykun Diostaqa mana kasukurankuchu.

Chaymi Diosqa paykunamanta khaynata niran: ⁹“Chay ch'inñeq lugarkunapin noqaqa tawa chunka wata milagrokunata ruwaspay, ñawpaq abueloykichiskunata allinta yanaparani. Ichaqa chay milagrokuna ruwasqayta rikushaspankupas, paykunaqa mana kasukuwaspankun, contraypi rebelakuranku.

¹⁰Chaymi noqaqa chay abueloykichis runakunapaq anchata phiñakuspa paykunamanta khaynata nirani:

Paykunaqa huchallapi kawsasqankuraykun, noqamantaqa karupi kashanku.

Hinaspapas paykunaqa manan noqapa kamachisqaykunataqa kasukurankuchu, nispay.

¹¹Chayraykun noqaqa paykunapaq ancha phiñasqa kaspay, juramentota ruwaspayraq khaynata nirani:

Paykunataqa manan nunca permitisaqchu prometesqay samana lugar allpaman haykunankutaqa’ ”, nispa [*Salmos 95.7-11*].

¹²Saynaqa wawqe panaykuna, qankunaqa tukuy mana allin ruwaykunamanta cuidakuspayá kawsaychis, saynapi Diospi aswantaraq iñispa,

sonqoykichista ama rumiyachispa, Diosmanta ama karunchakunaykichispaq.
¹³ Aswanyá, tiempo kallashaqtinraq, qankunapura sapa p'unchaw kallpanchanakuspa kawsaychis, saynapi Diospi aswan masta confianaykichispaq. Saynata ruwaspaykichismi, qankunaqa huchawan manaña engañachikuspa, manaña huchamanqa urmayunkichishñachu, nitaqmi sonqoykichispas rumiyanqañachu. ¹⁴ Noqanchisqa Señorninchis Jesucristopi confiasqanchis-raykun amigontin hinaña kanchis. Chayraykun noqanchisqa tukuy sonqonchiswan Señorninchis Jesucristopi tukuy tiempo confiananchis, imaynan qallariyninpi chayllaraq creeshaspa, cheqaqta confiaranchis chay hinata.

¹⁵ Chayraykun kaqmanta niykichis Bibliapi nisqanman hina:

“Sichus Diospa rimasqanta qankuna kunan uyarinkichis chayqa, amayá qankunaqa Israel nacionniyoq runakuna hinachu sonqoykichistaqa rumiyachinkichis.

Paykunan ch'inñeq desierto lugarpi kashaspanku, terco churakuranku, hinallataq Diospa contranpi ima karanku”, nispa.

¹⁶ Kaqmanta tapusqaykichis, ¿pikunataq Diospa rimasqanta uyarishaspankupas mana kasukurankuchú? ¡Egipto nacionpi esclavo kasqankumanta Moisespa orqomusqan runakunan Diostaqa mana kasukurankuchu! ¹⁷ Hinaspapas Diosri, ¿pikunawantaq tawa chunka wata phiñasqa karan? ¡Egipto nacionmanta Moisespa orqomusqan runakunawanmi Diosqa phiñasqa karan! ¡Chay runakunaqa Diospa contranpi huchallikuspankun ch'inñeq desierto lugarpi wañupuranku!

¹⁸ Hinaspapas, ¿pikunamantaq Diosri huk juramentota ruwaran, prometesqan sumaq samananku allpaman ama haykunankupaqrí? Chay juramentotaqa ruwaran mana kasukuq Israel nacionniyoq runakunamanmi. ¹⁹ Chaymi chay Israel nacionniyoq runakunaqa Diospi mana creesqankurayku, Diospa prometesqan Canaán nación llaqtamanqa mana haykurankuchu.

Samariya Diospa llaqtan tarinanmanta

4 ¹ Noqanchisqa allinta cuidakuspayá kawsasunchis, yanqañataq wakin niykichisqa Diospa prometesqan samana lugarmanqa mana haykuwaqchishchu. Ichaqa kunanmi tiempoqa kashanraq, Diospa prometesqan chay samana lugarman haykunaykichispaqqa. ² Ichaqa Egipto nacionmanta Israel nacionniyoq runakuna lloqsimuqkunapas, hinallataq noqanchispas, Diosmantan allin willakuykunataqa uyariranchis. Ichaqa manan chay Israel nacionniyoq runakunaqa chay allin willakuykuna uyarisqankupíqa creerankuchu. ³ Ichaqa Diosmanta allin willakuykunata uyarispa creeqkunallan Diospa prometesqan samana lugarmanqa haykusunchis. Ichaqa paypi mana creeqkunamantan Diosqa khaynata niran:

“Phiñasqa kaspaymi noqapi chay mana creeq runakunamantaqa khaynata nirani:

Paykunaqa manan ni hayk'aqpas samanay lugarmanqa haykunqakuchu”, nispa

[Salmos 95.11].

Diosqa chay samanamanta rimaspaqa, kay pachata unanchayta tukuruspa samasqan p'unchawmantan rimasharan. ⁴ Bibliapin qanchis kaq p'unchawmantaqa khaynata nishan:

“Diosqa tukuy ima ruwasqanta tukuruspanmi, qanchis kaq p'unchawpi samaran”, nispa

[Génesis 2.2].

⁵ Bibliapin Diosqa huktawan khaynata nillashantaq:

“Paykunaqa manan ni hayk'aqpas samanay lugarmanqa haykunqakuchu, noqapi mana creesqankurayku”, nispa.

⁶ Che qaptapunin niykichis, wakin runakunaqa kashankuraqmi, Diospa samanan lugarman haykunankupaqqa. Ichaqa Diosmanta allin willakuykunata primerta uyariqkunaga Diospa samanan lugarmanqa manan haykuran-kuchu, Diosmanta uyarishaspankupas mana kasukusqankurayku. ⁷Chaymi Diosqa huktawan huk oportunidadta qowaspanchis, huk p'unchawta señalashan, chay p'unchawmi “kunan p'unchaw”. Kay kunan p'unchawmantan Diosqa unay tiempo pasarusqanpa qepanmanña rey Davidnintakama khaynata niran:

“Sichus Diospa rimasqanta qankuna kunan p'unchawpi uyarinkichis chayqa,

amayá sonqoykichistaqa rumiyachinkichishchu”, nispa [*Salmos 95.7-8*].

⁸ Sichus Josué, llaqtamasin runakunata Israel nacionman haykuchispan, Diospa prometesqan samana lugarpi samachinman karan chayqa, Diosqa manañachá rey Davidmanqa huk samana p'unchawmantaqa rimanmanñachu karan. ⁹Chayraykun yachanchis, Diospa prometesqan huk samana lugarqa kashanraqmi Diospi llapallan confiaqkunapaqqa. ¹⁰Chaymi pipas Diospa prometesqan samana lugarman haykuspaqa, tukuy imapi llank'asqanmanta samanaq, imaynan Diospas tukuy ima unanchasqanta tukuruspa samaran chay hinata. ¹¹Saynaqa chay samana lugarman haykunanchispaqyá Diosta kasukuspa kallpanchakusunchis. Ichaqa yanqataq wakin runakuna hina, Diosmanta allin willakuykunata mana kasukuspa, paykuna hina samana lugarman mana haykusunmanchu.

¹² Cheqaqpunin Diospa willakusqanqa tukuy atiyniyoq, hinallataq kawsas-haq ima. Hinaspapas Diospa palabranqa ishkey lawnin filoyoq espadamantapas aswan más filoraqmi. Chaymi almanchispa, espiriunchispa, hinallataq asta tullunchispa tupanakusqankama, hinallataq asta chilinanchiskamaraq haykun. Chayraykun tukuy ima piensasqanchistapas, hinallataq sonqollanchispi tukuy ima munasqanchistapas, alayriman orqomun. ¹³Diospa tukuy ima kay pachapi unanchasqanqa manan pakasqachu kashan. Aswanmi Diosqa tukuy imatapas rikushan. Chaymi tukuy ima ruwasqanchismantapas Diosman cuentata qosunchis.

Jesucristoqa llapallan sacerdotekunapa jefen kasqanmanta

¹⁴ Señorinchis Jesucristoqa Diospa Wawanmi, hinallataq llapallan sacerdotekunapa jefenmi. Chayraykun payqa cieloman haykuran, Diospa ñawpaqninpi noqanchista defiendewananchispaq. Chaymi noqanchisqa kallpanchakuspa, Señorinchis Jesucristopi allinta confiananchis. ¹⁵ Señorinchis Jesucristoqa noqanchis hinan karan. Chaymi diabloqa tukuy imapi tentayta munaran. Ichaqa Jesucristoqa manan ni hayk'aqpas huchallikuranachu. Chaymi payqa, tentasqa kaqtinchispas, khuyapayawaspanchis, yanapawasunchis huchaman ama urmananchispaq. ¹⁶ Saynaqa ama manchakuspayá tukuy confianzawan Diosninchismanqa ashuyusunchis. Payqa anchatapuni khuyakuwasqanchisraykun, tukuy ima necesitasqanchispipas yanapawasunchis.

5 ¹Ñawpaq Israel nacionniyoq llapallan sacerdotekunamantan Diosqa huk runallata akllaran sacerdotekunapa jefen kananpaq. Chay akllasqa

jefen nombrasqa karan, Israel nacionniyoq llapallan runakunapa rantinta, Diospa ñawpaqninpi representananpaq. Hinaspan payqa huchankumanta perdonasqa kanankupaq, Diosman sacrificio ofrendata presentan runakunapa favorninpi. ² Chay sacerdotekunapa jefenqa, noqanchis hina runallan karan. Chaymi huchallikuq runakunata, hinallataq Diosmanta karupi kaq runakunapas pacienciawan tratan, paypas wakin runakuna hina kasqanrayku. ³ Chaymi chay sacerdotekunapa jefenqa, llapallan runakuna hina huchallikuq kasqanrayku, Diosman sacrificio ofrendata presentaspanqa, kikinpa huchankuna perdonasqa kananpaqraq primertaqa presentan. Chaymantañan llapallan llaqtamasin runakunapa huchankuna perdonasqa kananpaq Diosman sacrificiota presentan. ⁴ Chayraykun pipas sacerdotekunapa jefen kananpaqqa mana pay kikillanchu nombrakun. Aswanqa kikin Diosmi paytaqa akllan, imaynan ñawpaq tiempopi Moisespa wawqen Aarontapas sacerdotekunapa jefen kananpaq, kikin Diospuni akllaran chay hinata.

⁵ Saynallataqmi pasan Señorninchis Jesucristowanpas. Payqa manan kikin llanmantachu sacerdotekunapa jefen kananpaqqa nombrakuran. Aswanqa kikin Diosmi Jesucristota nombraspa, khaynata niran:

“Qanqa Wawaymi kanki.

Kunanmantapachan papayki kasaq”, nispa [Salmos 2.7].

⁶ Saynallataqmi Bibliapiqa Jesumanta nillashantaq khaynata:

“Qanmi wiña-wiñaypaq sacerdote kanki,

imaynan sacerdote Melquisedecpas wiñaypaq karan chay hina”, nispa [Salmos 110.4].

⁷ Señorninchis Jesucristoqa kay pachapi kashaspanmi, Dios Taytanmanta mañakuran, ruegakuspa hinallataq waqaspa imaraq, wiñay wañuymanta librananpaq. Chaymi Diosqa Wawan Jesucristopa mañakusqanta uyairan, payqa tukuy imapi kasukuspa kawsasqanrayku. ⁸ Señorninchis Jesucristoqa, Diospa Wawan kashaspanpas, tukuy imapin Dios Taytantaqa kasukuran. Ichaqa sayna kasukuq kashaspanpas anchatan ñak'ariran kay pachapiqa. Saynata ñak'arisanmi payqa rikuchikuran kasukuq kasqanta. ⁹ Saynapin Señorninchis Jesucristoqa Diospa tukuy ima kamachisqankunata kasukuspa cumpliran. Saynata ruwaspanmi payqa payta llapallan kasukuq runakunapa salvaqninman tukuran. ¹⁰ Chayraykun Señorninchis Jesucristotaqa Dios Taytanpuni nombraran llapallan sacerdotekunapa jefen kananpaq, saynapi sacerdote Melquisedec hina kananpaq.

Diospa palabrantallañan yachanamanta

¹¹ Kay yachachimusqaymantaqa ashkaraqmi qankunaman yachachinaypaqqa kashan. Ichaqa manan facillachu tukuy imata qankunaman yachachinaypaqqa kashan, qankuna sasa entiendechina kasqaykichisrayku. ¹² Qankunaqa ñan unay tiempoña Jesucristopiqa iñishankichis. Chayqa ñachá kunankamaqa Diosmanta allin yachachiq maestrokuna hinaña kashawaqchis. Ichaqa qankunaqa Diosmanta facilla kaq allin willakuykunatan kaqmanta yachachinataraq necesitashankichis, imaynan huk qolla wawapas ñuñullataraq ñuñuyta munashan chay hinata. Chayraykun qankunaqa Diosmanta aswan más sasa yachachikuykunataqa manaraq yachayta atinkichishchu.

¹³ Chaymi niykichis, sichus pipas qolla wawa hina lechellataraq tomashan

chayqa, qolla wawa hinallaraqmi kashan. Chayraykun payqa mana entien-
denchu allin yachachikuychus icha mana allin yachachikuychus chaytaqa.
¹⁴ Ichaqa iñiyninkupi yachayniyoq runakunaqa, ñan yachankuña imas allin
kasqanta, hinallataq imas mana allin kasqantapas. Chaymi paykunaqa,
Diospa palabranta allinta entiendespanku, yuyaywan purinku, imaynan huk
yuyayniyoq runapas, manaña lechetañachu toman, aswanqa mikhunataña
mikhun, chay hinata.

6 ¹ Saynaqa amayá Señorninchis Jesucristopi chayllaraq iñishaqtinchis
yachachiwasqanchiskunapichu yapa-yapamanta ocupakusunchis.
Aswanqa Señorninchis Jesucristomanta aswan masta yacharispas madura-
sunchis. Hinaspapas noqanchisqa ñan yachanchishña huchanchiskunamanta
wanakuspanchis cheqaq sonqowan Diospi confiananchismantaqa, saynapi
ama huchallanchispi wañunanchispaq. ² Señorninchis Jesucristopi chaylla-
raq creeshaspaqa, kaykunamantapas yacharanchismi: bautizachikunanchis-
manta, creyentekunapa umanman maki churananchismanta, wañusqakunapa
kawsarimunamanta, hinallataq wiñaypaq juiciomantawan ima. ³ Chaymi
niykichis, sichus Diosninchis permitiqtinqa, aswan más profundo yachachi-
kuykunamantan ñawpaqmanqa allinta yacharisunchis.

⁴ Ichaqa ancha sasallañan Jesucristomanta wakín t'aqakuq runakunata
kutichimuyqa. Paykunaqa huk kutinmi Jesucristopa k'anchayninta hinallataq
atiynintapas reqsiranku. Hinaspapas sayna clase runakunaqa Santo Espirituta
chashkisqankuraykun, paymanta tukuy allin kaqkunata chashkiranku. ⁵ Say-
nallataqmi paykunaqa Diospa palabranmantapas, hinallataq hamuq tiempopi
Diospa gobiernanan sumaq glorianmantapas, hinallataq Diospa ancha atiy-
ninmantapas yacharankun. Ichaqa llapallan chaykunata kusikuy sonqowan
chashkishaspankupas, hinallataq allinta yachashaspankupas, ⁶ chay runa-
kunaqa Señorninchis Jesucristomantan t'aqakuranku. Chaymi ancha sasa-
llaña, chay runakunata Jesucristopi creenankupaq kutichimuyqa. Paykunaqa
Señorninchis Jesucristota rechazaspankun, kaqmantapas cruzpi chakatas-
hankuman hina ruwashanku. Saynata ruwaspankun paykunaqa Señorninchis
Jesucristota millay p'enqayman churashanku.

⁷ (Kay nisqaymanta huk ejemplowan yuyaymanarisunchis). Chakrataqa
para sapa kutin paramuspanmi allinta salachin. Chaymi chay chakrapi tar-
pusqankuqa allinta rurun, saynapi chay chakrapa dueñon ashka cosechata
oqarinanpaq. Diosmi chay chakrata anchata bendecin. (Saynallataqmi Jesu-
cristopi allinta iñiq runakunapas, chay chakra hina allinta rurun). ⁸ Ichaqa
sichus kishkakuna otaq tukuy mana allin qorakuna, chay chakrapi wiñanqa
chayqa, chay chakraqa manan ni imapaqpas valenqachu. Aswanmi chay
chakraqa maldecisqa kananpaq kashan, saynapi ninawan k'anasqa kanan-
paq. (Saynallatataqmi Señorninchis Jesucristopas ruwanqa, paypi mana
creeq runakunawanqa).

⁹ Ancha khuyasqay wawqe panaykuna, khayna fuerte palabrakunawanmi
qankunataqa nimushaykichis. Ichaqa saynata nimuspaykupapas, noqaykuqa
yachaykun, qankunapa vidaykichisqa chay allin allpa hina kasqanta. Chaymi
chay vidaykichispiqa Señorninchis Jesucristomanta allin willakuykuna
tarpusqa kashan, saynapi salvasqa kanaykichispaq. ¹⁰ Hinaspapas Diosqa
justo kasqanraykun mana qonqanqachu, payta khuyakuspaykichis, paypa

favorninpaq qankuna tukuy imapi llank'asqaykichismantaqa. Hinaspapas payqa yuyanqan, ancha khuyakuywan Señorninchis Jesucristopi creeqkunata qankuna yanapasqaykichistaqa, hinallataq kunanpas paykunata yanapaspas servisqaykichismantawan ima. ¹¹ Ichaqa noqaykuqa anchatan munayku, Señorninchis Jesucristo kutimunankama, sapankamaykichis allinta kallpanchakuspa, kawsanaykichista, saynapi Diospa prometesqankunata chashkinaykichispaq. ¹² Hinaspapas noqaykuqa manan munaykuchu, qella mawla runakuna kanaykichistaqa. Aswanqa munayku, Diospa prometesqan herenciata ñiynwan, hinallataq pacienciawan chashkiq runakuna hina kanaykichistan.

¹³ Diosqa ñawpaq abuelonchis Abrahammanmi huk promesata prometeran. Ichaqa Diosmanta aswan más atinyiyoq pipas mana kaqtinmi, Diosqa pay kikinpa sutillanpi huk juramentota ruwaran. ¹⁴ Diosqa chay promesa ruwasqanpin Abrahamman khaynata niran: “Noqaqa cheqaqtapunin anchata bendecisqayki. Hinaspan qanpa mirayniykita mirachisaq mana yupay atinataraq”, nispa. ¹⁵ Chaymi abuelonchis Abrahamqa pacienciawan suyakuran Diospa chay prometesqanta. Hinaspan Diospa prometesqanta payqa chashkiran. ¹⁶ Saynallataqmi kay pachapi runakunapas huk juramentota ruwaspankuqa, paykunamanta aswan más atinyiyoqpa sutinta oqarikuspanku, juramentotaqa ruwanku. Saynapin paykunaqa yachanku, chay jurasqankuqa cheqaqpuni kasqanta. Saynata ruwaspankun paykunaqa manaña ni ima ch'aqwatapas ruwanakunkuñachu. ¹⁷ Saynallataqmi Diospas juramentota ruwaspanraq prometeran, saynapi chay promesa ruwasqanta cumplitin, paypi creeq runakuna chay promesata chashkinankupaq. Chaymi Diosqa reqsichikun, paypa prometesqanqa mana cambiaq kasqanta. ¹⁸ Diosqa mana llullakuqmi; chayraykun juramentowanraq prometesqantapas cumplinpuni. Chayta yachaspanchismi noqanchisqa Diosman tukuy confianzawan ashuyunanchis, pay cuidawananchispaq. Saynata cuidawaqtinchismi, noqanchisqa sapa p'unchaw kallpanchakuspa kawsanchis, saynapi Diospa prometewasqanchista chashkinanchispaq. ¹⁹ Chaymi noqanchisqa Diospa prometewasqanchispi confiaspa firme kashanchis, imaynan huk barcopas sayan lamar qochapa patanpi, huk llasallaña hatunkaray ancla nisqa gancho hap'iqtin chay hina. Diospi saynata confiaspa kawsaqtinchismi, Jesucristoqa Diospa ñawpaqninpi defiendewasunchis. Saynataqa defiendewasunchis templo ukhupi Lugar Santísimo nisqa ukhuman haykuspanmi. Chay Lugar Santísimoqa dividisqa karan huk cortina nisqa ratk'a telawanmi. Hinaspapas chay temploqa kashan hanaq pacha cielopin. ²⁰ Saynata haykuspanmi, Jesucristoqa huk ñanta hina kicharan, saynapi noqanchispas chay Lugar Santísimo nisqa lugarmán haykunanchispaq. Chay ruwasqanwanmi Señorninchis Jesucristoqa wiña-wiñaypaq llapallan sacerdotekunapa jefen, imaynan ñawpaq sacerdote Melquisedecpas karan chay hina.

**Señorninchis Jesucristoqa ñawpaq sacerdote
Melquisedec hina kasqanmanta**

7 ¹ Ñawpaq abuelonchis Abrahamqa, guerrapi peleaspa, reykunata ven-cemusqanmantan kutinpusharan. Hinaqtinmi sacerdote Melquisedecqa Salem llaqtanmanta lloqsiran Abrahamta chashkinanpaq. Hinaspan Abrahamtaqa bendeciran. Chay Melquisedecqa Salem llaqtapin rey karan.

Hinaspapas payqa tukuy atinyiyoq Diosta serviq sacerdoten karan. ²Chaymi Abrahamqa chay sacerdote Melquisedecman qoran guerrapi ganamuspa tukuy ima qechumusqanmanta diezмота. Chay “Melquisedec” sutiqa ish-kaytan significan: “Allin rey” ninanta, hinallataq “Salem llaqtapa reynin” ninanta ima. Huk rimaypiqa, “Hawkallata kawsachikuq Rey”, ninantan nin. ³Hinaspapas sacerdote Melquisedecmantapa manan ni pipas yachanchu, pis tayta maman kasqanta, maypi nacesqanta, hinallataq maypi wñusqantapas. Chayraykun payqa rikch'akun Diospa Wawan Señorninchis Jesucristoman. Jesucristoqa wiña-wiñaypaq sacerdoten.

⁴Chaymi sacerdote Melquisedecqa ñawpaq abuelonchis Abrahammantapas aswan más importante karan. Chayraykun abuelonchis Abrahamqa, guerrapi ganaspas, qechumusqanmanta llapallan diezмота payman qoran. ⁵Chayraykun kunanqa niykichis, Moisespa escribisqan leyman hinaqa, sacerdote Leví runapa familianmanta miramuq sacerdotekunapapa karanmi derechon, llaqtamasin runakunamanta diezмота chashkinankupa. Chaymi llapallan sacerdotekunapa wakin llaqtamasin runakunamanta, leyman hina, diezмота chashkiranku, ñawpaq abuelonku Abrahampa mirayninmanta llapallanku kashaspankupas. ⁶Ichapa sacerdote Melquisedecqa manan Leví runapa mirayninmantachu karan. Sayna kashaspapas, Melquisedecqa Abrahampa qosqan diezmotan chashkiran. Hinaspan Diospa prometesqankunata chashkiq ñawpaq abuelonchis Abrahamta sacerdote Melquisedecqa bendeciran. ⁷Noqanchisqa llapallanchismi yachanchis kayta: bendeciqmi más importante chay bendicionta chashkiq runamantaqa. ⁸Hinaspapas noqanchisqa yachallanchistaqmi kayta: Leví sutiyoq runamanta miramuq llapallan sacerdotekunapa leypa kamachisqanman hinan diezмота chashkiranku. Hinaspapas chay sacerdotekunapa wñuq runakunallan karanku. Ichapa sacerdote Melquisedecqa, Bibliapa nisqanman hinan, mana ni hayk'aqpas wñuran-chu. Aswanmi payqa kawsashan. ⁹Sacerdote Leviyqa, hinallataq paymanta miramuq sacerdotekunapas chashkinkun diezмотаqa. Ichapa nisunmanmi khaynata: “Paykunapa ñawpaq tiempopi sacerdote Melquisedecmanmi Abrahamnintakama diezmonkuta qoshankumanpas hinaña karan”, nispa. ¹⁰Sacerdote Melquisedecman Abraham diezмота qoqtinqa, sacerdote Leviypas hinallataq mirayninkunapas manaraqmi nacerankuraqchu. Ichapa ñan paykunapa Abrahampiqa kasharankuña.

¹¹Israel nacionniyoq runakunapa Moisesnintakaman leykunataqa chashkiranku. Hinaspan chay leypi nisqanman hina, sacerdote Leviypa miraynin sacerdotekunapas llaqta runakunata yanaparanku, saynapi allin ch'uyanchasqa kanankupa. Ichapa chay sacerdotekunapa llaqtata ch'uyanchaytaqa manan atirankuchu. Chaymi ancha necesariopuni karan, huk mosoq sacerdote rikhurimunapap, imaynan Abrahampa tiemponpipas Melquisedec sutiyoq sacerdote rikhurimuran chay hina. Chay mosoq sacerdotepa manan Aaronpa mirayninmantachu kanan karan. Aswanmi payqa sacerdote Melquisedec hina kanan karan. ¹²Chayraykun niykichis, huk mosoq clase sacerdote hamuqtinmi, Dios Taytanchisqa huk mosoq clase leytapas qowaranchis. ¹³Kay mosoq clase sacerdotemanta rimaspaqa, Señorninchis Jesucristomantan rimashanchis. Payqa manan Leví sutiyoq sacerdotekunapa mirayninmanchu perteneceran. Aswanmi Jesucristoqa Judá sutiyoq runapa

mirayninmanta karan. Ichaqa chay Judá runapa mirayninmantaqa manan ni huk sacerdotepas karanchu, templopa altarninpi Diosta servinapaqqa. ¹⁴Allintan yachanchis, Señorninchis Jesucristoqa Judá sutiyoq runapa mirayninmanta kasqanta. Ichaqa manan ni imatapas Moisesqa niranchu, Judá sutiyoq runapa mirayninmanta huk sacerdote kananmantaqa.

¹⁵Kaykunamantaqa ancha clarotan rimashanchis. Chaymi kay mosoq clase sacerdotemanta rimasqanchisqa sacerdote Melquisedecman rikch'akun, pay hina kasqanrayku. ¹⁶Hinaspapas Señorninchis Jesucristoqa akllasqa karan manan huk runapa mirayninman pertenecesqanraykuchu. Aswanqa wiña-wiñaypaq kawsayniyoq kasqanraykun akllasqa karan. (Chaymi payqa huk clase cheqaq sacerdote). ¹⁷Paymantan Diosqa Bibliapi khaynata niran:

“Qanmi wiña-wiñaypaq sacerdote kanki,

imaynan sacerdote Melquisedecpas wiñaypaq karan chay hina”, nispá.

¹⁸Saynapin Moisespa escribisqan leykunaqa, (huchanchiskunata mana perdonayta atispa), mana serviqman hina tukuran. ¹⁹Moisespa escribisqan leykunaqa manan runakunataqa huchankumanta ch'uyanchaytaqa atiranchu, saynapi Diosman ashuyunankupaqqa. Kunanmi ichaqa más allin promesata suyashanchis, Señorninchis Jesucristopi iñispanchis, paynintakama Diosman ashuyuyta atinanchispaq.

²⁰Diosninchisqa huk juramentota ruwaspan prometeran, huk mosoq clase sacerdotenchis hamunanpaq. (Chay mosoq clase sacerdotenchismi Señorninchis Jesucristo). Ichaqa Leviymanta miramuq sacerdotekunaqa manan juramentowanchu akllasqa karanku. ²¹Ichaqa Señorninchis Jesucristoqa, Diospa prometesqanman hinan, huk juramentowan akllasqa karan, sacerdote kananpaq. Paymantan Bibliapiqa khaynata nishan:

“Diosmi juramentota ruwaspa niran:

‘Qanqa wiña-wiñaypaq sacerdote kanki, {sacerdote Melquisedecman rikch'akuq hina}', nispá.

Chaymi Diosqa juramentowanraq prometesqantaqa mana ni imaraykupas cambianmanchu”, nispá.

²²(Diospa chay juramento ruwasqanqa Señorninchis Jesucristo kay pachaman salvawananchispaq hamusqanwanmi cumplikuran). Chaymi Señorninchis Jesucristoqa aswan más allin mosoq pacto, hinallataq huk garantía ima, (saynapi paynintakama Diosman chayananchispaq). ²³Ñawpaq tiempopiqa ashkan sacerdotekunaqa karanku. Ichaqa chay sacerdotekunaqa manan wiñaypaqchu kawsaranku. Chayraykun ashka karanku, ama tukukunankupaq. ²⁴Ichaqa Señorninchis Jesucriston mana hayk'aq wañuq sacerdote. Chayraykun payqa mana ni pimanpas sacerdote kasqantaqa saqenmanchu. ²⁵Chaymi Señorninchis Jesucristoqa paypi iñispa Diosman ashuykamuqnataqa salvan. Hinaspapas payqa wiña-wiñaypaq kawsaqmi. Chaymi payqa Diosman ashuykuq runakunata yanapananpaq listollaña kashan.

²⁶Hinaspapas Señorninchis Jesucristoqa llapallan sacerdotekunapa jefenmi. Payqa mana ni ima huchayoq anchapas ch'uyan; hinallataq mana ni pipa acusananmi. Hinaspapas paytaqa manan ni pipas huchallichiytaqa atinmanchu. Chaymi Diosqa huchasapa runakunamanta t'aqaspa, hanaq pacha cieloman wichachiran. Chaypin ancha importante lugarpi tiyaykachin. Chaymi noqanchisqa sayna clase wiñaypaq kawsaq sacerdoteta necesitanchis, salvasqa

kananchispaq. ²⁷Ñawpaq sacerdotekunaqa animalkunata wañuchispankun, Diosman sapa p'unchaw huk sacrificio ofrendata haywananku karan. Chayta ruwaspankuqa, primertan kikinkupa huchankumanta haywaranku; chaymantañataqmi llaqtamasin runakunapa huchankumanta haywaranku, saynapi perdonasqa kanankupa. Ichaqa Señorninchis Jesucristopaqqa manan necesariochu karan, huk animalkunata sacrificaspa, huchanchiskunamanta perdonasqa kananchispaq ofrecenanpaqqa. Aswanmi payqa cruzpi vidanta entregaspa, ch'ulla kutilla ofrecukuran wiña-wiñaypaq, saynapi huchanchiskunamanta perdonasqa kananchispaq. ²⁸Hinaspapas ñawpaq sacerdotekunaqa Moisespa escribisqan leyman hinan churasqa karanku. Hinaspapas paykunaga noqanchis hina huchallikuq runakunallan karanku. Ichaqa chay leykunata qosqanpa qepantañan Diosqa juramentota ruwaspa prometeran, Wawan Señorninchis Jesucristo, llapallan sacerdotekunapa jefen kananpaq. Payqa wiña-wiñaypaq kawsaq, hinallataq mana hayk'aq huchallikuqmi.

Mosoq pactomanta

8 ¹Kay yachamusqanchispi más importanteqa kaymi: Señorninchis Jesucriston llapallan sacerdotekunapa jefen. Paymi hanaq pacha gloriapi Diospa phaña lalonpi tiyashan. ²Hinaspapas hanaq pachapi, Diospa tiyanan templopin, payqa cheqaq sacerdote. Chay hanaq pachapi Diospa tiyanan ch'uuya temploqa manan runakunapa ruwasqan templochu; aswanqa Diospa ruwasqan cheqaq templon.

³Kay pachapi sacerdotekunapa jefenqa, ofrendakunata hinallataq animalkunata sacrificaspankun, Diosman ofrecenankupaq nombrasqa karanku. Ichaqa saynallataqmi Señorninchis Jesucristopas, llapallan sacerdotekunapa jefen kaspas, Diosman más allin sacrificio ofrendata ofreceran. ⁴Ichaqa sichus Señorninchis Jesucristo kay pachapi qepakunman karan chayqa, manan sacerdoteqa kanmanchu karan, Moisespa escribisqan leypi kamachikusqanman hina, ashka sacerdotekuna ña nombrasqaña kasqankurayku. Chay sacerdotekunan, Moisespa leyninpi kamachisqanman hina sacrificiokunata Diosman ofreceshanku. ⁵Hinaspapas kay pachapi sacerdotekunaga Diostan serviranku tolderamanta ruwasqa tabernáculo templopipas. Chay temploqa hanaq pacha Diospa tiyanan cheqaq templonmanmi rikch'akuran. Ichaqa manataqmi iguallachu karan. Aswanmi kay pachapi temploqa hanaq pachapi cheqaq templopa llantun hinalla karan. Chay tabernáculo templota ruwananpaqmi, Diosqa Moisesa khaynata niran: “Monte Sinaí nisqa orqopi imaynatan huk templota rikuchirayki, sayna igualchallatan ruwanayki, allinta fijakuspa”, nispas. ⁶Ichaqa Señorninchis Jesucriston noqanchispaqqa cheqaq sacerdotenichis. Paymi kay pachapi kaq sacerdotekunamantapas aswan más importante kaq sacerdote. Hinaspapas paymi noqanchispaqqa huk yanapawaqninchis abogado hina kapuwanchis, noqanchispa favorninchispi huk mosoq pactota ruwasqanrayku. Chay mosoq pacton ñawpaq pactomantaqa aswan más importante, kikin Diospuni chay mosoq pactopi más allin promesakunata ofrecewasqanchisrayku.

Ñawpaq pactomanta

⁷Sichus Israel nacionniyoq runakuna Diospa ñawpaq pacto ruwasqanta cumpliya atinkuman karan chayqa, manachá necesariochu kanman karan,

huk mosoq pactota Dios ruwananpaqqa. ⁸Ichaga Diosmi rikuran chay ñawpaq pactota runakuna mana kasukuy atisqankuta. Chaymi Diosqa khay-nata niran:

“Chayamunqan p'unchaw

Israel nacionniyoq runakunawan, hinallataq Judá nacionniyoq runakunawanpas, huk mosoq pactota ruwanaypaq.

⁹ Kay mosoq pactoqa manan chay ñawpaq tiempopi abueloykichiswan ruwasqay pacto hinachu kanqa.

Paykunatan noqaqa chay Egipto nacionmanta atinyiyan orqomurani.

Ichaga manan paykunaqa chay pacto ruwasqaytaqa cumplirankuchu.

Chayraykun noqaqa paykunamanta karunchakurani.

¹⁰ Ichaga qepa p'unchawkunapin Israel nacionniyoq runakunawan huk mosoq pactota ruwasaq. Hinaspan khaynata nisaq:

‘Noqan paykunapa piensayninkupi,

hinallataq sonqonkupi leyniykunata churasaq, saynapi tukuy sonqonkuwan kasukuwanankupaq.

Hinaspan paykunapa Diosnin kasaq.

Saynallataqmi paykunapas noqapa llaqtay kanqaku.

¹¹ Chay p'unchawpiqa llapallan runakunan, sullk'a kaqmanta asta kuraq kaqkama reqsiwanqaku. Chaymi manaña necesarioñachu kanqa runamasinkuman,

hinallataq familiankumanpas noqamanta yachachinankupaqqa.

¹² Noqan tukuy mana allinkuna ruwasqankutapas perdonasaq.

Hinaspapas manañan noqaqa ni hayk'aqpas huchankutaqa

yuyarisaqñachu’ ”, nispa [*Jeremías 31.31-34*].

¹³ Diosqa, noqanchiswan kay mosoq pactota ruwaspanqa, chay ñawpaq tiempopi kaq pactotan mawk'amanña tukuchishan. Chaymi niykichis, imapas mawk'ayaspaga, chinkarunanpaq hinañan kashan.

Kay pachapi kaq templomantawan hanaq pachapi kaq templomantawan

9 ¹ Diosqa ñawpaq tiempopin, Israel nacionniyoq runakunawan huk pactota ruwaran. Hinaspan chay pactota ruwaspa, Diosqa kamachiran imaynatas runakuna payta adoranankupaq. Chaypaqmi kay pachapi ratk'a tolderamanta ruwasqa tabernáculo nisqa templota ruwaranku. Chaymi chay temploqa runakunapa ruwasqallan karan. ² Chay runakunapa ruwasqan tabernáculo temploqa ishkey cuartoyoqmi karan. Chay primer kaq cuartón sutichasqa karan “Lugar Santo” nisqa sutiwan. Chay lugarpin mechero hina k'anacha huk candelabro qanchis puntayoq karan. Hinaspapas kallarantaqmi huk mesa; chay mesapin karan Diosman ofrenda churasqanku t'antakuna. ³ Chay primer kaq cuartoman qatinqnin cuartoqa huk ratk'a cortina telawanmi dividisqa karan. Chay ishkey kaq cuartón sutichasqa karan “Lugar Santísimo” nisqa sutiwan. ⁴ Chay “Lugar Santísimo” nisqa lugarpin karan inciensota k'ananankupaq qorimanta ruwasqa huk altar. Hinaspapas kallarantaqmi tablamanta ruwasqa baúl hina arca nisqanku. Chay arcaqa hawanpas ukhunpas qoriwanmi bañasqa karan. Chay arcapa ukhunpiñataqmi kallarantaq qorimanta ruwasqa jarra. Chay jarrapiñataqmi churasqa karan “maná” nisqa mikhuna. Saynallataqmi chay baúl hina arcapiqa kallarantaq Aaronpa

ch'ikllimuq bastonnin. Saynallataqmi chay arcapiqa kallarantaq, Moisesman Diospa qosqan chunkantin leykuna, ishkay tabla rumipi escribisqa. ⁵Chay baúl hina arcapa hawanpiñataqmi churasqa karan qorimanta ruwasqa querubinwan sutichasqa angelkuna. Chay querubín angelkunan arcapa tapanta raphrankuwan taparanku. (Hinaspapas chay angelkunaqa tukuy atiyniyoq Dios chaypi kasqantan rikuchiranku). Ichaqa kay asuntokunamantaqa manañan más detalladamenteqa rimasunmanchu kunanqa.

⁶Chay tabernáculo nisqa templo ukhupin chay llapallan cosaskunataqa churaranku. Hinaqtinmi Israel nacionniyoq sacerdote runakunaqa chay “Lugar Santo” nisqa cuartoman sapa p'unchaw haykunku, Diosta servispa cultota ruwanankupa. ⁷Ichaqa chay “Lugar Santísimo” nisqa lugarmanqa llapallan sacerdotekunapa jefellanmi haykun. Payqa watapin ch'ulla kutillata haykun, Diosman sacrificasqa animalkunapa yawarninta apayukuspa. Hinaspan kikinpa huchankunamanta, hinallataq llaqtapa huchankunaman-tawan chay yawarta Diosman ofrecen, saynapi mana yachashaspa ruwas-qan huchankumanta perdonasqa kanankupa. ⁸Chay tabernáculo nisqa templopi ishkaynin cuartokunamantaqa Santo Espiritun kayta yachachiwan-chis: primer kaq “Lugar Santo” nisqa cuarto kashaqtinraqqa, manan ni pipas “Lugar Santísimo” nisqa cuartomanqa haykuytaqa atinkumanchu, chay lugar-man haykunankupaq mana ni pimanpas permitisqa kasqanrayku; (aswanqa llapallan sacerdotekunapa jefellanmi haykuyta atin watapi huk kutillata). ⁹Sacerdotekunapa tukuy chaykuna costumbrenkuman hina ruwasqankuqa, noqanchispaqmi huk ejemplo kashan. Chaymi yachachiwanchis, chay ofren-dakunata qospa, hinallataq chay animalkunata sacrificaspa Diosman ofres-qankuqa manan runakunapa huchankutaqa perdonayta atinchu, nitaq yanapawanchishchu, ch'uuya concienciayoq kananchispaqqa. ¹⁰Chay ñawpaq leykunaqa yachachiwaranchis imas mikhunanchismanta, imas tomanan-chismanta, unuwan maqchikuspa limpiasqa kananchismanta, hinallataq tukuy ceremonia costumbrekunata ruwananchismantawan imallan. Chay-kunataqa ruwana karan, Diospa prometesqan mosoq pacto chayamusqan p'unchawkamallan.

Jesucristopa yawarninwan mosoq pacto ruwasqa kasqanmanta

¹¹Ichaqa ñan Señorninchis Jesucristoqa hamuranña. Hinaspan payqa hanaq pacha cielopi cheqaq templopi kaq sacerdotekunapa jefenña kaspas, allin kaqkunata qowanchis. Hinaspapas Señorninchis Jesucristoqa manan runakunapa ruwasqan tolderamanta tabernáculo nisqa templopichu sacer-dote kashan. Aswanmi payqa hanaq pacha cielopi Diospa ruwasqan más allin cheqaq templopi (wiña-wiñaypaq) sacerdote kashan. ¹²Hinaspapas Señor-ninchis Jesucristoqa ch'ulla kutillatan hanaq pachapi “Lugar Santísimo” cuartoman haykuran. Chayman haykuspanqa, manan orqo kapipa nitaq tori-llopa yawarninta ofrecenanpaqchu haykuran. Aswanqa kikinpa yawarninta ofrecenanpaqmi haykuran. Saynata ruwaspanmi, Señorninchis Jesucristoqa, huchanchiskunamanta perdonawaspanchis, wiña-wiñaypaq salvawanchis. ¹³Arí, cheqaqpunin Israel nacionniyoq runakunapa costumbrenkuman hinaqa, huchankumanta limpiasqa kanankupaqqa, orqo kapikunapa, hina-llataq torokunapa yawarninwan ch'aqchuchikunku. Saynallataqmi altarpí

k'anasqanku vaquillapa ushpanwanpas, cuerponkuta polvochikunku, saynapi ch'uyanchasqa kanankupaq. ¹⁴ Ichaqa kunanqa yachananchismi kayta: Señorninchis Jesucristopa yawarninmi aswan más atiyniyoq chay animal-kunapa yawarninmantaqa. Chayraykun kikin Señorninchis Jesucristoqa, Santo Espiritupa yanapayninwan, cuerponta sacrificaspa, Diosman ofrecuran. Chaymi Señorninchis Jesucristoqa, cruzpi yawarninta ch'aqchusqanwan, tukuy millay huchanchiskunamanta perdonawanchis, saynapi wiñawinaypaq kawsaq Diosllataña servinanchispaq.

¹⁵ Chayraykun Señorninchis Jesucristoqa cheqaq abogadonchis kaspas, kikinpa wañuyninwan huk mosoq pactota ruwaran, saynapi Diospa waqyasqan runakuna Diospa prometewasqanchis wiña-wiñaypaq herencianchista chashkinanchispaq. Ichaqa ñawpaq kaq pactoman hinaqa, manan ni pipas perdonasqachu karanchis. Chaymi Señorninchis Jesucristoqa wañuran, (pipas paypi creeqkuna) perdonasqa kananchispaq. ¹⁶ Huk ejemplota willasqaykichis. Chay mosoq pactoqa runapa huk testamento ruwakusqanmanmi rikch'akun. Chay ruwasqan testamento valorniyok kananpaqqa, chay testamento ruwakuq runaraqmi primerta wañunan. ¹⁷ Chaymi chayraq chay testamentoqa valorniyok. Ichaqa manan chay testamentoqa valenmanchu, chay testamentota ruwakuq runa kawsashaqtinraqqa. Maypachan wañukun, chayñan chay testamentoqa valorniyok. ¹⁸ Saynallataqmi chay primer kaq pactopas animalkunapa yawarninwan ruwasqa karan. ¹⁹ Chayraykun Moisespas primertaqa Israel nacionniyoq runakunaman Diospa kamachisqan leykunamanta willaran. Chaymantan ichaqa puka millmamanta huk hisopota ruwaran. Hinaspan torillokunapa, hinallataq orqo kapikunapa yawarninta unuwan chapuran. Chaymanmi hisopo ruwasqanta challpuran; hinaspan “Libro de la Ley” nisqa Diospa libronta chay yawarwan primerta ch'allaran. Chaymantataq chaypi kaq Israel nacionniyoq llapallan runakunatapas ch'allallarantaq. ²⁰ Chaykunata ruwayta tukuruspanmi, Moisesqa runakunata khaynata niran: “Kay yawarwanmi Diosqa huk pactota qankunawan ruwan. Hinaspan kamachiwanchis kay pactota kasukuq kananchispaq”, nispas. ²¹ Saynallataqmi Moisesqa chay yawarwan ch'allaran tolderamanta ruwasqa tabernáculo nisqa templotapas, hinallataq chay tabernaculopa ukhunpi kaq tukuy serviciokunatapas. ²² Chaykunamantan Moisespa escribisqan leypiqas niran, tukuy imapas yawarwan ch'allasqa kaspas, limpiasqa kananpaq. Chayraykun yawar mana hich'asqa kaqtinqa, runakunapa huchankumanta mana perdonasqachu kanku. ²³ Chayraykun necesariopuni karan (animalkunata wañuchinankupaqqa, saynapi chay) animalkunapa yawarninwan kay pachapi tabernáculo templo ukhupi tukuy kaqkunata ch'allaspa, ch'uyanchanankupaq. Ichaqa kay pachapi chay tabernáculo templopas, hinallataq ukhunpi tukuy kaqkunapas hanaq pachapi kaq cheqaq templopa rikch'aynillanmi. Chaymi hanaq pacha cielopi cheqaq templomanqa mana ni pipas haykunmanchu animalkunapa yawarninta ch'allananpaqqa. Ichaqa aswan más valorniyok sacrificion necesitakuran chay lugarman haykunapaqqa.

Jesucristopa cruzpi wañusqanqa mejor sacrificio kasqanmanta

²⁴ Kay pachapi temploqa hanaq pachapi kaq temploman rikch'akuqllan. Ichaqa Señorninchis Jesucristo, hanaq pachapi cheqaq temploman

haykuspanqa, manan kay pachapi runakunapa ruwasqan temploman hinachu haykuran. Aswanmi Señorninchis Jesucristoqa noqanchispa favorninchispi rimanpanaq Diospa ñawpaqninpi kashan. ²⁵Kay pachapi sacerdotekunapa jefen sacerdoteqa, sapa watanmi animalkunapa yawarninta apayukuspa, kay pachapi kaq templopi “Lugar Santísimo” nisqa cuartoman haykun. Ichaqa Señorninchis Jesucristoqa ch'ulla kutillan cruzpi wañuran. Hinaspan payqa hanaq pachapi kaq cheqaq temploman ch'ulla kutilla haykuran, pay kikinta ofrecekuspa huk ofrenda hina, (saynapi huchanchiskunamanta perdonawananchispaq). ²⁶Sichus kay pachapi kaq templopi “Lugar Santísimo” nisqa cuartoman sapa watan Señorninchis Jesucristo haykunman karan chayqa, sapa watanchá wañunan kanman karan, kay pacha unanchasqa kasqanmantapacha. Ichaqa manan chayqa saynachu. Aswanmi Señorninchis Jesucristoqa, kay último tiempopi hamuspan, cruzpi ch'ulla kutilla wañunanpaq ofrecekuran. Chay ch'ulla kutilla wañusqanwanmi, huchanchiskunata perdonaspa, wiña-wiñaypaq salvawan-chis. ²⁷Runakunaqa llapallanchismi ch'ulla kutillata wañusunchis. Chaymantan ichaqa Diospa juzgawanallanchistaña suyasunchis. ²⁸Saynallataqmi Señorninchis Jesucristopas cruzpi chakatasqa wañunanpaq ch'ulla kutillata vidanta ofrecekuran, saynapi llapallan huchanchiskunamanta ashka runakunata perdonawananchispaq. Hinaspan Señorninchis Jesucristoqa kaqmanta kay pachaman kutimunqa. Ichaqa kay pachaman kutimuspaqa, manañan huchanchiskunaraykuchu kaqmanta wañunanpaq hamunqa. Aswanmi payqa kutimunqa, payta suyakuq llapallan runakunata salvawananchispaq.

10 ¹Moisespa escribisqan leykunaqa Señorninchis Jesucristopa llantun hinallan karan. Chaymi chay leykunaqa wakillanta Diosmantaqa yachachiwaranchis. Chayraykun Israel nacionniyoq runamasinchiskunaqa, templopi watan-watan chay sacrificio ofrendankuta presentanku. Ichaqa saynata presentashaspankupus, manan paykunaqa, Diospa ñawpaqninpiqa, perdonasqa justo runakuna kaytaqa atinkuchu. ²Sichus Moisespa escribisqan leykuna runakunapa llapallan huchankuta cheqaqtapuni perdonanman karan chayqa, mana huchayoqña sentikuspankun, paykunaqa manaña sacrificio ofrendakunataqa ruwankumanchu. ³Ichaqa sapa watan sacrificio ofrendankuta Diosman haywaspankuqa, huchallankumantan paykunaqa yuyarinu. ⁴Chaymi chay torokunapa, hinallataq chay orqo kapikunapa yawarninqa mana huchataqa limpiayta atinchu. ⁵Chaymi Señorninchis Jesucristoqa kay pachaman hamuspa, Dios Taytanta khaynata niran:

“Qanqa manan munankichu, runakuna animalkunata wañuchispa, sacrificio ofrenda qosunaykitaga.

Chaymi qanqa huk cuerpota qowaspayki, kay pachaman mandamuwaranki.

- ⁶ Hinaspapas qanmanqa manan agradasurankichu, runakuna huchankurayku, animalkunata wañuchispa, ninapi k'anaspa, qanman sacrificio ofrenda haywamususqaykiqa. ⁷Chaymi noqaqa khaynata nirani: ‘Diosnilláy, noqaqa kaypin kashani’, nispa. Noqamantan Bibliapiqa khayna escribisqa kashan: ‘Noqaqa hamushaniñan, qanpa munasqaykita ruwanaypaq’ ”, nispa [Salmos 40.6-8].

⁸ Señorninchis Jesucristoqa primertan khaynata niran: “Dios Taytalláy, qanmanqa manan agradasunkichu huchankumanta perdonasqa kanankupaq, animalkunata wañuchispa, altarpi k'anaspanku qanman ofrecesusqaykiqu. Saynallataqmi qanmanqa mana agradasunkichu runakuna perdonasqa kanankupaq ofrendankuta qanman qosusqaykipas, nitaq tukuy sacrificio ofrendakuna ruwasqankupas”, nispa. Chaykunataqa niran, Moisespa escribisqan leypi chay ofrendakunata ruwanankupaq kamachisqa kashaqtinmi. ⁹ Chaymantan Señorninchis Jesucristoqa nillarrantaq khaynata: “Diosnilláy, qanmanmi hamuni qanpa munasqaykita ruwanaypaq”, nispa. Saynata nispanmi Señorninchis Jesucristoqa chay ñawpaq tiempopi ruwasqa pactota anularan. Hinaspan chay ñawpaq pactota reemplazaran (Jesucristopa cruzpi wañusqan) mosoq pactowan. ¹⁰ Chayraykun Señorninchis Jesucristopa cruzpi wañusqanwan noqanchisqa ch'uyanchasqa karanchis. Saynataqa ch'uyanchasqa karanchis, Señorninchis Jesucristo Dios Taytanpa munasqanman hina, cuerponta huk sacrificio ofrendata cruzpi wañunanpaq ofrecikusqanraykun. Saynatan Señorninchis Jesucristoqa ruwaran ch'ulla kutilla wiña-wiñaypaq noqanchisrayku.

¹¹ Sacerdotekunaqa, leypi kamachisqanman hinan, sapa p'unchaw animalkunata wañuchispanku, Diosman sacrificio ofrendakunata ofrecenku. Ichaqa chay sacrificio ofrendata sapa kutin ofrecesqankuqa manan runakunapa huchankutaqa limpiaspa ch'uyanchayta atinchu. ¹² Ichaqa Señorninchis Jesucriston ch'ulla kutillata Diosman huk sacrificio ofrendata kikinpa cuerponta ofreceran, llapallan huchanchiskunamanta perdonawananchispaq. Saynata ruwaspan Jesucristoqa Diospa phaña ladonpi tiyayuran. ¹³ Chaypin Señorninchis Jesucristoqa suyashan, Dios Taytan llapallan enemigonkunata vencespa, chakinwan sarunankama. ¹⁴ Señorninchis Jesucristoqa cuerpontan ofreceran ch'ulla kutillata huk sacrificio ofrendata hina. Saynata ruwaspanmi payqa huchanchiskunamanta wiñaypaq perdonawaspanchis, ch'uyanchawashanchis.

¹⁵ Chay nisqaymantan Santo Espiritupas huk testigo hina kaspa niwanchis khaynata: ¹⁶ “Diosqa niranmi khaynata:

‘Qepa tiempopin noqaqa huk mosoq pactota wawaykunawan ruwasqa.

Chaymi noqaqa paykunapa sonqonkupi leyniykunata churasqa.

Hinaspapas chay leyniykunataqa paykunapa sonqonkupin escribisqa, (nisqayman hina purinankupaq)’ ”, nispa.

¹⁷ Chaymantapas nillarrantaqmi khaynata:

“Noqaqa llapallan huchankuta perdonaspaymi, manaña ni

hayk'aqpas chay huchankumanta, hinallataq tukuy maldadkuna ruwasqankumantapas yuyarisaqñachu”, nispa.

¹⁸ Chayraykun niykichis, sichus llapallan huchanchiskuna ña perdonasqaña kashaqtinqa, manañan necesarioñachu huchanchiskunarayku ima sacrificio-tapas Diosman ofrecenanchispaqqa.

Diosman imaynatas ashuyunanchismanta

¹⁹ Saynaqa wawqe panaykuna, Señorninchis Jesucristo yawarninta noqanchispa favorninchispi cruzpi ch'aqchusqanwanmi, noqanchisqa mana pipa hark'asqan chay “Lugar Santísimo” nisqa cuartoman haykusunchis. ²⁰ Ichaqa

Señorninchis Jesucriston cruzpi wañuspa, chay “Lugar Santo” cuartomanta “Lugar Santísimo” nisqa cuartoman haykunapaq ratk'a cortina dividiqta kicharan, saynapi (pipas paypi creeqkuna) chay “Lugar Santísimo” nisqa cuartoman haykunanchispaq. Chaymi kunanqa, Señorninchis Jesucristo kawsashaq kasqanrayku, paynintakama mosoq ñanta hina Dios Taytaman ashuyuyta atisunchis, Señorninchis Jesucristopa yanapayninwan. ²¹ Chaymi Señorninchis Jesucristoqa llapallan sacerdotekunapa jefen. Paymi hanaq pachapi kaq cheqaq templopi serviq sacerdotenchis. ²² Chayraykuyá noqanchisqa Diosninchisman ashuyusunchis tukuy sonqonchiswan paypi confiaspanchis. Ichaqa Señorninchis Jesucriston noqanchistaqa ña limpiawaran-chishña sonqonchispi hinallataq concienciachispi tukuy huchakunamanta, imaynan huk ch'uya unuwanpas cuerponchista maylliwashasunman hinata. ²³ Chayraykuyá noqanchisqa ama ishkayaspas, Diospi cheqaqtapuni confiaspa, iñiyinchispi qaca hina sayasunchis. Diosninchisqa cumplinqapunin imapas prometesqantaqa. ²⁴ Noqanchisqa allinta piensaspa, tukuy imata ruwasun kallpanchanakunanchispaq, saynapi allin kaqkunata ruwaspa, khuyanakuspa, sumaqta kawsananchispaq. ²⁵ Hinaspapas amayá wakin runakuna hinachu huñunakuyinchistaqa dejarusunchis. Aswanqa huñunakuspanchisyá kallpanchanakusunchis, saynapi Diospi aswan mastaraq confiananchispaq. Saynataqa kawsasunchis, Señorninchis Jesucristopa kutimunana p'unchaw cercallaña kasqanta yachasqanchisraykuyá.

²⁶ Sichus noqanchis Señorninchis Jesucristomanta allin willakuyta yachashaspaña, kaqmanta huchallapi kawsayman a propósito kutisunchis chayqa, manañan huk clase sacrificioqa kanñachu salvasqa kananchispaqqa. ²⁷ Sichus saynata pipas Jesucristota rechazantaq chayqa, juicio p'unchawpi Diospa juzgananta hinallataq castigallantañan suyashan. Chay p'unchawpin Diosqa, llapallan enemigonkunata nina rawray infiernoman wikch'uyunqa, chaypi destruisqa kanankupaq. ²⁸ Sichus pipas Moisespa escribisqan leykunata mana kasukunchu chayqa, wañuchisqan kanqa, ishkay otaq kinsa testigokuna paypa contranpi testigasqankurayku. ²⁹ Ichaqa Señorninchis Jesucristoqa, cruzpi yawarninta ch'aqchuspanmi, huk mosoq pactota ruwaran huchanchiskunata perdonawananchispaq. Kunan tapusqaykichis, ¿imayna castigotataq chashkinqaku Diospa Wawan Jesucristota despreciaq runakunari? Paykunaga Moisespa tiemponpi kawsaq runakunamantapas aswan más hatun castigotan chashkinqaku. Sayna castigotaq chashkinqaku Señorninchis Jesucristota saruchakuq runakunan, Señorninchis Jesucristopa yawarnin ch'aqchusqanta despreciaq runakunan, hinallataq ancha khuyapayakuq Santo Espirituta k'amispa paymanta burlakuq runakuna iman. ³⁰ Hinaspapas noqanchisqa yachanchismi Diospa khayna nisqantaqa: “Noqamanmi tupawan paykunamanta vengakunaypaqqa. Noqan paykunataqa ruwasqankuman hina castigasaq”, nispa. Hinaspapas Diosqa nillarantaqmi khaynata: “Noqan wawaykunataqa juzgasaq”, nispa [*Deuteronomio 32.35-36*]. ³¹ ¡Ay, ima ñak'ariyaraq tarinqaku, kawsashaq cheqaq Diosmanta burlakuq runakunaqa!

³² Ichaqa qankunaqa yuyariychisyá, Jesucristomanta chayllaraq allin willakuykunapi creespaykichisqa, tukuy imaymana sasachakuykunatan pasarakichis. Ichaqa sayna sasachakuykunapi tarikushaspaykichispaq, qankunaqa manan iñinyikichispiqa ishkayarankichishchu. Aswanmi tukuy chay

sasachakuykunata aguantarankichis. ³³Hinaspapas qankunamanta wakin enemigoykichis runakunan, (Jesucristopi creesqaykichisrayku), llapallan runakunapa ñawpaqninpi k'amisurankichis, maqasurankichis, hinallataq qatikashasurankichis ima. Wakin kutipitaqmi, wakin sufriqmasiykichiswan qankunaqa kushka sufrirankichis. ³⁴Hinaspapas qankunaqa carcelpi preso kaq runakunatapas khuyapayarankichismi. Saynallataqmi qankunapa cosasniykichista autoridadkuna qechusuqtiykichispas, kusikuywan aguantarankichis. Saynataqa aguantarankichis, hanaq pachapi wiña-wiñaypaq tukuy imapas kapusuqniykichista yachaspaykichismi. ³⁵Saynaqa imaña hayk'aña pasaqtinpas, amapuniyá Señorninchis Jesucristopi confiyataqa dejankichishchu. Ichaqa saynata confiaspa kawsaqtiykichismi, Diosqa hatun premioykichista qopusunkichis. ³⁶Hinaspapas qankunaqa ancha ñak'ariypiña tarikuspaykichispas, amapuniyá Jesucristopi confiyataqa dejaychishchu. Saynata paypi allinta confiaspa, mana pisipaspas kawsaqtiykichismi, Diosqa prometesqankunata qankunaman qosunkichis. ³⁷Chaykunamantan Diosqa Bibliapi khaynata nishan:

“Diospa prometesqan runaqa hamunqan.

Payqa prontollan chayamunqa.

Payqa manan tardamunqachu.

³⁸Allin kaqta ruwaq runakunaqa

noqapi allinta creespankun kawsanqaku.

Ichaqa noqamanta ishkayaspa, qepaman kutiq runakunawanqa,

manan contentochu noqaqa kasaq”, nispa.

³⁹Ichaqa noqanchisqa manan iñiyninchispi qepaman kutiq cobarde runakunachu kanchis. Qepaman kutiqkunaqa, anchata castigasqan kanqaku. Noqanchismi ichaqa, Diospi confiasqanchisrayku, salvasqa kaspas, wiñaypaq kawsasunchis.

Diospi cheqaqta iñinamanta

11 ¹Cheqaqta Diospi iñiyqa, Diospa prometesqankunata manaraq rikushaspa, segurotapuni chashkiymi, hinallataq Diosta mana rikushaspapas, paypi cheqaqtapuni creeymi. ²Sayna iñiyniyoy kasqankuraykun, ñawpaq tiempopi kawsaq runakunatapas Diosqa chashkiran.

³Noqanchisqa Diospi iñisqanchisraykun entiendenchis, kikin Diospuni kay pachataqa rimayllanwan unanchasqanta. Chaymi yachanchis, tukuy imapas kunan rikusqanchisqa mana imamanta unanchasqa kasqanta.

⁴Saynallataqmi Abelqa Diospi iñisqanrayku, wawqen Cainmantapas aswan más allin sacrificio ofrendata Diosman ofreceran. Chayraykun Diosqa Abelpa sacrificio ofrendanta qawarisan, payta aprobaran, cheqaq iñiyniyoy kasqanrayku. Chaymi Abelqa, wañusqaña kashaspanpas, Diospi anchata iñisqanrayku asta kunankama huk allin ejemplo noqanchispaq [*Génesis 4.3-10*].

⁵Saynallataqmi Enocpas Diospi iñisqanrayku mana wañuranchu. Aswanqa manaraq wañushaqtinmi, Diosqa kawsashaqlata kay pachamanta apakapurán. Chayraykun mana ni pipas Enocpa cuerpontaqa tarirankuchu. Paymantan Bibliapiqa khaynata nishan: “Enocqa Diospi iñispan Diosman agradaran”, nispa. ⁶Ichaqa manan ni pipas Diosmanqa agradanmanchu paypi mana iñispaqa. Chaymi pipas Diosman ashuyuqkunaqa primerta creenanku Diospa kawsasqanpi, hinallataq payta mashkaqkunaman premiasqanpi ima.

⁷Saynallataqmi Noeypas Diospi iñisqanrayku, Diospa advertisqanta uyarispa kasukuran. Hinaspan payqa manaraq ni imatapas rikushaspan, huk hatun barcota ruwaran, nishu parata Dios parachimuqtin familianta chaypi salvananpaq. Sayna iñisqanwanmi Noeyqa enteron mundontinpi runakunaman rikuchiran, paykunaqa pantaypi kasqankuta. Chayraykun Diosqa Noeyta bendeciran, paypi creespa anchata iñisqanrayku [Génesis 6.8].

⁸Saynallataqmi Abrahampas Diospi iñisqanrayku, Diosta kasukuran. Chayraykun Abrahamqa llaqtanmanta lloqsinanpaq Dios kamachiqtin, kasukuspa riran, Diospa prometesqan mana reqsisqan llaqtaman. Chaymi Abrahamqa, Diosta kasukusqanrayku, mana ni maymanpas risqanta yachashaspan, riran [Génesis 12.1-5]. ⁹Hinaspan Abrahamqa Diospi iñisqanrayku, huk forastero runa hina Diospa prometesqan nación llaqtapi tiyaran. Chaypin Abrahamqa apakachana campamento carpakunapi tiyaran. Saynallataqmi wawan Isaacpas, hinallataq Isaacpa wawan Jacobpas sayna campamento carpakunapi tiyaranku, paykunapas chay prometesqanta chashkisqankurayku. ¹⁰Abrahamqa Diospin confiaran. Chayraykun payqa Diospa prometesqan hanaq pachapi cheqaq llaqtatapas rikuytapuni munaran. Chay cheqaq llaqta rikuy munasqanqa, Diospa ruwasqanmi, manan runapa ruwasqan llaqtachu.

¹¹Saraqa Diospi iñisqanraykun Diosmanta kallpata chashkiran wawayoq kananpaq. Chaymi payqa qolluri warmi kashaspanpas, wawata onqokuran, yuyaqaña kashaspanpas, Diospi allinta confiasqanrayku. Saynataqa onqokuran, ñawpaqtaraq kikin Diospuni payman prometesqanraykun [Génesis 21.1-5]. ¹²Saynallataqmi Abrahamtaqa ña wañunanku hina viejoña kashaqtinpas, Diosqa permitiran wawayoq kaspas, ashka mirayniyoq kananpaq. Chaymi Abrahampa mirayninkunaqa ashka karanku cielopi qoyllurkuna hinaraq, saynallataq lamar qochapa patanpi aqo hinaraq, mana yupay atina.

¹³Llapallan chay ñawpaq runakunaqa Diospa prometesqanta manaraq chashkishaspankun, Diospi iñiranku asta wañunanku p'unchawkama. Ichaqa Diospi confiasqankuraykun paykunaqa Diospa prometesqankunataqa piensayllankupi rikuranku. Chaymi paykunaqa kay allpa pachapi forastero runa hina kasqankuta yachaspanku, chayman hina kawsaranku. ¹⁴Saynata kawsaspankun, paykunaqa Diospa unanchasqan cheqaq llaqtata mashkaranku. ¹⁵Chaymi paykunaqa, chay ñawpaq nacesqanku llaqtankumanqa mana kutiyta munarankuchu. Sichus kutipuyta munankuman karan chayqa, maypacharaqchá kutipunkuman karan. ¹⁶Ichaqa paykunaqa hanaq pacha cielopi sumaq llaqtayoq kaytan munaranku. Chayraykun Diosqa paykunapaq huk sumaq llaqtata cielopi preparapuran. Hinaspapas Diosqa manan p'enqakunchu paykunapa Diosnin kaytaqa.

¹⁷Diosqa Abrahampa iñinyintan pruebaman churaran. Chayraykun Diosqa Abrahamta kamachiran, wawan Isaacta wañuchispa sacrificananpaq. Chaymi Abrahamqa ancha iñinyiyoq kasqanrayku, sapallan wawan Isaac kashaqtinpas, Diospa nisqanta kasukuran. Hinaspapas Abrahamqa confiaranmi Diospa khayna prometesqanpi: ¹⁸“Qanpa mirayniykikunaqa wawayki Isaacnintakaman miranqa”, nisqanpi. ¹⁹Hinaspapas Abrahamqa yacharanmi, Diosqa ancha atiyniyoq kaspas, wañusqa runakunatapas kawsarichimunanta. Chaymi Abrahamqa, Diospi anchata confiasqanrayku, yacharan wawan Isaacta wañuchiqtinqa, Dios kawsarichimunamanta. (Chaymi

Abrahamqa wawan wañuchiyaqa mana ishkayaranchu. Chayraykun Diosqa Abrahamta kamachiran, amaña wawan Isaacta wañuchinanpaq). Saynapin Isaacqa wañusqanmantapas kawsarimushanman hinaña Abrahampaqqa karan [Génesis 22.1-14].

²⁰ Saynallataqmi Isaacpas Diospi allinta inisqanrayku, Diosmanta mañakuran, wawan Jacobpas, hinallataq wawan Esaupas, qepa tiempopi bendecisqa kanankupaq [Génesis 27.27-40].

²¹ Saynallataqmi Jacobpas Diospi inisqanrayku, wañuyupa patallanpiña kashaspan, wawan Joseypa wawankunata bendeciran. Chaymantan Jacobqa bastonninwan allinta tawnachayukuspa Diosta adoraran [Génesis 47.31-48].

²² Saynallataqmi Joseypas Diospi inisqanrayku, manaraq wañushaspan, Israel nacionniyoq llaqtamasin runakunaman willatamuran, Egipto nacionmanta libre lloqsinkupaq. Saynallataqmi kamachitamuran, paypa tullunkunatapas apanankupaq ima [Génesis 50.24-25].

²³ Saynallataqmi Moisespa tayta mamanpas Diospi inisqanrayku, wawan Moiesta nacesqanmantapacha kinsa killa hunt'a pakasqallata hap'iranku. (Chay tiempopin Egipto nacionpi reyqa kamachimuran, Israel nacionniyoq llapallan qari wawakuna wañuchisqa kanankupaq). Ichaqa saynata kamachimushaqtinpas, Moisespa tayta mamanqa mana manchakuspankun, wawan Moiestaqa pakaranku, ancha sumaq wawacha kasqanrayku [Éxodo 1.22-2.2].

²⁴ Saynallataqmi Moisespas Diospi inisqanrayku, maduro jovenña kashaspa, mana munaranchu Egipto nacionpi rey Faraonpa ususinpa wawan hina kaytaqa. ²⁵ Aswanmi payqa munaran Israel nacionniyoq llaqtamasin runakunawan kushka ñak'ariyta, saynapi chay Egipto nacionpi tukuy kusikuy huchakunamanta karunchakuspa kawsananpaq. ²⁶ Hinaspapas Moisesqa manan munaranchu Egipto nacionpi reypa tukuy qapaq kayninkunataqa. Aswanmi payqa ñak'ariran, imaynan Cristopas qepa tiempopi ñak'arinan karan chay hinata. Sayna kawsaytan payqa decidiran, premionta Diosmanta chashkiyta munasqanrayku. ²⁷ Moisesqa Diospi inisqanraykun, Egipto nación llaqtamanta lloqsiran, rey Faraonpa phiñakusqanta mana manchakuspa. Hinaspapas Moisesqa manan iñiyinpiqa ishkayaranchu. Aswanmi payqa Diospa nisqanpi allinta creespa, mana rikuna Diostapas rikushanman hina, iñiyinpi qaga hina sayaran. ²⁸ Moisesqa Diospi inisqanraykun, Pascua fiesta ruwaran. Hinaspan kamachiran, Israel nacionniyoq runakuna wasi tiyasqanku punkupa umbralninta yawarwan ch'allanankupaq, saynapi Diospa angelnin chay yawar ch'allasqankuta rikuspa, Israel nacionniyoq llapallan runakunapa primer kaq kuraq wawankuta ama wañuchinanpaq.

²⁹ Israel nacionniyoq runakunapas Diospi inisqankuraykun, Puka Qochawan sutichasqa hatun lamar qochapa chawpinta pasaranku, ch'aki allpan-tapas purishankuman hinata. Ichaqa Egipto nacionniyoq runakunañataqmi, chay qochapa chawpinta pasayta munaspanku, unupi heq'epaspa wañuranku [Éxodo 2.14].

³⁰ Israel nacionniyoq runakuna Diospi inisqankuraykun, Jericó llaqtapa muyuriqninpi hatun perqapas thuñiran. Saynataqa thuñiran, paykunaga chay perqapa ladonta qanchis p'unchaw muyuqtinkun [Josué 6.12-20].

³¹ Saynallataqmi huk-huk qarikunawan puñuq mana allinpi puriq Rahab sutiyoq warmipas Diospi inisqanrayku, llaqtamasin huchasapa

runakunawanqa mana kushkachu wañuran chay Jericó llaqtapiqa. Aswanmi payqa Jericó llaqtata qawamunanpaq Josueypa mandasqan ishkaynin runakunata pakaran, saynapi ama wañuchisqa kanankupaq [Josué 2.1-21; 6.22-25].

³²Noqari, ¿imakunamantawantaq aswan mastaraq rimapayaykichisman? Ichaqa manan tiempopas aypawanmanchu, nitaqmi willaytapas tukuytaqa atiykichismanchu, Diospi confiaq kay runakunamanta rimaspaqa: Gedeonmanta, Baracmanta, Sansonmanta, Jefteymanta, Davidmanta, Samuelmanta, hinallataq Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunamantapas. ³³Chay runakunamanta wakinkunaqa, Diospi inisqankuraykun, huk law nacionkunamanta kaq soldadokunawanpas guerrapi peleaspa ganaranku; hinallataq allinta gobiernaranku. Saynata ruwaspankun paykunaqa Diospa prometesqantapas chashkiranku. Wakintaqmi Diospi inisqankurayku leonkunapa simintapas taparanku; ³⁴Wakintaqmi ancha manchakuytaq nina rawrashaqtapas wañuchiranku; wakintaqmi filollaña espadawan enemigonku wañuchinamantapas ishkapakuranku; wakintaqmi mana kallpayoqña kashaspankupas, kallpata chashkiranku; wakintaqmi guerrapi peleaspankupas, ancha atiyuniyoq karanku; enemigonkutapas guerrapi peleaspanku venceranku. ³⁵Saynallataqmi wakin warmikunapas Diospi inisqankurayku, wañusqa kaq familiankutapas chashkiranku kawsashaqtaña.

Ichaqa wakin huk runakunañataqmi Diospi confiasqankurayku mana munarankuchu Diosta negayta, libre kanankupaq; aswanmi paykunaqa permitiranku maltratasqa kaspera wañuchinankuta, saynapi kawsarimuspanku allin sumaq wiñay kawsayman haykunankupaq. ³⁶Saynallataqmi Diospi iniqukunapas wakinqa ancha maqasqa karanku; wakinmantataqmi ashka runakuna burlakuranku. Saynallataqmi wakinpas latigasqa, hinallataq cadenakunawan watasqa kaspanku, carcelkunaman churasqa karanku. ³⁷Wakintañataqmi rumiwan p'anashaspalla wañuchiranku. Wakintataqmi serruchokunawan kuchuspa kushkanman partiranku. Wakintataqmi espadakunawan wañuchiranku. Wakinñataqmi ovejapa qarankunawan hinallataq kapipa qarankunawan p'istuyukuspa puriranku. Paykunaqa, Diospi inisqankuraykun, maltratasqa kaspera ñak'ariranku; wakchayaspa puriranku; hinallataq runakunapa qatikachasqan ima karanku. ³⁸Hinaspapas Diospi confiaq runakunaqa, huchallapi kawsaq runakunamantaqa aswan más importantes karanku. Ichaqa sayna importante kashaspankupas, paykunaqa Diospi confiasqankuraykun ch'inñeq lugarkunapi, hinallataq orqokunapi ima puriranku. Saynallataqmi paykunaqa mach'ay t'oqokunapi, hinallataq wayq'okunapi pakakuspa tiyaranku.

³⁹Chay ñawpaq tiempopi kawsaq runakunaqa, Diospa allin reqsisqanmi karanku, Diospi inisqankurayku. Ichaqa Diospi inishaspankupas, manan ni mayqenninkupas Diospa prometesqan promesataqa chashkirankuchu.

⁴⁰Aswanmi Diosqa noqanchispi piensaran, saynapi chay ñawpaq tiempopi iniqukunapas, kunan tiempopi iniqukunawan kushka Diospa prometesqanta chashkinanchispaq. Chaymi niykichis, Diosmi noqanchista salvawaspanchis, chay ñawpaq tiempopi iniq runakunatapas salvanqa.

Diosqa llapallan khuyakusqan wawankunata corregisqanmanta

12 ¹Kunanqa chay ñawpaq tiempopi ancha iniyuniyoq wawqenchis-kunatayá yuyarisunchis. Paykunaqa noqanchispaqmi testigokuna

hina muyuriqninchispi kashanku. Saynallataqyá imapas hark'awaqninchis tukuy millay huchakunatapas sonqonchismanta orqospa, ñawpaqman corresunchis. Hinaspapas amayá dejasunchu, aycha cuerponchispa munanan huchakunawan vencechikuytaqa; aswanyá huk carrerapi p'itay runa hina, pacienciayukuspa ñawpaqman corresun. ²Noqanchisqa Señorninchis Jesucristopiyá confiasunchis. Paymi favorninchispi tukuy imata ruwaspan, Diospi confiananchispaq yachachiwashanchis. Paymi humillasqa karan; p'enqayman churasqa; paymi ichaqa ancha kusikuyniyuq kananta yachaspan, anchata sufrispa, cruzpi wañuran. Ichaqa saynata ñak'arishaspanpas, payqa Dios Taytanpi anchata confiaspan, soportaran tukuy ñak'ariyta. Chaymantan payqa Diospa tiyananpa phaña lawninpi tiyaykuran. Saynata ñak'arispas payqa huk ejemplota qowanchis, noqanchispas Diospi pay hina iñinanchispaq. Chay iñiyinchis wiñananpaqmi payqa yanapawanchis, saynapi aswan más mastaraq Diospi iñinanchispaq.

³Saynaqa Señorninchis Jesucristopa ruwasqanpiyá qankunaqa piensa-riychis. Paytaqa llapallan huchasapa runakuna cheqnikuspanku ñak'arichiq tinkun, payqa huk qaqqa hina sayaran. Chayraykun qankunapas mana ishkeyanaykichishchu, nitaq iñinyikichispipas yanqayanaykichishchu.

⁴Qankunaqa huchata vencenaykichispaqqa, manaraqmi Señorninchis Jesucristo hinaraqchu wañushankichis. ⁵Ichaqa qankunaqa Diospa wawankunaña kashaspaykichispas, ñan qonqarunkichishña, Bibliapi Diospa khayna consejasusqaykichistaqa:

“Khuyasqay wawalláy, qanqa amayá Diospa corregisusqaykiwanqa phiñakuychu.

Hinaspapas amayá q'aqchasusqaykiwanqa hukmanyaychu.

⁶Diosqa llapallan khuyakusqan wawankunataqa correginmi.

Hinaspapas paypi iñiq wawankunataqa castiganmi, saynapi más allin kasukuq kanankupaq”, nista [*Proverbios 3.11-12*].

⁷Sichus qankuna kunan sufrishankichis chayqa, kayta yachaychis: Diosmi corregishasunkichis wawankuna kasqaykichisrayku. ¿Pi taytataq wawankunatari mana correginmanchú? Wawanta khuyakuq taytaqa, wawantaqa correginmi. Chayraykun qankunaqa Diospa corregisusqaykichistaqa sopor-tanaykichis. ⁸Chaymi niykichis, sichus Dios mana wawankunata hinachu corregisunkichis chayqa, manan qankunaqa cheqaqtachu Diospa wawankuna kashankichis. ⁹Ichaqa noqanchis wawakunaraq kashaqtinchisqa, kay pachapi taytanchismi corregiwaranchis. Chaymi noqanchisqa respetaranchis taytanchistaqa. Saynaqa Diospa wawankuna cheqaqtapuni kaspanchisqa, kay pachapi taytanchismantapas aswan mastaraqyá hanaq pachapi Dios Taytanchista kasukuspa respetasunchis. Saynata respetaspan noqanchisqa wiña-wiñaypaq kawsasunchis. ¹⁰Kay pachapi taytanchisqa poco tiempollan corregiwaranchis. Hinaspapas paykunaqa, allin kananchista munaspankun, piensasqankuman hinalla corregiwaranchis. Diosmi ichaqa corregiwaranchis allin kananchispaq, hinallataq payman rikch'akuq limpio sonqoyuq kananchispaq ima. ¹¹Corregiwasqanchis ratopiqa ima correccionpas manan gustawan-chishchu, aswanqa llakichiwanchismi. Ichaqa corregiwasqanchista aceptasunchis chayqa, yachasunmi chay corregiwasqanchisqa allinninchispaq kasqanta. Hinaspan noqanchisqa hawkalla kawsaspa, allin kaqkunata ruwasunchis.

¹² Chayraykuyá Diospi confiytaqa amapuni dejasunchu. (Kay pachapi vidanchisqa huk carrerapi correq runamanmi rikch'akun). Saynaqa sichus qankunapa makiykichis, hinallataq chakiykichispas debillaña kashan chayqa, kallpata hap'ispayá ñawpaqman correychis. ¹³ Qankunaqa amañayá millay t'oqo-t'oqo ñannintachu puriychis. Aswanqa allin kaq ñannintayá puriychis, saynapi wist'u chaki ama astawan wist'uyananaq, aswanqa allin kaq ñanninta purisqaykichisrayku sanoyananpaq.

Kasukuq kananchispaq Dios advertiwasqanchismanta

¹⁴ Qankunaqa llapallan runakunawanyá hawkalla kawsaychis. Hinaspapas qankunaqa tukuy huchakunamanta karunchakuspayá, allinta kawsaychis. Ichaqa sichus Diosta mana kasukuspachu kawsankichis chayqa, manan ni hayk'aqpas Diospa uyantaqa rikunkichishchu. ¹⁵ Hinaspapas qankunaqa amayá khuyakuwaqninchis Diosmantaqa ni mayqenniyykichispas karunchakuychishchu, nitaq permitiychishchu qankuna ukhupi pipas ch'aqwakunata rikhurichinantaqa; aswanyá chaykunamantaqa allinta cuidakuychis. Ichaqa ima ch'aqwatapas hatarichiq runaqa huk mana allin qora hina kaspanmi, wakinman contagianman mana allin kayninta. Chaymi qankunataqa pantayman apasunkichisman. ¹⁶ Qankuna ukhupiq amayá kachunchu waqllikuy huchayoc creyentekunaqa, nitaq ni pipas Diostaqa despreciachunchu. Saynatan Isaacpa wawan Esaupas huk plato mikhunallawan kuraq kayninta cambiaran. Hinaspan payqa chay ruwasqanwan Diosta despreciaran. ¹⁷ Esaupa chay ruwasqantaqa ñan qankunaqa yachankichishña. Chay kuraq kayninta cambiaruspanmi, Esauqa chayraq papan bendecinanta munaspa, waqasparaq ruegakuran. Ichaqa chay ruegakusqanqa manañan aceptasqachu karan, sulk'a wawqenta papan bendecisqanrayku [*Génesis 25.29-34; 27.30-40*].

¹⁸ Qankunaqa manan chay ñawpaq Israel nacionniyoq runakuna hinachu, chay Sinaí sutiyoq orqomanqa chayarankichis. Hinaspapas qankunaqa manan chay Sinaí orqopiqa rikurankichishchu nina rawrashaqtapas, tutayasqantapas, ch'ak limbo tutatapas, mancharikuypaq Diospa atiyntapas; ¹⁹ hinallataqmi qankunaqa mana uyarirankichishchu cornetapa waqamusqantapas, hinallataq Diospa rimamusqantapas. Chay rimamusqanta uyarispankun paykunaqa, anchata mancharikuranku. Hinaspan paykunaqa mañakuranku amaña Dios rimamunanaq. ²⁰ Chay Sinaí orqopa ladonpi kaq runakunaqa, Diospa kamachimusqanta mana soportayta atispankun, anchata mancharikuranku. Diosqa chay kamachimusqanpin khaynata nimuran: “Kay Sinaí orqotaqa aman ni pipas tupayunqachu, ni runapas, nitaq ni ima animalpas. Sichus pipas kay orqoman ashuykamuspa tupayuqtaqa, wañuchinaykichismi rumiwan p'anashaspalla {otaq flechawan}”, nispa. Chayraykun paykunaqa Diospa kamachimusqantaqa manaña uyariyta munarankuñachu. ²¹ Chay Sinaí orqopi tukuy ima pasasqanqa ancha mancharikuypaqmi karan. Chaymi Moisesqa khaynata niran: “Mancharikuymantan khatatatashani”, nispa [*Éxodo 19.12-25; 20.18-21*].

²² Qankunan ichaqa huk clase orqoman ashuyurankichis. Chay orqoqa hanaq pachapi kaq Sión sutiyoq orqon. Chay Sión orqoqa wiñaypaq kawsaq Diospa llaqtanmi. Chay llaqtan hanaq pachapi kaq Jerusalén llaqtaqa. Chay llaqtapin waranqa-waranqantin angelkuna huñunakuspa, Diosta

alabashanku. ²³Chay cielopi kaq Jerusalén llaqtapin huñunasqa kallashan-kutaq Diospa libronpi escribisqa llapallan primerta salvasqa kaq wawqen-chiskuna. Chaymi niykichis, qankunaqa ashuyushankichis llapallan runa-kunata Juzgaq Chegaq Diospa ñawpaqninmanmi. Hinaspapas qankunaqa ashuyushankichis Diospa ch'uychasqa justo runakunapa espiriunmanmi. ²⁴Hinaspapas qankunaqa Señorninchis Jesucristomanmi ashuyushankichis. Paymi noqanchispa favorninchispi mosoq pactota ruwaran. Paymi cruzpi yawarninta ch'aqchuspa llapallan huchanchiskunata perdonawaranchis. Chayraykun Señorninchis Jesucristopa yawarninqa ñawpaq tiempopi Abelpa yawarninmantapas aswan allin.^a

²⁵Imatapas qankunata Dios nisuktiykichisqa, amayá paytaqa rechazay-chishchu. Hinaspapas qankunaqa amayá chay ñawpaq Israel nacionniyoq runakuna hinachu kaychis. Paykunata kay pachapi (chay Sinaí orqomanta) Dios rimapayaqtinmi, paykunaqa Diosta rechazaranku. Chaymi paykunaqa mana ishkaparankuchu Diospa castigonmantaqa. Saynallataqmi noqanchis-pas, sichus Dios hanaq pachamanta rimapayawaqtinchis, payta rechazaspaqa, mana ishkapasunchishchu Diospa castigonmantaqa. ²⁶Chay Sinaí sutiyoq orqomanta Dios rimamuqtinmi, kay allpa pachaqa khatatataranraq. Ichaqa kunanñataqmi Diosqa khaynata nin: “Noqaqa kaqmantan kay allpa pacha-taqa khatatatachisaq. Hinaspapas manan kay allpa pachallatachu, aswanqa alto cielotawanmi khatatatachisaq”, nispa [Hageo 2.6]. ²⁷“Kaqmantan khatatatachisaq” nispa, Diospa nisqanqa khayna ninantan nin: Kay pachapi llapallan unanchasqa kaqkunaqa, sitionmanta kuyuriqllan kanku. Chaymi kay pachapi tukuy ima unanchasqakunapas tukukuqlla kasqanrayku, mana imaman tukuchisqa kanqa. Ichaqa Diospa gobiernasqanpi kaqkun, mana kuyuriq kasqanrayku, wiñaypaq qepanqa, ninantan nin. ²⁸Chayraykuyá noqanchisqa, Diospa gobiernasqan suma-sumaq reinonta chashkisqanchis-rayku, ancha agradecesqa kasunchis. Chay reinontaqa manan ni pipas chin-kachiytaqa atinmanchu. Chayraykuyá noqanchisqa Diosman graciasta qospa, paypa munasqanman hina payllata adorasunchis, ancha respetowan, hina-llataq ancha manchakuywan ima. ²⁹Diosninchisqa nina rawrashaq hinan. Chaymi destruinga payta mana kasukuqkunataqa.

Jesucristopi creeq runakuna imaynatas kawsananchismanta

13 ¹Qankunaqa Jesucristopi creesqaykichisraykuyá, wawqentin hina khuyanakuspa kawsaychis. ²Wasiykichisman visitamuq runatapas allinta chashkiykuspayá samaykachiychis. Ichaqa saynata ruwaspankun ashka runakunaqa, cuentata mana qokuspanku, Diospa angelninkunatapas wasinkupi samachiranku.

³Saynallataqyá qankunaqa carcelpi kaq runakunamanta, hinallataq mal-tratasqa kaspanku anchata sufriq runakunamantapas yuyariychis, qankuna-pas paykunapa lugarninpi kashawaqchis chay hinata.

⁴Qankunaqa amayá waqllikuspachu engañaychis esposaykichista, otaq esposoykichistapas. Aswanqa casado kasqaykichistayá allinta respetaychis.

a 12.24 Jesucristopa yawarnin ch'aqchusqanwanmi, Diosqa perdonawaranchis. Ichaqa Abelpa ch'aqchusqan yawarninwantaqmi, Diosqa Cainta castigaran.

Ichaqa yachaychisyá, sichus pipas casarasqa kashaspa waqllikuy huchata ruwaq runakunataqa Diosmi juzgaspa castiganqa. Hinaspapas Diosqa castigallanqataqmi, manaraq casado kashaspa, waqllikuy huchakunapi puriuku-natapas, hinallataq tukuy millay waqllikuy huchakunata ruwaqkunatapas.

⁵ Qankunaqa amayá qolqe sonqoqa kaychishchu. Aswanqa imapas kapusuq-nillaykichiswanyá contentakuychis. Diosmi khaynata niran:

“Noqaqa manan qonqasqaykichu,
nitaqmi dejasqaykipashchu”, nispa [Deuteronomio 31.6].

⁶ Chayraykun noqanchisqa, Diospi allinta confiaspanchis, khaynata ninanchis:

“Diosmi noqataqa yanapawan.

Chaymi noqaqa mana ni imatapas manchakusaqchu.

¿Imatapunitaq huk runamasiyri ruwaruwanman?” nispa [Salmos 118.6].

⁷ Qankunaqa ama qonqaspayá, Diospa palabrantayachachisuqniykichis lidermanta yuyariychis. Paykunaqa Diospi confiaspan kawsaranku. Saynaqa imaynan paykuna kawsaranku, saynallataqyá qankunapas Diospi confiaspa kawsaychis.

⁸ Señorninchis Jesucristoqa mana hayk'aq cambiaqmi. Chaymi payqa ñawpaq tiempopipas, kunan tiempopipas, hinallataq qepa tiempopipas kaqla kanqa. ⁹ Qankunaqa amayá falso yachachiqkunataqa kasuychishchu. Paykunaqa yachachishanku khaynatán: “Kaytan mikhunaykichis, ichaqa manan kay hukkunataqa mikhunaykichishchu”, nispanku. Chay yachachisqankuqa manan ni imapipas yanapanchu chay yachachisqanta kasukuq runakunataqa. Aswanqa khuyakuwaqninchis Diospa ancha munakuynintayá chashkisun, saynapi kallpanchasqa kananchispaq.

¹⁰ Noqanchisqa huk mosoq clase altarniyuqmi kanchis. (Chay altarninchisqa Jesucristopa cruzninmi, chaypi noqanchispa rantinchispi wañusqanrayku). Chayraykun chay Israel nacionniyoq sacerdotekunapaqa mana derechonku kanñachu, noqanchiswan kushka Jesucristota adoranankupaqa, (paykuna Jesucristopi mana creesqankurayku). ¹¹ Israel nacionniyoq sacerdotekunapa jefenmi Jerusalén llaqtapi kaq templopa ukhunpi “Lugar Santísimo” cuartoman apaykun sacrificasqa animalkunapa yawarninta, saynapi Israel nacionniyoq runakunapa huchankunata Dios perdonananpaq. Chaymantan chay wañuchisqanku animalkunapa cuerponkunataqa, llaqtamanta orqospa, hawapi k'ananku. ¹² Saynallataqmi Señorninchis Jesucristopas, anchata sufrispa, Jerusalén llaqtamanta orqosqa kaspa, hawapi wañuran. Saynata wañuspanmi, payqa kikinpa yawarninwan ofreceran, (paypi creeq runakunata) huchankumanta perdonananpaq. ¹³ Chayraykuyá noqanchispa, (ñawpaq kawsayninchista saquespa), hawaman lloqsisunchis, Señorninchis Jesucristowan tupananchispaq. Hinaspa listo kasunchis, imaynan Jesuspas cheqnisqa kaspa sufriran, saynata noqanchispa pay hina cheqnisqa kaspa ñak'arinanchispaq. ¹⁴ Kay allpa pachapiqa manan kanchu ni huk llaqtallanchispa, chaypi tiyaspa wiñaypaq kawsananchispaqa. Aswanqa huk mosoq llaqtatan noqanchisqa suyakushanchis, chaypi wiñaypaq kawsananchispaq. ¹⁵ Chayraykuyá noqanchisqa Diosta sapa p'unchaw alabasunchis siminchiswan, hinallataq tukuy sonqonchiswan, Señorninchis Jesucristo favorninchispi ruwasqanrayku. Chay alabanzanchisqa huk sacrificio hinayá

Diospaqqa kachun. ¹⁶Hinaspapas amayá qankunaqa qonqaychishchu allin kaqkunata ruwaytaqa, hinallataq necesidadpi kaqkunata kapuqniykichiswan yanapaytapas. Chay yanapaykunan huk sacrificio ofrenda hina. Sayna clase ofrendan Diosmanqa anchata agradan.

¹⁷Qankunaqa yachachisuqniykichis liderniykichiskunata respetaspayá kasukuychis. Paykunan mana pisipaspa qankunataqa cuidashasunkichis. Hinaspapas paykunan Diosmanqa cuentata qonqaku qankunata cuidaspa imaynatas yachachisurankichis chaymanta. Chayraykuyá qankunaqa kasukuspa ama ni ima problematapas ruwaychishchu, saynapi liderniykichiskunata qusisqa kaspanku, sumaqta qankuna ukhupi llank'anankupaq. Sichus qankuna liderniykichispa contranpi kankichis chayqa, kikiykichispa contraykichispin aswan kashankichis.

¹⁸Qankunaqa noqaykupaqyá Diosmanta mañapuguayku. Noqaykuqa seguron kashayku concienciayku limpio kasqanmantaqa. Hinaspapas sayna kayllatan munayku, tukuy imatapas Diospaq hina allinta ruwaspayku.

¹⁹Noqaqa kaqmantan valekuykichis, noqapaqpuni Diosmanta mañapuwana ykichispaq, saynapi prontolla qankunawan kaqmanta tupayunaypaq.

Cartapa tukukuyninmanta

²⁰Dios Taytanchismi hawkayay qowaqninchisqa. Paymi noqanchista michiwaqninchis Señorninchis Jesucristotaqa wañusqanmanta kawsarichimuran. Señorninchis Jesucristoqa cruzpin yawarninta ch'aqchuran. Chay yawar ch'aqchusqanwanmi noqanchispa favorninchispi, huk mosoq pactota wiñawinaypaq ruwaran. ²¹Diosyá qankunataqa tukuy imapi yanapasunkichis, paypa munasqanman hina allin kaqkunata ruwaspa kawsanaykichispaq. Hinaspapas Señorninchis Jesucristoyá yanapasunkichis, Diospa agradonpaq tukuy imatapas ruwaspa kawsanaykichispaq. Chaykunatan noqaqa Diosmanta mañakushani. ¡Señorninchis Jesucristoyá wiñawinaypaq alabasqa, hinallataq hatunchasqa ima kachun! Amén.

²²Wawqe panaykuna, qankunatan valekuykichis, kay pisi escribimusqaytayá pacienciayukuspa llamp'u sonqowan allinta leeykuychis, kallpanchakunaykichispaq.

²³Noqaqa kayta yachanaykichistan munani: wawqenchis Timoteoqa carcelpi preso kasqanmantan ñan libreña kashan. Saynaqa sichus noqapa kasqayman chaylla chayamuqtinqa, Timoteowan kushkan hamusaku qankunata watukuq.

²⁴Qankunaqa llapallan liderniykichistayá saludaykapuwaychis. Sayna llataqyá llapallan wawqe pananchiskunatapas saludaykapuwaychis. Saynallataqmi Italia nación llaqtayoy wawqe pananchiskunapas qankunata saludamusunkichis.

²⁵Diosninchisqa munakuyninwanyá tukuy imapi qankunata yanapasunkichis. Amén.

SANTIAGO

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa escribiran Santiagon (Sant 1.1-3). Santiagoqa Señor Jesucristopa wawqenmi karan (Mat 13.55; Mar 6.3). Paypa huknin sutinmi karan Jacobo. Kay Santiagoqa Señor Jesucristopa kawsarimusqanpa qepantañan Jesucristopiqa creeran. Hinaspapas payqa manan Señor Jesucristopa akllasqan apostolnin Santiagochu karan. Saynallataqmi kay Santiagoqa Jerusalén iglesiapi líder karan (Gál 1.19; 2.9; Hech 15.13).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepantan 45 otaq 47 watakunapin. Hinaspapas kay cartaqa escribisqa kanman karan Jerusalén llaqtapin.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, Jesucristopi ñiq huk law karu llaqtakunapi tiyaq Israel nacionniyoq runakunapaqmi.
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, Señorninchis Jesucristopi creeqkuna, qatikachasqa kashaspankupas, pacienciawan tukuy ñak'ariykunata soportanankupaqmi, hinallataq Diospa palabran uyarisqankutapas ruwayman churanankupaq ima.
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Saynallataqmi pi runapa Diospi iñisqanpas manan valenchu ni imapaqpas, sichus allin kaqkunata mana ruwaqtinqa” (Sant 2.17).
6. **Kay cartari, ¿imaynataq dividisqa kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqan kashan:
 - (1) Sasachakuykunapi tarikuspa Diospi confianamanta (Sant 1.1-11).
 - (2) Bibliapi yachachikuykunata ruwayman churanamanta (Sant 1.19-27).
 - (3) Pitapas ama desprecianamanta (Sant 2.1-13).
 - (4) Diospi iñiqkuna allin kaqkunata ruwanamanta (Sant 2.14-26).
 - (5) Rimayninchista controlanamanta (Sant 3.1-18).
 - (6) Kay pachapi cosaskunata ama khuyananchismanta (Sant 4.1 asta 5.6).
 - (7) Cheqaqta creespa mañakunamanta (Sant 5.7-20).

Cartapa qallariyninmanta

1 ¹Khuyasqay wawqe panaykuna, noqaqa Diosta, hinallataq Señorninchis Jesucristota serviq Santiagon kani. Noqaqa kay enteron pachantinpi ch'eqesqa kaq Israel nacionpa chunka ishkañiyoy hatun ayllunkunatan saludamuykichis.

Sasachakuykunapi tarikuspa Diospi confianamanta

²Wawqe panaykuna, tukuy clase sasachakuykunapi tarikuspaykichisqa, anchatayá kusikuychis. ³Hinaspapas qankunaqa iñiyniykichispi pruebasqa

kaspan, aswan más pacienciayoc kayta yachankichis. ⁴ Ichaqa sasachakuykunapi ñak'arispapa, ama pispaspaykichisyá, pacienciawan Diospi confiyachis. Saynata kawsaspan qankunaqa sumaq ch'uya sonqoyoq kankichis; hinaspapas manan ni imapas faltasunkichishchu.

⁵ Sichus mayqennyikichispas pisi yachayniyoqla kashankichis chayqa, Diosmanta mañakuychis yachayta. Saynata mañakuqtiykichisqa, khuyapayakuq Diosqa qosunkichispunin. Diosqa pitapas mana menospreciaspanmi llapallan mañakuqkunamanqa qonqa yachayta. ⁶ Ichaqa ama ish kayaspayá, tukuy iñiywan mañakuychis. Pipas ish kayaspa mañakuqqa lamar qochapi kay lawman, waq lawman wayrapa apakachasqan qalchikamuq unumanmi rikch'akun. ⁷ Pipas ish kayaspa mañakuq runaqa Diosmantaqa manan ni imatapas chashkingachu. ⁸ Hinaspapas chay runaqa manan segurochu ima ruwasqanpipas, nitaq piensasqanpipas kashan.

⁹ Wakcha creyentekunaqa amayá p'enqakuchunkuchu wakcha kasqankumantaqa, aswanyá kusikuchunku, Diospaq ancha importante kasqankuwan. ¹⁰ Qapaqkunaqa amayá p'enqakuchunkuchu ima kaqninkutapas pierdespankuqa; ichaqa aswanyá kusikuchunku Diospa ñawpaqninpi humillasqa kaspankuqa. Qapaq kayninkuqa campopi t'ika hinan chinkapun. ¹¹ Inti lloqsimuspa ruphamuqtinmi, qoraqa ch'akipun. Chaymi t'ikapa sumaq kayninpas ch'akipuspa, urmapun, hinaspa chinkapun. Saynallataqmi pasan qapaq runakunawanpas. Paykunaqa negociollankupi ocupakuspankun wañupunku.

Tentacionkuna soportaymanta

¹² Ancha kusikuyniyoqmi kanqa, tukuy sasachakuykunata aguantaspa, iñiyinpi qaqa hina sayaq runaqa. Saynata kawsaqtinmi, Diosqa wiñay kawsay premionta qopunqa. Chay wiñay kawsaytan Diosqa prometeran llapallan payta khuyakuqkunaman. ¹³ Pipas tentasqa kaspaqa, amayá nichunchu: “Diosmi tentawashan”, nispachu. Diostaqa manan ni ima mana allinpas tentanmanchu, nitaqmi Diospas ni pitapas tentanmanchu. ¹⁴ Runakunaqa tentasqa kanku, kikinpa millay munayninkuwan vencechikuspa, chaywan dominachikuspankun. ¹⁵ Chay millay munaykunana runapa sonqonpi saphichakuspa, runata huchallichin. Chaymantataq runata dominaspa, wiñay wañuyma apan.

¹⁶ Ancha khuyasqay wawqe panaykuna, qankunaqa amayá kkillaykichis-taqa engañakuychishchu. ¹⁷ Diosqa mana cambiaqmi. Paymi alto cielopi llapallan k'anchaqqunatapas unancharan: intita, killata, hinallataq ch'askakunatapas. Diosllataqmi allin kaqqunatapas, hinallataq hanaq pachamanta kaq sumaq kaqqunatapas favorninchispaq qowanchis. ¹⁸ Diosqa wawan kananchistan munaran. Chaymi Diosmanta cheqaq willakuyta uyarispa, paypi creeqtinchis salvawaranchis. Hinaspan huk mosoq vidata qowaspanchis, mosoqmanta nacechiwaranchis, saynapi tukuy ima unanchasqankunamanta primer kaq cosecha hina kananchispaq.

Bibliapi yachachikuykunata ruwayman churanamanta

¹⁹ Ancha khuyasqay wawqe panaykuna, yuyariychis kayta: qankunaqa amayá nishuta rimaqchu kaychis. Aswanqa dispuesto kaychis uyarinaykichispaq. Hinaspapas qankunaqa amayá imamantapas facillatachu phiñakuychis.

²⁰ Ichaga pipas facillata phiñakuqqa, manan Diospa munasqanman hinachu kawsashan. ²¹ Chayraykuyá qankunaqa tukuy millay ruwaykunata, hinallataq tukuy millay huchakunata saquespa kawsaychis. Hinaspa llamp'u sonqowan Diosmanta allin willakuyta chashkikuychis. Chay allin willakuymi ancha atiyniyoy, qankunata salvasunaykichispaq.

²² Qankunaqa amayá uyariqlachu kaychis; sichus uyariqla kaspaqa, kiki-llaykichistan engañakushankichis. Aswanyá Diospa palabranta uyarispa, kasukuychis. ²³ Pipas Diospa palabranta uyarishaspa, mana kasukuq runaqa, espejopi uyanta qawakuq runamanmi rikch'akun. ²⁴ Chay runaqa espejopi uyan qawakusqantaqa ripuspa hinallan qonqarapun. ²⁵ Ichaga Diospa ch'uaya palabranqa cheqaq kasqanraykun, tukuy huchakunamanta librawan-chis. Chaymi niykichis, sichus qankuna Diospa palabran uyarisqaykichista, mana qonqaspa, kasukunkichis chayqa, imataña ruwasppas kusionan kan-kichis. ²⁶ Sichus pipas religioso tukun, manataq parlasqanta controlayta atinchu chayqa, pay kikitin engañakun; religionnintaq mana ni imapaqqas valenchu. ²⁷ Diospi cheqaqtapuni creeyqa kaymi: mana taytayoq otaq mana mamayoq ñak'ariq warmakunata visitaspa yanapaymi, ñak'ariq viudakunata visitaspa yanapaymi, hinallataq kay pachapi tukuy millay hucha ruwayku-nata vencespa kawsaymi. Chaykuna ruwaymi cheqaq religionqa.

Pitapas ama desprecianamanta

2 ¹ Wawqe panaykuna, qankunaqa ancha atiyniyoy Señorninchis Jesu-cristopin iñirankichis. Chayraykuyá qankunaqa llapallan runakunata allinta khuyakuychis, ama ni pitapas despreciaspa. Hinasppas qankunaqa amayá wakin runakunamanta aswan más allin kanaykichispaqchu creekuy-chis. ² Piensariychis, sichus ishkay runakuna huñunakusqaykichis lugarman haykumunkuman, huknin allin p'achasqa hinallataq qorimanta anilloyoq ima, hukninñataq wakcha runa, thanta p'achallayoq. ³ Hinaqtin qankuna chay allin p'achayoq runata sumaqa chashkispaykichis, khaynata niwaqchis: “Qanqa kay allin kaq asientopi tiyaykuy”, nispa. Huknin wakcha runataña-taq niwaqchis: “Qanqa chayllapi sayaykuy”, otaq “Kay pampallapi tiyaykuy”, nispa. ⁴ Sichus saynata juzgaspaykichisqa, runamasiykichistan desprecias-hankichis. Hinaspan qankunaqa sonqoykichispi mana allin justiciata ruwaq juezkuna hinaña kashankichis.

⁵ Khuyasqay wawqe panaykuna, uyariychis kayta: Diosqa kay pachapi wak-chakunatan aklakuran, iñiyninkupi qapaq kanankupaq. Paykunan Diospa prometesqan wiñay kawsayta chashkinqaku. Chay wiñay kawsaytan Diosqa prometeran llapallan khuyakusqan wawankunaman. ⁶ Kunan tapusqaykichis, ¿imanaqtintaq qankunari wakchakunata maltrataspa, despreciaschankichis? ¿Manachu qapaq runakuna qankunataqa maltrataspa, carcelkunamanraq churashasunkichis? ⁷ Ichaga noqanchismi Señorninchis Jesucristopi creesqan-chisrayku cristiano sutiwan sutichasqa kashanchis. Chayri, ¿manachu chay qapaq runakunaqa noqanchista k'amiwaspanchisqa Salvadorninchis Señor Jesucristota k'amispa despreciaschankú?

⁸ Sichus qankunaqa Diospa aswan más importante leyninta kasukushanki-chis chayqa, allintan ruwashankichis. Chay leypin khaynata nishan: “Runa-masiykita khuyakunki qan kikiykita hina”, nispa [Levítico 19.18].

⁹ Ichaqa sichus qankuna wakinta despreciaspa, wakinmanñataq sayapakuspa favorecenkichis chayqa, huchallikushankichismi. Saynata ruwaspaqa, Diospa leyninpa contranpi kaspan, huchayoq kashankichis. ¹⁰ Sichus leypi llapallan kamachikuykunata kasukushaspa, ch'ullalla leytapas mana kasukunkichishchu chayqa, llapallan leykunatapas mana kasukushawaqchishchu hinan kashankichis. ¹¹ Kikin Diospunin khaynata niran: “Aman waqllikunkichu”, nispa. Hinaspapas nillarantaqmi: “Aman pitapas wañuchinkichu”, nispa. Sichus mana waqllikushaspa, pitapas wañurachinkichis chayqa, ñan leyman hinaqa huchayoqña kashankichis. ¹² Chaymi niykichis, juicio p'unchawpiqa Diosmi juzgasunkichis Jesucristopa kamachikuyninman hina. Chay kamachikuyman hina kawsaspaykichismi, qankunaqa tukuy huchamanta librasqa kashankichis. Saynaqa imata rimaspapas, hinallataq imata ruwaspapas, chay kamachikuywan juzgasqa kanaykichista yachaspayá, allinta kawsaychis. ¹³ Pipas runamasinta mana khuyapayaqtaqa Diospas juicio p'unchawpiqa mana khuyapayaspan juzganqa. Ichaqa runamasinta khuyapayaqtan Diospas khuyapayanqa.

Diospi iñispaqa allin kaqkunata ruwanamanta

¹⁴ Wawqe panaykuna, sichus pipas ninman: “Noqaqa Diospin iñini”, nispa, ichaqa saynata nishaspan mana allintachu comportakunman chayri, ¿imapaqtaq valenman Diospi saynata iñisqanrí? Manan ni imapaqpas valenmanchu. Chaymi niykichis, saynata iñisqanqa manan salvanqachu. ¹⁵ Piensarisunchis, sichus Jesucristopi creeq wawqe pananchiskuna mana p'achayoq otaq mana mikhunayoq kashanman, ¹⁶ hinaqtin hukniykichis khaynata niwaqchis: “Diosyá anchata bendecisunki; allinta p'achakuspayki saqsanaykikama mikhuy”, nispa. Ichaqa manataq qoykuwaqchu ima p'achallatapas p'istukunanpaq, nitaq mikhunatapas mikhunanpaq chayri, ¿imapaqtaq valen chay nisqaykirí? ¹⁷ Saynallataqmi pi runapa Diospi iñisqanpas manan valenchi ni imapaqpas, sichus allin kaqkunata mana ruwaqtinqa.

¹⁸ Wakinqa ninkumanmi: “Noqaqa Diospin cheqaqta iñini”, nispanku. Wakinñataqmi ninkuman: “Noqaqa allin kaqkunatan ruwani”, nispanku. Paykunatan noqaqa khaynata tapuyman: ¿Imaynataq iñiyniykitari rikuchiwankiman, allin kaqkunata mana ruwashasparí? Noqan iñiyniyta rikuchisqayki, allin kaqkuna ruwasqaywan. ¹⁹ ¿Greenkichu Diosqa ch'ullalla kasqanta? Allinmi sayna creesqaykiqa. Ichaqa demoniokunapas Diospiqa creenkun; hinaspan manchakuymanta khatatatankuraq. ²⁰ Saynaqa amayá qanqa huk roqro uma runa hinachu piensay. Sichus qan ninki: “Noqaqa Diospin iñini”, nispa, ichaqa manataq Diospa munasqanman hinachu allin kaqkunata ruwaspa kawsanki chayqa, chay iñisqaykiqa manan ni imapaqpas valenchi. ²¹ Ñawpaq abuelonchis Abrahammi wawan Isaacta sacrificananpaq altarpa hawanman churaran. Chayta rikuspanmi, Diosqa Abrahamta aceptaran huk justo runata hina. ²² Kunan qawariy, Abrahamqa Diospi cheqaqtapuni iñispanmi, Diospa kamachisqanman hina ruwaran. Chaymi Diosqa Abrahamta yanaparan, paypi aswan mastaraq iñinanpaq. ²³ Abrahampa sayna ruwasqanwanmi, paymanta Bibliapi nisqan cumplikuran: “Abrahamqa Diospa prometesqanpin anchatapuni confiaran. Chaymi Diosqa payta qawaran mana huchayoq justo runata hina”, nispa. Chayraykun Abrahammantaqa niranku: “Diospa amigonmi”, nispanku.

²⁴Chay qawasqanchisman hinaqa, Diosqa manan iñisqanchisraykullachu justo runata hinaqa chashkiwanchis, aswanqa allin kaqkunatapas ruwasqanchisraykun. ²⁵Saynallataqmi qolqerayku cuerponta vendespa ashka qariku-nawan puñuq Rahab warmiwanpas pasaran. Paymi llaqtanta averiguananpaq hamuq Diospa wawan runakunata wasinpi chashkispas pakaran; hinallataq huk law ñanninta ishkapakunankupaq yanaparan ima. Chayraykun Diosqa mana huchayoy warmita hinaña paytaqa aceptaran. ²⁶Ichaqa imaynan huk wañusqa runapa cuerponpas mana kawsayniyoq kashan, saynallataqmi Diospi iñishaspa, mana allinkunata ruwaq runaqa, Diospa ñawpaqninpiqa wañusqa hina kashan.

Rimasqanchista controlakunamanta

3 ¹Wawqe panaykuna, qankunamantaqa manan llapallaykichishchu yachachiqqa kawaqchis. Hinaspapas qankunaqa ñan yachankichishña, Diosqa llapallan yachachiqkunatan aswan mastaraq juzgawasunchis. ²Runakunaqa llapallanchismi tukuy imaymanapi pantanchis. Ichaqa pipas rimasqanta controlakuqmi allin yachayniyoq runa. Chay runan lliw cuerpontapas controlayta atinman. ³Noqanchisqa huk caballotan bozalwan senq'apanchis, munasqanchisman hina controlananchispaq. ⁴Saynallataqmi huk uchuychalla timonwan huk hatunkaray barcotapas munasqanku lawman apanankupaq controlanku. Hinaspan nishuta wayra-wayramuqtinpas, chay uchuychalla timonwanmi controlanku. ⁵Saynallataqmi qallunchispas uchuychalla kashaspa, tukuy munasqanta alabakuspa dañota ruwan, imaynan chikachallan ninapas, hatunkaray monteta rupharuspa, nishu dañota ruwan chay hinata. ⁶Saynallataqmi qallunchiswan rimasqanchis palabrakunapas nina hina. Cheqaqtapunin niykichis, runakunapa qallunqa mana allinkunatan riman. Chaymi qallunchisqa uchuychalla kashaspanpas ancha atiyiniyoq, runakunata dañota ruwananpaq, imaynan kikin infiernomanta ninapas lloqsimushanman chay hinaraq. ⁷Runakunaqa atinkun mansoyachiyta tukuy imaymana phiña animalkunata, alton phawaq animalkunata, mach'aqwaykunata, hinallataq lamar qochapi kaq animalkunatapas. ⁸Ichaqa manan qallunchis-taqa controlayta atinchishchu. Chaymi rimasqanchis millay palabrakunaqa, mach'aqwaypa venenon hina, runamasinchista dañota ruwan. ⁹Chay qallunchiswanmi Diosta alabanchis. Chayllawantaqmi Diospa rikch'ayninman hina unanchasqa runamasinchistapas maldecinchis. ¹⁰Ichaqa chay ch'ullalla siminchismantan lloqsimun bendeciypas hinallataq maldecipyas. Wawqe panaykuna, sayna ruwasqanchisqa manan allinchi. ¹¹¿Acaso huk pukyullamanta lloqsimunmanchu mishk'i unu p'ushqo unupiwan kushka? ¹²Wawqe panaykuna, higos sach'aqa manan aceitunastaga ruruyta atinmanchu, nitaqmi uvas plantapas higostaga ruruyta atinmanchu. Saynallataqmi huk pukyumantaqa, p'ushqo unupas, nitaq mishk'i unupas kaq t'oqollaman-taga lloqsimunmanchu.

Yachayta Dios qowasqanchismanta

¹³¿Pipas qankuna ukhupiri kashanchu yachayniyoq hinallataq yuyayniyoq? Sichus pipas yachayniyoq kaspaga, allin comportakusqanpi, hinallataq yachayniyoq kasqanrayku humildadwan imatapas ruwasqanpiyá

reqsichikuchun. ¹⁴ Ichaqa sichus qankuna imatapas ruwankichis envidiakuspa, otaq kkillaykichispaq tukuy imatapas munapayaspa chayqa, llakisqa hinallataq renegasqa iman kawsankichis. Sayna kawsasqaykichiswanqa amayá alabakuychishchu. Sichus alabakuspaykichisqa, cheqaq kaqpa contranpi llullakuspan kawsashankichis. ¹⁵ Ichaqa saynata piensaspa, chaykunata ruwasqaykichisqa manan Diosmantachu hamun; aswanqa kay pachamanta, hinallataq demoniokunapa partenmantan hamun. ¹⁶ Chayraykun niykichis, maypichus kan envidianakuy hinallataq pay kkillanpaq imatapas munaykuna, chaypin kallantaq ch'aqwanakuykuna hinallataq tukuy clase maldad ruwaykuna ima. ¹⁷ Ichaqa Diospa yachayninta chashkiq runakunaqa, tukuy imapi sumaqa kawsaspankun, ch'uya sonqoyoq kanku. Hinaspan kaykunata ruwanku: runamasinkuwanmi haw kallapi kawsanku, runamasinkutan sumaqa khuyakunku, llamp'u sonqoyoqmi kanku, ñak'ariqkunatapas llakipayaspan yanapanku, allin kaqkunatan ruwanku, llapallan runamasinkutapas iguallatan tratanku, hinallataqmi pitapas mana engañaspanku kawsanku. (Saynata kawsaq runakunan cheqaq cristianokunaqa kanku). ¹⁸ Pipas wakin runamasinta haw kalla kawsanankupaq yanapaqtan, Diosqa yanapanqa haw kalla kawsananpaq. Chay haw kalla kawsayninmi chay runapaqqa huk premio hina kanqa.

Kay pachapi ch'aqwanakuykunamanta

4 ¹ Qankuna ukhupiri, ¿maymantataq maqanakuykunapas ch'aqwanakuykunapas rikhurin? Chaykunaqa millay munapayaykuna sonqoykichispi kasqanmantan rikhurin. Chay mana allin munapayaykunan qankunapa cuerpoqkichispi kaspa, qankunata dominayta munashasunkichis. ² Chaymi qankunaqa tukuy imayoq kayta anchata munashankichis. Ichaqa manan conseguinkichistaqchu. Chayraykun qankunaqa envidioso kaspa, runamasiykichista asta wañuchinkichis ima; ichaqa manataqmi conseguinkichistaqchu ima munasqaykichistapas. Chayraykun qankunaqa discutinakuspa, hinallataq maqanakuspa ima kawsashankichis. Ichaqa manan tarinkichishchu ima munasqaykichistapas, Diosmanta mana mañakusqaykichisrayku. ³ Hinaspapas qankunaqa, kikiykichispa kusikunaykichispaqmi, imatapas munashankichis. Chaymi Diosmanta mañakuspaqa, mana ni imatapas chashkinchishchu, mana allin sonqowan mañakusqaykichisrayku. ⁴ ¡Ay, Diosta mana kasukuq runakuna! ¿Manachu yachankichis kay pachapi runakunapa mana allinkuna ruwasqanta ruwaspaqa, Diospa enemigon kasqaykichista? Pipas kay pachapi mana allin kaqkunallata ruwaqkunaqa, Diospa enemigonmanmi tukun. ⁵ Qankunari, ¿creenkichishchu Bibliapa mana valeq kananpaq? Manan chayqa saynachu. Bibliapin khaynata nishan: “Diospa Santo Espiritunmi noqanchispi kaspa, anchata khuyakuwanchis. Chaymi Santo Espirituqa anchata munan Diosllapaqña kananchista”, nispa. ⁶ Hinaspapas Diosqa cheqaq khuyakuynintan astawanraq noqanchisman rikuchiwanichis. Chaymantan Bibliapi khaynata nishan:

“Diosqa paytukuq runakunapa contranpin kashan.

Ichaqa humildadwan kawsaq runakunataqmi, sumaq

khuyakuyninwan yanapan”, nispa

[Proverbios 3.34].

⁷ Saynaqa Diosmanyá tukuy sonqoykichiswan kutirikuspa, payta kasukuychis. Saynallataq diablopa contranpi ima hatariychis. Saynata hatariytiykichismi,

diabloqa qankunamanta ayqekunqa. ⁸ Diosman qankuna ashuyuqtiykichisqa, Diospas qankunamanmi ashuykamusunkichis. ¡Huchasapa runakuna, son-qoykichismanta tukuy huchakunata orqoychis! ¡Diostrapas hinallataq kay pachapi kaqkunatapas qatikuy munaq runakuna, qankunaqa sonqoykichista limpiaspa, Diosllata qatikuychis! ⁹ ¡Tukuy mana allinkuna ruwasqaykichismanta llakikuspa, waqaychis! ¡Asikunaykichismantaqa aswan waqaychis; saynallataq kususqa kasqaykichismantapas, aswan llakikuychis! ¹⁰ Señorninchispa ñawpaqninpi k'umuyukuspa, humillakuychis; saynata ruwaqtiyki-chisqa, payqa hatunchasunkichismi.

Creyentepura ama criticanakunamanta

¹¹ Wawqe panaykuna, qankunaqa amayá hukniykichis hukniykichispa contranpiqa rimaychishchu. Sichus pipas wawqenpa contranpi rimaspa criticaqqa, Diospa kamachisqan leypa contranpin rimashan. Aswanmi qankunaqa, Diospa leyninta kasukuspa, runamasiykichistaqa mana critica-naykichishchu. Sichus criticankichis chayqa, juezpas kashawaqchis hinan kashankichis. ¹² Diosmi leytaqa qowanchis. Payllataqmi cheqaq juezpas. Payllataqmi runakunata salvaqpas, hinallataq runakunata condenaspa castigaqpas. Chayri, ¿pitaq qanri creekunki runamasiykita huchachaspa, juzganaykipaqri?

Ama alabakuychu paqarin p'unchaw imapas ruwanaykimanta

¹³ Uyariwaychis khaynata niqkuna: “Kunanpas paqarinpas waq llaqtata risunchis. Hinaspa chaypi huk wata kamusunchis. Hinaspa negociota ruwamuspa, ashka qolqeta ganamusunchis”, nispa niqkuna. ¹⁴ Ichaqa qankunaqa manan yachankichishchu imachus paqarin pasasunaykichistaqa. Qankunaqa kankichis huk pacha phuyu hinallan, huk ratolla rikhurimuspa, chaymanta chinkarapuqlla. ¹⁵ Aswanmi qankunaqa khaynata piensanaykichis: “Sichus Dios munaqtinqa kawsasunmi, hinaspan ima piensasqanchistapas ruwasunchis”, nispa. ¹⁶ Ichaqa kunanmi qankunaqa paytukusqallaña kashankichis, kikiykichista alabakuspa imapas ruwanaykichismanta. Sayna alabakusqaykichisqa manan allinchu. ¹⁷ Sichus qankuna allin kaqkunata ruwayta yachas-haspaykichis, mana ruwankichishchu chayqa, huchallikushankichismi.

Qapaq runakuna runamasinta ñak'arichisqanmanta

5 ¹ ¡Qapaq runakuna, uyariychis! Qankunamanmi qepa tiempokunapi ancha sasachakuykuna hamusunkichis. Chayraykuyá qankunaqa llakikuymanqa qaparisparaq anchata waqaychis. ² Qankunapa tukuy kapuqniykichisqa ismunqan. Saynallataqmi p'achaykichistapas phuyu uru mikhu-punqa. ³ Qankunapa qoriykichispas qolqeykichispas mana valorniyocmanmi tukunqa. Chay mana serviq qori qolqeykichismi juicio p'unchawpiqa qankunapa contraykichispi huk prueba hina kanqa, ninawan hina castigasqa kanaykichispaq. Saynataqa castigasqa kankichis, (pobrekunata mana yanapaspa), qepa tiempopi qori qolqeta huñusqaykichisraykun. ⁴ Qankunaqa cosechaykispi llank'apakuqniykichismanmi mana pagapuspa engañarankichis. Paykun qaparispa quejakushanku qankunapa contraykichispi. Chaymi paykunapa quejakusqankuta ancha atiyniyoq Dios Tayta uyarirun. ⁵ Qankunaqa kay

pachapin kawsarankichis qapaq kaykunapi, aycha cuerpoykichispa munasqanta ruwaspaykichis. Saynata kawsaspan, qankunaqa anchata wirayashankichis, imaynan huk animaltapas wirayachinku ñak'ana p'unchawpaq hinata. ⁶Qankunaqa mana huchayoq runakunatan juezkunapa ñawpaqninpi yanqamanta acusarankichis, wañuchisqa kanankupa. Ichaqa saynata acusashaqtiykichispa, paykunaqa manan ni defiendekuytapas atirankuchu.

Ñak'ariykunapi pacienciayoc kanamanta

⁷Chayqa wawqe panaykuna, pacienciakuychis Señorninchis kutimunan-kama. Imaynan chakrapi llank'aq runapas tarpunanpaq para-parananta suyakun, hinallataq cosechananpaqpas para pasananta pacienciawan suyakun, chay hinatayá Señorninchistaqa suyakuychis. ⁸Saynallataqyá qankunapas pacienciayukuspa iñinyikichispi firmeta sayaychis. Señorninchis Jesucristopa kutimunan p'unchawqa cercallañan kashan.

⁹Wawqe panaykuna, qankunaqa amayá qankunapura quejanakuspachu kawsaychis. Sichus saynata kawsaqtiykichisqa, Diosmi juzgaspa castigasunkichis. Payqa juez hinan ña punkuykichispiña listo kashan haykumunanpaq.

¹⁰Wawqe panaykuna, qankunaqa ñawpaq profetakunapa ejemplo qosusqaykichistayá qatikuychis. Paykunan ñak'ariypiña kashaspankupas, pacienciakuspa Señorninchismanta willakuranku. ¹¹Paykunan tukuy ñak'ariykunata soportasqankurayku, huk allin ejemplo hina noqanchispaq karanku. Saynata kawsasqankuraykun, Dios Taytanchisqa paykunata anchata bendeciran. Hinaspapas qankunaqa uyarirankichismi Jobwan imas pasasqanmantaga. Ichaqa chay tukuy sasachakuykunata pasaruqtiinñan, Diosninchisqa tukuy imakunata qoran. Chay ruwasqanwanmi Diosqa rikuchiwanichis khuyapayakuq kasqanta, hinallataq llakipayakuq kasqantapas.

¹²Ichaqa wawqe panaykuna, qankunaqa amayá juramentotaqa ruwaychishchu hanaq pachapa sutinpipas, nitaq kay pachapa sutinpipas, nitaq imapa sutinpipas. Qankunaqa “arí” niychisyá cheqaq kaqtinqa, “manan” niychistaq mana cheqaq kaqtinqa. Saynata rimaqtiykichismi Dios Taytanchisqa mana qankunataqa castigasunkichishchu.

Cheqaqta creespa mañakunamanta

¹³Sichus pipas qankuna ukhupi llakisqa kaspaqa, Diosmanta mañakuchun. Sichus pipas qankuna ukhupi kuisqa kaspaqa, takikunata takikuspa Diosta alabachun. ¹⁴Sichus pipas qankuna ukhupi onqosqa kaspaqa, iglesiapi liderkunata waqyachimuchun, paykuna aceitewan llusispanku, Diosmanta mañapunankupa. ¹⁵Saynata, Diospi cheqaqta creespa, mañakuqtinkuqa, chay onqosqa runataqa Diosmi sanoyachispa, sayarichinqa. Sichus huchayoq kaqtinqa, (huchanmanta wanakuqtinmi), Diosqa huchantapas perdonanqa. ¹⁶Chayraykuyá qankunapura huchaykichista willanakuspa, Diosmanta mañakuychis. Saynata mañakuqtiykichismi, Diosqa (huchaykichista perdonaspa) sanoyachisunkichis. Hinaspapas Diosta kasukuq justo runapa Diosman mañakusqanqa ancha atinyoqmi. ¹⁷Kayta yuyariychis, profeta Eliaspa noqanchis hina runallan karan. Paymi ichaqa tukuy sonqowan Diosmanta mañakuran para ama paramunanpaq; chaymi paraqa mana paramurancho kinsa wata soqta killan. ¹⁸Chaymantan Eliasqa kaqmanta mañakuran; hinaqtinmi para-paramuran. Chaymi tarpusqankupas allinta rururan.

¹⁹Wawqe panaykuna, sichus Señorninchis Jesucristopa cheqaq ñanninmanta karunchakuq runata mayqenniykichispas yanapaspa, Señorninchis Jesucristopa ñanninman kutichimunqa chayqa, ²⁰kayta yachaychis: chay yanapaq runaqa chay huchapi kawsaq runatan yanapashan, saynapi chay pantaypi kaq runa ashka huchankunamanta wanakuqtin, payta Dios perdonaspa, wiñay wañuymanta salvananpaq. Amén.

1 PEDRO

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribieran?** Kay cartataqa apóstol Pedron escribieran (1 Pedro 1.1). Pedroqa Silvanopa yanapayninwanmi kay cartataqa escribieran (1 Pedro 5.12). Pedroqa Señor Jesucristopa akllasqan apostolninmi karan (Mateo 10.2). Pedropa huknin sutinmi karan Simón (Juan 1.42). Payqa manaraq Jesucristopa discipulon kashaspanqa, challwata challwaqmi karan (Mat 4.18-20).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 60 otaq 64 watakunapin.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Ponto, Galacia, Capadocia, Asia hinallataq Bitinia provincia lawkunapi ch'eqesqa kaq Israel nacionniyoq creyentekunapaqmi, hinallataq huk nacionniyoq creyentekunapaqwan ima (1 Pedro 1.1).
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Jesucristopi creeq runakuna ashka provinciakuna ukhupi ch'eqesqa, hinallataq qatikachasqa kaspanku, kallpanchasqa kanankupaqmi (1 Pedro 1.1).
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Imaynan Jesucristopas ñak'ariran, saynata ñak'arispaga, qankunapas anchatayá kusikuychis. Saynata ñak'arispaykichismi, Jesucristo kay pachaman kutimuqtin, qankunaga anchata kusikunkichis, paypa sumaq k'anchayninta, hinallataq tukuy atiyninta rikuspaykichis” (1 Pedro 4.13).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqan kashan:
 - (1) Diosta alabaspa kawsananchismanta (1 Pedro 1.1-12)
 - (2) Diospa munasqanman hina kawsananchismanta (1 Pedro 1.13 asta 2.12)
 - (3) Autoridadkuna respetanamanta (1 Pedro 2.13-25)
 - (4) Sasachakuy tiempopi imaynatas kawsananchismanta (1 Pedro 3.1 asta 4.19)
 - (5) Iglesiapi liderkuna, hinallataq llapallan creyentekunapas humildadwan kawsananchismanta (1 Pedro 5.1-14)

Cartapa gallariyninmanta

1 ¹Noqan Señorninchis Jesucristopa apostolnin Pedro kani. Chaymi kay cartata escribimuykichis llapallaykichis kay provincia lawkunapi ch'eqesqa tiyaqkunaman: Ponto lawpi, Galacia lawpi, Capadocia lawpi, Asia lawpi, hinallataq Bitinia lawpi tiyaqkunamanwan ima. ²Dios Taytanchisqa ñawpaqmantapacharaqmi qankunataqa ña reqsisurankichishña. Chayraykun payqa qankunata akllasurankichis, wawankuna kanaykichispaq. Saynallataqmi Santo Espiritupas yanapashasunkichis, amaña huchapi kawsaspa,

aswan Jesucristota kasukuspa kawsanaykichispaq. Saynallataqmi Jesucristo-pas yawarninwan llapallan huchaykichiskunamanta limpiasunkichis.

Chaymi noqaqa Diosmanta mañakushani, qankunata tukuy imapi yana-paspa, haw kallata kawsachisunaykichispaq.

Diospa alabaspa kawsananchismanta

³ Alabasqa kachun Señorninchis Jesucristopa Dios Taytanqa. Paymi ancha khuyakuq kaspan, Señorninchis Jesucristota wañusqanmanta kawsarichis-pan, mosoq kawsayta qowaranchis, payllapiña allinta confiaspa kawsanan-chispaq. ⁴ Saynata ruwaspanmi, Diosqa llapallan prometewasqanchis heren-cianchistaqa qowasunchis. Chay mana ismuq, hinallataq mana hayk'aq tukukuq herencianchistan Diosqa cielopi waqaychashan. ⁵ Qankunaqa Diospin creeshankichis. Chaymi Diosqa atiyinwan waqaychasunkichis, salvasqa kanaykichispaq. Chaytan Diosqa nisqanman hina tukukuy p'un-chawpi cumplinga.

⁶ Chayraykuyá qankunaqa ancha kususqallapuni kawsaychis, chikan tiem-pollapaq tukuy clase sasachakuykuna hamusuqtiykichispa. ⁷ Qankunapa iñinyikichisqa ancha valorniyoc qori hinan. Imaynan chay qorita ninaman churanku, allin kasqanta otaq mana allin kasqanta yachanankupa, saynan Jesucristopi iñisqaykichispa probasqa kanqa tukuy problemakunawan. Sichus tukuy problemakuna hamusuqtiykichis, mana ishkayaspa, Jesucris-topi confiankichis chayqa, qankunapa iñinyikichismi chay tukukuq qori-mantapas aswan más allinraq kanqa. Saynata kawsaqtiykichismi, Jesucristo kay pachaman kutimuspa, qankunata anchata alabaspa, hatunchasunkichis.

⁸ Qankunaqa Señorninchis Jesucristotan mana hayk'aq rikushaspaykichis-pas, anchatapuni khuyakuspa, paypi creeshankichis. Chaymi anchata kusik-uspa kawsashankichis. Chay kusikuyqa ancha sumaqmi; palabrallanchiswan imayna kasqanta mana niy atiyraq. ⁹ Chaymi qankunaqa salvasqa kankichis, Diospi creesqaykichisrayku.

¹⁰ Diosmanta willakuq profetakunan ñawpaq tiempokunapi allinta estu-diaspanku willakuranku, kay pachapi runakunata Dios anchata khuyakuspa salvawananchismanta. ¹¹ Chaymi Jesucristo manaraq kay pachaman hamus-haqtin, paypa Espiritun chay profetakunaman yachachiqtin, paykuna willa-kuranku Diosmanta Hamuq Salvador imayna ñak'arinanmanta, hinallataq ñak'arisqanpa qepantapas hatunchasqa kananmantawan ima. Chay profeta-kunan yachayta munaranku, pis chay Salvador kasqanmanta, hinallataq hayk'aq hamunanmantawan ima. ¹² Ichaqa chay profetakunapa willakus-qankuqa manan paykunapa tiemponkupaqchu karan, aswanqa noqanchispa tiemponchispaqmi. Chaytan Diosqa paykunaman entiendechiran ashka watakuna antestaraq. Chay allin willakuytan Jesucristomanta yachachikuq-kunaqa chayraq qankunaman willasurankichis, cielomanta hamuq Santo Espiritupa ancha atiyinwan. Chay willakuykunatan cielopi angelkunapas yachaytapuni munanku.

Diospa munasqanman hina kawsananchismanta

¹³ Chayraykuyá qankunaqa listolla kaspaykichis, allintapuni piensas-paykichis imatapas ruwaychis, saynapi sapa kutin allin kaqta ruwaspa

kawsanaykichispaq. Saynata kawsaspayá, Señorninchis Jesucristopi allinta confiaspa, kayta yuyaychis: payqa kutimuspanmi, ancha kusikuywan qankunata chashkispas, salvasunkichis. ¹⁴ Qankunaqa Señorninchis Jesucristomanta allin willakuykunata manaraq yachashaspaykichisqa, tukuy ima munasqaykichis millay huchakunata ruwaspan kawsarankichis. Kunanqa Diospa cheqaq wawankuna kasqaykichisraykuyá, Diosta allinta kasukuspa kawsaychis. ¹⁵ Imaynan Diospas mana ni ima huchayoq ch'uya; saynayá qankunapas tukuy huchakunamanta ch'uyanchasqa kaychis. ¹⁶ Ichaqa Bibliapin khayna escribisqa kashan: “Noqaqa mana ni ima huchayoq ch'uyan kani; saynallataqyá qankunapas tukuy huchamanta karunchakuspa ch'uya kaychis”, nispa [*Levítico 19.2*].

¹⁷ Diosqa pimanpas mana sayapakuspallan, llapallan runakunata juzganqa. Chaymi Diosqa runakunapa ruwasqanman hina, castiganqa otaq premionta qopunqa. Saynaqa sichus qankuna ninkichis: “Papayqa Diosmi” nispa chayqa, Diosta allinta respetaspa, forastero runakuna hina sapa p'unchaw kay pachapi kawsaychis. ¹⁸ Ichaqa Diosta mana kasukuq ñawpaq abueloykichis-kunapa yachachisusqaykichisman hinallan qankunaqa ñawpaqta kawsarankichis. Saynata mana imapaq valeq huchapi kawsashaqtiykichismi, qankunataqa Dios salvasurankichis. Saynataqa salvasurankichis manan kay pachapi tukukuq qoriwan nitaq qolqewan pagaspachu, ¹⁹ aswanqa Señorninchis Jesucristopa ancha valeq yawarninwanmi. Paymi cruzpi sacrificasqa wañuran, mana ni ima faltayoq cordero hina. ²⁰ Diosqa kay pachata manaraq unanchashaspanmi, Wawan Jesucristota destinaran, noqanchispa rantinchispi wañunanpaq. Chaymi Señorninchis Jesucristoqa tiempo cumplikuqtin kay pachaman hamuran salvawananchispaq. ²¹ Hinaspapas Diosmi Jesucristoqa wañusqakuna ukhumanta kawsarichimuspa, hatuncharan, saynapi Diospi qankuna creenaykichispaq, hinallataq mana ishkayaspa, paypi allinta confianaykichispaq ima.

²² Chaymi kunan qankunaqa {Santo Espiritupa yanapayninwan} Diospa cheqaq willakusqanta kasukuspa, tukuy huchakunamanta karunchakuspaykichis, ch'uyanchasqa sonqoyoqña kaspera, creyentepura cheqaqta khuyanakushankichis. Chayraykuyá qankunaqa tukuy sonqoykichiswan aswan mastaraq sumaqta khuyanakuspa kawsaychis. ²³ Qankunaqa mosoqmantan nacerankichis (Jesucristopi creesqaykichisrayku). Chay mosoqmanta naceyqa manan kay pachapi tayta mamaykichismantachu; aswanqa Diospa palabrantay uyarisqaykichisraykun. Diospa palabranqa wiña-wiñaypaqmi; hinaspapas mana hayk'aq tukukuqmi. ²⁴ Bibliapin nin khaynata:

“Llapallan runakunaqa qora hinallan.

Runakunapa atiyinpas, hinallataq yachayninpas qorapa t'ikan hinallan.

Qoraqa ch'akipullanmi; t'ikanpas wishñikullanmi.

²⁵ Ichaqa Diospa palabranmi wiña-wiñaypaq;

hinaspapas mana hayk'aq tukukuq”, nispa [*Isaías 40.6-8*].

Diospa chay palabranmi allin willakuyqa. Chaytan (Señorninchis Jesucristomanta) willakuqkuna qankunaman willasurankichis.

2 ¹ Chayraykuyá qankunaqa huchaykichismanta karunchakuspa kawsaychis, ama llullakuspa, ama ishkay uya kaspera, ama envidianakuspa,

hinallataq ama cuento q'epi ima kaspa. ²Aswanqa chayllaraq nacemuq wawakuna imaynan mamanpa lechenta munanku, saynallataqyá qankunapas Diospa palabrantaqa aswan mastaraq munaychis. Saynapi aswan mastaraq yachaqtikyichismi, Diospi ñiniykichisqa aswan mastaraq yapakunqa, hinallataq salvasqa ima kankichis. ³Hinaspapas ñan qankunaqa yachankichishña, Diosqa sumaq llamp'u sonqo kasqanta.

Jesucristoqa kawsaq rumi hina kasqanmanta

⁴Señorninchis Jesusmi kawsaq rumiqa. Chay rumitan runakunaqa: “Manan valenchu”, nispa, despreciaranku. Ichaqa Diospaqmi chay despreciasqanku rumiqa allin akllasqa sumaq rumi karan. Chayraykuyá qankunaqa payman ashuyuychis. ⁵Qankunapas kawsaq rumikuna hinan kankichis. Chaymi Diosqa qankunawan paypa tiyanan templonta perqashan. Chay templopin qankunaqa Diosta serviq sacerdotekuna hina kashankichis, saynapi Señor Jesucristontakama, mana rikuy atina Diosman agradaq ofrendakunata qonaykichispaq. ⁶Chayraykun Diospas Bibliapi Jesucristomanta khaynata niran:

“Noqan Jerusalén llaqtapi churasaq huk allin akllasqa rumita.

Chay rumin wasipa esquinanpi churasqa kanqa, enteron wasita sostienenanpaq.

Chay rumin wasipa cimientonpi allin kaq importante rumiqa.

Chaymi pipas chay allin rumipi confiaqqa, mana engañasqachu nitaq p'enqachisqachu kanqa”, nispa [Isaías 28.16].

⁷Jesucristopi creeqkunapaqqa chay rumiqa ancha valorniyoqmi. Ichaqa Jesucristopi mana creeq runakunamantan Bibliapi nin khaynata:

“Chay allin kaq importante rumitan albañilkunaqa mana munarankuchu.

Ichaqa chay rumin kunanqa wasipa esquinanpi importante rumi enteron wasipa perqanta allinta sostienen”, nispa [Salmos 118.22].

⁸Saynallataqmi Bibliapiqa, Jesucristopi mana creeqkunamanta, nillashantaq khaynata:

“Ashka runakunan chay rumipi hayt'akuspanku urmanqaku”, nispa [Isaías 8.14-15].

Chay urmaq runakunaqa Diospa palabranta mana kasukuq runakunan kanku. Chaymi paykunaqa destinasqa karanku chay rumipi hayt'akuspa urmanankupaq.

Diospa wawankuna kasqanchismanta

⁹Qankunan ichaqa Diospa wawankuna kankichis. Diosqa qankunatan akllasurankichis, serviqnin sacerdotenkuna kanaykichispaq, Diospa akllasqan ch'uuya nación llaqtan kanaykichispaq, hinallataq Diospa salvasqan familian kanaykichispaq ima. Diosmi qankunataqa tutayaqpi hina, millay huchallapi kawsasqaykichismanta orqosurankichis, Diospa sumaq k'anchayninpi kawsanaykichispaq. Chayraykuyá qankunaqa Diospa tukuy ima ruwasqankunamanta runamasiykichisman willamuychis. ¹⁰Ñawpaqtaqa manan qankunaqa Diospa wawankunachu karankichis. Kunanmi ichaqa Diospa wawankunaña kashankichis. Ñawpaqtaqa manan qankunaqa khuyapayasqachu karankichis. Kunanmi ichaqa Diospa khuyapayasqanña kashankichis.

Diosllapaqña kawsananchismanta

¹¹Khuyasqay wawqe panaykuna, qankunaqa huk law nación llaqtayoq runakuna hinan kay pachapiqa kawsashankichis. Chayraykun ruegakuykichis, cuerpoykichispa munasqan huchakunata ama ruwaspa kawsanaykichispaq. Ichaqa chay huchakunaqa, guerrapi hinan kashan almaykichiswan.

¹²Aswanyá qankunaqa, Diospi mana creeq runakunawan kushka kaspaykichisqa, allinta imatapas ruwaspa kawsaychis, saynapi qankunamanta mana allinkunata yanqa rimashaspankupas, juicio p'unchawpi llapallan runakunamanta Dios cuentata mañaqtin, allin ruwasqaykichista qawaspanku, paykunapas Diosta alabanankupaq.

Autoridadkunata respetanamanta

¹³Qankunaqa llapallan autoridadkunata allinta kasukuychis, saynapi pipas mana allinkunata Señorninchis Jesucristomanta ama rimanankupaq. Roma nación llaqtamanta kamachikamuq reytapas kasukuychisyá. Payqa ashka nación llaqtakunapi kamachiqkunapa jefenmi. ¹⁴Saynallataq kasukullaychistaq sapankama llaqtakunapi kamachiq autoridadkunatapas. Paykunataqa Roma llaqtapi reymi nombramuran, mana allin ruwaq runakunata castiganankupaq, hinallataq allin ruwaq runakunatapas alabanankupaq. ¹⁵Diosqa allin kaqkunata ruwaspa kawsanaykichistan munan. Saynata kawsaqtiykichismi, Diospi mana creeq ignorante sonso runakunaqa, qankunapa contraykichispi rimayta mana atispanku, upallallaña kanqaku.

¹⁶Qankunaqa Diospi creesqaykichisraykun manaña esclavokuna hinañachu kankichis; aswanqa libreñan kankichis. Ichaqa amayá “libreñan kani”, nispaykichishchu, huchakunata ruwaspa kawsaychis. Aswanqa Diospa kamachikusqankunata ruwaspaykichisyá, paypa serviqninkuna hina kawsaychis. ¹⁷Hinallataq llapallan runakunatapas respetaychis. Hinaspa Jesucristopi creeqkunatapas aswan mastaraqyá khuyakuychis. Saynallataq Diosta cheqaqta respetaspaqa, Roma nacionmanta kamachikamuq reytapas respetallaychistaq.

Servikuna kasukuspa kawsanankumanta

¹⁸Sirviente runakunaqa, patronniykichistayá respetaspa, allinta kasukuychis. Ichaqa amayá khuyapayakuq patronnillaykichistachu kasukuychisqa; aswanqa mana khuyapayakuq patronniykichistapas respetaspayá, allinta kasukuychis. ¹⁹Sichus pi runapas Diospi confiaq creyente runata mana imantapas yanqapuni ñak'arichinqa chayqa, Diosmi chay creyentetaqa alabanqa, chay ñak'ariykunata aguantasqanrayku. ²⁰Sichus pi runakunapas huchakuna ruwasqankumanta castigasqa kaspanku, soportanqaku chayqa, ¿imapaqtaq valen chay soportasqankuri? Manan paykunaqa merecenkuchu alabanataqa. Aswanmi paykunaqa razonmanta castigasqa kashanku. Ichaqa sichus pipas huchapi mana kawsasqankumanta castigasqa kankuman chayqa, hinallataq soportankuman chayqa, Diosmi paykunataqa anchata alabanqa, chay ñak'ariykunamanta aguantasqankurayku.

²¹Saynata sufrinaykichispaqmi Diosqa qankunata waqyasurankichis. Ichaqa imaynan kikin Señorninchis Jesucristopas noqanchisrayku ñak'arisa,

huk ejemplota qowaranchis. Saynallataqyá qankunapas tukuy imata pay hina soportaspa kawsaychis. ²² Jesucristoqa manan ni ima huchatapas ruwaranchu, nitaqmi ni llullakuranpashchu. ²³ Hinaspapas Jesucristoqa ima nispaña k'amiqtinkupas, manan kutipakuranchu, nitaqmi wañunanpaq ñak'arichiqnin runakunatapas amenazaranchu. Aswanmi allin justiciawan juzgaq Diosman dejaran, chay runakunata juzgananpaq. ²⁴ Jesucriston huchanchiskunarayku noqanchispa rantinchispi cruzpi wañuran, saynapi huchanchiskunamanta perdonasqa kaspanchis, huchakunata saquespa, allin kaqkunataña ruwaspa kawsananchispaq. Jesucriston k'irisqa karan, saynapi qankunapas sanoyachisqa kanaykichispaq. ²⁵ Qankunaqa chinkasqa ovejakuna hinan ñawpaqtaqa kay pachapi purisharankichis. Kunanmi ichaqa kutiranpunkichishña Jesucristoman. Paymi almaykichistaqa allinta cuidashan, imaynan ovejakunata michipapas allinta cuidashanman hinata.

Casarasqakuna imayna kawsanankumanta

3 ¹ Qankunapas, warmikuna, qosaykichista kasukuspa kawsaychis. Sichus qosaykichis Diospi mana creen chu chayqa, allin kawsasqaykichista rikuspankun, Diosmanta mana ni imatapas rimapayallashaqtiykichis, paykunapas Diospi creen kuman, ² ch'uya sonqoyoq hinallataq respetowan kawsasqaykichista rikusqankurayku. ³ Saynaqa qankunaqa amayá piensaychis, runakuna qawasunaykichispaq sumaq kayllatachu, fino p'achakunawan p'acharukuyllapichu, chukchaykichistapas tukuy clase formapi ñaqch'akuspa arreglakullaypichu, nitaq qorimanta tukuy clase alajakunawan churarukuyllapichu. ⁴ Aswanqa qankunapa sumaq kayniykichisqa sonqoykichis ukhumantanyá lloqsimuchun. Chaykunan sumaq llamp'u sonqoyoq kayqa, hinallataq khuyapayakuspa kawsaypas. Chay llamp'u sonqoyoq kaymi Diospa ñawpaqninpiqa ancha valorniyoy, hinallataq mana ni hayk'aq tukukuy ima. ⁵ Saynatan ñawpaq tiempokunapipas Diospa munasqanman hina kawsaq warmikunaqa, Diospi anchata confiaspanku, qosankuta kasukuspa kawsaranku. ⁶ Saynatan Sarapas qosan Abrahamta kasukuran. Hinaspan respetowan rikuspa, Abrahamtaqa niran: “Señorníy”, nispa. Saynallataqyá qankunapas, ama imatapas manchakuspaykichis, allin kaqkunata ruwaychis. Saynata ruwaspaykichismi, qankunaqa Abrahampa warmin Sara hina kankichis.

⁷ Saynallataq qankunapas qosakuna, warmiykichiswan allinta entiendenakuspa yuyaypi kawsaychis. Yachaychisyá, paykunaqa p'akikuq vaso hina kasqankuta. Chaymi qankunaqa paykunata allinta cuidaspa, hinallataq respetaspa kawsanaykichis. Diosmi paykunamanpas prometeran wiña-wiñaypaq kawsayta qonanpaq. Sichus saynata kawsankichis chayqa, Diosmi qankunapa mañakusqaykichistapas uyarisunkichis. Mana saynata kawsaqtiykichisqa, manan uyarisunkichishchu.

Diostra servisqankurayku ñak'ariqkunamanta

⁸ Qankunaqa llapallaykichisyá, anchata khuyanakuspa, huk sonqolla kawsaychis. Tukuy imata ruwanaykichispaqpas primertayá allinta acordaykuychis, saynapi ch'ulla runa hinalla kawsanaykichispaq. Qankunaqa llamp'u sonqoyá kaychis, hinallataq khuyapayakuq ima. ⁹ Sichus pipas ima mana allintapas qankunapa contraykichispi ruwasuqtiykichisqa, amayá

qankunapas kaqlatachu kutichiyichis. Saynallataq pipas k'amisuqtiykichisqa, amallataqyá qankunapas k'amillaychistaqchu. Aswanqa chay runakunapaqyá Diosmanta mañapuyichis, paykunata Dios aswan bendecinanpaq. Chaypaqmi Diosqa qankunata akllasurankichis, paymanta bendicionninkunata chashki-naykichispaq. ¹⁰Chaymi Bibliapipas khaynata nin:

“Pipas sapa p'unchaw allinta kawsayta munaspaqa,
hinallataq sumaq p'unchawkunatapas rikuyta munaspaqa,
rimasqanta controlakuspayá, ama llullakuspachu
runamasinkunamantaqa ima maltapas rimachun.

¹¹Aswanqa mana allin ruwaykunata dejaspayá, imatapas allin kaqta ruwachun;

hinaspa llapallan runamasinkunawan hawkalla kawsayta mashkachun.

¹²Diosqa cuidanmi allin kaqta ruwaq runakunataqa.

Diosqa uyarinmi allin ruwaq runakunapa imapas mañakusqantaqa.

Diosqa mana allinkunata ruwaq runakunapaqmi ichaqa phiñasqallaña kashan”, nispa [*Salmos 34.12-16*].

¹³Qankuna allin kaqkunallata ruwashaqtiykichisri, ¿pitaq qankunapa contraykichispiri ima mana allinkunatapas ruwanman? ¹⁴Ichaqa allin ruwas-qaykichismanta ñak'arikichis chayqa, mayna kusisqan kankichis. Saynaqa amayá qankunaqa sufrichisuqniykichis runakunataqa manchakuychishchu, nitaq hukmanyaychispashchu. ¹⁵Aswanqa Señorninchis Jesucristotayá son-qoykichispi adoraychis, Señorniykichis kasqanrayku. Hinaspa tukuy tiem-popas listo kaychis, creesqaykichismanta pipas tapusuqtiykichisqa, llamp'u sonqowan, hinallataq respetowan allin clarota testestanaykichispaq. ¹⁶Hinaspapas qankunaqa allinta comportakuychis Jesucristopi creesqay-kichisrayku, saynapi concienciaykichispas limpio kananpaq. Saynata com-portakuqtiykichismi, contraykichispi rimaq runakunaqa, rimasqankumanta p'enqakunqaku.

¹⁷Sichus Dios munanman qankuna sufrinaykichista chayqa, aswanyá allin kaqkunata ruwaspa ñak'ariychis, mana allinkunata ruwaspa ñak'arinayki-chismantaqa. ¹⁸Ichaqa Jesucristopas ch'ulla kutillan huchanchiskunarayku cruzpi chakatasqa wañuran. Payqa mana huchayoq kashaspanpas, ñak'arispán wañuran llapallan huchasapa runakunarayku, saynapi Diosman apawananchispaq. Jesucristotaqa cuerpollantan wañuchiranku; ichaqa Santo Espiritupa yanapayninwanmi kawsarinpuran. ¹⁹Chaymantan Jesucristoqa riran, Santo Espiritupa yanapayninwan, huchallankupi wañuq presochasqa kaq runa-kunapa almanman willamuq. ²⁰Chay huchasapa runakunapa almankunaqa karan ñawpaq Noeypa tiemponpi Diosta mana kasukuq runakunapan. Pay-kunatan Diosqa suyan, huchankumanta wanakuspa, payman kutirikunan-kuta. Ichaqa arcata Noé ruwashaqtinmi paykunaqa Diosta mana kasukuranku-chu. Chaymi para-paramuspa kay pachapi unu hunt'aqtin wañuranku. Ichaqa arcaman haykuq pusaq runakunallan salvasqa karanku unupi wañunanku-manta. ²¹Imaynatan Noeypa tiemponpipas unupi wañunankumanta pusaq runakuna salvasqa karanku, saynallataqmi Diosqa noqanchistapas salvawan-chis, paypi allinta creespa, unupi bautizasqa kaqtinchis. Unupíqa bautizachi-kunchis, manan cuerponchis limpio kananpaqchu, aswanqa huchanchisku-namanta limpiasqa kasqanchista yachananchispaqmi. Diosqa salvawanchis

Jesucristo wañusqanmanta kawsarinpusqanwanmi. ²² Señorninchis Jesucristoqa kawsarimuspanmi, hanaq pacha cieloman ripuran. Hinaspan payqa Diospa phaña ladonpi tiyashan. Chaymantan kamachin llapallan angelkunatapas, atiyniyoq espirítukunatapas, hinallataq kamachiq espirítukunatapas.

Diospa munasqanman hina kawsanamanta

4 ¹ Qankunaqa liston kanaykichis, kay pachapi ñak'arinaykichispaq, imaynan Jesucristopas noqanchista salvawananchispaq kay pachapi ñak'ariran saynata. Pipas Jesucristo hina ñak'arispas kawsaqqas, huchakunamanta karunchakuspan kawsashan. ² Chay huchakunaqa aychanpa munasqanmi. Chaykunamantaqa karunchakun, Diospa munayninman hina allin kaqkunata ruwaspa, asta wañunan p'unchawkama kawsananpaqmi. ³ Qankunaqa unay tiempoñan mana allinkunata ruwaspa, Diospi mana creeq runakuna hina kawsarankichis. Chaymi qankunaqa purirankichis mana controlakuspa, aychapa mana allin munaynin-kunapi, tukuy viciokunapi, millay ruwaykunapi, mach'aykunapi, ch'aqwa fiesta ruwaykunapi, waqllikuykunapi, mana ruwana millay orgía nisqa waqllikuy huchakunapi, hinallataq runakunapa ruwasqan idolokuna yupaychaykunapi ima. ⁴ Ichaqa Jesucristopi creesqaykichisraykun qankunaqa manaña chay millay huchakunataqa ruwankichishñachu. Chaymi chay millay huchallapi kawsaq runakunaqa, mana entiendespa, qankunamanta mana allinkunata rimanku, paykunawan manaña kushka kasqaykichisrayku. ⁵ Ichaqa kawsaqqunatapas hinallataq wañuqkunatapas juzgananpaqmi Diosqa listollaña kashan. Chay juzgan-p'unchawpin chay millay huchakuna ruwaq runakunaqa Diosman cuentata qonqaku. ⁶ Chayraykun Señorninchis Jesucristoqa wañuqkunaman allin willakuykunata willamuran, paykunapas juzgasqa kanankupaq, saynapi Diospi creeq runakunapa espirítunpas Dioswan kawsanankupaq.

Yanapanakunamanta

⁷ Ñan kay pachapa tukukunan p'unchawqa chayamushañña. Chayraykuyá qankunaqa Diosmanta mañakuspa kawsaychis, hinallataq allinta piensaspa imatapas ruwaychis.

⁸ Qankunaqa allinta khuyanakupayá kawsaychis. Cheqaqta khuyanakupay-kichisqa, ima faltaykichistapas perdonanakuytaqa atinkichismi. ⁹ Saynallataqyá Jesucristopi creeqmasyikichistapas ama rimapakuspalla wasiykichispi samaykachiychis. ¹⁰ Qankunamanqa Diosmi sapankamaykichisman qosurankichis huk oficiota, chay oficiowan payta servinaykichispaq. Saynaqa wasipi tukuy kaqkunata allinta cuidaq mayordomo runa hinayá, Diospa oficio qosusqaykichis-wan runamasyikichista allinta yanapaspa kawsaychis. ¹¹ Sichus pipas Diosmanta rimanqa chayqa, Diospa palabranpi nisqanman hinayá rimachun. Sichus pipas runamasinta yanapaspa servinqa chayqa, Diospa qosqan atiywanyá allinta servichun. Saynata ruwaqtiykichismi, runakunaqa Diosta alabanqaku Señorninchis Jesucristontakama. Diosqa ancha sumaq k'anchaypin tiyan, hinallataqmi payqa tukuy atiyniyoq ima. Saynaqa Diosyá wiña-wiñaypaq alabasqa kachun. Amén.

Jesucristopi creesqanchisrayku ñak'arinamanta

¹² Khuyasqay wawqe panaykuna, sinchi ñak'ariykunaña hamuqtin-pas, qankunaqa ama sorprende-kuspayá ama manchakunkichishchu. Chay

sasachakuykunaqa Jesucristopi ñiniykichista pruebaman churananpaqmi, hinaspapas chay sasachakuypi ñak'ariykunaqa pasanapunin kashan. ¹³Imaynan Jesucristopas ñak'ariran, saynata ñak'arispaqa, qankunapas anchatayá kusikuychis. Saynata ñak'arispaykichismi, Jesucristo kay pachaman kutimuqtin, qankunaqa anchata kusikunkichis, paypa sumaqa k'anchayninta, hinallataq tukuy atiyinta rikuspaykichis. ¹⁴Sichus Jesucristopi creesqaykichisrayku pipas k'amisunkichis chayqa, ancha kusikuyniyuqmi kankichis, Diospa ancha atiyniyoq Santo Espiritun qankunapi kasqanrayku. {Qankunata k'amispankuqa Santo Espiritutan k'amishanku. Ichaqa qankunaraykun Diospa Santo Espiritunqa ancha alabasqa}. ¹⁵Sichus pipas sufrinqa chayqa, amayá sufrichun runa wañuchisqanmantachu, mana allinkuna ruwasqanmantachu, suwakusqanmantachu, runa masinpa vidanman metekusqanmantachu. (Kay huchakuna ruwaq runaqa merecenmi sufriyta). ¹⁶Ichaqa sichus pipas Jesucristopi creesqanrayku sufrispaqa, amayá p'enqakuspachu kawsachun. Aswanqa Diosman graciasta qochun, Jesucristopi creesqanrayku.

¹⁷Diospa juzganan tiempoqa ñan chayamushanña. Chaymi Diosqa primerta juzgayta qallarinqa Jesucristopi creeqkunamanta. Saynaqa piensarisunyá, Jesucristopi creeqkunatataq khaynata juzgawanchis chayqa, ñimaynaraqchá kanqa, Diosmanta allin willakuykunata mana kasukuq runakunata Jesucristo juzgaqtinqa! ¹⁸Diosta kasukuq runakunaqa ancha sasawanraqmi salvasqa kanqaku. Sayna kaqtinqa, ñimaynaraqchá kanqa Diosta mana kasukuq huchasapa runakunawanqa! ¹⁹Saynaqa Diospa munasqanman hina ñak'arispachisqa, ama hukmanyaspayá allin kaqkunata ruwaspanchis Diospi confiakusunchis. Hinallataq vidanchistapas Diosman entregasunchis cuidawananchispaq. Ichaqa Diosmi noqanchistaqa unanchawaranchis; hinaspapas payqa tukuy ima prometesqantapas cumplinqapunin.

Iglesiaipi yachachiq liderkunamanta

5 ¹Iglesiaipi yachachiq liderkunatan kunan ruegakuykichis. Noqapas qankuna hina yachachiq lidermi kani; hinallataq Señor Jesucristopa ñak'arisanqanmantapas testigon kani. Saynallataqmi noqaqa Señorninchis Jesucristo kutimuspa, sumaqa k'anchariyninta rikuchiwaqtin, anchata kusikusaq paywan kushka. Chayraykun consejamuykichis khaynata: ²Qankunamanmi Diosqa encargasurankichis, paypi creeq runakunata allinta cuidanaykichispaq. Saynaqa allintayá cuidaychis, imaynan huk allin michiqpas allinta cuidan ovejakunata hina. Amayá qankunaqa cuidaychis huk obligasqa hinachu, nitaq qolqeraykullachu; aswanqa ancha kusikuywaná Diospa munasqanman hina cuidaychis. ³Hinaspapas qankunaqa amayá kay pachapi patronkuna hinachu kamachikuqlla kaychis. Aswanqa huk ejemplo hinayá Diospi creeqkunapaqqa kaychis. ⁴Saynata ruwaqtiykichismi, llapallan liderkunapa Jefén Jesucristo hamuspa, michiqkunapa michiqnin kaspá, qosunkichis mana hayk'aq tukukuq premioykichista.

⁵Saynallataq qankunapas jovenkuna, hinallataq sipaskuna, yachachiq liderniykichista kasukuspa kawsaychis. Hinaspa llapallaykichis humildadwan kasunakuspa kawsaychis. Chaykunamantan Bibliapi nin khaynata:

“Diosqa paytukuq runakunapa contranpin kashan.

Ichaqa humildadwan kawsaq runakunatan yanapan”, nispa

[Proverbios 3.34].

⁶Chayraykuyá qankunaqa tukuy atiyniyoq Diospa ñawpaqninpi humildadwan kawsaychis. Hinaspa payta allinta kasukuychis, saynapi Diospa munasqan tiempo chayamuqtin, qankunata hatunchasunaykichispaq. ⁷Diosmi qankunataqa cuidashasunkichis. Chayraykuyá qankunaqa tukuy ima llaki-kuyniykichistaqa Diosman dejaychis.

⁸Enemigoykichis diablon huk yarqasqa león hinaraq qaparqachaspa mashkashasunkichis, pillatapas huchaman urmarachispa mikhusunaykichispaq. Chayraykuyá qankunaqa sapa p'unchaw listolla kaychis, ⁹saynapi chay diabloa contranpi qaqa hina allinta sayaspa, ama vencechikunaykichispaq. Qankunaqa Diospiyá astawanraq confiaspa iñiychis. Hinaspapas yachaychisyá, enteron kay pachantinpin Jesucristopi creeqmasinchiskunapas, qankuna hina, tukuy clase sasachakuykunata pasashanku. ¹⁰Ichaqa kay pachapi pisi tiempolla ñak'arisqaykichis pasaruqtinmi, ancha khuyakuwaqninchis Diosqa astawanraq yanapasunkichis, ama ishkayaspa paypi confianaykichispaq, hinallataq paymanta ama karunchakunaykichispaq ima. Saynaqa yuyariychisyá, Diosmi qankunataqa akllasurankichis, wawan Jesucristontakama, paypa kasqanpi wiñaypaq kananchispaq. ¹¹Diosyá hatunchasqa kachun, kunanmanta asta wiña-wiñaykama, ancha atiyniyoq kasqanmanta. Amén.

Cartapa tukukuyninmanta

¹²Wawqenchis Silvanon yanapawaran, kay chikan cartata qankunaman escribimunaypaq. Chaytan paywan apachimushaykichis. Silvanoqa Jesucristopi cheqaq creyenten. Hinaspapas payqa wawqeypas kanman hinan. Noqaq anchatan paypi confiani, Diospi mana ishkayaspa creesqanrayku. Kay cartapi consejokunata leespaykichisyá, allinta kallpanchakuychis. Diosqa cheqaqtapunin qankunataqa munakusunkichis. Saynallataqyá qankunapas Diosta munakuychis ama ishkayaspaykichis.^a

¹³Señorninchis Jesucristopi creeq kay Babilonia llaqtapi kaqkunaman qankunaman saludota apachimushasunkichis. Paykunatapas Diosmi qankunata hina akllaran, paypa wawankuna kanankupaq. Saynallataqmi wawqenchis Marcospas qankunaman saludota apachimushasunkichis. Payqa wawaypas kanman hinan.^b ¹⁴Saynallataqyá qankunapas khuyakuywan much'aykanakuspa saludaykanakuychis.

Diosmanmi mañakushani, qankunaqa Jesucristowan huk sonqolla kasqaykichisrayku, saynapi qankunata sumaq hawkayaypi kawsachisunaykichispaq. Amén.^c

a 5.12 Silvanopa huknin sutinga karan Silasmi. Paymantan masta yachasunchis Hechos 15.22 leespanchis. **b** 5.13 Babiloniawanqa Roma llaqtatan rikch'anachinku. **c** 5.14 Israel nación llaqtapiqa qarikunapas uyankupin huk much'aywan saludanakuranku. Saynan paykunapaga costumbreku karan. Ichaqa kay Perú llaqtanchispiqa manan chay costumbrechisqa kanchu.

2 PEDRO

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pedron escribiran (2 Pedro 1.1). Pedroqa Señor Jesucristopa akllasqan apostolninmi karan (Mat 10.2). Pedropa huknin sutinmi karan Simón (Juan 1.42). Payqa manaraq Jesucristopa discipulon kashaspanqa, challwata challwaqmi karan (Mat 4.18-20).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 62 otaq 67 watakunapin. Hinaspapas kay cartaqa Roma llaqtapin escribisqa kanman karan.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Jesucristopi ñiq llaqallan creyentekunapaqmi.
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, falso yachachiq maestrokunamanta Jesucristopi creyentekuna allinta cuidakunankupaqmi, hinallataq ñiqninkupipas kallpanchakuspa sumaqta kawsaspanku, Señor Jesucristomanta astawan yachanankupaq iman.
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yunanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Saynaqa khuyasqay wawqe panaykuna, kunanqa ñan qankunaqa allintaña yachankichis. Chayraykuyá Señorninchis Jesucristopi allinta creespa, qaq hina sayaychis. Hinaspa huchallapi kawsaq chay runakunamantapas allinta cuidakuychis, ama engañasunaykichispaq, hinallataq ama urmachisunaykichispaq ima” (2 Pedro 3.17).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqan kashan:
 - (1) Diospa munasqanman hina kawsananchismanta (2 Pedro 1.1-15).
 - (2) Jesucristopa sumaq k'anchaynin rikusqankumanta (2 Pedro 1.16-21).
 - (3) Llullakuspa yachachikuqkunamanta (2 Pedro 2.1-22).
 - (4) Señor Jesucristopa kutimunan p'unchawmanta (2 Pedro 3.1-18).

Cartapa qallariyninmanta

1 ¹Wawqe panallaykuna, noqaqa Jesucristota serviq apóstol Simón Pedron kani. Jesucristoqa Diosninchismi, hinallataq Salvawaqninchis ima. Payqa ancha justo kaspanmi qankunataqa yanapasurankichis, Diospi cheqta confianaykichispaq, imaynan noqaykutapas yanapawaranku paypi confianaykupaq chay hinata. Chaymi kay cartata qankunaman escribimuykichis.

²Noqaqa Diosmantan mañakushani, qankunata tukuy ruwasqaykichispi yanapasunaykichispaq, hinallataq hawkayaypi kawsachisunaykichispaq, saynallataq Diosmanta, hinallataq Señorninchis Jesucristomantapas astawan yachanaykichispaq.

Diospa munasqanman hina kawsananchismanta

³Diosqa atiyinwanmi tukuy imapi yanapawanchis, paypa munasqanman hina kawsananchispaq. Saynataqa yanapawanchis, payta reqsisqanchisraykun. Diosqa ancha atiyinwan, hinallataq ancha khuyakuyninwanmi waq-yawaranchis, payllapaña kawsananchispaq. ⁴Hinaspan Diosqa ancha sumaq prometesqanman hina yanapawanchis, tukuy imatapas munasqanman hina ruwaspa, payman rikch'akunanchispaq. Hinaspapas Diospa chay prometesqanqa ancha valorniyoqmi. Chaykunatan qankunaqa (paypi creesqaykichis-rayku), huk hatun bendicionta hina chashkirankichis, tukuy wañuyman apaq huchakunamanta ayqekunaykichispaq.

⁵Saynaqa kay qatinqin consejokunata ruwaspayá kawsaychis: Allinta Diospi confiaychis. Allinta imatapas ruwaychis. Allinta Diosmanta yachaychis. ⁶Allinta ima ruwaypipas controlakuspa kawsaychis. Allinta pacienciakuspa kawsaychis. Allinta Diosmanta hap'ipakuychis. ⁷Allinta khuyakuychis Jesucristopi creeqkunata. Hinallataq llapallan runamasiykichistapas allinta khuyakuychis. ⁸Sichus Señorninchis Jesucristota allinta reqsinkichis chayqa, tukuy chaykunataqa ruwankichismi. Chaykunata aswan mastaraq ruwaspaqa, manan qankunaqa qella runakunachu kankichis; aswanqa Diosta ancha allin servi q runakunañan kankichis. ⁹Ichaqa pipas kay nisqaykunata mana kasukuqqa mana allinta rikuy ñawsa runa hinan kawsashan. Chay runaqa qonqarunmi ñawpaq millay huchankunamanta Diospa perdonasqantaqa.

¹⁰Saynaqa wawqe panaykuna, qankunaqa Diospa waqyasqan, hinallataq Diospa akllasqan wawankunan kashankichis. Chayraykuyá qankunaqa astawanraq Diospa munasqankunata ruwaspa kallpanchakuychis. Sichus chaykunata ruwankichis chayqa, manan hayk'aqpas huchamanqa urmankichishchu, nitaqmi Diosmantapas karunchakuspa t'aqakunkichishchu. ¹¹Saynata kawsaqtiykichismi, qankunataqa salvawaqninchis Señor Jesucristo ancha kusikuywan chashkisunkichis wiña-wiñaypaq hanaq pacha glorianpi.

Cheqaq yachachikuymanta

¹²Qankunaqa ñan allintaña yachankichis chay yachachikuykunaqa cheqaq kasqanta. Saynata iñiyniykichispi qaqqa hina sayaqtiykichispa, manan noqaqa qonqasaqchu kaykunamanta qankunaman yuyarichiytaqa. ¹³Hinaspapas noqapaqqa deberniyi, kawsanaykama tukuy chaykunamanta qankunata yuyarichispa kallpanchanaypaq. ¹⁴Noqamanqa Señorninchis Jesucriston ña willawaranña pisi tiempollaña kawsanaymanta. ¹⁵Chayraykun noqaqa qankunaman kaykunata willashaykichis, wañusqaypa qepanman kay yachachisqaykunata sapa kutin yuyarinaykichispaq.

Jesucristopa sumaq k'anchaynin rikusqankumanta

¹⁶Señorninchis Jesucristopa atiyinmanta, hinallataq kay pachaman kutimunanmantapas qankunaman willaspaqa, manan noqaykuqa huk cuentota hinachu willaraykiku. Aswanqa kikiykupunin ñawiykuwan rikurayku Jesucristoqa ancha atiyniyoq, hinallataq ancha k'ancharishaq kasqanta. ¹⁷Hinaspan hanaq pacha cielomanta uyariyayku Diospa khayna nimusqanta: "Paymi khuyasqay Wawayqa. Paywanmi anchata kusikuni", nispa. Saynata

nispanmi, Diosqa Wawan Jesucristota hatuncharan; hinallataq rikuchiwaranku ancha sumaq k'anchariyniyok kasqanta ima. ¹⁸Chaykunatan noqaykuqa kikiykupuni rikurayku, Jesuswan kushka Diospa akllasqan ch'uuya orqopi kashaspayku.^a

¹⁹Chaymi noqanchisqa seguro kashanchis, Diosmanta ñawpaq willakuq profetakunapa nisqanqa cheqaqpuni kasqanmanta. Chayraykuyá qankunaqa allinta yuyaripa, chay profetakunapa willakusqankuta kasukuychis. Ichaqa chay yachachisqankun tutayaq ukhupi asta achiquamunankama k'anchaq mechero hina. Saynan qankunapas Señorninchis Jesucristotaqa pacha achiquyta lloqsimuq qoyllurta hina suyanaykichis. Paymi rikhurimuspa, tukuy imata qankunaman yachachisunkichis. ²⁰Ichaqa primerotayá kayta yachaychis, Diosmanta Bibliapi escribisqa kaqkunapaq manan pipapas kikinpa munasqanman hinalla yachachinanpaqchu. ²¹Ñawpaq tiempokunapipas, manan ni maygen profetakunapas kikinkupa munasqankuman hinallachu imatapas rimaranku. Aswanqa llapallankun chay ñawpaq profetakunapaq Diospa partenmanta rimaranku, Santo Espíritu paykunata yanapasqanrayku.

Llullakuspa yachachikuqkunamanta

2 ¹Israel nación llaqtapipas karanmi llullakuspa puriq falso profetakunapa. Saynallataqmi qankuna ukhupipas kanqa llullakuspa puriq falso yachachikuqkunapas. Paykunatan imakunatapas llullakuspa yachachinaku, runakuna cheqaq kaqpi ama creenankupa. Hinaspapas cuentata ama qokunaykichispaqmi, paykunapaq tukuy mana allinkunata sumaqlata yachachisunkichis. Hinaspan chay runakunapaq salvawaqninchis Señor Jesucristotapas neganaku. Sayna ruwasqankuraykun Diosqa qonqaylla paykunata mana piensasqanku rato anchata castiganqa.

²Ashkan runakunapaq chay llullakuspa yachachiq runakunataqa qatikunaku. Hinaspan chay qatikuqkunapas paykuna hina mana allinkunata ruwaspa kawsanaku. Paykunapa culpanpin ashka runakunapaq cheqaq allin willakuykunamanta tukuy mana allinkunata rimanaku. ³Hinaspapas chay falso profetakunapaq, qolqeta astawan ganayta munaspankun, llullakuspanku qankunatapas engañasuspaykichis convenceyta munanaku. Ichaqa chay runakunapaq ñawpaq tiempomantapachan ña sentenciasqaña kashanku, anchata castigasqa kanankupa. Saynaqa manan paykunapaq chay castigomantapaq ishkapakuya atinqakuchu.

⁴Diosqa manan perdonaranchu huchallikuq angelkunataqa. Aswanmi infiernoman wikh'uyuran. Chaymi chay angelkunapaq tutayaq ukhupi kashanku, cadenakunawan watasqa, asta juicio p'unchaw chayamunankama. ⁵Saynallataqmi Diosqa mana perdonaranchu Noeypa tiemponpi huchallapi kawsaq runakunatapas. Aswanmi parata parachimuran, kay pachaman unu hunt'aspa, llapallan mana kasukuq runakunata wañuchinanpaq. Ichaqa Diospa kamachisqanta willakuq Noé sutiyoq runallatan Diosqa salvaran, qanchis runakunatawan ima. ⁶Saynallataqmi Diosqa castigaran nina parawan Sodoma llaqtapi, hinallataq Gomorra llaqtapi tiyaq runakunatapas.

a 1.18 kay ch'uuya orqomanta astawan yachanapaqqa leenanchis Mateo 17.1-5; Marcos 9.2-7; Lucas 9.28-35.

Paykunatan ushpaman tukuchispa chinkachiran, huchallapi kawsasqanku-rayku. Ichaqa saynallataqmi pasanqa qepa tiempokunapi, huchallapi kawsaq runakunawanpas. Chaykunaqa pasaran, huchapi kawsaq runakunapaq huk ejemplo hina kananpaqmi. ⁷Ichaqa Lot sutiyoq runatan, Sodoma llaqtapi tiyashaqtin, Diosqa salvaran nina para ruphaqtin chinkachisqa kananmanta. Lotqa justo runan karan. Hinaspapas Lotqa huchallapi runakuna kawsasqankuta rikuspanmi anchata llakikuran. ⁸Chay justo runa Lotqa huchallapi kawsaq runakunapa llaqtanpin tiyaran. Hinaspanmi sapa p'unchaw tukuy millay huchakuna ruwasqankuta rikuspa, hinallataq millaykuna rimasqankuta uyarispan, anchata llakikuran. ⁹Diosqa imaynan Lotta salvaran, saynatan kunan tiempokunapipas paypi confiaqkunata salvarna ima sasachakuykunamantapas. Ichaqa huchallapi kawsaq runakunatan Diosqa juicio p'unchawpi castiganqa, imaynan Sodoma llaqtapi tiyaq runakunata castigaran hinata. ¹⁰Diosqa castiganqa Bibliapi kamachisqankunata mana kasuspa munasqankuman hina huchallapi puriq runakunatan.

Chay llullakuspa yachachiq runakunaqa Diosta mana kasukuqkunanku. Chaymi paykunaqa paytukusqallaña kanku; hinallataq ancha atiy-niyoq kamachikuqkunatapas k'aminku, mana p'enqakuq hinallataq mana manchakuq kasqankurayku. ^b ¹¹Ichaqa Diospa angelninkunan, chay llullakuspa yachachiq runakunamantapas aswan más atiy-niyoq kashaspanku, mana k'aminkuchu chay ancha atiy-niyoq kamachikuqkunataqa. ¹²Chaymi chay llullakuspa yachachiq falso profetakunaqa mana entiendesqanku yachachikuykunamanta malta rimanku. Paykunaqa animalkuna hina mana yuyayniyoq kaspankun, munasqankuman hina imatapas ruwanku. Imaynan animalkunapas nacemunku wañuchisqa kanankupaq, saynatan chay falso profetakunaqa wañuchisqa kanqaku. ¹³Hinaspapas paykunaqa runakuna engañasqankumantan anchata ñak'arinqaku. Paykunaqa piensankun, cuerponkupa munasqanman hinalla imatapas ruwaspanku, kosisqa kanankupaq. Paykunapa tukuy millay huchakuna ruwasqankuqa p'enqakunapaqmi. Hinaspapas qankunapa huñunakusqaykichis fiestakunaman rispankun, kusikunku hucha ruwasqankuwan. Paykunaqa mana p'enqakuq qara uya kaspankun chaykunataqa p'unchawpi ruwanku. ¹⁴Chay millay huchakunallapi puriq runakunaqa, pi warmita rikuspankupas, waqllichiyllapin piensanku; hinaspapas paykunaqa waqllikuykunapi puriytaqa manan pisipankuchu. Paykunaqa Jesucristopi pisi iñiy-niyoqkunatan engañanku. Hinaspan sumaqlata rimapayaspanku, huchakunaman urmachinku. Hinaspapas paykunaqa manan contentochu kanku ima kapuqninkuwanpas; aswanmi astawanraq imatapas munanku. Chaymi chay runakunataqa Dios anchata castiganqa, maldecisqa kasqankurayku. ¹⁵Paykunaqa cheqaq ñanta saquespankun, chinkasqa ñan-ninta purishanku, Diosmanta karupi kasqanrayku. Saynata kawsaspankun paykunaqa ñawpaq Beor sutiyoq runapa wawan mana allin profeta Balaam hina kashanku. Chay Balaammi qolqe ganayllata munaspa, mana allinkunata ruwaran. ¹⁶Chaymi chay profeta Balaam mana allinkunata ruwaqtin,

b 2.10 Chay ancha atiy-niyoq kamachikuqkunataq kallanmantaqmi hanaq pachapi Diospa ancha atiy-niyoq angelninkunapas otaq kay pachaman Diospa wikch'umusqan angelkunapas otaq kay pachapi kamachikuq autoridadkunapas.

montakusqan asnoqa, runa hina rimaspa, Balaamta q'aqcharan. Saynata q'aqchaspanmi Balaamtaqa hark'aran, Diospa contranpi loco hina imatapas ruwananmanta.

¹⁷Chay llullakuspa yachachiq falso profetakunaqa ch'akisqa qocha hinan mana imapaq serviq kanku. Hinaspapas wayraq apakachasqan ch'aki phuyu hinan kanku. Paykunapaqmi separasqa kashan ch'ak limbo tutayaq ukhu. Chaymanmi Diosqa paykunata wikch'uyunqa, chaypi wiña-wiñaypaq castigasqa kanankupaq. ¹⁸Paykunaqa runakunata engañanankupaqmi, creenallataña imatapas sumaqta rimanku. Ichaqa manataqmi chay sumaqlaña rimasqankuqa ni imapaqpas valenchu. Saynata rimaspankun, wakintapas millay huchakuna ruwasqankuman urmachinku. Saynataqa engañanku Diospi chayllaraq creeq runakunatan. ¹⁹Hinaspapas chay runakunaqa yachachinkun khaynata: “Qankunaqa libren kankichis tukuy ima munasqaykichista ruwanaykichispaq”, nispa. Ichaqa manataqmi ni paykunapas librechu kanku, wañuymán apaq huchakunapa esclavonkuna kasqankurayku. Chaymi chay llulla runakunaqa, huchallapi kawsasqankurayku, mana imaman tukuchisqa kanqaku. Ichaqa pipas huchakunata mana saqey atiqqa, diabloa esclavonmi. ²⁰Salvadorinichis Jesucristopi creeqkunaqa, tukuy huchakunamanta ishkapakuspankun, manaña huchakunata ruwaspachu kawsanku. Ichaqa sichus saynata kawsashaspanku kaqmanta chay llulla runakunawan engañachikuspa huchakunapi kawsanqaku chayqa, huchapi ñawpaq kawsasqankumantapas aswan más culpayaqraqmi kanqaku, Jesucristopa yachachisqankunata yachashaspanku mana kasukusqankurayku. ²¹Paykunapaqqa aswan más allinchá kanman karan Señor Jesucristopa yachachisqankunamanta mana yachayqa. Ichaqa ñan paykunaqa Jesucristopa yachachisqankunataqa yachankuña. Chaymi niykichis, sichus Señor Jesucristopa yachachisqankunata manaña kasukuspanku qepaman kutinqaku chayqa, Diospa yachachisqan kamachikuykunatan despreciashanku. ²²Pipas qepaman kutiqkunapin kay nisqakuna cumplikun:

“Alqoqa kutichisqantan, kaqmanta mikhukapun”.

Hinallataq: “Khuchipas chayllaraq bañasqa kashaspanmi, kaqmanta qenlli barropi qospan”, nispa.

Señor Jesucristopa kutimunan p'unchawmanta

3 ¹Khuyasqay wawqe panaykuna, kay cartawanqa ishka kutitañan escribimushaykichis. Ishkaynin cartapin q'aqchaspa hinaray yuyarichimus-haykichis, ch'uya sonqoyoq kaspaykichis, allinta piensaspa, kawsanaykichispaq. ²Qankunaqa yuyariychisyá Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunapa willakusqanta. Hinallataq ama qonqaychishchu Salvadorinichis Señor Jesucristopa kamachikusqantapas. Chaykunatan apostolkunaqa qankunaman yachachisurankichis.

³Primetaqa yachanaykichismi kayta: qepa p'unchawkunatan hamunqaku millay huchakunapi kawsaq runakuna. Paykunan qankunamanta burlakuspanku, ⁴khaynata nisunkichis: “Jesucristoqa kutimunanpaqmi prometekuran. Ichaqa ¡maytaq kutimushanchu! Ñan ñawpaq abuelonchiskunapas wañupunkuña. Hinaspapas kay pachapi tukuy imakunapas kaqlan kashan. (Payqa niranmi kutimuspá tukuy imata kay pachapi cambiananpaq; ichaqa manan

kutimunchu)”, nispanku. ⁵Saynata rimaq runakunaqa yachashaspankupas manan cuentata qokuyta munankuchu, Diosqa cielotapas hinallataq kay pachatapas rimayllanwan unanchasqanta, hinallataq allpatapas, unutapas rimayllanwan rakisqanta. ⁶Diosqa chay atiyinwanmi parata nishuta parachimuran runakuna huchallapi kawsasqankurayku. Hinaspan chay ñawpaq tiempopi tiyaq runakunata hinallataq tukuy ima kawsakunatapas chinkachiran. ⁷Saynallataqmi Diosqa chay atiyllanwantaq kay pachatapas, hinallataq hanaq pacha cielotapas waqaychashan, juicio p'unchawpi ninawan k'anasqa kananpaq. Chay juicio p'unchaw chayamuqtinmi, huchallapi kawsaq runakunatapas Diosqa anchata castiganqa.

⁸Khuyasqay wawqe panaykuna, qankunaqa amayá qonqaychishchu, Diospaqqa waranqa watan huk p'unchawpas kashanman hinalla; huk p'unchawñataqmi waranqa watapas kashanman hina. ⁹Diosqa manan runakunapa piensasqanman hinachu prometesqantaqa qonqarun. Aswanmi Diosqa ancha pacienciayoc noqanchiswan. Chaymi payqa mana munanchu ni huk runapas huchallankupi wañuspa castigasqa kanankuta. Aswanmi Diosqa munan llapallan runakuna, huchankumanta wanakuspanku, payman kutirikunankuta.

¹⁰Ichaga Señorninchis Jesucristopa kutimunan p'unchawqa qonqayllamantan chayamunqa. Imaynan suwapas mana willakuspalla hamun suwakuq, saynatan payqa qonqayllamanta hamunqa. Chay p'unchawmi ancha mancharikuyapaq qaparishaq truenokuna pasaqtin, hanaq pacha cielo chinkachisqa kanqa, tukuy kaqninkunapiwan ima. Saynallataqmi kay pachapas, tukuy imakunantin, ninapi k'anasqa kaspera chinkanqa.

¹¹Qankunaqa yachankichismi tukuy imakunapas mana imaman tukuchisqa kananta. Chayraykuyá Diosta kasukuspa, sapa p'unchaw allin kaqkunata ruwaspa, mana huchallikuspa kawsaychis. ¹²Hinaspa allin kaqkunata ruwaspa, listolla suyaychis, Diospa kutimunan p'unchaw apurayman chayamunanpaq. Chay p'unchawmi cielopas, hinallataq cielopi tukuy ima kaqkunapas titi hinarraq chulluripa tukukapunqa. ¹³Noqanchistaqmi ichaga suyashanchis Diospa prometewasqanchis mosoq cielota, hinallataq mosoq allpatawan. Chaypiqa manañan ni ima mana allinpas kanqañachu; aswanmi Diospa munasqanman hinallaña kawsasunchis.

¹⁴Chayraykuyá qankunaqa, khuyasqay wawqe panaykuna, chaykunata suyakuspaykichis, imatapas ruwaychis Diospa munasqanta allinta kasukunaykichispaq, saynapi Señor Jesucristo kay pachaman kutimuspa, mana ni ima huchayoqta, hinallataq sumaq hawkalla kawsashaqta tarimusunaykichispaq.

¹⁵Amayá qonqaychishchu, Señorninchis Jesucristoqa ancha paciencianwanmi suyashan, runakuna salvasqa kanankuta. Chaymi payqa manaraq hamunraqchu. Chaykunamantan khuyasqa wawqenchis Pablopas ña escribimusurankichishña, kikin Diospuni payman yachayta qoqtin. ¹⁶Wawqenchis Pabloqa llapan escribimusqan cartakunapin chaykunamanta escribimuran. Ichaga chay escribimusqankunapin wakinqa sasa entiendeykuna kashan. Chaymi Diospa palabranta mana allinta entiendeq runakunapas, hinallataq Diospi mana allinta creeqkunapas, paykunapa munasqanman hinalla falsota yachachinku. Saynallataqmi chay runakunaqa, Bibliapi Pablopa escribisqankunatapas, hinallataq Bibliapi llapallan escribisqakunatapas cambiaspa, mana kaqkunata yachachinku. Chayraykun paykunataqa kikin Diospuni ancha-anchata castiganqa.

¹⁷Saynaqa khuyasqay wawqe panaykuna, kunaanqa ñan qankunaqa allintaña yachankichis. Chayraykuyá Señorninchis Jesucristopi allinta creespa, qaqá hina sayaychis. Hinaspa huchallapi kawsaq chay runakunamantapas allinta cuidakuychis, ama engañasunaykichispaq, hinallataq ama urmachisunaykichispaq ima. ¹⁸Qankunaqa Salvawaqninchis Señorninchis Jesucristotayá aswan mastaraq reqsiychis. Saynata ruwaspan qankunaqa Señorninchis Jesucristopa munakuyninta aswan mastaraq chashkinkichis. ¡Señorninchis Jesucristoyá hatunchasqa kachun, kunanmanta asta wiña-wiñaykama! Amén.

1 JUAN

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Juanmi escribiran. Juanqa Zebedeopa hinallataq Salomeypa wawanmi karan (Mat 20.20-23; 27.56). Paymi Señor Jesucristopa ancha khuyakusqa apóstolnin karan. Juanqa manaraq Señor Jesusta reqsishaspaqa, Bautizaq Juanpa discipulonmi karan (Juan 1.35-40). Paymi wawqen Jacobopiwan (Santiagopiwan) Galilea laguna qochapi challwata challwasharanku. Hinaqtinmi Jesusqa paykunata waqyaran, discipulonkuna kanankupaq (Mat 4.21; Mar 1.19-20).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 85 otaq 90 watakunapin.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Jesucristopi iniq llapallan creyentekunapaqmi.
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Señor Jesucristoqa cheqaqtapuni Diospa Wawan kasqanta llapallan creyentekuna astawanraq yachaspanku, paypi allinta creenankupaqmi (1 Juan 5.13; 5.1), hinallataq khuyanakupsa kawsanankupaq ima, saynapí amañá huchallikunankupaq (1 Juan 2.15-17; 3.3, 18).
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Diospa kamachikuyninqa kaymi: Diospa Wawan Jesucristopin creenanchis. Saynallataqmi kamachikusqanman hina, llapallanchis sumaqta khuyanakupsa kawsananchis” (1 Juan 3.23).
6. **Kay cartari, ¿imayna divisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna divisqan kashan:
 - (1) Diosmanta hamuq kawsay qokuq Palabramanta (1 Juan 1.1-4).
 - (2) K'anchaypi kawsaspa, Diospa kamachikuyninkuna kasukunanchismanta (1 Juan 1.5 asta 2.17).
 - (3) Falso cristo rikhurimunamanta (2 Juan 2.18-29).
 - (4) Diospa wawankunaña kaspá, khuyanakunanchismanta (1 Juan 3.1-24).
 - (5) Pikunapis Diospa Santo Espíritu kasqanmanta (1 Juan 4.1-6).
 - (6) Diosqa ancha munakuyniyóq kasqanmanta (1 Juan 4.7-21).
 - (7) Jesucristopi iníspa wiñay kawsayniyoq kasqanchismanta (1 Juan 5.1-21).

Kawsay qokuq Palabramanta

1 ¹Manaraq kay pacha unanchasqa kashaqtinmi, kawsay qokuq Palabraqa ña karanña. Chay Palabratán noqayku uyarirayku; ñawiykuwan riku-rayku; yapa yapamanta qawarayku; hinallataq makiykuwan ima tupayurayku. Chaymi chay Palabramanta allinta yachaspayku, qankunaman kay cartata escribishayku. ²Chay kawsay qokuq Palabraqa ñan hanaq pachapi Dios Taytanwan karanña. Paymi kay pachapi llapallan runakunaman rikuchikuran. Chaymi noqaykupas chay rikusqaykuta qankunaman willamuykichis,

saynapi wiñay kawsayta tarinaykichispaq.^a ³Noqaykuqa payta rikusqaykumanta, hinallataq paypa nisqanta uyarisqaykumantan qankunamanqa kaykunata willamushaykichis, saynapi qankunapas noqaykuwan huk sonqolla kanaykichispaq. Sayna kaqtinqa, cheqaqtapunin noqaykuqa Dioswan, Wawan Jesucristowan huk sonqolla kayku. ⁴Kaykunatan qankunaman escribimuykichis, saynapi ancha kususqa kanaykichispaq.

Diosqa k'anchay hina kasqanmanta

⁵Kay willakuytan Señor Jesucristo noqaykuman yachachiwaranku. Chaytan kunanpas qankunaman willamushaykichis. Paymi niran: “Diosqa k'anchaymi. Chaymi paypiqa mana ni ima tutayaypas kanchu”, nispa.^b ⁶Sichus nisunman: “Noqaqa Dioswanmi huk sonqolla kashani”, nispa, saynata nishaspataq, llullakuspa, tutayaqpi hina huchallapi kawsasunman chayqa, Diospa ñawpaqninpin mana kasukuq llulla runakuna kashanchis. ⁷Saynallataq sichus noqanchispas k'anchaypi kawsasunchis, imaynan Diospas k'anchaypi kawsan saynata chayqa, huk sonqollan noqanchispas kasun. Saynata kawsaqtinchismi, Diosqa Señorninchis Jesucristopa yawarnin ch'aqchusqanwan llapallan huchanchiskunata limpiaspa, perdonawasunchis.

⁸Sichus nisunchisman: “manan ni ima huchatapas ruwaranichu”, nispa chayqa, kikinichistan engañakushanchis. Saynata nispasqa, manan cheqaqtachu rimashanchis, aswanqa llullakushanchismi. ⁹Sichus Diosman huchanchiskunata willakusunchis perdonawananchispaq chayqa, payqa mana engañakuq justo kasqanraykun huchanchiskunataqa perdonawasunchis; hinallataq tukuy mana allin ruwasqanchiskunamantapas limpiawasunchis. ¹⁰Sichus nisunchisman “manan ni ima huchatapas ruwaranichu”, nispa chayqa, Diostan “llulla” nishanchis. Saynata nispasqa, Diospa niwasqanchistan mana creeshanchishchu.

Jesucristo abogadonchis kasqanmanta

2 ¹Wawallaykuna, kaykunatan qankunaman escribimushaykichis, huchata ama ruwanaykichispaq. Ichaqa sichus pipas huchaman urmaykunman chayqa, kashanmi abogadonchis noqanchista Diospa ñawpaqninpi defiendewananchispaq. Payqa pimanpas mana sayapakuq Señorninchis Jesucriston.

²Señorninchis Jesucriston cruzpi wañuran, huchanchiskunamanta perdonasqa kananchispaq. Hinaspapas payqa manan noqanchispa huchanchiskunaraykullachu wañuran. Aswanqa kay pachapi llapallan runakunapa huchan kunatapas perdonananpaqmi. (Saynataqa perdonanqa paypi creeqtinkun).

³¿Imaynanpitaq yachasunchis cheqaqtapuni Diosta reqsisqanchistarí? Diosta cheqaqtapuni reqsisqanchistaqa yachasunchis, paypa kamachikusqankunata kasukuspanchismi. ⁴Sichus pipas ninman: “Noqaqa Diostan reqsini”, nispa, ichaqa Diospa kamachikusqankunata mana kasukunmanchu chayqa, llulla runan. Sayna clase runaqa manan cheqaqtachu rimashan; aswanqa llullakushanmi. ⁵Ichaqa tukuy sonqonkuwan Diosta cheqaqtapuni khuyakuqkunaqa, Diospa palabrانتapas kasukunkun. Saynapin yachanchis Diospa

a 1.2 Chay wiñay kawsay gokuq Palabraqa kikin Señor Jesucriston. b 1.5 K'anchayqa rimashan, Diosqa mana ni ima huchayoq ch'uya kasqanmantan.

cheqaq wawankuna kasqanchistaqa. ⁶Sichus pipas ninman: “Noqaqa cheqaq-tapunin Diospa wawan kani”, nispa chayqa, imaynan Señorninchis Jesucristo kay pachapi kawsaran chay hinatan paypas kawsanan.

Mosoq kamachikuymanta

⁷Khuyasqay wawqe panaykuna, manan mosoq kamachikuymantu escribimushaykichis, aswanqa Jesucristopi chayraq inisqaykichismantapacha ñawpaq uyarisqaykichis kamachikuyllatan qankunamanqa escribimushaykichis. ⁸Kunanmi ichaqa chay ñawpaq kamachikuyma huk mosoq kamachikuyma hinata qankunaman escribimushaykichis. Kay kamachikuymaqa Señorninchis Jesucriston kay pachapi kashaspan yachachiran, saynapi chay cheqaq yachachikuyma qankunapas kay p'unchawkunapi yachanaykichispaq. Jesucristoqa cheqaq k'anchaymi; chaymi tutayaqqa ña tukukushanña, Jesucristo qankunapi aswan masta k'anchasqanrayku.

⁹Sichus pipas “k'anchaypin kashani” nishaspan, runamasinta cheqnkunman chayqa, huchallapiraqmi kawsashan tutayaqpi hina. ¹⁰Pipas iniquitasinta khuyakuqmi ichaqa, Diosta kasukuspa k'anchaypi hina kawsashan. Saynata kawsaspaqa, manan huchamanqa urmanqachu. ¹¹Ichaqa pipas runamasinta cheqnkunqa chayqa, huchapin kashan tutayaqpi hina. Chaymi mayman risqantapas mana yachanchu, ñawinta tutayaq ñawsayarachisqanrayku.^c

¹²Wawallaykuna, kaykunatan qankunaman escribimuykichis, Jesucristopa sutinpi huchaykichiskunata Dios perdonasqanrayku.

¹³Tayta mamakuna qankunamanmi escribimuykichis, Jesucristota reqsisqaykichisrayku. Payqa ñan karanña Dioswan kushka, manaraq kay pacha kashaqtin.

Jovenkuna hinallataq sipaskuna, qankunamanmi escribimuykichis, diablota vencesqaykichisrayku.

Qankunaqa khuyasqay wawaykuna hinan kankichis. Chaymi escribimuykichis Dios Taytata reqsisqaykichisrayku.

¹⁴Tayta mamakuna, qankunamanmi escribimuykichis, tukuy sonqoykichiswan Jesucristopi creespa payta reqsisqaykichisrayku. Payqa ñan karanña Dioswan kushka, manaraq kay pacha kashaqtin.

Jovenkuna hinallataq sipaskuna, qankunamanmi escribimuykichis, Diospi allinta creespa, qaqqa hina sayasqaykichisrayku. Hinallataq Diospa palabranpas qankunapi kasqanrayku, huchatapas hinallataq diablota vencesqaykichisrayku.

¹⁵Qankunaqa amayá kay pachapi ima mana allin ruwasqankutaqa munaychishchu. Sichus kay pachapi ima mana allin kaqkunatapas munankichis chayqa, Dios Taytanchistaqa manan khuyakushankichishchu. ¹⁶Kay pachapi runakunapa mana allin piensasqankupas, hinallataq mana allin ruwasqankupas manan Dios Taytamantachu hamun. Chaykunaqa Diosta mana kasukuq runakunamantan hamun. Kay pachapi runakunapa hucha ruwasqankuqa kaykunan: millay piensaykuna, ñawipa rikusqankunata munapayaspas payllapaq munaykuna, hinallataq tukuy ima kaqniyoq kaspas alabakuykuna ima. ¹⁷Kay pachapas, hinallataq runakunapa tukuy imaymana

c 2.11 Tutayaqpi kawsayqa, huchapi kawsaymi.

munapayasqankupas tukukullanqan. Ichaqa Diospa munasqanta ruwaqkun, wiña-wiñaypaq kawsanqaku.

Anticristomanta

¹⁸ Wawallaykuna, ñan tiempoq tukukunan p'unchawkunapiña kawsashanchis. Ñan qankunaqa uyarirankichishña, kay último p'unchawkunapi, manaraq kay pacha tukukushaqtin, Jesucristopa enemigon Anticristopa hamunanmanta. Chaymi kunan nishaykichishña, Jesucristopa contranpi kaq ashka enemigon runakunaqa ñan kaypiña kashanku. Chaymi noqanchisqa yachanchis último p'unchawkunapiña kasqanchista. ¹⁹ Jesucristopa contranpi rimaq chay enemigon runakunaqa noqanchis ukhumantan lloqsirunku. Paykunaqa noqanchiswanmi kushka kasharanku; ichaqa manan noqanchis par-temantachu karanku. Sichus Jesucristopi cheqaq creeqmasinichis kankuman karan chayqa, noqanchiswanchá kashankuman karan. Ichaqa chay runakunan noqanchis ukhumanta lloqsiranku, Jesucristopa contranpi hamuq runakuna kasqankuta reqsichikunankupaq. Saynata lloqsiqtinkun, noqanchisqa yachanchis, huñunakusqanchis iglesiapiqa mana llapallankuchu Jesucristopi cheqaq creeqkuna kasqankutaqa.

²⁰ Ichaqa Jesucriston qankunaman qosurankichis Santo Espirituta. Chayraykun qankunaqa llapallaykichis Diosmanta cheqaq kaq willakuyta yachankichis. ²¹ Chaymi noqaga qankunaman escribimushaykichis cheqaq kaqta yachasqaykichisrayku. Hinaspapas qankunaqa yachankichismi, pipas chay cheqaq kaqta yachaqaqa, manaña llullakusqanta.

²² Kunanmi ichaqa tapusqaykichis, ¿pitaq llullarí? Llullakuspa puriq runaga khaynatan yachachin: “Jesusqa manan Diosmanta Hamuq Salvawaq-ninchishchu”, nispa. Pipas saynata yachachiqqa, Dios Taytapa hinallataq Wawan Jesucristopa contranpin kashan. Chayraykun Jesucristopa enemigon huk anticristo. ²³ Pipas Diospa Wawanta mana chashkiqqa, Diostapas manallataqmi chashkinchu. Ichaqa Diospa Wawanta chashkiqmi, Diostapas chashkin.

²⁴ Chaymi niykichis, amayá qankunaqa allin kaqkunamanta yachasqaykichistaqa dejaychishchu. Aswanyá qallariymantapacha uyarisqaykichis Diospa palabranta sonqoykichispi waqaychaychis. Saynata kawsaspaykichismi, Diospa Wawan Jesucristowan, hinallataq Dios Taytawanpas kushka kawsankichis. ²⁵ Jesucriston paypi creeqkunamanqa prometewaranchis, paywan wiñaypaq kawsananchispaq.

²⁶ Kaykunatan qankunaman escribimushaykichis, Jesucristopa contranpi engañakuq runakunamanta cuidakunaykichispaq. ²⁷ Ichaqa qankunapin kashan Diospa Santo Espiritun. Chaymi qankunaqa hukpa yachachinanraqchu mana kanaykichis. Aswanqa kikin Santo Espiritun lliwta yachachisunkichis. Santo Espirituqa mana llullakuspan cheqaqta yachachin. Chayraykuyá qankunaqa Santo Espiritupa yachachisqanman hina imatapas ruwaychis, saynapi Jesucristowan huklla kawsanaykichispaq.

²⁸ Wawallaykuna, kunanqa Jesucristopi creespayá, sapa p'unchaw ama ish kayaspa kawsaychis. Saynata kawsaspanchismi, Jesucristo kay pachaman kutimuqtin, payta suyasunchis mana p'enqakuspanchis, saynapi paypa ladonmanta ama karunchasqa kananchispaq. ²⁹ Qankunaqa yachankichismi

Señorninchis Jesucristoqa justo kasqanrayku, imatapas Diospa agradonpaq ruwasqanta. Saynallataqmi qankunaqa yachankichis, Diosta kasukuspa allinta imatapas ruwaq runaqa Diospa wawanña kasqanta.

Diospa wawankunaña kasqanchismanta

3 ¹Yachaychisyá, Diosqa anchata munakuwaspanchismi “wawaykunan kankichis”, niwanchis. Arí, noqanchisqa wawanmi kanchis. Ichaqa Diospi mana creeq runakunañataqmi, Diosta mana reqsisqankurayku, mana yachankuchu Diospa wawankuna kasqanchistaqa. ²Khuyasqay wawqe panaykuna, noqanchisqa ñan Diospa wawankunaña kanchis. Ichaqa manaraqmi qepa tiempopi imayna kananchistapas yachanchisraqchu. Aswanqa yachanchismi, Señorninchis Jesucristo kutimuqtinqa, sapankamanchis payman rikch'akunanchista. Saynataqa rikch'akusunchis, Jesucristo imayna kasqanta ñawinchiswan rikusqanchisraykun. ³Saynaqa pipas Jesucristopa kutimunanta suyakuspaqa, (sapa p'unchawmi) allinta imatapas ruwaspa kawsan, saynapi ch'uuya sonqoyoq kaspera, Jesucristoman rikch'akuq kananpaq.

⁴Pipas huchata ruwaspaqa, Diospa kamachikusqantan mana kasukunchu. Huchata ruwayqa Diosta mana kasukuymi. ⁵Ñan qankunaqa yachankichishña, Jesucristoqa, mana ima huchayoq kaspanmi, kay pachaman hamuran, llapallan huchanchiskunata perdonaspa, librawananchispaq. ⁶Chayraykun niykichis, pipas Señorninchis Jesucristota sonqonpi chashkikuspa, paywan huk sonqolla kaqqa manan huchapiqa kawsanmanñachu. Ichaqa pipas huchallapi kawsaspaqa, manan Jesucristopiqa cheqaqtachu creen, nitaqmi paytaqa reqsinpashchu.

⁷Wawallaykuna, jamayá qankunaqa piwanpas engañachikuychishchu! Pipas mana huchallikuspa allin kaqkunata ruwaqqa justo runan, imaynan Jesucristopas mana huchayoq justo chay hina. ⁸Ichaqa huchallapi kawsaq runañataqmi diablopa amigonman tukurun. Diabloqa qallariymantapachan huchallapi kawsaq. Chayraykun Diospa Wawan Jesucristoqa kay pachaman hamuran, diablopa ruwasqankunata chinkachinanpaq.

⁹Pipas Diospa wawanña kaspaqa, manan huchallapiqa kawsanmanchu, mosoq kawsayta Dios qosqanrayku. Chaymi chay mosoq kawsayniyoq runaqa manaña huchallapiqa kawsanchu, Diospa wawanña kasqanrayku. ¹⁰Ichaqa yachanchismi, pikunas Diospa wawankuna kasqanta, hinallataq pikunas diablopa wawankuna kasqantapas. Diablopa wawankunaqa mana allinkunata ruwaspan kawsanku; hinaspapas paykunaqa manan runamasinkutaqa khuyakunkuchu.

Khuyanakuspa kawsananchismanta

¹¹Qallariymantapachan qankunaqa ña uyarirankichishña, noqanchisqa khuyanakuspa kawsananchismanta. ¹²Saynaqa amayá noqanchisqa ñawpaq tiempopi Caín hinachu kasunchis. Paymi diablopa partenmanta kaspera, wawqenta wañuchiran. ¿Imanaqtintaq wawqentari wañuchiran? Cainqa mana allinkunata ruwaspan kawsaran. Abelñataqmi ichaqa allin kaqkunata ruwaspa kawsaran. Chayraykun Cainqa wawqen Abelta envidiakuspa wañuchiran.

¹³Khuyasqay wawqe panaykuna, amayá sorpredekunkichishchu kay pachapi huchasapa runakuna cheqnisuqtiykichisqa. ¹⁴Noqanchisqa Jesucristopi creeqmasinchiskunata anchata khuyakuspanchismi yachanchis, huchapaqqa wañusqa hinaña kaspá, wiñay kawsayniyoqña kasqanchista. Sichus pipas mana khuyakuspaqa, huchallapiraqmi wañusqa hina kashan. ¹⁵Sichus pipas runamasinta cheqnikuqqa, chay runamasintapas wañuchishanman hinan kashan. Ichaqa yachankichismi, pipas runamasinta wañuchispaqa, manan wiñay kawsayniyoqchu kanqa.

¹⁶Señor ninchis Jesucriston noqanchista anchata khuyakuwaspanchis cruzpi wañuran, noqanchista salvawananchispaq. Chaymi noqanchisqa yachanchis payqa ancha khuyawasqanchista. Saynallataqmi noqanchispas Jesucristopi creeqmasinchiskunata anchata khuyakunanchis; hinaspan listo kananchis paykunapa favorninpi wañunanchispaq ima. ¹⁷Chaymi niykichis, sichus qankuna ukhumanta huk qapaq runa, creeqmasin wakcha runakunata qawarisan, mana yanapanmanchu chayqa, chay qapaq runapa sonqonpiqa manan Diospa munakuyninqa kanchu. ¹⁸Wawallaykuna, amayá simillanchiswanchu “khuyakunin” nisunqa. Aswanqa cheqaqtapuni khuyakuq kaspanchisqa, ruwaymanyá churasun.

¹⁹Runamasinchista khuyakuspanchismi yachanchis, noqanchisqa Diospa palabranta kasukuspa kawsasqanchista. Saynata kawsaspan, noqanchisqa Diospa ñawpaqninpi tarikuspapa, mana manchakusunchishchu. ²⁰Chayraykun niykichis, sichus conciencianchis culpayaq kasqanchista rikuchiwusun chayqa, Diospiyá anchata confiakusun, pay huchanchiskunata perdonawananchispaq. Diosqa conciencianchispi piensasqanchismantapas aswan mastaraqmi yachan. Chaymi llakisqaña kaqtinchispas perdonaspa consuelawasunchis.

²¹Khuyasqay wawqe panaykuna, sichus conciencianchispi mana culpayaq sentikusun chayqa, Diospi confiaspanchismi, paypa ñawpaqninpi kasisqa kasunchis. ²²Hinaspa Diospa kamachikusqankunata kasukuspa, hinallataq paypa munasqanta imatapas ruwasqanchisraykun, Diosqa tukuy ima mañakusqanchista qowasun. ²³Diospa kamachikuyninqa kaymi: Diospa Wawan Jesucristopin creenanchis. Saynallataqmi kamachikusqanman hina, llapallanchis sumaqta khuyanakuspa kawsananchis. ²⁴Sichus pipas Diospa kamachisqankunata kasukuspaqa, Dioswanmi kashan; saynallataqmi Diospas paywan kashan. Hinaspapas noqanchisqa yachanchismi, noqanchispi Dios kasqanta, Santo Espiritunta qowasqanchisrayku.

Pikunapis Diospa Santo Espiritun kasqanmanta

4 ¹Khuyasqay wawqe panaykuna, kay pachapiqa ashka falso profetakunan rikhuriramuspa purishanku. Chayraykuyá qankunaqa ama creychishchu “Diospa Espiritunpa yanapayninwanmi rimashani” nispa niq ashka runakunataqa. Aswanyá qankunaqa allinta averiguaychis, cheqaqtachus chay runakunapi Diospa Santo Espiritun kashan icha manachus chayta yachanaykichispaq. ²Pipas ninman: “Jesucristoqa cheqaqtapunin kay pachaman hamuspa, noqanchis hina cuerpoyoq naceran”, nispa, hinaqtinqa yachankichismi, chay runapiqa Diospa Santo Espiritun kasqanta. ³Aswanqa sichus pipas ninman: “Jesucristoqa manan noqanchis hina cuerpoyoq runachu

naceran kay pachapiqa”, nispa, hinaqtinqa yachankichismi, chay runapi Anticristopa espiritun kasqanta. Chay Anticristopa espiritun hamunanmantaqa ñan qankunaqa uyarirankichishña. Chaymi kunan niykichis, chay Anticristopa espiritunqa ñan kay mundopiña kashan.

⁴Khuyasqay wawallaykuna, qankunaqa Diospa wawankunañan kankichis. Chayraykun Santo Espirituqa qankunapi kashan. Chay Santo Espiritun kay pachapi Anticristopa espiritunmantaqa aswan más atiyniyoq. Chayraykun qankunaqa chay Anticristopa atiyinwan hamuq falso llulla profeta runakunataqa ña vencerunkichishña. ⁵Chay falso profeta runakunaqa Diosta mana kasukuq runakunan kanku. Hinaspan kay mundopa piensayninman hinalla imatapas yachachinku. Chaymi Diosta mana kasukuq runakunaqa chay falso profetakunapa rimasqanta uyarispanku, kasukuspa qatikunku. ⁶Noqanchismi ichaqa Diospa wawankuna kanchis. Pipas Diospa wawan kaspaqa, uyarispan kasukuwanchis. Ichaqa pipas Diospa mana wawan kaspaqa, manan uyariwanchishchu, nitaqmi kasukuwanchispashchu. Saynapin yachanchis mayqen runapis Diospa cheqaq Santo Espiritun kasqanta, hinallataq mayqenpitaqsi engañaspa llullakuq espíritu kasqantapas.

Diosqa ancha munakuyniyoq kasqanmanta

⁷Khuyasqay wawqe panaykuna, Diosqa anchatapunin yanapawanchis, runamasinchiskunata khuyakuspa kawsananchispaq. Chaymi anchata khuyanakuspa kawsananchis. Pipas runamasinta khuyakuqqa Diospa wawanmi; hinaspapas reqsinmi Diostaqa. ⁸Diosqa ancha munakuyniyoqmi. Chaymi pipas runamasinta mana khuyakuqqa, Diostaqa manan reqsinchu. ⁹Diosqa sapallan Wawantan kay pachaman mandamuran (tukuy huchanchiskunamanta salvawaspanchis), wiñay kawsayta qowananchispaq. Chay ruwasqanwanmi Diosqa rikuchiwanchis ancha khuyakuwasqanchista. ¹⁰Cheqaq khuyakuyqa kaymi: Manan noqanchishchu Diostaqa khuyakuranchis. Aswanqa Diosmi noqanchista munakuwaranchis. Chaymi kay pachaman mandamuran Wawanta, cruzpi wañuspa huchanchismanta perdonawananchispaq.

¹¹Khuyasqay wawqe panaykuna, Diosmi anchata khuyakuwanchis. Saynallataqyá noqanchispas khuyanakuspa kawsasunchis. ¹²Manan pipas Diostaqa ni hayk'aqpas rikurancho. Ichaqa sichus khuyanakuspa kawsasun chayqa, Diospa Santo Espiritunmi noqanchispi kawsashan. Hinaspan payqa anchata yanapawanchis, aswan mastaraq khuyanakuspa kawsananchispaq.

¹³Noqanchismanqa kikin Diosmi chay Santo Espiritunta qowaranchis. Chayraykun yachanchis, noqanchisqa Dioswan huklla kasqanchista. ¹⁴Diosmi kay pachaman Wawanta mandamuran, runakunata salvananpaq. Paytan noqaykuqa ñawiykuwan rikurayku. Chaymi paymanta willakuyku. ¹⁵Sichus pipas cheqaqtapuni creen Jesucristoqa Diospa Wawan kasqanta chayqa, Diosmi chay runawan kashan; hinallataq chay runapas Dioswan huklla kashan.

¹⁶Saynata creespan noqanchisqa yachanchis Diospa khuyawasqanchista.

Diosqa cheqaq khuyakuqmi. Saynallataqmi pipas Diosta, hinallataq runamasintapas khuyakun chayqa, Dioswanpas hukllan kashan. ¹⁷Sichus cheqaqtapuni Diostapas hinallataq runamasinchiskunatapas khuyakusunchis, hinallataq kawsasunchis imaynan Jesucristopas kay pachapi kawsaran chay

hinata chayqa, amayá manchakusunchishchu, Jesucristo llapallan runakunata juzganapaq p'unchaw chayamuqtinqa. ¹⁸ Cheqaq khuyakuyqa manchakuytan chinkachin. Sichus noqanchis cheqaqtapuni Diostapas, hinallataq runamasinchistapas khuyakuspaqa, manan manchakusunchu Jesucristopa juzganan p'unchaw chayamuqtinqa. Sichus pipas Diospa juzgananmanta, hinallataq castigananmanta manchakun chayqa, manaraqmi Diostaqa cheqaqtachu khuyakun.

¹⁹ Diosmi noqanchistaqa primerta khuyakuwaranchis. Chayraykun Diostapas, hinallataq runamasinchistapas khuyakunchis. ²⁰ Sichus nisunchisman: “Noqaqa Diostan khuyakuni”, nispa; ichaqa runamasinchistataq cheqnikusunman chayqa, llullakushanchismi. Sichus runamasinchiskunata rikushaspanchis, mana khuyakusunmanchu chayri, ¿imaynataq mana rikusqanchis Diostari khuyakusunman? ²¹ Noqanchistan Señorninchis Jesucristo kamachiaranchis khaynata: “Pipas Diosta khuyakuqqa, runamasinkunatapapas khuyakuchun”, nispa.

Diospi iñispa kawsananchismanta

5 ¹ Diosmanta Hamuq Salvadorninchis Jesucristopi llapallan creeqkunaqa Diospa wawankunan kanchis. Chaymi Dios Taytata khuyakuspanchisqa, paypa wawankunatapapas khuyakullasuntaq. ² Saynata Diosta khuyakuspa, hinallataq Diospa kamachikusqankunatapapas kasukuspanchismi, noqanchisqa yachanchis Diospa wawankunata khuyakusqanchistaqa. ³ ¿Imata ruwaspataq reqsichikunchis Diosta khuyakusqanchistari? Diosta khuyakusqanchistaqa reqsichikunchis, Diospa kamachikusqankunata kasukuspanchismi. Hinas-papas chay kamachikuyninkunaqa manan sasachu cumplinanchispaqqa. ⁴ Ichaqa pipas Diospa wawan kaspaqa, Jesucristopi confiasqanraykun kay pachapi tukuy millay huchakunataqa vencen. ⁵ ¿Pitaq kay pachapi huchakunatari vencenman? Kay pachapi huchakunataqa vencenqa Jesusqa Diospa Wawan kasqanta creeqllan.

¿Pitaq Jesucristori?

⁶ Jesucristoqa kay pachaman hamuspanmi unupi bautizachikuran. Hinaspan cruzpi wañuspa yawarninta ch'aqchuran. Chaykunamantan kikin Santo Espíritu cheqaq kasqanta willakun huk testigo hina, hinaspapas paypa nisqanqa cheqaqpunin. ⁷ Jesucristomantaqa kinsan testigokuna kanku {hanaq pachapi: Dios Tayta, kikin Jesucristo, hinallataq Santo Espíritu; chay kinsantinkun ch'ullalla kanku. ⁸ Saynallataqmi kay pachapipas kinsa testigokuna kanku}: Diospa Espíritu, bautizakusqan unu, hinallataq Jesuspa cruzpi yawarnin ch'aqchusqan; chay kinsantinmi kaqllamanta rimanku. ⁹ Noqanchisqa runakunapa ima willawasqanchistapas creenchismi. Ichaqa Diospa willawasqanchismi aswan más valorniyuq, Wawanmanta willawasqanchis-rayku. (Chayraykun Diospa willakusqanpiqa creenanchis). ¹⁰ Pipas Diospa Wawan Jesucristopi creeqqa, Diospa willakusqanpipas creenmi. Ichaqa pipas Diospa willakusqanpi mana creeqqa, “Diosqa llullan”, nispan nishan. Saynataqa riman, Señor Jesucristomanta Dios Taytapa willakusqanta mana creesqanraykun. ¹¹ Diospa willakusqanqa kaymi: Wawan Jesucristopi creeqtinchismi, Diosqa wiñay kawsayta qowaranchis. Chay wiñay kawsaytan

tarinchis Señorninchis Jesucristopi. ¹² Pipas Diospa Wawan Jesucristopi creeqqa, wiñay kawsayniyoqmi. Ichaqa pipas Diospa Wawan Jesucristopi mana creeqqa, manan wiñay kawsayniyoqchu.

Cartapa tukukuyninmanta

¹³ Diospa Wawan Jesucristopi creesqaykichisraykun, kaykunata qankunaman escribimushaykichis, saynapi wiñay kawsayniyoq kasqaykichista yachanaykichispaq. ¹⁴ Noqanchisqa Diospin confianchis. Chayraykun noqanchisqa yachanchis Diospa uyariwasqanchista, sichus paypa munasqanman hina imatapas mañakuqtinchisqa. ¹⁵ Noqanchisqa yachanchismi, mañakusqanchista Dios uyariwasqanchistaqa. Chayraykun seguro kananchis chay mañakusqanchista chashkinanchismanta.

¹⁶ Sichus pipas Jesucristopi creeqmasinta rikunman, wañuyman mana apaq hucha ruwashaqa chayqa, chay creeqmasinpaqmi mañapunam, saynapi Dios kawsayta qonanpaq. Saynataqa mañapunam wañuyman mana apaq huchata ruwallaqtinmi. Ichaqa kanmi wañuyman apaq hucha. Sayna casopiqa manan noqaqa nishanichu sayna clase hucha ruwaq runapaqqa “Diosmantayá mañapuychis”, nispachu. ¹⁷ Tukuy mana allin ruwaykunapaq huchan. Ichaqa manan llapallan huchakunachu wañuymanqa apakun.

¹⁸ Noqanchisqa yachanchismi, Diospa cheqaq wawankunaqa manañan huchakunata ruwaspachu kawsanku, Diospa Wawan Jesucristo paykunata cuidasqanrayku. Chayraykun diabloqa manaña paykunataqa huchaman urmachiya atinñachu. ¹⁹ Noqanchisqa Diospa wawankuna kasqanchistan yachanchis. Ichaqa Jesucristopi llapallan kay pachapi mana creeq runakunan diabloqa kamachisqanta kasukushanku. ²⁰ Noqanchismi ichaqa yachanchis, Diospa Wawan Jesucristo kay pachaman hamuspa, cheqaq Diosta reqsinanchispaq yachachiwasqanchista. Chaymi noqanchisqa Diospa Wawan Jesucristopi iñispa, paywan huklla kanchis. Paymi cheqaq Diosqa, hinallataq wiñay kawsay qowaqninchis ima.

²¹ Wawallaykuna, allinta cuidakuychis, runakunapa ruwasqan idolokunapi ama creenaykichispaq. Amén.

2 JUAN

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribieran?** Kay cartataqa apóstol Juanmi escribieran. Juanqa Zebedeopa hinallataq Salomeypa wawanmi karan (Mat 20.20-23; 27.56). Paymi Señor Jesucristopa ancha khuyakusqan apostolnin karan. Juanqa manaraq Señor Jesusta reqsishaspaqa, Bautizaq Juanpa discipulonmi karan (Juan 1.35-40). Paymi wawqen Jacobopiwan (Santiagopiwan) Galilea laguna qochapi challwata challwasharanku. Hinaqtinmi Jesusqa paykunata waqyaran discipulonkuna kanankupaq (Mat 4.21; Mar 1.19-20).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 85 otaq 90 watakunapin.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Juanqa escribieran “Akllasqay señora wawakunantin” nispanmi. Ichaqa ashkan estudiaq wawqenchiskuna ninku: “Juanqa kay wawayoq warmiwanqa comparachishan iglesiapi llapallan creyentekunatan”, nispanku. Chayraykun kay cartaqa escribisqa kanman karan Jesucristopi llapallan creeq runakunapaq (2 Juan v.1).
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, Jesucristopi ñiñkuna falso yachachiq runakunawan ama engañachikunankupaqmi (2 Juan v.7), saynallataq sayna mana allinkunata yachachiq runakunataqa “pasayakamuy wasiymán” nispá ama ninankupaq ima (2 Juan v.10).
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Pipas Diospa kamachikuyninta cheqaqtapuni kasukuspa kawsaqaqa, runamasintapas cheqaqtapuni khuyakuspayá kawsachun. Chaykunataqa ñan qankunaqa creesqaykichismantapacha yacharankichishña, Diospa kamachisqanman hina, runamasinchiskunata, khuyakuspa kawsanaykichismanta” (2 Juan v.6).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay libroqa khayna dividisqan kashan:
 - (1) Cheqaqta khuyanakunamanta (2 Juan v.1-6).
 - (2) Falso yachachiq maestrokunamanta (2 Juan v.7-11).
 - (3) Juan visitayta munasqanmanta (2 Juan v.12-13).

Cartapa gallariyninmanta

¹Noqa Juanmi líder kaspay, qankuna Diospa akllasqan creeqmasyikunaman kay cartata escribimushaykichis. Noqaqa anchatan qankunata khuyakuykichis. Saynallataqmi Diosmanta llapallan cheqaq willakuykunapi creeqkunapas qankunataqa khuyakullasunkichistaq.^a ²Diosmanta cheqaq

a 1.1 kay textopin Juanqa comparachishan iglesiapi llapallan creyentekunata, ashka wawayoq warmiwan. Chaymi originalpiqa nishan khaynata: “Akllasqay señora wawakunantin”, nispá.

willakuykunapi tukuy sonqonchiswan inisqanchisraykun, noqaykuqa qan-kunatapas anchata khuyakuykiku. Chay cheqaq willakuypiq winaypaqmi noqanchisqa ininchis.

³Diosmanta hinallataq wawan Jesucristomantawanmi mañakushani, qan-kunata tukuy imapi yanapaspa, hinallataq anchata khuyapayaspa haw kallata kawsachisunaykichispaq, saynallataq kay cheqaq willakuyta allinta kasu-kuspa, cheqaqta khuyanakuspa kawsanaykichispaq ima.

Cheqaqta khuyanakunamanta

⁴Noqaqa chay kasqaykichis iglesiamanta wakin creyentekunawan tupas-paymi, paykunapa comportakusqanta rikuspay, hinallataq Diospa yachachis-qanman hina kawsasqankuta yachaspay anchata kusikurani. ⁵Chaymi kunan, wawqe panaykuna, qankunata ruegakuykichis, cheqaqta khuyanakuspa kawsananchispaq. Kay kamachikuyqa manan mosoqchu. Aswanqa qallariypi yachachiwasqanchis kamachikuymi. ⁶Pipas Diospa kamachikuyninta che-qaqtapuni kasukuspa kawsaqaqa, runamasintapas cheqaqtapuni khuyakus-payá kawsachun. Chaykunataqa ñan qankunaqa creesqaykichismantapacha yacharankichishña, Diospa kamachisqanman hina, runamasinchiskunata, khuyakuspa kawsanaykichismanta.

Falso yachachikuq maestrokunamanta

⁷Kay pachapiqa ashkan runakuna purishanku runamasinchista engañaspa. Paykunan yachachishanku khaynata: “Jesucristoqa kay pachaman hamus-panqa, manan cheqaq cuerpoyoq runachu karan”, nispanku. Pipas saynata yachachispaqa, Jesucristopa contranpin runamasinta engañaspa purishan. ⁸Sayna clase runakunamantaqa cuidakuychisyá, ama pantachisunaykichis-paq, hinallataq Diosta servisqaykichispas ama yanqapaq kananpaq. Saynata servispan premioykichistaqa completota chashkinkichis.

⁹Sichus Jesucristopa yachachisqanman hinachu mana kawsankichis chayqa, manan Diosqa qankunapiqa kanchu. Ichaqa sichus qankuna Jesucris-topa yachachisqanman hina kawsankichis chayqa, Dios Taytapas, hinallataq Wawan Jesucristopas, qankunapin kashan. ¹⁰Sichus pipas wasiykichisman hamuspa, Diosmanta llullakuspa yachachisunkichis chayqa, amayá sayna clase runataqa wasiykichispiqa chashkiychishchu, nitaq “pasayakamuy” niy-chispashchu. ¹¹Pipas sayna clase runata “pasayakamuy” nispa niqqa, chay runapa mana allinkuna ruwasqankunatapas ruwashanman hinan payqa kashan.

Cartapa tukukuyninmanta

¹²Ashkan imakunapas qankunaman ninay kashan. Ichaqa manan cartalla-pichu chaykunataqa escribiyta munani. Aswanqa kikiypunin qankunaman visitamusqaykichis, saynapi qankunawan parlanaypaq. Chay p'unchawpin noqanchisqa anchata kusikusun.

¹³Kaypi noqawan kaqkunaqa, qankuna hinan Jesucristopi sumaqta creenku. Chaymi paykunapas qankunaman saludokunata apachimushasun-kichis. Amén.

3 JUAN

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Juanmi escribiran. Juanqa Zebedeopa hinallataq Salomeypa wawanmi karan (Mat 20.20-23; 27.56). Paymi Señor Jesucristopa ancha khuyakusqan apostolnin karan. Juanqa manaraq Señor Jesusta reqsishaspaqa, Bautizaq Juanpa discipulonmi karan (Juan 1.35-40). Paymi wawqen Jacobopiwan (Santiagopiwan) Galilea laguna qochapi challwata challwasharanku. Hinaqtinmi Jesusqa paykunata waqyaran discipulonkuna kanankupaq (Mat 4.21; Mar 1.19-20).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 85 otaq 90 watakunapin.
3. **Kay cartari, ¿pipaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan iglesiapi kaq Gayo sutiyoq runamanmi. Chay Gayo runaqa huk allin khuyakuq runan karan. Gayoqa Jesucristomanta yachachiq runakunatan viajemanta chayamuqtinku, wasinpi samachiran (3 Juan v.5-6).
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Gayo runata astawan kallpanchananpaqmi, saynapi chay Diótrefes sutiyoq runapa tukuy mana allinkuna yachachisqanta ama kasukunanpaq.
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Khuyasqay wawqéy, qanqa huk law llaqtakunamanta hamuq wawqenchiskunatan wasiykipi allinta chashkiranki. Saynata yanapaspaykin, qanqa ancha allinta ruwashanki” (3 Juan v.5).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqan kashan:
 - (1) Gayo sutiyoq runa khuyakuq kasqanmanta (3 Juan v.1-8).
 - (2) Diótrefes runa pay tukusqa kasqanmanta (3 Juan v.9-12).
 - (3) Gayo sutiyoq runaman apóstol Juan visitay munasqanmanta (3 Juan v.13-15).

Cartapa qallariyninmanta

¹Ancha khuyakusqay wawqéy Gayo. Noqa anciano Juanmi líder kani. Hinaspan Jesucristopi ñiq kuraq wawqeyki kaspay, qanman escribimuyki, cheqaqtapuni qanta khuyakusqayrayku.

²Khuyasqay wawqéy, noqaqa Diosmanta mañakushani, tukuy ima ruwasqaykipipas allinta yanapasunaykipaq, hinallataq saludniykipipas allin kanaykipaq, imaynan ñiyniykipipas allinta kallpanchakushanki chay hinata.

³Anchatapunin noqaqa kusikuni, Jesucristopi creeqkunamanta wakin hermanokuna hamuspanku, qanmanta willawaqtinku. Paykunan willawaranku, qanqa cheqaqtapuni Señorninchis Jesucristopa yachachikusqanpi allinta creesqaykimanta, hinallataq payta kasuspa allinta kawsasqaykimantapas.

⁴Hinaspapas noqaqa aswan mastaraqmi kusikushani, wawaykunaqa Diospa cheqaq yachachikuyninkunaman hina kawsasqankumanta.

⁵Khuyasqay wawqéy, qanqa huk law llaqtakunamanta hamuq wawqenchiskunatan wasiykipi allinta chashkiranki. Saynata yanapaspaykin, qanqa ancha allinta ruwashanki. ⁶Chay yanapasqayki wawqenchiskunan Jesucristopi creeqkunaman willakushanku, paykunata imaynatas qan yanapasqaykimanta. Chaymi kunan ruegakullaykitaq, chay huk law llaqtamanta hamuq wawqenchiskunatayá yanapaykuy, viajenkuta continuanankupaq. Saynata ruwaqtiykiqa Diosmi ruwasqaykiwan anchata kusikunqa. ⁷Paykunan Señor-ninchis Jesucristomanta willakuspa rishanku, Diosta khuyakusqankurayku. Hinaspapas paykunaqa Jesucristopi mana creeq runakunamantaqa manan ni ima yanapakuytapas chashkikurankuchu. ⁸Chayraykun noqanchisqa paykunata yanapananchis, Jesucristomanta willakuspa llank'anankupaq, saynapi noqanchispas paykunata yanapaspas, Señor-ninchis Jesucristota servinanchispas.

Diótrefes runa paytukuy kasqanmanta

⁹Noqan huk cartata huñunakusqaykichis creyentekunaman escribirani. Ichaqa Diótrefesmi qankuna ukhupi paylla kamachikuyta munaspa, mana kasukuwayta munanchu. ¹⁰Chayraykun noqaqa qankunaman hamuspay, kikiypuni Diótrefestaqa allinta q'aqchaspay uyanpipuni atencionta waqyasqa, noqaykumanta mana allinkunata rimasqanrayku. Hinaspapas payqa huk law llaqtakunamanta hamuq wawqenchiskunatan mana chashkiytapas munanchu. Sichus pipas wasinpi chashkiqtataqmi, hark'akun ama chashkinankupaq; hinaspan iglesiamantapas chay samachiy munaq hermanokunata qarqon.

¹¹Khuyasqay wawqéy Gayo, qanqa amayá chay mana allin ruwaq runakunatachu qatipakuy; aswanqa allin ruwaqkunallata qatipakuy. Pipas allinta imatapas ruwaqqa Diospa familianmi. Pipas mana allinta ruwaqmi ichaqa, Diostaqa mana reqsinchu.

¹²Demetriomantan ichaqa llapallanku allinta rimanku. Payqa Diospa cheqaq rimasqanta kasukuspan, allin runa kasqanta reqsichikun. Chaymi noqaykupas testigo hina kaspayku Demetriomantaqa allinta rimayku. Hinaspapas qanqa yachankin, noqaykupa willakusqaykuqa cheqaq kasqanta.

Cartapa tukukuyninmanta

¹³Noqaqa ashka asuntokunamantan qanwan parlanay kashan. Aswanqa manan kay cartallapichu chaykunamantaqa escribimuyta munani.

¹⁴Aswanmi prontolla qanpa kasqaykiman hamuyta munashani. Chaypiña kushka allinta parlarusunchis.

¹⁵Saynaqa, Diosyá allinta bendecisupayki, hawkallata kawsachisunki.

Noqawan kaq amigonchiskunan saludota qanman apachimusunki. Saynallataqyá qanpas sapankama amigonchiskunata saludaykullaytaq. Amén.

JUDAS

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribieran?** Kay cartataqa Judasmi escribieran (Jud v.1). Kay Judasqa manan Señor Jesucristota traicionaq Judas Iscariotechu karan. Aswanqa Señor Jesucristopa hermanon Judasmi (Mat 13.55; Mar 6.3). Payqa manan Señor Jesucristopiqa creeranchu; aswanqa Jesucristopa kawsarimusqanpa qepantañan paypiqa creeran. Kay Judasqa Jerusalén llaqtapi tiyaq creyentekunapa huk liderninmi karan.
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 58 otaq 65 watakunapin.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, tukuy lawpi tarikuyq creyentekunapaqmi.
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, Señor Jesucristopi creeq llapallan creyentekuna leespanku kallpanchakunankupaqmi, hinallataq Jesucristopi aswan más allinta inispanku chay iniyininkuta defiendenankupaq, saynapi llapallan falso yachachiqkunata p'enqayman churanankupaq ima.
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Khuyasqay wawqe panaykuna, noqaqa ñawpaqtaraqmi escribimuytapuni munarani Diospa salvawasqanchismanta. Ichaqa kunanmi, necesario kaqtin, escribimushaykichis Diospa saqewasqanchis cheqaq willakuyta peleaspa hinaraq allinta defiendenaykichispaq. Chay willakuytan Diosqa paypi llapallan creeq wawankunaman huk kutillata qowaranchis. (Chayraykuyá qankunaqa ama creeychishchu huk clase willakuykunapiqa)” (Jud v.3).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqan kashan:
 - (1) Cartapa qallariyninmanta (Jud v.1-2).
 - (2) Diosmanta llullakuspa yachachiq falso maestrokunamanta (Jud v.3-16).
 - (3) Piwanpas ama engañachikunamanta (Jud v.17-23).
 - (4) Diosta alabananchismanta (Jud v.24-25).

Cartapa qallariyninmanta

¹Noqa Judasmi qankunata saludamuykichis. Noqaqa Jesucristopa ser-viqnin, hinallataq Santiagopa wawqenmi kani. Chaymi kay cartata qan-kunaman escribimushaykichis, qankunataqa Dios Taytan waqyaspa, khuyakusurankichis. Saynallataqmi Señor Jesucristopas qankunataqa waqaychashasunkichis.^a

a 1.1 Kay librota escribiq Judasqa manan Jesusta traicionaq Judas Iscariotechu, aswanqa Jesuspa wawqen Judasmi.

²Noqaqa Diosmantan mañakushani, qankunata anchata khuyapayaspas, yanapasunaykichispaq, hinaspapas khuyakuywan, hawkallata kawsachisunaykichispaq ima.

Diosmanta llullakuspa yachachiq runakunamanta

³Khuyasqay wawqe panaykuna, noqaqa ñawpaqtaraqmi escribimuytapuni munarani Diospa salvawasqanchismanta. Ichaqa kunanmi, necesario kaqtin, escribimushaykichis Diospa saqewasqanchis cheqaq yachachikuyta peleaspa hinaraq allinta defiendenaykichispaq. Chay yachachikuytan Diosqa paypi llapallan creeq wawankunaman huk kutillata qowaranchis. (Chayraykuyá qankunaqa ama creeychishchu huk clase yachachikuykunapiqa). ⁴(Noqaqa ancha preocupasqan kashani), qankuna ukhumanmi Diosmanta llullakuspa yachachikuq runakuna mana mushachikuspalla haykuramunku. Paykunan Diospa sumaq yachachikuyninkunata t'ikranku, tukuy mana allin ruwaykunapi purinankupaq. Hinaspan paykunaqa khaynata ninku: “Dios Taytanchisqa ancha allin kaspan, huchakunata ruwaqtinchispas mana castigawan-chishchu. Chaymi aycha cuerponchispa tukuy ima munasqantaqa atillanchis ruwayta”, nispanku. Saynata piensaspankun paykunaqa neganku sapallan atiyniyoq Diostapas, hinallataq Señorninchis Jesucristotapas. Chaymi paykunaqa ñawpaqmantapacharaq ña destinasqaña kashanku, castigasqa kaspanku ñak'arinankupaq.

⁵Chaymi noqaqa kaykunamanta qankunata yuyarichiyta munashani: Diosqa ñawpaq tiempopin Israel nacionniyoq runakunata Egipto nacion-manta orqomuspa, paypi mana creeqkunata wañuchispa chinkachiran.

⁶Saynallataqmi Diospa contranpi rebelakuq angelkunawanpas pasaran. Paykunaqa Diosta mana kasukusqankuraykun, Diospa lardonpi kasqankuta saquespanku, lloqsimuranku. Chayraykun paykunaqa tutayaq ukhupi cade-nakunawan watasqa kashanku, asta juicio p'unchaw chayamunankama. ⁷Saynallataqmi pasaran Sodoma llaqtawan, Gomorra llaqtawan, hinallataq chay llaqtakunapa muyuriqninpi huk llaqtakunawanpas. Chay llaqtakunapi tiyaqkunawan waqllikuy huchakunapi puriranku. Hinaspan qaripura otaq wärmipura waqllikuy millay huchakunata ruwaspa tiyaranku. Sayna ruwasqankumantan Diosqa paykunata wikch'uyuran wiña-wiñaypaq nina rawrayman. Chaykunaqa pasaran noqanchispaq huk ejemplo kananpaqmi.

⁸Ichaqa chaykunamanta yachashaspankupas, chay falso yachachikuq runakunaqa, sueñoypi hina kawsaspankun, chay ñawpaq huchayoch runakuna hinallataq paykunapas cuerponkuta huchakunawan qenllichashanku. Hinaspan paykunaqa Diospa kamachikuyninkunatapas pisiman churaspanku, atiyniyoq angelkunatapas k'aminku. ⁹Ichaqa Arcángel Miguelpas, angelkunapa jefen kashaspanmi, mana ni ima nispapas diablotaqa k'amiranchu, nitaq maldeciranpashchu, Moisespa cuerpona diablowan quitanakushaspankupas. Aswanmi niran: “Señor Diosmi castigasunki”, nispalla. ¹⁰Ichaqa chay falso yachachiq runakunaqa mana entiendesqanku yachachikuykunamantan malta rimanku. Hinaspapas paykunaqa chikallan entiendesqankutapas mana aceptaspankun, mana piensayniyoq animalkuna hina cuerponpa munasqanta ruwaspa kawsanku. Saynata ruwaspankun paykunaqa condenakushanku, chinkachisqa kanankupaq.

¹¹ ¡Ay, imaynaraq chay falso yachachiq runakunaqa kanqaku! Cainpa ruwasqanta hinan paykunaqa ruwashanku. Hinaspapas paykunaqa ñawpaq falso profeta Balaam hinan qolqerayku mana allinkunata ruwashanku. Chaymi paykunaqa Diospa contranpi rimasqankurayku wañunqaku, imaynan ñawpaq tiempopi Coré sutiyoq runapas, Moisespa contranpi rimasqanrayku wañuran chay hinata. ¹² Chay runakunaqa mikhunaykichispaq huñunakusqaykichis fiesta ruwasqaykichiskunapin kashanku. Hinaspan paykunaqa Diosta mana respetaspanku, hinallataq raqrapullaña kasqankurayku, mana p'enqakuspanku fiestaykichispi mikhunakunata mikhunku, hinallataq tomanku ima. Chaykunata ruwaspankun, paykunallapi preocupakunku. (Hinaspapas paykunaqa hermanokunata kallpanchanankupaqmi ofrecenkun; ichaqa manataqmi ni imatapas ruwankutaqchu kallpanchanankupaqqa). Chaymi paykunaqa kay lawman, waq lawman wayrapa apakachasqan ch'aki phuyu hina kanku. Chiraw tiempopi mana ruruyoq sach'akuna hina kanku. Saphinmantapacha orqosqa sach'akuna hina kanku. Ishkaykama wañusqa runakuna ima kanku.^b ¹³ Hinaspapas paykunaqa lamar qochapi unu qalchikamuq hinan kanku. Paykunaqa mana p'enqakuspankun llapallan runakunapa ñawpaqninpi tukuy huchakunata ruwanku. Hinaspapas chay huchakuna ruwasqankuqa rikch'akun lamar qochapi unu posoqosparaq qalchikamuspa, tukuy ima qenllikunata apamuqmanmi. Chaymi paykunaqa chinkasqa qoyllurkuna hina ch'inñeq tutayaqninta rispanku, ña sentenciasqaña kashanku, wiña-wiñaypaq chay ch'inñeq tutayaq ukhupi kawsanankupaq.

¹⁴ Ñawpaqtaraqmi Adanpa qanchis kaq mirayninmanta Enocpas, sayna falso yachachiq runakunamantaqa ña willakuranña khaynata: “Señortan rikurani waranqa-waranqa angelninkunantin hamushaqta, ¹⁵ chay mana allin ruwraq runakunata juzgananpaq. Hinaspan payqa anchata castiganqa paypa contranpi chay rimaq runakunata”, nispa. ¹⁶ Diosmanta llullakuspa yachachiq runakunaqa imamantapas quejakullashankun. Hinaspapas pitapas criticaspan purishanku. Paykunaqa imatapas ruwanku kikinkupa munasqankuman hinallan. Rimankupas kikinkuta alabakunallankupaqmi. Hinaspapas sumasumaqtaraqmi wakin runakunamantapas rimanku, saynapi chay runakunamanta ima provechotapas paykunallapaq orqonankupaq.

Piwanpas ama engañachikunamanta

¹⁷ Ichaqa khuyasqay wawqe panaykuna, qankunaqa yuyariychisyá Señor-ninchis Jesucristopa apostolninkuna ñawpaqtaraq willakusqankumanta.

¹⁸ Paykunan nisurankichis khaynata:

—Qepa tiempokunatan kanqa Diosmanta hinallataq Diosta serviq runakunamanta burlakuspa puriq runakuna. Hinaspan paykunaqa millay mana allinkunata ruwaspa, munasqankuman hinalla purinqaku, nispa.

¹⁹ Chay runakunan Jesucristopi creeqkunata peleanachisunkichis, hinallataq dividichisunkichis ima. Hinaspapas paykunapiqa manan kanchu Diospa Santo Espiritunqa. Chaymi paykunaqa aychankupa munasqankuman, hinallataq sonqonkupa munasqankuman hinalla imatapas ruwanku.

b 1.12 Ishkaykama wañuyqa kaymi: primer kaq wañuyi kay aycha vidapi kawsasqanchismanta wañuy; ishkey kaq wañuytaqmi juicio p'unchawpi wiñaypaq condenasqa kanankumanta.

²⁰Qankunayá ichaqa, khuyasqay wawqe-panaykuna, Diospi anchata confiakuychis, saynapi iñinyikichis astawanraq wiñananpaq. Saynallataq, Santo Espiritupa yanapayninwan, Diosmantapas mañakuychis. ²¹Diosqa anchata-punin munakuwanchis. Chayraykuyá tukuy tiempo paypiqa confiakuychis. Señorninchis Jesucristoqa anchatapunin khuyapayawanchis. Chayraykuyá paypi confiaspa suyakuychis, wiña-wiñaypaq kawsayta qowananchiskama.

²²Diospi mana allinta creeqkunatayá yanapaychis, paykunapas Diospi allinta creenankupaq. ²³Infiernoman riqkunatapas salvaychis, infiernopi nina rawrayman ama haykunankupaq. Saynallataqyá runamasiykichistapas khuyapayaychis. Ichaqa amayá chay hucha ruwasqankutaqa ruwaychishchu. Aswanqa qenlli p'achata millakushaq hinayá, paykunapa millay qenlli huchakuna ruwasqankutaqa millakuychis.

Cartapa tukukuyninmanta

²⁴Diosninchisqa ancha atiyniyoqmi cuidasunaykichispaq, saynapi huchaman ama urmanaykichispaq. Hinaspapas Diosqa ancha atiyniyoqmi yanapasunaykichispaq, saynapi qankuna k'ancharishaq ñawpaqninman mana ni ima huchayoq, hinallataq ancha kusikuywan, mosoq p'achawan p'achasqa hina presentakunaykichispaq. ²⁵Chayraykuyá ancha yachayniyoq sapallan salwa-waqninchis Diosta alabasunchis, ancha atiyniyoq kasqanmanta, tukuy ima kawsaqkunata kamachikuq kasqanmanta, hinallataq Señorninchis Jesucristotapas noqanchisrayku mandamusqanmantawan ima. Dios Taytanchistayá alabasunchis kunanmanta asta wiña-wiñaykama. Amén.

APOCALIPSIS

1. **Kay librotari, ¿pitaq escribiran?** Kay librotaqa apóstol Juanmi escribiran (Apoc 1.1). Juanqa Zebedeopa hinallataq Salomeypa wawanmi karan (Mat 20.20-23; 27.56). Paymi Señor Jesucristopa ancha khuyakusqan apostolnin karan. Juanqa manaraq Señor Jesusta reqsishaspaqa, Bautizaq Juanpa discipulonmi karan (Juan 1.35-40). Paymi wawqen Jacobopiwan (Santiagopiwan) Galilea laguna qochapi challwata challwasharanku. Hinaqtinmi Jesusqa paykunata waqyaran discipulonkuna kanankupaq (Mat 4.21; Mar 1.19-20).
2. **Kay librori, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 90 otaq 97 watakunapin. Ichaqa wakin estudiaq wawqenchiskunañaqmi ninku: “Juanqa kay revelaciontaqa chashkinman karan Jesucristopa nacesqanpa qepanta 59 otaq 60 watakunapin”, nispanku. Hinaspapas Juanqa kay librotaqa escribiran Patmos nisqa lamar qochapa chawpin islapi preso kashaspanmi (Apoc 1.9).
3. **Kay librori, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan Asia provincia lawpi qanchisnintin iglesiakunapaq, hinallataq llapallan creyentekunapaqwan ima (Apoc 1.4, 11).
4. **Kay librori, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan qepa tiempokunapi pasanman runakunaman advertinanpaqmi, saynapi mana creyente runakuna huchankumanta wanakunankupaq, hinallataq creyentekunapas tukuy sasachakuykunapi tarikuspanku, astawan Señor Jesucristopi creespanku, paypa kutimunan p'unchawta suyakunankupaqwan ima (Apoc 1.3; 2.10).
5. **Kay libropiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yunanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Diosmi bendecinqa pipas kay libropi profetizasqa kaqkunata leeptaqa. Saynallataqmi Diosqa bendecillanqataq kay libropi escribisqa kaqkunata uyarispa ruwayman churaq runakunatapas. Ichaqa kay libropi escribisqa kaqkunapa cumplikunan tiempoqa cercallañan kashan” (Apoc 1.3).
6. **Kay librori, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay libroqa khayna dividisqan kashan:
 - (1) Apóstol Juanman revelacionpi Dios rikuchisqanmanta (Apoc 1.1-20).
 - (2) Qanchis iglesiakunamanta, hanaq pachapi adorasqankumantawan (Apoc 2.1 asta 4.11).
 - (3) Qanchis sellokunamanta, qanchis cornetakunamantawan (Apoc 5.1 asta 11.19).
 - (4) Dragonmanta, ishkay mancharikuypaq millay animalkunamantawan (Apoc 12.1 asta 13.18).
 - (5) 144,000 runakunamanta, angelkunapa willakusqanku juiciomantawan (Apoc 14.1-20).
 - (6) Qanchis copakunamanta, Babilonia llaqtamantawan (Apoc 15.1 asta 18.24).

- (7) Corderopa casarakusqan fiestamanta, waranqa watamanta, Satanás wiñaypaq vencesqa kasqanmantawan (Apoc 19.1 asta 20.15).
 (8) Mosoq cielomanta, mosoq allpa pachamanta, mosoq Jerusalemantawan (Apoc 21.1 asta 22.5).
 (9) Jesucristopa kutimunan tiempo cercallaña kasqanmanta (Apoc 22.6-21).

Apóstol Juanman revelacionpi Dios rikuchisqanmanta

1 ¹Diosmi imakunas pasanmanta Señorninchis Jesucristoman kay revelacionta rikuchiran, saynapi Señorninchis Jesucristoñataq payta serviqkunaman prontolla imakunas pasanmanta willananpaq. Chaypaqmi Señorninchis Jesucristoqa huk angelninta mandamuran, imaymana pasanmanta, serviqnin Juanman willananpaq. ²Chaymi Juanqa chaykuna rikusqanta escribiran, Señorninchis Jesucristopa rikuchisqanman hina. Jesucristopa rikuchisqanqa karan Diosmanta chashkisqanmi. Juanpa kaykuna escribisqanqa cheqaqpunin. ³Diosmi bendecinqa pipas kay libropi profetizasqa kaqkunata leeqtaqa. Saynallataqmi Diosqa bendecillanqataq kay libropi escribisqa kaqkunata uyarispa ruwayman churaq runakunatapas. Ichaqa kay libropi escribisqa kaqkunapa cumplikunan tiempoqa cercallañan kashan.

Qanchis llaqtapi kaq iglesiakunaman cartata escribispa Juan saludasqanmanta

⁴Noqa Juanmi Diospa partenmanta, hinallataq Diospa tiyanan trononpa ñawpaqninpi kaq qanchis espiritukunapa partenmantawan saludamuykichis Asia provincia lawpi qanchisnintin iglesiakunaman. Diospa munakuynin, hinallataq hawkayayninpas qankunapi kachun. Hinaspapas payqa ñawpaqpas, kunanpas, hinallataq qepa tiempomanpas kaqlan. Payllataqmi qepa tiempomanpas hamunqa. ⁵Saynallataqmi saludamuykichis Señorninchis Jesucristopa partenmantawan. Pay kikinmi cheqaq kaqkunamanta testigo. Paymi wañusqa kasqanmanta primerta kawsarimuran, wiñay kawsayniyoq kananpaq; payllataqmi kay pachapi llapallan reykunata kamachiqpas. Jesucristoqa anchatan munakuwanichis; chayraykun payqa yawarninta cruzpi ch'aqchuran, huchanchiskunamanta perdonawananchispaq. ⁶Hinaspapas Señorninchis Jesucriston churawaranchis, reykuña, hinallataq sacerdotekunaña kaspas, Dios Taytanta servinanchispaq. Paymi tukuy atiyniyoq; payá wiña-wiñaypaq alabasqa kachun. Amén.

⁷¡Qawariychis, Jesucristo phuyupi hamusqanta!

Llapallan runakunan paytaqa rikunqaku. Saynallataqmi Jesucristota wañuchi runakunapas rikullanqakutaq.

Hinaspan kay enteron pachapi llapallan runakunaqa, payta rikuspa, anchata lamentakuspa waqanqaku.

¡Arí, saynan pasanqa! Amén.

⁸Señor Diosmi nin khaynata:

—Noqan kani Qallariypas hinallataq Tukukuypas; saynallataq ñawpaq kaqpas, kunan kaqpas, qepa tiempoman hamuqpas, hinallataq tukuy atiyniyoq Diospas, nispa.

Apóstol Juan revelacionpi Jesucristota rikusqanmanta

⁹Noqa wawqeykichis Juanmi, Diospa palabranmanta, hinallataq Jesucristomantawan willakusqayrayku, lamar qochapa chawpinpi kaq Patmos islapi

preso kasharani. Noqaqa Señorninchis Jesucristopi creeqmasyikichis kasqay-raykun, qankunawan kushka ñak'arispay, Diospa gobiernomanta allin willakuykunata qankunawan kushka willashani. Saynallataqmi Señor Jesucristowan huklla kasqanchisrayku tukuy sasachakuykunapipas pacienciakuspa kawsashanchis. ¹⁰ Hinaqtinmi huk domingo p'unchawta Santo Espiritupa atiyinwan, huk cornetapa waqasqanta hina qepay lawpi huk waqyakuyta uyarirani. Chay waqyakuymi, ¹¹ khaynata niwaran:

—{Noqan kani Qallariypas, hinallataq Tukukuypas}. Llapallan rikusqaykitayá huk libropi escribiy. Hinaspayki Asia provincia lawpi qanchisnintin iglesiakunaman apachiy: Éfeso llaqtapi iglesiaman, Esmirna llaqtapi iglesiaman, Pérgamo llaqtapi iglesiaman, Tiatira llaqtapi iglesiaman, Sardis llaqtapi iglesiaman, Filadelfia llaqtapi iglesiaman, hinallataq Laodicea llaqtapi iglesiamanwan ima, nispa.

¹² Hinaqtinmi chay rimapayamuwaqniyta rikuyta munaspa, qepay lawman qawarirani. Hinaspan rikurani qorimanta ruwasqa mechero hina k'anchaq qanchis candelabrokunata. ¹³ Chay mechero hina k'anchaq qanchis candelabrokunapa chawpinpin rikurani, Diosmanta Hamuq Runaman rikch'akuq runata. Payqa chaki puntankama túnica p'achayoqmi kasqa. Hinallataqmi qasqonpipas qorimanta huk cinto churasqa kasqa. ¹⁴ Chukchanpas yura-yuraq millmaman, hinallataq yuraq rit'iman rikch'akuqmi kasqa. Saynallataqmi ñawinkunapas k'ancharishaq nina rawrashaq hinaraq kasqa. ¹⁵ Chakinkunapas nina rawrashaq hornopi caldeasqa bronce hinaraqmi k'ancharishaq puka kasqa. Saynallataqmi rimasqanpas huk hatun phaqchamanta imaynan ashka unu phaqchimuspa qaparin chay hinaraqmi kasqa. ¹⁶ Phaña makinpitaqmi qanchis ch'askakunata hap'isqa. Siminmanta rimasqanpas sapa lawninpi filoyoq espada hinaraqmi kasqa. Uyanpas intipa fuerte k'anchaynin hinaraqmi kasqa.

¹⁷ Chaymi noqaqa chaykunata rikuspays, chay k'ancharishaq runapa ñawpaqninpi wañusqa hina urmarani. Ichaqa phaña makinwan noqata tupaykamuwaspan, khaynata niwaran:

—Ama manchakuychu; noqan kani Qallariypas, hinallataq Tukukuypas.

¹⁸ Noqaqa kawsanin; hinaspapas noqaqa wañusqan karani. Ichaqa kunanmi wiña-wiñaypaña kawsashani. Chaymi noqaqa ancha atiyiniyoq kani wañusqakunata kawsarichimunaypaqpas, otaq kaqlapi qepakunankupaqpas. ¹⁹ Kunanqa escribiy kay rikusqaykikunata, kunan tiempopi imakunas pasanmanta, hinallataq qepa tiempokunapi imakunas pasanmantawan ima. ²⁰ Kunanmi entiendechisqayki kay phaña makiypi qanchis ch'askakuna rikusqaykita, hinallataq qorimanta ruwasqa mechero hina k'anchaq qanchis candelabrokuna imatas significan chayta. Chay qanchis ch'askakuna rikusqaykiqa, chay qanchis iglesiakunapa angelninkunan. Ichaqa chay qanchis candelabrokuna rikusqaykiñataqmi, qanchis iglesiakuna kanku, nispa.^a

Éfeso llaqtapi kaq iglesiaman escribisqanmanta

2 ¹Éfeso llaqtapi kaq iglesiapa angelninman escribiy khaynata:

—Noqan phaña makiypi qanchis ch'askakunata hap'iqa kani. Hinaspapas noqallataqmi chay qorimanta ruwasqa mechero hina k'anchaq qanchis

a 1.20 Chay qanchis iglesiakunapa angelninkunaqa, qanchis iglesiakunapa liderninkunan kankuman.

candelabrokunapa chawpinpi puriqpas kani. Noqan kayta nimuykichis: ²Noqaqa yachanin tukuy imaymanakuna ruwasqaykita, nishu llank'asqaykita, pacienciayukuspa mana ishkayasqaykita, hinallataq tukuy mana allin ruwaq runakunata mana soportasqaykitapas. Saynallataqmi qanqa, mana apóstol kashaspa “apóstolmi kani” niq runakunatapas pruebaman churaspayki, llulla kasqankuta hap'iranki. ³Saynallataqmi noqaqa yachani pacienciayoc kasqaykita, hinallataq noqata khuyakuwasqaykirayku, ñak'arispas serviwasqaykitapas. Ichaqa saynata ñak'arishaspapas manan qanqa ishkayarankichu. ⁴Ichaqa huk cosan qanpa contraykipi kashan: Qanqa manañan ñawpaq hinañachu noqataqa khuyakuwanki. (Chay ruwasqaykin noqamanqa mana gustawanchu). ⁵Qanqa yuyariyá imaynas noqapi chayllaraq iñikushaspayki karanki chayta. Hinaspa huchaykikunamanta wanaquspa Diosta kasukuy, imaynan qallariyninpi kasukuranki chay hinata. Sichus Diosman mana kutirikunkichu chayqa, mechero hina k'anchaq candelabro qosqaytan quitasqayki amaña k'anchananpaq. ⁶Ichaqa kay ruwasqaykin noqamanqa gustawan. Qanqa Nicolaíta religionniyoq runakunapa mana allinkuna ruwasqantan cheqnikunki, imaynan noqapas cheqnikuni chay hinata.

⁷Saynaqa ninriyoq kaspaykichisqa, iglesiakunaman Santo Espiritupa nisqantayá allinta uyariychis. Pipas noqapi confiaspa venceqmanmi, noqaqa permitisaq Diospa paraisonman haykuspa, chay kawsay qokuq sach'apa rurunmanta mikhunanpaq, nispa.

Esmirna llaqtapi kaq iglesiaman escribisqanmanta

⁸—Esmirna llaqtapi kaq iglesiapa angelninman escribiy khaynata:

Noqan kani Qallariypas hinallataq Tukukuypas. Wañusqan karani; ichaqa kunanmi kawsarimuspa wiñaypaqña kawsashani. Noqan kayta nimuykichis: ⁹Noqaqa yachanin sasachakuykunapi ñak'arisqaykita, hinallataq wakcha kasqaykitapas. Ichaqa Diospi creesqaykiraykun qanqa iñiynikiqipi qapaq kashanki. Hinaspapas noqaqa yachallanitaqmi “Israel nacionniyoq runakunan kayku” nishaspanku qankunapa contraykichispi rimasqankuta. Hinaspapas paykunaqa sinagogapi huñunakushaspankupas, diablo-tan cheqaqtapuni servishanku. ¹⁰Saynaqa amayá qanqa manchakuychu ñak'ariykuna hamuqtinqa. Aswanqa uyariy kay nisqayta: qankunamantan wakinniychista diabloqa carcelman churasunkichis, saynapi probasqa kanaykichispaq. Saynallataqmi qankunaqa chunka p'unchaw qatikachasqa kaspaykichis sufrispa ñak'arinkichis. Ichaqa ama ishkayaspayá wañunaykikama Diospi confiy. Sichus saynata ruwanki chayqa, noqan wiñaypaq kawsay premiota qosqayki.

¹¹Saynaqa ninriyoq kaspaykichisqa, iglesiakunaman Santo Espiritupa nisqantayá allinta uyariychis. Pipas noqapi confiaspa venceqtan noqaqa wiñaypaq librasaq, ishkay kaq wañuymanta, nispa.

Pérgamo llaqtapi kaq iglesiaman escribisqanmanta

¹²—Pérgamo llaqtapi kaq iglesiapa angelninman escribiy khaynata:

Sapa lawninpi filoyoq espadata hap'iqmi khaynata nin: ¹³Noqaqa yachanin diablopa gobiernasqan llaqtapi tiyasqaykitaga. Ichaqa chay llaqtapi

tiyashaspaykipas, manan dejarankichu noqapi confiytaqa. Chay diablopa tiyasqan llaqtapin noqamanta willakuq Antipastapas wañuchiranku. Payqa noqapin cheqaqtapuni confiaran. Ichaqa chay ruwasqankuta rikushaspaykipas, qanqa mana ishkayaspan noqapi confiaranki. ¹⁴Ichaqa kaykuna ruwasqaykin qanpa contraykipi kashan: qankuna ukhumantan wakinniykichisqa chay ñawpaq huchayoq Balaam runapa yachachisqan kunata kasukuqkuna kashankichis. Balaamqa rey Balacmanmi consejaran, Israel nacionniyoq runakunata huchallichinanpaq. Chaymi Israel nacionniyoq runakunata idolokunaman ofrecesqa mikhunakunata mikhuranku, hinallataq waqllikuy millay huchakunata ruwaspa puriranku. ¹⁵Saynallataqmi qankunamanta wakinniykichisqa Nicolaita religionniyoq runakunapa yachachisqanta creeshankichis. Chay yachachisqankutan noqaqa millakuni. ¹⁶Chayraykun niykichis, huchaykichista saquespayá Diosman kutirikuychis. Sichus Diosman mana kutirikunkichishchu chayqa, noqa hamuspaymi simiyanta lloqsimuq espadawan castigasaq, chay Nicolaita religionniyoq runakuna qatikuqkunata.

¹⁷Saynaqa ninriyoq kaspaykichisqa, iglesiakunaman Santo Espiritupa nisqantayá allinta uyariychis. Pipas noqapi confiaspa venceqmanmi, pakasqa maná nisqa sutiyoq mikhunata mikhuchisaq. Hinallataqmi huk yuraq rumichatapas qollasaqtaq. Chay rumichapin huk mosoq sutin escribisqa kashan. Chay mosoq sutitaqa yachanqa chay rumichata chashkiqlan, nispa.

Tiatira llaqtapi kaq iglesiaman escribisqanmanta

¹⁸—Tiatira llaqtapi kaq iglesiapa angelninman escribiy khaynata:

¡Noqaqa Diospa Wawan Jesucriston kani! Ñawiykunaqa nina rawrashaq hinan. Chakiykunataqmi nina rawrashaq hornopi caldeasqa bronce k'ancharishaq puka hinaraq. Noqan kayta nimuykichis: ¹⁹Noqaqa yachanin llank'asqaykita, khuyakuwasqaykita, noqapi creespa confiasqaykita, runamasiykikuna yanapaq kasqaykita, pacienciayoq kasqaykita, hinallataq ñawpaq ruwasqaykikunamanta kunan ruwasqaykikuna aswan más allin kasqantapas. ²⁰Ichaqa kaykuna ruwasqaykin qanpa contraykipi kashan: qanqa permitishankin chay Jezabel sutiyoq falso profetisa warmi munasqan ruwananta. Payqa “Diosmanta willakuq profetisan kani” nispanmi, creyentekunata engañaspa, tukuy waqllikuy millay huchakunata ruwachishan; hinallataq runakunapa ruwasqan idolokunaman ofrecesqa mikhunakunatapas mikhunankupaq yachachishan. ²¹Chaymi noqaqa chay Jezabel warmimancha oportunidadta qorani, huchanta saquespa Diosman kutiriku-nanpaq. Ichaqa huchankuna saqeytaqa manan munaranchu. ²²Chayraykun noqaqa anchata ñak'arichisaq chay Jezabel warmitaqa, nishu nanaywan camapi onqonanpaq. Saynallataqmi paywan waqllikuq runakunatapas anchata ñak'arichisaq, sichus huchankumanta wanakuspa noqaman mana kutirimunqakuchu chayqa. ²³Noqaqa chay warmita kasukuqkunatapas wañuchisaqmi. Saynapin llapallan creyentekunaqa yachanqaku, noqaqa llapallan runakunapa piensasqanta, hinallataq ima munasqankutapas yachasqayta. Chaymi noqata kasukuwaq runakunamanqa premionta qopusaq; huchapi kawsaq runakunatatataq castigasaq. ²⁴Ichaqa chay Tiatira llaqtapi tiyaqkunamanta wakinniykichisqa, chay Jezabel warmipa

yachachisqankunataqa manan qatikurankichishchu. Saynallataqmi diablopa pakasqan secretokunamanta yachachisqankutapas manan qatiku-rankichishchu. Chayraykun qankunamanqa kay huk kamachikuylata nis-qaykichis: ²⁵ Qankunaqa imaynatan kunankama noqapi confiashankichis, saynatayá confiaychis asta kutimunaykama.

²⁶ Pipas diablota vencespa, noqapa kamachisqaykunata asta tukukuy p'unchawkama kasukuqmanmi noqaqa autoridadta qosaq, nacionku-nata gobiernananpaq. ²⁷ Imaynan noqamanpas Dios Taytayqa autoridadta qowaran, saynallataqmi noqapas qankunaman autoridadta qosqaykichis, nacionkunata gobiernanaykichispaq. Chaytaqa gobiernankichis huk fier-romanta bastonwan imaynan huk alpamanta ruwasqa mankata p'akispa ñut'unkichis, chay hinataraqmi contraykichispi hatarimuq runakunataqa ruwankichis. ²⁸ Hinaspapas qankunamanqa qollasqaykichistaqmi, pacha illarimuy ch'askatapapas.

²⁹ Saynaqa ninriyoq kaspaykichisqa, iglesiakunaman Santo Espiritupa nis-qantayá allinta uyariychis, nispá.

Sardis llaqtapi kaq iglesiaman escribisqanmanta

3 ¹—Sardis llaqtapi kaq iglesiapa angelninman escribiy khaynata: Noqa Diospa qanchis espiritunkunata, hinallataq qanchis ch'askakunata hap'iqmi, khaynata nini: Noqaqa yachanin tukuy imaymana ruwasqayki-kunataqa; runakunan qankunataqa alabasunkichis noqapi confianaykichis-paq piensaspanku. Ichaqa chay nisqankuqa manan cheqaqchu. Aswanmi qankunaqa noqapaqqa wañusqa hinaña kashankichis. ² Rikch'ariy, hinaspa kallpanchakuy, saynapi iñiyniyki ama chinkanampaq. Qawasqayman hinaqa, imapas allinkuna ruwasqaykikunaqa ñan chinkanampaq hinaña kashan Diospa ñawpaqninpiqa, Diosta qankuna mana allintachu kasukus-qaykichisrayku. ³ Saynaqa yuyariyá imakunatas Diosmanta uyarispa yacha-ranki chayta. Hinaspayki chaykunapi allinta yuyaymanarispayki, tukuy huchaykikunamanta wanakuspa, Diosman kutirikuy payllata kasukunayki-paq. Sichus mana rikch'arinkichu chayqa, mana piensasqayki horasta suwa hina hamuspaymi castigasqayki. ⁴ Ichaqa Sardis llaqtapiqa kashanraqmi qankunamanta wakinniykichis huchakunapi mana puriqkuna; paykunapa p'achanmi noqata kasukuwasqankurayku, mana qenllichasqa hina kashan. Chaymi paykunaqa noqawan kushka purinqaku sumaq yuraq p'achawan p'achasqa, noqata kasukuwaspa kawsasqankurayku. ⁵ Pipas tukuy tenta-cionkunata vencespa mana huchallikuqkun, yuraq p'achawan p'acha-chisqa kanqaku. Paykunapa sutintaqa Diospa kawsay libronmantan mana ni hayk'aqpas borrasqachu. Aswanmi noqaqa Dios Taytaypa ñawpaqninpi, hinallataq angelninkunapa ñawpaqninpiwan nisaq “paykunaqa noqapan”, nispay. ⁶ Saynaqa ninriyoq kaspaykichisqa, iglesiakunaman Santo Espiri-tupa nisqantayá allinta uyariychis, nispá.

Filadelfia llaqtapi kaq iglesiaman escribisqanmanta

⁷—Filadelfia llaqtapi kaq iglesiapa angelninman escribiy khaynata: Noqaqa Diosmanta Hamuq Cheqaq Ch'uuya Salvadormi kani. Hinaspa-pas noqan hap'ini Davidpa gobiernasqan llaqtapa punkunpa llaventapas.

Chaymi punkuta kichaqtiyqa, mana ni pipas wishq'aytaqa atinmanchu. Saynallataqmi punkuta wishq'aqtiypas, manan ni pipas kichaytaqa atinmanchu. Kunanqa uyariychisyá noqapa kay nisqayta: ⁸Noqaqa tukuy ima ruwasqaykitan yachani. Noqa kikiymi qanpa ñawpaqniykiipi huk punkuta kicharani. Chay punkutaqa manan ni pipas wishq'aytaqa atinmanchu. Noqaqa yachanin, qanqa humilde kaspa pisi atiyniyoq kashaspaykipas, noqapa yachachisqaykunatan kasukuranki; hinaspapas qanqa manan p'enqakurankichu noqamantaqa. ⁹Noqaqa yachanin, huk grupo runakuna sinagogapi huñunakuspa, diablopa munasqanta ruwaspanku, paypa partenmanta kasqankuta. Hinaspapas paykunaqa "Israel nacionniyoq runakunan kayku" nishaspankun, llullakuspa purishanku. Paykunatan noqaqa obligasaq qanpa ñawpaqniykiipi qonqorikunankupa. Chaymi paykunaqa yachanaku qankuna munakusqaymanta. ¹⁰Enteron mundontinpin sasachakuypas, hinallataq ancha ñak'ariypas kanqa. Chaykunawanmi runakunaqa pruebasqa kanqaku. Qantan ichaqa tukuy imapi kasukuwasqaykirayku protegesqayki, astawanraq noqapi confianaykipaq. ¹¹Noqaqa prontollan kutimusaq. Saynaqa imaynan noqapi confiashanki, saynallataqyá ama ishka yaspa noqapi confiy. Saynata kawsaqtiykin mana ni pipas premioykitaqa qechusunkichu. ¹²Pipas noqapi confiaspa diablota venceqmi, Diosniypa templonpiqa huk importante runa kanqa, imaynan templopa pilarninpas kashanman hina. Chaymi chay templomantaqa mana ni hayk'aqpas lloqsinqachu. Hinaspan paypi escribisaq Diosniypa sutinta, hinallataq hanaq pacha llaqtapa sutintawan. Chay llaqtapa Diospa tiyasqan cielomanta hamuq mosoq Jerusalén llaqtan. Saynallataqmi paypiqa noqapa mosoq sutiypapas escribillasaqtaq. ¹³Saynaqa ninriyoq kaspaykichisqa, iglesiakunaman Santo Espiritupa nisqantayá allinta uyariychis, nispa.

Laodicea llaqtapi kaq iglesiaman escribisqanmanta

¹⁴—Laodicea llaqtapi kaq iglesiapa angelninman escribiy khaynata: Noqaqa Cheqaq Kaqmi kani. Hinaspapas noqaqa cheqaqtan rimani. Chaymi noqaqa mana llullakuspa rimani. Diosqa noqantakaman tukuy imakunata unancharan. (Kunanqa uyariwayá kay nisqayta:) ¹⁵Noqaqa tukuy ima ruwasqaykitan yachani. Qanqa manan ni chirichu nitaq ruphachu kashanki. Aswanqa allinmi kanman chiri kaqtiyki otaq rupha kaqtiykipas. ¹⁶Ichaqa manan qanqa ni chirichu nitaq ruphachu kashanki; aswanqa tibiolla kasqaykiraykun, simiyanta vomitaspa aqtosqayki. ¹⁷Qanqa ninkin: "Noqaqa qapaqmi kani. Chaymi tukuy imaymanay kapuwaqtin, mana ni imaypas faltapuwanchu", nispayki. Ichaqa manan cuentata qokunkichu mana imapaq valeq kasqaykita, miserable kasqaykita, iñiyniykiipi wakcha hina kasqaykita, iñiyniykiipi ñawsa hina kasqaykita, hinallataq mana p'achayoq q'alalla hina kasqaykita ima. ¹⁸Chaymi noqaqa kaykunata consejyaki. Qanqa kaykunatayá noqamanta rantikuway: ninapi fundisqa qorita, qapaq kanaykipaq; yuraq p'achata, chaywan p'achakuspa, p'enqakuyniykita tapakunaykipaq; ñawiykipaq hampita, chay hampiwana hampikuspa, allinta rikunaykipaq. ¹⁹Noqaqa llapallan munakusqay runakunataqa q'aqchaspan corregini. Saynaqa kallpanchakuspa, tukuy huchaykikunamanta wanakuspa, Diosman kutirikuy. ²⁰Qawarimuway; noqaqa punkuta tocaspan waqyamushayki.

Sichus qan waqyakusqay vozniyta uyarispaykiqa, punkuta kichamuway, wasiykiman haykumunaypaq. Hinaspan noqaqa qanwan cenasaq; saynallataqmi qanpas noqawan kushka cenanki. ²¹Diablota venceq runatan noqaqa permitisaq, tiyana tronoypi noqawan kushka tiyananpaq. Imaynan noqapas diablota vencespay, Dios Taytaypa tiyanan trononpi paywan kushka tiyashani chay hinata. ²²Saynaqa ninriyoq kaspaykichisqa, iglesiakunaman Santo Espiritupa nisqantayá allinta uyariychis, nispa.

Diosta hanaq pachapi adorasqankumanta

4 ¹Chaykuna pasasqanpa qepanmanmi, noqaqa cielota qawarispay, huk kichasqa punkuta rikurani. Hinaqtinmi huk waqyakuyta uyarirani, qallariyninpi huk cornetapa waqasqanman hina rikch'akuqta. Chay waqyakuymi khaynata nimuwaran:

—¡Wichamuy kayman! Kunanmi rikuchisqayki imakunas prontolla pasanmanta, nispa.

²Chay ratollapin Santo Espíritu noqaman hamuspa, atiyinwan hunt'aykuwaran. Hinaqtinmi hanaq pachapi rikurani huk tiyana tronota, chay tronopitaq tiyashaq runata. ³Chay tronopi tiyaq runaqa rikch'akusqa suma-sumaq k'anchaq diamante rumiman hinallataq cornalina rumiman hinan. Saynallataqmi chay tronopa muyuriqninpiqa kallasqataq huk k'uychi. Chay k'uychiqa k'anchashaq esmeralda rumimanmi rikch'akusqa. ⁴Chay tronopa muyuriqninpiqa kallasqataqmi ishkay chunka tawayoq tronokunapas. Chay tronokunapin ishkay chunka tawayoq ancianokuna tiyasqaku. Chay ancianokunaqa yuraq p'achawan p'achasqan kasqaku, hinallataq umankupipas qorimanta coronayoq ima. ⁵Chay tronomantan lloqsimusqa rayo llaqayaykuna, qapariy vozkuna, hinallataq rayo t'oqyamuykuna. Chay tronopa ñawpaqninpiqa qanchis mecherokuna rawrashasqa. Chay rawrashaq mecherokunaqa Diospa qanchis espirítunkunan kasqaku. ⁶Chay tronopa ñawpaqninpiqa kallasqataqmi sumaq cristalman hina rikch'akuq huk lamar qocha hina.

Hinaspapas chay tronopa ñawpaqninpi, hinallataq muyuriqninpi kallasqataqmi, tawa atiyniyoq kawsaqkuna. Chay atiyniyoq kawsaqkunaman kasqaku ñawpaqninkunapi, hinallataq qepankupipas ñawikunawan hunt'asqa. ⁷Chay atiyniyoq kawsaqkunamantan primer kaqqa rikch'akusqa huk leonman, ishkay kaqtaq huk toroman, kinsa kaqtaq huk runaman, tawa kaqñataq huk hatun phawashaq ankaman. ⁸Chay tawantin atiyniyoq kawsaqkunaqa, sapankamankun soqta raphrayoqkama kasqaku. Hinallataq enteron cuerponkupipas ñawisapallañan kasqaku. Hinaspapas paykunaqa tuta p'unchawmi mana samarispa khaynata nisqaku:

“¡Santo, Santo, Santon tukuy atiyniyoq Señor Diosqa.

Paymi ñawpaq kaqpas, kunan kaqpas, hinallataq prontolla kutimuqpas!” nispa.

⁹Chay atiyniyoq kawsaqkunaqa sapa kutinmi chay tiyana tronopi tiyaq wiña-wiñaypaq kawsaq Diosta hatunchasqaku, yupaychasqaku, hinallataq graciastapas qosqaku ima. ¹⁰Saynallataqmi chay ishkay chunka tawayoq ancianokunapas, chay tronopi tiyaqta adoraranku ñawpaqninpi qonqorikuspa. Hinaspan coronankutapas orqokuspanku, chay tronopa ñawpaqninman churayuspanku, khaynata nisqaku:

- ¹¹ “¡Señor Diosniyku! Qanllan kanki tukuy atiyiniyoq Diosqa.
Qanllataqmi kanki hatun-hatun respetasqa Señor Diosniykupas.
Chaymi noqaykuqa qanta alabaykiku, munasqaykiman hina tukuy
imatapas unanchasqaykimanta”, nispanku.

Escribisqa libromanta Corderomantawan

5 ¹Tiyana tronopi tiyaqpa phaña makinpin rikurani huk rollosqa hina librota sapa lawninpi escribisqata. Chay libroqa qanchis sellokunawan sellasqan kasqa. ²Hinaspan rikullaranitaq ancha atiyiniyoq huk angeltapas. Chay angelmi altota qaparispá khaynata tapuran:

—¿Pitaq ancha atiyiniyoqri kanman, kay escribisqa libropa sellonkunata qasuspa, chay librota kichananpaqrí? nispá.

³Ichaqa manan ni pipas karanchu, hanaq pachapi, kay pachapi, hinallataq ukhu pachapipas, chay librota kichaspa qawananpaqqa. ⁴Chaymi noqaa anchata waqarani, chay escribisqa librota kicharispá qawananpaq hina mana ni pipas kasqanmanta.

⁵Hinaqtinmi huknin kaq ancianoqa khaynata niwaran:

—¡Ama waqayñachu! Judá sutiyoq ayllumanta Davidpa mirayninmanta kaq Leonwan sutichasqan huk ganador lloqsiramun. Paymi ichaqa, Diospa enemigonkunata vencesqanrayku, chay libropa qanchis sellonkunata qasuruspa, kichariyta atinqa, nispá.

⁶Chaymantan rikullaranitaq tiyana tronopa ñawpaqninpi huk Cordero-tapas sayashaqta. Chay Corderopa muyuriqninpin kashasqaku chay tawa atiyiniyoq kawsaqkuna, hinallataq chay ishkay chunka tawayoq ancianokunapas. Chay Corderoqa ñak'asqa hinan kashasqa. Hinaspapas chay Corderoqa qanchis waqrayoqmi kasqa, hinallataq qanchis ñawiyoy ima. Chayku-naqa Diospa qanchis espirítunkunan kasqaku. Chay espirítunkunatan Diosqa enteron kay pachaman mandamusqa. ⁷Hinaspan chay Corderoqa hamuspa, chay tronopi tiyaqpa phaña makinmanta chashkiran chay escribisqa librota. ⁸Hinaqtinmi chay librota chashkiruqtin hinalla, chay tawantin atiyiniyoq kawsaqkunapas, hinallataq chay ishkay chunka tawayoq ancianokunapas, Corderopa ñawpaqninpi qonqorikuranku. Paykunapaqa sapankamankupan kasqa arpankupas, hinallataq qorimanta copankupas. Chay copakunan kasqa inciensowan hunt'asqa. Chay copapi hunt'asqa inciensoqa, Señor Jesucristopi llapallan creeqkunapa oracionninmi kasqa. ⁹Hinaqtinmi paykunapa huk mosoq takita takiranku Corderoman khaynata:

“Qanllan escribisqa librota hap'inaykipaq hinaqa kanki.

Qanllan sellokunatapás qasuspa kichanaykipaq hinaqa kanki.

Qanqa wañuchisqan karanki.

Qanllan yawarniykiwan huchapi kawsaq runakunata rantiranki, tukuy clase rimayniyoqkunata, tukuy llaqtamanta, hinallataq tukuy nacionkunamantawan ima, saynapi Diospa llaqtan kanankupaq.

- ¹⁰ Hinaspapas paykunataqa tukuchiranki reykunaman hinallataq sacerdotekunamanmi. Paykunan Diosta servispanku, kay pachata gobiernanqaku”, nispanku.

¹¹ Chaymanta qawarispaymi rikurani tronopa muyuriqninpi chay tawantin atiyiniyoq kawsaqkunata, chay ishkay chunka tawayoq ancianokunata,

hinallataq ashkallaña millonninpi angelkunatawan ima. Hinaspan uyarirani chay angelkunapa bulla hina vozinkuta. ¹² Hinaspan paykunaqa tukuy kallpankuwan qaparispa, khaynata alabasqaku:

“¡Ñak'arichispa wañuchisqa kaq Corderoqa

kaykunata chashkinanpaqqa merecenmi: atiyta, qapaq kayta, yachayta, kallpata,

respetota, hatunchasqa kayta, hinallataq alabasqa kayta ima!” nispanku.

¹³ Hinaspapas noqaqa uyarillaranitaqmi Diospa tukuy ima kawsaq unanchasqankunapa vozintapas, hanaq pachapi, kay pachapi, ukhu pachapi, hinallataq lamar qochapi kaqkunapas khayna nisqankuta:

“¡Tiyana tronopi tiyaqwan, hinallataq Corderopiwanyá ancha

respetasqa kachunku, alabasqa kachunku, yupaychasqa kachunku,

hinallataq hatunchasqa ima kachunku wiña-wiñaypaq, ancha

atiyniyoy kasqankurayku!” nispanku.

¹⁴ Chay tawantin atiyniyoy kawsaqqunataqmi khaynata niranku:

—¡Saynapuni kachun! nispanku.

Saynallataqmi chay ishkay chunka tawayoyq ancianokunapas, qonqoriyukuspanku, {wiñay kawsaq Diosta} adoraranku.

Sellokunamanta

6 ¹ Chaymantan noqaqa rikurani, chay qanchis sellokunamanta primer kaq sellota Cordero kicharisqanta. Hinaqtinmi chay tawantin atiyniyoy kawsaqqunamanta primer kaqta uyarirani, rayo t'oqyaq hinaraq altota qaparispa, khayna nimuqta:

—¡Hamuy! nispa.

² Chaymantan rikurani huk yuraq caballota. Chay caballopi montakuqmi huk coronata chashkiran. Hinaspan payqa huk arcota flechayoyta apasqa. Paymi enemigonkunata vencespa, yapamanta lloqsiran, huktawan peleaspa vencionpaq.

³ Ishkay kaq sellota qasuspa Cordero kichaqtinmi, noqaqa chay tawantin atiyniyoy kawsaqqunamanta ishkay kaqta uyarirani, khayna nimuqta:

—¡Hamuy! nispa.

⁴ Hinaqtinmi huk caballoñataq lloqsimuran, nina hina puka sansa colorman rikch'akuq. Chay caballopi montakuqmanñataqmi Diosqa atiyta, hinallataq huk espadatapas qoran, kay pachapi hawkeyayta chinkachinanpaq, hinallataq runakunapas paykunapura wañuchinakunankupaq ima.

⁵ Kinsa kaq sellota qasuspa Cordero kichaqtinmi, noqaqa chay tawantin atiyniyoy kawsaqqunamanta kinsa kaqta uyarirani, khayna nimuqta:

—¡Hamuy! nispa.

Hinaqtinmi noqaqa rikurani huk yana caballotañataq. Chay caballopi montakuqñataqmi huk balanzata makinpi hap'isqa. ⁶ Hinaqtinmi uyarirani chay tawa atiyniyoy kawsaqqunapa chawpinmanta khayna nimuqta:

—Huk p'unchaw jornalmi aypaqa huk kilo trigollapaq otaq kinsa kilo cebadallapaq. Ichaqa amayá aceitepa hinallataq vinopa precionpas wichachunchu, nitaq escaseachunchu, nispa.

⁷ Tawa kaq sellota qasuspa Cordero kichaqtinmi, noqaqa chay tawantin atiyniyoy kawsaqqunamanta tawa kaqta uyarirani, khayna nimuqta:

—¡Hamuy! nispa.

⁸Chaymi noqaqa qawarispay rikurani huk q'ello caballota. Chay caballopi montakuqpa sutinmi kasqa Wañuy; chay wañuyqa qepantan wañusqakunapa kasqan lugarpas hamusqa. Chay caballopi montakuqmi atiyta chashkiran, kay pachapi llapallan runakunamanta tawa kaq parten runakunata wañuchinapq guerrakunawan, yarqaykunawan, onqoykunawan, hinallataq salqa animalkunawan ima.

Pishqa kaq sellomanta

⁹Pishqa kaq sellota qasuspa Cordero kichariqtintaqmi, noqaqa altarpa pachanpi rikurani, Diospa palabranta willakusqankurayku, hinallataq Jesucristopi creesqankurayku wañuchisqa kaq runakunapa almankunata. ¹⁰Paykunan altota qaparispanku khaynata niranku:

—Tukuy atiyniyoq cheqaq ch'uya Diosniyku, ¿hayk'aqkamataq mana juzgankichu wañuchiwaqniyku runakunata vengakunaykipaqrí? Paykunatari, ¿hayk'aqpunitaq castigankí? nispanku.

¹¹Hinaqtinmi Diosqa sapankamankuman huk yuraq p'achata qoran. Hinaspan Diosqa paykunata khaynata niran:

—Pacienciakuspa hawkalla huk tiempotawan suyakuychis; manaraqmi wañuchinkuraqchu qankuna hina Jesucristota serviq runakunataqa. Paykunata wañuchiqtinkuñan, chayraq hunt'akunqa; chaykamayá suyakuychis, nispa.

Soqta kaq sellomanta

¹²Soqta kaq sellota qasuspa Cordero kichariqtinmi, huk hatun terremoto pasasqanta rikurani. Hinaqtinmi intiqa tutayaran, luto p'achawanpas p'achasqa kashanman hina. Saynallataqmi killapas yawar hina puka colorman tukuran. ¹³Hinaqtinmi cielopi kaq ch'askakunapas kay allpa pachaman urmamuranku, imaynan huk higos sach'apa manaraq poqo rurupas wayra nishuta wayramuqtin, tukuy pampaman wishñikamun chay hinata. ¹⁴Saynallataqmi cielopas chinkaran, huk hatun rollosqa papel hina. Saynallataqmi orqokunapas, hinallataq lamar qochapa chawpinpi kaq islakunapas sitionmanta kuyuchisqa karan. ¹⁵Hinaqtinmi kay pachapi gobiernaq reykuna, soldadokunapa jefenkuna, qapaqkuna, atiyniyoq kamachikuq runakuna, esclavokuna, hinallataq libre kaq runakunapas t'oqokunapi, hinallataq qaka siki mach'aykunapi ima llapachallanku pakakuranku. ¹⁶Hinaspan paykunapa qaparispa, orqokunata, hinallataq qaqakunatapaspas khaynata niranku:

—¡Hawaykuman urmayamuspa ñit'iwayku, tiyana tronopi tiyaq ama rikuwanankupaq; hinallataq Corderopa ancha phiñakuyninmantapas pakaykuwayku! ¹⁷Diospa hinallataq Corderopa anchata castigawananchis p'unchawmi ña chayaramunña. ¡Chaymi mana ni pipas chay castigotaqa aguantayta atinqachu! nispanku.

144,000 runakuna sellowan sellasqa kasqankumanta

7 ¹Chaymantan rikullaranitaq tawa angelkunata. Paykunan kay allpa pachapa tawantin esquinanpi sayashasqaku, tawantin esquinanmanta wayra phukumuqta atajaspanku, saynapi chay wayra, allpa pachata, lamar

qochata, hinallataq sach'akunatawan ama phukurpananpaq. ²Chaymantan rikullaranitaq huk angeltapas intipa lloqsimunan lawmanta hamushaqta. Paymi kawsaq Diospa sellonta apamusqa. Hinaspan payqa altota qaparispas waqyaran tawantin angelkunata; paykunan chashkisqaku atiyta, kay allpa pachata, hinallataq lamar qochatapas dañota ruwanankupaq. ³Hinaqtinmi chay intipa lloqsimunan lawmanta hamuq angelqa chay tawantin angelkunata khaynata kamachiran:

—¡Amaraq kay allpa pachatapas, lamar qochatapas, hinallataq sach'akunatapas dañotaqa ruwaychisraqchu, Diosninchista serviq wawankuna mat'en-kupi sellasqa kanankukama! nispa.

⁴Chaymantan noqaqa uyairani chay sellowan sellasqa runakuna hayk'as kasqankuta. Chay sellasqa runakunaqa kasqaku 144,000. Paykunan kasqaku chunka ish kayniyoq hatun ayllumanta miramuq Israel nacionniyoq runakuna.

⁵Judá sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

Rubén sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

Gad sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

⁶Aser sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

Neftalí sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

Manasés sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

⁷Simeón sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

Leví sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

Isacar sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

⁸Zabulón sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

José sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

Hinallataqmi Benjamín sutiyoq ayllumantapas 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

Ashka runakuna yuraq p'achawan p'achasqa kasqankumanta

⁹Chaykuna pasaruqtinmi, noqaqa rikullaranitaq ashkallaña runakunata. Manan pipas paykunataqa yupayta atirankuchu. Paykunan kasqaku llapallan nacionkunamanta, tukuy niraq ayllukunamanta, tukuy clase llaqtayoq runakunamanta, hinallataq tukuy clase idiomapi rimaq runakunamantawan ima. Paykunaqa tiyana tronopa ñawpaqninpi, hinallataq Corderopa ñawpaqninpin, yuraq p'achawan p'achasqa sayashasqaku. Makinkupitaqmi palmerapa ramanta hap'isqaku. ¹⁰Paykunan altota qapariranku. Hinaspan alabaspas hatuncharanku khaynata:

—¡Tronopi tiyaq Diosninchismi,

hinallataq Corderopiwan ima salvawaranchis! nispanku.

¹¹Hinaqtinmi llapallan angelkunaqa tronopa muyuriqninpi, ancianokunapa muyuriqninpi, hinallataq tawantin atiyniyoq kawsakunapa muyuriqninpi

sayashasqaku. Hinaspan paykunaqa tronopa ñawpaqninpi qonqorikuranku, asta mat'enkupas pampaman tupanankama. Hinaspan Diosta adoraranku¹² khaynata:

—¡Qankunapa nisqaykichisman hinayá kachun!
¡Alabasqayá kachun Diosninchisqa hatu-hatun kasqanmanta,
yachayniyoq kasqanmanta,
atiyniyoq kasqanmanta,
hinallataq kallpayoq kasqanmanta ima!
¡Paymanyá graciasta qospa adorasunchis wiña-wiñaypaq!
¡Saynapuni kachun! nispanku.

¹³ Hinaqtinmi huknin kaq ancianoqa tapuwaran khaynata:

—¿Pikunataq waq yuraq p'achawan p'achasqa kaq runakunari? ¿Mayman-tataq paykunari hamurankú? nipa.

¹⁴ Chaymi noqaqa contestarani khaynata:

—Señor, qanmi chaytaqa yachanki, nipa.

Hinaqtinmi payqa niwaran khaynata:

—Paykunaqa hatu-hatun ñak'ariypi kasqankumanta lloqsimuqkunankanku.

Hinaspapas paykunaqa Corderopa yawarninwan maqchisqan kanku.

Chaymi paykunapa p'achankuqa suma-sumaq yuraqyachisqa kashan.

¹⁵ Chaymi paykunaqa Diospa tiyasqan tronopa ñawpaqninpi kashanku, Diospa templonpi tuta p'unchaw adoraspanku.

Tronopi tiyaq Diosmi paykunawan kaspa, tukuy imamantapas waqaychanqa.

¹⁶ Chaymi paykunaqa manaña ni hayk'aqpas yarqachikunqakuñachu, nitaq ch'akichikunqakuñachu.

Paykunataqa manañan intipas nitaq ni ima ruphaypas dañota ruwanqañachu.

¹⁷ Ichaga tronopa chawpinpi kaq Corderon paykunataqa michinqa, imaynan ovejakunata michiqpas allin pukyu unukunaman apaspa, kawsay qokuq unuta tomachin chay hinata.

Hinaspan Diosqa weqenkutapas pichanqa, nipa.

Qanchis kaq sellomanta

8 ¹ Qanchis kaq sellota qasuspa rollosqa librota Cordero kichariqtinmi, hanaq pachapiqa media hora hina, mana ni pipas bullata ruwaranchu.

² Hinaqtinmi Diospa ñawpaqninpi qanchis angelkunata sayashaqta rikurani. Hinaspan paykunaqa sapankamanku huk cornetata chashkiranku.

³ Chaymantan huk angelpas ashuyamuspa, altarpa ñawpaqninpi sayaykuran. Payqa qorimanta tazontan hap'isqa. Chay tazonmanmi ashka q'apaaq inciensowan hunt'aykuranku, Diospa akllasqan ch'uuya runakunapa oracionnintawan kushkata Diosman ofrecenanpaq. Hinaspan chay angelqa chay ofrecenan ofrendataqa tiyana tronopa ñawpaqninpi kaq qorimanta ruwasqa altarman churayuran. ⁴ Hinaqtinmi chay inciensopa q'oshñiriyninga angelpa hap'isqan tazonmanta lloqsispa, Diospa kasqankama wicharan, chay ch'uuya runakunapa oracionninkupiwán kushka. ⁵ Chaymantan chay angelqa incienso q'oshñichinan tazonta oqarispa, altarpí kaq nina sansawan hunt'ayuspa,

kay pachaman wikch'uyamuran. Hinaqtinmi enteron kay pachapi kaykuna pasaran: rayokuna, hinallataq truenokuna t'oqyaran; relampagokuna llipik-yaran, hinallataq terremotapas kay pachata thaptiran.

Qanchis cornetakunamanta

⁶Chaymantan chay qanchis angelkunaqa corneta hap'isqankuta tocanan-kupaq alistakuranku. ⁷Primer kaq ángel cornetata tocapya qallarimuqtinmi, hanaq pachamanta kay pachaman chikchi chikchimuran, hinallataq ninapas yawarwan chapusqa urmayamuran. Hinaqtinmi enteron kay pachapa kinsa kaq parten ninawan ruphasqa karan. Saynallataqmi kay pachapi llapallan sach'akunamanta, hinallataq kay pachapi tukuy clase pastokunamantapas kinsa kaq parten ruphasqallataq karan.

⁸Saynallataqmi ishkaq kaq ángel cornetata tocamuqtin, huk hatun raw-rashaq orqo hina lamar qochaman wikch'uyusqa karan. Hinaqtinmi enteron lamar qochapa kinsa kaq parten yawarman tukuran. ⁹Hinaqtinmi lamar qochapi llapallan kawsaqqunamanta kinsa kaq parten wañuran. Saynalla-taqmi lamar qochapi kaq barcokunamantapas kinsa kaq parten destruisqa karan.

¹⁰Saynallataqmi kinsa kaq ángel cornetata tocamuqtin, hanaq pacha-manta hatun ch'aska urmayamuran nina hina rawrariykuspa. Chay ch'as-kaqa urmayamuran llapallan mayukunapa, hinallataq llapallan pukyu-kunapa kinsa kaq partenmanmi. ¹¹Chay ch'askapa sutinmi kasqa “Qatqe ajenjo”. Hinaqtinmi llapallan unukunamanta kinsa kaq parten qatqe unuman tukuran. Chaymi chay qatqe unumanta tomaq runakunaqa ashka wañuranku.

¹²Tawa kaq ángel cornetata tocamuqtinmi, intipa, killapa, hinallataq ch'as-kakunapapas, kinsa kaq parten dañasqa karan. Chaymi p'unchawpa kinsa kaq parten, hinallataq tutapapas kinsa kaq parten mana k'anchayniyoq qeparan.

¹³Chaymantan qawarispay hanaq pachapi huk angelta anka hina phawas-haqta rikurani. Paytan uyarirani altota qaparispá khayna nishaqta:

—¡Ay, ay, ay imaynaraq kankichis enteron kay pachapi kawsaqquna, kin-santin qepaq angelkuna cornetankuta tocamuqtinku! nispa.

Pishqa kaq cornetamanta

9 ¹Pishqa kaq ángel cornetata tocamuqtinmi, huk ch'askata hanaq pacha-manta kay pachaman urmayamuqta rikurani. Chay ch'askan ikhu pachapa llaventa chashkiran. ²Hinaqtinmi ukhu pachata llavenwan kicha-ruqtin, huk hatun hornomanta hina q'oshñi lloqsimuran. Chay q'oshñi lloqsi-muqmi intita hinallataq cielotapas tutayaykachiran. ³Hinaqtinmi chay q'osh-ñimanta langostakuna hina lloqsimuranku. Hinaspan enteron kay pachaman hunt'aykuranku. Chaymi chay langostakunaqa atiyta chashkiranku, huk ato-atoq uru hina runakunata picananpaq. ⁴Hinaqtinmi Diosqa chay lan-gostakunata kamachiran, kay pachapi llapallan sach'akunata, plantakunata, hinallataq tukuy clase verde qorakunatapas ama mikhunankupaq. Aswanqa Diospa sellonwan mat'enkupi mana marcasqa runakunallata k'irispa, ñak'ari-chinankupaqmi kamachiran. ⁵Ichaqa Diosqa manan permitiranchu, chay lan-gostakuna runakunata wañuchinanpaqqa. Aswanmi Diosqa permitiran, chay

langostakunaqa pishqa killa hunt'a runakunata ñak'arichinanpaq. Chaymi chay langostakunapa picasqanqa anchata nanaran, imaynan ato-atoq urupa picasqan hinataraq. ⁶Hinaspan enteron kay pachapi runakunaqa chay pishqantin killapi wañuyta mashkanqaku. Ichaqa manataqmi wañuytaqa atinqa-kuchu. Aswanmi wañuyqa paykunamanta ayqekushanmanpas hina kanqa.

⁷Chay langostakunaqa rikch'akuranku, guerrapi peleanankupaq alistasqa caballokunaman hinan. Umankupin kasqa qorimanta ruwasqa corona hina. Uyankutaqmi kasqa runapa uyanman rikch'akuq hina. ⁸Chukchankutaqmi kasqa warmipa chukchanman rikch'akuq hina. Kirunkutaqmi kasqa leonpa kirunman rikch'akuq hina. ⁹Qasqonkutaqmi kasqa fierromanta ruwasqa chalecowan protegesqa hina. Saynallataqmi raphrankupas anchallataña bullata ruwasqa, imaynan guerraman riq caballokunapa chutasqan carretapas raqayaspas bullata ruwan chay hinataraq. ¹⁰Saynallataqmi chay langostakunapa chupanqa ato-atoq urupa chupanman rikch'akusqa. Chay chupanpa puntanpitaqmi awqa hina picananpaq kasqa. Chay picananwanmi chay langostakunapa runakunata picaspa, pishqa killa hunt'a nishuta ñak'arichisqa. ¹¹Chay langostakunapa jefenqa ukhu pachapi mana allin angelmi kasqa. Chay angelpa sutinmi hebreo rimaypi kasqa “Abadón”; griego rimaypitaqmi kasqa “Apolión”. Chay sutikunan khayna ninanta nin: “Mana imaman tukuchi”, ninanta.

¹²Kaykunapa pasasqanwanmi chay primer kaq ancha ñak'ariy pasaran. Ichaqa faltashanraqmi ishkay kaq hinallataq kinsa kaq ancha ñak'ariykunapa hamunan.

Soqta kaq cornetamanta

¹³Soqta kaq ángel cornetata tocamuqtinmi, huk waqyakuqpa vozninta uyarirani. Chay waqyakuqpa vozninqa Diospa ñawpaqninpi kaq qorimanta altarpa tawantin waqrunkunapa chawpinmantan uyarikamuran. ¹⁴Chay waqyakuqmi chay soqta kaq corneta tocaq angelta khaynata niran:

—Éufrates hatun mayupa cercanpi tawantin watasqa angelkunata kacharimuy, nispa.

¹⁵Hinaqtinmi chay soqta kaq angelqa chay tawantin watasqa angelkunata kachariran, enteron kay pachapi runakunamanta kinsa kaq partenta wañuchinankupaq. Chay tawantin angelkunan preparasqa kasqaku, chay watapi, chay killapi, chay p'unchawpi, hinallataq chay horaspi chay runakunata wañuchinankupaq. ¹⁶Hinaspapas uyariranin hayk'a tropa soldadokunas caballokunapi maytayukuspa peleaqkunata. Chay soldadokunaqa ishkay pachaq millonmi kasqaku.

¹⁷Noqaga visionpin rikurani chay caballokunata, hinallataq chay caballopi montakuq soldadokunatawan ima. Chay caballokunapa hinallataq chay soldadokunapa qasqonpin churasqa kasqa huk chalecoman rikch'akuq. Chay chalecon kasqa nina sansa hina puka, zafiro hina azul, hinallataq azufre hina q'ello. Chay caballokunapa umanmi leonpa umanman rikch'akusqa. Siminkumantataqmi lloqsimusqa q'oshñi, nina, hinallataq azufre ima. ¹⁸Hinaqtinmi kay pachapi llapallan runakunamanta kinsa kaq parten wañuranku, chay caballokunapa siminmanta lloqsimuq q'oshñiwan, ninawan, hinallataq azufrewan ima. ¹⁹Chay caballokunapa atiyninga kasqa siminkupi, hinallataq

chupankupi iman. Hinaspapas chay caballokunapa chupanqa mach'aqway-kuna hina umayoqmi kasqa, runakunata anchata k'irispa ñak'arichinanpaq.

²⁰ Ichaqa chay plagakunawan mana wañuspa qepakuq runakunaqa manan huchankumantaqa wanakurankuchu; nitaqmi demoniokunatapas hinallataq runakunapa ruwasqan idolokunatapas adoraytaqa dejarankuchu. Aswanmi rumimanta, k'ullumanta, qorimanta, qolqemanta, hinallataq bronce manta ruwasqa idolokunata adoraranku. Ichaqa chay falso dioskunaqa manan rikunkuchu, uyarinkuchu, nitaq purinkupashchu. ²¹ Hinaspapas chay runakunaqa manan wanakurankuchu, runamasinku wañuchisqankumanta, layqakuna ruwasqankumanta, waqllikuypi purisqankumanta, hinallataq suwakuypi purisqankumantapas.

Huk angelmanta taksa libromantawan

10 ¹ Chaykuna pasaruqtiinmi, huk ancha atiyniyoq angeltañataq rikurani, hanaq pachamanta phuyu ukhupi urayamushaqta. Chay angelpa umanmi k'uychiwan adornasqa hina kasqa. Uyantaq intipa k'anchayninman hinaraq rikch'akusqa. Saynallataqmi ish kaynin chakin kunapas altoman aysakuq nina rawraq hinaraq kasqa. ² Makinpitaqmi hap'isqa huk taksa libro kicharisqata. Hinaspanmi chay angelqa phaña kaq chakinwan saruran lamar qochata, lloq'e kaq chakinwanñataq allpa pachata. ³ Hinaspan qaparriran huk león hinaraq. Saynata qapariqtiinmi qanchis vozkuna uyarikuran huk rayo t'oqyamuq hinaraq. ⁴ Saynata chay qanchis vozkuna rayo t'oqyaq hinaraq uyarikuqtiinmi, noqaqa chaykuna uyarisqayta ña escribinayña kas-haran. Ichaqa chay ratollapin hanaq pachamanta huk vozta uyarirani khayna nimuwaqta:

—Chay qanchis vozkuna nimusqantaqa ama escribiychu; aswan waqaychay mana pipa yachasqallan, nispa.

⁵ Hinaqtiinmi chay lamar qochapi huknin chakinwan, hinallataq allpa pachapi huknin chakinwan sayaq angelta rikurani, {phaña} makinta cieloman oqarishaqta. ⁶ Diosmi hanaq pachatapas, kay pachatapas, lamar qochatapas, hinallataq tukuy kaqkunatapas unancharan. Chayraykun chay angelqa huk juramentota ruwaran, wiña-wiñaypaq kawsaq Diospa sutinpi khaynata:

—Diosqa manañan astawanqa suyanqañachu. ⁷ Aswanmi chay qanchis kaq ángel cornetata tocamuqtiin, Diospa pakasqa hina planninkunaqa cumplikunqa, imaynatan ñawpaq tiempopi serviqnin profetakunaman willaran chayman hina, nispa.

⁸ Hinaqtiinmi hanaq pachamanta uyarisqay vozqa kaqmanta nimuwaran khaynata:

—Riy; hinaspa chashkimuy chay taksa kichasqa librochata, lamar qochapi huknin chakinwan, hinallataq allpa pachapi huknin chakinwan sayaq angelpa makinmanta, nispa.

⁹ Saynata niwaqtiinmi noqaqa, chay angelpa kasqanman rispay, khaynata nirani:

—Chay hap'isqayki librochata qoway, nispa.

Saynata niqtiymi chay angelqa niwaran khaynata:

—Kay librochata chashkiwaspayki mikhuy. Simiykipin abejapa mielnin hina mishk'isunki; ichaqa wiksayki ukhupitaqmi millayta qatqesunki, nispa.

¹⁰Hinaqtinmi angelpa makinmanta chay librochata chashkispay mikhurani. Chaymi simiy piqa abejapa mielnin hina mishk'iwaran; wiksaypin ichaqa millayta qatqewaran. ¹¹Hinaqtinmi chay hanaq pachamanta uyarisqay vozqa niwaran khaynata:

—Huktawanmi runakunaman willamunayki Diospa nisqanmanta, imakunas ashka llaqtakunawan pasanmanta, ashka nacionkunawan pasanmanta, ashka idiomakuna rimaq runakunawan pasanmanta, hinallataq reykunawanpas imakunas pasanmanta ima, nispa.

Ishkay profetakunamanta

11 ¹Chaymantan chay vozwan rimapayamuwaqqa qowaran medinapaq bastonman rikch'akuq huk soqos k'aspita. Hinaspan khaynata niwaran:

—Riy, hinaspa Diospa templonta hinallataq altarnintawan medimuy. Hinaspa chay templopi hayk'as Diosta adoraq runakunata yupamuy. ²Ichaqa chay templopa pationtaqa ama medimuychu. Chay hawa patiopin kashanku Diospi mana creeq ashka nacionniyoq runakuna. Paykunan Jerusalén llaqtata dominaspa gobiernanqaku kinsa wata parten. ³Hinaqtinmi noqaqa chay p'unchawkunapi ishkaynin noqamanta willakuq profetaykunata kamachisqa, luto p'achawan p'achakuspanku, kinsa wata parten noqamanta willakunan-kupaq, nispa.

⁴Chay ishkaynin profetakunaqa kashanku kay pachata kamachiq Diospa ñawpaqninpin. Hinaspapas chay profetakunaqa aceitunata ruruq ishkay olivos sach'akuna hinan kanku. Hinallataqmi chay profetakunaqa, Diospa ñawpaqninpi kaq ishkaynin candelabrokuna hina kanku. ⁵Sichus pipas chay ishkaynin profetakunata ima mana allintapas ruwayta munanqaku chayqa, paykunan siminkumanta nina rawrayta phukurispanku, llapallan enemigonkutaqa wañuchinqaku. Saynatan wañunanku pipas paykunata wañuchiy munaqkunaqa. ⁶Hinaspapas chay ishkaynin profetakunaqa atiyniyoqmi kanqaku Diosmanta willakusqanku tiempopi parata mana parachimunankupaq, unutasas yawarman tukuchinankupaq, hinallataq munasqanku horaspi kay pachapi tiyaqkunata tukuy clase milla-millay onqoykunawan ñak'arichinankupaq ima.

⁷Chay ishkaynin profetakuna Diospa cheqaq willakuyninta lliw runakunaman willayta tukurullaqtinmi, mancharikuypaq millay animal ukhu pachamanta lloqsimunqa. Hinaspan chay millay animalqa chay ishkay profetakunawan peleanqa; hinaspan chay profetakunata vencespa wañuchinqa.

⁸Chay ishkay profetakunapa cuerpontaqmi, Señor Jesucristota cruzpi chakataspa wañuchisqanku hatun llaqtapa principal callenpi wikch'usqa qepanqa. Chay llaqtatan runakunaqa rikch'anachinku Sodoma llaqtawan, hinallataq Egipto nación llaqtawan ima. ⁹Hinaspan tukuy nacionkunamanta runakuna, tukuy llaqtakunamanta runakuna, tukuy clase runakuna, tukuy ayllukunamanta runakuna, hinallataq tukuy idiomapi rimaq runakuna, chay ishkay profetakunapa wañusqa cuerpontaqa kinsa p'unchaw parten rikunqaku. Ichaqa manataqmi permitinqakuchu, chay profetakunapa cuerponta p'ampanankutaqa. ¹⁰Chay ishkay profetakunaqa wañuchisqa kanqaku, huchallapi kawsaq runakunata q'aqchaspa ñak'arichisqankuraykun. Chaymi sayna

wañusqa kasqanta rikuspanku, enteron mundontinpi runakunaqa kusikunqaku. Hinaspan kusikuymanta fiestata ruwaspa, paykunapura regalokunata apachinakunqaku.

¹¹ Ichaqa chay kinsa p'unchaw parten pasaruqtinmi, chay ishkeynin profetakunataqa wañusqa kasqankumanta Dios kawsarichimuran. Hinaqtinmi chay kawsarimusqankuta llapallan runakuna rikuspanku, anchata mancharikuranku. ¹² Hinaqtinmi chay ishkeynin profetakunaqa alto uyarikuq vozta cielomanta uyariranku. Chay vozmi khaynata nimuran:

—¡Wichamuychis kayman! nispa.

Hinaqtinmi paykunaqa, llapallan enemigonkuna rikushaqtin, hanaq pachaman phuyu ukhupi wicharanku. ¹³ Chay ratollapitaqmi nishuta terremoto pasaran. Hinaqtinmi enteron llaqtamanta chunka kaq parten thuñichisqa karan. Chaymi chay llaqtapi qanchis waranqa runakuna wañuranku. Ichaqa wakin kawsaq runakunañataqmi anchata mancharikuspanku, hanaq pachapi kawsaq Diosta alabaranku.

¹⁴ Kaykunapa pasasqanwanmi chay ishkey kaq ancha ñak'ariy pasaran. Ichaqa ñan hamushanña kinsa kaq ancha ñak'ariyqa.

Qanchis kaq cornetamanta

¹⁵ Qanchis kaq ángel cornetata tocamuqtinmi, hanaq pachapi fuerte vozkuna uyarikuran khaynata:

—Diosninchismi Salvadorninchis Jesucristopiwan ña gobiernashanña enteron kay pachata. Payqa wiña-wiñaypaqmi gobiernanqa, rey kasqanrayku, nispa.

¹⁶ Hinaqtinmi ishkey chunka tawayoq tiyana tronokunapi tiyaq ancianokunaqa, Diospa ñawpaqninpi qonqorikuspa, pampakama k'umuranku. Hinaspan Diosta adoraranku ¹⁷ khaynata:

—Tukuy atiyniyoq Señor Diosniyku,
qanmi kanki ñawpaq tiempopi kaqpas, kunan tiempopi kaqpas,
hinallataq qepa tiempoman hamuq Diosniykuqa.
Chaymi graciasta qoykiku, ancha atiyniykita noqaykuman
rikuchiwasqaykikumanta, hinallataq gobiernayta
qallarisqaykimantawan ima.

¹⁸ Qanpi mana creeq runakunan llapallan nación llaqtakunapi phiñasqa kashanku.

Ichaqa phiñakuyniykiwan castiganayki p'unchawmi kunanqa ña chayaramunña.

Chaymi kunanqa llapallan wañusqa runakunata juzganki.

Ichaqa servisuqniyki llapallan profetaykikunamanmi premionta qopunki,

saynallataq sutyikita respetaspa ch'uya sonqowan servisuqniyki runakunamanpas, importante kaqkunamanpas hinallataq menos importante kaqkunamanpas.

¡Kunanmi tiempo chayamun kay pachapi tukuy unanchasqaykikunata destruiq runakunata juzgaspa ñut'unaykipaq! nispa.

¹⁹ Hinaqtinmi hanaq pachapi Diospa templon kicharikuran. Chay templo ukhupitaqmi rikukuran tablamanta ruwasqa baúl hina arca del pacto

nisqanku. Hinaqtinmi rayokuna fuerteta t'oqyamuran; alto qapariy vozkuna uyarikuran; truenokuna t'oqyamuran; terremotokuna pasaran; hinallataq chikchipas nishuta chikchimuran.

Huk warmimanta dragonmantawan

12 ¹Chaymantan hanaq pachapi rikurani mancharikuypaq hina huk hatu-hatun señalta: chay señalpin rikurani huk warmita intiwan hina p'achasqata, chakinpa pachanpitaqmi huk killapas kashanman hinata, saynallataq umanpipas chunka ishkay ch'askakunayoq coronata. ²Chay warmiqa onqoqmi kasqa. Chaymi onqokunanpaq dolor hap'iqtin nishuta qaparqachasqa.

³Chaymantataqmi kaqmanta rikhurillarantaq huk hatu-hatun señal hanaq pachapi: chay señalpin rikullaranitaq dragonwan sutichasqa huk hatunkaray puka animalta. Chay dragonmi kasqa huk hatunkaray qalaywaman rikch'akuq; hinaspapas chay dragonqa kasqa qanchis umayoq, chunka waqrayoq, hinallataq sapankama umanpi coronayoq ima. ⁴Hinaspanmi chay dragonqa chupanwan hanaq pachapi llapallan ch'askakunamanta kinsa kaq partenta aysaspa arrastrasqa. Hinaspan chay ch'askakunataqa kay allpa pachaman wikch'uyamuran. Saynallataqmi hanaq pachapi rikusqay warmi ña onqokunanpaq hinaña kashaqtin, chay dragonqa ñawpaqninpi sayaspa, chay warmipa wawan naceramuqtin hinalla mikhurunanpaq listollaña suyan. ^b
⁵Hinaqtinmi chay warmiqa huk qari wawata onqokuran, kay enteron mundopi kaq llaqtakunata atiyinwan gobiernananpaq. Ichaga chay warmipa wawanta qechuruspankun, tronopi tiyaq Diospa ñawpaqninman aparanku. ⁶Chay lugarmantan chay onqokuq warmiqa ishkapakuran Diospa preparasqa ch'innëq lugarman, chay lugarpi kinsa wata parten cuidasqa kananpaq.

Ashka angelkunapa jefen ángel Miguel dragonwan pelepasqanmanta

⁷Chaykuna pasasqanpa qepanmanmi hanaq pachapi guerra karan. Chaypin angelkunapa jefen ángel Miguelqa kamachisqa angelkunapiwan kushka dragonpa contranpi pelearanku, hinallataq chay dragonta qatikuq mana allin angelkunapa contranpiwan ima. ⁸Hinaqtinmi chay dragonqa qatiqnin mana allin angelkunapiwan vencesqa karanku. Chaymi Diosqa hanaq pacha cielopi tiyanankutaqa manaña paykunataqa permitiranñachu. ⁹Hinaqtinmi chay dragontaqa hanaq pachamanta kay pachaman wikch'uyamuranku, payta qatiqnin llapallan angelninkunatawan kushkata. Chay dragonmi kasqa diablo, ñawpaq kay pacha qallariypi mach'aqway formapi rikhuriq. Chay diablota Satanawan suticharanku. Hinaspapas chay diablota kay pachapi llapallan runakunataqa engañashan.

¹⁰Chaymantan uyarillaranitaq hanaq pacha cielopi huk hatu-hatun waqyakuyta, khayna niqta:

—Diosninchismi kunan

paypi creeq runakunata ña salvarunña.

b 12.4 Chay dragonqa diablota. Chay wikch'usqa ch'askakunataqmi diablota qatikuq angelkuna karanku. Paykuna Diospa contranpi sayariranku diablota qatikunankupa. Sayna ruwasqankuwanmi paykunaqa demoniokunaman tukupuranku Apocalipsis 12.9.

Paymi rikuchiwanchis tukuy atiyniyoq kasqanta.

Pay sapallanmi gobiernananpaq tukuy atiyniyoq Reyqa.

Diosmanta Hamuq Criston enteron kay pachataqa kunanmanta gobiernanqa.

Cristoqa gobiernanqa, Diospa ñawpaqninmanta diablo wikch'uyamusqa kaqtinmi.

Chay diabloqa tuta p'unchawmi Diospi creeq wawqe pananchiskunataqa Diospa ñawpaqninpi acusaran.

¹¹ Jesucriston huk Cordero hina cruzpi yawarninta ch'aqchuspa wañuran.

Chay sacrificio ruwasqanwanmi, Jesucristopi creeq wawqe pananchiskunaqa, salvasqa karanku.

Chaymi Jesucristopa sacrificio ruwasqanwan,

hinallataq Jesucristomanta willakusqanku palabrawan ima, chay creyentekunaqa diablota venceyta atiranku.

Hinaspapas chay wawqe pananchiskunaqa manan manchakurankuchu wañuytaqa.

Aswanmi paykunaqa Jesucristomanta willakusqankurayku, listo karanku wañunankupaq.

¹² Chayraykuyá hanaq pachakuna, hinallataq chaypi llapallan kawsaqqunapas, ¡kusikuychis!

¡Ichaqa ay imaynaraq kankichis kay pachapi,

hinallataq lamar qochapi kawsaqqunaqa!

Diabloqa sinchi phiñasqan kashan, poco tiempollaña kananpaq kasqanta yachakusqanrayku.

Chayraykun qankunaman urayamun, qankunata ñak'arichisunaykichispaq, nispa.

¹³ Hinaqtinmi chay dragonqa kay pachaman wikch'uykamusqa kasqanta yachakuspan, chay qari wawacha onqokuq warmita qatiykachayta qallari-ran. ¹⁴ Ichaqa Diosmi huk hatun ankapa ishkey raphrankunata chay war-miman qoran, chay raphrakunawan huk karu ch'inñeq desierto lugarman phawananpaq, saynapi chay dragonmanta ishkapakuspa, chaypi kinsa wata parten protegesqa kananpaq. ¹⁵ Hinaqtinmi chay dragonqa siminmanta ashka unuta aqturan, mayu hinaraq puririnanpaq, saynapi chay warmita chay mayu apaspa wañuchinanpaq. ¹⁶ Ichaqa allpa kicharikuspanmi, chay dragonpa aqtusqan mayuta millp'urparan. Saynapin chay warmiqa salvasqa karan. ¹⁷ Hinaspan chay dragonqa chay warmipa contranpi anchata phiña-kuspa, chay warmipa mirayninkunawan peleananpaq riran. Chay warmipa mirayninkunaqa karanku Diospa kamachisqankunata kasukuspa kawsaq runakunan, hinallataq Jesucristomantapas mana ishkeyaspa willakuqkun. { ¹⁸ Hinaqtinmi chay dragonqa lamar qochapa patallanpi sayaykuran }.

Lamar qochamanta lloqsimuq millay animalmanta

13 ¹ Noqa Juanmi lamar qochapa patanpi sayaykurani. Hinaspan lamar qochamanta lloqsimuq huk ancha mancharikuyapaq millay animalta rikurani. Chay animalqa kasqa qanchis umayoqmi, hinallataq chunka waq-rayoq ima. Sapankama waqranpitaqmi huk coronata apasqa. Saynallataqmi sapankama umanpipas escribisqa kasqa Diosta ofiendeq millay sutikuna.

²Chay rikusqay millay animalqa leopardomanmi rikch'akusqa. Ichaqa chakinñataqmi osopa chakin hina kasqa. Siminpas leonpa hocicón hinan kasqa. Hinaqtinmi dragonqa chay millay animalman atiyininta, tiyanan trononta, hinallataq autoridad kaynintapas entregaykuran. ³Chay millay animalpa huknin kaq umanpin, huk millay k'iri kasqa wañunanpaq hina. Ichaqa chay k'irin sanoyaruqtinmi, chay sanoyasqanwan enteron mundontinpi llapallan kawsaqkunaqa anchata admirakuranku. Hinaspan chay millay animalpi creespa, payta qatikuranku. ⁴Hinaspan chay dragontaqa llapallan runakuna adoraranku, chay millay animalman atiyininta qosqanrayku. Saynallataqmi runakunaqa adorallarankutaq chay millay animaltapas, khaynata nispanku: —¿Pitaq kay millay animal hina ancha atiyinoyoqri kanman? ¿Pitaq paywan peleaytari atinman? nispanku.

⁵Hinaqtinmi chay millay animalqa permitisqa karan, Diospa contranpi millay qenlli rimaykunata rimananpaq, hinallataq tawa chunka ishkeyniyoq killa gobiernananpaq ima. ⁶Hinaqtinmi chay millay animalqa millay rimaykunata rimaspa Diosta k'amiran. Saynallataqmi maldeciran Diospa sutinta, Diospa tiyanan trononta, hinallataq hanaq pachapi llapallan kaqkunatapas. ⁷Saynallataqmi chay millay animalqa permitisqa karan, Diospi creeq runakunapa contranpi peleaspa, vencenanpaq. Saynallataqmi payqa atiytapas chashkiran, lliw ayllukunata, llapallan llaqtakunata, tukuy idiomapi rimaqkunata, hinallataq lliw nacionkunatapas gobiernananpaq. ⁸Chay millay animaltan adoraranku enteron mundomanta runakuna. Paykunaqa chay millay animaltaqa adoraranku, chay Libro de la Vida nisqapi sutinku mana escribisqa kasqanraykun. Chay Libro de la Vidaqa sacrificasqa Corderopa libronmi. Chay Corderotaqa kay pacha manaraq unanchasqa kashaqtinmi, Diosqa ña destinaranña (noqanchisirayku) wañunanpaq.

⁹Saynaqa ninriyoq kaspaykichisqa, kay qatiqnin nisqaykunatayá allinta uyariychis:

¹⁰ Pipas carcelman apasqa kananpaq kaqqa, carcelmanmi apasqa kanqa.

Pipas espadawan wañuchisqa kananpaq kaqqa, espadawanmi wañuchisqa kanqa.

Chaymi Diospi cheqaqtapuni creeq runakunaqa, ñak'ariykunata pacienciawan soportayta yachananku, hinallataq Diospipas cheqaqtapuni confiyta ima.^c

Allpa pachamanta lloqsimuq millay animalmanta

¹¹Chaykuna pasaruqtinmi, rikullaranitaq huk millay animaltapas allpa pachamanta lloqsimushaqta. Chay millay animalqa ishkey waqrayoqmi kasqa. Chay waqrunkunaqa toro ovejapa waqrunkuna hinan kasqa. Ichaqa dragón hinataqmi rimasqa. ¹²Chay ishkey kaq millay animalqa, primer kaq millay animalmantan atiyta chashkiran. Hinaspan chay ishkey kaq millay animalqa, chay atiy chashkisqanwan, enteron mundontinpi runakunata obligaran, k'irinmanta sanoyaq chay primer kaq millay animalta adoranankupaq. ¹³Hinaspapas chay ishkey kaq millay animalqa, runakuna rikunankupaqmi,

^c 13.10 Kay Apocalipsis libropin ancha mancharikuypaq millay animalkunamanta rimashan. Chay animalkunaga kankuman diablota yanapaq demoniokunan.

admirakuypaq milagrokunata ruwaran. Hinaspan llapallan runakuna rikushaqtin, cielomanta rawrashaq ninata kay pachaman urmayachimuran. ¹⁴ Saynata ruwaspan chay ishkay kaq millay animalqa, primer kaq millay animalpa atiy qosqanwan, ashka milagrokunata ruwaspa, runakunata engañaran. Hinaspan chay ishkay kaq millay animalqa runakunata kamachiran, chay primer kaq millay animalpa imagenninta ruwanankupaq, saynapi chay k'irisqa primer kaq millay animalpa imagenninta runakuna hatarichispa adorankupaq. Chay primer kaq millay animalqa espadawan ancha k'irisqa kashaspapas kawsarimuranmi. ¹⁵ Hinaspapas chay ishkay kaq millay animalqa permitisqan karan, chay primer kaq millay animalpa imagenninman kawsayta qonanpaq, rimachinanpaq, hinallataq chay imagenta mana adoraq llapallan runakunata wañuchinanpaq ima. ¹⁶ Saynallataqmi chay ishkay kaq millay animalqa obligaran, hatunkunata, uchuykunata, qapaqkunata, wakchakunata, mana esclavokunata, hinallataq esclavokunatapapas, mat'enkupi otaq phaña makinkupi marcasqa kanankupaq. ¹⁷ Hinaqtinmi chay millay animalpa sutinwan mana marcasqa kaqkunaga, otaq sutinpa numeronwan mana identificasqa kaqkunaga, manan vendeytapas nitaq rantiytapas atirankuchu. Aswanqa marcasqa kaqkunallan vendeytapas, hinallataq rantiytapas atiranku.

¹⁸ Kaykunata entiendenapaqqa yachayniyoqmi kananchis. Ichaqa pipas yachayniyoq kaqqa, chay millay animalpa numeronta yupaspan significadonta yachanan. Chay millay animalpa sutinta identificaq numeroqa, runaq sutinpa numeronmi. Chay numeroqa kaymi: 666.

144,000 runakunapa takisqankumanta

14 ¹ Chaykuna pasaruqtinmi qawarirani. Hinaspan Sión nisqa orqopi Corderota rikurani, 144,000 runakunawan kushka sayashaqta. Hinaspapas chay runakunaga sapankamankun Corderopa sutinwan, hinallataq Dios Taytapa sutinpiwan mat'enkupi marcasqa kasqaku. ² Hinaspapas uyarillaranitaqmi hanaq pachamanta huk vozta. Chay vozqa rikch'akuran imaynan ashka unu phaqchamuspa qaparisqanman, hinallataq rayopa t'oqyamusqanman hinaraqmi. Hinaspapas chay voz uyarisqayqa, arpa tocaq ashka musicokunapa tocasqanmanmi rikch'akuran. ³ Hinaspan chay 144,000 salvasqa runakunaga, Corderopa tiyanan trononpa ñawpaqninpi, tawa atiyniyoq kawsaqqunapa ñawpaqninpi, hinallataq ancianokunapa ñawpaqninpi ima, huk mosoq himnota takiranku. Chay mosoq himno takisqankutaqa manan ni pipas yachaytaqa atirankuchu. Aswanqa kay pachapi llapallan tiyaq runakunamanta salvasqa kaq 144,000 runakunallan chay mosoq himnotaqa takiyta atiranku. ⁴ Hinaspapas paykunaga warmikunawan mana huchallikuspa kawsaq runakunan kasqaku. Paykunaga Corderowan kushkan mayta riqtinpas puriranku. Hinaspapas paykunaga, lliw runakuna ukhumantan, Diospa hinallataq Corderopa rantisqan karanku. Saynapin paykunaga salvasqa karanku huk primicia hina. ⁵ Hinaspapas paykunaga {Diospa tiyanan trononpa ñawpaqninpiqa} ch'uuya sonqoyoq mana llullakuq runakunan karanku. Chayraykun paykunaga mana ni pipa acusanan karanku.

Kinsa angelkunapa willakusqanmanta

⁶ Chaymantan noqaqa rikullaranitaq huk angelta alto cielopi phawashaqta. Paymi kay pachapi llapallan tiyaqqunaman, llapallan nacionkunaman,

llapallan llaqtakunaman, llapallan ayllukunaman, hinallataq tukuy idiomapi rimaq runakunaman ima Diosmanta wiñaypaq allin willakuykunata willaran, saynapi runakuna (Diospi creespa) salvasqa kanankupaq. ⁷Hinaspan chay angelqa altota rimaspa, khaynata willaran:

—Diosta manchakuychis, hinaspa payta alabaychis. Kunanmi tiempo ña chayaramunña llapallan runakunata Dios juzgananpaq. Saynaqa kay pacha ruwaq, hanaq pacha ruwaq, lamar qocha ruwaq, hinallataq unu t'oqyamuq pukyukunata ruwaq Diosta adoraychis, nispa.

⁸Chaymantan ishkey kaq angelñataq, chay primer kaq angelpa qepanta rispa, khaynata niran:

—Chay hatu-hatun Babilonia llaqtaqa ñan destruisqaña kashan. Chay llaqtaqa llapallan llaqtakunapi tiyaq runakunatan waqllichispa huchallichiran, imaynan allin poqosqa vinowan mach'achiq hinaraq, nispa.

⁹Chaymantan kinsa kaq angelñataq, chay ishkey kaq angelpa qepanta rispa, altota qaparisa, khaynata niran:

—Sichus pipas chay primer kaq millay animalta, hinallataq chay millay animalpa imagennintawan adoranqa, hinallataq chay millay animalpa marcanwan makinpi otaq mat'enpi marcachikunqa chayqa, ¹⁰Diosmi anchata phiñakuspa, chay marcachikuq runataqa alli-allinta castiganqa. Chay castigoqa manan yanqa castigollachu kanqa. Aswanqa nina rawraypi, hinallataq t'impushaq azufrepin anchata ñak'arinqa. Chay ñak'arisqantan rikunqaku, Cordero hinallataq Diospa ch'uya angelninkunapiwan ima. ¹¹Chay ñak'arisqanku nina rawrayqa wiña-wiñaypaqmi q'oshñinqa. Chaymi mana samariyqa kanqachu ni tutapas nitaq p'unchawpas chay millay animalta hinallataq imagennintawan adoraqkunapaqqa, hinallataq chay millay animalpa sutinwan marcasqa kaqkunapaqpas, nispa.

¹²Chaymi Diospi creeq llapallan runakunaqa, tukuy ñak'ariykunapi tarikuspapas soportaspa, pacienciayoq kananku, Diospa kamachisqankunata kasukunanku, hinallataq Jesucristopipas mana ishkeyaspa iñinanku.

¹³Chaymantan noqaqa uyarillaranitaq hanaq pacha cielomanta waqyakuspa, khayna nimuqta:

—Escribiy kayta: Ancha kususqan kanqaku, kunanmanta ñawpaqman Señor Jesucristopi cheqaqtapuni confiaspa wañuq runakunaqa, nispa.

Hinaqtinmi Diospa Espiritunqa khaynata niran:

—Ari, paykunaqa tukuy llank'aykunamanta, hinallataq ñak'ariykunamantawan iman samanqaku, allin kaqkunata ruwasqankurayku, nispa.

Juicio p'unchawmanta

¹⁴Chaymanta, qawaripaymi, noqaqa yuraq phuyuta rikurani. Chay phuyupitaqmi tiyashasqa Diosmanta Hamuq Runaman rikch'akuq runa. Payqa umanpin qorimanta coronayoq kasqa, hinallataqmi makinpipas allin afilasqa ishunata hap'isqa. ¹⁵Hinaqtinmi huk angelñataq templomanta lloqsimuspa, (Dios Taytapa nisqanta) altota qaparisa, chay phuyupi tiyaqta khaynata niran:

—Ishunaykiwan rutuyta qallariyña. Ñan cosechana tiempoqa chaya-ramunña. Kay pachapi cosechaqa listoñan kashan rutuspa oqarinaykipaq, nispa.

¹⁶Chaymi chay phuyupi tiyaq runaqa kay pachapi cosechata ishunanwan ruturan. Hinaspan kay pachapi cosechaqa cosechasqa karan.

¹⁷Saynallataqmi huk angelpas hanaq pachapi kaq templomanta lloqsimuran. Paypas makinpin afilasqa ishunayoq kasqa. ¹⁸Chaymantan huk angelñataq templo ukhupi altarmanta lloqsimuran. Chay angelqa ninata kamachinanpaqmi atiyniyoq kasqa. Hinaspan afilasqa ishunayoq angelta khaynata niran:

—Enteron allpa pachapi uvas sach'akunapa rurunkunata ishunaykiwan rutuyta qallariy. Chay allpa pachapi uvaskunaqa ñan poqoña kashan, nispa.

¹⁹Hinaqtinmi chay angelqa kay pachapi uvaskunata ruturan. Hinaspan chay uvaskunataqa sarunanku pozoman churaran. Chay pozoqa Diospa ancha phiñakuyninmi. (Chaypin Diospa contranpi hatariq llapallan huchasapa runakuna castigasqa kanqaku). ²⁰Chay pozoqa manan llaqta ukhupichu karan, aswanqa llaqtamanta lloqsina waq lawninpin. Chaypin chay uvaskunataqa pozopi saruranku. Chaymi chay sarusqanku pozomantaqa mayu hinaray yawar lloqsimuran. Hinaqtinmi chay yawar mayuqa caballokunapa kunkankamaraq ayparan. Hinaspan chay yawarqa, kinsa pachaq kilometrotaraq puririran.

Qanchis angelkunamanta

15 ¹Chaymantan noqaqa ancha admirakuyupaq hatu-hatun señahta hanaq pacha cielopi rikurani. Chaypin qanchis angelkuna, qanchis kaq último plagakunata apamuranku, kay pachata castiganankupaq. Chay qanchisnintin plagakunawan huchasapa runakuna castigasqa kaqtinkun, Diospa ancha phiñakuynin tukukunqa.

²Hinaqtinmi noqaqa rikullaranitaq ninawan chapusqa vidriomanta cristal hina lamar qochata. Chay lamar qochapa patanpitaqmi rikurani ashka runakunata sayashaqta. Chay runakunan kasqaku chay millay animalta venceq runakuna, chay millay animalpa imagenninta mana adoraqkuna, hinallataq chay millay animalpa numeronwan otaq sutinwanpas mana marcachikuqkuna ima. Paykunamanmi Diosqa tocana arpata sapankamankuman qoran.

³Hinaspan paykunaga chay arpakunawan, Moisespa takisqan takita, hinallataq Corderopa takintawan takiranku khaynata:

“Señor Diosnillayku, qanqa tukuy atiyniyoqmi kanki.
Qanpa tukuy ima ruwasqaykikunaqa ancha admirakuyupaqmi.
Qanpa imapas ruwasqaykikunaqa ancha allinpinin, justo
kasqaykirayku.

Chaymi qanqa llapallan nacionkunapa Reynin kanki.

⁴ Señor Diosnillayku,

¿Pitaq qantari mana manchakusunkimanchú?

¿Pitaq qantari mana alabasunkimanchú?

Qanllan mana ni ima huchayoq ch'uyay-ch'uya kanki.

Llapallan nación llaqtayoq runakunan

ñawpaqniykiman hamuspanku adorasunkiku,

qanpa juicio ruwasqaykikunaqa cheqaqpuni kasqanrayku”, nispanku.

⁵Chaykuna pasaruqtinmi, noqaqa rikurani hanaq pacha cielopi Diospa tiyanan tabernáculo nisqa templo kicharikushaqta. ⁶Hinaspan chay

tabernáculo templomanta chay qanchis angelkuna, qanchis milla-millay plagakunata apayukuspa, lloqsimuranku. Chay angelkunapa p'achanqa kasqa sumaq limpio lino nisqa yuraq fino telamanta ruwasqan, sumaq k'ancharis-haq, hinallataq qasqonkupipas qorimanta ruwasqa cintokunawan churasqa kasqaku. ⁷Hinaqtinmi chay tawa atiyniyoq kawsaqqunamanta huknin kaq kawsaq, qanchisnintin sapankama angelkunaman qorimanta copata qoran. Chay copakunaqa wiña-wiñaypaq kawsaq Diospa ancha phiñakuyninwanmi hunt'asqa kasqa. ⁸Hinaqtinmi Diospa templonqa hunt'asqa karan Diospa gloriamanta, hinallataq ancha atiyinmanta lloqsimuq q'oshñiwan. Chaymi mana ni pipas chay templomanqa haykuyta atirankuchu, asta chay qanchis angelkunapa apasqan qanchis plagakuna tukukunankama.

Qanchis copakunapi Diospa phiñakuynin kasqanmanta

16 ¹Chaymantan noqaqa uyarirani Diospa templon ukhumanta huk vozta. Chay vozmi alto rimaywan chay qanchisnintin angelkunata khaynata niran:

—Rispaykichis Diospa phiñakuyninwan hunt'asqa kaq qanchisnintin copakunata, allpa pachaman hich'aykamuychis, nispa.

²Hinaqtinmi primer kaq angelqa riran. Hinaspan chay copamanta Diospa phiñakuyninta kay allpa pachaman hich'ayamuran. Chaymi chay millay animalpa marcanwan marcasqa, hinallataq imageninta adoraq runakunapa cuerponpi, millay ch'upu onqoy rikhuriran. Hinaspan chay ch'upu onqoyqa anchata ñak'arichiran chay runakunata.

³Chaymantan ishkaq kaq angelñataq chay copa hap'isqanmanta Diospa phiñakuyninta lamar qochaman hich'ayamuran. Hinaqtinmi chay lamar qochaqa wañuchisqa runakunapa yawarninman hina tukuran. Chaymi chay lamar qochapi llapallan animalkunaqa wañuranku.

⁴Chaymantan kinsa kaq angelñataq chay copa hap'isqanmanta Diospa phiñakuyninta mayukunaman, hinallataq pukyukunaman ima hich'ayamuran. Chaymi chay unukunapas yawarman tukuran. ⁵Hinaqtinmi unukunata kamachiq atiyniyoq angelta uyarirani, khayna nisqanta:

“Señorlláy, qanqa wiña-wiñaypaq kawsaq Diosmi kanki.

Diosnilláy, qanqa ch'uyay-ch'uyan kanki.

Diosnilláy, qanqa justo kasqaykiraykun cheqaqtapuni juzganki.

⁶Qanpa contraykipi kaq enemigoyki runakunaqa profetaykikunatan, hinallataq qanpi creeq runakunatan yawarninta ch'aqchuspa wañuchiranku.

Chaymi qanqa sayna ruwasqankumanta merecesqankuman hina, paykunamanqa yawarta tomachishanki”, nispa.

⁷Chaymantapas uyarillaranitaqmi altarmanta huk vozwan khayna nimuqta:

“Arí, tukuy atiyniyoq Señor Diosnilláy,

qanqa pimanpas mana sayapakuspan allinta juzganki.

Chaymi juzgasqaykiqa cheqaqpuni”, nispa.

⁸Chaymantan tawa kaq angelñataq chay copa hap'isqanmanta Diospa phiñakuyninta intiman hich'ayuran. Hinaqtinmi chay intipa ruphayninqa,

runakunata ruphananpaq, nina hina atiyniyoq karan. ⁹Hinaqtinmi kay pachapi runakunaqa intipa nishu ruphasqanwan ruphasqa karanku. Ichaqa manan ni chaywanpas huchankumantaqa wanakurankuchu, nitaqmi Dios-taqa alabarankuchu. Aswanmi chay ñak'arichikuq plagakunata kamachiq atiyniyoq Diostaqa astawanraq millay rimaykunawan maldeciranku.

¹⁰Chaymantan pishqa kaq angelñataq chay copa hap'isqanmanta Diospa phiñakuyninta chay millay animalpa tiyasqan trononman hich'aykamuran. Hinaqtinmi chay millay animalpa gobiernanan nación llaqtakunaqa tutayaq-man tukupuran. Chaymi runakunaqa nanaymanta ñak'arispanku qallunku-taraq kanikuranku. ¹¹Ichaqa tukuy chaykunawan anchata ñak'arishaspan-kupas, runakunaqa manan huchankumantaqa wanakurankuchu. Aswanmi paykunaqa nanaywan, hinallataq ch'upu onqoywan ñak'arisqankumantaqa, hanaq pachapi Diosta maldeciranku.

¹²Chaymantan soqta kaq angelñataq chay copa hap'isqanmanta Diospa phiñakuyninta Éufrates nisqa hatun mayuman hich'ayamukuran. Hinaqtinmi chay mayuqa ch'akipurán, saynapi intipa lloqsimunan law oriente nisqa law-manta reykuna chayninta pasanankupaq.

¹³Hinaqtinmi rikullaranitaq dragonpa siminmanta, chay millay animalpa siminmanta, hinallataq llullakuspa rimaq falso profetapa siminmantawan ima, kinsa mana allin espiritukuna k'ayraman rikch'akuq lloqsimushaqta.

¹⁴Chay kinsantin espiritukunaqa demoniokunan kasqaku. Chaykunatan atiy-niyoq karanku, ancha admirakuyapaq milagrokunata ruwanankupaq. Hinas-pan chay demoniokunaqa kay pachapi gobiernaq reykunata huñumuran, tukuy atiyniyoq Diospa hatun p'unchawnin chayamuqtin, Diospa contranpi peleanankupaq.

¹⁵Chaymantan Señor Jesucristoñataq khaynata niran:

—¡Cuidakuychis! Noqaqa mana piensasqaykichis horastan huk suwa hina hamusaq. Ichaqa ancha kusionpa kanqa rikch'ashaq hinalla, hinallataq p'a-chasqa hinalla kaspá, listolla noqata suyawaq runaqa. Saynapin payqa mana q'alallachu p'enqa-p'enqayta runakunapa ñawpaqninpi purinqa, nispa.

¹⁶Hinaqtinmi chay kinsa demoniokunaqa gobiernaq reykunata huñuran, hebreo rimaypi Armagedón nisqa lugarman.

¹⁷Saynallataqmi qanchis kaq angelpas chay copa hap'isqanmanta Diospa phiñakuyninta wayraman hich'ayamuran. Hinaqtinmi hanaq pachapi kaq templo ukhupi tiyana tronomanta alto vozwan khaynata nimuran:

—¡Tukuy imapas ñan cumplirukunña! nispa.

¹⁸Hinaqtinmi rayo t'oqyaykuna, alto qapariykuna, hinallataq truenokuna ima uyarikuran. Saynallataqmi huk ancha hatu-hatun terremotopas kay pachapi pasaran. Sayna clase terremotoqa manan ni hayk'aqqas pasaran-chu kay pachapi runakunata Dios unanchasqanmantapachaqa. ¹⁹Hinaqtinmi chay terremotopa pasasqanwan, kay pachapi hatu-hatun Babilonia llaqtaqa kinsaman partikuran. Saynallataqmi enteron mundontinpi kaq llaqtakuna-pas thuñiran. Diosqa manan qonqaranchu chay hatun Babilonia llaqta cas-tigaytaqa, runakunata huchallichisqanrayku. Aswanmi Diosqa chay copapi ancha phiñakuyninwan anchata castigaran. ²⁰Hinaqtinmi lamar qochapa chawpinpi llapallan isla nisqa allpakunapas, hinallataq kay pachapi kaq lla-pallan orqokunapas chinkapurán. ²¹Saynallataqmi hanaq pacha cielomanta

tawa chunka kilota llaaq chikchi runakunaman urmamuran. Hinaqtinmi kay pachapi runakunaqa Diosta maldeciranku, chay hatu-hatun chikchikunawan castigasqa kasqankurayku.

Babilonia llaqta ancha castigasqa kasqanmanta

17 ¹Chaymantañataqmi chay copayoq qanchis angelkunamanta huknin kaq ángel hamuspa, khaynata niwaran:

—Hamuy; kunanmi rikuchisqayki chay hatu-hatun (Babilonia) llaqta ancha castigasqa kananmanta. Chay llaqtapi tiyaq runakunaqa rikch'akunku ashka qariwan puñuq huchasapa warmimanmi. Chay llaqtaqa ashka mayukunapa patanpin kashan. ²Chay waqllikuq warmiwanpas waqllikushankuman hinan, kay pachapi gobiernaq reykunaqa chay (Babilonia) llaqtawan waqllikuranku. Saynallataqmi kay pachapi tiyaq runakunapas chay warmiwan waqllikuy huchapi puriranku, tragowanpas mach'ashankuman hinaraq, nispa.

³Chaymantañataqmi Santo Espíritu atiyinwan yanapawaqtin, angelqa huk ch'inñeq desierto lugarman pusawaran. Chaypin rikurani huk warmita huk millay animalpi montasqata. Chay millay animalqa kasqa qanchis umayoq, chunka waqrayoq, hinallataq puka colorniyoy iman. Hinaspapas chay millay animalpa enteron cuerponpin escribisqa kasqa Diosta ofiende ashka sutikuna. ⁴Chay warmiqa morado colorwan hinallataq puka color p'achawan p'achasqan kasqa. Saynallataqmi payqa qoriwan, perlakunawan, hinallataq sumaq rumichakunawan ima adornasqa kasqa. Makinpitaqmi qorimanta copata hap'isqa. Chay copaqa kasqa millakuy hucha ruwasqan-kunawan hunt'asqan. ⁵Saynallataqmi chay warmipa mat'enpiqa sasa entienda-na suti escribisqa kasqa. Chay sutin khaynata nisqa: “Hatu-hatun Babilonia llaqta, ashka qarikunawan puñuspa, huchallikuq warmikunapa mamitan. Hinallataq kay pachapi millakuypaq huchakunata ruwaqkunapa mamitan ima”, nispa. ⁶Hinaqtinmi qawarispay cuentata qokurani chay warmiqa Diospi iñikunapa, hinallataq Jesucristomanta willakusqankurayku wañuqkunapa yawarninwan mach'asqa hina kasqanta. Chayta rikuspaymi noqaqa anchata-puni admirakurani. ⁷Hinaqtinmi chay angelqa khaynata niwaran:

—¿Imamantataq qanri ancha admirasqallaña kashanki? Noqan entiende-chisqayki chay millay animalpi montakuq warmi rikusqaykimanta, hinallataq chay warmipa montakusqan qanchis umayoq chunka waqrayoq millay animalmantawan ima. ⁸Chay millay animalta rikusqaykiqua ñawpaqtan kawsaran. Ichaqa kunanmi chay millay animalqa wañusqa kashan. Aswanqa chay millay animalqa wañusqanmanta kawsarimuyupaqmi kashan. Ichaqa ukhu allpa pachamantataq lloqsimunqa, wañuchisqa kanallanpaqñan. Chay-kuna pasasqanwanmi kay pacha qallarisqanmantapacha Libro de la Vida nisqa libropi sutinku mana escribisqa kaq runakunaqa, chay millay animalpa rikhurimusqanta rikuspankun, anchata admirakunqaku. Chay millay animalqa ñawpaqtan kawsaran, kunanqa wañusqan kashan; ichaqa kawsarimuspan kaqmanta rikhurimunqa. ⁹Kaykunata entindenapaqqa allin yachay-niyuqmi runaqa kanan. Chay millay animalpa qanchis umankunaqa, chay warmipa tiyasqan qanchis orqokunan, hinallataq qanchis reykuna iman kanku. ¹⁰Chay qanchis reykunamantan pishqa reykunaqa ña wañurunkuña. Hukninmi ichaqa kunanpuni gobiernashan. Hukninñataqmi ichaqa manaraq

hamunraqchu. Ichaqa hamuspanmi pisi tiempolla gobiernanqa. ¹¹Chay millay animalqa ñawpaqtan kawsaran. Ichaqa kunanmi manaña kawsañachu. Payqa chay qanchis reykunapa hukninmi karan. Ichaqa kunanmi kaqmanta rikhurimuspa, pusaq kaq rey kashan. Payqa wiña-wiñaypaqmi des-truisqa kanqa.

¹²Saynallataqmi chay millay animalpa chunka waqrangkuna rikusqaykiqa chunka reykunan kanku. Paykunaqa manaraqmi gobiernaytaqa qallarinku-raqchu. Ichaqa huk horallapaqmi atiyta chashkinqaku, chay millay animal-piwan kushka gobiernanankupa. ¹³Chay chunkantin reykunaqa acuerdopi kaspankun, atiyinkuta, hinallataq autoridadninkutapas chay millay ani-malman qonqaku. ¹⁴Hinaspan paykunaqa Corderopa contranpi peleanqaku. Ichaqa Corderon akllasqan runakunapiwan kushka reykunata hinallataq chay millay animaltawan venciqa. Corderoqa venciqa señorkunapa Señornin kasqanraykun, hinallataq kamachiq reykunapa Reynin kasqanraykun. Cor-derowanmi kanqaku paypa akllasqankunapa. Paykunataqa Diosmi waqya-ran, hinallataq akllaran ima. Chaymi paykunaqa Diospi confiaspa qaqa hina sayashanku, nispa.

¹⁵Chaymantan angelqa nillawarantaq khaynata:

—Ashka qarikunawan puñuq huchasapa warmipa tiyasqan mayukuna rikusqaykiqa ashka llaqtakunan, ashka runakunan, ashka nacionkunan, hinallataq tukuy clase idioma rimaq runakuna iman. ¹⁶Chay chunka waq-rankuna rikusqaykiqa, chay millay animalwan kushkan chay ashka qari-kunawan puñuq warmita cheqninkunqaku. Hinaspan chay warmipa tukuy kapuqninkunata qechuspanku, q'alallata saqenqaku. Saynallataqmi wañu-chispanku, aycha cuerpontapas mikhunqaku, hinallataq k'ananaqku ima. ¹⁷Ichaqa Diosmi chay chunka waqrakunataqa permitiran acuerdoman hay-kunankuta, saynapi munasqankuman hina imatapas ruwanankupa. Chay-raykun paykunapura acuerdoman haykuspanku, atiyinkuta chay millay animalman qonqaku, kay pachapi gobiernanapa. Saynataqa ruwanqaku, Diospa munasqanman hina cumplikunanpaqmi. ¹⁸Chay rikusqayki warmiqa kay pachapi reykunata gobiernaq hatu-hatun llaqtan, nispa.

Babilonia llaqta thuñichisqa kasqanmanta

18 ¹Chaykuna pasaruqtinmi, noqaqa rikurani hanaq pacha cielomanta huk ángel urayamushaqta. Payqa ancha atiyniyoqmi kasqa. Hinaq-tinmi chay angelpa k'anchayninqa enteron kay pachata k'anchariran. ²Hinaspan tukuy kallpanwan altota qapariran khaynata:

“¡Ñan thuñirpanña, ñan thuñirpanña

chay hatu-hatun Babilonia llaqtaqa!

Kunanqa demoniokunapa tiyananmanmi tukupun.

Tukuy mana allin espiritukunapa tiyananmanmi tukupun.

Tukuy millay qenlli phawaq animalkunapa, {hinallataq mana mikhuna millay qenlli animalkunapa} tiyananmanmi tukupun.

³ Chay Babilonia llaqtapa huchantaqa enteron nacionkunapin ruwaranku, imaynan vinotapas tomashankuman hinaraq.

Kay pachapi kaq reykunapas chay llaqtapa huchanwanmi huchallikuranku.

Negociota ruwaq runakunapas qapaqmanmi tukuranku, chay Babilonia llaqtapi tiyaq qenlli huchapi kawsaq runakunaman tukuy ima clase cosaskunata vendesqankuwan”, nispa.

⁴ Chaymantan uyarillaranitaq hanaq pacha cielomanta khayna waqyakuyta:

“Khuyakusqay llaqtay,
chay Babilonia llaqtamanta lloqsiychis,
saynapi paykunapa hucha ruwasqankuta ama ruwanaykichispaq,
hinallataq tukuy plagakunawanpas ama castigasqa kanaykichispaq.

⁵ Paykunapa huchankuqa hanaq pacha cielomanraqmi chayarun.

Chaymi chay tukuy huchakuna ruwasqankuta Diosqa mana qonqanchu.

⁶ Imaynan wakin llaqtakunata tratan, saynallataqyá chay Babilonia llaqtataqa trataychis.

Imaynatan wakin llaqtakunata ruwaran, chaymantapas ishka kuti mastaraqyá paykunawanqa ruwaychis.

Imaynatan tragota preparaspa wakin llaqtakunaman tomachiran,
chaymantapas ishka kuti más fuertetaraqyá tragota preparaspa tomachiychis, saynapi anchata ñak'arinankupaq.

⁷ Chay Babilonia llaqtapi tiyaqkunaga kikillankuta alabakuspankun paytukusqa karanku.

Paykunaga qapaq kayninkuta runakunawan rikuchinankupaqmi tukuy clase alajakunawan churakuranku.

Paykunaga sonqollankupin khaynata piensaranku:

‘Noqaykuqa kaypin kashayku.

Noqaykuqa tiyana tronoykupin atinyiyoq reykuna hina tiyashayku.

Noqaykuqa manan wiuda warmikuna hinachu kayku.

Chaymi noqaykuqa mana ni hayk'aqpas ñak'arisaqkuchu’, nispanku.

¡Chayraykuyá paykunataqa anchata sufrichiychis!

¡Paykunataqa ñak'arichispayá waqachiychis!

¡Imaynan paykunaga anchata alabakuranku, saynallataqyá paykunatapas anchata waqachiychis!

⁸ Chayraykun paykunamanqa huk ch'ulla p'unchawllapi hamunqa tukuy clase plagakuna: yarqay, waqay llakiy, hinallataq wañuy ima.

Hinaspan chay llaqtaqa nina rawraywan ruphachisqa kanqa.

Saynataqa tukuy atinyiyoq Diosmi castiganqa”, nispa.

⁹ Hinaqtiinmi chay Babilonia llaqta ninawan k'anasqa kasqanta, hinallataq q'oshñi sayarisqanta rikuspanku, kay pachapi gobiernaq ashka reykunaga anchata lamentakuspa, nishuta waqanqaku. Hinaspapas chay reykunaga chay Babilonia llaqta hinan tukuy millay huchakunata ruwaranku. Saynallataqmi chay reykunaga qapaqlaña kaspanku, cuerponkupa munasqanta tukuy imatapas ruwaranku. ¹⁰ Chaymi chay reykunaga ancha mancharikuypaq castigota rikuspanku, karullapi sayanqaku. Hinaspan altota qaparispanku, khaynata ninqaku:

“¡Ay, ay, imaynaraq kankichis,
hatu-hatun Babilonia llaqtapi tiyaqkun!

¡Huk horallapin castigoykichisqa chayaramun!” nispanku.

¹¹ Saynallataqmi enteron kay mundopi negociantekunapas, anchata lamentakuspanku, chay llaqtamanta llakikuspa waqanqaku, paykunapa negocionkuta manaña pipas rantiq kasqanrayku. ¹² Chay Babilonia llaqtapi tiyaq runakunan chay negociantekunamanta kaykunata rantiranku: ashka qorita, qolqeta, alajakunata, sumaq alaja perlakunata, lino nisqa sumaq fino telakunata, morado color niraq telakunata, sumaq fino seda nisqa telakunata, nina sansaman rikch'akuq puka color telakunata, sumaq asnariq cedro sach'akunamanta tukuy clase ruwasqa cosaskunata. Elefantekunapa waqonkunamanta sumaq ruwasqa adornokunata, bronceamanta hinallataq fierromanta ruwasqa cosaskunata, hinallataq mármol nisqa sutiyoq rumimanta ruwasqa tukuy clase cosaskunatawan ima. ¹³ Hinallataqmi kaykunatapas rantiranku: canelata, sumaq asnaq qorakunata, inciensota, mishk'i asnaq mirrata, sumaq q'apaq perfumeta, vinota, aceiteta, trigomanta allin ñut'usqa hak'uta, ovejakunata, caballokunata, carretakunata, hinallataq runakunatapas esclavokuna kanankupaq ima.

¹⁴ Hinaspan chay Babilonia llaqtapi tiyaq runakunataqa khaynata ninqaku:

“¡Sonqoykipa munapayasqan ancha valorniyok tukuy clase cosasniykikunaqa manañan kanñachu!

Ichaqa ashka qolqepa valorninpi kaq cosasniykikuna, hinallataq k'ancharishaq hinaraq alajaykikunapas ñan tukukapunña.

¡Manañan ni hayk'aqpas chay cosasniykikunataqa recuperayta atinkichishñachu!” nispanku.

¹⁵ Chay Babilonia llaqtapi tiyaq runakunaman tukuy imakunata vendespankun, chay negociante runakunaqa qapaqyaranku. Ichaqa chay Babilonia llaqta imaynas castigasqa kasqanta rikuspankun, anchata mancharikunqaku. Chaymi paykunaga karullapi sayanqaku chay Babilonia llaqta hina ama castigasqa kaspa ñak'arinankupaq. Hinaspan anchata lamentakuspanku, hinallataq waqaspanku, khaynata ninqaku:

¹⁶ “¡Ay, ay, imaynaraq kanqa chay hatu-hatun Babilonia llaqtaqa!

Chay llaqtaqa warmi hinan sumaq lino p'achawan p'achasqa karan.

Chay llaqtapi tiyaqkunaga nina sansa hina puka color p'achawanmi p'achasqa karanku.

Paykunaga qoriwan, valorniyok alaja rumikunawan, hinallataq perlakunawan iman sumaq adornasqa karanku.

¹⁷ ¡Huk horallapin tukuy qapaq kayninkupas chinkachisqa karan!” nispanku.

Hinaqtinmi lamar qochanta puriq hatun barcopi kaq llapallan capitankuna, pasajerokuna, marinerokuna, hinallataq lamar qochapi kaq llapallan llank'aqkunapas karullanpi sayaranku. ¹⁸ Hinaspan chay Babilonia llaqta k'anayusqa kaspa q'oshñiran. Chayta rikuspankun chay karullapi sayaqkunaga qapariranku khaynata:

—¡Manan ni hayk'aqpas chay hatu-hatun Babilonia llaqta hinaqa kay pachapiqa karanchu! nispanku.

¹⁹ Hinaspan llakikuymanta umankumanpas allpawan hich'ayukuspanku, nishuta waqaranku. Hinaspan qaparqacharanku khaynata:

“¡Ay, ay, imaynaraq kanqa kay hatu-hatun Babilonia llaqtaqa!

Lamar qochapi kaq barcokunapa llapallan dueñonkunan,
chay llaqtapa qapaq kayninwan qapaqyaranku.

Ichaca chay llaqtaqa huk horallapin q'ala destruisqa qepanqa”, nispa.

²⁰ Chaykuna pasasqanwanyá hanaq pachapi kaqkuna anchata kusikuychis. Saynallataq kusikuychis Diospa akllasqan kaq runakuna, apostolkuna, hinallataq profetakunapas. Diosmi chay Babilonia llaqtataqa juzgaspa castigaran, qankunapa contraykichispi tukuy ima ruwasqanmanta.

²¹ Hinaqtinmi huk atiyniyoq ángel huk hatun molino rumita hina oqarispas, lamar qochaman tukuy kallpanwan wikch'uyamuran, khaynata nispa:

“Saynatan chay hatu-hatun Babilonia llaqtapas chay rumi hina tukuy kallpawan wikch'uyusqa kanqa, saynapi kay pachamanta wiñaypaq chinkachisqa kananpaq.

Chaymi chay Babilonia llaqtataqa manaña ni hayk'aqpas rikunqakuñachu.

²² Manañan ni hayk'aqpas

uyarikunqakuñachu calleykikunapiqa musica tocaqkunapa arpakuna tocasqankuqa, quenakunata tocasqankuqa, nitaq cornetakunata tocasqankupas,

nitqumi ni hayk'aqpas kanqakuñachu ima artesanokunapas,

nitqumi uyarikunqakuñachu molinowan kutaqtinku chay bulla ruwasqankupas.

²³ Chay llaqtaykipi kaq negociantekunaqa enteron mundontinpin ancha allin reqsisqa karanku.

Paykunaga llapallan nación llaqtakunapin runakunata engañaranku, tukuy layqa ruwasqankuwan.

Chayraykun chay Babilonia llaqtapiqa manaña ni hayk'aqpas lamparinkunaqa k'anchanqakuñachu,

nitqumi casarakuykunapas kanqakuñachu.

Chaymi mana ni pipas fiestakunapiqa kusikunqakuñachu.

²⁴ Chay Babilonia llaqtapi tiyaq runakunan profetakunata, hinallataq Diospa akllasqan runakunataqa yawarninta ch'aqchuspa wañuchiranku.

Hinaspapas chay llaqtapi tiyaq runakunaqa Diospi creeq runakunatan enteron mundontinpi ashkata wañuchiranku.

(Chaymi Diosqa chay llaqtapi tiyaqkunataqa anchata castiganqa”).

Diosta hanaq pachapi alabasqankumanta

19 ¹ Chaykunapa pasasqanpa qepamanmi uyarirani, hanaq pachapi ashka rimaqkunapa khayna qaparisqankuta:

“¡Aleluya! ¡Señor Diosqa alabasqa kachun!

¡Diosnillanchismi llapallan paypi creeq runakunataqa salvan!

¡Payllataqmi tukuy atiyniyoq, ancha sumaq Señor Diosqa!

² Payqa justo kaspanmi, cheqaqtapuni juzgan.

Paymi chay qenlli huchapi puriq warmiman rikch'akuq Babilonia llaqtataqa anchatapuni castigaran.

Chay llaqtapi tiyaq runakunan millay huchakunata ruwaspa, Diospi creeqkunata wañuchiran.

Chaykuna ruwasqanmantan Diosqa chay llaqtata castigaran”, nispa.

³Hanaq pa chapi kaq ashka rimaqkunaqa huktawanmi khaynata niranku:

“¡Aleluya! ¡Señor Diosqa alabasqa kachun!

Chay Babilonia llaqtaqa k'anasqan kashan.

Chaymi chay llaqtamanta q'oshñiqa wiña-wiñaypaq q'oshñispa wichashan”, nispa.

⁴Hinaqtinmi chay ishkay chunka tawayoq ancianokunaqa, hinallataq chay atiyniyoq tawa kawsaqkunapiwan pampakama k'umuyukuspa, tiyana tronopi tiyaq Diosta adoraranku khaynata:

“¡Amén! ¡Señor Diosqa alabasqayá kachun!” nispanku.

⁵Hinaqtinmi tronomanta huk vozqa khaynata nimuran:

“Diosninchista llapallan serviqninkuna alabaychis.

Diosta respetaspa llapallan manchakuqkuna hatunpas, uchuypas alabaychis”, nispa.

Hanaq pachapi Corderopa casarakusqan fiestamanta

⁶Chaymantan uyarillaranitaq ashka rimaqkunapa qaparisqantapas. Chay qapariyqa kasqa ashka unupa, hinallataq rayo t'oqyamuqpa qapariynin hina-raqmi. Chay rimaqkunanan khaynata niranku:

“¡Aleluya! ¡Señor Diosqa alabasqa kachun!

¡Nan tukuy atiyniyoq Señor Diosninchisqa gobiernayta qallarirunña!

⁷¡Kusikusunchis! ¡Ancha kusikuywan alabasunchis, hinallataq hatunchasunchis ima,

Corderopa casarakuynin chayamusqanrayku,

hinallataq novianpas listoña kasqanrayku!

⁸Diosmi chay noviamanqa qoran yuraq fino k'ancharishaq limpio lino telamanta ruwasqa p'achata p'achakunanpaq.

Chay sumaq linomanta k'ancharishaq p'achaqa rikch'akun Diosta kasukuq runakunapa allin ruwayninkumanmi”, nispa.

⁹Hinaqtinmi chay angelqa khaynata niwaran:

—Escribiy kayta: Ancha kosisqan kanqaku Corderopa casarakuynin cenaman invitasqa kaq runakunaqa, nispa.

Hinaspapas chay angelqa nillawarantaqmi khaynata:

—Kaykunaqa Diospa cheqaq palabrunkunan, nispa.

¹⁰Hinaqtinmi noqaqa chay angelpa ñawpaqninpi qonqorikurani payta adoranaypaq. Ichaqa chay angelmi niwaran khaynata:

—¡Ama qonqorikuychu nitaq adorawaypashchu! Diosllata adoray. Noqapas Diosta serviqmi kani, imaynan qanpas, hinallataq Jesucristopi confiaq runakunapas payta servinku chay hinata. Ichaqa Jesucristomanta cheqaq willakuykunaqa, Diosmanta allin willakuq profetakunatan kall-panchan, saynapi Jesucristomanta astawan allinta willakunankupaq, nispa.

Yuraq caballopi montakuq jinetemanta

¹¹Chaymantan noqaqa hanaq pacha cielo kicharikuqta rikurani. Chaypin kasqa huk yuraq caballo. Chay caballopi montakuqmi allin justiciata ruwaspa juzgaran, hinallataq pelearanpas. Chayraykun paypa sutinga kasqa “Tukuy ima nisqanta Cumpli” hinallataq “Cheqaq kaqta Rimaq” ima. ¹²Chay caballopi montakuq jinetepa ñawinkunan kasqa rawrashaq nina hina. Umanpi-taqmi ashka coronakunayoq kasqa. Hinaspapas paypiqa mana ni pipa req-sisqan sutin escribisqa kasqa. Ichaqa chay sutitaqa pay sapallanmi reqsisqa. ¹³Hinaspapas payqa yawarwan yawarchasqa p'achawan p'achasqan kasqa. Paypa sutintaqmi kasqa: “Diospa Palabran”. ¹⁴Hinaqtinmi hanaq pacha cielopi kaq ejercitokunaqa, yuraq caballokunapi montayuspanku, payta qati-kuranku. Chay ejercitokunaqa yura-yuraq fino lino telamanta p'achawanmi p'achasqa kasqaku. ¹⁵Chay primer kaq jinetepa siminmantataqmi lloqsimu-ran huk filollaña espada. Chay espadanwanmi llapallan nacionkunata k'i-rispa, vengencia. Hinaspan paykunataqa tukuy atiyinwan gobiernanqa. Hinaspan Diosqa ancha estricto kaspas, paypi llapallan mana creeq runakuna-taqa, tukuy phiñakuyninwan juzgaspa, anchata saruspa castiganqa, imaynan vinota ruwanankupaq uvastapas sarunku chay hinataraq. ¹⁶Paypa p'achan-pin hinallataq piernanpipas khayna suti escribisqa kasqa:

“REYKUNAPA REYNIN HINALLATAQ SEÑORKUNAPAPAS SEÑORNIN”,
nisqa.

¹⁷Chaymantan noqaqa rikullaranitaq huk angelta intipi sayashaqta. Paymi chay sayasqanmanta llapallan phawaq animalkunata khaynata niran:

—Hamuychis; hinaspa Diospa hatu-hatun cena ruwasqanman huñunaka-muychis. ¹⁸Qankunan mikhunkichis reykunapa aychanta, capitankunapa aychanta, valiente kaq soldadokunapa aychanta, caballokunapa aychanta, caballopi montakuq jinetekunapa aychanta, esclavokunapa aychanta, mana esclavo kaq runakunapa aychanta, importante kaq hinallataq mana impor-tante kaq runakunapa aychantapas, nispa.

¹⁹Hinaqtinmi noqaqa rikullaranitaq chay millay animalta hinallataq kay pachapi reykunata soldadonkunapiwan huñunasqa kasqankuta. Paykunay chay yuraq caballopi montakuq jinetepa hinallataq soldadonkunapa contranpi peleanankupaq huñunakuranku. ²⁰Ichaqa chay millay animalqa chay falso pro-fetapiwan kushkan presochasqa karanku. Chay falso profetan admirakuy-paq señalkunata ruwaran chay millay animalpa ñawpaqninpi. Hinaspan chay admi-rakuy-paq milagrokuna ruwasqanwan engañaran chay millay animalpa marcan-wan marcasqa kaq runakunata, hinallataq imagenninta adoraq runakunatapas. Chayraykun chay millay animalqa, chay falso profetapiwan ima, azufreyoq nina rawraq qochaman kawsashaqla wikch'uyusqa karanku. ²¹Saynallataqmi chay yuraq caballopi montakuq jinetepas, siminmanta lloqsimuq espadawan, chay millay animalpa soldadonkunata wañuchiran. Hinaqtinmi paykunapa aychanta llapallan phawaq animalkuna manaña munanankukama mikhuranku.

Waranqa watamanta

20 ¹Chaymantan noqaqa rikurani huk angelta hanaq pachamanta urayamushaqta. Chay angelqa urayamushasqa ukhu pachapa

llaventa, hinallataq hatun-hatun cadenatawan makinpi apayukuspanmi. ²Hinaspan chay angelqa dragonta hap'ispa, waranqa watapaq chay hatun-hatun cadenawan wataran. Chay dragonmi ñawpaq mach'aqwayqa karan. Paymi reqsisqa karan Diablowan hinallataq Satanaswan ima. ³Hinaspan chay dragontaqa ukhu pachaman wikch'uyuran. Hinaspan chay ukhu pachamanta lloqsimunan punkuta alli-allinta wishq'aspa sellaran, saynapi kay pacha nacionkunapi tiyaq runakunata amaña engañananpaq, asta chay waranqa wata cumplikunankama. Ichaqa chay waranqa wata pasaruqtinñan, chay dragonqa pisi tiempollapaq kacharisqa kanqa.

⁴Chaymantan noqaqa rikullaranitaq ashka tiyana tronokunata. Chay tronokunapin atiyta chashkiq runakuna tiyayuranku juzganankupa. Saynallataqmi noqaqa rikurani wañuq runakunapa almankutapas. Paykunatan kunkankuta kuchuspa wañuchiranku, Jesucristomanta, hinallataq Diospa palabranmanta willakusqankurayku. Paykunaqa chay millay animalta, hinallataq imagennintapas manan adorarankuchu, nitaq marcanwanpas mat'enkupi, nitaq makinkupipas marcachikurankuchu. Paykunan kawsarimupanku Jesucristowan kushka waranqa wata gobiernaranku. ⁵Ichaqa wakin wañuqkunañataqmi mana kawsarimurankuchu asta waranqa wata cumplikunankama. Kaymi karan primer kaq kawsarimuyqa. ⁶Ancha kusiqa kanqaku chay primer kaq kawsarimuypi kawsarimuqkunaqa. Paykunaqa Diospa akllasqan llaqtamanmi pertenecenku. Chayraykun ishkaq kay wañuyqa manaña atinyiqochu paykunapaqqa kanqa. Aswanmi paykunaqa Diospa, hinallataq Cristopa sacerdotenkunaña kanqaku. Hinaspan paykunaqa Dioswan hinallataq Cristowan kushka waranqa wata gobiernanqaku.

Satanás wiñaypaq vencesqa kasqanmanta

⁷Chay waranqa wata cumplirukuqtinmi preso kasqanmanta Satanasqa kacharisqa kanqa. ⁸Hinaspan Satanasqa kay pachapi Gogwan hinallataq Magogwan sutichasqa nacionkunata engañananpaq lloqsimunqa. Chay ishkaq kaynin nacionkunaqa representan kay pachapi tawantin lawpi llapallan nacionkunatan. Hinaspan Satanasqa chay enteron nacionkunamanta soldadokunata huñumunqa, guerrapi peleananpaq. Chay nacionkunapa soldadonkunaqa lamar qochapi aqo hinaraqmi mana yupay atina kanqa.

⁹Hinaspan chay soldadokunaqa tukuy lawmanta hamuspanku, Diospa ancha khuyakusqan ch'uya llaqtata muyuriyunqaku. Ichaqa Diosmi hanaq pachamanta nina parata parachimuspa, diablopa chay ejercitonta q'alata ruphachinqa. ¹⁰Chaymantan diabloqa azufreyoq nina rawray qochaman wikch'uyusqa kanqa, kay pachapi runakunata engañasqanrayku. Chay qochallamantaqmi chay millay animalpas, hinallataq chay falso profetapas wikch'uyusqa kanqa. Chaypin tuta p'unchaw wiña-wiñaypaq ñak'arinqaku.

Yuraq tronopa ñawpaqninpi juiciomanta

¹¹Chaymantan noqaqa huk hatun yuraq tiyana tronota, hinallataq chay tronopi tiyaqtapas rikurani. Hinaqtinmi chay hatun yuraq tronopi tiyaqqa ñawpaqninmanta, kay pachapas hinallataq hanaq pachapas wiñaypaq chinkapuranku. Chaymi manaña ni pipas chaykunataqa rikurankuñachu.

¹²Hinaspapas noqaqa rikullaranitaqmi ashka wañusqa runakunata. Paykunan

kawsarimuspa sayashasqaku chay hatun yuraq tronopa ñawpaqninpi. Paykunaqa kasqaku kay pachapi importante kaq runakuna, hinallataq mana importante kaq runakunan. Hinaqtinmi ashka librokuna kicharisqa karan; hinallataq Diospi creeqkunapa sutinku escribisqa kaq Libro de la Vida nisqa libropas kicharisqallataq karan. (Chay libropin Diospi cheqaqta creeqkunapa sutinkuqa escribisqa kasqa, Dioswan wiñaypaq kawsanankupaq). Chaymi llapallan wañuqkunaqa ruwasqankuman hina juzgasqa karanku, chay librokunapi escribisqa kasqanman hina. ¹³Hinaqtinmi lamar qochapas, wañuypas, hinallataq ukhu pachapas llapallan wañusqakunata entregapuran. Chaymi sapankamanku ruwasqankuman hina juzgasqa karanku. ¹⁴Chaymantan wañuypas, hinallataq ukhu pachapas nina rawrashaq qochaman wikch'uyusqa karanku. Chay nina rawrashaq qochan ishkaq kaq wañuyqa. ¹⁵Saynallataqmi chay Libro de la Vida nisqa libropi sutinku mana escribisqa kaq runakunapas chay nina rawrashaq qochaman wikch'uyusqa karanku.

Mosoq cielomanta mosoq allpa pachamantawan

21 ¹Chaymantan noqaqa rikurani mosoq cielota hinallataq mosoq allpa pachatawan ima. Primer kaq cielopas, hinallataq primer kaq allpa pachapas manañan kasqañachu. Saynallataqmi lamar qochapas manaña kasqañachu. ²Saynallataqmi noqaqa rikullaranitaq hanaq pachapi mosoq ch'uuya Jerusalén llaqtatapas. Chay llaqtan Diospa tiyasqan hanaq pacha cielomanta urayamushasqa. Chay llaqtaqa sumaq arreglasqan kasqa, imaynan huk noviapas ancha sumaqta cambiakun novionwan casarakunanpaq chay hinaraq. ³Hinaspan noqaqa uyarirani cielomanta altota qaparisa, khayna nimuqta:

—Diosqa kaypin kashan runakunawan kushka. Diosqa paykunawanmi tiyanqa. Paykunañataqmi Diospa llaqtan kaspa, paywan wiña-wiñaypaq kawsanqaku. Hinaqtinmi kikin Diospuni paykunapa Diosnin kanqa. ⁴Diosmi paykunapa weqenkuta pichanqa. Hinaspan wañuypas, llakikuypas, waqaypas, hinallataq nanaypas manaña kanqañachu. Tukuy chaykunaqa ñawpaqtan karan. Kunanmi ichaqa manaña kanñachu, nispa.

⁵Hinaqtinmi chay hatun tronopi tiyaqqa khaynata niran:

—Noqaqa mosoqmanmi tukuy ima kaqkunata tukuchishani, nispa.

Hinaspapas nillarrantaqmi khaynata:

—Tukuy kaykuna nimusqayta escribiy. Kaykunaqa cheqaqpunin, hinaspapas confianapaq cheqaq willakuymi, nispa.

⁶Chaymantan payqa khaynata niwaran:

—¡Ñan tukuy imapas ruwasqaña kashan! Noqan kani Qallariypas hinallataq Tukukuypas, saynallataq ñawpaq kaqpas, hinallataq qepa kaqpas. Pipas ch'akichikuqmanmi noqaqa pukyumanta wiñay kawsay gokuq unuta tomanapaq gratislla qosaq. ⁷Noqaqa tukuy kaykunatan qosaq huk herenciata hina, diablota venceqkunaman. Hinaspapas noqan paykunapa Diosninqa kasaq; paykunataqmi noqapa wawaykuna kanqaku. ⁸Ichaqa cobardekunaqa, noqapi mana iñiqkunaqa, millay huchakunallapi kawsaqkunaqa, runa wañuchiqkunaqa, waqllikuy huchapi kawsaqkunaqa, layqa runakunaqa, runakunapa ruwasqan ídolo adoraqkunaqa, hinallataq llullakuq runakunapas nina rawrashaq azufreyoq qochamanmi wikch'uyusqa kanqaku. Kaymi chay ishkaq kaq wañuyqa, nispa.

Mosoq Jerusalén llaqtamanta

⁹Chay mantan chay qanchis último kaq plagakunata copakunamanta hich'aq qanchis kaq angelkunamanta, huknin kaq ángel noqaman ashuyka-muwaran. Hinaspan khaynata niwaran:

—Hamuy kayman; noqan rikuchisqayki huk noviata; chay noviaqa Corde-rowan casarakuqmi, nisha.

¹⁰Hinaspan chay angelqa Santo Espiritupa atiyinwan huk hatun alto moqoman pusawaran. Hinaspan noqata rikuchiwaran hanaq pachapi mosoq ch'uya Jerusalén llaqtata. Chay llaqtan Diospa tiyasqan hanaq pacha cielo-manta urayamushasqa. ¹¹Chay llaqtapa Diospa k'anchayninwanmi anchata k'ancharisqa. Hinaspapas chay k'anchariyninqa rikch'akusqa huk suma-sumaq alaja rumipa k'anchariyninmanmi, hinallataq huk suma-sumaq k'an-charishaq jaspe rumiman, hinallataq huk k'ancharishaq vidrio cristalman hinarraq. ¹²Hinaspapas chay llaqtapa enteron muyuriqninqa perqasqan kasqa. Chay perqaqa anchon hinallataq alton kasqa. Chay enteron muyuriqninpi-taqmi chunka ishkayniyoq punkukuna kasqa, hinallataqmi chunka ishkay-niyoq angelkuna ima. Chay chunka ishkayniyoq angelkunan sapankamanku huk punkuta cuidasqaku. Hinaspapas Israel nacionpa chunka ishkayniyoq ayllunkunapa sutinmi, sapankama punkupi huk suti escribisqa kasqa. ¹³Chay punkukunamantan intipa lloqsimunan este nisqa lawman kinsa punkukuna kasqa. Intipa haykunan oeste nisqa lawmantaq kinsa punkukuna kasqa. Norte nisqa wichay lawmantaq kinsa punkukuna kasqa. Hinallataq sur nisqa uray lawmantaq kinsa punkukuna kasqa. ¹⁴Chay llaqtapa muyuriqninpi perqaqa chunka ishkayniyoq hatun rumimanta cimentacionniyoqmi kasqa. Sapankama hatun rumipitaqmi huk suti escribisqa kasqa. Chay sutikunaqa kasqa Corderopa chunka ishkayniyoq apostolninkunapa sutinkunan.

¹⁵Hinaspapas noqawan parlaq angelqa makinpin apamusqa qorimanta bas-tonta. Chay bastonqa kasqa chay llaqtata, punkunkunata, hinallataq perqan-tawan medinanpaqmi. ¹⁶Chay llaqtapa tawa esquinayoq cuadradon kasqa. Largonmanpas, anchonmanpas iguallatan medisqa. Hinaqtinmi chay angelqa chay llaqtata mediran qorimanta bastonwan. Chay llaqtapa 2,200 kilome-trotan medisqa; largonmanpas, anchonmanpas, hinallataq sayayninmanpas iguallatan medisqa. ¹⁷Saynallataqmi chay llaqtapa perqantapas medilla-rantaq. Chaymi chay perqaqa 65 metrota medisqa. Saynatan chay angelqa mediran runakunapa medisqanman hinalla.

¹⁸Chay llaqtapa enteron muyuriqninpi perqaqa sumaq k'ancharishaq jaspe rumiwanmi ruwasqa kasqa. Ichaqa chay llaqtañataqmi qorimanta ruwasqa kasqa, chaymi sumaqta k'ancharishaq cristalman hina rikch'akusqa. ¹⁹Chay llaqtapa enteron muyuriqninpi perqapa cimentacionninpa, tukuy clase sumaq alaja rumikunawanmi adornasqa kasqa. Chay cimentacionpi primer kaq rumiqa sumaq k'ancharishaq jaspe nisqa rumimantan kasqa; ishkay kaqtaq sumaq k'ancharishaq zafiro nisqa rumimantan kasqa; kinsa kaqtaq sumaq k'ancharishaq ágata nisqa rumimanta kasqa; tawa kaqtaq sumaq k'ancharis-haq esmeralda nisqa rumimanta kasqa; ²⁰pishqa kaqtaq sumaq k'ancharis-haq ónice nisqa rumimanta kasqa, soqta kaqtaq sumaq k'ancharishaq corna-lina nisqa rumimanta kasqa; qanchis kaqtaq sumaq k'ancharishaq crisólito

nisqa rumimanta kasqa; pusaq kaqtaq sumaq k'ancharishaq berilo nisqa rumimanta kasqa; esqon kaqtaq sumaq k'ancharishaq topacio nisqa rumimanta kasqa; chunka kaqtaq sumaq k'ancharishaq crisoprasso nisqa rumimanta kasqa; chunka hukniyoq kaqtaq sumaq k'ancharishaq jacinto nisqa rumimanta kasqa; hinallataq chunka ishkayniyoq kaqpas sumaq k'ancharishaq amatista nisqa rumimanta kasqa. ²¹Chay llaqtapa chunka ishkayniyoq punkunkunaqa chunka ishkayniyoq sumaq hatun perlakunamantan kasqa. Sapankama punkutaqmi huk ch'ulla perlallamanta ruwasqa kasqa. Chay llaqtapa aswan más importante callentaqmi sumaq qorimanta ruwasqa kasqa; chaymi sumaqta k'ancharishaq cristalman hina rikch'akusqa.

²²Hinaspapas chay llaqtapiqa manan templotaqa rikuranichu. Aswanmi chay llaqtapiqa tukuy atiyiniyoq kikin Dios Tayta, hinallataq kikin Corderopiwan tiyashanku. Chaymi chay llaqtapi tiyaq runakunaqa manaña necesitantakuñachu huk templotaqa. ²³Hinaspapas chay llaqtapa Diospa k'anchayninwan, hinallataq Corderopa k'anchayninpiwanmi k'ancharisqa kasqa. Chayraykun chay llaqtapi tiyaq runakunaqa manaña necesitantakuchu intipa k'anchaynintapas, nitaq killapa k'anchaynintapas. ²⁴Hinaspapas chay llaqtapa k'anchayninwanmi llapallan nacionkunamanta salvasqa runakunaqa purinqaku. Hinaspan kay pachapi gobiernaq reykunapas tukuy qapaq kayninkuta Diospa ñawpaqninman apanqaku, (payman entreganankupaq). ²⁵Hinaspapas chay llaqtapiqa manañan tutaqa kanqachu. Chayraykun chay llaqtapa punkunkunaqa manaña ni hayk'aqpas wishq'asqañachu kanqa. Aswanmi p'unchawllaña kasqanrayku kichasqalla kanqa. ²⁶Saynallataqmi chay llaqtamanqa llapallan nación llaqtakunamanta ancha valorniyoy cosasninkuta apamunqaku, (Dios Taytaman ofrendanankupaq. Hinaspan payllataña adoranqaku). ²⁷Ich'acha chay llaqtamanqa manan haykunqakuchu huchallapi puriqkunaga, millaykunata ruwaqkunapas, nitaq llullakuqkunapas. Aswanqa chay llaqtamanqa haykunqaku, Corderopi creeq runakunallan, hinallataq Libro de la Vida nisqa libropi sutinku escribisqa kaqkunallan.

Kawsay qokuq mayumanta

22 ¹Chaykuna pasaruqtinmi, chay angelqa rikuchiwaran cristal hina ch'uyallaña kawsay qokuq mayuta. Chay mayuqa Diospa hinallataq Corderopa tiyanan tronomantan lloqsimusqa. ²Hinaspapas chay mayuqa chay llaqtapa importante kaq callenpa chawpintan pasasqa. Chay mayupa sapa law chimpanpin kawsay qokuq sach'a kasqa. Chay sach'aga sapa killanmi rururan, watapi chunka ishkayniyoq kutita. Hinaspapas chay sach'apa rap'in-kunaqa llapallan nacionkunapa hampikunanpaqmi kasqa. ³Hinaspapas chay llaqtapiqa manan huchayoy runakunaqa kanqakuchu. Aswanmi chay llaqtapi tukuy ima kaqkunaqa, Diospa ñawpaqninpi ch'uyanchasqa kanqa, huchawan mana contaminasqa kasqankurayku. Chay llaqtapin Diospa hinallataq Corderopa trononqa kanqa. Hinaqtinmi payta llapallan serviqninkunaqa payllataña adoranqaku. ⁴Hinaspapas paykunaqa Diospa uyantan rikunqaku. Mat'inkupitaqmi Diospa sutinta apanqaku. ⁵Chay llaqtapiqa manañan tutaqa kanqañachu, nitaqmi mecheropa k'anchaynintapas hinallataq intipa k'anchaynintapas necesitantakuñachu. Aswanmi paykunataqa Señor Dios kikinpuni k'anchanqa. Hinaqtinmi paykunaqa Dioswan wiña-wiñaypaq gobiernanqaku.

Jesucristopa kutimunan tiempo cercallaña kasqanmanta

⁶Chaymantan chay angelqa khaynata niwaran:

—Kay libropi escribisqakunaqa cheqaqpunin. Chaymi chay palabrakunapiqa mana ishkayaspa confianaykichis. Profetankunata yachachiq Señor Diosmi noqa angelninta mandamuwaran, serviqninkunaman tukuy imakuna prontolla pasanmanta rikuchinaypaq, nispa.

⁷Saynallataqmi Jesucristopas nin:

—¡Allinta uyariwaychis! ¡Noqaqa prontollan hamusaq! ¡Mayna kisisqan kanqaku kay libropi escribisqaman hina, Diospa palabranta kasukuq runakunaqa! nispa.

⁸Noqa Juanmi tukuy kaykunataqa rikurani, hinallataq uyariranipas. Hinaspan tukuy kaykunata rikuspay, hinallataq uyarispay ima, rikuchiwaq-niy angelpa ñawpaqninpi qonqorikurani adoranaypaq. ⁹Ichaqa chay angelmi khaynata niwaran:

—¡Ama noqapa ñawpaqniypiq qonqorikuychu! Noqapas Diostan servini qan hina, Diosmanta willakuq wawqeyki profetakuna hina, hinallataq kay libropi nisqanta kasukuspa kawsaq runakuna hina. ¡Qanqa Diosllata adoray! nispa.

¹⁰Saynallataqmi chay angelqa nillawarantaq khaynata:

—Kay libropi Diospa profetizasqan palabrakunataqa aman pakankichu. Kay libropi escribisqakunapa cumplikunan tiempoqa cercañan kashan.

¹¹Mana allin ruwaq runaqa, hinalla mana allinkunata ruwaspa kawsashachun. Huchallapi kawsaq runaqa, hinalla huchakunata ruwaspa kawsashachun. Ichaqa justo runaqa allinta imatapas ruwaspayá kawsachun. Hinallataq ch'uya sonqoyoq runapas, aswan mastaraq ch'uyanchakuspayá kawsachun, nispa.

¹²Chayraykun Jesucristoqa kaqmanta nin khaynata:

—¡Allinta uyariwaychis! ¡Noqaqa prontollan hamusaq! Hinaspan ruwasqankuman hina llapallan runakunaman premionta qopusaq. Allin ruwaqkunaman allin kaqta, mana allinta ruwaqkunamantaq castigota. ¹³Noqan kani Qallariypas hinallataq Tukukuypas; saynallataq Ñawpaq kaqqas, Qepa kaqqas; Qallariypas hinallataq Tukukuypas, nispa.

¹⁴Ancha kisisqan kanqaku Jesucristopi creespa, huchankumanta perdonasqa kaq runakunaqa. Paykunaqa p'achankutapas t'aqsakushankuman hinan kanku. Chaymi paykunaqa derechoyok kanku, chay wiñaypaq kawsay qokuq sach'apa rurunta mikhunankupaq, hinallataq chay llaqtapa punkunta haykunankupaqqas. ¹⁵Ichaqa hawallapin qepanqaku alqo hina kawsaqquna, layqakuna, waqllikuy huchapi kawsaqquna, runa wañuchiqquna, runakunapa ruwasqan idolkunata adoraqquna, hinallataq llullakuspa kawsaq runakunapas.

¹⁶—Noqa Jesusmi angelniyta mandamurani, tukuy kay nisqaykunamanta noqapi creeqkunaman willananpaq. Noqan kani Davidpa mirayninmanta miramuq, hinallataq achiqamuyta k'anchaq ch'askapas, nispa.

¹⁷Diospa Santo Espiritunmi, Corderopa novian (iglesiapiwan) khaynata ninku:

—¡Hamuy! nispanku.

Pipas uyariqkunaqa nillachunkutaq khaynata:

—¡Hamuy! nispanku.

Pipas ch'akichikuqqa hamuchun.

Pipas tomay munaqqa kawsay qokuq unumanta gratislla tomachun.

¹⁸Kay libropi llapallan profetizasqa palabrakuna uyariqkunatan noqaqa allinta advertispa nini: Sichus pipas kay libropi escribisqakunaman imatapas yapanqa chayqa, Diosmi paymanqa kay libropi escribisqa kaq plagakunata mandamunqa. Hinaspan chay plagakunawan paytaqa castiganqa. ¹⁹Saynallataqmi sichus pipas kay libropi escribisqamanta ima palabrallatapas qechunqa chayqa, Diosmi chay runamantaqa qechunqa tupaqninta chay Kawsay Sach'apa rurunta ama mikhunanpaq. Hinaspapas manan permitinqachu chay ch'uuya llaqtanpi tiyanantapas, kay libropi escribisqaman hina, nispa.

²⁰Kaykunamanta willakuq Jesusmi khaynata nin:

—Arí, noqaqa prontollan hamusaq, nispa.

Saynayá kachun. ¡Señor Jesús, hamuy!

²¹Señorninchis Jesucristopa khuyakuyninyá llapallaykichiswan kachun. Amén.

DICCIONARIO

SASA PALABRAKUNATA ENTIENDENANCHISPAQ

A

Aarón. Aaronqa Moisespa kuraq wawqenmi karan (Ex 7.7). Papanmi karan Amram, mamitantaq Jocabed (Ex 6.20). Aaronqa casarakuran Elisabetwanmi; paypin tawa wawankuna karan: Nadab, Abiú, Eleazar, hinallataq Itamar ima (Ex 6.23). Aarontan Diosqa kamachiran, Israel nación llaqtapi sacerdotekunapa primer kaq jefen kananpaq. Chayraykun Moisespa tiemponmanta asta tawa chunka wata hina Jesuspa wañusqanpa qepan tiempokama, Israel nación llaqtapi llapallan sacerdotekunaqa, Aaronpa mirayninmanta karanku.

Abías. Abiaswanqa suticharanku:

1. Samuelpa kuraq kaq wawanpa sullk'antan. Paymi Israel nación llaqtata gobiernaran (1 Sm 8.1-5).
2. Sacerdote Aaronpa wawan Eleazarpa miraynintan sutichallarankutaq Abiaswan. Paykunan huk grupota formaspanku templopi serviranku (1 Cr 24.10). Chay grupomanmi Bautizaq Juanpa papan Zacariaspas perteneceran (Luc 1.5).

Aceite. Aceiteqa olivos sach'apa rurun aceitunamanta ruwasqan karan.

Chay aceitetan utilizaranku kaykuna ruwanankupaq:

1. Mikhunankupaq (2 Cr 2.10, 15; 11.11; Sal 55.21).
2. Sacerdotekunapa hinallataq nacionkunata kamachiq reykunapa umanta llusinankupaq (Lv 8.12; 1 Sm 10.1; 16.1, 13).
3. Diosman ofrendata churanankupaq (Lv 2.1-16).
4. Sumaq mishk'i q'apaq perfumeta ruwanankupaq (Sal 23.5; 92.10; Luc 7.46).
5. Mecheroman hich'aspa k'anchakunankupaq (Ex 35.8, 14).
6. Hinallataq k'irinkutapas hampikunankupaq ima.

Ágata. Agataqa ashka colorniyok sumaq alaja rumin. Chay alaja rumikunawanmi Israel nacionpi Sacerdotekunapa Jefenpa p'achanqa sumaq adornasqa karan (Ex 28.19; 39.12). Hinaspapas chay sumaq alaja rumikunawan perqasqatan, apóstol Juanpas visionpi rikuran hanaq pachapi Mosoq Jerusalén llaqtataqa (Ap 21.19).

Agripa. Kaymanta yachanaykipaqa leeykuy “Herodesta” kay diccionariopi.

Alabastro. Alabastroqa huk valorniyok rumin karan. Chay rumimantan ñawpaq tiempokunapiqa uchuy p'uyñuchakunata ruwaranku. Hinaspan chay p'uyñuchakunapi ancha valorniyok sumaq q'apaq perfume kunata waqaycharanku (Mar 14.3; Luc 7.37).

Algarroba. Algarrobaqa algarrobo sach'apa rurunmi karan. Chaymi animalkunapa hinaspa khuchikunapa mikhunanpaq karan. Chaytan papanpa wasinmanta ripuq jopenpas yaraqsa kasqanrayku mikhuyta munaran (Luc 15.16).

Altar. Altarqa rumimanta, allpamanta, bronce manta, otaq k'aspimanta ruwasqan karan. Altarkunapiqa sacrificio ofrendankutan runakuna churaranku falso diosninkuta adoranankupaq. Israel nacionniyoq runakunapa adorananku templopín ichaqa, Diosta adoranankupaq ishkey clase altarkuna karan:

1. Bronce manta ruwasqa altar. Chay hawapin ñawpaqqa animalkunata wañuchispa k'anaranku. Hinaspan Diosman q'oshñichiranku (Ex 27.1-8).
2. Inciensota q'oshñichinankupaq altar. Chay altarqa k'aspimanta ruwasqan karan; hinaspa qoriwan hawanpas ukhupas llut'isqa (Ex 30.1-5; 37.25-28). Chay altarmi churasqa karan templo ukhupi Lugar Santo nisqa cuartopi. Chay altarpa phaña ladonpin sacerdote Zacariasman rikhuriran Diospa angelnin, Bautizaq Juan nacenamanta willananpaq (Luc 1.11).

Amatista. Amatistaqa puka colorman rikch'akuq huk sumaq alaja rumin. Chay alaja rumikunawanmi Israel nacionpi Sacerdotekunapa Jefenpa p'achanqa sumaq adornasqa karan (Ex 28.19; 39.12). Hinaspapas chay sumaq alaja rumikunawan perqasqatan, apóstol Juanpas visionpi rikuran hanaq pachapi Mosoq Jerusalén llaqtataqa (Ap 21.20).

Ananías. Bibliapiqa ashkan Ananías sutiyoq runakunaqa kanku. Chay runakunamantan aswan más reqsisqa runakunaqa kaykuna kanku:

1. **Jerusalén iglesiapi kaq Ananías.** Kay Ananiasqa Jerusalén iglesiapin huk miembro karan. Paypa esposanmi karan Safira. Paykunan allpamanta vendemuspanku, wakillan qolqeta apostolkunaman apamuranku, "kaymi llapallan vendemusqayku qolqe", nispanku. Saynata llullakuspa ruwasqankuwanmi paykunaqa mana apostolkunallatachu, aswanqa kikin Santo Espiritutawan llullakusharanku. Chayraykun paykunaqa kasqan ratolla wañupuranku (Hech 5).
2. **Damasco llaqtamanta Ananías.** Kay Ananiasqa huk creyente runan karan. Paymi Diospa kamachisqanta kasukuspa, Saulopa kasqan wasiman riran. Hinaspan Saulota ñawsa kasqanmanta sanoyachiran, hinallataq bautizaran ima (Hech 9.10-19; 22.12-16).
3. **Sacerdotekunapa jefen Ananías.** Payqa sacerdotekunapa jefen sumo sacerdoten karan. Paymi, apóstol Pablo huk juiciopi defiendekushaqtin, ladonpi kaq runakunata kamachiran, Pablota siminpi saqmaspa upallachinankupaq. Chaymi Pabloqa Ananiasta niran: "Qantapas iguallatan Diosqa simiykipi saqmasunki", nispa. Zelote partidomanta runakunan kay Ananiastaqa wañuchiranku, Israel nacionniyoq runakunawan Roma nacionniyoq runakunawan guerra qallarishaqtin, Señorninchis Jesucristopa nacesqanpa qepanta yaqa 68 watakunapi.

Anciano. Anciano, obispo, pastor, nispaqa ninku:

1. Iglesiapi yachachiq liderkunatan (Hech 14.23; 15.1-6, 22-23; 20.28-32).
2. Kuraq watayoq anciano runakunatan (Gn 25.8).
3. Israel nación llaqtapi kamachiq liderkunata. Paykunankaranku llaqtapi runakunata huk consejota qonankupaq churasqa (Ex 3.16-18; 24.1-14; Jos 20.4; Hech 4.5-18).
4. Hinallataq hanaq pacha cielopi ishkay chunka tawayoq ancianokunatapas chay sutillawantaqmi sutichanku. Chay hanaq pachapi ancianokunaqa representan Israel nacionpa chunka ishkayniyoq hatun ayllunkunapa umalliqninkunatan, hinallataq Jesucristopa chunka ishkayniyoq apostolninkunatawan iman (1 Re 18.31; Mat 19.28; Ap 4.4).

Ángel. Angelqa “Diospa nisqanta willakuq” ninantan nin. Kay sutiwanmi sutichakun hanaq pachapi Diospa angelninkunata. Chay angelkunapaq manan casarakunkuchu (Mar 12.25). Ichaqa manan yachanchishchu hayk'aqsi chay angelkuna unanchasqa kasqankutaqa. Chay angelninkunatan Diospa hanaq pachamanta kachamuwanchis noqanchista cuidawananchispaq (Heb 1.14; Sal 34.7).

Animalkuna. Animalwanqa sutichanchis kay pachapi llapallan runapa uywasqan, hinallataq mana uywasqan animalkunatan. Moisesmi ñawpaq tiempokunapi animalkunata, khaynata rakiran:

1. Tawa chakiyoq pampapi puriq animalkunata.
2. Alton phawaq pichinkukunata; chayqa kanmanmi pillpintukunapas.
3. Unupi kawsaq animalkunata.
4. Pampanta qasqonpan puriq animalkunatawan ima (Lv 11.3-31).

Anticristo. Anticristoqa Señor Jesucristopa contranpi sayariq runan (1 Jn 2.18; 4.3). Paymi qepa tiempopi rikhurimunqa; hinaspan sayarinqa Diospa contranpi, hinallataq Diosta adoraqkunapa contranpi ima. Hinaspapas chay Anticristoqa atiyinwanmi admirakuypaq tukuy milagrokunata, hinallataq mana hayk'aq rikusqanku señaalkunata ima ruwanqa. Chaykunawanmi runakunata engañanqa. Chaymantan Diospa templonpi tiyaykuspa “Diosmi kani” nispa runakunawan adorachikunqa (1 Jn 2.18).

Apóstol. Apostolqa “comisionasqa” ninantan nin. Chayraykun Mosoq Testamentopiqa Señor Jesucristopas “Apostolwan” sutichasqa (Heb 3.1). Señor Jesucriston chunka ishkayniyoq discipulonkunata akllaran, apostolninkuna kanankupaq. Paykunatan comisionaspa kamachiran, enteron kay pachantinman Jesucristomanta willakuq rinankupaq. Pablopas apostolmi karan (Rom 1.1). Jesuspa chay chunka ishkayniyoq akllakusqan apostolninkunaqa, llapallankun rikuranku Jesuspa kaykuna ruwasqanta:

1. Jesuspa tukuy milagrokuna ruwasqanta,
2. Jesuspa wañusqanta,
3. Hinallataq Jesuspa kawsarimusqantawan ima (Hech 1.21-22).

Arca. Bibliapin tarinchis ishkay clase arcamanta:

1. Tablamanta ruwasqa baúl hina arca. Chay arcaqa acacia sach'apa tablanmanta ruwasqa baúl hinan karan. Largonmi karan 1 metro

con 10 cm; anchontaqmi karan 70 cm; alturantaqmi karan 70 cm. Hinaspapas chay arcapa hawanpas hinallataq ukhunpas qoriwan sumaq llut'isqan karan. Chay arcapa ukhunmanmi churaranku ishka p'alta rumipi Moisespa chashkisqan leykunata, huk tazonpi maná nisqa mikhunata, hinallataq Aaronpa bastonnintawan ima (Ex 25.10-22; Heb 9.4-5). Hinaspan chay arcataqa churaranku Lugar Santísimo nisqa lugarman. Chayqa karan Tabernáculo nisqa templopa ukhunpin. Chaymantan Jerusalén llaqtapi templota ruwaspanku, chay arcataqa templo ukhupi kaq Lugar Santísimo nisqa lugarman churaranku.

2. Arca de Noé. Kayqa karan huk hatunkaray barco hinan. Chaytan Diospa kamachisqanman hina Noé ruwaran. Chay arcapa largonmi karan 132 metros, anchontaq 22 metros, alturantaq 13 metros. Chay arcapa ukhunpas hinallataq hawanpas breawan llut'isqan karan, saynapi unu ama haykunanpaq. Chay arcapin salvasqa karanku Noypa familianmanta pusaq runakunalla, hinallataq animalkunapas orqo chinantin, diluviopi nishuta para-paramuspa kay pachapi unu hunt'aqtin.

Arcángel. Arcangelqa cielopi angelkunapa huknin kaq jefenmi.

¿Imakunataq paykunari ruwankú? Arcangelqa Israel nación llaqtatan protegen (Dn 12.1); hinaspapas huknin kaq Arcángel Miguelmi Señor Jesucristopa kutimusqan p'unchaw cornetata tocamunqa, saynapi wañusqakuna kawsarimunankupaq (1 Tes 4.16).

Arco. Arcoqa guerrakunapi peleanankupaq arman karan. Hinaspapas chay arcotan utilizaranku salqa animalkuna hap'inankupaqpas (Gn 21.20; 27.3; 2 Re 6.22). Chay arcoqa q'ewirikuq llañu k'aspimantan ruwasqa karan. Chay k'aspita q'ewirispankun sapa law puntanmanta wataranku huk qaramanta ruwasqa cuerdata, saynapi chay cuerda allin tensasqa kananpaq (2 Sm 22.35). Hinaspan chay cuerdata chutachispanku huk flechawan dispararanku (2 Re 13.15-17).

Areópago. Areópago nispankun suticharanku orqo patapi huñunakunanku huk plaza hina lugarta. Ñawpaq tiempokunapiqa chay lugarpin huñunakuranku llaqta kamachiq jefekunaqa (Hech 17.19).

B

Balaam. Balaamqa manan Israel nacionniyoq runachu karan. Payqa falso profetan karan (Jud v.11). Payqa qolqeraykullan: “Diosmanta cheqaq profetan kani” nispa, runakunata engañaran (Nm 22.1-20). Balaamqa rikch'akun kunan tiempokunapi falso profetakunamanmi (2 Pe 2.15; Ap 2.14). Chay falso profeta Balaamtan ñawpaq tiempopi Moab nación llaqtapa reynin Balac sutiyoq runa valekuran, Israel naciota maldecinanpaq. Chaymi Balaamqa Diosta tapuran; ichaqa Diosmi prohibiran, Israel naciota ama maldecinanpaq (Nm 22.8-13).

Barco. Barcoqa unupa hawanta puriqmi. Sayna barcopin Jesuspas, hinallataq apóstol Pablopas huk law llaqtakunaman rinanpaq viajaran. Wakin barcokunan hatunkaray kanku; wakintaqmi ichaqa uchuychalla barcochakuna kanku (Hech 13.4).

Beelzebú. Beelzebuwanmi sutichanku llapallan demoniokunapa jefen diablota (Mat 10.25; 12.26; Mar 3.22).

Berilo. Beriloqa ashka clase colorniyoq sumaqa alaja rumikunan. Chay alaja rumikunawanmi Israel nacionpi Sacerdotekunapa Jefenpa p'achanqa sumaqa adornasqa karan (Ex 28.20; 39.13). Hinaspapas chay sumaqa alaja rumikunawan perqasqatan apóstol Juanpas visionpi rikuran hanaq pachapi Mosoq Jerusalén llaqtataqa (Ap 21.20). Chay berilo rumitan wakinqa reqsinku “topacio” sutiwan.

Bote. Boteqa huk taksa barcoman rikch'akuq uchuyllan karan. Chay botepin ñawpaq tiempokunapi, hinallataq kunan tiempokunapipas hatun qochapa hawanta, hinallataq mayuntakama viajanku (Luc 8.22).

Bronce. Bronceqa cobrewan hinallataq estañowan chapuspa ruwasqan karan (Gn 4.22). Chay broncewanmi ñawpaq tiempopiqa Diospa templonta adornaranku (Ex 31.2). Rey Salomonpa tiempopipas aswan mastaraqmi broncetaqa utilizaranku (1 Re 7.13-46). Hinaspapas bronce mantaqa adornokunata, armakunata, hinallataq cerrojokunata iman ruwaranku (1 Re 4.13). Hinaspapas bronceqa representan Diospa Justicia ruwananmantan (Ap 1.15; 2.18).

C

Calavera. Calaveraqa “uma tullu” ninantan nin (Mar 15.22; Luc 23.33). Jesusta cruzpi chakatasqanku Gólgota moqotan suticharanku “uma tullu moqo” nispanku.

Camello. Camelloqa llamaman rikch'akuq hina animalmi; ichaqa llamamantaqa aswan más hatunkaraymi (Luc 18.25).

Caná. Kay sutiwanmi reqsisqa karan Jesuspa tiemponpi huk llaqta. Chay llaqtaqa Galilea provincia lawpin karan. Chay llaqtapin Señorninchis Jesucristoqa primer kaq milagrota ruwaran, unumanta vinoman tukuchispa (Juan 2.1-12). Hinaspapas chay llaqtapin huk autoridadpa wawantapas sanoyachiran (Juan 4.43-54). Ichaqa manan kay llaqtataqa confundikunanchishchu ñawpaq tiempopi “Canaán” nisqa sutiyoq nación llaqtawanqa.

Candelabro. Candelabroqa qorimanta ruwasqan qanchis puntayoy mechero hina karan. Chay sapankama puntanpin aceitewan churaspa mecherota hina ratachiranku. Chay candelabrotan Lugar Santo nisqa ukhupi tuta p'unchaw k'anchananpaq sacerdotekuna ratachiranku. Chay Lugar Santoqa karan ratk'a tolderamanta ruwasqa Tabernáculo nisqa ukhupin. Chaymantan Jerusalén llaqtapi templota ruwaspanku, kaq chay Lugar Santo nisqanku ukhullapitaq chay candelabrotaqa churaranku (Ex 25.31-40).

Carpa. Carpaqa karan qarakunamanta ruwasqan ratk'a tolderaman rikch'akuq. Ñawpaq tiempokunapiqa chay carpakunapin tiyaranku, hinallataq fiestakunatapas ruwaranku (Ex 26.14; 36.19).

Censo. Censoqa enteron nacionpi otaq llaqtapi runa yupaymi (Luc 2.1-2).

César. Bibliapi Cesarqa manan runapa sutinchu. Cesarwanqa suticharanku ashka nación llaqtakunata gobiernaq runatan. Jesuspa tiemponpin gobiernaq cesarkunapa kaykuna karan:

1. **César Augusto** (Luc 2.1). Paymi gobiernayta qallariran Jesucristo nacenanpaq 30 wata faltashaqtin. Hinaspan wañuran Jesucristo 14 watanpiña kashaqtin (30 a.C. – 14 d.C.).

2. **César Tiberio** (Luc 3.1). Paymi gobiernayta qallariran Jesucristo 14 watanpi kashaqtin. Hinaspan wañuran Jesucristopa wañusqanpa qepanta, tawa wata pasaruqtin hinaña (14 d.C. – 37 d.C.).^a

Cinto. Cintoqa karan chumpi hinan. Chaytan autoridadniyoq runakuna utilizaranku, imaynan kunan tiempopipas presidente kanankupaq otaq alcalde kanankupaq asumispanku, qasqonkuman churakunku chay hinata (Dn 10.5; Ap 1.13; 15.6).

Circuncisión. Circuncisionqa karan qari wawakunapa qarikayninpa puntachanpi qarachanta kuchuymi. Chaytan Dios kamachiran Abrahampa tiempomantapacha. Chaymi Israel nación llaqtapi llapan naceq qari wawakunataqa, pusaq p'unchawniyoq kashaqtin, circuncisonta ruwachinku asta kunankamapas, khaynata piensaspanku: “Kay wawaqa Diosllapaqñan sapaqchasqa”, nispanku (Gn 17.9-10; Luc 1.59).

Comprometesqa. Pi qaripas otaq pi warmipas casarakunanpaq ña acuerdopiña kaqtinkun “comprometesqa” ninku (Luc 1.27).

Compromiso. Compromisoqa imatapas ruwananpaq pipas ofrecerusqanmi. Hinaspapas kayqa kallanmantaqmi pipas casarakunanpaq huk compromiso ruwasqan.

Concilio. Conciliowanqa suticharanku llaqtata kamachiq liderkunapa huñunakusqantan. Chaytan Jesuspa tiempopniqa wakinqa reqsiranku “Sanedrín” nispanku. Chay Sanedrín Concilioqa funcionaran Jesuspa nacesqanpa qepankaman asta qanchis chunka watakamalla (año 70 d.C.). Chaymantan chay Concilioqa chinkapurán. Chay Conciliotaqa integraranku qanchis chunka hukniyoq runakunan. Paykunamantan karanku sacerdotekuna, hinallataq qolqeyoq kaq importante runakuna ima. Chay Conciliotaqa presidiran sacerdotekunata kamachiq jefen (sumo sacerdote). Hinaspapas chay liderkunapa huñunakuranku Jerusalén llaqtapin (Mat 5.22; 10.17).

Cordero. Ñawpaq tiempopniqa huk corderotan holocausto nisqa sacrificio ofrendata Diosman ofreceranku (Lv 9.3). Saynallataqmi Señor Jesucristopas, huk cordero hina sacrificasqa karan runakunapa huchankunata perdonananpaq (Is 53.7). Chayraykun Mosoq Testamentopniqa “Diospa Corderon”, nispa nishan kikin Señorninchis Jesucristomanta (Juan 1.29, 36; Ap 5.6). Apocalipsis libropin ishkaq chunka pusaqniyoq kutita tarisunchis “Cordero” sutita.

Cornalina. Cornalinaqa huk puka q'elloman rikch'akuq sumaq alaja rumin. Chay alaja rumikunawanmi Israel nacionpi Sacerdotekunapa Jefenpa p'achanqa sumaq adornasqa karan (Ex 28.17; 39.10). Hinaspapas chay sumaq alaja rumikunawan perqasqatan, apóstol Juanpas visionpi rikuran hanaq pachapi Mosoq Jerusalén llaqtataqa (Ap 21.20). Chay cornalina rumitan wakinqa reqsinku “ónice” sutiwan.

a a.C. quiere decir “Antes de Cristo”; d.C. quiere decir “Después de Cristo”.

- Cornelio.** Cornelioqa Cesarea llaqtapin tiyaran. Payqa manan Israel nacionniyoq runachu karan; aswanqa Roma llaqtayoqmi karan. Paymi Señor Jesucristopi ñiran. Chaymi paytaqa apóstol Pedro bautizaran (Hech 10.1-48).
- Corona.** Coronaqa qorimanta otaq qolqemanta ruwasqan karan, reykunapa umankuman churakunankupaq. Hinaspapas coronaqa sumaq alaja rumikunawan adornasqan karan (2 Sm 12.30). Chay coronatan nación llaqtakunata kamachiq reykuna churakuranku, saynapi autoridadniyoq kasqankuta llapallan runakuna yachanankupaq (2 Re 11.12). Mosoq Testamentopin niwanchis, Señorninchis Jesucristomanta burlakunankupaq, kishkamanta ruwasqa coronata umanman churasqankumanta (Mat 27.29; Mar 15.17; Juan 19.2-5). Señor Jesucristoqa, rey kasqanraykun, sumaq coronawanña kashan (Heb 2.9; Ap 19.12). Hinaspapas Señor Jesucristoqa prometeranmi, pipas payta tukuy sonqonkuwan serviq runakunaman huk coronata hina wiñay kawsayta qonanpaq (Ap 2.10). Hinallataqmi prometen kay pachapi tukuy sasachakuy tentacionkunata soportaq runakunamanpas huk coronata hina wiñay kawsayta qonanpaq (Stg 1.12). Señor Jesusqa qollanqataqmi coronataqa paypa kutimunan p'unchawta ancha kusikuywan suyaq runakunamanpas (2 Tim 4.8).
- Cortina.** Cortinaqa ratk'a telamanta ruwasqan karan. Chay cortinan templo ukhupi “Lugar Santísimo” nisqa cuartota huknin “Lugar Santo” nisqa cuartotawan rakiran. Cruzpi Jesús wañuqtinmi, chay cortinaqa, wichaymanta urayman llik'ikuran (Luc 23.45).
- Crisólito.** Crisolitoqa sumaq yana colorniyuq alaja rumin. Chay alaja rumikunawanmi Israel nacionpi Sacerdotekunapa Jefenpa p'achanqa sumaq adornasqa karan (Ex 28.20; 39.10). Hinaspapas chay sumaq alaja rumikunawan perqasqatan, apóstol Juanpas visionpi rikuran hanaq pachapi Mosoq Jerusalén llaqtataqa (Ap 21.20). Chay crisólito rumitan wakinqa reqsinku “topacio” sutiwan.
- Crisopraso.** Crisoprasoqa verde colorman rikch'akuq huk sumaq alaja rumin. Hinaspapas chay sumaq alaja rumikunawan perqasqatan, apóstol Juanpas visionpi rikuran hanaq pachapi Mosoq Jerusalén llaqtataqa (Ap 21.20). Chay crisopraso rumitan wakinqa reqsinku kay sutikunawan: “esmeralda”, “granate”, hinallataq “carbunclo” ima.
- Cristiano.** Kay sutiwanmi suticharanku Señor Jesucristopi creeq runakunata. Paykunatan por primera vez “Cristianokuna” nispa suticharanku Antioquia llaqtapi (Hech 11.26). Saynallataqmi kunan tiempokunapipas Jesucristopi creeq runakunataqa “cristianokuna” nispa sutichallashankutaq.

D

- Demonio.** Demoniolekunaqa diablota yanapaq mana allin espiritukunan kanku (Luc 4.33, 41). Chay demoniolekunapa jefenmi diablo. Paytan Bibliapiqa kay sutikunawan reqsinku: “Lucifer”, “diablo”, “Beelzebú”, “ñawpaq mach'aqway”, hinallataq huk sutikunawan ima. Chay ángel Luciferqa allin angelmi ñawpaqtaqa karan. Chaymantañan Diospa

contranpi rebelakuspan Dios hina kayta munasqanrayku, cielomanta Dios qarqomuran, llapallan payta qatikuqnin angelkunatawan ima. Hinaspan Luciferqa diabloman tukuran, wakin angelkunataqmi demoniokunaman tukuranku.

Diaconisa. Diaconisaqa Diosta tukuy sonqonkuwan serviq allin warmikunan kanku. Chaymi chay warmikunaqa iglesiapi wawqe pananchiskunata tukuy necesidadkunapi yanapanku. Paykunapas qari kaq diaconokuna hinan kananku, allin respetana warmikuna, allin yachayniyoq warmikuna, hinallataq Santo Espiritupa atiyinwan hunt'ayusqa warmikuna ima (Rom 16.1; 1 Tim 3.8-13).

Diácono. Diaconokunaqa Diosta serviq runakunan kanku. Paykunan encargasqa kanku, iglesiapi imapas ruwanakunata ruwaspa, Diosta servinankupaq. Hinaspapas diaconokunaqa kananku khaynan: allin respetana runakuna, allin yachayniyoq runakuna, hinallataq Santo Espiritupa atiyinwan hunt'asqa runakuna ima, saynapi tukuy asuntokunamanta, hinallataq ima necesidadkunamantapas allinta encargakunankupaq (Hech 6.2-5; 1 Tim 3.8-13).

Diamante. Diamanteqa wakin alaja rumikunamantapas aswan más sumaq alaja rumin (Jb 28.17). Chay alaja rumikunawanmi Israel nacionpi Sacerdotekunapa Jefenpa p'achanqa sumaq adornasqa karan (Ex 28.18). Chay diamante rumiqa anchapas chuchun. Chaymi wakin mineralkunatapas chay rumiwan kuchunku. Sayna ancha chuchu kaqtinmi, Diosqa Israel nacionniyoq runakunapa rumi sonqonkuta chay diamante rumiwan comparachiran (Za 7.12). Chay diamante rumitan wakinqa reqsinku “jaspe” sutiwan.

Diezmo. Diezmoqa Diospa kamachisqanman hina pachaqmanta Diosman chunkata qopuyimi, otaq chunkamanta hukninta Diosman qopuyimi. Chayqa kanmanmi khayna: chunka costal trigo cosechamanta huknin costalta Diosman qopuy. Saynallataqmi qolqewanpas otaq imawanpas ruwana (Luc 18.12).

Discipulo. Discipuloqa yachachiq maestrota qatikuq runan. Mosoq Testamentopin tarinchis Señorninchis Jesucristopa discipulonkunamanta, Bautizaq Juanpa discipulonkunamanta, hinallataq Fariseo religionniyoq runakunapa discipulonkunamantawan ima. Jesuspa discipulonkunamanta aswan más reqsisqa kaqkunaqa chunka ishkayniyoq apostolninkunan karanku. Wakin discipulonkunan ichaqa mana nishu reqsisqachu karanku.

Dragón. “Dragón” nispan suticharanku huk milla-millay hatunkaray animalta. Chay animaltan Apocalipsis libropi, apóstol Juanqa rikch'anachiran diabloman (Ap 12.3-17). Chay milla-millay hatunkaray animalmi atiyta qonqa, leonman hina rikch'akuq millay animalman, saynapi ancha atiyiniyoq kananpaq (Ap 13.2; 16.13; 20.2).

E

Egipto. Egiptoqa huk ancha reqsisqa nación llaqtan karan. Chay nación llaqtapi tiyaq runakunaqa falso dioskunatan adoraranku. Hinaspapas

paykunaqa tukuy clase milla-millay huchakunata ruwaspankun kawsaranku. Chaymi Bibliapiqa chay Egipto nación llaqtataqa rikch'anachinku tukuy milla-millay huchallapi kawsaq llaqtawan (Jud 5; Ap 11.8). Chay Egipto nación llaqtapin Israel nacionniyoq runakunaqa esclavo karanku tawa pachaqa wata (Gn 47.21). Chaypi ñak'arispas kashaqtinkun paykunataqa Dios libran Moisesnintakama (Ex 2.23; Lv 25.38); hinaspan pusaran Canaán nisqa sutiyoq allpaman.

Elefante. Elefanteqa huk caballomantapas aswan más hatunkaray animalmi. Sayayninpas yaqa kinsa metro hinan, largonpas yaqa pishqa metro hinaraqmi, colornintaqmi ushpa color hina q'oshñi (Ap 18.12).

Enemigo. Enemigoqa diablón, hinallataq chay diablota yanapaq mana allin espiritukuna, hinallataq Jesucristopi iñiqkunapa contranpi kaq runakuna ima (Mat 5.44; 1 Pe 5.8).

Escama. Escamaqa challwakunapa wasanpi qashqallaña kaqkun. Saynallataqmi escamaqa kallantaq qasqonpan puriq animalkunapapas: qalaywapa hinallataq mach'aqwaypapas. Sayna clase escamakuna hinan apóstol Pablopas ñawinmantapas urmaran (Hech 9.18). Moisespa escribisqan leypiqa niranmi: “Unupi tiyaq escamayoq animalkunataqa mikhunkichismi. Ichaqa unupi tiyaq mana escamayoq animalkunatan aman mikhunkichishchu”, nispa (Lv 11.9-12; Dt 14.9-10).

Esclavo. Esclavoqa huk patrónpa serviq runan. Ñawpaq tiempokunapiqa, chay esclavo runakunataq mercadokunapin venderanku. Chay mercadokunamantan rantikuranku, qolqeyoq runakuna, hinallataq haciendayoq runakuna, paykuna ima munasqankupipas llank'achinankupa. Chaymi chay esclavo runakunaqa patronninkupa gratislla llank'aranku, esclavokuna kasqankurayku (Lv 25.44-45). Saynallataqmi Bibliapiqa chay esclavokunaman comparachispa rimashan, huchapi kawsaq runakunapas diablota esclavonkuna kawsankumanta. Ichaqa Diosqa manan munanchu, huchakunata ruwaspa, diablota esclavon kanankutaqa (Juan 8.34; Gál 4.7).

Escudo. Escudoqa huk hatun mankapa tapan hinan fierro planchamanta ruwasqa karan. Chay escudowanmi ñawpaq tiempopi soldadokunaqa guerrapi peleaspa protegekuranku, espadawan otaq flechawan ama k'irisqa otaq ama wañuchisqa kanankupa. Saynallataqmi noqanchispa iñiyninchispas huk escudo hina kapuwanchis, saynapi enemigonchis diablota tukuy mana allinkuna ruwayninmanta protegekunanchispaq (Efes 6.16; 1 Tes 5.8).

Esmeralda. Esmeraldaqa huk sumaqa alaja rumin. Bibliapiqa ashka clase sumaqa rumikunatan “esmeralda” sutiwan sutichanku. Chay esmeralda rumipa colorninqa huk sumaqa k'ancharishaqa verde colormi. Chay alaja rumikunawanmi Israel nacionpi Sacerdotekunapa Jefenpa p'achanqa sumaqa adornasqa karan (Ex 28.18). Hinaspapas chay alaja rumikunawan perqasqatan, apóstol Juanpas visionpi rikuran hanaq

pachapi Mosoq Jerusalén llaqtataqa (Ap 21.19). Chay esmeralda rumitan wakinqa reqsinku “granate” sutiwan otaq “carbunclo” sutiwan.

Espada. Espadaqa guerrapi peleanankupaq fierromanta ruwasqa huk hatun machete otaq huk ancha hatun cuchillo hinan karan (Luc 22.49-50). Hinaspapas wakin espadaqa sapankama lawman filoyoqmi karan. Wakinñataqmi ichaqa huk lawman filoyoqlla karan. Saynallataqmi Diospa palabranpas ishkay filoyoq espada hina (Heb 4.12).

Eunuco. “Eunuco” nispan suticharanku capasqa runakunata. Paykunaqa gobiernaq reykunapa otaq qapaq runakunapa wasinta cuidaq huk confianzan runan karanku. Nawpaq tiempokunapiqa huk law nacionniyoq runakunallan chaytaqa practicaranku. Ichaqa Israel nacionniyoq runakunapiqa manan permitisqachu karan huk runata capanankupaqqa (Dt 23.1).

Evangelio. Evangelioqa Diosmanta allin willakuy notician. Pipas Jesucristomanta chay allin willakuypi creeqllan huchankumanta perdonasqa kaspanku, salvasqa kaytaqa atinqaku. Chay allin willakuy Evangeliotan Señorninchis Jesucristopas, hinallataq apostolkunapas willakuranku (Mat 4.23; Hech 10.36).

F

Faraón. “Faraonqa” manan runapa sutinchu karan; aswanqa Egipto nación llaqtata gobiernaq reytan suticharanku “faraón” nispanku. Chayqa kanman imaynan kunan tiempokunapipas huk nación llaqtata gobiernaq runata ninku “presidente” nispanku chay hinan (Gn 40.20; Ex 6.11; Hech 7.10-21; Rom 9.17; Heb 11.24).

Fariseo religionniyoq runa. Fariseo religionniyoq runakunaqa Moisespa leyninmanta yachachiq runakunan karanku (Hech 5.34; 26.5). Ichaqa Moisespa leyninmanta yachachishaspankupas, paykunaqa manan chay yachachisqankuman hinachu kawsaranku; aswanmi paykunaqa costumbrenkuman hinalla runakuna ruwanankuta munaranku. Chayraykun Jesusqa paykunata q'aqcharan sayna ishkay uya kasqankumanta (Mat 15.2-9; 23.1-39). Paykunatan Bautizaq Juanpas niran: “Mach'aqwaypa miraynin runakuna”, nispa (Mat 3.7). Ichaqa chay fariseo religionniyoq runakunamantaqa karankutaqmi Jesuspi creeq runakunapas; paykunamanta wakinmi karanku Nicodemo (Juan 7.46-51; 19.39-42), hinallataq Pablo (Hech 23.6; 26.5-7). Saynallataqmi huk allin yachaysapa Gamaliel sutiyoq fariseo runapas, Jesusmantaqa allinta rimaran (Hech 5.34-39).

Flecha o saeta. Flechaqa huk filo puntayoq largo k'aspin. Chay flechakunatan ñawpaqqa ruwaranku soqosmanta otaq liviano fuerte k'aspinmanta; puntanpitaqmi churaranku afilasqa filo puntayoq bronceta otaq afilasqa filo puntayoq fierrota. Hinaspapas wakin flechakunapa puntanpiqa churarankun venenota, hinallataq nina rawrashaqtawan ima, chay venenowan enemigon runata guerrapi wañuchinankupaq, otaq chay nina rawrashaqwan enemigonpa wasinta k'ananankupaq (Jb 6.4; Efes 6.16).

G

Galilea. Galileaqa huk provincian karan. Chay Galilea provinciataqa Roma nacionta gobiernaqmi gobiernaran. Chay Galilea provincia ukhupin ishka pachaqa tawa chunka hina llaqtakuna karan. Chay llaqtakunapi tiyaq runakunaqa, manan llapankuchu Israel nacionniyoq runakuna karanku (Is 9.1; Mat 4.15). Chayraykun paykunapa rimayninkuqa hukniraq karan (Mar 14.70; Luc 22.59; Hech 2.7). Jesuspa tiemponpiqa, Israel nacionniyoq runakunaqa, Galilea provinciamanta runakunataqa manan allin importante runakuna kananpaqchu piensaranku, Israel nacionniyoq kashaqtinkupas. Chaymi niranku: “Galilea provinciamantaqa manan lloqsimunmanchu Diosmanta willakuq atinyiyoq profetaqa”, nispanku. Ichaqa Jesuspunin Galilea provinciapi wiñaq karan (Mat 2.23). Hinaspapas Jesuspa discipulonkunapas yaqa llapallankun Galilea provinciamanta karanku (Juan 7.41, 52).

Gamaliel. Bibliapiqa tarisunmi ishka runakunata Gamaliel sutiyoqta:

1. **Pedasur sutiyoq runapa wawan Gamaliel.** Payqa Antiguo Testamentopin tarikun. Paytan Moisés akllaran, Israel nacionniyoq runakunata ch'inñeq desierto kashaqtinku yupaysinanpaq. Paykunan huk censopi yuparanku, hayk'as Israel nacionniyoq runakuna karanku, chayta yachankupa. Hinaspapas payqa Manasés ayllumanta runakunapa jefenmi karan (Nm 1.10; 2.20; 7.54, 59; 10.23).
2. **Simón runapa wawan Gamaliel.** Payqa Mosoq Testamentopin tarikun. Kay runaqa allin reqsisqa, hinallataq anchapas importante runan karan Israel nacionniyoq runakunapaqqa, leykunamanta allinta yachasqanrayku. Payqa fariseo religionniyoq runakunapa maestronmi karan. Paymi Israel nacionniyoq runakunata huk escuelapi hina Moisespa leyninkunamanta alli-allinta yachachiran. Hinaspapas paymi apóstol Pablopá yachachiqnin maestro karan (Hech 22.3). Hinaspapas payllataqmi allin yachayniyoq kasqanrayku, Jesucristopa apostolninkunatapas defienderan, wañunankupa juzgasqa kanankumanta (Hech 5.34, 39).

Genesaret qocha. Chay qochatan wakinqa suticharanku “Galilea qocha” nispanku. Chay qochaqa Capernaúm llaqtapa cercanpin karan. Chay qochapa patanpin Jesusqa ashka milagrokunata ruwaran (Mat 14.34-36; Mar 6.53-56). Chay qochapa largonqa ishka chunka hukniyoq kilómetro hinas karan, purispataq yaqa soqta horas puriy hina. Chay qochapa anchontaqsi karan, chunka kinsayoq kilómetro hina, purispataq yaqa kinsa horas puriy hina.

Gog. Gog sutiqa karan runapa sutinmi, hinallataq huk nacionpa sutin ima:

1. Antiguo Testamentopin “Gog” sutiqa karan Rubenpa ayllumanta miramuq huk runapa sutin (1 Cr 5.4).
2. Saynallataqmi Mosoq Testamentopipas niwanchis “Gog” sutiqa huk nacionpa sutin kasqanmanta. Chay huchasapa nación llaqtatan Satanás engañanqa, preso kasqanmanta kacharisqa kaspa. Ichaqa Diosmi Satanastaga vencenqa (Ap 20.7-10).

Guirnalda. Guirnaldaqa t'ikakunamanta hinallataq sach'apa ramankunamanta ruwasqan. Chay guirnaldatañ awpaq tiempokunapipas hinallataq kunan tiempokunapipas taytacha mamacha idolokunapa muyuriqninman churanku, chay idolokunata adornanankupaq. Saynallataqmi kunan tiempokunapiqa wañuqkunapa cajonninpa muyuriqninmanpas churallankutaq (Hech 14.13).

H

Herodes. Herodesqa Israel nacionniyoq runakunata gobiernaq reypa sutinmi karan. Mosoq Testamentopin tarinchis pishqa Herodeskunata:

1. **Primer kaq Herodes.** Paytan wakinqa reqsiranku “Hatun Kaq Herodes” sutiwan. Paypa mamitanqa karan huk law nacionniyoq warmin; papanñataqmi karan Israel nacionniyoq runa. Chayraykun Herodesqa mana cheqaq Israel nacionniyoq runachu considerasqa karan. Paymi Judea provinciapi gobiernaran. Hinaspan Jerusalén llaqtapi templota arreglachispa aswan más hatunta ruwachiran, saynapi allin rikusqa kananpaq. Hinaspapas payqa chunka warmiyoqmi karan; chayraykun wawankunawan ch'aqwallapi kawsaran. Paytan magokuna tapukuranku Jesuspa nacesqanmanta khaynata: “Israel nacionniyoq runakunapa reyninri, ¿maypitaq nacerun?”, nispanku. Chay tapusqankuta yacharuspanmi, Belén llaqtapi naceq wawakunata ishka yatanmanta urayman wañuchiran (Mat 2.13, 16).
2. **Hatun kaq Herodespa wawan Herodes Arquelaos.** Payqa Judea provinciapi, Samaria provinciapi, hinallataq Idumea provinciapi Etnarcanmi karan. Etnarcaqa yaqa rey hina cargon karan. Papan wañuqtinmi, Herodes Arquelaosqa Judea provinciapi gobiernayta qallariran. Chay Judea provinciamanmi Belén llaqtapas perteneceran. Chaymi Jesucristopa papan Joseyqa, Herodes Arquelaosqa manchakuspan, Egipto nación llaqtamanta kutimuspan, mana riranchu Belén llaqtaman tiyaq. Aswanmi Joseyqa Nazaret llaqtaman ripuran tiyaq, karu Galilea provinciapi kasqanrayku (Mat 2.22).
3. **Herodes Antipas.** Paytan wakinqa reqsiranku “Herodes Tetrarca” sutiwan. Paypas Hatun kaq Herodespa wawanmi karan. Paymi Galilea provincia lawpi llaqtakunata gobiernaran (Luc 3.1-2). Paymi warminta wasinmanta qarqospa, wawqen Felipepa warmin Herodiaswan tiyaran. Chay Herodías warmin Bautizaq Juanpa kunkanta kuchuspa wañuchinankupaq kamachiran (Mat 14.1-12). Chay Herodes Antipasmantan Señor Jesuspas khaynata niran: “Atoq hina runa”, nispa (Luc 13.31-32). Paymanmi gobernador Pilatoqa Jesusta apachiran juzganapaq (Luc 23.6-7).
4. **Primer kaq Herodes Agripa.** Paytan wakinqa reqsiranku “Rey Agripa” sutiwan, wakinñataq Rey Herodes sutiwan. Payqa Hatun kaq Herodespa willkanmi karan, hinaspapas Herodes Antipaspa sobrinon ima. Payqa ashka llaqtakunapa reyninmi karan. Paymi

apóstol Juanpa wawqen Jacobopa kunkanta kuchunankupaq kamachiran (Hech 12.1, 2); hinaspa apóstol Pedrotapas carcelman churachiran (Hech 12.1-3, 19). Chay Primer kaq Herodes Agripatan runakuna niranku: “Qanqa Dios hinan rimanki”, nispanku. Chayraykun Diosqa permitiran urukunapa mikhusqan wañunanpaq (Hech 12.20-23).

5. **Ishkay kaq Herodes Agripa.** Payqa Primer kaq Herodes Agripapa wawanmi karan. Paymanmi apóstol Pablota carcelmanta orqomuspanku aparanku defiendekunanpaq (Hech 25.13–26.32).

I

Ídolo. Idoloqa runakunapa ruwasqan falso dioskunan. Chay idolokunatan ñawpaq tiempokunapipas hinallataq kunan tiempokunapipas runakunaqa adoranku, kay pacha, hanaq pacha unanchaq cheqaq Diosta qepaman churaspanku. Chay idolokunataqa ruwanku: qorimanta, qolqemanta, barromanta, k'aspimanta, soqosmanta, chuchawmanta, yesomanta, rumimanta, hinallataq huk cosaskunamantawanmi. Hinaspapas chay idolokunataqa ruwanku tukuy formapin: runa formapi, animal formapi, alton phawaq animalkuna formapi, hinallataq huk formakunapipas. (Chaykunamantan Diosqa nishuta phiñakuspa rimashan kay qatignin textokunapi: Sal 115.1-8; Is 40.18-20; 44.9-20; Jr 10.1-16).

Iglesia. Iglesiaqa manan templo wasichu; aswanqa Señor Jesucristopi cheqaqta creeq runakunan iglesiaqa kanku (1 Cor 3.16). Chayraykun nisunman, maypichus Jesucristopi creeq runakuna huñunakunku, chaypin Diospa iglesiañanqa kashan.

Impuesto. Impuestotaq autoridadkunaman qolqeta pagaymi karan. Imaynan kunan tiempokunapipas impuestota paganku tiendayokkuna, hinallataq auto avalúo nisqa impuestotapas sapa watan Consejoman chay hina. Saynallataqmi ñawpaq tiempokunapipas impuesto pagayqa karan (Mar 12.14; Luc 20.22).

Infierno. Infiernoqa nina rawrashaq lugarmi. Chay lugarpin Diospi mana creeq llapallan runakunaqa anchata ñak'arinqaku. Chay lugarmantaqa manan ni pipas lloqsimuytaqa atinqachu. Chay ñak'ariymi pasanqa Señor Jesucristo hanaq pachamanta kutimuspa, llapallan runakunata juzgaqtin (Mat 25.46; Ap 20.13-15).

Isaías. Isaíasqa Diosmanta willakuq profetan karan. Paymi Israel nacionpi tiyaq runakunata Diospa partenmanta anchata q'aqchaspa advertiran, saynapi Diosman kutirikunankupaq. Paymi Antiguo Testamentopi Isaías librota escribiran. Hinaspan chay libronpi willakuran huk Salvador nacenamanta, hinallataq runakunata salvananpaq wañunanmantawan ima (Is 9.1-7; 53.1-12).

Isla. Islaqa lamar qochapa chawpinpi rikhurimuq allpan (Is 24.15). Wakin chay islakunapiqa ashka runakunan tiyanku. Bibliapin rimashan kay islakunamanta: Chipre sutiyoq islamanta (Hech 13.4-6), Cos sutiyoq islamanta, Rodas sutiyoq islamanta (Hech 21.1), Creta sutiyoq islamanta (Hech 27.7), Cauda sutiyoq islamanta (Hech 27.16), Malta

sutiyoq islamanta (Hech 28.1), hinallataq Patmos sutiyoq islamanta ima (Ap 1.9).

J

Jacinto. Jacintoqa naranjapa colornin hina huk sumaq alaja rumin.

Chay alaja rumiwanmi Israel nacionpi Sacerdotekunapa Jefenpa p'achanqa sumaq adornasqa karan (Ex 28.19). Hinaspapas chay alaja rumikunawan perqasqatan, apóstol Juanpas visionpi rikuran hanaq pachapi Mosoq Jerusalén llaqtataqa (Ap 21.19-20).

Jacobo. Jacobotan wakin idioma rimaykunapiqa reqsiranku “Santiago” sutiwan. Mosoq Testamentopiqa ashka runakunan Jacobo sutiyoq kanku:

1. **Zebedeopa wawan Jacobo.** Paytan Señor Jesucristo waqyaran discipulon kananpaq, Galilea qocha patapi hermanon Juanpiwan kushka kashaqtinku (Mat 4.21). Kay Jacobon, hermanon Juanpiwan hinallataq apóstol Pedropiwan ima kasharanku, Jairopa ususinta wañusqanmanta Señor Jesucristo kawsarichimuqtin (Mar 5.37). Hinaspapas paykunallataqmi Jesuspa cuerpon huk orqopi k'anchariqtinpas kasharanku (Mar 9.2). Kay Jacobotan espadawan wañuchiranku, rey Herodes Agripa ordenta qoqtin. Chaytan ruwaranku Jesuspa nacesqanpa qepanta tawa chunka pusaqniyoq watapi (Hech 12.2).
2. **Alfeopa wawan Jacobo.** Kay Jacobopas Jesuspa huknin discipulonmi karan (Mat 10.3; Hech 1.13).
3. **Señor Jesuspa hermanon Jacobo.** Paymi Santiago librota escribiran (Stg 1.1). Kay Jacoboqa qallariyninpiqa manan Señor Jesucristopiqa creeranchu (Mar 3.21; Juan 7.5). Payqa Jesucristopiqa creeran Jesucristo wañusqanmanta kawsarimuspa payman rikhuriqtinñan (1 Cor 15.7). Kay Jacobon Jerusalén iglesiapi hatun huñunakuy kaqtin umalliran (Hech 12.17; Gál 1.19; 2.9).

Jaspe. Jaspeqa suyu-suyu ashka colorniyoq huk sumaq alaja rumin.

Chay alaja rumiwanmi Israel nacionpi Sacerdotekunapa Jefenpa p'achanqa sumaq adornasqa karan (Ex 28.20; 39.13). Apóstol Juanmi visionpi rikuran, tronopi tiyaq gobiernaq runata chay alaja rumiman rikch'akuqta (Ap 4.3). Hinaspapas chay sumaq alaja rumikunawan perqasqatan, apóstol Juanpas visionpi rikuran hanaq pachapi Mosoq Jerusalén llaqtataqa (Ap 21.11, 18-20). Chay jaspe rumitan wakinpa reqsinku “diamante” sutiwan.

José. Bibliapiqa ashka runakunatan José sutiyoqta tarinchis.

Paykunamanta aswan más reqsisqa runakuna kaykuna:

1. **Jacobpa wawan José** (Gn 37.2–50).
2. **Jesuspa papan José.** Payqa Judá sutiyoq ñawpaq runapa mirayninmanmi perteneceran (Mat 1.16; Luc 1.27).
3. **Señor Jesuspa wawqen José** (Mat 13.55, 56; Mar 6.2, 3).
4. **Arimatea llaqtamanta José** (Mar 15.43; Luc 23.50).
5. **José Barsabás.** Paytan reqsiranku “allin justo runa” nispanku (Hech 1.23).

6. Hinallataq Chipre lawmanta José Bernabé (Hech 4.36).

Juan Marcos. Payqa karan Jerusalén llaqtamantan, hinallataq Israel nacionniyoq ima. Paymi Evangelio Marcosta escribiran. Payqa ishkaq sutiyoqmi karan: Primer kaq sutinmi karan “Juan”; huknin kaq sutintaqmi karan “Marcos” (Hech 12.12, 25; 13.5, 13; 15.37, 39). Paypa wasinpin Jesucristopi primerta creeq runakunaqa Jerusalén llaqtapi huñunakuranku (Hech 12.12-17). Kay Juan Marcosllataqmi apóstol Pablota Bernabeytawan acompañaran primer kaq viajenpipas (Hech 13.5). Kay Juan Marcosqa apóstol Pedropa wawanpas kashanman hinan karan (1 P 5.13).

Judas. Kallarantaqmi Judas sutiyoq huk runakunapas; paykunan kanku:

1. **Jesupa wawqen Judas.** Jesupa wawqenkunan kaykuna karanku: Jacobo, José, Simón hinallataq Judas ima (Mat 13.55; Mar 6.3). Paymi escribiran “Judas” nisqa cartata (Jud 1).
2. **Jacobopa wawan Judas** (Wakin traducisqa Bibliakunapiqa ninmi khaynata: “Jacobopa hermano Judas”, nispa). Paymi karan Jesucristopa huknin kaq apostolnin (Luc 6.16; Juan 14.22).
3. **Galilea provinciamanta Judas.** Paymi Roma nacionmanta autoridadkunapa contranpi rebelakuspa ch'aqwata hatarichiran (Luc 2.1-2; Hech 5.37).
4. **Barsabaswan sutichasqa Judas** (Hech 15.22-33).
5. **Damasco llaqtapi tiyaq Judas.** Paymi Damasco llaqtapi apóstol Pablota wasinpi samachiran (Hech 9.11).

Judas Iscariote. Payqa Jesupa chunka ishkaqniyoq apostolninkunamanta hukninmi karan. Paymi Señor Jesucristota traicionaran (Mar 14.10-11; Juan 6.71; Hech 1.16).

Judea provincia. Judea provinciaqa ñawpaq Israel nación llaqtapa partinmi karan. Hinaspapas Roma llaqtamanta kamachikamuq autoridadkunapa suticharanku “Judea provincia”, nispanku. Chay Judea provinciamanmi perteneceran Israel nacionpa capitalnin Jerusalén llaqtapas, hinallataq Belén llaqtachapas. Chay Belén llaqtachapin Señor Jesucristoqa ñawpaq profetakunapa willakusqanman hina naceran (Mat 2.1, 5).

Juez. Juezqa ima ch'aqwakunatapas otaq ima problemakunatapas arreglananpaq encargasqa runan. Saynallataqmi ñawpaq tiempokunapipas juezkunaqa karanku (Luc 12.58). Ichaqa Señor Jesucristopas, huk p'unchaw kay pachaman kutimuspanqa, huk cheqaq juez hinan huchapi kawsaq runakunataqa juzganqa (Hech 10.42; 2 Tim 4.8; Heb 12.23).

K

Kallapi. Kallapiqa escalera hina ruwasqan karan. Chaypin onqosqa runata otaq wañusqa runatapas wantupi aparanku (Mar 2.4).

L

Ladrillo. Ladrilloqa sumaq llink'i allpamantan ruwasqa karan. Chay ladrillo ch'akiruqtinmi huk hatun hornopi q'osaranku pukaman

tukunankama, imaynan kunan tiempokunapipas wasikunata ruwanankupaq ladrillota ruwanku chay hinata (Gn 11.3).

Lamar qocha. Lamar qochaqa nishu hatunkaray qochan. Chay qochapi unuqa kachiyoy unun p'oshqollaña. Chaytan kunan tiempopiqua castellano rimaypi ninku "mar" otaq "océano" nispanku.

Lanza. "Lanza" nispan suticharanku fierromanta puntayoy hatun largo k'aspita. Chay lanzawanmi ñawpaq tiempokunapiqa guerrakunapi pelearanku (1 Sm 20.33; Hech 23.23).

León. Leonqa huk hatun animalmi. Chay animalqa pumamanta aswan más hatunkaraymi (Pr 30.30). Chay animaltan Antiguo Testamentopi nisqanman hina, Sansonpas makillanwan wañuchiran (Jc 14.5-6). Saynallataqmi Mosoq Testamentopiq, huk nishu yarqasqa leonman diablotaqas comparachinku (1 Pe 5.8).

Leopardo. Leopardoqa pumamanta aswan más hatunkaray animalmi. Colorninqa pukawan yanawan alqa-alqa colorniyoqmi. Qasqonpas wixsanpas yuraq colormi. Hinaspapas leopardoqa ancha nishu fuerzayoy animalmi. Chaymi nishuta correspan huk animalkunata hap'ispa mikhun. Chay leopardo animalman rikch'akuq huk milla-millay animaltan apóstol Juanqa visionpi rikuran (Ap 13.2).

Lepra onqoy. Lepra onqoyqa ashka clasen karan. Wakinmi ch'up'u onqoy hina; wakintaq aychapa qaranpi millay sarna onqoy hina; wakintaq chika-chikallanmanta cuerpopi aycha ismuspa urmaq hina. Hinaspapas huk clasekunapas lepra onqoyqa karanmi. Chay lepra onqoyniyoq runakunaqa, hukkunaman ama contagianankupaqmi, llaqtamanta sapaqchasqa karanku asta sanoyanankukama otaq asta wañunankukama (Ex 4.6; Lv 13-14; Nm 12.10; 2 Re 5.1; Luc 17.12-18).

Levadura. Levaduraqa t'antata ruwanankupaq preparasqanku masata poqochinanpaqmi sirviran. Chay masata poqochiq levaduratan Diosqa rikch'anachin runakunapa mana allin ruwayninkuwan. Chaymi Diosqa ñawpaqmantapacharaq prohibiran ima ofrendatapasa mana levadurayoyta ofrecenankupaq (Ex 12.8-20; 13.7; 23.15; Lv 2.4, 5, 11). Chayraykun Señor Jesucristopas advertiwanchis, runakunapa mana allin kaqkuna ruwasqankuta, noqanchispas ama qatipakunanchispaq (Mat 16.5-12; 1 Cor 5.6-8; Gál 5.9).

Leví. Leviywanqa suticharanku:

1. Jacobpa kinsa kaq wawantan (Gn 29.34). Chay Leviyqa wawankunan Diosta templopi serviranku (Nm 1.47-52).
2. Mosoq Testamentopipas Jesuspa apostolnin Mateopa huknin sutinmi kallarrantaq Leví (Mat 9.9-13; Mar 2.14-17; Luc 5.27-32).

Levita. Levitawanqa suticharanku Leviymanta miramuq runakunatan. Paykunan sacerdotekunata templopi yanaparanku (Luc 10.32; Juan 1.19).

Ley. Leyqa allin kaqkunata ruwananchispaq kamachikuykunanan. Bibliapiqa tarisunchismi chunkantin ancha importante kamachikuykunata. Chay kamachikuykunatan kikin Diospuni ishkaq rumi tablakunapi escribispa Moisesman qoran. Hinaspapas kallantaqmi Bibliapiqa Moisespa escribisqa ashka leykunapas. Chay leykunatapasa kikin

Diosmi kamachiran escribinanpaq. Chay llapallan leykunaqa karan, Israel nacionniyoq runakuna chay kamachikuykunaman hina kawsanankupaqmi (Ex 20.1).

Librasqa esclavo. “Librasqa esclavo” nispan suticharanku patronkunata serviqnin esclavokunata, esclavo kasqankumanta kacharispá, libreta de jaqtinku (Hech 6.9).

Libro. “Libro” nispaqa sutichanchis kunan tiempopi ashka papelkunamanta cuaderno hina ruwasqa librotan. Ñawpaq tiempokunapiqa manan kunan tiempopi hinachu librokunaqa karan. Aswanqa kaykunapin escribiranku:

1. **Papiropi.** Chayqa karan totoraman hina rikch'akuq plantapa qaranmanta ruwasqan. Chaytan ñawpaq tiempokunapiqa suticharanku “papiro rollowan” otaq “librowan”.
2. **Pergaminopi.** Chayqa karan animalkunapa qaranmanta ruwasqan. Chaytan suticharanku “pergamínowan”.

Chay papirotawan hinallataq chay pergamínowanmi rollospa waqaycharanku. Chaytan kay Bibliapiqa nishan “libro” nispa. Sayna clase papiromanta ruwasqa librokunata, hinallataq pergamínokunatawanmi apóstol Pabloqa Timoteota kamachiran apamunanpaq (2 Tim 4.13).

Lino. Linoqa karan:

1. Runapa sutinmi (2 Tim 4.21).
2. Plantapa sutinmi. Chay plantamantan ñawpaq tiempopiqa orqoranku huk sumaq hilokunata. Chay hilowanmi ruwaranku huk sumaq fino telakunata. Chay linomanta ruwasqa sumaq telakunatan Egipto nacionpi allinta reqsiranku (Ex 9.31; Is 19.9; Ez 27.7), hinallataq Canaán llaqtapipas (Jos 2.6). Saynallataqmi Israel nacionpi Sacerdotekunapa Jefenpas chay linomanta ruwasqa fino telakunawan p'achasqa karanku, hinallataq templopi cortinakunapas linomanta ruwasqan karan (Ex 25.4; 26.1; 39.8, 28; Lv 16.4). Apóstol Juanpas visionpin rikuran Diospi creeq justo runakuna kay lino fino p'achawan churasqa kasqankuta (Ap 19.8). Saynallataqmi hanaq pachapi Diospa ejercitontapas rikuran, kay lino fino p'achawan p'achasqa kasqankuta (Ap 19.14). Asta kunankamapas chay linowanqa sumaq telakunatan ruwanku.

Lot. Lotqa karan Abrahampa sobrinonmi; chay Lotpa papanmi karan Abrahampa hermanon Haran. Lotmi tión Abrahamta qatikamuran, Mesopotamia lawmanta Canaán llaqtaman hamuqtin (Gn 11.31; 12.5). Paytan Diospa angelninkuna Sodoma llaqtamanta orqoran. Hinaspapas paypa warminmi qepan lawman qawarikusqanrayku kachi rumiman tukupuran (Gn 19.1-29; Luc 17.28, 29).

Lugar Santísimo. Lugar Santísimoqa karan tolderamanta ruwasqa Tabernáculo nisqa templo ukhupi huk cuartón. Chay Tabernáculo templopa ukhunqa ishkaيمان dividisqan karan. Punku haykuna lawpi cuartotan suticharanku “Lugar Santo” nispanku (Ex 26.33). Chay Lugar Santomanta ukhu lawman haykuna cuartotañataqmi

suticharanku “Lugar Santísimo” nispanku (Ex 26.33). Tiempoq risqanman hinataqmi, rey Salomón huk mosoq templota Jerusalén llaqtapi ruwachiran. Chay templon rikch'akuran chay ñawpaq Tabernáculo nisqa temploman. Saynallataqmi chay templopipas kallarrantaq ishkaq cuartokuna; temploman haykuna punku lawpi cuartotan niranku “Lugar Santo” nispanku, chay cuartomanta ukhu lawman haykuna cuartotataqmi niranku “Lugar Santísimo” nispanku. Chay Lugar Santísimo nisqa cuartopin churaranku tablamanta ruwasqa baúl hina arcata (Ex 25.10-22; 37.1-9). Chay arcatan castellano rimaypiqa sutichanku “Arca del Pacto” nispanku. Antiguo Testamentopiqa chay Arca del Pactoqa representaran Diospa presencian chaypi kasqantan. Chayraykun chay Lugar Santísimo cuartoka representaran Diospa tiyanan lugarta, hinallataq Moiseswan Dios parlanan lugarta ima (Ex 25.22). Chayraykun chay Lugar Santísimo nisqa cuartomanqa mana ni pipas haykunanchu karan; aswanqa Diosta serviq sacerdotekunapa jefen sumo sacerdotellan animalkunapa yawarninta apayukuspa watapi huk kutilla haykunapaq permitisqa karan. Hinaspan chay sacerdoteqa chay yawar apasqanwan chay Arca del Pacto ch'allaran, saynapi Israel nacionniyoq runakuna huchankumanta perdonasqa kanankupaq (Lv 16.15-17, 29-34).

Lugar Santo. Lugar Santoqa karan tolderamanta ruwasqa Tabernáculo nisqa templo ukhupi huk cuarton. Chay Tabernáculo templopa ukhunqa ishkaqman dividisqan karan. Punku haykuna lawpi kaq más hatun kaq cuartotan suticharanku “Lugar Santo” nispanku (Ex 26.33). Chay Lugar Santomanta ukhu lawman haykuna cuartotañaqmi suticharanku “Lugar Santísimo” nispa. Tiempoq risqanman hinataqmi, rey Salomón huk mosoq templota Jerusalén llaqtapi ruwachiran. Chay templon rikch'akuran chay ñawpaq Tabernáculo nisqa temploman. Chay templo ukhupipas kallarrantaqmi chay ishkaq cuartokunaqa. Chay Lugar Santo nisqa cuartopin churaranku kaykunata:

1. Qoriwan llut'isqa sumaq mesata. Chay mesapin churaranku Diosman ofrecenankupaq chunka ishkaqniyoq t'antakunata (Ex 25.23-30; 37.10-16).
2. Mechero hina k'anchaq huk candelabrota (Ex 25.31-40; 37.17-24). Chay candelabroqa tuta p'unchawmi k'ancharan.
3. Incienso q'oshñichinanku altarta. Chay altarpin inciensota p'unchawpi ishkaq kutita k'anaranku. Chaymi chay inciensoqa tuta p'unchaw q'oshñiran (Ex 30.1-10; 37.25-28).

M

Magog. Magogwanmi suticharanku huk runapa sutinta, hinallataq huk nacionpa sutintawan ima. Chaykunan kaykuna:

1. **Magog.** Kay Magogqa karan Jafet sutiyoq runapa ishkaq kaq wawanmi (Gn 10.2; 1 Cr 1.5).
2. **Magog.** Kay Magogñataqmi karan huk nacionpa sutin. Kay sutitan tarinchis Mosoq Testamentopi. Satanasmí, preso kasqanmanta

kacharisqa kasma, chay Magog nación llaqtata engañanqa (Ap 20.6-8).

Malla. Mallaqa karan mayupi otaq hatun qochapi challwata challwanankupaqmi. Chaytan wakinqa reqsinku “atarraya” sutiwan (Luc 5.1, 11).

Maná. “Maná” nispan suticharanku Antiguo Testamentopi Diospa qosqan mikhunata (Ex 16.4; 16.31). Chay mikhunatan Israel nacionniyoq runakunaqa mikhuranku, tawa chunka wata ch'inñeq desierto lugarkunapi purishaspanku (Ex 16.35). Chay maná mikhunaqa rikch'akuran culantropa mukhunmanmi. Ichaqa chay mukhumanta aswan más hatunchakunan karan. Israel nacionniyoq runakunaqa chay mikhunataqa manan antestaqa reqsirankuchu. Chaymi Moisesqa paykunata niran: “Kayqa Diospa qowasqanchis t'antan”, nispa (Ex 16.15). Saynallataqmi Apóstol Juanpas visionpi rikuran, pipas sasachakuykunata venceqman, chay prometesqan maná mikhunata kikin Diospuni paykunaman qonanpaq (Ap 2.17).

María. Bibliapiqa María sutiyoq warmikunataqa, ashkatan tarinchis. Paykunamanta aswan más reqsisqan kay warmikuna:

1. **Moisespa hermanan María** (Ex 15.20).
2. **Jesuspá mamitan María** (Mat 1.18).
3. **Magdala llaqtayoq María** (Mat 27.55-56).
4. **Betania llaqtayoq María** (Luc 10.38-42; Juan 12.1-7).
5. **Jacobopa hinallataq Juanpa mamitan María** (Mat 27.56).
6. **Juan Marcospa mamitan María** ima (Hech 12.12).

Melquisedec. Melquisedecqa tukuy atiyniyoq Diospa sacerdotenmi karan, hinallataq Salem nisqa sutiyoq llaqtapa reynin ima. Kay Melquisedecmi Abrahamta chashkiq riran, Abrahamqa guerrapi peleasqanmanta ganaruspa, tukuy imakuna qechumusqanta apayukuspa kutinpushaqtin. Hinaspan Abrahamqa chay qechumusqan cosaskunamanta diezmonta qoran sacerdote Melquisedecman. Chay diezmota chashkisan, kay sacerdote Melquisedecqa Abrahamta bendeciran (Gn 14.18-20). Ichaqa manan yachakunchu kay sacerdote Melquisedecpa pis tayta maman karan chaytaqa; hinaspapas manan yachakunchu maypis naceran, hinallataq maypis wañuran sacerdote Melquisedec chaytaqa. Kay “Melquisedec” sutiqa ish kaytan significan: “Allin rey” ninanta, hinallataq “Salem llaqtapa reynin” ninanta ima. Huk rimaypiqa “Hawkallata kawsachikuq Rey”, ninantán nin (Gn 4.17-18; Heb 7.1-3).

Millay animal: Chay millay animalkunamantan rimashan Apocalipsis libropi. Chay millay animalkunaqa manan kay pachapi reqsisqanchis animalkunachu karan. Aswanqa demoniokunan karanku. Chay millay animalkunan kaykuna:

1. **Ukhu pachamanta lloqsimuq millay animal.** Kay millay animalkunamantan tarinchis Ap 11.7. Kay millay animalqa kikin diablon. Kay millay animalmi Jesucristopi creeq llapallan creyentekunapa contranpin guerrata ruwanqa (Dn 7.21).
2. **Lamar qochamanta lloqsimuq ancha mancharikuypaq millay animal.** Kay millay animalkunamantan tarinchis Ap 13.1-8. Kay

millay ancha mancharikuypaq animaltan apóstol Juanqa rikuran qanchis umayoqta, hinallataq chunka waqrayoqta ima. Sapankama waqranpitaqmi huk coronawan churasqa kasqa. Saynallataq umanpipas escribisqa kasqa Diosta ofiendeq millay sutikuna. Kay millay animalqa huk Anticriston. Kay millay animalmi runakunata kamachinqa pay kikinta adoranankupaq. Hinaspapas runakunatan huñunqa, Jesucristopi creeq creyentekunapa contranpi guerrata ruwanankupaq.

3. **Allpa pachamanta lloqsimuq millay animal.** Kay millay animalmantan tarinchis Ap 13.11-17. Kay millay animaltan apóstol Juanqa rikuran ishkay waqrayoqta. Chay waqrakunaqa parecekusqa toro ovejapa waqranmanmi. Kay millay animalqa huk falso profetan; hinaspapas kay millay animalqa chay lamar qochamanta lloqsimuq huk ancha mancharikuypaq millay animalta serviqmi kasqa. Hinaspapas kay millay animalqa kanqa ancha atiyniyoq, ancha yachayniyoq, hinallataq huk allin reqsisqa religioso runaman rikch'akuq iman. Kay allpa pachamanta lloqsimuq millay animalqa, chay lamar qochamanta lloqsimuq millay animalpa atiy qosqanwanmi, ashka milagrokunata ruwaspa, runakunata engañanqa. Hinaspan chay allpa pachamanta lloqsimuq millay animalqa runakunata kamachinqa, chay lamar qochamanta lloqsimuq k'irisqa millay animalpa imagenninta ruwanankupaq, saynapi chay imagenninta runakuna adoranankupaq (Ap 13.14-15). Chay llapallan millay animalkunaqa diablowan kushkan azufreyoq nina rawray qochamanmi wik'h'uyusqa kanqaku, chaypi wiña-wiñaypaq ñak'arinankupaq (Ap 19.20; 20.10).

4. **Qanchis umayoq, chunka waqrayoq, hinallataq puka colorniyuq millay animal.** Kay millay animalmantan tarinchis Ap 17.3. Kay millay animalqa kanmanmi Ap 13 rikhuriq animal. Ichaga manan cheqaqtapuniqa yachakunchu.

Mirra. Mirraqa Arabia nación lawpi encinas nisqa sutiyoq kaq sach'akunapa weqenmi. Chay weqenmantan ñawpaq tiempokunapiqa sumaq q'apaq perfumeta ruwaranku. Chay perfumen ancha precioyoq karan. Jesús naceqtinmi, chay mirra perfumeta yachayniyoq runakunamanta huknin kaq runa Jesusman regalota hina apamuran (Mat 2.11). Hinaspapas chay q'apaq perfumewanmi, ñawpaq tiempokunapiqa, wañuqkunatapas llusispa p'amparanku. Chay perfumellawantaqmi Jesustapas wañuqtin llusispa p'amparanku (Juan 19.39).

Moisés. Moisesqa Amram sutiyoq runapa hinallataq Jocabed warmipa wawanmi karan. Hermanontaqmi karan Aarón. Moiestaq wawacha kashaqtinmi, huk canasta ukhuman mamitan churaspa, chay canastantinta mayuman churaykamuran, Egipto nación llaqtapi, Faraonpa kamachimusqanman hina ama wañuchinankupaq. Paytan Faraonpa ususin mayupa patanpi tarikuran; hinaspan chay wawachata Moiseswan sutichaspa uywakuran. Paymi tiempoq

risqanman hina Egipto nación llaqtapi importante runa karan. Chaymantan Diosqa Moiesta kamachiran, llapallan Israelita runakunata Egipto nación llaqtamanta orqomunanpaq. Chaymi Moisesqa Israel nacionniyoq runakunata Egipto nacionmanta orqomuran. Hinaspapas Moisesmi chunkantin kamachikuykunata Diosmanta chashkiran Sinaí nisqanku orqopi (Ex 1–20).

Moloc. “Molocqa” karan Amón nación llaqtayoq runakunapa adorananku ídolon. Chay idolopa makinmanmi runakunaqa wawankuta churaranku. Chay makinmantan wawakunaqa nishu caldeasqa hornoman urmayamuran. Hinaspan anchata ñak'arisaq wañuranku. Chay Molocpa huknin sutinmi karan Milcom (Lv 18.21; 2 Re 16.3; Jr 32.35).

Mostaza. Mostazaqa huk sach'apa ruruchanmi karan. Chay ruruwanmi Jesusqa paypi creeq runakunapa iñiyinta comparachiran (Luc 17.6).

N

Nación. Nacionqa huk hatun llaqtan. Chayqa imaynan kay tiempokunapipas kay Perú llaqtanchista “nación” nispa sutichanchis chay hinan. Saynallataqmi Bibliapipas rimashan Israel nación llaqtamanta. Chay llaqtatan Diosqa formaran ch'ulla runallamanta, paypa aklakusqan nación llaqtan kananpaq (Gn 12.2; 18.18).

Nazaret. Nazaretqa huk llaqtan karan. Chay llaqtaqa Galilea provincia ukhupin karan (Mat 2.23). Chay llaqtapin Jesuspa papan Joseypas, hinallataq mamitan Mariapas tiyaranku (Luc 2.39). Chay llaqtallapitaqmi Jesuspas wiñaran sayayninpi hinallataq yachayninpi (Luc 4.16).

Nicolaitas. Nicolaitawanqa suticharanku huk falso religionniyoq runakunatan. Paykun huk Nicolás sutiyoq runapa falso yachachisqankunata qatikuq runakuna karanku. Diosqa paykunatan mana rikuytapas munaranchu, falso yachachikuq runakuna kasqankurayku (Ap 2.6, 15).

Nínive. Níniveqa ñawpaq Asiria law nación ukhupin, huk hatun llaqta karan. Chay llaqtamanmi Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Jonaspas Diospa palabranta willamunanpaq riran (Jon 3.3; Mat 12.41).

Novia. Noviaqa qariwan casarakunanpaq comprometesqa sipasmi. Ichaqa manan manaraq casarasqa kashaspa huk qariwan kushka tiyaq warmichu. Chay noviawanmi Bibliapiqa Jesucristopa iglesianta comparachiwanchis. Ichaqa novioñataqmi kikin Señor Jesucristo (Ap 19.7; 21.2, 9; 22.17).

O

Oficio. Bibliapiqa tarisunchismi ishkey clase oficiokunamanta:

1. Diospa qowasqanchis oficio. Kay oficiotan Diosqa paypi creeqkunaman sapankamanchisman qowanchis. Wakinmanmi qowanchis huk oficiota, wakinmantaq ishkey otaq kinsa oficiokunata, saynapi payta servinanchispaq. Chay oficiotan

castellano rimaypiqa ninchis “Dones Espirituales” nispanchis. Mosoq Testamentopiqa kay textokunapin tarisunchis Diospa qowasqanchis oficiokunamantaqa: Ro 12.6-8; 1 Cor 12.4-11, 28-30; Ef 4.7-12.

2. Runakunapa imapas ruwasqan oficio. Kay oficioqa runakunapa imapas ruway yachasqankun. Chaymi runakunaqa kanku wakin carpintero oficioyoq, sombrero ruway oficioyoq, zapato ruway oficioyoq, albañil oficioyoq, manka ruway oficioyoq, hinallataq huk oficiokunayoq ima.

Ofrenda. Ofrendaqa Diosman qonapaq separasqanchis qolqen, hinallataq Diospaq separasqanchis tukuy kaqninchiskuna iman (Luc 21.1; 1 Cor 16.2).

Olivos Moqo. Olivosqa huk sach'an. Chay olivos sach'an aceitunata rurun. Chay sach'akunapa wiñanan huk lugartan suticharanku Olivos Moqowan. Chay lugarqa Jerusalén llaqtapa cercanpin karan. Chay lugarmami Jesusqa Diosmanta mañakuq riran (Luc 21.37).

Ónice. Oniceqa huk sumaq alaja rumin. Chay ónice rumitan utilizaranku tukuy clase alajakunata ruwanankupa, hinallataq anillokunata ruwanankupa ima (Gn 2.12). Chay alaja rumiwanmi Israel nacionpi sacerdotekunapa, Jefenpa p'achanqa sumaq adornasqa karan (Ex 28.19-20). Hinaspapas chay sumaq alaja rumikunawan perqasqatan, apóstol Juanpas visionpi rikuran hanaq pachapi Mosoq Jerusalén llaqtataqa (Ap 21.20). Chay ónice rumitan wakinqa reqsinku “cornalina” sutiwan.

Orgía. “Orgía” nispan ninku qaripas warmipas grupo grupopi waqllikuy millay huchakunata ruwaqtinku (Gál 5.21; 1 Pe 4.3).

P

Pacto. “Pactoqa” huk contraton otaq huk compromison. Antiguo Testamentopiqa kikin Diosmi huk pactota ruwaran Israel nación llaqtanwan. Hinaspan leyninkunata qoran, chayman hina kawsanankupa (Ex 24.8). Saynallataqmi Señor Jesucristo kay pachaman hamuspanpas, huk Mosoq Pactota ruwaran cruzpi yawarninta ch'aqchuspan, huchanchiskunamanta salvasqa kananchispaq (Luc 22.20; Heb 10.16).

Palacio. Palaciowanqa suticharanku reypa tiyanan hatun wasitan, imaynan kunan tiempopipas presidentepa tiyanan hatun wasita palaciowan sutichanchis chay hinata. Chayraykun chay palacio wasiqa ancha importante karan. Hinaspapas chay palacioqa tukuy clase sumaq alajakunawan arreglasqan karan: qoriwan, qolqewan, sumaq alaja rumikunawan, hinallataq fino telakunawan ima.

Papiro. Papiroqa huk totora planta hinan karan. Chay papiropa qaranmantan ñawpaqqa huk clase papelta ruwaranku, chaypi escribinankupa. Mosoq Testamentopi tarikuq wakin cartakunapas chay papiropin escribisqa karan.

Paraíso. Paraisoqa Diospa prometesqan suma-sumaq lugarmi. Chay lugarmami rinku Señorninchis Jesucristopi iñiq llapallan runakuna.

Hinaspapas chaypiqa manan kanqachu ñak'ariypas nitaq wañuypas (Luc 23.43).

Pascua cena. Pascua cenaqa karan huk mikhuyimi. Chay cenatan Israel nacionniyoq runakunaqa mikhuranku, Pascua fiestata qallarinkupaq. Chay cenaytan Jesuspa discipulonkunapas preparaq riranku huk corderota wañuchispanku, Jesuswan kushka mikhunankupaq (Mat 26.17, 29). Chay cenataqa asta kunan p'unchawkamapas Israel nacionniyoq runakunaqa celebrashankuraqmi.

Pascua fiesta. Pascua fiestataqa Israel nacionniyoq runakunan celebraranku, Egipto nación llaqtamanta ñawpaq abuelonkunata Dios orqomusqanta yuyarispanku. Chay Pascua fiesta p'unchawkunapin Jesuspas wañuran, imaynan chay Pascua fiestapi corderopas wañushanman hinata (Ex 12.1-28). Chay Pascua Fiestataqa asta kunan p'unchawkamapas Israel nacionniyoq runakunaqa celebrashankuraqmi.

Pentecostés fiesta. Kay fiestaqa Antiguo Testamentopin Pascua fiestapa qepanman qatiq huk hatun fiesta karan. Chay Pentecostés fiestatan celebraranku Pascua Fiestapa qepanman pishqa chunka p'unchawpi. ¿Imapaqtaq chay fiestatari celebrarankú? Chay fiestataqa celebraranku, Israel nacionniyoq runakuna ñawpaq abuelonkuman Dios leyninkunata entregamusqanta yuyarispankun. Diosqa chay leyninkunataqa Moisesmanmi qoran Sinaí orqopi, Egipto nación llaqtamanta lloqsimusqankupa, pishqa chunka p'unchaw qepanta. Hinaspapas chay fiestataqa celebraranku, cosechasqankumanta Diosman agredecispankun. Chay Pentecostés fiestatan Antiguo Testamentopiq reqsiranku kinsa sutiwan:

1. Fiesta de las Semanas (Ex 34.22; Dt 16.10, 16; 2 Cr 8.13). Sayna sutiwanmi reqsiranku qanchis semana chay fiesta durasqanrayku, otaq Pascua fiestapa qepanman pishqa chunka p'unchaw chay Pentecostés fiesta durasqanrayku (Lv 23.15-16).
2. Fiesta de la Cosecha (Ex 23.16). Sayna sutiwanmi reqsiranku cosecho wichay ishkaq fiestata ruwasqankurayku. Primer kaq fiestatan ruwaranku cosecho qallarishaqtin. Huknin kaq fiestatañaqmi ruwaranku cosecho tukukuyta. Chay fiestakunapin Diosman presentaranku, allinnin cosecha huñumusqankuta.
3. Día de las Primicias (Nm 28.26). Sayna sutiwanmi reqsiranku cosecho timpopi kaqtin, trigo cosechasqankuta kutaspa primer kaq t'antata Diosman ofrecesqankurayku (Lv 23.17).

Chay Pentecostés fiestapin Israel nacionniyoq llapallan qarikuna, Jerusalén llaqtaman rispanku, Diospa ñawpaqninman presentakunanku karan, cosechasqankumanta ofrendankuta Diosman presentanankupaq, hinallataq Egipto nación llaqtapi esclavo kasqankumanta librasqa kasqankuta yuyarinankupaq ima (Dt 16.16-17). Chay Pentecostés fiestaqa huk hatun p'unchawmi karan. Chayraykun chay p'unchawpiqa mana ni pipas llank'anankuchu karan (Lv 23.21). Kunankamapas chay fiestataqa Israel nacionniyoq runakunaqa celebrashankuraqmi.

Mosoq Testamentopin Santo Espíritu hamuran chay Pentecostés fiesta p'unchawpi. Hinaspan chay p'unchawmantapacha Jesucristopa iglesian qallariran Santo Espíritu Jesucristopi ñinikunawan kaqtin (Hech 2).

Perfume. Perfumeqa sumaq mishk'i q'apaqmi. Chaykunawanmi wakinqa cuerponkuman llusikunku, sumaq mishk'ita q'aparispa purinankupaq (Juan 12.3).

Pergamino. Pergaminoqa ovejapa otaq huk animalkunapa qaranmantan ruwasqa karan. Chay qarakunapin ñawpaq tiempokunapiqa escribiranku (Ap 6.14).

Perla. Perlaqa ancha valorniyuqmi. Chay perlakunawanmi ñawpaq tiempopipas hinallataq kunan tiempopipas warmikunawa alajawan hina adornakunku. Chay ancha valorniyuq perlakunawan ruwasqan hanaq pachapi mosoq Jerusalén llaqtapa chunka ishkayniyuq punkunkunawa kashan (Ap 21.21).

Pesebre. Pesebreqa animalkunapa mikhunanpaqmi establopí batea hina karan. Chay pesebrepin Mariaqa onqokuspa, wawan Jesusta churaran (Luc 2.7-16).

Pilato. Poncio Pilatoqa Judea provincia lawpi gobernadormi karan. Hinaspapas paymi kamachiran, Jesusta cruzpi chakataspa wañuchinankupaq (Mat 27.2).

Plaga. Plagaqa kanman tukuy clase urukunan, hinallataq tukuy clase onqoykuna ima. Chay urukunan chakrapi tarpusqakunata, otaq cosechakunatapas dañota ruwan. Hinallataq animalkunatapas otaq runakunatapas onqoykuna hap'in. Bibliapin chay tukuy clase plagakunamanta rimashan (Ex 10.13-14; Dt 28.61; Sal 78.43-51; 105.27-36). Chay plagakunatan apóstol Juanpas visionpi rikuran (Ap 15.1, 6; 16.9; 22.18).

Plan. (Diospa plannin). Diospa planninqa karan ñawpaq tiempomantapacharaq, huchasapa runakunata salvananpaq planeasqanmi. Chay planninta cumplinanpaqmi Dios Taytaqa sapallan Wawanta kay pachaman mandamuran, cruzpi chakatasqa wañunanpaq, saynapi runakuna huchankumanta salvasqa kanankupaq (Efes 1.9, 13; Col 1.15-20).

Poesía. Poesiaqa sumaq mishk'i-mishk'ita rimaymi, manan común rimayllachu. Saynata rimaqtinkun runakunawa kusikuywan uyarinku. Bibliapiqa ashkan librokuna escribisqa kashan "poesía" rimay formapi. Chay librokunan kaykuna: Job, Salmos, Eclesiastés, Lamentaciones, hinallataq wakin librokunapipas chika-chikallanqa poesía rimaypin escribisqa kashan.

Prefecto. Prefectoqa gobiernopa representanten huk autoridadmi. Imayan kunan tiempokunapipas gobierno nombramun huk prefectota sapankama llaqtapi, saynallataqmi ñawpaq tiempokunapipas karan (Hech 13.7).

Premio. Premioqa huk recompensa pago hinan, otaq huk trofeo hinan. Chaytan chashkinchis imatapas allinta ruwasqanchismanta. Sayna clase premiotan chashkin concursopi p'itay jovenpas, wakin

p'itaqkunata gansasqanrayku (1 Cor 9.24). Saynallataqmi huk p'unchaw Señorinchis Jesucristo kutimuspanpas, sapankama wawankunaman premionchista qopuwasunchis (Filip 3.14).

Primicias. Bibliapi nisqanman hinaqa, primiciaqa karan:

1. Runapa primer kaq wawanmi.
2. Animalkunapa primer kaq uñanmi.
3. Hinallataq chakrapa tarpusqakunapa primer kaq rurun iman.

Diosmi kamachiran, chay primiciakunataqa payman dedicanan-kupa (Ex 23.19; 34.26; Dt 26.1-11). Saynallataqmi Señor Jesucristo wañusqakunapa kasqanmanta kawsarimusqanpas huk primicia hina karan (1 Cor 15.20-23).

Profecía. Profeciaqa Diospa imapas pasanman runakunaman willasqanmi. Chaytan Antiguo Testamentopiq, kikin Diospuni profetakunaman niran, Diosmanta uyarisqankuman hina, runakunaman willanankupa. Chayraykun profetakunaqa Diospa partenmanta rimaspankuqa khaynata niranku: “Diosmi khaynata nin...” nispanku (2 Pe 1.21). Ichaqa Bibliapin advertewanchis falso profetakunamantapas. Chaykunamantan kunan tiempopi creyentekunaqa allinta cuidakunanchis kashan (1 Jn 4.1-2).

Profeta. Profetaqa Diosmanta willakuq runan. Ñawpaq tiempopiq chay profetantakaman Diosqa runakunaman imatapas willaran. Chayraykun chay profetakunaqa Diospa partenmanta rimasqankurayku, ancha autoridadniyoq karanku (Dt 18.18-19). Ichaqa falso profetakunapas kallarankutaqmi; paykunaqa Diospa sutinta oqarispankun llullakuspa, paykunaq conveniencianman hina, yanqalla rimaranku (Jr 23.16-32).

Profetisa. Profetisaqa Diosmanta willakuq warmin. Ñawpaq tiempokunapi profetisa warmikunan kaykuna karanku:

1. Moisespa hermanan María (Ex 15.20-21).
2. Débora (Jc 4.4).
3. Hulda (2 Re 22.11-20).
4. Hinallataqmi Mosoq Testamentopipas tarinchis Felipepa tawantin warmi wawankunata ima. Paykun Jesusmanta willakuranku (Hech 21.9).

Provincia. Provinciaqa huk hatun lugarmi. Chay provincia ukhupin ashka llaqtakuna tarikun.

Puka Qocha. “Puka Qocha” nispaqa suticharanku Israelita runakuna Egipto nacionmanta lloqsispanku pasasqanku lamar qochata. Puka Qocha nirankuqa chay lamar qochapa patanpi ashkallaña tukuy clase puka qorakuna wiñasqanraykun (He 11.29).

Q

Querubín. Antiguo Testamentopin “querubinwanqa” suticharanku Diospa unachasqan huk clase angelninkunata. Chay querubinkunamanta huknintan kikin Diospuni encargaran “árbol de la vida” nisqa sach'ta Huerto de Edenpi cuidananpaq (Gn 3.24). Saynallataqmi Antiguo Testamentopiq “Tablamanta ruwasqa Arca” nisqapa

hawanpi churasqa karan, qorimanta ruwasqa ishkay querubinkuna (Ex 25.18-22; He 9.5). Chay querubinkunan chaypi churasqa karan, chay arca ukhupi Diospaq sapaqchasqa cosaskunata cuidananpaq.^b

R

Refán. Refanqa karan Egipto nacionniyoq runakunapa idolonmi huk estrella formapi. Chay idolotan Israel nacionniyoq runakunapas Egipto nacionpi kaspankuqa adoraranku. Chayraykun Egipto nacionmanta Moisés lloqsichimuqtinpas, chay ñawpaq costumbrenkuman hina paka-pakallapi chay idolota adoraranku, ch'inñeq desierto lugarkunapi purishaspanku (Hech 7.43).

Región. Regionqa provinciawan yaqa iguallan.

Reina. Reinaqa huk nacionta kamachiq reypa warminmi otaq huk nacionta kamachiq warmin (Hech 8.27).

Rey. Reyqa huk nacionta gobiernaqmi. Bibliapin yachachiwanchis Señor Jesucristo cheqaq rey kasqanmanta. Payqa llapallan reykunapa reyninmi. Manan ni hayk'aqpas wañunqachu; aswanmi wiña-wiñaypaq gobiernanqa (Ap 17.14). Hinaspapas payqa tukuy ima yachayniyoq Diosmi. Paytan tukuy tiempo adorasunchis salvasqa kaqkunaza (Sal 145.13; 1 Tim 1.17). Ichaqa “rey” nillankutaqmi huk nacionta otaq ashka nacionkunata kamachiq runatapas. Bibliapin tarinchis ashka reykunata. Israel nacionta gobiernaq reykunamanta aswan más importante reykunan kaykuna karanku: Saúl (1 Sm 8), David (1 Sm 16), Salomón (1 Re 1), hinallataq huk reykunapas. Ichaqa kunan tiempokunapipas wakín nación llaqtakunapiqa kashanraqmi “reywan” sutichasqa gobiernaq runakunaza.

Roma. Romaqa huk hatun nación llaqtan karan. Guerrapi vencespan, ashka nación llaqtakunapi tiyaq runakunata kamachiran. Chay Roma llaqtapin apóstol Pablopas, hinallataq apóstol Pedropas asta wañuchinankukama carcelpi preso karanku.

S

Sabá. Sabaqa huk nación llaqtan karan (1 Re 10.1; Mat 12.42).

Sacerdote. Sacerdoteqa karan Jerusalén templopi Diosta serviqmi. Paykunan encargado karanku, animalkunata wañuchispa Diosman huk ofrendata ofrecenankupa, hinallataq huk cosaskunatawan ruwaq ima. Hinaspapas paykunaza permitisqan karan casarakunankupa.

Sacrificio. Sacrificioqa ofrenda animalkunata, hinallataq cosechasqanku granokunata Diosman apamuspa, Diosman q'oshñichiymi karan. Saynatan ruwaranku Noeypas (Gn 8.20-21), Abrahampas (Gn 12.7-8), Isaacpas (Gn 26.25), Jacobpas (Gn 33.20), hinallataq Israel nacionniyoq runakunapas. Ichaqa Jesucristopas huk sacrificio ofrenda hinan cruzpi wañuran llapallan runakunapa huchankunata

^b Tablamanta ruwasqa Arcamanta astawan yachanaykipaqa, kay Diccioniopi qawaykuy “Arcata”.

perdonananpaq. Chayraykun Jesucristopa wañusqanmanta qepanmanqa, manaña animalkunataqa ofrecenañachu huk ofrenda sacrificiota hinaqa (He 10.10-12).

Saduceo religionniyoq runa. Saduceo religionniyoq runakunaqa huk clase religioso runakunan karanku. Paykunan fariseo religionniyoq runakunapa contranpi karanku. Paykunapa religionninga manan allinchu karan. Chay Saduceo religionniyoq runakunaqa khaynatan piensaranku: “Wañuqkunaqa manan kawsarimunqachu (Mat 22.23), Diospa angelninkunaqa manan kanchu, nitaqmi demoniokunapas kanchu”, nispanku (Hech 23.8).

Samana p'unchaw. Samana p'unchawqa Israel nacionniyoq runakunapa samanana p'unchawmi karan. Chay p'unchawqa sábado p'unchawmi karan, semanapi qanchis kaq p'unchaw. Chay p'unchawmi paykunapa mana llank'aspa wasillankupi otaq Jerusalén llaqtapi kaq templopi otaq Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapi qepakunanku karan (Ex 20.10). Ichaqa Santo Espiritupa hamusqanpa qepanmanmi, Jesucristopi creeq runakunaqa, domingo p'unchawpi huñunakuranku, saynapi Diosta adoranankupaq (Juan 20.1; Hech 20.7), chay domingo p'unchawpi Jesucristo wañusqanmanta kawsarimusqanrayku.

Samaria. Samariaqa Israel nación ukhupin huk provincia karan. Chay Samaria provincia ukhupin ashka llaqtakuna karan. Chay Samaria provinciapa tarikuran Judea provinciapa, hinallataq Galilea provinciapa chawpinpin. Chay Samaria provincia ukhupi tiyaq runakunaqa manan allinpichu Judea provinciapi tiyaq runakunawanqa apanakuranku. Chaymi paykunapa alqontin michintin hinan kawsaranku (Juan 4.9; 8.48). Chayraykun Señor Jesucristoqa Judea provincia ukhupi tiyaq Israel nacionniyoq runakunamanqa ejemplokunawan yachachiran, Samaria llaqtayoq runakunatapas, hinallataq Judea provinciayoq runakunatapas igualta khuyakusqanmanta (Luc 10.33-37; Juan 4).

Santa Cena. Pascua Fiesta tutatan kikin Señorninchis Jesucristo Santa Cenata celebraspa, apostolninkunaman kamachiran, Santa Cenata paypi creeqkuna sapa kutin celebranankupaq (Luc 22.13-20; 1 Cor 11.24). Imaynan Pascua Fiestata celebraspanku yuyariranku Egipto nacionpi esclavo kasqankuta, saynallataqmi Santa Cenata celebraspapas yuyarinchis, noqanchisrayku Jesucristo cruzpi wañusqanta, hinallataq yawarninta ch'aqchusqantawan ima. Santa Cenapi t'antata mikhuspaqa, Jesucristopa cuerpon cruzpi chakatasqa kasqantan yuyarinchis. Vasopi vinota tomaspañataqmi, Jesucristopa yawarnin ch'aqchusqa kasqanta yuyarinchis.

Santiago. Santiagomanta astawan yachanaykipaqqa kay diccionariopi mashkay “Jacobo” sutita.

Santo Espíritu. Santo Espirituqa Dios Taytapa, hinallataq Dios Churipa mandamusqanmi. Hinaspapas Santo Espirituqa Diosmi (Juan 14.16; Hech 2.4-5).

Seda. Sedaqa huk fino hilomanta ruwasqa telan. Chay fino hiloqa karan urukunapa thapanmanta ruwasqan. Chay hilomanta ruwasqa

telamantan, Antiguo Testamentopiqa rimashan. Chay fino telawan p'achasqatan profeta Ezequielpas rikuran, Diospa wawankunataqa (Ez 16.10). Apocalipsis libropitaqmi rimashan, Babilonia llaqtapi tiyaq qapaq runakuna, chay seda telakunata negociante runakunamanta manaña rantiy atisqankumanta (Ap 18.12).

Siloé. Siloeqa Jerusalén llaqtapi unu estanquepa sutinmi. Chay estanquemanmi Jesusqa mandaran huk ñawsa runata maqchikamunanpaq (Juan 9.7-11). Hinaspapas chay estanquepa ladonpin hatunkaray torre karan. Chay torretan sutichallarankutaq “Siloé Torrewan” (Luc 13.4).

Simón. Bibliapiqa ashka runakunatan Simonwan sutichasqata tarinchis. Paykunamanta más importante kaqkunan kaykuna kanku:

1. **Simón Pedro.** Payqa Jesuspa chunka ish kayniyoq apostolninkunamanta hukninmi karan (Mat 4.18; Mar 1.16; Luc 4.38). Paytan Jesusqa “Pedrowan” suticharan (Mat 16.18).
2. **Zelote partidomanta Simón.** Paypas Jesuspa chunka ish kayniyoq apostolninkunamanta hukninmi karan (Mat 10.4; Mar 3.18; Luc 6.15; Hech 1.13). Paytan wakinqa “Cananita” nispa niranku. Paymi Zelote nisqa partidomanta karan. Chay partidomanta runakunaqa, Roma nacionniyoq runakunamantan Israel nación llaqtata defiendeyta munaranku.
3. **Cirene llaqtamanta Simón.** Paymi Jesuspa wikrisqan cruzta apaysiran (Mat 27.32; Mar 15.21; Luc 23.26).
4. **Jesupa wawqen Simón** (Mat 13.55; Mar 6.3).
5. **Judas Iscarioteqa papan Simón** (Juan 6.71).
6. **Samaria llaqtamanta Simón.** Payqa layqa runan karan. Paymi apóstol Pedroman hinallataq apóstol Juanmanwan qolqeta pagayta munaran, saynapi Santo Espiritupa atiyninta chashkispas, paypas runakunaman makinta churaqtin, runakuna Santo Espirituta chashkinankupaq. Ichaqa payqa chaytaqa ruwayta munaran manan Jesucristopi cheqaqta creesqanraykuchu. Aswanqa layqa kasqanraykun, saynapi ashka qolqeta ganayta munaspan (Hech 8.9-24).
7. **Fariseo religionniyoq Simón.** Paypa wasinpin huk warmi wegenwan Jesuspa chakinta ch'aqchuspa chukchankunawan ch'akichiran (Luc 7.40-44).
8. **Lepra onqoymanta sanoyasqa kaq Simón.** Payqa Betania llaqtapin tiyaran (Mat 26.6; Mar 14.3).
9. **Joqe llaqtapi suela ruwaq Simón.** Paypa wasinpi samapakuspan apóstol Pedropas huk tiempo qepakuran (Hech 9.43; 10.6, 32).
10. **Antioquía iglesiapi Simón.** Paytan suticharanku negrowan. Paymi Bernabeyta, hinallataq Saulotawan ima chay Antioquía iglesiapi yachachiqtinku yanaparan (Hech 13.1).

Sinagoga. Sinagogaqa Diosmanta yachanankupaq wasin karan. Samana p'unchawkunapin Israel nacionniyoq runakunaqa sinagoga wasikunapi huñunakuranku, Antiguo Testamentota leenankupaq.

Huk p'unchawkunapitaqmi wawakunata yachachiranku Bibliata leenankupaq otaq estudianankupaq. Ichaqa kunankaman Israel nacionniyoq runakunaqa chay sinagoga wasikunapi huñunakunku (Mar 6.2; Luc 6.16).

Sodoma – Gomorra: Sodoma llaqta hinallataq Gomorra llaqtaqa Antiguo Testamentopin ishkaq llaqtakuna karanku. Chay llaqtakunapi tiyaq runakunaqa qaripura otaq warmipuran waqllikuy millay huchakunata ruwaspa kawsaranku. Sayna millay huchakunata ruwaspa kawsasqankumantan Diosqa paykunata castigaran, cielomanta nina parata azufreyoqta parachimuspan. Hinaspan chay llaqtakunataqa mana imaman tukuchispa, chinkachiran. Chay llaqtapin Abrahampa sobrinon Lotpas tiyaran. Ichaqa chay llaqtakuna nina parawan manaraq castigasqa kashaqtinmi, Diosqa angelninkunata kachamuran Lotta avisanankupaq. Chaymi Lotqa familiantin ishkapakuran. Ichaqa Lotpa warminñataqmi qepanta qawasqanrayku, kachi rumiman tukuchisqa karan (Gn 19.1-29). Mosoq Testamentopiqa Señorninchis Jesucriston chay Sodoma Gomorra llaqtakunawan comparachiran qepa tiempopi tiyaq runakunata. Imaynan chay llaqtakunapi nishu millay huchakunata ruwaranku, saynallataqmi Jesucristopa kutimunan p'unchawkunapipas ashka runakunaqa nishu millay huchakunata ruwanqaku. Chayta rikuspachismi yachasunchis Jesucristopa kutimunan p'unchawqa cercallaña kasqanta.

T

Tabernáculo. Tabernaculoqa Diospa rikhurinan carpan karan. Chay carpatan ñawpaq Israel nacionniyoq runakuna, Egipto nacionpi esclavo kasqankumanta lloqsimuspa, kikin Dios niqtin ruwaranku. Chay tabernaculopa ukhunqa ishkaqman rakisqa karan. Punkunta haykuna kaq lugarpa sutinmi karan “Lugar Santo” nisqa; ukhu lawman kaq lugarpa sutinñataqmi karan “Lugar Santísimo” nisqa. Chay ishkaqman lugarkunan huk cortinawan rakisqa karan (Ex 40.35-38; Heb 8.5-13; 9.1-21; Ap 15.5).

Templo. Temploqa Diosta yupaychana wasin karan Jerusalén llaqtapi. Chay temploqa kinsa kuti ruwasqa karan.

1. Primer kaq templotan Davidpa wawan rey Salomón ruwachiran. Hinaqtinmi unay tiempo pasaruqtin, Israel nacionniyoq runakunapa enemigon runakuna, Babilonia llaqtamanta hamuspanku, chay templota thuñichiranku (586 a.C.) (1 Re 6.1-38; 7.23-51; 8.1-66; 2 Re 25.8-17; Sal 79.1).
2. Chaymantan Israel nacionniyoq runakunaqa, Babilonia llaqtapi qanchis chunka wata esclavo kasqankumanta kutimuspanku, Jerusalén llaqtapi, ñawpaqta maypin karan templo, chayllapitaq kaqmanta templota ruwaranku (Esd 1.2-4; 3.8-13; 5.1-17; 6.1-22).
3. Chaymantan Jesús manaraq naceshaqtin, Hatun Kaq Herodes chay templota thuñichispan, ancha hatunta, hinallataq ancha sumaqta ima ruwachiran (Juan 2.20). Ichaqa, chay Jerusalén llaqtapi templotan Roma llaqtayyoq soldadokuna qanchis

chunka watapi Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta (d.C. 70) thuñichillarankutaq. Chaymantapachan Jerusalén llaqtapiqa mañana temploqa kanñachu asta kunan p'unchawkama.

Ichaqa kunan tiempokunapin “templo” nispa ninchis Diosta adora-nanchis wasikunata. Chay templokunaqa kan maypichus creyentekuna kashanku chaypin. Ichaqa yachananchismi, ñawpaq tiempopiqa ch'u-llallan temploqa karan. Chay temploqa Jerusalén llaqtallapin karan. Huk law llaqtachakunapi huñunakunanku wasikunataqa suticharanku “sinagoga wasi” nispankun. Chaypin Diospa palabranmantaqa yacharanku.

Topacio. Topacioqa huk sumaq q'ello color alaja rumin. Chay alaja rumiwanmi Israel nacionpi sacerdotekunapa Jefenpa p'achanqa sumaq adornasqa karan (Ex 28.15-20; 39.10-13). Hinaspapas chay sumaq alaja rumikunawan perqasqatan, apóstol Juanpas visionpi rikuran hanaq pachapi Mosoq Jerusalén llaqtataqa (Ap 21.20). Chay topacio rumitan wakinqa reqsinku “crisólito” otaq “berilo” sutiwan.

Trono. Tronoqa reypa, juezkunapa, hinallataq sacerdotekunaq jefenpa tiyanan hatunkaray asienton karan. Bibliapin yachachiwanchis, Diospas huk hatun tronopin reykunapa Reynin kasqanrayku tiyasqanta (Sal 11.4; Is 66.1-2; Mat 5.34; 23.22). Chay trononpi tiyaspanmi, Diosqa juicio p'unchawpi huchapi kawsaq runakunata juzganqa (Sal 9.4, 7; 97.2). Chay Diospa tiyasqan trononpa ñawpaqninmanmi, cheqaq creyentekunaqa ashuyuyta atinchis, Jesucristo salvawasqanchisrayku (Heb 4.16).

Túnica. Tunicaqa huk sotana hina largo p'achan. Huk simipiq nisunmanmi: “Chay p'achaqa kunkamanta asta chaki puntakama largo p'achan”, nispa. Chay tunicawanmi Israel nación llaqtapiqa qaripas warmipas p'achakunku (Gn 37.3; Juan 19.23). Ichaqa chay tiempokunapiqa manan pantalontaq reqsirankuraqchu.

V

Velo. Veloqa karan huk telamanta ruwasqan. Chay velowanmi Israel nacionniyoq warmikunaqa umankuta tapakuranku, calleman lloqsinankupaq, hinallataq viajeman rinankupaqpas.

Vino. Vinoqa uvamanta saruspa poqochisqan karan. Israel nación llaqtapiqa, chay poqosqa vinota tomaspa ama mach'anankupaqmi, ashka unuwan chapuspa tomaranku (Luc 22.17).

Visión. Visionqa karan imapas pasanman, otaq Diospa munasqanman hina imatapas ruwanankumanta, huk revelacionpi runakunaman Diospa rikuchisqanmi. Chay visiontan huk sueñoypi hina chashkiranku. Chay visionkunamanta yacharinaykipaqqa leey kay qatinqin textokunata: (Ex 3.3; Ez 1.4-28; Dn 7.2; Hech 10.3, 9-20; 16.9; 18.9; 2 Cor 12.1-4).

Z

Zacarías. Bibliapiqa Zacarías sutiyoq runakunan ashka karanku. Paykunamanta más importante kaqkun kaykuna:

1. **Diosmanta willakuq profeta Zacarías** (Za 1.1). Payqa Antiguo Testamentopi Zacarías librota escribiq profetan karan.
2. **Bautizaq Juanpa papan Zacarías**. Payqa templopi Diosta serviq sacerdoten karan. Warminmi karan Elisabet; Elisabetqa Jesuspa mamitan Mariapa primanmi karan (Luc 1.5, 36).

Zafiro. Zafiroqa huk sumaq alaja rumin. Chay alaja rumiwanmi Israel nacionpi Sacerdotekunapa Jefenpa p'achanqa sumaq adornasqa karan (Ex 28.18; 39.11). Profeta Ezequielmi rikuran Diospa trononta chay sumaq alaja rumiman rikch'akuqta (Ez 1.26). Diosmi prometeran Jerusalén llaqtata chay alaja rumiwan ruwananpaq (Is 54.11). Hinaspapas chay sumaq alaja rumikunawan perqasqatan, apóstol Juanpas visionpi rikuran hanaq pachapi Mosoq Jerusalén llaqtataqa (Ap 21.19).

Zelote partidomanta runa. Zelote partidoqa Roma nación llaqtamanta ashka nación llaqtakunata kamachikamuq reypa contranpi sayarinankupaq partidon karan (Luc 6.15; Hech 1.13).

Leer el Nuevo Testamento diariamente

Enero

<i>fecha</i>	<i>selección</i>	<i>fecha</i>	<i>selección</i>
1	Mateo 1.1-2.12	17	Mateo 12.1-21
2	Mateo 2.13-3.6	18	Mateo 12.22-45
3	Mateo 3.7-4.11	19	Mateo 12.46-13.23
4	Mateo 4.12-25	20	Mateo 13.24-46
5	Mateo 5.1-26	21	Mateo 13.47-14.12
6	Mateo 5.27-48	22	Mateo 14.13-36
7	Mateo 6.1-24	23	Mateo 15.1-28
8	Mateo 6.25-7.14	24	Mateo 15.29-16.12
9	Mateo 7.15-29	25	Mateo 16.13-17.9
10	Mateo 8.1-17	26	Mateo 17.10-27
11	Mateo 8.18-34	27	Mateo 18.1-22
12	Mateo 9.1-17	28	Mateo 18.23-19.12
13	Mateo 9.18-38	29	Mateo 19.13-30
14	Mateo 10.1-23	30	Mateo 20.1-28
15	Mateo 10.24-11.6	31	Mateo 20.29-21.22
16	Mateo 11.7-30		

Febrero

<i>fecha</i>	<i>selección</i>	<i>fecha</i>	<i>selección</i>
1	Mateo 21.23-46	15	Marcos 1.1-28
2	Mateo 22.1-33	16	Marcos 1.29-2.12
3	Mateo 22.34-23.12	17	Marcos 2.13-3.6
4	Mateo 23.13-39	18	Marcos 3.7-30
5	Mateo 24.1-28	19	Marcos 3.31-4.25
6	Mateo 24.29-51	20	Marcos 4.26-5.20
7	Mateo 25.1-30	21	Marcos 5.21-43
8	Mateo 25.31-26.13	22	Marcos 6.1-29
9	Mateo 26.14-46	23	Marcos 6.30-56
10	Mateo 26.47-68	24	Marcos 7.1-23
11	Mateo 26.69-27.14	25	Marcos 7.24-8.10
12	Mateo 27.15-31	26	Marcos 8.11-9.1
13	Mateo 27.32-66	27	Marcos 9.2-29
14	Mateo 28.1-20	28	Marcos 9.30-10.12

Marzo

<i>fecha</i>	<i>selección</i>	<i>fecha</i>	<i>selección</i>
1	Marcos 10.13-31	17	Lucas 2.36-52
2	Marcos 10.32-52	18	Lucas 3.1-22
3	Marcos 11.1-26	19	Lucas 3.23-38
4	Marcos 11.27-12.17	20	Lucas 4.1-30
5	Marcos 12.18-37	21	Lucas 4.31-5.11
6	Marcos 12.38-13.13	22	Lucas 5.12-28
7	Marcos 13.14-37	23	Lucas 5.29-6.11
8	Marcos 14.1-21	24	Lucas 6.12-38
9	Marcos 14.22-52	25	Lucas 6.39-7.10
10	Marcos 14.53-72	26	Lucas 7.11-35
11	Marcos 15.1-47	27	Lucas 7.36-8.3
12	Marcos 16.1-20	28	Lucas 8.4-21
13	Lucas 1.1-25	29	Lucas 8.22-39
14	Lucas 1.26-56	30	Lucas 8.40-9.6
15	Lucas 1.57-80	31	Lucas 9.7-27
16	Lucas 2.1-35		

Abril

<i>fecha</i>	<i>selección</i>	<i>fecha</i>	<i>selección</i>
1	Lucas 9.28-50	16	Lucas 18.1-17
2	Lucas 9.51-10.12	17	Lucas 18.18-43
3	Lucas 10.13-37	18	Lucas 19.1-27
4	Lucas 10.38-11.13	19	Lucas 19.28-48
5	Lucas 11.14-36	20	Lucas 20.1-26
6	Lucas 11.37-12.7	21	Lucas 20.27-47
7	Lucas 12.8-34	22	Lucas 21.1-28
8	Lucas 12.35-59	23	Lucas 21.29-22.13
9	Lucas 13.1-21	24	Lucas 22.14-34
10	Lucas 13.22-14.6	25	Lucas 22.35-53
11	Lucas 14.7-35	26	Lucas 22.54-23.12
12	Lucas 15.1-32	27	Lucas 23.13-43
13	Lucas 16.1-18	28	Lucas 23.44-24.12
14	Lucas 16.19-17.10	29	Lucas 24.13-53
15	Lucas 17.11-37	30	Juan 1.1-28

Mayo

<i>fecha</i>	<i>selección</i>	<i>fecha</i>	<i>selección</i>
1	Juan 1.29-51	8	Juan 5.24-47
2	Juan 2.1-25	9	Juan 6.1-21
3	Juan 3.1-21	10	Juan 6.22-40
4	Juan 3.22-4.3	11	Juan 6.41-71
5	Juan 4.4-42	12	Juan 7.1-29
6	Juan 4.43-54	13	Juan 7.30-52
7	Juan 5.1-23	14	Juan 7.53-8.20

<i>fecha</i>	<i>selección</i>	<i>fecha</i>	<i>selección</i>
15	Juan 8.21-30	24	Juan 13.31-14.14
16	Juan 8.31-59	25	Juan 14.15-31
17	Juan 9.1-41	26	Juan 15.1-27
18	Juan 10.1-21	27	Juan 16.1-33
19	Juan 10.22-42	28	Juan 17.1-26
20	Juan 11.1-53	29	Juan 18.1-24
21	Juan 11.54-12.19	30	Juan 18.25-19.22
22	Juan 12.20-50	31	Juan 19.23-42
23	Juan 13.1-30		

Junio

<i>fecha</i>	<i>selección</i>	<i>fecha</i>	<i>selección</i>
1	Juan 20.1-31	16	Hechos 10.34-48
2	Juan 21.1-25	17	Hechos 11.1-30
3	Hechos 1.1-26	18	Hechos 12.1-23
4	Hechos 2.1-47	19	Hechos 12.24-13.12
5	Hechos 3.1-26	20	Hechos 13.13-41
6	Hechos 4.1-37	21	Hechos 13.42-14.7
7	Hechos 5.1-42	22	Hechos 14.8-28
8	Hechos 6.1-15	23	Hechos 15.1-35
9	Hechos 7.1-29	24	Hechos 15.36-16.15
10	Hechos 7.30-50	25	Hechos 16.16-40
11	Hechos 7.51-8.13	26	Hechos 17.1-34
12	Hechos 8.14-40	27	Hechos 18.1-21
13	Hechos 9.1-25	28	Hechos 18.22-19.12
14	Hechos 9.26-43	29	Hechos 19.13-41
15	Hechos 10.1-33	30	Hechos 20.1-38

Julio

<i>fecha</i>	<i>selección</i>	<i>fecha</i>	<i>selección</i>
1	Hechos 21.1-16	17	Romanos 4.1-12
2	Hechos 21.17-36	18	Romanos 4.13-5.5
3	Hechos 21.37-22.16	19	Romanos 5.6-21
4	Hechos 22.17-23.10	20	Romanos 6.1-23
5	Hechos 23.11-35	21	Romanos 7.1-14
6	Hechos 24.1-27	22	Romanos 7.15-8.6
7	Hechos 25.1-27	23	Romanos 8.7-21
8	Hechos 26.1-32	24	Romanos 8.22-39
9	Hechos 27.1-20	25	Romanos 9.1-21
10	Hechos 27.21-44	26	Romanos 9.22-10.13
11	Hechos 28.1-31	27	Romanos 10.14-11.12
12	Romanos 1.1-17	28	Romanos 11.13-36
13	Romanos 1.18-32	29	Romanos 12.1-21
14	Romanos 2.1-24	30	Romanos 13.1-14
15	Romanos 2.25-3.8	31	Romanos 14.1-23
16	Romanos 3.9-31		

Agosto

<i>fecha</i>	<i>selección</i>	<i>fecha</i>	<i>selección</i>
1	Romanos 15.1-21	17	1 Corintios 11.2-16
2	Romanos 15.22-16.7	18	1 Corintios 11.17-34
3	Romanos 16.8-27	19	1 Corintios 12.1-26
4	1 Corintios 1.1-17	20	1 Corintios 12.27-13.13
5	1 Corintios 1.18-2.5	21	1 Corintios 14.1-17
6	1 Corintios 2.6-3.4	22	1 Corintios 14.18-40
7	1 Corintios 3.5-23	23	1 Corintios 15.1-28
8	1 Corintios 4.1-21	24	1 Corintios 15.29-58
9	1 Corintios 5.1-13	25	1 Corintios 16.1-24
10	1 Corintios 5.1-20	26	2 Corintios 1.1-11
11	1 Corintios 7.1-24	27	2 Corintios 1.12-2.11
12	1 Corintios 7.25-40	28	2 Corintios 2.12-17
13	1 Corintios 8.1-13	29	2 Corintios 3.1-18
14	1 Corintios 9.1-18	30	2 Corintios 4.1-12
15	1 Corintios 9.19-10.13	31	2 Corintios 4.13-5.10
16	1 Corintios 10.14-11.1		

Setiembre

<i>fecha</i>	<i>selección</i>	<i>fecha</i>	<i>selección</i>
1	2 Corintios 5.11-21	16	Gálatas 2.17-3.9
2	2 Corintios 6.1-13	17	Gálatas 3.10-22
3	2 Corintios 6.14-7.7	18	Gálatas 3.23-4.20
4	2 Corintios 7.8-16	19	Gálatas 4.21-5.12
5	2 Corintios 8.1-15	20	Gálatas 5.13-26
6	2 Corintios 8.16-24	21	Gálatas 6.1-18
7	2 Corintios 9.1-15	22	Efesios 1.1-23
8	2 Corintios 10.1-18	23	Efesios 2.1-22
9	2 Corintios 11.1-15	24	Efesios 3.1-21
10	2 Corintios 11.16-33	25	Efesios 4.1-16
11	2 Corintios 12.1-10	26	Efesios 4.17-5.2
12	2 Corintios 12.11-21	27	Efesios 5.3-33
13	2 Corintios 13.1-14	28	Efesios 6.1-24
14	Gálatas 1.1-24	29	Filipenses 1.1-26
15	Gálatas 2.1-16	30	Filipenses 1.27-2.18

Octubre

<i>fecha</i>	<i>selección</i>	<i>fecha</i>	<i>selección</i>
1	Filipenses 2.19-3.6	8	Colosenses 3.18-4.18
2	Filipenses 3.7-4.1	9	1 Tesalonicenses 1.1-2.9
3	Filipenses 4.2-23	10	1 Tesalonicenses 2.10-3.13
4	Colosenses 1.1-20	11	1 Tesalonicenses 4.1-5.3
5	Colosenses 1.21-2.7	12	1 Tesalonicenses 5.4-28
6	Colosenses 2.8-23	13	2 Tesalonicenses 1.1-12
7	Colosenses 3.1-17	14	2 Tesalonicenses 2.1-17

<i>fecha</i>	<i>selección</i>	<i>fecha</i>	<i>selección</i>
15	2 Tesalonicenses 3.1-18	24	2 Timoteo 2.22-3.17
16	1 Timoteo 1.1-20	25	2 Timoteo 4.1-22
17	1 Timoteo 2.1-15	26	Tito 1.1-16
18	1 Timoteo 3.1-16	27	Tito 2.1-14
19	1 Timoteo 4.1-16	28	Tito 2.15-3.15
20	1 Timoteo 5.1-25	29	Filemón 1.1-25
21	1 Timoteo 6.1-21	30	Hebreos 1.1-14
22	2 Timoteo 1.1-18	31	Hebreos 2.1-18
23	2 Timoteo 2.1-21		

Noviembre

<i>fecha</i>	<i>selección</i>	<i>fecha</i>	<i>selección</i>
1	Hebreos 3.1-19	16	Hebreos 13.1-25
2	Hebreos 4.1-13	17	Santiago 1.1-18
3	Hebreos 4.14-5.14	18	Santiago 1.19-2.17
4	Hebreos 6.1-20	19	Santiago 2.18-3.18
5	Hebreos 7.1-19	20	Santiago 4.1-17
6	Hebreos 7.20-28	21	Santiago 5.1-20
7	Hebreos 8.1-13	22	1 Pedro 1.1-12
8	Hebreos 9.1-10	23	1 Pedro 1.13-2.10
9	Hebreos 9.11-28	24	1 Pedro 2.11-3.7
10	Hebreos 10.1-18	25	1 Pedro 3.8-4.6
11	Hebreos 10.19-39	26	1 Pedro 4.7-5.14
12	Hebreos 11.1-16	27	2 Pedro 1.1-21
13	Hebreos 11.17-31	28	2 Pedro 2.1-22
14	Hebreos 11.32-12.13	29	2 Pedro 3.1-18
15	Hebreos 12.14-29	30	1 Juan 1.1-10

Diciembre

<i>fecha</i>	<i>selección</i>	<i>fecha</i>	<i>selección</i>
1	1 Juan 2.1-17	17	Apocalipsis 8.1-13
2	1 Juan 2.18-3.2	18	Apocalipsis 9.1-21
3	1 Juan 3.3-24	19	Apocalipsis 10.1-11
4	1 Juan 4.1-21	20	Apocalipsis 11.1-19
5	1 Juan 5.1-21	21	Apocalipsis 12.1-18
6	2 Juan 1.1-13	22	Apocalipsis 13.1-18
7	3 Juan 1.1-14	23	Apocalipsis 14.1-20
8	Judas 1.1-25	24	Apocalipsis 15.1-8
9	Apocalipsis 1.1-20	25	Apocalipsis 16.1-21
10	Apocalipsis 2.1-17	26	Apocalipsis 17.1-18
11	Apocalipsis 2.18-3.6	27	Apocalipsis 18.1-24
12	Apocalipsis 3.7-22	28	Apocalipsis 19.1-21
13	Apocalipsis 4.1-11	29	Apocalipsis 20.1-15
14	Apocalipsis 5.1-14	30	Apocalipsis 21.1-27
15	Apocalipsis 6.1-17	31	Apocalipsis 22.1-21
16	Apocalipsis 7.1-17		